

Jú¹ chú³² quioh²¹ Jesús
tsá² lín³ Cristo

Sochiapam Chinantec New Testament

Contents

Jú ¹ Chú ³² Hi ³ Ca ³ jmú ³ Má ² téh ³	1
Jú ¹ Chú ³² Hi ³ Ca ³ jmú ³ Marcos	67
Jú ¹ Chú ³² Hi ³ Ca ³ jmú ³ Lucas	109
Jú ¹ Chú ³² Hi ³ Ca ³ jmú ³ Juan ²	179
Ta ²¹ Hi ³ Ca ³ jmú ³ Ti ³² Tsá ² Quian ³² Jë ¹ Dió ³²	232
Sí ² Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Tsá ² Romanos	295
Sí ² La ³ ñí ¹ Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Tsá ² Corintios	323
Sí ² Ñí ¹ Má ² tun ³ Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Tsá ² Corintios	351
Sí ² Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Tsá ² Gálatas	368
Sí ² Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Tsá ² Efesios	379
Sí ² Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Tsá ² Filipenses	389
Sí ² Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Tsá ² Colosenses	396
Sí ² La ³ ñí ¹ Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Tsá ² Tesalonicenses	403
Sí ² Ñí ¹ Má ² tun ³ Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Tsá ² Tesalonicenses	409
Sí ² La ³ ñí ¹ Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Timoteo	412
Sí ² Ñí ¹ Má ² tun ³ Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Timoteo	420
Sí ² Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Tito	425
Sí ² Hi ³ Ca ³ zen ³ Po ¹ Ñí ¹ con ² Filemón	428
Sí ² Hi ³ Ca ³ tin ¹ Tsá ² Hebreos, Tsá ² Ná ¹ jan ² Hí ³ Tsá ² Zéin ¹ Dió ³²	430
Sí ² Quioh ²¹ Santiago	451
Sí ² La ³ ñí ¹ Quioh ²¹ Pé ¹	459
Sí ² Ñí ¹ Má ² tun ³ Hi ³ Ca ³ jmú ³ Pé ¹	467
Sí ² La ³ ñí ¹ Quioh ²¹ Juan ²	472
Sí ² Ñí ¹ Má ² tun ³ Quioh ²¹ Juan ²	479
Sí ² Ñí ¹ Má ² hni ³² Quioh ²¹ Juan ²	480
Sí ² Quioh ²¹ Judas	482
Sí ² Hi ³ Rá ¹ tioh ³ Jái ¹³ Hi ³ Jmí ¹ Ná ¹ hmá ¹ Ná ¹ jní ¹ Hi ³ Má ² ca ³ jñéih ³ Dió ³²	485

Jú¹ chú³² quioh²¹ Jesús tsá² lin³ Cristo

New Testament in Chinantec, Sochiapam (MX:cso:Chinantec, Sochiapam)

Language: Chinantec, Sochiapam

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 1986 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 1986 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

b98318f7-b484-5f9d-9ffe-a134c7348cbf

ISBN: 978-1-5313-0174-3

Jú¹ Chú³² Hí³ Ca³jmú³

Má²téh³

**Tsá²haun³² jméi²
dí¹hio³ nú¹deh³ Jesús**

(Lucas 3:23-38)

1 Hí³ lá² bñh¹ cáun² sí² hí³ cha³² jái¹³ hí³ ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, jan² Tsá² jón²zñh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹ quionh³ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹. Jáun² né³, ñí¹ lá² má²ja³toh³ hí³ jmái² tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ tsú².

²Há²bran²¹ hí³ jmí¹ lín³ jméi² Isaac, tsá² lín³ jméi² Jacob, tsá² lín³ jméi² Judá la³ má²quionh³ jí³ tsá¹ rainh²¹ ní² siáh³. ³Judá hí³ quionh³ Tamar ñí²cuo² jmí¹ lín³ jméi² mí¹ziú¹³ Fares quionh³ Zara. Jáun² Fares hí³ lín³ jméi² Esrom tsá² lín³ jméi² Aram. ⁴Aram hí³ lín³ jméi² Aminadab tsá² lín³ jméi² Naasón, tsá² lín³ siáh³ jméi² Salmón. ⁵Salmón hí³ quionh³ Rahab ñí²cuo² jmí¹ lín³ jméi² mí¹ziú¹³ Booz, hí³ jáun² Booz hí³ né³ quionh³ Rut ñí²cuo² jmí¹ lín³ jméi² mí¹ziú¹³ Obed. Obed hí³ né³ lín³ jméi² Isaí. ⁶Isaí hí³ lín³ jméi² hla¹ re²¹ Dá²vi²¹, jáun² re²¹ Dá²vi²¹ la³ má²quionh³ tsá²mí³ tsá² jmí¹ ñí²cuo² Urías lín³ jméi² mí¹ziú¹³ Salomón.

⁷Salomón hí³ lín³ jméi² Roboam tsá² lín³ hí³ jméi² Abías, hí³ hí³ né³ lín³ jméi² Asa. ⁸Jáun² Asa hí³ né³ lín³ jméi² Josafat tsá² lín³ jméi² Joram, tsá² lín³ hí³ jméi² Uzías. ⁹Jáun² Uzías lín³ jméi² Jotam tsá² lín³ jméi² Acáz, Acáz hí³ né³ lín³ jméi² Ezequías. ¹⁰Jáun² Ezequías lín³ jméi² Manasés tsá² lín³ hí³ jméi² Amón; Amón hí³ né³ lín³ jméi² Josías. ¹¹Hí³ jáun² Josías lín³ jméi² Jeconías la³ má²quionh³ tsá¹ rainh²¹, jmái¹ hí³ ca³ja³taunh²¹ jáun² tsá² *Israel hí³ tson³ tí³ hué³² Babilonia.

¹²Jmí¹ má²li³² jáun² né³, Jeconías hí³ siáh³ ca³li³zian² Salatiel jon², tsá² lín³ hí³ jméi² Zorobabel. ¹³Jáun² Zoroba-

bel lín³ jméi² Abiud tsá² lín³ hí³ jméi² Eliaquim, tsá² lín³ jméi² Azor. ¹⁴Hí³ Azor hí³ né³ lín³ jméi² Sadoc tsá² lín³ jméi² Aquim, tsá² lín³ hí³ jméi² Eliud. ¹⁵Jáun² Eliud lín³ jméi² Eleazar tsá² lín³ hí³ jméi² Matán, tsá² lín³ jméi² Jacob. ¹⁶Jáun² né³, Jacob lín³ jméi² Sé³² ñí²cuo² Má²rei³; Má²rei³ né³ lín³ mí¹ziú¹³ Jesús Tsá² ca³lín³ Cristo.

¹⁷Hí³ jáun² la³ ní² bñh¹ lí³ hí³ quia³quiú³ ní² jón²zñh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹ tñ³ ca³la³ tí³ jmái¹ hí³ zian² hla¹ Dá²vi²¹, hí³ hla¹ Dá²vi²¹ ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ ca³huén² tsá² Israel hí³ ja³taunh²¹ hí³ tson³ tí³ Babilonia tñ³ siáh³ quia³quiú³ ní² jón²zñh¹ jón²cho¹ tsú², hí³ cónh³í¹ quia³quiú³ ní² jón²zñh¹ jón²cho¹ tsú² tñ³ la³ tí³ jmí¹ ca³li³zian² jáun² Cristo.

**Jmái¹ hí³ ca³li³zian²
Jesús Tsá² lín³ Cristo**

(Lucas 1:26-38, 2:1-7; Juan 1:14)

¹⁸La³ lá² bñh¹ lí³ hí³ ca³li³zian² Jesús Tsá² lín³ Cristo: Má²rei³ jmí¹ má²ná¹lí³ jái¹³ hí³ jenh¹³ cuo² quionh³ Sé³²; tí³la³ ñeh² bñh¹ hí³ jenh¹³ cuo² tsú² má¹ná¹, ca³li³ lín¹ Má²rei³ hí³ quian² jon², cáun² hí³ lí³ cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹. ¹⁹Jáun² Sé³² tsá² ní²oh³² tsú² hí³ jái¹³ quionh³ né³, ca³li³hnió³ tsunh³ jái¹³ quionh³ Má²rei³. Ca³lín¹³ tsú² hí³ jmu³ la³ jáun² ta³ tiá² hin² ñi³², quí¹hliá² tsá² hí³ jan² tsá² chun¹ bñh¹ hí³ jáun² tiá² jmí¹ hnió³ yáh³ tsú² chin¹³ hua³heih²¹ Má²rei³. ²⁰Tí³la³ tá¹la³ lín²³ tsú² jáun² la³ ní² né³, jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Juo¹³ dí² ca³jnia³ jéinh³² tsú² jui³² qui³ ziu³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Sé³², tsá² jón²zñh¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹, ha³ lí² jmú² juéhn² nú² hí³ hen¹³ nú² Má²rei³ hí³ lín¹³ ñí²cuoh² nú², quí¹ dáin² hí³ quian² tsú² ca³can³ tsú² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ bñh¹. ²¹Hí³ jáun² ní¹ má¹ca³li³zian² dáin² hí³, hniáuh³² teh¹ nú² Jesús. La³ ní² bñh¹

lí³ jmái² tsú², qui¹hliá² líón³² tsú² tsá²
joh¹ hí³ ca³ti²¹ tso³.

²²La³ nǎ² bíh¹ ca³lí³ hí³ jáun²
ca³lí³ti³ la³ cun³ hí³ ca³juáh³ Juo¹³ dí²
cun³quionh³ jan² *ti³² jè¹ Dió³², hí³
ca³juáh³ la³ lá²:

²³Jan² tsá¹mái¹³, tsá² tiá² hin²
má²ca³cáuh³², can³ jon²,
hí³ jáun² nǎ¹ má¹ca³lí³zian² dáin² hí³,
lí³ jmái² Emanuel,
(hí³ hnió³ juáh³ “Dió³² zenh² quiúnh¹
jnoh¹”).

²⁴Jmí¹ nǎ²¹ jáun² hí³ rá²cuóun¹ Sé³²,
ca³jmú³ bíh¹ la³ cun³ hí³ má²lí²juáh³
jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Juo¹³ dí², hí³
ca³hen³ Má²réi³ hí³ lí¹³ nǎ²cuo². ²⁵Ti³la³
cun³ tiá² ca³tiánh³ bíh¹ tsú² cu³tsa³² ta³
ñeh² bí¹ hí³ lí³zian² jon²; jáun² Sé³² ne³
ca³teh³ Jesús dáin² hí³.

Tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³ tsá²jien³ Jesús

2 Jáun² né³, Jesús hí³ ca³lí³zian² já¹
juú² Belén, hué¹³ Judea, jmái¹ hí³
jmí¹ cuá¹lín³ Herodes re²¹ hué³² jáun².
Jmí¹ lí¹cáin² jáun² né³, ca³cha³taunh¹
ma³ jan² tsá²ñuh² já¹ juú² Jerusalén,
tsá² já²taunh²¹ ti³ juí³² nǎ¹ hia³² hiú²,
tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³ hí³ chú² ñih²³
chí¹jmai²¹. ²Hí³ jáun² tsá² hí³ né³
ca³ngáih³:

—¿Ha³ jinh¹ rón³² Tsá² má²ca³lí³zian²,
Tsá² lín³ Re²¹ Juo¹³ tsá² *judíos? Qui¹
ti³ nǎ¹ hia³² hiú² má²ca³neh²¹ jnoh¹
chí¹jmai²¹ hí³ ca³tin¹ tsú², hí³ jáun² jau³
jnoh¹ nǎ¹ lá² hí³ ja³ma³tsú¹ ma³jonh²¹
jnoh¹ tsú².

³Jmí¹ ca³lí³ nǎ³² re²¹ Herodes jái¹³ nǎ²
né³, ca³la³ lí¹ tiá² nǎ³² he³ jmu³ bíh¹ lí³,
jí³ la³jín³² tsá² zian² já¹ juú² Jerusalén nǎ²
siáh³. ⁴Jmí¹ jáun² ca³teh³ re²¹ hí³ la³jín³²
tsá² ná¹lín³ mí³jmú³ jí³ tsá² ná¹lín³ ti³
liei²¹ nǎ², jáun² ca³ngáih³ dí² tsá² hí³ ha³
jinh¹ ca³ti²¹ hí³ lí³zian² Tsá² lín¹³ Cristo.
⁵Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:

—Já¹ juú² Belén hín¹³ ti³ hué¹³ Judea
bíh¹ lí³zian²; qui¹ jan² hla¹ *ti³² jè¹ Dió³²
ca³juáh³ la³ lá²:

⁶Hnú² juú² Belén hín¹³ ti³ hué¹³ Judá,
tiá² huen³ yáh³ hnú² ja¹ tsá² ná¹ho² ta²¹
hue³² nǎ²;
quí¹ nǎ¹con² hnú² bíh¹ cua³hain³² jan²
Tsá² chín¹,
Tsá² jmu³ hua³hí¹³ tsá² *Israel tionh²
jo³uón³² jná¹³.

⁷Jáun² ta³máih³ bíh¹ ca³teh³ Herodes
tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³ hí³, hí³ jáun²
ca³ngáih³ dí² hí³ hín² jmáih¹ ti³tsóh³
ca³jnia³ chí¹jmai²¹ jáun². ⁸Jáun² ca³zen³
dí² tsú² ti³ já¹ juú² Belén hí³ ca³záih³ dí²
la³ lá²:

—Cuá²taunh¹ náh² nǎ¹ zio¹, hí³
cuá²hniah³² náh² re² lín³² dáin² hí³; hí³
jáun² nǎ¹ má¹ca³chanh²¹ náh², nǎ²juah²¹
náh² nǎ¹con² jná¹³, hí³ jáun² ja³bí¹
jné¹³ siáh³ uá²jai³² nǎ¹ hí³ nǎ¹ma³tsú¹
ma³jonh²¹.

⁹Jmí¹ má²lí²zéih³² jáun² re²¹ tsá² hí³
jái¹³ nǎ² né³, ja³taunh²¹ bíh¹ tsá² hí³
juí³² hí³ tiáunh¹; hí³ jáun² chí¹jmai²¹
hí³ ca³jíe³ tsú² jáun² ti³ nǎ¹ hia³² hiú²
cuá¹tsau³² chí¹ján³ ta³ nǎ¹ tsú² ca³la³ nǎ¹
cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ ca³hái³² tie³ tá²chí²¹
nǎ¹ rón²¹ dáin². ¹⁰Hí³ jáun² jmí¹ ca³jíe³
tsá² quia³lín³ hí³ jmí¹ tsí³ hí³ má²he² tie³,
jáun² jlánh¹ ca³lí³ hiún² lín³² tsí³, ¹¹hí³
jáun² jmí¹ taunh²¹ tsú² jáun² ñéih³ né³,
ca³jíe³² dáin² quionh³ Má²réi³ mí¹ziú¹³.
Jmí¹ jáun² ca³dí³jñí³² dí² tiáunh¹ hí³
ca³ma³tsu³ ma³jónh³² dáin² hí³. Jmí¹
lí²¹ jáun² ca³nia³ tsú² cuó² quioh²¹, hí³
ca³huéh³ cú¹mí¹niau²¹, ziú², jí³ no¹ hí³
lí³ quionh³ há² má²ro³² jmái² mirra nǎ²
siáh³, hí³ lí¹ ca³cuéh³ dí² dáin². ¹²Jmí¹
má²lí²niéi³² tsú² jáun² juí³² qui³ ziú³ hí³
tiú²uú² hniáuh³² tsa³tánh¹ ti³ juí³² nǎ¹
cuá³ Herodes, hí³ jáun² juí³² siáh³ bíh¹
ja³tanh²¹ tsú² cú²jueh³² ti³ juú²co¹.

Jmí¹ ca³cuóun³ tsú² tí³ hué³² Egipto

¹³ Jmí¹ má²já²tanh²¹ jáun² tsá² quia³lín³ hí³ jmí¹ tsí³ né³, jáun² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² Juo¹³ dí² ca³jnia³ jéinh³² Sé³² jui³² qui³ zú³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Náu², jan³² dáin² ní² quionh³ mí¹ziú¹³, cuóun³ tí³ hué³² Egipto, ca³la³ ní¹ cá¹juáh²¹ jná¹³ hí³ cuá¹han² nú² siáh³ hué³² jáun²; qui¹ né³bí¹ ja³hniah² Herodes dáin² hí³ jngih³.

¹⁴ Jmí¹jáun² ca³náu² Sé³² hí³ ca³jan³ dáin² quionh³ mí¹ziú¹³ hí³ ja³taunh²¹ ta³ já¹nié² tí³ hué³² Egipto; ¹⁵ jáun² ní¹ jáun² bíh¹ ca³tíanh³ tsú² ca³la³ tí³ ní¹ jun¹ Herodes. La³ ní² ca³lí³ hí³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³ hí³ má²ca³juáh³ Juo¹³ dí² jmí¹tin² cun³quionh³ jan² hla¹ tí³² jè¹ Dió³²: “Tí³ hué³² Egipto bíh¹ ca³teh³ jná¹³ Jón³²”.

Herodes jmu² héih³² hí³ jngih³ tsú² tsá¹míh¹

¹⁶ Jmí¹ ca³lí³tsin² jáun² Herodes hí³ tsá² quia³lín³ hí³ jmí¹ tsí³ lí¹ má²l²cáuh³² cú²nga¹ bíh¹, jáun² ca³míh³ lín³² tsí³ tsú²; hí³ jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hí³ ma³tsan² tsú² la³jín³² tsá¹míh¹ tsá² jmí¹ má²tíáunh¹ tun³ mieh² tí³ la³ hué³² jmí¹ zian² já¹ juú² Belén jí³ juú² la³ cu³ la³ jéin³ jáun² ní², la³ cun³ tí³ jmái¹ hí³ ca³híe³ jáun² tsá² quia³lín³ hí³ jmí¹ tsí³. ¹⁷ La³ jáun² bíh¹ ca³lí³tí³ la³ cun³ hí³ ca³juáh³ jáun² hla¹ Jeremías tí³² jè¹ Dió³²:

¹⁸ Ní¹ja²¹ cáun² mah¹ tí³ juú² Ramá, hí³ ní¹ho¹ lín²¹ tsú² hí³ hú¹ qui² hú¹ jngih³² tsí³;

Raquel bíh¹ hí³ tsá² cuá¹ho² hí³ ca³tin¹ jón²zfh¹.

Cun³ tiá² ca³lí³hnió³ bíh¹ tsú² hí³ niau²¹ re² tsí³,

qui¹ cun³ní¹ hí³ jlánh¹ má²ca³hiá² cá²tsan³ jón²zfh¹.

¹⁹ Hí³ jáun² né³, jmí¹ má²jún¹ jáun² Herodes ca³jnia³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² Juo¹³ dí² jéinh³² Sé³² jui³² qui³ zú³ tá¹la³ cuá³ jáun² hué³² Egipto, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

²⁰ —Náu², jon¹ dáin² quionh³ mí¹ziú¹³ hí³ cuánh² tí³ hué³² Israel, qui¹ má²cá²tsan³ bíh¹ tsá² jmí¹ hnió³ jngih³ dáin².

²¹ Jáun² Sé³² ca³náu² hí³ ca³jón³² dáin² la³ má²quionh³ mí¹ziú¹³ hí³ jaunh³ tí³ hué³² Israel. ²² Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ní³² Sé³² hí³ Arquelao má²cuá¹ho² siáh³ ta²¹ tí³ Judea cha¹³ hla¹ Herodes jméi², jáun² ca³lí³ cóh³² tsú² hí³ tsánh³² tí³ jáun²; tí³la³ jmí¹ má²lí²héi³ tsú² jáun² héih³² jui³² qui³ zú³ né³, jaunh³ bíh¹ tí³ hué¹³ Galilea. ²³ Jmí¹ cá¹chánh²¹ tsú² hué³² jáun² né³, ngau³ hí³ ca³ní¹cuá² já¹ juú² Nazaret. La³ ní² ca³lí³ hí³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³ hí³ ca³juáh³ jáun² tsá² jmí¹ ná¹lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin² hí³ Jesús téh³ tsú² hná¹ tsá² Nazaret.

Juan² tsá² ziau² jmái² hleh³² jái¹³ quioh²¹ Dió³² hué³² quiéin²

(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-20; Juan 1:6-8,15-34)

3 Jmí¹jáun² cuan³ Juan² tsá² ziau² jmái² tí³ hué³² quiéin² lí³ tí³ hué¹³ Judea, hí³ hleh³² jái¹³ quioh²¹ Dió³², ² hí³ juáh³ la³ lá²:

—iZa¹ náh² jmí¹ honh², qui¹ má²ja³quián³ ma³jnia² bíh¹ Dió³² Tsá² má²cuá¹hiáun¹ hí³ lín¹³ Re²¹!

³ Hí³ ca³tin¹ Juan² ní² bíh¹ jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² hla¹ Isaiás *tí³² jè¹ Dió³², jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

Tí³ hué³² quiéin² niéih³ cáun² ho³ tsáu², hí³ ní¹juah²¹;

Jmu³ náh² hua³jan²¹ jui³² ní¹ já²¹ Juo¹³ dí²;

jmu³ náh² cáun² jui³² cú²tso².

⁴ Jáun² ha¹ Juan² hí³ né³ jmí¹ lí³ jnú¹³ jáh³ cánh¹ téh²³ tsú² camello, lá² hñéih¹ tsú² jmí¹ lí³ láu², hí³ má³² quioh²¹

tsú² né³ jmí¹ lín³ náih² la³ má²quionh³
 jmí²toh¹ hi³ zia³² ja¹ náí². ⁵Hi³ jáun² tsá²
 zian² Jerusalén jmí¹ ja³taunh¹ hi³ náí³²
 jē¹ tsú², la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² hín¹³
 tí³ Judea jí³ tsá² zian² hué³² can³² cua³
 Jordán nř² siáh³; ⁶hi³ jáun² ní¹juáh³ ní¹
 má¹lí²ton³ tsú² tso³ quioh²¹, má¹lí³² jáun²
 tí² ziau² Juan² jmái² cua³ Jordán jáun².

⁷Jáun² ca³chó³² cáun² jmái¹ hi³
 cua³taunh²¹ tsá² téh²³ tsú² tsá² *fariseos
 jí³ tsá² *saduceos, [tsá² tun³ nió³ hín¹³
 cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos]. Jáun² né³,
 jmí¹ ca³jé³ Juan² hi³ juón³² lín³² bíh¹
 tsá² hi³ ja³to¹ ja³lín²³ hi³ hnió³ zón³²
 jmái², jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—ĤHnoh² dá² jón²zřh¹ jón²cho¹ jáh³
 hláinh¹ bíh¹! ĤHin² dá² tsánh² ca³zái³
 hnoh² hi³ hniáuh³² cuóunh¹³ náh² ca³tí²¹
 uu³mí²tsi³² hi³ má²ja³² má²janh²? ⁸Jmu³
 náh² lin¹ hi³ tson² má²ca³za² jmí¹ honh²
 náh², ⁹ha³ lí²uú² lí¹ cuí¹ lín¹³ náh²
 hi³ lí¹³ liáun³ náh² cun³ní¹ hi³hliá²
 hnoh² jón²zřh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹;
 quí¹ jná¹³ juanh³² hi³ hí¹ ca³la³ tí³
 quín¹ lá² yáh³ lí¹³ jmu³ Dió³² hi³
 láin¹ jón²zřh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹.

¹⁰Quí¹ má²rá¹lí³ bíh¹ hua³jan²¹ mí¹chí¹
 hi³ quiúh³² tsú² la³jí³² hmá² tiá² máí³
 chu²¹ háí³², hi³ jáun² tsa³toh³ ja¹ sí².

¹¹Quí¹ tson² bíh¹ jná¹³ ziau² jmái² hnoh²
 cun³quionh³ jmí² jma³, cáun² lí²¹ hi³
 lin¹ hi³ tson² má²lí²zái³² tsú² jmí¹ tsí³;
 tí³la³ né³bí¹ já²¹ yáh³ jan² Tsá² tí³ jlánh¹
 bíh¹ quien² la³ cun³ bí¹ jná¹³, quí¹ cun³
 tiá² cu³ tiá² ren³ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹
 ná¹ Tsá² hí³, ca³la³ hí¹juáh³ tiá² ca³tín¹
 yáh³ jná¹³ hi³ má¹con²¹ ná¹ tsú² hi³
 cue¹ ná¹ chí² láu² tsi³² ta³. Jáun² Tsá²
 hí³ bíh¹ ziau³ hnoh² jmái² cun³quionh³
 Jmí²chí³ Chun¹ jí³ cun³quionh³ sí² ní²
 siáh³. ¹²Má²zianh³² bíh¹ Tsá² hí³ cuah²¹
 quioh²¹ hi³ chí³² cuú²miih²¹, hi³ jáun²
 tsa³cuí³² má¹quí³². Chá³² tsú² cu³lí²¹
 cuú²miih²¹ má²jí² jáun² něih³ hñu³cuí³
 quioh²¹; hi³ jáun² má¹quí³² jáun² né³,

tsa³toh³ ja¹ sí² bíh¹, cáun² sí² hi³ tiá²
 tón³² jmái¹ yéi³².

Jmí¹ cáun³ Jesús jmái²

(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)

¹³Jmí¹jáun² cua³han³ Jesús tí³ Galilea,
 hi³ ca³chó³² can³² cua³ Jordán ní¹ jmí¹
 dí¹zion² Juan² tsáu² jmái², hi³ hnió³
 ziau³ Juan² jmái². ¹⁴Tí³la³ tiá² jmí¹ hei³²
 yáh³ Juan², hi³ jáun² ca³záih³ dí² Jesús:

—Jná¹³ bíh¹ tí³ hniáuh³² zón³² jmái²
 hi³ ziau¹³ hnú²; Ĥhe³ lí³ sa³ hnú² bíh¹ tí³
 něih³² ní¹con² jná¹³?

¹⁵Tí³la³ Jesús né³ ca³juáh³:

—Cuí¹ lí¹³ tín² la³ ní² ta³né³²; quí¹
 ca³ta¹ bíh¹ dí² jmú¹³ la³jí³² la³ cun³ hi³
 hnió³ Dió³².

Jmí¹jáun² né³, ca³ma³tí³² Juan² hi³
 ca³zion³ jmái² Jesús. ¹⁶Jmí¹ cáun³ jáun²
 Jesús jmái² né³, cua³han³ chu³ jmái².
 Jmí¹jáun² né³ ca³niá³ hñu³mí³cuú², hi³
 jáun² ca³jen³² tsú² Jmí²chí³ Chun¹ joh¹
 Dió³² hi³ má²cuá¹son² ní¹ quioh²¹ dí², hi³
 jniá³ la³jmí¹ jniá³ jan² jái². ¹⁷Jmí¹jáun²
 ja³ cáun² mah¹ tí³ hñu³mí³cuú² hi³
 ní¹juah²¹ la³ lá²:

—Tsá² ní² bíh¹ Jón³² jná¹³, Tsá² hno³
 lín³² ná¹, Tsá² jlánh¹ lí²hiún² tsin³² jná¹³
 hi³ ca³tín¹.

Satanás cá² lan²³ Jesús

(Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13)

4 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jan³ Jmí²chí³
 Chun¹ Jesús tí³ hué³² quiéin², hi³
 jáun² ní¹ jáun² lí¹³ ca³ lau³ tsá² hláinh¹
 quioh²¹ tsú².

²Ní¹ jáun² ca³ma³hien²¹ tsú² tun³ló³²
 jmái¹ jí³ tun³ló³² nie³, jmí¹ lí²¹ jáun² né³
 lí³ ní¹cuóunh²¹. ³Jáun² tsá² cá² lau²³ hi³
 ca³ma³janh³² ní¹con² Jesús hi³ ca³juáh³
 la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tson² bíh¹ hnú² Jon² Dió³²,
 jmu³ neh²¹ hi³ quín¹ lá² jeinh²¹ *hí³
 cuú²miih²¹.

⁴Tí³la³ Jesús ca³ngái³:

—Ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³:
 “Jun³juáh¹³ jmáh³la³ cun³quionh³ hí³
 yáh³ lí¹³ zian² tsá²mi³cuoun², qui¹ ja³bí¹
 cun³quionh³ ca³la³ jí³² jái¹³ hí³ hleh³²
 Dió³² bíh¹ siáh³”.

⁵ Hí³ jáun² tsá² hláinh¹ hí³ ca³jau³ tí³
 Jerusalén juú² hfen¹, jáun² ca³dí³chin³
 dí² Jesús tsáih³ cuáh³² chín¹, ⁶ hí³
 ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tson² cu³tí³ hí³ hnú² Jon²
 Dió³², tanh² la³ tí³ hué³² ó³² neh²¹; qui¹
 ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³:

Dió³² zen³ tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ jmu³
 hua³hí¹³ hnú²;
 hí³ ziau³ tsú² hnú² cun³quionh³ cuo²
 hmóu³²,
 qui¹ ní² lí¹ ca³cuíh³ tanh¹ hnú²
 cun³quionh³ quín¹.

⁷ Tí³la³ Jesús né³ ca³ngái³:

—Ja³bí¹ ñí¹ Sí² jáun² siáh³ rá¹juáh³:
 “Ha³ lí² cá² lí² lan³ hnú² Dió³² Juóuh³²”.

⁸ Siáh³ siáh³ cu³ jéin³² ca³ñí¹jau² tsá²
 hláinh¹ cáun² tsi³ máh³ ñe¹ lín²¹, hí³
 jáun² ñí¹ jáun² ca³héh³ dí² Jesús la³jí³²
 juú² ñí¹ ná¹hu²¹ cuo² tsá² ná¹ho² ta²¹
 tá¹ cáun² hngá¹máh³ jí³ la³jí³² hí³ zia³²
 quioh²¹ tsá² hí³ ní² siáh³; ⁹ hí³ jáun²
 ca³záih³ dí² siáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ chá¹³ la³jí³² hí³ jniá³ ní²
 jo³cuonh² hnú² ní¹juáh³ hí³ dí¹jñih²¹
 hnú² ta³ ñi³² jná¹³, jí³ hí³ má¹tsú¹
 má¹jauh²¹ nú² jná¹³.

¹⁰ Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá²
 hláinh¹ la³ lá²:

—Cuánh² quián¹³ *Satanás, qui¹ ñí¹
 Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Ma³tsú¹
 ma³jonh²¹ Dió³² Juóuh³², hí³ ñí¹ jí²¹la³
 jan² tán¹ hí³ bíh¹ má¹cú¹ má¹hain²¹ nú²”.

¹¹ Jmí¹jáun² ca³náu² tsá² hláinh¹ tí³
 có³² ñí¹con² Jesús, hí³ jáun² cua³taunh²¹
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ cua³ma³cón³²
 Jesús.

Jesús má²liáu³² tá¹³ hué¹³ Galilea

(Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)

¹² Jmí¹ ca³nái³² Jesús hí³ Juan² tsá²
 ziau² jmái² má²cuá¹hún¹ hñu³mí¹ñí²,
 jáun² ngah³ dí² tí³ hué¹³ Galilea. ¹³ Tí³la³
 tiú²uú² ca³cuá³ yáh³ tsú² já¹ juú² Nazaret
 má¹ná¹, qui¹ já¹ juú² Capernaum bíh¹
 ngau³ tsú² cú²jueh³² hí³ ca³ñí¹cuá²,
 cáun² juú² nio² can³² jmái² lí¹ ná¹ho³,
 ñí¹ má²can³² hué¹³ juú² Zabulón quionh³
 juú² Neftalí. ¹⁴ Hí³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³
 hí³ ca³juáh³ hla¹ Isaiás *tí³² jè¹ Dió³² jmí¹
 ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

¹⁵ Tsá² hué³² Zabulón quionh³ tsá² hué³²
 Neftalí,
 tsá² zian² hué³² nio² hú¹ jui³² tí³ can³²
 jmí²miih²¹,
 tsá² zian² jo²¹ cua³ Jordán, jui³² ñí¹ hia³²
 hiú²,

la³ má²quionh³ tsá² zian² hué¹³ Galilea
 ñí¹ má²tionh² *tsá²cá²jo²¹,

¹⁶ la³jín³² tsá² ní², tsá² qui³ tionh² ní² ñí¹
 já¹nié¹ ca³jé³ cáun² joh¹ zín³ lín³²,
 hí³ jáun² tsá² ní², tsá² tionh² ñí¹ quian²
 heinh²¹ quioh²¹ hmú³²,
 má²ca³táin³ cáun² joh¹ hí³ lí³ la³jmí¹ lí³
 joh¹ quioh²¹ cáun² jmái¹ hmai²¹ hí³
 ca³jniá³² siáh³.

¹⁷ Hí³ jáun² né³, la³ cun³ jmái¹ jáun²
 bíh¹ ca³ma³liáu³² Jesús hí³ hleh³² jái¹³
 quioh²¹ Dió³² hí³ juáh³:

—Za¹ nánh² jmí¹ honh², qui¹
 má²ca³ma³jnia² bíh¹ Dió³² Tsá²
 má²cuá¹hiáu¹ hí³ lín¹³ Re²¹.

Jesús téh²³ quiun³ tsá² zanh²³ jáh³ jmái²

(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

¹⁸ Jáun² jmí¹jáun² jmí¹ cuá¹ngí³² Jesús
 can³² jmái² lí¹ ná¹ho³ hué¹³ Galilea; ñí¹
 jáun² né³ ca³jén³² gon³ tsá² má²tún²
 rainh²¹, jan² tsá² jmí¹ jmái² Sí¹mu²¹
 tsá² ca³lí³ jmái² siáh³ Pé¹, hí³ tsá² jan²
 né³ jmái² Tre²¹. Tsá² hí³ jmí¹ lín³ tsá²
 zanh²³ juo¹³, hí³ jáun² jmí¹ ná¹tón³² hmá³

quioh²¹ chu³ jmái². ¹⁹Hi³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Ná²taunh¹ náh² cu³hna³² jná¹³, hi³ jáun² la³jmí¹ jáun²³ náh² n² juo¹³ janh²¹ náh² siáh³ tsá²mi³cuóun² hi³ tónh³² jo³uón³² jná¹³.

²⁰Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³chá³ tsá² hí³ tí³ có³² hmá³ jáun² quioh²¹ hi³ ja³taunh²¹ cu³hna²¹ hí³ dí².

²¹Tí³ chí¹ján³ jáun² ca³lá² ca³jén³² siáh³ Jesús cónh^{3f1} gon³ tsá² má²tún² rainh²¹: Jacobo jon² Zebedeo quionh³ Juan² dá¹jon²¹. Tsá² hí³ jmí¹ tiáunh¹ hñu³ mu² quionh³ jméi², hi³ ná¹rauh³² hmá³ quioh²¹. Hi³ jáun² Jesús ca³teh³ siáh³ tsá² hí³, ²²hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³quíú² tsú² mu² quioh²¹ hi³ ca³chan³ tsú² siáh³ jméi², hi³ jáun² ja³taunh²¹ cu³hna²¹ Jesús.

Jmah²³ Jesús juóun³² tsá² tsáun¹

(Marcos 3:7-12; Lucas 6:17-19)

²³Hi³ jáun² jmí¹jáun² jmí¹ cuá¹tí² cuá¹ngí³² Jesús tá¹ cáun² hué¹³ Galilea hi³ má²tin² tsáú² hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos hi³ táun³ ma³ quin³² ma³ caun³² juú², hi³ hleh³² jú¹ chú³² ca³tí²¹ hi³ Dió³² má²cuá¹hinh²³ tsáú² jo³cuo², jí³ hi³ jmí¹ jmah²³ siáh³ tsáú² ca³la³ jáh³ dú¹ ní¹ m¹uí³ hi³ ná¹zian² tsú². ²⁴Ca³lí³ ní³² bíh¹ tsáú² tá¹ cáun² hué³² Siria la³ cun³ ta²¹ hi³ jmu² Jesús, hi³ jáun² ca³cua³jan² tsú² la³jín³² tsá² jmí¹ ná¹má²tso² tsí³ la³jáh³ dúh¹ ní¹ hi³ hlah³, m¹uí³, hi³ cúh² hi³ uóu³²; tsá² tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³, tsá² ná¹jau² m¹uí³ tsá¹ lí¹ jún²³ jí³ tsá² hma² n² siáh³. Hi³ jáun² la³jín³² bíh¹ tsá² hí³ ca³jmah³ Jesús.

²⁵Hi³ jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsáú² ja³taunh²¹ cu³hna²¹ tsú², tsá² zian² Galilea, tsá² zian² la³cáun² ní¹ tioh³ jáun² tá¹ quia³ juú² míh¹ tíá² cu³tsa³², tsá² Jerusalén, jí³ tsá² hín¹³ tí³ Judea n², jí³ tsá² zian² tí³ jo²¹ cua³ Jordán tí³ juí³² ní¹ hia³² hiú² n² siáh³.

Jái¹³ hi³ ca³ma³ta² Jesús tsi³ máh³

5 Jmí¹ ca³jén³² jáun² Jesús la³jín³² tsá² hí³ né³, ca³uú³ tsi³ máh³ hi³ jáun² ca³cuá³ ní¹ jáun². Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³tiánh³ la³ cu³ la³ jéin³ ní¹ cuá³; ²hi³ jáun² Jesús ca³ma³liáu³² hi³ má²tin² tsá² hí³ jái¹³ lá²:

Tsá² lí¹³ zian² re² tin²

(Lucas 6:20-23)

³—Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² má²ca³lí³tsin² hi³ tia³mii² jmí²chí³ quioh²¹ ní¹con² Dió³², quí¹ tsá² la³ hí³ bíh¹ tónh³² jo³cuo² tsú².

⁴”Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² nio² hlah³ tsí³, quí¹ Dió³² bíh¹ Tsá² chá³² re² tsí³ tsú².

⁵”Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² tsí¹juí³, quí¹ hí³ bíh¹ tsa³tiánh² cáun² mi³cuú² ní¹ má²ca³jmu³ Dió³² jái¹³ hi³ cué³².

⁶”Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² dí¹quian¹ hi³ ma³zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², la³juah²¹ dúh¹ hi³ ní¹cuóunh²¹ jí³ hi³ hí¹quíein² tsí³, quí¹ Dió³² bíh¹ jmu³ hi³ conh²¹ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ tsú².

⁷”Jlánh¹ jmí¹ ren² ní¹juáh³ tsá² ja³² mí³ tsí³ ní¹con² tsá² siánh³, quí¹ ja³bí¹ Dió³² ja³² siáh³ mí³ tsí³ ní¹con² tsá² la³ hí³.

⁸”Jlánh¹ jmí¹ ren² ní¹juáh³ tsá² jí² hñu³ tsí³, quí¹ tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ jéin³² Dió³².

⁹”Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² jmu² hi³ niau²¹ tie³ ja¹ quioh²¹ tsáú², quí¹ tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ juáh³ Dió³² hi³ jon².

¹⁰”Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² má²tso² tsí³ la³ cun³ hi³ jmoh²³ tsáú² cun³ní¹ hi³ hnió³ jmu³ la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³², quí¹ tsá² la³ hí³ bíh¹ tónh³² jo³cuo² Dió³².

¹¹”Jlánh¹ jmí¹ ren² hnoh² ní¹juáh³ jmí¹ quiú² jmí¹ je²³ tsáú², hi³ ca³la³ hi³ hí¹ tsa¹ tsú² hnoh², jí³ ní¹juáh³ jmí¹ hleh³² tsú² la³jáh³ dúh¹ ní¹ jú¹ tí¹jái² quián¹³ hnoh² cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³. ¹²Ma³hiún¹³ náh² honh², tsinh¹ náh² jmu³, quí¹ hñu³mi³cuú² hián¹³ náh²

cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien²; quí¹ la³ n¹
bíh¹ ca³jmúh³² tsú² uá²jai³² tsá² lín³ hi³
*tí³² jé¹ Dió³², tsá² ca³lí³zian² jmí¹tin² la³
cónh³ bíh¹ hnoh².

Ñí¹, jí³ joh¹ sí² hi³ ca³tin¹ hngá¹máh³

(Marcos 4:21-23; 9:50;

Lucas 8:16-17; 14:34-35)

13 "Hnoh² bíh¹ lín³ ñí¹ ñí¹con² tsá²
zian² ñí¹ hué²¹ lá². Tí³la³ n¹juáh³ la³
ca³lí³ máih³ bíh¹ ñí¹ né³, ÷lánh³ yáh³
rón³² lí¹³ jmóuh³² tsú² hi³ jáun² lí³ ñeh¹
siáh³? Tiú²uú² lín¹ ñí¹ jmu³ ta²¹ hí¹ cáun²
yáh³; cáun² má²cuí³ bíh¹ tsú², hi³ jáun²
ñí¹ jáun² ha³ zóh³² tsáu².

14 "Hnoh² bíh¹ lín³ joh¹ sí² ñí¹con²
tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá². Jáun² né³, jmú¹³
jái¹³: Cáun² juú² nio² ñí¹ lí³ tsáih³ máh³,
tiá² lí¹³ yáh³ hính³². 15 Sa³jun³ héinh²³
yáh³ tsú² cáun² sí² hi³ jáun² zih³² tí³
ñeh² cáun² tsí¹ cuó²; tí³la³ ñí¹ ñe¹ bíh¹
dí²chí³ tsú², hi³ jáun² tain²¹ joh¹ la³jín³²
tsá² tionh² ñéih³. 16 Ja³bí¹ la³ jáun²
hnoh² uá²jai³², jmu³ náh² hi³ tai²¹ joh¹
quián¹³ náh² ñí¹con² tsáu², hi³ jáun²
ñí¹ má²ca³jé³ tsáu² la³jí³² hi³ chu²¹ hi³
jmuh³² hnoh² jáun², hi³ jáun² ma³quien²
tsú² Ñeh² hnoh² Tsá² cuá³ hñu³mí³cuú².

**Jesús má²ta² lánh³ lí³ héih³²
quioh²¹ hla¹ Moisés**

17 "Ha³ lí² cuí¹ lín¹³ hnoh² hi³ jná¹³
cuan³ hi³ má²tauh²¹ ná¹ héih³² quioh²¹
hla¹ Moisés, sa³jun³ hi³ ja³ma³tauh²¹
jná¹³ jái¹³ hi³ ca³ma³ta² jáun² tsá² ca³lín³
hí³ *tí³² jé¹ Dió³² yáh³; quí¹ jun³juáh¹³ hi³
ja³ma³tauh²¹ yáh³ jná¹³ jái¹³ jáun², quí¹
tí³ ja³ma³tson¹³ jná¹³ la³ cun³ hi³ hnió³
juáh³ bíh¹. 18 Quí¹ jú¹ tson² juanh³² jná¹³
ñí¹con² hnoh², hi³ uá¹ cun³ má²já²hín³
la³jí³² hi³ jniá³ chí³cuú² la³ má²quionh³
hngá¹máh³ lá², tiá² lí¹³ yáh³ tsa³hín³ hí¹
cáun² hué³ quioh²¹ liei²¹, sa³jun³ hí¹
cáun² má³ pih²¹ quioh²¹ hué³ jáun²,
ca³la³ tí³ ñí¹ cá³chó²¹ jmái¹ hi³ lí³tí³ la³
cun³ hi³ ca³tí²¹ lí¹³. 19 Cun³ñí¹ hi³ jáun²

bíh¹, n¹juáh³ tsá² tiá² ta²¹ haih²¹ lí³ua³
cáun² héih³² hi³ rá¹lí³ jáun², uá¹jinh¹
cáun² hi³ tiá² lín¹ nga³ quien², hi³ záih³²
tsú² siáh³ tsáu² hi³ tiá² hniáuh³² tónh³²
ta²¹, hi³ jáun² má²lín³ bíh¹ tsú² jan² tsá²
tiá² lín¹ ñí¹ quien² ja¹ quioh²¹ la³jín³² tsá²
tónh³² jo³cuo² Dió³². Tí³la³ n¹juáh³ tsá²
má²tí³² héih³² jáun² né³, jí³ hi³ hieh³²
siáh³ tsá² siánh³ hí³ jmu³ la³ jáun², tsá²
la³ hí³ bíh¹ lín³ jan² tsá² quien² ja¹
quioh²¹ la³jín³² tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³².
20 Quí¹ juah³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², hi³
n¹juáh³ tiá² tí³ jlánh¹ bí¹ re² jmúh¹³ náh²
hi³ tí³² tsí³ Dió³² la³ cónh³ bíh¹ tí³² liei²¹
jí³ tsá² *fariseos, hi³ jáun² jmí¹líh³ bíh¹
tiá² lí¹³ tonh²¹ náh² jo³cuo² Dió³².

**Jesús hie³² jái¹³ hi³
ca³tin¹ tsá² míh²³ tsí³**

(Lucas 12:57-59)

21 "Hnoh² má²ca³niéih² hi³ hiauh³ tsá²
haun³² dí¹hio³ nú²deh³ dí² héih³² hi³ lí³
la³ lá²: "Ha³ lí² jngih³ tsáu², quí¹ lí³ua³
jan² tsá² jngih² tsáu² ca³tin¹ tá¹tsin¹
héih³²". 22 Tí³la³ jná¹³ juah³², hi³ lí³ua³
jan² tsá² jmu² hian² ñí¹con² rainh²¹, cun³
tá¹tsin¹ bíh¹ tsá² la³ hí³ héih³². Ní¹juáh³
tsá² tú² hió³² rainh²¹, jáun² ñí¹con² tsá²
ná¹ho² ta²¹ hi³ chín¹ bíh¹ tá¹tsin¹ tsú²
héih³², hi³ n¹juáh³ tsá² zaih³² rainh²¹
tsá² lín¹ ja³ juón¹, háinh¹³ tsó³² ja¹ sí²
quiu³juó³² bíh¹ tsú².

23 "Hí³ jáun² né³, n¹juáh³ jmí¹ zia³²
hi³ cuá¹cánh¹ hnú² ñí¹hiú¹³ hi³ cuá¹cué³
nú² Dió³², hi³ tá¹la³ má²zenh² nú² ñí¹
jáun² né³ tsau³ honh² hnú² hi³ zian²
jan² renh² hnú² hi³ hau² nú², 24 chá¹
tín² hi³ quiánh¹ jáun² có³² ñí¹hiú¹³ jáun²,
hi³ cuánh² tín² hi³ cuá¹jmuh³ nú² hi³
niau²¹ tie³ ja¹ quián¹³ nú² quiúnh¹ renh².
Má¹jáun² má²ñeih²¹ hnú² siáh³ ñí¹hiú¹³
hi³ ná¹ma³jnia¹³ nú² hi³ quiánh¹ jáun².

25 "Ní¹juáh³ zian² tsá² ca³hna³ hnú²
ñí¹ta²¹, hi³ jáun² jau³ tsú² hnú² ta³
ñí¹ tsá²tan²¹, ma³re¹³ náh² jái¹³ tá¹la³
hí¹cuá³táunh¹ náh² jáun² hú¹ jui³²

quiúnh¹ tsú², hi³ jáun² tiá² tsa³jau² tsú²
ta³ ñí¹ tsá² lín³ jue²¹; qui¹ ní² lí¹ ca³cue³
hnú² jue²¹ hi³ tsá² tú²jái¹³ hi³ tsa³tiaunh²
tsú² hnú² hñu³mí¹ñí². ²⁶ Juanh³² jná¹³
hi³ tiá² cáun² lí¹ liáun³ yáh³ hnú², ca³la³
tí³ ní¹ má¹ca³ma³hmah²¹ hnú² jí³lí³²
máh³.

Jesús hie³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² juón¹

²⁷”Hnoh² má²ca³niéih² hi³ ca³juáh³
tsú² la³ lá²: “Ha³ lí² lí¹ jmú² lí¹ cuó³”.
²⁸ Tí³la³ jná¹³ juanh³² hi³ lí³ua³ jan²
tsá² jien³² tsá²mí³ hi³ hu²¹ hlah³ tsí³,
má²lí²jmú³ bíh¹ tsú² tso³ hñu³ tsí³
quionh³ tsá²mí³ hí³.

²⁹”Ní¹juáh³ mí¹máh¹ tí³ cuá² chu²¹ nú²
má²lí²jmú³ hi³ ca³tánh³ nú² tso³, chí³
cú²jueh³² hi³ jáun² tiáun² ñí¹ uóunh³;
quí¹ tí³ re² bíh¹ hi³ tsa³hín³ cá² má¹
mí¹máh¹ nú² la³ cónh³ bíh¹ hi³ tsa³hain³
nú² tá¹ jan² quiu³juóu³². ³⁰ Hi³ ní¹juáh³
cuá² chu²¹ quián¹³ nú² jmu² siáh³ hi³
tanh³² hnú² tso³, hná¹ cú²jueh³², hi³
jáun² tiáun² ñí¹ uóunh³; qui¹ tí³ re² bíh¹
hi³ tsa³há³ cáun² cuonh² hnú² la³ cónh³
bíh¹ hi³ cuóh¹³ hnú² tá¹ jan² quiu³juóu³².

Jesús hie³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² hnió³ tun³ ñí²cuo²

(Mateo 19:3-11; Marcos 10:2-12; Lucas
16:18; 1 Corintios 7:10-16)

³¹”Ja³bí¹ jái¹³ lá² siáh³ juáh²³ tsáu²
la³ cun³ jmí¹tin²: “Lí³ua³ jan² tsá² hnió³
tsáun³ quionh³ tsá²mí³ ñí²cuo², hniáuh³²
bíh¹ cuéh³² tsú² ñí²cuo² cáun² sí² hi³ lin¹
hi³ ca³tsáun³ tsú²”.
³² Tí³la³ jná¹³ juanh³² ñí¹con² hnoh² hi³ lí³ua³ jan² tsá² hnió³
tun³ tsá²mí³ ñí²cuo² ta³ tiá² lin¹ zia³²
jái¹³ he³ tso³ lí²jmú³ quionh³ tsá²ñuh²
siánh³, cun³quionh³ la³ jáun² má²cueh³²
tsú² tsú² jái¹³ hi³ jmu³ juón¹ bíh¹; hi³
ní¹juáh³ tsá² jéinh³² cuo² quionh³ tsá²mí³
tsá² má²ca³tsáun³ quionh³ ñí²cuo² né³,
jáun² tsá² la³ hí³ má²lín³ jan² tsá² juón¹
bíh¹ siáh³.

Jesús hie³² ca³tin¹ tsá² lí¹ hien² Dió³²

³³”Ja³bí¹ má²ca³niéih² hnoh² hi³
tsá²haun³² hiauh³ héih³² lá² jmí¹tin²:
“Ha³ lí² tsunh²¹ jái¹³ hi³ má²lí²jmuh³
ñí¹con² Dió³², la³ cun³ jái¹³ hi³
má²lí²ma³tson¹³ nú² jáun² ñí¹con² tsú²”.
³⁴ Tí³la³ jná¹³ juanh³² hi³ hí¹ cáun² bíh¹
hi³ tiá² hniáuh³² héih¹ náh². Ha³ lí² lí¹
ma³tson¹³ jái¹³ quián¹³ cun³quionh³ hi³
hieh³² náh² hñu³mí³cuú², qui¹ ñí¹ jáun²
bíh¹ ñí¹ cuá¹quien² Dió³²; ³⁵ sa³jun³
hniáuh³² má¹tson¹³ náh² jái¹³ quián¹³
cun³quionh³ hi³ hieh³² náh² hngá¹máh³
lá², qui¹ ñí¹ hué²¹ lá² dá² lí³ la³jmí¹ lí³
cáun² ñí¹ ná¹tsin¹ ta³ bíh¹ Dió³²; hi³
sa³jun³ hniáuh³² má¹tson¹³ náh² jái¹³
quián¹³ cun³quionh³ hi³ hieh³² náh² juú²
Jerusalén, qui¹ ñí¹ jáun² dá² ca³tin¹ Re²¹
Tsá² chín¹ bíh¹. ³⁶ Ha³ lí² lí¹ ma³tson¹³
jái¹³ quián¹³ cun³quionh³ hi³ hieh³²
hnú² chinh³², qui¹ hí¹ cá² máih³² yáh³
jñú² chinh³² hnú² tiá² lí¹³ tiáú² ho³ liáh²
hi³ jmúh¹³ nú² huen². ³⁷ Ní¹ jí²¹la³ tí³
hniáuh³² juáh¹³ hnú²: “Ján³”, ho³lá²dá²:
“Já¹han²¹” bíh¹; qui¹ la³jí³² jái¹³ hi³ lí¹
má²ná²tsin³ tsú² ñí¹ jái¹³ ní² ja³² ñí¹con²
tsá² hláinh¹ bíh¹.

Jesús hie³² ca³tí²¹ hi³ jeinh³² tsú²

(Lucas 6:29-30)

³⁸”Hnoh² má²ca³niéih² náh² jái¹³ hi³
quí³ juáh²³ tsú² jáun² la³ cun³ jmí¹tin²:
“Hniáuh³² jéinh³² tsú² la³ cun³ rón³² lí³
hi³ ca³quiúnh³², uá¹la³ cun³ mí¹ñí¹ tsú²,
ní¹juáh³ ca³hliáh³ tsú² mí¹ñí¹ rainh²¹,
ja³bí¹ la³ jáun² hi³ ca³tí²¹ ján¹ tsú²
uá²jaí³²”.
³⁹ Tí³la³ jná¹³ juanh³² ñí¹con²
hnoh²: Ha³ lí² jéinh¹ náh² ñí¹con² tsá²
hian² tsí³; tí³la³ ní¹juáh³ zian² tsá² pá²³
cá² jo²¹ máh¹ náh², tí³ cuéh³ tsú² siáh³ tí³
cá² jo²¹ cáun² cuí¹ pá¹³. ⁴⁰ Ní¹juáh³ zian²
tsá² hnió³ hna³ hnú² ñí¹ta²¹, hi³ hnió³
tsú² quin³ hanh² nú², cuéh³ tsú² la³ jí³
hmi³² cháu³ quián¹³. ⁴¹ Ní¹juáh³ zian²
tsá² dí²quiaun³ hnú² jmái¹ hi³ cánh¹ hnú²

lio²¹ ñí¹ tí³ cú² mei²¹ quin² ta³ tsú², tí³ re² quián² ñí¹ tí³ tenh³ cu³ jáun². ⁴²Li³ua³ jan² tsá² zia³² hi³ mi³² ñí¹con² hnú², cuéh³ tsú², hi³ ha³ lí² ma³zian¹³ síáh³ ñí¹con² tsá² zia³² hi³ chí² ñí¹con² nú².

Hniáuh³² hnio³ tsú² tsá² hau²

(Lucas 6:27-36)

⁴³Ja³bí¹ má²ca³niéih² hnoh² hi³ juáh²³ tsú² la³ cun³ jmí¹tin²: “Ma³hno¹ tsá² re² juónh³² quiúnh¹, tí³la³ hon² nú² jmu³ ní¹juáh³ tsá² hau² nú²”. ⁴⁴Ti³la³ jná¹³ juah³²: Ma³hno¹ náh² tsá² jmu² hian² tsí³ ñí¹con² náh², [hi³ chu²¹ jéinh¹ náh² ñí¹con² tsá² chú² juóu³², jmu³ náh² hi³ chú³² ñí¹con² tsá² hau²,] Dió³² lienh¹ quióh²¹ [tsá² quiú² je²³ jí³] tsá² jmu² hian² tsí³ ñí¹con² nú². ⁴⁵Jáun² la³ ní² bí¹ lí³ lin¹ hi³ tson² lín³ hnoh² jon² Dió³² Ñeh² náh², Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú²; quí¹ hí³ dá² jmu² hi³ tain³² hiú² tsá² chun¹ la³ jí³ tsá² hláih¹ ní² síáh³, hi³ zen² tsú² síáh³ jmí³ ñí¹con² tsá² zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ dí², la³ jí³ ñí¹con² tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³² ní² síáh³. ⁴⁶Su³uú² lí¹ lín²³ náh² hi³ zia³² hi³ hián¹³ cun³ñí¹ hi³ hno³ náh² jmáh³la³ tsá² hniau³ náh² hmóu³². Quí¹ hí¹ la³ tí³ *tsá² chí² hmah²¹ yáh³ jmu² la³ jáun². ⁴⁷Hi³ ní¹juáh³ cuen²³ hnoh² Dió³² jmáh³la³ tsá² juónh³² náh² re² quiúnh¹, ¿he³ dá² hi³ chu²¹ jmuh³² náh² ní¹juáh³ la³ jáun²? Quí¹ hí¹ la³ tí³ tsá² tiá² cuóun³² Dió³² yáh³ ná¹jmu² la³ jáun². ⁴⁸Jmu³ náh² chun¹ la³jmí¹ chun¹ Ñeh² náh² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú².

Jesús hie³² he³ lánh³ lí³ ta²¹ chu²¹

6”Ha³ lí² lí¹ ma³tí²¹ náh² cuáh³² jmáh³la³ ñí¹ jé²³ tsáu² cun³ñí¹ hi³ hniá¹ náh² hi³ jé³ tsáu² lánh³ jmuh³² náh². Quí¹ hí¹ cáun² yáh³ tiú²uú² hi³ hián¹³ náh² ñí¹con² Ñeh² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú², ní¹juáh³ la³ jáun² la³ jmuh³² náh².

²”Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, ní¹juáh³ jmí¹ ma³hon¹ hnú² tsá² lí³hniauh²³ ñí¹con², ha³ lí² jmu² hnú² chú¹ja²¹ ñí¹con² ca³la³ jánh³ dú¹ tsáu², tsá² zian² ja¹ hñú³ jí³ tsá² tiáunh¹ hñu³ cuáh³² ní² la³jmí¹ jmu² tsá² lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹, cun³ñí¹ hi³ hnió³ hi³ hléh³² tsáu² re² quióh²¹. Jú¹ tson² juanh³² jná¹³, hi³ jí³²la³ jú¹ chu²¹ hi³ hléh³² jáun² tsáu² bíh¹ jéí³² hiáuh³ tsú², ha³ tiú²uú² hi³ síáh³ zia³² yáh³. ³Ti³la³ ní¹juáh³ ní¹ má²ca³ma³hon¹ hnú² tsá² lí³hniauh²³ ñí¹con², jmu³ la³ cun³ lí³ lí¹³ hi³ hí¹ jan² tiá² hin² lí³ ñi³², uá¹jinh¹ tsá² jlánh¹ re² juónh³² náh² quiúnh¹. ⁴Ta³máih³ bíh¹ hniáuh³² jmúh¹³ hnú², hi³ jáun² hián¹³ nú² la³ cun³ hi³ cué³² Ñeh² nú², Tsá² jé²³ la³ cun³ hi³ jmuh³² nú² jáun².

Jesús má²ta² he³ lánh³ liéinh³² tsú² Dió³²

(Mateo 7:7-11; Lucas 11:2-4)

⁵”Ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³lien¹ hnoh² Dió³², ha³ lí² jmu² náh² la³jmí¹ jmu² tsá² lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹, hi³ zain³² liéinh³² Dió³² ta³ ná¹taun³ ñí¹ lí³ hñu³ cuáh³² quiú¹³ dí² jí³ ñí¹ lí³ cuoh¹ ja¹ hñú³ ní² síáh³, hi³ jáun² jé³ tsáu². Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ hi³ jí³²la³ jú¹ chu²¹ hi³ hléh³² jáun² tsáu² bíh¹ jéí³² hiáuh³ tsú², ha³ tiú²uú² hi³ síáh³ zia³² yáh³. ⁶Ti³la³ ní¹ má¹ca³lien¹ hnú² Dió³² né³, hen² néih³ quián¹³ hi³ jná¹ ho³hñú¹³, hi³ jáun² ñí¹ zenh² nú² jáun² huen² lien¹ Ñeh². Hi³ jáun² la³ jáun² zia³² hi³ hián¹³ nú² ñí¹con² Ñeh², Tsá² jé²³ hi³ jmuh³² hnú² jáun² ta³ conh¹.

⁷”Ní¹ má¹ca³lien¹ nú² Dió³², ha³ lí² hléh² cú²hiú² cú²cuóh³² jái¹³ tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹ la³jmí¹ jmu² tsá² tiá² Dió³² má²cuóun³², quí¹ tsá² hí³ lí¹ lín²³ hi³ cun³quionh³ hi³ hleh³² jáun² hliáun³ jái¹³ lí¹³ ne³ Dió³². ⁸Lí² jmú² náh² la³jmí¹ jmu² tsá² hí³; quí¹ ñeh² bí¹ hi³ míh¹³ náh² má²ni³² bíh¹ Ñeh² náh² ní¹juáh³ he³

lí³hniauh²³ ñí¹con² náh². ⁹Hi³ jáun² né³,
lien¹ náh² Dió³² la³ lá²:

Hnú² Tia²¹, Tsá² ñíh³ nú² hñu³mi³cuú²,
cá² ñí¹ hi³ chu²¹ cu¹ ná¹chan¹ hi³ jmáí²
hnú².

¹⁰Cu¹ chau²¹ bíh¹ jmáí¹ hi³ la³jin³² tsáu²
tónh³² jo³cuonh² hnú².

Cu¹ lí¹³ bíh¹ ñí¹ hué²¹ lá² la³ cun³ hi³
hnáuh² hnú² jmúh¹³,

la³jmí¹ lí³ hñu³mi³cuú².

¹¹Cué¹ tiá³ má³² hi³ hniáuh³² ñí¹con²
jnoh¹ né³²,

la³ cun³ hi³ qui³ hniáuh³² quiú¹³ jnoh¹
cun³ jmá² cun³ jnia³².

¹²Chin³² tiá³ honh² ca³tí²¹ hi³
má²ca³hliáuh² jnoh¹,

la³jmí¹ chin²³ jnoh¹ tsí³ la³ cun³ hi³
má²ca³hliánh² tsáu² ñí¹con² jnoh¹.

¹³Ma³hau¹ tiá³ jnoh¹ hi³ tiá² ca³ tiá² lau³
jnoh¹ tsá² hláinh¹,

liau¹ tiá³ jnoh¹ ñí¹con² pí³ quioh²¹ tsú².

[Quí¹ hnú² bíh¹ Tsá² hauh³² nú² jáí¹³
ñí¹con² ca³la³ jí³lí³²,

Tsá² pin³ cun³ tán¹ cun³ hián²,

Tsá² cuá¹quien² la³ cun³ jmí¹hi³nio².

Tson² bíh¹ la³ jáun²].

¹⁴”Jáun² né³, ní¹juáh³ hnoh² chíh¹
honh² tsáu¹³ tsá² jmu² hlah³ ñí¹con²
náh², jáun² Neh² náh² Tsá² cuá³
hñu³mi³cuú² chí¹³ uá²jai³² tsí³ tsáuh³
hnoh²; ¹⁵tí³la³ ní¹juáh³ tiá² chin²³ yáh³
hnoh² honh² tsáu¹³ tsáu², jáun² sa³jun³
Neh² yáh³ hnoh² chin¹³ tsí³ tsáuh³
hnoh².

Jesús hie³² ca³tí²¹ hi³ má²hien²¹ tsú²

¹⁶”Ní¹ má¹ca³ma³hien²¹ hnoh², ha³ lí²
háí² náh² hlah³ máh¹ la³jmí¹ jmu² tsá²
lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹; quí¹ tsá² jmu²
hi³ la³ jáun² dá² hnió³ jé³ tsáu² hi³
hi³ dí² ná¹má²hien²¹. Jú¹ tson² juanh³²
jná¹³ hi³ cun³ ní² bíh¹ má²ca³táuh³ la³
cun³ hi³ hiáuh³ tsá² la³ hi³ ní¹juáh³
la³ jáun². ¹⁷Tí³la³ hnú² má¹na²¹, ní¹
má¹ca³ma³hien²¹ nú², ráin² máh¹ hi³
siáu¹ siáh³ re² ching³², ¹⁸hi³ jáun² tiá²

lí³lieih²¹ tsáu² hi³ hnú² ñí³ma³hien²¹ nú².
Jí³²la³ Neh² hnú², Tsá² zenh² quiúnh¹
hnú² ta³ tiá² jniá³ jáun² bíh¹ lí³ ñí³², hi³
jáun² hi³ bíh¹ zia³² hi³ cué³² ca³tí²¹ la³
cun³ hi³ jmuh³² hnú² jáun² ta³máih³.

**Tsá² má²nióh³² hi³
quioh²¹ hñu³mi³cuú²**

(Lucas 12:33-34)

¹⁹”Ha³ lí² jmú² dí¹quiaunh²¹ honh² hi³
lí³ zian² náh² hliáun³ ñí¹ hué²¹ lá², ñí¹
lí¹³ tsa³hín³ hi³ quián¹³ cun³quionh³ hi³
cuh³ mí¹cháu² jí³ hi³ hiá³² juóuh³² ní²,
jí³ ñí¹ lí¹³ hí³ háin² hi³ han³. ²⁰Tí³ re²
jmu³ náh² pí³ hi³ lí³ zian² náh² hliáun³
hñu³mi³cuú², ñí¹ tiá² lí¹³ hi³ mí¹cháu²
hi³ cuh³, sa³jun³ hiá³² juóuh³² siáh³,
hi³ sa³jun³ háin² lí¹³ tónh³² siáh³ hi³
han³. ²¹Quí¹ ní¹juáh³ ñí¹ nio¹ hi³ quián¹³
náh², ñí¹ jáun² bíh¹ uá²jai³² cua³ jmí²chí³
quián¹³ náh².

Mí¹ñí¹ tsú² cue³² joh¹ quioh²¹ tá¹ jan²

(Lucas 11:34-36)

²²”Mí¹ñí¹ tsú² lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² sí²
quioh²¹ tá¹ jan² tsú²; jáun² né³ ní¹juáh³
chu²¹ mí¹máh¹ hnú², jáun² ñí¹con² tá¹
jan² bíh¹ nú² zia³² joh¹; ²³tí³la³ ní¹juáh³
jlánh¹ la³ hláih¹ mí¹máh¹ nú² né³, jáun²
tá¹ jan² bíh¹ nú² zenh² já¹niéí². Hi³
ní¹juáh³ cha³ jmí¹ lí³ joh¹ quián¹³ nú²
cáun² já¹niéí² bíh¹ la³ lí³; icónh³ bíh¹ tiá²
la³ lí³ cáun² já¹niéí² hmíh² ní¹juáh³ la³
jáun²!

Dió³² jí³ quie³ ní²

(Lucas 16:13)

²⁴”Hí¹ jan² tsáu² tiá² lí¹³ ma³tí³²
ñí¹con² gon³ juo¹³, quí¹ tiá² tí²¹ yáh³ tsí³
tsú² tsá² jan², hi³ tsá² jan² né³, tí³² lín³²
bíh¹ tsí³ tsú²; re² lín³² bíh¹ ma³tí³² tsú²
héih³² quioh²¹ jan², hi³ tsá² jan² né³, tiá²
ta²¹ tanh² yáh³ tsú². Jáun² né³, cónh³ tiá²
lí¹³ bíh¹ hno³ náh² Dió³² cu³tsa³² quionh³
hi³ hniá¹ náh² hi³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá².

Dió³² nióh³² hua³hí¹³ tsá² ná¹lín³ jon²
(Lucas 12:22-31)

25 "Juo³ jná¹³ hnoh²: Ha³ lí² cuí¹ hí²¹ honh² náh² ha³ lánh³ rón³² lí¹³ zian² náh², ca³tí²¹ ha³ jinh¹ já³² má³² hí³ cúh¹³ náh² ho³ jmái² hí³ húh¹³ náh², jí³ ha³ jinh¹ já³² hmih³² hí³ quíh¹³ náh² siáh³. ¿Há¹ jun³juáh¹³ jmí²chí³ quioh²¹ bíh¹ tsú² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bí¹ má³² dúh¹; hí³ ngú³ quioh²¹ bíh¹ tsú² siáh³ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ ha¹ tsú²? 26 Sá¹ní² jie³ ha³ lánh³ zian² quiuh²¹ tan³², jáh³ tiá² lin¹ hí³ jñi³² hí¹ cáun², sa³jun³ zia³² bíh¹ cáun² hí³ lau³² quioh²¹ jáh³, hí³ sa³jun³ zeh² bíh¹ siáh³ hñu³cuí³ quioh²¹, tí³la³ cun³ jáun² zia³² bíh¹ má³² hí³ cue³² Ñeh² náh² hí³ cúh² jáh³. ¿Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² náh² la³ cónh³ bíh¹ tan³²? 27 ¿Hin² yáh³ hnoh² tin² jmúh¹³ hí³ cuóun¹³ cónh³í¹ cá² lí², uá¹jinh¹ hen² lín³² honh² náh² hí³ cuóun¹³ náh²?

28 "Hí³ ¿he³ láih³² hí³² honh² náh² ca³tí²¹ hmih³² hí³ quíh¹³ náh²? Sá¹ní² jie³ náh² ha³ lánh³ rón³² cuóun² lí¹³ hí³ tsi²¹ ñí¹ náí², lí¹³ jáun² tiá² lin¹ jáu² zeh³² yáh³, hí³ sa³jun³ ta³² siáh³ tá³; 29 tí³la³ cun³ jáun² ta³ bíh¹ hla¹ re²¹ Salomón yáh³ tiá² chú³² jmí¹ jniá³ la³jmí¹ jniá³ lí¹³ ní², uá¹jinh¹ jmí¹ zioh² lín³² tsú². 30 Hí³ jáun² né³, ní¹juáh³ Dió³² jmu² hí³ ca³la³ chú³² lín³² jniá³ náí², cáun² hí³ tsi²¹ ñí¹ náí² né³², hí³ jáun² tsa³háu² má²jín³² bíh¹ tsú² tí³ ñeh² cáun² pieh¹ ní¹ má¹ca³lí³ quiéin², jáun² ní¹juáh³ ta³ bí¹ náí² yáh³ jmu² Dió³² hí³ chú³² jniá³, ¿cónh³ bíh¹ tiá² jmu³ Dió³² hí³ zia³² hanh² hnoh², hnoh² tsá² cáun² lí¹ hí³² honh² náh²? 31 Hí³ jáun² ha³ lí² cuí¹ hí²¹ honh² náh², hí³ juáh¹³ náh²: "¿He³ dá² cúh¹³ dí²?", hí³: "¿He³ dá² hnáih¹³ dí²?" ho³ hí³: "¿He³ dá² quíh¹³ dí²?" 32 Qui¹ la³jín³² tsá² tiá² Dió³² má²cuóun³² ná¹hí³² tsí³ ca³tí²¹ la³jí³² hí³ ní²; tí³la³ hnoh²

má¹ná¹, zian² bíh¹ jan² Ñeh² hnoh², Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú², Tsá² cuá¹ñi³² la³jí³² hí³ lí³hniauh²³ quián¹³ náh². 33 Ñí¹ jí²¹la³ tí³ chan¹³ náh² hmóu³² jo³cuo² Dió³² bíh¹ hí³ má¹tih²¹ náh² re² ñí¹con² tsú², jí³ hí³ má¹zián¹³ náh² re² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ tsú², hí³ jáun² bíh¹ hián¹³ náh² ca³la³ jí³lí³² hí³ jáun². 34 Ha³ lí² jmú² náh² hí³² honh² ca³tí²¹ he³ lí¹³ tsa³háu², quí¹ zia³² bíh¹ jmái¹ tsa³háu² hí³ lí¹³ hí³² honh² hnoh² ca³tí²¹ hí³ quioh²¹ tsa³háu². Qui¹ ma³ quin³² ma³ cú² jmái¹ bíh¹ má²zia³² uu³mí²tsi³² quioh²¹.

Ha³ lí² chú¹ lí² ñih²¹ náh² tsáu²

(Lucas 6:37-42)

7 "Ha³ lí² chú¹ lí² ñih²¹ náh² tsáu² hí³ jáun² tiá² ra³tsa² náh² Dió³² héih³² la³ jáun². 2 Qui¹ la³ jáun² bíh¹ ra³tsi³² tsú² héih³² ñí¹con² hnoh², la³jmí¹ rá²tsih³² hnoh² jáun² héih³² ñí¹con² tsáu² bíh¹. La³ cun³ rón³² lí³ héih³² hí³ chah³² náh² hí³ cueh³² náh² ñí¹con² tsáu², héih³² la³ jáun² bíh¹ siáh³ chá³² Dió³² hí³ cué³² ñí¹con² hnoh². 3 ¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ jie²¹ hnú² má¹qui³² pih²¹ hí³ hu²¹ mí¹ñí¹ renh², ní¹juáh³ tiá² lí²tsin² yáh³ hnú² hí³ hu²¹ cáun² pa²¹ hná¹ hmá² mí¹máh¹ huen²? 4 ¿Ha³ lánh³ rón³² hó³² honh¹ hnú² hí³ juoh¹ nú² renh²: "¿Cuí¹ chí¹³ ná³ má¹qui³² hu²¹ mí¹máh¹ hnú²¹?", hí³ ní¹juáh³ cáun² pa²¹ hná¹ hmá² bíh¹ la³ hu²¹ quián¹³ hnú² huen² má¹lí³² jáun²? 5 ¿Hnú² tsá² lín³ nú² la³ cá¹ la³ jéinh¹!, la³ñí¹ tín² chí³ hná¹ hmá² pa²¹ hí³ hu²¹ mí¹máh¹ huen², hí³ jáun² má¹jáun² lí¹³ jie²¹ hnú² re² hí³ chíh¹ nú² má¹qui³² pih²¹ hí³ hu²¹ mí¹ñí¹ renh².

6 "Ha³ lí² lí¹ cué² hí³ híen¹ ñí¹con² tsá² zian² la³jmí¹ zian² tsáí², quí¹ ní² lí¹ ca³qui³ ca³jme³ tsú² hí³ chau³ náh² tsú² cú²tiú² cú²jóh³² hó³². Ha³ lí² lí¹ ma³jnia¹³ hí³ quien² quián¹³ ñí¹con² tsá² zian² la³jmí¹ zian² mí²ñí³, quí¹ ní² lí¹ ca³ha³ ca³zauh³ tsú².

**Mí¹ náh², hniauh², hi³
hléh¹ siáh³ ho³hñú¹³**

(Lucas 11:9-13)

7 "Mí¹ náh² ñí¹con² Dió³² hi³ jáun² hian³ náh², hniauh² náh² hi³ jáun² chanh¹ náh², hléh¹ náh² ho³hñú¹³ hi³ jáun² niá³² tsú². 8 Quí¹ ñí¹juáh³ tsá² mi³² ñí¹con² tsú², hiáuh¹³ bíh¹ tsú²; ñí¹juáh³ tsá² hnauh², choh¹³ bíh¹; hi³ ñí¹juáh³ tsá² hleh³² ho³hñú¹³ né³, niá³ bíh¹.

9 "Quí¹ çhin² yáh³ tsánh² hnoh² tiá³ honh² hi³ cueh¹ cá² mái³ quín¹ jónh³² ñí¹juáh³ hí¹miih²¹ bíh¹ la³ cuá¹mi³²? 10 Ho³ ñí¹juáh³ cuá¹mi² jan² juo¹³, çhí¹ tiá³ honh² náh² hi³ cuen¹³ jan² jáh³ hláinh¹? 11 Hi³ jáun² né³, ñí¹juáh³ tu³ bí¹ hnoh² yáh³ tsá² tiá² chun¹ náh², tin² bíh¹ náh² cueh¹ hi³ chu²¹ ñí¹con² jónh³², i¹tiá¹³ bíh¹ tiá³ Ñeh² náh² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú² tiá² cué³² hi³ chu²¹ ñí¹con² tsá² hiú² mi³²!

12 "Jáun² jmu³ náh² la³jí³² jmái¹ ñí¹con² tsáu² ñí¹juáh³ he³ lánh³ hnáuh² náh² jmu³ tsú² ñí¹con² náh² hmóu³², quí¹ la³ jáun² bíh¹ lí³ héih³² hi³ jmu² jáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés jí³ ñí¹ Sí² quioh²¹ tsá² ca³lin³ hí³ *ti³² jé¹ Dió³² ní² uá²jai³².

Ho³jní¹³ jái³²

(Lucas 13:24)

13 "Tiónh³² náh² tí³ jui³² ho³jní¹³ tsái². Hú³ bíh¹ ho³jní¹³, hi³ ca³la³ hi³ jáu² lín³² bíh¹ jui³² hi³ chau²¹ ñí¹ lí¹³ tsa³hín³ tsú², hi³ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² tsá²táunh¹ jui³² jaun³²; 14 tí³la³ ho³jní¹³ jí³ jui³² hi³ chau²¹ ñí¹ lí¹³ zian² tsú² né³, jái³² lín³² bíh¹ hi³ tiá² lí³ tí¹ lí³ jenh¹, hi³ jáun² cú¹píh²¹ tsáu² bíh¹ tsá² choh²³ jui³² jaun³².

**Lin¹ bíh¹ he³ ñí¹ hmá²
cun³quionh³ mái³ hí³ hái³²**

(Mateo 12:34-35; Lucas 6:43-45)

15 "Hua³hín¹³ náh² ñí¹con² tsá² lí¹ juáh²³ hi³ lín³ tí³² jé¹ Dió³². Tsá² hí³ dá² ja³táunh¹ ñí¹con² hnoh² hi³ ná¹lín³ la³jímí¹ lín³ *já¹ziáh², tí³la³ tí³ ñeh² má¹ná¹ ná¹lín³ tsú² la³jímí¹ lín³ tsí² ná¹ jính¹. 16 Hnoh² lí¹³ lí³ cuóun³² náh² tsú² cun³quionh³ ha³ lánh³ jmu² bíh¹ tsú²; quí¹ tiá² cun³² yáh³ tsú² mi³ uóun²jieh¹³ ja¹ tan³ mi³juáh², hi³ sa³jun³ cun³² yáh³ tsú² mi³ sí² co² tsí³ hmá² ton². 17 La³ ní² bíh¹ lí³ hi³ la³jí³² hmá² chu²¹ hái³² mái³ chu²¹, hi³ la³jí³² hmá² hlah³ né³, hái³² mi³ hlah³. 18 Ñí¹juáh³ hmá² chu²¹, tiá² lí¹³ yáh³ hí³ ha³ mái³ hlah³, sa³jun³ hmá² hlah³ lí¹³ ha³ mái³ chu²¹. 19 La³jí³² hmá² tiá² mái³ chu²¹ hái³², quiéih³² bíh¹ tsú² hmá² jáun², hi³ jáun² jín³² tsú². 20 Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ cuóun³² hnoh² tsáu² cun³quionh³ lánh³ jmu² tsú².

**Tiá² la³jín³² tsáu² lí¹³ yáh³
tónh³² jo³cuo² Dió³²**

(Lucas 13:25-27)

21 "Jun³juáh¹³ la³jín³² yáh³ tsá² zái³² jná¹³: "¡Hnú² bíh¹ lín³ Juóu³² jná¹³!" lí¹³ tónh³² jo³cuo² Dió³²; tí³la³ jí³²la³ tsá² jmu² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Ñuh³² jná¹³ Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú² bíh¹ lí¹³ tónh³². 22 Ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ jáun², juóun³² lín³² tsáu² zái³² jná¹³: "Hnú² Juo¹³ jnoh¹, jnoh¹ ca³hléh¹³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnú² jái¹³ hi³ ca³hí³ hñu³ tsí³ jnoh¹, hi³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnú² bíh¹ ca³huen¹³ jnoh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², hi³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnú² siáh³ ca³jmú¹³ jnoh¹ hliáun³ hua³jueh³²". 23 Tí³la³ jná¹³ né³ nga¹ la³ lá² má¹jáun², hi³ juo¹³ ná¹: "Hí¹ cónh³ yáh³ tiá² ca³lí³ cuóu³² jná¹³ hnoh². ¡Tí³ có³² quin³² náh² ñí¹con² jná¹³, hnoh² tsá² jmuh³² náh² hi³ hlah³ hí³ hó³²!"

Jmáh¹ hiah³² pin³, ji³ hi³ tiá² pin³

(Marcos 1:22; Lucas 6:47-49)

24 "Hi³ jáun² né³, li³ua³ jan² tsá² má²ti³² la³ cun³ jái¹³ hi³ juah³² jná¹³, tsá² la³ hi³ lín³ la³jmí¹ lín³ jan² tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³, tsá² ca³zih³ hñú¹³ cáun² tsi³ hláu². 25 Hi³ jáun² uá¹jinh¹ tsau³ jmí³, hi³ ca³li³ hliáun³ bíh¹ siáh³ cua³, hi³ ja³ bíh¹ siáh³ chí³ tiá³ hi³ jmí¹ hnió³ qufh³ hñú³ jáun², ti³la³ tiá² cá²qufh³² yáh³, qui¹ ní¹ hláu² bíh¹ jmí¹ chí¹hliáun³² jmáh¹ hiah³². 26 Ti³la³ li³ua³ jan² tsá² tiá² má²ti³² la³ cun³ jái¹³ hi³ juah³² jná¹³ má¹ná¹, tsá² la³ hi³ lín³ la³jmí¹ lín³ jan² tsá²ñuh² cáun¹ bíh¹, tsá² ca³zih³ hñú¹³ ní¹ zái¹ táh¹. 27 Hi³ jáun² jmí¹ tsau²¹ jmí³, hi³ ca³li³ hliáun³ bíh¹ jmí² cua³, hi³ ja³ bíh¹ siáh³ chí³ hi³ hnió³ qufh³ hñú³ jáun², jáun² hñú³ jáun² né³, ca³quá² cá²cuon³ bíh¹.

28 Jmí¹ má²ca³táuh³ hi³ hleh³² jáun² Jesús, lí¹ ca³ja³cáun² tsí³ bíh¹ tsá² jmí¹ ná¹nái³² hi³ ca³ti²¹ jái¹³ hi³ má²ta² tsú² jáun²; 29 qui¹hliá² jmí¹ cuá¹hieh³² tsú² tsáú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² ho² jái¹³, jun³juáh¹³ la³jmí¹ jmu² tsá² ná¹lín³ ti³² liei²¹ yáh³.

**Jesús jmah²³ jan² tsá²
lín³ mi³ho²¹ péin³**

(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

8 Jmí¹ ca³son² jáun² Jesús tsi³ máh³, juóun³² lín³² tsáú² ja³taunh²¹ cu³hna²¹. 2 Hi³ jáun² cuan³ jan² tsá²ñuh² lín³ mí¹uf³ *mi³ho²¹ péin³, hi³ ca³di³ji³² ta³ ní¹ Jesús, hi³ ca³juáh³:

—Hnú² Ti³², ní¹juáh³ hnáuh² hnú², tin² bíh¹ hnú² jmúh¹³ hi³ li³ jin² jná¹³.

3 Jáun² né³, Jesús ca³ti³ cuo² ní¹ quioh²¹ tsá² hí³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnó³² jná¹³. Hi³ jáun² icuí¹ lan² hnú²!

Jmí¹ má²li²juáh³ tsú² jáun² la³ ní² né³, la³juí³² ca³hin³ bíh¹ mí¹uf³ jáun² quioh²¹ tsá² hí³. 4 Hi³ jáun² ca³juáh³ Jesús hi³ ca³záih³ tsá² hí³:

—Sá¹ní² jie³, ha³ lí² hin² juouh³² hí¹ jan² ha³ lánh³ rón³² lí³ hi³ má²lain³² nú²; ji³²la³ ti³ cuánh² hi³ cuá²ma³jnia¹³ ní¹con² mí²tsáú² bíh¹, hi³ cuá²cuen²¹ siáh³ jáh³ ní¹con² Dió³² la³ cun³ hi³ qui³ ca³juáh³ jáun² hla¹ Moisés, hi³ jáun² la³ jáun² lí³ ní³² tsáú² hi³ má²lain³² nú².

**Jesús jmah²³ tsá² quian²¹
hliáu³ tsá² chín¹**

(Lucas 7:1-10)

5 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngah³ siáh³ Jesús já¹ juú² Capernaum. Jáun² jan² hliáu³ tsá² chín¹ tsá² *romano ja³ ní¹con² tsú² hi³ ca³hiu³ ca³mí³, 6 hi³ juáh³ la³ lá²:

—Ti³², tsá² lín³ quian²¹ jná¹³ rón³² rá²tsáun¹ hi³ hma², ji³ hi³ má²tso² tsi³ hi³ cú² uóu³².

7 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ñe¹ bíh¹ jná¹³ hi³ ní¹jmah²¹ ná¹ tsú².

8 Ti³la³ hliáu³ tsá² chín¹ hí³ né³ ca³ngái³:

—Ti³², jun³ lin¹ tsáú² yáh³ jná¹³ hi³ juáh¹³ hi³ hnú² cuóh¹³ hñu³² ná¹; ní¹ jí²¹la³ ti³ jmúh¹³ hnú² héih³² bíh¹ hi³ jáun² tsá² quian²¹ jná¹³ lan¹³. 9 Qui¹ ja³bí¹ jná¹³ siáh³ zian² juóu³², hi³ ja³bí¹ lín³ jná¹³ siáh³ hi³ chín¹ ní¹con² hliáu³. Jáun² ní¹ má¹cá²jmú³² jná¹³ héih³² ní¹con² lí³ua³ jan² tsá² hí³ hi³ tsó³², jáun² tsau³² bíh¹; hi³ ní¹juáh³ juo¹³ jná¹³ jan²: “i¹Ña³²!” jáun² ja³²; hi³ ní¹juáh³ juo¹³ jná¹³ tsá² lín³ quian²¹ ná¹: “i¹Jmu³ hi³ lá²!” jáun² jmu² bíh¹ tsú².

10 Jmí¹ má²lí²nié³² Jesús jái¹³ ní² né³, lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³, hi³ jáun² ca³záih³ tsá² jmí¹ hí¹ja²taunh¹ hi³ cu³hna²¹ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ hí¹ jan² yáh³ tsáú² tiá² má²ca³chanh²¹ jná¹³ ja¹ tsá² *Israel lá², tsá² nio² cáun² tán¹ tsí³ la³jmí¹ nio² cáun² tsí³ tsá²ñuh² *tsá²cá²jo²¹ lá². 11 Jná¹³ juanh³² ní¹con² hnoh², hi³ juóun³² lín³² tsáú² ja³taunh¹ tí³ juí³² ní¹ hia³² hiú² jí³ tí³ juí³² ní¹ tá²tsí²¹ hiú² ní² siáh³, hi³ tsa³cuú² tsa³hính² cu³lí²¹ quionh³ hla¹ Há²bran²¹,

hla¹ Isaac jì³ hla¹ Jacob nĩ² hũu³mi³cuú²
 ñĩ¹ cuá¹quien² Dió³², ¹²tĩ³la³ tsá² jmĩ¹
 ca³tin¹ hi³ tsa³tiánh² ñĩ¹ cuá¹quien² Dió³²
 né³, tsá² hi³ dá² chu³ huen³ bíh¹ tsú² hi³
 ziu³ cuín³ tsú² ñĩ¹ lí³ já¹nié² tí³ cheih³²,
 ñĩ¹ jáun² tsa³tĩ² tsa³hoh³² hi³ má²zian²
 hi³ chéi³ hi³ uóu³².

¹³Jmĩ¹jáun² ca³juáh³ Jesús ñĩ¹con²
 hliáu³ tsá² chín¹ hi³:

—Cuánh² hũuh³², cuí¹ lí¹³ la³ cun³ hi³
 táunh²³ hnú² nĩ² ta²¹.

Hi³ jáun² la³ cun³ jmĩ¹jáun² bíh¹ lan³
 tsá² quian²¹ tsú².

Jesús jmah²³ mi³ziú¹³ Pé¹

(Marcos 1:29-31; Lucas 4:38-39)

¹⁴Jmĩ¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ Jesús
 hñú¹³ Pé¹, hi³ jáun² ñĩ¹ jáun² ca³jen³²
 tsú² mi³ziú¹³ Pé¹ hi³ rá¹tsin² ñĩ¹ jen³
 hi³ rá²tsáun¹ hi³ chéin³. ¹⁵Jáun² ca³tĩ³
 dí² cuo² cuo² tsá²mi³ hí³, jáun² la³juí³²
 ca³quin³ hi³ jmĩ¹ chéin³ tsú²; jmĩ¹jáun²
 ca³náu² tsá²mi³ hí³, hi³ ca³jmú³ má³² hi³
 cuh³ tsú².

Jesús jmah²³ juóun³² tsá² tsáun¹

(Marcos 1:32-34; Lucas 4:40-41)

¹⁶Jmĩ¹ ca³nié² jáun² né³, cua³jan²
 tsú² juóun³² lín³² tsá² tiáunh¹ jmĩ²chĩ³
 hláinh¹ hũu³ tsĩ³ ñĩ¹con² Jesús; jáun²
 cun³quionh³ cá² jon¹ jái¹³ bíh¹ ca³huen³
 tsú² la³jín³² jmĩ²chĩ³ hláinh¹ hũu³
 tsĩ³ tsáu², ja³bí¹ ca³jmah³ tsú² siáh³
 tsá² jmĩ¹ ná¹tsáun¹ mí¹uf³ siáh³ siáh³.
¹⁷Cun³quionh³ la³ jáun² ca³li³tĩ³ la³
 cun³ hi³ ca³juáh³ hla¹ Isaías *tĩ³² jè¹
 Dió³², jmĩ¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²: “Hi³
 bíh¹ ca³caun² hi³ jmĩ¹ lín³ jnoh¹ jáun²,
 jĩ³ hi³ ca³caun² tsú² siáh³ mí¹uf³ quiú¹³
 dí²”.

Tsá² jmĩ¹ hnió³ tsa³táunh¹ quionh³ Jesús

(Lucas 9:57-62)

¹⁸Jmĩ¹ ca³jé³ jáun² Jesús hi³ juóun³²
 lín³² bíh¹ tsáu² tionh² cu³ jéin³ quioh²¹,

jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hi³ hán³² tsú²
 cú²jueh³² tí³ jo²¹ jmá¹ lí¹ ná¹ho³ jáun².
¹⁹Jmĩ¹jáun² jan² tsá² lín³ tí³² liei²¹ ja³ hi³
 cua³lien³ Jesús, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tĩ³², ñe¹ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹
 hnú² lí³ua³ cáun² ñĩ¹ cuóh¹³ hnú².

²⁰Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jáh³ zia³² tá² hláu² quioh²¹ bíh¹
 cuo², hi³ zia³² bíh¹ siáh³ zá² quioh²¹
 tan³²; tí³la³ Jon² tsá²mi³cuóun² má¹ná¹,
 tiá² zia³² yáh³ ñĩ¹ lí¹³ jnioh¹³.

²¹Siáh³ siáh³ jan² tsá² má²hen² tí³ con²
 tsú² ca³juáh³:

—Tĩ³², cué¹ tín² jái¹³ hi³ ñĩ¹hón²¹ jná¹³
 ñuh³² [ní¹ má¹jun²].

²²Tĩ³la³ Jesús né³, ca³záih³ tsá² hí³:

—Ñá³² cu³hna³² jná¹³, hi³ jáun² tsá²
 ná¹jún¹ [ñĩ¹con² Dió³²] cuí¹ cha³hón³²
 hla¹ rainh²¹.

Jesús jmu² hi³ niau²¹ tie³ jmá² jí³ chí³

(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

²³Jmĩ¹jáun² ca³hi³ Jesús cáun² mu²,
 hi³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
 já¹taunh²¹ siáh³ quionh³. ²⁴Hi³ jáun²
 hú¹ juí³² jáun² né³, cu³diá²jan² ca³ja³
 cáun² chí³ tiá³ lín³² hi³ hí¹ ca³la³ tí³
 jmĩ¹ má²h¹conh³² yáh³ jmá² hũu³ mu²,
 hi³ jmĩ¹ má²jlái²³ siáh³ mu² ma³ quin³²
 ma³ cu³ tsin¹ jmĩ²miih²¹. Tĩ³la³ Jesús
 má¹ná¹, jmĩ¹ má²rá²cuóun¹ bíh¹. ²⁵Jáun²
 ca³ñĩ¹ñĩ¹³ tsú² Jesús, hi³ ca³záih³ dí² la³
 lá²:

—jTĩ³², liau¹ jnoh¹! jHénh³ máh³
 má²tsá²hanh³² dí² hũu³ jmá²!

²⁶Jáun² hí³ né³ ca³ngái³:

—jHe³ láih³² ja³²li³ ná¹juenh²¹ náh²?
 jJlánh¹ tiá² cáun² la³ nio² honh² náh²!

Hi³ jáun² ca³náu² Jesús hi³ ca³jín³ chí³
 jí³ jmĩ²miih²¹ nĩ²; hi³ jáun² jmĩ¹jáun²
 ca³hná³ chí³ hi³ ca³ta³no¹ tie³ pih²¹.

²⁷Hi³ jáun² tsá² jmĩ¹ tiáunh¹ hí³ hũu³
 mu² quionh³ Jesús né³, lí¹ ca³ja³cáun²
 tsĩ³ bíh¹, hi³ ca³juánh³ la³ lá²:

—jHin² dá² tsánh² tsá² nĩ² hi³ hí¹ la³
 tí³ chí³ jí³ jmĩ²miih²¹ máh³ taunh² ta²¹?

Tsá²n^huh² tiáunh¹ juóun³² lín³²
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³

(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

²⁸ Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² Jesús jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ né³, nĩ¹ má²lí³ hué³² quioh²¹ tsá² Gadara, jáun² ca³huén² gon³ tsá²n^huh² nĩ¹ táun³ jéin³ lo¹ nĩ¹ ná¹hón²¹ hla¹, hi³ jáun² ca³ja³taunh²¹ nĩ¹ zenh¹ Jesús. Tá¹ gon³ bíh¹ tsú² jmí¹ tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³; tsá² hí³ jmí¹ hian² lín³² tsí³ hi³ ca³la³ hí¹ jan² tiá² hin² jmí¹ lí³ ngá¹³ hú¹ jui³² jáun².
²⁹ Jmí¹ jáun² ca³ma³líáu³² hóh³² tiá³ lín³² hi³ juáh³:

—¿He³ ca³tin¹ hnú² quiúnh¹ jnoh¹, hnú² Jesús Jon² Dió^{32?} ¿Hí¹ ñeh³ hnú² nĩ¹ lá² hi³ ña³jmuh³ nú² hi³ má¹tso¹ jnoh¹ tsí³ ta³ ñeh² bíh¹ hi³ chau²¹ jmái¹?

³⁰ Nĩ¹ má²janh² jáun² jmí¹ ñi³táunh¹ juóun³² mí²ñĩ³ hi³ ñi³cúh¹³ háu²; ³¹ hi³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ né³, ca³hiu³ ca³mí³ nĩ¹con² Jesús, hi³ ca³juáh³:

—Nĩ¹juáh³ hi³ hue¹³ nú² jnoh¹, cué¹ tiá³ jái¹³ hi³ tsá¹tau^h²¹ jnoh¹ hñu³ tsí³ mí²ñĩ³ ó³².

³² Jáun² Jesús ca³juáh³:

—¿Huen³ náh²! ¿Cuá²tiónh³² náh²!

Hi³ jáun² ca³huén² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsá²n^huh² hí³ hi³ ca³nĩ¹tiónh²¹ hñu³ tsí³ mí²ñĩ³; la³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³cuóun³ mí²ñĩ³ hi³ tí³ jui³² dí¹ji²³ nĩ¹ hlah³, hi³ jáun² ca³sunh³ chu³ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun², hi³ ca³tsan³.

³³ Tsá² jmí¹ ná¹jmu² hua³hi¹³ mí²ñĩ³ hí³ né³, ca³cuóun³ bíh¹ hi³ ca³nĩ¹chá² já¹ juú² la³ cun³ hi³ má²lí³², jí³ la³jí³² hi³ má²lí³² jáun² nĩ¹con² tsá²n^huh² tsá² jmí¹ tiáunh¹ hí³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ nĩ² siáh³. ³⁴ Jmí¹ jáun² ca³huén² la³jin³² tsá² juú² hi³ ca³nĩ¹ma³jéinh³ Jesús; jmí¹ ca³jién³² dí² jáun² né³, ca³hiu³ ca³mí³ dí² nĩ¹con² tsú² hi³ cua³han² tsú² hué³² jáun² quioh²¹ dí².

Jesús jmah²³ jan² tsá² hma²

(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

9 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³hi³ Jesús hñu³ mu², hi³ ca³han³ tí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun² hi³ ca³chánh³² tí³ juú²co¹.
² Nĩ¹ jáun² ca³nĩ¹jan² tsáu² jan² tsá²n^huh² tsá² hma², hi³ rá¹tsin² cáun² nĩ¹ jmu². Jmí¹ ca³lí³tsin² jáun² Jesús hi³ cáun² tán¹ bíh¹ ná¹tioh³ tsí³ tsá² ca³cha³táunh¹ hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² tsáun¹ hí³ la³ lá²:

—Hnú² jón³, tiá³ chá¹ honh²; má²cá²hin³ bíh¹ tso³ quián¹³ hnú².

³ Jmí¹ jáun² ma³ jan² tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ ca³lín¹³ la³ lá² hñu³ tsí³: “Tsá²n^huh² nĩ² cáun² lí¹ chú² lí¹ lén³² Dió³² cun³quionh³ jái¹³ quioh²¹”. ⁴ Tĩ³la³ Jesús jmí¹ nĩ³² bíh¹ he³ lánh³ ná¹lín²³ tsá² hi³, hi³ jáun² ca³záih³ dí²:

—¿He³ láih³² hlaih³ lín²¹ ná¹tioh³ honh² hnoh²? ⁵ ¿Hín² jái¹³ hi³ tun³ lá² hi³ jlánh¹ huán¹ tsí³ lí³ lin¹ hi³ zia³² pí³ quioh²¹ tsá² hleh³², hí¹ cun³quionh³ hi³ juáh³ tsú²: “¿Tso³ quián¹³ hnú² má²cá²hin³!” ho³ hi³ juáh³ tsú²: “¿Náu², ngí¹!”? ⁶ Re² bíh¹, cuí¹ má¹nia¹³ jná¹³ nĩ¹con² hnoh² hi³ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun² ho² ná¹ jái¹³ nĩ¹ hué²¹ lá² hi³ hin¹³ ná¹ tsáu¹³ tsáu².

Hi³ jáun² ca³záih³ dí² siáh³ tsá² hma² hí³:

—¿Náu², quiaun² jmu² quián¹³, cuánh² hñuh³²!

⁷ Jmí¹ jáun² ca³náu² tsá² jmí¹ hma² hí³ hi³ ngah³ hñu¹³. ⁸ Jmí¹ má²lí²jí³ tsáu² hi³ lí³ la³ jáun², lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³, hi³ jáun² ca³ma³quien² tsú² Dió³² Tsá² ca³cué³ pí³ la³ jáun² nĩ¹con² tsá²mí³cuóun².

Jesús téh²³ Má²téh³

(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

⁹ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³ Jesús nĩ¹ jáun² hi³ ngau³ nĩ¹ siáh³, jáun² ca³jién³² tsú² jan² tsá²n^huh² jmái² Má²téh³, hi³ jmí¹

cuá¹tón²¹ ñí¹ cuá¹cai³² hmah²¹ [cha¹³ tsá² *romanos], hi³ jáun² ca³záih³ dí²:

—Ña³² cu³hna³² jná¹³.

Jmí¹jáun² ca³náu² Má²téh³ hi³ ngau³ cu³hna²¹ Jesús.

10 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, Jesús jmí¹ cuá¹jmu² má³² hñú¹³ Má²téh³ hí³, la³ má²quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con². Ja³bí¹ ca³tiánh³ siáh³ juóun³² lín³² *tsá² cai³² hmah²¹ ñí¹ mesa jáun² quionh³ tsú², la³ má²quionh³ tsá² juáh²³ tsáu² hi³ tiá² chun¹. 11 Jáun² jmí¹ ca³jé³ tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú² *fariseos hi³ jáun² né³, jáun² ca³záih³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²:

—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² sa³ tí³² juóuh³² hnoh² cáun² cuú² hính²³ cu³lí²¹ quionh³ tsá² cai³² hmah²¹ jí³ tsá² ren² tso³ ní²?

12 Jmí¹ ca³nái³² Jesús jái¹³ ní² né³, ca³juáh³:

—Ha³ tiá² tí³² mí³ hniah³ yáh³ ñí¹con² tsá² chun¹, tí³la³ ñí¹con² tsá² tsáun¹ bíh¹ hniah³. 13 Cuá²tánh¹ nánh², hi³ cuá²ma³tín¹³ nánh² la³ cun³ hi³ hnió³ juáh³ Sí² tioh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³², ñí¹ rá¹juáh³ la³ lá²: “Jná¹³ hnó³² hi³ já³² mí³ honh² bíh¹ nánh², jun³juáh¹³ hi³ hnó³² jná¹³ hi³ jngih¹³ nánh² jáh³ yáh³ ñí¹con² jná¹³”. La³ ní² bíh¹ rá¹juáh³, quí¹ tiá² ja³ yáh³ jná¹³ hi³ ja³te³ ná¹ tsá² chun¹, quí¹ hi³ ja³te³ tsá² ná¹ren² tso³ bíh¹ jná¹³ ja³.

**Ngá² tsáu² ñí¹con² Jesús
ca³tí²¹ hi³ má³hien²¹ tsú²**

(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

14 Jmí¹jáun² cuá³taunh²¹ tsá² hain²¹ tí³ con² Juan² tsá² ziau² hi³ jmái² ñí¹ zenh¹ Jesús, hi³ ca³ngái³:

—¿He³ láih³² ma³hien²¹ lín²¹ jnoh¹, jí³ tsá² fariseos ní² siáh³, tí³la³ tsá² hain²¹ ní² tí³ con² hnú² né³, sa³ tiá² má²hien²¹ yáh³?

15 Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ lí¹³ hi³ tsá² ná¹tén¹ ñí¹ jmu² tsú² jmái¹ hi³ jenh² cuo² tsáu² tiánh³ hi³ ná¹hai²¹ hlah³ tsí³ tá¹la³

má²ná¹má²hiún² tsú² tsí³ quionh³ tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ hí³ cuo² dúh¹? Tí³la³ chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ quin³ tí³ có³² tsá²ñuh² jenh¹³ hi³ cuo²; hi³ jáun² má¹jáun² máh³ má²ma³hien²¹ tsá² hí³.

16 ”Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² taun³² cáun² hmih³² tseh¹ quionh³ cá² cuonh²¹ hmih³² hmai²¹; quí¹ tsáuh³² bíh¹ hná¹ hmih³² hmai²¹ jáun², hi³ jáun² cáí³² bíh¹ hmih³² má²tseh¹, hi³ jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ ñí¹ jueh³² má²cái³² má¹lí³² jáun². 17 Hí³ sa³jun³ tah³² tsú² siáh³ mu² ráu³ cun³ ñí¹ dí¹jaun³² hñu³ chí² láu² má²tseh¹; quí¹ ní¹juáh³ hi³ jmu³ tsú² la³ jáun², má²cái³² bíh¹ chí² láu² tseh¹ jáun² lí¹³, hi³ jáun² tsa³hín³ bíh¹ mu² ráu³ la³ má²quionh³ chí² láu² tseh¹ jáun². Hí³ jáun² bíh¹ hniáuh³² táh³² tsú² mu² ráu³ cun³ ñí¹ dí¹jaun³² hñu³ chí² láu² hmai²¹, hi³ jáun² tiá² hi³ láih¹³ tá¹ tun³ hi³ jáun².

**Jesús ja³jmah¹ jon² Jairo; hi³ hú¹
juí³² jáun² né³, lan² siáh³
jan² tsá²mí³ tsáun¹**

(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)

18 Tá¹la³ jmí¹ cuá¹juáh²³ Jesús jái¹³ ní² né³, jan² tsá² chín¹ ñí¹con² tsá² *judíos cuan³, hi³ jáun² ca³dí³jñí³² hi³ ca³jmú³ cuá¹hin³ la³ tí³ hué³² ta³ ñí¹ dí², hi³ ca³juáh³:

—Mí¹míh¹ jón³² jná¹³ cun³ jun³; tí³la³ ní¹juáh³ hmú² ñeih²¹ hi³ ñá¹ra³tsih³² cuonh² ñí¹ quioh²¹ tsú², jenh¹³ bíh¹ tsú².

19 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² tsá² hí³ la³ ní², ca³náu² Jesús hi³ ngau³ quionh³ tsá² hí³, la³ má²quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con². 20 Hí³ jáun² hú¹ juí³² jáun² né³ ja³ jan² tsá²mí³ tsáun¹ má²janh² cu³hna²¹ Jesús hi³ ca³tí³ cuo² zéi¹ ha¹ tsú². Tsá²mí³ hí³ né³ má²tí³ cun³ quia³tún³ mii² hi³ jmí¹ má²tso² tsí³ hi³ zian² jmí²hán¹. 21 Jáun² tsá²mí³ hí³ né³ ca³lín¹³ hñu³ tsí³ la³ lá²: “Ní¹juáh³ jí³²la³ tí³ tí¹³ jná¹³ uón³² zéi¹ ha¹ bíh¹ tsú², cun³ jáun² bíh¹ má²lan¹³ jná¹³”. 22 Tí³la³ Jesús ca³jinh³

tí³ cu³hna²¹ hi³ ca³jé³ tí³ ní¹ cuá¹ja³² tsá²mí³ hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí²:

—Jón³, tiá³ chá¹ honh²; má²lain³² nú² quí¹hliá² lí²cháh¹ cáun² honh².

Hí³ jáun² dá² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ lan³ tsú².

²³ Jmí¹ cá¹chó²¹ Jesús hñú¹³ tsá² chín¹ hí³ né³, ca³jé³ hi³ má²tionh² tí³² tsá² hainh³² [hi³ má²tiáunh¹ hua³jan²¹ hi³ tsa³hón³² hla¹], hi³ tsáú² né³ má²tiáunh¹ tiá³ siaun³² ca³la³ cú²tiú² cú²jan³² nio².

²⁴ Jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—¡Huen³ náh² ní¹ lá²! Quí¹ mí¹míh¹ lá² tiá² rá²jún¹ yáh³, quí¹ rá²cuóun¹ bíh¹ tsú².

Tí³la³ tsá² hí³ né³, lí¹ ca³ju³ ca³ngái³ bíh¹ quioh²¹ Jesús. ²⁵ Jmí¹ má²lí²huen³ Jesús tsá² hí³ né³, ca³hi³ ñéih³ ní¹ rón²¹ mí¹míh¹ hí³ hi³ ca³zanh³ dí² cuo² hla¹ mí¹míh¹ hí³, hi³ jáun² ca³náu². ²⁶ Hí³ jáun² la³ tán¹ la³ cu³ la³ jéin³ jáun² ca³lí³ ní³² tsáú² la³ cun³ hi³ lí³ jáun².

Jesús jmah²³ gon³ tsá² ten³

²⁷ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ cua³han³ Jesús ní¹ jáun², jáun² hú¹ jui³² ja³taunh²¹ gon³ tsá² ten³ cu³hna²¹ tsú² hi³ hí¹hóh³², hi³ hí¹juáh²³:

—Hnú² Tsá² jón²záh¹ jon²cho¹ hla¹ Dá²ví²¹, ¡cuí¹ já² mí³ honh² hñú² quiú¹³ jnoh¹!

²⁸ Jmí¹ hí²¹ jáun² Jesús ñéih³, jáun² tsá² ten³ hí³ taunh³ siáh³ ñéih³, jáun² ca³záih³ Jesús tsá² hí³:

—¡Nió¹ cáun² honh² hnoh² hi³ lí¹³ jmu¹ jná¹³ la³ cun³ hi³ mih³² náh² ní²?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Ján³, Tí³².

²⁹ Jmí¹jáun² ca³tí³ Jesús cuo² mí¹ní¹ tsá² hí³, hi³ ca³záih³ dí²:

—La³ cun³ hi³ táunh²³ hnoh² ní² ta²¹ cuí¹ lí¹³ ní¹con² náh².

³⁰ Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³niá³ mí¹ní¹ tsá² hí³. Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, jlánh¹ ca³jmu³ Jesús héih³² ní¹con² tsá² hí³ hi³ ca³juáh³:

—Jmu³ náh² tion³ hi³ hí¹ jan² tsáú² lí² cuí¹ lí³ ní³² hi³ ní².

³¹ Tí³la³ cun³ rón³² ná¹huen³² bíh¹ tsú² ní¹ jáun², la³jui³ ca³chá³ bíh¹ tsú² ní¹con² tsá² juú² la³ tán¹ la³ cu³ la³ jéin³ jáun² la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³ jáun² Jesús.

Jesús jmah²³ jan² tsá² tiá² hleh³²

³² Tá¹la³ hí¹huen³² jáun² tsá² hí³ cua³taunh²¹ ma³ jan² tsáú² ní¹con² Jesús hi³ ná¹ján² jan² tsá²ñuh² tsá² tiá² hleh³² hi³ jmí¹ hún¹ jan² jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³. ³³ La³ cun³ jmí¹ ca³chin² jáun² Jesús jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³ tsú², ca³ma³liáu³² hleh³². Jáun² tsáú² né³, lí¹ ca³ja³cáun² tsí³ bíh¹, hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Hí¹ cónh³ yáh³ tiá² má²ca³neh²¹ dí² hue³² *Israel lá² la³ cun³ hi³ má²lí³² ní².

³⁴ Tí³la³ tsá² fariseos má¹ná¹, jmí¹ ná¹juáh²³:

—Tsá²ñuh² ní² dá² huen² jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³ tsáú² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ tsá² hláinh¹ juo¹³ jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹.

Jesús ja³² mí³ tsí³ ní¹con² tsáú²

³⁵ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³tí³ ca³ngí³ Jesús la³jí³² juú², jí³ juú² míh¹ juú² siún¹ hi³ má²tín² tsáú² hñú³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos hi³ táun³ ma³ quin³² ma³ caun³² juú², hi³ ñí³hleh²¹ jú¹ chú³² ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsáú² jo³cuo² Dió³², jí³ hi³ jmah²³ tsáú² jí³lí³² ní¹ mí¹uí³ hi³ zian² tsú², jí³ hi³ cú² hi³ uóu³² ní² siáh³. ³⁶ Jmí¹ ca³jien³² tsú² tsá² juóun³² lín³² hí³ né³, ca³ja³ mí³ tsí³ quioh²¹ tsá² hí³, quí¹hliá² jmí¹ ná¹hai²¹ hlah³ tsí³ tsú² jí³ hi³ ná¹lín³ tsú² tsá² tiá² hin² zian² hi³ lí¹³ ma³hau³, la³jmí¹ ní³táunh¹ *já¹ziáh² tiá² juo¹³ zian². ³⁷ Jmí¹jáun² ca³záih³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² la³ lá²:

—¡Hliáun³ cu³tí³ bíh¹ hi³ má²ca³láu², tí³la³ pih²¹ lín²¹ bíh¹ tsá² jmu² ta²¹ zian²! ³⁸ Hí³ jáun² né³, hiú¹ mí¹ náh² ní¹con² Tsá² quioh²¹ hi³ má²ca³láu²

jáun², hi³ cuá¹ zen¹ tsú² tsá² ja³quiaun²
hi³ má²ca³láu² jáun² quioh²¹.

**Jesús téh²³ tsá² quian³tun³
hi³ tsa³hléh² jú¹ chú³²**

(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

10 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³teh³ Jesús
tán¹ quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³
con², hi³ ca³cuéh³ dí² pí³ hi³ lí¹³ huen³
tsú² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², jí³
hi³ jmah³ tsú² tsá² ná¹tsáun¹ la³jí³² nĩ¹
mí¹uí³ jí³ hi³ cú² hi³ uóu³² nĩ² siáh³.

²Hi³ lá² bíh¹ hi³ jmái² tán¹ quian³tun³
*tí³² tsá² quian³² jē¹ Dió³²; la³nĩ¹ Sí¹mu²¹
tsá² ca³lí³ jmái² siáh³ Pé¹, jí³ Tre²¹
dá¹jon²¹ tsú² nĩ²; Jacobo jon² Zebedeo
la³ má²quionh³ Juan² dá¹jon²¹; ³Pí²lié¹,
Bartolomé, Tú¹ma²¹ jí³ Má²téh³ nĩ², tsá²
jmí¹ lín³ hí³ *tsá² cai³² hmah²¹; Jacobo
jon² Alfeo; jí³ Tadeo; ⁴Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³
quionh³ tsá² cu³ nió³ *Cananista nĩ²,
jí³ Judas tsá² zian² juú² Queriot, tsá²
ca³nĩ¹jiēnh¹³ hí³ Jesús.

**Jesús zen² tsá² quian³tun³
hi³ tsa³hléh² jú¹ chú³²**

(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

⁵Jesús ca³zen³ tsá² quian³tun³ hí³
cun³quionh³ héih³² lá²:

—Ha³ lí² cua³táunh¹ náh² hué¹³
*tsá²cá²jo²¹, sa³jun³ cuá¹tíonh³² náh²
juú² hín¹³ tí³ Samaria; ⁶tí³la³ hniáuh³²
cuá¹táunh¹ náh² nĩ¹con² tsá² *Israel
lá² bíh¹, tsá² ná¹lín³ la³jmí¹ lín³
*já¹ziáh² má²já²cuin³. ⁷Cuá²táunh¹
náh², cuá²zéih³ náh² tsú² hi³ Dió³²
má²cuá¹hinh²³ tsáu² jo³cuo². ⁸Jmah²¹
náh² tsá² ná¹lín³ mí¹uí³ *mí³ho²¹ péin³
jí³ tsá² ná¹lín³ mí¹uí³ siáh³ siáh³; jmu³
náh² hi³ jēnh¹³ tsá² má²jún¹; huen³ náh²
siáh³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu².
Quí¹ hnoh² lí¹ má²hian² bí¹ náh² pí³ nĩ²
ta³ tiá² hmah²¹ quien², jáun² jmuh²¹
náh² ta²¹, tí³la³ ha³ lí² cán² náh² hmah²¹
má¹ná¹.

⁹”Ha³ lí² nĩ³quián¹ náh² hí¹ cú¹píh²¹
quie³, uá¹ hí³ cú¹mí¹naiu²¹, uá¹ hí³
*cú¹tiáu², hí¹ cáun² cú¹dáin³ yáh³.
¹⁰Sa³jun³ hniáuh³² cánh¹ náh² tuh³²
hi³ tioh³ hi³ hniáuh³² hú¹ jui³². Ha³ lí²
cán² náh² tun³ hanh², sa³jun³ tuh³²
tioh³ tanh¹, hí³ sa³jun³ cánh¹ náh²
siáh³ hmá²hu²¹; quí¹ tsá² jmu² ta²¹ cun³
ca³tín¹ bíh¹ hiáuh³ la³jí³² la³ cun³ hí³ lí³
hniáuh³² quioh²¹.

¹¹”Nĩ¹ má¹ca³cha³táunh¹ náh² cáun²
juú² ho³lá²dá² lí³ua³ cáun² nĩ¹nái²,
hniah³² náh² jan² tsá² chú³² tsí³ nĩ¹ jáun²
hi³ jáun² tianh³ náh² hñú¹³ tsá² hí³ ca³la³
nĩ¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ huen¹³ náh² nĩ¹
jáun². ¹²Nĩ¹ má¹ca³tíonh³² náh² hñú³
jáun², zéih³ tsá² tionh² nĩ¹ jáun² hi³
cuí¹ tionh² tsú² cáun² hí³ re² hí³ tin².
¹³Nĩ¹juáh³ hí³ ca³tín¹ tsá² hí³ hí³ tiánh³
cáun² hí³ re² hí³ tin², lí³ quien² bíh¹ hí³
má²lí²zéih³ náh² tsá² hí³, tí³la³ nĩ¹juáh³
tiá² ca³tín¹ tsá² hí³ hí³ tiánh³ cáun² hí³
re² hí³ tin², jáun² jái¹³ hí³ má²lí²zéih³
náh² tsú² jáun² jáuh³ bíh¹ siáh³ nĩ¹con²
náh² hmóu³². ¹⁴Hi³ nĩ¹juáh³ lí³ua³ cáun²
hñú³ ho³ juú² nĩ¹ ca³cha³táunh¹ náh²
tiá² ca³he³ náh² tsú², hí³ sa³jun³ hnió³
tsú² ne³ jái¹³ quián¹³ náh², hí³ jáun²
né³, súh³ náh² hliáu² quian²¹ tanh¹ nĩ¹
má¹tí³ nĩ¹ huen¹³ náh² hñú³ jáun² ho³
juú² jáun². ¹⁵Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh²,
hi³ nĩ¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hí³ ra³tsi³²
Dió³² héih³², tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³ hí³
ma³tson¹³ Dió³² tsá² juú² la³ hí³ la³ cónh³
bíh¹ hí³ ca³quiúnh³² jáun² tsá² jmí¹ zian²
juú² Sodoma jí³ Gomorra.

Tsá² tanh² ta²¹ Dió³² zian² ja¹ hniéi²

¹⁶”Sá¹nĩ² jie³! Jná¹³ zei²¹ hnoh² hí³
ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lín³ *já¹ziáh² tionh²
ja¹ tsí² ná¹. Tí³la³ jmu³ náh² jan²¹ lín²¹
la³jmí¹ lín³ jáh³ hláinh¹; tí³la³ tá¹la³
jáun² né³, jmu³ náh² hí³ chú³² honh² náh²
má¹ná¹ la³jmí¹ lín³ chí³ jái². ¹⁷Hua³hín¹³
náh², quí¹ hnoh² jienh³ tsú² jo³cuo²
tsá²tan²¹, jí³ hí³ quiú³ po³ tsú² hnoh² la³

ti³ hñu³ cuáh³² quiú¹³ dí². 18 Hi³ hí¹ ca³la³
 ti³ ñí¹ con² tsá² ná¹ ho² ta²¹ jí³ tsá² ná¹ lín³
 re²¹ yáh³ tsa³ jau² tsú² hnoh² cun³ ñí¹ hi³
 ca³ tin¹ jná¹³; má¹ jáun² bíh¹ má² lí¹³ cuéh¹
 hnoh² jú¹ tson² hi³ ca³ tin¹ jná¹³ ñí¹ con²
 tsá² hí³ jí³ ñí¹ con² tsá² cá² jo²¹ n² síáh³.
 19 Ti³ la³ ní¹ má¹ ca³ zeh³ tsú² hnoh² ñí¹
 ta³ ñí¹ tsá² tan²¹ né³, ha³ lí² jmú² náh²
 hí³² honh² ní¹ juáh³ he³ juáh¹³ náh² ho³
 ní¹ juáh³ he³ lánh³ rón³² hléh¹³ náh²;
 quí¹ ní¹ juáh³ ní¹ má¹ ca³ ti³ ñí¹ hléh¹³
 náh², Dió³² bíh¹ cué³² jái¹³ hi³ cuá¹ hléh¹
 náh². 20 Quí¹ jun³ juáh¹³ hnoh² yáh³ tsá²
 cuá¹ hléh¹ náh², quí¹ Jmí² chí³ joh¹ Ñeh²
 bíh¹ náh² Tsá² hléh³² cun³ quionh³ honh¹
 náh².

21 "Hí¹ la³ ti³ tsá² jan² jméi² mí¹ ziu¹³
 quionh³ yáh³ tsú² jienh³ hi³ jngah³ tsáu²,
 jí³ tsá² má² lieih²¹ síáh³ jienh³ jon²; jon²
 tsáu² jmu³ hniei² quionh³ jméi² mí¹ ziu¹³,
 hi³ hí¹ ca³ la³ ti³ jienh³ yáh³ tsú² tsá²
 má² lieih²¹ hi³ jngah³ tsáu². 22 Tsá² zian²
 tá¹ cáun² hngá¹ máh³ bíh¹ lí³ hau² hnoh²
 cun³ ñí¹ hi³ ca³ tin¹ jná¹³; ti³ la³ ní¹ juáh³
 tsá² ca³ tion³ tsí³ ca³ la³ ti³ ñí¹ cá¹ táuh³
 jmái¹ quioh²¹ hi³ zian² ñí¹ hué²¹ lá² né³,
 tsá² la³ hí³ bíh¹ liáun³. 23 Ní¹ juáh³ ca³ hí¹
 ca³ tsa¹ tsú² hnoh² cáun² juú², huen³ náh²
 ñí¹ jáun² hi³ cuá¹ táunh¹ náh² cáun² juú²
 síáh³; quí¹ jú¹ tson² juah³² jná¹³ hi³ jná¹³
 Jon² tsá² mí³ cuóun² jáunh¹³ ná¹ ñeh² bíh¹
 hí³ táunh³ hnoh² la³ jí³² juú² co¹ juú² hñú¹³
 tsá² Israel.

24 "Hí¹ jan² yáh³ tsá² má² tin³² tiá² lí¹³
 lí³ tin² ti³ hliáun³ la³ cónh³ bíh¹ ti³² joh¹,
 hi³ hí¹ jan² yáh³ tsá² lín³ quian²¹ tiá²
 ti³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ tsá²
 lín³ juo¹³ tsú². 25 Tsá² cuá¹ má² tin³² hi³
 dá² ca³ tin¹ ma³ hiú² tsí³ cun³ jí³² la³ ti³
 hi³ chau²¹ jmái¹ hi³ lín¹³ la³ jmí¹ lín³ ti³²
 joh¹ bíh¹, hi³ tsá² lín³ quian²¹ né³ ca³ tin¹
 ma³ hiú² tsí³ hi³ lín¹³ la³ jmí¹ lín³ juo¹³.
 Quí¹ ní¹ juáh³ ta³ bí¹ tsá² chín¹ cáun² hñú³
 yáh³ ca³ juáh³ tsáu² hi³ lín³ Beelzebú

[tsá² chín¹ juo¹³ jmí² chí³ hláinh¹], ; cónh³
 bíh¹ tiá² tu³ híon³² tsú² tsá² hñú¹³ tsú² ñí¹
 hná¹ n²!

Hin² ñí¹ con² hniáuh³² jmú¹³ dí² juénh²
(Lucas 12:4-7)

26 "Hi³ jáun² né³, tiá² hniáuh³² yáh³
 jmúh¹³ náh² juénh² ñí¹ con² tsáu². Quí¹
 lí³ ua³ cáun² hi³ jí²³ tsú², chau³² bíh¹
 jmái¹ hi³ jñéhí²³, hi³ lí³ ua³ cáun² hi³
 ná¹ hmá¹ né³, chau³² bíh¹ jmái¹ hi³
 lí² jnia² síáh³. 27 La³ jí³² hi³ juo³ jná¹³
 hnoh² ta³ hñu³ nieí², ma³ jnia¹³ náh² jái¹³
 jáun² ta³ jma²; hi³ lí³ ua³ cáun² hi³ juah³²
 jná¹³ ñí¹ con² hnoh² ñí¹ ná¹ conh¹ né³,
 cuá² tí¹ cuá² hoh³ náh² ca³ la³ ti³ tsáih³
 hñú³ hi³ cháh¹³ náh² hi³ jáun². 28 Ha³ lí²
 juénh³ náh² tsá² jngih² jmáh³ la³ ngú³,
 hi³ má¹ lí³² jáun² né³, tiá² tin² yáh³
 tsú² jngih³ jmí² chí³ quián¹³ náh²; ti³
 re² juénh³ náh² ñí¹ con² Tsá² lí¹³ jngah³
 náh², hi³ má¹ lí³² jáun² né³ lí¹³ zen³ tsú²
 jmí² chí³ quián¹³ náh² quiú³ juó³².

29 "¿Há¹ tiá² cuen² tsú² gon³ tan³² pih²¹
 la³ cun³ cá² héih³² quie³ dúh¹? Ti³ la³
 cun³ jáun² hí¹ jan² yáh³ jáh³ pih²¹ la³
 hí³ tiá² jún²³ tá¹ la³ tiá² má² lí² cué³² Ñeh²
 náh² jái¹³. 30 Hi³ hí¹ ca³ la³ ti³ jñú² chih³²
 yáh³ hnoh² ná¹ hí¹³ síáh³ ma³ quin³² ma³
 cá² máih³². 31 Jáun² né³, ha³ lí² juénh³
 náh², quí¹ ti³ jlánh¹ bíh¹ quien² hnoh² la³
 cónh³ bíh¹ tan³² ná¹ juóun²¹.

Tsá² ton² hi³ hain²¹ ti³ con² Jesús

(Lucas 12:8-9)

32 "Hi³ jáun² né³, la³ jín³² tsá²
 má² quien² jná¹³ ñí¹ ta³ ñí¹ tsáu², ja³ bí¹
 jná¹³ síáh³ má¹ quien¹³ tsá² la³ hí³ ñí¹ ta³
 ñí¹ Ñuh³² ná¹, Tsá² cuá³ hñu³ mí³ cuú²;
 33 ti³ la³ lí³ ua³ jan² tsá² tiá² hnió³
 má² quien² jná¹³ ñí¹ con² tsáu² né³, ja³ bí¹
 jná¹³ síáh³ tiá² má¹ quien¹³ tsá² la³ hí³
 ñí¹ con² Ñuh³² Tsá² cuá³ hñu³ mí³ cuú².

**Jesús jmu² hi³ tiú²uú²
tiáunh¹ tsáu² cá²hon³**

(Lucas 12:51-53)

34 "Su³uú² lí¹ cuí¹ lín¹³ hnoh² hi³ jná¹³ ja³jmú³² hi³ niau²¹ tie³ ñí¹ hué²¹ lá²; quí¹ jun³juáh¹³ hi³ ja³chá³ jná¹³ tie³ yáh³, tí³la³ jná¹³ dá² ja³ hi³ chá¹³ ná¹ hnieí² qui³² bíh¹. 35 Ja³ jná¹³ hi³ ja³jmú³² hi³ tsá²ñuh² ná¹háun³ quionh³ jméi², tsá²mi³ ná¹háun³ quionh³ mí¹ziú¹³, hi³ ló³² tsú² ná¹háun³ siáh³ quionh³ mi³ziú¹³; 36 jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ hi³ ma³ quin³² ma³ jan³² tsú² ná¹hniei²¹ quionh³ má²tún² tsá² hñú¹³.

37 "Ní¹juáh³ tsá² ja³²lí³ hnio³ jméi² jí³ mí¹ziú¹³ cha³ jmí¹ ma³hniau³ tsú² jná¹³, tsá² la³ hi³ tiá² ca³tin¹ hen² tí³ con² jná¹³. Hi³ ní¹juáh³ tsá² ja³²lí³ hnio³ tsá²mi³ tsá²ñuh² jon² cha³ jmí¹ ma³hniau³ tsú² jná¹³, tsá² la³ hi³ siáh³ tiá² ca³tin¹ yáh³ hen² tí³ con² jná¹³. 38 Ja³bí¹ tiá² lí¹³ han³ tsú² tí³ con² jná¹³ ní¹juáh³ tsá² tiá² hnió³ cán³ crei²¹ hi³ ma³zian² tsú² la³jmí¹ zian² jná¹³ lá². 39 Ní¹juáh³ tsá² hnió³ liáu³ jmí²chí³ quioh²¹, tsá² la³ hi³ tí³ tsa³hín³ bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tsa³hín³ jmí²chí³ quioh²¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³ né³, tsá² la³ hi³ bíh¹ tí³ liáun³.

La³ cun³ hi³ joh¹³ tsú² ñí¹con² Dió³²

(Marcos 9:41)

40 "Lí³ua³ jan² tsá² he³ hnoh², ja³bí¹ má²lí²he³ jí³ jná¹³ bíh¹ tsú² jaun³²; hi³ lí³ua³ jan² tsá² ca³he³ jná¹³ né³, ja³bí¹ la³ jáun² má²lí²hen³ tsú² la³ jí³ Tsá² ca³ze³ bí¹ jná¹³. 41 Lí³ua³ jan² tsá² hen² jan² *tí³² jè¹ Dió³² quí¹ cun³ñí¹ hi³ ja³ tsú² hi³ ja³hléh² jè¹ Dió³², ja³bí¹ tsá² hí³ hiáuh¹³ la³ cun³ hi³ hiáuh³ jan² tí³² jè¹ Dió³²; hi³ ní¹juáh³ tsá² hen² jan² tsá² zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³² cun³ñí¹ hi³ zian² tsú² la³ jáun², ja³bí¹ hí³ dí² hiáuh³ la³ cun³ hi³ hiáuh¹³ tsá² zian² hí³ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³². 42 Lí³ua³ jan² tsá² cué³² uá¹jinh¹ cáun² vaso jmí² jma³ cuóuh³

ñí¹con² lí³ua³ jan² tsá² hain²¹ tí³ con² jná¹³, uá¹jinh¹ jan² tsá² tsí¹juí³, tí³la³ cun³ñí¹ hi³ hen² tsú² tí³ con² jná¹³ bíh¹, ja³bí¹ tsá² hí³ uá²jaí³² hiáuh³ cáun² hi³ chu²¹ la³ cun³ hi³ ca³tin¹ hiáuh³.

**Juan² tsá² jmí¹ zion² tsáu²
jmái² zen² tsáu² ñí¹con² Jesús**

(Lucas 7:18-35)

11 Jmí¹ cá¹tsan³ jái¹³ hi³ ca³záih³ jáun² Jesús tán¹ quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² né³, cua³han³ ñí¹ jáun² hi³ ca³ñí¹hieh¹ dí² tsá² tiáunh¹ juú² la³ cu³ la³ jéin³ jáun², hi³ ca³ñí¹hléh² jú¹ chú³².

²Tá¹la³ jmí¹ cuá¹hún¹ jáun² Juan² tsá² ziau² hí³ jmái² hñu³mí¹ñí² ca³lí³ ñí³² la³ cun³ hi³ jmu² Cristo. Jáun² ca³zen³ dí² gon³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hi³ tsa³jien³ Jesús, ³hi³ tsa³ngái³ tsú² la³ lá²:

—¿Hí¹ hñú² uá¹ Tsá² ca³tin¹ já³², ho³ hniáuh³² uá¹ jan¹³ jnoh¹ jan² tsá² siánh³?

⁴Jáun² Jesús ca³ngái³:

—Cuá²tánh¹ náh², cuá²zéih³ náh² Juan² la³ cun³ hi³ ná¹jéih³² náh² jí³ hi³ ná¹naih³² náh². ⁵Cuá²zéih³ náh² tsú² hi³ tsá² ten³ má²jniá³ ñí¹, tsá² hma² má²ñí³táunh¹, hi³ má²lain³² siáh³ tsá² jmí¹ ná¹lín³ mí¹uf³ *mi³ho²¹ péin³, hi³ tsá² jmí¹ te³ cuá¹ né³ má²nái³² bíh¹, má²ca³jénh¹³ bíh¹ tsá² jmí¹ má²ná¹jún¹, hi³ tsá² tia³mii² né³, má²ná¹nái³² bíh¹ jú¹ chú³² ca³ti²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ liáun³. ⁶Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² tiá² lí¹ cha³² hliáun³ ñéih³ tsí³ hi³ ca³tin¹ jná¹³!

⁷Jmí¹ já¹tanh²¹ jáun² tsá² hi³ ca³ma³liáu³² Jesús hleh³² ñí¹con² tsá² tionh² hi³ la³ cu³ la³ jéin³ ñí¹ zenh¹ hi³ ca³tin¹ Juan² tsá² ziau² hí³ jmái², hi³ juáh³ la³ lá²:

—¿He³ dá² jaun³² ca³ñí¹jieh¹³ hnoh² ñí¹ lí³ hué³² quiéin²? ¿Hí¹ ca³ñí¹jieh¹³ hnoh² cáun² hmá² tá² náí² hi³ lí¹ quí² lí¹ jéih²³ cun³quionh³ chí³ juáh¹³? ⁸Hi³ ní¹juáh³ tiá² la³ jáun² né³, ¿he³ bíh¹ ca³ñí¹jieh¹³ náh²? ¿Hí¹ ca³ñí¹jien¹ náh²

jan² tsá²ñuh² quih³² hmih³² jlánh¹ bí¹ huá¹? Sá¹ní² dú¹ jie³ náh², tsá² ná¹quih³² hmih³² hi³ jlánh¹ bí¹ huá¹ tionh² re² tin² ñéih³ hñú¹³ tsá² ná¹lín³ re²¹ bíh¹. ⁹Hi³ jáun² né³, ¿he³ bíh¹ ca³ñí¹jieh¹³ náh²? ¿Hí¹ ca³ñí¹jien¹ náh² jan² *ti³² jè¹ Dió³²? Quí¹ tson² bíh¹ cu³tí³, tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ lí³ua³ jan² tí³² jè¹ Dió³². ¹⁰Quí¹ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹ja³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ Juan² tsá² ziau² hí³ jmái², hi³ juáh³ la³ lá²:

Sá¹ní² jie³, jná¹³ zein²¹ jan² tsá² tsa³can³² jái¹³ ta³ tin² la³ cun³ bíh¹ hñú², tsá² hí³ bíh¹ jmu³ hua³jan²¹ jui³² ñí¹ cuóh¹³ hñú².

¹¹Jmí¹ má²lí²chá³² Jesús jái¹³ ní² né³, ca³záih³ siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ tiá² hin² zian² hí¹ jan² yáh³ tsá² jlánh¹ bíh¹ quien² ja¹ la³jín³² tsá² ca³lí³zian² ñí¹ hue²¹ lá² la³ cónh³ bíh¹ Juan² tsá² ziau² hí³ jmái²; tí³la³ cun³ jáun² tsá² tiá² lin¹ ñí¹ quien² ja¹ quioh²¹ tsá² má²tionh² jo³cuo² Dió³², tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ jlánh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ Juan².

¹²”Hi³ jáun² ca³la³ cun³ jmí¹ cuan¹ Juan² tsá² ziau² hí³ jmái² hi³ la³ tí³ ta³né³², héih³² quioh²¹ Dió³² cáun² cuá²zá² cuá²tsó³ bíh¹ ja¹ hñiéi² hi³ tí³ lí³mí¹ tsá²lí³quien², hi³ tsá² jlánh¹ ná¹cueh³² pí³ né³, má²ná¹cah²³ bíh¹ jmái¹ hi³ lí³ tónh³² jo³cuo² Dió³². ¹³Jmí¹ tí² quien² bíh¹ la³jí³² hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ tsá² lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³², jí³ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés siáh³, ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ cuan³ Juan² tsá² ziau² hí³ jmái²; ¹⁴jáun² Juan² hí³ bíh¹ lín³ Líh³, tsá² jmí¹ lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³², tsá² ca³tin¹ hi³ já³² ní¹juáh³ hi³ hnauh² hnoh² táunh¹³ ta²¹. ¹⁵Ñí¹juáh³ tsá² tsi²¹ cuá¹, cuí¹ nie¹³.

¹⁶”¿He³ ñí¹ tsáu² lí¹³ cunh²¹ jná¹³ quionh³ tsá² zian² jmái¹ hi³ ziaun² dí² lá²? Lí¹³ juáh¹³ la³ lá²: Jmu² tsú² la³jmí¹ jmu² tsá¹míh¹ ñí³co¹ ja¹ hmah²¹.

Ná¹hóh³² tsú² hi³ jéinh³² hlah³, hi³ zaih³² rainh²¹ la³ lá²: ¹⁷“Sa³ tiá² ca³lí³ hnauh² yáh³ hnoh² tsan¹³ jmí¹ lí¹jí¹³ jnoh¹ jáun² hmá² tá² le²; hi³ sa³jun³ lí²uoh³ yáh³ hnoh² jmí¹ lí¹jmú¹³ jnoh¹ siáh³ sun¹ ca³tí²¹ jmái¹ hi³ nio² hlah³ tsí³ tsú²”. ¹⁸Juanh³² jná¹³ la³ ní², quí¹ cuan³ Juan² tsá² tiá² cú² tiá² hính²³, hi³ jáun² tsáu² né³ juáh³: “Tsá² hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ bíh¹ hí³”. ¹⁹Jáun² né³, cuan³ siáh³ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun², tsá² cú² tsá² aih³² ná¹, tí³la³ má¹lí³² jáun² né³ juáh²³ siáh³ tsáu²: “¡Tsá² jlién³ bíh¹ ní³², hi³ hính²³ siáh³ jmái², tsá² juónh²³ re² quionh³ tsá² ren² tso³ jí³ *tsá² chí² hmah²¹ ní² siáh³!” Tí³la³ cun³quionh³ la³jí³² hi³ ná¹lí²³ bíh¹ lí²lin¹ hi³ Dió³² jan² Tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³.

Tsá² juú² tiá² nieh³

(Lucas 10:13-15)

²⁰Jmí¹ jáun² ca³ma³lí³² Jesús jí²³ hi³ ca³tin¹ tsá² juú² ñí¹ má²ca³jmú³ tsú² hliáun³ hua³jueh³², quí¹ cun³ñí¹ hi³ tsá² hí³ tiá² má²ca³za³ yáh³ jmí¹ tsí³. Hi³ ca³juáh³:

²¹—¡Jlánh¹ juon²³ hnoh² tsá² juú² Corazín! ¡Jlánh¹ juon²³ siáh³ hnoh² tsá² juú² Betsaida! Quí¹ sá¹jmí¹ hi³ ca³lí³ la³jí³² hua³jueh³² já¹ tsá² jmí¹ zian² juú² Tiro jí³ juú² Sidón dúh¹, la³jmí¹ má²lí³² ní² ja¹ quián¹³ hnoh², hi³ jáun² má²hia³ jáun¹³ máh³ jmí¹ má²ca³za³ tsú² jmí¹ tsí³, hi³ jmí¹ má²ca³jmú³ tsú² lin¹ cun³quionh³ hi³ jmí¹ quíh²¹ tsú² jáun² tú²cho¹, jí³ hi³ jmí¹ sén²¹ tsú² siáh³ juá² hmóu³². ²²Hi³ jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³ hi³ má¹tsoh¹ hnoh² honh² má¹tí³ ñí¹ ra³tsí³² Dió³² héih³², la³ cónh³ bíh¹ tsá² jmí¹ zian² jáun² jmí¹tin² já¹ juú² Tiro quionh³ juú² Sidón. ²³Hi³ hnoh² siáh³ tsá² juú² Capernaum, ¿hí¹ ná¹lín²³ hnoh² hi³ cuá¹tánh¹ náh² hñu³mi³cuú²? Hnoh² dá² cuá¹tánh¹ la³ tí³ quí³juóu³² bíh¹. Quí¹ sá¹jmí¹ hi³ ca³lí³ hua³jueh³² la³ ní² já¹ juú² Sodoma jmí¹tin² la³jmí¹ lí²¹ ní²

ja¹ quián¹³ hnoh², hi³ jáun² jmí¹ nio² bíh¹
juú² jáun² la³ tí³ ta³né³² dúh¹ sá¹jmí¹
hi³ lí³ la³ jáun². ²⁴Hi³ jáun² jná¹³ né³
juanh³², hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³ hi³
má¹tsoh¹ hnoh² honh² jmái¹ hi³ ra³tsi³²
Dió³² héih³² la³ cónh³ bíh¹ tsá² jmí¹ zian²
jáun² juú² Sodoma jmí¹tin².

Ñá²táunh¹ náh² ñí¹con² jná¹³,
jáun² tianh¹³ náh² tie³

(Lucas 10:21-22)

²⁵Jmái¹ jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Tia²¹, Tsá² lín³ nú² Juo¹³
tsá² zian² hñu³mi³cuú² jí³ tsá² zian² ñí¹
hué²¹ lá² ní² siáh³, cué²³ jná¹³ tiá¹hmah¹
quí¹hliá² ca³hmáh¹ hnú² jú¹ tson² hi³
jáun² tiá² lí¹³ há¹ ngí¹³ tsá² quia³lín³ jmí¹
tsí³, jí³ tsá² ñí² tsá² lieih²¹ ní² siáh³; tí³la³
ñí¹con² tsá² tsí¹ tsá² juí³ bíh¹ ca³niah²¹
hnú² jú¹ tson² jáun². ²⁶Ján³, quí¹ la³
jáun² jlánh¹ re² tí³ honh² hnú² Tia²¹.

²⁷Sá¹ní² jie³ náh², jo³uón³² jná¹³
má²ca³chá³ Ñuh³² jná¹³ ca³la³ jí³lí³².
Hnga² bíh¹ Dió³² cuóun³² re² Jon², hi³
hnga² bíh¹ siáh³ Jon² Dió³² cuóun³²
re² Jméi²; hi³ lí³ua³ jan² tsá² hnió³
dí² ma³jnia² Jméi² ñí¹con² siáh³, lí³
cuóun³² bíh¹ tsú² Jméi² dí². ²⁸Ñá²táunh¹
náh² ñí¹con² jná¹³, la³jín³² náh² tsá²
má²ca³huon³ náh² hi³ ná¹jmuh³² náh²
ta²¹ jí³ hi³ ná¹quiánh¹ náh² lio²¹, hi³
jáun² jná¹³ chau²¹ tie³. ²⁹Hen³ náh² hi³
ñí¹táunh¹ náh² ná¹cunh² quiúnh¹ jná¹³
la³jmí¹ ñí³táunh¹ cuá¹juí² quiáh² hué³²,
hi³ jáun² cuí¹ lí³ tin² náh² la³ cun³ hi³ tin²
jnë¹³, quí¹ jná¹³ jan² tsá² juenh² tsí³ bíh¹,
jan² tsá² tiá² jmu² quien² hnga², hi³ jáun²
la³ jáun² bíh¹ lí¹³ niau²¹ tie³ jmí¹ honh²
náh². ³⁰Quí¹ la³ cun³ ta²¹ hi³ jmúh¹³ náh²
ta³ ná¹cunh² náh² quiúnh¹ jná¹³ lí³ cáun²
ta²¹ huá¹ bíh¹, hi³ sa³jun³ héi² yáh³ lio²¹
hi³ cué¹³ jná¹³ siáh³.

Tsá² hain²¹ tí³ con² Jesús cun³²
cuú²miih²¹ jmái¹ nio² tie³

(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

12 Jmí¹jáun² né³ jmí¹ cuá¹ngí³²
Jesús ja¹ ñí¹ zia³² hi³ jná¹
quioh²¹ tsáu² cáun² *jmái¹ nio² tie³.
Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³lí³
ñí¹cuóunh²¹, hi³ jáun² ca³ma³liáu³² tsú²
hi³ cai³² chí² hieh² cuú²miih²¹ hi³ jná¹
ñí¹ jáun², hi³ jáun² hí¹cúh² dí² mái³
jáun². ²Jmí¹ ca³jíe³ tsá² *fariseos hi³
jáun² né³, jáun² ca³záih³ tsú² Jesús la³
lá²:

—Sá¹ní² jie³, tsá² hain²¹ ní² tí³ con²
hnú² jmu² ta²¹ hi³ tiá² ca³tí²¹ jmu³ tsú²
jmái¹ nio² tie³.

³Tí³la³ hi³ má¹ná¹, ca³juáh³:

—¿Tiá¹ má²ca³híh³ hnoh² ñí¹ Sí²
quioh²¹ Dió³², ñí¹ rá¹juáh³ hi³ he³
ca³jmú³ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ cu³ jéin³² jmí¹
lí²¹ ñí¹cuóunh²¹ quionh³ tsá² quionh³?
⁴Tsá² hí³ dá² ca³ñí¹hi³² ñéih³ hñu³
cuáh³² lí³ hmih³² hi³ ca³ñí¹cúh² *hí³
cuú²miih²¹ híen¹ quionh³ tsá² quionh³,
cáun² hi³ tiá² jmí¹ ca³tin¹ cuh³, quí¹
hí³ jáun² dá² jmí¹ ná¹chan¹ hi³ cuh³
jmáh³la³ tsá² ná¹lín³ mí²tsáu² bíh¹. ⁵Ho³
¿tiá¹ má²ca³híh³ hnoh² liei²¹ quioh²¹ hla¹
Moisés ñí¹ rá¹juáh³ hi³ mí²tsáu² tsá² jmu²
ta²¹ hñu³ cuáh³² chín¹ tiá² tianh³² yáh³
tie³ ní¹juáh³ jmái¹ nio² tie³, tí³la³ cun³
jáun² tiá² tso³ yáh³ hi³ jáun²? ⁶Tí³la³
jnë¹³ juanh³² hi³ ñí¹ lá² zia³² cáun² hi³ tí³
jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ cuáh³²
chín¹. ⁷Tiá² la³ má²ca³ngí¹³ máh³ hnoh²
la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹
Dió³², hi³ juáh³ jáun² la³ lá²: “Jná¹³ dá²
hno³² hi³ já³² mií³ honh² bíh¹ hnoh²,
jun³juáh¹³ hi³ jngih¹³ náh² jáh³ ñí¹con²
jnë¹³ yáh³”. Sá¹jmí¹ hi³ má²ca³ngí¹³ náh²
jáí¹³ ní² dúh¹, jáun² tiá² cáun² lí¹ jmí¹
cueh¹ yáh³ náh² tso³ tsá² tiá² hi³ lí²jmú³
hí¹ cáun². ⁸Quí¹ uá¹ hi³ jmái¹ nio²
tie³, cun³ jáun² cáun² ho² bíh¹ Jon²
tsá²mi³cuóun² jáí¹³.

**Jesús jmah²³ jan² tsá²
má²ca³nái³ cáun² cuo²**

(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

⁹ Jmí¹jáun² cua³han³ Jesús nǐ¹ jáun², hi³ jáun² ca³nǐ¹hi³² hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos zeh² já¹ juú² jáun². ¹⁰ Nǐ¹ jáun² jmí¹ cuá³ jan² tsá²nũh² jmí¹ má²ca³nái³ cáun² cuo²; ti³la³ tsá² tionh² nǐ¹ jáun² má²ná¹, jmí¹ hnió³ choh¹³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ chá³² dí² tsáu¹³ tsú², hi³ jáun² ca³ngáih³ dí²:

—¿Hí¹ lí¹³ jmah³ tsú² jan² tsá² tsáun¹ nǐ¹juáh³ jmái¹ nio² tie³ juáh¹³?

¹¹ Jáun² Jesús ca³ngái³ nǐ¹con² tsá² hí³:

—¿Hin² dá² lí³ua³ jan² hnoh², nǐ¹juáh³ hi³ ca³tánh³ jan² *já¹ziáh² joh² náh² cáun² nǐ¹ hlah³, há¹ tiá² cuá¹chin³² náh² jáh³ hí³ joh² uá¹jinh¹ jmái¹ nio² tie³? ¹² Ti³la³ |ti³ jlánh¹ bíh¹ quien² jan² tsáu² la³ cónh³ bíh¹ jan² já¹ziáh²! Jáun² né³, zia³² bíh¹ jái¹³ hi³ jmu³ tsú² hi³ chu²¹ jmái¹ nio² tie³.

¹³ Jmí¹jáun² ca³záih³ dí² tsá² lí³ hí³ cuo² la³ lá²:

—Néih¹ cuonh².

Jmí¹ jáun² ca³neh³ tsá² hí³ cuo², hi³ jáun² la³ bíh¹ la³ cun³ rón³² lí³ cuá² cáun². ¹⁴ Jmí¹jáun² ca³huén² tsá² fariseos ti³ cheih³², hi³ ca³juu³ ca³hlénh³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ jngih³ dí² Jesús.

**Jái¹³ hi³ ca³juáh³ jan² ti³² jē¹ Dió³²
jmí¹tin² hi³ ca³tin¹ Jesús**

¹⁵ Jmí¹ ca³lí³ nǐ³² Jesús jái¹³ jáun² né³, cua³han³ bíh¹ cú²jueh³² nǐ¹ jáun²; jmí¹jáun² ja³taunh²¹ juóun³² lín³² tsáu² cu³hna²¹ tsú². Jesús ca³jmah³ la³jín³² tsá² jmí¹ ná¹tsáun¹, ¹⁶ hi³ jáun² jmu² dí² héih³² hi³ hí¹ jan² tiá² hin² záih³² tsáu² hi³ hin² tsánh² hí³ dí². ¹⁷ La³ ná² lí³, hi³ jáun² ca³lí³ti³ la³ cun³ hi³ ca³juáh³ hla¹ Isaías *ti³² jē¹ Dió³², jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

¹⁸ Tsá² lá² bíh¹ Tsá² lín³ quian²¹ jná¹³, Tsá² má²ca²quíanh³² jná¹³,

Tsá² jlánh¹ hno³ jná¹³

ji³ hi³ jlánh¹ tsah¹ jná¹³ hi³ ca³tin¹ tsú². Cuen²¹ jná¹³ Jmí²chí³ joh² nǐ¹con² tsú², jáun² ngái³² tsú² nǐ¹con² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ jái¹³ he³ lánh³ rón³² rá¹tsi³² jná¹³ héih³².

¹⁹ Tiá² hniéi² jmu³ yáh³ tsú², sa³jun³ ti³ hóh³² tsú², hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ne³ hi³ jmu² tsú² tiá³ siaun³² ja¹ hñú³.

²⁰ Hí¹juáh³ cáun² hmá² tá² má²ca³jñáh³ yáh³ tiá² jau³ tsú², sa³jun³ ye³ tsú² cáun² sí² jmí²cau³² pih²¹ hi³ tion³ chí¹hún¹, ca³la³ ti³ nǐ¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ jmu³ tsú² hi³ jú¹ tson² cah¹³ jmái¹ la³ tán¹.

²¹ Hí³ jáun² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ ha³ tsí³ nǐ¹con² Tsá² hí³.

**Juáh³ tsáu² hi³ Jesús quian³² pí³
quioh²¹ tsá² hláinh¹**

(Marcos 3:20-30; Lucas 11:14-23; 12:10)

²² Jmí¹jáun² ca³nǐ¹jan² tsú² nǐ¹con² Jesús jan² tsá²nũh² ten³ ji³ hi³ tiá² hleh³² siáh³, hi³ jmí¹ hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³. Jáun² Jesús ca³jmah³ tsá² hí³, hi³ jáun² tsá²nũh² hí³ ca³jnia³ nǐ¹ ji³ hi³ ca³lí³ siáh³ hléh³². ²³ Jáun² la³jín³² tsáu² ca³ja³cáun² tsí³, hi³ jáun² ca³juáh³:

—¿Hí¹ hí³ dá² jón²zǐh¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹ tsá² nǐ² juáh¹³, [tsá² qui³ ná¹jan²³ dí² hí³]?

²⁴ Ti³la³ jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² fariseos jái¹³ jáun² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá²nũh² nǐ² dá² huen² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Beelzebú tsá² hláinh¹ tsá² chín¹ bíh¹.

²⁵ Ti³la³ Jesús jmí¹ dí¹nǐ³² bíh¹ ha³ lánh³ jmí¹ ná¹lín²³ tsá² hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Nǐ¹juáh³ zia³² hniéi² ja¹ cu³ nió³ má²tún² hmóu³² tsá² ná¹lín³ ta²¹, jáun² la³jín³² bíh¹ tsú² tsa³hín³, ja³bí¹ la³ jáun² nǐ¹juáh³ cáun² juú², ho³lá²dá² tsá² má²tún² cáun² hñú³ nǐ¹ tionh¹ lí³

ná¹tsoh³ ja¹ má²tún² hmóu³² hi³ ná¹ quiú²
 ná¹tín²³, ha³ tiá² lí³ uén³ yáh³ tsá² la³
 hí³. ²⁶Jáun² ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ siáh³
 lí³ uá²jai³² ní¹juáh³ *Satanás la³ chin²
 cheih³² hnga², jáun² ní¹con² hnga² bíh¹
 tsú² má²jmu² hniéi²; jáun² né³ ħha³
 ya³ lánh³ rón³² lí¹³ ma³hfe² pí³ quioh²¹
 tsú²? ²⁷Hnoh² juánh³ náh² hi³ jná¹³
 huen² ná¹ jmí²chí³ hláinh¹ cun³quionh³
 pí³ quioh²¹ Beelzebú; jáun² ní¹juáh³ la³
 ní² né³, ħhin² cun³quionh³ pí³ quioh²¹
 huen² tsá² hain²¹ tí³ con² hnoh² jmí²chí³
 hláinh¹ tiáunh¹ hñú³ tsí³ tsáu²? Hi³ jáun²
 né³, cun³quionh³ ta²¹ hi³ jmu² ní² tsá²
 hain²¹ ní² tí³ con² bí¹ náh² má²lí²lin¹
 hi³ lí¹ ná¹tsá²con² bí¹ náh². ²⁸Tí³la³
 jná¹³ má¹ná¹, huen² ná¹ jmí²chí³ hláinh¹
 cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³² bíh¹; hi³
 jáun² la³ ní² né³ má²lí²lin¹ hi³ jná¹³ bíh¹
 tsá² ca³hiáu³² Dió³² hi³ lín¹³ ná¹ Re²¹,
 Tsá² qui³ ná¹jan²³ hnoh² hí³.

²⁹”Né³² né³, ħlánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ hí³
 jan² tsáu² hñú¹³ jan² tsá² pin³ lín³² hí³
 quin³ tsú² la³jí³² hí³ nio² hñú¹³ tsú²,
 ní¹juáh³ tiá² la³ hñe³ yáh³ tsú² tún² tsá²
 hñú¹³ hí³? Quí¹ jí³²la³ la³ jáun² bíh¹ lí¹³
 quin³ tsú² hí³ quioh²¹ tsú².

³⁰”Hi³ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² tiá²
 hen² tí³ con² jná¹³, tsá² la³ hí³ tiá² hún¹
 yáh³ cá²hon³ quiúnh¹ jná¹³; hi³ lí³ua³
 jan² tsá² tiá² cha³² cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³,
 tsá² la³ hí³ tí³ toh² tiú² jóh³² bíh¹.

³¹”Hi³ jáun² bíh¹ juanh³² jná¹³ hí³
 zia³² bíh¹ uu³i³tso³ quioh²¹ la³jí³² tso³
 hí³ jmu² tsá²mi³cuóun², jí³ la³jí³² jú¹
 hlah³ hí³ hleh³² tsú² ní² siáh³; tí³la³
 ní¹juáh³ tsá² tú² hió³² Jmí²chí³ Chun¹
 má¹ná¹, ha³ tiú²uú² uu³i³tso³ zia³² yáh³
 quioh²¹. ³²Lí³ua³ jan² tsá² tú² hiáu³²
 jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun², zia³² bíh¹
 uu³i³tso³ quioh²¹ tsú²; tí³la³ ní¹juáh³ tsá²
 ca³tu³ ca³hión³² Jmí²chí³ Chun¹ né³,
 tiú²uú² uu³i³tso³ zia³² yáh³ quioh²¹ tsá²
 la³ hí³, sa³jún³ mi³cuú² lá² hí³ sa³jún³
 mi³cuú² cáun².

**Cun³quionh³ máí³ hí³
 háí³² bíh¹ hmá² lí²lin¹**

(Mateo 7:17-20; Lucas 6:43-45)

³³”Né³² né³, máí³ chu²¹ bíh¹ háí³²
 ní¹juáh³ hmá² chu²¹; jáun² ní¹juáh³ hmá²
 hlah³ né³, mi³ hlah³ bíh¹ háí³². Quí¹
 cun³quionh³ máí³ hí³ háí³² bíh¹ hmá²
 lí¹³ lí³ cuoh² tsú². ³⁴ĤHnoh² dá² jón²zfh¹
 jón²cho¹ jáh³ hláinh¹ bíh¹ ĤHa³ bíh¹
 lánh³ rón³² lí¹³ hléh¹³ hnoh² jáí¹³ chu²¹
 ní¹juáh³ chín¹dí¹ hmóu³² bíh¹ hnoh²
 tiá² chun¹ náh²? Quí¹ lí³ua³ cáun² hí³
 ná¹canh² hñú³ jmí¹ hñú³ tsí³ tsú², hí³
 jáun² bíh¹ hue³² ho³ tsú². ³⁵Tsá² chun¹
 hleh³² jú¹ chu²¹ quí¹hliá² hí³ chu²¹ zia³²
 hñú³ tsí³; tí³la³ tsá² hláih¹ tsá² hon²
 má¹ná¹, hleh³² hí³ hlah³ quí¹hliá² hí³
 jáun² bíh¹ zia³² hñú³ tsí³ tsú². ³⁶Hi³
 jáun² jná¹³ juanh³² ní¹con² hnoh² hí³
 ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hí³ ra³tsí³² Dió³²
 héih³², la³jín³² tsáu² bíh¹ tsa³jiénh¹ jú¹
 tson² quioh²¹ ca³tí²¹ la³jí³² jáí¹³ tiá²
 tsú²ta²¹ hí³ má²lí²tá² lí²hí³² tsú². ³⁷Quí¹
 la³ cun³ lí³ jáí¹³ quián¹³ bíh¹ nú² tá¹tsin¹
 nú² héih³², má¹jáun² lí³ lin¹ ní¹juáh³
 tá¹can¹ nú² tso³ ho³ tiá² tso³ hauh³² nú².

**Tsá² hláih¹ mi³² cáun²
 lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³²**

(Marcos 8:12; Lucas 11:29-32)

³⁸Jáun² né³, ma³ jan² tsá² fariseos
 quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ ca³juáh³
 ní¹con² Jesús la³ lá²:

—Tí³², hnáu² jnoh¹ neh²¹ hí³ jmúh¹³
 hnú² cáun² lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³².

³⁹Tí³la³ Jesús né³ ca³ngái³:

—Tsá² hláih¹ hon², tsá² tiá² má²tí³² jé¹
 mi³² cáun² lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³²; tí³la³
 tiú²uú² lí²¹ siáh³ hiáu³ yáh³ tsú², jí³²la³
 lí²¹ hí³ ca³jé³ jáun² tsáu² hí³ ca³tín¹
 hla¹ Jonás bíh¹, tsá² jmí¹ lín³ hí³ *tí³²
 jé¹ Dió³². ⁴⁰Quí¹ la³jmí¹ ca³hí³ jáun²
 hla¹ Jonás hni³² jmái¹ hni³² nie³ hñú³
 héin¹ jan² jáh³ jmái² pan¹ lín²¹, ja³bí¹
 la³ jáun² hniáu³² tsa³hí³² siáh³ Jon²

tsá²mi³cuóun² hní³² jmái¹ hní³² nie³ hñu³ hué³². ⁴¹Jáun² nfi¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ cán³ Dió³² jú¹ tson² ñí¹con² la³jín³² tsáu², má¹jáun² nu³ tiánh³ tsá² jmí¹ zian² juú² Nínive hi³ chá³² tso³ hi³ ca³tin¹ tsá² zian² né³², qui¹ hí³ dí² ca³ja³conh² bíh¹ tsí³ tso³ quioh²¹ jmí¹ ca³nái³² jái¹³ quioh²¹ hla¹ Jonás. Ján³, chá³² tsá² hí³ tsáu¹³ tsá² zian² né³², qui¹ hí³ ní¹ lá² zenh² jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ hla¹ Jonás hí³. ⁴²Ja³bí¹ hla¹ tsá²mi³ tsá² jmí¹ chín¹ hué³² tí³ la³ quián³ nó³² ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ cán³ Dió³² jú¹ tson², hi³ jáun² tsá²mi³ hí³ chá³² tsáu¹³ tsá² zian² né³²; qui¹ hla¹ tsá²mi³ hí³ ja³ cáun² hué³² ñí¹ jlánh¹ bíh¹ uóunh³ hi³ cua³nié³ jái¹³ quioh²¹ hla¹ re²¹ Salomón tsá² jlánh¹ jmí¹ quia³lín³ hí³ jmí¹ tsí³. Ján³, tsá²mi³ hí³ chá³² tsáu¹³ tsá² zian² né³², qui¹ hí³ ní¹ lá² zenh² jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ hla¹ re²¹ Salomón hí³.

**Jmí²chí³ hláinh¹ jáunh²³
síáh³ hñu³ tsí³ tsáu²**

(Lucas 11:24-26)

⁴³”Ní¹juáh³ má¹cuá²han³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², jáun² tsá²ngí² ñí¹ quién², hi³ tsá²hniauh² ñí¹ lí¹³ cuá³² tie³; hi³ jáun² ní¹juáh³ tiá² ca³chóh¹³ né³, jáun² lín²³ la³ lá²: ⁴⁴”Cuf¹ ñih²¹ jná¹³ cú²jueh³² hñu³² ñí¹ cuá¹han³ ná¹”. Jáun² ní¹ má¹cá²chánh³² tsú² jáun² né³, chanh²¹ tsú² tsá² hí³ hi³ má²lín³ la³jmí¹ lí³ cáun² hñu³ má²jáu², hi³ má²rá²hiah¹³ jí³ hi³ má²dí¹lí³ re² tin² lín³² ñéih³. ⁴⁵Má¹jáun² tsau³² hi³ tsá²quian³ cónh³í¹ quiaun³ jmí²chí³ hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ hláinh¹ la³ cónh³ bí¹ hnga², hi³ jáun² la³jín³² jáun² bíh¹ taunh³² hñu³ tsí³ tsá² hí³, hi³ jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ hlah³ má²lí²³ quioh²¹ tsá² hí³ ní¹ má¹lí³² jáun² la³ cónh³ bíh¹ jmí¹tin². La³ ní² bíh¹ lí¹³ ní¹con² tsá² hláih¹ tsá² hon² zian² jmái¹ hi³ ziaún² dí² lá².

**Mí¹ziú¹³ Jesús má²já²jie³
quionh³ tsá¹ rainh²¹**

(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

⁴⁶Tá¹la³ dí¹liéinh³² jáun² tsá² hí³ bíh¹ Jesús, cuan³ mí¹ziú¹³ la³ má²quionh³ tsá¹ rainh²¹ dí². Jáun² ca³ta³tonh¹ tsú² cheih³² hi³ jmí¹ hnió³ liéinh³² Jesús. ⁴⁷Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsáu² ñí¹con² Jesús la³ lá²:

—Mí²ziúh² hñu² quionh³ tsá¹ renh² nú² tionh² cheih³² ní² hi³ hnió³ liéih³² hñu².

⁴⁸Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² má²lí²ngái³² hí³ jái¹³:

—¿Hin² dá² tsánh² hí³ mí²zia³² jná¹³ dúh¹, hi³ hin² dá² tsánh² hí³ renh² jná¹³?

⁴⁹Jáun² né³ ca³hien³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá² lá² bíh¹ ná¹lín³ mí²zia³² jná¹³ jí³ jon³ renh² jná¹³ ní² síáh³. ⁵⁰Qui¹ lí³ua³ jan² tsá² jmu² la³ cun³ hi³ hnió³ Ñuh³² jná¹³ Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú², tsá² la³ hí³ bíh¹ lín³ tsá²mi³ tsá²ñuh² renh² jná¹³, jí³ mí²zia³² jná¹³ ní² síáh³.

**Jesús jmu² cáun² jái¹³ ca³tin¹
jan² tsá² súh²³ jún²**

(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

13 Jmái¹ jáun² cua³han³ Jesús hñu³ jáun² hi³ ca³ñí¹cuá² can³² jmái² lí¹ ná¹ho³. ²Tí³la³ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ca³cuú² ca³ngih³² la³ cu³ la³ jéin³ ñí¹ cuá³ Jesús, hi³ jáun² ca³hi³ tsú² cú²jueh³² cáun² hñu³ mu², hi³ jáun² ca³cuá³ tsú² tí³ ñeh² jáun², hi³ jáun² la³jín³² tsá² hí³ ca³ta³tonh¹ can³² jmái². ³Jmí¹jáun² ca³ma³tin² dí² tsáu² hliáun³ ñí¹ lín²¹ jái¹³ cun³quionh³ jái¹³ hi³ jmu² dí², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² ca³ñí¹suh³² jún² ñí¹nái² quioh²¹. ⁴Tá¹la³ jmí¹ hí¹súh²³ tsú² jáun² jún² né³, la³ ca³súh³² ca³lá² hú¹ jui³², hi³ jáun² cua³taunh²¹ quiuh²¹ tan³² hi³ ca³cúh². ⁵Ja³bí¹ ca³súh³² síáh³ ca³lá² ñí¹ lí³ ja¹ quín¹, ñí¹ tiá² hliáun³

cuáh¹ jmí¹ tón²¹; hi³ jáun² tia³jui³² lín³²
 bíh¹ ca³hiá² jún² jáun² qui¹ cun³ní¹ hi³
 tiá² hliáun³ cuáh¹ jmí¹ zia³². ⁶Ti³la³ jmí¹
 cá¹chéi²¹ hiú² né³, ca³lí³ quiéin² bíh¹
 qui¹ cun³ní¹ hi³ tiá² ní¹ nē¹ jmí¹ tioh³
 chí² jmu² quioh²¹. ⁷Ja³bí¹ ca³súh³² siáh³
 ca³lá² ní¹ la³ hiau² ton², tia³jui³² lín³²
 bíh¹ ca³qui² cá²cuon³ ton² jáun², hi³
 jáun² lí¹ ca³juón³ bíh¹ jún² jáun² jmí¹
 ca³hiá². ⁸Ti³la³ la³hí³² jún² ní¹ hná¹ jáun²
 né³ ca³súh³² ní¹ chu²¹ hué³², hi³ jáun²
 re² lín³² bíh¹ ca³láu²; ma³ cá² mái³ jún²
 jáun² ca³cué³ ma³ hñá³láu³ mái³, ma³
 cá² mái³ ca³cué³ ma³ hñai³² nio² quiú³
 mái³, hi³ zia³² ma³ cá² mái³ né³, ca³cué³
 ma³ quiu³quia³ mái³. ⁹Ní¹juáh³ tson²
 tsi²¹ cuáh³ náh², jáun² nié² náh².

**Jesús jmu² na²¹ he³ láih³² hleh³² dí²
 cun³quionh³ hi³ jmu² dí² jái¹³**

(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10)

¹⁰Jmí¹jáun² ca³ma³janh³² tsá² hain²¹
 tí³ con² Jesús ní¹ cuá³ jáun², hi³
 ca³ngáih³ dí² la³ lá²:

—¿He³ lí³ sa³ cá² ní¹ jmuh³² jái¹³ bíh¹
 hnú² ní¹ má¹tí³ ní¹ lienh¹ hnú² tsáu²?

¹¹Jáun² hí³ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Hnoh² bíh¹ tsá² ca³tin¹ náh² hi³ lí³
 ñíh¹³ jái¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ ná¹jní¹ hi³
 ca³ti²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsáu²
 jo³cuo² Dió³²; tí³la³ tsá² ní¹ hná¹ ní² né³,
 tiá² lí¹³ yáh³ hi³ há¹ ngi¹³. ¹²Jáun² né³,
 ní¹juáh³ tsá² zia³² quioh²¹, tí³hiáuh³ bíh¹
 tsú² hná¹ jáun²; hi³ jáun² lí³ zia³² hliáun³
 quioh²¹ ca³la³ hi³ lí¹ má²tú² má²ziáun²³.
 Ti³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² zia³² quioh²¹ né³,
 tí³ quin³ bíh¹ la³ cun³ cú¹pih²¹ hi³ zia³²
 quioh²¹ tsú². ¹³Hi³ jáun² bíh¹ lienh¹ jná¹³
 tsáu² cun³quionh³ jái¹³ hi³ jmu² ná¹. Qui¹
 tsá² ní² dá² jé²³ bíh¹, hi³ má¹lí³² jáun²
 tá²tonh¹ la³jmí¹ lí³ tiá² hi³ lí²jé³ bíh¹;
 náí³² bíh¹ tsú², tí³la³ tiá² ngi²³ yáh³,
 la³jmí¹ lí³ tiá² lí²niéi³² bíh¹ tsú² lí²³. ¹⁴La³
 cun³ hi³ ná¹lí²³ ní¹con² tsá² ní² má¹lí³tí²³
 la³ cun³ hi³ ca³juáh³ hla¹ Isaías *tí³² jé¹
 Dió³², jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

Lí³ dá² náih¹ náh² re² lín³², tí³la³ tiá²
 ngi¹³ yáh³ náh²;

Lí³ dá² jieh²¹ náh² siáh³, tí³la³ tiá² lí³tsin²
 yáh³ náh² he³ jaun³² ná¹jéh³².

¹⁵Cún¹tio¹ bíh¹ má²cá²jéinh³² tsí³ tsá²
 lá², hi³ jáun² tiá² ngi¹³ tsú²;

má²ca³jní³ bíh¹ tsú² cuá¹, hi³ jáun²
 tiú²uú² né³;

má²ca³jní³ bíh¹ tsú² siáh³ ní¹, hi³ jáun²
 tiá² lí¹³ jé³;

Cónh³ tiá² jeinh³² bíh¹ tsú² jmí¹ tsí³ hi³
 jmí¹ lí³ jmah²¹ jná¹³.

¹⁶Ti³la³ hi³ ca³tin¹ hnoh² má¹ná¹,
 jlánh¹ jmí¹ ren² hnoh², qui¹hliá² jieh³²

hnoh² cun³quionh³ mí¹máh¹, jí³ hi³
 naih³² hnoh² siáh³ cun³quionh³ cuáh³.

¹⁷Qui¹ jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
 juóun³² tsá² ca³lín³ *tí³² jé¹ Dió³² jí³ tsá²

jmí¹ ná¹zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³²
 ní² siáh³ jmí¹ hniá¹ jé³ la³ cun³ hi³ jieh³²

hnoh² lá², tí³la³ tiá² ca³lí³ yáh³ jé³ tsú²,
 hi³ jmí¹ hniá¹ siáh³ né³ la³ cun³ hi³ naih³²

hnoh² la³, tí³la³ tiá² ca³lí³ yáh³ né³ tsú².

**Jesús jmu² na²¹ jái¹³
 ca³tin¹ tsá² súh²³ hí³ jún²**

(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)

¹⁸Sá¹ní² nié² hnoh² he³ hnió³ juáh³
 jái¹³ hi³ má²lí²jmú³² jná¹³ hi³ ca³tin¹

tsá² súh²³ jún². ¹⁹Ní¹juáh³ tsá² náí³²
 jái¹³ ca³ti²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³²

tsú² jo³cuo² Dió³², hi³ ní¹juáh³ tiá² ngi²³
 yáh³ tsú² má¹lí³² jáun², jáun² tsá² la³

hí³ lín³ la³jmí¹ lí³ hú¹ jui³² ní¹ ca³súh³²
 jáun² jún²; jáun² ja³² tsá² hláinh¹ hi³

quin²³ jú¹ chú³² hi³ má²jná¹ jáun² hñu³
 tsí³ tsú². ²⁰Jáun² tsá² he² jái¹³ tia³jui³²

lín³² né³, hi³ ca³la³ hi³ hiú² lín³² tsí³
 jmu², tsá² la³ hi³ dá² lín³ la³jmí¹ lí³ ja¹

quín¹ ní¹ cá¹súh²¹ jáun² jún²; tia³jui³²
 lín³² bíh¹ ca³hiá² jmí¹ ca³hiá², ²¹tí³la³

cun³ní¹ hi³ tiá² hliáun³ chí² jmu² chá²³
 yáh³, hi³ jáun² tiá² lí³ uén²³. Hi³ jáun²

ní¹ má¹ca³lí³ zia³² uu³mí²tsi³², ho³ zian²
 tsá² hnió³ jmoh³ hian² tsí³, jáun² tí³

có³² bíh¹ nau³² tsú² cú²jueh³². ²²Ja³bí¹

zian² tsá² náí³² jáí¹³ quioh²¹ Dió³² lín³ la³jmí¹ lí³ hué³² ní¹ ca³hiau² ton² ní¹ cá¹súh²¹ jáun² jún². Qui¹ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ lí¹ qui² lí¹ cha³² tsú² hliáun³ ñéih³ tsí³ ca³tí²¹ hi³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá², jí³ hi³ lí¹ lí²can² tsú² siáh³ hi³ lí²hniá¹ hi³ lí³ zioh² hliáun³, hi³ jáun² tiú²uú² lí²quien² yáh³ jáí¹³ quioh²¹ Dió³² hñu³ tsí³ tsú², hi³ jáun² tiú²uú² hi³ lau³² yáh³ ñí¹con² tsá² la³ hí³. ²³ Tí³la³ tsá² ngí²³ jáí¹³ quioh²¹ Dió³² má¹ca³náí³² né³, lín³ la³jmí¹ lí³ hué³² chu²¹ ní¹ cá¹súh²¹ jáun² jún², hi³ jáun² ca³láu² bíh¹ re². Ma³ jan² tsáu² lín³ la³jmí¹ lí³ ní¹ ca³cué³ ma³ hña³láu³ máí³ máí³ la³ cun³ cá² máí³, ma³ jan² lín³ la³jmí¹ lí³ ní¹ ca³cué³ ma³ hñaih³² nio² quiú³ máí³ máí³, hi³ ma³ jan² né³ lín³ la³jmí¹ lí³ ní¹ ca³cué³ ma³ quiú³quia³ máí³ máí³ la³ cun³ cá² máí³ jún².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ náí² hlah³ hi³ tsí²¹ ja¹ cuú²miih²¹

²⁴ Jmí¹jáun² ca³jmú³ siáh³ Jesús cónh³ cáun² jáí¹³ hi³ lí³ la³ lá²:

—Jmái¹ hi³ cán³ Dió³² jú¹ tson² quioh²¹ tsáu² lí¹³ la³jmí¹ lí²¹ jmái¹ hi³ ca³jñí³ jan² tsá²ñuh² jún² chu²¹ hué³² quioh²¹, ²⁵ tí³la³ tá¹la³ má²ná¹cuóun¹ tsú² la³jín³² né³, ca³ñí¹hi³² jan² tsáu² ñí¹nái² jáun², tsá² hau² tsá² quioh²¹ ñí¹nái² jáun², hi³ ca³jñí³ náí² hlah³ ja¹ cuú²miih²¹, hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² ngah³. ²⁶ Ca³cuon³ bíh¹ cuú²miih²¹ jmí¹ cá¹cuon³, hi³ jáun² ca³hiá² míh³, ja³bí¹ la³ jáun² ca³cuon³ siáh³ náí² hlah³ ja¹ jáun². ²⁷ Jmí¹jáun² né³, tsá² quian²¹ ca³ñí¹zeh¹ tsá² quioh²¹ ñí¹nái²: “Tí³², já² jún² chu²¹ bíh¹ ca³jñí³ hñú² ñí¹nái² quián¹³, ¿ha³ yáh³ jin¹ ja³ náí² hlah³ hi³ má²tsí²¹ ja¹ jáun²?” ²⁸ Jáun² tsá² quioh²¹ ñí¹nái² ca³juáh³: “Cun³ zian² tsá² hian² tsí³ ca³jñí³ bíh¹ náí² hlah³ jáun²”. Jáun² tsá² quian²¹ hí³ ca³ngái³: “¿Hnáuh¹ hñú² hi³ tsá¹cái¹³ jnoh¹ náí² hlah³ jáun²?” ²⁹ Tí³la³ tsá² quioh²¹ ñí¹nái² ca³juáh³: “Tiá² jáun² yáh³, qui¹ ní² lí¹ ca³quiéih²

yáh³ náh² cu³diá²jan² cuú²miih²¹ ní¹ má¹ca³quiéih² náh² náí² hlah³ jáun². ³⁰ Tí³ re² cáun² ní² cuí¹ cuóun² tín² cu³tsa³² ca³la³ tí³ ñí¹ ca³láu² máí³; má¹jáun² zein²¹ jná¹³ tsá² jmu² ta²¹ hi³ tsa³quiéí³ tín² náí² hlah³ jáun², hi³ jáun² hñé³ tsú² ma³ cá² tsu²¹, hi³ jáun² tsa³toh³ ja¹ sf² hi³ có³², hi³ jáun² má¹lí³² jáun² né³ tiú³² tsú² cuú²miih²¹, jáun² caun¹³ tsú² hi³ tóh³² ñéih³ hñu³cuí³ quion²¹ jná¹³”.

Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín¹³ la³jmí¹ lí³ jún² mostaza

(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19)

³¹ Jesús ca³jmú³ siáh³ cáun² jáí¹³ lá²:

—Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín¹³ la³jmí¹ lí³ cá² máí³ jún² mostaza hi³ ca³jñí³ jan² tsáu² ñí¹nái² quioh²¹. ³² Máí³ jáun² bíh¹ máí³ hi³ jlánh¹ bíh¹ pih²¹ la³ cónh³ bíh¹ ní¹ jí³lí³² jún²; tí³la³ ní¹ má¹cá²cuon³ né³, lí²³ cáun² náí² má²ró³² tí³ jlánh¹ bíh¹ pa²¹, hi³ lí²tí³ la³ cun³ jmí¹ tí³ cáun² hmá², hi³ hí¹ ca³la³ tí³ quiuh²¹ tan³² yáh³ ja³táunh¹ hi³ ná²tsí³ za³ ja¹ chí² cuoh² hmá² jáun².

Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín¹³ la³jmí¹ lí³ tie³

(Lucas 13:20-21)

³³ Ja³bí¹ ca³jmú³ tsú² siáh³ cáun² jáí¹³ la³ lá²:

—Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín¹³ la³jmí¹ lí³ tie³ hi³ ca³jan³ jan² tsá²mí³ quia³ hmá² jui²¹ cuú²miih²¹, hi³ jáun² tá¹ cá² pienh¹ bíh¹ cán¹ cáu³.

He³ ca³tí²¹ jmúh³² Jesús ta²¹ jáí¹³ hi³ jmu²

(Marcos 4:33-34)

³⁴ Jáun² né³, Jesús ca³ma³tin² tsáu² jmáh³la³ cun³quionh³ jáí¹³ hi³ jmu², hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ jmí¹ zaih³² tsú² tsáu² ta³ tiá² quionh³ cáun² jáí¹³ hi³ jmu² tsú². ³⁵ La³jí³² hi³ ní² ca³lí³, hi³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ ca³juáh³ hla¹ tí³² jé¹ Dió³² jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

Cun³quionh³ hi³ jmu¹ jái¹³ bíh¹ jná¹³
 hléh¹³ ní¹ má¹tí³ ní¹ hléh¹³;
 juo¹³ jná¹³ tsáu² la³jí³² la³ cun³ hi³ jmí¹
 ná¹hmá¹ ca³la³ cun³ jmí¹tin²,
 jmí¹ ca³jmú³ Dió³² hngá¹máh³ lá².

**Jesús jmu² na²¹ jái¹³ hi³ ca³tin¹ náí²
 hlah³ hi³ tsi²¹ ja¹ cuú²miih²¹**

³⁶ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³hah² Jesús jái¹³
 ní¹con² tsá² hí³, hi³ jáun² ngau³ siáh³
 ñéih³, hi³ jáun² ní¹ jáun² ja³taunh²¹ tsá²
 hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² hi³ ca³ñí¹zeh¹ dí²
 la³ lá²:

—Jmu³ tiá³ na²¹ ní¹con² jnoh¹ jái¹³ hi³
 ca³tin¹ náí² hlah³ hi³ hia³² jáun² ní¹nái².

³⁷ Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun² bíh¹ lín³
 tsá² jñi³² jún² chu²¹ jáun², ³⁸ hngá¹máh³
 lá² bíh¹ dá² jaun³² niéih¹ jái¹³ hi³ lí³
 ní¹nái². Tsá² tionh² jo³cuo² Dió³² bíh¹
 hí³ hi³ niéih¹ jái¹³ jún² chu²¹, náí²
 hlah³ jáun² né³ niéih¹ jái¹³ tsá² joh¹
 tsá² hláinh¹ bíh¹. ³⁹ Hi³ jáun² tsá² hian²
 tsi³ hi³ ca³jñi³ náí² hlah³ jáun² né³,
 hnga² bíh¹ tsá² hláinh¹ hí³. Jmái¹ hi³
 ló³² jáun² máí³ né³ niéih¹ jái¹³ jmái¹ hi³
 tsa³hín³ hngá¹máh³ lá² bíh¹, hi³ jáun²
 tsá² caun¹³ máí³ hi³ ló³² jáun² né³,
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² bíh¹ hí³. ⁴⁰ Jáun²
 la³jmí¹ caun² tsú² náí² hlah³ jáun² hi³
 tóh³² ja¹ sí² hi³ jáun² có³², la³ jáun² bíh¹
 lí¹³ ní¹ má¹tí³ ní¹ tsa³hín³ hngá¹máh³
 lá². ⁴¹ Jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun² zein²¹
 ná¹ tsá²cuú² tsá²tán² tá¹ cáun² ní¹ hu²¹
 uón³² ná¹ hi³ quianh³ la³jín³² tsá² jmu²
 hi³ tsá² siánh³ jmu³ tso³, jí³ tsá² jmu²
 hi³ hlah³ hi³ hó³². ⁴² Jáun² tsa³tionh³ dí²
 ní¹ nio² sí² chéi³ lín³², ní¹ jáun² tsa³tí²
 tsa³hoh³² hi³ tsa³ma³zian² cáun² hi³ chéi³
 hi³ uóu³². ⁴³ Tí³la³ tsá² zian² la³ cun³ hi³
 tí³² tsi³ Dió³² má¹na²¹, tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³
 jnia³ la³jmí¹ jniá³ joh¹ hiú² ca³la³ cú²tú¹
 cú²lí¹³ ní¹ cuá¹quien² Dió³² Jméi² tsú².
 Ní¹juáh³ hnoh² chí²¹ cuáh³, jáun² niéi²
 náh².

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ cú¹mí¹niau²¹
 hi³ jmí¹ ná¹hmá¹**

⁴⁴ ”Hi³ taunh³² tsú² jo³cuo² Dió³² lí³
 cáun² hi³ quien² lín³² bíh¹, la³jmí¹ lí²¹
 ní¹con² jan² tsá² ca³choh¹³ cú¹mí¹niau²¹
 hi³ tioh³ hñu³ hué³² ní¹ lí³ ní¹nái² quioh²¹
 tsáu²; hi³ jáun² tí³ ca³ja² bíh¹ tsú² siáh³
 ní¹ tioh³ jáun². Ca³la³ má²hiú² lín³² tsi³
 tsú² ngah³ hi³ ca³ñí¹hnáih¹ la³jí³² hi³
 jmí¹ zia³² quioh²¹, hi³ jáun² ca³lau² hué³²
 jáun².

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ máí³ zín³
 hu²¹ hñu³ cuáh¹ jáh³ jmái²**

⁴⁵ ”Ja³bí¹ hi³ taunh³² tsú² jo³cuo² Dió³²
 lí³ cáun² hi³ quien² lín³², la³jmí¹ lí²¹
 ní¹con² jan² tsá²ñuh² tsá² ca³tí³ ca³ngí³
 tí³ hlá² tí³ ní² hi³ hnauh² máí³ zín³
 hi³ téh²³ tsú² jáun² perla, máí³ jlánh¹
 bíh¹ chu²¹, ní¹juáh³ hin² zia³² quioh²¹;
⁴⁶ jáun² jmí¹ ca³choh¹³ tsú² jáun² hi³
 jlánh¹ bíh¹ hmuh²¹ né³, ngah³ hñu¹³ hi³
 ca³ñí¹hnáih¹ la³jí³² hi³ zia³² quioh²¹, hi³
 jáun² ca³lau² máí³ zín³ jáun².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ hmá³

⁴⁷ ”Ja³bí¹ jmái¹ hi³ cán³ Dió³² jú¹ tson²
 quioh²¹ tsáu² lí¹³ la³jmí¹ lí³ jmái¹ hi³
 ñéih³² tsú² hmá³ hñu³ jmí²miih²¹, hi³
 jáun² jáun²³ la³jáh³ dúh¹ ní¹ jáh³ jmái².
⁴⁸ Jáun² ní¹ má¹ca³canh² jáh³ hmá³ jáun²
 né³, tsá² zanh²³ jáh³ jmái² chí² hmá³ tí³
 can³² jmái² hi³ jáun² tiánh²³ hi³ quianh²³
 jáh³; jáun² jáh³ chun¹ tónh³² tsú² mí²tá²,
 hi³ jáun² cuin²³ bíh¹ tsú² jáh³ tiá² chun¹.
⁴⁹ La³ ní² bíh¹ lí¹³ ní¹ táuh³ jmái¹ ní¹
 hué²¹ lá²; hi³ ja³taunh¹ tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³² hi³ ja³quianh³ ja¹ tsá² hláih¹ tsá²
 chun¹, ⁵⁰ hi³ jáun² tsá² hláih¹ tónh³² tsú²
 ja¹ sí² chéi³ lín³², hi³ jáun² ní¹ jáun² hó³
 jngih³ jí³ hi³ lí¹³ zian² cáun² hi³ chéi³ hi³
 uóu³².

**Cun³ quien² bíh¹ jú¹ tson²
uá¹ hí³ yeh³ uá¹ hí³ hmai²¹**

⁵¹ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³ngái³ Jesús
ñí¹ con² tsá² hí³:

—¿Má¹ ca³ngí¹³ hnoh² la³jí³² jái¹³ hí³
má²lí²jmú³² jná¹³ ní²?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Ján³ Tí³².

⁵² Jmí¹ jáun² né³ ca³záih³ dí² siáh³ tsú²
la³ lá²:

—Li³ua³ jan² tí³² liei²¹, tsá² má²lí²hí³
jo³cuo² Dió³², tsá² hí³ lín³ la³jmí¹ lín³ jan²
tsá² hánh³, hí³ tin² huéh³ hí³ quien² ja¹
hí³ quioh²¹, uá¹ hí³ yeh³ uá¹ hí³ hmai²¹.

**Jesús tsánh³² siáh³
juú² Nazaret ñí¹ cá¹cuon³**

(Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)

⁵³ Jmí¹ má²ca³táuh³ hí³ jmu² Jesús
la³jí³² jái¹³ ní² né³, cua³han³ ñí¹ jáun²
⁵⁴ hí³ jáun² ca³chánh³² juú²co¹. Ñí¹ jáun²
né³ ca³ma³liáu³² tsú² hí³ hieh³² tsáu²
hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos hí³
zeh² juú² jáun², hí³ jáun² tsáu² né³ jmí¹
ná¹tsá²cáun² tsí³ hí³ juáh³ la³ lá²:

—¿Ha³ dá² jinh¹ ca³ñí¹ma³tin³²
tsá²ñuh² ní², hí³ jáun² sa³ jlánh¹ yáh³
quiáh¹ jmí¹ tsí³? ¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³²
tin² tsú² siáh³ jmu² hua³jueh³²? ⁵⁵ Já²
jon² hla¹ tí³² hmá² bíh¹ ní³², hí³ Má²réi³
bíh¹ mí¹ziú¹³ tsú². ¿Há¹ jun³juáh¹³
rainh²¹ Jacobo bíh¹ ní³² quionh³ Sé³²,
Sí¹mu²¹ ní², jí³ Judas ní² siáh³ dúh¹?
⁵⁶ Ja³bí¹ tsá²mi³ rainh²¹ tsú² siáh³
tionh² já¹ juú² lá². Jáun² né³ ¿jinh¹ dá²
ca³ñí¹ziú¹ ñí¹liauh¹ tsá² ní² jái¹³ hí³
jlánh¹ ñí³² ní²?

⁵⁷ Jáun² cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ tiá²
ca³quíú¹ ca³jéin¹³ dí² tsú². Tí³la³ Jesús
né³ ca³záih³ tsá² hí³:

—Jí³²la³ ja¹ quioh²¹ tsá²co¹ jí³ ja¹
quioh²¹ tsá² jún¹ tsá² rainh²¹ bíh¹ jan²
*tí³² jé¹ Dió³² tiá² lí³ quien².

⁵⁸ Hí³ jáun² tiá² hliáun³ hua³jueh³²
ca³jmú³ yáh³ Jesús ñí¹ jáun², quí¹ tiá²

ta²¹ jmí¹ taunh² yáh³ tsá² hí³ quioh²¹
tsú².

Jmí¹ jun¹ Juan² tsá² ziau² jmái²

(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

14 Jmái¹ jáun², Herodes tsá²
cuá¹lín³ ta²¹ hué¹³ Galilea ca³lí³
ñí³² hí³ ca³tin¹ Jesús, ² hí³ jáun² ca³záih³
tsú² tsá²cuú² tsá²ta³ la³ lá²:

—Juan² tsá² tí² zion² tsáu² jmái² bíh¹
ní³², hí³ má²ca³jenh¹³ ja¹ hla¹. Hí³ jáun²
bíh¹ zia³² pí³ jáun² quioh²¹ tsú² hí³ jmu²
hua³jueh³².

³ Quí¹hliá² Herodes jmí¹ má²ca³tanh²
Juan² hñu³mí¹ñí² hí³ cuá¹tson³, hí³
cuá¹hñei²¹ quionh³ cá²den¹ná¹ cun³ñí¹
hí³ tsáu¹³ tsá²mi³ Herodías, tsá² jmí¹
ñí²cuo² Pí²liéi¹ rainh²¹ tsá² lín³ ta²¹
hí³. ⁴ Ca³tanh² tsú² Juan² hñu³mí¹ñí²
quí¹ cun³ñí¹ hí³ Juan² hí³ jlánh¹ chí¹ñí¹
ca³juáh³ la³ lá²:

—Tiá² ca³tin¹ yáh³ hnú² hí³ ján³ nú²
tsá²mi³ ní².

⁵ Herodes jmí¹ hnió³ jngih³ Juan²,
tí³la³ cun³ñí¹ hí³ la³jín³² tsáu² bíh¹ jmí¹
ná¹juáh²³ hí³ Juan² lín³ jan² *tí³² jé¹
Dió³², jáun² jmí¹ juénh² tsú² ñí¹con²
la³jín³² tsá² hí³. ⁶ Tí³la³ jmí¹ ca³jmú³
Herodes jmái¹ hí³ ca³tsin¹³ mieh² né³,
ñéi¹ tsá¹mái¹³ jon² tsá²mi³ Herodías hí³
hí³ ca³ñí¹tsan³² ñí¹ ta³ ñí¹ jí³lin² tsá²
ná¹tén¹ jmái¹ jáun², hí³ jáun² Herodes
né³ jlánh¹ ca³tí³ lín³² tsí³. ⁷ Jmí¹ jáun²
ca³jmú³ dí² jái¹³ ca³la³ hí³ hien² Dió³²
hí³ cuéh³² dí² mí¹ hí³ lí³ua³ cáun²
hí³ mí³². ⁸ Jáun² mí¹ hí³ né³, cun³ñí¹
hí³ ca³ma³cáu² tín² mí¹ziú¹³, hí³ jáun²
ca³ñí¹zeh¹ Herodes la³ lá²:

—Mí³ chí¹ Juan² tsá² ziau² hí³ jmái²
bíh¹ hnó³² jná¹³ cuéh¹ nú², hí³ ná¹hu²¹
cáun² hñu³ uon².

⁹ Hlah³ lín²¹ bíh¹ ca³ta³no¹ tsí³ re²¹
jmí¹ jáun²; tí³la³ Dió³² yáh³ má²lí²hien³
tsú², hí³ hí¹ ca³la³ tí³ tsá² ná¹tén¹ yáh³
má²lí²niei³² jái¹³ jáun². ¹⁰ Jáun² ca³jmú³
dí² héih³² hí³ tsa³quieih³ tsú² láí¹ Juan²

hñu³mí¹ñí². 11 Jáun² quiaun² bíh¹ tsú² mí³ chí¹ Juan² hi³ ná¹hu²¹ cáun² uon² hi³ ca³cuéh³ dí² mí¹ hí³, hi³ jáun² ca³ñí¹jienh¹³ tsú² mí¹ziú¹³.

12 Jáun² cua³taunh²¹ tsá² jmí¹ hain²¹ tí³ con² Juan² hi³ cua³quión³² hla¹, hi³ jáun² ca³ñí¹hón²¹ dí²; jmí¹ lí²¹ jáun² ja³taunh²¹ dí² hi³ ca³ñí¹zeh¹ dí² Jesús.

Jesús cue³² hi³ cuh³ hñá³ mei²¹ tsáu²

(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

13 Jmí¹ ca³lí³ ñí³² Jesús hi³ lí³ la³ jáun², jáun² cua³han³ ñí¹ jáun² hi³ hi³ cáun² mu² hi³ ngau³ ñí¹ tí³ có³² ñí¹ lí¹³ cuá³ hnga². Tí³la³ ca³lí³ ñí³² bíh¹ tsáu² hín² juíh³² ngau³ tsú², hi³ jáun² tsá² zian² juú² la³ cu³ la³ jéin³ jáun² ca³huén² hi³ já¹taunh²¹ juí³² ta³ tí³ ñí¹ ngau²¹ tsú². 14 Cua³han³ bíh¹ Jesús hñu³ mu² jmí¹ cuá¹han³, tí³la³ jmí¹ ca³jíe³ tsú² hi³ sa³ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² má²tionh² ñí¹ jáun², hi³ jáun² ca³ja³ mií³ tsí³ dí² ñí¹con² tsá² hí³ hi³ ca³jmah³ dí² tsá² tsáun¹ hi³ jmí¹ ná¹jan² tsú². 15 Tí³la³ jmí¹ má²ca³hláu³ bíh¹, hi³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús ca³ma³janh³² ñí¹ zenh¹ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Já² má²ca³hláu³ bíh¹ la³², hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² zian² ñí¹ má²janh² lá². Jáun² chú³² juoh¹ nú² tsá² ní² hi³ tsa³tánh¹, hi³ jáun² cuí¹ cha³lia³² má³² cuh³ ñí¹ táun³ hñú³.

16 Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—Tiá² lin¹ lí³ hniáuh³² yáh³ tsa³tánh¹ tsú²; hnoh² bíh¹ hniáuh³² cueh¹ tsú² hi³ cuh³.

17 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Tiá² hi³ zia³² yáh³ quiú¹³ jnoh¹, jí³²la³ hñá³ *hí³ cuú²miih²¹ quionh³ gon³ hma²¹ bíh¹ zia³².

18 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ñá²cán¹ ñí¹ lá².

19 Jmí¹jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hi³ chan³ tsú² tsáu² hue³² ja¹ mí¹ñéi². Jmí¹jáun² ca³zanh³ dí² tá¹ hñá³ hí³

jáun² quionh³ tá¹ gon³ hma²¹, hi³ jáun² ca³jíe³ tsú² tí³ hñu³mí³cuú² hi³ ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³², jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ca³ tsú² hi³ cuú²miih²¹ jáun², hi³ jáun² ca³cuéh³ dí² tsá² hain²¹ tí³ con², hi³ jáun² tsá² hí³ siáh³ ca³tsóh³ ñí¹con² tsá² tionh² hí³. 20 La³jín³² bíh¹ tsáu² ca³cúh² ca³la³ lah³ má³² re²; jmí¹ má²lí³² jáun² né³ ca³cónh³² quia³tún³ mí²tá² chí² juoh¹ hi³ ca³ziaun³. 21 La³ cun³ tsá² ca³cúh² má³² jáun² né³ jmí¹ tín³ hñá³ mei²¹ jmáh³la³ tsá²ñuh², tí³la³ tiá² ná¹hín¹³ yáh³ tsá²mi³ quionh³ tsá¹míh¹.

Jesús cuá¹ngí³² ñí¹ jmái²

(Marcos 6:45-52; Juan 6:16-21)

22 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³jmú³ Jesús héih³² hi³ tónh³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hñu³ mu² hi³ hán³² tí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ ta³ tin² tá¹la³ dí¹hah² dí² jái¹³ ñí¹con² tsá² ná¹ngíh³² hí³. 23 Jmí¹ má²lí²heh² tsú² jáun² jái¹³ quionh³ tsá² tionh² hí³ né³, ca³uú³ tsi³ máh³ hi³ ca³ñí¹lienh¹³ Dió³² hnga² tán¹; jáun² ñí¹ jáun² bíh¹ jmí¹ cuá³ tsú² cú² hnga² pih²¹ la³ ñí¹ ca³niéi². 24 Tá¹la³ jáun² né³ má²hí¹tsau³² mu² ñí¹ chu³ jo² jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun². Jmái² hi³ ja³² ma³ cu³ tsin¹ jáun² jmí¹ má²hí¹hlia³² mu² tí³ hlá² tí³ ní² quí¹hliá² jmí¹ ja³² chí³ tí³ juí³² ñí¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú² jáun². 25 Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³ ngau³ Jesús juí³² ñí¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú² jáun², hi³ chí¹ngí³² ñí¹ jmái². 26 Jmí¹ ca³jíe³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² hi³ cuá¹ngí³² dí² ñí¹ jmái², jáun² ca³hiá²han¹ lín²¹ bíh¹ tsú², hi³ jáun² ta³ juénh² jáun² bíh¹ tsú² ca³hóh³² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jan² tsá² le¹ bíh¹ ó³²!

27 Tí³la³ Jesús ca³liéinh³² tsá² hí³ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³á³ chá¹ náh² honh²; ha³ lí² juenh³ náh², qui¹ jná¹³ bíh¹ la³²!

28 Hí³ jáun² Pé¹ né³ ca³záih³ Jesús la³ lá²:

—Ti³², n¹juáh³ hnú² bí¹ n³², jmu³ héih³² hi³ lí¹³ ngá¹³ jná¹³ uá²jai³² n¹ jmái² hi³ n¹ ná¹ la³ tí³ n¹ hí¹ñeih³² hnú² n¹.

²⁹ Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ña³² jaun³².

Jáun² Pé¹ cua³han³ hñu³ mu² hi³ ca³ma³liáu³² hi³ ca³ngá¹³ n¹ jmái² hi³ ngau³ tí³ jui³² n¹ cuá¹ja³² Jesús. ³⁰ Ti³la³ jmí¹ ca³lí³lieih²¹ tsú² hi³ tiá³ lín³² bíh¹ he² chí³, jmí¹jáun² ca³juéh²; hi³ jáun² ca³ja³hanh³² bíh¹ tsú² hñu³ jmái². Tá¹la³ má²hí¹tsá²hanh³² tsú² jáun² né³, ca³hóh³² hi³ ca³juáh³:

—Liau¹ tiá³ Ti³²!

³¹ La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³zanh³ Jesús cuo² tsú², hi³ ca³juáh³:

—Jlánh¹ tiá² re² la³ nio² cáun² honh² hnú²! ¿He³ láih³² lí²cháh¹ hnú² tun³ honh²?

³² Jmí¹ taunh²¹ tsú² jáun² hñu³ mu² né³, ca³hná³ bíh¹ chí³. ³³ Hi³ jáun² tsá² n¹ hná¹ jmí¹ tiáunh¹ hí³ hñu³ mu² né³, ca³ma³tsu³ ma³juáh³² dí², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tson² bíh¹ cu³tí³, hi³ la³ Jon² Dió³² bíh¹ hnú²!

Jesús jmah²³ tsá² ná¹tsáun¹ hué³² Genesaret

(Marcos 6:53-56)

³⁴ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³hán² bíh¹ tsú² tí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun², hi³ ca³cha³táunh¹ hué³² Genesaret. ³⁵ Jmí¹ ca³lí³ cuóun³² tsá² zian² hué³² jáun² Jesús, ca³nga³ tsú² jái¹³ la³ tá¹ cáun² hué³² jáun², hi³ jáun² ca³cua³jan² tsú² la³jín³² tsá² ná¹tsáun¹ n¹ jmí¹ zenh¹ Jesús. ³⁶ Hi³ jáun² ca³hiu³ ca³mí³ tsú² n¹con² dí² hi³ cué³² dí² jái¹³ hi³ hliéih³ tsá² tsáun¹ cuo² uá¹jinh¹ jmáh³la³ zéi¹ ha¹ bíh¹ dí²; hi³ jáun² la³jín³² tsá² ca³tí³ hi³ cuo² ha¹ tsú² né³, lan³ bíh¹.

Hi³ jmu² hi³ tiá² jin² tsá²mi³cuóun² (Marcos 7:1-23)

15 Jmí¹jáun² cua³taunh²¹ ma³ jan² tsá² *fariseos n¹con² Jesús quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹; tsá² hi³ má²já²taunh²¹ já¹ juú² Jerusalén, hi³ jáun² ca³ngáih³ dí² Jesús:

²—¿He³ láih³² tiá² má²tí³² tsá² hain²¹ n¹ tí³ con² hnú² la³ cun³ hi³ ná¹ngi²³ tsá²daun³²? Quí¹ tiá² má²tí³² yáh³ tsú² ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³² hniáuh³² sí³ ren³ tsú² cuo² la³ cun³ ca³tí²¹ n¹ má¹tí³ n¹ jmu³ tsú² má³².

³ Ti³la³ Jesús né³ ca³záih³ tsá² hí³:

—¿Hi³ he³ láih³² sa³ tiá² ma³tíh²¹ síáh³ hnoh² uá²jai³² héih³² quioh²¹ Dió³²? Já² ma³tíh²¹ bí¹ náh² cáun² hi³ ná¹héh³ chinh³² náh² hmóu³². ⁴ Quí¹ Dió³² ca³juáh³ la³ lá²: “Tianh³² náh² ta²¹ ñeh² mí²ziúh²”. Hi³ juáh³ síáh³: “Lí³ua³ jan² tsá² chú² juóun³² jméi² mí¹ziú¹³, tsá² la³ hí³ ca³tín¹ jún³ bíh¹”. ⁵ Ti³la³ hnoh² né³ juánh³ hi³ lí¹³ bí¹ néh¹ hi³ záih³² tsáu² jméi² mí¹ziú¹³ la³ lá²: “Tiú²uú² lí¹³ yáh³ má¹hau¹ jná¹³ hnú², quí¹ n¹con² Dió³² bíh¹ má²ná¹chan¹ la³jí³² hi³ zia³² quion²¹ jná¹³”. ⁶ Hi³ jáun² n¹juáh³ lí³ua³ jan² tsá² má²lí²juáh³ la³ n¹ néh¹, tiú²uú² tion³ hniáuh³² yáh³ ma³hon³ tsú² jméi² mí¹ziú¹³. Jáun² cun³quionh³ la³ n¹ bíh¹ má²ná¹jmu³² hnoh² hi³ tiá² quien² cu³tí¹³ héih³² quioh²¹ Dió³², cun³quionh³ hi³ ná¹jmu³² náh² quien² la³ cun³ hi³ jlánh¹ ná¹héh³ chinh³² náh² hmóu³². ⁷ JHnoh² tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹! Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ ca³juáh³ hla¹ Isaías *tí³² jè¹ Dió³² hi³ ca³tín¹ hnoh² jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

⁸ Tsá² n¹ dá² má²quien² jná¹³ cun³quionh³ jmáh³la³ ho³ bíh¹, tí³la³ jun³juáh¹³ la³ jonh³ jmí¹ tsí³ yáh³ tsú² hniau³ jná¹³.

⁹ Hí¹ cáun² tiá² lín¹ n¹ quien² yáh³ hi³ má²tsú² má²juáh³² tsú² jáun² jná¹³,

quí¹ héih³² quioh²¹ tsá²mi³cuóun² bíh¹
jaun³² hieh³² tsú² tsáu² la³juah²¹
dúh¹ héih³² quion²¹ jná¹³.

¹⁰ Jmí¹jaun² ca³teh³ tsú² tsá² tionh² hí³
hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Niéi² náh² jái¹³ lá², jí³ hí³ cuí¹ ngi¹³
náh² ní² siáh³: ¹¹ Jun³juáh¹³ hí³ tsá²toh³
ho³ yáh³ tsú² jmu² hí³ tiá² jin² tsú². Quí¹
la³jí³² hí³ hue³² hñu³ tsí³ bíh¹ tsú² jmu²
hí³ hliánh².

¹² Jmí¹jaun² ca³ma³janh³² tsá² hain²¹
hí³ tí³ con² Jesús ní¹ zenh¹ hí³ ca³juáh³
la³ lá²:

—¿Cá¹li³tsin² hnú² hí³ jlánh¹ ca³míh³
tsí³ tsá² fariseos jmí¹ lí¹niéi²¹ jái¹³ hí³
lí²juah²¹ hnú² jáun²?

¹³ Tí³la³ hí³ dí² né³ ca³juáh³:

—Li³ua³ cáun² hmá² hí³ tiá² lí²jñi³²
Ñuh³² jná¹³, hniáuh³² tsa³ca³ bíh¹ ca³la³
tí³ chí² jmu². ¹⁴ Ha³ lí² hí¹³ cán² he³ jmu²
tsá² ní²; quí¹ tsá² ten³ bíh¹ ní³² hí³ lín³
tsá² quian³² ní¹ jui³² ní¹con² te³ rainh²¹.
Quí¹ ní¹juáh³ jan² tsá² ten³ la³ hieh³²
jui³² jan² tsá² ten³ rainh²¹, jáun² né³,
chau²¹ jmái¹ hí³ tán¹ gon³ bíh¹ tsú² sunh³
cu³tsa³² ní¹juáh³ ní¹ hó²¹ táu².

¹⁵ Jáun² Pé¹ ca³záih³ Jesús:

—Hnú² Tí³², jmu³ tiá³ na²¹ jái¹³ jáun²
ní¹con² jnoh¹.

¹⁶ Jesús ca³juáh³:

—¿Hí¹ chín¹dí¹ hnoh² uá¹ tiá² la³ ngi²³
náh² siáh³? ¹⁷ ¿Tiá¹ má²níh¹ hnoh² hí³
la³jí³² hí³ tsá²toh³ ho³ tsú² chau³² hñu³
héin¹ bíh¹ tsú², ní¹ má¹li³² jáun² né³
hue³² tí³ cheih³²? ¹⁸ Tí³la³ hí³ hue³² ho³
tsú² má¹ná¹, ja³² la³ tí³ hñu³ tsí³ bíh¹ tsú²;
hí³ jáun² bíh¹ ján¹ tson² jmu² hí³ hliáh²
jmí¹ tsí³ tsú². ¹⁹ Quí¹ hñu³ tsí³ bíh¹ tsú²
ja³² la³jí³² hí³ hlah³, uá¹la³ cun³ hí³ lí¹
chin² tsú² chí¹, hí³ ngih² tsú² tsáu², hí³ lí¹
jmu² tsú² juón¹ quionh³ tsá² hlá² tsá² ní²,
hí³ jmu² hí³ hlah³ hí³ hó³², hí³ lín³ tsú²
tsá² háin² siáh³, hí³ jmu² tsú² jú¹ tí¹jái²,
jí³ hí³ lí¹ tú² lí¹ hión³² tsú² tsáu² ní² siáh³.
²⁰ Hí³ ní² bíh¹ jmu² hí³ tiá² jin² tsú² ta³

ní¹ Dió³². Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² ca³cúh² ta³
tiá² má²lí²ma³tí³² hí³ ma³jí² tín² cuo² la³
cun³ hí³ ná¹ngi²³ tsáu² né³, jun³juáh¹³ hí³
jáun² yáh³ jmu² hí³ hliánh² tsú².

Jan² tsá²mi³ tsá²cá²jo²¹

tanh² ta²¹ Jesús

(Marcos 7:24-30)

²¹ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ cua³han³ Jesús
ní¹ jáun² hí³ ngau³ la³cáun² juú² Tiro jí³
juú² Sidón. ²² Jáun² hué³² jáun² né³ jmí¹
cuá³ jan² tsá²mi³ tsá² hué³² Canaán. Tsá²
hí³ né³, ja³ ní¹con² Jesús hí³ hí¹hóh³² hí³
juáh³ la³ lá²:

—¿Hnú² Tí³², jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹
Dá²vi²¹, cuí¹ já² mí³ honh² hnú² ní¹con²
jné¹³! Mí¹mí¹ jón³² jné¹³ hún¹ jan²
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³, hí³ jáun²
má²tso² lín³² tsí³.

²³ Tí³la³ Jesús tiá² hí³ ca³ngái³ hí¹
cáun² yáh³. Hí³ jáun² tsá² hain²¹ tí³ con²
tsú² cua³taunh²¹ hí³ ca³hiu³ ca³mí³ hí³
ca³juáh³:

—Chanh²¹ tsá² ó³², quí¹ jlánh¹ tiú²
jan³² hí¹jmu² cu³hna²¹ dí².

²⁴ Hí³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá²mi³ hí³
la³ lá²:

—Dió³² ca³ze³ jné¹³ jmáh³la³ ní¹con²
tsá² *Israel bíh¹, tsá² ná¹lín³ la³jmí¹ lín³
*já¹ziáh² má²já²cuin³.

²⁵ Tí³la³ tsá²mi³ hí³ má¹ná¹, ja³ la³ tí³
ta³ ní¹ tsú² hí³ ca³dí³jñi³² hí³ juáh³ la³ lá²:

—¿Tí³², ma³hau¹ tiá³ jné¹³!

²⁶ Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—Tiá² re² jniá³ yáh³ hí³ quin¹³ dí² má³²
quioh²¹ tsá¹míh¹ hí³ cue¹³ dí² tsái².

²⁷ Tí³la³ tsá²mi³ hí³ né³, ca³juáh³:

—Tson² bíh¹ la³ jáun² Tí³²; tí³la³ cun³
jáun² cúh² bíh¹ tsái² chí² juoh¹ má³² hí³
suh³² ní¹ mesa quioh²¹ juo¹³.

²⁸ Jáun² Jesús ca³juáh³:

—¿Tsá²mi³, jlánh¹ cáun² la³ nio² honh²
hnú²! ¿Cuí¹ lí¹³ la³ cun³ hí³ hnáuh² hnú²!
Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ lan³
mí¹mí¹ jon² tsú².

Jesús jmah²³ juóun³² lín³² tsá² tsáun¹

²⁹ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ cua³han³ siáh³ Jesús nĩ¹ jáun², hi³ jáun² ca³nga² can³² jmái² lí¹ ná¹ho³ hi³ téh²³ tsú² Galilea; hi³ jáun² ca³uú³ cáun² tsi³ máh³, nĩ¹ jáun² né³ ca³cuá³. ³⁰ Jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ca³cha³táunh¹ nĩ¹ cuá³ tsú² jáun², hi³ ná¹jan² tsá² hma², tsá² ten³, tsá² cáun¹, tsá² hliánh² nĩ² siáh³, hi³ juóun³² lín³² siáh³ tsá² ná¹jau² mĩ¹uĩ³ siáh³ nĩ¹ hná¹ nĩ². Jáun² ca³chan³ tsú² nĩ¹ hó²¹nĩ¹ Jesús, hi³ jáun² hi³ né³ ca³jmah³ tsá² hi³. ³¹ Hi³ jáun² lí¹ ca³lín³ bíh¹ tsáu² jmí¹ ca³jfe³ hi³ tsá² jmí¹ cáun¹ hi³ má²hle³² bíh¹, hi³ tsá² hliánh² má²lain³², tsá² hma² má²nĩ³táunh¹, hi³ jáun² tsá² ten³ né³ má²lĩ²³ jé³. Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³ma³quien² tsú² Dió³² Juo¹³ tsá² Israel.

Jesús cue³² hi³ cuh³ quiún³ mei²¹ tsáu²

(Marcos 8:1-10)

³² Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³teh³ Jesús tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jlánh¹ ja³² miĩ³ tsin³² jná¹³ nĩ¹con² tsá² lá², quĩ¹hliá² hni³² jmái¹ máh³ má²tĩ³ hi³ tionh² tsú² nĩ¹ lá² quiúnh¹ jná¹³, hi³ hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ hi³ cuh³ tsú² tiú²uú² zia³². Tiá² hnó³² yáh³ jná¹³ chanh²¹ tsú² hñú¹³ ta³ tiá² hi³ má²lĩ²cuh³, quĩ¹ nĩ² lí¹ ca³huán³ tsú² hú¹ jui³².

³³ Jáun² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² tsú² ca³juáh³:

—Tĩ³la³ ħha³ bíh¹ jinh¹ tsá¹cán¹³ jnoh¹ má³² hi³ cuh³ tsá² juóun³² lín³² lá²? Já² hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² zian² nĩ¹ lá².

³⁴ Jáun² hi³ né³ ca³ngáih³ tsá² hi³:

—ĶCónh³ bíh¹ *hĩ³ cuú²miih²¹ zia³² quián¹³ hnoh² dúh¹?

Jáun² tsá² hi³ né³ ca³juáh³:

—Quiau³ hi³ quionh³ gon³ gáun³ juo¹³ pih²¹ bíh¹ zia³².

³⁵ Jmí¹ jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hi³ tiánh³² tsá² hi³ hué³², ³⁶ jáun² ca³zanh³

dĩ² tá¹ quiau³ hi³ jáun² la³ má²quionh³ juo¹³ pih²¹ hi³, hi³ ca³cuéh³ dí² tiá¹hmah¹ Dió³². Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ca³ tsú² hi³ cuú²miih²¹ jáun² hi³ ca³cuéh³ dí² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con², hi³ jáun² tsá² hi³ né³ ca³tsóh³ nĩ¹con² tsá² má²tionh² hi³. ³⁷ Jáun² la³jín³² bíh¹ tsáu² ca³cúh² ca³la³ lah³ má³² re² lín³². Ca³li³¹ máh³ ca³cónh³² quiau³ mĩ²tá² chí² juoh¹ hi³ ziau³. ³⁸ Tsá² ca³jmú³ hi³ má³² né³ jmí¹ tĩn³ quiún³ mei²¹ jmáh³la³ tsá²nũh², ha³ tiá² ná¹hĩn¹³ yáh³ tsá²mi³ quionh³ tsá¹mĩh¹. ³⁹ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³hah² Jesús jái¹³ nĩ¹con² tsá² jmí¹ tionh² hi³, hi³ hi³ hñũ³ mu² hi³ ngau³ tí³ hué¹³ juú² Magadán.

Tsá² fariseos quionh³ tsá² saduceos mi³² cáun² lí²¹ hi³ lí³ hua³jueh³²

(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)

16 Hi³ jáun² né³, ca³chó³² siáh³ cáun² jmái¹ hi³ nĩ¹táunh¹ tsá² *fariseos quionh³ tsá² *saduceos hi³ ca³nĩ¹jien¹³ Jesús; hi³ cun³nĩ¹ hi³ hnió³ dí² ca³ lan³ tsú² né³, jáun² ca³mĩ³ dí² hi³ hie³² Jesús cáun² lí²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² hi³ já³² tí³ hñũ³mi³cuú².

² Tĩ³la³ hi³ má¹ná¹ ca³ngáĩ³:

—Nĩ¹ má¹ca³hláu³ juánh³ hnoh² la³ lá²: “Jlánh¹ re² jniau¹³ hiú², hi³ jáun² bíh¹ dáin³ chí³cuú²”. ³ Hi³ jáun² tí³ hú²nié² né³ juánh³ hnoh² la³ lá²: “Né³² chau¹³ jmí³, quĩ¹ jlánh¹ dáin³ jnie²”. [ĩHnoh² tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹!] Já² tĩn² bíh¹ hnoh² chú¹ nĩh²¹ ha³ lánh³ jniá³ chí³cuú², tí³la³ tiá² la³ tĩn² yáh³ hnoh² chú¹ nĩh²¹ jmái¹ hi³ ziaún² dí² lá² ta³ne³². ⁴ Tsá² hláih¹ hon², tsá² tiá² má²tĩ³² jē¹ mi³² cáun² lí²¹; tí³la³ tiá² lí²¹ siáh³ hiáuh³ yáh³ tsú², jĩ³²la³ lí²¹ hi³ ca³jfe³ jáun² tsáu² hi³ ca³tĩn¹ hla¹ Jonás bíh¹.

Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ngah³ dí²; hi³ tsá² hi³ né³, lí¹ ca³ta³tonh¹ bíh¹ nĩ¹ jáun².

Tie³ quioh²¹ tsá² fariseos*(Marcos 8:14-21)*

5 Jmí¹ ca³hán² tsú² jáun² tí³ jo²¹ jmáí² lí¹ ná¹ho³ jáun² né³, sa³ la³ ca³ja³có³ bíh¹ tsí³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² hí³ jmí¹ cán³ ca³lá² má³². 6 Jmí¹ jáun² ca³záih³ Jesús tsá² hí³:

—Sá¹nf² jie³, hua³hín¹³ náh² jmu³ ca³ti²¹ tie³ quioh²¹ tsá² fariseos jí³ tsá² saduceos nf² siáh³.

7 Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³ma³liáu³² hí³ juónh²³ la³ lá² ja¹ hmóu³²:

—Cun³ní¹ hí³hliá² tiá² quián¹ má³² bíh¹ dí² ní³², hí³ jáun² la³ ní² ní¹juah²¹ tsú².

8 Tí³la³ Jesús ca³lí³tsin² bíh¹ hí³ jáun², hí³ jáun² ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² ná¹juónh³² náh² hí³ tiá² quiánh¹ má³²? ¿Jlánh¹ tiá² re² la³ nio² cáun² honh² náh²! 9 ¿Tiá¹ má²ngí²³ máh³ hnoh², hí³ sa³jun³ chau² siáh³ honh² náh² ca³ti²¹ hñá³ *hí³ cuú²miih²¹ hí³ ca³tsóh³² jná¹³ jáun² ní¹con² hñá³ mei²¹ tsáu², hí³ ha³ cónh³ m²tá² ca³ziau³ siáh³? 10 ¿Hí¹ sa³jun³ chau² siáh³ honh² náh² ca³ti²¹ quiau³ hí³ cuú²miih²¹ jáun² hí³ ca³tsóh³² jná¹³ jáun² ní¹con² quiún³ mei²¹ tsáu², jí³ hí³ cónh³ m²tá² ca³ziau³ siáh³ jmí¹ lí²¹ jáun²? 11 ¿Lánh³ bíh¹ rón³² hí³ tiá² ca³lí³tsin² hnoh² hí³ jun³juáh¹³ ca³ti²¹ quioh²¹ má³² yáh³ dí¹hléh²³ jná¹³ jmí¹ lí¹juáh²¹ jná¹³ hí³ jmúh¹³ náh² hua³hín¹³ ca³ti²¹ tie³ quioh²¹ tsá² fariseos quionh³ tsá² saduceos?

12 Jmí¹ jáun² bíh¹ ca³lí³tsin² tsú² hí³ tiá² la³ ca³juáh³ yáh³ Jesús hí³ jmu³ tsú² hua³hín¹³ ca³ti²¹ tie³ quioh²¹ cán³ hí¹miih²¹, tí³la³ la³ ca³juáh³ tsú² hí³ jmu³ dí² hua³hín¹³ ca³ti²¹ jái¹³ hí³ hie³² bíh¹ tsá² fariseos quionh³ tsá² saduceos.

Pé¹ juáh³ hí³ Jesús bíh¹ Tsá² lín³ Cristo*(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)*

13 Jáun² jmí¹ cá¹chó²¹ Jesús cu³ jéin³ juú² Cesarea quioh²¹ Pí²liéi¹, jáun² ní¹ jáun² ca³ngáih³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hín² tsánh² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² juáh³ tsáu²?

14 Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Zian² tsá² juáh³ hí³ hnú² bíh¹ néh¹ hla¹ Juan² tsá² tí² ziau² hí³ jmáí²; zian² tsá² juáh³ siáh³ hí³ hnú² bí¹ néh¹ Líh³ tsá² jmí¹ lín³ hí³ *tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin², hí³ zian² siáh³ tsá² juáh³ hí³ hnú² bíh¹ hla¹ tí³² jè¹ Dió³² Jeremías, ho³lá²dá² lí³ua³ jan² tsá² jmí¹ lín³ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin² ní¹ hná¹ hí³.

15 Jáun² ca³záih³ dí² siáh³:

—Hí³ hnoh² né³, ¿hin² tsánh² jná¹³ juánh³ hnoh²?

16 Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ Cristo Jon² Dió³² Tsá² juú²tsáu².

17 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Jlánh¹ jmí¹ ren² hnú² Sí¹mu²¹, jon² Jonás, quí¹ hí¹ jan² yáh³ tsáu² tiá² má²ca³h³é³ hnú² jái¹³ nf², quí¹ Ñuh³² jná¹³ Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú² bíh¹ má²ca³h³é³ hí³ nf². 18 Hnú² bíh¹ jmáí² nú² Pé¹ (hí³ hnió³ juáh³ “Quín¹”). Jná¹³ né³ juanh³² hí³ ní¹ quín¹ lá² bíh¹ chan²¹ jná¹³ tsá² cu³ nió³ joh² ná¹; hí³ ca³la³ hí¹juáh³ pí³ quioh²¹ hmú³² yáh³ tiá² cah¹³ jmáí¹ quionh³ tsá² hí³. 19 Jáun² jná¹³ cué¹³ llaves, hí³ hauh³² hnú² jái¹³ hí³ tonh¹ hnú² tsáu² jo³cuo² Dió³², lí³ua³ cáun² hí³ hñeih²¹ hnú² ní¹ hué²¹ lá², má²chí¹hñéih²³ bíh¹ siáh³ hñu³mi³cuú², hí³ lí³ua³ cáun² hí³ zaih²¹ hnú² ní¹ hué²¹ lá² né³, má²záih³ bíh¹ siáh³ hñu³mi³cuú².

20 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jmú³ Jesús héih³² ní¹con² tsá² hí³ hí³ hí¹ jan² tiá² hin² záih³² tsú² hí³ hí³ bíh¹ dí² Tsá² lín³ Cristo.

Jesús juáh³ hi³ jún³

(Marcos 8:31-9:1; Lucas 9:22-27)

²¹ La³ cun³ jmá¹ jáun² máh³ ca³ma³liáu³² Jesús hi³ hieh³² jú¹ tá²na²¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ hniáuh³² tsó³² dí² tí³ Jerusalén; hi³ nī¹ jáun² né³, tsá²daun³² tsá² ná¹nī¹ jú², jí³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ nī² jmu³ hi³ ma³tso² lín³² dí² tsí³. Ca³juáh³ dí² siáh³ hi³ hí¹ ca³la³ tí³ jngah³ yáh³ tsá² hí³, tí³la³ nī¹ má²cá²hni² jmá¹ má¹ná¹, jenh¹³ bíh¹ dí². ²² Jmí¹ jáun² ca³nī¹ jau² Pé¹ nī¹ tí³ có³², hi³ jáun² ca³ma³liáu³² dí² hi³ quiú² jin²³ Jesús, hi³ juáh³ la³ lá²:

— ¡Len³ jná¹³ ca³la³ hí¹ juáh³ tiá² hnió³ yáh³ Dió³² hi³ lí¹³ la³ nī² Tí³²! ¡Tiá² ca³tin¹ yáh³ hnu² hi³ quiunh²¹ la³ nī²!

²³ Tí³la³ Jesús ca³jinh³ tí³ nī¹ zenh¹ Pé¹, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

— ¡Tí³ có³² quin³² nī¹con² jná¹³ *Satanás! Hnú² dá² lí¹ chí¹cuú² chí¹jnai³² bíh¹ nī¹con² jná¹³. Tiá² lín²³ yáh³ hnu² la³ jmí¹ lín²³ Dió³², hnu² dá² lín²³ la³ cun³ qui³ lín²³ tsá²mi³cuóun² bíh¹.

²⁴ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³záih³ Jesús tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² la³ lá²:

— Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ já³² cu³hna³² jná¹³, hniáuh³² chá³² tsú² tí³ có³² la³ jí³² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ hnga², hi³ jáun² cuí¹ quián¹³ tsú² crei²¹ quioh²¹, [la³ cun³ hi³ cuéh³² tsú² jáun² tsí³ uá¹jinh¹ ca³la³ nī¹ ca³cáin³ jmí²chí³ quioh²¹,] hi³ jáun² cuí¹ já² cu³hna³² jná¹³. ²⁵ Qui¹ ní¹juáh³ tsá² hnió³ líon³² hnga², tsá² la³ hí³ tí³ tsa³hín³ bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tsa³hín³ cun³nī¹ hí³ ca³tin¹ jná¹³ má¹ná¹, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ liáun¹. ²⁶ Qui¹ ¿ha³ dá² jinh¹ quien² ní¹juáh³ ca³láih¹³ tsú² la³ jí³² hi³ zia³² nī¹ hué²¹ lá², ní¹juáh³ la³ ja³hín³ bíh¹ jmí²chí³ quioh²¹ tsú² má¹lín³² jáun²? Qui¹ ¿he³ yáh³ cun³quionh³ lí¹³ joh¹ tsú² siáh³ jmí²chí³ quioh²¹? ²⁷ Qui¹

Jon² tsá²mi³cuóun² dá² jáunh³ hi³ lin¹ hi³ quien² la³ jmí¹ quien² Jméi², la³ má²quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³, hi³ jáun² má¹jáun² cué³² hmah²¹ nī¹con² ma³ quin³² ma³ jan³² tsá² la³ cun³ rón³² lí³ ta²¹ hi³ lí²jmú³. ²⁸ Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ zian² tsá² ja¹ nī¹ tiauh¹ dí² lá² tiá² má²jún³ yáh³ ta³ tiá² má²lí²jé³ hi³ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² má²cuá¹ho² ná¹ jái¹³.

Dió³² jmu² hi³ zan² Jesús

(Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)

17 Jmí¹ la³ má²jñéi³ jmá¹ jáun² né³, Jesús ca³jan³ Pé¹, Jacobo jí³ Juan² dá²jon²¹ Jacobo ní² siáh³, hi³ ja³taunh²¹ cáun² tsí³ máh³ ñe¹ nī¹ lí¹³ tiánh³ hmóu³²; ²hi³ jáun² nī¹ jáun² ca³za² ho¹nī¹ tsú² nī¹ ta³ nī¹ tsá² hí³. La³jmí¹ jniá³ joh¹ hiú² jniá³ nī¹ tsú² lí³, hi³ jáun² ha¹ tsú² né³ lí³ tiáú² lín³² la³ jmí¹ jniá³ joh¹. ³Hi³ jáun² cu³diá²jan² jmí¹ ca³jén³² tsá² hí³ Moisés quionh³ Líh³, hi³ ná¹juónh²³ quionh³ Jesús. ⁴Jmí¹ jáun² ca³juáh³ Pé¹ hi³ ca³záih³ Jesús:

— Hnú² Tí³², ¡hénh³ ma³ chú³² má²tiauh² dí² nī¹ lá²! Ní¹juáh³ hnáuh² hnu², jmu¹ jná¹³ hni³² hñū²reh³; cáun² quián¹³ hnu², cáun² quioh²¹ Moisés hi³ cáun² siáh³ quioh²¹ Líh³.

⁵Tá¹la³ jmí¹ dí¹hle³² jáun² bíh¹ Pé¹ ja³ cáun² jnie² zín³ lín³² hi³ ca³tsáinh³² tsú² jí³lín²; hi³ jáun² ja¹ jnie² jáun² nī¹ca³hléh³ jan² tsáú² hi³ nī¹juah²¹:

— Tsá² lá² bíh¹ Jón³² jná¹³, jan² Tsá² hno³ lín³² ná¹, Tsá² jlánh¹ lí²hiú² tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹. Nié² náh² la³ cun³ hi³ juáh³ tsú².

⁶Jmí¹ má²lí²nié³² jáun² tsá² hí³ jái¹³ ní² né³, ca³juénh² lín³² bíh¹, hi³ jáun² ca³di³jñí³² ca³la³ hi³ ca³jmú³ rá¹hin³. ⁷Hi³ jáun² Jesús ca³ja³janh³² nī¹ tionh¹ tsú², hi³ ca³tí³ cuo² quioh²¹ tsú², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

— Nú¹ tianh³ náh²; ha³ lí² juenh³.

⁸ Hi³ jáun² jmí¹ ca³jíe³ tsú² né³, tiú²uú² hin² zian² hí¹ jan² yáh³, jí³²la³ hnga² bíh¹ jéi³²í¹ Jesús zenh².

⁹ Tá¹la³ ná¹son² tsú² jáun² tsi³ máh³ né³, ca³jmú³ Jesús héih³² hi³ ca³juáh³:

—Ha³ lí² hin² juoh² náh² hí¹ jan² la³ cun³ hi³ má²lí²jieh³, ca³la³ tí³ ní¹ má¹ca³jenh¹³ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² ja¹ hla¹ máh³.

¹⁰ Jmí¹jáun² ca³ngái³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús hi³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ juáh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ hi³ Líh³ tsá² jmí¹ lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³² bí¹ néh¹ tín² jáunh³ la³ñí¹?

¹¹ Jáun² hí³ né³ ca³ngái³:

—Tson² bíh¹ cu³tí³ hi³ Líh³ bíh¹ tín² jáunh³, hi³ ja³ma³re² jí³lí³². ¹² Tí³la³ jná¹³ juanh³² hi³ má²cuán² bíh¹ Líh³, tí³la³ tiá² hin² ca³lí³ cuóu³² yáh³, hi³ jáun² dá² ca³jmúh³² bíh¹ tsú² tsú² la³ cun³ hi³ hnió³ jmu³. La³ jáun² bíh¹ siáh³ ma³tso² Jon² tsá²mi³cuóun² tsí³ hi³ jmu³ tsá² hí³.

¹³ Jmí¹jáun² ca³lí³tsin² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² hi³ hla¹ Juan² tsá² tí² ziau² jmái² bíh¹ la³ hí¹hien² tsú².

**Jesús jmah²³ jan² ñú²míh¹
zian² tsá¹ lí¹ jún²³**

(Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43)

¹⁴ Jmí¹ ca³cha³tánh¹ tsú² siáh³ ñí¹ tionh¹ jáun² tsá² juóun³² lín³² hí³ né³, ja³ jan² tsá²ñuh² ñí¹con² Jesús hi³ ca³dí³jñí³² ñí¹ hó²¹ñí¹ tsú² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

¹⁵—Tí³², cuí¹ já² mir³ honh² nú² quioh²¹ jón³² jná¹³, quí¹hliá² zian² tsú² tsá¹ lí¹ jún²³ hi³ jáun² má²tso² lín³² tsú² tsí³; quí¹ hiú² cuóh³² bíh¹ quinh² tsú² chu³ sí² ho³lá²dá² chu³ jmái² siáh³.

¹⁶ Cua³jan³² jná¹³ tsú² ñí¹con² tsá² hain²¹ lá² tí³ con² hnú², tí³la³ tiá² ca³tioh²¹ yáh³ tsú² hi³ jmah³.

¹⁷ Jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿Hnoh² tsá² tiá² ta²¹ táunh²³ náh², tsá² cáun² lí¹ cháunh²³ chnh³² la³ siáh³! ¿Jáh³ jmái¹ máh³ hniáuh³² hi³ ngí¹³ jná¹³ quiúnh¹ hnoh² dúh¹? ¿Jáh³ jmái¹ máh³

hniáuh³² hi³ tion¹ jná¹³ tsin³² hi³ ca³tin¹ hnoh²? Ná²jan³² ñú²míh¹ tí³ lá².

¹⁸ Jmí¹jáun² ca³jín³ Jesús jmí²chí³ hláinh¹, hi³ ca³jmú³ dí² héih³² hi³ cua³hain³² hñu³ tsí³ ñú²míh¹ hí³, hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² lan³ tsú².

¹⁹ Jmí¹ má²lí³² jáun² ca³líeíh³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús cáun² ñí¹ tí³ có³², hi³ ca³ngái³ jái¹³ lá²:

—¿He³ láih³² sa³ tiá² ca³tiau¹³ yáh³ jnoh¹ hí³ chin¹³ jmí²chí³ hláinh¹ hí³?

²⁰ Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Cun³ñí¹ hi³ tiá² re² má²nio² cáun² honh² bíh¹ hnoh². Quí¹ jú¹ tson² juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², sá¹jmí¹ hi³ ná¹tioh³ cáun² honh² náh² uá¹jinh¹ ma³ pih²¹ lín²¹ la³ cun³ tí³ cá² mái³ mi³ mostaza, jmí¹ lí¹³ bíh¹ juoh¹ náh² máh³ zeh² ní² la³ lá²: “¿Quin³² ñí¹ lá², tí³ ó³² cua³²!”, hi³ jáun² máh³ ní² jmí¹ lí¹³ quin³. Hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ juóuh³² lí¹³ ní¹juáh³ hi³ tson² nio² cáun² honh² náh². ²¹ [Tí³la³ jmí²chí³ hláinh¹ la³ ní² má¹ná¹, jí³²la³ cun³quionh³ hi³ líeính³² tsú² Dió³² jí³ hi³ má²hien²¹ bíh¹ tsú² lí¹³ tioh²¹ hi³ chin¹³.]

Jesús juáh³ siáh³ cónh³ hi³ né³bí¹ jún³

(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)

²² Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, tá¹la³ jmí¹ ñí³táunh¹ tsú² cu³lí²¹ hué¹³ Galilea, Jesús ca³záih³ siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jná¹³, Jon² tsá²mi³cuóun² jienh³ tsú² jo³cuo² tsáu², ²³ hi³ jáun² jngah³ tsú², tí³la³ ñí¹ má²cá²hñí² jmái¹ jáun² né³, jenh¹³ bíh¹ jná¹³.

Hláih³ lín²¹ bíh¹ ca³ta³no¹ tsí³ tsá² hí³ cun³quionh³ jái¹³ ní².

**Má²hmah¹ tsú² hmah²¹ hi³ chí²
tsú² quioh²¹ cuáh³² chín¹**

²⁴ Jmí¹ cá¹chánh²¹ Jesús já¹ juú² Capernaum quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² né³, jáun² *tsá² chí² hmah²¹ tiáunh¹ cuáh³² chín¹ ca³cha³táunh¹ hi³ mi³² tun³ *cú¹tiáu², hi³ ca³záih³ Pé¹ la³ lá²:

—¿Tiá¹ ma³hmah¹ tí³² juóuh³² hnoh²
hmah²¹ hí³ ca³tin¹ cuáh³² chín¹?

²⁵ Jáun² Pé¹ ca³juáh³:

—Ján³.

Hí³ jáun² né³, jmá¹ hein²¹ Pé¹ ñéih³ né³,
Jesús tín² ca³hléh³ la³ñí¹ hí³ ca³juáh³:

—¿He³ lánh³ lín²³ hnú² Sí¹mu²¹? ¿Hin²
ñí¹ con² cai³² tsá² ná¹lín³ re²¹ ñí¹ hué²¹ lá²
hmah²¹ jí³ la³jí³² quie³ hí³ lí³ hniáuh³²:
hí¹ tsá²co¹ tsú², ho³ tsá² siánh³ uá¹?

²⁶ Jáun² Pé¹ ca³juáh³:

—Tsá² siánh³ bíh¹.

Hí³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Hí³ jáun² tiá² la³ má²hmah¹ yáh³
tsá²co¹ tsú². ²⁷ Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tsáu²
tiá² hniáuh³² jmú¹³ dí² hí³ míh³ tsí³, jáun²
cua³² tí³ ñí¹ nio¹ jmái² lí¹ ná¹ho³, hí³
cuá²héi³ mí³quie³, hí³ jáun² ho³ juo¹³
la³ñí¹ hí³ janh²¹ nú² hí³ bíh¹ hu²¹ cáun²
quie³ hu²¹ quiún³ cú¹tiáu² hí³ la³ cun³
má²tsin¹³ hí³ má²hmah²¹ nú² quioh²¹
hmah²¹ hí³ chí² tsú² quion²¹ jná¹³ jí³ hí³
quián¹³ nú² huen² n² siáh³; hí³ jáun²
cuá²ma³hmah²¹ n¹ má¹lí³² jáun².

¿Hin² bíh¹ tsánh² jlánh¹ quien²?

(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)

18 Jmái¹ jáun² ca³ja³janh³² tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús ñí¹ zenh¹
hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hin² bíh¹ tsánh² tsá² má²tionh²
jo³cuo² Dió³² jlánh¹ lí³ quien²?

² Jmá¹ jáun² ca³teh³ Jesús jan²
tsá¹míh¹, hí³ ca³zinh³ dí² ja¹ quioh²¹
tsá² hí³, ³ hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ hí³ n¹juáh³
tiá² zan¹³ náh² hí³ lín¹³ náh² la³jmá¹ lín³
jan² tsá¹míh¹, tiá² lí³ yáh³ háuh¹ hnoh²
jái¹³ quiúnh¹ jná¹³. ⁴ Hí³ jáun² la³ n² bíh¹
lí³, hí³ lí³ua³ jan² tsá² jmu² hí³ tiá² lin¹
quien² hnga², hí³ jmu² tsú² la³jmá¹ lín³
jan² tsá¹míh¹ lá², tsá² la³ hí³ bíh¹ tsá²
jlánh¹ lí³ quien² ja¹ quioh²¹ la³jín³² tsá²
má²tionh² jo³cuo² Dió³². ⁵ Hí³ lí³ua³ jan²
tsá² hen³ jan² tsá¹míh¹ la³ lá² chá³² jná¹³,
má²lí²he³ jí³ jná¹³ bíh¹ tsú² jaun³².

Jesús hie³² jái¹³ hí³ ca³tin¹ tsá²
jmu² hí³ tanh³² tsáu² tso³

(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2)

⁶ Jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² jmu³ hí³
tánh³² tso³ tsá¹míh¹ tsá² taunh² jná¹³
lá² ta²¹, tí³ jlánh¹ bíh¹ re² sá¹jmá¹ hí³
tónh³² tsú² zie³ láí¹ tsá² la³ hí³ hí³
chí¹hñéih²³ cáun² tá² quín¹ pa²¹ lín²¹,
hí³ jáun² jmá¹ taun³ tsú² ca³la³ tí³ ñeh²
jmá²miih²¹. ⁷ Jlánh¹ hlah³ quioh²¹ tsá²
zian² hngá¹máh³ lá² cun³ñí¹ hí³ jlánh¹
hliáun³ ñí¹ hí³ zia³² hí³ lí³ jmu³ hí³
tánh³² tsú² tso³! Tiú² nio² bíh¹ lí³ zia³²,
tí³la³ jlánh¹ bíh¹ juo²³ tsá² jmu³ hí³
tánh³² tsáu² tso³!

⁸ Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹, n¹juáh³
cuonh² hnú² ho³lá²dá² tanh¹ nú² jmu²
hí³ tanh³² hnú² tso³, tí³ re² hná¹ hí³
jáun² tiáun² ñí¹ uóunh³; quí¹ tí³ re²
bíh¹ hí³ cuánh¹³ nú² ta³ tiúnh¹ cáun²
cuonh² ho³ hí³ tiúnh¹ cáun² tanh¹ ñí¹ lí³
zian² nú² cun³ jmá¹hí³nio² la³ cónh³ bí¹
hí³ cuóh¹³ nú² ja¹ sí² cun³ jmá¹hí³nio²
quionh³ tá¹ tun³ cuonh² ho³ tá¹ tun³
tanh¹. ⁹ Hí³ n¹juáh³ mí¹máh¹ nú² jmu²
siáh³ hí³ tanh³² nú² tso³, chí³ cú²jueh³²
hí³ jáun² tiáun² ñí¹ uóunh³; quí¹ tí³
re² bíh¹ cuánh¹³ nú² cun³quionh³ cá²
mái³ mí¹máh¹ ñí¹ lí³ zian² nú² cun³
jmá¹hí³nio², la³ cónh³ bíh¹ hí³ cuóh¹³
nú² quiu³juóu³² quionh³ tá¹ tun³ mái³
mí¹máh¹.

Jái¹³ hí³ ca³tin¹ já¹ziáh² má²já²hain³

(Lucas 15:3-7)

¹⁰ Hí³ jáun² né³, ha³ lí² jmú² náh²
hí³ tiá² jéin²³ náh² lí³ua³ jan² tsá² tiá²
má²hún¹ tsí³ la³jmá¹ lín³ tsá¹míh¹ lá².
Quí¹ jná¹³ juanh³² hí³ tsá²cuú² tsá²ta³
Ñuh³² jná¹³, la³ cun³ tsá² tanh² hó¹ñí¹
tsá² la³ n², tsá² hí³ bíh¹ tionh² ñí¹
hó²¹ñí¹ Ñuh³² jná¹³ jmái¹ ca³la³ jí³² tí³
hñu³mí³cuú². ¹¹ [Quí¹ jná¹³ dá² Jon²
tsá²mí³cuóun² ja³ ná¹ hí³ ja³hnáh³² tsá²
ná¹cuin² bíh¹.]

12 "¿Ha³ lánh³ lín²³ hnoh²? Ní¹juáh³ jan² tsáu² tiónh³² hña³láu³ *já¹ziáh², hi³ ní¹juáh³ la³ ja³hái³ jan² jáh³ hi³ né³, ¿há¹ tiá² chan³ tsú² jáh³ quiéinh³ nio² quiú³ tsi²¹ quia³ñu³ hi³ ñí¹ má²zenh² jáun², hi³ jáun² tsa³tí² tsa³ngí² hi³ hnah² jáh³ ja³hái³ hi³? 13 Hi³ ní¹juáh³ ca³chanh²¹ tsú² né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ tsa³ tsú² cun³ñí¹ hi³ tsanh²¹ jáh³ jan² hí³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ ca³tín¹ jáh³ quiéinh³ nio² quiú³ tsi²¹ quia³ñu³ hi³ tiá² já²cuín³ hí³. 14 Ja³bí¹ la³ jáun² Ñeh² hnoh² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú² tiá² hnió³ yáh³ hi³ lí¹ tsa³hín³ lí³ua³ jan² tsá² lín³ la³jmí¹ lín³ tsá¹míh¹ lá².

**Ca³ta¹ dí² chí¹³ tsí³ tsáu¹³
tsá²mi³cuóun² rainh²¹ dí²**

(Lucas 17:3-4)

15 "Ní¹juáh³ jan² renh² nú² jmu² cáun² hi³ hlah³ ñí¹con² nú², cuá²lien¹ tín² ñí¹ hnga² hi³ cuá²zéih³ la³ cun³ hi³ lí²jmú³. Ní¹juáh³ ca³ngí¹³ tsú² jái¹³, jáun² má²ca³janh²¹ bíh¹ nú² tsú². 16 Tí³la³ ní¹juáh³ tiá² jái¹³ ngí²³ yáh³ tsú², jáun² né³, tiéh³ conh³í¹ jan² ho³ gon³ tsáu², hi³ jáun² tsá² hí³ lín³ tsá² nau³² jái¹³ ní¹juáh³ ha³ lánh³ ca³juáh³ tsú². 17 Hi³ ní¹juáh³ cun³ jáun² bíh¹ tiá² jái¹³ ca³ngí¹³ tsú², hi³ jáun² zéih³ cú²jueh³² la³jín³² tsá² cuáh³². Hi³ ní¹juáh³ cun³ jáun² bíh¹ tiá² jái¹³ ca³ngí¹³ tsú² ñí¹con² tsá² lín³ cuáh³², jáun² jien¹ tsú² cú²jueh³² la³jmí¹ jien¹ nú² jan² tsá² tiá² Dió³² má²cuóun³², ho³ la³jmí¹ jien¹ nú² jan² *tsá² chí² hmah²¹.

18 "Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ lí³ua³ cáun² hi³ hñeih²¹ hnoh² ñí¹ hué²¹ lá², má²chí¹hñéih²³ bíh¹ siáh³ hñu³mi³cuú², hi³ jáun² lí³ua³ cáun² hi³ zaih²¹ hnoh² ñí¹ hué²¹ lá² né³, ja³bí¹ hñu³mi³cuú² siáh³ má²záih³ bíh¹.

19 "Ja³bí¹ juanh³² jná¹³ siáh³, ní¹juáh³ gon³ náh² jmúh¹³ náh² cá²hoh¹ ñí¹ hué²¹ lá² hi³ lien¹ náh² Dió³² ca³tí²¹ cáun² hi³ hnáuh² náh² míh¹, jáun² cué³² bíh¹ Ñuh³² jná¹³ Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú².

20 Quí¹ ní¹juáh³ ñí¹ ná¹ngih³² tsú² gon³ gáun³ cun³ñí¹ hi³ ca³tín¹ jná¹³, jáun² ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ bíh¹ zenh² jná¹³.

21 Jáun² Pé¹ ngau³ hi³ ca³ñí¹ngah¹ Jesús:

—Tí³³², ¿jáh³ jéin³² lí¹³ chin²¹ jná¹³ tsín³² hi³ ca³tí²¹ hi³ hlah³ hi³ jmu² renh² jná¹³ ñí¹con² ná¹? ¿Hí¹ la³ tí³ quiau³ jéin³²?

22 Jmí¹ jáun² ca³záih³ Jesús Pé¹ la³ lá²:

—Tiá² juanh³² yáh³ jná¹³ quiau³ jéin³², tí³la³ la³ tí³ hnaih³² nio² quiú³ tsi²¹ quia³ nio² má³ quiau³ máh³.

**Jái¹³ hi³ ca³tí²¹ hi³ hniáuh³²
jmu³ tsú² juenh² tsí³**

23 "Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ juanh³² jná¹³, hi³ Dió³² bíh¹ jan² Tsá² juenh² lín³² tsí³ ñí¹con² tsá² má²tionh² jo³cuo²; la³jmí¹ ca³jmú³ jan² re²¹ hi³ ca³lí³hnió³ caun¹³ quie³ hi³ jmí¹ nio² jo³cuo² má³ quin³² ma³ jan³² tsá² joh¹. 24 Tá¹la³ má²cuá¹jé²³ tsú² ní¹juáh³ hin² tsánh² ca³dánh² hi³ hin² tsánh² tiá² ca³dánh², jmí¹ jáun² cua³jan² tsú² jan² tsá² jmí¹ la³ ca³dánh² hliáun³ mí²yaun²¹ cu³tí¹³ héih³² quie³.

25 Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, tiá² jmí¹ zia³² yáh³ he³ lánh³ rón³² cháú³² quie³ jáun², jáun² re²¹ hí³ né³ ca³jmú³ héih³² hi³ hna³ tsú² cú²jueh³² tsá² hí³ hi³ lín¹³ *tsá² dí¹hlánh¹ la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² hñú¹³, jí³ la³jí³² la³ cun³ hi³ zioh² tsú² ní² siáh³, hi³ jáun² lí³hmáh¹ la³jí³² hi³ ca³lí³ren² tsú² jáun². 26 Jmí¹ jáun² ca³di³jñí³² tsá² hí³ tá³ ñí¹ re²¹ hí³, hi³ jáun² ca³hiu³ ca³mí³ hi³ juáh³: "Hnú² juóu³² jná¹³, juenh² lín³² jmu³ honh² hi³ ca³tín¹ jná¹³, má¹hmah²¹ bíh¹ jná¹³ jí³lí³²". 27 Jáun² re²¹ hí³ né³ ca³ja³ mí³ tsí³, hi³ jáun² ca³chin² dí² cú²jueh³² tsí³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³ ca³dánh² tsá² hí³, hi³ jáun² ca³líón³² bíh¹ dí² cú²jueh³².

28 "Tí³la³ tsá² hí³ né³, la³ cun³ jmí¹ cuá¹han³ jáun² bíh¹ ca³jenh² jan² tsá² quian²¹ rainh²¹, tsá² jmí¹ la³ ren² hña³láu³ *cu¹tiáú² quioh²¹. Jáun²

ca³cuñh³ dí² lá¹ tsá² hí³ hi³ ca³záih³
 dí² la³ lá²: “iMa³hmah²¹ la³ cun³ hi³
 ren² nú² quion²¹ ná¹!”²⁹ Jáun² tsá²
 hí³ siáh³ ca³di³jñi³² ñi¹ hó²¹ñi¹ dí² hi³
 ca³hiu³ ca³mí³ ñi¹con² tsú², hi³ juáh³
 la³ lá²: “Juenh² jmu³ honh² ñi¹con²
 jná¹³, má¹hmah²¹ bíh¹ jná¹³ la³jí³²
 hi³ quián¹³ hnú².”³⁰ Ti³la³ tsá² hí³
 má¹ná¹, tiá² ca³jmú³ yáh³ juenh² tsí³,
 hñu³mí¹ñi² bíh¹ ca³tanh² dí² ca³la³ ñi¹
 ca³ma³hmah¹ jí³lí³² hi³ jmí¹ ren².³¹ Jmí¹
 ca³jíe³ tsá² quian²¹ ñi¹ hná¹ jáun² hi³
 ca³jmú³ tsá² hí³ la³ jáun², jáun² hlah³
 lín²¹ bíh¹ ca³jeinh²¹, hi³ jáun² já¹tanh²¹
 hi³ ca³ñi¹zeh¹ juo¹³ la³jí³² la³ cun³ hi³
 má²lí³² jáun².³² Jmí¹jáun² ca³jmú³ juo¹³
 tsú² héih³² hi³ ca³ñi¹tieh¹ tsú² tsá² hí³,
 hi³ ca³záih³ dí²: “iHnú² tsá² quian²¹
 hláih¹! Jná¹³ lí²chín³² tsin³² la³jí³² hi³
 jmí¹ ren² nú² jáun², qui¹hliá² lí²hiú¹
 lí²míh¹ hnú²; ³³ja³bí¹ hnú² siáh³ jmí¹
 hniáuh²¹ jmúh¹³ juenh² honh² hi³ ca³tin¹
 renh² nú² la³jmí¹ lí¹jmú²¹ jná¹³ juenh²
 tsin³² ñi¹con² hnú².”³⁴ Jáun² juo¹³ tsú²
 hí³ ca³míh³ lín³² bíh¹ tsí³, hi³ jáun²
 ca³jmú³ tsú² héih³² hi³ ma³tson¹³ tsú²
 tsá² quian²¹ hí³ ca³la³ ñi¹ ca³ma³hmah¹
 tsú² la³jí³² hi³ ren².

³⁵Jmí¹jáun² ca³ma³táuh³² Jesús jái¹³,
 hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ja³bí¹ la³ ní² siáh³ jmu³ Ñuh³²
 jná¹³ Tsá² cuá³ hñu³mí³cuú² ñi¹con² ma³
 quin³² ma³ jan³² hnoh² ní¹juáh³ tiá²
 chin¹³ náh² honh² ca³la³ jonh³ jmí¹
 honh² náh² tsáu¹³ renh² náh².

**Jesús hie³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá²
 hnió³ tsáun³ quionh³ ñi²cuo²**

(Mateo 5:31-32; Marcos 10:1-12; Lucas
 16:18; 1 Corintios 7:10-16)

19 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús
 la³jí³² jái¹³ ní² né³, cua³han³
 hue¹³ Galilea hi³ ngau³ tí³ hue¹³ Judea
 nio² jo²¹ cua³ Jordán juí³² ñi¹ hia³² hiú².
²Juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ja³taunh²¹

cu³hna²¹ tsú², hi³ jáun² ñi¹ jáun²
 ca³jmah³ tsú² juóun³² lín³² tsá² tsáun¹.

³Jáun² ma³ jan² tsá² *fariseos
 ca³ma³janh³² ñi¹ zenh¹ Jesús hí³ ca³ca³
 ca³lan³ dí² tsú²; hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ lí¹³ tun³ tsú² ñi²cuo² cun³ñi¹ hi³
 ca³tí²¹ lí³ua³ cáun² uu³mí²tsi³² pih¹ hi³
 zia³²?

⁴Jáun² hí³ dí² né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—¿Tiá¹ má²ca³híh³ hnoh² ñi¹ Sí²
 quioh²¹ Dió³²?, ñi¹ rá¹juáh³ jáun² hi³
 Tsá² ca³jmú³ la³ cu³ la³ juéh³ mí³cuú²:
 “Tsá²mí³ tsá²ñuh² bíh¹ ca³jmú³ tsú².”
⁵Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² siáh³ la³ lá²:
 “Cun³ñi¹ hi³ jáun² bíh¹ chan³ tsá²ñuh²
 jméi² mí¹ziú¹³ tí³ có³², hi³ jáun² ma³zian²
 cu³lí²¹ quionh³ tsá²mí³ ñi²cuo², hi³ jáun²
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu² bíh¹ má²lín¹³
 tsú² tá¹ gon³.”⁶ Hi³ jáun² né³, tiú²uú²
 lí³ yáh³ gon³ tsú², qui¹ jan² tsáu² bíh¹
 má²lín³ tsú². Cun³ñi¹ hi³ jáun² bíh¹ tiá²
 ca³tin¹ tsá²mí³cuóun² tson³ cáun² hi³
 má²lí²cunh³ Dió³².

⁷Jáun² jmí¹jáun² ca³ngái³ tsú² Jesús:

—¿Ní¹juáh³ la³ ní² né³, jáun² he³
 láih³² ca³jmú³ hla¹ Moisés héih³² hi³
 hniáuh³² hiáuh³ tsá²mí³ cáun² sí² hi³
 ca³tí²¹ hi³ tsáun³ quionh³ ñi²cuo², hi³
 jáun² má¹jáun² má²lí¹³ tún³ tsú²?

⁸Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Cun³ñi¹ hi³ jlánh¹ tiá² jái¹³ ngí²³
 hnoh² bíh¹ jaun³², hi³ jáun² bí¹ ca³cué³
 hla¹ Moisés jái¹³ hi³ lí¹³ tsáun³ tsú²
 quionh³ tsá²mí³ ñi²cuo²; tí³la³ tiá² la³ ní²
 jmí¹ lí³ yáh³ jmí¹ ca³jmú³ Dió³² la³ cu³ la³
 juéh³ mí³cuú².⁹ Jná¹³ juanh³² hi³ lí³ua³
 jan² tsá² tun²³ tsá²mí³ ñi²cuo², hi³ jáun²
 jéinh³² siáh³ cuo² quionh³ tsá²mí³ siánh³,
 cun³quionh³ la³ jáun² má²lí²jmú³ tsú²
 tso³ juón¹ bíh¹. Jí³²la³ tí³ ní¹juáh³ hnga²
 bíh¹ tsá²mí³ ñi²cuo² tsú² tín² ca³liéinh³²
 tsá²ñuh² siánh³, jáun² bíh¹ zia³² jái¹³ tun³
 tsú² tsá²mí³. [Ja³bí¹ má²lín³ jan² tsá²
 lí¹ jmú² lí¹ tsau³² bíh¹ tsú² ní¹juáh³ hi³
 ca³jeinh³² cuo² quionh³ jan² tsá²mí³ tsá²
 má²lí²te³ tsáu².]

10 Jáun² jmí¹ jáun² ca³juáh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²:

—Ní¹juáh³ la³ ní² bíh¹ la³ lí³ hí³ ca³tín¹ tsá²ñuh² quionh³ tsá²mí³ ñí²cuo², tiá² lin¹ ñí¹ quien² yáh³ hí³ la³ jéinh³² tsú² cuo².

11 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Tiá² la³jín³² tsáu² ngi²³ yáh³ hí³ ní², jí³²la³ tsá² hí³ bíh¹ ngi²³ tsá² má²ca³hiauh³ jái¹³ hí³ ngi¹³ bíh¹. 12 Zia³² bíh¹ hliáun³ ñí¹ ca³tí²¹ he³ láih³² tiá² lí¹³ jéinh³² tsáu² cuo²: quí¹ zian² tsá²ñuh² tsá² má²tiéh³ la³ cun³ ní¹ má¹ca³lí³zian² máh³, zian² né³ *tsá² tiéh³ hí³ ca³jmú³ tsá²mí³cuóun² bíh¹, hí³ zian² né³ tsá² jmu² hnga² hí³ lín³ la³juah²¹ dúh¹ tsá² tiéh³ cun³ñí¹ hí³ hnió³ hí³ ma³zian² tán¹ hián² cu³tí¹³ ñí¹con² Dió³². Jáun² lí³ua³ jan² tsá² lí¹³ ngi¹³ jái¹³ ní², cuí¹ ngi¹³ tsú² re².

Jesús má²miih² tsá¹míh¹

(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

13 Jáun² né³, jmí¹ jáun² cua³jan² tsáu² ma³ jan² tsá¹míh¹ ñí¹con² Jesús, hí³ hnió³ tsú² hí³ ra³tsi³² Jesús cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá¹míh¹ jí³ hí³ líéinh³² dí² siáh³ Dió³², tí³la³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³, ca³jín³ bíh¹ tsá² ná¹jan² hí³ tsá¹míh¹.

14 Tí³la³ Jesús né³ ca³záih³ tsá² hí³:

—Cuéh³ náh² tsá¹míh¹ ní² jái¹³, cuí¹ ja³táunh¹ ñí¹con² jná¹³, ha³ lí² jní² náh² jui³² quioh²¹; quí¹ tsá² lín³ la³jmí¹ lín³ tsá¹míh¹ ní² bíh¹ lí¹³ tónh³² jo³cuo² Dió³².

15 Jáun² ca³ra³tsi³² tsú² cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá¹míh¹; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³ tsú² ñí¹ jáun² hí³ ngah³.

Jan² tsá¹ñú¹ hánh³ líéinh³² Jesús

(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)

16 Jáun² né³, ca³chó³² cáun² jmái¹ hí³ ñéi¹ jan² tsá² tsá¹ñú¹ hí³ ca³ñí¹jien¹³ Jesús, hí³ ca³ngái³ hí³ juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³², ¿he³ ñí¹ hí³ chu²¹ hniáuh³² jmu¹ jná¹³ hí³ jáun² lí¹³ lí³ zian² jná¹³ la³ cun³ jmí¹ hí³nio²?

17 Jáun² Jesús ca³ngái³ hí³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³² hngaih³² hnú² ca³tí²¹ hí³ chu²¹? Quí¹ jí³²la³ jan² tán¹ bíh¹ Tsá² chun¹ zian². Tí³la³ ní¹juáh³ hí³ hnáuh² hnú² hí³ lí¹³ zian² nú² la³ cun³ jmí¹ hí³nio², ma³tí²¹ ca³la³ jí³² héih³² quioh²¹ Dió³².

18 Jáun² ca³juáh³ tsá¹ñú¹ hí³ la³ lá²:

—¿La³ cun³ he³ jaun³² né³?

Hí³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ha³ lí² jngih³ náh² tsáu², ha³ lí² jmu² náh² juón¹, ha³ lí² háin², ha³ lí² lí¹ ma³tson¹³ cáun² jú¹ tí¹jái², 19 tianh³² ta²¹ ñeh² mí²ziúh², hí³ ma³hno¹ siáh³ tsá²mí³cuóun² renh² nú² la³jmí¹ hno³ nú² huen².

20 Jáun² tsá² tsá¹ñú¹ hí³ ca³juáh³:

—La³jí³² bíh¹ hí³ ní² má²ca³ma³tí²¹ jná¹³; ¿zia²¹ siáh³ cáun² hí³ lí³hniauh²³ ñí¹ hná¹ ní²?

21 Jmí¹ jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Ní¹juáh³ hí³ hnáuh² hnú² hí³ lín¹³ nú² jan² tsá² chun¹ cun³ tán¹ cun³ hián², jáun² cuánh², cuá²hnái¹ la³jí³² hí³ zia³² quián¹³, hí³ jáun² tsoh³ quie³ jáun² ñí¹con² tsá² tia³mí², hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ lí³ hánh³ nú² hñu³mí³cuú²; ní¹ má¹lí³² jáun² né³, ña³² cu³hna³² jná¹³.

22 Tí³la³ jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² tsá¹ñú¹ hí³ jái¹³ ní² né³, jmí¹ jáun² ngah³ hí³ má²hí¹uín³ lín³² tsí³, quí¹hliá² jlánh¹ jmí¹ hánh³ tsú².

23 Hí³ jáun² Jesús né³ ca³juáh³ hí³ ca³záih³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hí³ jlánh¹ bíh¹ juóuh³² hí³ hí³ jan² tsá² hánh³ jo³cuo² Dió³². 24 Juanh³² jná¹³ siáh³ ñí¹con² hnoh², hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹ huán¹ tsí³ hí³ ngá¹³ jáh³ cánh¹ téh²³ tsú² camello chí² léh¹³ mí³quie³ la³ cónh³ bíh¹ hí³ hí¹³ jan² tsá² hánh³ jo³cuo² Dió³².

25 Jmí¹ má²lí²niéi³² tsú² jái¹³ ní² né³, ca³ja³cáun² lín³² bíh¹ tsí³ tsú², hí³ jáun² ca³ngái³ rainh²¹ tsá²ján² tsá²ján² hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hi³ jáun² né³, hin² bí¹ dá² tsánh² la³ lí¹³ láiun³ jaun³²?

²⁶ Jáun² Jesús ca³jé³ ñí¹ tionh¹ tsú², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Tiá² tin² yáh³ tsá²mi³cuóun² jmu³ hi³ nř², tí³la³ ñí¹con² Dió³² má¹ná¹, hí¹ cáun² yáh³ hi³ juóuh³² tiá² zia³².

²⁷ Jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³ Pé¹ la³ lá²:

—Sa¹nř² jie³, jnoh¹ má²ca³chá¹³ tí³ có³² la³jř³² hi³ jmí¹ zia³² quiú¹³, hi³ jáun² má²ngí¹ jnoh¹ quiúnh¹ hnú². Jáun² né³ ¿he³ dá² lí³ zia³² quiú¹³ jnoh¹?

²⁸ Jáun² jmí¹jáun² ca³záih³ síáh³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ jmái¹ hi³ la¹³ jáun² hmai²¹ ca³la³ jř³² hi³ zia³², jmái¹ hi³ tá¹cuón¹ jáun² Jon² tsá²mi³cuóun² ñí¹ hmá²si¹ quien² quioh²¹, ja³bí¹ hnoh² uá²jai³² lí³ zia³² quia³tún³ hmá²si¹ ñí¹ cuá¹tianh³ náh², hi³ cuá¹quiánh² náh² jú¹ tson² quioh²¹ tá¹ quia³tún³ tsoh³ tsá² *Israel. ²⁹Hi³ jáun² la³jín³² tsá² má²ca³chan³ jméi² mí¹ziú¹³, jř³ tsá²mi³ tsá²ñuh² rainh²¹, jř³ jón²záh¹, jř³ hi³ má²ca³tú³ síáh³ hnú¹³, jř³ hue³² quioh²¹ nř² síáh³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³, tsá² la³ hí³ bíh¹ hiáuh³ hñá³láu³ nió³ tí³ hliáun³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ lí²chá³² jáun² tí³ có³²; ja³bí¹ hiáuh³ tsú² síáh³ jái¹³ hi³ lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹hi³nió². ³⁰Tí³la³ juóun³² tsá² ná¹lín³ tsá² la³ñí¹ ta³né³², tsá² la³ hí³ dá² lín¹³ tsá² ñí¹ ca³táuh³ bíh¹ má¹jáun², hi³ jáun² juóun³² tsá² ná¹lín³ tsá² ñí¹ cá¹táuh³ ta³né³² né³, tsá² la³ hí³ dá² tí³ lín¹³ tsá² la³ñí¹ bíh¹ má¹jáun².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² jmu² ta²¹

20 "Quí¹ sá¹nř² jie³: Ní¹ má¹tí³ ñí¹ hiáuh¹³ tsá² tionh² jo³cuo² Dió³² la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³² cué³², lí¹³ la³jmí¹ ca³jmú³ jan² tsá² zia³² cáun² ñí¹nái² quioh²¹. Jmí¹ ca³juú² mí³ uóun²jieh¹³ ñí¹nái² quioh²¹ tsú², ngau³ tsú² hú²niéi² hi³ já¹tieh¹ tsá² jmu³ ta²¹ ñí¹nái² quioh²¹. ²Jáun² ca³ma³ren²¹ tsú² jái¹³ quionh³ tsá² jmu³ ta²¹ hi³ ma³hmah¹ dí² cáun²

*cú¹tiáu², la³ cun³ tí³ quie³ hi³ hlánh¹ tsú² cú² jmái¹ ta²¹ ñí¹nái², jmí¹jáun² ca³zen³ dí² tsá² hi³ hi³ ja³jmú³ ta²¹ ñí¹nái² jáun² quioh²¹ dí². ³Má²cu³lé³ jáun² cua³han³ tsú² síáh³ cun³ la³ nió¹ ñu³ tí³ hú²niéi², hi³ jáun² ja¹ hmah²¹ né³ ca³jenh² tsú² tsá² lí¹ ñí³táunh¹. ⁴Jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³: "Cuá²jmu³ uá²jai³² hnoh² ta²¹ ñí¹nái² quion²¹ jná¹³, hi³ jáun² má¹hmah²¹ jná¹³ quián¹³ hnoh² la³ cun³ hi³ ca³tí²¹". Hi³ jáun² tsá² hí³ ja³taunh²¹ bíh¹. ⁵Tsá² quioh²¹ ñí¹nái² cua³han³ síáh³ la³ cun³ chí³hiú², jáun² síáh³ síáh³ cua³han³ cun³ la³ nio¹ hni³² tí³ ca³hláu³, hi³ la³ má²jmu² jáun² bíh¹ hi³ zen² tsáu² ñí¹nái² quioh²¹. ⁶Hi³ síáh³ síáh³ cua³han³ tsú² cun³ la³ nio¹ hñá³ tí³ ca³hláu³ hi³ ngau³ síáh³ tí³ ja¹ hmah²¹, jáun² ñí¹ jáun² ca³jenh² tsú² síáh³ ma³ jan² tsá² lí¹ ñí³táunh¹, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²: "¿He³ láih³² lí¹ tionh¹ hnoh² ñí¹ lá², hi³ tiá² ta²¹ ná¹jmu³² náh²?" ⁷Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³: "Quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² má²lí²tíe³ jnoh¹ hi³ jmú¹³ ta²¹". Jáun² jmí¹jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²: "Jáun² cuá²táunh¹ hnoh² uá²jai³² hi³ cuá¹jmu³ ta²¹ ñí¹nái² quion²¹ jná¹³".

⁸"Tí³la³ jmí¹ ca³niéi² jáun² né³, tsá² quioh²¹ ñí¹nái² jáun² ca³záih³ tsá² nio² ta²¹ jo³cuo² la³ lá²: "Cuá²tieh³ tsá² ná¹jmu² ta²¹, hi³ jáun² ma³hmah²¹ la³ cun³ hmah²¹ quioh²¹ tsú², hi³ má¹liauh²¹ nú² má¹hmah²¹ tín² ñí¹con² tsá² taunh³ chí¹cáin², hi³ jáun² táuh³ ñí¹con² tsá² taunh³ la³ñí¹". ⁹Jmí¹jáun² cua³tanh²¹ tsá² ca³taunh³ hná¹ ta²¹ cun³ la³ nio¹ hñá³, hi³ jáun² ma³ quin³² ma³ jan³² ca³héi³ cáun² cú¹tiáu² quioh²¹ jmí¹ cuá¹tanh²¹, la³ cun³ hmah²¹ quioh²¹ cú² jmái¹ ta²¹. ¹⁰Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ tin³ tsá² taunh³ ta²¹ hú²niéi²; tsá² hí³ jmí¹ ná¹lín²³ hi³ he³ hmah²¹ chí¹lí³ la³ cónh³ bí¹ tsá² taunh³ cáin²; tí³la³ cun³ jáun² cáun² cú¹tiáu² bíh¹ ca³héi³ tsú² ma³ quin³² ma³ jan³². ¹¹Jmí¹ tí³ ñí¹ he³ tsú² jáun² hmah²¹ quioh²¹ né³, ca³ma³liáu³² jmu² liúnh¹

ñí¹con² tsá² quioh²¹ ta²¹, ¹²hi³ juáh³ la³ lá²: “Já² cáun² o¹rá¹ tán¹ bíh¹ ta²¹ lí²jmú³ tsá² taunh³ ní² chí¹cáin², hi³ cá²ren² bíh¹ má²lí²ma³hmah²¹ hnú² quioh²¹ tsú² quiúnh¹ jnoh¹, tsá² má²lí²má¹tso¹ jnoh¹ tsí³ hná¹ ta²¹ tán¹ jmái¹ jí³ hi³ chéi³ hiú² ní²”. ¹³Tí³la³ tsá² quioh²¹ ta²¹ ca³juáh³ la³ lá² hi³ ca³záih³ jan² tsá² hí³: “Sá¹ní² jie³ dúh¹, ha³ tiá² cuá¹jmu² yáh³ jná¹³ hí¹ cáun² hi³ tiá² ca³tí²¹. ¿Há¹ jun³juáh¹³ lí²jmuh³ hnú² jái¹³ quiúnh¹ jná¹³ hi³ má¹hmah²¹ jná¹³ cáun² cú¹tiáú² la³ cun³ tí³ quioh²¹ cú² jmái¹ ta²¹ bíh¹ dúh¹? ¹⁴Jánh³² hmah²¹ quián¹³ jáun² cuánh². Quí¹ jná¹³ dá² hnó³² má¹hmah²¹ ñí¹con² tsá² taunh³ ní² chí¹cáin² cá²ren² la³ cun³ hi³ má¹hmah²¹ jná¹³ quián¹³ hnú² bíh¹. ¹⁵¿Hí¹ tiá² ca³tín¹ jná¹³ hi³ jmuh²¹ ta²¹ quie³ quion²¹ la³ cun³ tí³² tsin³² huen² dúh¹? ¿Ho³ hi³ uóu³² honh² uá¹ hnú² cun³ñí¹ hi³ jná¹³ chú³² tsin³²?”

¹⁶”La³ ní² bíh¹ lí³, hi³ tsá² ñí¹ ca³táuh³ lín¹³ tsá² la³ñí¹, hi³ jáun² tsá² la³ñí¹ né³ lín¹³ tsá² ñí¹ ca³táuh³ bíh¹. [Quí¹ juóun³² lín³² bíh¹ tsá² ná¹tén¹, tí³la³ cú¹pih²¹ tsáu² bíh¹ tsá² quiánh³ —ca³juáh³ Jesús.]

**Jesús juáh³ siáh³ ñí¹
má²hnaih³² jéin³² hi³ jún³**

(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

¹⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, tá¹la³ má²hí¹hún¹ jáun² Jesús juí³² hi³ hí¹uú²³ tí³ juú² Jerusalén, jáun² ca³teh³ dí² ñí¹ tí³ có³² tsá² quian³tun³ hí³ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

¹⁸—Sá¹ní² jie³, ta³né³² má²hí¹uú²³ dí² tí³ já¹ juú² Jerusalén, ñí¹ jienh³ tsú² jáun² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² ñí¹con² tsá² ná¹lín³ mí³jmu³ jí³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ ní² siáh³, hi³ jáun² tsá² hi³ jmu³ héih³² hi³ ma³nga² tsú² jná¹³. ¹⁹Jienh³ tsú² jná¹³ ñí¹con² *tsá²cá²jo²¹ hi³ jáun² qui³ cáuh³² tsú² cú²nga¹ jí³ hi³ quiu³ po³ dí², hi³ má¹lí³² jáun² né³ taun³ tsú² jná¹³ ñí¹ crei²¹, tí³la³ ñí¹ má²cá²hí² jmái¹ jáun² má¹ná¹ jenh¹³ bíh¹ jná¹³ ja¹ hla¹.

**La³ cun³ hi³ ca³mí³ mí¹ziú¹³
Jacobó quionh³ Juan²**

(Marcos 10:35-45)

²⁰Jmí¹jáun² ca³ma³janh³² ñí²cuo² Zebedeo ñí¹con² Jesús quionh³ tá¹ gon³ jon²; tsá²mi³ hí³ né³ ca³di³jñi³² ta³ ñí¹ Jesús hi³ ca³mí³ cáun² hi³ chú³². ²¹Hi³ jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿He³ jmí¹ hnáuh² hnú²?

Jáun² tsá²mi³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jmu³ tiá³ hi³ chú³², hi³ ní¹ má¹tí³ ñí¹ má²ñi³quien² hnú², tá¹ gon³ jón³² jná¹³ lá² tiánh³² cu³henh¹ hnú², jan² tí³ cuá² chu²¹ hi³ jan² tí³ cuá² cáun¹.

²²Tí³la³ Jesús né³ ca³ngái³:

—Hnoh² dá² hí¹juáh³ tiá² ñíh¹ bíh¹ náh² he³ ná¹mih³². ¿Hí¹ quinh¹ náh² jmái¹ hi³ há¹ ngá¹³ náh² la³ cun³ hi³ há¹ ngá¹³ jná¹³, [jí³ hi³ zón³² náh² siáh³ jmái² hi³ má¹tsoh¹ honh² la³jmí¹ zón²¹ jná¹³]? Jáun² tsá² hi³ né³ ca³juáh³:

—Lí¹³ bíh¹.

²³Jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Tson² bíh¹ cu³tí³ hi³ hnoh² há¹ ngá¹³ náh² la³ cun³ hi³ há¹ ngá¹³ jná¹³, [jí³ hi³ zón³² náh² siáh³ jmái² la³jmí¹ zón²¹ jná¹³]; tí³la³ hi³ ca³tí²¹ hi³ cuá¹tianh³ náh² cu³hén² jná¹³, jan² cuá² chu²¹ hi³ jan² tí³ cuá² cáun¹ má¹ná¹, tiá² ca³tín¹ yáh³ jná¹³ cué¹³, quí¹ ñí¹ jáun² má²lí³ hua³jan²¹ hi³ tsa³tiánh² tsá² má²ca³quianh³ hnga² bíh¹ Nuh³² jná¹³.

²⁴Jmí¹ ca³nái³² tsá² quian³ ñí¹ hná¹ jáun² jái¹³ jáun² né³, ca³míh³ tsí³ ñí¹con² tsá² gon³ má²tún² rainh²¹ hí³. ²⁵Tí³la³ Jesús má¹ná¹, ca³teh³ jí³lin² tsá² hí³ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnoh² ná¹ñíh¹ hi³ tsá² ná¹ho² ta²¹ ma³ quin³² ma³ caun³² hue³² jmu² quien² ñí¹con² tsá² zian² hue³² jáun², hi³ jáun² tsá² ná¹quien² hí³ né³ cáun² jmu² héih³² ñí¹con² tsá² tionh² hí³ jo³cuo². ²⁶Tí³la³ tiá² ca³tí²¹ yáh³ hi³ lí¹³ la³ jáun² ja¹ quián¹³ hnoh². Quí¹ ní¹juáh³ tsá² hnío³ lí³ quien² ja¹ quián¹³ hnoh², hníáuh³² lín³

tsú² jan² tsá² quian²¹ bíh¹ ní¹con² tsá² ní¹
 hná¹ jáun²; ²⁷ hi³ lí³ua³ jan² hnoh² tsá²
 hnáuh² náh² lín¹³ tsá² la³ní¹, hniáuh³²
 jmúh¹³ náh² hi³ lín³ la³jmí¹ lín³ jan² *tsá²
 má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsá² ní¹ hná¹ jáun²
 bíh¹. ²⁸ Hniáuh³² jmu³ tsú² la³jmí¹ jmu²
 jná¹³ bíh¹ Jon² tsá²mi³cuóun². Quí¹ jná¹³
 dá² cuan³ ná¹ hi³ ja³ma³con²¹ bí¹ ná¹
 tsáu², jun³juáh¹³ hi³ tí³ ma³cáu³² yáh³
 tsáu² jná¹³; jí³ hi³ cuan³ ná¹ siáh³ hi³
 jienh²¹ ná¹ huen² hi³ jun³, hi³ lí³ cáun²
 hmah²¹ ca³tí²¹ hi³ lí¹³ liáun³ juóun³² lín³²
 tsáu².

Jesús jmah²³ gon³ tsá² ten³

(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)

²⁹ Jáun² né³, tá¹la³ jmí¹ má²hí¹huen³²
 tsú² jáun² já¹ juú² Jericó, juóun³² lín³²
 bíh¹ tsáu² jmí¹ hí¹já²táunh¹ cu³hna²¹
 Jesús. ³⁰ Can³² hú¹ jui³² ní¹ jmí¹
 hí¹ja³tánh¹ tsú² jáun² jmí¹ tionh¹ gon³
 tsá² ten³; hi³ jáun² jmí¹ ca³nái³² tsú² hi³
 cuá¹ja³² Jesús, jáun² ca³hóh³² tiá³ hi³
 ca³juáh³ la³ lá²:

—jHnú² Tí³², jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹
 Dá²vi²¹, cuí¹ já² mí³ honh² hnú² quiú¹³
 jnoh¹!

³¹ Jáun² tsá² jmí¹ hí¹já²táunh¹ hí³ né³
 ca³jín³ tsá² ten³ hí³, hi³ jmí¹ hnió³ tsú²
 hi³ tiánh³ tsú² ta³máih³; tí³la³ tsá² hí³
 má¹ná¹, tí³ lí³mí¹ tiá³ ca³hóh³² bíh¹, hi³
 ca³juáh³:

—jHnú² Tí³², jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹
 Dá²vi²¹, cuí¹ já² mí³ honh² hnú² quiú¹³
 jnoh¹!

³² Jáun² Jesús ca³náu², hi³ ca³teh³ dí²
 tsá² hí³, hi³ jáun² ca³ngáih³ dí²:

—¿He³ jmí¹ hnáuh² hnoh² hi³ jmu¹
 jná¹³ ní¹con² náh²?

³³ Jáun² tsá² ten³ hí³ né³ ca³juáh³:

—Tí³², hnáu² jnoh¹ hi³ jnia³ siáh³
 mí¹ní¹.

³⁴ Jmí¹jáun² ca³ja³ mí³ tsí³ Jesús
 ní¹con² tsá² hí³, hi³ jáun² ca³tí³ dí² cuo²
 mí¹ní¹ tsú². Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun²

bíh¹ ca³jnia³ siáh³ mí¹ní¹ tsá² hí³, hi³
 jáun² ja³taunh²¹ cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús.

Jesús má²hí³ já¹ juú² Jerusalén

(Marcos 11:1-11; Lucas
 19:28-40; Juan 12:12-19)

21 Jmí¹ má²ja³quián³ chá¹táunh¹
 tsú² juú² Jerusalén,
 ca³cha³táunh¹ tsú² có³² juú² Betfagé
 can³² máh³ míh¹ Olivos; jmí¹jáun²
 ca³zen³ Jesús gon³ tsá² hain²¹ hí³ tí³
 con², ² hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Cuá²táunh¹ náh² juú² míh¹ nio² tí³
 chí¹ján³ ní². Jáun² ní¹ ní² la³jui³² chanh²¹
 náh² jan² lo¹ búh¹ quionh³ jáh³ míh¹
 jon², hi³ cuá¹hñéh¹. Cuá²zanh¹ náh²
 jáh³, hi³ jáun² ná²jan³² ní¹ lá². ³ Hi³ jáun²
 ní¹juáh³ zian² tsá² zia³² hi³ ca³juáh³
 ní¹con² hnoh², jáun² juoh¹ náh² tsú²:
 “Hliá² má²hniah³ ní¹con² Tí³² Juo¹³ bíh¹
 jnoh¹ jáh³, hi³ jáun² la³jui³ já¹jon¹ jnoh¹
 siáh³ ní¹ tionh¹ lá²”.

⁴ La³ ní² ca³lí³ hi³ jáun² ca³lí³tí³ la³
 cun³ hi³ ca³juáh³ hla¹ *tí³² jö¹ Dió³², jmí¹
 ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

⁵ Zéih³ náh² tsá² zian² tí³ ní¹ zeh¹ máh³
 Sión la³ lá²:

Sá¹ní² jie³, Re²¹ Juóuh³² hnoh² cuá¹ja³²
 ní¹con² náh²;

jan² Tsá² tsí¹juí³ bíh¹ hí³,
 hi³ cuá¹tsín¹ jan² lo¹ búh¹ míh¹,
 la³ cun³ lo¹ pih²¹ jon² jan² jáh³ qui³ cán²³
 lio²¹.

⁶ Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsá² gon³ hain²¹
 hí³ tí³ con² tsú² hi³ ca³jmú³ la³ cun³
 hi³ má²lí²juáh³ tsú² jáun². ⁷ Ná¹jón²¹ bíh¹
 tsú² lo¹ búh¹ la³ má²quionh³ jon² jmí¹
 ca³cha³tánh¹, hi³ jáun² ca³na³tsí³ tsú²
 ha¹ cu³hna²¹ jáh³, hi³ jáun² ca³cuá³tsín¹
 Jesús. ⁸ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, juóun³² lín³²
 bíh¹ tsáu² ca³qui³ ca³ja³ ha¹ hú¹ jui³²,
 hi³ ma³ jan² né³ ca³quieh³ cuú² ñeh¹
 hmá² hi³ ca³ja³ siáh³ hú¹ jui³². ⁹ Tsá²
 jmí¹ hí¹tsá²táunh¹ chí¹ján³, jí³ tsá² jmí¹
 hí¹ja³táunh¹ chí¹cáin² ní² ca³ma³liáu³²
 hi³ tí³ hóh³² tiá³ hi³ juáh³ la³ lá²:

—¡Cuí¹ lí³quien² bíh¹ jón²zǎh¹ jón²cho¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹! ¡Cuí¹ lí³quien² bíh¹ Tsá² cuá¹ja³² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí²! ¡Hénh³ ma³ chun¹ Dió³² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú²!

¹⁰ Hi³ jáun² jmí¹ hi²¹ Jesús já¹ juú² Jerusalén, la³jín³² bíh¹ tsá² juú² ca³ja³cáun² tsf³ hi³ quí² ngaih³² rainh²¹ hi³ juáh³:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² ó³²?

¹¹ Hi³ jáun² tsá² hí¹ja³tú² ja³lin²³ hí³ cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús né³ ca³juáh³:

—Jesús Tsá² lín³ ti³² jè¹ Dió³² bíh¹ ó³², Tsá² juú² Nazaret hín¹³ ti³ Galilea.

Jesús má²ji² cuáh³² chín¹

(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹² Jmí¹ lí²¹ jáun² hi³ Jesús hñu³ cuáh³² chín¹, hi³ jáun² ca³huen³ dí² ti³ cheih³² la³jín³² tsá² jmí¹ ná¹hna² jí³ tsá² jmí¹ ná¹la³² ní¹ jáun². Ca³ziu³ ca³cuí³ tsú² mesa quioh²¹ tsá² jmí¹ ná¹zai³² quie³ quioh²¹ hué³² siáh³ jí³ hmá²si¹ quioh²¹ tsá² jmí¹ ná¹hna² chi³ jái² ní² siáh³, ¹³ hi³ jáun² ca³záih³ dí²:

—Ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³ la³ lá²: “Hñu³² jná¹³ dá² jmái²: hñú³ ní¹ liéinh³² tsú² Dió³² bíh¹. ¡Ti³la³ hnoh² né³, tá² hláu² quioh²¹ háin² bíh¹ má²ca³jmuh³ náh²!

¹⁴ Hñu³ cuáh³² jáun² né³, cua³taunh²¹ ma³ jan² tsá² ten³ jí³ tsá² hma² ní² siáh³ ní¹ zenh¹ Jesús, hi³ jáun² ca³jmah³ dí².

¹⁵ Ti³la³ jmí¹ ca³jíe³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ quionh³ tsá² ná¹lín³ ti³² liei²¹ hua³jueh³² hi³ jmu² jáun² Jesús, jí³ hi³ ca³nái³² tsú² siáh³ hi³ jlánh¹ ná¹tí² ná¹hóh³² tsá¹míh¹ hñu³ cuáh³² hi³ juáh³ la³ lá²: “¡Cuí¹ lí³quien² bíh¹ jón²zǎh¹ jón²cho¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹!”, ca³míh³ lín³² bíh¹ tsí³ tsú². ¹⁶ Hi³ jáun² ca³záih³ dí² Jesús la³ lá²:

—¿Naih²¹ hnú² la³ cun³ hi³ ní¹juah²¹ tsú² ní²?

Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ján³, ti³la³ ¿tiá¹ má²ca³híh³ hnoh² ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³² ní¹ rá¹juáh³ la³ lá² dúh¹?:

Má²ca³jmuh³ hnú² hi³ tsá¹míh¹ pih²¹, jí³ dáin² tiúh²³ ní² siáh³, ná¹má²quí² ma³quien² hnú².

¹⁷ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ta³tonh¹ bíh¹ tsá² hí³, quí¹ cua³han³ bíh¹ Jesús já¹ juú² Jerusalén, hi³ ngau³ juú² Betania, hi³ jáun² ní¹ jáun² ca³jnioh².

Jesús jin²³ hmá² sí² co² tiá² má¹í³ hai²¹

(Marcos 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Hú²niéi² jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² má²cuá¹tsau³² siáh³ Jesús ti³ já¹ juú² Jerusalén, jáun² tá¹la³ hí¹hún¹ jáun² jui³² ca³ráun³ ní¹cuóunh²¹. ¹⁹ Can³² jui³² jáun² jmí¹ chi²¹ cáun² hmá² sí² co², jáun² ngau³ tsú² jmíh¹ hmá² hi³ ca³ní¹jíe¹³ ní¹juáh³ hai²¹ má¹í³, ti³la³ hí¹ cá² má¹í³ yáh³ má¹í³ tiá² tsoh³ tsú², jí³²la³ mu²¹ bíh¹ hmá² jmí¹ tsí²¹. Jáun² Jesús ca³záih³ hmá² sí² jáun² la³ lá²:

—¡Hí¹ cónh³ yáh³ tíú²uú² chau²¹ jmái¹ hi³ ha³ hnú² má¹í³!

Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³lí³ quiéin² hmá² sí² jáun². ²⁰ Jmí¹ ca³jíe³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ ti³ con² tsú² hi³ lí³ la³ jáun², jáun² jlánh¹ ca³ja³cáun² tsf³, hi³ jáun² ca³ngáih³ dí² Jesús:

—¿Ha³ bíh¹ lánh³ rón³² sa³ cu³tiá³ pih²¹ la³ lá² máh³ la³ ca³lí³ quiéin² hmá² sí² ní²?

²¹ Jáun² Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ ní¹con² hnoh², hi³ ní¹juáh³ cáun² nio² honh² náh², hi³ tiá² tioh³ hliáun³ ñéih³, jun³juáh¹³ jí³²la³ la³ cun³ hi³ lí²jmú³² jná¹³ ní¹con² hmá² sí² ní² yáh³ lí¹³ jmúh¹³ hnoh², quí¹ hí¹ la³ ti³ lí¹³ bíh¹ hi³ juoh¹ hnoh² máh³ ní² la³ lá²: “¡Quin² hnú² ní¹ ní², hñu³ jmí²miih²¹ cuá²hú³²! húa¹tá¹ lí³ti³ bíh¹ la³ jáun². ²² Quí¹ la³jí³² hi³ míh¹³ bíh¹ náh² ní¹con² Dió³², cun³ héih¹ bíh¹ náh² ní¹juáh³ hi³ cu³tí³ nio² cáun² honh² náh².

**Nga² tsáu² ñí¹ con² Jesús hi³ ha³
jinh¹ hiauh³ dí² jái¹³ hi³ ho²**

(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

23 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ hi³ Jesús cuáh³² chín¹, hi³ jáun² tá¹la³ jmí¹ dí¹hieh³² tsú² tsáu² ñí¹ jáun² né³ cua³taunh²¹ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ jí³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú² n² siáh³, hi³ ca³ngáih³ Jesús la³ lá²:

—¿Hin² ca³cué³ héih³² hi³ jmuh³² nú² ta²¹ ní²? ¿Hin² tsánh² ca³cué³ jái¹³ hi³ hauh³² hnú² ní²?

24 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ja³bí¹ jná¹³ siáh³ nga¹ cáun² jái¹³ ñí¹con² hnoh²; ní¹juáh³ hi³ ngáih¹ hnoh² jái¹³ hi³ nga¹ jná¹³ lá², jáun² má¹jáun² juanh²¹ jná¹³ hi³ hin² ca³cué³ jná¹³ jái¹³ hi³ jmu² la³ji³² hi³ lá². 25 ¿Hin² tsánh² ca³ze³ hla¹ Juan² hi³ cua³zion³ tsáu² jmái²? ¿Hí¹ Dió³², ho³ tsá²mi³cuóun² uá¹?

Ti³la³ tsá² hí³ né³ cáun² lí¹ ca³juu³ ca³hlénh³ ja¹ má²tún² hmóu³² bíh¹ hi³ ca³juónh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hi³ juáh¹³ dí² hi³ Dió³² bíh¹ ca³ze³ tsú², hi³ jáun² tsá² ní² né³ lí¹³ nga³: “Hi³ jáun² né³, ¿he³ láih³² sa³ tiá² ta²¹ ca³tianh³² yáh³ náh² tsú²?”

26 Hi³ ní¹juáh³ hi³ juáh¹³ dí² siáh³ hi³ tsá²mi³cuóun² bíh¹ ca³ze³ tsú², já² cáu² bíh¹ he² quiú¹³ dí² ñí¹con² tsáu²; qui¹ la³jin³² bíh¹ tsáu² ná¹lín²³ hi³ hla¹ Juan² jmí¹ lín³ jan² ti³² jè¹ Dió³².

27 Hi³ jáun² cu³tsa³² ca³záih³ tsú² cú²jueh³² Jesús:

—Tiá² né¹ yáh³ jnoh¹.

Jáun² Jesús né³ ca³juáh³ siáh³:

—Hi³ jáun² sa³jun³ jná¹³ yáh³ juanh²¹ siáh³ hi³ hin² tsánh² ca³cué³ jái¹³ hi³ jmu² jná¹³ la³ji³² ta²¹ lá².

**Jái¹³ hi³ jmu² tsú² ca³tin¹
gon³ jon² jan² tsáu²**

28 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—¿He³ lánh³ lín²³ hnoh² ca³ti²¹ jái¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ lá²? Jan² tsá²ñuh² jmí¹ zian² gon³ jon²; jáun² ca³záih³ dí² tsá² má²ján³ la³ lá²: “Jón³, cua³², cuá²jmu³ ta²¹ ñí¹ jná¹ mi³ uóun²jieh¹³ quiú¹³ né³²”.

29 Jáun² jon² tsú² ca³ngái³: “¿Tiá² hno³² nia²¹ ñe¹!” Ti³la³ jmí¹ má²cu³lé³ jáun² né³, ca³za² bíh¹ tsí³ tsú², hi³ jáun² ngau³ hi³ ñí¹jmú¹³ ta²¹. 30 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ngau³ tsá² má²lieih²¹ hí³ hi³ ca³ñí¹lien¹³ siáh³ tsá² cáim² hi³ ca³ñí¹zeh¹ dí² siáh³ la³ jáun²; hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³: “Re² bíh¹ tia²¹, ñe¹ jná¹³”. Ti³la³ tiá² né¹ yáh³ tsú² jmí¹ lí²¹ jáun². 31 ¿Hin² bíh¹ tsánh² tsá² gon³ hí³ ca³jmú³ la³ cun³ hi³ hnió³ jméi²?

Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:

—Tsá² má²ján³ hí³ bíh¹.

Hi³ jáun² Jesús ca³záih³ siáh³ tsá² hí³:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ *tsá² cai³² hmah²¹ jí³ tsá²mi³ juón¹ bíh¹ tín² má²ná¹taunh³² jo³cuo² Dió³² la³ cónh³ bíh¹ hnoh². 32 Qui¹ hla¹ Juan² tsá² tí² ziau² jmái² cuan³ hi³ cua³ma³ta² hnoh² ha³ lánh³ rón³² má²zián¹³ náh² la³ cun³ tí³² tsí³ Dió³², tí³la³ tiá² ca³tianh³² yáh³ hnoh² tsú² ta²¹; tí³la³ tsá² cai³² hmah²¹ quionh³ tsá²mi³ tsá² lí¹ jmu² lí¹ tsau³² má¹na²¹, ca³tanh² bíh¹ ta²¹ tsá² hí³. Ti³la³ hnoh² né³, uá¹jinh¹ ca³jieh³ náh² hi³ jáun², cun³ jáun² bíh¹ tiá² ca³zah¹ hnoh² jmí¹ honh² hi³ juáh¹³ hi³ jmí¹ lí³ tanh¹³ náh² ta²¹ tsá² hí³.

Jái¹³ hi³ jmu² Jesús ca³tin¹ tsá² hláih¹

(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

33 “Niéi² náh² siáh³ jái¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ lá²: Jan² tsáu² ca³ñí³ mi³ uóun²jieh¹³ ñí¹nái² quioh²¹; hi³ jáun² ca³jmú³ jní¹³ la³ cu³ la³ jéin³ jáun², hi³ ca³zih³ siáh³ cáun² ñí¹ lí¹³ quiáuh³² jmaih²¹ mi³ uóun²jieh¹³, jí³ hi³ ca³jmú³ tsú² siáh³ cáun² hnú³ ñe¹ lín²¹ ñí¹ lí¹³ dí³chín³² tsá² jmu³ hua³hi¹³ ñí¹nái² jáun². Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³quiú² tsú² ñí¹nái² jáun² jo³cuo² tsá² lí¹³ jmu³ ta²¹, hi³ jáun²

tsá² jmu² hí³ ta²¹ né³ jmí¹ ma³hmah¹
ca³lá² quioh²¹ hué³² jáun² cun³quionh³
hí³ jienh³² cú¹pih²¹ la³ cun³ hí³ ló³²
jáun². Jmí¹ lí²¹ jáun² ngau³ nǐ¹ uóunh³.
³⁴ Jmí¹ cá¹chó²¹ jmá¹ hí³ ca³láu² mi³
uóun²jieh¹³ né³, ca³zen³ tsú² ma³ jan²
*tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ hí³ ca³nǐ¹má¹¹
nǐ¹con² tsá² jmu² ta²¹ la³ cun³ hí³
ca³tin¹ dí². ³⁵ Tǐ³la³ tsá² jmu² hí³ ta²¹
né³ ca³zanh³ bíh¹ tsá² ca³zen³ hí³ tsá²
quioh²¹ nǐ¹náí², hí³ ca³qui³ ca³quiunh³
dí², ma³ jan² ca³jngih³ dí² hí³ ma³ jan²
né³ ca³qui³ ca³jláin³² dí² quín¹. ³⁶ Jáun²
tsá² quioh²¹ nǐ¹náí² jáun² ca³zen³ siáh³
juóun³² tsá² quian²¹ la³ cónh³ bíh¹
jmí¹tin²; tí³la³ tsá² jmu² ta²¹ hí³ má¹ná¹,
siáh³ bíh¹ siáh³ ca³jmúh³² tsú² tsá² hí³.

³⁷ Nǐ¹ cá¹táuh³ né³ cu³tsa³² ca³zen³
tsú² cú²jueh³² jon², quí¹ ca³lín¹³ tsú²
la³ lá²: “Cun³ tanh¹³ bíh¹ tsú² ta²¹
jón³² jná¹³”. ³⁸ Tǐ³la³ jmí¹ ca³jien³² tsá²
ná¹jmu² hí³ ta²¹ jon² tsá² quioh²¹ nǐ¹náí²
né³, ca³juónh³ ja¹ hmóu³² hí³ ca³juáh³ la³
lá²: “Já² tsá² nǐ² bíh¹ lí³quioh²¹ nǐ¹náí²
lá² nǐ¹ má¹jun² jméí²; chú³² cu¹ jngih¹³
dí² tsú² hí³ jáun² lí³ quiú¹³ dí² nǐ¹náí²
lá²”. ³⁹ Hí³ jáun² ca³chin² tsú² tsá² hí³ tí³
cheih³² hí³ jáun² ca³jngih³ dí² tiáunh¹.

⁴⁰ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ngái³ Jesús nǐ¹con²
tsá² hí³:

—Nǐ¹ má¹cuanh³² tsá² quioh²¹ hí³
nǐ¹náí² jáun² né³, ¿he³ lín²³ hnoh² jmu³
tsú² nǐ¹con² tsá² jmu² hí³ ta²¹?

⁴¹ Tsá² hí³ ca³juáh³.

—Tsá² hláih¹ hí³ dá² jngih³ bíh¹ tsú²,
ca³la³ hí¹ cú¹pih²¹ mi³ tiá² já³² ts³; hí³
jáun² nǐ¹náí² jáun² cuéh³² tsú² tsá² siáh³
bíh¹ hí³ jmu³ siáh³ ta²¹, la³ cun³ tsá² lí³
jienh³² la³ cun³ hí³ ca³tin¹ tsú² caun¹³ nǐ¹
má¹ca³láu².

⁴² Jmí¹jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³
lá²:

—¿Tiá¹ má²ca³híh³ hnoh² nǐ¹ Sí²
quioh²¹ Dió³², nǐ¹ rá¹juáh³ jáun² la³ lá²?:
Quín¹ hí³ tiá² ca³jeh²¹ jáun² tsá² ná¹lín³
tí³² hiah³²,

ta³né³³² má²lí³ cá² máí³ quín¹ hí³ jlánh¹
bíh¹ quien²,

quín¹ hí³ hu²¹ cuoh¹ hiah³².

Hí³ nǐ² dá² ca³jmú³ Juo¹³ bíh¹ dí²,
caún² hí³ lí³ lí³ tsa³caún² ts³ dí².

⁴³ Hí³ jáun² bíh¹ juanh³² jná¹³ nǐ¹con²
hnoh², hí³ tiú²uú² lí¹³ yáh³ hián¹³ hnoh²
jáí¹³ hí³ tonh²¹ náh² jo³cuo² Dió³², la³
cun³ hí³ jmí¹ ca³tin¹ náh² hián¹³; hí³
jáun² tsá² hué³² siáh³ bíh¹ má²hiáuh¹³,
tsá² jmu² la³ cun³ hí³ tí³² Tsí³ Dió³².

⁴⁴ [Tǐ³la³ hí³ ca³tin¹ quín¹ jáun² né³,
lí³ua³ jan² tsá² cá²hính³² quionh³ quín¹
jáun², ca³la³ juoh¹ mí¹ siún¹ nio² bíh¹
tsú² lí¹³; hí³ nǐ¹juáh³ quín¹ jáun² la³
ca³táh³ nǐ¹ quioh²¹ lí³ua³ jan² tsáu² né³,
jáun² ca³la³ juí²¹ nio² bíh¹ tsú² lí¹³.]

⁴⁵ Jmí¹ ca³náí³² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ jí³
tsá² *fariseos jáí¹³ hí³ jmu² jáun² Jesús,
jmí¹jáun² ca³lí³tsin² tsú² hí³ ca³tin¹ hí³
bíh¹ dí² jáí¹³ hí³ má²lí³hléh³² tsú² jáun².
⁴⁶ Jmí¹jáun² jmí¹ má²hnió³ dí² zanh³
Jesús, tí³la³ jmí¹ juénh² bíh¹ tsú² nǐ¹con²
tsá² ná¹ngih³² hí³, quí¹ jmí¹ ná¹juáh³²
bíh¹ tsá² hí³ hí³ Jesús lín³ jan² tí³² jē¹
Dió³².

Jái¹³ hí³ jmu² Jesús ca³tin¹
tsá² ná¹tén¹ nǐ¹ jmu³ tsú²
jmáí¹ hí³ jenh¹³ cuo² tsáu²

(Lucas 14:15-24)

22 Jesús ca³ma³liáu³² hí³ liéinh³²
siáh³ tsá² hí³ cun³quionh³ jáí¹³ hí³
jmu², hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

²—Jmáí¹ hí³ téh³ Dió³² tsá² lí¹³ tónh³²
jo³cuo² lí¹³ la³jmí¹ lí²¹ jmí¹ ca³jmú³
jan² re²¹ jmáí¹ hí³ ca³jenh² cuo² jon².

³ Ca³zen³ tsú² *tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹
hí³ tsa³tieh¹ tsú² tsá² má²ná¹tén¹, tí³la³
tsá² ná¹tén¹ hí³ né³ tiá² ca³he³ yáh³ hí³
ja³táunh¹. ⁴ Jáun² ca³zen³ tsú² siáh³ tsá²
má²ná¹hlánh¹ joh¹ nǐ¹ hná¹ jáun² hí³
ca³záih³ dí² la³ lá²: “Cuá²zéih³ náh² tsá²
ná¹tén¹ hí³ má²ná¹lí³ bíh¹ hua³jan²¹ má³²
quion²¹ jná¹³. Má²lí²jmú³² jná¹³ héih³²
hí³ jngih³ tsú² cuá¹jué² jí³ la³jín³² jáh³

húnh¹ nǎ² siáh³, hi³ jáun² la³jí³² bíh¹ má²ná¹lí³ hua³jan²¹; cuí¹ ja³táunh¹ tsú² jmái¹ ní¹ jenh¹³ cuo² jón³² jná¹³”⁵ Tí³la³ tsá² ná¹tén¹ hí³ má¹ná¹, ca³la³ uá¹ tiá² ná¹ bíh¹ ca³jmú³. Ma³ jan² tsá² hí³, ta²¹ bíh¹ ca³ní¹jmú¹³ ní¹nái² quioh²¹, ma³ jan² né³ ca³ní¹jmú¹ ní¹hnáih¹,⁶ hi³ ma³ jan² né³, ca³zanh³ bíh¹ tsá² hí³ joh¹ re²¹, hi³ ca³quiu³ ca³pan³ dí² ca³la³ ní¹ ca³jngih³ dí² tiáunh¹.⁷ Jmí¹ jáun² ca³míh³ lín³² bíh¹ tsí³ re²¹ hí³, hi³ jáun² ca³zen³ hliáu³ joh¹ hi³ ca³ní¹ma³tsan² tsá² hláih¹ tsá² hon² hí³, jí³ hi³ ca³ní¹jín² tsú² juú²co¹ tsá² hí³.⁸ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ joh¹: “La³jí³² bíh¹ má²ná¹lí³ hua³jan²¹ quioh²¹ hi³ jenh¹³ cuo² jón³² jná¹³, tí³la³ tsá² jmí¹ ná¹tén¹ hí³ né³, tiá² jmí¹ la³ ca³tí²¹ yáh³ hi³ te¹ jná¹³ tsá² hí³.⁹ Hi³ jáun² cuá²táunh¹ náh² cú²jueh³² la³ tán¹ ja¹ hñú³, hi³ cuá²tiéh³ náh² ní¹ lá² la³jín³² tsá² jenh¹³ náh² ní¹ jáun²”¹⁰ Hi³ jáun² tsá² hí³ né³, ca³huén² bíh¹ hi³ ja³taunh²¹ ja¹ hñú³ hi³ ca³ní¹tieh¹ la³jín³² lí³ua³ jan² tsá² ca³jenh², cuí¹ tsá² chun¹ cuí¹ tsá² hláih¹; hi³ jáun² ca³cónh³² bíh¹ tsáu² néih³.

¹¹” Jmí¹ jáun² hi³ re²¹ néih³ hi³ ca³ní¹jien¹³ tsá² má²ca³lí³tén¹ hí³, hi³ jáun² ca³jien³² tsú² jan² tsá²núh² hi³ jmí¹ cuá¹tón²¹ ní¹ jáun², tí³la³ tiá² jmí¹ cuá¹quih³² yáh³ tsú² hmih³² la³ cun³ hi³ qui³ quih³² tsú² ní¹ jenh² cuo² tsáu².¹² Hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²: “Hnú² tsá²núh², ¿ha³ lánh³ rón³² lí²húh³² hnú² ní¹ lá² ta³ tiá² quíh¹ nú² hmih³² hi³ ca³tí²¹ quíh³² tsú² jmái¹ hi³ jenh² cuo² tsáu²?” Tí³la³ tsá² hí³ má¹na²¹, cáun² lí¹ ca³cuá³ tie³ bíh¹.¹³ Jáun² re²¹ hí³ ca³záih³ tsá² ná¹ná²tsí³ má³² ní¹ mesa, hi³ ca³juáh³ la³ lá²: “Hñéi³ náh² cuá² ta³ tsá² lá², hi³ jáun² cuá²tion³ tí³ cheih³² ní¹ já¹nié², hi³ jáun² ní¹ jáun² tsa³tí² tsa³hoh³², hi³ tsa³qui³ tsa³hon³²”.

¹⁴ Jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Quí¹ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² má²ná¹tén¹, tí³la³ cú¹pih²¹ bíh¹ tsá² quiánh³.

**Jesús juáh³ hi³ ca³ta¹ dí²
má¹hmah²¹ ní¹con² tsá² chí² hmah²¹**

(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

¹⁵ Jmí¹ lí²¹ jáun² ja³tanh²¹ tsá² *fariseos hi³ ca³ní¹jmú¹³ cá²hon³ ha³ lánh³ tsa³ca³ tsa³lian³ dí² Jesús, hi³ jáun² zia³² lánh³ rón³² tánh³² tsú² tso³ cun³quionh³ jái¹³ hi³ hléh³².¹⁶ Hi³ jáun² ca³zen³ dí² ma³ jan² tsá² hain²¹ tí³ con² la³ má²quionh³ ma³ jan² tsá² cu³ nió³ joh¹ Herodes, hi³ ca³ní¹zeh¹ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Tí³², né¹ jnoh¹ hi³ jmáh³la³ jú¹ tson² bíh¹ hieh³² hnú², hnú² bíh¹ hieh³² jú¹ tson² ca³tí²¹ juí³² quioh²¹ Dió³²; hi³ né¹ jnoh¹ siáh³ hi³ tiá² jmuh³² yáh³ hnú² jan² quien² hi³ jan² tiá² quien².¹⁷ Jáun² hnáu² jnoh¹ hi³ hnú² juáh¹³ la³ cun³ hi³ lín²³ hnú²: ¿Hí¹ ca³tí²¹ má¹hmah²¹ jnoh¹ quie³ hi³ mí³² *tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ juú² Roma, ho³ tiá² hniáu³²?

¹⁸ Tí³la³ Jesús má¹ná¹, ca³lí³tsin² bíh¹ la³ cun³ hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³ jmí¹ ná¹tioh³ jáun² tsí³ tsá² hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hnoh² tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹! ¿He³ láih³² cá² lau²³ hnoh² jná¹³?¹⁹ Híe¹ náh² cáun² quie³ hi³ qui³ ma³hmah²¹ náh² jáun² neh²¹.

Hi³ jáun² tsá² hí³ ca³cué³ cáun² *cú¹tiáu².²⁰ Jmí¹ jáun² ca³ngáih³ Jesús tsá² hí³:

—¿Hin² mí³ ní¹ tá²lá¹ ní¹ lá², hi³ hin² hi³ jmái² tón³² lá² siáh³?

²¹ Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Quioh²¹ *tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ bíh¹ ní³².

Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jáun² cuéh³ náh² tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ la³ cun³ hi³ ca³tín¹ hiáuh³, hi³ cuéh³ náh² siáh³ Dió³² la³ cun³ hi³ ca³tín¹.

22 Jmí¹ má²lí²niéi³² tsú² jái¹³ jáun² né³, lí¹ ca³ta³ná¹jé³² bíh¹, hí³ jáun² ja³tanh²¹ bíh¹, jáun² hnga² bíh¹ Jesús jái³²í¹ ca³ta³zanh¹.

Nga² tsáu² ca³tí²¹ hí³ jenh¹³ tsú²

(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

23 Jmái¹ jáun² siáh³ cua³taunh²¹ ma³ jan² tsá² *saduceos hí³ cua³jien³ Jesús. Tsá² cu³ níó³ tsá² saduceos hí³ tiá² ta²¹ haih²¹ yáh³ hí³ jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³; hí³ jáun² bí¹ jlánh¹ ca³ñí¹ngah¹ dí² Jesús jái¹³ lá²:

24 —Tí³², hla¹ Moisés ca³juáh³ hí³ ní¹juáh³ jan² tsá²ñuh² ca³jéinh³² cuo², hí³ jun³ bíh¹ ta³ tiá² jon² ca³lí³zian² quionh³ tsá²mí³ hí³, jáun² dá¹jon²¹ tsú² ca³tin¹ jéinh³² cuo² quionh³ tsá²mí³hnái³ hí³ hí³ jáun² lí³zian² jon² ca³tin¹ hla¹ rainh²¹. 25 Jáun² né³, ja¹ quiú¹³ jnoh¹ jmí¹ zian² cá² mí¹zionh² tsá²ñuh² hí³ jmí¹ ná¹lín³ quiaun³ má²tún² rainh²¹ jan² jméi² mí¹ziú¹³. Tsá² má²ján³ né³ ca³jéinh³² cuo² quionh³ tsá²mí³, tí³la³ jun³ bíh¹ ta³ tiá² jon² ca³lí³zian² hí¹ jan², hí³ jáun² dá¹jon²¹ bíh¹ hla¹ hí³ ca³jéinh³² siáh³ cuo² quionh³ tsá²mí³ hnái³ hí³.

26 La³ jáun² bíh¹ siáh³ lí³ ní¹con² tsá² ní¹ má²gon³ hí³ ca³la³ ní¹ jun¹; jáun² tsá² ní¹ má²gaun³ siáh³ ca³jan³ tsá²mí³ hí³. La³ jáun² bíh¹ lí³ quioh²¹ tán¹ quiaun³ tsá²ñuh² hí³. 27 Jáun² ní¹ ca³tauh³ né³, jun³ bíh¹ siáh³ tsá²mí³ hí³ hnga². 28 Hí³ jáun² né³, ní¹ má²tí³ ní¹ ca³jenh¹³ tsú², ħhin² dá² tsánh² tsá² quiaun³ hí³ lí¹³ ní²cuo² tsá²mí³ hí³, quí¹ tán¹ quiaun³ bíh¹ tsú² ca³jéinh³² cuo² quionh³ tsá²mí³ hí³?

29 Jáun² Jesús ca³ngái³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² dá² lí¹ ná¹tsá²con² bíh¹ náh², quí¹ cun³ñí¹ hí³ tiá² cuin² náh² Sí² quioh²¹ Dió³², hí³ sa³jun³ pí³ quioh²¹ Dió³². 30 Quí¹ ní¹ má¹ca³jenh¹³ tsú² ja¹ hla¹, tiá² hin² jéinh³² yáh³ cuo², hí³ sa³jun³ cuen³ yáh³ tsú² jon² hí³ jéinh³²

cuo², quí¹ má¹jáun² dá² má²lín¹³ tsú² la³jmí¹ lín³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² bíh¹, tsá² tionh² hí³ hñu³mí³cuú². 31 Tí³la³ hí³ ca³tí²¹ jái¹³ ní¹juáh³ hí³ tson² jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³ né³, ħtiá¹ má²ca³híh³ hnoh² la³ cun³ jái¹³ hí³ ca³juáh³ jáun² Dió³² hnga² dúh¹?, jmí¹ ca³juáh³ tsá² la³ lá²: 32 “;Jná¹³ bíh¹ la³² Dió³² Juo¹³ Há²bran²¹, Isaac jí³ Jacob ní² siáh³!” Quí¹ Dió³² dá² lín³ Dió³² Juo¹³ tsá² zian² bíh¹, tiá² lí¹³ yáh³ lín³ tsú² Dió³² Juo¹³ tsá² má²jún¹.

33 Jmí¹ má²lí²niéi³² tsá² tionh² la³ cu³ la³ jéin³ hí³ jái¹³ ní² né³, lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ tsú² ca³tí²¹ jái¹³ hí³ hleh³² jáun² Jesús.

Héih³² hí³ jlánh¹ bíh¹ quien²

(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)

34 Jmí¹ ca³lí³ ní³² tsá² fariseos hí³ Jesús ca³jmú³ hí³ tsá² saduceos lí¹ tiá² ní³² he³ nga³, hí³ jáun² ca³ngih³² dí² tiáunh¹. 35 Hí³ jáun² jan² tsá² hí³, tsá² lín³ tí³² liei²¹, jmí¹ hnió³ ca³ lan³ Jesús, hí³ ca³ngáih³ dí² la³ lá²:

36 —Hnú² Tí³², ní¹ ca³la³ jí³² héih³² zia³² ní¹ liei²¹, ħhín² bíh¹ héih³² hí³ jlánh¹ bíh¹ quien²?

37 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—“Ma³hno¹ Dió³² Juóuh³² ca³la³ jonh³ jmí¹ honh², la³jí³² jmí²chí³ quián¹³ jí³ la³jí³² hí³ lín²³ nú² ní² siáh³”. 38 Hí³ ní² bíh¹ héih³² la³ní¹, héih³² hí³ jlánh¹ bí¹ quien² ní¹ ca³la³ jí³² héih³². 39 Hí³ héih³² ní¹ má²tun³ né³ mí¹ tiá² cá²ren² bíh¹, hí³ juáh³ la³ lá²: “Ma³hno¹ tsá²mí³cuóun² renh² la³jmí¹ hno³ nú² huen²”. 40 Tá¹ tun³ héih³² ní² bíh¹ lí³ mí¹zioh²¹ quioh²¹ tá¹ cáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés jí³ la³jí³² la³ cun³ hí³ ca³híe³ tsá² ca³lin³ hí³ *tí³² jé¹ Dió³² ní² siáh³.

**ħHin² bíh¹ jón²zih¹
jón²cho¹ Tsá² lín¹³ Cristo?**

(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

41 Tá¹ la³ jmí¹ ná¹ngih³² jáun² tsá² fariseos hí³, 42 jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿He³ lánh³ lín²³ hnoh² hi³ ca³tin¹ Tsá² lín¹³ Cristo? ¿Hin² jón²zfh¹ jón²cho¹ hí³?

Tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹ bíh¹ hí³.

⁴³ Jmí¹jaún² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Ní¹juáh³ la³ ní² né³, ¿he³ bí¹ lánh³ rón³² sa³ ca³juáh³ yáh³ hla¹ Dá²vi²¹ hnga² cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹, hí³ Juo¹³ bíh¹ dí² Tsá² lín³ Cristo? Quí¹ hla¹ Dá²vi²¹ ca³juáh³ la³ lá²:

⁴⁴ Dió³² Juóu³² jná¹³ ca³záih³ Tí³² Juóu³² jná¹³:

Tí³ cuá² chu²¹ quion²¹ jná¹³ ní³, ca³la³ tí³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ jmu¹ jná¹³ hí³ tsá² hau² hnú² lín¹³ la³jmí¹ lí³ cáun² jli²¹ hí³ hí¹ cú¹pih²¹ tiá² quien²,

hí³ ná¹tsin²¹ hnú² tanh¹.

⁴⁵ Jáun² né³, ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ hí³ Tsá² lín¹³ Cristo lín³ jan² tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹, ní¹juáh³ ta³bí¹ hnga² yáh³ hla¹ Dá²vi²¹ la³ ca³juáh³ hí³ Juo¹³ bíh¹ tsú² Tsá² lín¹³ hí³ Cristo?

⁴⁶ Hí³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³ tiú²uú² ca³lí³ nga³ hí¹ cáun² jái¹³; hí³ jáun² la³ cun³ jmái¹ jáun² né³, hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin² ca³tia³ tsf³ hí³ nga³ hí¹ cáun² jái¹³ ní¹con² tsú².

**Jesús jñéhí²³ tsáu¹³ tsá²
fariseos jí³ tí³² liei²¹**

(Marcos 12:38-40; Lucas
11:37-54; 20:45-47)

23 Jmí¹jaún² ca³juáh³ Jesús ní¹con² tsá² ní³tú¹ ní³lín¹³ chí¹ca¹ chí¹tón²¹ cu³héin¹ tsú², jí³ ní¹con² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² dí², hí³ juáh³ dí² la³ lá²:

²—Tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ jí³ tsá² *fariseos ní² ná¹ho² jái¹³ hí³ tín² niá³² jái¹³ hí³ rá¹tioh³ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés. ³Hí³ jáun² né³, tionh² náh² ta²¹ la³ cun³ la³jí³² jái¹³ hí³ juáh³ tsú² jáun², tí³la³ ha³ lí² cán² náh² nóh³² quioh²¹ tsú²

má¹ná¹, quí¹ tsá² hí³ dá² hie³² cáun² jú¹ tson², tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, la³ siáh³ bíh¹ jmu² tsú² hmóu³². ⁴Quí¹ tsá² hí³ dá² jlánh¹ jmu² héih³² huáh² tsf³ ní¹con² tsáu², héih³² hí³ hí¹juáh³ hmóu³² tsú² tiá² hnió³ ma³tí³². ⁵La³jí³² hí³ jmu² tsú² jáun², jmu² tsú² cun³ní¹ hí³ hnió³ tsú² jíe³ tsáu² bíh¹. Tsá² hí³ jlánh¹ zain³² pí³ tsáih³ hná¹ hmih³² hú³ má²ná¹tón²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³² la³cáun² chí¹quie¹³ jí³ cuo² tsú² ní² siáh³, hí³ zain³² tsú² qufh³² siáh³ hmih³² hí³ hai²¹ láuh¹³ tí³ jlánh¹ bíh¹ cuo² la³ cónh³ bí¹ hí³ quih³² lí³ua³ jan² tsáu². ⁶Tsá² hí³ siáh³ jlánh¹ hniá¹ tiánh³ ní¹ chu²¹ ní¹ má¹ca³cha³táunh¹ lí³ua³ cáun² ní¹ nio² jmái¹, hí³ hniá¹ siáh³ tiánh³ ní¹ jlánh¹ bí¹ quien² hñu³ cuáh³² quioh²¹, ⁷hí³ jlánh¹ hniá¹ tsú² siáh³ hí³ tsáu² cuen³ Dió³² ní¹ má¹ca³jenh² dí² tsáu² ja¹ hmah²¹, hí³ hniá¹ tsú² siáh³ hí³ té³ tsáu²: “¡Tí³²!”

⁸”Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, tiá² hniáuh³² yáh³ jmúh¹³ hnoh² hniá¹ hí³ tsáu² té³ “Tí³²”. Quí¹ má²tún² renh² bíh¹ hnoh² la³jín³² náh², hí³ jí³²la³ jan² tán¹ bíh¹ Tí³² Juóuh³² náh² zian². ⁹Ha³ lí² lí¹ teh² náh² “Tia²¹” lí³ua³ jan² tsá² zian² ní¹ hue²¹ lá², quí¹ jí³²la³ jan² tán¹ bíh¹ Néh² náh² zian², Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú². ¹⁰Sa³jun³ jmúh¹³ náh² hí³ té³ tsáu² hnoh² tsá² chín¹, quí¹ jí³²la³ jan² tán¹ Tsá² lín³ Cristo bíh¹ lín³ Tsá² chín¹ ní¹con² hnoh². ¹¹Quí¹ ní¹juáh³ jan² tsá² má²cón³² tsá² ní¹ hná¹ ní², tsá² hí³ bíh¹ tsá² tí³ jlánh¹ quien² ja¹ quián¹³ hnoh². ¹²Lí³ua³ jan² tsá² jmu² quien², tí³ méih³ bíh¹ hí³ quien² tsú², hí³ ní¹juáh³ tsá² tiá² jmu² quien² né³, tsá² la³ hí³ tí³ lí³ quien² bíh¹.

¹³”Jlánh¹ juon²³ hnoh² tí³² liei²¹ jí³ hnoh² tsá² fariseos tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹, quí¹ hnoh² dá² quí² jna²³ bíh¹ ní¹con² tsáu², hí³ jáun² tiá² lí¹³ tónh³² tsú² jo³cuo² Dió³². Tiá² hnáuh² yáh³ hnoh² tonh²¹ hmóu³², hí³ sa³jun³ cueh³² yáh³ hnoh² jái¹³ hí³ tónh³² tsá² hnió³ tónh³². ¹⁴[”Jlánh¹ juon²³ hnoh²

tí³² liei²¹ jí³ hnoh² tsá² fariseos, tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹!, quí¹ hnoh² dá² quin³² náh² la³ jí³ sí¹ hñú¹³ tsá² mí³ hnái³, má¹ lí³² jáun² né³ má² rainh³² náh² máh¹ cun³ quionh³ hi³ lienh¹ náh² Dió³² ué³ lín³². Cun³ ní¹ hi³ jáun², tí³ jlánh¹ bí¹ huáh² tsí³ héih³² hi³ tá¹ tsin¹ hnoh² ní¹ má¹ jáun².]

15 ”, Jlánh¹ juon²³ hnoh² tí³² liei²¹ jí³ hnoh² tsá² fariseos, tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹! Hnoh² jlánh¹ ní³ táunh¹ náh² tá¹ cáun² cuá¹ hué²¹ hi³ jmuh³² náh² pí³ lín³² hi³ janh²¹ náh² uá¹ jin¹ jan² tsáu² bíh¹, hi³ jáun² ní¹ má¹ cá³ janh²¹ náh² tsú² né³, jmuh³² náh² hi³ tsá² hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹ má² cá³ tin¹ tsa³ táunh¹ quiu³ juóu³² la³ cónh³ bíh¹ hmóu³² náh².

16 ”, Jlánh¹ juon²³ hnoh², hnoh² tsá² ten³ tsá² ná¹ quiánh¹ náh² ní¹ jui³²! Quí¹ hnoh² juánh³: “Ní¹ juáh³ jan² tsá² jmu² jái¹³ hi³ hie³² cuáh³² chín¹, jáun² tiá² lin¹ tion³ hniáuh³² ma³ tí³² yáh³ tsú² jái¹³ jáun²; tí³ la³ ní¹ juáh³ hi³ hie³² tsú² cú¹ mí¹ niau²¹ hi³ tioh³ hñu³ cuáh³² né³, hi³ jáun² bíh¹ hú¹ tá¹ má² hniáuh³² ma³ tí³² tsú²”. 17 ; Tsá² cáun¹ te³! ¿He³ dá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien²: hí¹ cú¹ mí¹ niau²¹, ho³ cuáh³² hi³ ca³ ma³ hien²¹ uá¹ cú¹ mí¹ niau²¹? 18 Ja³ bí¹ juánh³ siáh³ hnoh² la³ lá²: “Lí³ ua³ jan² tsá² jmu² jái¹³ hi³ hie³² ní¹ hiú¹³ ní¹ má¹ cá³ jmú³ jái¹³, tiá² lin¹ tion³ hniáuh³² ma³ tí³² tsú² jái¹³ jáun²; tí³ la³ ní¹ juáh³ tsá² hie³² la³ cun³ hi³ má² lí² cuéh³² tsú² Dió³² né³, hi³ ná¹ tsí²¹ ní¹ hiú¹³, jáun² jái¹³ la³ jáun² bíh¹ hú¹ tá¹ hniáuh³² ma³ tí³² tsú²”. 19 ; Tsá² cáun¹ te³! ¿He³ bíh¹ tí³ jlánh¹ quien²: hí¹ hi³ ná¹ tsí²¹ ní¹ hiú¹³, ho³ hnga² uá¹ ní¹ hiú¹³, ní¹ jmu² hi³ lí² hien¹ hi³ lí¹ cue³² tsú² jáun²? 20 Quí¹ ní¹ juáh³ tsá² hie³² ní¹ hiú¹³ ní¹ má¹ cá³ jmú³ jái¹³, jun³ juáh¹³ má² lí² hie³² jmáh³ la³ ní¹ hiú¹³ yáh³ tsú², quí¹ jí³ la³ jí³² hi³ ná¹ tsí²¹ bíh¹ ní¹ jáun² má² lí² hie³² tsú², 21 hi³ ní¹ juáh³ tsá² hie³² cuáh³² chín¹ ní¹ má¹ cá³ ma³ tson² jái¹³

quioh²¹ né³, jun³ juáh¹³ má² lí² hie³² jmáh³ la³ cuáh³² yáh³ tsú², quí¹ hi³ má² lí² hien³ tsú² jí³ Dió³² bíh¹, Tsá² cuá³ ní¹ jáun². 22 Ja³ bí¹ ní¹ juáh³ tsá² hie³² hñu³ mí³ cuú² ní¹ má¹ cá³ ma³ tson² jái¹³ quioh²¹, jáun² má² hie³² tsú² siáh³ la³ jí³ hmá² sí¹ quioh²¹ bíh¹ Dió³², jí³ hnga² Dió³² Tsá² cuá¹ tsí²¹ siáh³ hmá² sí¹ jáun².

23 ”, Jlánh¹ juon²³ hnoh² tsá² ná¹ lín³ tí³² liei²¹ jí³ hnoh² siáh³ tsá² fariseos, hnoh² tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹! Re² bíh¹ má² ná¹ cueh³² hnoh² cáun² la³ cun³ quia³ ní¹ con² Dió³² la³ jí³² ní¹ hi³ zia³² quián¹³, hí¹ la³ tí³ zié² yáh³ cueh³² náh² la³ jáun², jí³ má² hna³ eneldo jí³ má² hna³ comino ní² siáh³. Tí³ la³ má¹ lí³² jáun² né³ tiá² ma³ quien¹³ yáh³ náh² héih³² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ rá¹ tioh³ ní¹ liei²¹, la³ cun³ hi³ jmí¹ lí³ rá¹ tsih³² náh² héih³² cú² tso², hi³ ja³² mí³ honh² náh², jí³ hi³ lín³ náh² tsá² ma³ tí³² jé¹ ní² siáh³. Tí³ la³ jun³ juáh¹³ hi³ cháh¹ tí³ có³² la³ cun³ hi³ má² ná¹ jmuh³² jáun² yáh³ náh² hi³ jmúh¹³ náh² hi³ ní². 24 ; Hnoh² tsá² ten³ tsá² quiánh¹ náh² ní¹ jui³², hnoh² jlánh¹ ma³ jíh¹³ má³² hi³ cuin²³ náh² lú¹³, tí³ la³ jáh³ cánh¹ jáh³ la³ camello né³ cáun² nah¹ bíh¹ náh²!

25 ”, Jlánh¹ juon²³ hnoh² tí³² liei²¹ jí³ hnoh² tsá² fariseos, tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹!, quí¹ hnoh² dá² jlánh¹ sí² rainh³² náh² cuá¹ uon² jmáh³ la³ tí³ coh³ bíh¹, tí³ la³ hñu³ honh² náh² né³, jmáh³ la³ hi³ hlah³ hi³ hó³² bíh¹ tiu³ canh², hi³ tsính² náh² hi³ quioh²¹ tsáu², jí³ hi³ dí¹ quián¹ náh² má¹ zían¹³ siáh³ cun³ tin² honh² hmóu³². 26 Hnoh² tsá² fariseos te³; la³ ní¹ tín² ma³ jí¹³ náh² tí³ ñeh² cuá¹ uon², hi³ jáun² má¹ jáun² lí³ jí² bíh¹ siáh³ tí³ coh³.

27 ”, Jlánh¹ juon²³ hnoh² tí³² liei²¹ jí³ tsá² fariseos ní², tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹!, quí¹ hnoh² dá² ná¹ lín³ náh² la³ jmí¹ lí³ jéin³ lo¹ quioh²¹ hla¹ hi³ lí³ tiáu² jmáh³ la³ tí³ coh³ hi³ jáun² jlánh¹ re² jniá³, tí³ la³ tí³ ñeh² né³ ná¹ cónh²¹ hná¹

mú²¹ jí³ la³ jí³² hí³ hlah³ hí³ hó³² quioh²¹
hla¹. ²⁸La³ jáun² bíh¹ lín³ hnoh²; ní¹ ta³
ní¹ tsáu² jniá³ hnoh² chun¹ lín²¹, tí³la³
hñu³ honh² náh² né³, jmáh³la³ tí¹jái²
bíh¹ ná¹cónh²¹ jí³ la³ jí³² hí³ hlah³ hí³
dí¹quiaunh²¹ honh² náh² ní² siáh³.

²⁹”; Jlánh¹ ma³ juon²³ hnoh² tí³² liei²¹
jí³ hnoh² tsá² fariseos, tsá² lín³ náh² la³
cá¹ la³ jéinh¹! Hnoh² ná¹jmóuh¹ náh²
tá²hón³² quioh²¹ tsá² ca³lín³ hí³ *tí³² jé¹
Dió³², jí³ hí³ jmuh³² náh² siáh³ re² jniá³
jéin³ lo¹ ná¹táun³ ní¹ ná¹hú¹hón²¹ tsá²
chun¹ hí³, ³⁰ hí³ má¹lí³² jáun² né³, juánh³
náh²: “Sá¹jmí¹ jnoh¹ bíh¹ má²ziáun²
jmái¹ hí³ jmí¹ zian² tsá²haun³² dí¹hio³
nú¹deh³ dí² jmí¹tin², ha³ tiá² jmí¹ jmú¹³
yáh³ dí² cá²hon³ quiúnh¹ tsú² jmí¹
ca³ma³tsan² tsú² jáun² tsá² jmí¹ ná¹lín³
hí³ tí³² jé¹ Dió³²”. ³¹ Cun³quionh³ jái¹³
ní² má²ná¹má²lih²¹ hnoh² hí³ hnoh² bíh¹
jón²zih¹ jón²cho¹ tsá² ca³ma³tsan² hí³
*tí³² jé¹ Dió³². ³² Jáun² né³, jma³tauh²¹
náh² hná¹ ta²¹ hí³ ca³ma³liáu³² jáun²
dí²hioh³ nú²deh³ náh² jmí¹tin²!

³³”; Tsá² ná¹lín³ jáh³ hláinh¹ bíh¹
hnoh², jón²zih¹ jón²cho¹ jáh³ hláih¹ jáh³
hon²! ĴHa³ bí¹ lánh³ rón³² liáun³ hnoh²
ca³tí²¹ hí³ cuá¹ma³tsoh¹ náh² honh²
quiu³juóu³²? ³⁴ Cun³ní¹ hí³ ca³tí²¹ hí³
jáun² bíh¹ zein²¹ jná¹³ ní¹con² hnoh²
tsá² ná¹lín³ tí³² jé¹ Dió³², tsá² quia³lín³
jmí¹ tsí³, jí³ tsá² ná¹lín³ tí³² ní² siáh³.
Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, jngih¹³ bíh¹ náh²
tsá² hí³, hí³ ma³ jan² tsá² hí³ ton¹³ náh²
crei²¹, ma³ jan² quiú¹ pan¹³ náh² ca³la³
tí³ hñu³ cuáh³² quián¹³ náh², jí³ hí³
cuá¹hí¹ cuá¹tsin²¹ náh² tsú² siáh³ ma³
quin³² ma³ caun³² juú². ³⁵ Hí³ jáun² la³
jáun² bíh¹ lí¹³ hí³ tá¹can¹ hnoh² ca³tí²¹
jmí² hí³ ca³táin² quioh²¹ tsá² chun¹ tsá²
ca³ma³tsau² hí³ tsáu², ca³la³ cun³ jmái¹
hí³ ca³táin² jáun² jmí²hán¹ hla¹ Abel
tsá² chun¹ hí³ la³ tí³ jmái¹ hí³ ca³táin²
jáun² jmí²hán¹ hla¹ Zacarías jon² hla¹
Barachías tsá² ca³jngih³² hnoh² hí³ ja¹
quioh²¹ ní¹hiú¹³ quionh³ ní¹ jlánh¹ bíh¹

hén¹ quioh²¹ cuáh³² chín¹ ní² siáh³.
³⁶ Jú¹ tson² bíh¹ juo³ jná¹³ hnoh², hí³ tsá²
zian² né³² bíh¹ tá¹can¹ jmí²hán¹ la³jín³²
tsá² ca³ma³tsan² tsú² hí³.

**Jesús jéinh³² hlah³ hí³ ca³tin¹
tsá² zian² Jerusalén**

(Lucas 13:34-35; 19:41-44)

³⁷”; Hnú² juú² Jerusalén, hnú² bíh¹ tsá²
jngih²³ nú² tí³² jé¹ Dió³², tsá² zen² Dió³²
ní¹con² nú², hí³ quí¹ jlan¹ nú² quín¹!
ĴHliáun³ jéin³² bíh¹ jmí¹ hnó²¹ jná¹³
hí³ chan²¹ jon³zih¹ hnu² la³jmí¹ chan²
cá¹hio³ cu³lí²¹ jon² ñeh² chí¹pí¹³; tí³la³
hnú² má¹ná¹, tiá² ca³lí³hnáuh² yáh³ la³
jáun²! ³⁸ Sá¹ní² jie³, tiú²uú² taunh²¹ yáh³
jné¹³ hó¹ní³², [jáun² má²ca³ta³huen¹³
bíh¹ hnú²]. ³⁹ Hí³ juanh³² jné¹³ siáh³,
tiú²uú² jie¹ yáh³ hnú² jné¹³ ca³la³ tí³
ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hí³ juáh¹³ nú².
“ĴHénh³ ma³ chun¹ Tsá² cuá¹jáunh²³
cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³² Juo¹³
dí²!”

**Jesús juáh³ hí³ chau²¹ jmái¹
tsúnh¹³ cuáh³² chín¹**

(Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6)

24 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, Jesús
cua³han³ hñu³ cuáh³² chín¹, hí³
tá¹la³ má²cuá¹tsanh³² tsú² jáun² né³
ca³ma³janh³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
ní¹con², hí³ ca³ma³liáu³² hí³ hie³² hná¹
hiah³² cuáh³² ní¹con² dí². ² Tí³la³ Jesús
né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—ĴJéh²¹ hnoh² la³jí³² hí³ lá²? Jú¹
tson² juo³ jné¹³ hnoh², hí³ ní¹ lá² chau²¹
jmái¹ lí¹³ hí³ hí¹ cá² mái³ quín¹ tiú²uú²
ná¹juin¹ ní¹ quín¹ rainh²¹; la³jí³² bíh¹
juú¹ tsúnh¹³.

Ha³ lánh³ rón³² lí³ lin¹ ní¹ táuh³ jmái¹

(Marcos 13:3-23; Lucas
21:7-24; 17:22-24)

³ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ siáh³
Jesús tsi³ máh³ Olivos; hí³ tá¹la³ jmí¹
má²cuá¹tón²¹ tsú² tsi³ máh³ jáun² né³,

tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ja³taunh²¹ nĩ¹
cuá³ tsú² hí³ ca³nĩ¹zeh¹ dí¹ la³ lá² tá¹la³
tiá² hin² zian²:

—Hnú² jnoh¹ hí³ juáh¹³ hnú² ha³ lĩh³
lí¹³ hí³ má²lí²juah²¹ hnú² jáun². ¿He³ dá²
lí²¹ lí³ zia³² nĩ¹ má²tí³ nĩ¹ ñeih²¹ hnú², jí³
jmái¹ hí³ táuh³ tá¹ cáun² nĩ¹ hué²¹ lá²?

⁴ Jmá¹ jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Hua³hín¹³ lín³² náh² jmu³, hí¹ jan²
lí² hin² cuí¹ má¹cau² náh². ⁵ Quí¹ juóun³²
lín³² tsáu² ja³taunh¹ hí³ ja³jmú³ hí³ lín³
la³juah²¹ dú¹ já¹³, hí³ ja³juah²¹: “¡Jná¹³
bíh¹ lín³ Cristo!”, jáun² juóun³² lín³² bíh¹
tsáu² ma³can² tsú². ⁶ Hnoh² náih¹ náh²
hí³ má²zia³² hniéi² tí³ hlá² tí³ nĩ²; tí³la³
ha³ lí² juen³ náh² má¹ná¹, quí¹ la³ jáun²
ca³tí²¹ lí¹³ bíh¹ tĩn²; tí³la³ jun³juáh¹³ hí³
má²tsa³hín³ yáh³ jaun³². ⁷ Quí¹ tsá² zian²
cáun² hué³² jmu³ hniéi² quionh³ tsá²
zian² hué³² siáh³, jí³ tsá² hín¹³ hué³² nĩ¹
hliáun³ siáh³ quiú³ tĩn³ quionh³ tsá²ján²
tsá²ján²; hí³ nĩ¹ hliáun³ siáh³ lí³ zia³²
ho³cuóun³ jí³ hí³ qui³ jie³ hué³² tiá³
lín³². ⁸ Tĩ³la³ jí³lí³² hí³ nĩ² má¹ná¹, cu³ ja¹
má²ca³lí³liau³ bíh¹ hí³ ma³tso² tsáu² tsí³,
jun³juáh¹³ má²hnáú² yáh³.

⁹ “Má¹ jáun² jienh³ tsú² hnoh² nĩ¹
cuá¹ma³tsoh¹ náh² honh², jí³ hí³ jngah³
tsú² nĩ² siáh³; hí³ tá¹ cáun² hngá¹máh³
bíh¹ lí³hau² tsú² hnoh² cun³nĩ¹ hí³ ca³tĩn¹
jná¹³. ¹⁰ Jmái¹ jáun² né³ juóun³² lín³²
tsáu² tiánh³ tí³ có³² ca³tĩ²¹ la³ cun³
hí³ taunh³² ta²¹, hí³ lí³hó² lí³uon² tsú²
rainh²¹, jí³ hí³ tsá²ján² tsá²ján² bíh¹ tsú²
tu³ hna³ rainh²¹. ¹¹ Má¹ jáun² ma³jnia³²
juóun³² lín³² tsá² tí¹ jáin², hí³ juáh³ hí³
lín³ *tí³² jē¹ Dió³², hí³ jáun² juóun³² lín³²
bíh¹ tsáu² lí³can². ¹² Cun³nĩ¹ hí³ cun³
jmá² cun³ jnia³² tí³ lí³mí¹ tsá²lí²hliáun²³
hí³ hlah³ hí³ hó³², jáun² juóun³² bíh¹
tsáu² tiú²uú² lí³ hnáú³ lí¹³. ¹³ Tĩ³la³
nĩ¹juáh³ tsá² nio² cáun² tsí³ la³ má²nio²
jáun² ca³la³ tí³ nĩ¹ cá¹táuh³ jmái¹ né³,
tsá² hí³ bíh¹ liáun³. ¹⁴ Hí³ jú¹ chú³²
ca³tĩ²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsú²
jo³cuo² Dió³² né³, há¹ ngá¹³ tá¹ cáun²

hngá¹máh³, hí³ jáun² la³jín³² tsá² zian²
tá¹ cáun² hngá¹máh³ lí¹³ lí³ cuoh²; hí³
jáun² má¹jáun² máh³ má²lí³liau³ hí³
táuh³ jmái¹.

¹⁵ ”Hla¹ Daniel tí³² jē¹ Dió³² ca³hléh³
hí³ ca³tĩ²¹ hí³ hlah³ hí³ hó³², hí³ jmu²
jáun² hí³ hliáh¹³ nĩ¹ híen¹. Jáun² nĩ¹juáh³
má²jíeh³² hnoh² hí³ hí³ jáun² má²nio²
nĩ¹ híen¹ né³, —nĩ¹juáh³ tsá² hí³² jái¹³
lá², cuí¹ ngĩ¹³ tsú²—, ¹⁶ hí³ jáun² jmái¹
jáun² má²hniáuh³² cuon³ tsá² hín¹³ tí³
Judea nĩ¹ lí³ máh³. ¹⁷ Jáun² nĩ¹juáh³ tsá²
cuá¹tsĩ²¹ tsáih³ hnú³ má² tsáih³ quioh²¹,
ha³ lí² cuí¹ son² tsú² hí³ tsa³quián³
hí³ nio² ñéih³ quioh²¹, hniáuh³² la³jui³²
cuon³ bíh¹ tsú²; ¹⁸ hí³ nĩ¹juáh³ tsá²
cuá¹hún¹ nĩ¹nái² né³, tiá² hniáuh³² yáh³
tsánh³² tsú² hí³ tsa³quián³ ha¹. ¹⁹ Tĩ³la³
jlanh¹ juo²³ tsá²mi³ tsá² ná¹quian² jon²
jmái¹ jáun², jí³ tsá² ná¹jan² dáin² tiúh²³
nĩ² siáh³! ²⁰ Mĩ¹ náh² nĩ¹con² Dió³² hí³
jáun² tiá² lí³ hniáuh³² cuóunh¹ náh² jmí¹
nĩ²cuóu³, hí³ sa³jun³ *jmái¹ hí³ tionh²
tsú² tie³; ²¹ quí¹ jmái¹ jáun² lí³zia³² cáun²
uu³mĩ²tsĩ³² huáh² tsí³ cu³tĩ¹³, cáun² hí³
hí¹ cónh³ tiá² má²lí³² la³ cun³ jmí¹
lí²¹ hngá¹máh³ lá², hí³ sa³jun³ lí³zia³²
bíh¹ siáh³ tí³ chí¹cáin² jáun². ²² Sá¹jmí¹
hí³ Dió³² tiá² hná³² jmái¹ jáun² dúh¹,
jáun² ca³la³ jín³² bíh¹ tsáu² jmí¹ hiá¹
jmí¹ tsán¹³; tí³la³ cun³nĩ¹ hí³ ca³tĩn¹
tsá² má²ná¹quiánh¹ bíh¹, hí³ jáun² bíh¹
má²ca³hná³ Dió³² jmái¹ jáun².

²³ ”Jáun² né³, nĩ¹juáh³ má¹jáun²
má²zian² tsá² juáh³ nĩ¹con² hnoh²:
“¡Sá¹nĩ² jie³, nĩ¹ lá² má²cuá³ Tsá² lín³
Cristo!”, ho³: “¡Sá¹nĩ² jie³, nĩ¹ zio¹
má²cuá³!”, ha³ lí² lí¹ táunh³ náh² ta²¹.
²⁴ Quí¹ juóun³² bíh¹ tsáu² ja³taunh¹ hí³
ja³ma³cau² hí³ juáh³ hí³ lín³ Cristo, jí³
tsá² juáh³ siáh³ hí³ ná¹lín³ tí³² jē¹ Dió³²,
hí³ jmu³ siáh³ lí²¹ hí³ cáu² hí³ jueh³² lín³²
jí³ hua³jueh³² nĩ² siáh³ hí³ jáun² lí³can²
tsáu², hí³ hí¹ la³ tí³ tsá² má²ca³quianh³
hnga² yáh³ Dió³² ma³can² tsú² siáh³
nĩ¹juáh³ hí³ lí¹³. ²⁵ Sá¹nĩ² jie³ né³, ta³

ñeh³ bñh¹ má²l²juo³ jná¹³ hnoh² jái¹³ nñ². ²⁶Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, nñ¹juáh³ zian² tsá² juáh³: “iSá¹nñ² jie³, ó³² má²zenh² ñí¹ l³ cuá¹ quiéin²¹”, ha³ l² cua³táunh¹ náh² ñí¹ jáun². Ho³ nñ¹juáh³ hi³ juáh³ tsú²: “iSá¹nñ² jie³, lá² má²cuá³ tsú² ñéih³ lá²!”, ha³ l² ta²¹ táunh³ náh². ²⁷Quí¹ la³jmí¹ hia³² sí² quioh²¹ míh³² tí³ máí² hi³ jáun² tai³² ca³la³ tí³ ñí¹ tá²tsí²¹ hiú², la³ jáun² bñh¹ l³ nñ¹ má¹jaunh³² jná¹³, Jon² tsá²mi³cuóun². ²⁸Li³ lin¹ bñh¹ jmái¹ jáun² la³jmí¹ lí²lin¹ ñí¹ rá²jún¹ jáh³ cun³quionh³ hi³ jlánh¹ cuú² ngih³² tú²jue³².

Jmái¹ hi³ jáunh³ Jon² tsá²mi³cuóun²

(Marcos 13:24-37; Lucas 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹”Jáun² la³ cun³ nñ¹ má¹ca³táuh³ uu³mí²tsí³² huáh² tsí³ nñ² né³, má¹jáun² má²nieh¹³ hiú², hi³ zñh² siáh³ tiú²uú² joh¹ cué³², jí³ hi³ ziu³ súh³² siáh³ chí¹jmái²¹ hai²¹ chí³cuú², hi³ hí¹ ca³la³ tí³ pí³ hi³ jniá³ chí³cuú² yáh³ ru³ juá³ siáh³. ³⁰Má¹jáun² jie³ tsú² lí²¹ hñu³mi³cuú² hi³ lin¹ hi³ má²cuá¹jáunh²³ Jon² tsá²mi³cuóun², hi³ jáun² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bñh¹ ho³ jngih³ má¹jáun², quí¹ hi³ jíen³² tsú² Jon² tsá²mi³cuóun² hi³ cuá¹jáunh²³ jui³² ja¹ jnie² chí³cuú² quionh³ pí³ hi³ cáu² hi³ jueh³² hi³ lin¹ hi³ quien² lín³² tsú². ³¹Má¹jáun² zen³ tsú² tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ jíéi³² tiá³ lín³² mí¹ñí², hi³ chan³ cu³lí²¹ tsá² má²ná¹quiánh¹ hí³ joh¹ tsú², tsá² zian² tá¹ quiún³ cuoh¹ mi³cuú², la³ tí³ jo²¹ cá² táun² cá² táun².

³²”Cuí¹ ngí¹³ náh² jái¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ lá² cun³quionh³ hmá² sí² co²: Jíeh³² hnoh² nñ¹juáh³ jmí¹ tá¹jmu¹³ hmá² hi³ má²ná¹hion² siáh³ mu²¹ zñh³, jáun² má²ñíh¹ hnoh² hi³ má²má²janh² bíh¹ jmí¹ ñí²hiú². ³³Ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ siáh³, nñ¹juáh³ má²jíeh³² hnoh² hi³ má²l²la³ jí³² hi³ má²l²juánh³² jná¹³ jáun², jáun²

má²ñíh¹ náh² hi³ ho³hñú¹³ bíh¹ má²zenh² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun². ³⁴Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ la³ jí³² hi³ nñ² l³ ñeh² bíh¹ hi³ hiá¹ tsán¹³ tsá² zian² jmái¹ hi³ ziaun² dí² lá². ³⁵Chau²¹ jmái¹ tsa³hín³ la³ jí³² hi³ jniá³ chí³cuú² la³ má²quionh³ hngá¹máh³ lá², tí³la³ jái¹³ quion²¹ jná¹³ má¹ná¹, tiá² tón³² jmái¹ tsa³hín³ yáh³.

³⁶”Tí³la³ hi³ ca³tí²¹ hín² jmái¹ ho³ hín² la³ nio¹ lí¹³ la³ jáun² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá² hín² ñí³². Hí¹juáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² tionh² hñu³mi³cuú² yáh³ tiá² ñí³², hi³ sa³jun³ hnga² yáh³ Jon² Dió³² ñí³² siáh³; jí³²la³ hnga² bíh¹ Dió³² Jméi² tsú² ñí³².

³⁷”Hi³ jáun² né³, la³jmí¹ lí²¹ jmái¹ hi³ jmí¹ zian² jáun² hla¹ Noé, la³ jáun² bíh¹ uá²jai³² lí¹³ nñ¹ má¹jaunh³² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun². ³⁸Quí¹ jmái¹ jáun², ñeh² bíh¹ hi³ ja³tsauh²¹ jmái², jmí¹ ná¹cú² ná¹hính²³ tsú², hi³ ná¹jéinh³² tsú² cuo² jí³ hi³ ná¹cuen² tsú² tsá²mi³ jon² hi³ jéinh³² cuo², ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ ca³hi³ hla¹ Noé hñu³ cuo² jueh³² jáun². ³⁹Tsá² hí³ né³, tiá² ca³lí³tsin² yáh³ he³ lí¹³ ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ ca³ja³tsauh²¹ jmái², hi³ jáun² ca³hiá² cá²tsan³ bíh¹ jí³lín² tsá² hí³. La³ jáun² bíh¹ siáh³ lí¹³ nñ¹ má¹jaunh³² Jon² tsá²mi³cuóun². ⁴⁰Jmái¹ jáun² tiáunh¹ gon³ tsá²ñuh² ñí¹nái²; jan² bíh¹ tsá² hí³ tsánh³², hi³ jan² né³ tá¹zanh¹ bíh¹. ⁴¹Jmái¹ jáun² siáh³, gon³ tsá²mi³ ná¹quih³² cán¹; jan² bíh¹ tsá² hí³ tsánh³², hi³ jan² né³, tá¹zanh¹ bíh¹.

⁴²”Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, ná¹ñí¹ hnoh² tianh³, quí¹ tiá² ñíh¹ yáh³ náh² ha³ lñh³ jáunh³ Juóuh³² náh². ⁴³Tí³la³ cuí¹ lí³ ñíh¹ hnoh² jái¹³ lá²: Sá¹jmí¹ hi³ ñí³² tsá² hñú¹³ hín² la³ nio¹ cuán¹³ háin² ta³ já¹niéi², hi³ jáun² jmí¹ lí¹³ bíh¹ cuá³² tsú² cuá¹ñí¹, hi³ tiá² jmí¹ cué²¹ yáh³ tsú² jái¹³ hi³ hí³ háin² hñú¹³. ⁴⁴Hi³ jáun² bíh¹ hniáuh³² tionh² hnoh² hua³jan²¹, quí¹ cáun² jmái¹ hi³ tiá² lín²³ bíh¹ hnoh² jáunh¹³ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun².

**Tsá² quian²¹ chun¹
ji³ tsá² quian²¹ hláih¹**

(Lucas 12:41-48)

45 "Né³² né³, ní¹juáh³ zian² jan² tsá² quian²¹ chun¹, tsá² jlánh¹ quia³lín³ jmí¹ tsí³, hi³ jáun² juo¹³ tsú² chan³ la³jín³² tsá² quian²¹ ní¹ hná¹ jáun² jo³cuo² hí³ dí² hí³ jmu³ dí² héih³² ní¹con² tsá² hí³, ji³ hí³ jmu³ tsú² siáh³ héih³² hín² la³ nio¹ lí¹³ jmu³ tsú² má³². 46 Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² quian²¹ la³ hí³ ní¹juáh³ hí³ cuá¹má²tí³² tsú² héih³² quioh²¹ juo¹³ ní¹ má¹cuanh³². 47 Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hí³ juo¹³ tsá² hí³ má²chá³² la³ji³² hí³ zioh² jo³cuo² tsú², hí³ jáun² tí³ má²zó³² bíh¹ tá¹³ tsú² lí¹³. 48 Tí³la³ ní¹juáh³ tiá² la³ chun¹ yáh³ tsá² quian²¹ hí³ né³, hí³ cuá¹lín²³ hí³ tiá² má²jáunh³ yáh³ juo¹³, 49 hí³ jáun² tsá² quian²¹ rainh²¹ bíh¹ cuá¹quí² cuá¹quiunh² ji³ hí³ cuá¹cú² cuá¹hính²³ hí³ cuá¹má²héinh³² siáh³ quionh³ tsá² hen²; 50 jáun² juo¹³ tsú² né³, cuánh³² cáun² jmái¹ hí³ tiá² cuá¹jan²¹ bíh¹ tsú², caun² o¹rá¹ hí³ tiá² ní³² tsú² siáh³. 51 Hí³ jáun² má¹jáun² ma³tson¹³ tsú² tsá² hí³ chí¹nga² cu³tí³, hí³ jáun² má¹lí³² jáun² zen³ tsú² ní¹ ca³tín¹ tsa³táunh¹ tsá² lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹. Hí³ jáun² ní¹ jáun² tsa³hó² tsa³jngih³² tiáunh¹, ji³ hí³ tsa³quí² tsa³hon³² lín³² ní² siáh³.

**Jmu² tsú² jái¹³ hí³ ca³tín¹
quian³ tsá¹mái¹³**

25 "Jáun² né³, jmái¹ hí³ lí³ lin¹ hin² tsánh² lí¹³ tónh³² jo³cuo² Dió³² lí¹³ la³jmí¹ cá¹quiunh²¹ quian³ tsá¹mái¹³ tsá² ca³lí³ tén¹ ní¹ ca³jenh² cuo² tsáú². Tsá² hí³ ca³can³ sí² quioh²¹ la³ má²quionh³ jmí² no¹, hí³ jáun² ja³taunh²¹ hí³ ca³ní¹hen¹³ tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ cuo². 2 Tí³la³ hñá³ tsá² hí³ tiá² hua³jan²¹ jmí¹ tiáunh¹ yáh³, hí³ hñá³ né³ lín³ tsá² zian² tsí³. 3 Tsá² tiá² hua³jan²¹

tiáunh¹ hí³ né³, ca³can³ sí² quioh²¹, tí³la³ tiá² ca³can³ yáh³ jmí² no¹ hí³ táuh³²; 4 tí³la³ tsá² zian² tsí³ hí³ né³ ca³can³ sí² quioh²¹ la³ má²quionh³ zí³ ha²¹ jmí² no¹. 5 Tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ cuo² hí³ né³ ca³lén³ bíh¹ ca³lá², jáun² ziu³ bíh¹ ca³tóh³ ní¹ tsá¹mái¹³ hí³, hí³ jáun² ca³cuóun² la³jín³². 6 Hí³ jáun² ta³ hua² ca³nái³² tsú² cáun² mah¹ hí³ ní¹juah²¹: "iLá² má²jaunh³² tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ cuo²; huen³ náh² hí³ ná²hinh²¹ náh² tsú²!" 7 Hí³ jáun² la³jín³² tsá¹mái¹³ hí³ ca³nu³ ca³tiánh³ hí³ ca³héinh³ siáh³ sí² quioh²¹. 8 Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsá² hñá³ tiá² hua³jan²¹ jmí¹ tiáunh¹ hí³ ca³záih³ tsá² hñá³ jmí¹ tiáunh¹ hí³ hua³jan²¹: "Cue¹ tiá³ ca³lá² jmí² no¹ quián¹³ ní¹con² jnoh¹, qui¹ má²ní¹yéi²¹ bíh¹ sí² quiú¹³ jnoh¹". 9 Tí³la³ tsá¹mái¹³ tsá² ná¹tiáunh¹ hí³ hua³jan²¹ né³ ca³záih³ rainh²¹ la³ lá²: "Tiá² jáun² yáh³, qui¹ ní² lí¹ tiá² ca³lain²¹ yáh³ quiú¹³ dí² la³jái³²". Tí³ re² cuá²táunh¹ náh² ní¹ hna² tsú² jmí² no¹ hí³ cuá¹liáh³ náh² quián¹³ hmóu³². 10 Tí³la³ tá¹la³ ca³ní¹lia³² tsá¹mái¹³ hñá³ hí³ jmí² no¹ quioh²¹ né³, cuanh³ bíh¹ tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ cuo². Jáun² tsá¹mái¹³ tsá² jmí¹ tiáunh¹ hí³ hua³jan²¹ né³, taunh³ bíh¹ ñéih³ quionh³ tsá²ñuh² hí³ ní¹ ca³jenh² cuo² tsú², hí³ jáun² ca³jna² bíh¹ ho³hñú¹³ jmí¹ lí²¹ jáun². 11 Hí³ jmí¹ má²cu³lé³ jáun² né³ cua³tanh²¹ tsá²mi³ hñá³ tiá² hua³jan²¹ jmí¹ tiáunh¹ hí³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²: "iNia²¹ tiá³ ho³hñú¹³ hí³ tauh²¹ jnoh¹!" 12 Tí³la³ tsá²ñuh² hí³ ca³ngái³ hí³ juáh³: "Ha³ tiá² hnoh² cuóu³² yáh³ jná¹³ tsá²mi³".

¹³Hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Jáun² né³, tianh³ náh² ná¹ní¹ náh², qui¹ tiá² ñíh¹ yáh³ hnoh² ha³ líh³ chau²¹ jmái¹, ho³ hín² la³ nio¹ jáunh³ Jon² tsá²mi³cuóun².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá²
zia³² hi³ nio² jo³cuo²

(Lucas 19:11-27)

14 ”Ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ lí¹³ ní¹ má¹tí³
ní¹ quianh³ Dió³² tsá² tónh³² jo³cuo²
la³jmí¹ lí²¹ jmái¹ hi³ ngau³ jan² tsá²núh²
ní¹ uóunh³; hi³ jmí¹ tí³ ní¹ cua³hain³²
tsú² né³, ca³teh³ tsá² quian²¹, hi³ jáun²
ca³chá³ dí² quie³ quioh²¹ jo³cuo² tsá² hí³.
15 Jo³cuo² jan² tsá² quian²¹ hí³ ca³chá³
tsú² hñá³ tuh³² tioh³ quiu³quia³ mei²¹
héih³² quie³ *cú¹tiáu² cun³ tá¹ hñá³, hi³
jan² né³ ca³cuéh³ dí² tun³ tuh³² tioh³
quia³tún³ mei²¹ héih³² quie³ cú¹tiáu²
cun³ tá¹ tun³, hi³ jan² né³ ca³cuéh³
dí² cáun² tuh³² tioh³ jñéi³ mei²¹ héih³²
quie³ cú¹tiáu²; ma³ quin³² ma³ jan³² tsá²
hí³ hiauh³ lin¹ la³ cun³ rón³² hi³ lí³
cah¹³ jmái¹ hi³ cóh³². Jmí¹ lí²¹ jáun²
né³ ngau³. 16 Tsá² quian²¹ tsá² ca³héi³
hñá³ tuh³² cú¹tiáu² jáun² ca³jmú³ ta²¹
hi³ ca³ra³tsi³² quie³ jáun², hi³ jáun²
ca³ta³tsaih²¹ cónh³¹ hñá³ tuh³² quie³
jáun². 17 La³ jáun² bíh¹ siáh³ ca³jmú³
tsá² ca³hiauh³ tun³ tuh³² cú¹tiáu², hi³
ca³ta³tsaih²¹ siáh³ cónh³¹ tun³ tuh³²
quie³ jáun². 18 Tí³la³ tsá² ca³héi³ hí³
cáun² tuh³² tán¹ cú¹tiáu² má¹ná¹, ngah³
bíh¹ hi³ ca³ní¹ho³² cáun² táu² hué³² hí³
ca³hmá³ quie³ jáun² quioh²¹ juo¹³.

19 ”Jmí¹ má²já²uén³ lín³² jáun² né³,
cuanh³ bíh¹ juo¹³ tsú². Jmí¹ cuanh²¹
jáun² tsú² né³ ca³ngáih³ tsá² quian²¹ hi³
he³ cónh³ quie³ má²ta³tsaih²¹ tsú² la³
ma³ quin³² ma³ jan³². 20 Tsá² ca³héi³
hñá³ tuh³² cú¹tiáu² cuan³ la³ní¹, hi³
jáun² ca³jienh³ juo¹³ cónh³¹ hñá³ tuh³²
cú¹tiáu² hi³ má²ta³tsaih²¹ jáun², hi³
ca³juáh³ la³ lá²: “Tí³², lá² nio² hñá³ tuh³²
cú¹tiáu² hi³ jmí¹ ca³cuéh¹ hnú² jáun²,
hi³ lá² nio² siáh³ cónh³¹ hñá³ tuh³²
hi³ ca³ta³tsai²¹ jná¹³”. 21 Jáun² juo¹³ tsú²
ca³juáh³: “Jlánh¹ re² la³ ní², hnú² bíh¹
jan² tsá² quian²¹ chun¹, tsá² má²tí³² la³
cun³ rón³² lí³ héih³² hi³ hiáuh²³. Cun³ní¹

hi³ ca³jmuh³ hnú² re² la³ cun³ rón³²
lí³ cú¹píh²¹ hi³ ca³chá³ jná¹³ jo³cuonh²
hnú², hi³ jáun² tí³ hliáun³ bíh¹ má²chá¹³
jné³². Hú³² nēih³
hi³ má¹hiúnh¹³ nú² honh² quiúnh¹ jná¹³”.
22 Jmí¹ lí²¹ jáun² cuan³ siáh³ tsá² quian²¹
tsá² ca³héi³ tun³ tuh³² cú¹tiáu², hi³
ca³juáh³: “Tí³², tun³ tuh³² cú¹tiáu² jmí¹
ca³cuéh¹ hnú² jná¹³, hi³ lá² nio² cónh³¹
tun³ tuh³² cú¹tiáu² hi³ ca³ta³tsai²¹ jná¹³”.
23 Jmí¹ jáun² ca³juáh³ juo¹³ tsú²: “Jlánh¹
re² la³ ní², hnú² bíh¹ jan² tsá² quian²¹
chun¹, tsá² má²tí³² la³ cun³ rón³² lí³
héih³². Hi³ cun³ní¹ hi³ ca³ma³tíh²¹ nú²
la³ cun³ rón³² lí³ cú¹píh²¹ hi³ ca³chá³
jné³² jáun² jo³cuonh² hnú², hi³ jáun² tí³
hliáun³ bíh¹ hi³ má²chá¹³ jné³² jo³cuonh²
hnú² ta³ne³². Hú³² nēih³ hi³ má¹hiúnh¹³
nú² honh² quiúnh¹ jná¹³”.

24 ”Tí³la³ jmí¹ cuan¹ tsá² quian²¹ tsá²
ca³héi³ hí³ cáun² tuh³² tán¹ cú¹tiáu² né³,
tsá² hí³ ca³juáh³ hi³ ca³záih³ juo¹³ la³
lá²: “Tí³², jmí¹ má²nó¹ bíh¹ jné³² hi³ hnú²
jan² tsá² huáh² tsí³, hi³ caun²³ hnú² cáun²
hi³ tiá² lí²jñíh³, jí³ hi³ caun²³ hnú² siáh³
cáun² hi³ tiá² lí²páh³ nú². 25 Hi³ jáun²
bíh¹ jmí¹ juénh² jné³², hi³ jáun² cu³tsa³²
ca³hmá³ jné³² cú¹jueh³² quiéih³ hnú²
hñu³ hué³². Sá¹ní² jie³, lá² bíh¹ rón³²
la³ cun³ rón³² hi³ jmí¹ ca³cuéh¹ hnú²
quián¹³”. 26 Jáun² juo¹³ tsú² ca³ngái³:
“Hnú² tsá² quian²¹ hláih¹, juoh². Jmí¹
la³ má²níh¹ bíh¹ hnú² hi³ jné³² jan²
tsá² caun² cáun² hi³ tiá² lí²jñí³², jí³ hi³
caun³² jné³² siáh³ cáun² hi³ tiá² lí²pá³ ná¹
hí¹ cú¹píh²¹; 27 hi³ jáun² jmí¹ hñiauh²¹
bíh¹ jmuh²¹ hnú² ta²¹ quie³ ní² quion²¹
jné³², uá¹jinh¹ hñu³ ní¹ rá²tsi³² tsú² quie³
bíh¹ jmí¹ cuá¹tionh² nú², hi³ jáun² jmí¹
cuanh²¹ jné³² jmí¹ má²lí¹³ héih¹ jné³² hi³
má²tsin² bíh¹ quie³ quion²¹”. 28 Hi³ jáun²
ca³záih³ tsú² tsá² jmí¹ tionh¹ ní¹ jáun²
la³ lá²: “Quin³² náh² tuh³² tioh³ quie³
ní², hi³ jáun² cuéh³ tsá² quian³² quia³
tuh³² cú¹tiáu². 29 Quí¹ ní¹juáh³ tsá² zia³²
quioh²¹, tí³ hiáuh³ bíh¹, hi³ jáun² tí³ lí³

tú² lí¹ ziaún²³ bíh¹ quioh²¹ tsú² lí¹³; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² zia³² quioh²¹ né³, tí³ quin³ bíh¹ tsú² la³ cun³ cú¹pih²¹ hí³ zia³² quioh²¹ tsú². ³⁰ Hí³ jáun² tí³ cheih³² ní¹ já¹nié² tion³ náh² tsá² quian²¹ tiá² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹ ní², hí³ jáun² ní¹ ní² cu¹ cha³háu³ jí³ hí³ cu¹ cha³quí² cha³hon³²”.

**Jmái¹ hí³ tá¹tsin¹ héih³² tsá²
zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³**

³¹ ”Jáun² né³, ní¹ má¹jaunh³² Jon² tsá²mi³cuóun² hí³ lin¹ hí³ quien², quionh³ tsú² jí³lin² tsá²cuú² tsá²ta³ tsá² tionh² hñu³mi³cuú², hí³ jáun² má¹jáun² né³ cuá³² tsú² ní¹ hmá²si¹ quioh²¹, ní¹ lí³ cú²tú¹ cú²lí¹³. ³² Má¹jáun² cuú¹ ngih¹³ la³jín³² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ ní¹ hó²¹ní¹ tsú², hí³ jáun² tson³ dí² tsá² hí³ la³jmí¹ jmu² jan² tsá² jmu² hua³hí¹³ jáh³, hí³ cánh³ chan² tsú² *já¹ziáh², hí³ cánh³ chan² tsú² siáh³ zéin¹. ³³ Já¹ziáh² chan³ tsú² tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹, hí³ jáun² zéin¹ né³ chan³ tsú² tí³ cuá² cáun¹.

³⁴ ”Má¹jáun² né³, Tsá² lín³ hí³ Re²¹ záih³² tsá² tionh² tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹: “Ná²táunh¹ hnoh² tsá² má²ca³ma³mieh² Nñu³² jná¹³; tíonh³² náh² ní¹ cuá¹quien² Dió³², ní¹ má²ná¹lí³ hua³jan²¹ quián¹³ náh² ca³la³ cun³ jmí¹ ca³jmú³ Dió³² tá¹ cáun² mi³cuú². ³⁵ Quí¹ jmí¹ ca³lí³ ní¹cuóun²¹ jná¹³, hnoh² bíh¹ ca³cuéh¹ má³² hí³ ca³cúh³²; jmí¹ lí²¹ hí¹quíéin² tsin³² jná¹³, hnoh² bíh¹ ca³cuéh¹ jmái² hí³ ca³áih³² jná¹³; jmí¹ lí¹ ca³tí³ ca³ngí³ jná¹³, hnoh² bíh¹ ca³cuéh¹ hñú³. ³⁶ Jmí¹ lí²¹ hí³ tiá² zia³² hán² jná¹³, ca³cuéh¹ bíh¹ hnoh²; jmí¹ ca³lí³ tsáun¹ jná¹³, ca³ní¹jie¹ bíh¹ hnoh²; hí³ ca³ní¹jie¹ bíh¹ siáh³ hnoh² jmí¹ cá¹hú²¹ jná¹³ hñu³mi³lí²”.

³⁷ ”Hí³ jáun² tsá² má²ca³ma³zian² hí³ la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³² né³ lí¹³ juáh³ la³ lá²: “Tí³², chí² dá² jmí¹ ca³neh²¹ jnoh¹ hnú² hí³ ní¹cuon¹³, hí³ jáun² jnoh¹ ca³cué¹³ hí³ ca³quíéih³? Ho³ chí² dá² jmái¹ ca³neh²¹ jnoh¹ hnú² hí³ hí¹quíéin² honh², hí³ jáun² jnoh¹ ca³cué¹³ jmái²?

³⁸ Chí² dá² ca³neh²¹ jnoh¹ hí³ hnú² lí¹ ní³tí¹ ní³ngíh¹, hí³ jáun² jnoh¹ ca³cué¹³ hñú³? Ho³ chí² ca³lí³ hniauh³ hanh² nú², hí³ jáun² jnoh¹ ca³cué¹³? ³⁹ Chí² jímái¹ ca³lí³ tsáun¹ hnú², ho³ hí³ ca³húh³² hnú² hñu³mi³lí², hí³ jáun² jnoh¹ né³ ca³ní¹neh²¹?”

⁴⁰ ”Hí³ jáun² Re²¹ hí³ né³ nga³ la³ lá²: “Jú¹ tson² jaunh³² jná¹³, hí³ lí³ua³ cáun² hí³ ca³jmuh³ náh² ní¹con² lí³ua³ jan² tsá² tsí¹juí³ renh² jná¹³ lá², ní¹con² jná¹³ bíh¹ lí²jmuh³ hnoh² hí³ jáun²”.

⁴¹ ”Ní¹ má¹lí³² jáun² né³ záih³² tsú² tsá² tionh² hí³ tí³ cuá² cáun¹ la³ lá²: “Tí³ ní² cuá²táunh¹ hnoh², hnoh² tsá² má²ca³ta³tonh¹ ní¹ hlah³, cuá²táunh¹ náh² ja¹ sí² tiá² tón³² jmái¹ yéi³² ní¹ má²ná¹lí³ hua³jan²¹ quioh²¹ tsá² hláinh¹ la³ má²quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³. ⁴² Quí¹ jmí¹ lí²¹ ní¹cuóun²¹ jná¹³, tiá² ca³cuéh¹ yáh³ hnoh² má³² cuh²¹ jná¹³; jmí¹ lí²¹ hí¹quíéin² tsin³² jná¹³, ha³ tiá² ca³cuéh¹ yáh³ hnoh² jmái² hí³ aih²¹ jná¹³; ⁴³ jmí¹ lí¹ ca³tí³ ca³ngí³ jná¹³ siáh³, ha³ tiá² hñú³ ca³cuéh¹ yáh³ hnoh². Jmí¹ lí²¹ hí³ tiá² zia³² hán² jná¹³, tiá² lí¹ ca³cuéh¹ yáh³ hnoh² hí¹ cá² tsonh². Jmí¹ ca³lí³ tsáun¹ jná¹³ jí³ hí³ ca³hú³² jná¹³ siáh³ hñu³mi³lí², ha³ tiá² hnoh² ca³ní¹jie¹ yáh³ jná¹³”.

⁴⁴ ”Má¹jáun² né³, tsá² hí³ lí¹³ nga³: “Tí³², chí² dá² ca³neh²¹ jnoh¹ hí³ hnú² ní³ngíh¹ ní¹cuon¹³ ho³ hí³ ní¹húh² nú² jmái²? Chí² ca³neh²¹ jnoh¹ hí³ hnú² lí¹ tí¹ lí¹ ngíh¹? Ho³ chí² hín² dá² jmí¹ ca³lí³ tsáun¹ hnú², ho³ hí³ ca³húh³² hnú² hñu³mi³lí², hí³ jáun² jnoh¹ né³, tiá² ca³má¹hau¹?”

⁴⁵ ”Jáun² Re²¹ né³ nga³ la³ lá²: “Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², lí³ua³ cáun² hí³ tiá² lí²jmuh³ náh² ní¹con² lí³ua³ jan² tsá² tsí¹juí³ lá², ní¹con² jná¹³ bíh¹ tiá² lí²jmuh³ náh²”.

⁴⁶ ”Má¹lí³² jáun² tsa³táunh¹ tsá² hí³ ja¹ sí² ní¹ tsa³ma³tso² tsí³ la³ cun³ jmí¹ hí³nio², tí³la³ tsá² ca³ma³zian² hí³ la³

cun³ hi³ ti³² tsí³ Dió³² má¹ ná¹, tsa³ tánh¹
 ñí¹ lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹ hi³ nio² bíh¹.

Má²ren²¹ tsú² jái¹³ hi³ zanh³ Jesús

(*Marcos 14:1-2; Lucas
 22:1-2; Juan 11:45-53*)

26 Jmí¹ má² lí² juáh³ jáun² Jesús
 la³ jí³² jái¹³ ní² né³, jmí¹ jáun²
 ca³ záih³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²:

²—Má² ná¹ ñíh¹ hnoh² hi³ yó³² tí²¹
 *Jmí¹ hien¹; hi³ jáun² jná¹³ né³, Jon²
 tsá² mi³ cuóun², ton³ tsú² crei²¹ jmái¹
 jáun².

³Hi³ jáun² né³, jmí¹ jáun² ca³ cuú²
 ca³ ngih³² tsá² ná¹ lín³ mi³ jmú³ ñí¹ lí³
 ñí¹ ta²¹ quioh²¹ Caifás tsá² cuá¹ lín³
 mí² tsá² hien¹, quionh³ tsú² tsá² daun³²
 tsá² ná¹ ñí¹ juú². ⁴Hi³ jáun² ñí¹ jáun²
 ca³ ma³ cú¹ ma³ ren²¹ tsú² jái¹³ hi³ zanh³
 Jesús ta³ máih³, hi³ jáun² jngih³ dí².
⁵Jáun² ca³ juónh³ tsú² siáh³ la³ lá²:

—Ha³ tiá² zanh¹³ yáh³ dí² tsú² tá¹ la³
 jmái¹ má¹ ná¹, quí¹ ho³ sa³ ní² lí¹
 ca³ taunh³ tsáu² tiá³ siaun³².

**Jan² tsá² mi³ sé²³ jmí²
 má² ró³² chí¹ Jesús**

(*Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8*)

⁶Hi³ jáun² né³, tá¹ la³ jmí¹ cuá¹ tón²¹
 Jesús já¹ juú² Betania, hñú¹³ Sí¹ mu²¹ tsá²
 jmí¹ téh²³ tsú² hí³ “tsá² lín³ *mi³ ho²¹
 péin³”, ⁷hi³ jáun² ca³ chó³² jan² tsá² mi³
 hí³ quian³² cáun² tse³ mfh¹ hí³ lí³ cún¹
 tiáu² alabastro, hi³ ha²¹ no¹ má² ró³²,
 cáun² hi³ hmuh²¹ lín²¹. Tá¹ la³ cuá¹ tón²¹
 jáun² Jesús ñí¹ mesa ca³ sé³ tsá² mi³ hí³
 no¹ má² ró³² jáun² chí¹ tsú². ⁸Jmí¹ ca³ jie³
 tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² hí³ jáun²,
 jáun² ca³ míh³ tsí³, hi³ jáun² ca³ juu³
 ca³ hlénh³ hí³ juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ lí¹ quí² lí¹ hin²³ yáh³
 tsú² hí³ ní²? ⁹Hi³ ní² dá² cáun² hí³ jmí¹
 lí¹³ tsa³ hnái¹ hmuh²¹ bíh¹, hí³ jáun² quie³
 jáun² jmí¹ lí¹³ cuéh³² tsú² tsá² tia³ mii².

¹⁰Jesús né³ ca³ náí³² jái¹³ jáun², hí³
 jáun² ca³ juáh³:

—¿He³ láih³² ma³ tsan¹³ hnoh² tsí³
 tsá² mi³ lá²? Quí¹ cáun² hí³ chu²¹ bíh¹
 la³² má² lí² jmú³ tsú² ñí¹ con² jná¹³. ¹¹Quí¹
 la³ jí³² jmái¹ bíh¹ zian² tsá² tia³ mii² ja¹
 quián¹³ hnoh², tí³ la³ jná¹³ né³, jun³ juáh¹³
 jmái¹ ca³ la³ jí³² yáh³ cuon¹ jná¹³ ja¹
 quián¹³ hnoh². ¹²Hi³ jáun² la³ cun³
 hí³ má² lí² jmú³ tsá² mi³ lá² ñí¹ con² jná¹³,
 hí³ má² lí² sé³² tsú² jná¹³ no¹ má² ró³²,
 má² lí² jmú³ tsú² hua³ jan²¹ hí³ ca³ tí²¹
 jmái¹ hí³ tsa³ hau³ bíh¹ jná¹³. ¹³Quí¹ jú¹
 tson² juo³ jná¹³ hnoh², hí³ lí³ ua³ cáun²
 ñí¹ tsa³ hléh² tsú² jú¹ chú³² tá¹ cáun²
 hngá¹ máh³, ja³ bí¹ tsa³ chá² tsú² siáh³ la³
 cun³ hí³ má² lí² jmú³ tsá² mi³ lá², hí³ jáun²
 chau¹³ tsí³ tsáu² hí³ ca³ tin¹ tsú².

Judas jienh²³ Jesús

(*Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6*)

¹⁴Jáun² né³, jan² tsá² quian³ tun³ joh¹
 tsú², tsá² jmái² Judas tsá² ja³ hí³ tí³ juú²
 Queriot ñéi¹ hí³ ca³ ní¹ lienh¹³ tsá² ná¹ lín³
 mi³ jmú³, ¹⁵hi³ ca³ ñí¹ juah²¹ la³ lá²:

—¿Cónh³ cuéh¹ hnoh² ní¹ juáh³ hí³
 jienh²¹ jná¹³ Jesús?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ cué³ quiu³ quia³
 héih³² quie³ hu²¹ quiún³ *cú¹ tiáu²
 la³ ma³ cáun². ¹⁶La³ cun³ jmí¹ jáun²
 ca³ hnauh² Judas tsí³ he³ lánh³ rón³² lí¹³
 jienh³ dí² Jesús ñí¹ con² tsá² hí³.

**Jesús jmu² má³² hí³ lí³
 nóh³² ca³ tí²¹ hí³ jún³**

(*Marcos 14:12-25; Lucas 22:7-23; Juan
 13:21-30; 1 Corintios 11:23-34*)

¹⁷Jmí¹ cá¹ chó²¹ jmái¹ hí³ cua³ hlau³
 Jmí¹ hien¹, jmái¹ hí³ cúh² tsá² *judíos
 *hí³ cuú² miih²¹, la³ cun³ hí¹ miih²¹ tiá²
 tie³ jan² yáh³, jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³
 con² Jesús ca³ ja³ janh³² hí³ ca³ ngái³, hí³
 juáh³ la³ lá²:

—¿Ha³ jin¹ hnáuh² hnú² tsá¹ jmú¹³
 jnoh¹ hua³ jan²¹ má³² quioh²¹ Jmí¹ hien¹
 lá² hí³ cúh¹³ hnú²?

¹⁸Jáun² hí³ né³ ca³ ngái³:

—Cuá²taunh¹ náh² já¹ juú², hñú¹³ jan² tsá²ñuh², hi³ cuá²zéih³ náh² la³ lá²: “Tí³² Juo¹³ jnoh¹ ñí¹juah²¹: Má²ñí¹chau²¹ héih³² quion²¹ jná¹³, hi³ jáun² hñuh³² hnú² jmu¹ jná¹³ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹ lá² quiúnh¹ ná¹ tsá² hain²¹ tí³ con² ná¹”.

¹⁹Hi³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús ca³jmú³ la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ jáun², hi³ ca³ñí¹jmú¹³ hua³jan²¹ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹.

²⁰Jmí¹ má²ca³zi³² jáun² né³ ca³cuá³ Jesús ñí¹ mesa quionh³ tán¹ quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²; ²¹hi³ tá¹la³ ná¹jmú² tsú² jáun² má³² né³, ca³juáh³ dí² la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ ja¹ quián¹³ náh² ní² zian² jan² tsá² né³bí¹ jienh³ jná¹³.

²²Jmí¹jáun² jlánh¹ hlaih³ ca³niau²¹ tsí³ tsá² hi³, hi³ jáun² ca³ma³liáu³² tsú² hi³ ca³ngáih³ Jesús ma³ quin³² ma³ jan³², hi³ juáh³:

—Hnú² Tí³², ¿hí¹ jná¹³ juáh¹³?

²³Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Tsá² hí³ bíh¹ jienh³ jná¹³, tsá² cáun² uon² cuh³² jná¹³ quiúnh¹ bíh¹. ²⁴Qui¹ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuoun², cuá¹tsau³² bíh¹ hná¹ he² jui³² hi³ ca³tin¹, la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³², tí³la³ jjuo²³ bíh¹ tsá²ñuh² tsá² jienh³ jná¹³! Tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ re² quioh²¹ tsá² hí³ sá¹jmí¹ hi³ cu³tsa³² tiá² ca³lí³zian² bíh¹ tsú² cú²jueh³² dúh¹.

²⁵Jmí¹jáun² ca³hléh³ Judas tsá² jienh³ hí³ Jesús, hi³ ca³juáh³:

—Tí³², ¿hí¹ jná¹³ juáh¹³?

Jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Ján³, la³ má²lí²juah²¹ hnú² ní² bíh¹.

²⁶Tá¹la³ ná¹cúh² tsú² jáun² né³, Jesús ca³can³ hi³ cuú²mih²¹, hi³ jáun² ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³²; jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ca³ dí², hi³ jáun² ca³tsóh³ dí² ñí¹con² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Quiéih³ náh², qui¹ hi³ lá² bíh¹ ngú³ quion²¹ jná¹³.

²⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³can³ dí² siáh³ cáun² copa, hi³ jáun² ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³²; jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³nga³ dí² siáh³ ñí¹ tionh¹ tsá² hí³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hính³ náh² la³jín³² hí³ lá², ²⁸quí¹ hi³ ní² bíh¹ jmí²hán¹ jná¹³ hi³ táin³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ juoun³² tsáu², hi³ jáun² lí³ hin³ tso³ quioh²¹ tsú²; la³ jáun² bíh¹ lí³ lin¹ hi³ má²quien² cáun² nió³² hmai²¹. ²⁹Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², hi³ tiú²uú² aih²¹ yáh³ jná¹³ mu² ráu³ mi³ uoun²jieh¹³ lá², ca³la³ tí³ ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ aih²¹ jná¹³ mu² ráu³ lin¹³ cu³lí²¹ quiúnh¹ hnoh² máh³ jmái¹ hi³ má²cuá¹ho² jná¹³ jái¹³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Ñuh³².

Jesús juáh³ hí³ Pé¹ nó³² tí³ có³²

(*Marcos 14:26-31; Lucas*

22:31-34; Juan 13:31-38)

³⁰Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³híe³ tsú² cáun² sun¹ quioh²¹ Dió³², hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² ja³taunh²¹ tí³ máh³ Olivos. ³¹Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—La³jín³² bíh¹ hnoh² tianh¹³ tí³ có³² ca³tin¹ jná¹³ já¹niéi² lá²; qui¹ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Jngih²¹ jná¹³ Tsá² jmu² hua³hi¹³ *já¹ziáh², hi³ jáun² já¹ziáh² hí³ né³ lí¹ tiú¹ lí¹ hán¹ bíh¹ lí¹³”. ³²Tí³la³ ní¹ má¹ca³jeh¹³ jná¹³ jáun² má¹ná¹, ñih²¹ jná¹³ chí¹ján³ la³ cónh³ bíh¹ hnoh² tí³ hué¹³ Galilea.

³³Hi³ jáun² Pé¹ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Uá¹jinh¹ la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ lá² ca³ta³tonh¹ tí³ có³² ñí¹con² hnú², tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, cun³ tiá² jáun² yáh³.

³⁴Tí³la³ Jesús né³ ca³záih³ Pé¹ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnú², hi³ já¹niéi² lá² bíh¹ cánh³², ñeh² bíh¹ hi³ hau³ cá¹háu², juánh¹³ hnú² hnah³² jéin³² hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³.

³⁵Tí³la³ hí³ né³ ca³juáh³:

—Uá¹jinh¹ ca³la³ tí³ jmí²chí³ quion²¹ yáh³ jná¹³ ca³cáin³ hí³ jún³ jná¹³ cu³lí²¹ quiúnh¹ hnú², cun³ tiá² zeih²¹ bíh¹ jná¹³ hnú² tí³ có³².

La³jín³² bíh¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
 ñí¹ hná¹ jáun² ca³juáh³ cá²ren².

**Jesús liéinh³² Jméi² ñí¹ lí³
 ja¹ hmá² hí³ jná¹ quioh²¹
 tsáu², ñí¹ téh²³ tsú² Getsemaní**

(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46; Juan
 18:1; Hebreos 5:7-8)

³⁶ Jmí¹ jáun² ca³cha³táunh¹ Jesús
 quionh³ tsá² quionh³ cáun² ñí¹ téh²³ tsú²
 Getsemaní, hí³ jáun² ca³záih³ dí² tsá²
 hain²¹ hí³ tí³ con² la³ lá²:

—Tianh³ hnoh² ñí¹ lá² tá¹ la³ ñí¹ lienh¹
 jná¹³ Dió³² ñí¹ zio¹.

³⁷ Jáun² jí³² la³ gáun³ tsáu² bíh¹ ca³jan³
 tsú²: Pé¹, la³ má²quionh³ tá¹ gon³
 jon² Zebedeo; jmí¹ jáun² ca³lí³ liau³ hí³
 ca³ta³no¹ hlah³ lín²¹ tsí³ tsú², jí³ hí³
 ca³la³ hí³ ca³hu³ ca³jngih³ lín³² tsí³ tsú².

³⁸ Jáun² ca³záih³ dí² tsá² gáun³ hí³ la³ lá²:
 —Jlánh¹ ñí¹ jún³ jná¹³ lí²³ cun³ ñí¹ hí³
 ja³² lí³ hlah³ nio² tsin³². Tí³ la³ hnoh²
 tianh³ náh² ñí¹ lá², hí³ ná¹ ñí¹ náh²
 quiúnh¹ jná¹³.

³⁹ Jáun² né³ Jesús ngau³ ca³lá² tí³
 chí¹ ján³, hí³ jáun² ca³jmú³ cuá¹ jñi²³ hí³
 ca³hiéih³ ñí¹ la³ tí³ hué³² hí³ ca³mí³
 ñí¹ con² Dió³², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tia²¹, sá¹ jmí¹ hí³ lí¹³ bíh¹ hí³
 liau¹ nú² tiá³ jná¹³ hí³ ca³tí²¹ jmái² tsfh³²
 hí³ ca³tín¹ jná¹³ aih²¹; tí³ la³ ha³ lí² cuí¹
 lí¹³ la³ cun³ hí³ hnó³² jná¹³ má¹ ná¹, cuí¹
 lí¹³ bíh¹ la³ cun³ hí³ hnáuh² hnú².

⁴⁰ Jmí¹ lí²¹ jáun² ngah³ dí² tí³ ñí¹ tionh¹
 jáun² tsá² gáun³ hain²¹ hí³ tí³ con²,
 jáun² sa³ ná¹ cuóun¹ bíh¹ tsá² hí³ jmí¹
 cá¹ chánh²¹ dí² jáun²; jáun² ca³záih³ dí²
 Pé¹:

—¿Hí¹ hí¹ juáh³ cu³ tiá³ pih²¹ uá¹ tiá²
 ca³tion¹³ hnoh² hí³ tianh¹³ náh² ná¹ ñí¹
 quiúnh¹ jná¹³? ⁴¹ Tianh³ náh² ná¹ ñí¹ hí³
 lienh¹ náh² siáh³ Dió³², hí³ jáun² tiá² lí¹³
 tánh³² náh² tso³. Quí¹ hua³ jan²¹ lín²¹ bíh¹
 hún¹ jmí² chí³ quián¹³ náh², tí³ la³ ngu³
 quián¹³ bí¹ náh² jlánh¹ tiá² pin³.

⁴² Jáun² ngau³ siáh³ tsú² ca³ tí³ tenh³
 hí³ ca³ ñí¹ lienh¹³ Dió³² la³ lá²:

—Hnú² Tia²¹, ñí¹ juáh³ tiá² lí¹³ yáh³ hí³
 tiá² há¹ ngá¹³ jná¹³ uu³ mí² tsi³² lá², cuí¹
 lí¹³ bíh¹ la³ cun³ hí³ hnáuh² hnú².

⁴³ Jáun² cuanh³ tsú² siáh³, sa³ siáh³
 bíh¹ siáh³ má² ná¹ cuóun¹ tsá² hí³ jmí¹
 cuanh²¹ dí², quí¹ cun³ ñí¹ hí³ hliá²
 jlánh¹ má² tloh³ zió³ ñí¹ tsú². ⁴⁴ Jáun²
 ca³chan³ tsú² tsá² hí³ hí³ ngau³ siáh³ ñí¹
 má² hnaih³² jéin³² hí³ ca³ ñí¹ lienh¹³ Dió³²
 hí³ ñí¹ zeh¹ dí² la³ cun³ hí³ má² lí² zéih³²
 dí² jmí¹ tin². ⁴⁵ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngah³
 dí² siáh³ ñí¹ tionh¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³
 con²; hí³ jáun² ca³záih³ dí² siáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ la³ má² tionh² jáun² uá¹
 hnoh² tie³ hí³ ná¹ cuóun¹ náh²? Sá¹ ní²
 jie³, má² cá² chó³² bíh¹ jmái¹ hí³ jienh³
 tsú² jná¹³ Jon² tsá² mí³ cuóun² jo³ cuo²
 tsá² ná¹ ren² tso³. ⁴⁶ Nú¹ tianh³ náh²,
 ma³ tsáu¹³; quí¹ ní² bíh¹ má² cuá¹ ja³² tsá²
 jienh³ jná¹³.

Má² jan² tsú² Jesús hí³ tson³

(Marcos 14:43-50; Lucas
 22:47-53; Juan 18:2-11)

⁴⁷ Tá¹ la³ jmí¹ dí¹ hleh³² jáun² bíh¹
 Jesús cuan³ Judas, jan² tsá² jmí¹ lín³ tsá²
 quian³ tun³ joh¹ tsú², hí³ má² hí¹ quionh³
 tsú² juóun³² lín³² tsá² ná¹ quian³² mí¹ tá³
 hmu³ tá¹ tun³ jo²¹ jí³ tsá² ná¹ quian³²
 hmá² ní² siáh³. Tsá² zéi¹ tsá² ná¹ lín³
 mí³ jmú³ jí³ tsá² daun³² tsá² ná¹ ní¹ juú².
⁴⁸ Judas tsá² ca³ jienh³ hí³ bíh¹ Jesús
 ca³ jmú³ jái¹³ ha³ lánh³ rón³² hien³ dí²
 Jesús, hí³ ca³ juáh³ la³ lá²: “Ñí¹ juáh³ tsá²
 ca³ hen³ jná¹³ ñí¹, tsá² hí³ bíh¹ jan¹³ náh²
 tson³”.

⁴⁹ Jmí¹ jáun² ca³ ja³ janh³² tsú² ñí¹ con²
 Jesús hí³ ca³ juáh³:

—¿Hia² nú² Tí³²!

Hí³ jáun² ca³ hen³ dí² ñí¹ tsú². ⁵⁰ Jáun²
 Jesús ca³ ngái³:

—Há² mei²¹ quiú¹³, tia³ jui³² jmu³ la³
 cun³ hí³ má² ca³ lín¹³ nú² jmúh¹³.

Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² ja³ taunh²¹ tsá² ñí¹ hná¹ hí³ hí³ ca³ zanh³ Jesús, hí³ ca³ jan³ dí² tson³.

⁵¹ Jmí¹ jáun² né³, jan² tsá² quionh³ Jesús ca³ chí² mí¹ táí³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹ quioh²¹, hí³ ca³ jmú³ cu³ ngá¹³ mí¹ táí³ cuá¹ jan² *tsá² má² dí¹ hlánh¹ joh¹ mí² tsá² hfen¹. ⁵² Jáun² Jesús ca³ záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Tiáunh¹ mí¹ táí³ quián¹³ ñí¹ jmí¹ hu²¹; quí¹ ní¹ juáh³ tsá² jmu² hniéi² cun³ quionh³ mí¹ táí³, ja³ bí¹ cun³ quionh³ mí¹ táí³ bí¹ síáh³ jún³ tsú² hnga². ⁵³ ¿Há¹ tiá² ñí¹ nú² hí³ jná¹³ jmí¹ lí¹³ mí¹³ ñí¹ con² Ñuh³², hí³ jáun² hí³ jmí¹ lí¹³ zen³ cun³ quiéinh³ nio² quiú³ mei²¹ tsá² cuú² tsá² ta³, tsá² jmí¹ lí¹³ ma³ hau³? ⁵⁴ Tí³ la³ sá¹ jmí¹ la³ jáun² né³, jáun² tiú² uú² jmí¹ zia³² yáh³ ha³ lánh³ rón³² lí³ tí³ la³ cun³ hí³ rá¹ juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² ñí¹ rá¹ juáh³ jáun² hí³ ca³ tí²¹ lí¹³ la³ lá².

⁵⁵ Jmí¹ jáun² ca³ záih³ Jesús tsá² cuá² taunh²¹ hí³ la³ lá²:

—¿Hí¹ má² ná² taunh²¹ hnoh² hí³ ná¹ quiánh¹ ná² mí¹ táí³ jí³ hmá² ní², hí³ jau¹³ ná² jná¹³ hí³ tson³ la³ jmí¹ lí³ hí³ jná¹³ bí¹ jan² tsá² háin²? Jmáí¹ ca³ la³ jí³² bí¹ jmí¹ ñí³² jná¹³ ja¹ quián¹³ hnoh², hí³ jmí¹ ma³ ta¹³ jná¹³ hnoh² hñú³ cuáh³² chín¹, tí³ la³ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lí¹ ca³ ziaunh² ná² jná¹³ hí³ tson³ ná¹. ⁵⁶ Tí³ la³ la³ jí³² hí³ ní² má² ná¹ lí²³ hí³ jáun² lí¹³ lí³ tí³ la³ cun³ hí³ rá¹ juáh³ jáun² ñí¹ Sí² bí¹, hí³ ca³ jmú³ jáun² tsá² ca³ lín³ hí³ *tí³² jè¹ Dió³² jmí¹ tin².

Jáun² né³, hnga² bí¹ Jesús jéi³² í¹ ca³ ta³ zanh¹, quí¹ ca³ cuóun³ bí¹ la³ jín³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú².

**Jesús má² zenh² ta³
ñí¹ tsá² judíos tsá² ná¹ ñí¹**

(Marcos 14:53-65; Lucas 22:54-55,
63-71; Juan 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Hí³ jáun² né³, tsá² ca³ zanh³ hí³ Jesús hí³ tson³ ca³ ñí¹ jan² Jesús ta³ ñí¹ Caifás tsá² cuá¹ lín³ mí² tsá² hien¹; ñí¹ jáun² jmí¹

má² ná¹ ngih³² tí³² liei²¹ jí³ tsá² daun³² tsá² ná¹ ñí¹ juú². ⁵⁸ Tí³ la³ Pé¹ né³, uóunh³ chí¹ cáin² bí¹ ngau³ cu³ hna²¹ dí² ca³ la³ ñí¹ cá³ chó²¹ ñéih³ ñí¹ lí¹ hó²¹ hñú¹³ mí² tsá² hien¹; ñí¹ jáun² hí³, hí³ ca³ cuá³ quionh³ tsá² cuú² tsá² ta³ mí² tsáu² hí³ jáun² lí¹³ jéé³ ní¹ juáh³ he³ lí¹³.

⁵⁹ Hí³ jáun² tsá² ná¹ lín³ mi³ jmú³ quionh³ la³ jín³² tsá² ná¹ ñí¹ jmí¹ hnauh² he³ lánh³ rón³² lí¹³ ma³ tson² dí² tsáu¹³ Jesús, uá¹ jinh¹ cun³ quionh³ jú¹ tí¹ jái², hí³ jáun² lí¹³ jngih³ dí²; ⁶⁰ tí³ la³ tiá² ca³ choh¹³ yáh³ tsú², uá¹ jinh¹ juóun³² tsá² ca³ chá³ jú¹ tí¹ jái² hí³ ca³ tin¹ tsú². Ñí¹ ca³ táuh³ né³ ca³ ma³ jnia³² gon³ tsá² ca³ ma³ tson² jú¹ tí¹ jái², ⁶¹ tsá² hí³ né³ ca³ juáh³ la³ lá²:

—Tsá² ñuh² ní² ca³ juáh³: “Jná¹³ tin² tsunh²¹ hñú³ hien¹ quioh²¹ Dió³², hí³ jáun² ñí¹ cá² hñí² jmáí¹ zíúh¹ jná¹³ síáh³”.

⁶² Jáun² tsá² cuá¹ lín³ hí³ mí² tsá² hien¹ ca³ náú² hí³ ca³ záih³ Jesús la³ lá²:

—¿Hí¹ hí¹ cá² jon¹ uá¹ tiá² la³ ngáih¹ nú²? ¿He³ dá² ní³² ná¹ juáh²³ tsá² ní² hí³ ca³ tin¹ hñú²?

⁶³ Tí³ la³ Jesús má¹ ná¹, la³ má² tiá² nga² jáun² bí¹. Jáun² tsá² cuá¹ lín³ mí² tsá² hien¹ ca³ juáh³ síáh³:

—Cun³ quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³² Tsá² juú² tsáun² taunh³² jná¹³ hñú² hú¹ mu³ héih³² ní¹ juáh³ tiá² juáh¹³ hñú² jú¹ tson²; jáun² né³, ¿hí¹ hñú² uá¹ Tsá² lín³ Cristo Jon² Dió³²?

⁶⁴ Jáun² Jesús ca³ záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Ján³, lín³ jná¹³ la³ cun³ juánh³ hñú² ní². Ja³ bí¹ juo³ jná¹³ síáh³ hnoh², hí³ chau²¹ jmáí¹ jien¹ hnoh² Jon² tsá² mí³ cuóun² hí³ má² cuá¹ tón²¹ tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³² Tsá² cú² juenh², jí³ hí³ jien¹ ná² tsú² síáh³ hí³ má² cuá¹ jáunh²³ hñú³ mí³ cuú² jui³² ja¹ jnie².

⁶⁵ Jmí¹ jáun² ca³ ca³ mí² tsá² hien¹ ha¹, [hí³ jmu² lín¹ hí³ tiá² tí³² tsí³ jái¹³ jáun²,] hí³ ca³ juáh³:

—Tsá²ñuh² lá² má²lí²chú² lí²lén³²
 Díó³² cun³quionh³ jái¹³ quioh²¹; ¿he³
 láih³² sa³ ca³lí³¹ tsá² zih³² jú¹ tson² hno³
 dí²? Qui¹ ní² bíh¹ má²lí²niéih² hnoh² jú¹
 hlah³ hi³ má²lí²hléh³² tsú²; 66 jáun² né³
 ¿he³ lánh³ lín²³ hnoh² ta³né³²?

Jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³juáh³ la³
 lá²:

—Má²hniáuh³² bíh¹ jún³ tsá² ní².

⁶⁷ Jmí¹ jáun² ca³tiu³ ca³hñe³ dí² ní¹, jí³
 hi³ ca³ma³qui³ ma³jno³² dí² siáh³. Hi³
 jáun² la³jín³² tsá² ca³pá³ hí³ ní¹ tsú²
⁶⁸ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hnú² Tsá² lín³ Cristo, ¡chí³
 jái¹³ neh²¹, hin² tsánh² lí²po³!

Pé¹ juáh³ hi³ tiá² cuóun³² Jesús

(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62;
 Juan 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Hi³ jáun² né³, tá¹la³ jmí¹ cuá¹tón²¹
 jáun² Pé¹ ñéih³ ní¹ lí¹ hó²¹, ja³ jan²
 tsá²mi³ lín³ quian²¹ tsá² hñú¹³, hi³
 ca³juáh³:

—Ja³bí¹ hnú² uá²jai³² jmí¹ ngíh¹
 quiúnh¹ Jesús tsá² hín¹³ ó³² tí³ Galilea.

⁷⁰ Tí³la³ Pé¹ né³, tiá² ca³ton³ yáh³; la³
 lá² bíh¹ ca³záih³ dí² tsá²mi³ hí³ ta³ ní¹
 la³jín³² tsá² tionh² hí³:

—Hí¹juáh³ tiá² ño¹ yáh³ jná¹³ hi³
 juánh³ hnú² ní².

⁷¹ Pé¹ jmí¹ má²cuá¹tsanh³² ho³hñú¹³
 jmí¹ ca³jíe³ siáh³ jan² tsá²mi³ lín³
 quian²¹, hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² jmí¹
 tionh¹ hí³ ní¹ jáun²:

—Ja³bí¹ tsá²ñuh² lá² jmí¹ ngí³²
 quionh³ Jesús hná¹ tsá² Nazaret ó³².

⁷² Siáh³ bíh¹ siáh³ tiá² ca³ton³ Pé¹
 cónh³¹ cu³ jéin³² ca³la³ hi³ hien² Díó³²,
 hi³ juáh³:

—¡Hú¹tá¹ tiá² cuóun³² bíh¹ jná¹³ tsá²
 hien²³ hnú² ní², juú¹ néh¹!

⁷³ Jmí¹ má²cu³lé³ míh¹ jáun² né³, tsá²
 jmí¹ tionh¹ ní¹ jáun² ja³taunh²¹ má²janh²
 ní¹ zenh¹ Pé¹ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Cu³tí³ bíh¹ hnú² uá²jai³² jan² tsá² ja¹
 quioh²¹ tsá² ó³², qui¹ hí¹ ca³la³ tí³ jái¹³
 quián¹³ yáh³ hnú² lin¹.

⁷⁴ Jmí¹ jáun² ca³ma³líáu³² Pé¹ hi³ hien²
 Díó³² ca³la³ hi³ tanh² siáh³ hú¹mu³héih³²
 hnga², hí³ juáh³ hi³ cun³ tiá² cuóun³² bíh¹
 tsá² hí³.

La³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³hó³ jan²
 cá¹tsó³. ⁷⁵ Jmí¹ jáun² tsau³ tsí³ Pé¹ la³
 cun³ hi³ ca³zái³ jáun² Jesús jmí¹ ca³juáh³
 tsú² jáun² la³ lá²: “Ñeh² bíh¹ hi³
 hau³ cá¹háu², hnú² juáh¹³ hñaih³² jéin³²
 hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³”. Jmí¹ jáun²
 cua³han³ Pé¹ tí³ cheih³² hi³ ca³ñí¹hó²
 ní¹jngih³² lín³².

Jienh²³ tsú² Jesús ní¹con² Pilato

(Marcos 15:1; Lucas
 23:1-2; Juan 18:28-32)

27 Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³,
 la³jín³² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ jí³
 tsá²daun³² tsá² ná¹ní¹ juú², ca³ma³ren²¹
 jái¹³ he³ lánh³ rón³² jngih³ Jesús. ² Jáun²
 ca³hñéi³² dí² tsú², hi³ ca³ñí¹jan² dí²
 ní¹con² Pilato tsá² lín³ ta²¹.

Jmí¹ jun¹ Judas

³ Tí³la³ jmí¹ ca³jíe³ Judas tsá²
 ca³jienh³ hi³ Jesús hi³ má²lí²jmú³ tsáu²
 héih³² hi³ jngih³ tsú² Jesús, jmí¹ jáun²
 jlánh¹ hlah³ ca³jieinh²¹ tsú², hi³ jáun²
 ca³ñí¹caun² cú²jueh³² quie³ quiu³quia³
 héih³² *cú¹tiáu² jáun² ní¹con² tsá²
 ná¹lín³ mi³jmú³ jí³ tsá²daun³², ⁴ hi³
 jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Tso³ bíh¹ má²lí²jmú³² jná¹³ hi³
 má²lí²jienh²¹ jná¹³ jan² tsá² tiá² tso³ ren².

Tí³la³ tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—¿Hi³ he³ dá² ca³ta¹ jnoh¹ hi³ ní²? ¡Hi³
 ní² dá² má²ta³can¹ hnú² huen² bíh¹!

⁵ Hi³ jáun² Judas ca³ñí¹cui³² quie³
 ñéih³ ní¹ hien¹ quioh²¹ cuáh³² chín¹, jmí¹
 lí² jáun² ngah³ hi³ ca³ñí¹tiáunh¹³ zie³
 láí¹.

⁶ Jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ ca³jieh³
 quie³ jáun², hi³ jáun² ca³juónh³ la³ lá²:

—Tiá² lí¹³ yáh³ toh²¹ dí² quie³ lá² hñu³ cuó² quioh²¹ hi³ lí¹ cue³² tsáu² ñí¹ con² Dió³², qui¹ hmah²¹ quioh²¹ jmi² bíh¹ la³².

⁷La³ cun³ jmi¹ jáun² né³, ca³ma³ren²¹ tsú² jái¹³ hi³ lá³² cáun² hué³², hué³² hi³ jmi¹ téh²³ tsú² “Hué³² Quioh²¹ Tsá² Jmu² Hia³²”, hi³ jáun² zia³² ñí¹ lí¹³ hón³² tsú² tsá² hué³² siáh³. ⁸Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, jáun² “Hué³² Jmi²” má²téh²³ tsú² hué³² jáun² la³ tí³ tá³né³². ⁹La³ jáun² bíh¹ ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ ca³juáh³ hla¹ Jeremías *ti³² jè¹ Dió³² jmi¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²: “Ca³caun² bíh¹ tsú² tá¹ quiu³quia³ héih³² cú¹tiáu² jáun², la³ cun³ tí³ hmah²¹ hi³ ca³jmu³ jáun² tsá² *Israel, ¹⁰hi³ jáun² cun³quionh³ quie³ jáun² bíh¹ ca³lau² tsú² ñí¹nái² quioh²¹ tsá² jmu² hia³², la³ cun³ rón³² héih³² hi³ ca³jmu³ jáun² Juo¹³ dí² ñí¹ con² jná¹³”.

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Pilato

(Marcos 15:2-5; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)

¹¹Hi³ jáun² jmi¹ jáun² né³ ca³ñí¹jan² tsú² Jesús ta³ ñí¹ tsá² cuá¹lín³ hi³ ta²¹, hi³ jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ hnú² uá¹ lín³ nú² Re²¹ Juo¹³ tsá² *judíos?

Jesús né³ ca³ngái³:

—Ján³, tson² bíh¹ la³ juáh³ hnú² ní².

¹²Ti³la³ jmi¹ ca³chá³ tsá² ná¹lín³ mi³jmu³ tso³ quionh³ tsá²daun³² né³, hí¹ cáun² yáh³ tiú²uú² hi³ ca³ngái³ Jesús. ¹³Jáun² Pilato ca³juáh³ siáh³:

—¿Tiá¹ naih³² hnú² la³jí³² la³ cun³ hi³ ná¹juáh²³ tsú² ní² quián¹³ hnú²?

¹⁴Ti³la³ la³ má² tiá² nga² jáun² bíh¹ Jesús, hi³ jáun² lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ tsá² lín³ hi³ ta²¹.

Má²ma³ngí³ tsú² Jesús

(Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25; Juan 18:38-19:16)

¹⁵Hi³ jáun² né³, tsá² lín³ hi³ ta²¹ jmi¹ tan² hi³ líón³² jan² tsá² tson³ tá¹la³ *Jmí¹hien¹ ní¹juáh³ hin² tsánh²

mi³² tsáu² hi³ liáun³. ¹⁶Jmí¹jáun² jmi¹ cuá¹hún¹ jan² tsá² tson³ hñu³mi¹ñí², tsá² jmaí² Barrabás, jan² tsá² jlánh¹ má²ná¹ñí³² juóun³² tsáu² hi³ hian² tsí³. ¹⁷Jáun² jmi¹ ca³ngih³² jáun² tsá² juú² né³, ca³ngái³ Pilato ñí¹ con² tsú²:

—¿Hin² tsánh² hnáuh² hnoh² hi³ lion¹ jná¹³? ¿Hí¹ Barrabás, ho³ Jesús tsá² téh²³ tsú² Cristo uá¹?

¹⁸Qui¹ jmi¹ má²ca³lí³tsin² bíh¹ Pilato hi³ cun³ñí¹ hi³ uóu³² tsí³ bíh¹ tsá² hí³ hi³ jáun² ñí¹ con² hí³ dí² cua³jan² tsú² Jesús.

¹⁹Né³² né³, tá¹la³ jmi¹ cuá¹tón²¹ Pilato ñí¹ta²¹ quioh²¹, jáun² ñí²cuo² tsú² ca³zen³ jái¹³, hi³ juáh³ la³ lá²: “Ha³ lí¹ hú³² hnú² quiúnh¹ tsá²ñuh² chun¹ ní², qui¹ jmi¹ hua² hmái³ lí²ma³tso¹ lín²¹ jná¹³ tsin³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ tsá² ní² jmi¹ lí²qui³ jná¹³”.

²⁰Ti³la³ tsá² ná¹lín³ hí³ mi³jmu³ né³, jí³ tsá²daun³² ní² jlánh¹ ca³hlí² ca³liéinh³² tsáu² hi³ hniáuh³² hui³ mí³² tsú² hi³ liáun³ Barrabás, hi³ jáun² né³, cuí¹ jun¹³ Jesús. ²¹Jáun² tsá² lín³ ta²¹ ca³ngái³ siáh³ hi³ ca³juáh³:

—¿Hin² tsánh² tsá² gon³ ní² hnáuh² hnoh² hi³ lion¹ jná¹³?

Jáun² tsá² tionh² hí³ né³ ca³ngái³ hi³ ca³juáh³:

—¡Barrabás bíh¹!

²²Jáun² Pilato ca³ngái³ siáh³:

—¿Hi³ he³ bí¹ hnáuh² nánh² jmu¹ jná¹³ ñí¹ con² Jesús tsá² teh³² nánh² lá² Cristo? Jáun² la³jín³² bíh¹ tsáu² ca³ngái³ hi³ ca³juáh³:

—¡Crei²¹ ton³ tsá² ní²!

²³Jmí¹jáun² ca³juáh³ Pilato:

—Ti³la³, ¿he³ dá² hi³ hlaih³ má²ca³jmu³ tsú² né³?

Ti³la³ tsá² hí³ né³, tí³ lí³mí¹ ca³tí³ ca³hóh³² bíh¹, hi³ ca³juáh³:

—¡Cuí¹ taun¹ tsá² ní² crei²¹!

²⁴Jmí¹ ca³jíe³ Pilato hi³ tiá² hi³ lí²³ yáh³ jmu³ dí² hí¹ cáun², qui¹ sa³ lí³mí¹ tiá³ siaun³² taunh³² bíh¹ tsá² hí³, jmi¹jáun² ca³jmu³ dí² héih³² hi³

tsa³quián³ tsú² jmái², hi³ jáun² ca³liah³
dí² cuo² ñí¹ ta³ ñí¹ la³jín³² tsá² hí³, hi³
juáh³ la³ lá²:

—Hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá² rá¹can² jná¹³
hi³ jún³ tsá²ñuh² [tsá² tiá² hí³ ren²] lá²,
má²ca³tin¹ hmóu³² bíh¹ hnoh² hí³ ní².

²⁵Hi³ jáun² la³jín³² tsáu² ca³ngái³ la³
lá²:

—jJnoh¹ la³ má²quiúnh¹ jon³zfh¹ cú¹
rá¹can² jnoh¹ jmí²hán¹ tsá² ní²!

²⁶Hi³ jáun² cu³tsa³² ca³lión³² bíh¹
cú²jueh³² Pilato Barrabás hí³; jmí¹ lí²¹
jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hi³ quiu³ pan³
tsú² Jesús cun³quionh³ cáun² hñu¹jméi¹³
hi³ lí³ láu², jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jienh³
dí² hí³ tsa³ton³ tsú² crei²¹.

²⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, hliáu³ joh¹ tsá²
ho² ta²¹ ca³jan³ Jesús tí³ la³ ñéih³ ñí¹
lí¹ hó²¹ quioh²¹ ñí¹ta²¹, jáun² ca³cuú²
ca³ngih³ tsú² la³jín³² hliáu³ rainh²¹
cu³ jéin³ ñí¹ zenh¹ Jesús. ²⁸Jmí¹ jáun²
ca³chí² dí² ha¹ hí³ jmí¹ quih³², hí³ jáun²
ca³quinh³ dí² cáun² hmih³² zín¹³ la³
cun³ hí³ qui³ quih³² jan² tsá² quien²,
²⁹hi³ ca³tanh² dí² siáh³ chí¹ tsú² cáun²
chí² lih³² la³juah²¹ dúh¹ *cór¹on¹ná¹ hí³
quioh²¹ jan² tsá² ho² jái¹³, tí³la³ chí²
lih³² jáun² dá² lí³ cun³quionh³ cuoh²
hmá² ton² bíh¹. Jí³ hí³ ca³zianh³ dí²
tsú² siáh³ cáun² hmá² tiéi¹³ tí³ cuá²
chu²¹ la³juah²¹ dúh¹ cáun² hmá² hñh¹.
Jmí¹ jáun² ca³cónh³² dí² cú²nga¹, hí³
ca³dí³qui³ dí² jñí³² dí² ta³ ñí¹ tsú², hí³
zaih³² dí² la³ lá²:

—jCú¹ lí³quien² bíh¹ Re²¹ Juo¹³ tsá²
judíos!

³⁰Ja³bí¹ ca³tiu³ ca³hñéi³² dí² tsú²
siáh³, hí³ cán²³ dí² siáh³ hmá² hí³
zianh³² jáun² Jesús hí³ pá²³ dí² chí¹.
³¹Jmí¹ má²lí²cónh³² dí² jáun² cú²nga¹
né³, ca³chí² dí² siáh³ hmih³² zín¹³ hí³
jmí¹ má²lí²quinh³ dí² jáun², hí³ jáun²
ca³quinh³ dí² siáh³ ha¹ hí³ qui³ jmí¹
quih³². Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jan³ dí² hí³
ca³ñí¹ton¹³ dí² crei²¹.

Má²ton³ tsú² Jesús crei²¹

(Marcos 15:21-32; Lucas
23:26-43; Juan 19:17-27)

³²Hú¹ jui³² jáun² né³ ca³jenh² tsú²
jan² tsá²ñuh² tsá² juú² Cirene, tsá² jmái²
Sí¹mu²¹; tsá² hí³ ca³dí³quian³ tsú² jmái¹
hí³ cán³ crei²¹ cha¹³ Jesús.

³³Tá¹la³ jáun² ca³cha³táunh¹ tsú² tsí³
máh³ míh¹ téh²³ tsú² Gólgota, (hí³ hnió³
juáh³ “Máh³ Mú³² Chí¹ Tsáu²⁹”). ³⁴Ñí¹
jáun² jmí¹ cueh³² dí² Jesús mu² má²zéih¹
lín²¹ quioh²¹ mí³ uóun²jieh¹³ hí³ hính³,
hí³ má²jan² mí³ hí³ jmu² hí³ tiá² lieih²¹
tsú²; tí³la³ jmí¹ má²lí²jé³ tsú² jáun²
cú¹pih²¹ né³, tíú²uú² ca³he³ yáh³ hính³.

³⁵Ta³ má²chí¹ton²¹ jáun² Jesús crei²¹
né³ ca³chí² hliáu³ jái¹³, hí³ jáun² jé³ dí²
ní¹juáh³ hin² joh¹³ ha¹ tsú². [La³ jáun²
bíh¹ ca³lí³tí³ la³ cun³ hí³ ca³juáh³ jan²
hla¹ tí³² jé¹ Dió³² jmí¹ ca³juáh³ la³ lá²:
“Ca³tsáunh³ tsú² hán² jná¹³ cun³quionh³
hí³ ca³chí² jái¹³.”] ³⁶Jmí¹ lí²¹ jáun²
ca³tiánh³ ñí¹ jáun² hí³ ná¹jmu² hua³hí¹³.
³⁷Jáun² ta³ chí¹ Jesús ca³ton³ tsú² huéh³
hí³ jmu² lin¹ hí³ he³ ca³tí²¹ má²ma³ngí³
dí² tsú². Huéh³ jáun² juáh³ la³ lá²: “Tsá²
lá² bíh¹ Jesús Tsá² lín³ Re²¹ Juo¹³ tsá²
judíos”.

³⁸Ja³bí¹ ca³ton³ tsú² siáh³ crei²¹ gon³
tsá² háin² quionh³ Jesús, jan² tí³ cuá²
chu²¹ hí³ jan² tí³ cuá² cáun¹. ³⁹Hi³ jáun²
tsá² há² ngai³² ñí¹ jáun² né³, ca³tu³
ca³híon³² Jesús, hí³ ca³la³ hí³ jieh³² chí¹
bíh¹ tsú², ⁴⁰hi³ juáh³ la³ lá²:

—jHnú² tsá² jlánh¹ juánh³ hí³ tsunh²¹
nú² hñú³ híen¹ quiú¹³, hí³ jáun² ñí¹
cá²hñí² jmái¹ jáun² né³ jmóuh¹ nú² siáh³,
né³² né³, lion¹ huen²! Ní¹juáh³ tson² bíh¹
cu³tí³ hí³ hnú² Jon² Dió³², hí³ jáun² né³,
json² ñí¹ chí¹ton²¹ nú² ní² crei²¹!

⁴¹Ja³bí¹ la³ jáun² tsá² ná¹lín³ mí³jmú³
siáh³ ca³cónh³² cú²nga¹ Jesús, la³
má²quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ jí³
tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú² ní², hí³
juónh²³ la³ lá²:

42—Tsá² siánh³ bíh¹ jlánh¹ ca³lión³² tsú², tí³la³ hnga² né³, tiá² la³ lí¹³ yáh³ líón³². Ní¹juáh³ tson² bíh¹ lín³ tsú² Re²¹ Juo¹³ dí² tsá² Israel, jáun² cuí¹ son² tsú² ní¹ crei²¹ hnga², hi³ jáun² má¹jáun² tanh¹³ dí² ta²¹. 43 Má²ca³chá³ tsú² cáun² tsí³ ní¹con² Dió³², jáun² né³² né³, cuí¹ liáu²¹ Dió³² ní¹juáh³ hi³ tson² hniau³; quí¹ Jon² Dió³² yáh³ ní³² má²ca³juáh³ ní¹con² dí².

44 Hí¹ la³ tí³ tsá² háin² jmí¹ ná¹tón²¹ jáun² crei²¹ cu³tsa³² quionh³ yáh³ tsú² ca³quiu³ ca³je³ siáh³.

Jmí¹ jun¹ Jesús

(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-37)

45 Hi³ jáun² jmí¹ tí³ chí³hiú² né³, ca³nieh² tá¹ cáun² hué³², ca³la³ tí³ la³ nió¹ hní³² tí³ ca³hláu³. 46 Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³hóh³² Jesús tiá³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Elí, Elí, ¿lema sabactani? (hi³ hnió³ juáh³ “Dió³² Juóu³² jná¹³, Dió³² Juóu³² jná¹³, ¿he³ láih³² huen² jná¹³ má²lí²zeh² hnú²?”)

47 Ma³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² ca³nái³², hi³ jáun² ca³juáh³:

—Líh³ tsá² jmí¹ lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² má²ní¹téh¹³ tsá² ní².

48 La³ cun³ jmí¹jáun² né³ ngau³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² cú²hé², hi³ ca³ní¹quián¹³ cáun² chí² náh² hinh²³ jmái² hi³ ca³ní¹cuóuh¹³ quionh³ mu² má²zéih¹ lín²¹ quioh²¹ mí³ uóun²jieh¹³, hi³ jáun² ca³dí³chí³ dí² hná¹³ hmá² tiéi¹³ hi³ ca³ní¹hiéih¹³ dí² ho³ Jesús, hi³ hnió³ dí² hính³. 49 Tí³la³ tsá² ní¹ hná¹ hí³ né³ ca³juáh³:

—Ní² tín² cuí¹ lí³ cu³ ní²; cuí¹ neh²¹ ní¹juáh³ hi³ já³² Líh³ hi³ ja³liáu³.

50 Jáun² Jesús ca³hóh³² siáh³ cónh³f¹ cu³ jéin³² tiá³ lín³², hi³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³ cua³ha³ tsí³. 51 Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³zen³ tí³ tun³ zainh²¹ hmih³² jmí¹ hí¹jnái²³ ní¹ jlánh¹ hien¹ quioh²¹

cuáh³² chín¹, hí³ ca³lí³liáu³ tí³ chí³cuú² hí³ tsa³ la³ tí³ hué³². Jmí¹jáun² ca³jieh³ siáh³ hué³², hi³ jáun² hláu² né³, ca³juú² ca³tsúnh², 52 hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³qui³ ca³niá³ siáh³ tá²hón³²; hi³ hí¹ ca³la³ tí³ juóun³² lín³² yáh³ hla¹ ca³jenh¹³, tsá² jmí¹ má²ná¹chan¹ joh¹ Dió³².

53 Tsá² hí³ ca³huén² hñu³ tá²hón³² jmí¹ má²ca³jenh¹³ jáun² Jesús máh³, hi³ jáun² taunh³ já¹ juú² Jerusalén, juú² ná¹chan¹ ní¹con² Dió³²; ní¹ jáun² ca³jé³² juóun³² lín³² tsáu².

54 Né³² né³, jmí¹ ca³jé³ jáun² hliáu³ tsá² chín¹ tsá² romano hi³ má²jieh²³ hué³² jí³ la³jí³² hi³ ná¹lí²³ ní¹ hná¹ jáun² ní² siáh³, quionh³ hliáu³ joh¹, tsá² jmí¹ ná¹jmu² hí³ hua³hí¹³ Jesús, jí³lin² bíh¹ tsú² ca³juénh² lín³², hi³ jáun² ca³juónh³ tiáunh¹:

—¡Cu³tí³ bíh¹ la³ Jon² Dió³² bíh¹ hla¹ ní²!

55 Có³² jáun² jmí¹ tionh¹ juóun³² tsá²mí³ hi³ jmí¹ ná¹jé²³ ní¹ uóunh³, tsá² hí³ jmí¹ má²ca³ní³taunh¹ cu³hna²¹ Jesús ca³la³ tí³ hué¹³ Galilea, jí³ hi³ jmí¹ má²ca³ma³cáu³² siáh³. 56 Ja¹ tsá² hí³ jmí¹ zenh¹ Má²réi³ tsá² ja³ juú² Magdalá, jí³ Má²réi³ mí¹ziú¹³ Jacobo quionh³ Sé³², jí³ mí¹ziú¹³ tsá¹ jon² Zebedeo ní² siáh³.

Jmí¹ já¹haun³ Jesús

(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

57 Jáun² jmí¹ má²ja³quián³ tá¹tsi²¹ hiú² né³, cuan³ jan² tsá²núh² tsá² hánh³, tsá² jmái² Sé³², tsá² hí³ zian² juú² Arimatea; ja³bí¹ tsá² hí³ jmí¹ má²lín³ tsá² hen² tí³ con² Jesús. 58 Jáun² néi¹ hi³ ca³ní¹ma¹³ hla¹ Jesús ní¹con² Pilato, jmí¹jáun² ca³jmú³ Pilato héih³² hi³ jienh³ tsú² hla¹ Jesús ní¹con² tsá² hí³. 59 Jáun² Sé³² ca³cón³² hla¹ hi³ ca³tsáinh³² dí² cáun² hmih³² jmuh³ tiáu² hi³ ná¹jí²¹ hi³ lí³ cun³quionh³ mí²ní³² lino; 60 hi³ jáun² ca³ní¹hón²¹ dí² cáun² hñu³ tá²hón³²

hmai²¹ ñí¹ jmf¹ má²ca³hó³ dí² hnga² hñu³ hláu². Jmf¹ má²lí²jnaí³² dí² jáun² ho³ tá²hláu² quionh³ cá² mái³ quín¹ pa²¹ né³, jáun² ngah³. ⁶¹Hi³ jáun² la³ re² ho³ tá²hón³² jáun² jmf¹ tionh¹ tá¹ gon³ Má²réi³, tsá² ja³ hí³ juú² Magdalá jí³ Má²réi³ jan² ní² siáh³.

**Hliáu³ tsá² jmf¹ ná¹jmu² hua³hí¹³
tá²hón³² quioh²¹ Jesús**

⁶²Jmf¹ cá¹jnaí²¹ jáun² hí³ ná¹jueh³² *Jmf¹hien¹, jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmu³la³ má²quionh³ tsá² *fariseos ca³ñí¹jien¹³ Pilato, ⁶³hi³ ca³ñí¹zeh¹ dí² la³ lá²:

—Hnú² tsá² ho² ta²¹, má²tsau³² tsí³ jnoh¹ hí³ tá¹la³ jmf¹ zian² tsá² tí¹ jáin² hí³ ca³juáh³ hí³ ñí¹ cá²hní² jmái¹ néh¹ jenh¹³ dí² ja¹ hla¹. ⁶⁴Jáun² né³, chú³² zen¹³ nú² tsá² tsa³jmu³ hua³hí¹³ ca³la³ tí³ ñí¹ ca³táih¹³ cá²hní² jmái¹, quí¹ ní² lí¹ já¹taunh²¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ta³ já¹nié² hí³ tsa³chin² hla¹, hí³ má¹lí³² jáun² né³ záih³² tsáu² la³ lá²: “¡Má²ca³jenh¹³ bíh¹ tsú² ja¹ hla¹!” Quí¹ jú¹ tí¹jái² ñí¹ ca³táuh³ jáun² dá² lí¹³ cáun² hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³ la³ cónh³ bíh¹ tí¹jái² la³ñí¹ jáun².

⁶⁵Jáun² ca³juáh³ Pilato:

—Ó³² tionh² cun³ nió³ hliáu³. Cuá²táunh¹ náh² quiúnh¹ tsú², cuá²jmu³ náh² hua³hí¹³ re² lín³² tá²hón³² la³ cun³ ñí¹lí²³ jen²³ náh².

⁶⁶Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsú² hí³ ca³ñí¹jnaí¹ re² lín³² tá²hón³², hí³ ca³tón³ dí² cáun² lí²¹ ñí¹ quín¹ jáun² hí³ lin¹ hí³ má²dí¹jnaí³² tiá³, hí³ jáun² ca³chan³ dí² cun³ nió³ hliáu³ ñí¹ jáun² hí³ jmu³ hua³hí¹³.

Jmf¹ ca³jenh¹³ Jesús

(Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

28 Jáun² né³, jmf¹ má²ca³nga² *jmái¹ hí³ tianh³² tsú² tie³, jmf¹ má²já²jnaí² la³ñí¹ jmái¹ hí³ ca³lí³liau³ sí²ma¹ná¹, ngau³ Má²réi³ tsá² ja³ hí³

juú² Magdalá, la³ má²quionh³ Má²réi³ jan² ní² siáh³ hí³ ca³ñí¹jje¹³ tá²hón³². ²Cu³diá²jan² jmf¹ ca³jeh³ hue³² tiá³ lín³², quí¹ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² Juo¹³ dí² la³ ca³son² hñu³mi³cuú² hí³ cuan³ ho³ tá²hón³², hí³ jáun² ca³líh³ tsú² tí³ có³² quín¹ hí³ jmf¹ dí¹jnaí²³ jáun² ho³ tá²hón³², hí³ jmf¹ lí²¹ jáun² né³ ca³cua³tsí¹ tsú² ñí¹ quín¹ jáun². ³Tsá² hí³ jmf¹ jnaí³ cú²tú² cú²zín³ la³jmf¹ jnaí³ sí² quioh²¹ miñ³², hí³ jáun² ha¹ tsú² né³, jmf¹ tiáu² la³jmf¹ tiáu² jan³². ⁴Jmf¹ ca³jje³ hliáu³ hí³ jáun², jáun² lí¹ ca³juan³ bíh¹ hí³ ca³juéhn²; hí³ jáun² ca³ta³tonh¹ la³jmf¹ tionh² tsá² má²ná¹jún¹. ⁵Jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ca³záih³ tsá²mi³ hí³ la³ lá² jmf¹ ca³cha³táunh¹:

—Ha³ lí² juen³ náh². Jná¹³ ño¹ hí³ hnoh² hnah²³ Jesús Tsá² ca³taun³ hí³ crei²¹ bíh¹. ⁶Tí³la³ tiú²uú² hin² zian² yáh³ ñí¹ lá², quí¹ má²ca³jenh¹³ bíh¹ tsú², rón³² la³ cun³ hí³ qui³ ca³juáh³ tsú² jáun² jmf¹tin². Sá¹ñí² dúh¹ ná²jje³ náh² ñí¹ jmf¹ ca³quión³² tsú² hla¹. ⁷Jáun² né³, tia³jui³² cuá²tánh¹ náh², cuá²zéih³ náh² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² la³ lá²: “Má²ca³jenh¹³ bíh¹ tsú² ja¹ hla¹; hí³ jáun² né³² né³, má²tsó³² tsú² chí¹ján³ tí³ Galilea la³ cun³ bíh¹ hnoh², hí³ jáun² ñí¹ jáun² lí¹³ cuá¹jien¹ náh² tsú²”. Jí³²la³ hí³ ní² bíh¹ ja³ jná¹³ hí³ ja³juánh³² ñí¹con² hnoh².

⁸Hi³ jáun² tia³jui³² lín³² bíh¹ ja³tanh²¹ tsá²mi³ hí³, hí³ hí¹juen²¹, jí³ hí³ hí¹tsah³ siáh³ tá¹la³ jáun²; hí³ ca³ñí¹caun² dí² jái¹³ ñí¹con² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú². ⁹Tá¹la³ hí¹tsá²tánh¹ jáun² tsá²mi³ hí³ ca³ma³jnia³² Jesús ñí¹con², hí³ ca³juáh³: —Hia² náh².

Jáun² tsá²mi³ hí³ ca³ma³janh³² ñí¹con² Jesús hí³ ca³ma³tsu³ ma³jónh³² dí² tsú², hí³ ca³zanh³ dí² ta³ tsú². ¹⁰Jáun² Jesús ca³juáh³ ñí¹con² tsá²mi³ hí³:

—Ha³ lí² juen³ náh². Cuá²zéih³ náh² renh² jná¹³ hí³ hniáu³² tsa³táunh¹ tsú² Galilea, hí³ jáun² ñí¹ jáun² jenh¹³ jnoh¹.

Jái¹³ hi³ ca³chá³ hliáu³

11 Tá¹la³ má²hí¹tsá²tánh¹ jáun² tsá²mí³, ja³bí¹ ma³ jan² hliáu³ hi³ ja³tan²¹ tí³ já¹ juú², tsá² jmí¹ ná¹jmu² hí³ hua³hí¹³ tá²hón³², hi³ ca³ñí¹zeh¹ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ la³jí³² la³ cun³ hi³ má²lí³² jáun². 12 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ñí¹lien¹³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú², hi³ ca³ñí¹jmú¹³ cá²hon³ quionh³; jmí¹ lí²¹ jáun² ca³cuéh³ dí² hliáu³ hliáun³ lín³² quie³, 13 hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnoh² juáh¹³ náh² hi³ ta³ hua² tá¹la³ ná¹cuóun¹ bíh¹ náh² ca³cha³táunh¹ tsá² hain²¹ tí³ con² Jesús hi³ cui²ñí¹han¹³ hla¹ Jesús. 14 Hi³ ní¹juáh³ ca³lí³ ñí³² tsá² ho² ta²¹ jái¹³ ní² né³, jnoh¹ tauh¹³ tiá³ hi³ má¹hiú¹³ jnoh¹ tsí³ tsú², hi³ jáun² tiá² lí³ zia³² uu³mí²tsi³² ñí¹con² hnoh².

15 Hi³ jáun² jmí¹jáun² né³ ca³héi³ hliáu³ quie³, hi³ jáun² ñí¹jmú¹³ la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ tsú² jáun². Hi³ jáun² la³ jáun² bí¹ ná¹juáh²³ tsá² *judíos la³ tí³ ta³né³².

**Ta²¹ hi³ ca³cué³ Jesús ñí¹con²
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²**

(Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49;
Juan 20:19-23; Hechos 1:8)

16 Jáun² né³, tán¹ quian³jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ja³taunh²¹ tí³ tsi³

máh³ có³² Galilea ñí¹ jmí¹ má²ca³juáh³ jáun² Jesús jmí¹tin². 17 Hi³ jáun² jmí¹ ca³jién³² tsú² Jesús, ca³ma³tsu³ ma³jónh³² dí²; uá¹jinh¹ ma³ jan² tsáu² jmí¹ ná¹tioh³ tun³ tsí³. 18 Jáun² Jesús ca³ja³janh³² ñí¹con² tsá² hí³, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jná¹³ má²ho² jái¹³ ñí¹ ca³la³ jí³² hñu³mí³cuú² jí³ ñí¹ hué²¹ lá² ní² siáh³. 19 Cuá²táunh¹ náh² ñí¹con² la³jáh³ dúh¹ ñí¹ juo³ tsá² jma², cuá²jmú³ náh² hi³ han³ tsú² tí³ con² jná¹³; cuá²zion³ náh² tsú² jmái² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jméi² dí², jí³ Jon² tsú², jí³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ ní² siáh³. 20 Cuá²ma³tin¹³ náh² tsú² hi³ ma³tí³² la³jí³² héih³² hi³ má²cá²jmú³² jná¹³ ñí¹con² hnoh². Hi³ cui¹ lí³ ñí¹ náh² siáh³ hi³ jná¹³ zenh² ná¹ quiúnh¹ hnoh² ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹táuh³ jmái¹. [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Jú¹ Chú³² Hí³ Ca³jmú³

Marcos

Juan² tsá² ziau² jmái² hleh³² jái¹³
quioh²¹ Dió³² hué³² quiéin²

(Mateo 3:1-12; Lucas
3:1-20; Juan 1:6-8, 15-34)

1 La³ lá² bñh¹ ca³li³liau³ jú¹ chú³² hi³
ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo Jon²
Dió³².

² Ní¹ Sí² quioh²¹ hla¹ Isaías tsá² jmí¹
lín³ hí³ *ti³² jē¹ Dió³² rá¹juáh³ la³ lá²:

Sá¹ní² jie³, jná¹³ zein²¹ jan² tsá² tsa³can³²
jái¹³ ta³ tin² la³ cónh³ bñh¹ hnú²,
tsá² hí³ bñh¹ jmu³ hua³jan²¹ jui³² ñí¹
cuóh¹³ hnú².

³ Tí³ hué³² quiéin² niéih³ cáun² ho³ tsáu²
hí³ ñí¹juah²¹:

Jmu³ náh² hua³jan²¹ jui³² ñí¹ já²¹ Juo¹³
dí²;

jmu³ náh² cú²tso² jui³² ñí¹ tsó²¹ tsú².

⁴ Hí³ jáun² bñh¹ cuan³ Juan² hí³
ca³zion³ jmái² tsáu² ñí¹ lí³ jáun² hué³²
quiéin², hí³ ca³záih³ dí² tsáu² hí³
hniáuh³² záí³² tsú² jmí¹ tsí³ jí³ hí³ zón³²
tsú² siáh³ jmái², hí³ jáun² lí¹³ hin³ tsáu¹³
tsú². ⁵ La³ jín³² tsá² hín¹³ tí³ Judea jmí¹
já²táunh¹ hí³ náí³² jái¹³ quioh²¹ tsú², la³
má²quionh³ tsá² zian² juú² Jerusalén ní²
siáh³; hí³ jáun² ní¹juáh³ ní¹ má¹lí²ton³
tsú² tso³ quioh²¹, má¹lí³² jáun² tí² ziau²
Juan² jmái² cua³ Jordán jáun².

⁶ Ha¹ Juan² hí³ né³ jmí¹ lí³ jñú¹³ jáh³
cánh¹ téh²³ tsú² camello, hí³ jáun² lá²
hñéih¹ tsú² jmí¹ lí³ láu²; má³² hí³ jmí¹
cúh² tsú² né³, jáh³ téh²³ tsú² náih² bñh¹
quionh³ jmí²toh¹ quioh²¹ toh² zian² ja¹
náí². ⁷ Jáun² tsá² hí³ jmí¹ hleh³² hí³ zaih³²
tsáu² la³ lá²:

—Né³bí¹ já²¹ jan² tsá² tí³ jlánh¹ bñh¹
quien² la³ cun³ bí¹ jná¹³, quí¹ cun³ tíá²
cu³ tíá² ren³ bñh¹ jná¹³ quiúnh¹ ná¹ Tsá²
hí³, hí³ juáh¹³ hí³ jmí¹ lí³ dí¹jñi²¹ jná¹³ ta³

ñí¹ tsú² hí³ hueh²¹ ná¹ láu² tsi³² ta³ tsú².
⁸ Jná¹³ dá² má²lí²ziau³ ná¹ hnoh² jmái²
cun³quionh³ jmí² jma³; tí³la³ tsá² hí³ né³,
ziau³ hnoh² jmái² cun³quionh³ Jmí²chí³
Chun¹ bñh¹.

Jmí¹ cáun³ Jesús jmái²

(Mateo 3:13-17; Lucas 3:21-22)

⁹ Jáun² jmí¹jáun² cua³han³ Jesús já¹
juú² Nazaret, juú² hín¹³ tí³ Galilea, hí³
ca³chó³² dí² cua³ Jordán ñí¹ ca³ziau³
jáun² Juan² jmái². ¹⁰ Hí³ jáun² la³
cun³ jmí¹ cuá³han³ Jesús chu³ jmái²
né³, ca³jíe³ tsú² tí³ hñu³mí³cuú² hí³
má²ca³niá³, hí³ jáun² má²cuá³son²
Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹ quioh²¹ dí² hí³
jniá³ la³jmí¹ jniá³ jan² jái². ¹¹ Hí³ jáun²
ca³náí³² tsáu² cáun² mah¹ hí³ ja³ tí³
hñu³mí³cuú², hí³ ñí¹juah²¹ la³ lá²:

—Hnú² bñh¹ Jón³² jná¹³, Tsá² hno³ lín³²
jné³, jlánh¹ lí²hiún² tsin³² jná¹³ ca³tin¹
hnú²!

Satanás cá² lan²³ Jesús

(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)

¹² La³ cun³ jmí¹jáun² né³, ca³jau³ Jesús
Jmí²chí³ Chun¹ tí³ hué³² quiéin². ¹³ Ní¹
jáun² ca³cuá³ Jesús tun³lō³² jmái¹ hí³
ñi³ngí²¹ ja¹ jáh³ hngá¹ jáh³ náí², hí³ *Sa-
tanás né³ ca³ca³ ca³lau³ quioh²¹ tsú².
Jáun² cua³taunh²¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
hí³ cua³ma³cáu³² tsú².

Jesús má²liáu³² tá¹³ hué¹³ Galilea

(Mateo 4:12-17; Lucas 4:14-15)

¹⁴ Jmí¹ má²hi³² jáun² Juan² tsá² ziau²
hí³ jmái² hñu³mí¹ñí² né³, ngah³ siáh³
Jesús tí³ hué¹³ Galilea, hí³ hleh³² jú¹
chú³² ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³²
tsú² jo³cuo² Dió³². ¹⁵ Jmí¹jáun² ca³juáh³
Jesús la³ lá²:

—Má²ca³ma³jnia² bñh¹ Dió³² Tsá²
má²cuá¹hiáu¹ hí³ lín¹³ Re²¹. Za¹ náh²
jmí¹ honh², hí³ tionh² náh² siáh³ ta²¹ jú¹
chú³² hí³ lí¹³ liáu³² náh².

**Jesús téh²³ quiun³ tsá²
zanh²³ jáh³ jmái²**

(Mateo 4:18-22; Lucas 5:1-11)

16 Jesús jmí¹ cuá¹tsau³² can³² ní¹ ná¹ho³ jmái² hué¹³ Galilea, jáun² ní¹ jáun² né³ ca³jién³² tsú² Sí¹mu²¹ quionh³ Tre²¹ rainh²¹ hi³ ná¹tón³² hmá³ chu³ jmái², quí¹ tsá² zanh²³ jáh³ jmái² bíh¹ tsá² hí³. 17 Hi³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Ñá²taunh¹ náh² cu³hna³² jná¹³, hi³ jáun² la³jmí¹ jáun²³ náh² ní² jáh³ jmái² janh²¹ náh² siáh³ tsá²mi³cuóun² hi³ tónh³² jo³uón³² jná¹³.

18 Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³chá³ tsá² hí³ tí³ có³² hmá³ jáun² quioh²¹, hi³ ja³taunh²¹ cu³hna²¹ hí³ dí².

19 Cú¹pih²¹ bíh¹ ní¹ ngau²¹ Jesús hi³ jáun² ca³jién³² siáh³ Jacobo, jon² Zebedeo, la³ má²quionh³ Juan² dá¹jon²¹, hi³ jmí¹ tiáunh¹ hñu³ mu² hi³ ná¹rauh³² hmá³ quioh²¹. 20 Hi³ jáun² Jesús ca³teh³ siáh³ tsá² hí³; hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³chan³ tsá² hí³ Zebedeo jméi² hñu³ mu² la³ má²quionh³ tsá² ná¹lín³ quian²¹, hi³ jáun² hí³ dí² né³ já¹taunh²¹ cu³hna²¹ Jesús.

**Tsá²ñuh² hún¹ jmí²chí³
hláinh¹ hñu³ tsí³**

(Lucas 4:31-37)

21 Jmí¹jáun² ca³cha³taunh¹ tsú² juú² Capernaum; hi³ jáun² jmí¹ cá¹chó²¹ *jmái¹ nio² tie³ né³, ca³hi³ Jesús hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos hi³ ca³ma³liáu³² hi³ má²tin² tsáu². 22 Tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² né³, lí¹ ca³ja³caún² bíh¹ tsí³ ca³tí²¹ jái¹³ hi³ má²ta² tsú² jáun²; quí¹hliá² jmí¹ cuá¹hieh³² tsú² tsáu² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² ho² jái¹³, jun³juáh¹³ la³jmí¹ jmu² tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ yáh³. 23 Hñu³ cuáh³² jáun² jmí¹ cuá³ jan² tsá²ñuh² hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³, jáun² ca³hóh³² tiá³ hi³ ca³juáh³:

24 —¿He³ jái¹³ zia³² quiúnh¹ jnoh¹ hnú², Jesús Tsá² Nazaret? ¿Hí¹ ñeh³ hnú² hi³ ña³cua² nú² jnoh¹ quiu³juóu³²? Tsá² cuóu³² bíh¹ jná¹³ hnú², hi³ ño¹ jná¹³ hi³ hnú² Tsá² híen¹ Tsá² zéi¹ Dió³².

25 Jáun² Jesús ca³ngái³ tiá³ ní¹con² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ hi³ ca³juáh³:

—¿Tie³ náu², tun³² tsá²ñuh² ní²!

26 Hi³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ né³ ca³jmú³ hi³ ca³jéinh³² tsá²ñuh² hí³ tsá¹ lí¹ jún²³, hi³ ca³hóh³² tiá³ lín³², jmí¹jáun² cua³han³ hñu³ tsí³ tsá² hí³. 27 Jáun² la³jín³² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² ca³ja³caún² tsí³ hi³ ca³qui³ ca³ngái³h³ rainh²¹, hi³ juáh³:

—¿He³ dá² ní³²? ¿He³ dá² jú¹ hmai²¹ ní³² hi³ hie³² tsú²? ¿Sa³ tin² máh³ tsá²ñuh² ní² jmu² héih³² ní¹con² jmí²chí³ hláinh¹, hi³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ má²tí³² máh³!

28 Jáun² né³² cánh³ bíh¹ ca³hi³ ñi³² tsú² tá¹ caún² hué¹³ Galilea hi³ jmu² Jesús la³ jáun².

Jesús jmah²³ mi³ziú¹³ Sí¹mu²¹ Pé¹

(Mateo 8:14-15; Lucas 4:38-39)

29 Jmí¹ ca³huén² tsú² hñu³ cuáh³² jáun² né³, ngau³ Jesús quionh³ Jacobo ji³ Juan² hñu¹³ Sí¹mu²¹ quionh³ Tre²¹.

30 Jmí¹jáun² jmí¹ rá²tsáun¹ mi³ziú¹³ Sí¹mu²¹ hi³ chéin³; hi³ jáun² tsá² tionh² hí³ ñéih³ la³juí³² ca³záih³ Jesús hi³ tsá² hí³ rá²tsáun¹. 31 Jmí¹jáun² ngau³ Jesús ní¹ rón²¹ tsá² hí³, hi³ ca³zanh³ dí² cuo² tsú², hi³ ca³zion³ dí²; hi³ jáun² ca³quin³ hi³ jmí¹ chéin³ tsú², hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³jmú³ tsú² má³² hi³ cuh³ tsú² jí³lín².

Jesús jmah²³ juóun³² tsá² tsáun¹

(Mateo 8:16-17; Lucas 4:40-41)

32 Jmí¹ má²ca³ta³tsi²¹ hiú² ca³cua³jan² tsú² la³jín³² tsá² tsáun¹ ní¹con² Jesús, jí³ tsá² jmí¹ tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ ní² siáh³; 33 hi³ jáun² la³jín³² tsá² juú² ca³cuú² ca³ngih³² ho³hñu¹³. 34 Jmí¹jáun² ca³jmah³ dí² juóun³² lín³² tsá² tsáun¹;

tsá² hí³ jmí¹ ná¹lín³ hliáun³ ní¹ mí¹uí³, hí³ juóun³² siáh³ tsáu² ca³huen³ tsú² jmí² chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³. Jmí² chí³ hláinh¹ hí³ jmí¹ má² ná¹ ní³² hí³ hin² tsánh² Jesús, tí³ la³ Jesús né³ ca³ jmú³ héih³² hí³ tiá² hie³ tsú² hí³ dí².

Jesús ngai³² jú¹ chú³² ní¹ con²
tsá² hín¹³ hué¹³ Galilea

(Lucas 4:42-44)

³⁵ Jmí¹ cá¹ jniá²¹ jáun² né³, ta³ ná¹ juan³² bíh¹ ca³ náú² Jesús hí³ ngau³ hí³ ní¹ lienh¹³ Dió³² ní¹ má² tí³ có³².
³⁶ Jáun² Sí¹ mu²¹ la³ má² quionh³ tsá² quionh³ ca³ ní¹ hniauh², ³⁷ hí³ jáun² jmí¹ ca³ chanh²¹ dí² Jesús ca³ záih³ dí² la³ lá².
—La³ jín³² bíh¹ tsáu² ná¹ hnauh² hnú².

³⁸ Tí³ la³ hí³ dí² né³ ca³ juáh³:

—Ma³ tsáu¹³ dí² juú² tloh³ cu³ jéin³ ní², hí³ tsá¹ hléh¹³ dí² uá² jai³² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ní¹ ní²; quí¹ ta²¹ jáun² yáh³ má² cuán² jná¹³.

³⁹ La³ jáun² bíh¹ ca³ ngí³ Jesús hí³ ngai³² jú¹ chú³² hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos hí³ táun³ ma³ quin³² ma³ caun³² juú² hín¹³ tí³ Galilea, jí³ hí³ huen² dí² siáh³ jmí² chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu².

Jesús jmah²³ jan² tsá²
lín³ mi³ ho²¹ péin³

(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

⁴⁰ Jmí¹ jáun² cuan³ jan² tsá² ñuh² lín³ mí¹ uí³ *mi³ ho²¹ péin³ ní¹ con² Jesús, hí³ jáun² ca³ di³ jñi³² dí² hí³ ca³ juáh³:

—Tin² bíh¹ hnú² jmúh¹³ hí³ lí³ jin² jná¹³ ní¹ juáh³ hí³ hnáuh² nú² jmúh¹³.

⁴¹ Jáun² Jesús ca³ ja³ mií³ tsí³, hí³ jáun² ca³ tí³ dí² cuo² ní¹ quioh²¹ tsá² hí³, hí³ ca³ juáh³ la³ lá²:

—Hnú² jná¹³. Hí³ jáun² ;cuí¹ lan² hnú²!

⁴² Jmí¹ má² lí² juáh³ tsú² jáun² la³ ní² né³, la³ jui³² ca³ hin³ bíh¹ mí¹ uí³ jáun² quioh²¹ tsá² hí³. ⁴³ Jmí¹ jáun² ca³ hah² Jesús jái¹³ ní¹ con² tsá² hí³, tí³ la³ la³ ní¹ tín² ca³ jmú³ tsú² héih³², hí³ ca³ záih³ dí²:

⁴⁴ —Sá¹ ní² jie³, ha³ lí² hin² juouh³² hí¹ jan² ha³ lánh³ rón³² lí³ hí³ má² lain³² nú²; jí³² la³ tí³ cuánh², hí³ cuá² ma³ jnia¹³ ní¹ con² mí² tsáu² bíh¹, hí³ cuá² cuen²¹ siáh³ jáh³ ní¹ con² Dió³² ca³ tí²¹ hí³ má² ca³ lí³ jin² nú², la³ cun³ lí³ jáun² héih³² quioh²¹ hla¹ Moisés. Hí³ jáun² la³ jáun² lí³ ní³² tsáu² hí³ má² lain³² nú².

⁴⁵ Ngah³ bíh¹ tsá² ñuh² hí³ jmí¹ ngah²¹, tí³ la³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ ma³ liáu³² hí³ quí² cha³² la³ cun³ hí³ má² lí³² jáun². Cun³ ní¹ hí³ jáun² né³, hí¹ cáun² yáh³ juú² tíú² uú² jmí¹ lí²³ hí³ Jesús chú¹ ja²¹, jáun² tí³ cheih³² ní¹ tiá² hin² zian² bíh¹ cú² jueh³² jmí¹ ngí³² tsú²; tí³ la³ tsá² zian² ní¹ hliáun³ bíh¹ jmí¹ já² táunh¹ hí³ já² jie³ tsú².

Jesús jmah²³ jan² tsá² hma²

(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

2 Jmí¹ má² ca³ nga² tun³ hni³² jmái¹ jáun² ngah³ siáh³ Jesús já¹ juú² Capernaum; hí³ jáun² ca³ lí³ ní³² tsáu² hí³ hí³ má² cuá¹ tón²¹ hñu¹³. ² Hí³ jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ca³ cuú² ca³ ngih³² ní¹ cuá³ jáun² Jesús, ca³ la³ hí¹ juáh³ ho³ hñu¹³ yáh³ tíú² uú² jáu² lí³. Tá¹ la³ jmí¹ dí¹ hie³² Jesús jái¹³ quioh²¹ Dió³² ní¹ con² tsá² hí³ né³, ³ cua³ taunh²¹ quiun³ tsá² ñuh² hí³ ná¹ jan² jan² tsá² ñuh² lín³ mí¹ uí³ hí³ hma², hí³ rá¹ tsin² ní¹ jmu². ⁴ Tí³ la³ tiá² lí³ yáh³ tsa³ táunh¹ tsú² ní¹ cuá³ Jesús quí¹ hliá² jlánh¹ juóun³² tsáu² jmí¹ tionh¹, hí³ jáun² tsáih³ hñu³ bíh¹ cú² jueh³² ca³ uú³ tsú², hí³ ca³ quin³ tsú² cuá¹ lá² hí³ jlái³ hñu³ la³ re² ní¹ cuá³ jáun² Jesús, hí³ jáun² jui³² jaun³² bíh¹ ca³ sión³² tsú² tsá² tsáun¹ la³ má² tsin² jáun² ní¹ jmu². ⁵ Jmí¹ ca³ lí³ tsin² jáun² Jesús hí³ cáun² tán¹ bíh¹ ná¹ tloh³ tsí³ tsá² ca³ cha³ táunh¹ hí³, hí³ jáun² ca³ záih³ dí² tsá² tsáun¹ hí³ la³ lá².
—Hnú² jón³, má² cá² hin³ bíh¹ tso³ quián¹³ hnú².

⁶ Tí³ la³ ma³ jan² tí³² liei²¹ jmí¹ tionh¹ ní¹ jáun² ca³ lín¹³ la³ lá² hñu³ tsí³: ⁷ “¿He³ láih³² sa³ la³ ní² máh³ hleh³² tsá² ñuh²

ní²? Tsá² lí¹ chú² lí¹ lén³² Dió³² bíh¹ ní³²,
quí¹ hí¹ jan² yáh³ tíá² hin² tin² hin³ tso³,
jí³²la³ hnga² Dió³² bíh¹ Tsá² tin²”. 8 Tí³la³
Jesús jmí¹ ní³² bíh¹ he³ lánh³ ná¹lín²³ tsá²
hí³, hí³ jáun² ca³záih³ dí²:

—¿He³ láih³² sa³ la³ ní² ná¹lín²³ hnoh²?
9 ¿Hín² jái¹³ hí³ tun³ lá² hí³ jlánh¹ huán¹
tsí³ lí³ lin¹ hí³ zia³² pí³ quioh²¹ tsá²
hle³²; hí¹ cun³quionh³ hí³ juáh³ tsú²:
“¡Tso³ quián¹³ hnú² má²ca²hin³!”), ho³ hí³
juáh³ tsú²: “¡Náu², quiaun² jmu² quián¹³,
hí³ jáun² ngí¹!” uá¹? 10 Re² bíh¹, cuí¹
má¹nia¹³ jná¹³ ní¹con² hnoh² hí³ jná¹³
Jon² tsá²mi³cuóun², ho² ná¹ jái¹³ ní¹
hué²¹ lá² hí³ hin¹³ ná¹ tsáu¹³ tsáu².

Hí³ jáun² ca³záih³ dí² siáh³ tsá² hma²
hí³:

11 —Hnú² juo³ jná¹³: náú², ziaúh¹ jmu²
quián¹³, quiaun², cuánh² hñuh³².

12 Jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹
ca³náu² tsá² jmí¹ hma² hí³ ta³ ní¹
la³jín³² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ něih³,
jáun² ca³ziauh³ jmu² hí³ jmí¹ tsin², hí³
ca³caun² ngah³ hñú¹³. Jáun² la³jín³²
tsá² jmí¹ ná¹jé²³ hí³ ca³ja³caun² lín³²
tsí³, jáun² ca³ma³quien² tsú² Dió³², hí³
ca³juáh³:

—¡Hí¹ cónh³ yáh³ tíá² má²ca³neh²¹ dí²
la³ cun³ hí³ má²lí²neh²¹ dí² ní²!

Jesús téh²³ Leví

(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

13 Jmí¹ lí²¹ jáun² cua³han³ Jesús hí³
ngau³ siáh³ can³² ní¹ ná¹ho³ jmái²; hí³
jáun² jmí¹ cuá¹taunh²¹ la³jín³² tsáu² ní¹
zenh¹ tsú² ca³ma³tin² dí² tsáu². 14 Jáun²
né³, tá¹la³ má²hún¹ tsú² siáh³ juí³² hí³
má²tsánh³² tí³ já¹ juú², ca³jién³² dí²
jan² tsá² jmái² Leví jon² Alfeo, hí³ jmí¹
cuá¹tón²¹ ní¹ cuá¹cai³² hmah²¹ [cha¹³
tsá² *romanos], hí³ jáun² ca³záih³ dí²:

—Ñá³² cu³hna³² jná¹³.

Jmí¹ jáun² ca³náu² Leví, hí³ ngau³
cu³hna²¹ Jesús.

15 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, Jesús jmí¹
cuá¹jmu² má³² hñú¹³ Leví hí³, la³

má²quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hí³
juóun³² siáh³ *tsá² cai³² hmah²¹ jí³ la³
má²quionh³ tsá² juáh²³ tsáu² hí³ tíá²
chun¹ jmí¹ tionh¹ ní¹ mesa quionh³
Jesús, quí¹ juóun³² lín³² bíh¹ tsá² jmí¹
hí¹tsá²taunh¹ cu³hna²¹ tsú². 16 Tí³la³
jmí¹ ca³jíe³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹, tsá²
tiáunh¹ ja¹ cu³ nió³ quioh²¹ tsá² téh²³
tsú² *fariseos, hí³ cuá¹cúh² Jesús
quionh³ la³jín³² tsá² hí³, jáun² ca³záih³
dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²:

—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² sa³ tí³² juóuh³²
hnoh² cáun² cuú² hính²³ cu³lí²¹ quionh³
tsá² cai³² hmah²¹ jí³ tsá² ren² tso³ ní²
siáh³?

17 Jmí¹ ca³nái³² Jesús jái¹³ ní² né³,
ca³juáh³:

—Tíá² tí³² mí³ hniah³ yáh³ ní¹con² tsá²
chun¹, ní¹con² tsá² tsáun¹ bíh¹ hniah³.
Quí¹ tíá² ja³ yáh³ jná¹³ hí³ ja³te³ tsá²
chun¹, quí¹ hí³ ja³te³ tsá² ná¹ren² tso³
bíh¹ jná¹³ ja³.

**Ngá² tsáu² ní¹con² Jesús
ca³tí²¹ hí³ má²hien²¹ tsú²**

(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

18 Cu³ jéin³² jmí¹ ná¹má²hien²¹ tsá²
hain²¹ tí³ con² Juan² tsá² ziau² hí³ jmái²
jí³ tsá² hain²¹ tí³ con² tsá² fariseos ní²
siáh³, jmí¹ jáun² cua³taunh²¹ ma³ jan²
tsáu² ní¹con² Jesús hí³ ca³ngái³:

—¿He³ láih³² sa³ jlánh¹ má²hien²¹ tsá²
hain²¹ tí³ con² Juan² tsá² ziau² hí³ jmái²
jí³ tsá² hain²¹ tí³ con² tsá² fariseos siáh³,
tí³la³ tsá² hain²¹ tí³ con² hnú² má¹ná¹,
tíá² lin¹ má²hien²¹ yáh³?

19 Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tá¹la³ ná¹má²hiún² tsú² tsí³
quionh³ tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ cuo² ¿hí¹
lí¹³ ma³hien²¹ tsá² ná¹tén¹ ní¹ jmu² tsú²
jmái¹ hí³ jenh² cuo² tsáu² dúh¹? Tíá² lí¹³
yáh³ ma³hien²¹ tsú² tá¹la³ quionh³ bíh¹
tsú² tsá² jenh¹³ hí³ cuo². 20 Tí³la³ chau²¹
bíh¹ jmái¹ hí³ quin³ tí³ có³² tsá²ñuh²
jenh¹³ hí³ cuo²; hí³ jáun² má¹ jáun² máh³
má²ma³hien²¹ tsá² hí³.

21 "Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² taun³² cáun² hmih³² tseh¹ quionh³ cá² cuonh²¹ hmih³² hmai²¹; quí¹ tsauh³² bíh¹ hná¹ hmih³² hmai²¹, hi³ jáun² cáí³² bíh¹ hmih³² tseh¹, hi³ jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ ní¹ jueh³² má² cáí³² má¹ lí³² jáun². 22 Ja³ bí¹ la³ jáun², hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² tah³² mu² ráu³ cun³ ní¹ dí¹ jaun³² hñu³ chí² láu² má² tseh¹; quí¹ ní¹ juáh³ hi³ jmu³ tsú² la³ jáun², má² cáí³² bíh¹ chí² láu² tseh¹ jáun² lí¹³, hi³ jmu³ mu² ráu³ cun³ ní¹ dí¹ jaun³² jáun², jáun² lí¹ má² tsa³ hín³ bíh¹ mu² ráu³ jáun² lí¹³ la³ má² quionh³ chí² láu². Hi³ jáun² hñu³ chí² láu² hmai²¹ bíh¹ hniáuh³² táh³² tsú² mu² ráu³ cun³ ní¹ dí¹ jaun³² jáun².

**Tsá² hain²¹ tí³ con² Jesús cun³²
cuú² miih²¹ jmái¹ nio² tie³**

(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

23 Ca³ chó³² cáun² jmái¹ hi³ jmí¹ cuá¹ ngí³² Jesús ja¹ ní¹ zia³² hi³ jna¹ quioh²¹ tsáu² cáun² *jmái¹ nio² tie³; hi³ jáun² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² tsú² né³, ca³ ma³ líáu³² hi³ caí³² chí² hieh² cuú² miih²¹ tá¹ la³ hí¹ tsá² táunh¹ tsú² jáun². 24 Hi³ jáun² tsá² fariseos ca³ juáh³:

—Sá¹ ní² jie³, ¿he³ láih³² jmu² bíh¹ tsá² hain²¹ ní² tí³ con² hnú² ta²¹ hi³ tiá² ca³ tí²¹ jmu³ tsú² jmái¹ nio² tie³?

25 Tí³ la³ hí³ má¹ ná¹, ca³ juáh³:

—¿Tí¹ má² ca³ hñh³ hnoh² hí¹ cónh³ ní¹ Sí² quioh²¹ Díó³² hi³ he³ ca³ jmú³ hla¹ re²¹ Dá² ví²¹ cu³ jéin³² jmí¹ lí²¹ ní¹ cuóunh²¹ quionh³ tsá² quionh³, hi³ tiá² jmí¹ zia³² hi³ cuh³ tsú²? 26 Tsá² hí³ dá² ca³ ní¹ hi³² néih³ hñú³ cuáh³² lí³ hmih³² hi³ ca³ ní¹ cúh² *hí³ cuú² miih²¹ hien¹ hi³ ca³ tin¹ cuh³ jmáh³ la³ tsá² ná¹ lín³ mí² tsáu² bíh¹; hi³ ja³ bí¹ ca³ cuéh³ tsú² siáh³ tsá² jmí¹ tionh¹ quionh³. La³ jáun² lí³ jmái¹ hi³ jmí¹ lín³ hla¹ Abiatar mí² tsá² hien¹.

27 Ja³ bí¹ ca³ záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³:

—Díó³² ca³ jmú³ hi³ zia³² jmái¹ nio² tie³ cun³ ní¹ hi³ ca³ tin¹ tsá² mí³ cuóun² bíh¹, jun³ juáh¹³

ca³ lí³ zian² tsá² mí³ cuóun² cun³ ní¹ hi³ ca³ tí²¹ jmái¹ nio² tie³ yáh³. 28 Jáun² né³, uá¹ hi³ jmái¹ nio² tie³, cun³ jáun² cáun² ho² bíh¹ Jon² tsá² mí³ cuóun² jáí¹³.

**Jesús jmah²³ jan² tsá²
má² ca³ náí³ cáun² cuo²**

(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

3 Ca³ chó³² siáh³ cáun² jmái¹ hi³ ca³ ní¹ hi³² Jesús hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos; hi³ ní¹ jáun² né³ jmí¹ cuá³ jan² tsá² ñuh² jmí¹ má² ca³ náí³ cáun² cuo². 2 Jmí¹ jáun² jmí¹ ná¹ tan² tsú² Jesús hi³ hnió³ dí² jie³ ní¹ juáh³ hi³ jmah³ tsú² tsá² hí³ tá¹ la³ *jmái¹ nio² tie³, hi³ jáun² zia³² ha³ lánh³ rón³² lí¹³ chá³² dí² tsáu¹³ tsú². 3 Jmí¹ jáun² ca³ záih³ Jesús tsá² jmí¹ má² ca³ náí³ hi³ cuo²:

—Náu², jmu³ zenh² nú² ja¹ lá² quiú¹³ jnoh¹.

4 Hi³ jáun² Jesús ca³ ngáih³ tsá² ná¹ ngih³² hi³:

—¿He³ ca³ tí²¹ jmu³ tsú² jmái¹ nio² tie³, hí¹ hi³ chu²¹ ho³ hi³ hlah³? ¿Hí¹ lí¹³ líón³² tsú² tsáu² ho³ hi³ tí³ hniáuh³² jngih³ uá¹ tsú²?

Tí³ la³ tsá² hí³ má¹ ná¹, cáun² lí¹ ca³ tiánh³ tie³ bíh¹. 5 Jmí¹ jáun² ca³ jien³² Jesús tsá² hí³ ca³ la³ hi³ míh²³ tsf³, jí³ hi³ hlah³ jéinh³² dí² siáh³ quí¹ hliá² tiá² hnió³ yáh³ tsá² hí³ hi³ ngí¹³ jáí¹³; hi³ jáun² ca³ záih³ dí² tsá² lí³ hí³ cuo²:

—Néih¹ cuonh².

Jáun² ca³ ñeh³ tsá² hí³ cuo², hi³ jáun² jmí¹ jáun² la³. 6 Jmí¹ jáun² ca³ huén² tsá² *fariseos cheih³² hi³ ca³ ma³ cú¹ ma³ ren²¹ jáí¹³ quionh³ tsá² hain²¹ tí³ con² Herodes hi³ ha³ lánh³ jngih³ dí² Jesús.

Jmah²³ Jesús juóun³² tsá² tsáun¹

(Mateo 4:23-25; Lucas 6:17-19)

7 Jmí¹ lí²¹ jáun² ngau³ Jesús can³² ní¹ ná¹ ho³ jmái² quionh³ tsá² hain²¹ hi³ tí³ con², hi³ jáun² juóun³² lín³² tsá² zian² hué¹³ Galilea ja³ taunh²¹ cu³ hna²¹ tsú². 8 Hi³ juóun³² siáh³ tsá² já¹ taunh²¹ tí³

hué¹³ Judea, tí³ já¹ juú² Jerusalén, tsá² Idumea, tsá² zian² tí³ jo²¹ cua³ Jordán tí³ jui³² ní¹ hia³² hiú², jí³ tsá² hué¹³ Tiro quionh³ Sidón siáh³ cua³taunh²¹ hi³ hnió³ jien³² Jesús jmí¹ ca³lí³ ní³² dí² la³jí³² hua³jueh³² hi³ jmu² tsú². ⁹ Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³záih³ Jesús tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hi³ jmu² tsú² hua³jan²¹ cáun² mu² hi³ jáun² tiá² cuu³ tiá² jái³² tsú² tsáu². ¹⁰ Qui¹hliá² juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² má²lí²jmah³ tsú², hi³ jáun² la³jín³² tsá² tsáun¹ ní¹ hná¹ jáun² cua³tú¹ cuá¹lín³, ca³la³ hi³ cuú² hi³ hlián²³ bíh¹ tsú² hi³ hnió³ tin³ cuo² Jesús. ¹¹ Hi³ tsá² ná¹tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ né³, jmí¹ ca³jien³² dí² Jesús, jáun² ca³dí³jní³² dí² ta³ ní¹ tsú², hi³ ca³hóh³² hi³ juáh³:

—Hnú² bíh¹ lín³ Jon² Dió³².

¹² Tí³la³ Jesús ca³jín³ jmí²chí³ hláinh¹ hí³, hi³ ca³jmú³ dí² héih³² ní¹con² hi³ tiá² hin² záih³² tsú² hí¹ jan² hi³ hin² tsánh² hí³ dí².

**Jesús quianh²³ quian³tun³ tsá²
lín¹³ tí³² quian³² jē¹ Dió³²**

(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

¹³ Jmí¹ lí¹ cáin² jáun² né³, ngau³ Jesús tsí³ máh³, hi³ jáun² ní¹ jáun² ca³teh³ tsú² tsá² ca³tí³ hí³ tsí³ tsú² hi³ quianh³, hi³ jáun² né³ ja³taunh²¹ tsá² hí³ ní¹con² dí². ¹⁴ Hi³ jáun² ca³hion³² dí² quian³tun³ tsá² hí³ hi³ ní³taunh¹ dí² quionh³, jí³ hi³ zen³ dí² hi³ tsa³hléh² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ní² siáh³. Tsá² quian³tun³ hí³ né³ ca³teh³ tsú² “*tí³² quian³² jē¹ Dió³²”. ¹⁵ Jáun² ca³cuéh³ dí² tsú² pí³ hi³ lí¹³ huen³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², [jí³ hi³ tsa³jmah¹ tsú² siáh³ tsá² tsáun¹]. ¹⁶ Tsá² quian³tun³ hí³ ná¹jmái² la³ lá²: Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³ jmái² siáh³ Pé¹, ¹⁷ tá¹ gon³ jon² Zebedeo siáh³, Jacobo quionh³ Juan² dá¹jon²¹, la³ cun³ tá¹ gon³ tsá² téh²³ tsú² hí³ Boanerges yáh³ (hi³ hnió³ juáh³ “Tsá² lín³ la³jmí¹ lín³ miíh³²”); ¹⁸ jí³ Tre²¹ ní², Pí²liéi¹, Bartolomé, Má²téh³, Tú¹ma²¹, Jacobo jon² Alfeo, Tadeo, Sí¹mu²¹ tsá²

ca³lí³ quionh³ tsá² cu³ nió³ *Cananista, ¹⁹ jí³ Judas tsá² zian² juú² Queriot ní² siáh³, tsá² ca³ní¹jienh¹³ hí³ Jesús.

**Juáh³ tsáu² hi³ Jesús quian³² pí³
quioh²¹ tsá² hláinh¹**

(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

²⁰ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngah³ Jesús hñú¹³ quionh³ tsú² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²; hi³ jáun² ní¹ jáun² ca³ngih³² siáh³ juóun³² lín³² tsáu², ca³la³ hí¹juáh³ tiú²uú² zia³² jmái¹ hi³ cuh³ bíh¹ tsú² lí³. ²¹ Jmí¹ ca³lí³ ní³² jón¹ rainh²¹ Jesús hi³ jáun², jáun² cua³taunh²¹ tsú² hi³ cón³² Jesús, qui¹ jmí¹ ná¹juáh²³ tsáu² hi³ Jesús má²ca³lí³ ngo² bíh¹.

²² Ja³bí¹ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹, tsá² ja³taunh²¹ hí³ tí³ já¹ juú² Jerusalén jmí¹ ná¹juáh²³:

—Beelzebú tsá² chín¹ juo¹³ jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹ hún¹ hñu³ tsí³ tsá²ñuh² ní², cun³quionh³ pí³ quioh²¹ tsá² hí³ bíh¹ huen² tsú² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu².

²³ Hi³ jáun² Jesús né³ ca³teh³ tsá² hí³ hi³ ca³jmú³ dí² cáun² jái¹³ ní¹con² tsú² hi³ juáh³ la³ lá²:

—¿He³ lánh³ rón³² lí¹³ hi³ *Satanás lí¹³ chin¹³ cheih³² hnga²? ²⁴ Ní¹juáh³ jmí¹ zia³² hniéi² ja¹ má²tún² hmóu³² tsá² ná¹lín³ ta²¹, jáun² tiá² lí³ uén³ yáh³ tsú² jái¹³ hi³ ná¹ho² jáun². ²⁵ Ja³bí¹ la³ jáun² ní¹juáh³ tsá² zia³² hniéi² hñú¹³, tiá² lí³ uén³ yáh³ tsú² cáun² hñú³ cu³tsa³². ²⁶ Hi³ jáun² né³, sá¹jmí¹ hi³ hnga² Satanás jmu² hniéi² ní¹con² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ jáun² tiá² ma³híe² yáh³ pí³ quioh²¹ tsú², ní¹ má²tsa³hín³ bíh¹ tsú² jaun³² ní¹juáh³ la³ jáun².

²⁷ ”Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ hí³ hñú¹³ jan² tsá² pin³ lín³², hi³ quin³ tsú² la³jí³² hi³ nio² hñú¹³ tsú², ní¹juáh³ tiá² la³ hñe³ yáh³ tsú² tín² tsá² hñú¹³ hí³; qui¹ jí³²la³ la³ jáun² bíh¹ lí¹³ quin³ tsú² hi³ quioh²¹ tsú².

28 ”Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², hi³ la³jí³² tso³ hi³ jmu² tsá²mi³cuóun², jí³ la³jí³² jú¹ hlah³ hi³ hleh³² tsú², zia³² bíh¹ uu³i³tso³ quioh²¹ tsú²; 29 tí³la³ tsá² tú² hió³² Jmí²chí³ Chun¹ má¹ná¹, cun³ jmí¹líh³ bíh¹ tiú²uú² uu³i³tso³ zia³², ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹ má²ren² tsú² tso³.

30 La³ ní² ca³juáh³ Jesús quí¹hliá² tsá² hí³ jmí¹ ná¹juáh²³ hi³ hí³ dí² hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³.

Mí¹ziú¹³ Jesús má²já²jie³ quionh³ tsá¹ rainh²¹

(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

31 Jmí¹ lí²¹ jáun² cuan³ mí¹ziú¹³ Jesús la³ má²quionh³ jí³ tsá¹ rainh²¹ dí² ñí¹ cuá³; tí³la³ cheih³² bíh¹ ca³ta³tonh¹ tsú², hi³ jáun² ca³jmú³ tsú² héih³² hi³ téh³ tsú² Jesús. 32 Hi³ jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ cu³ jéin³ ñí¹ cuá³ Jesús ca³juáh³:

—Mí²ziúh² hnú² quionh³ tsá¹ renh² nú² tionh² cheih³² ní² hi³ hnauh² hnú².

33 Tí³la³ Jesús né³, ca³záih³ tsá² ná¹ngih³² hí³ la³ lá²:

—¿Hin² dá² tsánh² lín³ mí²zia³² jná¹³ jí³ renh² jná¹³ dúh¹?

34 Jáun² ca³jién³² dí² tsá² tionh² la³ cu³ la³ jéin³ ñí¹ cuá³ dí² jáun², hi³ jáun² ca³juáh³ dí² la³ lá²:

—Tsá² lá² bíh¹ ná¹lín³ mí²zia³² jná¹³ jí³ jon³ renh² jná¹³ ní² siáh³. 35 Quí¹ lí³ua³ jan² tsá² jmu² la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³², tsá² la³ hí³ bíh¹ lín³ tsá²mi³ tsá²ñuh² renh² jná¹³, jí³ mí²zia³² jná¹³ ní² siáh³.

Jesús jmu² cáun² jái¹³ ca³tin¹ jan² tsá² súh²³ jún²

(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

4 Hi³ jáun² né³, ca³chó³² siáh³ cáun² jmái¹ hi³ ca³ma³liáu³² Jesús hi³ má²tin² tsáu² can³² jmái² lí¹ ná¹ho³. Tí³la³ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ca³cuú² ca³ngih³² la³ cu³ la³ jéin³ ñí¹ zen¹ tsú², hi³ jáun² ca³hi³ tsú² cú²jueh³² cáun² mu² hi³ jmí¹ rón²¹ can³² jmái² lí¹ ná¹ho³

jáun², hi³ jáun² ca³cuá³ dí² tí³ ñeh² jáun², hi³ jáun² la³jín³² tsá² hí³ ca³ta³tonh¹ can³² jmái². 2 Jmí¹ jáun² ca³ma³tin² dí² tsáu² hliáu³ ñí¹ lín²¹ jái¹³ cun³quionh³ jái¹³ hi³ jmu² dí²; hi³ ca³héh³ dí² tsú² la³ lá²:

3 —Sá¹ní² niéi² náh² jái¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ lá²: Jmí¹ zian² jan² tsá² ca³ñí¹suh³² jún² ñí¹nái² quioh²¹. 4 Tá¹la³ jmí¹ hí¹súh²³ tsú² jáun² jún² né³, la³ ca³súh³² ca³lá² hú¹ jui³², hi³ jáun² ca³cuá³taunh²¹ quiuh²¹ tan³² hi³ ca³cúh². 5 Ja³bí¹ ca³súh³² siáh³ ca³lá² ñí¹ lí³ ja¹ quín¹, ñí¹ tiá² hliáu³ cuáh¹ jmí¹ tón²¹; hi³ jáun² tia³jui³² lín³² bíh¹ ca³hiá² jún² jáun² quí¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² hliáu³ cuáh¹ jmí¹ zia³². 6 Tí³la³ jmí¹ cá¹chéi²¹ hiú² né³, ca³lí³ quiéin² bíh¹, quí¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² ñí¹ ñe¹ jmí¹ tioh³ chí² jmu² quioh²¹. 7 Ja³bí¹ ca³súh³² siáh³ ca³lá² ñí¹ la³ hiau² ton². Tia³jui³² lín³² bíh¹ ca³qui² cá²cuon³ ton² jáun², hi³ jáun² lí¹ ca³juón³ bíh¹ jún² jáun² jmí¹ ca³hiá², hi³ jáun² cun³ tiú²uú² hi³ ca³lá² bíh¹. 8 Tí³la³ la³jí³² jún² ñí¹ hná¹ jáun² né³, ca³súh³² ñí¹ chu²¹ hue³². Ca³hiá² bíh¹ jún² jáun² hi³ ca³cuon³ bíh¹ re², hi³ jáun² re² lín³² bíh¹ ca³lá²; ma³ cá² mái³ jún² jáun² ca³cué³ quiú³quia³ mái³ mái³, zia³² hi³ jáun² ca³cué³ hñaih³² nio² quiú³ mái³ la³ cun³ cá² mái³ jún², hi³ zia³² siáh³ hi³ jáun² ca³cué³ hñah³lá³ mái³ la³ cun³ cá² mái³ jún² jáun².

9 Jmí¹ má²lí²juáh³ jái¹³ ní² Jesús, ca³záih³ tsá² hí³:

—Ní¹juáh³ tson² tsi²¹ cuáh³ náh², jáun² niéi² náh².

Jesús jmu² na²¹ he³ láih³² hleh³² dí² cun³quionh³ jái¹³ hi³ jmu² dí²

(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)

10 Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, jmí¹ má²cuá¹tón²¹ Jesús hnga², hi³ jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ cu³ jéin³ ñí¹ cuá³ tsú² jáun² né³, la³ má²quionh³ tsá² quian³tun³ hí³, ca³ngáih³ tsú² Jesús hi³ he³ dá² hnió³

juáh³ jái¹³ hi³ má²lí²jmú³ dí² jáun².
 11 Hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá².
 —Hnoh² bíh¹ tsá² ca³tin¹ náh² hi³ lí³
 ñíh¹³ jái¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ ná¹jní¹ ca³ti²¹
 ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo²
 Dió³²; tí³la³ tsá² ñí¹ hná¹ ní² né³, jí³²la³ tí³
 náí³² tsú² cun³quionh³ jái¹³ hi³ jmu² bíh¹
 jná¹³; 12 hi³ jáun² uá¹jinh¹ jé³ tsú², cun³
 jáun² bíh¹ tá¹tonh¹ tsú² la³jmí¹ lí³ hí³ tiá²
 hí³ lí²jé³, hi³ uá¹jinh¹ ne³ tsú², tí³la³ cun³
 jáun² tiá² ngí¹³ yáh³ tsú² siáh³, hi³ jáun²
 tiá² tí³ tiá² jeinh²¹ yáh³ jmí¹ tsí³ tsú², hi³
 sa³jun³ lí¹³ yáh³ hin³ tso³ quioh²¹ tsú².

**Jesús jmu² na²¹ jái¹³
 ca³tin¹ tsá² súh²³ hí³ jún²**

(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

13 Ja³bí¹ ca³záih³ dí² siáh³ tsá² hí³ la³
 lá²:

—¿Hí¹ tiá² ngí²³ máh³ hnoh² jái¹³ hi³
 má²lí²jmú³² jná¹³ ní²? ¿Ha³ bíh¹ lánh³
 rón³² ngí¹³ náh² jái¹³ hi³ jmu¹ ná¹ ñí¹
 hná¹ ní²? 14 Tsá² ngai³² jú¹ chú³² quioh²¹
 Dió³² bíh¹ lín³ la³jmí¹ lín³ tsá² súh²³
 hí³ jún². 15 Ma³ jan² tsá² náí³² jú¹ chú³²
 jáun² né³, lín³ la³jmí¹ lí³ hú¹ jui³² ñí¹
 cá¹súh²¹ jáun² jún²; náí³² bíh¹ tsú² jú¹
 chú³², tí³ la³ ní¹ má¹lí²niéí³² tsú² jáun²
 né³, má¹jáun² ja³² Satanás hi³ quin²³ jú¹
 chú³² hi³ má²jná¹ jáun² hñu³ tsí³ tsú².
 16 Jáun² tsá² he² jái¹³ tia³jui³² lín³² né³,
 hi³ ca³la³ hi³ hiún² lín³² tsí³ jmu², tsá²
 la³ hí³ bíh¹ lín³ la³jmí¹ lí³ ja¹ quín¹
 ñí¹ cá¹súh²¹ jáun² jún²; tia³jui³² lín³²
 bíh¹ ca³hiá² jmí¹ ca³hiá², 17 tí³la³ cun³ñí¹
 hi³ tiá² hliáun³ chí² jmu² cha²³ yáh³,
 hi³ jáun² tiá² lí³uén²³. Hi³ jáun² dá² lí¹
 hliáh² bíh¹ tsí³ tsú² ní¹ má¹ca³lí³ zia³²
 uu³mí²tsi³² ho³ ní¹ má¹ca³ma³tso² tsú²
 tsí³ cun³ñí¹ hi³ ca³ti²¹ jú¹ chú³² jáun².
 18 Hi³ zian² né³ tsá² lín³ la³jmí¹ lí³ hué³²
 ñí¹ ca³hiau² ton² ñí¹ cá¹súh²¹ jáun² jún²:
 náí³² tsú² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³², 19 tí³la³
 jlánh¹ lí¹ qui² lí¹ cha³² tsú² hliáun³ ñéih³
 tsí³ ca³ti²¹ hi³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá², jí³ hi³
 lí¹ lí²can² tsú² hi³ lí²hniá¹ tsú² hi³ lí¹³ lí³

hánh³, hi³ jáun² chau³² jmái¹ hi³ lí²hniá¹
 tsú² hi³ zioh² hi³ hlá² hi³ ní². La³jí³² hi³
 jáun² bíh¹ jmu² hi³ tiú²uú² lí² quien² jái¹³
 quioh²¹ Dió³² hñu³ tsí³ tsú², hi³ jáun²
 ñí¹con² tsá² la³ hí³ tiá² hi³ lau³² hí¹ cáun²
 yáh³. 20 Tí³la³ zian² ma³ jan² tsá² náí³² jú¹
 chú³² quioh²¹ Dió³², hi³ jáun² he² tsú² re²
 jái¹³ jáun²; tsá² la³ hí³ bíh¹ lín³ la³jmí¹
 lí³ hué³² chu²¹ ñí¹ cá¹súh²¹ jáun² jún².
 Hi³ jáun² ñí¹con² tsá² la³ hí³ né³ lau³² re²
 lín³² máí³, la³jmí¹ lau³² re² lín³² máí³ jún²
 hi³ ca³súh³² jáun² ñí¹ lí³ hué³² chu²¹. Ma³
 jan² tsá² hí³ lín³ la³jmí¹ lí³ ñí¹ ca³cué³
 quiú³quia³ máí³ la³ cun³ cá² máí³, hi³
 ma³ jan² né³ lín³ la³jmí¹ lí³ ñí¹ ca³cué³
 ma³ hñai³² nio² quiú³ máí³ la³ cun³ cá²
 máí³, hi³ zian² siáh³ tsá² lín³ la³jmí¹ lí³
 ñí¹ ca³cué³ ca³la³ tí³ hñá³lau³ máí³ la³
 cun³ cá² máí³ jáun².

**Jesús jmu² siáh³ cáun²
 jái¹³ ca³ti²¹ cáun² sí²**

(Mateo 5:15-16; Lucas
 8:16-18; 11:33-36)

21 Ja³bí¹ ca³záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³ la³
 lá²:

—¿Hí¹ lí¹³ héinh³² tsú² sí² hi³ jáun²
 zíh³² tsú² ñeh² tsí¹ cuo² ho³lá²dá² ñeh²
 jen³ juáh¹³? Tiá² jáun² yáh³, chí³cuú²
 bíh¹ dí²chí³ tsú² sí², ñí¹ lí¹³ tai²¹ joh¹
 tá¹ cáun² ñéih³. 22 Hí¹ cáun² yáh³ hi³
 ná¹hmá¹ tiá² zia³² hi³ juáh¹³ hi³ tiá²
 lí¹³ jnia³; hi³ hí¹ cáun² yáh³ siáh³ hi³
 ná¹hmá¹ ná¹jní¹ tiá² zia³² hi³ juáh¹³ hi³
 tiá² lí¹³ jñéih³. 23 Hnoh² tsá² tsi²¹ cuáh³,
 niéí² náh².

24 Ja³bí¹ ca³juáh³ siáh³ Jesús ñí¹con²
 tsá² hí³ la³ lá²:

—Sá¹ní² quián² náh² re² hua³hi¹³ la³
 cun³ hi³ nai³² náh². Qui¹ la³ cun³ tí³
 héih³² hi³ chah³² náh² ca³ti²¹ jú¹ tson²
 hi³ cueh³² náh² tsáu², la³ jáun² bíh¹ cué³²
 siáh³ Dió³² ñí¹con² hnoh², hi³ tí³ hliáun³
 bíh¹ jú¹ tson² ñí¹ hná¹ ní² cué³² náh²
 siáh³ Dió³². 25 Qui¹ ní¹juáh³ tsá² zia³²
 quioh²¹, tí³ hiáuh³ bíh¹ tsú² hná¹ jáun²;

tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² zia³² quioh²¹ né³,
tí³ quin³ bíh¹ la³ cun³ cú¹pih²¹ hi³ jmí¹
zia³² quioh²¹ tsú².

**Jesús jmu² jái¹³ he³
lánh³ rón³² hia³² jún²**

26 Jmí¹ li²¹ jáun² né³ ca³juáh³ siáh³
Jesús:

—Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín³ la³jmí¹
lí³ jún² hi³ jñi³² jan² tsáu² hué³² quioh²¹.
27 Jún² jáun² dá² tsá²hi³² hñu³ hué³²;
hi³ jáun² uá¹ hi³ rá²cuóun¹ tsú², uá¹
hi³ cuá¹ñí¹ tsú², jún² jáun² cáun² hia³²
bíh¹, hi³ cuóun² siáh³, tí³la³ tsá² lí²jñi³²
né³ tiá² ñi³² yáh³ he³ lánh³ rón³² lí²³.
28 Cun³ jáun² jmu² hué³² bíh¹ hi³ lí²³
la³ jáun²; la³ñí¹ tín² hia³² ta³, má¹jáun²
hia³² ñí¹ tóh²¹ má¹í³ cuú²miih²¹, hi³ cáin²
jáun² máh³ lí² hán¹ má¹í³ jáun². 29 Hi³
jáun² ní¹ má¹ca³lí³ quieín² má¹í³ jáun²
né³, jáun² má²tsa³quiaun² bíh¹ tsú², qui¹
má²ca³láu² bíh¹.

**Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³²
lín¹³ la³jmí¹ lí³ jún² mostaza**

(Mateo 13:31-32; Lucas 13:18-19)

30 Ja³bí¹ ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—¿He³ yáh³ cun³quionh³ lí¹³ cunh²¹
jná¹³ tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³²? ¿He³ dá²
jái¹³ lí¹³ jmu¹ jná¹³? 31 Qui¹ tsá² tónh³²
jo³cuo² Dió³² lín¹³ la³jmí¹ lí³ cá² má¹í³
mí³ mostaza hi³ ca³jñí³ jan² tsáu² hué³²
quioh²¹. Má¹í³ jáun² bíh¹ má¹í³ hi³ jlánh¹
bíh¹ pih²¹ la³ cónh³ bíh¹ ñí¹ jí³lí³² jún² hi³
zia³² hngá¹máh³; 32 tí³la³ ní¹ má¹já²jñá¹
jáun² né³, cuóun² hi³ jáun² lí²³ cáun²
hmá² hi³ jlánh¹ bíh¹ pa²¹ la³ cónh³ bíh¹
la³jí³² ná²í² má²ró³² ñí¹ hná¹ jáun², hi³
hia³² cuú² ñeh¹, hi³ hí¹ la³ tí³ quioh²¹
tan³² yáh³ lí¹³ na³tsí³ za³ ja¹ hính¹³
quioh²¹.

**He³ ca³tí²¹ jmúh³² Jesús
ta²¹ jái¹³ hi³ jmu²**

(Mateo 13:34-35)

33 La³ ní² bíh¹ ca³ma³tin² Jesús tsáu²
jái¹³ quioh²¹ Dió³² cun³quionh³ hi³ jmu²
hliáun³ ñí¹ jái¹³, la³ cun³ hi³ jmí¹ lí¹³ lí³
ngí¹³ tsú². 34 Hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ jmí¹
zaih³² tsú² tsáu² ta³ tiá² quionh³ cáun²
jái¹³ hi³ jmu² tsú²; tí³la³ jmí¹ nia³² bíh¹
tsú² la³jí³² jái¹³ jáun² ñí¹con² tsá² hain²¹
hí³ tí³ con² ní¹ má¹ca³ta³tonh¹ hmóu³².

Jesús jmu² hi³ niau²¹ tie³ jmái² jí³ chí³

(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

35 Jmí¹ ca³niéi² jáun² né³ ca³záih³ dí²
tsá² hain²¹ hi³ tí³ con²:

—Ma³tsáu¹³ tí³ jo²¹ jmái².

36 Jáun² né³, ca³chan³ dí² tsá² jmí¹
ná¹ngih³² hí³, hi³ jáun² ca³taunh³
tsá² joh¹ dí² hñu³ mu² ñí¹ qui³ jmí¹
má²dí¹hún¹ dí² jáun², hi³ ca³jan³ dí²
tsú² hi³ tsa³taunh¹ quionh³; ja³bí¹ jmí¹
hí¹tsá²toh³ siáh³ ma³ cáun² mu² siáh³
siáh³ quionh³ mu² jáun². 37 Hú¹ jui³²
jáun² né³ ja³ chí³ tiá³ lín³², hi³ ca³la³
má²tsá²ha²¹ bíh¹ jmái² hñu³ mu², hi³
jáun² jmí¹ má²hí¹conh³² bíh¹ jmái²
hñu³ mu². 38 Tí³la³ Jesús má¹ná¹, jmí¹
má²rá²cuóun¹ bíh¹ ñí¹ lí³ tí³ cu³hna²¹
mu² hi³ cuá¹can¹ cáun² hi³ huá¹; jáun²
né³ tsá² tiáunh¹ hí³ hñu³ mu² ca³ñí¹ñí¹³
tsú² hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¡Tí³², sa³ tiá² hi³² máh³ honh² hnú²,
já² tí³ ñeh² bíh¹ má²hí¹tsá²hanh³² dí²!

39 Hi³ jáun² ca³náu² Jesús hi³ ca³jín³
chí³; hi³ ca³záih³ siáh³ jmí²miih²¹ la³ lá²:

—¡Ta³máih³! ¡Hnú² jmái², tie³ cu¹
tá¹ron¹³ nú²!

Jmí¹jáun² ca³hná³ chí³, jáun² la³
cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ta³no¹ tie³ pih²¹.

40 Jmí¹jáun² né³ ca³záih³ Jesús tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con²:

—¿He³ láih³² jlánh¹ ná¹juenh²¹ nánh²?
¿He³ láih³² jlánh¹ tiá² cáun² la³ nio²
honh² nánh²?

⁴¹ Jáun² tsá² hí³ ca³ta³ná¹juenh²¹ lín²¹ bíh¹, hí³ jáun² ca³juu³ ca³hlénh³ ja¹ hmóu³²:

—¿Hín² dá² tsánh² tsá² ní², sa³ la³ jí³ chí³ jí³ jmí²miih²¹ máh³ taunh² ta²¹?

**Tsá²ñuh² tiáunh¹ juóun³² lín³²
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³**

(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

5 Jáun² ca³cha³taunh¹ bíh¹ tsú² tí³ jo²¹ jmái², hué³² quioh²¹ tsá² Gerasa.
²La³ cun³ jmí¹ cuá¹han³ Jesús hñu³ mu² ja³ jan² tsá²ñuh², tsá² jmí¹ cuá³ ñéih³ jéin³lo¹ hí³ táun³ ñí¹ ná¹hón²¹ hla¹, hí³ cuan³ ñí¹ zenh¹ Jesús; tsá² hí³ jmí¹ tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³.
³Tsá²ñuh² hí³ dá² jmí¹ má²cuá³ bíh¹ ñí¹ táun³ jéin³lo¹ ñí¹ ná¹hón²¹ hla¹, hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² jmí¹ tióh³² hí³ hñe³ tsá² hí³ uá¹jinh¹ quionh³ cá²den¹ná¹.
⁴Hliáun³ jéin³² lín³² bíh¹ jmí¹ má²ca³hñéi³² tsú² cuá² ta³ tsá² hí³ cun³quionh³ hñe¹³ jí³ cá²den¹ná¹, tí³la³ tiú²nio² bíh¹ jmí¹ cai³² tsú² hí³ jmu²juoh¹ mí¹ siún¹ nio², hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² jmí¹ tióh³².
⁵La³jí³² jmái¹ bíh¹ jmí¹ ngí³² tsú² la³ huá² la³ jma², hí³ ñí³tí¹ ñí³hóh²¹ ñí¹ lí³ tsi³ máh³ jí³ ja¹ ñí¹ ná¹hón²¹ hla¹ ní² siáh³, hí³ jmí¹ quí² jmí¹ jñei³² quín¹ quioh²¹ hnga² ca³la³ ca³cuáh³.
⁶Tí³la³ jmí¹ ca³jien³² tsú² Jesús hí³ zenh² ñí¹ uóunh³, jáun² ngau³ cú²hé² lín³² hí³ ca³ñí¹di³jñí³² ta³ ñí¹ Jesús,
⁷hí³ jáun² ca³la³ má²hóh³² tiá³ ca³juáh³:

—¿He³ ca³tín¹ hnú² quiúnh¹ jná¹³, hnú² Jesús Jon² Dió³² Tsá² cú² juenh²? Ca³la³ jíe²³ Dió³², ¡ha³ lí² jmú² hian² honh² ñí¹con² jná¹³!

⁸La³ ní² ca³juáh³ tsá² hí³ quí¹hliá² Jesús má²dí¹jmu² héih³², hí³ juáh³ la³ lá²:

—¡Hnú² jmí²chí³ hláinh¹, tun³² tsá² ní²!

⁹Jáun² Jesús ca³ngái³ ñí¹con² tsá² hí³:

—¿Ha³ lánh³ jmái² hnú²?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Cu³ Níó³ bíh¹ jmái² jná¹³, quí¹ juóu³² bíh¹ jnoh¹ ná¹láí³.

¹⁰Hí³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ jlánh¹ ca³hiu³ ca³mí³ lín³² ñí¹con² Jesús hí³ tiá² ze³ tsú² ñí¹ uóunh³ lín³² la³ cun³ hué³² jáun².
¹¹Tsoh² máh³ zeh² có³² jáun² né³, jmí¹ tiáunh¹ juóun³² mí²ñí³ hí³ ná¹cúh² háu².
¹²Jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ né³, ca³hiu³ ca³mí³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ze³ tiá³ jnoh¹ ñí¹ tiáunh¹ mí²ñí³ ó³²; cué¹ jái¹³ hí³ tsá¹tauh²¹ jnoh¹ hñu³ tsí³ jáh³.

¹³Jáun² ca³cué³ bíh¹ Jesús jái¹³. Hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³huén² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsá² hí³, hí³ jáun² ca³ñí¹tióh²¹ hñu³ tsí³ mí²ñí³ hí³. Cun³ tun³ mei²¹ mí²ñí³ hí³ jmí¹ tín³. Jáun² la³jín³² mí²ñí³ hí³ ca³cuóun³ cú²hé² lín³² tí³ ñí¹ dí¹jí²³ ñí¹ hlaih³ lín²¹, jáun² ca³sunh³ chu³ jmái², hí³ jáun² ca³hnúh³² jmái².

¹⁴Jáun² tsá² jmí¹ ná¹jmu² hua³hí¹³ mí²ñí³ hí³ ca³cuóun³, hí³ ca³ñí¹chá² já¹ juú² jí³ ñí¹ náí². Hí³ jáun² cua³taunh²¹ tsá² juú² hí³ cua³jíe³ tsú² ní¹juáh³ he³ dá² má²lí³².
¹⁵Jmí¹ cuá¹taunh²¹ tsú² ñí¹ zenh¹ jáun² Jesús né³, ca³jien³² tsú² tsá² jmí¹ tiáunh¹ hí³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ hí³ má²cuá¹tón²¹ hí³ má²quih³² ha¹, hí³ má²chun¹, ha³ tiú²uú² ngo² yáh³. Hí³ jáun² tsá² ca³cha³taunh¹ hí³ né³, ca³juénh² lín³² bíh¹.
¹⁶Jáun² tsá² ca³jíe³ hí³ la³ cun³ hí³ má²lí³² jáun² ñí¹con² tsá² jmí¹ tiáunh¹ hí³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ né³, ca³chá³ ñí¹con² tsá² cuá²taunh²¹ hí³, hí³ ca³chá³ tsú² siáh³ la³ cun³ hí³ lí³ jáun² ñí¹con² mí²ñí³ hí³.
¹⁷Jmí¹jáun² ca³ma³liáu³² tsá² hí³ hí³ ca³hiu³ ca³mí³ ñí¹con² Jesús hí³ cua³hain³² tsú² hué³² jáun² quioh²¹ dí².

¹⁸Jmí¹ tí³ ñí¹ hí³ siáh³ Jesús hñu³ mu², jáun² tsá²ñuh² jmí¹ tiáunh¹ hí³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ ca³hiu³ ca³mí³ ñí¹con² Jesús hí³ tsó³² dí² quionh³.
¹⁹Tí³la³ Jesús tiá² jái¹³ ca³cué³ yáh³, la³ lá² bíh¹ ca³juáh³:

—Cuánh² hñuh³² ñí¹ tionh¹ jon³ renh² nú², cuá²chá¹ la³jí³² la³ cun³ hí³

má²lí²jmú³ Dió³² ñí¹con² nú², jí³ hí³ há³ lánh³ rón³² ca³ja³ mií³ tsí³ tsú² ñí¹con² nú² siáh³.

²⁰ Jáun² ngah³ bíh¹ tsá²ñuh² hí³, hí³ ca³ma³liáu³² cha³² ñí¹con² tsá² zian² tá¹ quia³ juú² míh¹ tiá² ná¹cunh² jáun² la³jí³² la³ cun³ hí³ má²lí²jmú³ jáun² Jesús ñí¹con² tsú²; hí³ jáun² lí¹ ca³ja³ cáun² bíh¹ tsí³ la³jin³² tsáu².

Jesús ja³jmah¹ jon² Jairo; hí³ hú¹ jui³² jáun² né³, lan² siáh³ jan² tsá²mi³ tsáun¹

(Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)

²¹ Jmí¹ cá¹chánh²¹ siáh³ Jesús jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun², ñí¹ zenh¹ tsú² jáun² ca³cha³táunh¹ juóun³² lín³² tsáu², hí³ jáun² ca³ta³zanh¹ bíh¹ tsú² can³² jmái² jáun². ²² Jmí¹ jáun² ca³chó³² jan² tsá² chín¹ cáun² cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos, tsá² hí³ jmí¹ jmái² Jairo. Jmí¹ ca³jen³² tsú² Jesús, jáun² ca³di³ñí³² hí³ ca³jmú³ cuá¹hin³ la³ tí³ hué³² ta³ ñí¹ tsú², ²³ hí³ jáun² ca³hiu³ ca³mí³ lín³² dí² ñí¹con² tsú², hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Mí¹míh¹ jón³² jná¹³ má²ñí¹jún³, ña³² tiá³ hñu³² jná¹³, ñá²ra³tsí³² cuonh² ñí¹ quioh²¹ tsú² hí³ jáun² lán¹³ hí³ tiá² jún³.

²⁴ Jáun² Jesús ngau³ quionh³ tsá² hí³; tí³la³ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ja³taunh²¹ cu³chin¹ cu³hna²¹ tsú² ca³la³ má²chí¹cuú² chí¹jain³² bíh¹ tsú².

²⁵ Já¹ tsá² hí³ né³ jmí¹ cuá¹tsau³² jan² tsá²mi³ tsáun¹, quia³tún³ mii² jmí¹ má²tí³ hí³ zian² tsú² jmí²hán¹. ²⁶ Jmí¹ má²ca³ma³tso² lín³² bíh¹ tsú² tsí³ hí³ má²ñé¹ hliáun³ hñú¹³ tí³² mí³, jáun² jí³lí³² bíh¹ hí³ jmí¹ zia³² quioh²¹ tsú²

jmí¹ má²cá²tsá³², tí³la³ cha³ jmí¹ jmu³ ta²¹ hí³ jáun², tí³ lí³mí¹ jmí¹ má²cá²ja³² bíh¹ mí¹uí³ hí³ zian² tsú². ²⁷ Jmí¹ ca³nái³² tsá²mi³ hí³ jái¹³ hí³ cha³² tsáu² hí³ ca³tín¹ Jesús, jáun² hí³ dí² ja¹ tsáu² hí³ ngau³ má²janh² tí³ cu³hna²¹ Jesús, jáun² ca³tí³ dí² cuo² zéi¹ ha¹ tsú².

²⁸ Quí¹ ca³lín¹³ tsú² hñu³ tsí³ la³ lá²:

“Cun³ lán¹³ bíh¹ jná¹³ uá¹jinh¹ cun³ tí³ hlieih²¹ jná¹³ uón³² cú¹pih²¹ zéi¹ ha¹ bíh¹ tsú²”. ²⁹ Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³hná³ jmí²hán¹ tsú²; jmí¹jáun² ca³lí³lieih²¹ tsú² hí³ má²cá²hin³ bíh¹ mí¹uí³ hí³ jmí¹ zian². ³⁰ Jáun² jmí¹jáun² ca³lí³lieih²¹ uá²jai³² Jesús hí³ má²lain³² jan² tsáu² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ dí²; jáun² ca³jinh³ dí² tí³ cu³hna²¹ ja¹ ñí¹ hí¹já²táunh¹ jáun² tsáu², hí³ ca³juáh³:

—¿Hin² tsánh² lí²tí³ cuo² hán² jná¹³?

³¹ Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³juáh³ la³ lá²:

—Já² ní² bíh¹ jieh³² nú² ca³la³ hí³ cuú² jái³² bíh¹ tsáu², ja³ngaih³² ma³ nú² hí³ hin² tsánh² lí²tie³ cuo²!

³² Tí³la³ Jesús né³, la³ má²jie²³ jáun² bíh¹ tí³ hlá² tí³ ní² hí³ hnah² ní¹juáh³ hin² dá² tsánh² lí²tie³ dí² cuo². ³³ Tí³la³ cun³ñí¹ hí³ ñi³² tsá²mi³ he³ má²lí³² ñí¹con² né³, jáun² ngau³ ca³la³ má²juán²³ hí³ má²juénh² hí³ ca³ñí¹di³ñí³² hí³ ca³jmú³ cuá¹hin³ la³ tí³ hué³² ta³ ñí¹ Jesús, hí³ ca³chá³ la³jí³² jú¹ tson². ³⁴ Jáun² Jesús ca³záih³ tsá²mi³ hí³:

—Hnú² jón³, má²lain³² hnú² quí¹ cun³ñí¹ hí³ lí²chá¹ nú² cáun² honh². Cuánh² cáun² hí³ re² hí³ tín², jí³ hí³ cuí¹ chun¹ nú² la³ má²chun¹ nú² ní² siáh³.

³⁵ Tá¹la³ jmí¹ dí¹hleh³² jáun² Jesús cua³taunh²¹ tsá² hñú¹³ Jairo, tsá² chín¹ hí³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos, jáun² ca³záih³ dí² Jairo la³ lá²:

—Má²jún² bíh¹ mí¹míh¹ jónh²¹ hnú²; ¿he³ láih³² ma³tsan¹³í¹ máh³ hnú² tsí³ Tí³²?

³⁶ Tí³la³ Jesús má¹ná¹, hí¹juáh³ tiá² ca³ma³jáun² bíh¹ la³ cun³ hí³ juáh³ jáun² tsá² hí³, jáun² ca³záih³ dí² tsá² chín¹ hí³ cuáh³²:

—Ha³ lí² juénh³, ñí¹ jí²¹la³ chá¹ hnú² cáun² honh² bíh¹.

³⁷ Jmí¹jáun² tiú²uú² ca³cué³ yáh³ tsú² jái¹³ hí³ tsa³táunh¹ tsá² siánh³ quionh³, jí³²la³ Pé¹, Jacobo jí³ Juan² rainh²¹ Jacobo bíh¹ ní² siáh³. ³⁸ Jmí¹

ca³cha³táunh¹ tsú² hñú¹³ tsá² chín¹ hí³ cuáh³² né³, ca³jé³ tsú² hí³ má²nio² tiá³ siaun³² lín³² hí³ ná¹tí² ná¹hóh³² tsáu² hí³ hó² jngih². ³⁹Jáun² ca³hí³ Jesús, hí³ ca³juáh³.

—¿He³ láih³² lí¹ tiáunh¹ tiá³ siaun³² lín³² hnoh² jí³ hí³ ná¹uoh³² náh² siáh³? Mí¹míh¹ ní² tiá² rá²jún¹ yáh³, qui¹ rá²cuóun¹ bíh¹ tsú².

⁴⁰Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, cáun² lí¹ ca³jú² ca³ngái³² bíh¹ Jesús. Jáun² Jesús ca³jmú³ héih³² hí³ huén³² tsú² la³jín³², jí³²la³ jméi² jí³ mí¹ziú¹³ bíh¹ mí¹míh¹ ca³jan³ tsú², jí³ tsá² gáun³ jmí¹ quionh³ tsú² hí³ bíh¹, hí³ jáun² taunh³ ñéih³ ñí¹ rón²¹ jáun² mí¹míh¹. ⁴¹Jáun² ca³zanh³ dí² cuo² hla¹ mí¹míh¹ hí³, hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Talita, cum. (Hí³ hnió³ juáh³ “Mí¹míh¹, hnú² juo³ jná¹³, náú²”).

⁴²La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³náu² mí¹míh¹ hí³, hí³ ca³ngí³. Mí¹míh¹ hí³ jmí¹ má²hún¹ quia³tún³ mii². Hí³ jáun² tsá² tionh² hí³ lí¹ ca³ta³ná¹jé³² bíh¹. ⁴³Tí³la³ Jesús né³, ca³jmú³ héih³² chí¹tson³ hí³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² hniáuh³² záih³² tsú² la³ cun³ hí³ má²lí³² jáun², hí³ jáun² ca³jmú³ dí² siáh³ héih³² hí³ ma³ton³ tsú² mí¹míh¹ hí³.

**Jesús tsánh³² siáh³
juú² Nazaret ñí¹ cá¹cuon³**

(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

6 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³ Jesús ñí¹ jáun² hí³ ngah³ tí³ juú²co¹ quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con². ²Jmí¹ cá¹chó²¹ *jmái¹ nio² tie³, jmí¹jáun² ca³ma³liáu³² Jesús hí³ hieh³² tsáu² hñú³ cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos zeh² já¹ juú² jáun². Jáun² la³jín³² tsá² ca³nái³² né³, lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ hí³ ca³juónh³ tsá²ján² tsá²ján²:

—¿Ha³ dá² jinh¹ ca³ñí¹ma³tin³² tsá²nuh² ní² la³jí³² jái¹³ ní²? ¿Ha³ dá² jinh¹ hiauh³ tsá² ní² hí³ jlánh¹ quiáh¹ ní² jmí¹tsí³. Ha³ bí¹ lánh³ rón³² tin² tsú²

siáh³ jmu² hua³jueh³²? ³Já² tí³² hmá² jon² Má²réi³ bíh¹ ní³², lá² bíh¹ tionh² tsá¹ dá¹jon²¹ tsú²: Jacobo, Sé³², Judas jí³ Sí¹mu²¹ ní² siáh³, hí³ tsá²mí³ dá¹jon²¹ tsú² né³ tionh² bíh¹ já¹ juú² lá² quiúnh¹ dí².

Hí³ jáun² tiá² ca³quiú¹ ca³jéin¹³ dí² tsú². ⁴Tí³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Jí³²la³ ja¹ quioh²¹ tsá²co¹ jí³ ja¹ quioh²¹ tsá²jún¹ tsá²rainh²¹ bíh¹ jan² tí³² jè¹ Dió³² tiá² lí²quien².

⁵Tiá² lin¹ nga³ hua³jueh³² ca³lí³ yáh³ jmu³ tsú² ñí¹ jáun², ñí¹ jí²¹la³ tí³ ca³jmah³ tsú² gon³ gáun³ tsá² tsáun¹ bíh¹ hí³ ca³ra³tsi³² dí² cuo² ñí¹ quioh²¹ tsú². ⁶Hí³ lí¹ jmí¹ dí¹tsá²cáun² bíh¹ tsí³ tsú² qui¹hliá² tiá² ta²¹ jmí¹ ná¹taunh² yáh³ tsá² hí³.

**Jesús zen² tsá² quian³tun³
hí³ tsa³hléh² jú¹ chú³²**

(Mateo 10:1-42; Lucas 9:1-6)

Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³tí³ ca³ngí³ Jesús la³jí³² juú² míh¹ juú² siún¹ hí³ má²tin² tsáu². ⁷Jáun² jmí¹jáun² ca³teh³ tsú² tán¹ quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ jáun² ca³ma³liáu³² dí² hí³ ca³zen³ dí² ma³ quin³² ma³ gon³ tsáu², hí³ jáun² ca³cuéh³ dí² pí³ hí³ lí¹³ huen³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³ tsáu². ⁸Jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hí³ tiá² hí³ cán³ tsú² hí¹ cáun² hí³ hniáuh³² hú¹ jui³², jí³²la³ hmá²hu²¹ bíh¹. Sa³jun³ ca³cué³ yáh³ dí² jái¹³ hí³ cán³ tsú² tuh³², sa³jun³ má³², sa³jun³ quie³. ⁹Jí³²la³ chí² láu² bíh¹ hniáuh³² ra³tsi³² tsú² ta³, tí³la³ tiá² cán³ yáh³ tsú² tun³ ha¹, jí³²la³ cáun² hí³ má²quih³² bíh¹ tsú². ¹⁰Hí³ ca³záih³ dí² siáh³ la³ lá²:

—Lí³ua³ cáun² hñú³ ñí¹ ca³he³ tsú² hnoh² re² tin², tianh³ náh² ñí¹ jáun² ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ huen¹³ náh² juú² jáun². ¹¹Ñí¹juáh³ ca³cha³táunh¹ náh² ñí¹ tiá² hnió³ tsú² he³ náh², hí³ sa³jun³ hnió³ tsú² né³ jái¹³, cu³tsa³² huen³ náh² cú²jueh³² juú² la³ jáun², hí³ súh³ náh² hliáu² quian²¹ tanh¹ ñí¹

jáun², hi³ jáun² la³ jáun² li³ lin¹ hi³ tiá² ca³quiú¹ ca³jéi¹³ náh² tsú². [Jú¹ tson² juanh³² jná¹³, hi³ ní¹ má² cá² chó³² jmái¹ hi³ ra³ tsí³² Dió³² héih³², tí³ pih²¹ bíh¹ ca³lá² ma³tso² tsá² jmí¹ zian² juú² Sodoma jí³ Gomorra tsí³ la³ cónh³ bíh¹ tsá² juú² ní¹ tiá² he³ tsú² hnoh².]

¹² Jáun² jmí¹ jáun² já¹ taunh²¹ tsá² hí³ hi³ hleh³² jái¹³ hi³ ca³tí²¹ hí³ zái³² tsáu² jmí¹ tsí³, ¹³ hi³ ca³huen³ tsú² juóun³² lín³² jmí² chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², hi³ juóun³² siáh³ tsá² tsáun¹ ca³jñéi³² tsú² jmí² no¹ hi³ jáun² lan³.

Jmí¹ jun¹ Juan² tsá² ziau² jmái²

(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

¹⁴ Hi³ jáun² la³ jí³² hi³ jáun² ca³lí³ ñi³² re²¹ Herodes, qui¹ hliá² ja³ngí³ jái¹³ hi³ ca³tín¹ Jesús la³ tán¹.

—La³ má² ca³jenh¹³ bíh¹ hla¹ Juan² tsá² tí² ziau² hí³ jmái² —ca³juáh³ tsú²—, hi³ jáun² bíh¹ zia³² pí³ jáun² quioh²¹ tsú² hi³ jmu² hua³jueh³².

¹⁵ Hi³ ma³ jan² siáh³ tsáu² ca³juáh³:

—Líh³ tsá² jmí¹ lín³ hí³ *tí³² jē¹ Dió³² bíh¹ hí³.

Hi³ ma³ jan² siáh³ tsá² juáh³:

—Já¹ tí³² jē¹ Dió³² bíh¹ hí³, tsá² la³ tí³² jē¹ Dió³² tsá² jmí¹ zian² cá² jmái¹.

¹⁶ Jmí¹ ca³nái³² jáun² Herodes jái¹³ ní², ca³juáh³:

—Já¹ Juan² tsá² tí² zion² tsáu² jmái² bíh¹ ní³², tsá² cá² jmú³² jná¹³ héih³² hi³ tsa³quiéih³ tsú² cun³ ngá¹³ mí¹ tái³ lái¹, hi³ né³² né³ la³ má² ca³jenh¹³ bíh¹ tsú² ja¹ hla¹.

¹⁷ Hliá² Herodes bíh¹ ca³jmú³ héih³² hi³ ma³ tson¹³ tsú² Juan², hi³ jáun² ca³hñéi³² tsú² quionh³ cá² den¹ ná¹ ñéih³ hñu³ mí¹ ní² cun³ ní¹ hi³ tsáu¹³ tsá² mi³ Herodías. Ní² cuo² Pí² liéi¹ rainh²¹ bíh¹ Herodes tsá² mi³ Herodías hí³, tí³ la³ Herodes má¹ ná¹, jmí¹ má² ca³ can³ hi³ ca³ jéinh³² cuo² quionh³. ¹⁸ Hi³ jáun² Juan² né³, jmí¹ má² ca³ juáh³ hiú² cuóh³²

ní¹ con² Herodes: “;Tiá² ca³ tín¹ yáh³ hnú² hi³ ján³ nú² ní² cuo² renh²¹!”

¹⁹ Cun³ ní¹ hi³ jáun² jmí¹ hon² tsá² mi³ Herodías hí³ Juan², hi³ jáun² jmí¹ hníó³ dí² jngih³; tí³ la³ tiá² jmí¹ lí²³ yáh³, ²⁰ quí¹ Herodes jmí¹ ñi³² hi³ Juan² hí³ bíh¹ jan² tsá² chun¹, jan² tsá² cuá² chan¹ ní¹ con² Dió³², hi³ jáun² jmí¹ juéhn² dí² tsú². Hi³ jáun² bíh¹ tiá² jmí¹ cue³² tsú² jái¹³ hi³ jmu³ tsá² mi³ hí³ hian² tsí³. Hi³ uá¹ jinh¹ jmí¹ tá² zanh¹ Herodes hí³ lí¹ tiá² ñi³² lánh³ jmu³ ní¹ má² ca³ nái³² la³ cun³ hi³ jmí¹ zai³² Juan², cun³ jáun² jmí¹ hníó³ bíh¹ tsú² ne³. ²¹ Tí³ la³ tsá² mi³ Herodías né³, ca³ choh¹³ bíh¹ he³ lánh³ rón³² jmu³ jmí¹ ca³ jmú³ jáun² Herodes jmái¹ hi³ ca³ tsin¹³ mieh², hi³ ca³ cué³ má³² chu²¹ lín²¹ ní¹ con² la³ jín³² tsá² ná¹ chín¹ joh¹, jí³ ní¹ con² juo¹³ hliáu³, jí³ la³ jín³² tsá² ná¹ quien² hué¹³ Galilea ní² siáh³. ²² Jáun² jmí¹ jáun² ca³ hi³ tsá¹ mái¹³ jon² tsá² mi³ Herodías hí³ ní¹ ná¹ cúh² tsú² jáun² hi³ ca³ tsan³²; jáun² ca³ zain²¹ lín²¹ bíh¹ re²¹ Herodes la³ má² quionh³ la³ jín³² tsá² ná¹ tén¹ hí³ hi³ ca³ tsan³² mf¹ hí³. Hi³ jáun² ca³ záih³ re²¹ tsá¹ mái¹³ hí³ la³ lá²:

—Mí¹ ní¹ con² jná¹³ la³ cun³ hi³ hnáuh², hi³ jáun² jná¹³ cué¹³.

²³ Hi³ jáun² ca³ jmú³ dí² jái¹³ ca³ la³ hi³ hien² Dió³² hi³ tson² bíh¹ cu³ tí³ cué³² dí² lí³ ua³ cáun² hi³ mí³² tsá¹ mái¹³ hí³, uá¹ jinh¹ tá¹ cá² tso¹³ hué³² ní¹ hu²¹ cuo² dí². ²⁴ Jáun² mí¹ hí³ né³ cua³ han³, hi³ ca³ ní¹ zeh¹ mí¹ ziu¹³:

—¿He³ dá² ní¹ mí³ jná¹³ ní¹ con² tsú²?

Jáun² mí¹ ziu¹³ tsú² ca³ juáh³:

—Mí³ chí¹ Juan² tsá² ziau² hí³ jmái² cuá² mí¹.

²⁵ Jáun² mí¹ hí³ né³, la³ jui³² ca³ hi³ siáh³ ní¹ cuá³ re²¹, hi³ jáun² ca³ záih³ dí² la³ lá²:

—Mí³ chí¹ Juan² tsá² zion² tsáu² jmái² bíh¹ hnó³² jná¹³ hí³ cuéh¹ hnú² ta³ né³², hi³ ná¹ hu²¹ hñu³ uon².

²⁶ Ca³ la³ hlah³ lín²¹ bíh¹ ca³ ta³ no¹ tsí³ re²¹; tí³ la³ Dió³² yáh³ má² lí² hien³

tsú², hi³ hí¹ ca³la³ tí³ tsá² ná¹tén¹ yáh³ má²lí²niéi³² jái¹³ jáun², jáun² tiú²uú² lí³ yáh³ hi³ jmu³ tsú² huáh² chí¹ hi³ tiá² cué³² la³ cun³ hi³ mí³² tsá²mí³ hí³. 27 La³ cun³ jmí¹jáun² ca³zen³ re²¹ jan² hliáu³, hi³ ca³jmú³ dí² héih³² hi³ tsa³quieih³ tsú² láí¹ Juan² hñu³mí¹ñí². 28 Jáun² ñéi¹ hliáu³ hñu³mí¹ñí² hi³ ca³ñí¹quieih¹³ láí¹ Juan², jáun² quiaun² dí² hi³ ná¹hu²¹ hñu³ uon². Jáun² ca³cuéh³ tsú² tsá²mái¹³ hí³, hi³ jáun² tsá²mái¹³ hí³ né³ ca³ñí¹jienh¹³ siáh³ mí¹ziú¹³.

29 Jmí¹ ca³lí³ ñi³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Juan², jáun² ja³taunh²¹ hi³ ca³ñí¹quion²¹ hla¹, hi³ jáun² ca³ñí¹hón²¹ dí².

Jesús cue³² hi³ cuh³ hñá³ mei²¹ tsáu²

(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

30 Jmí¹ cá¹jính²¹ jáun² *tí³² tsá² quian³² hí³ jē¹ Dió³² ñí¹con² Jesús, jáun² ca³chá³ tsú² jí³lí³² la³ cun³ hi³ ca³jmú³, jí³ la³ cun³ hi³ ca³héh³ dí² tsáu² ní² siáh³. 31 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ñá²taunh¹ náh², ma³tauh¹³ dí² cu³tiá³ tie³ ñí¹ cú² hnga².

Quí¹ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² jmí¹ ja³tú¹ ja³lín²³, hi³ hí¹juáh³ tiá² jmái¹ cue³² bíh¹ quioh²¹ tsú² hi³ cuh³ má³². 32 Jmí¹jáun² ca³hi³ Jesús cáun² mu² la³ má²quionh³ jáun² tsá² quian³tun³ hí³ joh¹ hi³ ja³taunh²¹ tsú² hmóu³² ñí¹ má²tí³ có³². 33 Tí³la³ juóun³² bíh¹ tsáu² ca³jíe³ jmí¹ já¹taunh²¹ tsú², hi³ jáun² ca³lí³tsin² tsá² hí³ hi³ hí³ bíh¹ Jesús; hi³ jáun² tsá² hí³ jí³ tsá² zian² juú² la³ cu³ la³ jéin³ jáun² ja³taunh²¹ cú²hé² lín³² juí³² ta³, hi³ jáun² ta³ tin² bíh¹ ca³cha³taunh¹ tsú² ñí¹ jáun² la³ cónh³ bíh¹ Jesús. 34 Cua³han³ bíh¹ Jesús hñu³ mu² jmí¹ cuá¹han³, tí³la³ jmí¹ ca³jíe³ tsú² hi³ sa³ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² má²tionh² ñí¹ jáun², hi³ jáun² ca³ja³ mií³ tsí³ dí² ñí¹con² tsá² hí³, quí¹hliá² la³jmí¹ tionh¹ *já¹ziáh² tiá² juo¹³ zian² bíh¹ jmí¹ tionh¹ tsá² hí³; hi³ jáun² ca³ma³liáu³²

dí² cú²jueh³² hi³ má²tin² tsá² hí³ hliáu³ ñí¹ jái¹³. 35 Jmí¹ má²ca³hláu³ jáun² né³, ca³ma³janh³² tsá² hain²¹ tí³ con² tsú² ñí¹ zenh¹ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Já² má²ca³hláu³ bíh¹ la³², hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² zian² ñí¹ má²janh² lá². 36 Jáun² chú³² juoh¹ hnú² tsá² ní² hi³ tsa³tánh¹, cu¹ cha³taunh¹ juú² pih²¹ jí³ ñí¹nái² ñí¹ taun³ hñú³, hi³ cu¹ cha³lia³² tsú² má³² hi³ cuh³, [quí¹ ñí¹ tiauh¹ dí² lá² tiá² zia³² yáh³ hi³ lí³ cúh¹³].

37 Tí³la³ Jesús ca³juáh³ ñí¹con² tsú²:

—Hnoh² bíh¹ hniáuh³² cueh¹ tsú² hi³ cuh³.

Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:

—¿Jinh¹ dá² tsá¹cán¹³ jnoh¹ hí³ cuú²miih²¹ hi³ cue¹³ jnoh¹ tsá² ní² cuh³? Quí¹ cun³ tun³ nio² hñá³láu³ máh³ *cú¹tiáu² lí³ hniáuh³².

38 Jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿Cónh³ bíh¹ hí³ cuú²miih²¹ zia³² quían¹³ hnoh² dúh¹? Cua³jíe³ dú¹ neh²¹.

Jmí¹ má²lí²jíe³ tsú² jáun² né³, ca³juáh³:

—Hñá³ *hí³ cuú²miih²¹ quionh³ gon³ hma²¹ bíh¹ zia³².

39 Jáun² Jesús ca³jmú³ héih³² hi³ tiánh³² tsú² ma³ cu³ nió³ hué³² ja¹ mí¹ñéi² réh²; 40 jáun² ma³ hñá³láun³ jí³ ma³ tu³la³quian³ tsáu² ca³tiánh³ ma³ quin³² ma³ cu³ nió³. 41 Jmí¹jáun² ca³can³ Jesús tá¹ hñá³ hí³ cuú²miih²¹ jáun² jí³ tá¹ gon³ hma²¹ ní² siáh³, jáun² ca³jíe³ tsú² tí³ hñu³mí³cuú² hi³ ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³², jmí¹jáun² ca³ca³ tsú² hí³, jáun² ca³cuéh³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hi³ tsóh³ ñí¹con² tsá² tionh² hí³. Ja³bí¹ ca³tsóh³ tsú² siáh³ quioh²¹ hma²¹ hí³ ñí¹con² la³jín³² tsá² hí³. 42 Jáun² la³jín³² bíh¹ tsá² hí³ lah³ re² má³². 43 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jíeh³ tsú² la³jí³² chí² juoh¹ hí³, jí³ quioh²¹ hma²¹ hí³ ziau³ jáun² ní² siáh³, jáun² chí² juoh¹ jáun² né³ ca³cónh³² quia³tún³ mí²tá². 44 La³ cun³ tsá² ca³cúh² hí³ cuú²miih²¹ jáun², jmí¹ tín³ hñá³ mei²¹ jmáh³la³ tsá²ñuh².

Jesús cuá¹ngi³² ñí¹ jmái²

(Mateo 14:22-33; Juan 6:16-21)

45 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³jmú³ Jesús héih³² hi³ tónh³² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² hñu³ mu² hi³ hán³² tí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ ta³ tin², hi³ tsa³táunh¹ tsú² juú² Betsaida tá¹la³ dí¹hah² dí² jáun² jái¹³ ñí¹con² tsá² ná¹ngih³² hí³. 46 Jmí¹ má²lí²heh² tsú² jáun² jái¹³ quionh³ tsá² tionh² hí³ né³, ngau³ tsi³ máh³ hi³ ca³ñí¹lien¹³ Dió³². 47 Jmí¹ ca³niéi² jáun² né³, mu² jáun² jmí¹ má²he² ñí¹ chu³jo² jmái², jáun² hnga² bíh¹ jéi³² Jesús jmí¹ zenh¹ ñí¹ quiéin². 48 Jmí¹ jáun² ca³jíe³ dí² hi³ zia³² uu³mí²tsi³² ñí¹con² tsá² hí³ joh¹ hi³ tiú²uú² re² lí²³ juóh³ tsú² jmái², quí¹hliá² jmí¹ ja³² chí³ tí³ juí³² ñí¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú² jáun². Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³, ngau³ Jesús juí³² ñí¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú² jáun², hi³ chí¹ngi³² ñí¹ jmái², tí³la³ Jesús cáun² lí¹ jmí¹ má²ngá¹³ bíh¹. 49 Jmí¹ ca³jíe³ tsá² táunh¹ hí³ hñu³ mu² hi³ cuá¹ngi³² jan² tsáu² ñí¹ jmái², jáun² ca³lín¹³ hi³ tsá² le¹ bíh¹ ná¹jien³² dí², hi³ jáun² ca³hóh³², 50 quí¹ la³jín³² bíh¹ dí² ca³ta³hú¹ cóh²¹ tsi³ jmí¹ ca³jien³² tsú². Tí³la³ Jesús ca³liéinh³² tsá² hí³ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³lá³ chá¹ náh² honh²; ha³ lí² juenh³ náh², quí¹ jná¹³ bíh¹ la³²!

51 Jáun² ca³uú³ bíh¹ tsú² hñu³ mu² ñí¹ jmí¹ táunh¹ tsá² hí³, jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² ca³hná³ chí³; jáun² tsá² hí³ lí¹ ca³ta³ná¹jíe³² bíh¹ hi³ ná¹tsá²cáun² tsi³. 52 Hliá² tiá² jmí¹ la³ má²ca³ngi¹³ yáh³ tsá² hí³ hua³jueh³² hi³ ca³jmú³ tsú² jáun² quionh³ hi³ cuú²miih²¹ jáun², jmí¹ la³ ná¹jli³² la³ jáun² máh³ jmí¹ tsi³ tsá² hí³.

Jesús jmah²³ tsá² ná¹tsáun¹ hué³² Genesaret

(Mateo 14:34-36)

53 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³hán² bíh¹ tsú² tí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun², hi³ ca³cha³táunh¹ hué³² Genesaret; ñí¹ jáun²

ca³hñéh³² tsú² mu² can³² jmái². 54 La³ cun³ jmí¹ ca³huén² tsú² jáun² hñu³ mu², la³juí³² ca³lí³ cuóun³² bíh¹ tsáu² Jesús. 55 La³ cun³ jmí¹ jáun² ca³ñí³tú¹ ñí³lín¹³ tiá³ siaun³² tsá² táunh¹ hí³ cu³ jéin³ ñí¹ jáun², hi³ jáun² ca³ma³liáu³² hi³ já²jan² tsá² tsáun¹ hí³ ná¹tsin¹ ñí¹ jmu² ní¹juáh³ lí³ua³ cáun² ñí¹ ca³lí³ ñí³² tsú² hí³ ngi³² Jesús. 56 Hi³ jáun² la³jí³² juú² cáh¹ ñí¹ chau²¹ tsú², juú² míh¹ jí³ ñí¹ náí² ní² siáh³ jmí¹ chan² tsáu² tsá² tsáun¹ ja¹ hñu³, hi³ jáun² jmí¹ hiú² jmí¹ mí³² tsú² ñí¹con² Jesús hi³ cué³² jái¹³ hi³ hliéh³ tsá² tsáun¹ cuo² uá¹jinh¹ jmáh³la³ zéi¹ ha¹ bíh¹ tsú²; hi³ jáun² la³jín³² tsá² ca³tí³ hí³ cuo² ha¹ tsú² né³, lan³ bíh¹.

Hi³ jmu² hi³ tiá² jin² tsá²mi³cuóun²

(Mateo 15:1-20)

7 Jmí¹ jáun² cua³táunh²¹ ma³ jan² tsá² *fariseos ñí¹con² Jesús, la³ má²quionh³ ma³ jan² tí³² liei²¹ hi³ má²já²táunh²¹ já¹ juú² Jerusalén. 2 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³jíe³ hi³ ma³ jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús ná¹cúh² ta³ tiá² má²jí² cuo²; la³ cun³ ta³ tiá² má²lí²ma³tí³² tsú² héih³² hi³ ná¹ngi²³ ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³² hniáu³² liáh³² tsú² cuo²; [hi³ jáun² bíh¹ jlánh¹ ca³ziú³ ca³hien³ dí² tsá² hí³]. 3 (Quí¹hliá² tsá² fariseos jí³ la³jín³² tsá² *judíos ná¹má²tí³² bíh¹ la³ cun³ hi³ jlánh¹ ná¹héh³ chí¹ tsá²daun³², hi³ tiá² cáun² lí¹ cuh³ yáh³ ta³ tiá² má²lí²liáh³² cuo² la³ cun³ hi³ ná¹ngi²³ dí² jáun². 4 Hi³ ní¹ má²cuá²tanh²¹ tsú² ja¹ hmah²¹ né³, tiá² cáun² lí¹ cuh³ yáh³ tsú² ta³ tiá² má²lí²ma³tí³² la³ cun³ hi³ ná¹ngi²³ jáun² hi³ liáh³² cuo² re². Zia³² bíh¹ siáh³ hliáu³ hi³ ná¹héh³ chí¹ tsú² ñí¹ hná¹ ní², uá¹la³ cun³ hi³ ráin³² tsú² jáun² vasos, tse³, jí³ cuah²¹ mí¹ñí² ní² [jí³ jen³ mí¹ ñí¹ ná²tsín³² tsú² má¹ca³jmú³ má³² ní² siáh³].) 5 Jáun² né³, tsá² fariseos quionh³ jí³ tí³² liei²¹ ca³ngái³ ñí¹con² Jesús:

—¿He³ láih³² tiá² má²tí³² tsá² hain²¹ ní² tí³ con² hnú² la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³ tsá²daun³², hi³ cáun² lí¹ cúh² bíh¹ ta³ tiá² má²jí² cuo²?

6 Jáun² Jesús ca³ngái³:

—Tson² lín³² bíh¹ jái¹³ hi³ ca³juáh³ hla¹ Isaías jmí¹ ca³hléh³ tsú² jáun² jái¹³ hi³ ca³cué³ Dió³² hñu³ tsí³ hi³ hnoh² ná¹lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹, la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí² quioh²¹ tsú², hi³ juáh³ la³ lá²:

Tsá² ní² dá² má²quien² jná¹³ cun³quionh³ jmáh³la³ ho³ bíh¹, jun³juáh¹³ la³ jonh³ jmí¹tsí³ yáh³ tsú² hniau³ jná¹³.

7 Hí¹ cáun² tiá² lin¹ ní¹ quien² yáh³ hi³ má²tsú² má²jáuh³² tsú² jáun² jná¹³, quí¹ héih³² quioh²¹ tsá²mi³cuóun² bíh¹ jaun³² hieh³² tsú² tsáu² la³juah²¹ dúh¹ héih³² quion²¹ jná¹³.

8 Jáun² ca³juáh³ tsú² siáh³:

—Quí¹ hnoh² dá² chah³² náh² tí³ có³² héih³² quioh²¹ Dió³², hi³ ma³tih²¹ náh² la³ cun³ hi³ ná¹héh³ chí¹ tsá²mi³cuóun², [la³ cun³ hi³ ráin³² tsú² jáun² la³jí³² cuá¹ uon² jí³ hi³ jmu² tsú² siáh³ hliáun³ lín³² hi³ siáh³ ní¹ hná¹ ní²].

9 Ja³bí¹ ca³záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Hnoh² dá² chah³² náh² tí³ có³² héih³² hi³ jmu² Dió³² quí¹ cun³ní¹ hi³ hnáuh² náh² má¹tih²¹ la³ cun³ hi³ ná¹héh³ chih³² náh² hmóu³² bíh¹.

10 Quí¹ sá¹ní² jie³ dúh¹, la³ lá² bíh¹ ca³juáh³ hla¹ Moisés: “Tianh³² náh² ta²¹ ñeh² mí²ziúh²”. Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² siáh³: “Lí³ua³ jan² tsá² chú² juóun³² jméi² mí¹ziú¹³, tsá² la³ hi³ ca³tin¹ jún³ bíh¹”. 11 Tí³la³ hnoh² né³ juánh³ hi³ lí¹³ bíh¹ néh¹ záih³² tsáu² jméi² mí¹ziú¹³ la³ lá²: “Tíú²uú² lí¹³ yáh³ má¹hau¹ jná¹³ hnú², quí¹ la³jí³² hi³ zia³² quion²¹ jná¹³ ná¹lí³ corbán bíh¹”, (la³ cun³ nieih³ jái¹³ “hi³ má²ná¹chan¹ ní¹con² Dió³² bíh¹”). 12 Hi³ jáun² ní¹juáh³ má²lí²juáh³ tsú² la³ ní², jáun² hnoh² né³ má²juánh³ náh²

hi³ tíú²uú² tion³ hniáuh³² yáh³ ma³hon³ tsú² jméi² mí¹ziú¹³. 13 Jáun² cun³quionh³ la³ ní² bíh¹ má²ná¹jmuh³² hnoh² hi³ tiá² quien² cu³tí¹³ héih³² quioh²¹ Dió³² cun³quionh³ hi³ ma³tin¹³ náh² tsáu² la³ cun³ hi³ ná¹héh³ chih³² náh² hmóu³². Hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ ní² yáh³ jmuh³² náh².

14 Siáh³ siáh³ ca³teh³ Jesús tsáu² hi³ ja³niéi³ jái¹³, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Niéi² náh² la³jín³², jí³ hi³ cuí¹ ngí¹³ náh² siáh³: 15 Jun³juáh¹³ hi³ tsá²toh³ jáun² tí³ ñeh² quioh²¹ yáh³ tsú² jmu² hi³ tiá² jin² tsú². Quí¹ hi³ ja³² la³ tí³ hñu³ tsí³ bíh¹ tsú² jmu² hi³ hliánh². 16 [Hnoh² tsá² ná¹chí²¹ cuáh³ náh², niéi² náh².]

17 Jmí¹ má²lí²chan³ jáun² Jesús tsá² hí³ né³, hi³ cáun² hñu³; jmí¹jáun² ca³ngái³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³tí²¹ jái¹³ hi³ má²lí²jmú³ tsú² jáun². 18 Jáun² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ chín¹dí¹ hnoh² uá¹ tiá² la³ ngí²³ náh² siáh³? ¿Tíá¹ má²ñíh¹ hnoh² hi³ la³jí³² hi³ zia³² tí³ cheih³² hi³ tsá²toh³ tí³ ñeh² quioh²¹ tsáu², tiá² lí¹³ yáh³ jmu³ hi³ jáun² hi³ hliánh¹³ tsáu²? 19 Quí¹ hñu³ héin¹ bíh¹ tsú² tsá²toh³, jun³juáh¹³ hñu³ tsí³ yáh³ tsú², hi³ má¹lí³² jáun² né³ hue³² siáh³ tí³ cheih³².

Cun³quionh³ la³ ní² ca³lí³hnió³ tsú² juáh³ hi³ jí² bíh¹ ca³la³ jí³² ní¹ má³².

20 Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² siáh³:

—Hi³ hue³² hñu³ tsí³ bíh¹ tsáu² ján¹ tson² jmu² hi³ hliáh² jmí¹ tsí³. 21 Quí¹ hliá² tí³ ñeh² hñu³ tsí³ bíh¹ tsú² hue³² la³jí³² hi³ hlah³, uá¹la³ cun³ hi³ lí¹ chin² tsú² chí¹, hi³ lí¹ jmu² tsú² juón¹ quionh³ tsá² hlá² tsá² ní², jí³ hi³ lín³ tsú² tsá² háin², tsá² jngih² tsáu² ho³ tsá² jmu² hi³ hlah³ hi³ hó³², 22 tsá² lí¹ hniá¹ hi³ quioh²¹ tsáu², tsá² hláih¹ hon², tsá² má²can² tsáu², tsá² lí¹ jmu² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ hnga², tsá² uóu³² tsí³, tsá² tin² jú¹ tí¹jái², tsá² jmu² tonh², jí³ tsá² lí¹ jmu² hi³ cáun¹ ní² siáh³. 23 Ca³la³ jí³² hi³ hlah³ ní² ja³toh²³ tí³ ñeh² hñu³ tsí³ bíh¹ tsú²,

hi³ jáun² bíh¹ jmu² hi³ tiú²uú² jin² tsú² ñí¹con² Dió³².

**Jan² tsá²mi³ tsá²cá²jo²¹
tanh² ta²¹ Jesús**

(Mateo 15:21-28)

24 Jmí¹ li²¹ jáun² né³, cua³han³ Jesús ñí¹ jáun² hi³ ca³ñí¹ngí² la³cáun² juú² Tiro [ji³ juú² Sidón]. Jáun² hi³ tsú² cáun² hñú³, hi³ hí¹ jan² tsáu² tiá² jmí¹ hnió³ tsú² lí³ ñí³²; tí³la³ tiá² ca³lí³ yáh³ hính³² tsú². 25 La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³lí³ ñí³² mí¹ziú¹³ jan² mí¹míh¹ tsá² jmí¹ hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³, hi³ Jesús má²cuán² juú² jáun²; hi³ jáun² ja³ tsú² hi³ ca³di³ñí³² ta³ ñí¹ Jesús, hi³ ca³jmú³ cuá¹hin³ la³ tí³ hué³². 26 Jan² tsá² cú²juú² bíh¹ tsá²mi³ hí³, tsá² jmí¹ hín¹³ tí³ Feni- cia hué³² Siria. Cuan³ tsú² ñí¹con² Jesús hi³ ca³mí³ dí² hi³ chin¹³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹ hi³ hún¹ hñú³ tsí³ mí¹ míh¹ jon² dí². 27 Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—Cue¹ jái¹³ hi³ láih¹³ tín² re² má³² tsá²co¹ jná¹³, quí¹ tiá² re² jniá³ yáh³ hi³ quin¹³ dí² má³² quioh²¹ tsá¹míh¹ hi³ cue¹³ dí² tsái².

28 Tí³la³ tsá²mi³ hí³ né³, ca³juáh³:

—Tson² bíh¹ la³ jáun² Tí³²; tí³la³ hí¹ ca³la³ tí³ tsái² tionh² ñeh² mesa yáh³ cúh² chí² juoh¹ hi³ súp²³ tsá¹míh¹.

29 Jáun² né³, Jesús ca³juáh³:

—Re² bíh¹ má²lí²juah²¹ hnú² la³ ní²; má²lí¹³ bíh¹ cuánh¹³ hnú². Má²cuá²han³ bíh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³ jónh³² hnú².

30 Jmí¹ cá¹chánh²¹ tsú² jáun² hñú¹³ né³, ca³ñen³² tsú² mí¹míh¹ jon² hi³ rá¹tsin² ñí¹ jen³; hi³ jmí²chí³ hláinh¹ né³, la³ má²cuá²han³ bíh¹ hñú³ tsí³ mí¹míh¹ hi³.

Jesús jmah²³ siáh³ jan² tsá² cáun¹

31 Jmí¹ li²¹ jáun² né³, cua³han³ siáh³ Jesús ñí¹ hu²¹ cuo² juú² Tiro, hi³ ngau³ juí³² juú² Sidón jí³ la³cáun² tí³ ñí¹ tioh³ jáun² tá¹ quia³ juú² míh¹ tiá² ná¹cunh²

siáh³, jáun² ca³chó³² tsú² ñí¹ ná¹ho³ jmái² Galilea. 32 Ñí¹ jáun² cua³jan² tsú² jan² tsá²ñuh² te³ cuá¹, tsá² tiá² re² hleh³², hi³ jáun² ca³hiu³ ca³mí³ tsú² hi³ ra³tsí³² Jesús cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá² hí³. 33 Jáun² Jesús ca³jan³ tsá² hí³ ñí¹ tí³ có³², ñí¹ tiá² hin² zian², hi³ jáun² ca³lóh³ dí² zeih²¹ cuo² cuá¹ tsá² hí³, hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³hñe³ dí² siáh³ zeih²¹ cuo² hi³ jáun² ca³hliéih³ dí² záh¹ tsá² hí³. 34 Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³ñe³ dí² hñú³mí³cuú², hi³ ca³zion³ tsí³ hi³ ca³juáh³:

—¡Efata! (hi³ hnió³ juáh³ “¡Cuf¹ niá¹³!”).

35 La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³niá³ cuá¹ tsá² jmí¹ ten³ hí³, hi³ la³ siáh³ záh¹ tsú², hi³ jáun² ca³lí³ bíh¹ hléh³² tsá² hí³ re². 36 Jáun² né³, Jesús ca³jmú³ héih³² ñí¹con² tsá² jmí¹ tsáun¹ hí³ la³ má²quionh³ tsá² ná¹jé²³, hi³ hí¹ jan² tiá² hin² záih³² tsú²; tí³la³ uá¹jinh¹ ca³jmú³ dí² héih³² chí¹tson³ hi³ tiá² hin² záih³² tsú² hi³ jáun², tí³la³ tí³ lí³mí¹ ca³qui³ ca³chá³ bíh¹ tsú². 37 Hi³ jáun² jlánh¹ ca³ja³cáun² lín³² tsí³ tsá² ca³nái³² hí³ hi³ lí³ la³ jáun², hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—La³jí³² bíh¹ jmu² tsú² re²; hí¹ la³ tí³ tsá² te³ cuá¹ yáh³ nái³² jmu² tsú², jí³ hi³ jmu² tsú² siáh³ hi³ hléh³² tsá² cáun¹.

Jesús cue³² hi³ cuh³ quiún³ mei²¹ tsáu²

(Mateo 15:32-39)

8 Jmí¹ lí¹cáin² pih²¹ jáun² ca³ngih³² siáh³ juóun³² lín³² tsáu², hi³ tiá² jmí¹ zia³² yáh³ he³ cuh³ tsú². Jáun² né³, Jesús ca³teh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

2 —Jlánh¹ ja³² mií³ tsin³² jná¹³ ñí¹con² tsá² lá², quí¹hliá² hñí³² jmái¹ máh³ má²tí³ hi³ tionh² tsú² ñí¹ lá² quiúnh¹ jná¹³, hi³ hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ hi³ cuh³ tsú² tiú²uú² zia³². 3 Ñí¹juáh³ hi³ chanh²¹ jná¹³ tsú² hñú¹³ ta³ tiá² hi³ má²lí²cuh³, lí¹³ huán³ bíh¹ tsí³ tsú² hú¹ jui³², quí¹hliá² ma³ jan² tsá² ní² tsá² já²taunh²¹ ñí¹ uóunh³ bíh¹.

4 Jáun² né³, tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³ngái³:

—Tí³la³ ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ cue¹³ dí² tsá² nř² má³² hí³ cuh³ nř¹ lá², cáun² nř¹ tiá² hin² zian² hí¹ jan² bíh¹ la³²?

5 Jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿Cónh³ bíh¹ *hí³ cuú²miih²¹ zia³² quián¹³ hnoh² dúh¹?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Quiau³ hí³ bíh¹ zia³².

6 Jmí¹jáun² ca³jmú³ dí² héih³² hí³ tiánh³² tsá² hí³ hué³², hí³ jáun² ca³zanh³ dí² tá¹ quiau³ hí³ jáun², hí³ ca³cuéh³ dí² tiá¹hmah¹ Dió³². Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ca³ tsú² hí³ cuú²miih²¹ jáun² hí³ ca³cuéh³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ jáun² tsá² hí³ né³, ca³tsóh³ nř¹con² tsá² má²tionh² hí³.

7 Hí³ jmí¹ zian² siáh³ cun³ gon³ gáun³ juo¹³ pih²¹, hí³ jáun² Jesús ca³ma³mieh² siáh³ jáh³ hí³, jáun² ca³jmú³ dí² siáh³ héih³² hí³ tsóh³ tsú² hí³ jáun². 8 Jáun² ca³la³ ján³² tsá² hí³ lah³ re² má³², ca³lí³1 máh³ ca³cónh³² quiau³ mř²tá² chí² juoh¹ hí³ ziau³ jmí¹ má²lí²cuh³ tsú² jáun². 9 La³ cun³ tsá² ca³jmú³ hí³ má³² jmí¹ tın³ cun³ quiún³ mei²¹ tsáu². Hí³ jáun² jmí¹ má²lí²32 jáun² né³, ca³hah² Jesús jái¹³ nř¹con² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³, 10 hí³ jáun² hí³ hñu³ mu² quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hí³ ja³taunh²¹ tí³ nř¹ téh²³ tsú² Dalmanuta.

**Tsá² fariseos mi³² cáun²
lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³²**

(Mateo 12:38-42,

16:1-4; Lucas 12:54-56)

11 Jmí¹jáun² cua³taunh²¹ tsá² *fariseos hí³ ca³ma³líáu³² hí³ quiú² táinh²³ jái¹³ quionh³ Jesús. La³ cun³ hí³ hnió³ dí² ca³ lan³ Jesús, hí³ jáun² ca³mř³ dí² cáun² lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³² hí³ já³² tí³ hñu³mi³cuú². 12 Jáun² Jesús jlánh¹ ca³zion³ lín³² tsi³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² mi³² tsá² zian² né³² cáun² lí²¹ cun³quionh³ hua³jueh³²? Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ hí³ hí¹ cáun² yáh³ lí²¹ tiá² lí¹³ hiáuh³ tsá² zian² né³².

13 Jmí¹jáun² ca³chan³ dí² tsá² hí³ nř¹ jáun², hí³ jáun² taunh³ dí² siáh³ hñu³ mu² hí³ ngau³ tí³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ jáun².

Tie³ quioh²¹ tsá² fariseos

(Mateo 16:5-12)

14 Jmí¹jáun² ca³ja³có³ tsi³ tsá² quian³tun³ hí³ cán³ má³² cuh³, jí³²la³ cáun² tán¹ bíh¹ hí³ cuú²miih²¹ jmí¹ quian³² tsú² jmí¹ taunh²¹ hñu³ mu² jáun². 15 Jáun² Jesús ca³hř² ca³líéinh³² tsá² hí³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹nř² jie³, hua³hín¹³ náh² jmu³ ca³tí²¹ tie³ quioh²¹ tsá² fariseos la³ má²quionh³ jí³ tie³ quioh²¹ Herodes nř² siáh³.

16 Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³ma³líáu³² hí³ juónh²³ la³ lá² ja¹ hmóu²¹:

—Cun³nř¹ hí³hliá² tiá² quián¹ má³² bíh¹ dí² nř³², hí³ jáun² la³ nř² nř¹juah²¹ tsú².

17 Tí³la³ Jesús ca³lí³tsin² bíh¹ hí³ jáun², hí³ jáun² ca³juáh³ siáh³:

—¿He³ láih³² ná¹juónh³² náh² hí³ tiá² quiánh¹ má³²? ¿Hí¹ la³ tí³ ta³né³² máh³ tiá² má²ca³ngi¹³ náh², hí³ sa³jun³ má²ca³lí³tsin² náh² siáh³? ¿Hí¹ ná¹jlí³²1 máh³ honh² hnoh² la³ tí³ ta³né³² dúh¹? 18 ¿Hí¹ tiá² la³ jniá³ máh³ máh¹ náh², hí³ sa³jun³ la³ niéih³ siáh³ cuáh³ náh²? ¿Hí¹ tiú²uú² chau² máh³ honh² hnoh²? 19 Jmí¹ ca³tsóh³² jná¹³ jáun² hñá³ hí³ cuú²miih²¹ ja¹ nř¹ tionh¹ hñá³ mei²¹ tsáu², ¿jáh³ mř²tá² chí² juoh¹ ca³jiéih¹ náh² jmí¹jáun² dúh¹?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Quia³tún³ mř²tá².

20 —Hí³ jmí¹ ca³tsóh³² jná¹³ jáun² tá¹ quiau³ hí³ ja¹ nř¹ tionh¹ quiún³ mei²¹ tsáu², ¿cónh³ mř²tá² ca³cónh³² chí² juoh¹ hí³ ca³jiéih¹ hnoh² jáun² siáh³?

Hí³ jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:

—Quiau³ mř²tá².

21 Jmí¹jáun² né³ ca³záih³ dí²:

—¿He³ li³ sa³ la³ ti³ ta³ne³² máh³ tiá²
má²ca³ngi¹³ náh² né^{3?}

**Jesús jmah²³ jan² tsá²
ten³ já¹ juú² Betsaida**

²² Hi³ jáun² né³, jmf¹ ca³cha³taunh¹
tsú² já¹ juú² Betsaida, jáun² cua³jan²
tsáu² jan² tsá² ten³ ní¹con² Jesús; jáun²
ca³hiu³ ca³mf³ tsú² hi³ Jesús ra³tsi³² cuo²
ní¹ quioh²¹ tsá² hí³. ²³ Jáun² ca³zanh³
Jesús cuo² tsá² ten³ hí³, hi³ jáun² ca³chín²
dí² tí³ cheih³² juú². Jáun² ca³yóh³
dí² mí¹héh¹³ mí¹ní¹ tsá² hí³ hi³ jáun²
ca³ra³tsi³² dí² siáh³ cuo² ní¹ quioh²¹ tsú²,
jmf¹jáun² ca³ngáih³ dí² ní¹juáh³ má²lí²³
jé³ ca³lá². ²⁴ Jáun² tsá² ten³ hí³ né³
ca³jé³, hi³ jáun² ca³juáh³.

—Jien¹ jná¹³ tsáu², tí³la³ la³jmf¹ jniá³
hmá² bíh¹ jniá³ tsáu² ní³taunh¹.

²⁵ Jáun² Jesús ca³tí³ siáh³ cuo² mí¹ní¹
tsú², jmf¹jáun² ca³tau² tsá²núh² hí³
tiá³ ní¹, hi³ ca³jé³; jáun² lan³ bíh¹
tsú². La³jí³² bíh¹ má²jé²³ tsú² re² lín³².
²⁶ Jáun² né³, Jesús ca³chanh³ tsú² hñú¹³,
hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ha³ lí² cua³hú³² já¹ juú², [hi³ sa³jun³
hí¹ jan² tsáu² tiá² hniáuh³² cuá¹zéih³ nú²
hi³ lí³ ní².]

Pé¹ juáh³ hi³ Jesús bíh¹ Tsá² lín³ Cristo

(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

²⁷ Jmf¹ lí²¹ jáun² ngau³ Jesús quionh³
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² ní¹ tioh³ juú² míh¹
cu³ jéin³ juú² Cesarea quioh²¹ Pí²líé¹.
Ta³ hí¹tiáunh¹ dí² jáun² jui³² ca³ngáih³
dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²:

—¿Hin² tsánh² jná¹³ juáh³ tsáu²?

²⁸ Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Zian² tsá² juáh³ hi³ hñú² bíh¹ néh¹
hla¹ Juan² tsá² tí² ziau² hí³ jmái², ma³
jan² tsáu² juáh³ hi³ hñú² bíh¹ Líh³ tsá²
jmf¹ lín³ hí³ *tí³² jé¹ Díó³² jmf¹tin², hi³
ma³ jan² tsá² juáh³ siáh³ hi³ hñú² bíh¹
néh¹ jan² tí³² jé¹ Díó³².

²⁹ Jmf¹jáun² né³ ca³ngáih³ dí² siáh³
tsá² hí³:

—Hi³ hnoh² né³, ¿hin² tsánh² jná¹³
juáh³ hnoh²?

—Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ Cristo —ca³juáh³
Pé¹.

³⁰ Tí³la³ Jesús ca³jmú³ héih³² hi³ hí¹
jan² tiá² hin² záih³² tsú² hi³ jáun².

Jesús juáh³ hi³ jún³

(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

³¹ Jmf¹jáun² ca³ma³liáu³² Jesús hieh³²
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hi³ juáh³:

—Jná¹³, Jon² tsá²mi³cuóun² ca³tin¹
má¹tso¹ lín²¹ tsin³².

Ca³záih³ dí² tsú² hi³ tsá²daun³² tsá²
ná¹ní¹ juú² quionh³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³,
jí³ tí³² liei²¹ ní² siáh³ tiá² quiú¹ tiá²
jé¹³, hi³ jngah³; tí³la³ ní¹ má²ca²hñí²
jmái¹ jáun² má¹ná¹, jenh¹³ bíh¹ tsú².
³² Na²¹ lín²¹ bíh¹ ca³hléh³ tsú² jái¹³ ní².
Jmf¹jáun² ca³ní¹jau² Pé¹ ní¹ tí³ có³² hi³
jáun² ca³ma³liáu³² dí² hi³ quiú² jin²³
Jesús. ³³ Tí³la³ Jesús ca³jinh³ tí³ ní¹
tionh¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ jáun²
ta³ má²jien³² tsá² hí³ dí² ca³jin³ Pé¹, hi³
ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Tí³ có³² quin³² ní¹con² jná¹³ *Sa-
tanás!, quí¹ tiá² lín²³ yáh³ hñú² la³jmf¹
lín²³ Díó³², hñú² dá² lín²³ la³cun³ qui³
lín²³ tsá²mi³cuóun² bíh¹.

³⁴ Jáun² né³, Jesús ca³teh³ tsá² hain²¹
hí³ tí³ con² jí³ tsá² ní³taunh¹ hí³ cu³chin¹
cu³hna²¹ dí², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ já³²
cu³hna³² jná¹³, hniáuh³² chá³² tsú² tí³
có³² la³jí³² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ hnga²,
hi³ jáun² cu¹ quián¹³ tsú² crei²¹ quioh²¹,
[la³ cun³ hi³ cuéh³² tsú² jáun² tsí³
uá¹jinh¹ ca³la³ ní¹ ca³cáin³ jmf²chí³
quioh²¹,] hi³ jáun² cu¹ já² cu³hna³²
jná¹³. ³⁵ Quí¹ ní¹juáh³ tsá² hnió³ líón³²
hnga², tsá² la³ hí³ tí³ tsa³hín³ bíh¹; tí³la³
ní¹juáh³ tsá² tsa³hín³ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹
jná¹³ má¹ná¹ jí³ hi³ ca³tin¹ jú¹ chú³²
quioh²¹ Díó³² ní² siáh³, tsá² la³ hí³ bíh¹
tí³ liáun³. ³⁶ Quí¹ ¿ha³ dá² jin¹ quien²
ní¹juáh³ ca³láih¹³ tsú² la³jí³² hi³ zia³²

ñí hué²¹ lá², ní juáh³ la³ ja³hín³ bíh¹
 jmf²chí³ quioh²¹ tsú² má¹lí³² jáun²?
³⁷ Qui¹ ¿he³ yáh³ cun³quionh³ lí¹³ joh¹³
 tsú² siáh³ jmf²chí³ quioh²¹? ³⁸ Qui¹
 lí³ua³ jan² tsá² jmu² heh³ ta³ ní¹ tsá²
 zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³², tsá² ná¹ren²
 tso³, cun³ní¹ hí³ ca³tin¹ jná¹³ jí³ ca³ti²¹
 jú¹ chú³² quion²¹ jná¹³ siáh³, ja³bí¹ jná¹³
 Jon² tsá²mi³cuóun² jmu¹ heh¹ ca³tin¹
 tsá² la³ hí³ ní¹ má¹jaunh³² ná¹ hí³ lin¹
 hí³ quien² ná¹ la³jmf¹ quien² Nuh³², la³
 má²quiúnh¹ jná¹³ tsá² ná¹chun¹ tsá²cuú²
 tsá²ta³ Dió³² siáh³.

9 Ja³bí¹ ca³juáh³ siáh³ Jesús:
 —Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hí³
 zian² tsá² ja¹ ní¹ tiauh¹ dí² lá² tiá²
 má²jún³ yáh³ ta³ tiá² má²lí²jíe³ tsú² hí³
 má²cua³² pí³ quioh²¹ Dió³² ní¹con² tsá²
 má²tionh² jo³cuo².

Dió³² jmu² hí³ zan² Jesús

(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

² Jmf¹ la³ má²jnéi³ jmái¹ jáun² né³,
 Jesús ca³jan³ Pé¹ quionh³ Jacobo jí³
 Juan² ní² hí³ ja³taunh²¹ cáun² tsí³ máh³
 ñe¹ ní¹ lí¹³ tiánh³² hmóu³²; ní¹ jáun²
 ca³za² ho¹ñí¹ tsú² ní¹ ta³ ní¹ tsá² hí³.
³ Zín³ lín³² ca³lí³ ha¹ tsú² jí³ hí³ ca³lí³
 tiáú² lín³² siáh³ [la³jmf¹ jniá³ jan³²],
 ca³la³ hí¹ jan² yáh³ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá²
 tiá² tin² jmu³ hí³ jniá³ tiáú² lín³² ha¹ ní¹
 má¹lí²ráin³². ⁴ Jmf¹ jáun² ca³jien³² tsá²
 hí³ Líh³ quionh³ Moisés, hí³ ná¹juónh²³
 quionh³ Jesús. ⁵ Jáun² né³, Pé¹ ca³záih³
 Jesús:

—Hnú² Tí³², ¡hénh³ ma³ chú³²
 má²tiauh² dí² ní¹ lá²! Cuí¹ jmú¹³ jnoh¹
 hní³² hñú³reh³; cáun² quián¹³ hnú²,
 cáun² quioh²¹ Moisés, hí³ cáun² siáh³
 quioh²¹ Líh³.

⁶ Qui¹hliá² jmf¹ ná¹juenh²¹ bíh¹ tsá²
 hain²¹ tí³ con² tsú², hí³ jáun² Pé¹,
 hí¹juáh³ tiá² ñi³² bíh¹ he³ dá² jmf¹
 dí¹hle³². ⁷ Jmf¹ jáun² ja³ cáun² jnie² ní¹
 tionh¹ tsú² jáun², hí³ jáun² ca³tsáinh³²

tsú² jí³lin², hí³ jáun² ja¹ jnie² jáun² ní¹
 ca³hléh³ jan² tsáu² hí³ ní¹juah²¹:

—Tsá² lá² bíh¹ Jón³² jná¹³, jan² Tsá²
 hno³ lín³² ná¹; niéi² náh² la³ cun³ hí³
 juáh³ tsú².

⁸ Hí³ jáun² la³ cun³ jmf¹ ca³jíe³ tsú² cu³
 jéin³ ní¹ tionh¹, hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin²
 ca³jnia³ jéinh³² tsú², jí³²la³ hnga² bíh¹
 Jesús jéi³² zenh².

⁹ Tá¹la³ ná¹son² tsú² jáun² tsí³ máh³
 né³, ca³jmú³ Jesús héih³² hí³ hí¹ jan² tiá²
 hin² záih³² tsú² la³ cun³ hí³ má²lí²jíe³
 jáun², ca³la³ tí³ ní¹ má¹ca³jenh¹³ Jon²
 tsá²mi³cuóun² ja¹ hla¹ máh³. ¹⁰ Jáun²
 ca³hmá³ bíh¹ tsú² jái¹³ jáun² ja¹ má²tún²
 hmóu³², tí³la³ cun³ jáun² ca³ngái³ bíh¹
 tsú² ja¹ hmóu³² hí³ he³ dá² niéih³ jái¹³
 hí³ jenh¹³ tsú² ja¹ hla¹. ¹¹ Hí³ jáun² né³
 ca³ngáih³ dí² Jesús:

—¿He³ láih³² sa³ juáh³ tsá² ná¹lín³ tí³²
 liei²¹, hí³ Líh³ tsá² jmf¹ lín³ hí³ tí³² jé¹
 Dió³² bíh¹ néh¹ tín² jáunh³ la³ñí¹?

¹² Jáun² hí³ né³ ca³ngái³:

—Tson² bíh¹ Líh³ tín² jáunh³ la³ñí¹, hí³
 ja³ma³re² jí³lí³². Tí³la³ hí³ ca³tin¹ Jon²
 tsá²mi³cuóun² né³, ¿he³ rá¹juáh³ ní¹ Sí²
 quioh²¹ Dió³² hí³ ca³tin¹ tsú² dúh¹? Ní¹
 jáun² rá¹juáh³ hí³ hí³ dí² ca³tin¹ ma³tso²
 tsí³, hí³ lín¹³ tsú² jan² Tsá² tiá² hin² quiú²
 jéi³. ¹³ Tí³la³ jná¹³ juanh³² hí³ má²cuán²
 bíh¹ Líh³, hí³ jáun² ca³jmo³ tsú² tsáu²
 la³ cun³ hí³ hnió³ tsáu² jmo³, la³ cun³
 rón³² rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí² hí³ ca³ti²¹ lí¹³.

Jesús jmah²³ jan² tsá² zian² tsá¹ lí¹ jún²³

(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)

¹⁴ Jmf¹ lí²¹ jáun² ca³cha³tánh¹ tsú² ní¹
 tionh¹ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
 tsá² ní¹ hná¹ jáun², jáun² ca³jíe³ tsú²
 hí³ juóun³² lín³² tsáu² má²tionh² cu³
 jéin³ jáun²; ja³bí¹ tí³² liei²¹ siáh³ jmf¹
 tionh¹ ní¹ jáun² hí³ ná¹quiú² ná¹táinh²³
 jái¹³ quionh³ tsá² hí³ joh¹ Jesús. ¹⁵ Jáun²
 la³ cun³ jmf¹ ca³jien³² tsú² jáun² Jesús,
 ca³ja³cáun² lín³² bíh¹ tsí³ la³jín³² tsá²

hí³, hí³ jáun² ja³taunh²¹ dí² cú²hé² ñí¹ cuá¹jáunh²³ tsú² jáun² hí³ ca³ñí¹hen¹³ dí² tsú² ca³la³ hí³ hiún² tsí³. 16 Jáun² né³, ca³ngáih³ tsú² tsá² joh¹:

—¿Hín² dá² jái¹³ ná¹quí² ná¹táinh³² hnoh² quiúnh¹ tsá² ní²?

17 Jáun² jan² tsá² jmí¹ zenh¹ ja¹ tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³ngái³:

—Hnú² Tí³², lá² ján³ jná¹³ jón³² ñí¹con² hnú², hí³ hún¹ jan² jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³ hí³ jmu² hí³ tiá² lí²³ hléh³². 18 Quí¹ lí³ua³ cáun² ñí¹ tsó²¹ nú²míh¹ lá², jmí²chí³ hláinh¹ cáun² ja³² hí³ zaunh²³ hí³ juóu³² hué³², hí³ jáun² má¹jáun² hia³² jan³² ho³ jí³ hí³ cúh² siáh³ ján¹. Cun³quionh³ hí³ lí²³ la³ ní² bíh¹ má²tsá²lí³huán¹ tsú². Má²lí²mí³ bíh¹ jná¹³ ñí¹con² tsá² hain²¹ ní² tí³ con² hnú² hí³ jmí¹ chin¹³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹, tí³la³ tiá² ca³tioh²¹ yáh³ tsú².

19 Hí³ jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿Hnoh² tsá² tiá² ta²¹ táunh²³ náh²! ¿Jáh³ jmái¹ máh³ hniáuh³² hí³ ngí¹³ jná¹³ quiúnh¹ hnoh² dúh¹? ¿Jáh³ jmái¹ máh³ hniáuh³² hí³ tion¹ jná¹³ tsin³² hí³ ca³tin¹ hnoh²? Ná²jan³² nú²míh¹ tí³ lá².

20 Hí³ jáun² cua³jan² dí² tsú². Jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³jién³² jmí²chí³ hláinh¹ Jesús né³, ca³jmú³ hí³ he¹³ tsá¹ lí¹ jún²³ nú²míh¹ hí³, jáun² ca³quinh³ hué³², hí³ ca³pi³ ca³lính³ hí³ ca³hiá² jan³² ho³.

21 Jmí¹jáun² ca³ngái³ Jesús ñí¹con² jméi² tsú²:

—¿Jáh³ jmái¹ má²tí³ hí³ jéinh³² tsú² la³ ní²?

—La³ cun³ jmí¹ míh² máh³ tsú² jéinh³² la³ ní²—ca³juáh³ jméi² tsú²—. 22 Hliáu³ jéin³² lín³² má²ca³jmú³ jmí²chí³ hláinh¹ hí³ taunh² chu³ sí² jí³ chu³ jmái² siáh³, hí³ hnió³ jngah³. Hí³ jáun² né³, ní¹juáh³ zia³² hí³ lí¹³ jmúh¹³ hnú² ca³lá², cuí¹ já² mí³ honh² hnú² quiú¹³ jnoh¹, ma³hau¹ tiá³.

23 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ní¹juáh³ lí¹³ cháh¹³ hnú² cáun² honh², quí¹ jí³lí³² bíh¹ lí¹³ ñí¹con² tsá² nio² cáun² tsí³.

24 Hí³ jáun² jméi² nú²míh¹ hí³ ca³hléh³ tiá³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Taunh³² bíh¹ jná¹³ ta²¹; ma³hau¹ hí³ tí³ lí³mí¹ niau²¹ cáun² tsin³² jná¹³!

25 Jmí¹ ca³jíe³ Jesús hí³ juóun³² lín³² tsáu² má²hí¹ngih³², jáun² ca³jin³ dí² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² jmí²chí³ jmu² hí³ cáun¹ tsú² jí³ hí³ te³ cuá¹ tsú², jná¹³ jmu² héih³² hí³ cuá¹hain³² hnú²; tun³² tsá² ní², ha³ lí²uú² ña³hu³² siáh³ hñú³ tsí³ tsú².

26 Hí³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ ca³hóh³² tiá³, jí³ hí³ ca³jmú³ siáh³ hí³ he¹³ cónh³í¹ cu³ jéin³² tsá¹ lí¹ jún²³ nú²míh¹ hí³, jmí¹jáun² cua³han³; hí³ jáun² ca³quion³² dí² nú²míh¹ hí³ la³jmí¹ rón²¹ jan² tsá² má²rá²jún¹, hí³ jáun² juóun³² lín³² tsáu² jmí¹ ná¹juáh²³ hí³ hú¹tá¹ má²rá²jún¹ bíh¹ tsú². 27 Tí³la³ Jesús ca³zanh³ cuo² tsú² hí³ ca³zion³ dí²; hí³ jáun² nú²míh¹ hí³ né³, ca³náu² bíh¹.

28 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³hí³ siáh³ Jesús cáun² hñú³, hí³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³ngái³ ñí¹ hnga² tsú², hí³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ tiá² ca³tiáu¹³ yáh³ jnoh¹ hí³ chin¹³ jmí²chí³ hláinh¹ hí³?

29 Jáun² ca³záih³ dí² tsú²:

—Quí¹hliá² jmí²chí³ hláinh¹ la³ hí³ lí¹³ chin¹³ tsú² jí³²la³ cun³quionh³ hí³ liéinh³² tsú² Dió³² bíh¹ [jí³ hí³ má²hien²¹ tsú² siáh³].

Jesús juáh³ siáh³ cónh³ hí³ né³bí¹ jún³

(Mateo 17:22-23; Lucas 9:43-45)

30 Jmí¹ ca³huén² tsú² jáun² ñí¹ jáun², ca³ngá² tsú² la³cáun² hué¹³ Galilea. Tí³la³ Jesús tiá² jmí¹ hnió³ hí³ lí³ ñí³² tsáu² hí³ ngí³² dí² ñí¹ jáun² 31 quí¹hliá² jmí¹ má²tin² dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²; jí³ hí³ záih³² dí² la³ lá²:

—Jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun² jienh³ tsú² jo³cuo² tsáu², hí³ jáun² jngah³ tsú²; tí³la³

ñí¹ má²ca²hí² jmáí¹ jáun² né³, jenh¹³ bíh¹ jná¹³.

³² Tí³la³ tsá² hí³ né³, hí¹juáh³ tiá² ca³ngí¹³ bíh¹ he³ dá² jaun³² dí¹ juáh²³ tsú², hí³ jmí¹ juénh² tsú² siáh³ hí³ mí³² ñí¹con² Jesús hí³ jmu³ na²¹ jái¹³ hí³ má²lí²juáh³ jáun².

Hin² bíh¹ tsánh² jlánh¹ quien²

(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

³³ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³cha³tánh¹ tsú² já¹ juú² Capernaum; jáun² má²cuá³ ñéih³ Jesús la³ cun³ jmí¹ ca³ngáih³ tsá² joh¹ hí³ ca³juáh³:

—¿He³ dá² jaun³² jmí¹ hí¹juónh³² hnoh² hú¹ jui³²?

³⁴ Tí³la³ tsá² hí³ cáun² lí¹ ca³tiánh³ tie³ bíh¹, qui¹hliá² hú¹ jui³² jáun² jmí¹ hí¹juónh²³ tsú² hí³ hin² bíh¹ tsánh² jlánh¹ quien² ja¹ hmóu³² dí². ³⁵ Jáun² né³, Jesús ca³cuá³ hí³ jáun² ca³teh³ dí² tán¹ quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ hí³ lí³ quien², hniáuh³² jmu³ tsú² hí³ lín³ jan² tsá² huen³ ñí¹ cá¹táuh³ bíh¹, jí³ hí³ ma³cón³² tsú² siáh³ jí³lín² tsáu².

³⁶ Jmí¹ jáun² ca³can³ dí² jan² tsá¹míh¹ hí³ ca³zinh³ dí² ja¹ quióh²¹ tsá² hí³, hí³ jáun² ca³ráin³² dí² siáh³, jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

³⁷ —Lí³ua³ jan² tsá² hen³ jan² tsá¹míh¹ la³ lá² chá³² jná¹³, má²lí²he³ jí³ jná¹³ bíh¹ tsú² jaun³²; hí³ ní¹juáh³ tsá² he³ jná¹³ né³, jun³juáh¹³ jmáh³la³ jná¹³ yáh³ he³ tsú², qui¹ ja³bí¹ la³ jáun² má²lí²hen³ tsú² siáh³ Tsá² ca³ze³ bíh¹ jná¹³.

Ní¹juáh³ tsá² tiá² hau² jnoh¹, tsá² quiúnh¹ jnoh¹ bíh¹ hí³

(Lucas 9:49-50)

³⁸ Jmí¹ jáun² ca³juáh³ Juan²:

—Tí³², má²lí²neh²¹ jnoh¹ jan² tsá² huen² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu² la³juah²¹ dúh¹ cun³quionh³ héih³² quián¹³ hnú², jáun² má²lí²jmú¹³ jnoh¹

héih³² hí³ tiú²uú² jmu³ tsú² la³ jáun², qui¹hliá² tiá² ngí³² yáh³ tsú² quiúnh¹ dí².

³⁹ Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—Ha³ lí² jmú² náh² héih³² la³ nř²; qui¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² zian² hí³ jmu² hua³jueh³² cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³, hí³ má¹lí³² jáun² hléh³² siáh³ hlah³ ca³tín¹ jná¹³. ⁴⁰ Ní¹juáh³ tsá² tiá² hau² jnoh¹, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ tsá² hen² tí³ con² jnoh¹. ⁴¹ Qui¹ lí³ua³ jan² tsá² cué³² hnoh² uá¹jinh¹ cáun² vaso jmái² cun³ñí¹ hí³ hnoh² lín³ náh² tsá² joh¹ Cristo, ja³bí¹ tsá² hí³ uá²jai³² hiáuh³ cáun² hí³ chu²¹, la³ cun³ hí³ ca³tín¹ hiáuh³.

Jesús hie³² jái¹³ hí³ ca³tín¹ tsá² jmu² hí³ tanh³² tsáu² tso³

(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)

⁴² ”Lí³ua³ jan² tsá² jmu³ hí³ tánh³² tso³ tsá¹míh¹ tsá² taunh² jná¹³ lá² ta²¹, tí³ jlánh¹ bíh¹ re² sá¹jmí¹ hí³ tónh³² tsú² zie³ láí¹ tsá² la³ hí³, hí³ chí¹hñéih²³ cáun² tá² quín¹ pa²¹ lín²¹, hí³ jáun² taun³ tsú² hñu³ jmí²miih²¹. ⁴³ Jáun² né³, ní¹juáh³ cuonh² hnú² jmu² hí³ tanh³² hnú² tso³, tí³ re² hná¹; qui¹ tí³ re² bíh¹ hí³ cuánh¹³ hnú² ta³ tiúnh¹ cáun² cuonh² ñí¹ lí¹³ zian² nú² cun³ jmí¹ hí³ nio², la³ cun³ bíh¹ hí³ cuóh¹³ nú² hí³ chí²¹ tá¹ tun³ cuonh² quiu³juóu³², ñí¹ tiá² lí¹³ yéi³² jáun² sí², ⁴⁴ [ñí¹ hí¹ jáh¹ tiáunh¹ ngú³ quióh²¹ tsáu² tiú²uú² tsán¹³, hí³ sa³jun³ sí² bíh¹ yéi³².] ⁴⁵ Hí³ ní¹juáh³ tanh¹ nú² jmu² siáh³ hí³ tanh³² nú² tso³, hná¹ siáh³; qui¹ tí³ re² bíh¹ hí³ cuánh¹³ hnú² ñí¹ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹ hí³ nio² hí³ tiá² zia³² cáun² tanh¹, la³ cun³ bíh¹ hí³ cuóh¹³ nú² quiu³juóu³² quionh³ tá¹ tun³ tanh¹ nú² [ñí¹ tiá² lí¹³ yéi³² sí², ⁴⁶ ñí¹ tiá² jáh¹ tsán¹³, hí³ sa³jun³ sí² bíh¹ yéi³²]. ⁴⁷ Hí³ ní¹juáh³ mí¹máh¹ hnú² jmu² siáh³ hí³ tanh³² nú² tso³, chí³ cú²jueh³²; qui¹ tí³ re² bíh¹ cuánh¹³ hnú² ñí¹ cuá¹quien² Díó³² cun³quionh³ cá² mái³ mí¹máh¹ cha³ jmí¹ cuóh¹³ nú² quiu³juóu³² quionh³ tá¹ tun³ mái³ mí¹máh¹, ⁴⁸ ñí¹ tiú²uú²

tsán¹³ jáh¹ taunh³² ngú³ quioh²¹ tsáu², hi³ sa³jun³ sí² bíh¹ yéi³².
 49”[Quí¹ la³jmí¹ sé²³ tsú² jáun² ñí¹ ñí¹ quioh²¹ jáh³ má²¹l²jngih³ tsú² ñí¹con² Dió³² ta³ ñeh² bíh¹ hi³ jin³ tsú², la³ jáun² bíh¹ síáh³] l¹³ tiánh³ hua³jan²¹ tsá² taunh² ta²¹ jná¹³, cun³quionh³ hi³ há¹ ngá¹³ tsú² uu³mí²tsi³² l³ la³jmí¹ l³ sí².
 50 Chu²¹ bíh¹ ñí¹; ti³la³ ní¹juáh³ la³ ca³li³ máih³ bíh¹ ñí¹ né³, ¿há³ bí¹ lánh³ rón³² l¹³ jmu³ tsú² síáh³ hi³ l³ ñeh¹? Cuí¹ zia³² ñí¹ hñu³ honh² hnoh², ji³ hi³ cuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tin² quiúnh¹ náh² tsá²ján² tsá²ján².

Jesús hie³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² hnió³ tsáun³ quionh³ ñí²cuo²

(Mateo 5:31-32; 19:1-12; Lucas 16:18; 1 Corintios 7:10-16)

10 Jmí¹ lí²¹ jáun² cua³han³ Jesús já¹ juú² Capernaum, hi³ ngau³ tí³ hue¹³ Judea, hue³² nio² tí³ juí³² ñí¹ hia³² hiú² tí³ jo²¹ cua³ Jordán. Ní¹ cá¹chó²¹ tsú² jáun² né³, ca³ngih³² síáh³ juóun³² lín³² tsáu², hi³ jáun² ca³ma³tin² dí² síáh³ tsáu² la³ cun³ qui³ jmu² dí².
 2 Jáun² ma³ jan² tsá² *fariseos ca³ja³taunh²¹ ñí¹ zenh¹ Jesús, hi³ ca³ca³ ca³lan³ dí² tsú², hi³ jáun² ca³ngái³ dí² ní¹juáh³ hi³ lí¹³ tsáun³ tsá²ñuh² quionh³ tsá²mi³ ñí²cuo².
 3 Jmí¹ jáun² ca³ngái³ Jesús:

—¿He³ héih³² ca³quiú² hla¹ Moisés ñí¹con² hnoh² dúh¹?

4 Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:

—Moisés ca³cué³ jái¹³ hi³ lí¹³ cuéh³² tsú² tsá²mi³ ñí²cuo² cáun² sí² hi³ lín¹ hi³ ca³tsáun³ tsú², hi³ jáun² má²l¹³ chin¹³ dí² tsú².

5 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Moisés ca³cué³ héih³² jáun² cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ tiá² jái¹³ ngí²³ hnoh² bíh¹.

6 Tí³la³ la³ cun³ jmí¹ ca³li³liau³, jmí¹ ca³jmú³ Dió³² la³cu³ la³juéh³ mi³cuú²: “Tsá²mi³ tsá²ñuh² bíh¹ ca³jmú³ Dió³²;

7 hi³ jáun² bíh¹ chan³ tsá²ñuh² jméi² mí¹ziú¹³ tí³ có³² hi³ ma³zian² cu³lí²¹ quionh³ tsá²mi³ ñí²cuo²,
 8 hi³ jáun² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu² bíh¹ má²lín¹³ tsú² tá¹ gon³. La³ñí² bíh¹ rá¹juáh³ ñí¹ Sí², hi³ jáun² né³, tiú²uú² lí³ yáh³ gon³ tsú², quí¹ jan² tsáu² bíh¹ má²lín³ tsú².
 9 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ má²lín³ ca³tin¹ tsá²mi³cuóun² tson³ cáun² hi³ má²l²cunh³ Dió³².

10 Jmí¹ má²tionh² tsú² jáun² ñéih³ né³, tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³ngái³ síáh³ ca³ti²¹ hi³ ní².
 11 Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tsá² tun²³ tsá²mi³ ñí²cuo², hi³ jéinh³² síáh³ cuo² quionh³ tsá²mi³ síánh³, tsá² la³ hí³ má²l²jmú³ tso³ juón¹ bíh¹ ñí¹con² tsá² ca³jan³ la³ñí¹;
 12 hi³ ní¹juáh³ tsá²mi³ síáh³ tun²³ ñí²cuo² hi³ jéinh³² síáh³ cuo² quionh³ tsá²ñuh² síánh³, ja³bí¹ tsá²mi³ la³ hí³ síáh³ má²l²jmú³ tso³ juón¹ bíh¹.

Jesús má²miih² tsá¹míh¹

(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

13 Jmí¹ jáun² cua³jan² tsáu² ma³ jan² tsá¹míh¹ ñí¹con² Jesús, hi³ jáun² tin³ tsú² cuo²; tí³la³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³ ca³jin³ bíh¹ tsá² ná¹jan² hí³ tsá¹míh¹.
 14 Tí³la³ jmí¹ ca³jé³ Jesús hi³ jáun² né³, ca³míh³ bíh¹ tsí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³:

—Cuéh³ náh² tsá¹míh¹ ní² jái¹³, cuí¹ ja³taunh¹ ñí¹con² jná¹³, ha³ lí² jní² náh² juí³² quioh²¹, quí¹ tsá² lín³ la³jmí¹ lín³ tsá¹míh¹ ní² bíh¹ lí¹³ tónh³² jo³cuo² Dió³².

15 Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ ní¹juáh³ tsá² tiá² he² héih³² hi³ jmu² Dió³² la³jmí¹ he² tsá¹míh¹, jmí¹l¹³ bíh¹ tiá² chau²¹ jmái¹ hi³ hí³ tsú² jo³cuo² Dió³².

16 Hi³ jáun² ca³ráin³² dí² tsá¹míh¹ hí³, jmí¹ jáun² ca³ra³tsi³² dí² cuo² ñí¹ quioh²¹ hi³ ca³ma³miih² dí².

Jan² tsá¹nú¹ hánh³ liéinh³² Jesús

(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

17 Jmí¹ ngau²¹ síáh³ Jesús jui³² hún¹, jan² tsá²núh² ja³ cú²hé² hi³ ca³dí³jñi³² ta³ ní¹ tsú², hi³ ca³juáh³:

—Hnú² Ti³² chun¹, ¿he³ bíh¹ hniáuh³² jmu¹ jná¹³ hi³ jáun² lí¹³ lí³zian² jná¹³ la³ cun³ jmí¹hi³nio²?

18 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—¿He³ láih³² juáh³ hnú² hi³ jná¹³ tsá² chun¹? Hí¹ jan² yáh³ tsá² chun¹ tiá² zian², jí³²la³ jan² Dió³² bíh¹. 19 Má²níh¹ bíh¹ hnú² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² héih³² quioh²¹ Dió³², hi³ juáh³ la³ lá²: “Ha³ lí² jngih³ náh² tsáu², ha³ lí² jmú² náh² juón¹, ha³ lí² háin² náh², ha³ lí² lí¹ ma³tson¹³ náh² jú¹ tí¹jái², ha³ lí² lí¹ ma³can¹³ náh² tsáu², tianh³² náh² ta²¹ ñeh² mí²ziúh²”.

20 Jáun² tsá² hánh³ hi³ ca³juáh³:

—Tí³², la³jí³² bíh¹ hi³ ní² má²ca³ma³tí²¹ jná¹³ la³ cun³ jmí¹ míh² ná¹.

21 Jáun² Jesús ca³jien³² tsá² hí³ ca³la³ hi³ hnio³ lín³² dí², jáun² ca³záih³ dí² síáh³:

—Cun³ jáun² zia³² bíh¹ cónh³ cáun² hi³ hniáuh³² jmúh¹³ nú²: cuánh², cuá²hnái¹ la³jí³² hi³ zia³² quián¹³, hi³ jáun² tsoh³ quie³ jáun² ní¹con² tsá² tia³mí², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ lí³ hánh³ nú² hñu³mí³cuú²; ní¹ má¹lí³² jáun² né³, ña³² cu³hna³² jná¹³ [uá¹jinh¹ ca³la³ ní¹ ca³cáin³ jmí²chí³ quián¹³ nú²].

22 Jmí¹ má²lí²niéi³² tsú² jáun² jái¹³ ní², jlánh¹ hlaih³ ca³ta³no¹ tsí³, hi³ jáun² ngah³ hi³ hí¹uín³ tsí³ quí¹hliá² jlánh¹ jmí¹ hánh³.

23 Jmí¹jáun² ca³jie³ Jesús cu³ jéin³ ní¹ zenh¹, jáun² ca³záih³ dí² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con²:

—¿Héh³ ma³ jlánh¹ juóuh³² hi³ hí³ jan² tsá² hánh³ jo³cuo² Dió³²!

24 Tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² tsú² né³, lí¹ ca³ja³cáun² tsí³ bíh¹ ca³tí²¹ jái¹³

hi³ má²lí²juáh³ tsú² jáun²; tí³la³ Jesús ca³juáh³ síáh³:

—Jón³, ¿héh³ ma³ dá² juóuh³² hi³ tónh³² tsú² jo³cuo² Dió³² [ní¹juáh³ tsá² hái³² tsí³ hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá²]! 25 Tí³ jlánh¹ bíh¹ huán¹ tsí³ ngá¹³ jáh³ cánh¹ téh²³ tsú² camello chí² léh¹³ mí³quie³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ hí³ jan² tsá² hánh³ jo³cuo² Dió³².

26 Jmí¹ má²lí²niéi³² tsú² jái¹³ ní² né³, ca³ja³cáun² lín³² bíh¹ tsí³, jáun² ca³ngáih³ rainh²¹ tsá²ján² tsá²ján², hi³ ca³juáh³:

—Hi³ jáun² né³, ¿hin² bí¹ dá² tsánh² la³ lí¹³ liáun³?

27 Jáun² Jesús ca³jie³ ní¹ tionh¹ tsú², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnga² Dió³² bíh¹ tin² hi³ ní², jun³juáh¹³ tsá²mí³cuóun² yáh³; quí¹ hí¹ cáun² yáh³ hi³ juóuh³² tiá² zia³² ní¹con² Dió³².

28 Jáun² Pé¹ né³ ca³juáh³:

—Sá¹ní² jie³, jnoh¹ má²ca³chá¹³ tí³ có³² la³jí³² hi³ jmí¹ zia³² quiú¹³, hi³ jáun² má²ngí¹ jnoh¹ quiúnh¹ hnú².

29 Jáun² Jesús ca³ngáih³ síáh³:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ lí³ua³ jan² tsá² má²ca³tú³ hñú¹³, hi³ má²ca³chan³ síáh³ tsá²mí³ jí³ tsá²núh² rainh²¹, jméi² mí¹ziú¹³ tsú², [ní²cuo² tsú²,] jon² tsú², jí³ hi³ má²ca³tú³ tsú² síáh³ ní¹nái² quioh²¹ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³ jí³ hi³ ca³tí²¹ jú¹ chú³² ní² síáh³, 30 jáun² tsá² la³ hí³ hiáuh³ bíh¹ ní¹ hué²¹ lá² hña³láu³ nió³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ jmí¹ zia³² jáun² quioh²¹, uá¹la³ cun³: hñú³, rainh²¹ tsú² tsá²mí³ tsá²núh², mí¹ziú¹³ tsú², jon² tsú², jí³ ní¹nái² ní² síáh³, uá¹jinh¹ ta³ hó² uo² tsáu²; hi³ jmí¹tsú² jmí¹ja³² né³, lí¹³ zian² tsú² síáh³ cun³ jmí¹hi³nio². 31 Tí³la³ juóun³² tsá² ná¹lín³ tsá² la³ ní¹ ta³ne³², tsá² la³ hí³ dá² lín¹³ tsá² ní¹ ca³táuh³ bíh¹ má¹jáun²; hi³ jáun² juóun³² tsá² ná¹lín³ tsá² ní¹ ca³táuh³ ta³ne³² né³, tsá² la³ hí³ dá² tí³ lín¹³ tsá² la³ ní¹ bíh¹ má¹jáun².

**Jesús má²juáh³ siáh³ ñí¹
má²hnaih³² jéin³² hi³ jún³**

(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

³² Hi³ jáun² né³, tá¹la³ má²hí¹uú²³ tsú² tí³ juú² Jerusalén, ca³ma³liáu³² Jesús hi³ tsau³² uóunh³ ján³ ta³ ñí¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²; jáun² tsá² hí³ má²hí¹ná¹tsá²caun² tsí³, hi³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun² né³, jmí¹ má²hí¹tsá²táunh¹ siáh³ ta³ má²hú¹ cóh²¹ tsí³ cu³hna²¹ tsú². Hi³ jáun² Jesús ca³teh³ siáh³ ñí¹ tí³ có³² tá¹ quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² la³ cun³ qui³ tan² jmu², hi³ jáun² ca³ma³liáu³² dí² hi³ zaih³² tsú² he³ lánh³ quiunh²¹ dí².

³³ Hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³, ta³né³² má²hí¹uú²³ dí² tí³ já¹ juú² Jerusalén, ñí¹ jienh³ tsú² jáun² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² ñí¹con² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ jí³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ n² siáh³; hi³ jáun² tsá² hí³ jmu³ héih³² hi³ ma³nga² tsú² jná¹³ hi³ jienh³ dí² siáh³ ñí¹con² *tsá²cá²jo²¹. ³⁴ Jáun² tsá²cá²jo²¹ né³, qui³ cáuh³² jná¹³ cú²nga¹, hi³ tiu³ hñéi³² tsú², jí³ hi³ quiu³ po³ tsú², má¹lí³² jáun² né³ jngah³ tsú²; tí³la³ ñí¹ má²cá²hní² jmá¹ jáun² má¹ná¹, jenh¹³ bíh¹ jná¹³ ja¹ hla¹.

**Jacobo quionh³ Juan²
mi³² cáun² hi³ chú³²**

(Mateo 20:20-28)

³⁵ Jmí¹ jáun² tá¹ gon³ jon² Zebedeo, Jacobo quionh³ Juan², ca³ma³janh³² ñí¹ zenh¹ Jesús hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³², hnáu² jnoh¹ hi³ jmúh¹³ hnú² cáun² hi³ chú³² hi³ mí¹³ jnoh¹ ñí¹con² hnú².

³⁶ Jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿He³ hnáuh² hnoh² hi³ jmu¹ jná¹³?

³⁷ Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jmu³ tiá³ hi³ chú³² hi³ lí¹³ tsá¹tau^h jnoh¹ cu³henh¹ hnú², jan² tí³ cuá² chu²¹ hi³ jan² siáh³ tí³ cuá² cáun¹ ní¹ má¹tí³ ñí¹ má²ñi³quien² nú².

³⁸ Tí³la³ Jesús né³ ca³ngái³:

—Hnoh² dá² hí¹juáh³ tiá² ñíh¹ bíh¹ náh² he³ ná¹mih³². ¿Hí¹ quinh¹ náh² jmá¹ hi³ há¹ ngá¹³ náh² la³ cun³ hi³ há¹ ngá¹³ jná¹³, jí³ hi³ zón³² náh² siáh³ jmá¹ hi³ má¹tsoh¹ honh² la³jmí¹ zón²¹ jná¹³?

³⁹ —Ján³, lí¹³ bíh¹ —ca³juáh³ tsá² hí³.

Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Tson² bíh¹ cu³tí³ há¹ ngá¹³ hnoh² la³ cun³ hi³ há¹ ngá¹³ jná¹³ jí³ hi³ zón³² náh² siáh³ jmá¹ la³jmí¹ zón²¹ jná¹³; ⁴⁰ tí³la³ hi³ ca³tí²¹ hi³ cuá¹tianh³ náh² cu³shén² jná¹³, jan² cuá² chu²¹ hi³ jan² tí³ cuá² cáun¹ má¹ná¹, tiá² ca³tin¹ yáh³ jná¹³ cué¹³, quí¹ ñí¹ jáun² má¹lí³ hua³jan²¹ hi³ tsa³tiánh² tsá² má²ca³quianh³ hnga² bíh¹ Dió³².

⁴¹ Jmí¹ ca³nái³² tsá² quian³ ñí¹ hná¹ jáun² jái¹³ jáun² né³, ca³míh³ tsí³ ñí¹con² Jacobo quionh³ Juan². ⁴² Tí³la³ Jesús má¹ná¹, ca³teh³ jí³lin² tsá² hí³ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnoh² ná¹ñíh¹ hi³ tsá² ná¹ho² ta²¹ ma³ quin³² ma³ caun³² hue³² jmu² quien² ñí¹con² tsá² zian² hue³² jáun², hi³ jáun² tsá² ná¹quien² hí³ né³, cáun² jmu² héih³² ñí¹con² tsá² tionh² hí³ jo³cuo². ⁴³ Tí³la³ tiá² ca³tí²¹ yáh³ hi³ lí¹³ la³ jáun² ja¹ quián¹³ hnoh². Quí¹ ní¹juáh³ tsá² hnió³ lí³quien² ja¹ quián¹³ hnoh², hniáuh³² lín³ tsú² jan² tsá² quian²¹ bíh¹ ñí¹con² tsá² ñí¹ hná¹ jáun², ⁴⁴ hi³ lí³ua³ jan² hnoh² tsá² hnáuh² náh² lín¹³ tsá² la³ñí¹, hniáuh³² jmúh¹³ náh² hi³ lín³ la³jmí¹ lín³ jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsá² ñí¹ hná¹ jáun² bíh¹. ⁴⁵ Quí¹ hí¹ la³ tí³ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² yáh³ cuan³ ná¹ ñí¹ hue²¹ lá² hi³ ja³ma³con²¹ ná¹ tsáu², jun³juáh¹³ hi³ tí³ ma³cáu³² yáh³ tsáu² jná¹³; jí³ hi³ cuan³ ná¹ siáh³ hi³ jienh²¹ ná¹ huen² hi³ jún³, hi³ lí³ cáun² hmah²¹ ca³tí²¹ hi³ lí¹³ liáu³ juóun³² lín³² tsáu².

Jesús jmah²³ Bartimeo tsá² ten³

(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

⁴⁶ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³cha³táunh¹ tsú² já¹ juú² Jericó. Jmí¹

má²cuá¹cuá²hain³² Jesús já¹ juú² jáun² quionh³ tsá² joh¹, jì³ la³ má²quionh³ juóun³² lín³² tsá² siánh³ siáh³, jmái¹ jáun² jmí¹ cuá¹tón²¹ jan² tsá² ten³ jmái² Bartimeo hú¹ jui³², jon² Timeo, hi³ cuá¹mí³² cú¹dáin³. ⁴⁷ Jmí¹ ca³nái³² tsá² hí³ hi³ má²cuá¹ja³² Jesús Tsá² juú² Nazaret, jmí¹jáun² ca³ma³liáu³² tsú² hóh³² tiá³ hi³ juáh³:

—¡Hnú² Jesús, jón²záh¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹, cuí¹ já² mií³ honh² hnú² ñí¹con² jná¹³!

⁴⁸ Juóun³² tsáu² ca³je³ tsá² ten³ hí³, hi³ jmí¹ hnió³ tsú² cuá³² tsá² hí³ ta³máih³, tí³la³ tsá² ten³ hí³ má¹ná¹, tí³ lí³mí¹ tiá³ ca³hóh³² bíh¹ hi³ ca³juáh³:

—¡Jón²záh¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹, cuí¹ já² mií³ honh² hnú² ñí¹con² jná¹³!

⁴⁹ Jmí¹jáun² ca³náu² Jesús hi³ ca³juáh³:

—Cuá²tiéh³ tsá² ó³².

Jáun² ca³ñí¹tieh¹ tsú² tsá² ten³ hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí².

—Ma³hiún¹³ hnú² honh², náu², má³², quí¹ ó³² dí¹té²³ tsú² hnú².

⁵⁰ Jmí¹jáun² ca³tú³ hmih³² hi³ jmí¹ cuá¹jaunh³² hi³ ca³náu² cu³diá²jan² la³ lá² hi³ ngau³ tí³ ñí¹ zenh¹ Jesús. ⁵¹ Jáun² Jesús ca³ngái³ hi³ juáh³:

—¿He³ jmí¹ hnáuh² hnú² jmu¹ jná¹³ ñí¹con² nú²?

Jáun² tsá² ten³ hí³ ca³ngái³:

—Tí³², hnó³² jná¹³ hi³ jnia³ siáh³ mí¹ñi³².

⁵² Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Má²lí³ bíh¹ cuánh¹³ hnú², má²lain³² bíh¹ hnú² quí¹hliá² lí²cháh¹ nú² cáun² honh².

Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³jnia³ siáh³ mí¹ñí¹ tsá² hí³, jáun² ngau³ cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús.

Jesús má²hí³ já¹ juú² Jerusalén

(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

11 Jmí¹ má²ja³quián³ chá¹taunh¹ tsú² juú² Jerusalén, ca³cha³taunh¹ tsú² có³² juú² Betfage jí³ Betania, can³² máh³ míh¹ Olivos; jmí¹jáun² ca³zen³ Jesús gon³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², ²hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Cuá²taunh¹ náh² juú² míh¹ nio² tí³ chí¹ján³ ní², jáun² ní¹ má¹ca³cha³taunh¹ náh² né³, chanh²¹ náh² jan² lo¹ búh¹ míh¹ hi³ cuá¹hñéih¹, jáh³ hí³ hí¹ jan² tiá² hin² má²ca³ñí³tsin¹. Jáun² cuá²zanh¹ náh² jáh³ hí³ hi³ ná¹jan³² náh² tí³ lá². ³Ní¹juáh³ zian² tsá² ca³ngái³ ñí¹con² hnoh²: “¿He³ láih³² sa³ hnoh² yáh³ ná¹zanh¹ jáh³ ní²?”; jáun² juoh¹ náh² tsú² la³ lá²: “Hliá² má²hniah³ ñí¹con² Tí³² Juo¹³ bíh¹ jnoh¹ jáh³, hi³ jáun² la³juí³ já¹jón¹ jnoh¹ siáh³ ñí¹ lá²”.

⁴ Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsá² gon³ hí³, hi³ jáun² ca³chanh²¹ tsú² jan² lo¹ búh¹ míh¹ zenh² ja¹ hñú³ hi³ dí¹hñéih¹ cáun² ho³hñú¹³; hi³ jáun² ca³záih³² tsú².

⁵ Hi³ jáun² ma³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹ ñí¹ jáun² ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ hnoh² yáh³ ná¹zanh¹ jáh³ ní²?

⁶ Jáun² tsá² hí³ né³ ca³záih³ tsú² la³ cun³ rón³² hi³ má²lí²juáh³ jáun² Jesús; jmí¹jáun² ca³cué³ bíh¹ tsú² jái¹³ hi³ tsa³tánh¹ tsú². ⁷ Jáun² ca³ñí¹jan² tsú² lo¹ búh¹ míh¹ hí³ tí³ ñí¹ zenh¹ Jesús, hi³ jáun² ca³na³tsí³ dí² ha¹ cu³hna²¹ jáh³, jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ñí³tsin¹ Jesús jáh³. ⁸ Juóun³² tsá² ca³qui³ ca³ja³ ha¹ hú¹ jui³², hi³ ma³ jan² né³, ca³quieh³ cuú² ñeh¹ hmá² tsi²¹ hué¹³ tsáu² hi³ ca³ja³ siáh³ hú¹ jui³².

⁹ Tsá² jmí¹ hí¹tsá²taunh¹ chí¹ján³, jí³ tsá² jmí¹ hí¹já²taunh¹ chí¹cáin² ní² siáh³ ca³ma³liáu³² hi³ tí³ hóh³² tiá³, hi³ juáh³:

—¡Hénh³ ma³ chun¹ Dió³²! ¡Cuí¹ lí³quien² bíh¹ Tsá² cuá¹ja³² cun³quionh³

héih³² quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí²¹ 10 ;Cuí¹ lí³ quien² bíh¹ Tsá² cuá¹ ja³² nř² hi³ hau³ jái¹³ la³ jmí¹ ca³ hó³ jáun² hla¹ Dá² vi²¹ dí¹ hio³ nů¹ deh³ dí²¹ ;Héh³ ma³ chun¹ Dió³² Tsá² cuá³ hñu³ mi³ cuú²!

¹¹ Jáun² né³, hi³ bíh¹ Jesús já¹ juú² Jerusalén, hi³ ca³ nř¹ hi³² siáh³ hñu³ cuáh³² chín¹; jmí¹ má² lř² jě³ tsú² jáun² la³ jř³² hi³ zia³² něih³ jáun², jmí¹ jáun² ngau³ cú² jueh³² juú² Betania quionh³ tsá² quian³ tun³ hi³, quí¹ jmí¹ má² ca³ hláu³ bíh¹.

Jesús jin²³ hmá² sí² co² tiá² mái³ hai²¹

(Mateo 21:18-19)

¹² Jmí¹ cá¹ jniá²¹ jáun² ca³ huén² tsú² juú² Betania, hú¹ jui³² jáun² ca³ ráun³ nř¹ cuóunh²¹ Jesús. ¹³ Ta³ hí¹ hún¹ tsú² jáun² jui³² ca³ jě³ cáun² hmá² sí² co² chí²¹ nř¹ uóunh³ hi³ má² tsauh²¹ mu²¹, jáun² ngau³ dí² hi³ ca³ nř¹ jě¹³ hmá² jáun² nř¹ juáh³ hi³ hai²¹ mi³ sí², tí³ la³ hí¹ cá² mái³ yáh³ mái³ tiá² ca³ choh¹³ tsú², jmáh³ la³ mu²¹ bíh¹ hmá² tsi²¹, quí¹ jun³ juáh¹³ jéin² quioh²¹ mi³ sí² yáh³ jmái¹ jáun². ¹⁴ Jáun² Jesús ca³ záih³ hmá² sí² jáun² la³ lá²:

—Né³² tí³ chí¹ ján³ jmí¹ lřh³ tiú² uú² hin² cuh³ mái³ hi³ jmí¹ ha³ hnú².

Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³ nái³² jái¹³ jáun².

Jesús má² jji² cuáh³² chín¹

(Mateo 21:12-17; Lucas

19:45-48; Juan 2:13-22)

¹⁵ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ cha³ táunh¹ tsú² siáh³ já¹ juú² Jerusalén. Jáun² Jesús ca³ hí³ siáh³ hñu³ cuáh³² chín¹, hi³ jáun² ca³ ma³ liáu³² dí² hi³ ca³ chu³ ca³ huen³ tsá² jmí¹ ná¹ hna² jí³ tsá² jmí¹ ná¹ la³² nř¹ jáun². Ca³ ziu³ ca³ cuí³ tsú² mesa quioh²¹ tsá² jmí¹ ná¹ zai³² quie³ quioh²¹ hué³² siáh³ jí³ hmá² si¹ quioh²¹ tsá² jmí¹ ná¹ hna² chí³ jái² nř² siáh³; ¹⁶ hi³ hí¹ jan² tsáu² tiú² uú² ca³ cuéh³ tsú² jái¹³ hi³ tsa³ can³² lío²¹ jui³² něih³ hiah³² hu²¹

cuáh³². ¹⁷ Hi³ jáun² ca³ ma³ tin² tsú² tsáu², hi³ juáh³ la³ lá²:

—Nř¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹ juáh³: “Hñu³² jná¹³ dá² jmái²: Hñu³ nř¹ lř¹³ liéinh³² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹ máh³ Dió³²”. Tí³ la³ hnoh² né³, tá² hláu² quioh²¹ háin² bíh¹ má² ca³ jmu³ h² náh².

¹⁸ Hi³ jáun² tsá² ná¹ lřn³ mi³ jmú³ jí³ tsá² ná¹ lřn³ tí³² liei²¹ siáh³ ca³ nái³² jái¹³ jáun², hi³ jáun² jmí¹ jáun² ca³ hnuh² tsú² ha³ lánh³ rón³² lř¹³ jngih³ Jesús, hliá² jmí¹ juéh² dí², quí¹ hliá² la³ jjn³² tsáu² bíh¹ jmí¹ ná¹ tsá² cáun² tsí³ ca³ tí²¹ jái¹³ hi³ hie³² tsú² jáun². ¹⁹ Tí³ la³ jmí¹ ca³ niéi² jáun² né³, cua³ han³ bíh¹ Jesús já¹ juú² jáun².

Hmá² sí² co² má² quiéin²

(Mateo 21:20-22)

²⁰ Jmí¹ cá¹ jniá²¹ jáun² ca³ nga² tsú² ta³ hú² niéi² jui³² nř¹ chí²¹ hmá² sí² jáun², hi³ jáun² ca³ jě³ tsú² hi³ la³ má² ca³ lí³ quiéin² bíh¹ ca³ la³ tí³ chí² jmu². ²¹ Jmí¹ jáun² tsau³ tsí³ Pé¹, hi³ jáun² ca³ záih³ dí² Jesús: —Tí³², sá¹ nř² jie³ dúh¹, má² ca³ lí³ quiéin² máh³ hmá² sí² hi³ ca³ jin³² hnú² jáun².

²² Jáun² Jesús ca³ ngái³ la³ lá²:

—Cáun² chá¹ náh² honh² nř¹ con² Dió³². ²³ Quí¹ jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ lí³ ua³ jan² tsá² záih³² máh³ nř²: “;Quin³² hnú² nř¹ nř², hñu³ jmí² miih²¹ cuá² hú³²!”, nř¹ juáh³ tiá² hu²¹ yáh³ hliáu³ něih³ tsí³ tsú², tí³ la³ taunh³² tsú² ta²¹ hi³ lí³ bíh¹ lí³ tí³ la³ cun³ hi³ má² lř² juáh³, hi³ jáun² bíh¹ lí³ la³ jáun². ²⁴ Hi³ jáun² bíh¹ juanh³² jná¹³ nř¹ con² hnoh², hi³ la³ jí³² hi³ mřh¹³ náh² nř¹ con² Dió³², nř¹ juáh³ hi³ nio² cáun² honh² náh² hi³ má² hian² náh², jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³. ²⁵ Hi³ nř¹ juáh³ nř¹ má¹ ca³ lienh¹ náh² Dió³² né³, nř¹ juáh³ zian² tsá² ná¹ háun³ náh² quiúnh¹, chú³² chíh¹³ náh² honh², hi³ jáun² Nėh² náh² Tsá² cuá³ hñu³ mi³ cuú² chí¹³ siáh³ tsí³ tsáuh³ hnoh². ²⁶ [Tí³ la³ nř¹ juáh³ hnoh² tiá² la³

chíh¹³ yáh³ honh², hi³ jáun² ja³bí¹ Ñeh²
náh² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú² tiá² chí¹³
yáh³ tsí³ tsáuh³ hnoh².]

**Nga² tsáu² ñí¹ con² Jesús hi³ ha³
jinh¹ hiauh³ dí² jái¹³ hi³ ho²**

(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

²⁷ Jáun² né³, ca³cha³tánh¹ tsú² siáh³
já¹ juú² Jerusalén. Tá¹la³ cuá¹ngí³² jáun²
Jesús hñu³ cuáh³² chín¹ ca³cua³taunh²¹
tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ ñí¹ zenh¹ tsú², la³
má²quionh³ tí³² liei²¹ jí³ tsá²daun³² tsá²
ná¹ñí¹ juú² ní², ²⁸ hi³ jáun² ca³ngáih³ dí²
Jesús:

—¿Hin² ca³cué³ héih³² hi³ jmuh³² nú²
ta²¹ ní²? ¿Hin² tsánh² ca³cué³ jái¹³ hi³
hauh³² hnú² ní²?

²⁹ Jáun² Jesús ca³ngái³:

—Ja³bí¹ jná¹³ siáh³ nga¹ cáun² jái¹³
ñí¹con² hnoh²; ní¹juáh³ hi³ ngáih¹ hnoh²
jái¹³ hi³ nga¹ jná¹³ lá², jáun² má¹jáun²
juanh²¹ jná¹³ hi³ hin² tsánh² ca³cué³
jái¹³ hi³ jmu² jná¹³ la³jí³² hi³ lá².
³⁰ ¿Hin² tsánh² ca³ze³ hla¹ Juan² hi³
cua³zion³ tsáu² jmái²? ¿Hí¹ Díó³², ho³
tsá²mi³cuóun² uá¹? Nga³ né³.

³¹ Tí³la³ tsá² hí³ né³, cáun² lí¹ ca³juu³
ca³hlénh³ ja¹ má²tún² hmóu³² bíh¹, hi³
ca³juónh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hi³ juáh¹³ dí² hi³ Díó³² bíh¹
ca³ze³ tsú², jáun² tsá² ní² né³ lí¹³ nga³.
“Hí³ jáun² né³, ¿he³ láih³² sa³ tiá² ta²¹
ca³tianh³² yáh³ náh² tsú²?” ³² Tí³la³ ¿hí¹
lí¹³ za¹³ dí² tsú² hi³ tsá²mi³cuóun² bíh¹
ca³ze³?

Quí¹hliá² jmí¹ juénh² tsú² ñí¹con²
tsáu², quí¹ ñí³² tsú² hi³ la³jín³² tsáu² bíh¹
ná¹lín²³ hi³ hla¹ Juan² jmí¹ lín³ jan² *tí³²
jë¹ Díó³². ³³ Hí³ jáun² cu³tsa³² ca³záih³
tsú² cú²jueh³² Jesús:

—Tiá² né¹ yáh³ jnoh¹.

Jáun² Jesús né³ ca³juáh³ siáh³:

—Hí³ jáun² sa³jún³ jná¹³ yáh³ juanh²¹
siáh³ hi³ hin² tsánh² ca³cué³ jái¹³ hi³ jmu²
jná¹³ la³jí³² ta²¹ lá².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² hláih¹

(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

12 Jáun² Jesús ca³ma³liáu³² hi³
liéinh³² tsáu² cun³quionh³ jái¹³
hi³ jmu², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² ca³jní³ mi³
uóun²jieh¹³ hué³² quioh²¹; jáun² ca³jmú³
jní¹³ la³ cu³ la³ jéin³ jáun², hi³ ca³zfh³
siáh³ cáun² ñí¹ lí¹³ quiáuh³² jmaih²¹ mi³
uóun²jieh¹³, jí³ hi³ ca³jmú³ tsú² siáh³
cáun² hñú³ ñe¹ lín²¹ ñí¹ lí¹³ di³chín³²
tsá² jmu³ hua³hí¹³ ñí¹nái² jáun². Jmí¹ lí²¹
jáun² né³, ca³quiú² ñí¹nái² jáun² jo³cuo²
tsá² lí¹³ jmu³ ta²¹; hi³ jáun² tsá² jmu² hí³
ta²¹ né³, jmí¹ ma³hmah¹ quioh²¹ ñí¹nái²
jáun² cun³quionh³ hi³ jfenh³² cú¹píh²¹
la³ cun³ hi³ ló³² jáun². Jmí¹ lí²¹ jáun²
ngau³ ñí¹ uóunh³. ² Jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹
hi³ ca³láu² mi³ uóun²jieh¹³ né³, jáun²
ca³zen³ tsú² jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹
joh¹ ñí¹con² tsá² ca³cuéh³ tsú² hí³
ñí¹nái² jáun², hi³ tsa³mái¹ ca³lá² hi³
ca³láu² jáun², la³ cun³ hi³ ca³tin¹ tsá²
quioh²¹ ñí¹nái². ³ Tí³la³ tsá² ná¹jmu² hí³
ta²¹ má¹ná¹, ca³zanh³ bíh¹ tsá² ca³zen³
hí³ tsá² quioh²¹ ñí¹nái², hi³ ca³qui³
ca³quiunh³ dí², hi³ jáun² lí¹ hai²¹ cuá²
ta³ bíh¹ tsú² ca³chanh³ dí². ⁴ Jáun² tsá²
quioh²¹ ñí¹nái² ca³zen³ siáh³ cónh³¹ jan²
tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹; tí³la³ tsá² hí³ né³,
ca³quiunh³ bíh¹ tsú² ca³la³ ca³cuíh³ chí¹
jí³ hi³ ca³tu³ ca³hión³² dí² jú¹ hlah³ jú¹
hó³². ⁵ Tsá² quioh²¹ hí³ ñí¹nái² ca³zen³
siáh³ cónh³¹ jan² tsáu², tí³la³ tsá² hí³
né³ ca³jngih³ bíh¹ tsú². Jmí¹ lí²¹ jáun²
ca³zen³ dí² siáh³ juóun³² tsá² ñí¹ hná¹
jáun²; ma³ jan² tsá² hí³ ca³quiu³ ca³pan³
bíh¹ tsú², hi³ ma³ jan² tsá² hí³ ca³jngih³
tsú² siáh³.

⁶ “Jáun² jí³²la³ jon² bíh¹ tsú² jéi³²1 jmí¹
zian² jan², tsá² jlánh¹ jmí¹ hnio³ dí² lín³²;
hi³ jáun² tsá² hí³ jon² bíh¹ tsú² ca³zen³ ñí¹
cá¹táuh³, quí¹ jmí¹ lín²³ dí²: “Cun³ tanh¹³
bíh¹ tsú² ta²¹ jón³² jná¹³”. ⁷ Tí³la³ tsá²
ná¹jmu² hí³ ta²¹ né³, ca³juu³ ca³hlénh³

ja¹ má²tún² hmóu³² hi³ ca³juónh³ la³ lá²:
 “Já² tsá² nǎ² bíh¹ lí³quioh²¹ nǎ¹nái² lá²:
 nǎ¹ má¹jun² jméi², chú³² cu¹ jngih¹³ dí²
 tsú², hi³ jáun² lí³ quiú¹³ dí² nǎ¹nái² lá²”.
 8 Jáun² ca³zanh³ dí² tsá² hi³ hi³ ca³jngih³
 dí² tiáunh¹, jmǎ¹ lí²¹ jáun² ca³chin² dí² tí³
 cheih³² nǎ¹nái² jáun².

9 Jmǎ¹ lí²¹ jáun² ca³ngái³ Jesús nǎ¹con²
 tsá² hí³:

—¿He³ lín²³ hnoh² jmu³ tsá² quioh²¹
 hí³ nǎ¹nái² nǎ¹con² tsá² ca³jmú³ hí³ la³
 jáun²? Tsá² hí³ dá² jáunh³ bíh¹, hi³
 ja³ma³tsan² tsú² tsá² jmu² hí³ ta²¹ nǎ¹nái²
 quioh²¹, hi³ jáun² tsá² siánh³ bíh¹ cuéh³²
 tsú² cú²jueh³² nǎ¹nái² jáun².

10 “¿Tiá¹ má²ca³híh³ hnoh² nǎ¹ Sí²
 quioh²¹ Dió³² nǎ¹ rá¹juáh³ jáun² la³ lá²?:
 Quán¹ hi³ tiá² ca³jeh²¹ jáun² tsá² ná¹lín³
 tí³² hiah³²,
 ta³ne³² má²lǎ³ cá² má¹ quín¹ hi³ jlánh¹
 bíh¹ quien²,

quín¹ hi³ hu²¹ cuoh¹ hiah³².

11 Hi³ nǎ² dá² ca³jmú³ Juo¹³ bíh¹ dí²,
 cáun² hi³ lí¹³ lí³ tsa³cáun² tsí³ dí².

12 Jmǎ¹jáun² ca³lín¹³ tsú² hi³ ma³tson¹³
 Jesús, qui¹hliá² má²ca³lí³tsin² dí²
 hi³ jái¹³ ca³tin¹ hmóu³² bíh¹ dí² hi³
 má²lí²jmú³ tsú² jáun². Tí³la³, jmǎ¹ juénh²
 bíh¹ tsú² nǎ¹con² tsá² ná¹ngih³² hi³, hi³
 jáun² cáun² lí¹ca³líon³² bíh¹ dí² tsú²
 cú²jueh³², hi³ jáun² ja³tanh²¹.

**Jesús juáh³ hi³ ca³ta¹ dí²
 má¹hmah²¹ nǎ¹con² tsá² chí² hmah²¹**

(Mateo 22:15-22; Lucas 20:19-26)

13 Jmǎ¹ lí²¹ jáun² né³ ca³zen³ tsú² ma³
 jan² tsá² *fariseos jí³ tsá² cu³ nió³ joh¹
 Herodes nǎ² siáh³, hi³ tsa³ca³ tsa³lian³ dí²
 Jesús, neh²¹ tiá¹ hléh³² cáun² jái¹³ hi³ lí³
 lí¹³ tánh³² tso³. 14 Tsá² hi³ cua³taunh²¹
 hi³ ca³záih³ Jesús la³ lá²:

—Hnú² tí³², né¹ jnoh¹ hi³ hnú² hieh³²
 jmáh³la³ jú¹ tson² bíh¹, tiá² hi³² yáh³
 honh² hnú² la³ cun³ hi³ juáh³ tsáu², qui¹
 tiá² jmuh³² yáh³ hnú² hi³ jan² quien² hi³
 jan² tiá² quien², tí³la³ hnú² bíh¹ jan² tsá²

hieh³² jú¹ tson² hi³ ca³tí²¹ jui³² quioh²¹
 Dió³². ¿Hí¹ ca³tí²¹ má¹hmah²¹ jnoh¹
 quie³ hi³ mí³² *tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ juú²
 Roma, ho³ tiá² hniáuh³²? ¿Má¹hmah²¹
 jnoh¹, ho³ tiá² má¹hmah²¹?

15 Tí³la³ Jesús má¹ná¹, ca³lí³tsin² hi³
 tsá² hí³ lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹ bíh¹, hi³
 jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿He³ láih³² cá² lau²³ hnoh² jná¹³?
 Nǎ²cán¹ dú¹ cáun² *cú¹tiáú² neh²¹ hi³
 jie²¹ jná¹³.

16 Jáun² cua³can³² tsú², hi³ jáun² jmǎ¹
 ca³jie³ Jesús ca³ngái³:

—¿Hin² mí³ nǎ¹ tá²lá¹ nǎ¹ lá², hi³ hin²
 hi³ jmái² tón³² lá² siáh³?

Jáun² tsá² hi³ ca³ngái³:

—Quioh²¹ tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ bíh¹
 ní³².

17 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jáun² cuéh³ náh² tsá² cuá¹lín³
 mí³chí¹ la³ cun³ hi³ ca³tin¹ hiáuh³, hi³
 cuéh³ náh² siáh³ Dió³² la³ cun³ hi³
 ca³tin¹.

Jáun² lí¹ ca³ja³cáun² tsí³ bíh¹ tsá² hí³
 lí³, qui¹hliá² la³ jáun² bíh¹ ca³ngái³ tsú².

Nga² tsáu² ca³tí²¹ hi³ jenh¹³ tsú²

(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

18 Hi³ jáun² jmǎ¹jáun² cua³taunh²¹ ma³
 jan² tsá² *saduceos hi³ cua³jien³ Jesús.
 Tsá² cu³ nió³ tsá² saduceos hi³ tiá² ta²¹
 haih²¹ yáh³ hi³ jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³;
 hi³ jáun² bí¹ jlánh¹ ca³nǎ¹ngah¹ dí² Jesús
 jái¹³ lá²:

19 —Hnú² Tí³², nǎ¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹
 Moisés rá¹juáh³ nǎ¹juáh³ jan² tsá²núh²
 ca³jun³ ta³ tiá² ca³lí³zian² jon² quionh³
 tsá²mí³ nǎ²cuo², jáun² tsá²núh² dá¹jon²¹
 hla¹ hi³ ca³tin¹ jan³ siáh³ tsá²mí³ hí³, hi³
 jáun² lí³ zian² jon² hi³ ca³tin¹ hla¹ hí³.

20 Hi³ jáun² né³, jmǎ¹ zian² cá² mí¹zionh²
 tsá²núh² hi³ jmǎ¹ ná¹lín³ quiaun³ má²tún²
 rainh²¹ jan² jméi² mí¹ziú¹³. Tsá² má²ján³
 né³ jmǎ¹ ca³jéinh³² cuo² quionh³ jan²
 tsá²mí³, tí³la³ jun³ bíh¹ tsá²núh² hí³ ta³
 tiá² jon² ca³lí³zian². 21 Jáun² dá¹jon²¹

bíh¹ tsú² ca³jéinh³² siáh³ cuo² quionh³ tsá²mi³ hnái³ hí³, tí³la³ ca³jun³ bíh¹ siáh³ tsá² hí³ ta³ tiá² jon² ca³lí³zian²; la³ jáun² bíh¹ ca³lí³ siáh³ quioh²¹ tsá² ní¹ má²gáun³. 22 La³ jáun² bíh¹ ca³lí³ quioh²¹ tán¹ quiaun³ tsá² hí³, hí¹ jan² yáh³ tsú² tiá² ca³lí³zian² jon² quionh³ tsá²mi³ hí³. Ní¹ cá¹táuh³ jáun² né³, jun³ bíh¹ siáh³ hnga² tsá²mi³. 23 Jáun² né³, ní¹ má²tí³ ní¹ ca³jenh¹³ tsú², ħin² dá² tsánh² tsá² quiaun³ hí³ lí¹³ nĩ²cuo² tsá²mi³ hí³, quí¹ tán¹ quiaun³ bíh¹ tsú² ca³jéinh³² cuo² quionh³ tsá²mi³ hí³?

24 Jáun² Jesús ca³ngái³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ná¹tsá²con² lín³² bíh¹ hnoh², cun³nĩ¹ hí³ tiá² cuin² náh² Sí² quioh²¹ Dió³² hí³ sa³jun³ pí³ quioh²¹ Dió³² ní² siáh³. 25 Qui¹ ní¹ má²ca³jenh¹³ tsáú² ja¹ hla¹, tiú²uú² cuo² tsú² jéinh³² yáh³, hí³ sa³jun³ cuen³ bíh¹ tsú² siáh³ jon² hí³ jéinh³² cuo², quí¹ má²jáun² dá² má²lín¹³ tsú² la³jmí¹ lín³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² bíh¹, tsá² tionh² hí³ hñu³mi³cuú². 26 Tí³la³ hí³ ca³tí²¹ ní¹juáh³ hí³ tson² jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³ né³, ħtiá¹ má²ca³híh³ hnoh² ní¹ Sí² quioh²¹ hla¹ Moisés, hí³ ha³ lánh³ lí³ jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² Dió³² ja¹ hmá² ton² hí³ jmí¹ chí¹cau³² jáun²? Jmí¹ ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: “Jná¹³ bíh¹ la³², Dió³² Juo¹³ Há²bran²¹, Isaac jí³ Jacob ní² siáh³”. 27 Qui¹ Dió³² dá² lín³ Dió³² Juo¹³ tsá² zian² bíh¹, tiá² lí¹³ yáh³ lín³ tsú² Dió³² Juo¹³ tsá² má²jun¹; jáun² né³, lí¹ ná¹tsá²con² tí³ ca³nga² bíh¹ hnoh².

Héih³² hí³ jlánh¹ bíh¹ quien²

(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-37)

28 Ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ né³ jmí¹ zenh¹ siáh³ jan² tsá² lín³ tí³² liei²¹, tsá² má²lí²niéi³² jái¹³ hí³ má²lí²juáh³ tsú² jáun². Tsá² hí³ né³ ca³lí³tsin² hí³ re² bíh¹ má²lí²ngái³ Jesús, hí³ jáun² ca³ngáih³ dí² siáh³ la³ lá²:

—Ĥin² bíh¹ héih³² hí³ jlánh¹ bíh¹ quien²?

29 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Hí³ lá² bíh¹ héih³² hí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ ní¹ la³jí³²: “Sá¹nĩ² niéi² hnoh² tsá² *Israel, jí³²la³ jan² tán¹ Dió³² Juo¹³ bíh¹ dí² lín³ Dió³². 30 Jáun² ĵma³hno¹ Dió³² Juóuh³² ca³la³ jonh³ jmí¹ honh², la³jí³² jmí²chí³ quián¹³, jí³ la³jí³² hí³ lín²³ nú², jí³ ca³la³ jí³² pí³ quián¹³ nú² siáh³!” Hí³ ní² bíh¹ héih³² la³nĩ¹ hí³ jlánh¹ bíh¹ quien². 31 Hí³ jáun² héih³² ní¹ má²tun³ né³ lí³ la³ lá²: “ĵMa³hno¹ tsá²mi³cuóun² renh² la³jmí¹ hno³ nú² huen²!” Tiú²uú² zia³² yáh³ cónh³ cáun² héih³² hí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ hí³ tun³ ní².

32 Jáun² né³, tí³² liei²¹ hí³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Chú³² lín³² bíh¹ la³ má²lí²juah²¹ hnú² ní² Tí³². Jú¹ tson² bíh¹ ní³² má²lí²juah²¹ hnú², hí³ jí³²la³ jan² tán¹ Dió³² bíh¹ zian², hí³ tiá² zian² yáh³ cónh³ jan² Dió³² siánh³. 33 Jí³ hí³ jlánh¹ bíh¹ quien² hí³ má²hno¹ dí² Dió³² la³ jonh³ jmí¹ tsí³ dí², la³jí³² hí³ ngí²³ dí², [la³jí³² jmí²chí³ quiú¹³ dí²,] jí³ la³jí³² pí³ quiú¹³ dí² ní² siáh³; jí³ hí³ ca³ta¹ dí² má²hno¹ siáh³ tsá²mi³cuóun² rainh²¹ la³jmí¹ hno³ dí² hmóu³², hí³ ní² bíh¹ hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ jáh³ hí³ jngih² tsú² jáun² ní¹con² Dió³², jí³ la³jí³² hí³ lí¹ cue³² tsú² jáun² ní¹con² Dió³² hí³ jin³² tsú² jáun² ní¹ lí³ ní¹hiú¹³.

34 Hí³ jáun² jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² Jesús hí³ tsá² hí³ má²lí²ngái³ re² lín³², jáun² ca³juáh³ dí² la³ lá²:

—Cú¹píh²¹ bíh¹ jéi³² hniáuh³² hí³ huh²¹ hnú² jo³cuo² Dió³².

Hí³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin² ca³tia³ tsí³ hí³ nga³ siáh³ jái¹³ ní¹ hná¹ jáun².

Ĥin² bíh¹ jón²zih¹ jón²cho¹ Tsá² lín¹³ Cristo?

(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

35 Jesús jmí¹ cuá¹má²tin² tsáú² hñu³ cuáh³² chín¹, hí³ jmí¹ cuá¹juáh²³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² juáh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ hi³ jan² tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹ bíh¹ néh¹ Tsá² lín¹³ Cristo?³⁶ Quí¹ hnga² hla¹ Dá²vi²¹ ca³hléh³ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³cué³ Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

Dió³² Juóu³² jná¹³ ca³záih³ Tí³² Juóu³² jná¹³:

Tí³ cuá² chu²¹ quion²¹ jná¹³ ñí³, ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ jmu¹ jná¹³ hi³ tsá² hau² hnú² lín¹³ la³jmí¹ lí³ cáun² jli²¹ hi³ hí¹ cú¹pih²¹ tiá² quien² hi³ ná¹tsin²¹ hnú² tanh¹.

³⁷ Hi³ jáun² né³, ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ hi³ Tsá² lín¹³ Cristo lín³ jan² tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹?, quí¹ ta³ bí¹ hnga² yáh³ hla¹ Dá²vi²¹ hí³ la³ ca³juáh³ hi³ Juo¹³ bíh¹ tsú² Tsá² lín¹³ hí³ Cristo.

Jáun² tsá² juóun³² jmí¹ tionh¹ hí³ ñí¹ jáun² né³, ca³la³ hi³ hiún² lín³² bíh¹ tsí³ jmí¹ ná¹nái³².

Jesús jñéih²³ tsáu¹³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹

(Mateo 23:1-36; Lucas 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Jmí¹ ca³ma³tin² Jesús tsá² ná¹ngih³² hí³ né³, ca³juáh³:

—Hua³hín¹³ náh² jmu³ quiúnh¹ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹, quí¹ tsá² hí³ jlánh¹ zain³² hi³ quíh³² hmih³² cuo² hi³ ñí³taunh¹ tí³ hlá² tí³ ní²; jlánh¹ hniá¹ tsú² hi³ tsáu² cuen³ Dió³² ní¹ má¹ca³jenh² dí² ja¹ hmah²¹, ³⁹jlánh¹ hniá¹ tsú² tiánh³ ñí¹ jlánh¹ bí¹ quien² hñu³ cuáh³² quioh²¹, jí³ hi³ hniá¹ tsú² siáh³ tiánh³ ñí¹ jlánh¹ bí¹ quien² ní¹ má¹ca³cha³taunh¹ ñí¹ nio² jmái¹. ⁴⁰Tsá² hí³ bíh¹ tsá² quin²³ sí¹ hñú¹³ tsá²mi³ hnái³, hi³ má¹lí³² jáun² né³, lí¹ ráin³² ñí¹ cun³quionh³ hi³ liéinh³² jáun² Dió³² ue³ lín³². Cun³ñí¹ hi³ jáun², tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³ héih³² hi³ tá¹tsin¹ tsú² ní¹ má¹jáun².

Quie³ ca³cué³ tsá²mi³ hnái³ tia³mii²
(Lucas 21:1-4)

⁴¹ Cu³ jéin³² jmí¹ cuá¹tón²¹ Jesús có³² ho³hñú¹³ cuáh³² chín¹, có³² ñí¹ táun³ cuó² toh² tsú² quie³, hi³ cuá¹jien³² dí² tsá² toh² quie³ ñí¹ jáun²; hi³ jáun² ca³jie³ tsú² hi³ juóun³² tsá² hánh³ toh² hliáun³ quie³ hñu³ cuó² jáun². ⁴²Jmí¹jáun² ca³chó³² jan² tsá²mi³ hnái³ tia³mii² hi³ ca³taunh³ tun³ cú¹dáin³, quie³ tiá² lin¹ nga³ quien². ⁴³Jmí¹jáun² ca³teh³ Jesús tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí³ juo³ jná¹³ hnoh², hi³ tsá²mi³ hnái³ tia³mii² ó³², tí³ hliáun³ bíh¹ má²lí²cué³² tsú² la³ cónh³ bíh¹ la³jín³² tsá² má²lí²tióh³² quie³ hñu³ cuó² ñí¹ hná¹ ní². ⁴⁴Quí¹ la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ ní² cue³² la³ cun³ hi³ má²ziau³² quioh²¹ bíh¹; tí³la³ tsá²mi³ tia³mii² ó³² né³, má²lí²cué³² la³jí³² la³ cun³ hi³ jmí¹ zia³² quioh²¹ bíh¹, hi³ jmí¹ má²ma³hau³ hi³ lí¹³ zian² tsú² quioh²¹.

Jesús juáh³ hi³ chau²¹ jmái¹ tsúnh¹³ cuáh³² chín¹

(Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)

13 Ta³ má²cuá¹cuá²hain³² Jesús hñu³ cuáh³² chín¹, jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³juáh³:

—Tí³², sá¹ní² jie³, ¿hénh³ ma³ chú³² jniá³ hñú³ ní², hi³ hen³ ma³ cáh¹ siáh³ quín¹ hi³ lí³ hiah³²!

² Tí³la³ Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—¿Jieh²¹ hnú² hi³ jueh³² lín³² hñu³ lá²? Ní¹ lá² dá² lí¹³ hi³ hí¹ cá² má¹ quín¹ tiú²uú² ná¹juin¹ quionh³ quín¹ rainh²¹; la³jí³² bíh¹ juú¹ tsúnh¹³.

Ha³ lánh³ rón³² lí³ lin¹ ñí¹ táuh³ jmái¹

(Mateo 24:3-28; Lucas 21:7-24; 17:22-24)

³ Jmí¹jáun² ja³taunh²¹ dí² tí³ tsí³ máh³ Olivos ñí¹ jniá³ jáun² cuáh³² chín¹. Tá¹la³ má²cuá¹tón²¹ jáun² Jesús ñí¹ jáun² né³,

jáun² Pé¹, Jacobo, Juan² jí³ Tre²¹ ní² siáh³ ca³ngái³ ní¹con² tsú² la³ lá² tá¹la³ tiá² hin² zian²:

4—Hnú² jnoh¹ hi³ juáh¹³ hnú² ha³ líh³ lí¹³ hi³ má²lí²juah²¹ hnú² jáun². ¿He³ dá² lánh³ rón³² lí³ lin¹ ní¹juáh³ má¹tí³ ní¹ lí³tí³ hi³ ní²?

5 Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Hua³hín¹³ lín³² náh² jmu³, hí¹ jan² lí² hin² cuí¹ má¹cau² náh². 6 Quí¹ juóun³² lín³² tsáu² ja³táunh¹ hi³ ja³jmú³ hi³ lín³ la³juah²¹ dú¹ já¹³, hi³ ja³juah²¹: “¡Jná¹³ bíh¹ lín³ Cristo!”; jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ma³can² tsú².

7 “Tí³la³ ní¹ má¹ca³niéih² náh² jái¹³ hi³ má²zia³² hniéi² tí³ hlá² tí³ ní², ha³ lí² juenh³ náh², quí¹ la³ jáun² ca³tí²¹ lí¹³ bíh¹ tín², tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ má²tsa³hín³ yáh³ jaun³². 8 Quí¹ tsá² zian² cáun² hué³² jmu³ hniéi² quionh³ tsá² zian² hué³² siáh³, jí³ tsá² hín¹³ hué³² ní¹ hliáun³ quíu³ tén³ siáh³ quionh³ tsá²ján² tsá²ján²; ní¹ hliáun³ quí³ jéih³ hué³² hi³ lí³ zia³² siáh³ ho³cuóun³, [jí³ hi³ lí¹ tiáunh¹ tsáu² tiá³ siaun³²]. Hi³ ní² dá² cun³ ja¹ má²ca³lí³liau³ bíh¹ hi³ ma³tso² tsáu² tsí³, jun³juáh¹³ má²hnáú² yáh³.

9 “Tí³la³ hniáuh³² tiáunh¹ hua³jan²¹ bíh¹ hnoh²; quí¹ hnoh² dá² jienh³ tsú² jo³cuo² tsá²tan²¹, jí³ hi³ quíu³ po³ tsú² hnoh² la³ tí³ hñu³ cuáh³² quíu¹³ dí². Hi³ tsa³juáun² tsú² siáh³ hnoh² ta³ ní¹ tsá² ná¹ho² ta²¹ jí³ ta³ ní¹ tsá² ná¹lín³ re²¹ ní² siáh³ cun³ní¹ hi³ ca³tín¹ já¹³, má¹jáun² bíh¹ má²lí¹³ cuéh¹ hnoh² jú¹ tson² hi³ ca³tín¹ já¹³ ní¹con² tsá² hí³. 10 Néh² bíh¹ hi³ táuh³ jmái¹ má¹ná¹, jú¹ chú³² hi³ lí¹³ liáun³ tsú² ca³tí²¹ ngái³² tsú² tén² ní¹con² la³jín³², la³jáh³ dú¹ ní¹ juo³ tsá² jma². 11 Ní¹ má¹já²jau² tsú² hnoh² ta³ ní¹ tsá²tan²¹ né³, ha³ lí² jmú² náh² hí³² honh² ní¹juáh³ he³ cuá¹juah²¹ náh² ní¹ jáun². Quí¹ jmái¹ jáun² dá² cáun² cuá¹hléh¹ hnoh² la³ cun³ jái¹³ hi³ hí³ hñu³ honh² bíh¹ náh²; quí¹ jái¹³ jáun² cué³² Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹, jun³juáh¹³

jái¹³ quían¹³ hmóu³² yáh³ náh². 12 Hí¹ la³ tí³ tsá² jan² jméi² mí¹ziú¹³ quionh³ yáh³ tsú² jienh³ hi³ jngah³ tsáu², jí³ tsá² má²lieih²¹ siáh³ jienh³ jon²; jon² tsáu² jmu³ hniéi² quionh³ jméi² mí¹ziú¹³, hí³ hí¹ ca³la³ tí³ jienh³ yáh³ tsú² tsá² má²lieih²¹ hí³ hí³ jngah³ tsáu². 13 Tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹ lí³hau² hnoh² cun³ní¹ hi³ ca³tín¹ já¹³; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² nio² cáun² tsí³ la³ má²nio² jáun² ca³la³ tí³ ní¹ cá¹táuh³ jmái¹ né³, tsá² hí³ bíh¹ liáun³.

14 “Ní¹ má¹ca³jieh³ hnoh² hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³ jmu³ hi³ hliáh¹³ ní¹ hí¹ [la³ cun³ hi³ ca³híe³ jáun² hla¹ Daniel *tí³² jé¹ Dió³²], má¹ca³jieh³ hnoh² hi³ hi³ jáun² má²nio² ní¹ tiá² jmí¹ ca³tín¹ —ní¹juáh³ tsá² hí³² jái¹³ lá², cuí¹ ngí¹³—, hi³ jáun² jmái¹ jáun² má²hniáuh³² cuon³ tsá² hín¹³ tí³ Judea ní¹ lí³ máh³. 15 Hi³ jáun² ní¹juáh³ tsá² cuá¹tsí²¹ tsáih³ hñú³ mái² tsáih³ quíoh²¹ jmái¹ jáun² né³, ha³ lí² cuí¹ son² hi³ tsa³hen² néih³ hi³ tsa³quían³ hi³ nio² néih³ quíoh²¹, hniáuh³² la³juí³² cuon³ bíh¹ tsú²; 16 hi³ ní¹juáh³ tsá² cuá¹hún¹ ní¹nái² né³, tiá² hniáuh³² yáh³ tsánh³² tsú² hi³ tsa³quían³ ha¹. 17 ¡Jláh¹ juo²³ tsá²mi³ tsá² ná¹quian² jon² jmái¹ jáun², jí³ tsá² ná¹jan² dáin² tíúh²³ ní² siáh³! 18 Mí¹ náh² ní¹con² Dió³² hi³ ha³ lí² cuí¹ chau²¹ jmái¹ jáun² cáun² jmí¹ ní¹cuóu³; 19 quí¹ jmái¹ jáun² lí³ zia³² cáun² uu³mí²tsi³² huáh² tsí³ cu³tí¹³, cáun² hi³ hí¹ cónh³ tiá² má²lí³² la³ cun³ jmí¹ ca³jmú³ Dió³² hngá¹máh³ lá², hi³ sa³jun³ lí³ zia³² bíh¹ siáh³ tí³ chí¹cáin² jáun². 20 Sá¹jmí¹ hi³ Dió³² Juo¹³ dí² tiá² hna³² jmái¹ jáun² dúh¹, jáun² ca³la³ jín³² bíh¹ tsáu² jmí¹ hiá¹ jmí¹ tsán¹³; tí³la³ cun³ní¹ hi³ hño³ tsú² tsá² joh¹, tsá² má²ca³quianh³ tsú² hí³ hnga², hi³ jáun² bíh¹ má²ca³hná³ Dió³² jmái¹ jáun².

21 “Né³² né³, ní¹juáh³ má¹jáun² má²zian² tsá² juáh³ ní¹con² hnoh²: “¡Sá¹ní² jie³, ní¹ lá² má²cuá³ Tsá² lín³ Cristo!”, ho³: “¡Sá¹ní² jie³, ní¹ zio¹

má²cuá³!”, ha³ lí² lí¹ táunh³ náh² ta²¹.
 22 Quí¹ juón³² bíh¹ tsáú² ja³táunh¹ hi³
 ja³ma³cau², hi³ juáh³ hi³ lín³ Cristo,
 jí³ tsá² juáh³ siáh³ hi³ ná¹lín³ tí³² jé¹
 Dió³², hi³ jmu³ siáh³ lí²¹ jí³ hua³jueh³²,
 hi³ ma³can² tsáú², hi³ hí¹ la³ tí³ tsá²
 má²ca³quianh³ hnga² yáh³ Dió³²
 ma³can² tsú² siáh³ n¹juáh³ hi³ lí¹³.
 23 Tí³la³ cu¹ tí³ táunh¹ hnoh² hua³jan²¹
 lín²¹; quí¹ la³jí³² bíh¹ má²lí²juo³ jná¹³
 hnoh² ta³ tin².

Jmái¹ hi³ jáunh³ Jon² tsá²mi³cuóun²
 (Mateo 24:29-35, 42, 44; Lucas 21:25-36)

24 ”Tí³la³ ní¹ má¹ca³nga² uu³mi²tsi³²
 huáh² tsi³ ní² né³, má¹jáun² má²nieh¹³
 hiú², hi³ zíh² siáh³ tíú²uú² joh¹ cué³²,
 25 jí³ hi³ ziu³ súh³² siáh³ chí¹jmái²¹ hai²¹
 chí³cuú², hi³ hí¹ ca³la³ tí³ pí³ hi³ jniá³
 chí³cuú² yáh³ ru³ juá³ siáh³. 26 Má¹jáun²
 máh³ jfen³² tsú² Jon² tsá²mi³cuóun² hi³
 cuá¹jáunh²³ jui³² ja¹ jnie² quionh³ pí³
 hi³ cáu² hi³ jueh³² lín³² quioh²¹, hi³ lin¹
 hi³ quien² tsú². 27 Má¹jáun² zen³ tsú²
 tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ chan³ cu³lí²¹ tsá²
 má²ná¹quiánh¹ hi³ joh¹, tsá² zian² tá¹
 quiún³ cuoh¹ mi³cuú², la³ tí³ hué³² ní¹
 má²uóunh³, ca³la³ tí³ ní¹ cá¹táuh³ cuoh¹
 mi³cuú².

28 ”Cu¹ ngí¹³ náh² jái¹³ hi³ jmu¹
 jná¹³ lá² cun³quionh³ hmá² sí² co²:
 Jíeh³² hnoh² ní¹juáh³ má²tá¹jmu¹³ hmá²,
 hi³ má²ná¹hion² siáh³ mu²¹ zíh³, jáun²
 má²ná¹ñíh¹ hnoh² hi³ má²má²janh² bíh¹
 jmí¹ ní²hiú². 29 Ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ siáh³,
 ní¹juáh³ má²jíeh³² hnoh² hi³ má²lí²³
 la³jí³² hi³ má²lí²juánh³² jná¹³ ní², jáun²
 má²ñíh¹ náh² hi³ ho³hñú¹³ bíh¹ má²zenh²
 jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun². 30 Jú¹ tson²
 juo³ jná¹³ hnoh², hi³ la³jí³² hi³ ní² lí¹³,
 ñeh² bíh¹ hi³ hiá¹ tsán¹³ tsá² zian²
 jmái¹ hi³ ziaún² dí² lá². 31 Chau²¹ jmái¹
 tsa³hín³ bíh¹ la³jí³² hi³ jniá³ chí³cuú² la³
 má²quionh³ hngá¹máh³ lá², tí³la³ jái¹³
 quion²¹ jná¹³ má¹ná¹, tiá² tón³² jmái¹
 tsa³hín³ yáh³.

32 ”Tí³la³ hi³ ca³tí²¹ hín² jmái¹, ho³ hín²
 la³nió¹ lí¹³ la³ jáun² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá²
 hin² ñí³², quí¹ hí¹juáh³ tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³², tsá² tionh² hñu³mi³cuú² yáh³ tiá²
 ñí³², hi³ sa³jun³ hnga² yáh³ Jon² Dió³²
 ñí³² siáh³; jí³²la³ hnga² bíh¹ Dió³² Jméi²
 tsú² ñí³².

33 ”Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, tianh³ náh²
 ná¹ñí¹ hi³ ná¹ua³hin¹³ náh², [jí³ hi³
 ná¹lien¹ náh² siáh³ Dió³²,] quí¹ tiá²
 ñíh¹ yáh³ náh² ha³ líh³ chau²¹ jmái¹
 jáun². 34 Quí¹ jmái¹ jáun² lí¹³ la³ lá²: Jan²
 tsá²ñuh² cua³han³ hñú¹³, hi³ ngau³ ñí¹
 uóunh³; tí³la³ ñeh² bíh¹ hi³ cua³hain³²
 tsú² má¹ná¹, ca³chá³ tsú² hñú¹³ jo³cuo²
 tsá² quian²¹, hi³ ma³ quin³² ma³ jan³²
 ca³cuéh³ dí² ta²¹ hi³ ca³tin¹ jmu³, hi³
 ca³jmú³ tsú² siáh³ héih³² ní¹con² tsá²
 jmu² hua³hí¹³ ho³hñú¹³ hi³ jmu³ re²
 ta²¹ quioh²¹. 35 Hí³ jáun² ja³bí¹ hnoh²
 uá²jai³² tianh³ náh² ná¹ñí¹, quí¹ tiá²
 ñíh¹ yáh³ náh² ha³ líh³ cuánh³² tsá²
 hñú¹³, hí¹ cuánh³² cun³ ca³niéi², ho³
 cuánh³² cun³ chu³nie², ho³ cuánh³² la³
 cun³ ca³hó³ cá¹háu² hi³ ní¹, ho³lá²dá² tí³
 ní¹ má¹já²jnia² uá¹; 36 su³uú² jáunh²³ tsú²
 cu³diá²jan² ta³ ná¹cuóun¹ náh². 37 La³
 cun³ hi³ juanh³² jná¹³ ní¹con² hnoh² juo³
 jná¹³ siáh³ la³jín³² tsáú²: ¡Tianh³ náh²
 ná¹ñí¹ náh²!

Má²ren²¹ tsú² jái¹³ hi³ zanh³ Jesús

(Mateo 26:1-5; Lucas
 22:1-2; Juan 11:45-53)

14 Tun³ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ jmí¹
 hniáuh²¹ hi³ tí²¹ *Jmí¹hien¹,
 jmái¹ hi³ cúh² tsá² *judíos *hí³
 cuú²miih²¹, la³ cun³ hí¹miih²¹ tiá² tie³
 jan² yáh³. Hí³ jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³
 jí³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ ní² siáh³
 ca³hnauh² tsi³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ zanh³
 dí² Jesús ta³máih³, hi³ jáun² jngih³ dí².
 2 Tí³la³ jmí¹ ná¹juáh²³ dí²:

—Ha³ tiá² zanh¹³ yáh³ dí² tsú²
 tá¹la³ jmái¹ má¹ná¹, quí¹ hu³sa³ ní² lí¹
 ca³taunh³ tsáú² tiá³ siaun³².

**Jan² tsá²mi³ sé²³ no¹
má²ró³² chí¹ Jesús**

(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)

³ Jmí¹jáun² jmí¹ cuá¹tón²¹ Jesús já¹ juú² Betania, hñú¹³ Sí¹mu²¹ tsá² jmí¹ téh²³ tsú² hí³ “tsá² lín³ *mi³ho²¹ péin³”. Tá¹la³ jmí¹ cuá¹tón²¹ jáun² Jesús ñí¹ mesa né³, cuan³ jan² tsá²mi³ hí³ quian³² cáun² tse³ mñ¹ hí³ lí³ cún¹ tiáú² alabastro hí³ jmí¹ canh², hí³ ha²¹ no¹ má²ró³² chu²¹ lín²¹, jmaih²¹ hngó³² quioh²¹ cáun² há² má²ró³² jmái² nardo, cáun² hí³ hmuh²¹ lín²¹. Jáun² ca³jó³ tsú² mi³láí¹ tse³ pih²¹ jáun², hí³ jáun² ca³sé³ dí² no¹ má²ró³² jáun² chí¹ Jesús. ⁴Ma³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹ ñí¹ jáun² ca³míh³ tsí³, hí³ jáun² ca³juónh³ la³ lá² ja¹ hmóu³²:

—¿He³ láih³² sa³ lí¹ quí² lí¹ hin²³ tsú² no¹ má²ró³² ní² quioh²¹? ⁵No¹ má²ró³² ní² jmí¹ lí¹³ tsa³hnái¹ lí³ cun³ hñí³² nio² hña³láu³ héih³² quie³ *cú¹tiáú², jáun² quie³ jáun² jmí¹ lí¹³ cuéh³² tsú² tsá² tia³mii².

Jáun² ca³ziu³ ca³hien³ tsú² tsá²mi³ hí³.

⁶Ti³la³ Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ lí² lí¹ jmú² náh² liúnh¹ ñí¹con² tsú²; ¿he³ láih³² ma³tsan¹³ hnoh² tsí³ tsú²? Quí¹ cáun² hí³ chu²¹ bíh¹ la³² má²lí²jmú³ tsú² ñí¹con² jná¹³. ⁷Quí¹ la³jí³² jmái¹ bíh¹ zian² tsá² tia³mii² ja¹ quián¹³ hnoh², hí³ jáun² lí¹³ bíh¹ jmúh¹³ náh² hí³ chú³² ñí¹con² tsú² lí³ua³ cáun² jmái¹ hí³ hnáuh² náh² jmúh¹³; tí³la³ jná¹³ né³, jun³juáh¹³ jmái¹ ca³la³ jí³² yáh³ cuon¹ jná¹³ ja¹ quián¹³ hnoh². ⁸Tsá²mi³ ní² má²lí²jmú³ la³ cun³ hí³ lí¹³ lí³ jmu³ ñí¹con² jná¹³; quí¹ má²lí²sé³² tsú² jná¹³ no¹ má²ró³² ta³ tin² ñeh² bíh¹ hí³ tsa³haun³ ná¹. ⁹Quí¹ jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hí³ lí³ua³ cáun² ñí¹ tsa³hléh² tsú² jú¹ chú³² tá¹ cáun² hngá³máh³, ja³bí¹ tsa³chá² tsú² siáh³ la³ cun³ hí³ má²lí²jmú³ tsá²mi³ lá², hí³ jáun² chau¹³ tsí³ tsáu² hí³ ca³tin¹ tsú².

Judas jienh²³ Jesús

(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)

¹⁰Jáun² né³, jmí¹jáun² ngau³ Judas tsá² ja³ hí³ tí³ juú² Queriot, jan² tsá² quian³tun³ joh¹ Jesús, hí³ ca³ñí¹lien¹³ dí² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ hí³ jmu³ dí² jái¹³ hí³ jienh³ dí² Jesús jo³cuo² tsá² hí³. ¹¹Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² hí³ jái¹³ jáun² né³, ca³lí³ hiún² lín³² bíh¹ tsí³, jáun² ca³jmú³ tsú² jái¹³ hí³ cué³² quie³. Jáun² né³, Judas ca³hnauh² tsí³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ jienh³ dí² Jesús.

**Jesús jmu² má³² hí³ lí³
nóh³² ca³tí²¹ hí³ jún³**

(Mateo 26:17-29; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23-26)

¹²Jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ cua³hlau³ Jmí¹hien¹, jmái¹ hí³ cúh² tsá² judíos hí³ cuú²miih²¹, la³ cun³ hí¹miih²¹ tiá² tie³ jan², jmái¹ hí³ jngih² tsú² jáun² *já¹ziáh² míh¹ ñí¹con² Díó³² ca³tí²¹ Jmí¹hien¹, jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús ca³ngái³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Ha³ jinh¹ hnáuh² hnú² hí³ tsá¹jmú¹³ jnoh¹ hua³jan²¹ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹ lá² hí³ cúh¹³ hnú²?

¹³Jmí¹jáun² ca³zen³ dí² gon³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Cuá²taunh¹ náh² já¹ juú², hí³ jáun² ñí¹ jáun² jenh¹³ náh² jan² tsá²ñuh² quiaun² tse³ ha²¹ jmái². Cuá²taunh¹ náh² cu³chin¹ cu³hna²¹ tsú², ¹⁴jáun² hñú³ ñí¹ hen¹³ tsá² hí³, cuá²zéih³ náh² tsá² hñú¹³ la³ lá²: “Tí³² Juo¹³ jnoh¹ ñí¹juah²¹: ¿Ha³ jinh¹ lí³ ñéih³ ñí¹ cuéh³² tsú² tsáu² quion²¹ jná¹³, ñí¹ lí¹³ cuh²¹ jná¹³ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹ lá² quiúnh¹ jná¹³ tsá² hain²¹ tí³ con² ná¹?” ¹⁵Jáun² tsá² hí³ tsa³jau² hnoh² cáun² ñéih³ jueh³² ñí¹ tun³ tsin¹, ñí¹ má²lí³ re²; ñí¹ jáun² bíh¹ cuá¹jmu³ hnoh² hua³jan²¹ má³² quiú¹³ dí².

¹⁶Hí³ jáun² né³, ja³taunh²¹ bíh¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú², hí³

jáun² ca³cha³táunh¹ tsú² já¹ juú², hi³ jáun² ca³lí³tí³ bíh¹ la³ cun³ rón³² hi³ má²lí²juáh³ jáun² Jesús; hi³ jáun² ñí¹ jáun² bíh¹ ca³jmu³ tsú² hua³jan²¹ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹.

17 Jmí¹ má²ca³zi³² jáun² né³, ca³chó³² Jesús ñí¹ jáun², la³ má²quionh³ tsú² tsá² quian³tun³ Joh¹. 18 Tá¹la³ má²tionh² tsú² jáun² ñí¹ mesa hi³ má²ná¹cúh² tsú² má³², jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ zian² jan² tsá² ná¹cúh²³ dí² lá² quiúnh¹ né³bí¹ jienh³ jná¹³.

19 Jmí¹jáun² jlánh¹ hlaih³ ca³niau²¹ tsí³ tsá² hí³, hi³ jáun² ma³ quin³² ma³ jan³² tsú² ca³ngáih³ Jesús, hi³ juáh³:

—¿Hí¹ jná¹³ juáh¹³?

20 Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Jan² hnoh² tsá² quian³tun³, tsá² cuh³² jná¹³ cáun² uon² quiúnh¹ bíh¹ jmu³ la³ jáun². 21 Quí¹ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² cuá¹tsau³² bíh¹ hná¹ he² juí³² hi³ ca³tin¹, la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²; tí³la³ jjuo²³ bíh¹ tsá²ñuh² tsá² jienh³ jná¹³! Tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ re² quioh²¹ tsá² hí³ sá¹jmí¹ hi³ cu³tsa³² tiá² ca³lí³zian² bíh¹ tsú² cú²jueh³² dúh¹.

22 Tá¹la³ ná¹cúh² tsú² jáun² né³, Jesús ca³can³ hí³ cuú²miih²¹, hi³ jáun² ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³², jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³ca³ dí², hi³ jáun² ca³tsóh³ tsú² ñí¹con² tsá² hí³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Quiéih³ náh², quí¹ hi³ lá² bíh¹ ngú³ quion²¹ jná¹³.

23 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³can³ tsú² siáh³ cáun² copa, hi³ jáun² ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³²; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³nga³ dí² siáh³ ñí¹ tionh¹ tsá² hí³, hi³ jáun² ca³la³ jín³² bíh¹ tsú² ca³hinh³ hi³ jmí¹ ha²¹ jáun² copa. 24 Jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Hí³ ní² bíh¹ jmí²hán¹ jná¹³ hi³ táin³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ juóun³² tsáu²; la³

jáun² bíh¹ lí³ lin¹ hi³ má²quien² cáun² nió³² hmai²¹. 25 Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², hi³ tiú²uú² aih²¹ yáh³ jná¹³ mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³ lá², ca³la³ tí³ ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ aih²¹ jná¹³ mu² ráu³ lin¹³ cu³lí²¹ quiúnh¹ hnoh² máh³, jmái¹ hi³ má²cuá¹ho² jná¹³ jái¹³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Ñuh³².

**Jesús juáh³ hi³ nó³²
Sí¹mu²¹ Pé¹ tí³ có³²**

(Mateo 26:30-35; Lucas
22:31-34; Juan 13:36-38)

26 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³híe³ tsú² cáun² sun¹ quioh²¹ Dió³², hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² ja³taunh²¹ tí³ máh³ Olivos. 27 Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—La³jín³² bíh¹ hnoh² tianh¹³ tí³ có³² ca³tin¹ jná¹³ já¹nié² lá²; quí¹ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Jngih²¹ jná¹³ Tsá² jmu² hua³hi¹³ *já¹ziáh², hi³ jáun² já¹ziáh² hí³ né³ lí¹ tiú¹ lí¹ hán¹ bíh¹ lí¹³”. 28 Tí³la³ ní¹ má¹ca³jeh¹³ jná¹³ jáun² má¹ná¹, ñih²¹ jná¹³ chí¹ján³ la³ cun³ bíh¹ hnoh² tí³ hue¹³ Galilea.

29 Hí³ jáun² Pé¹ né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Uá¹jinh¹ la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ lá² ca³ta³tonh¹ tí³ có³² ñí¹con² hnú², tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, jcu³ tiá² jáun² yáh³!

30 Tí³la³ Jesús né³ ca³záih³ Pé¹ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnú², hi³ já¹nié² lá² bíh¹ cánh³², ñeh² bíh¹ hi³ hau³ tenh³ jéin³² cá¹háu² juáh¹³ hnú² hnah³² jéin³² hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³.

31 Tí³la³ hí³ né³, ca³jmu³ pin³ jē¹ hi³ ca³juáh³:

—Uá¹jinh¹ ca³la³ tí³ jmí²chí³ quion²¹ yáh³ jná¹³ ca³cáin³, hi³ jún³ jná¹³ cu³lí²¹ quiúnh¹ hnú², cun³ tiá² zeih²¹ bíh¹ jná¹³ hnú² tí³ có³².

Hí³ jáun² la³jín³² bíh¹ tsá² ñí¹ hná¹ hí³ ca³juáh³ cá²ren².

**Jesús liéinh³² Jméi² nǐ¹ lǐ³
ja¹ hmá² hi³ jná¹ quioh²¹
tsáu² nǐ¹ téh²³ tsú² Getsemaní**

(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46; Juan 18:1; Hebreos 5:7-8)

³² Jmí¹ jáun² ca³ cha³ táunh¹ tsú² cáun² nǐ¹ téh²³ tsú² Getsemaní, jáun² Jesús ca³ zaih³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²:

—Tianh³ hnoh² nǐ¹ lá² tá¹ la³ nǐ¹ lienh¹ jná¹³ Dió³².

³³ Jáun² jí³² la³ gáun³ tsáu² bíh¹ ca³ jan³ tsú²: Pé¹, Jacobo jí³ Juan² ní² siáh³; jmí¹ jáun² ca³ lí³ liau³ hi³ ca³ ta³ no¹ hlahi³ lín²¹ tsí³ tsú², jí³ hi³ ca³ la³ hi³ ca³ hu³ ca³ jngih³ lín³² tsí³ tsú². ³⁴ Jáun² ca³ zaih³ dí² tsá² gáun³ hí³ la³ lá²:

—Jlánh¹ nǐ¹ jún³ jná¹³ lǐ²³ cun³ nǐ¹ hi³ ja³² lí³ hlahi³ nio² tsin³². Tí³ la³ hnoh² tianh³ náh² ná¹ nǐ¹ nǐ¹ lá².

³⁵ Jáun² né³ Jesús ngau³ ca³ lá² tí³ chí¹ ján³, jáun² ca³ jmú³ cuá¹ jǐ²³ hi³ ca³ hiéih³ nǐ¹ la³ tí³ hué³² hi³ ca³ mǐ³ dí² nǐ¹ con² Dió³² nǐ¹ juáh³ hi³ lí¹³ hi³ tiá² há¹ tiá² ngá¹³ dí² la³ cun³ hi³ né³ bí¹ lí¹³ jáun².

³⁶ —Hnú² Tia²¹ —ca³ zaih³ dí² Jméi²—, tiá² hi³ zia³² yáh³ hi³ juóuh³² nǐ¹ con² hnú², liau¹ tiá³ jná¹³ ca³ tí²¹ jmái² tsíh³² hi³ ca³ tǐn¹ jná¹³ aih²¹; tí³ la³ ha³ lí² cu¹ lí¹³ la³ cun³ hi³ hnó³² jná¹³ má¹ ná¹, cu¹ lí¹³ bíh¹ la³ cun³ hi³ hnáuh² hnú².

³⁷ Jmí¹ lí²¹ jáun² ngah³ dí² tí³ nǐ¹ tionh¹ jáun² tsá² gáun³ hí³, jáun² sa³ ná¹ cuóun¹ bíh¹ tsá² hí³ jmí¹ cá¹ chánh²¹ dí²; jáun² ca³ zaih³ dí² Pé¹:

—Sǐ¹ mu²¹, ħí¹ rá² cuóun¹ uá¹ nú²? ħHí¹ hí¹ juáh³ cu³ tiá³ uá¹ tiá² ca³ tion¹³ hnú² hi³ nǐh¹³ nǐ³ nǐ¹? ³⁸ Tianh³ náh² ná¹ nǐ¹ hi³ lienh¹ náh² siáh³ Dió³², hi³ jáun² tiá² lí¹³ tánh³² náh² tso³. Qui¹ hua³ jan²¹ lín²¹ bíh¹ hún¹ jmí² chí³ quián¹³ náh², tí³ la³ ngú³ quián¹³ bí¹ náh² jlánh¹ tiá² pin³.

³⁹ Jmí¹ jáun² ngau³ tsú² siáh³ hi³ ca³ nǐ¹ lienh¹³ Dió³² la³ cun³ hi³ má² lí² juáh³ tsú² jáun² jmí¹ tin². ⁴⁰ Jáun²

cuanh³ tsú² siáh³, sa³ siáh³ bíh¹ siáh³ má² ná¹ cuóun¹ tsá² hí³ jmí¹ cuanh²¹ dí², qui¹ cun³ nǐ¹ hi³ hliá² jlánh¹ má² tloh³ zió³ nǐ¹ tsú². Jáun² tiá² nǐ³² he³ nga³ bíh¹ tsú² lí³. ⁴¹ Jáun² ngau³ tsú² siáh³ nǐ¹ má² tí³² hnaih³² jéin³²; jmí¹ cuanh²¹ tsú² jáun² né³ ca³ juáh³:

—ħHí¹ la³ má² tionh² jáun² uá¹ hnoh² tie³ hi³ ná¹ cuóun¹ náh²? Má² tloh²¹ bíh¹ cu³ ní², má² cá² chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ jienh³ tsú² Jon² tsá² mǐ³ cuóun² jo³ cuo² tsá² ná¹ ren² tso³. ⁴² Nú¹ tianh³ náh², ma³ tsáu¹³; qui¹ ní² bíh¹ má² cuá¹ ja³² tsá² jienh³ jná¹³.

Má² jan² tsú² Jesús hi³ tson³

(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:2-11)

⁴³ Tá¹ la³ jmí¹ dí¹ hleh³² jáun² bíh¹ Jesús cuan³ Judas, jan² tsá² jmí¹ lín³ tsá² quian³ tun³ joh¹ tsú², hi³ má² hí¹ quionh³ juóun³² lín³² tsá² ná¹ quian³² mí¹ tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹ jí³ tsá² ná¹ quian³² hmá² ní² siáh³. Tsá² hí³ dá² hí¹ já² táunh¹ hi³ zéi¹ tsá² ná¹ lín³ mǐ³ jmú³ jí³ tí³² liei²¹, jí³ hi³ ca³ tǐn¹ tsá² daun³² tsá² ná¹ nǐ¹ juú² ní² siáh³. ⁴⁴ Judas tsá² ca³ jienh³ hí³ bíh¹ Jesús ca³ jmú³ jái¹³ ha³ lánh³ rón³² hien³ dí² Jesús, hi³ ca³ juáh³ la³ lá²: “Nǐ¹ juáh³ tsá² ca³ hen³ jná¹³ nǐ¹, tsá² hí³ bíh¹ jan¹³ náh² hi³ tson³ ca³ la³ ja¹ uá¹ dí¹ cho¹”.

⁴⁵ Jmí¹ cá¹ chó²¹ tsú² jáun² né³, ngau³ nǐ¹ con² Jesús, hi³ juáh³ la³ lá²:

—Hia² nú² Tí³².

Hi³ jáun² ca³ hen³ dí² nǐ¹ tsú². ⁴⁶ La³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³ zanh³ tsá² cuá² taunh²¹ hí³ Jesús, hi³ ca³ jan³ dí² tson³.

⁴⁷ Tí³ la³ jan² tsá² jmí¹ zenh¹ nǐ¹ jáun² né³, ca³ chí² mí¹ tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹ quioh²¹, hi³ ca³ jmú³ cu³ ngá¹³ mí¹ tái³ cuá¹ jan² *tsá² má² dí¹ hlánh¹ joh¹ mí² tsá² hien¹. ⁴⁸ Jáun² Jesús ca³ zaih³ tsá² tionh² hí³:

—ħHí¹ má² ná² taunh²¹ hnoh² hi³ ná¹ quiánh¹ náh² mí¹ tái³ jí³ hmá² ní² hi³

jau¹³ nánh² jná¹³ hi³ tson³, la³jmí¹ lí³ hi³ jná¹³ bíh¹ jan² tsá² háin^{2?} 49 Jmái¹ ca³la³ jí³² bíh¹ jmí¹ cuon¹ jná¹³ ja¹ quián¹³ hnoh², hi³ jmí¹ ma³ta¹³ jná¹³ hnoh² hñu³ cuáh³² chin¹, tí³la³ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lí¹ ca³ziaunh² nánh² jná¹³ hi³ tson³ ná¹. La³ ní² dá² lí²³ hi³ jáun² lí³tí³ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³² bíh¹.

50 Jáun² né³, hnga² bíh¹ Jesús jéi³²í¹ ca³ta³zanh¹, quí¹ ca³cuóun³ bíh¹ la³jín³² tsá² háin²¹ hí³ tí³ con² tsú². 51 Tí³la³ jan² tsá² tsá¹nú¹ jmí¹ hí¹tsau³² cu³chin¹ hi³ chí¹tsainh³² cáun² hmih³² tiáú², hi³ jáun² ca³zaunh³ tsáú²; 52 tí³la³ tsá² hí³ né³, cáun² ca³tú³ bíh¹ hmih³² jáun², hi³ jáun² ca³cuóun³ láun³.

**Jesús má²zenh² ta³
ní¹ tsá² judíos tsá² ná¹ ní¹**

(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-55,
63-71; Juan 18:12-14, 19-24)

53 Jmí¹jáun² ca³ní¹jan² tsú² Jesús ta³ ní¹ tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² híen¹; jáun² jmí¹jáun² ca³cuú² ca³ngih³² la³jín³² tsá² ná¹lín³ mí³jmú³, tsá²daun³² tsá² ná¹ní¹ juú² jí³ tsá² ná¹lín³ tí³² liel²¹ ní² siáh³. 54 Jáun² Pé¹ né³, ngau³ ca³lá² sáh³ chí¹cáin² ní¹ uóunh³, ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ ní¹ lí³ ñéih³ ní¹ lí¹ hó²¹ hñú¹³ mí²tsá² híen¹, jáun² ca³cuá³ can³² sí² quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáú² hi³ cuá¹chóh²³ sí².

55 Hi³ jáun² tsá² ná¹lín³ mí³jmú³ jí³ la³jín³² tsá² ná¹ní¹ ní² siáh³ ca³hnauh² jái¹³ he³ lánh³ rón³² lí¹³ ma³tson² dí² tsáú¹³ Jesús, hi³ jáun² lí¹³ jngih³ dí²; tí³la³ tiá² ca³chóh¹³ yáh³ tsú². 56 Juóun³² tsáú² ca³chá³ jú¹ tí¹jái² quioh²¹ tsú², tí³la³ lí¹ jmí¹ ná¹quiú² ná¹táinh²³ bíh¹ tsú² jái¹³ tsá²ján² tsá²ján². 57 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ma³ jan² tsáú² ca³nu³ ca³tiánh³ hi³ ca³chá³ tso³ tí¹jái², hi³ ca³juáh³.

58 —Jnoh¹ má²ca³nái¹³ hi³ juáh³ tsá² ní² la³ lá²: “Jná¹³ tsunh²¹ hñú³ híen¹

lá² hi³ ca³jmú³ tsáú² cun³quionh³ cuá² ta³, hi³ jáun² ní¹ má²ca²hní² jmái¹ bíh¹ má²dí¹lá¹ siáh³, tí³la³ jun³juáh¹³ uá² lí³ cun³quionh³ cuá² ta³ tsá²mí³cuóun² yáh³”.

59 Tí³la³ sa³jun³ la³ jáun² yáh³ ca³jmú³ tsú² cá²hon³.

60 Jáun² né³, tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² híen¹ ca³náu² ja¹ tsá² ná¹ngih³² hí³, hi³ ca³ngái³ ní¹con² Jesús:

—¿Hí¹ hí¹ cá² jon¹ uá¹ tiá² la³ ngái¹ hñú^{2?} ¿He³ dá² ní³² ná¹juáh²³ tsá² ní² hi³ ca³tin¹ hñú^{2?}

61 Tí³la³ Jesús má¹ná¹, tie³ bíh¹ ca³náu², la³ má² tiá² nga² jáun² bíh¹ hí¹ cáun². Jáun² tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² híen¹ ca³ngái³ siáh³ cónh³fí¹ cu³ jéin³², hi³ ca³juáh³.

—¿Hí¹ hñú² dá² Tsá² lín³ Cristo Jon² Dió³² Tsá² híen¹?

62 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ján³, jná¹³ bíh¹ hí³. Hi³ jáun² hnoh² jien¹ nánh² hí³ dí² Jon² tsá²mí³cuóun² hi³ má²cuá¹tón²¹ tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³² Tsá² cú² Tsá² juenh², hi³ jien¹ nánh² tsú² siáh³ hi³ má²cuá¹jáunh²³ hñu³mí³cuú² jui³² ja¹ jnie².

63 Jmí¹jáun² ca³ca³ mí²tsá² híen¹ ha¹ [hí³ jmu² lín¹ hí³ tiá² tí³² tsí³ jái¹³ jáun²], hí³ juáh³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² sa³ ca³lí³fí¹ tsá² zíh³² jú¹ tson² hno³ dí²? 64 Quí¹ ní² bíh¹ má²lí²niéih² hnoh² ha³ lánh³ rón³² chú² lén³² tsá² ní² Dió³²; jáun² né³, ¿he³ lánh³ lín²³ hnoh² ta³né³²?

Jáun² la³jín³² bíh¹ tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³juáh³ hi³ ca³tin¹ tsú² jún³.

65 Hi³ jáun² jmí¹jáun² ma³ jan² tsáú² ca³ma³liáu³² hi³ tiú² hñéi³², hi³ ca³jní³ dí² siáh³ ní¹ tsú², hi³ jáun² ca³quiú³ ca³pan³ dí², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Chí³ jái¹³ neh²¹ [hin² tsánh² lí²po³]?
Hi³ jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáú² ca³jau³ tsú² ca³la³ hi³ má²quiú² má²po²³.

Pé¹ juáh³ hi³ tiá² cuóun³² Jesús

(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62;
Juan 18:15-18, 25-29)

66 Tá¹la³ jmí¹ cuá¹tón²¹ jáun² Pé¹ tí³ la³ quián³ ñéih³ ñí¹ lí¹ hó²¹ jáun², jáun² ñí¹ jáun² ca³chó³² jan² tsá²mi³ quián²¹ mí²tsá² hfen¹; 67 jmí¹ ca³jé³ tsú² hi³ cuá¹chóh²³ Pé¹ sf², jáun² ca³jen³² dí² chí¹tiá³ ñí¹, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ja³bí¹ hnú² jmí¹ ngih¹ quiúnh¹ Jesús hná¹ tsá² Nazaret ó³².

68 Tí³la³ Pé¹ né³, tiá² ca³ton³ yáh³, hi³ ca³juáh³:

—Hí¹juáh³ tiá² cuóun³² yáh³ jná¹³ tsú², hi³ sa³jun³ ngi²³ yáh³ jná¹³ jái¹³ hi³ dí¹juáh²³ hnú² ní².

Jmí¹jáun² cua³han³ tsú² cheih³² tí³ jui³² ñí¹ taunh³² tsú²; tá¹la³ jáun² né³ ca³hó³ jan² cá¹háu². 69 Jáun² tsá² quian²¹ hí³ ca³jé³ siáh³ cónh³í¹ cu³ jéin³² hi³ ca³ma³liáu³² hi³ záih³² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ñí¹ jáun² la³ lá²:

—Jan² tsá² ja¹ quioh²¹ tsá² ó³² bíh¹ tsá²ñuh² lá².

70 Tí³la³ Pé¹ né³, siáh³ bíh¹ siáh³ tiá² ca³ton³. Má²cu³lé³ míh¹ jáun² siáh³ ca³juáh³ tsá² jmí¹ tionh¹ hi³ ñí¹ jáun² hi³ ca³záih³ Pé¹:

—Tson² bíh¹ cu³tí³ hi³ hnú² bíh¹ jan² tsá² ja¹ quioh²¹ tsá² ó³², quí¹ hnú² bíh¹ jan² tsá² Galilea, [quí¹ la³jmí¹ hleh³² tsá² hín¹³ tí³ ñí¹ jáun² bíh¹ hléh¹ hnú².]

71 Tí³la³ Pé¹ né³, ca³hien³ Dió³² ca³la³ hi³ tanh² hú¹mu³héih³² hnga², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hí¹juáh³ tiá² cuóun³² yáh³ jná¹³ tsá²ñuh² tsá² ná¹hien²³ hnóh² ní².

72 La³ cun³ jmí¹jáun² siáh³ ca³hó³ jan² cá¹tsó³ hi³ má²tí³² tenh³ jéin³². Jmí¹jáun² tsau³ tsí³ Pé¹ la³ cun³ hi³ ca³zái³ jáun² Jesús jmí¹ ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: “Ñeh² bíh¹ hi³ hau³ cá¹háu² tenh³ jéin³², hnú² juáh¹³ hnaih³² jéin³² hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³”. Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³hi³ cúh² tsí³ Pé¹, hi³ ca³hó³.

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Pilato

(Mateo 27:1-2; 11-14; Lucas
23:1-5; Juan 18:28-38)

15 Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³, ca³cuú² ca³ngih³² siáh³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú², tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ jí³ la³jín³² tsá² ná¹quien² ní² siáh³, hi³ ca³ma³re² tsú² jái¹³. Jáun² ca³hñéi³² dí² Jesús hi³ ca³ñí¹jan² dí² ñí¹con² Pilato.

² Jmí¹jáun² ca³ngái³ Pilato:

—Hí¹ hnú² uá¹ lín³ nú² Re²¹ Juo¹³ tsá² *judíos?

Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ján³, tson² bíh¹ la³ juáh³ hnú² ní².

³ Jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ né³ jlánh¹ ca³qui³ ca³chá³ hliáun³ ñí¹ tso³ quioh²¹ tsú². ⁴ Jáun² Pilato ca³ngái³ siáh³ hi³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ hí¹ cá² jon¹ uá¹ tiá² hi³ ngái¹ hnú²? Sá¹ní² jie³, cónh³ bíh¹ tiá² tí³ tso³ hi³ cha³² tsú² quián¹³ hnú².

⁵ Tí³la³ Jesús cun³ jáun² tiá² hi³ ca³ngái³ hí¹ cáun² bíh¹; hi³ jáun² Pilato lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³.

Má²ma³ngí³ tsú² Jesús

(Mateo 27:15-31; Lucas
23:13-25; Juan 18:38-19:16)

⁶ Hi³ jáun² né³, Pilato jmí¹ tan² hi³ líon³² jan² tsá² tson³ tá¹la³ *Jmí¹hfen¹ ní¹juáh³ hin² tsánh² mi³² tsáu² hi³ liáun³.

⁷ Jmí¹jáun² jmí¹ zian² jan² tsá² jmí¹ cuá¹hún¹ hñu³mí¹ñí², tsá² jmái² Barrabás quionh³ tsá² siánh³ siáh³, tsá² jmí¹ má²ca³ngih³ tsáu² jmái¹ hi³ ca³taunh³ tiá³ siaun³² hi³ ca³jmú³ quien² hmóu³².

⁸ Jáun² cua³taunh²¹ tsáu² ñí¹con² Pilato hi³ ca³hiu³ ca³mí³ tsú² hi³ jmu³ Pilato la³ cun³ hi³ qui³ tan² jmu². ⁹ Hi³ jáun² Pilato ca³ngái³ ñí¹con² tsá² hí³ hi³ ca³juáh³:

—¿Hnáuh¹ hnóh² hi³ lion¹ jná¹³ Re²¹ Juóuh³² hnóh² tsá² judíos?

¹⁰ Quí¹hliá² jmí¹ má²ca³lí³tsin² bíh¹ Pilato hi³ cun³ñí¹ hi³ uóu³² tsí³ bíh¹ tsá²

ná¹lín³ hí³ mi³jmú³ hí³ jáun² nī¹con² hí³ dí² cua³jan² tsú² Jesús. ¹¹Ti³la³ tsá² ná¹lín³ hí³ mi³jmú³ né³, jlánh¹ tiá³ siaun³² ca³jmú³ nī¹con² tsáu², hí³ jáun² hiu³ mī³² tsú² hí³ Barrabás bíh¹ tí³ re² líon³² dí². ¹²Jmí¹jáun² ca³ngái³ siáh³ Pilato:

—¿Hi³ he³ bí¹ hnáuh² náh² jmu¹ jná¹³ nī¹con² Tsá² teh³² náh² lá² Re²¹ Juóuh³² hnoh² tsá² judfós?

¹³Jáun² né³, tsá² hí³ ca³tí³ ca³hóh³² tiá³ hí³ ca³juáh³:

—¡Cuí¹ taun¹ tsá² ní² crei²¹!

¹⁴Jáun² Pilato ca³záih³ tsá² hí³:

—Ti³la³ ¿he³ dá² hí³ hlahi³ má²ca³jmú³ tsú² né³?

Ti³la³ tsá² hí³ né³, tí³ lí³mí¹ ca³tí³ ca³hóh³² bíh¹, hí³ ca³juáh³:

—¡Cuí¹ taun¹ tsá² ní² crei²¹!

¹⁵Jmí¹jáun² ca³líon³² Pilato cú²jueh³² Barrabás hí³, qui¹ hí³ hnio³ dí² hí³ lí³ hiún² tsí³ tsá² tionh² hí³. Jmí¹ má²lí²jmú³ dí² jáun² héih³² hí³ quiu³ pan³ tsú² Jesús cun³quionh³ cáun² hñú¹jméi¹³ hí³ lí³ láu², jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³jienh³ dí² hí³ tsa³ton³ tsú² crei²¹.

¹⁶Jmí¹jáun² ca³jan³ hliáu³ Jesús tí³ la³ nēih³ nī¹ lí¹ hó²¹ quioh²¹ nī¹ta²¹, jáun² ca³cuu³ ca³ngih³ tsú² la³jín³² hliáu³ rainh²¹. ¹⁷Jmí¹jáun² ca³quinh³ dí² cáun² hmih³² zín¹³ la³ qui³ quih³² jan² tsá² quien², hí³ jáun² ca³tanh² dí² siáh³ chí¹ tsú² cáun² chí² lih³², la³juah²¹ dúh¹ *có²ron¹ná¹ hí³ quioh²¹ jan² tsá² ho² jái¹³, tí³la³ chí² lih³² jáun² dá² lí³ cun³quionh³ cuoh² hmá² ton² bíh¹. ¹⁸Jáun² la³juí³² ca³ma³liáu³² tsú² hí³ tí³ hóh³² hí³ juáh³:

—¡Cuí¹ lí³quien² bíh¹ Re²¹ Juo¹³ tsá² judfós!

¹⁹Jmí¹jáun² ca³ma³liáu³² dí² hí³ ca³quiu³ ca³pá³ dí² chí¹ tsú² cun³quionh³ cáun² hmá²tiéi¹³, hí³ tiú² hñéi³² dí² siáh³, jí³ hí³ dí²qui² dí²jñi³² dí² ta³ nī¹ tsú² siáh³ la³juah²¹ dúh¹ hí³ má²ná¹má²quien² dí² tsú². ²⁰Jmí¹

má²lí²cóh³² dí² jáun² cú²nga¹ né³, ca³chí² dí² siáh³ hmih³² zín¹³ hí³ jmí¹ má²lí²quinh³ dí² jáun², hí³ jáun² ca³quinh³ dí² siáh³ ha¹ hí³ qui³ jmí¹ quih³². Jmí¹jáun² ca³jan³ dí² tsú² hí³ tsa³ton³ dí² crei²¹.

Má²ton³ tsú² Jesús crei²¹

(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

²¹Hú¹ juí³² jáun² né³ ca³jenh² tsú² jan² tsá²nūh² tsá² juú² Cirene, tsá² jmái² Sí¹mu²¹, jméi² Lí²ján¹ jí³ Rufo, hí³ jmí¹ má²cuá¹hen² já¹ juú²; hí³ jáun² ca³dí³quian³ dí² Sí¹mu²¹ hí³ jmái¹ hí³ cán³ crei²¹ hí³ jmí¹ quian³² jáun² Jesús.

²²Jáun² ca³jan³ tsú² Jesús cáun² tsi³ máh³ míh¹ jmái² Gólgota (hí³ hnio³ juáh³ “Máh³ Mu³² Chí¹ Tsáu²”). ²³Ní¹ jáun² ca³jenh³ dí² tsú² mu² mí³ uóun²jieh¹³ má²ná¹jan² quionh³ mī³ mirra, tí³la³ Jesús tiá² ca³hinh³ yáh³ hí³ jáun². ²⁴Jmí¹jáun² ca³ton³ dí² crei²¹; hí³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³chí² hliáu³ jái¹³ hí³ jé³ dí² ní¹juáh³ hin² joh¹³ ha¹ tsú².

²⁵Jmí¹ ca³ton³ tsú² jáun² Jesús crei²¹, jmí¹jáun² jmí¹ má²tí³ la³ nió¹ nū³ tí³ hú²niéi². ²⁶Hi³ jáun² ca³tón³ tsú² siáh³ huéh³ ta³ chí¹ Jesús hí³ jmu² lin¹ hí³ he³ ca³tí²¹ má²ma³ngí³ dí² tsú². Huéh³ jáun² juáh³ la³ lá²: “Re²¹ Juo¹³ tsá² judfós”. ²⁷Ja³bí¹ ca³ton³ tsú² siáh³ crei²¹ gon³ tsá² háin² quionh³ Jesús, jan² tí³ cuá² chu²¹ hí³ jan² tí³ cuá² cáun¹ siáh³. ²⁸[La³ jáun² bíh¹ ca³lí³tí³ la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ nī¹ Sí² hí³ juáh³ la³ lá²: “Ja¹ tsá² ren² tso³ bíh¹ ca³ta³dí¹hin¹³ tsú²”].

²⁹Hi³ jáun² tsá² há² ngai³² nī¹ jáun² né³, ca³tu³ ca³híon³² Jesús, hí³ ca³la³ hí³ jieh³² chí¹ bíh¹ tsú², hí³ juáh³ la³ lá²:

—¡He³ dá² rón³² hñú²! Hnú² tsá² jlánh¹ juánh³ hí³ tsunh²¹ nú² hñú³ híen¹ quiú¹³, hí³ jáun² nī¹ cá²hñí² jmái¹ jáun² né³, jmóuh¹ nú² siáh³, ³⁰né³² né³, lion¹ huen² hí³ son² nī¹ crei²¹ ní² neh²¹.

³¹Ja³bí¹ la³ jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ la³ má²quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ ca³cáuh³² cú²nga¹ quioh²¹ tsú², hi³ juónh²³ la³ lá²:

—Tsá² siánh³ bíh¹ jlánh¹ ca³lión³² tsú², tí³la³ hnga² né³, tiá² la³ lí¹³ yáh³ líón³². ³²Ní¹juáh³ hi³ ca³neh²¹ dí² hi³ má²cuá¹son² tsá² nǎ² ní¹ crei²¹, má¹jáun² máh³ táunh¹³ dí² ta²¹ hi³ lín³ tsú² Cristo, Tsá² lín³ Re²¹ Juo¹³ dí², tsá² *Israel.

Hi³ hí¹ ca³la³ tí³ tsá² jmí¹ ná¹tón²¹ hí³ crei²¹ quionh³ yáh³ tsú² ca³quiu³ ca³je³.

Jmí¹ jun¹ Jesús

(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

³³Jmí¹ tí³ chí³hiú² né³, ca³nieh² tá¹ cáun² hué³² jáun², ca³la³ ní¹ tí³ la³ nio¹ hni³² tí³ ca³hláu³. ³⁴Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³hóh³² Jesús tíá³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Eloi, Eloi ¿lama sabactani? (Hi³ hnió³ juáh³ “Dió³² Juóu³² jná¹³, Dió³² Juóu³² jná¹³, ¿he³ láih³² huen² jná¹³ má²lí²zeh² hnú²?”).

³⁵Ma³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² ca³nái³², hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹nǎ² nié² náh², Líh³ tsá² jmí¹ lín³ hí³ *tí³² jè¹ Dió³² má²nǎ¹téh¹³ tsá² nǎ².

³⁶Jáun² jan² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² ngau³ cú²hé² hi³ ca³nǎ¹cuóuh¹³ cáun² chí² náh² hinh²³ jmái² mu² má²zéih¹ lín²¹ quioh²¹ mi³ uóun²jieh¹³, hi³ jáun² ca³dí³chí³ dí² hná¹³ hmá²tiéi¹³, hi³ ca³nǎ¹hiéih¹³ dí² ho³ Jesús hi³ hnió³ dí² hính³. Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³juáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Nǎ² tín² cuí¹ lí³, cuí¹ neh²¹ ní¹juáh³ já³² Líh³ hí³ ja³siau³.

³⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³hóh³² Jesús tíá³ lín³², hi³ jáun² jun³. ³⁸Hi³ jáun² hmih³² hi³ jmí¹ hí¹jnáí²³ ní¹ jlánh¹ hien¹ hñu³ cuáh³² chín¹ né³, ca³zen³ tí³ tun³ za¹inh²¹ ca³lí³liau³ tí³ chí³cuú² hi³ tsa³ la³ tí³ hué³². ³⁹Jmí¹ má²lí²jé³ jáun² hliáu³ tsá² chín¹ tsá² *romano jmí¹ zenh¹ hí³ ta³

nǎ¹ Jesús [hi³ ha³ lánh³ rón³² má²lí²hóh³² Jesús jí³] hí³ ha³ lánh³ rón³² má²jun² tsú², jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Cu³tí³ bíh¹ la³ Jon² Dió³² bíh¹ hla¹ nǎ².

⁴⁰Có³² jáun² jmí¹ tionh¹ ma³ jan² tsá²mi³ hí³ jmí¹ ná¹jé²³ ní¹ uóunh³; ja¹ tsá² hí³ jmí¹ zenh¹ Má²réi³ tsá² ja³ juú² Magdalá, Má²réi³ mí¹ziú¹³ Jacobo tsá² cáin² jí³ Sé³² nǎ² siáh³, jí³ mí¹ Salomé nǎ² siáh³. ⁴¹Tsá²mi³ hí³ jmí¹ má²ca³nǎ¹taunh¹ cu³hna²¹ Jesús jmí¹ cuá³í¹ máh³ tsú² hué¹³ Galilea, jí³ hí³ jmí¹ má²ca³ma³cáu³² siáh³. Ja³bí¹ jmí¹ tionh¹ siáh³ juóun³² lín³² tsá²mi³ ní¹ hná¹ jáun², tsá² cuá²taunh²¹ quionh³ Jesús tí³ já¹ juú² Jerusalén.

Jmí¹ ja¹haun³ Jesús

(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁴²Jmí¹ má²ja³quián³ tá¹tí²¹ hiú² né³, hi³ tí³tsóh³dí¹ jmái¹ jáun² jmái¹ hí³ jmu² tsú² hua³jan²¹, la³ cun³ jmí¹ lí¹³ juáh¹³, cua³hlau³ *jmái¹ hí³ tionh² tsú² tie³ yáh³. ⁴³Jáun² jmí¹jáun² cuan³ Sé³² tsá² zian² juú² Arimatea, jan² tsá² quien² ja¹ quioh²¹ tsá² ná¹lín³ ta²¹ hí³ chín¹. Tsá² hí³ uá²jai³² jmí¹ má²jan³² hí³ lí³ lin¹ hin² tsánh² má²ca³hión³² Dió³² hí³ hau³ jái¹³, jáun² jlánh¹ tíá³ nio² tsí³ tsá² hí³ ca³hi³ ní¹ jmí¹ cuá³ Pilato hí³ ca³nǎ¹ma¹³ tsú² hla¹ Jesús. ⁴⁴Lí¹ lin¹ bíh¹ Pilato jmí¹ ca³nái³² hí³ la³juí³² má²jun² Jesús, jáun² ca³teh³ dí² jan² hliáu³ tsá² chín¹ hí³ ca³ngáih³ dí² ní¹juáh³ tson² bíh¹ má²lí³² la³ jáun². ⁴⁵Jmí¹ ca³ma³tson² hliáu³ tsá² chín¹ jái¹³ jáun², jáun² ca³cué³ Pilato jái¹³ ní¹con² Sé³² hí³ tsa³quión³² tsú² hla¹ Jesús. ⁴⁶Jmí¹jáun² ca³la³ Sé³² cáun² hmih³² jmuh³ tíáu² hí³ lí³ quionh³ mí²nǎ³² lino, jáun² ca³sión³² dí² hla¹ hí³ ca³tsáinh³² dí² hmih³² jáun². Jáun² ca³nǎ¹hón²¹ dí² cáun² hñu³ tá²hón³² hmaí²¹ hí³ jmí¹ hó²¹ hláu², jáun² ca³líh³ tsú² cá² mái³ quín¹ pa²¹ hí³ ca³jnáí³ tsú²

ho³ tá²hón³² jáun². ⁴⁷ Jáun² Má²réi³ tsá² juú² Magdalá, jí³ Má²réi³ mí¹ziú¹³ Sé³² ní² siáh³ ca³jé³ ñí¹ ca³hón³² tsú² Jesús.

Jmí¹ ca³jeh¹³ Jesús

(Mateo 28:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

16 Jmí¹ ca³nga² jáun² *jmái¹ hi³ tionh² tsú² tie³, jáun² Má²réi³ tsá² Magdalá hí³, Má²réi³ mí¹ziú¹³ Jacobo jí³ mí¹ Salomé ní² siáh³ ca³la³ háu² má²ró³² hi³ jmí¹ tsa³jñe³ dí² Jesús. ²Jmí¹ ca³li³liau³ jáun² sf²ma¹ná¹ né³, ja³taunh²¹ tsá²mi³ hí³ hú²niéi² lín³² ho³ tá²hón³², cun³ ja¹ má²ca³hiá² hiú² jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú². ³Hú¹ jui³² jáun² né³ jmí¹ hí¹juónh²³ tsú² hmóu³²:

—¿Hin² bí¹ tsánh² quin³ quín¹ dí¹jnái²³ jáun² ho³ tá²hón³²?

⁴Ti³la³ jmí¹ ca³jé³ tsú² ho³ tá²hón³² jáun², sa³ tiú²uú² dí¹jnái²³ yáh³ quín¹ pa²¹ hí³ jmí¹ dí¹jnái²³ jáun² ho³ tá²hón³², quí¹ tí³ có³² bíh¹ la³ má²lí² líh³ tsáu².

⁵Jáun² ca³taunh³ tsú² hñu³ tá²hón³² jáun²; ñí¹ jáun² né³, ca³jien³² tsú² jan² tsá² tsá¹nú¹ hí³ cuá¹tón²¹ tí³ cuá² chu²¹, hí³ cuá¹quih³² cáun² hmih³² tiáu² cuó²; jáun² lí¹ ca³yá²han¹ bíh¹ tsú². ⁶Ti³la³ tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Ha³ lí² juenh³ náh²; hnoh² dá² hnah²³ náh² Jesús Tsá² Nazaret, Tsá² ca³taunh³ hí³ crei²¹. Ti³la³ má²ca³jeh¹³ bíh¹ tsú²; ha³ tiú²uú² hin² zian² yáh³ ñí¹ lá². Sá¹ní² dúh¹ ñá²jie³ náh² ñí¹ jmí¹ ca³quión³² tsú² tsú². ⁷Jáun² né³, cuá²tánh¹ náh² cuá²zéih³ náh² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú², jí³ Pé¹ ní² siáh³, hí³ cuá¹zéih³ náh² tsú² la³ lá²: “Hí³ bíh¹ tsó³² chí¹ján³ tí³ Galilea la³ cun³ bíh¹ hnoh², hí³ jáun² ñí¹ jáun² lí¹³ cuá¹jien¹ náh² tsú² la³ cun³ lí³ jái¹³ hí³ ca³juáh³ tsú² jáun² jmí¹tin^{2”}.

⁸Jáun² tsá²mi³ hí³ ca³huén² bíh¹ hñu³ tá²hón³² jáun² hí³ ca³cuóun³, ca³la³ má²hí¹juán²³ bíh¹ tsú² ja³tanh²¹, ca³la³ tiá² ñí³² he³ jmu³. Hí³ jáun² hí¹ cáun²

yáh³ tiá² hí³ ca³záih³ tsú² tsáu², quí¹hliá² juénh².

Jesús má²jnia³² ñí¹con² Má²réi³ tsá² ja³ juú² Magdalá

(Juan 20:11-18)

⁹[Jmí¹ ca³jeh¹³ jáun² Jesús tí³ ca³jniá³² la³ ñí¹ jmái¹ hí³ ca³li³liau³ sf²ma¹ná¹, ca³ma³jnia³² la³ñí¹ ñí¹con² Má²réi³ tsá² juú² Magdalá, tsá² má²ca³huen³ tsú² hí³ quiaun³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³. ¹⁰Hí³ jáun² tsá²mi³ hí³ ñéi¹ hí³ ca³ñí¹zeh¹ tsá² jmí¹ má²ca³ñí³táunh¹ hí³ quionh³ Jesús. Tsá² hí³ né³ jmí¹ ná¹hai²¹ hlaih³ tsí³ hí³ jmí¹ ná¹ho². ¹¹Ti³la³ jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá² hí³ hí³ zian² bíh¹ Jesús, hí³ tsá²mi³ hí³ né³ hú¹tá¹ má²lí²jien³² siáh³, lí¹ tiá² ta²¹ ca³taunh³ bíh¹ tsá² hí³ jái¹³ jáun².

Jesús má²jnia³² ñí¹con² gon³ tsá² hain²¹ tí³ con²

(Lucas 24:13-35)

¹²Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, Jesús ca³ma³jnia³² hí³ jniá³ la³ siáh³ ñí¹con² gon³ tsá² joh¹ ñí¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú² cáun² jui³² ñí¹ náí². ¹³Jáun² tsá² hí³ já¹tanh²¹ hí³ ca³ñí¹zeh¹ tsá² ñí¹ hná¹ jáun²; tí³la³ sa³jun³ jái¹³ hí³ cha³² tsá² hí³ yáh³ ca³taunh³ tsú² ta²¹.

Ta²¹ hí³ ca³cué³ Jesús ñí¹con² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²

(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Hechos 1:8)

¹⁴Jmí¹ lí¹ cáin² jáun² né³, ca³ma³jnia³² siáh³ Jesús ñí¹con² tá¹ quian³jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tá¹la³ jmí¹ ná¹cúh² tsá² hí³ má³²; hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³hí³ ca³liéinh³² dí² tsú² cun³ñí¹ hí³ tiá² cáun² nio² tsí³ tsú² jí³ hí³hliá² jlánh¹ huáh² chí¹ tsú² siáh³, quí¹ cun³ñí¹ hí³ tiá² ta²¹ ca³taunh³ tsú² la³ cun³ hí³ ca³chá³ tsá² ca³jé³ hí³ hí³ má²ca³jeh¹³ bíh¹ dí².

¹⁵Jáun² ca³záih³ dí²:

—Cuá²taunh¹ náh² tá¹ cáun² hngá¹máh³, hi³ cuá¹hléh¹ náh² jú¹ chú³² jáun² ñí¹con² la³jín³² tsáu². ¹⁶Tsá² chá³² cáun² tsí³, jì³ hi³ zón³² jmái², tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ liáun³; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² cha³² cáun² tsí³ né³, tsá² la³ hí³ dá² má²tá¹tsin¹ héih³² hlah³ bíh¹. ¹⁷Hi³ lí²¹ lá² né³ lí³ zia³² ñí¹con² tsá² nio² cáun² tsí³ bíh¹: Cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³ huen³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², hi³ lí¹³ hléh³² tsú² siáh³ jú¹jma² siáh³, ¹⁸lí¹³ zanh³ tsú² siáh³ jáh³ hláinh¹, hi³ ní¹juáh³ ca³hinh³ tsú² siáh³ cáun² hi³ lí³ mí³ hlah³ né³, tiá² hi³ quiunh²¹ hí¹ cáun² yáh³ tsú²; ja³bí¹ la³

jáun² ra³tsi³² tsú² cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá² tsáu¹, hi³ jáun² tsá² hí³ né³ lan¹³ bíh¹.

Jesús tsánh³² hñu³mi³cuú²

(Lucas 24:50-53; Hechos 1:9-11)

¹⁹Jmí¹ má²lí²liéinh³² jáun² Jesús Tí³² Juo¹³ dí² tsá² hí³ né³, ca³zanh³² tí³ hñu³mi³cuú², hi³ jáun² ca³ta³cua¹³ tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³². ²⁰Hi³ jáun² tsá² hí³ né³, ca³huén² bíh¹ hi³ ca³ñí¹hléh² jú¹ chú³² ca³la³ tán¹. Jáun² hnga² Tí³² Juo¹³ dí² ca³ma³hau³ hi³ ca³jmú³ lin¹ hi³ tson² jú¹ chú³² hi³ hleh³² tsá² hí³ cun³quionh³ lí²¹ hi³ lí³ jáun² hua³jueh³². Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Jú¹ Chú³² Hí³ Ca³jmú³

Lucas

1 Hnú² reh² Tíoh³, juóun³² lín³² tsáu² má²ca³jmú³ sí², la³ cun³ hí³ ca³ngi¹³ tsú² hí³ ca³lí³ jáun² ja¹ quiú¹³ dí² jmí¹ tin².
² Ca³jmú³ tsú² sí² la³ cun³ rón³² hí³ ca³ma³ta² jnoh¹ jáun² tsá² ca³jíe³ la³ cun³ jmí¹ ca³lí³liau³, tsá² ca³nga³ hí³ jú¹ chú³² quioh²¹ Jesús. ³ Ja³bí¹ jná¹³ uá²jai³² má²cá³hnáuh³² re² lín³² la³jí³² jú¹ tson² la³ cun³ jmí¹ ca³lí³liau³, hí³ jáun² ca³lén¹³ jná¹³ hí³ chú³² ní¹juáh³ jná¹³ siáh³ jmu¹ cáun² sí² hí³ rá¹tioh³ jú¹ tson² ca³la³ re² he² hná¹, hí³ zein²¹ ná¹ ní¹con² hnú² reh² Tíoh³; ⁴ hí³ jáun² tí³ lí³mí¹ re² lí³ níh¹³ hnú² jú¹ tson² hí³ má²ca³ma³ta² hnú² jáun² tsáu².

Jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² juáh³ hí³ lí³zian² Juan², tsá² zion³ tsáu² jmái²

⁵ Jmái¹ hí³ jmí¹ cuá¹lín³ Herodes re²¹ ní¹con² tsá² hín¹³ tí³ Judea, jmí¹ jáun² jmí¹ zian² jan² mí²tsáu² jmái² Zacarías, tsá² hí³ jmí¹ hún¹ ja¹ tsá² cu³ nió³ quioh²¹ Abías. Ní²cuo² tsú² jmí¹ jmái² Elisabet, tsá² ní¹ má²cú¹ má²neh¹ jón²zfh¹ hla¹ mí²tsáu² Aarón. ⁶ Tá¹ gon³ jáun² tsú² jmí¹ chun¹ ní¹con² Dió³², hí³ jmí¹ tí² má²tí³² tsú² héih³² jí³ liei²¹ quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí², la³ cun³ hí¹ jan² tiá² hin² lí¹³ chá³² tso³. ⁷ Tí³la³ tiá² jon² tsú² jmí¹ zian² yáh³, quí¹ tiá² jmí¹ lí²³ yáh³ can³ Elisabet hí³ jon², hí³ ja³bí¹ jmí¹ má²lieih²¹ bíh¹ tsú² siáh³ tá¹ gon³ jáun².

⁸ Ca³chó³² jmái¹ hí³ tin³ Zacarías quionh³ mí²tsáu² tsá² quionh³ hí³ jmu³ ta²¹ ta³ ní¹ Dió³². ⁹ La³ cun³ hí³ jmí¹ ná¹ngi²³ jáun² tsá² ná¹lín³ hí³ mí²tsáu² hí³ tan² chí² jái¹³, jmí¹ jáun² ca³chí² tsú² jái¹³, jáun² Zacarías bíh¹ tín³ hí³ tsa³hi³² hñu³ cuáh³² chín¹ quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí², hí³ tsa³jín² ziún². ¹⁰ Tá¹la³ jmí¹ dí¹jín³² tsú² jáun² ziún² ní¹hiú¹³ né³,

la³jín³² tsá² tionh² ní¹ tauh²¹ la³ní¹ jmí¹ ná¹liéinh³² Dió³². ¹¹ Jmí¹ jáun² ca³jnia³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ní¹con² Zacarías, hí³ zenh² tí³ cuá² chu²¹ can³² ní¹hiú¹³ ní¹ dí¹jín³² tsú² jáun² ziún². ¹² Jmí¹ ca³jíen³² jáun² Zacarías tsá² hí³ né³, ca³la³ tiá² ní³² he³ jmu³ bíh¹ tsú² lí³, ca³juénh² lín³² bí¹ tsú². ¹³ Tí³la³ tsá² hí³ né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Zacarías, ha³ lí² jueh³, quí¹ Dió³² má²ca³nái³² hí³ hiú² mih³² hnú² jáun², hí³ jáun² né³bí¹ chau²¹ jmái¹ hí³ lí³zian² jan² jon² Elisabet ní²cuonh² hnú², tsá² teh¹ nú² Juan². ¹⁴ Ní¹ má¹ca³lí³zian² jáun² dain² lí³ tsinh¹ lín²¹ nú², hí³ lí³ hiún² lín³² siáh³ honh² nú². Ja³bí¹ juóun³² lín³² siáh³ tsá² siánh³ lí³ hiún² tsí³ ní¹ má¹ jáun²; ¹⁵ quí¹ jónh³² hnú² lí³quien² ní¹con² Dió³², jan² tsá² tiá² hính³ mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³, sa³jun³ ma³chéi³ hính³, jan² tsá² má²canh² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³ neh² bíh¹ hí³ lí³zian². ¹⁶ Hí³ hí³ bíh¹ jmu³ hí³ juóun³² tsá² zian² hue³² *Israel jinh²¹ tí³ ní¹con² Dió³² Juo¹³. ¹⁷ Juan² hí³ bíh¹ joh¹³ jmí²chí³ jí³ pí³ hí³ la³jmí¹ quian³² jáun² Líh³, tsá² jmí¹ lín³ hí³ *Tí³² je¹ Dió³² jmí¹tin², hí³ hí³ bíh¹ tín² tsó³² chí¹ján³ la³ cónh³ bíh¹ Tí³² Juo¹³ dí². Hí³ bíh¹ jmu³ hí³ tiánh³² tsáu² re² tín² quionh³ jón²zfh¹, hí³ jáun² tsá² tiá² má²tí³² héih³² quioh²¹ Dió³² né³, má²lí³tin² bíh¹ ma³tí³² má¹ jáun². La³ jáun² bíh¹ chan³ tsú² hua³jan²¹ tsáu², hí³ jáun² hen³ tsáu² Tí³² Juo¹³ dí².

¹⁸ Jáun² Zacarías ca³záih³ tsá² hí³:

—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí³ ño¹ jná¹³ hí³ tson² jái¹³ juáh³ hnú² ní²? Quí¹ jan² tsá² má²liei²¹ lín²¹ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ ní²uón³².

¹⁹ Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³ siáh³:

—Jná¹³ Gabriel, tsá² zenh² ná¹ ta³ ní¹ Dió³², Tsá² lí²ze³ jná¹³ hí³ ja³ngái¹ ná¹ jú¹ chú³² lá² ní¹con² hnú². ²⁰ Tí³la³ ta³né³², cun³ní¹ hí³ tiá² ta²¹ lí²tionh² hnú² la³ cun³ hí³ lí²juánh³² jná¹³ ní², jáun² tiú²uú²

lí¹³ yáh³ hléh¹³ hnú², ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái²¹ hí³ lí³zian² jónh³² hnú². Jáí¹³ lá² lí³tí³ la³ cun³ jmái¹ hí³ má²tón³².

²¹ La³jín³² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ něih³ ní¹ tauh²¹ jáun² la³ní¹ jmí¹ ná¹he² ná¹jan² Zacarías. Má²ná¹tsá²cáun² lín³² bíh¹ tsí³ tsú², quí¹ he³ láih³² sa³ ca³lén³ lín³² yáh³ Zacarías ní¹hiú¹³ jáun². ²² Tí³la³ jmí¹ cuá¹han³ jáun² Zacarías má¹ná¹, tiú²uú² lí²³ yáh³ hléh³²; jmí¹jáun² ca³lí³lieih²¹ tsá² jmí¹ ná¹jaun² tsú² hí³ hí³ zia³² cáun² hí³ ca³jnia³ jéinh³² tsú² ní¹hiú¹³ jáun². Jmí¹jáun² ca³jmú³ tsú² lin¹ quionh³ cuo² hí³ tiú²uú² lí²³ hléh³².

²³ Jmí¹ ca³tsín¹³ jáun² jmái¹, la³ cun³ jmái¹ hí³ ca³tin¹ jáun² Zacarías jmu³ ta²¹ hñu³ cuáh³² chín¹ né³, ngah³ hñú¹³. ²⁴ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³can³ Elisabet jon², hí³ jáun² cun³ hñá³ zfh² tiá² cuá²han³ tsú² hñú¹³, hí³ jmí¹ cuá¹lín²³ la³ lá²:

²⁵ —Juóu³² jná¹³ má²ca³jmú³ la³ lá² ní¹con² jná¹³, hí³ quin³ hua³heih²¹ quion²¹ jná¹³ ní¹con² la³jín³² tsáu², hí³ tiá² jmí¹ lí²³ can²¹ jná¹³ dáin².

**Tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
juáh³ hí³ lí³zian² Jesús**

²⁶ La³ má²jñéi³ zfh² hí³ lí³ la³ jáun² né³, ca³zen³ síáh³ Dió³² Gabriel, tsá²cuú² tsá²ta³, la³ tí³ cáun² juú² hín¹³ tí³ Galilea, juú² jmái² Nazaret, ²⁷ hí³ tsa³jen³ jan² tsá²mí³ tsá¹mái¹³, tsá² jmái² Má²réi³, tsá² tiá² tsá²nūh² má²ca³cáuh³². Tsá² hí³ ná¹lí³ jái¹³ hí³ jenh¹³ cuo² quionh³ jan² tsá²nūh² jmái² Sé³², tsá² ní¹ má²cú¹ má²neh¹ jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹. ²⁸ Jáun² ca³hí³ tsá² hí³ něih³ ní¹ jmí¹ cuá³ jáun² Má²réi³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hia² nú², hnú² tsá² jlánh¹ tí³² tsí³ Dió³²! Dió³² Juo¹³ dí² zenh² quiúnh¹ hnú². [Jlánh¹ má²mieh² hnú² Dió³² la³ cun³ bí¹ la³jín³² tsá²mí³ síánh³.]

²⁹ Lí¹ ca³lín³ bíh¹ Má²réi³ jmí¹ ca³nái³² jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² tsá² hí³. Jmí¹jáun²

ca³lín¹³ tsú² hí³ he³ lí³ la³ jáun² hleh³² tsá² hí³. ³⁰ Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³ síáh³:

—Má²réi³, ha³ lí² juenh³, quí¹ Dió³² má²hnió³ ma³mieh² hnú². ³¹ Jáun² né³, né³² can¹³ hnú² jan² dáin², Tsá² teh¹ nú² Jesús. ³² Tsá² hí³ bíh¹ Tsá² lí³quien²; Tsá² téh³ tsú² Jon² Dió³², Tsá² cú² juenh². Hí³ jáun² Dió³² Juo¹³ dí² jmu³ hí³ cuá¹ho² tsú² jái¹³ hí³ lín³ tsú² re²¹ la³jmí¹ ca³cuá³ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ jméi² dí¹hio³ nú¹deh³ tsú², tsá² jmí¹ zian² jmí¹tin²; ³³ hí³ jáun² tsá² hí³ bíh¹ cuá³², hí³ cuá¹ho² jái¹³ cun³ jmí¹hí³nio² ca³tin¹ la³jín³² tsá² Israel. Jái¹³ hí³ hau³ tsú² jáun², tiá² tón³² jmái¹ táuh³ yáh³.

³⁴ Jáun² né³, Má²réi³ ca³ngáih³ síáh³ tsá² hí³:

—ǃLánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ la³ jáun², ní¹juáh³ tiá² ní²uón³² jná¹³ má²zian² yáh³?

³⁵ Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³ síáh³:

—Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³² bíh¹ já³² ní¹con² hnú², jí³ pí³ quioh²¹ Dió³² Tsá² cú² juenh², hí³ jláin³² hnú² la³jmí¹ lí³ cáun² jnie². Jáun² dáin² hí³ jónh³² hnú² lí¹³ cuá¹chan¹ hí³ ca³tin¹ Dió³², hí³ jáun² tsá² hí³ téh³ tsú² jon² Dió³². ³⁶ Ja³bí¹ Elisabet renh² hnú² uá²jai³², lí³zian² jan² jon² uá¹jinh¹ má²lieih²¹ lín²¹ tsú²; hí³ jáun² né³, ta³né³² má²tí³ jñéi³ zfh² hí³ quian² tsú² jon², tsá² jmí¹ juáh²³ tsáu² hí³ cun³ tiá² lí¹³ bíh¹ can³ jon². ³⁷ Quí¹ ní¹con² Dió³², hí¹ cáun² yáh³ hí³ juóuh³² tiá² zia³².

³⁸ Hí³ jáun² Má²réi³ né³ ca³juáh³:

—Jná¹³ la³², tsá² lín³ ná¹ quian²¹ Juóu³² ná¹, hí³ jáun² cuí¹ jmu¹ bíh¹ Dió³² ní¹con² jná¹³ la³ cun³ hí³ má²lí²juah²¹ hnú² ní².

Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngah³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ní¹ ta³ ní¹ Má²réi³.

Tsó³² Má²réi³ hñú¹³ Elisabet

³⁹ Jmái¹ jáun² ngau³ Má²réi³ cú²hé² jui³² máh³, hí³ chau²¹ cáun² juú² hín¹³ tí³

Judea. ⁴⁰Jmí¹ cá¹chó²¹ tsú² jáun², ca³hi³ ñéih³ hñú¹³ Zacarías, hi³ ca³juáh³:

—Hia² nú² Elisabet.

⁴¹Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² Elisabet hi³ ca³juáh³ jáun² Má²réi³: “Hia² nú²”, jáun² la³juí³² ca³jienh³² dáin² hñu³ héin¹, hi³ ca³cónh³² siáh³ Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³ Elisabet hi³. ⁴²Jmí¹ jáun² ca³hléh³ tiá³ lín³² hi³ ca³juáh³:

—Dió³² jlánh¹ má²ca³ma³mieh² hnú² la³ cónh³ bíh¹ la³jín³² tsá²mi³ siánh³, jí³ jónh³² nú² siáh³ má²ca³ma³mieh² Dió³². ⁴³¿Hin² dá² tsánh² jná¹³, hi³ jáun² sa³ mí¹ziú¹³ Juóu³² máh³ jná¹³ ja³ hi³ ja³jie³? ⁴⁴Quí¹ la³ cun³ jmí¹ lí¹cuen²¹ hnú² Dió³², ca³la³ hiún² lín³² bíh¹ tsí³ jón³² jná¹³ ca³jienh³² tiá³ lín³² hñu³ hén² ná¹. ⁴⁵Jlánh¹ jmí¹ ren² hnú², tsá² ca³tionh² hnú² ta²¹, quí¹ lí³tf³ bíh¹ la³ cun³ hi³ má²ca³juáh³ Dió³² Juo¹³ dí².

⁴⁶Hi³ jáun² Má²réi³ ca³juáh³:

Jmí¹ tsin³² jná¹³ má²quien² Juóu³² jná¹³, ⁴⁷hi³ má²hiún² tsin³² jná¹³ ca³tin¹ Dió³² Tsá² liáu³² jná¹³.

⁴⁸Quí¹ Dió³² má²ca³taunh² jná¹³ hó¹ñí¹, tsá² lín³ jná¹³ quian²¹ tsú².

Hi³ jáun² la³jín³² tsá² zian² ta³né³² jí³ jmái¹ né³bí¹ ja³² juáh³ hi³ jná¹³ jan² tsá² jlánh¹ bí¹ jmí¹ ren².

⁴⁹Quí¹ Dió³² Tsá² hfen¹, Tsá² cú² juenh² má²ca³jmú³ hliáun³ lín³² hi³ chú³² ñí¹con² jná¹³;

⁵⁰hi³ ja³² mí³ tsí³ tsú² ñí¹con² ca³la³ jín³² tsá² jmu² juénh² ñí¹con² tsú².

⁵¹Quí¹ ta²¹ jueh³² lín³² má²ca³jmú³ Dió³², hi³ ca³láih¹³ hniéi² ñí¹con² tsá² jmí¹ ná¹jmu² tonh², jáun² lí¹ ca³háin³² ma³ quin³² bíh¹ tsá² hí³ lí³.

⁵²Ca³jmú³ tsú² hi³ tiú²uú² quien² tsá² jmí¹ ná¹quien²,

hi³ jáun² tsá² tsí³juí³ bíh¹ ca³zion³ tsú² hi³ lí³quien².

⁵³Tsá² jmí¹ tionh¹ ñí¹cuóunh²¹ bíh¹ ca³cuéh³ tsú² hliáun³ lín³²,

hi³ jáun² tsá² hánh³ né³, lí¹ hai²¹ cuá² ta³ bíh¹ ca³chanh³ tsú².

⁵⁴Ca³ma³hon³ tsú² tsá² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Israel, tsá² quian²¹,

tiá² ca³ja³có³ yáh³ tsí³ tsú² hi³ jmu³ juenh² tsí³ ñí¹con² tsá² hí³,

⁵⁵la³ cun³ rón³² lí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ tsú² quionh³ dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² jmí¹tin².

Hi³ ca³jmú³ tsú² jáun² jái¹³ quionh³ hla¹ Há²bran²¹ hi³ já³² mí³ tsí³ tsú² la³ cun³ jmí¹hi³nio²,

la³ má²quionh³ jón²zih¹ jón²cho¹ tsá² hí³.

⁵⁶Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Má²réi³ la³ ní² né³, ca³ta³cua¹³ cun³ hni³² zih² hñú¹³ Elisabet. Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngah³ siáh³ hñú¹³.

Jmái¹ hi³ ca³lí³zian² Juan² tsá² zion³ tsáu² jmái²

⁵⁷Jmí¹ lí¹cáin² jáun² né³, ca³chó³² jmái¹ hi³ lí³zian² jon² Elisabet, hi³ jáun² ca³lí³zian² jan² ñú²míh¹ jon² tsú². ⁵⁸Jmí¹ ca³lí³ ñí³² jáun² tsá² jún¹ tsá² rainh²¹ tsú² hi³ Dió³² jlánh¹ má²ca³ja³ mí³ tsí³ ñí¹con² tsú², hi³ jáun² ca³ñí¹ma³hiún² tsá² hí³ tsí³ quionh³ tsú². ⁵⁹Jáun² jmí¹ la³ má²jña³ jmái¹ jáun² *ca³tiú³ tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian² dáin², hi³ jmí¹ hnió³ tsú² siáh³ hi³ lí³ jmái² dáin² Zacarías, la³jmí¹ jmái² jméi². ⁶⁰Tí³la³ mí¹ziú¹³ dáin² ca³juáh³:

—Ján¹han²¹, Juan² bíh¹ lí³ jmái² dáin².

⁶¹Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³²? Já² hí¹ jan² yáh³ jon³ renh² hnú² tiá² jmái² la³ ní².

⁶²Jmí¹ jáun² hmóu³² tsá² hí³ ca³ngái³ ñí¹con² jméi² dáin² cun³quionh³ lí²¹, ní¹juáh³ he³ hnió³ tsú² lí³ jmái² dáin².

⁶³Jáun² ca³mí³ jméi² dáin² cáun² jó¹hmá² pih²¹ hi³ ca³jmú³ huéh³ hi³ juáh³: “Juan² bíh¹ lí³ jmái² dáin²”.

Jáun² la³jín³² tsá² hí³ ca³ja³cáun² tsí³.

⁶⁴La³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ lí³ siáh³ hléh³² Zacarías, hi³ ca³ma³liáu³² hi³ má²quien² Dió³². ⁶⁵Ca³la³ jín³² tsá²co¹ tsú² ca³ja³cáun² lín³² tsí³ jmí¹ ca³lí³

ñi³² hi³ li³ la³ jáun², hi³ jáun² jái¹³
jáun² ja³ngi³ ja¹ la³jín³² tsá² zian² tsi³
cuánh² tsi³ jèn³ ñí¹ hín¹³ tí³ Judea.
66 Ca³la³ jín³² tsá² ca³li³ ñi³² hi³ jáun²
jmí¹ ná¹hauh² tsi³, hi³ jmí¹ ngaih³² tsú²
siáh³ tsá²ján² tsá²ján²:

—¿He³ bíh¹ jmu³ dáin² hí³?

Quí¹ jmí¹ má²lin¹ lín²¹ bíh¹ hi³ tanh²
Dió³² hó¹ñí¹ dáin² hí³.

Sun¹ hi³ ca³híe³ Zacarías

67 Jáun² Zacarías jméi² dáin² hí³
ca³cónh³² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsi³, hi³
ca³hléh³ jái¹³ hi³ ca³cué³ Dió³² hñu³ tsi³,
hi³ ca³juáh³:

68 “Quí¹ lí³quien² bíh¹ Dió³² Juo¹³ tsá²
Israel,

quí¹ má²cuán² tsú² ja¹ ñí¹ tiauh¹ dí², tsá²
tiauh² dí² jo³cuo² tsú²,

hi³ má²ca³liáu³² tsú² siáh³.

69 Quí¹ ca³cuen³ tsú² jan² Tsá² liáu³² dí²,
jan² Tsá² ñí¹ má²cú¹ má²neh¹ jón²zfh¹
jón²cho¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹,

tsá² ca³lin³ hí³ quian²¹ Dió³².

70 Má²ca³ma³tí³² bíh¹ Dió³² jái¹³ hi³
ca³jmu³ quionh³ tsá² chun¹ joh¹,

tsá² ca³lin³ hí³ *tí³² jē¹ Dió³² jmí¹tin²,

71 hi³ ca³juáh³ Dió³² hi³ liáu³² jnoh¹
ñí¹con² tsá² jmu² hniéi² quiúnh¹ dí²,

ji³ ñí¹con² ca³la³ jín³² tsá² hau² dí² ní²
siáh³.

72 Má²ca³ja³ bíh¹ mií³ tsi³ tsú² ñí¹con²
dí¹hio³ nú¹deh³ dí², tsá² jmí¹ zian²
jmí¹tin².

Tiá² tsá²có³ yáh³ tsi³ tsú² nió³² híen¹ hi³
ca³tanh² jáun² la³ cun³ jmí¹tin²,

73 la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³jmu³ tsú² jáun²
ñí¹con² hla¹ Há²bran²¹, jméi² dí¹hio³
nú¹deh³ dí².

74 Hi³ ca³juáh³ tsú² hi³ liáu³² tsú² jnoh¹
ñí¹con² tsá² jmu² hniéi² quiúnh¹ dí²,

hi³ jáun² tiá² juénh² yáh³ dí² hi³ má²tí²¹
ñí¹con² tsú²,

75 hi³ chun¹ dí², hi³ ná¹chan¹ dí² ñí¹con²
tsú² la³ cun³ jmái¹ hi³ ziaún² dí².

76 Jáun² né³, hnú² jón³² jná¹³, hnú² té³
tsú² tí³² jē¹ Dió³²,

tsá² lín³ quian²¹ Dió³² Tsá² cuá³
hñu³mi³cuú²,

quí¹ hnú² bíh¹ tsá² cuóh¹³ chí¹ján³ la³ñí¹,
hi³ jmúh¹³ hnú² hua³jan²¹ jui³² ñí¹ tsó²¹
Tí³² Juo¹³ dí².

77 Jmúh¹³ hnú² hi³ lí³ ñi³² tsá² joh¹ tsú²
ha³ lánh³ lí¹³ liáu³ tsú²,

ji³ hi³ hin³ siáh³ tsáu¹³ tsú².

78 Quí¹ Dió³² ja³² lín³² mií³ tsi³ ñí¹con²
dí²,

hi³ jáun² cué³² tsú² cáun² joh¹ quiú¹³ dí²
hi³ lí¹³ la³jmí¹ lí³ hi³ ca³jnia³² cáun²
jmái¹ hmai²¹.

79 Tsá² hi³ jmu³ hi³ tai²¹ joh¹ ñí¹con² tsá²
tionh² já¹niéi²,

ji³ tsá² tionh² ñí¹ he² heinh²¹ quioh²¹
hmú³² ní² siáh³.

Tsá² hí³ bíh¹ Tsá² híe³² jui³² hi³ ha³ lánh³
lí¹³ niau²¹ tie³ tsi³ dí²”.

80 Hi³ jáun² né³, ca³cuon³ bíh¹ nú²míh¹
hí³, hi³ tsá²lí³hún¹ siáh³ tsi³. Jáun²
ca³ñí¹cuá² tsú² ñí¹ lí³ hue³² quiéin²,
ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ ca³ma³jnia²
tsú² tá¹³ ñí¹con² tsá² Israel.

Jmái¹ hi³ ca³lí³zian²

Jesús Tsá² lín³ Cristo

(Mateo 1:18-25; Juan 1:14)

2 Jmí¹jáun², Augusto *tsá² cuá¹lín³
mi³chí¹ cuá³ juú² Roma ca³jmu³

héih³² hi³ la³jín³² tsá² zian² la³ cun³ hue³²
ñí¹ hu²¹ cuo² tsú² tónh³² ñí¹ sí² quioh²¹

dí². ²La³ñí¹ jéin³² hi³ ca³tónh³² bíh¹
tsú² tsáu² sí² jmí¹jáun², jmái¹ hi³ jmí¹

cuá¹lín³ jáun² Cirenio ta²¹ hue³² Siria.
³La³jín³² tsáu² ca³lí³ hniáu^{h32} tsa³tánh¹

juú² ñí¹ ca³lí³zian² tsá²haun³² dí¹hio³
nú¹deh³, hi³ tsa³tiónh³² sí². ⁴Hi³ jáun²

bíh¹ cua³han³ Sé³² já¹ juú² Nazaret,
juú² hín¹³ tí³ Galilea, hi³ ngau³ tí³ juú²

jmái² Belén, juú² hín¹³ tí³ Judea, ñí¹
ca³lí³zian² hla¹ re²¹ Dá²vi²¹, quí¹ Sé³² lín³

jan² tsá² ñí¹ má²cú¹ má²neh¹ jón²zfh¹
jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹ hí³. ⁵Hi³ jáun²

ñéi¹ tsú² juú² Belén, hi³ ca³ñí¹tiónh²¹ sí² cu³tsa³² quionh³ Má²réi³, tsá² jmí¹ má²ná¹lí³ hí³ já¹ hí³ jái¹³ hí³ jeinh³² tsú² cuo² quionh³. Jmí¹ jáun² jmí¹ má²quian² bíh¹ Má²réi³ jon². ⁶ Jáun² tá¹la³ tíauh¹ tsú² jáun² já¹ juú² Belén bíh¹, ca³chó³² jmá¹ hí³ lí³zian² jon² Má²réi³. ⁷ Hi³ jáun² ca³lí³zian² dún² tsá² ñí¹ jon² tsú², jáun² ca³tsáinh³² tsú² tsí¹há², hí³ jáun² ca³tanh² tsú² siáh³ tí³ ñeh² hñu³ hmá²mu² pa²¹ rón³² ñéih³ hñú¹³ jáh³, quí¹ tiá² jmí¹ zia³² yáh³ hñú³ ñí¹ jmí¹ lí³ jnioh¹³ tsú².

**Tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² jnia² jeinh³²
tsá² ná¹jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh²**

⁸ Hi³ jáun² né³, ñí¹ náí² ñí¹ má²janh² juú² Belén jáun² jmí¹ tíauh¹ tsá² ná¹jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh² joh¹ ta³ já¹niéi². ⁹ Jáun² cu³diá²jan² ca³jnia³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² Juo¹³ dí², hí³ jáun² ca³tái³ joh¹ quioh²¹ Dió³² cu³ jéin³ ñí¹ tionh¹ jáun² tsá² hí³; hí³ jáun² né³, tsá² hí³ ca³juénh² lín³² bíh¹. ¹⁰ Tí³la³ tsá² ca³jnia³ hí³ ca³juáh³:

—Ha³ lí² juenh³ náh², quí¹ jná¹³ quion¹ cáun² jú¹ chú³², jú¹ chú³² hí³ ca³tin¹ la³jín³² tsáu², hí³ jáun² lí³ hiún² lín³² tsí³ tsú². ¹¹ Quí¹ né³² ca³lí³zian² jan² dáin² juú²co¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹, jan² Tsá² líáu³² hnoh², Tsá² lín³ Cristo Juo¹³ dí². ¹² Juanh²¹ jná¹³ ha³ lánh³ rón³² lí³ cuóun³² hnoh² dáin² hí³: Dáin² hí³ chanh²¹ náh² hí³ rá¹tsainh³² tsí¹há², hí³ rá²hún¹ tí³ ñeh² hñu³ hmá²mu² quioh²¹ jáh³.

¹³ Hi³ jáun² cu³diá²jan² jmí¹ cá¹jnia³ juóun³² lín³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² já²taunh²¹ hñu³mi³cuú², can³² ñí¹ jmí¹ zenh¹ jáun² tsá² jan² hí³, hí³ má²ná¹má²tsú² má²jónh³² Dió³², hí³ má²ná¹juáh²³:

¹⁴ “Tí³ tsá² tionh² hñu³mi³cuú² cuí¹ má¹quien² Dió³², hí³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ ní² siáh³ cuí¹ tionh² cáun² hí³ re² hí³ tin²,

ca³la³ jín³² tsáu² tanh² Dió³² hó¹ñí¹!”

¹⁵ Jmí¹ já¹tanh²¹ jáun² tsá² hí³ hñu³mi³cuú² né³, jáun² tsá² jmu² hí³ hua³hí¹³ já¹ziáh² ca³juu³ ca³hlénh³ la³ lá²:

—Ma³tsáu¹³ tí³ já¹ juú² Belén, hí³ tsá¹neh²¹ la³ cun³ hí³ má²lí³², hí³ má²lí²juáh³ jáun² Dió³² Juo¹³ dí².

¹⁶ Jáun² ja³taunh²¹ tsú² cú²hé². Jmí¹ ca³cha³taunh¹ tsú² jáun², ca³chanh²¹ tsú² Má²réi³ quionh³ Sé³² jí³ dáin² siáh³, hí³ rá²hún¹ tí³ ñeh² cáun² hñu³ hmá²mu² quioh²¹ jáh³. ¹⁷ Jmí¹ má²lí²jén³² tsú² jáun² dáin² né³, ca³chá³ tsú² la³ cun³ hí³ má²lí²juáh³ jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ ca³tin¹ dáin². ¹⁸ Jáun² la³jín³² tsá² jmí¹ ná¹nái³² ca³ja³cáun² tsí³ la³ cun³ jái¹³ hí³ ca³juáh³ jáun² tsá² hí³. ¹⁹ Tí³la³ Má²réi³ má¹ná¹, ca³hmá³ bíh¹ la³jí³² jái¹³ jáun² hñu³ tsí³, hí³ ca³hnauh² tsú² tsí³ ca³tí²¹ hí³ jáun². ²⁰ Hi³ jáun² tsá² jmu² hí³ hua³hí¹³ já¹ziáh² ja³tanh²¹, hí³ má²hí¹má²tsú² má²jónh³² Dió³², hí³ má²hí¹má²quien² tsú² Dió³², quí¹hliá² má²lí²niéi³² tsú² jí³ hí³ má²lí²jie³ tsú² la³ cun³ jái¹³ hí³ má²lí²juáh³ jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³².

**Tsa³ma³jnia² tsú² dáin²
Jesús cuáh³² chin¹**

²¹ Jmí¹ la³ má²jña³ jmáí¹ hí³ ca³lí³zian² jáun² dáin² *ca³tiú³ tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian²; jmí¹ jáun² ca³jmú³ tsú² hí³ lí³ jmáí² dáin² Jesús, la³ cun³ hí³ ca³juáh³ jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ñí¹con² Má²réi³ la³ cun³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hí³ can³ tsú² dáin².

²² Jmí¹ ca³tsín¹³ jáun² jmáí¹ hí³ má²lí¹³ lí³ jín² mí¹zú¹³ Jesús quionh³ Sé³² ñí¹con² Dió³² la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ ñí¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, jáun² ca³ñí¹jan² tsú² dáin² hí³ já¹ juú² Jerusalén, hí³ ca³ñí¹ma³jnia² tsú² dáin² hí³ ñí¹con² Dió³² Juo¹³ dí². ²³ La³ jáun² ca³jmú³ tsú² quí¹hliá² liei²¹ quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí² rá¹juáh³ la³ lá²: “Ca³la³

jín³² tsá²ñuh², tsá² lí³zian² la³ñí¹ ca³tín¹ ná¹chan¹ ní¹con² Dió³² Juo¹³ dí²”.²⁴ Hi³ jáun² bíh¹ ca³ñí¹táunh¹ tsú² ní¹ jáun² hi³ ca³ñí¹cuen¹³ tsú² jáh³ ní¹con² Dió³² hi³ ca³tín¹ dáin² jon², quí¹hliá² liei²¹ quioh²¹ Dió³² Juo¹³ yáh³ dí² rá¹juáh³ hi³ hniáuh³² cuen³ tsú² gon³ jú²pe³² míh¹ ho³lá²dá² gon³ jái² tiáun².²⁵ Jmí¹jáun² jmí¹ zian² jan² tsá²ñuh² jmái² Si³ñóh³ já¹ juú² Jerusalén. Tsá² hi³ jmí¹ lín³ jan² tsá² chun¹, hi³ jmí¹ má²tsú² má²jónh³² Dió³², hi³ jmí¹ jan³² tsú² hi³ liáu³ tsá² *Israel. Jmí¹ quionh³ tsú² Jmí²chí³ Chun¹,²⁶ hi³ jáun² Jmí²chí³ Chun¹ hí³ né³ ca³jmú³ lin¹ ní¹con² tsú² hi³ tiá² má²jún³ yáh³ tsú² ta³ tiá² má²lí²jien³² Tsá² lín¹³ Cristo, Tsá² zen³ hí³ Dió³² Juo¹³ dí².²⁷ Jáun² Jmí²chí³ Chun¹ hí³ ca³ze³ tsú² tí³ hñu³ cuáh³² chín¹; jmí¹jáun² ca³ñí¹jau² jméi² mí¹ziú¹³ dáin² Jesús hñu³ cuáh³² chín¹, hi³ tsa³ma³tí³² tsú² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² liei²¹.²⁸ Jmí¹jáun² ca³zanh³ Si³ñóh³ dáin² hí³, hi³ ca³ma³tsú² ma³jónh³² Dió³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

²⁹“Hnú² Juóu³² jná¹³, ta³né³² má²lí¹³ bíh¹ jún³ jná¹³ cáun² hi³ re² hi³ tín², quí¹ má²lí²ma³tíh²¹ bíh¹ hnú² la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³jmuh³ hnú² jáun² quiúnh¹ jná¹³,

tsá² lín³ jná¹³ quian²¹ hnú²;

³⁰quí¹ má²lí²jien¹ bíh¹ jná¹³ cun³quionh³ mí¹ñi³² huen² Tsá² liáu³² jnoh¹,

³¹Tsá² ca³cuen²¹ hnú² lá² hi³ ca³tín¹ la³jín³² tsáu².

³²Tsá² lá² bíh¹ lín¹³ joh¹ hi³ tai²¹ ní¹con² *tsá²cá²jo²¹,

hi³ jmu³ tsú² siáh³ hi³ ma³quien² tsáu² tsá² Israel, tsá² joh² hnú²”.

³³Lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ jméi² mí¹ziú¹³ Jesús jmí¹ ca³nái³² la³jí³² jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun² Si³ñóh³ ca³tín¹ dáin² hí³.³⁴ Hi³ jáun² Si³ñóh³ ca³ma³mieh² tsá² hí³, hi³ ca³záih³ dí² Má²réi³ mí¹ziú¹³ Jesús:

—Sá¹ní² jie³, dáin² lá² bíh¹ jmu³ hi³ juóun³² lín³² tsá² Israel hua³ jílnh³, hi³ juóun³² lín³² tsá² tiá² jmí¹ ná¹pin³ siáh³ nu³ tiánh³. Hi³ lín¹³ tsú² cáun² lí²¹ hi³ juóun³² lín³² tsáu² tiá² jéi¹³; ³⁵la³ jáun² bí¹ lí¹³ hi³ lí³ lin¹ la³ cun³ hi³ ná¹tioh³ hñu³ tsí³ tsáu² ma³ quin³² ma³ jan³². Hi³ ca³tín¹ huen² hnú² siáh³, chau²¹ jmái¹ hi³ lí¹³ honh² hnú² la³jmí¹ lí³ hi³ ja³hính¹ nú² quionh³ cáun² mí¹ja².

³⁶Ja³bí¹ ní¹ jáun² siáh³ jmí¹ zenh¹ jan² tsá²mi³ tsá² jmí¹ lín³ *tí³² jé¹ Dió³², tsá² jmí¹ jmái² mí¹ Hán¹, jon² hla¹ Fanuel, tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Aser. Tsá² hí³ má²lieih²¹ lín²¹ bíh¹. Tsá¹míh¹ bí¹ tsú² jmí¹ ca³jenh² cuo², hi³ jáun² ca³cuá³ tsú² quiau³ mii² quionh³ ní²cuo²; ³⁷jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³lí³ hnái³ bíh¹ tsú². Tiá² jmí¹ cuá²hain³² yáh³ tsú² hñu³ cuáh³² chín¹ jáun², hi³ jmí¹ cuá¹má²tsú² má²jónh³² Dió³² Juo¹³ dí² la³ huá² la³ jma², hi³ cuá¹má²hien²¹ hi³ cuá¹liéinh³² siáh³ Dió³²; hi³ jáun² jmí¹jáun² jmí¹ má²hún¹ tsú² quiéinh³ nio² quiú³ tsí²¹ quiú³ mii².³⁸ Jáun² né³, mí¹ Hán¹ hi³ ca³chó³² ní¹ jmí¹ tionh¹ tsú² jáun², hi³ jáun² ca³ma³tsú² má²jónh³² Dió³²; jmí¹ lí²¹ jáun² ca³hléh³ tsú² hi³ ca³tín¹ dáin² Jesús hí³ ní¹con² tsá² Israel tionh² ní¹ jáun², tsá² ná¹jan³² hí³ hi³ liáu³ juú² Jerusalén [ní¹con² tsá² *romanos].

Ja³tanh²¹ tsú² siáh³ juú² Nazaret

³⁹Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²ma³tí³² tsú² jáun² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ liei²¹ quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí², ja³tanh²¹ tsú² siáh³ tí³ juú²co¹, juú² Nazaret, juú² hín¹³ tí³ Galilea. ⁴⁰Hi³ jáun² ca³cuon³ bíh¹ nñú²míh¹ hí³, hi³ tí³ lí³mí¹ tsá²lí³pin³, jí³ hí³ tí³ lí³mí¹ lí²jnia² siáh³ jmí¹ tsí³, hi³ ca³ma³hé² ma³mieh² lín³² siáh³ Dió³². 2

Nú²míh¹ Jesús tsó³² hñu³ cuáh³² chín¹

⁴¹Hi³ jáun² né³, cú² jéin² cú² mii² jmí¹ tí³² *Jmí¹hfen¹ bíh¹, tí² tsá²táunh¹ jméi² mí¹ziú¹³ Jesús tí³ já¹ juú² Jerusalén.

42 Jáun² né³, jmí¹ ca³tsín¹³ jáun² quia³tún³ mieh² Jesús, ca³ñí¹jan² tsú² siáh³ já¹ juú² Jerusalén, la³ cun³ qui³ ná¹ngí²³ tsú² hi³ tsá²taunh¹ jmái¹ jáun². 43 Jmí¹ ca³tu³² jáun² jmái¹ né³, ja³tanh²¹ bíh¹ tsú² tí³ juú²co¹; tí³la³ Jesús má¹ná¹, ca³ta³cua¹³ bíh¹ Jerusalén ta³ tiá² ñi³² jméi² mí¹ziú¹³. 44 Jmí¹ hí¹lín²³ tsú² hi³ cáun² cuá¹jáunh²³ bíh¹ Jesús ja¹ tsáu², hi³ tá¹la³ jáun² né³ ca³jmú³ tsú² cú² jmái¹ jui³²; tí³la³ jmí¹ ca³hnh² tsú² ñú²míh¹ Jesús ja¹ tsá² jún¹ tsá² rainh²¹ jí³ ja¹ tsá² má²cuóun³ quionh³ tsú² ní² siáh³, 45 tiá² ca³chanh²¹ yáh³ tsú². Hi³ jáun² já¹taunh²¹ tsú² siáh³ tí³ Jerusalén, hi³ ja³hniah² ñú²míh¹ ñí¹ jáun².

46 Jmí¹ la³ má²hni³² jmái¹ jáun² máh³, ca³chanh²¹ tsú² ñú²míh¹ hñu³ cuáh³² chín¹, hi³ cuá¹tón²¹ ja¹ quioh²¹ tí³² liei²¹, hi³ cuá¹nái³² jái¹³ quioh²¹ tsá² hí³, jí³ hi³ cuá¹nga² siáh³. 47 Hi³ jáun² ca³la³ jín³² tsá² jmí¹ ná¹nái³² hí³ jè¹ ñú²míh¹, jmí¹ ná¹tsá²cáun² tsí³ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ re² jmí¹ cuá¹nga² ñú²míh¹ hí³, jí³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³ jmí¹ má²ñi³² ní² siáh³. 48 Jáun² lí¹ ca³lín³ bíh¹ jméi² mí¹ziú¹³ jmí¹ ca³jé³; hi³ jáun² ca³juáh³ mí¹ziú¹³.

—Jón³, ¿he³ láih³² la³ ní² lí²jmoh¹ hnú² jnoh¹? Jmí¹ má²hi³² lín³² bíh¹ tsín³² jná¹³ quiúnh¹ ná¹ ñeh² nú², hi³ má²lí²hnuh¹³ lín³² jnoh¹ hnú².

49 Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—¿He³ láih³² hnuh²³ hnoh² jná¹³? ¿Hí¹ tiá² ñíh¹ hnoh² hi³ ca³tin¹ jná¹³ ñi²¹ hñú¹³ Ñuh³²?

50 Tí³la³ jméi² mí¹ziú¹³ tsú² tiá² ca³ngí¹³ yáh³ hi³ ca³juáh³ jáun² jon².

51 Hi³ jáun² ja³tanh²¹ bíh¹ tsú² quionh³ ñú²míh¹ juú² Nazaret. Hi³ jáun² ñú²míh¹ hí³ jmí¹ tanh² ta²¹ jméi² mí¹ziú¹³, hi³ mí¹ziú¹³ tsú² né³, ca³hmá³ hñu³ tsí³ la³jí³² hi³ má²lí³² jáun². 52 Tá¹la³ ca³cuon³ jáun² Jesús, tí³ lí³mí¹ re² jmí¹ cháunh²³ bíh¹ tsí³, hi³ Díó³² ca³lí³ hiú² siáh³ tsí³ ca³tin¹ tsú², hi³ ca³lí³ hiú² siáh³ tsí³ la³jín³² tsáu².

Juan² tsá² ziau² jmái² hleh³² jái¹³
quioh²¹ Díó³² hué³² quiéin²

(Mateo 3:1-12; Marcos

1:1-8; Juan 1:6-8, 15-34)

3 La³ má²quia³hñá³ mii² hi³ lín³ jáun² Tiberio *tsá² cuá¹lín³ mí¹chí¹ juú² Roma, ja³bí¹ Poncio Pilato jmí¹ lín³ tsá² ho² ta²¹ ñí¹con² tsá² hín¹³ tí³ Judea. Ja³bí¹ jmái¹ jáun² jmí¹ lín³ Herodes ta²¹ ñí¹con² tsá² hín¹³ tí³ Galilea, jáun² Pí²líéi¹ rainh²¹ Herodes hí³ jmí¹ lín³ siáh³ ta²¹ ñí¹con² tsá² hín¹³ tí³ Iturea jí³ Traconite ní² siáh³, hi³ Lisaniás né³, jmí¹ lín³ ta²¹ ñí¹con² tsá² hín¹³ tí³ Abilinia. 2 Ja³bí¹ jmái¹ jáun² jmí¹ lín³ Anás mí²tsá² híen¹ quionh³ Caifás. Jmí¹jáun² ca³cue³ Díó³² cáun² jái¹³ ñí¹con² Juan² jon² Zacarías tá¹la³ jmí¹ cuá³ tsú² jáun² hué³² quiéin². 3 Jáun² Juan² hí³ ca³ñí¹nga¹ la³ tán¹ can³² cua³ Jordán, hi³ zaih³² tsú² tsáu² hi³ ca³tí²¹ zón³² tsú² jmái², hi³ hniáuh³² zái³² tsú² jmí¹ tsí³ ní² siáh³, hi³ jáun² lí¹³ hin³ tsáu¹³ tsú². 4 La³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ ca³juáh³ jáun² hla¹ Isaías tsá² jmí¹ lín³ hí³ *tí³² jè¹ Díó³² jmí¹tin², hi³ ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²:

Tí³ hué³² quiéin² nieíh³ cáun² ho³ tsáu² hi³ ñí¹juah²¹:

Jmu³ náh² hua³jan²¹ jui³² ñí¹ já²¹ Juo¹³ dí²; jmu³ náh² cáun² jui³² cú²tso².

5 Hniáuh³² conh²¹ la³jí³² ñí¹ há¹tí² há¹hmúh²³,

jí³ la³jí³² ñí¹ lí³ máh³ la³ má²quionh³ tsí³ cuánh² tsí³ jèn³ ní² hniáuh³² lí¹³ mái²,

la³jí³² jui³² jliu³² siáh³ hniáuh³² la¹³ cú²tso²,

jí³ la³jí³² jui³² tiá² re² mái² ní² hniáuh³² la¹³ mái²;

6 hí³ jáun² la³jín³² tsá² zian² hngá¹máh³ lí¹³ jien³² tsá² liáu³² dí² hí³ cuen³ Díó³².

7 Jmí¹ cuá¹taunh²¹ jáun² tsá² hnió³ zón³² jmái² né³, ca³záih³ dí² la³ lá²:

—;Hnoh² dá² jón²zǎh¹ jon²cho¹ jáh³hláinh¹ bíh¹! ¿Hin² dá² tsánh² ca³záih³ hnoh² hi³ hniáuh³² cuóunh¹³ náh² ca³tí²¹ uu³mí²tsi³² hi³ má²ja³² má²janh²? 8 Jmu³ náh² lin¹ hi³ má²ca³za² jmí¹ honh² náh², ha³ lí²uú² lí¹ cuú¹ lín¹³ náh² hi³ lí¹³ liáun³ náh² cun³ñí¹ hi³hliá² jón²zǎh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹, quí¹ jná¹³ juanh³² hi³ hí¹ cá³la³ tí³ quín¹ lá² yáh³ lí¹³ jmu³ Dió³² hi³ láin¹ jón²zǎh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹. 9 Quí¹ má²rá¹lí³ bíh¹ hua³jan²¹ mí¹chí¹ hi³ quiúh³² tsú² la³jí³² hmá² tiá² má¹í³ chu²¹ há¹í³², hi³ jáun² tsa³toh³ já¹ sí².

10 Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³ngái³ la³jín³² tsá² hí³, hi³ ca³juáh³:

—¿He³ bíh¹ hniáuh³² jmú¹³ jnoh¹ né³?

11 Jáun² Juan² ca³juáh³:

—Ní¹juáh³ tsá² nióh³² tun³ ha¹, hniáuh³² cué³² tsú² cáun² ñí¹con² tsá² tiá² zia³² hí¹ cáun² quioh²¹; hi³ ní¹juáh³ tsá² zia³² siáh³ má³² quioh²¹, hniáuh³² tsóh³ tsú² ñí¹con² tsá² tiá² zia³² quioh²¹.

12 Jáun² jmí¹jáun² cua³taunh²¹ siáh³ *tsá² chí² hmah²¹ hi³ hnió³ zón³² jmái², hi³ jáun² ca³ngáih³ dí² Juan²:

—Hnú² tí³², ¿he³ bíh¹ hniáuh³² jmú¹³ jnoh¹?

13 Hi³ jáun² Juan² ca³juáh³:

—Ha³ lí² can² náh² hmah²¹ chí¹nga² la³ cun³ bí¹ hi³ má²lí²juáh³ juóuh³² náh².

14 Ja³bí¹ jmí¹jáun² cua³taunh²¹ siáh³ ma³ jan² hliáú³ hi³ ca³ngáih³ Juan²:

—Hi³ jnoh¹ né³, ¿he³ hniáuh³² jmú¹³ jnoh¹?

Hi³ jáun² Juan² ca³záih³ siáh³ tsá² hí³:

—Ha³ lí² jmu² náh² hian² honh² hi³ quin¹³ náh² hi³ quioh²¹ tsáu²; hi³ sa³jun³ cueh¹ náh² tsú² tso³, cáun² hi³ tiá² lí²jmú³ tsú². Hniáuh³² má¹hiúnh¹³ náh² honh² la³ cun³ hmah²¹ hi³ má²hlánh¹ náh².

15 La³jín³² tsá² tionh² hí³ jmí¹ má²ná¹jan² Tsá² lín³ Cristo, Tsá² ca³jmú³ hí³ Dió³² já¹í³ hi³ zen³; hi³ jáun²

jmí¹jáun² ca³juú³ ca³hlénh³ hi³ ca³juáh³ hu³sa³ Juan² bíh¹ lín³ Cristo. 16 Tí³la³ Juan² ca³juáh³, hi³ ca³záih³ la³jín³² tsá² hí³:

—Tson² bíh¹ jná¹³ ziaú² jmái² hnoh² cun³quionh³ jmí² jma³; tí³la³ né³bí¹ já²¹ jan² Tsá² jlánh¹ quien² la³ cun³ bí¹ jná¹³, quí¹ cun³ tiá² cu³ tiá² ren³ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ ná¹ Tsá² hí³, hi³ sa³jun³ quien² jná¹³ hi³ hueh²¹ láu² tsi³² ta³ tsú². Jáun² Tsá² hí³ bíh¹ ziaú³ hnoh² jmái² cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹ jí³ cun³quionh³ sí² ní² siáh³. 17 Má²zianh³² bíh¹ Tsá² hí³ cuah²¹ quioh²¹ hi³ chí³² cuú²miih²¹, hi³ jáun² tsa³cuí³² má¹qui³². Chá³² tsú² cu³lí²¹ cuú²miih²¹ má²ji² jáun² ñéih³ hñu³cuí³ quioh²¹; hi³ jáun² má¹qui³² jáun² né³, tsa³toh³ já¹ sí² bíh¹, cáun² sí² hi³ tiá² tón³² jmái¹ yéí³².

18 Hliáun³ lín³² bíh¹ hi³ ca³hli³ ca³liéinh³² Juan² tsáu². La³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ ca³nga³ tsú² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ñí¹con² tsáu². 19 Ja³bí¹ la³ jáun² ca³jí³ tsú² siáh³ hi³ ca³tín¹ Herodes tsá² cuá¹lín³ ta²¹ hué¹³ Galilea jáun², quí¹hliá² ca³jan³ tsú² Herodías ñí²cuo² Pí²liéí¹ rainh²¹; hi³ ja³bí¹ ca³jí³ tsú² siáh³ ca³tí²¹ la³jí³² ta²¹ hlaih³ hi³ má²ca³jmú³ tsú² ñí¹ hná¹ jáun². 20 Tí³la³ Herodes hí³, cun³ jáun² ca³jmú³ bíh¹ cónh³í¹ cáun² hi³ hlah³: hi³ ca³tanh² Juan² hñu³mí¹ñí², tsá² jmí¹ zion² hí³ jmái² tsáu².

Jmí¹ cáun³ Jesús jmái²

(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11; Juan 1:31-34)

21 [Ñeh² bí¹ hi³ quiunh²¹ Juan² la³ jáun²,] tá¹la³ jmí¹ dí¹zion² jáun² Juan² jmái² la³jín³² tsáu², ja³bí¹ jmí¹jáun² siáh³ cáun³ Jesús jmái². Tá¹la³ jmí¹ dí¹liéinh³² jáun² Jesús Jméí² né³, ca³niá³ hñu³mí³cuú²; 22 hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³son² Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹ quioh²¹ dí² hi³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ jan² jáí². Hi³ jáun² jmí¹jáun² ñí¹ja²¹ siáh³ cáun² mah¹, hi³ ñí¹juah²¹:

—Hnú² bíh¹ Jón³² jná¹³, Tsá² hno³ lín³² jná¹³; jlánh¹ hiún² tsin³² jná¹³ ca³tin¹ hnú².

Tsá²haun³² dí¹hio³ ñú¹deh³ Jesús

(Mateo 1:1-17)

²³ Quiu³quia³ mii² jmí¹ má²hún¹ Jesús la³cun³ jmí¹ ca³ma³liáu³² tá¹³. Jáun² né³, la³ cun³ hi³ jmí¹ ná¹lín²³ jáun² tsáu² hi³ jon² Sé³² bíh¹ Jesús; jáun² jméi² Sé³² né³ jmái² Elí. ²⁴Matat bíh¹ jméi² Elí, Leví bíh¹ jméi² Matat, Melqui bíh¹ jméi² Leví, Jana bíh¹ jméi² Melqui, Sé³² bíh¹ jméi² Jana, Matatías bíh¹ jméi² Sé³², ²⁵Amós bíh¹ jméi² Matatías, Nahum bíh¹ jméi² Amós, Esli bíh¹ jméi² Nahum, Nagai bíh¹ jméi² Esli, Maat bíh¹ jméi² Nagai, ²⁶Matatías bíh¹ jméi² Maat, Semei bíh¹ jméi² Matatías, Josec bíh¹ jméi² Semei, Judá bíh¹ jméi² Josec, Joanán bíh¹ jméi² Judá, ²⁷Resa bíh¹ jméi² Joanán, Zorobabel bíh¹ jméi² Resa, Salatiel bíh¹ jméi² Zorobabel, Neri bíh¹ jméi² Salatiel, Melqui bíh¹ jméi² Neri, ²⁸Adi bíh¹ jméi² Melqui, Cosam bíh¹ jméi² Adi, Elmadam bíh¹ jméi² Cosam, Er bíh¹ jméi² Elmadam, Josué bíh¹ jméi² Er, ²⁹Eliezer bíh¹ jméi² Josué, Jorim bíh¹ jméi² Eliezer, Matat bíh¹ jméi² Jorim, Leví bíh¹ jméi² Matat, ³⁰Si³ñóh³ bíh¹ jméi² Leví, Judá bíh¹ jméi² Si³ñóh³, Sé³² bíh¹ jméi² Judá, Jonam bíh¹ jméi² Sé³², Eliaquim bíh¹ jméi² Jonam, Melea bíh¹ jméi² Eliaquim, ³¹Mena bíh¹ jméi² Melea, Matata bíh¹ jméi² Mena, Natán bíh¹ jméi² Matata, Dá²vi²¹ bíh¹ jméi² Natán, ³²Isaí bíh¹ jméi² Dá²vi²¹, Obed bíh¹ jméi² Isaí, Booz bíh¹ jméi² Obed, Sala bíh¹ jméi² Booz, Naasón bíh¹ jméi² Sala, Aminadab bíh¹ jméi² Naasón, ³³Admin bíh¹ jméi² Aminadab, Arni bíh¹ jméi² Admin, Esrom bíh¹ jméi² Arni, Fares bíh¹ jméi² Esrom, Judá bíh¹ jméi² Fares, Jacob bíh¹ jméi² Judá, ³⁴Isaac bíh¹ jméi² Jacob, Há²bran²¹ bíh¹ jméi² Isaac, Taré bíh¹ jméi² Há²bran²¹, Nacor bíh¹ jméi²

Taré, Serug bíh¹ jméi² Nacor, ³⁵Ragau bíh¹ jméi² Serug, Peleg bíh¹ jméi² Ragau, Heber bíh¹ jméi² Peleg, Sala bíh¹ jméi² Heber, Cainán bíh¹ jméi² Sala, ³⁶Arfaxad bíh¹ jméi² Cainán, Sem bíh¹ jméi² Arfaxad, Noé bíh¹ jméi² Sem, Lamec bíh¹ jméi² Noé, Matusalén bíh¹ jméi² Lamec, ³⁷Enoc bíh¹ jméi² Matusalén, Jared bíh¹ jméi² Enoc, Mahalaleel bíh¹ jméi² Jared, Cainán bíh¹ jméi² Mahalaleel, Enós bíh¹ jméi² Cainán, ³⁸Set bíh¹ jméi² Enós, Adán bíh¹ jméi² Set, hi³ jáun² né³, Dió³² bíh¹ jméi² Adán.

Satanás cá² lan²³ Jesús

(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)

4 Jmí¹ má²cáun³ jáun² Jesús jmái² né³, cua³han³ cua³ Jordán, ca³la³ canh² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³; hi³ jáun² Jmí²chí³ Chun¹ hí³ né³, ca³jau³ Jesús tí³ hué³² quiéin². ²Hué³² quiéin² jáun² né³, ca³cua³ tsú² tu³lo³² jmái¹, hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³ca³ ca³lau³ tsú² tsá² hláinh¹. Tá¹la³ jáun² né³, hí¹ cú¹pih²¹ má³² tiá² ca³cúh² yáh³ tsú². Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³lí³ ñí¹cuóunh²¹. ³Jmí¹jáun² ca³záih³ tsá² hláinh¹ Jesús la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tson² bíh¹ hnú² Jon² Dió³², jmu³ neh²¹ hi³ quín¹ lá² jeinh²¹ *hí³ cuú²miih²¹.

⁴Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—Ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Jun³juáh¹³ cun³quionh³ jmáh³la³ hí³ yáh³ lí¹³ zian² tsáu², [tí³la³ la³ má²quionh³ la³jí³² jái¹³ hi³ ja³² ho³ Dió³² bíh¹].”

⁵Jáun² tsá² hláinh¹ hí³ ca³jan³ Jesús cáun² tsí³ máh³ ñe¹ lín²¹, hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³jmú³ dí² siáh³ hi³ jé³ Jesús cu³tiá³ pih²¹ la³jí³² juú² ñí¹ ná¹hu²¹ cuo² tsá² ná¹lín³ ta²¹ tá¹ cáun² hngá¹máh³. ⁶Jáun² ca³záih³ dí² siáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ cué¹³ jái¹³ hi³ hnú² jmúh¹³ héih³² ñí¹con² la³jí³² juú² jniá³ ní², la³ má²quionh³ la³jí³² hi³ zia³² ní² quioh²¹ siáh³. Quí¹ jo³uón³² jná¹³ bíh¹ má²nio²

la³jí³² hi³ jniá³ ní², hi³ jáun² ñí¹con²
lí³ua³ jan² tsá² hnó³² jná¹³ cue¹, jná¹³
bíh¹ tsá² cue¹ tsú². ⁷ Jáun² né³, ní¹juáh³
dí¹jñih²¹ hnú² ta³ ñi³² jná¹³, hi³ má¹tsú¹
má¹jauh²¹ nú² jná¹³, jáun² hnú² bíh¹
hian³ ca³la³ jí³².

⁸ Tí³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hláinh¹ hí³:

—[Cuáh² quián¹³ *Satanás, quí¹] ñí¹
Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Ma³tsú¹
ma³joh²¹ Dió³² Juóuh³², hi³ ní¹jí²¹ la³
jan² tán¹ hí³ bíh¹ má¹cú¹ má¹hain²¹ nú²”.

⁹ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³jan³ siáh³
tsá² hláinh¹ Jesús já¹ juú² Jerusalén hi³
ca³ñí¹di³chin³ dí² Jesús tí³ tsáih³ cuáh³²
chín¹, jáun² ca³záih³ dí²:

—Ní¹juáh³ tson² cu³tí³ hi³ hnú² Jon²

Dió³², tanh² la³ tí³ hué³² ó³² neh²¹; ¹⁰ quí¹
ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³ la³ lá²:

Dió³² zen³ tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ jmu³
hua³hi¹³ hnú²;

¹¹ hi³ ziau³ tsú² hnú² cun³quionh³ cuo²
hmóu³²,

quí¹ ní² lí¹ ca³cuíh³ tanh¹ hnú²
cun³quionh³ quín¹.

¹² Tí³la³ Jesús ca³ngái³ siáh³:

—Ja³bí¹ ñí¹ Sí² jáun² siáh³ rá¹juáh³:
“Ha³ lí² cá² lí² lan³ hnú² Dió³² Juóuh³²”.

¹³ Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²cá² lí²lian³ tsá²
hláinh¹ Jesús cun³quionh³ la³jí³² hi³ ní²
né³, ca³quin³ cu³tí³ tí³ có³².

Jesús má²liáu³² tá¹³ hué¹³ Galilea

(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15)

¹⁴ Jmí¹ jaunh²¹ jáun² Jesús Galilea,
ca³la³ canh² pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹
hñu³ tsí³. Jmí¹jáun² jlánh¹ ca³juu³
ca³hlénh³ tsáu² hi³ ca³tín¹ tsú² la³cu³
la³jéin³ tá¹ cáun² hué³² jáun². ¹⁵ Hi³
jáun² ñí¹ jáun² ca³ñí¹ma³tín² tsú² tsáu²
ma³ quin³² ma³ caun³² juú² ñí¹ lí³ cuáh³²
quioh²¹ tsá² *judíos. Hi³ jáun² la³jín³²
tsá² hí³ ca³ma³quien² Jesús.

Jesús tsánh³² siáh³ juú² Nazaret ñí¹ cá¹cuon³

(Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6)

¹⁶ Jáun² né³, ngah³ siáh³ Jesús juú²
Nazaret ñí¹ cá¹cuon³. Jáun² *jmái¹ hí³
tionh² jáun² tsá² judíos tie³, ca³hi³ tsú²
hñu³ cuáh³², la³ cun³ qui³ tan² tsú² jmu².
Hi³ jáun² ca³jmú³ tsú² zenh² hi³ hí³²
Sí² tioh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³². ¹⁷ Jáun²
né³, ñí¹con² Jesús ca³cué³ tsáu² Sí²
quioh²¹ hla¹ Isaiás, tsá² jmí¹ lín³ *tí³² jè¹
Dió³². Jmí¹ ca³jen³ tsú² sí² jáun², jáun²
ca³choh¹³ tsú² ñí¹ rá¹juáh³ la³ lá²:

¹⁸ “Jmí²chí³ joh¹ Juóu³² jná¹³ ta³
cuá¹tsí²¹ ñí¹ quion²¹ jná¹³,
quí¹ má²ca³jmú³ tsú² hí³ cuá¹chan¹ jná¹³
hi³ ñí¹cué³ jú¹ chú³² ñí¹con² tsá²
tia³mí²;

ca³ze³ tsú² jná¹³ [hi³ jmah²¹ jná¹³ tsá²
nio² hlah³ tsí³]

hi³ ngái¹ jná¹³ siáh³ jú¹ chú³² ñí¹con² tsá²
ná¹tson³ hi³ lí¹³ liáun³ tsú²,

hi³ jmu¹ jná¹³ siáh³ hi³ niá³ ñí¹ tsá²
ná¹ten³,

hi³ lion¹ jná¹³ siáh³ tsá² quiú¹ jín¹;

¹⁹ hi³ ja³ngái¹ jná¹³ jái¹³ ca³tí²¹ jmái¹
chu²¹ quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí²”.

²⁰ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³tseh² siáh³
Jesús sí² jáun², hi³ ca³jiénh³ tsú² siáh³
tsá² ho² jái¹³ cuáh³² jáun²; jmí¹jáun²
ca³cuá³. Jáun² la³jín³² tsá² tiáunh¹ hí³
hñu³ cuáh³² ca³jíe³ ca³la³ chí¹tí³ ñí¹ tí³
ñí¹ cuá³ jáun² Jesús. ²¹ Jáun² ca³hléh³
tsú² ñí¹con² tsá² tionh² hí³, hi³ ca³juáh³
la³ lá²:

—Né³² má²ca³lí³tí³ ñí¹ hó²¹máh¹ náh²
la³ cun³ juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² hi³
má²lí²hí³ jná¹³ ní² ta³né³².

²² La³jín³² bíh¹ tsáu² jmí¹ ná¹hle³² re²
hi³ ca³tín¹ tsú², hi³ jmí¹ ná¹tsá²cáun²
siáh³ tsí³ ca³tí²¹ jái¹³ chu²¹ hi³ jmí¹
cuá¹hle³² tsú² jáun² ca³tí²¹ hí³ ja³² mí³
tsí³ Dió³². Jmí¹jáun² ca³juu³ ca³hlénh³
tsá² hí³ má²tún² hmóu³²:

—¿Há¹ jun³ tsá² ní² bíh¹ hí³ jon² hla¹ Sé²¹?

²³ Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Cu³tí³ bíh¹ juo¹³ hnoh² jná¹³ jái¹³ lá²: “Hnú² tí³² mí³, jmah²¹ huen² neh²¹”. Hí³ juo¹³ hnoh² siáh³ jná¹³ lá²: “Jmu³ siáh³ juú²cáu³ dí² lá² neh²¹, la³ cun³ hí³ má²ca³nái¹³ jnoh¹ hí³ ca³jmuh³ hnú² já¹ juú² Capernaum”.

²⁴ Hí³ jáun² la³ má²hle³² jáun² bíh¹ Jesús, hí³ ca³juáh³:

—Jú¹ tson² juanh³² jná¹³ ní¹con² hnoh², hí³ hí¹ jan² yáh³ tí³² jè¹ Dió³² tiá² lí²quien² juú²co¹. ²⁵ Ja³bí¹ zia³² siáh³ cáun² jú¹ tson² hno³² jná¹³ juanh²¹ ní¹con² hnoh²: Jmái¹ hí³ jmí¹ zian² jáun² Líh³ tsá² jmí¹ lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³², ca³chó³² jmái¹ hí³ tiá² tsau³ jmí³ hí¹ cú¹pih²¹ cun³ hni³² mii² tón³²; ja³bí¹ jmái¹ jáun² siáh³ ca³lí³ ho³cuóun³ tá¹ cáun² hué³² lá². Tí³tsóh³dí¹ jmái¹ jáun² jmí¹ zian² juóun³² lín³² tsá²mi³ hnái³ hué³² *Israel lá²; ²⁶ tí³la³ jmí¹ jáun² né³ tiá² ca³zen³ yáh³ Dió³² Líh³ hí³ ní¹con² hí¹ jan² tsá²mi³ hnái³ tsá² jmí¹ zian² hué³² *Israel lá², tí³la³ Dió³² ca³zen³ Líh³ hí³ ní¹con² jan² tsá²mi³ hnái³ *tsá²cá²jo²¹ zian² juú² Sarepta bíh¹, juú² hín¹³ tí³ Sidón. ²⁷ Ja³bí¹ jmái¹ hí³ jmí¹ zian² hla¹ Eliseo tsá² jmí¹ lín³ tí³² jè¹ Dió³², jmí¹ zian² juóun³² tsá² ná¹lín³ mí¹uf³ *mí³ho²¹ péin³ hué³² Israel lá², tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³ tiá² ca³lan³, jmáh³la³ hla¹ Naamán tsá²cá²jo²¹ zian² hué³² Siria bíh¹ lan³.

²⁸ Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá² hí³ hí³ ca³juáh³ Jesús la³ ní² né³, ca³la³ jín³² bíh¹ tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ hñu³ cuáh³² ca³míh³ lín³² tsí³. ²⁹ Jáun² ca³nu³ ca³tiánh³ tsú² hí³ ca³chin² Jesús tí³ cheih³² juú². Juú² jáun² quioh²¹ tsú² jmí¹ nio¹ cáun² ní¹ lí³ tsáih³ máh³, jáun² ca³jan³ tsú² Jesús hí³ jmí¹ já¹hlian² dí² ní¹ lí³ hná¹ cho¹³. ³⁰ Tí³la³ Jesús má¹ná¹, cáun² ca³nga³ bíh¹ chu³jo² ja¹ ní¹ tionh¹ jáun² tsá² hí³, hí³ ngah³.

Tsá²nñuh² hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³

(Marcos 1:21-28)

³¹ Hí³ jáun² Jesús ngau³ Capernaum, juú² hín¹³ tí³ Galilea, jáun² ní¹ jáun² ca³ma³tin² tsú² tsáu² jmái¹ hí³ tionh² tsá² judíos tie³. ³² Jáun² tsá² hí³ lí¹ ca³ja³cáun² tsí³ ca³tí²¹ jái¹³ hí³ jmí¹ cuá¹má²ta² jáun² Jesús, quí¹hliá² jmí¹ cuá¹hie³² tsú² tsáu² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² ho² jái¹³.

³³ Hñu³ cuáh³² jáun² jmí¹ cuá³ jan² tsá²nñuh² hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³. Tsá² hí³ ca³hóh³² tiá³, hí³ ca³juáh³:

³⁴ —¿He³ jái¹³ zia³² quiúnh¹ jnoh¹ hnú², Jesús Tsá² Nazaret? ¿Hí¹ ñeh³ hnú² hí³ ña³cua² nú² jnoh¹ quiu³juóu³²? Tsá² cuóu³² bíh¹ jná¹³ hnú², hí³ ño¹ jná¹³ hí³ hnú² Tsá² hien¹ Tsá² zéi¹ Dió³².

³⁵ Jáun² Jesús ca³ngái³ tiá³ ní¹con² jmí²chí³ hláinh¹ hí³, hí³ ca³juáh³:

—¿Tie³ náu², tun³² tsá²nñuh² ní²!

Hí³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ né³, ca³jmú³ hí³ ca³quinh³ tsá²nñuh² hí³ ja¹ ní¹ tionh¹ tsá² hí³, tí³la³ hí¹ cáun² yáh³ hí³ hlah³ tiú²uú² ca³jmú³ jmí²chí³ hláinh¹ hí³ jmí¹ cuá¹han³ jáun² hñu³ tsí³ tsá² hí³. ³⁶ Jáun² la³jín³² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² ca³ja³cáun² tsí³, hí³ ca³qui³ ca³ngái³ rainh²¹, hí³ juáh³:

—¿Hín² ma³ dá² jái¹³ hleh³² tsá² ní², jáun² sa³ ca³la³ pin³ lín³² máh³ jè¹ tsú² hí³ jmu² héih³² hí³ huen² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu²?

³⁷ Jáun² la³jín³² tsá² tiáunh¹ hí³ cu³ jéin³ ní¹ jáun² ca³qui³ ca³ngí³ jái¹³ ca³tí²¹ hí³ jmu² jáun² Jesús.

Jesús jmah²³ mí³ziú¹³ Sí¹mu²¹ Pé¹

(Mateo 8:14-15; Marcos 1:29-31)

³⁸ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³ Jesús hñu³ cuáh³² jáun² hí³ ngau³ hñu¹³ Sí¹mu²¹. Jmí¹ jáun² jmí¹ rá²tsáun¹ mí³ziú¹³ Sí¹mu²¹ hí³ chéin³, jáun² tsá² tionh² hí³ ñéih³ ca³mí³ ní¹con² Jesús

ca³tin¹ tsá² hí³. ³⁹Jáun² Jesús ca³jmú³ dí¹hin³ can³² ní¹ rón²¹ jáun² tsá² hí³, hí³ ca³jin³ m¹ú³ chéi³ jáun², jáun² ca³quin³ bíh¹ hí³ jm¹ chéin³ tsú². Jáun² la³ cun³ jm¹jáun² ca³náu² tsá²mí³ hí³, hí³ ca³jmú³ má³² hí³ cuh³ tsú² jí³lín².

Jesús jmah²³ juóun³² tsá² tsáun¹

(Mateo 8:16-17; Marcos 1:32-34)

⁴⁰Jm¹ má²ca³ta³tsi²¹ hiú², jáun² lí³ua³ jan² tsá² jm¹ zian² tsá² tsáun¹ rainh²¹ ca³ní¹jan² ní¹con² Jesús, he³ cáun² m¹ú³ ná¹lín³ bíh¹ ma³ quin³² ma³ jan³² tsá² hí³. Hí³ jáun² Jesús ca³ra³tsi³² cuo² ní¹ quioh²¹ ma³ quin³² ma³ jan³² tsá² hí³; la³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ Jesús hí³ lan³ tsá² hí³. ⁴¹Ja³b¹ ja¹ tsá² tsáun¹ hí³ jm¹ ná¹tso¹ juóun³² tsá² ca³huen³ tsú² jm¹chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³; ca³la³ tiáunh¹ tí³ hóh³² bíh¹ jm¹chí³ hláinh¹ hí³, hí³ juáh³:

—Hnú² bíh¹ Jon² Dió³².

Tí³la³ Jesús ca³quiú³ ca³jin³ bíh¹ jm¹chí³ hláinh¹ hí³, hí³ tiá² ca³cuéh³ dí² jái¹³ hí³ hléh³², quí¹ tí³la³ jm¹chí³ hláinh¹ hí³ má²ná¹ní³² hí³ Jesús bíh¹ Tsá² lín³ Cristo.

**Jesús ngai³² jú¹ chú³² ní¹con²
tsá² hín¹³ hué¹³ Galilea**

(Marcos 1:35-39)

⁴²Jm¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, cua³han³ Jesús juú² jáun², hí³ ngau³ ní¹ má²tí³ có³². Tí³la³ tsáu² né³ ca³hnauh² tsú², hí³ jáun² ca³cha³táunh¹ ní¹ cuá³ tsú². Hí³ jm¹ hnió³ tsú² hí³ cuá³² Jesús, hí³ tiá² jm¹ cua³hain³². ⁴³Tí³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Hniáuh³² bíh¹ hléh¹³ jná¹³ ní¹con² tsá² juú² siáh³ uá²jai³² jú¹ chú³² ca³tí²¹ há³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsú² jo³cuo² Dió³², quí¹ ca³tí²¹ hí³ jáun² bíh¹ ca³ze³ jná¹³ Dió³².

⁴⁴Hí³ jáun² la³ jáun² ca³ngí³ Jesús hí³ ngai³² jú¹ chú³² hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos hí³ táun³ hué¹³ Judea.

**Jáh³ jmái² hí³ ca³jáun³ tsú²
quionh³ hua³jueh³²**

(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

5 Ca³chó³² cáun² jmái¹ hí³ jm¹ zenh¹ Jesús can³² ní¹ ná¹ho³ jmái² téh²³ tsú² Genesaret; jáun² ní¹ jáun² ca³cha³táunh¹ juóun³² tsáu², ca³la³ hí³ má²cuú² má²jain³² bíh¹ tsú², hí³ hnió³ né³ jái¹³ quioh²¹ Dió³². ²Jáun² ní¹ jáun² ca³jé³ Jesús tun³ mu² lín²¹ hí³ ná¹hái²¹ ní¹ má²tiéin² jmái², quí¹ la³ má²ca³huén² bíh¹ tsá² quioh²¹ mu² jáun², hí³ jáun² jm¹ má²ná¹ráin³² bíh¹ tsú² hmá³ quioh²¹. ³Hí³ jáun² Jesús ca³hí³ tí³ ñeh² cáun² mu² hí³ jm¹ quioh²¹ jáun² Sí¹mu²¹, hí³ jáun² ca³mí³ dí² hí³ tsa³can³² tsú² ní¹ má²ñe¹í¹ ca³lá² jmái². Jáun² hñu³ mu² jáun² ca³cuá³ Jesús hí³ ca³ma³tin² tsá² tionh² hí³ can³² jmái². ⁴Jm¹ cá¹táuh³ jáun² hí³ hleh³² dí², ca³záih³ dí² Sí¹mu²¹:

—Ma³cán¹ mu² lá² tí³ ní¹ ñe¹ jmái², ma³ñéih¹ hmá³ ma³zianh³² jáh³ jmái².

⁵Tí³la³ Sí¹mu²¹ ca³ngái³:

—Hnú² Tí³², ca³la³ jmi³ nie³ bíh¹ má²lí²jmú¹³ jnoh¹ ta²¹, hí³ hí¹ jan² yáh³ jáh³ tiá² ca³jáun³ jnoh¹; tí³la³ cun³ní¹ hí³ hnáuh² hnú², ní¹ñéih¹ bí¹ jná¹³.

⁶Jm¹ ca³ñeh³ tsú² jáun² hmá³ né³, jm¹jáun² ca³janh²¹ tsú² juóun³² lín³² jáh³ jmái², hí¹ ca³la³ tí³ hmá³ yáh³ ca³lí³liau³ cai³². ⁷Jm¹jáun² ca³jmú³ tsú² lí²¹ ní¹con² tsá² ná¹quian³² mu² cáun² jáun², hí³ ja³ma³hau³ tsú². Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsá² hí³ hí³ ní¹can³² mu² cáun² jáun². Hí³ jáun² né³, tá¹ tun³ bíh¹ mu² jáun² ca³cónh³², hí¹ ca³la³ tí³ jm¹ má²ní¹tsa³hanh³² yáh³ mu² jáun² hñu³ jmái². ⁸Jm¹ ca³jé³ Sí¹mu²¹ Pé¹ hí³ lí³ la³ jáun², jáun² ca³dí³jñí³² dí² ta³ ní¹ Jesús hí³ ca³záih³ dí²:

—Hnú² Tí³², chú³² quin¹³ hnú² tí³ có³² ní¹con² jná¹³, quí¹ tsá² ren² tso³ bíh¹ jná¹³.

9 Quí¹ hliá² jlánh¹ ca³ja³ cáun² lín³² tsí³ Sí¹mu²¹, la³ má² quionh³ dí² tsá² quionh³, cun³ñí¹ hi³ hliá² jlánh¹ juóun³² jáh³ jmái² ca³janh²¹ tsú². 10 Ja³bí¹ ca³ja³ cáun² lín³² tsí³ tá¹ gon³ jon² Zebedeo, tsá² jmái² hí³ Jacobo jí³ Juan² ní², tsá² jmí¹ quionh³ hí³ Sí¹mu²¹. 11 Tí³la³ Jesús ca³záih³ Sí¹mu²¹:

—Ha³ lí² juenh³ hniu³², quí¹ né³ tí³ chí¹ján³ tsá²mi³cuóun² bíh¹ má²janh²¹ nú², cha³ jmí¹ janh²¹ nú² jáh³ jmái².

11 Hí³ jáun² jmí¹ jáun² ca³hué³ tsú² mu² jáun² hí³ ca³chá³ tsú² ní¹ quiéin². Jáun² ní¹ jáun² bíh¹ ca³ta³no¹ la³jí³² hí³ jáun², quí¹ quionh³ Jesús bíh¹ tsú² já¹taunh²¹.

**Jesús jmah²³ jan² tsá²
lín³ mí³ho²¹ péin³**

(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

12 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ Jesús cáun² juú². Juú² jáun² né³ ca³jenh² tsú² jan² tsá²ñuh² tsáun¹, hí³ lín³ mí¹uí³ *mí³ho²¹ péin³. Jmí¹ ca³jen³² tsá² hí³ Jesús né³, ca³dí³ñí³² dí² ta³ ní¹, hí³ ca³jmú³ cuá¹hin³, hí³ ca³hiu³ ca³mí³ quioh²¹, hí³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², ní¹juáh³ hnáuh² hnú², tín² bíh¹ hnú² jmúh¹³ hí³ lí³ jin² jná¹³.

13 Hí³ jáun² Jesús ca³tí³ cuo² ní¹ quioh²¹ tsú², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú³² jná¹³. Hí³ jáun² ꞑcu¹ lan² hnú²!

Jmí¹ má²lí²juáh³ tsú² jáun² la³ ní² né³, la³juí³² ca³hin³ bíh¹ mí¹uí³ jáun² quioh²¹ tsá² hí³. 14 Hí³ jáun² ca³jmú³ Jesús héih³² hí³ tiá² hniáuh³² chá³² tsú² ní¹con² hí¹ jan² tsáú² hí³ ha³ lánh³ rón³² lan³, hí³ ca³záih³ dí² siáh³ la³ lá²:

—Jí³²la³ tí³ cuánh², hí³ cuá²ma³jnia¹³ ní¹con² mí²tsáú² bíh¹, hí³ cuá² cuen²¹ siáh³ jáh³ ní¹con² Díó³² ca³tí²¹ hí³ má²ca³lí³ jin² nú², la³ cun³ lí³ jáun² héih³² quioh²¹ hla¹ Moisés. Hí³ jáun² la³ jáun² lí³ ní³² tsáú² hí³ má²lain³² nú².

15 Tí³la³ tí³ lí³mí¹ ca³lí³ cuoh² bíh¹ tsáú² tá¹³ Jesús, jáun² tí³ jlánh¹ juóun³²

tsáú² ca³cuú² ca³ngih³² bíh¹ hí³ náí³² jáí¹³ quioh²¹ tsú², jí³ tsá² má²hnió³ lan¹³ siáh³. 16 Tí³la³ Jesús má¹ná¹, jmí¹ tsá²lien³ Díó³² ní¹ tiá² hin² zian² bíh¹.

Jesús jmah²³ jan² tsá² hma²

(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

17 Ca³chó³² cáun² jmái¹ hí³ jmí¹ cuá¹má²tín² Jesús tsáú² ñéih³. Ní¹ jáun² jmí¹ tionh¹ ma³ jan² tsá² téh²³ tsú² *fariseos jí³ tsá² ná¹lín³ tí³² lei²¹ ní², tsá² já²taunh²¹ la³jí³² juú² hín¹³ tí³ Galilea, jí³ juú² hín¹³ tí³ Judea ní², jí³ já¹ juú² Jerusalén ní² siáh³. Hí³ jáun² jmái¹ jáun² ca³lí³ lin¹ hí³ quian³² Jesús pí³ quioh²¹ Díó³² jmí¹ ca³jmah³ tsú² jáun² tsá² tsáun¹. 18 Jmí¹ jáun² cua³taunh²¹ tsá² ná¹jan² jan² tsá² hma², hí³ rá¹tsin² ní¹ jmu², hí³ jmí¹ hnió³ tsá² hí³ hí³ jmí¹ tónh²¹ ñéih³, hí³ jmí¹ tsa³jan² dí² tsá² tsáun¹ hí³ ta³ ní¹ Jesús. 19 Tí³la³ tiá² ca³chóh¹³ yáh³ tsú² hín² juí³² tónh³², quí¹ hliá² jlánh¹ juóun³² tsáú² jmí¹ tionh¹. Hí³ jáun² cáun² ca³uú³ tsáih³ hñú³ bíh¹ tsú² cú²jueh³², jáun² ca³quin³ tsú² ca³lá² cuá¹lá² jlái³ hñú³ jáun²; jáun² juí³² jaun³² bíh¹ ca³síó³ tsú² jmu² hí³ tsin² jáun² tsá² tsáun¹ hí³ cú²tso² chu³jo² ja¹ ní¹ tionh¹ tsáú² ta³ ní¹ Jesús. 20 Jmí¹ ca³lí³tsin² jáun² Jesús hí³ cáun² tán¹ bíh¹ ná¹tioh³ tsí³ tsá² ca³cha³taunh¹ hí³, hí³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² tsáun¹ hí³ la³ lá²:

—Hnú² tsá²ñuh², má²cá²hin³ bíh¹ tso³ quián¹³ hnú².

21 Hí³ jáun² tsá² ná¹lín³ tí³² lei²¹ jí³ tsá² fariseos ní² ca³juu³ ca³hlénh³, hí³ ca³juáh³:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² ní², sa³ tiá²³ máh³ tsí³ chú² lén³² Díó³²? Quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² tin² hin³ tso³, jí³²la³ hnga² Díó³² bíh¹ Tsá² tín².

22 Tí³la³ Jesús jmí¹ ñí³² bíh¹ he³ lánh³ ná¹lín²³ tsá² hí³, hí³ jáun² ca³záih³ dí²:

—¿He³ láih³² sa³ la³ ní² ná¹lín²³ hnoh²? 23 ¿Hín² jáí¹³ hí³ tun³ lá² hí³ jlánh¹ huán¹

tsf³ lí³ lin¹ hi³ zia³² pí³ quioh²¹ tsá² hleh³²; hí¹ cun³quionh³ hi³ juáh³ tsú²: “Tso³ quián¹³ hnú² má²cá²hin³”, ho³ hi³ juáh³ tsú²: “Náu², ngí¹”? ²⁴ Re² bíh¹, cú¹ má¹jníá¹³ jná¹³ ñí¹con² hnoh² hi³ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuoun², ho² ná¹ jái¹³ ñí¹ hué²¹ lá² hi³ hin¹³ ná¹ tsáu¹³ tsáu².

Hi³ jáun² ca³záih³ dí² síáh³ tsá² hma² hí³:

—Hnú² juo³ jná¹³: náu², ziaúh¹ jmu² quián¹³, quiaun², cuánh² hñuh³².

²⁵ Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³náu² tsá² jmí¹ hma² hí³ ta³ ñí¹ la³jín³² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ñéih³, jáun² ca³ziauh³ jmu² hi³ jmí¹ tsin², hi³ ca³caun² hi³ ngah³ hñú¹³ hi³ má²hí¹má²tsú² má²jónh³² Dió³². ²⁶ Jáun² la³jín³² tsá² jmí¹ ná¹jé²³ hí³ ca³ja³caun² lín³² tsf³, jáun² ca³ma³quien² tsú² Dió³². Jáun² ta³ má²hú¹ cóh²¹ tsf³ bíh¹ tsú² ca³juáh³:

—Né³² má²lí²neh²¹ dí² cáun² hi³ tiá² má²ca³neh²¹.

Jesús téh²³ Leví

(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)

²⁷ Jmí¹ lí²¹ jáun² cua³han³ Jesús, jáun² ca³jien³² dí² jan² *tsá² cai³² hmah²¹, tsá² jmái² Leví, hi³ jmí¹ cuá¹tón²¹ ñí¹ cuá¹cai³² hmah²¹ [cha¹³ tsá² *romanos]; hi³ jáun² ca³záih³ dí²:

—Ñá³² cu³hna³² jná¹³.

²⁸ Jmí¹jáun² ca³náu² Leví, ca³tunh³ ta²¹ hi³ jmí¹ cuá¹jmu² jáun², hi³ ngau³ cu³hna²¹ Jesús.

²⁹ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³ Leví cáun² jmái¹ jueh³² hñú¹³ hi³ ca³tin¹ Jesús, hi³ ca³ngih³² síáh³ juoun³² tsá² cai³² hmah²¹ la³ má²quionh³ tsá² siánh³ síáh³, hi³ ca³tiánh³ ñí¹ mesa quionh³ tsú². ³⁰ Tí³la³ tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú² fariseos né³, jí³ la³ má²quionh³ tí³² liei²¹ ní², ca³quiu³ ca³jín³ tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² Jesús, hi³ ca³záih³ dí²:

—¿He³ láih³² sa³ hnoh² yáh³ cú² húh²³ náh² quiúnh¹ tsá² cai³² hmah²¹, jí³ tsá² ren² tso³ ní² síáh³?

³¹ Tí³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Tiá² tí³² mí³ hniah³ yáh³ ñí¹con² tsá² chun¹; tí³la³ ñí¹con² tsá² tsáun¹ bíh¹ hniah³. ³² Quí¹ tiá² ja³ yáh³ jná¹³ hi³ ja³te³ tsá² chun¹, quí¹ hi³ ja³te³ tsá² ná¹ren² tso³ bíh¹ jná¹³ ja³, hi³ záí³² tsú² jmí¹ tsf³.

Nga² tsáu² ñí¹con² Jesús

ca³tí²¹ hí³ má²hien²¹ tsú²

(Mateo 9:14-17; Marcos 2:18-22)

³³ Hi³ jáun² tsá² fariseos hí³ ca³záih³ Jesús:

—Tsá² hain²¹ tí³ con² Juan² tsá² zion² hí³ tsáu² jmái², jí³ tsá² hain²¹ tí³ con² jnoh¹ tsá² fariseos síáh³ jlánh¹ má²hien²¹, hi³ liéinh³² síáh³ Dió³² chí¹ñí¹. ¿He³ láih³² sa³ la³ má²jmu² jáun² bíh¹ tsá² hain²¹ ní² tí³ con² hnú² hi³ cá² ñí¹ ná¹cú² ná¹hính²³ bíh¹?

³⁴ Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zian² tsá² ná¹tén¹ ñí¹ jmu² tsú² jmái¹ hi³ jenh² cuo² tsáu², ¿hí¹ lí¹³ jmúh¹³ hnoh² héih³² ñí¹con² tsá² la³ hí³ hi³ hniáuh³² ma³hien²¹ tsú² tá¹la³ má²ná¹má²hiún² tsú² jáun² tsí³ quionh³ tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ hí³ cuo²? ³⁵ Tí³la³ chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ quin³ tí³ có³² tsá²ñuh² tsá² jenh¹³ hí³ cuo²; hi³ jáun² má¹jáun² máh³ má²ma³hien²¹ tsá² hí³.

³⁶ Ja³bí¹ ca³jmú³ síáh³ Jesús cáun² jái¹³ hi³ lí³ la³ lá²:

—Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² tiu³² cú¹píh²¹ hmih³² hmai²¹ hi³ táun³² cáun² hmih³² má²tseh¹. Quí¹ ní¹juáh³ ca³jmú³ tsú² la³ jáun², lí¹ tsa³hín³ bíh¹ hná¹ hmih³² hmai²¹ jáun² lí¹³; hi³ tiá² re² cunh³ ya³ síáh³ quionh³ hmih³² má²tseh¹. ³⁷ Ja³bí¹ la³ jáun², hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² tah³² mu² ráu³ cun³ ñí¹ dí¹jan³² hñú³ chí² láu² má²tseh¹; quí¹ ní¹juáh³ hi³ jmu³ tsú² la³ jáun², má²cái³² bíh¹ chí² láu² tseh¹ jáun² lí¹³ hi³ jmu³ mu² ráu³ cun³ ñí¹

dí¹jan³² jáun²; jáun² lí¹ má²tsa³hín³ bíh¹ mu² ráu³ jáun² lí¹³, la³ má²quionh³ chí² láu². ³⁸Hi³ jáun² hñu³ chí² láu² hmai²¹ bíh¹ hniáuh³² táh³² tsú² mu² ráu³ cun³ ñí¹ dí¹jan³², [hi³ jáun² la³ jáun² tiá² hi³ láih¹³ tá¹ tun³]. ³⁹Ní¹juáh³ zian² tsá² má²tan² hính²³ mu² má²zéih¹, jáun² tsá² la³ hí³ tíú²uú² zain³² yáh³ hính³ mu² cun³ ñí¹ dí¹jan³², quí¹hliá² juáh³ tsú² hi³ hí³ má²zéih¹ bíh¹ tí³ jlánh¹ re² jmá³. [La³ jáun² bíh¹ lín³ tsá² má²tan² cáun² hi³ ná¹ngí²³, tiá² hnió³ yáh³ tsú² ne³ cáun² hi³ hmai²¹.]

**Tsá² hain²¹ tí³ con² Jesús cun³²
cuú²miih²¹ jmái¹ nio² tie³**

(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

6 Ca³chó³² cáun² jmái¹ hi³ jmí¹ cuá¹ngí³² Jesús ja¹ ñí¹ zia³² hi³ jná¹ quioh²¹ tsáu² cáun² *jmái¹ nio² tie³, hi³ jáun² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² tsú² jmí¹ hí¹cai³² chí² hieh² cuú²miih²¹; hi³ jáun² jmí¹ hí¹hianh²³ tsú² quionh³ cuo², hi³ hí¹cúh². ²Hi³ jáun² ma³ jan² tsá² *fariseos ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ ta²¹ hi³ tiá² ca³ti²¹ jmu³ tsú² jmái¹ nio² tie³ yáh³ jmuh³² hnoh²?

³Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—¿Tiá¹ má²ca³híh³ hnoh² ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² hi³ he³ ca³jmú³ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ cu³ jéin³² jmí¹ lí²¹ ñí¹cuóunh²¹ quionh³ tsá² quionh³? ⁴Tsá² hí³ dá² ca³ñí¹hi³² ñéih³ hñu³ cuáh³² lí³ hmih³², hi³ ca³ñí¹quián¹³ *hí³ cuú²miih²¹ hén¹ hi³ jmí¹ nio² jáun² ñéih³ ñí¹hiú¹³, hi³ ca³cúh²; ja³bí¹ ca³cuéh³ tsú² siáh³ tsá² quionh³. ⁵Ti³la³ hí³ jáun² né³, tiá² jmí¹ ca³tin¹ yáh³ tsú² cuh³, quí¹ hí³ jáun² jmí¹ ná¹chan¹ hi³ cúh² jmáh³la³ tsá² ná¹lín³ mí²tsáu² bíh¹.

⁵Ja³bí¹ ca³záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³:

—Jáun² né³, uá¹ hi³ jmái¹ nio² tie³, cun³ jáun² cáun² ho² bíh¹ Jon² tsá²mí³cuóun² jái¹³.

**Jesús jmah²³ jan² tsá²
má²ca³nái³ cáun² cuo²**

(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

⁶Ca³chó³² siáh³ cáun² jmái¹ hi³ ca³ñí¹hi³² Jesús hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos cáun² jmái² nio² tie³; hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³ma³tin² tsú² tsáu². Jáun² ñí¹ jáun² jmí¹ cuá³ jan² tsá² má²ca³nái³ cuá² chu²¹ quioh²¹. ⁷Hi³ jáun² tí³² lei²¹ quionh³ tsá² fariseos né³, jmí¹ ná¹tan² Jesús, hi³ hnió³ dí² jje³ ní¹juáh³ hi³ jmah³ tsú² tsáu² jmái¹ nio² tie³, hi³ jáun² la³ jáun² jmí¹ lí¹³ chá³² dí² tsáu¹³ tsú². ⁸Ti³la³ Jesús jmí¹ má²ñi³² bíh¹ he³ jmí¹ ná¹lín²³ tsá² hí³, hi³ jáun² ca³záih³ tsú² tsá² jmí¹ má²ca³nái³ hí³ cuo²:

—Náu², jmu³ zenh² nú² ja¹ lá² quiú¹³ jnoh¹.

Jáun² tsá² hí³ né³, ca³jmú³ zenh² chu³jo².

⁹Hi³ jáun² Jesús ca³ngáih³ tsá² ná¹ngih³² hí³:

—Nga¹ jná¹³ cáun² jái¹³: ¿He³ ca³ti²¹ jmu³ tsú² jmái¹ nio² tie³, hí¹ hí³ chu²¹ ho³ hí³ hlah³? ¿Hí¹ lí¹³ líón³² tsú² tsáu² ho³ hí³ tí³ hniáuh³² jngih³ uá¹ tsú²?

¹⁰Jmí¹jáun² ca³jién³² dí² la³jín³² tsá² tionh² hí³ cu³ jéin³ ñí¹ zenh¹ dí², hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² lí³ hí³ cuo²:

—Ñéih¹ cuonh².

Jáun² ca³ñeh³ tsá² hí³ cuo², hi³ jáun² jmí¹jáun² la³. ¹¹Ti³la³ tsá² jmí¹ ná¹tan² hí³ Jesús má¹ná¹, ca³míh³ lín³² bíh¹ tsí³, hi³ jáun² hi³ jan² hi³ jan² tsú² ca³juu³ ca³hlénh³ hi³ ha³ lánh³ lí¹³ jmúh³² dí² Jesús.

**Jesús quianh²³ quian³tun³ tsá²
lín¹³ tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³²**

(Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

¹²Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ Jesús tsi³ máh³ hi³ ñí¹lien¹³ Dió³², jáun² tá¹ cú² nie² bíh¹ la³ ca³liéinh³² tsú² Dió³². ¹³Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, ca³teh³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ jáun² ja¹ jáun²

ca³quianh³ dí² quian³tu³ tsá² ca³teh³ tsú² hí³ *ti³² tsá² quian³² jě¹ Dió³².¹⁴ Tsá² hí³ ná¹jmáí² la³ lá²: Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³ jmáí² siáh³ Pé¹, jí³ Tre²¹ dá¹jon²¹ tsú² ní², Jacobo jí³ Juan² ní², Pí²liéí¹, Bartolomé,¹⁵ Má²téh³, Tú¹ma²¹, Jacobo jon² Alfeo, Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³ quionh³ tsá² cu³ nió³ *Cananista,¹⁶ Judas rainh²¹ Jacobo, jí³ Judas tsá² zian² juú² Queriot ní² siáh³, tsá² ca³ñí¹jiénh¹³ hí³ Jesús.

Jmah²³ Jesús juóun³² tsá² tsáun¹

(Mateo 4:23-25; Marcos 3:7-12)

¹⁷ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³son² Jesús tsi³ máh³ jáun² quionh³ tsá² quian³tu³ hí³, hí³ jáun² cua³tanh²¹ tsú² cáun² ñí¹ máí². Jáun² ñí¹ jáun² jmí¹ ná¹ngih³² juóun³² tsá² hain²¹ tí³ con² tsú². Já³bí¹ jmí¹ quionh³ tsú² juóun³² lín³² tsá² siánh³ siáh³, tsá² hín¹³ tí³ Judea, tsá² juú² Jerusalén, la³ má²quionh³ tsá² hín¹³ tí³ hué³² can³² jmí²miih²¹ có³² juú² Tiro, jí³ juú² Sidón ní² siáh³. Tsá² hí³ cua³taunh²¹ hí³ hnió³ ne³ jě¹ Jesús, hí³ má²hnió³ siáh³ hí³ quin³ mí¹uí³ hí³ jmí¹ ná¹jau².¹⁸ Já³bí¹ jmí¹jáun² lan³ tsá² jmí¹ ná¹má²tso² tsí³ hí³ jmí¹ ná¹jan² jmí²chí³ hláinh¹.¹⁹ Jmí¹jáun² ca³lí³ hniá¹ la³jín³² tsá² tsáun¹ hí³ hí³ tin³ cuo² Jesús, quí¹hliá² ñí¹con² Jesús ja³² pí³ hí³ lí¹³ lan¹³ tsú².

Tsá² lí¹³ zian² re² tin²

(Mateo 5:1-12)

²⁰ Hí³ jáun² ca³jé³ Jesús ñí¹ tionh¹ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnoh² tsá² tia³mii² náh², jlánh¹ jmí¹ ren² náh² quí¹hliá² má²tionh² náh² jo³cuo² Dió³².

²¹ ”Jlánh¹ jmí¹ ren² hnoh², tsá² ñí¹cuon¹³ náh², quí¹ Dió³² bíh¹ jmu³ hí³ conh²¹ hñu³ jmí¹ hñu³ honh² náh².

”Jlánh¹ jmí¹ ren² hnoh² tsá² má²ná¹uoh³² náh², quí¹ hnoh² bíh¹ tsá² ngáih¹³ ní¹ má¹jáun².

²² ”Jlánh¹ jmí¹ ren² hnoh² ní¹juáh³ tsá² ca³lí³hau² náh² tsáu², ní¹juáh³ ca³che² tsú² cheih³², ní¹juáh³ ca³quiu³ ca³je³ tsú², ho³ ní¹juáh³ ca³ziu³ ca³hie³ náh² tsáu² cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun².²³ Tsinh¹ náh² jmu³, hí³ ca³la³ hí³ rú² hí³ háinh²³ náh² jmu³ hí³ hiún² honh² jmáí¹ la³ jáun², quí¹ hñu³mí³cuú² hián¹³ náh² cáun² hí³ jlánh¹ bíh¹ quien²; quí¹ la³ ní² bíh¹ ca³jmú³ dí²hioh³ ñú²deh³ hnoh² ñí¹con² la³jín³² *ti³² jě¹ Dió³² jmí¹ zian² jmí¹tin².

²⁴ ”Tí³la³ jlánh¹ juon²³ hnoh² tsá² ná¹hánh³ náh², quí¹ má²ná¹ma³hiúnh¹³ náh² honh² ta³né³².

²⁵ ”Jí³ hnoh² tsá² ná¹cónh²¹ henh¹ náh² re² tin² ta³né³², juon²³ bíh¹ hnoh², quí¹ né³bí¹ lí¹³ ñí¹cuon¹³ náh².

”Jí³ tsá² ná¹ngáih²³ náh² siáh³ ta³né³², juon²³ bíh¹ hnoh², quí¹ né³bí¹ uóh¹³ náh², hí³ ha³ hlah³ lín²¹ honh² náh².

²⁶ ”Juon²³ bíh¹ hnoh² ní¹juáh³ la³jín³² tsáu² hleh³² re² ca³tin¹ náh², quí¹ la³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ tsá² jmí¹ zian² jmí¹tin² ca³tin¹ tí³² tí¹jái², tsá² lí¹ ca³juáh³ hí³ hí³ lín³ tí³² jě¹ Dió³².

Hniáuh³² ma³hnió³ tsú² tsá² hau²

(Mateo 5:38-48)

²⁷ ”Juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh² tsá² ná¹naih³² náh²: Ma³hno¹ náh² tsá² jmu² hian² tsí³ ñí¹con² náh², jmu³ náh² hí³ chú³² ñí¹con² tsá² hau²,²⁸ hí³ chú³² jéinh¹ náh² ñí¹con² tsá² chú² juóu³² náh², lienh¹ náh² Dió³² ca³tin¹ tsá² quiú² je²³.²⁹ Ní¹juáh³ zian² tsá² pá²³ cá² jo²¹ máh¹ náh², cuéh³ tsú² siáh³ tí³ cá² jo²¹ cáun², cuí¹ pá¹³; hí³ ní¹juáh³ zian² tsá² quin²³ hmih³² cháú³ quián¹³ náh², cuéh³ tsú² siáh³ jí³ hanh², cuí¹ quián¹³.³⁰ Lí³ua³ jan² tsá² zia³² hí³ mí³² ñí¹con² náh², cuéh³; hí³ ní¹juáh³ tsá² quin²³ cáun² hí³ quián¹³ nú², ha³ lí² máí¹.³¹ Jmu³ náh² ñí¹con² tsá² siánh³ la³ cun³ hí³ qui³ hnáuh² náh² jmu³ tsú² ñí¹con² náh² hmóu³².

32 "Quí¹ ní¹juáh³ hnoh² hno³ náh² jmáh³la³ tsá² hniau³ náh², ¿he³ dá² hi³ chu²¹ ná¹jmu³² náh²? Quí¹ hí¹ la³ tí³ tsá² hian² tsí³ yáh³ ná¹jmu² la³ jáun². 33 Ho³ ní¹juáh³ jmu³² náh² hi³ chu²¹ ní¹con² jmáh³la³ tsá² jmu² hi³ chu²¹ ní¹con² náh² hmóu³², ¿he³ dá² hi³ chu²¹ jmu³² náh² jaun³²? Quí¹ ja³bí¹ tsá² hian² tsí³ yáh³ jmu² la³ jáun². 34 Hi³ ní¹juáh³ zia³² hi³ chíh¹ náh² ní¹con² jmáh³la³ tsá² lín²³ náh² hi³ lí¹³ jéinh³² siáh³ ní¹con² náh², ¿he³ dá² hi³ chu²¹ ná¹jmu³² náh² jaun³²? Quí¹ ja³bí¹ tsá² hian² tsí³ yáh³ chí² hi³ quioh²¹ ní¹con² tsá² cá²ren² quionh³, quí¹ má²ná¹héh³ chí¹ tsú² hi³ jéinh³² siáh³ tsá² hí³. 35 Tí³la³ hniáuh³² má¹hno¹ bí¹ náh² tsá² jmu² hian² tsí³ ní¹con² náh², hi³ jmúh¹³ náh² hi³ chú³² ní¹con² tsú², jí³ hi³ zia³² hi³ chíh¹ náh² ní¹con² tsú²; tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ háih¹³ náh² honh² hi³ zia³² cáun² hi³ jéinh³² yáh³ tsú² siáh³. Hi³ jáun² má¹jáun² hián¹³ hnoh² cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹, hi³ jáun² hnoh² lín¹³ jon² Dió³² Tsá² jlánh¹ cuá¹quien²; quí¹ ta³bí¹ hnga² yáh³ Dió³² jmu² hi³ chu²¹ ní¹con² tsá² tiá² cue³² tiá¹hmah¹ quioh²¹ hi³ hiáuh²³, jí³ ní¹con² tsá² hláih¹ ní² siáh³. 36 Hniáuh³² ja³² mí³ honh² náh² la³jmí¹ ja³² mí³ tsí³ Dió³² Neh² náh².

Ha³ lí² chú¹ lí² ñih²¹ náh² tsáu²

(Mateo 7:1-5)

37 "Ha³ lí² chú¹ lí² ñih²¹ náh² tsáu², hi³ jáun² tiá² ra³tsa² náh² Dió³² héih³² la³ jáun². Ha³ lí² zinh³ náh² tsáu² ní¹ hlah³, hi³ jáun² sa³jun³ Dió³² zeh³ náh² siáh³ ní¹ la³ jáun². Juenh² jmu³ náh² honh², hi³ jáun² Dió³² jmu³ siáh³ juenh² tsí³ ní¹con² náh². 38 Cuéh³ náh² tsáu², hi³ jáun² Dió³² chá³² héih³² hi³ cue³² siáh³ ní¹con² hnoh² ca³la³ hliáun³ cu³tí³, ca³la³ hi³ tioh³ tiá³ tí³ ñeh² tuh³² quían¹³ hnoh², ca³la³ ná¹quiúnh¹ tiá³, ca³la³ hi³ ziu² suh³² bíh¹ lí¹³. Quí¹ la³ cun³ lí³ héih³² hi³

cueh³² hnoh² ní¹con² tsáu², Dió³² chá³² héih³² hi³ cue³² siáh³ ní¹con² hnoh².

39 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús la³ ní², ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ lí¹³ hie³² tsá² ten³ jui³² ní¹con² tsá² ten³ rainh²¹? ¿Haun¹³ juáh¹³ tá¹ gon³ bíh¹ tsú² sunh³ cu³tsa³² ní¹juáh³ ní¹ hó²¹ táu²? 40 Hí¹ jan² yáh³ tsá² má²tin³², tiá² lí¹³ lí³tin² tí³ hliáun³ la³ cónh³ bíh¹ tí³² joh¹; tí³la³ ní¹ má¹ca³lí³tin² tsú² la³jí³², ní¹jí²¹ la³ cun³ hi³ tin² tí³² hí³ bíh¹ lí¹³ tin² tsú².

41 "¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ jieh²¹ hnú² má¹quí³² pih²¹ hi³ hu²¹ m¹ní¹ renh² ní¹juáh³ tiá² lí²tsin² yáh³ hnú² hi³ hu²¹ cáun² pa²¹ hná¹ hmá² mí¹máh¹ huen²? 42 ¿Ha³ lánh³ rón³² hó³² honh¹ hnú² hi³ juoh¹ nú² renh²: "Hnú² reh², cue¹ jái¹³ hi³ chí¹³ jná¹³ má¹quí³² pih²¹ hi³ hu²¹ ní² mí¹máh¹ nú²", tí³la³ tiá² ñih¹ yáh³ hnú² hi³ hu²¹ cáun² pa²¹ hná¹ hmá² mí¹máh¹ huen²? ¡Hnú² tsá² lín³ nú² la³ cá¹ la³ jéinh¹! La³ní¹ tín² chí³ hná¹ hmá² pa²¹ hu²¹ mí¹máh¹ huen², má¹jáun² lí¹³ jieh²¹ hnú² re² hi³ chíh¹ nú² má¹quí³² pih²¹ hi³ hu²¹ m¹ní¹ renh².

**Lin¹ bíh¹ he³ ní¹ hmá²
cun³quionh³ máí³ hi³ háí³²**

(Mateo 7:17-20; 12:34-35)

43 "Tiá² lin¹ zia³² yáh³ hmá² chu²¹ hi³ háí³² máí³ hlah³; sa³jun³ zia³² siáh³ hmá² hlah³ hi³ lí¹³ ha³ máí³ chu²¹. 44 Quí¹ cun³quionh³ máí³ hi³ háí³² bíh¹ hmá² lí¹³ lí³cuoh² tsú². Uá¹la³ mí³ hmá² sí² co², tiá² cun³² yáh³ tsú² tsí³ hmá² ton², sa³jun³ mí³ uóun²jieh¹³ yáh³ cun³² tsú² siáh³ cuú²ñeh¹ tan³ mí³ juíh². 45 Tsá² chun¹ jmu² hi³ chu²¹ quí¹hliá² hi³ chu²¹ zia³² hñu³ tsí³; tí³la³ tsá² hláih¹ tsá² hon² má¹ná¹, jmu² jmáh³la³ hi³ hlah³ bíh¹, quí¹hliá² hi³ hlah³ bíh¹ zia³² hñu³ tsí³ tsú². Quí¹ lí³ua³ cáun² hi³ ná¹canh² hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ tsú², hi³ jáun² bíh¹ hué³² ho³ tsú².

Tun³ ñí¹ tsá² zih³² hñú³

(Mateo 7:24-27)

46 ”; He³ láih³² sa³ juáh³ hnoh² hi³ Juóuh³² náh² jná¹³, já² tiá² jmuh³² yáh³ hnoh² la³ cun³ hi³ juanh³² jná¹³?
47 Juanh²¹ jná¹³ ha³ lánh³ lín³ jan² tsá² ja³² ñí¹ con² jná¹³, tsá² ñi³ nie¹³ jái¹³ quion²¹ jná¹³ hi³ má² tí³² siáh³. 48 Tsá² la³ hí³ lín³ la³ jmí¹ lín³ jan² tsá² quiáh² ñe¹ ñí¹ má³ líáu³² jmí¹ hiah³² hñú¹³. Má¹ tí³ jáun² quín¹ né³, ñí¹ quín¹ jáun² bíh¹ dí² chin³ tsú² jmí¹ hiah³² hñú³ quioh²¹. Hi³ jáun² ní¹ má¹ cá² chó³² jáun² jmái¹ hi³ lí³ hliáu³ jmí² cua³, hi³ já³² jmái² tiá³ lín³² ñí¹ zeh¹ jáun² hñú³, tiá² tioh²¹ yáh³ jmái² hi³ tsunh³ qui¹ hliá² jmí¹ hiah³² hñú³ jáun² dí¹ chin¹ ñí¹ quín¹ bíh¹.
49 Tí³ la³ tsá² náí³² jái¹³ quion²¹ jná¹³, tsá² tiá² má² tí³² la³ cun³ hi³ juanh³² jná¹³, tsá² la³ hí³ né³ lín³ la³ jmí¹ lín³ jan² tsá² jmu² hñú¹³ jmáh³ la³ ñí¹ hué²¹, hi³ tiá² jmí¹ hiah³² quiú²; jáun² ní¹ má¹ cá² chó³² jáun² jmái¹ hi³ lí³ hliáu³ jmí² cua³, hi³ já³² jmái² tiá³ lín³² ñí¹ zeh¹ jáun² hñú¹³ tsú², jáun² má¹ jáun² quíh³² bíh¹, hi³ má² juú¹ má² tsúnh¹³ cu³ tí³.

**Jesús jmah²³ tsá² quian²¹
hliáu³ tsá² chín¹**

(Mateo 8:5-13)

7 Jmí¹ cá³ tsan³ jáun² jái¹³ hi³ ca³ hléh³ Jesús ñí¹ con² tsá² hí³ né³, ngau³ tí³ juú² Capernaum. 2 Ñí¹ jáun² jmí¹ zian² jan² hliáu³ tsá² chín¹ tsá² *romano, hi³ jáun² tsá² hí³ jmí¹ zian² jan² *tsá² má² dí¹ hlánh¹ joh¹, tsá² jmí¹ hnio³ tsú² lín³². Tsá² hí³ joh¹ tsú² jmí¹ rá² tsáun¹ lín²¹ hi³ jmí¹ má² ñí¹ jún³ cu³ tí¹³. 3 Jmí¹ ca³ náí³² hliáu³ tsá² chín¹ hi³ hi³ zian² jan² tsá² jmah²³ tsáun², tsá² jmái² Jesús, jáun² ca³ zen³ dí² tsá² *judíos tsá² daun³² tsá² ná¹ ñí¹ juú², hi³ tsa³ zeh¹ tsú² Jesús tiá¹ jmu³ tiá³ hi³ chú³² hi³ já³² hi³

ja³ jmah¹ tsá² má² dí¹ hlánh¹ hí³ joh¹ tsú².
4 Jáun² tsá² má² lieih²¹ hí³ né³, ja³ taunh²¹ bíh¹ ñí¹ con² Jesús, hi³ ca³ ñí¹ hiú² ñí¹ mi², hi³ ñí¹ juah²¹ la³ lá²:

—Cu³ tí³ ca³ tin¹ hliáu³ tsá² chín¹ tsá² hien²³ jnoh¹ lá² hi³ hiáu³ cáun² hi³ chú³² quián¹³ hnú²; 5 quí¹ jlánh¹ hniau³ tsú² jnoh¹ tsá² ziaun² dí² hué³² *Israel lá². Hnga² bíh¹ tsú² ca³ ma³ hmah¹ hi³ lí³ cáun² cuáh³² quiú¹³ jnoh¹ já¹ juú² lá².

6 Hi³ jáun² ngau³ Jesús quionh³ tsá² hí³, tí³ la³ jmí¹ má² ñí¹ chau²¹ tsú² hñú¹³ hliáu³, jáun² hliáu³ tsá² chín¹ hí³ ca³ zen³ ma³ jan² há² mei²¹ hi³ ja³ zeh¹ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Tí³², lí² juáh³ hliáu³: “Ha³ lí² ma³ tsan¹³ hnú² honh² hi³ ñeih²¹ hnú² la³ tí³ hñú³² jná¹³, quí¹ jun³ lin¹ tsáu² yáh³ jná¹³. 7 Cun³ ñí¹ hi³ jáun² yáh³ tiá² lí² chá³ jná¹³ tsin³² hi³ ñe¹ huen², hi³ ñí¹ jie¹ jná¹³ hnú². Jí³² la³ tí³ jmúh¹³ hnú² héih³² bíh¹, hi³ jáun² lan¹³ tsá² joh² jná¹³. 8 Quí¹ ja³ bí¹ jná¹³ siáh³ zian² juóu³², hi³ ja³ bí¹ lín³ jná¹³ siáh³ hi³ chín¹ ñí¹ con² hliáu³. Jáun² ní¹ má¹ cá² jmú³² jná¹³ héih³² ñí¹ con² lí³ ua³ jan² tsá² hí³ hi³ tsó³², jáun² tsau³² bíh¹; hi³ ní¹ juáh³ juo¹³ jná¹³ jan²: Ña³², jáun² ja³²; hi³ ní¹ juáh³ juo¹³ jná¹³ tsá² lín³ quian²¹ ná¹: Jmu³ hi³ lá², jáun² jmu² bíh¹ tsú²”.

9 Jmí¹ má² lí² ñieí³² jáun² Jesús jái¹³ hi³ lí² zen³ jáun² hliáu³ tsá² chín¹ hí³ né³, lí¹ ca³ ja³ cáun² bíh¹ tsí³. Jmí¹ jáun² ca³ jien³² tsú² tsá² hí¹ já² taunh¹ hí³ tí³ cu³ hna²¹, hi³ ca³ záih³ dí² la³ lá²:

—Jná¹³ juanh³² ñí¹ con² hnoh², hi³ hí¹ jan² tsá² zian² hué³² *Israel lá² tiá² má² ca³ chanh²¹ jná¹³, tsá² nio² cáun² tsí³ la³ jmí¹ nio² cáun² tsí³ *tsá² cá² jo²¹ lí² zen³ jái¹³ lá².

10 Hi³ jáun² jmí¹ ca³ cha³ tánh¹ tsá² ca³ ñí¹ can³² hi³ jái¹³ ñí¹ con² Jesús hñú¹³ hliáu³, jáun² ca³ jfe³ tsú² hi³ má² lain³² bíh¹ tsá² jmí¹ tsáun¹ hí³.

**Jesús jmu³ hi³ jenh¹³
jon² tsá²mi³ hnái³**

11 Jmí¹ li²¹ jáun², ngau³ Jesús cáun² juú² jmái² Naín, la³ má²quionh³ tsá² hain²¹ hi³ tí³ con². Hi³ jmí¹ hí¹já²taunh¹ siáh³ juóun³² lín³² tsáu² cu³hna²¹ tsú².

12 Jmí¹ cá¹chó²¹ tsú² jáun² can³² juú², ca³jé³ tsú² hi³ ná¹jan² tsáu² jan² hla¹ hi³ má²já²hón³², tsá² jmí¹ jan² tán¹ jon² jan² tsá²mi³ hnái³; hi³ jmí¹ hí¹já²taunh¹ siáh³ juóun³² tsá² juú² quionh³ tsú². 13 Jmí¹ ca³jfen³² jáun² Ti³² Juo¹³ dí² tsá²mi³ hi³, ca³ja³ mi³ tsí³, hi³ ca³záih³ dí²:

—Ha³ lí² uó².

14 Jáun² ca³ja³janh³² Jesús hi³ ca³tí³ cuo² ní¹ cuo² hún¹ hla¹, jáun² ca³tiánh³ tsá² jmí¹ ná¹quian³² hi³ cuó². Jáun² Jesús ca³záih³ hla¹ la³ lá²:

—Hnú², tsá¹nú¹, jná¹³ juanh³² náú².

15 Jáun² né³, hla¹ hí³ la³juí³² ca³jenh¹³ hi³ ca³náu², hi³ ca³ma³liáu³² hleh³². Jáun² Jesús ca³jienh³ tsá¹nú¹ hí³ ní¹con² mí¹ziú¹³. 16 Jáun² la³jín³² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² ca³juénh² hi³ ca³ja³cáun² lín³² tsí³. Jmí¹jáun² ca³ma³quien² tsú² Dió³², hi³ ca³juáh³:

—Ján² *ti³² jé¹ Dió³² pin³ má²cá²jnia³ ja¹ ní¹ tiauh¹ jnoh¹ lá²!

Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² siáh³:

—jDió³² má²cua³ma³hon³ tsá² joh¹!

17 Hi³ jáun² la³jín³² tsá² hín¹³ tí³ Judea, jí³ tsá² tiáunh¹ la³ cu³ la³ jéin³ jáun², ca³lí³ ní³² hi³ ca³jmú³ Jesús la³ jáun².

**Juan² tsá² jmí¹ zion² tsáu²
jmái² zen² tsáu² ní¹con² Jesús**

(Mateo 11:2-19)

18 Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Juan² né³, ca³chá³ siáh³ la³ji³² jái¹³ hi³ ca³tín¹ Jesús. Jmí¹ li²¹ jáun² ca³teh³ dí² gon³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², 19 hi³ ca³zen³ dí² ní¹con² Jesús hi³ tsa³ngái³ la³ lá²: “¿Hí¹ hnú² uá¹ Tsá² ca³tín¹ já³², ho³ hniáuh³² uá¹ jan¹³ jnoh¹ jan² tsá² siáh³?” 20 Jmí¹

ca³cha³taunh¹ jáun² tsá² hí³ ta³ ní¹ Jesús né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Juan² tsá² zion² hí³ jmái² tsáu² lí²ze³ jnoh¹ hi³ ja³ngái¹³ jnoh¹ ní¹con² hnú² ní¹juáh³ hnú² bíh¹ Tsá² lín³ Cristo, ho³ ní¹juáh³ hniáuh³² uá¹ jan¹³ jnoh¹ tsá² siáh³.

21 Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³jmah³ Jesús juóun³² lín³² tsá² tsáun¹ jí³ tsá² ná¹cán²³ uu³mí²tsí³², jí³ tsá² tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ ní² siáh³; hi³ ca³nia³ tsú² siáh³ mí¹ní¹ tsá² ten³. 22 Jmí¹ li²¹ jáun² ca³záih³ tsú² tsá² cuá²taunh²¹ hí³ la³ lá²:

—Cuá²tánh¹ náh², cuá²zéih³ náh² Juan² la³ cun³ hi³ má²lí²jieh³ náh² jí³ hi³ má²lí²niéih² náh² ní² siáh³; cuá²zéih³ náh² tsú² hi³ tsá² ten³ má²jnia³ ní¹, tsá² hma² má²ní³taunh¹, hi³ má²lain³² siáh³ tsá² jmí¹ ná¹lín³ mí¹uf³ *mí³ho²¹ péin³, hi³ tsá² jmí¹ te³ cua¹ né³, má²nái³² bíh¹, hi³ má²ca³jenh¹³ bíh¹ siáh³ tsá² jmí¹ má²ná¹jún¹, hi³ tsá² tia³mii² né³, má²ná¹nái³² bíh¹ jú¹ chú³² hi³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ liáun³. 23 Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² tiá² lí¹ cha³² hliáun³ néih³ tsí³ hi³ ca³tín¹ jná¹³.

24 Jmí¹ já¹tanh²¹ jáun² tsá² ca³zen³ hí³ Juan² né³, ca³ma³liáu³² Jesús hi³ ca³chá³ jái¹³ hi³ ca³tín¹ Juan² hí³ ní¹con² tsá² tionh² hí³ la³ cu³ la³ jéin³ ní¹ zenh¹, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ dá² jaun³² ca³ní¹jieh¹³ hnoh² ní¹ lí³ hué³² quiéin²? ¿Hí¹ ca³ní¹jieh¹³ hnoh² cáun² hmá² tá² náí² hi³ lí¹ qui² lí¹ jieh²³ cun³quionh³ chí³ juáh¹³? 25 Hi³ ní¹juáh³ tiá² la³ jáun² né³, ¿he³ bíh¹ ca³ní¹jieh¹³ náh²? ¿Hí¹ ca³ní¹jien¹ náh² jan² tsá²núh² quih³² hmih³² hi³ jlánh¹ bí¹ huá¹? Sá¹ní² dú¹ jie³ náh², tsá² ná¹quih³² hmih³² chú³² jnia³ tionh² re² tin² néih³ hñú¹³ tsá² ná¹lín³ re²¹ bíh¹. 26 Hi³ jáun² né³, ¿he³ bíh¹ ca³ní¹jieh¹³ náh²? ¿Hí¹ ca³ní¹jien¹ náh² jan² tí³² jé¹ Dió³²? Qui¹ tson² bíh¹ cu³tí³, tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ lí³ua³

jan² tí³² jē¹ Dió³². 27 Quí¹ nī¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹ja³² jái¹³ hí³ ca³tin¹ Juan² tsá² ziau² hí³ jmái², hí³ juáh³ la³ lá²:

Sá¹ní² jie³, jná¹³ zein²¹ jan² tsá² tsa³can³² jái¹³ tá³ tin² la³ cun³ bí¹ hnú², tsá² hí³ bíh¹ jmu³ hua³jan²¹ jui³² nī¹ cuóh¹³ hnú².

28 Jmí¹ má²lí²chá³² Jesús jái¹³ ní² né³, ca³záih³ siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jná¹³ juanh³² nī¹con² hnoh², hí³ tiá² hin² zian² hí¹ jan² yáh³ tsá² jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bí¹ Juan² ja¹ la³jín³² tsá² ca³lí³zian² nī¹ hué²¹ lá²; tí³la³ cun³ jáun² tsá² tiá² lin¹ nī¹ quien² ja¹ quioh²¹ tsá² má²tionh² jo³cuo² Dió³², tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ quien² la³ cónh³ bíh¹ Juan². 29 Hí³ jáun² la³jín³² tsáu², la³ má²quionh³ *tsá² chí² hmah²¹, tsá² ca³nái³² hí³ jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² Juan², ca³ma³tson² bíh¹ tsú² hí³ Dió³² tin² ra³tsi³² re² héih³², la³ cun³ la³jín³² tsá² ca³ziau³ hí³ Juan² jmái². 30 Tí³la³ tsá² *fariseos má¹ná¹, la³ má²quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹, tsá² tiá² ca³he³ hí³ hí³ ziau³ Juan² jmái², tiá² ca³tí³ yáh³ tsí³ tsá² hí³ la³ cun³ hí³ jmí¹ hníó³ Dió³² jmu³ nī¹con² tsú².

31 Hí³ jáun² né³, ¿hin² dá² tsánh² lí¹³ cunh²¹ jná¹³ quionh³ tsá² zian² jmái¹ hí³ ziaun² dí² lá²? Quí¹ ¿hin² yáh³ tsánh² lí¹³ cunh³ tsú²? 32 Lí¹³ juáh¹³ la³ lá²:

Jmu² tsú² la³jmí¹ jmu² tsá¹mí¹ nī³co¹ já¹ hmah²¹. Ná¹hóh³² tsú² ca³la³ hí³ jéinh³² hlah³, hí³ zaih³² rainh²¹ la³ lá²: “Sa³ tiá² ca³lí³hnáuh² náh² tsan¹³ jmí¹ lí²jiéi¹³ jnoh¹ jáun² hmá² tá² le², hí³ sa³jun³ lí²uoh³ yáh³ hnoh² jmí¹ lí¹jmú¹³ jnoh¹ siáh³ sun¹ ca³tí²¹ jmái¹ hí³ nio² hlah³ tsí³ tsú²”. 33 Juanh³² jná¹³ la³ ní², quí¹ cuan³ Juan² tsá² zion² hí³ tsáu² jmái², tsá² tiá² cúh² hí¹miih²¹, sa³jun³ hính²³ mu² ráu³ mí³ uóun²jieh¹³; hí³ jáun² hnoh² né³ juáh³: “Tsá² hún¹ jmí²chí³ hláinh¹ hnú³ tsí³ bíh¹ hí³”. 34 Jáun² né³, cuan³ siáh³ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun², tsá² cú² tsá² aih³² ná¹, tí³la³ hnoh² né³, juáh³ siáh³: “Í²tsá² jlién³ bíh¹ ní³², hí³ hính²³

siáh³ jmái², tsá² juónh²³ re² quionh³ tsá² ren² tso³ jí³ tsá² chí² hmah²¹ ní² siáh³!” 35 Tí³la³ la³jín³² tsá² cháunh²³ re² chí¹ má²jnia³² hí³ chu²¹ bíh¹ la³jí³² hí³ cháunh²³ tsí³ Dió³².

Jesús tsó³² hnú¹³ Sí¹mu²¹, tsá² fariseo

36 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, jan² tsá² fariseo ca³teh³ Jesús hí³ tsa³jmú³ má³² hnú¹³ dí². Jáun² né³, nēi¹ bíh¹ Jesús hnú¹³ tsá² hí³, jáun² ca³cuá³ nī¹ mesa. 37 Jáun² né³, jan² tsá²mí³ tsá² juón¹, tsá² zian² juú² jáun², ca³lí³ ní³² hí³ Jesús cuá¹jmu² má³² hnú¹³ tsá² fariseo hí³, jáun² nēi¹ hí³ nī¹can³² cáun² tse³ pih²¹ hí³ lí³ cún¹ tiáú² alabastro; hí³ jmí¹ ha²¹ no¹ má²ró³². 38 Hí³ jáun² tsá²mí³ hí³ ca³ta³zanh¹ cu³hna²¹ Jesús, hí³ má²ho²; hí³ jáun² ca³ma³jlih²¹ tsú² ta³ Jesús cun³quionh³ jmí²zfh¹ tain³² nī¹, hí³ jáun² ca³ma³quieín² siáh³ cun³quionh³ jnú²chí¹ hnga². Jmí¹jáun² ca³hen³ tsú² ta³ Jesús, hí³ ca³jñéi³ tsú² siáh³ no¹ má²ró³². 39 Jmí¹ ca³jíe³ jáun² tsá² fariseo tsá² hnú¹³ nī¹ cuá³ tsú² jáun², hí³ jmu² tsá²mí³ hí³ la³ jáun², jáun² ca³lín¹³ tsú²: “Sá¹jmí¹ hí³ tson² jan² tí³² jē¹ Dió³² tsá²núh² ní², jmí¹ lí³tsin² bíh¹ tsú² he³ nī¹ tsá²mí³ dí¹tie²³ ní² cuo², quí¹ tsá²mí³ juón¹ bíh¹ tsá²mí³ ní²”. 40 Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá² fariseo hí³ la³ lá²:

—Hnú² Sí¹mu²¹, zia³² cáun² jái¹³ hí³ juanh²¹ jná¹³ nī¹con² hnú².

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—¿He³ bíh¹ jmí¹ juáh¹³ hnú² Tí³²?

41 Hí³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² ca³chí² quie³ nī¹con² gon³ tsáu². Jáun² né³, jan² tsá² hí³ jmí¹ ren² hnā³ nio² hnā³láu³ héih³² *cú¹tiáú², hí³ tsá² jan² hí³ né³, jmí¹ ren² tu³la³quia³ héih³² cú¹tiáú². 42 Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ní³² tsá² hí³ hí³ tá¹ gon³ tsá² ren² hí³ quie³ tiú²uú² lí¹³ yáh³ ma³hmah¹, jáun² cáun² lí¹ ca³hin³ bíh¹ tsú² cú²jueh³² hí³ jmí¹ ren² tsú². Jáun² né³, juáh¹³ hnú² neh²¹ ¿hin² tsánh² tsá² gon³ hí³ lín²³ hnú²

hi³ tí³ jlánh¹ má²hnio³ lín³² tsá² ca³chí²
hí³ quie^{3?}

⁴³ Hi³ jáun² Sí¹mu²¹ ca³ngái³:

—Len³ jná¹³ tsá² ca³hin³ hliáun³ hi³
jmí¹ ren² bíh¹.

—Tson² bíh¹ cu³tí³ la³ ní² —ca³juáh³
Jesús.

⁴⁴ Tá¹la³ cuá¹jien³² tsú² jáun² tsá²mi³
hí³ né³, ca³záih³ dí² Sí¹mu²¹ la³ lá²:

—Sá¹ní² jien¹ dúh¹ tsá²mi³ lá². La³
cun³ jmí¹ lí¹hú²¹ jná¹³ hñuh³² hnú², tiá²
jmái² lí²cuéh¹ yáh³ hnú² hi³ ren¹ jná¹³
tán², tí³la³ tsá²mi³ lá² má²lí²ma³jli²¹
tán² jná¹³ cun³quionh³ jmí²zfh¹ tain³²
ní¹, hi³ má²lí²ma³quieín² tsú² siáh³
cun³quionh³ jñú²chí¹ hnga². ⁴⁵ Hi³
sa³jun³ lí²hen³ bíh¹ hnú² siáh³ ní³² jná¹³
la³ cun³ hi³ jmí¹ ca³tí²¹ hen³ tsú² jan²
tsá² cuá¹tén¹; tí³la³ tsá²mi³ lá², cun³
tiá² má²lí²tunh³ bíh¹ hi³ hen² tán² jná¹³
la³ cun³ jmí¹ cuan¹ ná¹. ⁴⁶ Ja³bí¹ la³
jáun² tiá² lí²táh¹ yáh³ hnú² no¹ tsáih³
chin³² jná¹³ jmí¹ cuan¹ ná¹, tí³la³ tsá² lá²
né³, má²lí²jñéi³ no¹ má²ró³² tán² jná¹³.

⁴⁷ Jáun² juanh³² jná¹³, uá¹jinh¹ hliáun³
tso³ jmí¹ ren² tsá² lá², tí³la³ má²cá²hin³
bíh¹, quí¹hliá² jlánh¹ hniau³ tsú² jná¹³;
tí³la³ ní¹juáh³ tsá² jmí¹ la³ ren² cú¹pih²¹
tso³, jáun² cú¹pih²¹ bíh¹ hniau³ tsú²
jná¹³ ní¹ má²cá²hin³ tso³ quioh²¹.

⁴⁸ Jáun² Jesús ca³záih³ tsá²mi³ hí³ la³
lá²:

—Má²cá²hin³ bíh¹ tso³ quián¹³ hnú².

⁴⁹ Hi³ jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹
mesa quionh³ tsú² ca³juu³ ca³hlénh³, hi³
ca³juáh³:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² lá², hi³ jáun²
sa³ tsáu¹³ tsáu² máh³ hin²³ tsú²?

⁵⁰ Tí³la³ Jesús cáun² ca³záih³ tsá²mi³
hí³ la³ lá²:

—Má²ca³liáun³ nú² quí¹hi³hliá²
má²nio² cáun² honh² nú². Cuánh² cáun²
hí³ re² hí³ tin².

Tsá²mi³ tsá² má²hon³ Jesús

8 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ñí¹tí² ní¹ngí²
Jesús juú² ní¹ hliáun³, jí³ juú² míh¹
juú² siún¹, la³ má²quionh³ tsú² jáun²
tsá² quian³tun³ hí³ hí³ ní¹can³² jú¹ chu³²,
hí³ ca³ñí¹hléh² ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³²
lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³². ² Ja³bí¹
jmí¹ quionh³ tsú² ma³ jan² tsá²mi³
tsá² má²ca³jmah³ tsú² hí³ jmí¹tin², jí³
tsá² má²ca³huen³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹
hñu³ tsí³ ní² siáh³. Ja¹ tsá²mi³ hí³ jmí¹
hí¹tsau³² Má²réi³, tsá² ja³ juú² Magdalá,
tsá² ca³huen³ hí³ Jesús quiaun³ jmí²chí³
hláinh¹ hí³ jmí¹ tiáunh¹ hñu³ tsí³. ³ Ja³bí¹
jmí¹ hí¹tsau³² siáh³ mí¹ Juánh³ ní²cuo²
tsá² jmái² Chuza tsá² jmí¹ chín¹ hñú¹³
re²¹ Herodes; jí³ tsá²mi³ jmái² Susana
ní², quionh³ siáh³ juóun³² tsá²mi³ ní¹
hná¹ jáun², tsá² jmí¹ má²hon³ Jesús
cun³quionh³ hí³ zia³² quioh²¹.

Jesús jmu² cáun² jái¹³ ca³tin¹ jan² tsá² súh²³ jún²

(Mateo 13:1-17; Marcos 4:1-12)

⁴ Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³cuá³taunh²¹
tsá² zian² juú² ní¹ hliáun³ hí³ ca³cuú²
ca³ngih³² ní¹ cuá³ Jesús. Jmí¹jáun²
ca³jmú³ tsú² cáun² jái¹³ ní¹con² tsá² hí³,
hí³ lí³ la³ lá²:

⁵ —Jmí¹ zian² jan² tsá² ca³ñí¹suh³²
jún² ní¹nái² quioh²¹. Tá¹la³ jmí¹ hí¹súh²³
tsú² jáun² jún² né³, la³ ca³súh³² ca³lá²
hú¹ jui³², hi³ jáun² ca³ha³ ca³zauh³
tsáu², hí³ ca³cúh² siáh³ tan³². ⁶ Ja³bí¹
ca³súh³² siáh³ ca³lá² ní¹ lí³ já¹ quín¹;
jáun² jmí¹ ca³hiá², la³jui³² ca³lí³ quieín²
bíh¹, quí¹hliá² tiá² cuóuh³ yáh³ ní¹ la³
jáun². ⁷ Ja³bí¹ ca³súh³² siáh³ ca³lá² ní¹
la³ hiau² ton², hí³ jáun² la³ má²quionh³
ton² bíh¹ ca³hiá². Jáun² ton² bíh¹ jlánh¹
tia³jui³² ca³qui² cá²cuon³, hí³ jáun²
tiú²uú² cá²cuon³ yáh³ jún² jáun². ⁸ Tí³la³
la³jí³² jún² ní¹ hná¹ jáun² né³ ca³súh³² ní¹
chu²¹ hué³², hí³ jáun² ca³há³² ca³la³ tí³

hña³láu³ máí³ la³ cun³ cá² máí³ jún² hi³
ca³súh³ tsú² jáun².

Jmí¹ má²l²juáh³ Jesús la³ n², jáun²
ca³hléh³ tiá³ hi³ ca³juáh³:

—Ní¹juáh³ tson² tsi²¹ cuáh³ náh²,
jáun² nié² náh²!

⁹ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³mí³ tsá² hain²¹
hí³ tí³ con² tsú² hi³ jmu³ tsú² na²¹
jáí¹³ hi³ má²l²juáh³ jáun². ¹⁰ Jáun² Jesús
ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Hnoh² bíh¹ tsá² ca³tin¹ náh² hi³ lí³
ñíh¹³ jáí¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ ná¹jní¹ ca³tí²¹
ha³ lánh³ rón³² lí³ tónh³² tsáu² jo³cuo²
Dió³²; tí³la³ tsá² ñí¹ hná¹ ní² né³, jí³²la³
tí³ náí³² tsú² cun³quionh³ jáí¹³ hi³ jmu²
bíh¹ jná¹³. Hi³ jáun² uá¹jinh¹ jé²³ tsú²,
tí³la³ cun³ jáun² tá²tonh¹ tsú² la³jmí¹ lí³
tiá² hi³ lí²jé³ bíh¹, hi³ uá¹jinh¹ náí³² tsú²,
tí³la³ cun³ jáun² tiá² ngí²³ yáh³ tsú² siáh³.

**Jesús jmu² na²¹ jáí¹³
ca³tin¹ tsá² súh²³ hí³ jún²**

(Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)

¹¹ ”Jáí¹³ hi³ má²l²juáh³² jná¹³ n²
niéih³ la³ lá²: Jáí¹³ quioh²¹ Dió³² lí³
la³jmí¹ lí³ jún²; ¹² hi³ jáun² tsá² náí³²
jáí¹³ quioh²¹ Dió³² né³, lín³ la³jmí¹ lí³ hú¹
juí³², tí³la³ tsá² hláinh¹ né³ ja³² hi³ quin²³
jáí¹³ jáun² hñu³ tsí³ tsá² hí³; quí¹ ní¹
ca³taunh³ tsú² ta²¹, hi³ jáun² lí³ láun³.
¹³ Jáun² tsá² he² jáí¹³ tia³ juí³² lín³²
né³, hi³ ca³la³ hi³ hiún² lín³² tsí³ jmu²,
tsá² la³ hí³ dá² lín³ la³jmí¹ lí³ ja¹ quín¹
ñí¹ cá³súh²¹ jáun² jún²; tia³ juí³² lín³²
bíh¹ ca³hiá² jmí¹ ca³hiá², tí³la³ cun³ñí¹
hi³ tiá² hliáun³ chí² jmu² chá²³ yáh³,
hi³ jáun² tiá² lí³uén²³. Jáun² uá¹jinh¹
ca³taunh³ tsú² ta²¹ cu³tiá³, tí³la³ jmí¹
ca³lí³ zia³² uu³mí²tsí³² ñí¹con² tsú², tí³
có³² bíh¹ ca³náu². ¹⁴ Ja³bí¹ zian² tsá²
náí³² jáí¹³ quioh²¹ Dió³² lín³ la³jmí¹ lí³
hué³² ñí¹ ca³hiau² ton² ñí¹ cá³súh²¹ jáun²
jún². Tí³la³ tá¹la³ chí¹cuóun² tsú² jáun²
cun³quionh³ jáí¹³ quioh²¹ Dió³², ja³² hñu³
tsí³ tsú² hi³ zain³² hi³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá²,
hi³ má²hiún² tsú² tsí³ quionh³ hi³ jáun²,

hi³ jlánh¹ lí¹ quí² lí¹ cha³² tsú² hliáun³
ñéih³ tsí³ ca³tí²¹ hi³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá²,
hi³ jáun² tiá² hi³ lau³² yáh³ ñí¹con² tsá²
la³ hí³. ¹⁵ Tí³la³ tsá² he² re² jáí¹³ quioh²¹
Dió³² ní¹ má²ca³nái³² né³, lín³ la³jmí¹ lí³
hué³² chu²¹ ñí¹ cá³súh²¹ jáun² jún². Tsá²
la³ hí³ bíh¹ tsá² zánh²³ tiá³ jáí¹³ jáun²,
tsá² cueh³² tsí³, hi³ jáun² loh¹³ hliáun³.

**Jesús jmu² siáh³ cáun²
jáí¹³ ca³tí²¹ cáun² sí²**

(Mateo 5:15-16; Marcos
4:21-25; Lucas 11:33-36)

¹⁶ ”Ní¹juáh³ tsá² héinh²³ sí² hñú¹³, hí¹
jan² yáh³ tsá² la³ hí³ tiá² hi³ jlái²³ sí²
jáun² quioh²¹, sa³jun³ zih³² tsú² ñeh²
jen³; tí³la³ dí²chí³ tsú² chí³cuú² bíh¹ ñí¹
lí¹³ tai²¹ joh¹ tá¹ cáun² ñéih³, hi³ jáun²
jniá³ lí¹³ jeinh²¹ lí³ua³ jan² tsá² hí³ ñéih³.
¹⁷ Quí¹ hí¹ cáun² yáh³ hi³ ná¹hmá¹ tiá²
zia³² hi³ juáh¹³ hi³ tiá² lí¹³ jniá³, hi³ hí¹
cáun² yáh³ siáh³ hi³ ná¹hmá¹ ná¹jní¹ tiá²
zia³² hi³ juáh¹³ hi³ tiá² lí¹³ jñéih³, chau³²
bíh¹ jmáí¹ hi³ lí²ñí³² tsáu².

¹⁸ ”Jáun² né³, quian² náh² hua³hí¹³
hi³ nié² náh² re²; quí¹ ní¹juáh³ tsá²
má²ca³ngí¹³ re², tsá² la³ hí³ tí³ lí³mí¹
hliáun³ ngí¹³ bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá²
re² ngí²³ né³, tsá² la³ hí³ tí³ lí³mí¹ tiú²uú²
ngí¹³ bíh¹ lí³ua³ cáun² hi³ jmí¹ lín²³ tsú²
hi³ má²ngí²³ ca³lá².

**Mí¹ziú¹³ Jesús má²já²jie³
quionh³ tsá¹ rainh²¹**

(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

¹⁹ Hi³ jáun² cuan³ mí¹ziú¹³ Jesús la³
má²quionh³ jí³ tsá¹ rainh²¹ dí² ñí¹ cuá³,
tí³la³ tiá² lí³ yáh³ tónh³² tsú² la³ tí³ ñí¹
cuá³ dí², quí¹ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu²
ná¹ngih³². ²⁰ Jmí¹jáun² ca³nga³ tsáu²
jáí¹³, hi³ ca³juáh³:

—Mí²ziúh² hnú² quionh³ tsá¹ renh²
hnú² tionh² cheih³² ní², hi³ hnió³ tsú²
jé³² hnú².

²¹ Tí³la³ Jesús né³, ca³záih³ tsá²
ná¹ngih³² hi³ la³ lá²:

—Tsá² náí³² jái¹³ quioh²¹ Dió³², hi³ má²tí³² siáh³, tsá² la³ hí³ bíh¹ ná¹lín³ mí²zia³² jná¹³ jí³ jon³ renh² jná¹³ ní² siáh³.

Jesús jmu² hi³ niau²¹ tie³ jmái² jí³ chí³

(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

²² Ca³chó³² cáun² jmái¹ hi³ ca³hi³ Jesús cáun² mu² la³ má²quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²; jáun² ca³záih³ dí²:

—Ma³tsáu¹³ tí³ jo²¹ jmái² ó³².

Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsú². ²³ Tá¹la³ jmí¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú² jáun² né³, ca³cuóun² Jesús hñu³ mu². Jáun² cu³diá²jan² ca³ja³ chí³ tiá³ lín³², hi³ ca³la³ jmí¹ má²hí¹conh³² yáh³ jmái² hñu³ mu², ca³la³ háinh¹³ lín²¹ bíh¹ ca³lí³. ²⁴ Hí³ jáun² ca³ní¹ní¹³ tsú² Jesús, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Tí³², Tí³², hénh³ máh³ má²tsá²hanh³² dí² hñu³ jmái²!

Hí³ jáun² ca³náu² Jesús hi³ ca³jin³ jmái² hí³ ja³² jáun² ma³ cu³ tsin¹ quionh³ chí³, hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ta³no¹ tie³ pih²¹. ²⁵ Jmí¹jáun² ca³záih³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²:

—¿He³ lí³, jáun² sa³ tiú²uú² cáun² ná¹tioh³ honh² hnoh²?

Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, lí¹ ca³ta³ná¹juenh²¹ bíh¹, hi³ ca³juu³ ca³hlénh³ ja¹ hmóu³²:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² ní², hi³ jáun² sa³ lí²quien² máh³ héih³² quioh²¹ tsú² ní¹con² jmái² quionh³ chí³?

**Tsá²nñuh² tiáunh¹ juóun³² lín³²
jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³**

(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

²⁶ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³cha³táunh¹ tsú² hué³² quioh²¹ tsá² Gadara, juú² nio² tí³ jo²¹ jmái², ní¹ jniá³ hué¹³ Galilea. ²⁷ La³ cun³ jmí¹ cuá¹han³ jáun² Jesús hñu³ mu² jáun², ja³ jan² tsá²nñuh² ta³ ní¹, tsá² zian² juú² jáun². Jmí¹ má²ngau³² jmái¹ lín²¹ bíh¹ hí³ tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsá² hí³. Tsá² hí³ tiá²

ha¹ jmí¹ quíh³², sa³jun³ jmí¹ cuá³ hñú¹³, tí³la³ nēih³ jéin³lo¹ táun³ ní¹ tiáunh¹ hla¹ bíh¹ jmí¹ cuá³ tsú². ²⁸ Jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³jén³² jáun² tsá² hí³ Jesús, ca³hóh³² tiá³ lín³², hí³ ca³ní¹dí³jñí³² hí³ ca³jmú³ cuá¹hin³ la³ tí³ hué³², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ ca³tin¹ hñú² quiúnh¹ jná¹³, hñú² Jesús Jon² Dió³² Tsá² cú² juenh²? Mí²³ jná¹³ hí³ ha³ lí² jmú² hñú² hian² honh² ní¹con² jná¹³.

²⁹ La³ ní² ca³juáh³ tsá² hí³ quí¹hliá² má²dí¹jmu² Jesús héih³² hí³ huén³² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsú². Hliáun³ jéin³² má²ca³jmú³ jmí²chí³ hláinh¹ hí³ hian² tsí³, hí³ má²ca³zaunh³ tiá³ quioh²¹ tsú² jmí¹tin², hí³ jáun² uá¹jinh¹ má²ca³hñéi³² tsáu² quioh²¹ tsú² cun³quionh³ hñé¹³ jí³ cá²den¹ná¹ ní², hí³ ca³jmú³ tsú² hua³hí¹³ ní² siáh³, tí³la³ cun³ jáun² ca³ca³ bíh¹ tsú² hí³ jáun²; hí³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ ca³dí³quian³ jmái¹ tsá² hí³ hí³ tsó³² la³ tí³ ní¹ lí³ hué³² quiéin². ³⁰ Jáun² Jesús ca³ngái³ ní¹con² tsá² hí³:

—¿Ha³ lánh³ jmái² hñú²?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Cu³ Nió³ bíh¹ jmái² jná¹³.

Hí³ jáun² la³ jáun² ca³juáh³ tsú² quí¹hí³hliá² jmí¹ tiáunh¹ juóun³² lín³² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsú². ³¹ Jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ ca³hiu³ ca³mí³ lín³² hí³ tiá² ze³ Jesús tí³ hñu³ háunh³. ³² Tsoh² máh³ zeh² có³² jáun² né³, jmí¹ tiáunh¹ juóun³² mí²ní³ hí³ jmí¹ ná¹cúh² háu², jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ né³, ca³hiu³ ca³mí³ hí³ tsa³tiónh³² hñu³ tsí³ mí²ní³ hí³. Jáun² ca³cué³ bíh¹ Jesús jái¹³. ³³ Hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³huén² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ hñu³ tsí³ tsá² hí³, hí³ jáun² ca³ní¹tiónh²¹ hñu³ tsí³ mí²ní³. Jáun² la³jín³² mí²ní³ hí³ ca³cuóun³ cú²hé² lín³² tí³ ní¹ dí¹jñí²³ ní¹ hlah³ lín²¹, jáun² ca³sunh³ chu³ jmái², hí³ jáun² ca³hnúh³² jmái².

³⁴ Jáun² tsá² jmí¹ ná¹jmu² hua³hí¹³ mí²ní³ hí³ ca³cuóun³ jmí¹ ca³jé³ hí³ lí³

la³ jáun², hi³ ja³tanh²¹ hi³ ca³ní¹chá² tí³
 já¹ juú² jí³ ní¹ náí² ní², hi³ má²lí²jíe³
 jáun² la³ jáun². ³⁵ Hi³ jáun² tsá² ca³nái³²
 hí³ jái¹³ jáun² né³, ca³ní¹jíe¹³ ní¹juáh³
 he³ dá² má²lí³², jáun² ca³cha³táunh¹
 la³ tí³ ní¹ zenh¹ Jesús, hi³ ca³jién³²
 tsú² siáh³ tsá² jmí¹ tiáunh¹ hí³ jmí²chí³
 hláinh¹ hñu³ tsí³, hi³ má²cuá¹tón²¹ ta³ ta³
 Jesús, hi³ má²quih³² ha¹, hi³ má²chun¹,
 hã³ tiú²uú² ngo² yáh³. Hi³ jáun² tsá²
 ca³cha³táunh¹ hí³ né³, ca³juénh² lín³²
 bíh¹. ³⁶ Jáun² tsá² ca³jié³ hí³ la³ cun³
 hi³ má²lí³² jáun² ca³chá³ ha³ lánh³ rón³²
 lan³ tsá² jmí¹ tiáunh¹ hí³ jmí²chí³ hláinh¹
 hñu³ tsí³. ³⁷ Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá² hín¹³
 hí³ juú² Gadara la³ jáun² né³, jáun² ca³la³
 ca³juénh² lín³² bíh¹; hi³ jáun² la³jin³²
 tsá² hí³ ca³mí³ hi³ cua³hain³² Jesús hue³²
 jáun² quioh²¹ dí². Hi³ jáun² Jesús ca³hi³
 siáh³ hñu³ mu² hi³ ngah³ juí³² ní¹ ja²¹.
³⁸ Tí³la³ ñeh² bíh¹ hi³ tsánh³² Jesús, jáun²
 tsá² jmí¹ tiáunh¹ hí³ jmí²chí³ hláinh¹
 hñu³ tsí³ ca³hiu³ ca³mí³ ní¹con² Jesús
 hi³ tsó³² dí² quionh³ tsú². Tí³la³ Jesús
 má¹ná¹, ca³hah² jái¹³ hi³ ca³jmú³ héih³²,
 hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

³⁹ —Cuánh² hnú² hñuh³², cuá²chá¹
 la³ji³² la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³ Dió³²
 ní¹con² nú².

Jáun² tsá² hí³ ngah³ hi³ ca³ní¹chá² tí³
 já¹ juú² la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³ jáun²
 Jesús ní¹con² dí².

**Jesús ja³jmah¹ jon² Jairo; hi³ hú¹
 juí³² jáun² né³, lan² siáh³
 jan² tsá²mi³ tsáun¹**

(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)

⁴⁰ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³chánh³² Jesús
 tí³ jo²¹ jmái², hi³ jáun² juóun³² lín³²
 tsáú² ca³heh³ tsú² hí³ hiún² lín³² tsí³,
 quí¹hliá² la³jin³² tsá² hí³ jmí¹ ná¹jaun²
 tsú². ⁴¹ Jmí¹ jáun² ca³chó³² jan² tsá² jmái²
 Jairo, tsá² jmí¹ chín¹ cuáh³² quioh²¹
 tsá² *judíos ní¹ jáun²; jáun² ca³di³jin³²
 hí³ ca³jmú³ cuá¹hin³ la³ tí³ hue³² ta³
 ní¹ Jesús, hi³ ca³hiu³ ca³mí³ dí² hi³

tsó³² tsú² la³ tí³ hñú¹³ dí², ⁴² quí¹hliá²
 jmí¹ má²ní¹jun³ mí¹míh¹ tsá² jan² tán¹
 jon² tsú². Mí¹míh¹ hi³ jmí¹ má²hún¹
 quia³tún³ mii². Tá¹la³ hí¹tsau³² jáun²
 Jesús hñú¹³ tsá² hí³, jmí¹ hí¹tsá²táunh¹
 juóun³² lín³² tsáú² cu³chin¹ cu³hna²¹
 tsú², ca³la³ má²chí¹cuú² chí¹jain³² bíh¹
 tsú².

⁴³ Hi³ jáun² ja¹ ní¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú²
 jáun² né³, jmí¹ hí¹tsau³² jan² tsá²mi³,
 tsá² jmí¹ tsáun¹ hi³ jmí¹ zian² jmí²hán¹
 má²tí³ cun³ quia³tún³ mii². Ca³tsá³² bíh¹
 la³ji³² hi³ jmí¹ zia³² quioh²¹ tsú², tí³la³
 cun³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tí³² mí³ tiá²
 ca³tioh²¹ hi³ jmah³ tsá² hí³. ⁴⁴ Jáun²
 tsá²mi³ hí³ ngau³ tí³ cu³hna²¹ Jesús, hi³
 ca³tí³ dí² cuo² zéi¹ ha¹ tsú²; jáun² la³ cun³
 jmí¹ jáun² ca³hná³ jmí²hán¹ tsá² hí³.

⁴⁵ Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—¿Hin² tsánh² lí²tie³ jná¹³ cuo²?

Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³ton³.

Jáun² Pé¹ ca³juáh³ la³ lá² quionh³ tsá²
 quionh³:

—Tí³, já² la³jin³² tsáú² bíh¹ jmu² hi³
 chí¹cuú² chí¹jain³² hnú², hi³ cuú² hliau²
 tsú² hnú². [Sa³ hin² lí²tie³ jná¹³ cuo² yáh³
 juánh³ nú².]

⁴⁶ Tí³la³ Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Cu³tí³ bíh¹ lí²tie³ jná¹³ jan² tsáú²
 cuo², quí¹hliá² ca³lí³ lei²¹ jná¹³ hi³
 lí²jmú³ ta²¹ pí³ quion²¹.

⁴⁷ Jmí¹ ca³lí³ lieih²¹ jáun² tsá²mi³
 hí³ hí³ tiá² la³ lí¹³ yáh³ hính³², jáun²
 ca³la³ má²juán²³ hi³ má²juénh² ja³ hi³
 ca³ní¹di³jin³², hi³ ca³jmú³ cuá¹hin³ la³
 tí³ hue³² ta³ ní¹ Jesús; hi³ jáun² ca³chá³
 tsú² ní¹ ta³ ní¹ la³jin³² tsáú² hí³ he³
 ca³tí²¹ lí²tí³ dí² cuo² ha¹ Jesús, jí³ he³
 lánh³ rón³² lan³ tsú² siáh³ ca³la³ cun³
 jmí¹ jáun². ⁴⁸ Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²
 ní¹con² tsá²mi³ hí³:

—Hnú² jón³, má²lain³² hnú² quí¹
 cun³ní¹ hí³ lí²cháh¹ nú² cáun² honh².
 Cuánh² hnú² cáun² hí³ re² hí³ tin².

⁴⁹ Tá¹la³ jmí¹ dí¹hleh³² jáun² Jesús,
 cuan³ jan² tsá² hñú¹³ Jairo tsá² chín¹ hí³

cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos, jáun² ca³záih³
dí² Jairo la³ lá²:

—Má²jun² bíh¹ m¹míh¹ jónh³² hnú²,
ha³ lí²uú² ma³tsan¹³ tsí³ Tí³² n².

⁵⁰ Tí³la³ jmí¹ ca³nái³² Jesús jái¹³ jáun²
né³, ca³juáh³:

—Ha³ lí² juenh³, ní¹ jí²¹la³ chá¹ hnú²
cáun² honh² bíh¹, hi³ jáun² lan¹³ jónh³²
hnú².

⁵¹ Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² Jesús hñú¹³ tsá²
hí³ né³, tiá² jái¹³ ca³cuéh³ yáh³ tsú²
tsáu² hi³ tónh³² ñéih³, jí³²la³ Pé¹ quionh³
Jacobo, Juan² ní², jí³ jméi² mí¹ziú¹³
bíh¹ m¹míh¹ hí³ ca³cuéh³ tsú² jái¹³.
⁵² La³jín³² bíh¹ tsá² jmí¹ má²tionh² hí³
jmí¹ ná¹tí² ná¹hóh³² hi³ ná¹ho² ná¹jngih²
hi³ ca³tin¹ m¹míh¹ hí³. Tí³la³ Jesús
ca³juáh³:

—Ha³ lí² uó² náh², ha³ tiá² rá²jún¹ yáh³
m¹míh¹ lá², quí¹ rá²cuóun¹ bíh¹ tsú².

⁵³ Tí³la³ tsá² hí³ né³, lí¹ ca³ju³ ca³ngái³
bíh¹, quí¹hliá² jmí¹ ná¹ñi³² tsú² hi³ cu³tí³
bíh¹ má²rá²jún¹ m¹míh¹. ⁵⁴ Tí³la³ Jesús
cáun² ca³zanh³ bíh¹ cuo² hla¹ m¹míh¹
hí³, hi³ ca³hléh³ tiá³, hi³ ca³juáh³:

—Jmí¹míh¹, náú²!

⁵⁵ Hi³ jáun² ca³jenh¹³ siáh³ m¹míh¹
hí³, hi³ jáun² la³jui³² ca³náu² bíh¹. Hi³
jáun² ca³jmú³ Jesús héih³² hi³ ma³ton³
tsú² m¹míh¹. ⁵⁶ Jáun² lí¹ ca³ta³ná¹jje³²
bíh¹ jméi² mí¹ziú¹³ m¹míh¹ hí³, tí³la³
Jesús ca³jmú³ héih³² hi³ hí¹ jan² yáh³
tiá² hin² hniáuh³² záih³² tsú² ca³tí²¹ hi³
má²lí³² jáun² la³ jáun².

**Jesús zen² tsá² quian³tun³
hi³ tsa³hléh² jú¹ chú³²**

(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)

9 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ngih³ Jesús
tsá² quian³tun³ hí³, hi³ ca³cuéh³ dí²
tsá² hí³ pí³ hi³ lí¹³ huen³ tsú² la³jánh³
dú¹ ní¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³ tsáu²,
jí³ hi³ jmah³ tsú² siáh³ tsá² ná¹tsáun¹
la³jí³² ní¹ m¹uí³; ² jáun² ca³zen³ tsú²
tsá² hí³ hi³ tsa³hléh² jái¹³ ca³tí²¹ ha³
lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo²

Dió³², hi³ tsa³jmah¹ tsú² tsá² tsáun¹ siáh³.
³ Jmí¹jáun² ca³záih³ tsú² tsá² hí³ la³ lá²:

—Hí¹ cáun² yáh³ hi³ quioh²¹ hú¹ jui³²
tiá² hniáuh³² ní¹quiánh¹ náh². Lí² cán²
náh² hmá²hu²¹, sa³jun³ tuh³², sa³jun³
má², hi³ sa³jun³ quie³. Ní¹ jí²¹la³ quián²
ma³ cáun² hmih³² cháú³ bíh¹, tí³la³
lí² cán² tun³ má¹ná¹. ⁴ Jáun² lí³ua³
cáun² hñú³ ní¹ chauh²¹ náh² jáun²,
ní¹ jáun² bíh¹ tianh¹³ náh² ca³la³ ní¹
cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ huen¹³ náh² juú² jáun².
⁵ Ní¹juáh³ ca³cha³taunh¹ náh² ní¹ tiá²
hnió³ tsú² he³ náh², cu³tsa³² huen³ náh²
cú²jueh³² juú² la³ jáun², súh³ náh² hliáú²
quian²¹ tanh¹ ní¹ jáun², hi³ jáun² la³
jáun² lí³ lin¹ hi³ tiá² ca³quiú¹ ca³jéi¹³
náh² tsú².

⁶ Hi³ jáun² jmí¹jáun² já¹taunh²¹ tsú²
juú² ní¹ hliáun³ hi³ ca³ní¹hléh² jú¹
chú³² quioh²¹ Dió³², hi³ jáun² ca³jmah³
tsú² tsá² tsáun¹ ca³la³ jí³² juú² ní¹
ca³cha³taunh¹.

Jmí¹ jun¹ Juan² tsá² ziau² jmái²

(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)

⁷ Hi³ jáun² jmái¹ jáun², Herodes, tsá²
cuá¹lín³ ta²¹ hue¹³ Galilea, ca³lí³ ní³²
la³jí³² hi³ jmu² Jesús; hi³ tiá² jmí¹ ní³²
yáh³ tsú² he³ hniáuh³² lín¹³, quí¹hliá²
ma³ jan² tsáu² jmí¹ ná¹juáh²³ hi³ hla¹
Juan² tsá² jmí¹ zion² tsáu² jmái² bíh¹
má²ca³jenh¹³ ja¹ tsá² má²cá²tsan³; ⁸ hi³
ma³ jan² siáh³ tsá² siánh³ jmí¹ ná¹juáh²³
hi³ Líh³ tsá² jmí¹ lín³ *tí³² jè¹ Dió³² bíh¹
néh¹ hí³, hi³ má²cá²jnia³ siáh³. Ja³bí¹
ma³ jan² tsá² siánh³ siáh³ jmí¹ ná¹juáh²³
hi³ hí³ bíh¹ jan² tsá² jmí¹ lín³ tí³² jè¹ Dió³²
jmí¹tin² lín³², hi³ má²ca³jenh¹³ ja¹ hla¹.
⁹ Tí³la³ Herodes ca³juáh³:

—Huen² bíh¹ jná¹³ ca³jmú³² héih³² hi³
tsa³quieih³ tsú² cun³ ngá¹³ mí¹tái³ láí¹
Juan². Jáun² né³, ħhin² bíh¹ tsánh² tsá²
hí³ hi³ jlánh¹ cha³² tsú² hliáun³ jái¹³
quioh²¹?

Hi³ jáun² hnga² Herodes jlánh¹ jmí¹
hniá¹ hí³ jíen³² Jesús.

Jesús cue³² hi³ cuh³ hñá³ mei²¹ tsáu²

(Mateo 14:13-21; Marcos
6:30-44; Juan 6:1-14)

¹⁰ Jmí¹ cá¹jín²¹ jáun² tí³² tsá² quian³² hí³ jè¹ Dió³² ñí¹ con² Jesús, jáun² ca³chá³ tsú² la³jí³² la³ cun³ hí³ ca³jmú³. Jmí¹ jáun² ca³jan³ Jesús tsá² hí³, hí³ ja³taunh²¹ tsú² tí³ ñí¹ siáh³, ñí¹ má²janh² ca³lá² juú² Betsaida. ¹¹ Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² tsáu² ha³ jinh¹ ngau³ Jesús, jáun² jmí¹ jáun² já¹taunh²¹ tsú² ñí¹ jáun². Hí³ jáun² hiún² lín³² bíh¹ tsí³ Jesús ca³hen³ tsá² hí³, jáun² ca³híeh³ dí² tsá² hí³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² jo³cuo² Dió³², hí³ ca³jmah³ dí² siáh³ tsá² tsáun¹.

¹² Jmí¹ má²ca³hláu³ jáun² né³, ca³ma³janh³² siáh³ tsá² quian³tun³ hí³ ñí¹ con² Jesús hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Chú³² juoh¹ hnú² tsá² ní² hí³ tsa³tánh¹ hí³ tsa³hniáu³ hñú³ jí³ hí³ cuh³ la³jí³² juú² hí³ zia³² la³ cu³ la³ jéin³ ñí¹ tiauh¹ dí² lá², quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² zian² ñí¹ má²janh² lá².

¹³ Tí³la³ Jesús ca³ngái³:

—Hnoh² bíh¹ hniáu³² cueh¹ tsú² hí³ cuh³.

Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:

—Jí³²la³ hñá³ *hí³ cuú²miih²¹ bíh¹ zia³² quiú¹³ jnoh¹ hí³ cónh³ gon³ hma²¹ siáh³. Jí³² uá¹ jáun² bíh¹, ní¹juáh³ hí³ tsá¹lá¹³ jnoh¹ má³² quioh²¹ ca³la³ jín³² tsá² ní².

¹⁴ Tsá² jmí¹ tionh¹ jáun² ñí¹ jáun² jmí¹ tín³ cun³ hñá³ mei²¹ jmáh³la³ tsá²ñuh². Jáun² Jesús ca³záih³ siáh³ tsá² quian³tun³ hí³:

—Jmu³ hnoh² héih³² hí³ tiánh³ tsú² ma³ tu³la³quian³ ma³ quin³² ma³ cun³ nió³.

¹⁵ Hí³ jáun² la³ jáun² ca³jmú³ tsú², hí³ la³jín³² tsú² ca³tiánh³ hué³². ¹⁶ Jáun² jmí¹ jáun² ca³zanh³ Jesús tá¹ hñá³ hí³ cuú²miih²¹ jáun² jí³ tá¹ gon³ hma²¹ hí³, hí³ ca³jíe³ tsú² tí³ hñu³mi³cuú², hí³ ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³². Jmí¹ lí²¹ jáun²

né³, ca³cuéh³ tsú² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hí³ tsóh³ ñí¹ con² tsá² tionh² hí³. ¹⁷ Jáun² ca³la³ jín³² tsá² hí³ lah³ re² má³². Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³jíeh³ tsú² ca³la³ jí³² chí² juoh¹ hí³ ziau³ jáun²; chí² juoh¹ jáun² né³ lí³ quia³tún³ mí²ta².

Pé¹ juáh³ hí³ Jesús bíh¹ Tsá² lín³ Cristo

(Mateo 16:13-19; Marcos 8:27-29)

¹⁸ Ca³chó³² jmái¹ hí³ Jesús jmí¹ cuá¹liéinh³² Dió³² cáun² ñí¹ tí³ có³², hí³ jmí¹ quionh³ tsú² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con². Jmí¹ jáun² ca³ngáih³ tsú² tsá² hí³ hí³ ca³juáh³:

—¿Hin² tsánh² jná¹³ juáh³ tsáu²?

¹⁹ Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Zian² tsá² juáh³ hí³ hnú² bíh¹ néh¹ hla¹ Juan² tsá² tí² zion² tsáu² jmái², ma³ jan² siáh³ tsá² juáh³ hí³ hnú² bíh¹ Líh³, tsá² jmí¹ lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³², hí³ ma³ jan² siáh³ tsá² juáh³ hí³ hnú² bíh¹ néh¹ jan² tí³² jè¹ Dió³² tsá² jmí¹ zian² jmí¹ tin², hí³ má²ca³jenh¹³.

²⁰ Hí³ jáun² Jesús ca³ngái³ siáh³:

—Hí³ hnoh² né³, ¿hin² tsánh² jná¹³ juáh³ hnoh²?

Jáun² né³, Pé¹ ca³juáh³:

—Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ Cristo Tsá² zéi¹ Dió³².

Jesús juáh³ hí³ jún³

(Mateo 16:20-28; Marcos 8:30-9:1)

²¹ Tí³la³ Jesús ca³jmú³ héih³² hí³ hí¹ jan² tiá² hin² hniáu³² záih³² tsú² la³ cun³ hí³ má²lí²juáh³ jáun² Pé¹. ²² Hí³ jáun² ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Ca³tín¹ Jon² tsá²mi³cuóun² hí³ ma³tso² lín³² tsí³. Tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú² quionh³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³, jí³ tí³² liei²¹ ní² siáh³ tiá² quiú¹ tiá² jéin¹³ tsá² hí³, hí³ jngih³ tsú²; tí³la³ ñí¹ má²cá²hni² jmái¹ jáun² má¹ná¹, jenh¹³ bíh¹ tsú².

²³ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³záih³ Jesús la³jín³² tsá² hí³:

—Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ já³² cu³hna³² jná¹³, hniáuh³² chá³² tsú² tí³

có³² la³jí³² hí³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ hnga², hí³ jáun² cuí¹ quián¹³ tsú² crei²¹ quióh²¹, [la³ cun³ hí³ cuéh³² tsú² jáun² tsí³ uá¹jinh¹ ca³la³ ñí¹ ca³cáin³ jmí²chí³ quióh²¹.] hí³ jáun² cuí¹ já² cu³hna³² jná¹³. ²⁴Qui¹ ní¹juáh³ tsá² hnió³ líón³² hnga², tsá² la³ hí³ tí³ tsa³hín³ bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tsa³hín³ cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹ jná¹³ má¹ná¹, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ líáun³. ²⁵Qui¹ ¿ha³ dá² jinh¹ quien² ní¹juáh³ ca³láih¹³ tsú² la³jí³² hí³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá², ní¹juáh³ la³ ja³hín³ bíh¹ jmí²chí³ quióh²¹ tsú² má¹lí³² jáun²? ²⁶Ní¹juáh³ tsá² jmu² heh³ hí³ ca³tin¹ jná¹³ jí³ ca³ti²¹ jái¹³ quion²¹ jná¹³ síáh³, ja³bí¹ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun² jmu¹ heh¹ ca³tin¹ tsá² la³ hí³ ní¹ má¹jaunh³² jná¹³ jáun²; hí³ lí³ lin¹ hí³ quien² jná¹³, jí³ hí³ quien² Ñuh³² jná¹³, jí³ hí³ lin¹ hí³ quien² uá²jaí³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² ná¹chun¹ ní² síáh³. ²⁷Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hí³ zian² tsá² ja¹ ñí¹ tiauh¹ dí² lá² tiá² má²jún³ yáh³ ta³ tiá² má²lí²jé³ hí³ má²cuá³² pí³ quióh²¹ Dió³² ñí¹con² tsá² má²tionh² jo³cuo².

Dió³² jmu² hí³ zan² Jesús

(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

²⁸Jmí¹ má²ñí¹ti²¹ jáun² jña³ jmái¹ hí³ ca³juáh³ Jesús jái¹³ jáun², jáun² ca³ñí¹uu³² tsú² cáun² máh³, hí³ ca³ñí¹lien¹³ Dió³²; jáun² ca³jan³ dí² Pé¹, Jacobo, jí³ Juan² síáh³ hí³ tsa³quionh³ dí² tsi³ máh³. ²⁹Tá¹la³ cuá¹liéinh³² jáun² Jesús Dió³² né³, ca³za² ho¹ñí¹, jí³ ha¹ ní² ca³lí³ tiá² hí³ lí³ síáh³ zín³ lín³². ³⁰Hí³ jáun² cu³diá²jan² ca³jnia³ gon³ tsáu² hí³ ca³juónh³ quionh³ Jesús, hla¹ Moisés quionh³ Líh³. ³¹Tá¹ gon³ jáun² tsá² hí³ jmí¹ ná¹quian³² joh¹ zín³ lín³². Tsá² hí³ ca³juónh³ Jesús quionh³ ca³ti²¹ jmái¹ hí³ jún³ tsú² já¹ juú² Jerusalén. ³²Hí³ jáun² uá¹jinh¹ Pé¹ jmí¹ tioh¹³ lín³² zió³ ñí¹ quionh³ tsá² quionh³, tí³la³ ca³tiánh³ bíh¹ tsú² ná¹ñí¹, hí³ jáun² ca³jíe³ tsú² hí³ ca³lí³ zín³ lín³² Jesús; hí³

ca³jíen³² tsú² síáh³ tá¹ gon³ tsá² tionh² hí³ quionh³ Jesús. ³³Jáun² tsá² gon³ hí³ jmí¹ má²ná¹hah² jái¹³ quionh³ Jesús, tí³la³ Pé¹ né³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², hénh³ ma³ chú³² má²tiauh² dí² ñí¹ lá². Jáun² cuí¹ jmú¹³ jnoh¹ hni³² hñú³reh³, cáun² quián¹³ hnú², cáun² quióh²¹ Moisés, hí³ cáun² síáh³ quióh²¹ Líh³.

Tí³la³ tiá² jmí¹ ñí³² yáh³ Pé¹ he³ dá² dí¹hle³². ³⁴Tá¹la³ dí¹hle³² jáun² bíh¹ Pé¹, ja³ cáun² jnie² ñí¹ tionh¹ tsú² jáun² hí³ ca³tsáinh³² tsú² jí³lin², hí³ jáun² ca³juénh² tsú² jmí¹ ca³ta³tonh¹ jáun² ja¹ jnie². ³⁵Hí³ jáun² ja¹ jnie² jáun² ñí¹ca³hléh³ jan² tsáu² hí³ ní¹juah²¹:

—Tsá² lá² bíh¹ Jón³² jná¹³, Tsá² cuá¹quiánh¹. Niéi² náh² la³ cun³ hí³ juáh³ tsú².

³⁶Jmí¹ ca³nga² jái¹³ jáun² né³, ca³jíen³² tsú² Jesús cuá¹tón²¹ hnga². Jáun² Pé¹ quionh³ tsá² quionh³, hí¹ cáun² yáh³ jái¹³ jáun² tiá² ca³chá³ tsú² jmí¹jáun² ñí¹con² tsá² siánh³ la³ cun³ hí³ lí³ jáun².

Jesús jmah²³ jan² ñú²míh¹

zian² tsá¹ lí¹ jún²³

(Mateo 17:14-21; Marcos 9:14-29)

³⁷Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³jính³² Jesús tsáih³ máh³ jáun² quionh³ tsá² quionh³. Jmí¹jáun² ca³jenh² tsú² juóun³² lín³² tsáu². ³⁸Hí³ jáun² ja¹ tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³hóh³² jan² tsá²ñuh² tiá³ lín³², hí³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², tiá¹ jmúh¹³ hnú² hí³ chú³² hí³ jien¹ nú² tiá³ ñú²míh¹ jón³² jná¹³, jan² tán¹ lá² bíh¹ jón³² jná¹³. ³⁹Qui¹ jan² jmí²chí³ hláinh¹ ja³² hí³ zaunh²³, hí³ jmu² hí³ hóh³² tsú² tiá³, hí³ he² tsú² síáh³ tsá¹ lí¹ jún²³, hí³ hia³² jan³² ho³; ca³la³ hian²³ lín³² tsí³ jmu², tion³ cu³tí³ bíh¹ tun²³ ñú²míh¹. ⁴⁰Má²lí²hiú² lí²mí³ bíh¹ jná¹³ ñí¹con² tsá² hañ²¹ ní² tí³ con² hnú² hí³ jmí¹ chin¹³ tsú² jmí²chí³ hláinh¹, tí³la³ tiá² ca³tioh²¹ yáh³ tsú².

⁴¹ Hi³ jáun² Jesús ca³ngái³:

—[Hnoh² tsá² tiá² ta²¹ táunh²³ náh², tsá² cáun² lí¹ cháunh²³ chih³² la³ siáh³]
¿Jáh³ jmái¹ máh³ hniáuh³² hi³ ngá¹³ jná¹³
quiúnh¹ hnoh², hi³ tion¹ jná¹³ tsin³²?
Ná²jan³² jónh³² tí³ lá².

⁴² Tí³la³ tá¹la³ cuá¹ja³² jáun² nú²míh¹
hí³ ní¹ zenh¹ Jesús, ca³la³ hian² lín³²
bíh¹ tsí³ jmí²chí³ hláinh¹ ca³jmú³ ní¹con²
nú²míh¹, hi³ ca³jmú³ hi³ he¹³ tsá¹ lí¹
jún²³ nú²míh¹ hí³. Tí³la³ jmí¹ ca³jin³
Jesús jmí²chí³ hláinh¹ hí³ né³, la³
cun³ jmí¹jáun² bíh¹ lan³ nú²míh¹ hí³.
Jmí¹jáun² ca³jienh³ tsú² nú²míh¹ hí³
ní¹con² jméi². ⁴³ Hi³ jáun² ca³la³ jí³lin²
tsú² ca³ja³cáun² tsí³ jmí¹ ca³jíe³ pí³
quioh²¹ Dió³².

Jesús juáh³ siáh³ cónh³ hi³ jún³

(Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)

Tá¹la³ jmí¹ ná¹tsá²cáun² jáun² tsí³ tsú²
jí³lin² ca³tí²¹ hi³ má²lí²jmú³ jáun² Jesús
la³ jáun², jáun² ca³záih³ Jesús tsá² hain²¹
hí³ tí³ con² la³ lá²:

⁴⁴ —Náih¹³ hnoh² re² lín³² jái¹³
hí³ juanh²¹ jná¹³ lá²: jná¹³, Jon²
tsá²mí³cuóun², jienh³ tsú² jo³cuo² tsáu².

⁴⁵ Tí³la³ tsá² hí³ né³, hí¹juáh³ tiá²
ca³ngí¹³ bíh¹ he³ dá² jaun³² dí¹juáh²³
tsú², quí¹ tiá² jmí¹ má²zia³² yáh³ jái¹³ hí³
lí¹³ lí³ ngí¹³ tsú², hí³ jmí¹ juénh² tsú² siáh³
hí³ m³² ní¹con² Jesús hí³ jmu³ ná²¹ jái¹³
hí³ má²lí²juáh³ jáun².

¿Hin² bíh¹ tsánh² jlánh¹ quien²?

(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)

⁴⁶ Hi³ jáun² né³, tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
tsú² ca³ma³liáu³² hi³ quiú² táinh²³ hí³
hin² bíh¹ tsánh² jlánh¹ quien² já¹ hmóu²¹
tsú² jáun². ⁴⁷ Tí³la³ Jesús ca³lí³tsin²
hí³ ha³ lánh³ ná¹lín²³ tsá² hí³, jáun²
ca³can³ dí² jan² tsá¹míh¹ hí³ ca³zinh³ dí²
cu³héin¹; ⁴⁸ jmí¹jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Lí³ua³ jan² tsá² hen³ tsá² tsá¹míh¹ la³
lá² chá³² jná¹³, má²lí²he³ jí³ jná¹³ bíh¹
tsú² jaun³². Hi³ ní¹juáh³ tsá² he³ jná¹³

né³, ja³bí¹ la³ jáun² má²lí²hen³ tsú² siáh³
Tsá² ca³ze³ jná¹³. Quí¹ tsá² tiá² lin¹ ní¹
quien² ja¹ ní¹ tionh¹ hnoh² ní², tsá² la³
hí³ bíh¹ tí³ jlánh¹ quien².

**Ní¹juáh³ tsá² tiá² hau² jnoh¹,
tsá² quiúnh¹ jnoh¹ bíh¹ hí³**

(Marcos 9:38-40)

⁴⁹ Hi³ jáun² Juan² ca³záih³ Jesús:

—Tí³², má²lí²neh²¹ jnoh¹ jan² tsá²
huen² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu²
la³juah²¹ dú¹ cun³quionh³ héih³² quián¹³
hnú², jáun² má²lí²jmú¹³ jnoh¹ héih³² hí³
tiú²uú² jmu³ tsú² la³ jáun², quí¹hliá² tiá²
ngí³² yáh³ tsú² quiúnh¹ dí².

⁵⁰ Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—Ha³ lí² jmu² náh² héih³² la³ ní², quí¹
ní¹juáh³ tsá² tiá² hau² náh², tsá² hen² tí³
con² bíh¹ náh² tsá² la³ hí³.

Jesús jin²³ Jacobo quionh³ Juan²

⁵¹ Jmí¹ má²ní¹chau²¹ jáun² jmái¹ hí³
má²tsánh³² Jesús tí³ hñu³mí³cuú², jáun²
ca³chá³ tiá³ tsí³ hí³ tsó³² la³ tí³ já¹
juú² Jerusalén. ⁵² Jáun² ca³zen³ dí² tsáu²
chí¹ján³ ní¹ nio¹ cáun² juú² míh¹ hín¹³
tí³ Samaria hí³ tsa³hniáu³ la³jí³² la³ cun³
hí³ lí³ hniáu³². ⁵³ Tí³la³ tsá² juú² jáun²
má¹ná¹, tiá² ca³hen³ yáh³ Jesús, quí¹hliá²
ca³lí³tsin² tsú² hí³ Jesús má²hún¹ jui³²
hí³ tsó³² tí³ Jerusalén bíh¹. ⁵⁴ Jmí¹ ca³jíe³
jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús, la³
cun³ Jacobo jí³ Juan² ní², hí³ jmu² tsá²
juú² jáun² la³ jáun², jáun² ca³juáh³:

—Hnú² Tí³² ¿tí¹ hnáu² hnú² hí³
jmú¹³ jnoh¹ héih³² hí³ já³² sí² tí³
hñu³mí³cuú² hí³ tsán¹³ tsá² juú² ní², [la³
cun³ ca³jmú³ jáun² Líh³ tsá² jmí¹ lín³ hí³
tí³² jè¹ Dió³²]?

⁵⁵ Jáun² Jesús ca³jíe³ tí³ ní¹ tionh¹ tsú²
hí³ ca³jin³ dí² tá¹ gon³ tsá² hí³, [hí³
ca³juáh³:

—Jun³juáh¹³ la³ ní² yáh³ jmí¹ hniáu²¹
lín¹³ hnoh². ⁵⁶ Quí¹ jun³juáh¹³ jáun²
yáh³ cuan³ jná¹³, Jon² tsá²mí³cuóun², hí³

má¹tsán¹³ jná¹³ tsáu², tí³la³ cuan³ jná¹³
 hi³ tí³ lion¹ bíh¹ jná¹³ tsú²].
 Jáun² juú² siáh³ bíh¹ cú²jueh³²
 ja³taunh²¹ tsú².

**Tsá² jmí¹ hnió³ tsa³táunh¹
 quionh³ Jesús**

(Mateo 8:19-22)

⁵⁷ Tá¹la³ jmí¹ hí¹tiáunh¹ tsú² jáun²
 jui³², ca³hléh³ jan² tsáu² ní¹con² Jesús hí³
 ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², ñe¹ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹
 hnú² lí³ua³ cáun² ní¹ cuóh¹³ hnú².

⁵⁸ Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jáh³ zia³² tá²hláu² quioh²¹ bíh¹ cuo²,
 hi³ zia³² bíh¹ siáh³ zá² quioh²¹ tan³²;
 tí³la³ Jon² Tsá²mí³cuóun² má¹ná¹, tiá²
 zia³² yáh³ ñí¹ lí¹³ jnioh¹³.

⁵⁹ Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús jan² tsá²
 siánh³ siáh³:

—Ñá³² cu³hna³² jná¹³.

Tí³la³ tsá² hí³ né³, ca³ngái³:

—Tí³², cué¹ tín² jái¹³ hí³ ñí¹hón²¹ jná¹³
 ñuh³² [ní¹ má¹jun²].

⁶⁰ Tí³la³ Jesús né³, ca³záih³ tsá² hí³:

—Tsá² ná¹jún¹ [ní¹con² Dió³²] cu¹
 cha³hón³² hla¹ rainh²¹, tí³la³ hnú² ca³tín¹
 cuá¹ngái¹ jú¹ chú³² ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³²
 lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³².

⁶¹ Hí³ jáun² ca³juáh³ jan² tsá² siánh³
 siáh³:

—Hnú² Tí³², jná¹³ hnó³² ñe¹ quiúnh¹
 hnú², tí³la³ cué¹ tín² jái¹³ hí³ ñí¹háih¹
 jná¹³ jái¹³ ní¹con² tsá² tionh² hñú³².

⁶² Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Lí³ua³ jan² [tsá² má²liáu³² ta²¹
 quioh²¹, lín³ la³jmí¹ lín³ jan²] tsá² quiáh²
 hue³² quionh³ cuá¹juí²; ní¹juáh³ cá² ní¹
 jé²³ tí³ cu³hna²¹ bíh¹ tsú², jáun² tsá² la³
 hí³ tiá² lí¹³ yáh³ hí³ jo³cuo² Dió³², [quí¹
 jan² tsá² hliah²³ tá¹³ bíh¹ lín³ tsú²].

**Jesús zen² hnaih³² nio² quiún³ tsi²¹
 quian³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²**

10 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³quianh³
 siáh³ Jesús hnaih³² nio² quiún³

tsi²¹ quian³ tsá² siánh³ siáh³, hí³ jáun²
 ma³ gon³ tsá² hí³ ca³zen³ dí² la³jí³² juú²
 ñí¹ ca³tí²¹ tsó³² dí² hnga². ² Jmí¹jáun²
 ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Hliáun³ cu³tí³ bíh¹ hí³ má²ca³láu²,
 tí³la³ cú¹pih²¹ bíh¹ tsá² jmu² ta²¹ zian².
 Hí³ jáun² né³, hiú¹ mí¹ náh² ñí¹con²
 Tsá² quioh²¹ hí³ má²ca³láu² jáun²,
 hí³ cu¹ zen¹ tsú² tsá² ja³quiaun² hí³
 má²ca³láu² jáun² quioh²¹. ³ Cuá²táunh¹
 hnoh² ta³né³²; tí³la³ sá¹ní² jie³ tín², jná¹³
 zei²¹ hnoh² hí³ ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lín³
 *já¹ziáh² míh¹ tionh² ja¹ tsí²nái¹. ⁴ Ha³
 lí² cán² náh² tuh³², sa³jun³ chí² láu²
 tloh³ quie³, sa³jun³ tuh³² tloh³ ta³ tsú².
 Tiá² hniáuh³² cuá¹ma³léh¹³ hnoh² siáh³
 hú¹ jui³² hí³ lienh¹ hnoh² tsáu². ⁵ Hí³
 jáun² lí³ua³ cáun² hñú³ ní¹ chá¹táunh¹
 náh² jáun², juoh¹ náh² tsá² hñú¹³ la³
 lá²: “Cu¹tí³ tionh² bíh¹ hnoh² cáun² hí³
 re² hí³ tín²”. ⁶ Hí³ ní¹juáh³ zian² tsá²
 ca³tín¹ tiánh³ cáun² hí³ re² hí³ tín² ní¹
 jáun², jáun² lí¹³ bíh¹ tiánh³ tsú² tie³
 cun³quionh³ jái¹³ hí³ hléh¹³ hnoh² jáun²;
 tí³la³ ní¹juáh³ tiá² zian² tsá² la³ hí³,
 jáun² ní¹con² hmóu³² bíh¹ hnoh² jmu³
 ta²¹ jái¹³ hí³ hléh¹³ náh² jáun². ⁷ Cáun²
 tán¹ hñú³ bíh¹ hniáuh³² cuá¹tianh³
 náh²; cáun² cuá²cú¹ cuá²hính³ náh²
 lí³ua³ cáun² hí³ cue³² tsú² ní¹ jáun²,
 quí¹ jan² tsá² jmu² ta²¹, cun³ ca³tín¹ he³
 bíh¹ hmah²¹ quioh²¹. Ha³ lí² cua³jnioh²
 náh² tí³ hlá² tí³ ní². ⁸ Hí³ jáun² né³,
 lí³ua³ cáun² juú² ní¹ he³ tsú² hnoh²,
 quiéih³ náh² la³ cun³ má³² hí³ cue³²
 tsáu². ⁹ Jmah²¹ náh² tsá² ná¹tsaun¹ ní¹
 jáun², hí³ zéih³ náh² siáh³ tsáu² la³ lá²:
 “Dió³² má²cuá¹hinh²³ tsáu² jo³cuo²”.
¹⁰ Tí³la³ lí³ua³ cáun² juú² ní¹ tiá² he³
 tsú² hnoh², cuá²tianh³ náh² já¹ hñú³, hí³
 juáh¹³ hnoh² la³ lá²: ¹¹ “Hí¹ la³ tí³ hliáu²
 quian²¹ ta³ yáh³ jnoh¹ má²súh¹³ ta³né³²,
 hí³ jmú¹³ jnoh¹ lín¹ hí³ má²tionh² hnoh²
 ní¹ háinh¹³. Tí³la³ cu¹ ná¹ñíh¹ náh², hí³
 jmí¹ má²ca³lí³zia³² bíh¹ jái¹³ hí³ jmí¹
 lí¹³ heh³ náh² Dió³²”. ¹² Juanh³² jná¹³

siáh³ ñí¹con² hnoh² hi³ tí³ cú¹pih²¹ bíh¹
ma³tso² tsá² jmí¹ zian² juú² Sodoma tsí³
la³ cun³ bíh¹ tsá² zian² juú² ñí¹ tiá² he³
tsú² hnoh².

Tsá² juú² tiá² nieh³

(Mateo 11:20-24)

13 „Jlánh¹ juon²³ hnoh² tsá² juú²
Corazín! Jlánh¹ juon²³ siáh³ hnoh², tsá²
juú² Betsaida! Quí¹ sá¹jmí¹ hi³ ca³lí³
la³ji³² hua³jueh³² ja¹ tsá² jmí¹ zian²
juú² Tiro jí³ juú² Sidón dúh¹, la³jmí¹
má²lí³² ní² ja¹ quián¹³ hnoh², hi³ jáun²
má²hia³ jáun¹³ máh³ jmí¹ má²ca³za³ tsú²
jmí¹ tsí³, hi³ jmí¹ má²ca³jmú³ tsú² lin¹
cun³quionh³ hi³ jmí¹ quíh²¹ tsú² jáun²
tú²cho¹, jí³ hi³ jmí¹ sén²¹ tsú² siáh³ jua²
hmóu³². 14 Hi³ jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh²
tsí³ hi³ má¹tsoh¹ hnoh² honh² má¹tí³ ñí¹
ra³tsí³² Dió³² héih³², la³ cun³ bíh¹ tsá²
jmí¹ zian² jáun² jmí¹tin² já¹ juú² Tiro
quionh³ juú² Sidón. 15 Hi³ hnoh² siáh³
tsá² juú² Capernaum, ħí¹ ná¹lín²³ hnoh²
hi³ cuá¹tánh¹ náh² hñu³mi³cuú²? Hnoh²
dá² cuá¹tánh¹ la³ tí³ quiu³juóu³² bíh¹.

16 „Jáun² né³, hnoh² má¹ná¹, ní¹juáh³
tsá² náí³² jáí¹³ quián¹³ hnoh², ja³bí¹ náí³²
tsú² siáh³ jáí¹³ quion²¹ jná¹³; tí³la³ tsá²
tiá² he³ jáí¹³ quián¹³ hnoh² má¹ná¹, ja³bí¹
jná¹³ siáh³ tiá² he³ tsú². Hi³ jáun² tsá² tiá²
he³ hí³ jná¹³, ja³bí¹ tiá² hen³ tsú² siáh³
Tsá² ca³ze³ jná¹³.

**Jmí¹ cuá¹tanh²¹ siáh³ tsá² hñaih³² nio²
quiún³ tsí²¹ quián³ hí³ ñí¹con² Jesús**

17 Jmí¹ cá¹jính²¹ jáun² tsá² hñaih³² nio²
quiún³ tsí²¹ quián³ hí³ tí³ ñí¹con² Jesús,
ca³la³ hi³ tsah³ lín³² tsú² ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³², hí¹ ca³la³ tí³ jmí²chí³
hláinh¹ máh³ má²tí³² héih³² hi³ jmu³²
jnoh¹ cun³quionh³ héih³² quián¹³ hnú².

18 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Ján³, ca³jien¹ jná¹³ *Satanás hi³
ca³tánh³ hñu³mi³cuú² la³jmí¹ tai³² sí²

quioh²¹ miíh³². 19 Jáun² sá¹ní² jie³,
má²ca³cué³ jná¹³ pí³ quián¹³ hnoh² hi³
lí¹³ han¹³ hnoh² jáh³hláinh¹ jí³ hñú³
ní² siáh³, hi³ lí¹³ jmúh¹³ hnoh² hi³
tiá² quien² pí³ quioh²¹ tsá² hláinh¹, hi³
hí¹ cáun² tiá² hi³ lí¹ quiunh²¹ hnoh².
20 Tí³la³ ha³ lí² ma³hiún¹³ náh² honh²
cun³ñí¹ hi³hliá² jmí²chí³ hláinh¹ má²tí³²
héih³² quián¹³ náh², tí³la³ ma³hiún¹³
náh² honh² cun³ñí¹ hi³hliá² má²tón³² hi³
jmái² náh² ñí¹ sí² rón³² hñu³mi³cuú² bíh¹.

Jesús jlánh¹ tsah³

(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

21 Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³jmú³
Jmí²chí³ Chun¹ hi³ ma³hiún² lín³² Jesús
tsí³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tia²¹, Tsá² lín³ nú² Juo¹³
tsá² zian² hñu³mi³cuú² jí³ tsá² zian² ñí¹
hue²¹ lá² ní² siáh³, cué²³ jná¹³ tiá¹hmah¹
quí¹hliá² ca³hmáh¹ hnú² jú¹ tson², hi³
jáun² tiá² lí¹³ há¹ ngí¹³ tsá² quia³lín³ jmí¹
tsí³, jí³ tsá² ní² tsá² lieih²¹ ní² siáh³; tí³la³
ñí¹con² tsá² tsí³ tsá² juí³ bíh¹ ca³niah²¹
hnú² jú¹ tson² jáun². Ján³, quí¹ la³ jáun²
jlánh¹ re² tí³ honh² hnú² Tia²¹.

22 „Sá¹ní² jie³ náh², jo³uón³² jná¹³
má²ca³chá³ Nuh³² jná¹³ ca³la³ jí³lí³².
Hnga² bíh¹ Dió³² cuóun³² hin² tsánh²
Jon², hi³ hnga² bíh¹ Jon² tsú² ñí³² hi³ hin²
tsánh² Jméi², hi³ lí³ua³ jan² tsá² hnió³ dí²
ma³jnia² Jméi² ñí¹con² siáh³, lí³ cuóun³²
bíh¹ tsú² Jméi² dí².

23 Jáun² ñí¹ tí³ có³² ca³liéinh³² Jesús
tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³juáh³:

—Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² jie²³ la³ cun³
hi³ má²ná¹jéh³² hnoh². 24 Quí¹ juo³ jná¹³
hnoh² la³ lá²: hi³ juóun³² tsá² ca³lín³ *tí³²
jé¹ Dió³², jí³ tsá² ca³lín³ re²¹ hue³² lá² ní²,
jmí¹ hniá¹ jie³ la³ cun³ hi³ jéh³² hnoh²
lá², tí³la³ tiá² ca³lí³ yáh³ jie³ tsú²; hi³ jmí¹
hniá¹ siáh³ ne³ la³ cun³ hi³ naih³² hnoh²
lá², tí³la³ tiá² ca³lí³ yáh³ ne³ tsú².

Héih³² hi³ jlánh¹ bíh¹ quién²

(Mateo 22:34-40; Marcos 12:28-34)

25 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, jan² tí³² liei²¹ cá³ní¹cá² ní¹lian² Jesús, hi³ cá³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³², ¿he³ bíh¹ hniáuh³² jmu¹ jná¹³, hi³ jáun² lí¹³ lí³ zian² jná¹³ la³ cun³ jmí¹hi³nio²?

26 Jáun² Jesús cá³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—¿Ha³ lánh³ rón³² rá¹juáh³ ní¹ liei²¹ dúh¹? ¿He³ bíh¹ hi³ má²cá³híh³ nú² ní¹ Sí² dúh¹?

27 Jáun² tí³² liei²¹ hí³ né³ cá³ngái³, hi³ cá³juáh³:

—La³ lá² rá¹juáh³: “Ma³hno¹ Dió³² Juóuh³² cá³la³ jonh³ jmí¹ honh², cun³quionh³ jmí²chí³ quián¹³, jí³ la³ jí³² pí³ quián¹³ nú² ní², jí³ la³ jí³² hi³ lín²³ hnú² ní² siáh³, hi³ ma³hno¹ siáh³ tsá²mi³cuóun² renh² cá³la³ jmí¹ hno³ nú² huen²”.

28 Jáun² Jesús cá³ngái³ siáh³:

—Jú¹ tson² bíh¹ hi³ má²lí²juah²¹ hnú² ní². Jmu³ hnú² la³ ní², hi³ jáun² lí¹³ zian² nú² cun³ jmí¹hi³nio².

Jesús cha³² jái¹³ cá³tin¹ jan² tsá² chun¹ hín¹³ tí³ hué³² Samaria

29 Tí³la³ tí³² liei²¹ hí³ jmí¹ hnió³ ren³ ní¹, hi³ jáun² cá³záih³ Jesús la³ lá²:

—¿Hin² dá² tsá² hí³, tsá²mi³cuóun² renh² jná¹³?

30 Jmí¹jáun² cá³ngái³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² cuá²han³ já¹ juú² Jerusalén hi³ ngau³ tí³ juú² Jericó. Hú¹ juí³² jáun² né³ cá³quieh³ tsá² háin², hi³ cá³háin³ tsú² la³ jí³² hi³ quioh²¹ tsú², la³ má²quionh³ ha¹ tsú² ní² siáh³. Cá³qui³ cá³pan³ tsú² tsá² hí³ cá³la³ ja³háin³ cun³ jún¹. 31 Jmí¹jáun² cá³nga² jan² mí²tsáu² có³² ní¹ jáun²; tí³la³ jmí¹ cá³jién³² tsú² jáun² tsá² rón³² hí³ hué³², jáun² cáun² cá³nga³ cú²tso² he² ní¹ bíh¹ mí²tsáu² hí³. 32 Jmí¹ lí²¹ jáun², cá³nga² siáh³ jan² tsá²

*levita. Jmí¹ cá³jién³² tsú² jáun² tsá² rón³² hí³, siáh³ bíh¹ siáh³ cáun² he² ní¹ tsá² hí³ cá³nga³. 33 Tí³la³ jmí¹ cá¹chó²¹ jan² tsá² hín¹³ tí³ Samaria ní¹ rón²¹ jáun² tsá² hí³ né³, tsá² hí³ bíh¹ jlánh¹ cá³ja³ mií³ tsí³. 34 Jáun² néi¹ tsú² tí³ ní¹ rón²¹ jáun² tsá² hí³, jáun² cá³jñéi³ tsú² cá³lá² no¹ quionh³ mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³ ní¹ cá³cuíh³ quioh²¹ tsú², hi³ jáun² cá³hñéi³² tsú² siáh³ quionh³ hná¹ hmih³². Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cá³zion³ tsú² tsá² hí³ cu³hna²¹ jáh³ joh¹, jáun² cá³jón³² dí² tí³ ní¹ zeh² cáun² hñú³ ní¹ jnioh² tsáu²; hi³ jáun² ní¹ jáun² cá³jmú³ tsú² hua³hí¹³. 35 Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, tsá² hín¹³ hí³ tí³ Samaria cá³cué³ tun³ *cú¹tiáú² ní¹con² tsá² hñú¹³ ní¹ jáun², hi³ cá³záih³ dí² tsú² la³ lá²: “Jmu³ hnú² tiá³ hua³hí¹³ tsá²ñuh² lá², hi³ ní¹juáh³ cá³cáin³ hliáun³ quie³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ lí²cué³ jná¹³ ní², má¹hmah²¹ bíh¹ jná¹³ má¹cá²jính³² jná¹³ lá²”.

36 Hi³ jáun² Jesús cá³ngái³ ní¹con² tí³² liei²¹ hí³ la³ lá²:

—Cu¹ neh²¹, ¿hin² bíh¹ tsánh² tsá² gáun³ hí³ lín²³ hnú² hi³ lín³ tsá²mi³cuóun² rainh²¹ tsá² cá³cuíh³ hí³ hi³ cá³jmú³ jáun² tsá² háin²?

37 Jáun² tí³² liei²¹ hí³ cá³juáh³:

—Tsá² cá³ja³ hí³ mií³ tsí³ ní¹con² tsá² hí³ bíh¹.

Jáun² Jesús cá³záih³ tsú²:

—Cuánh² hnú², cuá²jmú³ la³ jáun².

Jesús tsó³² hñú¹³ mí¹ Marta jí³ Má²réi³

38 Jáun² Jesús ngau³ juí³² má²hún¹, hi³ cá³chó³² cáun² juú² míh¹. Jmí¹ cá¹chó²¹ Jesús ní¹ jáun², cá³he³ jan² tsá²mi³ jmái² Marta. 39 Jmí¹ zian² jan² tsá²mi³ rainh²¹ Marta hí³ hi³ jmái² Má²réi³. Jáun² Má²réi³ hí³ cá³cuá³ hué³² ta³ ní¹ Jesús, hi³ cá³nái³² dí² jē¹ tsú². 40 Tí³la³ Marta hí³ jlánh¹ tiá³ siaun³² cá³jmú³ hua³jan²¹ má³², jáun² cá³ní¹lien¹³ Jesús, hi³ cá³juáh³:

—Hnú² Tí³², ζtia¹ lín²³ hnú² hi³ renh² jná¹³ nř² zeh² jná¹³ huen² tán¹, hi³ jáun² jo³uón³² huen² bíh¹ jná¹³ má²ta³no¹ ca³la³ jř³² ta²¹? Zéih³ hnú² tiá³ hi³ cu¹ ja³ma³hau³ jná¹³.

⁴¹ Tí³la³ Jesús ca³ngái³:

—Hnú² Marta, jlánh¹ hliáun³ hi³ dí¹cháunh²³ chinh³² hnú², hi³ jlánh¹ hi³² honh² hnú² ta²¹ hi³ ñi³jmuh³². ⁴² Tí³la³ cáun² tán¹ bíh¹ hi³ jlánh¹ quien² zia³². Má²rei³ lá² má²lí²quiáh³² hi³ jlánh¹ bí¹ quien², hi³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ quin³.

**Jesús má²ta² ha³ lánh³
liéinh³² tsú² Dió³²**

(Mateo 6:5-15; 7:7-11)

11 Jm¹lí²¹ jáun² né³, ca³cho³² cáun² jmái¹ hi³ zia³² cáun² ñí¹ jm¹ cuá¹liéinh³² Jesús Dió³². Jm¹ má²lí³² jáun² né³, ca³juáh³ jan² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² tsú² la³ lá²:

—Hnú² Tí³², ζtia¹ híeh¹³ hnú² jnoh¹ ha³ lánh³ rón³² hniáuh³² lienh¹ jnoh¹ Dió³², la³jm¹ ca³ma³tín² jáun² hla¹ Juan² tsá² jm¹ hain²¹ hi³ tí³ con²?

² Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹ má¹ca³lien¹ hnoh² Dió³², juáh¹³ hnoh² la³ lá²:

Hnú² Tia²¹, [Tsá² ñih³ hnú² hñu³mi³cuú²,]

cá² ñí¹ hi³ chu²¹ cu¹ ná¹chan¹ hi³ jmái² hnú².

Cu¹ chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ la³jín³² tsáu² tónh³² jo³cuonh² hnú².

[Cu¹ lí¹³ bíh¹ ñí¹ hué²¹ lá² la³ cun³ hi³ hnáuh² hnú² jmúh¹³, la³jm¹ lí³ hñu³mi³cuú².]

³ Cué¹ tiá³ má³² hi³ hniáuh³² quiú¹³ jnoh¹ cun³ jmá² cun³ jnia³².

⁴ Chin³² tiá³ honh² ca³tí²¹ tso³ hi³ má²lí²jmú¹³ jnoh¹,

la³jm¹ chin²³ jnoh¹ tsí³ la³ cun³ hi³ má²ca³hliánh² tsáu² ñí¹con² jnoh¹.

Ma³hau¹ tiá³ jnoh¹ hi³ tiá² ca³ tiá² lau³ jnoh¹ tsá² hláinh¹,

[liau¹ tiá³ jnoh¹ ñí¹con² pí³ quioh²¹ tsú²].

⁵ Jm¹jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Jmú¹³ jái¹³, hi³ hnú² zian² jan² há²mei²¹ joh², hi³ ta³ hua² né³ cuóh¹³

nú² hñú¹³ tsú² hi³ cuá¹zéih³ nú² la³ lá²:

“Hnú² há²mei²¹ quiú¹³, jmu³ tiá³ hi³ chú³², cué¹ tiá³ hni³² hi³ quiú¹³, ⁶ qui¹

jan² há²mei²¹ joh² jná¹³ hún¹ jui³² hi³ cun³ cuan³ hñu³² jná¹³, hi³ hí¹ cáun² yáh³

tiú²uú² hi³ zia³² hi³ jm¹ lí¹³ jein²¹ jná¹³ ñí¹con² tsú²”.

⁷ Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ nga³ la³ tí³ ñéih³, hi³ juáh³ la³ lá²: “Lí²uú²

ma³tsán¹³ tsin³² jná¹³, qui¹ má²chí¹ jnai³² bíh¹ ho³hñú¹³, má²rá²cuóun¹ bíh¹ jná¹³

quiúnh¹ tsá¹míh¹ jón²¹; ha³ tiú²uú² lí¹³ yáh³ no¹ jná¹³ hi³ zia³² hi³ cué¹³”.

⁸ Hi³ jáun² juanh³² jná¹³, uá¹ jáun² la³ jáun² tiá² jm¹ ñí¹cué²¹ hnú² tsá² hi³ hi³ mih³²,

uá¹ jin¹ tsá² juónh³² hnú² re² quiúnh¹, tí³la³ cun³ñí¹ hi³ hnú² jlánh¹ hiú² mih³²,

hi³ jáun² nó³² bíh¹ tsú² hi³ cué³² la³jř³² hi³ hnáuh² hnú².

⁹ Hi³ jáun² la³ lá² juanh³² jná¹³: Mí¹ náh² ñí¹con² Dió³², hi³ jáun² hian³ náh². Hniauh² náh², hi³ jáun²

chanh¹ náh². Hléh¹ náh² ho³hñú¹³, hi³ jáun² niá³² tsú².

¹⁰ Qui¹ ní¹juáh³ tsá² mi³² ñí¹con² tsú², hiáuh²³ bíh¹ tsú²; ní¹juáh³ tsá² hnah² choh²³ bíh¹; hi³ ní¹juáh³ tsá² hleh³² ho³hñú¹³ né³, niá²³ bíh¹.

¹¹ ”Hnoh², tsá² zian² jónh³², ζhin² dá² tsánh² hnoh² tiá³ honh² náh² hi³ cueh¹

cá² mái³ quin¹ jónh³² ní¹juáh³ hí¹miih²¹ bíh¹ la³ cuá¹mi³²? Ho³ ní¹juáh³ cuá¹mi²

jan² juo¹³, ζhí¹ tiá³ honh² náh² hi³ cuen¹³ jan² jáh³hláinh¹? ¹² Ho³ ní¹juáh³ jónh³²

náh² mi³² cá² mái³ mi³ jlái², ζhí¹ lí¹³ cuen¹³ náh² jan² hñu³? ¹³ Hi³ jáun² né³,

ní¹juáh³ tu³bí¹ hnoh² yáh³ tsá² tiá² chun¹ náh², tín² bí¹ náh² cué¹ hi³ chu²¹ ñí¹con²

jónh³², hi³ jáun² tiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² cuen³ Jméi² dí² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú² Jm¹chí³ Chun¹ ñí¹con² tsá² mi².

**Juáh³ tsáu² hi³ Jesús quian³² pí³
quioh²¹ tsá² hláinh¹**

(Mateo 12:22-30; Marcos 3:20-30)

14 Ca³chó³² jmáí¹ hi³ ca³chin² Jesús jmí²chí³ hláinh¹ jmí¹ hún¹ hñu³ tsí³ jan² tsá² tiá² jmí¹ tñn² hléh³². Jmí¹ cuá¹han³ jáun² jmí²chí³ hláinh¹ hí³ hñu³ tsí³ tsú² né³, ca³lí³ hléh³². La³jín³² tsá² ca³jé³ hí³ jáun² ca³ja³cáun² lín³² tsí³. 15 Tí³la³ ma³ jan² tsáu² né³ ca³juáh³:

—Tsá² ní² dá² huen² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Beelzebú, tsá² chin¹ juo¹³ jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹.

16 Hí³ ma³ jan² siáh³ tsá² hí³ jmí¹ hnió³ ca³lan³ Jesús, jáun² ca³mí³ tsú² cáun² lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³² hí³ já³² tí³ hñu³mí³cuú². 17 Tí³la³ Jesús jmí¹ dí¹ñi³² bíh¹ ha³ lánh³ jmí¹ ná¹lín²³ tsá² hí³, hí³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zia³² hniéí² ja¹ cu³ nió³ má²tún² hmóu³² tsá² ná¹lín³ ta²¹, jáun² la³jín³² bíh¹ tsú² tsá²hín³. Ja³bí¹ la³ jáun² ní¹juáh³ tsá² zia³² hniéí² hñu¹³, la³jín³² bíh¹ tsú² tsá²hín³. 18 Hí³ jáun² né³, sá¹jmí¹ hí³ hnga² *Satanás jmu² hniéí² ní¹con² tsá² hain²¹ tí³ con², jáun² né³, ha³ ya³ lánh³ rón³² lí¹³ ma³híe² pí³ quioh²¹ tsú². Hnoh² juánh³ hí³ jná¹³ huen² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Beelzebú; 19 tí³la³ sá¹ hí³ tson² la³ cun³ hí³ juáh³ hnoh² ní² dúh¹, ħhin² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ huen² tsá² hain²¹ tí³ con² hnoh² jmí²chí³ hláinh¹ tiáunh¹ hñu³ tsí³ tsáu²? Hí³ jáun² né³, cun³quionh³ ta²¹ hí³ jmu² tsá² hain²¹ tí³ con² bí¹ nánh², má²lí²lin¹ hí³ lí¹ ná¹tsá²con² bí¹ nánh². 20 Tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, huen² ná¹ jmí²chí³ hláinh¹ cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Díó³² bíh¹; hí³ jáun² la³ ní² né³, má²lí²lin¹ hí³ jná¹³ bíh¹ Tsá² ca³hiáu³² Díó³² hí³ lín¹³ ná¹ Re²¹, Tsá² qui³ ná¹jan²³ nánh² hí³.

21 "Ní¹juáh³ zian² jan² tsá² pin³ lín³², tsá² zia³² hliáu³ he³ cun³quionh³ jmu³

hniéí², tiá² zia³² yáh³ hí³ háinh¹³ ca³tí²¹ hí³ zia³² quioh²¹ tsú², ní¹juáh³ hí³ hún¹ tsú² hua³jan²¹ hí³ jmu³ hniéí². 22 Tí³la³ ní¹juáh³ ja³ jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ pin³ la³ cónh³ bíh¹ tsá² hí³, jáun² tsá² já³² hí³ bíh¹ má²láih¹³ hniéí², hí³ quin³ tsú² la³jí³² hí³ jmí¹ nióh²¹ tsá² hí³ hí³ jmu³ hniéí², má¹lí³² jáun² né³ má²tsóh³ tsú² ní¹con² tsá² quionh³ la³ cun³ hí³ má²ca³joh¹³ jáun².

23 "Hí³ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² tiá² hen² tí³ con² jná¹³, tsá² la³ hí³ tí³ hau² bíh¹ jná¹³. Hí³ lí³ua³ jan² tsá² tiá² cha³² cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³, tsá² la³ hí³ tí³ toh² tiú² jóh³² bíh¹.

**Jmí²chí³ hláinh¹ jáunh²³
siáh³ hñu³ tsí³ tsáu²**

(Mateo 12:43-45)

24 "Ní¹juáh³ má¹cuá²han³ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu², jáun² tsá²ngí² ní¹ quiéin², hí³ tsá²hniauh² ní¹ lí¹³ cuá³² tie³. Hí³ jáun² ní¹juáh³ tiá² ca³chóh¹³ né³, jáun² lín²³ la³ lá²: "Cuí¹ nih²¹ jná¹³ cú²jueh³² hñu³² ní¹ cuá¹han³ ná¹". 25 Jáun² ní¹ má¹cá²chánh³² tsú² jáun² né³, chanh²¹ tsú² tsá² hí³ hí³ má²lín³ la³jmí¹ lí³ cáun² hñu³ hí³ má²rá²hiah¹³, jí³ hí³ má²dí¹lí³ re² tin² lín³² nēih³. 26 Má¹jáun² tsau³² hí³ tsá²quian³ cónh³í¹ quiaun³ jmí²chí³ hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹ hláinh¹ la³ cónh³ bíh¹ hnga². Hí³ jáun² la³jín³² jáun² bíh¹ taunh³² hñu³ tsí³ tsá² hí³, hí³ jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ hlaih³ má²lí²³ quioh²¹ tsá² hí³ ní¹ má¹lí³² jáun², la³ cónh³ bíh¹ jmí¹tin².

**He³ bíh¹ cu³tí³ jmu²
hí³ lí²³ hiún² tsí³ tsú²**

27 Tá¹la³ jmí¹ dí¹hleh³² jáun² Jesús jái¹³ ní², jáun² jan² tsá²mí³ jmí¹ zenh² ja¹ tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³hléh³ tiá³ hí³ ca³juáh³:

—Hénh³ ma³ jmí¹ ren² tsá²mí³ tsá² ca³taunh² hnú² hñu³ héin¹ hñu³ tsí³, tsá² ca³cué³ hnú² tiuh²¹.

28 Tí³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ ren² tsá² náí³² jái¹³ quioh²¹ Dió³², hí³ ní¹juáh³ má²tí³² tsú² siáh³.

**Jesús hleh³² ca³tin¹
tsá² lí¹ mí³² cáun² lí²¹**

(Mateo 12:38-42; Marcos 8:12)

29 Tá¹la³ ná¹juóun²³ jáun² tsá² tionh² hí³ né³, ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Tsá² zian² jmái¹ hí³ tiauh² dí² lá² jlánh¹ hláih¹, hí³ cáun² lí¹ hiú² lí¹ mí³² hí³ jnia³ lí²¹; tí³la³ hí¹ cáun² yáh³ lí²¹ tiá² lí¹³ hiáuh³ tsú², jí³²la³ lí²¹ hí³ ca³jíe³ jáun² tsáu² hí³ ca³tin¹ hla¹ Jonás bíh¹, tsá² jmí¹ lín³ hí³ *tí³² jē¹ Dió³². 30 Quí¹ hla¹ Jonás bíh¹ jmí¹ lín³ cáun² lí²¹ ní¹con² tsá² jmí¹ zian² juú² Nínive jmí¹tin², ja³bí¹ la³ jáun² jná¹³ siáh³ Jon² tsá²mí³cuóun² lín³ ná¹ cáun² lí²¹ ní¹con² tsá² zian² né³². 31 Ní¹ má¹ca²chó³² jmái¹ hí³ cán³ Dió³² jú¹ tson² ní¹con² la³jín³² tsáu², jáun² hla¹ tsá²mí³ tsá² jmí¹ chín¹ hué³² tí³ la³ quián³ nó³², hí³ chá³² tsáu¹³ tsá² zian² né³², quí¹ hla¹ tsá²mí³ hí³ ja³ cáun² hué³² ní¹ jlánh¹ bíh¹ uóunh³, hí³ cua³niéi³ jái¹³ quioh²¹ hla¹ re²¹ Salomón, tsá² jlánh¹ jmí¹ quia³lín³ hí³ jmí¹ tsí³. Ján³, tsá²mí³ hí³ chá³² tsáu¹³ tsá² zian² né³², quí¹ hliá² ní¹ lá² zenh² jan² Tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ hla¹ re²¹ Salomón hí³. 32 Ja³bí¹ la³ jáun² nu³ tiánh³ siáh³ tsá² jmí¹ zian² juú² Nínive ní¹ má¹ca³can³ Dió³² jú¹ tson², hí³ ja³bí¹ tsá² Nínive hí³ chá³² siáh³ tso³ hí³ ca³tin¹ tsá² zian² né³², quí¹ hí³ dí² ca³ja³conh² bíh¹ tsí³ tso³ quioh²¹ jmí¹ ca³nái³² jái¹³ quioh²¹ hla¹ Jonás. Ján³, chá³² tsá² hí³ tsáu¹³ tsá² zian² né³², quí¹ ní¹ lá² zenh² jan² Tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ hla¹ Jonás hí³.

Mí¹ní¹ tsú² cue³² joh¹ quioh²¹ tá¹ jan²

(Mateo 5:14-16; 6:22-23; Marcos 4:21-22; Lucas 8:16)

33 ”Ní¹juáh³ tsá² héinh²³ sí² hñú¹³, hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³ tiá² zih³² sí² jáun² ní¹ ná¹conh¹, sa³jun³ taunh³² tsú² siáh³ hñú³ tsí¹ cuo²; tí³la³ dí²chí³ tsú² ní¹ lí¹³ tai²¹ joh¹ tá¹ cáun² ñéih³ bíh¹, hí³ jáun² jniá³ jeinh²¹ lí³ua³ jan² tsá² hí³ ñéih³. 34 Mí¹máh¹ hnú² lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² sí² quioh²¹ tá¹ jan² nú². Jáun² né³, ní¹juáh³ chu²¹ mí¹máh¹ hnú², jáun² zia³² joh¹ quián¹³ hnú² tá¹ jan² nú². Tí³la³ ní¹juáh³ jlánh¹ la³ hláih¹ mí¹máh¹ hnú² né³, jáun² tá¹ jan² bíh¹ hnú² zenh² já¹niéi². 35 Jáun² jmu³ hnú² re² hua³hí¹³, hí³ jáun² tiá² lí¹³ joh¹ quián¹³ nú² la³jmí¹ lí³ já¹niéi². 36 Quí¹ ní¹juáh³ tai³² joh¹ quián¹³ hnú² tá¹ jan² nú², hí³ hí¹ cú¹pih²¹ já¹niéi² tiá² zia³², hí³ jáun² re² bíh¹ jniá³ jen¹³ hnú² la³jí³², la³jmí¹ lí³ hí³ zia³² cáun² sí² hí³ cue³² joh¹ ní¹con² nú².

Jesús jin²³ tsá² fariseos jí³ tí³² liei²¹

(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40; Lucas 20:45-47)

37 Jmí¹ cá¹táuh³ jáun² hí³ hleh³² Jesús, jáun² jan² tsá² *fariseo ca³te³ hí³ tsa³jmú³ dí² má³² hñú¹³ tsú². Jáun² Jesús ngau³ hí³ ca³hí³ ñéih³, hí³ ca³cuá³ ní¹ mesa. 38 Jmí¹ jáun² ca³ja³cáun² tsí³ tsá² fariseo hí³ jmí¹ ca³jíe³ hí³ tiá² ca³liah³ Jesús cuo² la³ cun³ hí³ ná¹ngí²³ tsú² jmu² ñeh² bíh¹ hí³ jmu³ má³². 39 Jmí¹ jáun² ca³záih³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Hnoh², tsá² fariseos, jmáh³la³ tí³ coh³ bíh¹ cuá¹uon² jlánh¹ sí² rainh³² hnoh², tí³la³ hñú³ honh² náh² né³, tiu³ canh² jmáh³la³ hí³ hlah³ hí³ hó³², jí³ hí³ jlánh¹ tsính² náh² hí³ quioh²¹ tsáu² ní² siáh³. 40 Hnoh² tsá² tiá² jái¹³ ngí²³, ¿há¹ tiá² ñíh¹ hnoh² hí³ Tsá² ca³jmú³ tí³ coh³, ca³jmú³ siáh³ tí³ ñeh²? 41 Tí³la³ ní¹juáh³ hí³ ja³² la³ tí³ hñú³ honh² náh² hí³ lí¹

cueh³² nĩ¹con² tsá² tiá² zia³² quioh²¹, hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ má²lí³ cáun² hí³ jí².

42 ”;Jlánh¹ juon²³ hnoh² tsá² fariseos! Qui¹ uá¹jinh¹ má²ná¹cueh³² hnoh² nĩ¹con² Dió³² cáun² la³ cun³ quia³ hí³ zia³² quián¹³, hí¹ la³ tí³ zie² yáh³ quionh³ háu² ruda, jí³ ca³la³ jí³² nĩ¹ jonh² nĩ² siáh³, tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, tiá² ra³tsih³² yáh³ náh² héih³² cú²tso², hí³ sa³jun³ hno³ bíh¹ náh² Dió³². Tí³la³ jun³juáh¹³ hí³ cháh¹³ tí³ có³² la³ cun³ hí³ má²ná¹jmuh³² jáun² yáh³ náh² hí³ jmúh¹³ náh² hí³ ní².

43 ”;Jlánh¹ juon²³ hnoh² tsá² fariseos! Jlánh¹ hniá¹ náh² tianh¹³ nĩ¹ jlánh¹ quien² hñu³ cuáh³², hí³ jlánh¹ hniá¹ náh² siáh³ hí³ tsáu² cuen³ Dió³² ní¹ má¹ca³jenh² náh² tsáu² já¹ hmah²¹.

44 ”;Jlánh¹ juon²³ hnoh², qui¹hliá² lín³ hnoh² la³jmí¹ lí³ jéin³lo¹ nĩ¹ rá²hún¹ hla¹, nĩ¹ tiú²uú² lin¹ jniá³, nĩ¹ cáun² lí¹ má²há² má²ngai³² tsáu² nĩ¹ quioh²¹ ta³ tiá² nĩ³².

45 Jáun² né³, jan² tí³² liei²¹ ca³záih³ Jesús:

—Hnú² Tí³², jí³ jnoh¹ bíh¹ má²je²³ nú² siáh³ cun³quionh³ jái¹³ hí³ má²lí²juah²¹ nú² ní².

46 Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Ja³bí¹ hnoh² siáh³ tí³² liei²¹, ;jlánh¹ juon²³ náh²! Qui¹ hnoh² jlánh¹ jmuh³² héih³² huáh² tsí³ nĩ¹con² tsáu², ca³la³ hí¹ jan² tsáu² tiá² tióh³² ma³tí³², hí³ má¹lí³² jáun² né³, hí¹juáh³ hmóu³² náh² tiá² ma³tíh²¹.

47 ”;Juon²³ hnoh², qui¹hliá² jmóuh¹ náh² re² jéin³lo¹ nĩ¹ ná¹hón²¹ tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³², tsá² ca³jngih³ hí³ dí²hioh³ nũ²deh³ hmóu³² náh² jmí¹tin².

48 Hí³ jáun² má²lin¹ hí³ la³ ná¹tiáunh¹ náh² cá²honh¹ quiúnh¹ náh² dí²hioh³ nũ²deh³, qui¹ tsá² hí³ bíh¹ ca³jngih³ tsá² lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³² jmí¹tin², hí³ hnoh² né³ lí¹ ná¹jmóuh¹ náh² jéin³lo¹ nĩ¹ ná¹hón²¹ hla¹ hí³.

49 ”Hí³ jáun² Dió³², Tsá² jlánh¹ re² cuá¹nĩ³², ca³juáh³: “Zein²¹ jná¹³ tí³² jé²

ná¹, jí³ *tí³² tsá² quian³² jé² ná¹ ní² siáh³ nĩ¹con² tsá² hí³, jáun² ma³ jan² tsá² zein²¹ jná¹³ hí³ hí³ tsá¹ tsáu², hí¹ la³ tí³ jngih³ tsú² siáh³ ma³ jan² tsá² hí³”.

50 Jáun² né³, tsá² zian² né³² bíh¹ tá¹can¹ jmí²hán¹ ca³la³ jí³lin² tí³² jé¹ Dió³², tsá² ca³ma³tsan² tsú² hí³ jmí¹tin² la³ cun³ jmí¹ lí²¹ hngá¹máh³ lá². 51 Ján³, tsá² zian² né³² tá¹can¹ jmí²hán¹ tsá² hí³, hla¹ Abel tín² la³nĩ¹, ca³la³ nĩ¹ ca³jngih³ tsú² siáh³ hla¹ Zacarias ja¹ quioh²¹ nĩ¹hiú¹³ quionh³ nĩ¹ jlánh¹ bíh¹ hien¹ quioh²¹ cuáh³² chín¹.

52 ”;Jlánh¹ juon²³ hnoh² tí³² liei²¹!, qui¹hliá² ca³hmáh¹ hnoh² jú¹ tson² hí³ jmí¹ lí³ liáun³ tsáu². Hí¹ hmóu³² yáh³ hnoh² tiá² hnáuh² táunh¹³ ta²¹ jú¹ tson² jáun², sa³jun³ cueh³² bíh¹ náh² siáh³ tsá² siánh³ jái¹³ hí³ lí¹³ tónh³² ta²¹, uá¹jinh¹ zian² tsá² jmí¹ hnio³ né³.

53 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jái¹³ ní² né³, cua³han³ nĩ¹ jáun². Jáun² la³jín³² tí³² liei²¹ hí³ né³, quionh³ tsá² fariseos ca³míh³ lín³² tsí³. Jáun² hliáun³ lín³² jái¹³ ca³ca³ ca³lan³ dí² Jesús, 54 hí³ ca³can³ tsú² re² lín³² hua³hí¹³ jái¹³ hí³ hleh³² Jesús, nĩ¹juáh³ ca³nái³² tsú² cáun² jái¹³ hí³ lí³ lí¹³ chá³² tsú² tso³.

**Jesús hie³² jái¹³ ca³tin¹ tsá²
lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹**

(Mateo 16:6-12; Marcos 8:14-21)

12 Tá¹la³ jáun² né³, ca³la³ juoun³² méi²¹ cu³tí³ tsáu² ca³ngih³² nĩ¹ jáun², ca³la³ ná¹cuú² ná¹jain³² tiá³ bíh¹ tsú² lí³. Jáun² Jesús ca³hléh³ tín² nĩ¹con² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hua³hín¹³ náh² jmu³ ca³tí²¹ tie³ quioh²¹ tsá² *fariseos. Jái¹³ “tie³” ní² hnió³ juáh³: tsá² lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹. 2 Qui¹ lí³ua³ cáun² hí³ jlí²³ tsú², chau³² bíh¹ jmái¹ hí³ jnéih²³, hí³ lí³ua³ cáun² hí³ ná¹hmá¹ né³, chau³² bíh¹ jmái¹ hí³ lí²jnia² siáh³. 3 Jáun² la³jí³² hí³ má²ca³juah²¹ hnoh² hñu³nié², chau²¹ jmái¹ lí³jnia² bíh¹ jái¹³ jáun². Ja³bí¹ la³

jáun², lí³ua³ cáun² hí³ má²ca³juah²¹ náh²
 ní¹ ná¹conh¹, chau²¹ bíh¹ jmái¹ hí³ chá³²
 tsú² jái¹³ jáun² ca³la³ hí³ tsa³dí³chín³²
 tsú² tsáih³ hñú³ hí³ chá³² ca³la³ hí³ chí²¹
 tiú² mah¹ tiú² jan³².

Hin² ní¹con² hniáuh³² jmú¹³ dí²juénh²

(Mateo 10:26-31)

4 "Hnoh², tsá² re² juóh³² dí² quiúnh¹,
 juanh²¹ jná¹³ ní¹con² hnoh² jái¹³ lá²: Ha³
 lí² juénh³ náh² tsá² jngih² jmáh³la³ ngú³,
 hí³ ní¹ má¹lí³² jáun², tiú²uú² zia³² hí¹
 cáun² yáh³ hí³ siáh³ hí³ lí¹³ jmu³ tsú².
 5 Tí³la³ jná¹³ juanh²¹ hí³ hin² ní¹con²
 hniáuh³² jmúh¹³ hnoh² juénh²: juénh³
 náh² ní¹con² Tsá² zia³² pí³ quioh²¹ hí³
 lí¹³ jngah³, hí³ má¹lí³² jáun² né³ lí¹³ ze³
 siáh³ quiu³juóu³². Ní¹con² Tsá² hí³ bíh¹
 hniáuh³² jmúh¹³ hnoh² juénh².

6 "¿Há¹ tiá² cuen² tsú² hñá³ tan³² pih²¹
 la³ cun³ tun³ héih³² quie³ dúh¹? Tí³la³
 cu³ jáun² tiá² tsá²có³ yáh³ tsí³ Dió³²
 hí³ ca³tín¹ jáh³ pih²¹ hí³. 7 Jáun² hnoh²
 né³, hí¹ ca³la³ tí³ jñú² chinh³² yáh³
 hnoh² ná¹hí¹³ siáh³ ma³ quin³² ma³ cá²
 máih³². Ha³ lí² juénh³ náh², quí¹ tí³
 jlánh¹ bíh¹ quien² hnoh² la³ cónh³ bíh¹
 tan³² ná¹juóun²¹.

Tsá² ton² hí³ hain²¹ tí³ con² Jesús

(Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 "Juanh³² jná¹³ siáh³ jái¹³ lá²: Ní¹juáh³
 zian² tsá² ma³quien² jná¹³ ní¹con² tsáu²,
 ja³bí¹ jná¹³ siáh³ Jon² tsá²mí³cuóun²,
 má¹quien¹³ ná¹ tsú² ní¹con² tsá²cuú²
 tsá²ta³ Dió³²; 9 tí³la³ lí³ua³ jan² tsá² tiá²
 hnió³ ma³quien² jná¹³ ní¹con² tsáu² né³,
 ja³bí¹ jná¹³ siáh³ tiá² má¹quien¹³ tsá² la³
 hí³ ní¹con² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³².

10 "Lí³ua³ jan² tsá² hleh³² jú¹ hlah³ hí³
 ca³tín¹ jná¹³ Jon² tsá²mí³cuóun², zia³²
 bíh¹ uu³tso³; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tú²
 hió³² Jmí²chí³ Chun¹ má¹ná¹, cu³tí³ tiá²
 zia³² bíh¹ uu³tso³ quioh²¹ tsá² la³ hí³.

11 "Ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hí³ jau³ tsú²
 hnoh² hí³ nga³ tsú² jái¹³ ní¹con² hnoh²

hñu³ cuáh³², ho³lá²dá² ní¹ta²¹, ha³ lí²
 cuí¹ hí²¹ honh² náh² hí³ hín² jái¹³ ngáih¹
 náh², ho³ he³ lánh³ juáh¹³ náh²; 12 quí¹
 ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hí³ hniáuh³² hléh¹³
 hnoh², má¹jáun² bíh¹ má²híe³² Jmí²chí³
 Chun¹ ha³ lánh³ hniáuh³² hléh¹³ náh².

Hí³ háinh¹³ bíh¹ hí³ hánh³ tsú²

13 Jáun² né³, jan² tsá² zenh² ja¹ tsá²
 ná¹ngih³² hí³ ca³juáh³.

—Hnú² Tí³², juoh¹ hnú² tiá³ renh² jná¹³
 hí³ cué³² tsú² la³ cun³ hí³ ca³tín¹ jná¹³, hí³
 jmí¹ quioh²¹ jméi² mí¹ziú¹³ jnoh¹.

14 Tí³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—¿Hin² tsánh² ca³hiáú³² jná¹³ hí³ lín¹³
 ná¹ jue²¹, ho³ hí³ lín¹³ jná¹³ tsá² tsóh²³ hí³
 jmí¹ quioh²¹ ñeh² mí²ziúh² hnoh²?

15 Jáun² jmí¹jáun² ca³záih³ dí² siáh³
 la³jín³² tsá² hí³ la³ lá²:

—Hniáuh³² jmúh¹³ náh² re² lín³²
 hua³hí¹³ hí³ tiá² lí¹ jmúh¹³ náh² hniá¹
 hí³ zia³² ní¹ hué²¹ lá², quí¹ jun³juáh¹³
 cun³quionh³ hí³hliá² hliáun³ hí³ zioh²
 jáun² yáh³ tsú² lí¹³ zian² re² tín².

16 Jáun² ca³jmú³ tsú² siáh³ cáun² jái¹³
 hí³ juáh³ la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² hánh³. Tsá²
 hí³ ca³loh² hliáun³ lín³² ní¹nái² quioh²¹.

17 Jáun² tsá² hí³ ca³lín¹³: "¿He³ bíh¹
 jmu¹ jná¹³? Já² tiú²uú² zia³² yáh³ ní¹
 lí¹³ hmá¹³ jná¹³ la³jí³² hí³ ca³láu² lá²
 quion²¹". 18 Jmí¹jáun² ca³líeinh³² tsú²

jmí¹ tsí³ hnga²: "Né³² má²ca³cháunh¹³
 tsin³² jná¹³ ha³ lánh³ rón³² jmu¹. Cu³tsa³²
 cuí¹ tsunh²¹ jná¹³ cú²jueh³² hñu³cuí³

mí¹ táun³ ní², hí³ jmu¹ jná¹³ hí³ jlánh¹
 bíh¹ cáh¹; hí³ jáun² ní¹ jáun² hmá¹³
 jná¹³ la³jí³² hí³ ca³lo², la³ má²quionh³

hí³ siáh³ siáh³. 19 Ní¹ má¹lí³² jáun² né³,
 hlí¹ lienh¹ jná¹³ jmí¹ tsin³², hí³ juo¹³
 jná¹³ la³ lá²: Hliáun³ lín³² bíh¹ má²zia³²

hí³ lí¹³ ma³híe² hliáun³ mí² quiú¹³ dí².
 Jáun² né³² né³, cuí¹ zian² dí² tie³. Cuí¹
 cú¹ cuí¹ hnáih¹³ dí² quiú¹³, hí³ cuí¹
 zian² dí² cáun² hí³ re² hí³ tín²". 20 Tí³la³

Dió³² ca³zái³ tsá² hí³ la³ lá²: "Hnú², tsá²

tiá² jái¹³ ngi²³, já¹niéi² lá² jé¹nh¹ hnú²
 jmí²chí³ quián¹³ ní¹con² jná¹³. Hi³ jáun²
 la³jí³² hi³ má²ná¹hmá¹ ní² quián¹³ hnú²,
 ħin² dá² tsánh² lí³ quioh²¹?²¹ La³ jáun²
 bíh¹ quiunh³² tsá² há³h³, tsá² hma³²
 ní¹con² hnga² hi³ quioh²¹. Tsá² tia³mii²
 bíh¹ tsá² la³ hí³ ní¹con² Dió³².

Dió³² nióh³² hua³hí¹³ tsá² ná¹lín³ jon²

(Mateo 6:25-34)

²² Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³záih³ Jesús
 tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²:

—Juo³ jná¹³ hnoh²: Ha³ lí² cuí¹ hi²¹
 honh² náh² ha³ lánh³ rón³² lí¹³ zian²
 náh², ca³tí²¹ ha³ jinh¹ já³² má³² hi³ cúh¹³
 náh², jí³ ha³ jinh¹ já³² hmih³² hi³ quíh¹³
 náh². ²³ Qui¹ jmí²chí³ quioh²¹ bíh¹ tsú²
 hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ má³²,
 hi³ ngú³ quioh²¹ tsú² ní² siáh³ tí³ jlánh¹
 quien² la³ cónh³ bíh¹ ha¹ tsú². ²⁴ Sá¹ ní²
 jie³ ha³ lánh³ zian² quiú¹liáh². Já³ hí³
 tiá² lin¹ hi³ jñi³² hí¹ cáun² yáh³, sa³jún³
 zia³² bíh¹ hi³ loh², sa³jún³ zeh² hñu³cuí³
 quioh²¹; tí³la³ cun³ jáun² zia³² bíh¹ má³²
 hi³ cue³² Dió³² cúh² já³. ;Tí³la³ hnoh²
 má¹ná¹, tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² náh² la³
 cónh³ bíh¹ tan³²! ²⁵ ħin² yáh³ hnoh²
 tin² jmúh¹³ hi³ cuóun¹³ cónh³í¹ cá²
 lí², uá¹jinh¹ hen² lín³² honh² náh² hi³
 cuóun¹³ náh²? ²⁶ Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³
 cáun² hi³ pih²¹ la³ ní² bíh¹ tiá² la³ tin²
 náh² jmúh¹³, hi³ jáun² ħe³ láih³² sa³ hí³²
 lín³² honh² náh² ca³tí²¹ la³jí³² hi³ ní¹ hná¹
 ní²?

²⁷ "Sá¹ ní² jie³ náh² ha³ lánh³ rón³²
 cuóun² lí¹³. Lí¹³ ní² tiá² lin¹ zeh³² yáh³
 jáu², hi³ sa³jún³ ta³² siáh³ tá³, tí³la³ cun³
 jáun² ta³bí¹ hla¹ re²¹ Salomón yáh³ tiá²
 chú³² jmí¹ jniá³ la³jmí¹ jniá³ lí¹³ ní²,
 uá¹jinh¹ jmí¹ zioh² lín³² tsú². ²⁸ Hi³ jáun²
 né³, ní¹juáh³ Dió³² jmu² hi³ ca³la³ chú³²
 lín³² jniá³ náí², cáun² hi³ tsi²¹ ní² ní¹ náí²
 né³², hi³ jáun² tsa³háu² má²jín³² bíh¹ tsú²
 tí³ ñeh² cáun² pieh¹ ní¹ má¹ca³lí³ quiéin²,
 jáun² ní¹juáh³ ta³bí¹ náí² yáh³ jmu² Dió³²
 hi³ chú³² jniá³, ;cónh³ bíh¹ tiá² jmu³

Dió³² hi³ zia³² hanh² hnoh², hnoh² tsá²
 cáun² lí¹ hí³² honh² náh²! ²⁹ Hi³ jáun² ha³
 lí² cuí¹ hí²¹ honh² náh² hi³ hnáuh¹³ náh²
 hí³ cúh¹³, sa³ jun³ hí³ húh¹³ náh². ³⁰ Qui¹
 la³jín³² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá² ná¹hí³²
 tsí³ ca³tí²¹ hí³ ní²; tí³la³ hnoh² má¹ná¹,
 zian² bíh¹ jan² Ñeh² náh², Tsá² cuá¹ñi³²
 la³jí³² hi³ lí³hniauh²³ quián¹³ náh². ³¹ Ní¹
 jí²¹la³ tí³ chan¹³ náh² hmóu³² jo³cuo²
 Dió³² bíh¹, hí³ má¹tíh²¹ náh² re² ní¹con²
 tsú², hi³ jáun² bíh¹ hián¹³ náh² ca³la³
 jí³lí³² hi³ jáun².

**Tsá² má²nióh³² hi³
 quioh²¹ hñu³mí³cuú²**

(Mateo 6:19-21)

³² "Hnoh², tsá² lín³ náh² la³juah²¹
 dúh¹ cu³ nió³ pih²¹ *já¹ziáh², ha³ lí²
 juen³ náh², qui¹ hiún² lín³² bíh¹ tsí³
 Ñeh² náh² cué³² jái¹³ hi³ cuá¹tánh¹ náh²
 ní¹ cuá¹quien² tsú². ³³ Hnáí¹ náh² hi³
 zia³² quián¹³, hi³ lí¹ cueh¹ náh² tsá²
 lí²hniáuh³² ní¹con². Ní¹juáh³ hi³ jmúh¹³
 náh² la³ jáun², hi³ jáun² la³ jáun²
 má²ná¹jmuh³² náh² cáun² tuh³² hi³ tiá²
 chau²¹ jmái¹ lí³yen³, hi³ jáun² lí³ zian²
 náh² hliáun³ hñu³mí³cuú², cáun² hi³ tiá²
 chau²¹ jmái¹ tsa³hín³. Ní¹ jáun² tiá² lí¹³
 hí³ háin², sa³jún³ mí¹cháu² lí¹³ ma³tsa²
 hi³ quioh²¹ tsú². ³⁴ Qui¹ ní¹juáh³ ní¹ nio¹
 hí³ quián¹³ náh², ní¹ jáun² bíh¹ uá²jai³²
 cuá³ jmí²chí³ quián¹³ náh².

Hniáuh³² tiáunh¹ tsú² hua³jan²¹

(Mateo 24:37-25:30)

³⁵ "Hniáuh³² tiáunh¹ náh² hua³jan²¹,
 hi³ chí¹hún¹ sí² quián¹³ náh². ³⁶ Tianh³
 náh² hua³jan²¹ la³jmí¹ tionh¹ tsá² ná¹hé²
 ná¹jan² juo¹³. Hi³ jáun² ní¹ má¹cá²jính³²
 jáun² tsá² hí³ ní¹ lí¹jmú³ tsáu² jmái¹
 hi³ ca³jénh² cuo², la³jui³² niá³² bíh¹ tsú²
 ho³hñú¹³ ní¹ má¹ca³póh³ tsá² hí³ cuo².
³⁷ Jlánh¹ chú³² quioh²¹ tsá² quián²¹ tsú²
 hí³, ní¹juáh³ hi³ tionh² tsú² ná¹ní¹ ní¹
 má¹cuanh³² jáun² juo¹³. Jú¹ tson² juo³
 jná¹³ hnoh², hi³ juo¹³ tsú² hí³ hah¹³

hmih³² ta³ ñí¹, hi³ cué³² jái¹³ hi³ tsá²
 quian²¹ tsú² hí³ lí¹³ tiánh³² ñí¹ mesa.
 Hi³ jáun² n¹ má¹ta³tonh¹ tsú² jáun²
 ñí¹ mesa né³, hnga² juo¹³ tsú² ma³tau³.
 38 Hi³ jáun² n¹juáh³ cuanh³ tsá² hí³ ta³
 hua², ho³lá²dá² má²já²jnia², jáun² né³,
 jlánh¹ chú³² quioh²¹ tsá² quian²¹ hí³,
 n¹juáh³ la³ ná¹ñí¹ bíh¹ n¹ má¹cuanh³²
 tsú². 39 Hniáuh³² lí³ ñíh¹³ náh² re² jái¹³
 lá² siáh³: Sá¹jmí¹ hi³ ñí³² tsá²hñú¹³ hín²
 la³nio¹ já³² tsá² háin², jáun² tiá² jmí¹
 cué²¹ yáh³ tsú² jái¹³ hi³ hí³ háin² hñú¹³.
 40 Jáun² hnoh² né³, hniáuh³² ná¹tiáunh¹
 náh² hua³jan²¹, quí¹ n¹juáh³ jmái¹ hi³
 ná¹lín²³ hnoh² hi³ tiá² má²jáunh¹³ jná¹³
 Jon² tsá²mí³cuóun², tí³la³ jmái¹ jáun²
 bíh¹ tí³tsóh³ cuánh³² jná¹³.

**Tsá² quian²¹ chun¹
 jí³ tsá² quian²¹ hláih¹**

(Mateo 24:45-51)

41 Jmí¹ má²l²juáh³ jáun² Jesús la³ n¹
 né³, ca³ngái³ Pé¹ ñí¹con² tsú²:

—Hnú² Tí³², ¿hí¹ ca³tin¹ jmáh³la³
 jnoh¹ jái¹³ hi³ má²l²jmuh³ hnu² n¹, ho³
 hi³ ca³tin¹ ca³la³ jín³² tsáu² uá¹?

42 Jáun² Tí³² Juo¹³ dí² ca³juáh³:

—N¹juáh³ zian² jan² tsá² quian²¹
 chun¹, tsá² jlánh¹ quia³lín³ jmí¹ tsí³,
 hi³ jáun² juo¹³ tsú² chan³ la³jín³² tsá²
 quian²¹ ñí¹ hná¹ jáun² jo³cuo² hí³ dí²
 hi³ jmu³ dí² héih³² ñí¹con² tsá² hí³,
 jí³ hi³ jmu³ dí² siáh³ héih³² ha³ cónh³
 má³² lí¹³ cuh³ tsú², jí³ hín² la³nio¹ lí¹³
 jmu³ tsú² má³². 43 Jlánh¹ jmí¹ ren² tsá²
 quian²¹ la³ hí³ n¹juáh³ hi³ cuá¹má²tí³²
 tsú² héih³² quioh²¹ juo¹³ n¹ má¹cuanh³².
 44 Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ juo¹³
 tsá² hí³ má²chá³² la³jí³² hi³ zioh² jo³cuo²
 tsú², hi³ jáun² tí³ má²zó³² bíh¹ tá¹³ tsú²
 lí¹³. 45 Tí³la³ n¹juáh³ tsá² hí³ la³ ca³lín¹³
 hi³ tiá² má²jáunh³ yáh³ tia³juí³² juo¹³,
 hi³ jáun² cuá¹quí² cuá¹quiunh² tsá²mí³
 tsá²ñuh², tsá² quian²¹ ñí¹ hná¹ jáun², jí³
 hi³ cuá¹cú² cuá¹hính²³ tsú² siáh³ ca³la³
 ñí¹ ca³lí³ hen²; 46 jáun² juo¹³ tsú² né³,

cuánh³² cáun² jmái¹ hi³ tiá² cuá¹jan²¹
 bíh¹, cáun² o¹rá¹ hi³ tiá² ñí³² tsú² siáh³.
 Hi³ jáun² má¹jáun² ma³ton¹³ tsú² tsá²
 hí³ chí¹nga² cu³tí¹³, hi³ jáun² má¹lí³²
 jáun² zen³ tsú² ñí¹ ca³tí²¹ tsa³taunh¹ tsá²
 tiá² zieh³.

47 "Quí¹ n¹juáh³ jan² tsá² quian²¹ ñí³²
 héih³² quioh²¹ juo¹³, tí³la³ tiá² jmu²
 yáh³ tsú² jan²¹, sa³jun³ má²tí³² bíh¹ tsú²,
 jáun² tsá² quian²¹ la³ hí³ quí³ pan³ tsú²
 hliáun³ tsí³². 48 Tí³la³ n¹juáh³ zian² tsá²
 quian²¹, tsá² tiá² re² jmí¹ ñí³² héih³²
 quioh²¹ juo¹³, hi³ jáun² ca³jmú³ cáun²
 hi³ hláih³, cun³ jáun² ca³tin¹ bíh¹ tsú²
 tsa³pán¹, tí³la³ míh² bíh¹ ca³lá² pan³ tsú².
 N¹juáh³ tsá² ca³hiauh³ hliáun³, jáun²
 né³, tsáu² cáun² má²ná¹jan³² hi³ hliáun³
 bíh¹ hi³ jmu³ tsá² hí³; hi³ n¹juáh³ jan²
 tsá² ca³ta³no¹ hliáun³ jo³cuo² né³, jáun²
 hliáun³ bíh¹ hi³ má²mái³² tsú² ñí¹con²
 tsá² la³ hí³.

**Jesús jmu² hi³ tiú²uú²
 tiáunh¹ tsáu² cá²hon³**

(Mateo 10:34-36)

49 "Má²cuan² jná¹³ ñí¹ hué²¹ lá² hi³
 to¹ ná¹ sí² huáh² tsí³ hi³ ca³tin¹ la³jín³²
 tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³; hi³
 jlánh¹ jmí¹ hiún² tsín³² jná¹³ sá¹ hi³
 má²ná¹hún¹ ta³né³² dúh¹. 50 Ca³tin¹
 jná¹³ zón³² siáh³ cónh³ jmái² la³ siáh³,
 hi³ jlánh¹ tiá² niau³² tie³ tsín³² jná¹³
 ca³la³ ñí¹ chau²¹ jmái¹ hi³ lí³tí³ hi³
 jáun². 51 ¿Hí¹ ná¹lín²³ hnoh² hi³ cuan³
 jná¹³ hi³ jmu¹ hi³ niau²¹ tie³ ñí¹ hué²¹
 lá²? ¡Tiá² jáun² yáh³! Cuan³ jná¹³ hi³
 quion¹ hnié² bíh¹, hi³ tiú²uú² tiánh³²
 tsú² cá²hon³. 52 Quí¹ ta³né³², jí³ jmí¹tsú²
 jmí¹ja³², má²zia³² bíh¹ hnié² ja¹ hmóu³²
 tsá² hñú¹³. Jáun² né³, n¹juáh³ cáun²
 hñú³ ñí¹ tionh² tsú² hñá³, tsáun³ bíh¹
 tsú² lí¹³, gáun³ tsá² hí³ hon² gon³
 rainh²¹, hi³ jáun² gon³ né³ lí³hon² gáun³
 rainh²¹. 53 Tsá²ñuh² jmu³ ná¹háun³
 quionh³ tsá²ñuh² jon², tsá²mí³ siáh³
 jmu³ ná¹háun³ quionh³ tsá²mí³ jon², jí³

tsá¹míh¹ siáh³ jmu³ ná¹háun³ quionh³
 jmeí² mí¹ziú¹³. Ja³bí¹ la³ jáun² tsá²mí³
 má²lieih²¹ jmu³ ná¹háun³ quionh³ ló³²,
 hi³ tsá¹mái¹³ né³, jmu³ siáh³ ná¹háun³
 quionh³ mí³ziú¹³.

Lin¹ bíh¹ lánh³ lí³ jmái¹

(Mateo 16:1-4; Marcos 8:11-13)

⁵⁴ Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá²
 ná¹ngih³² hí³ la³ lá²:

—Hnoh², ní¹juáh³ jmí¹ jieh³² náh² hi³
 má²tioh¹³ jnie² tí³ ní¹ tá²tsi²¹ hiú², jáun²
 juáh²³ hnoh²: “Jmí³ bíh¹ má²ha³”, hi³
 tson² bíh¹ la³ jáun² lí²³. ⁵⁵ Hi³ ní¹juáh³
 jmí¹ ja³² chí³ tí³ quián³ né³, hi³ jáun²
 juáh²³ hnoh²: “Má²jniau¹³ bíh¹ hiú²”; hi³
 tson² bíh¹ la³ jáun² lí²³. ⁵⁶ ĩHnoh², tsá²
 lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹! Já² tin² bíh¹
 hnoh² chíh¹ jái¹³ ní¹juáh³ ní¹ má¹lí²jie³
 náh² chí³cuú² jí³ tí³ hue³² ní². Jáun² né³,
 ĩhe³ láih³² sa³ tiá² níh¹ yáh³ hnoh² hi³
 hín² jmáih¹ tiauh² dí² lá² ta³né³²?

Hniáuh³² ma³tsan² tsú² hniéi² quioh²¹
 quionh³ tsá² jmí¹ ná¹háun³ quionh³

(Mateo 5:25-26)

⁵⁷ ĩHe³ láih³² tiá² ma³réh¹³ náh² tso³
 quián¹³ ja¹ hmóu²¹ náh²? ⁵⁸ Ní¹juáh³
 zian² tsá² ca³hna³ hnú², hi³ jáun²
 má²jau³ tsú² hnú² tí³ ní¹con² jue²¹,
 jáun² jmu³ pí³ hi³ tsán¹³ hniéi² quián¹³
 tá¹la³ hí¹cua³táunh¹ náh² jáun² hú¹ jui³².
 Hi³ jáun² tiú²uú² tsa³jau² tsú² ta³ ní¹
 tsá²tan²¹, quí¹ ní¹ ca³cue³ hnú² tsá²tan²¹
 tsá² tú²jái¹³; hi³ jáun² tsá² tú²jái¹³
 hí³ má²tsa³tiaunh² hnú² hñu³mí¹ní².
⁵⁹ Juanh³² jná¹³, tiá² cáun² lí¹liáun³ yáh³
 hnú²; ca³la³ tí³ ní¹ má¹ca³ma³hmah²¹
 hnú² tá¹ jí³lí³² máh³.

Hniáuh³² zái³² tsú² jmí¹ tsí³

13 Hi³ jáun² ma³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹
 hí³ ní¹ jáun² ca³chá³ ní¹con²
 Jesús, hi³ Pilato neh¹ má²ca³jngih³ ma³
 jan² tsá² hín¹³ tí³ Galilea, tsá² jmí¹
 ná¹jngih² jáh³ ní¹con² Díó³²; hi³ jáun²

jmí² quioh²¹ hmóu³² tsú² ca³lí³ ná¹jan²
 cun³quionh³ jmí¹³ jáh³ hí³. ² Jáun² Jesús
 ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—ĩHí¹ ná¹lín²³ hnoh² hi³ tsá²
 má²cá²tsan³ hí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ ná¹ren²
 tso³ la³ cónh³ bíh¹ la³jín³² tsá² hín¹³
 hí³ tí³ Galilea, hi³ jáun² la³ jáun²
 ca³quiúnh³²? ³ Jná¹³ juanh³² hi³ tiá²
 tson² yáh³ hi³ ná¹lín²³ hnoh² ní².
 Tí³la³ ní¹juáh³ tiá² záih¹³ hnoh² jmí¹
 honh², ja³bí¹ hnoh² siáh³ hiá¹ tsán¹³
 náh² la³jmí¹ cá¹hiá¹ cá¹tsan³ tsá² hí³.
⁴ Nga¹ jná¹³ siáh³ cáun² jái¹³ ca³tin¹
 tsá² quian³jña³ ca³jláin³² hí³ hñú³ ñe¹
 hi³ jmí¹ zeh¹ jáun² já¹ juú² Jerusalén
 tí³ Siloé. ĩHí¹ ná¹lín²³ hnoh² hi³ tsá²
 cá²tsan³ hí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ ná¹ren²
 tso³ la³ cónh³ bíh¹ la³jín³² tsá² ní¹ hná¹
 jáun²? ⁵ Jná¹³ juanh³² hi³ tiá² tson² yáh³
 hi³ ná¹lín²³ hnoh² ní². Tí³la³ ní¹juáh³
 tiá² záih¹³ hnoh² jmí¹ honh², ja³bí¹
 hnoh² siáh³ hiá¹ tsán¹³ náh² la³jmí¹
 cá¹hiá¹ cá¹tsan³ jáun² tsá² hí³.

Tsá² lín³ la³jmí¹ lí³ cáun² hmá² tiá² mái³ hái³²

⁶ Jmí¹jáun² ca³jmú³ siáh³ Jesús cáun²
 jái¹³, hi³ ca³juáh³:

—Jmí¹ zian² jan² tsá²ñuh² jmí¹ chí²¹
 cáun² hmá² sí² co² ní¹nái² quioh²¹. Hi³
 jáun² ñéi¹ tsú² ní¹jé¹³ ní¹juáh³ má²hai²¹
 mái³, tí³la³ tiá² hi³ jmí¹ má²hai²¹ yáh³.
⁷ Jáun² tsá² hí³ né³, ca³záih³ tsá² quian²¹,
 tsá² jmu² ta²¹ hue³² jáun² quioh²¹ tsú²,
 hi³ ca³juáh³: “Sá¹ní² jie³, má²tí³ hñi³²
 mií² hi³ ní³jé²¹ jná¹³ hmá² sí² lá², hi³ tiá²
 mái³ má²ca³hái³² yáh³. Quieh¹ tiá³; ĩhe³
 láih³² lí¹ chí¹jnai²³ hue³² lá²?” ⁸ Tí³la³
 tsá² quian²¹ tsú² hí³ né³ ca³juáh³: “Hnú²
 juóu³² jná¹³, ní² tín² cuí¹ chí²¹ hmá² ní²
 mií² lá², já¹cáh³ jná¹³ hue³² jmíh¹ hmá²,
 hi³ já¹tóh³² jná¹³ siáh³ háuh¹³, ⁹ cuí¹
 neh²¹ tiá¹ ha³ mái³ ní¹ má¹jáun². Jáun²
 ní¹juáh³ tiá² ca³hái³² né³, jáun² má¹jáun²
 má²quieih²¹ jná¹³”.

**Jesús jmah²³ jan² tsá²mi³
jliun² jmái¹ nio² tie³**

10 Jáun² né³, ca³chó³² cáun² jmái¹ hi³ Jesús jmái¹ cuá¹ má²tin² tsáu² hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos *jmái¹ nio² tie³.
11 Hi³ jáun² ñí¹ jáun² jmái¹ cuá³ jan² tsá²mi³, tsá² tsáun¹ má²quia³jña³ mii²; hi³ jliun² tsú² hi³ jmu² jan² jmí²chí³ hláinh¹, cónh³ tiá² jmí¹ lí²³ nó³² tsú² cú²tso². 12 Jmí¹ ca³jien³² Jesús tsá²mi³ hí³ né³, jáun² ca³teh³ dí² tí³ ñí¹ zenh¹, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Má²ca³liáun³ bíh¹ hnú² mí¹uí³ hi³ zian² nú².

13 Jáun² jmí¹jáun² ca³ra³tsi³² Jesús cuo² tsáih³ chí¹ tsú², hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³náu² tsú² re², hi³ ca³ma³quien² Dió³². 14 Tí³la³ tsá² lín³ hi³ chín¹ cuáh³² jáun² quioh²¹ tsá² judíos né³, ca³míh³ bíh¹ tsí³, qui¹hliá² ca³jmah³ Jesús tsá² hí³ jmái¹ nio² tie³. Jáun² tsá² chín¹ hí³ ca³záih³ tsá² ná¹ngih³² ñí¹ jáun² la³ lá²:

—Jñéi³ jmái¹ bíh¹ zia³² jái¹³ hi³ lí¹³ jmu³ tsú² ta²¹; jmái¹ la³ jáun² bíh¹ lí¹³ jmah³ tsú² tsá² tsáun¹, jun³juáh¹³ jmái¹ tionh² tsú² tie³ yáh³.

15 Tí³la³ Tí³² Juo¹³ dí² ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Hnoh², tsá² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹, já² chín¹dí¹ hmóu³² bíh¹ hnoh² cua³quin³² náh² jáh³ joh² jmái¹ nio² tie³, hi³ cua³jan³² náh² siáh³ ñí¹ ha²¹ jmái². 16 Tí³la³ tsá²mi³ lá² má¹ná¹, má²tí³ quia³jña³ mii² hi³ jliun², hi³ ca³jmú³ *Satanás. Hi³ jáun² né³, çhí¹ tiá² ca³tín¹ tsá² lín³ lá² jan² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹ hi³ lan¹³ uá¹jinh¹ jmái¹ nio² tie³?

17 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús la³ ní², ca³la³ jín³² bíh¹ tsá² jmí¹ hnió³ hi³ hi³ ma³cu³ ma³jéinh³ jái¹³ ca³lí³ heh³. Tí³la³ la³jín³² tsá² jmí¹ ná¹ngih³² hi³ ñí¹ jáun² má¹ná¹, ca³lí³ tsah³ lín³² bíh¹

qui¹hliá² má²lí²jé³ la³jí³² hua³jueh³² hi³ má²lí²jmú³ jáun² Jesús.

**Tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³²
lín¹³ la³jmí¹ lí³ mi³ mostaza**

(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)

18 Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—çHe³ yáh³ cun³quionh³ lí¹³ cunh²¹ jná¹³ tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³²? çHe³ dá² jái¹³ lí¹³ jmu¹ jná¹³? 19 Qui¹ tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³² lín¹³ la³jmí¹ lí³ cá² mái³ mi³ mostaza hi³ ca³jñí³ jan² tsáu² ñí¹nái² quioh²¹. Jáun² jmí¹ ca³hia² jáun² né³, ca³lí³ cáun² hmá² pa²¹, hi³ jáun² jmí¹jáun² cua³taunh²¹ tan³² hi³ ca³jmú³ za³ tsi³ hmá² jáun².

**Tsá² tónh³² jo³cuo²
Dió³² lín³ la³jmí¹ lí³ tie³**

(Mateo 13:33)

20 Jáun² ca³juáh³ tsú² siáh³:

—çHe³ cun³quionh³ cunh²¹ jná¹³ siáh³ tsá² tónh³² jo³cuo² Dió³²? 21 Tsá² hí³ dá² lín¹³ la³jmí¹ lí³ tie³ hi³ ca³jan³ jan² tsá²mi³ quia³ hmá² jui²¹ cuú²miih²¹, hi³ jáun² tá¹ cá² pienh¹ bíh¹ cán¹ cáu³.

Ho³hñú¹³ jái³²

(Mateo 7:13-14, 21-23)

22 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ siáh³ Jesús jui³² má²hún¹ hi³ chau²¹ tí³ Jerusalén, hi³ ca³hfeh³ tsú² tsáu² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ma³ quin³² ma³ caun³² juú² ñí¹ ca³nga². 23 Jáun² né³, jan² tsáu² ca³ngái³ ñí¹con² tsú²:

—Hnú² Tí³², çhí¹ cú¹píh²¹ uá¹ tsáu² lí¹³ liáun³?

Jáun² Jesús ca³záih³ la³jín³² tsá² tionh² hi³ la³ lá²:

24 —Jmu³ náh² pí³ hi³ lí¹³ ngá¹³ náh² jui³² ho³hñú¹³ jái³². Jná¹³ juanh³² hi³ juóun³² lín³² tsá² cáun² lí¹ ná¹hen² tsí³ hi³ tónh³², tí³la³ tiá² cáun² lí¹ lí¹³ yáh³. 25 Qui¹ ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ jnáí³² tsá² hñú¹³ tiá³ ho³hñú¹³ quioh²¹, jáun² hnoh² lí¹ tá¹tonh¹ cheih³² bíh¹

má'jáun², hi³ ná¹póh³² náh² cuonh² ho³hñú¹³ quioh²¹ tsú², hi³ ná¹juáh²³ náh²: “Hnú² Tí³², nia²¹ tíá³ ho³hñú¹³”. Tí³¹la³ tsá² hñú¹³ hí³ nga³: “Tíá² ño¹ jná¹³ ha³ jinh¹ ña³taunh²¹ hnoh²”. 26 Má'jáun² né³, má²juáh¹³ hnoh²: “Jnoh¹ bíh¹ la³² tsá² má²ca³cú¹ ca³hnáih¹³ quiúnh¹ hnú², hi³ hí¹ la³ tí³ já¹ hñú³ quiú¹³ yáh³ jnoh¹ ca³héh¹ hnú² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³²”. 27 Tí³¹la³ tsá²hñú¹³ hí³ nga³ siáh³: “Tíá² ño¹ jná¹³ ha³ jinh¹ zian² hnoh². Tí³ có³² quin³² náh² ñí¹con² jná¹³, hnoh² tsá² jmuh³² náh² hi³ hlah³ hi³ hó³²”. 28 Hi³ jáun² má'jáun² má²uóh¹ bíh¹ hnoh², hi³ má²cúh¹ náh² jánh¹, ní¹ má¹ca³jien¹ náh² jáun² hla¹ Há²bran²¹, hla¹ Isaac, hla¹ Jacob, jí³ la³jín³² tsá² lín³ hí³ *tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin² ní² siáh³; hi³ la³jín³² tsá² hí³ má²tionh² ñí¹ cuá¹quien² Dió³², tí³la³ hnoh² má¹ná¹, má²ta³tonh¹ tí³ có³² bíh¹. 29 Quí¹ tsa³taunh¹ tsáú² hi³ tsa³jmú³ má² tí³ hñú³mi³cuú² ñí¹ cuá¹quien² Dió³². Tsá² tsa³taunh¹ hí³ ñí¹ jáun² ja³taunh¹ tí³ ñí¹ hia³² hiú², jí³ tí³ ñí¹ tá²tsí²¹ hiú² ní², hué³² tí³ ñei³², jí³ hué³² tí³ quián³ ní² siáh³. 30 Jáun² jmái¹ jáun² za¹³ bíh¹. Zian² ma³ jan² tsá² ná¹lín³ tsá² ñí¹ ca³tauh³ ta³né³², tí³la³ ní¹ má'jáun² né³, lín¹³ tsú² tsá² la³ñí¹ bíh¹; hi³ zian² siáh³ tsá² ná¹lín³ tsá² la³ñí¹ ta³né³², tí³la³ má'jáun² né³, má²lín¹³ tsú² tsá² ñí¹ ca³tauh³ bíh¹.

**Jesús jéinh³² hlah³ hi³ ca³tin¹
tsá² zian² Jerusalén**

(Mateo 23:37-39; Lucas 19:41-44)

31 Jmái¹ jáun² cua³taunh²¹ ma³ jan² tsá² *fariseos, hi³ ca³záih³ dí² Jesús la³ lá²:

—Chú³² cuóh¹³ hnú² tí³ ñí¹ siáh³, quí¹ re²¹ Herodes hnió³ jngah³ hnú².

32 Tí³¹la³ Jesús ca³ngái³:

—Cuá²tánh¹ náh², cuá²zéih³ náh² tsá² lín¹ cuo² hian² tsí³ hí³ la³ lá²: “Sá¹ní² jie³, né³² jí³ tsa³háu² ní² huen¹ jná¹³ jmí²chí³ hláinh¹ hñú³ tsí³ tsáú², hi³ jmah²¹ jná¹³

siáh³ tsá² tsáun¹, hi³ jáun² yó³² né³ má²má¹táuh¹³ jná¹³ la³ cun³ hi³ hu²¹ tsín³² jmu¹”. 33 Quí¹ cun³ ca³tin¹ jná¹³ ñe¹ jui³² má²hún¹ ná¹ né³², tsa³háu² jí³ yó³² ní²; quí¹ tíá² ca³tin¹ yáh³ jan² tí³² jè¹ Dió³² hi³ jún³ ñí¹ siáh³, jmáh³la³ já¹ juú¹ Jerusalén bíh¹ ca³tí²¹ jún³ tsú².

34 ”;Hnú² juú² Jerusalén, hñú² bíh¹ tsá² jngih²³ tí³² jè¹ Dió³², tsá² zen² Dió³² ñí¹con² nú², hi³ quí¹ jlan¹ nú² qufn¹! ;Hlíáun³ jéin³² bíh¹ jmí¹ hnó²¹ jná¹³ hi³ chan²¹ jon³zih¹ hnú² la³jmí¹ chan² cá¹hio³ cu³lí²¹ jon² ñeh² chí¹pí¹³, tí³la³ hnú² má¹ná¹, tíá² ca³lí³hnáuh² yáh³ la³ jáun²¹ 35 Sá¹ní² jie³, tíú²uú² taunh²¹ yáh³ jná¹³ hó¹ñí³² hnú². Hi³ juanh²¹ jná¹³ siáh³, tíú²uú² lí¹³ yáh³ jie¹ hnú² jná¹³ ca³la³ tí³ ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ juáh¹³ hnú²: “Hénh³ ma³chun¹ Tsá² cuá¹jáunh²³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí²”.

Jesús jmah²³ jan² tsá² dáun²

14 Jáun² né³, Jesús ngau³ cáun² *jmái¹ nio² tie³ hñú¹³ jan² tsá² *fariseo tsá² chín¹ hi³ ja³jmú³ má³². Hi³ jáun² la³jín³² tsá² tíáunh¹ ñí¹ jáun² ca³can³ hua³hí¹³ ní¹juáh³ he³ jmu³ Jesús. 2 Ja¹ tsá² hi³ jmí¹ cuá³ jan² tsá² tsáun¹ lín³ mí¹uf³ hi³ dáun². 3 Hi³ jáun² Jesús ca³ngái³ ñí¹con² tsá² ná¹lín³ tí³² lei²¹ jí³ tsá² fariseos, hi³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ lí¹³ jmah²¹ tsá² tsáun¹ jmái¹ nio² tie³, ho³ tíá² lí¹³?

4 Tí³¹la³ tie³ pih²¹ bíh¹ ca³tiánh³ tsá² hí³, hí¹ jan² yáh³ tsú² tíá² ca³ngái³. Jáun² Jesús ca³zanh³ tsá² tsáun¹, hi³ ca³jmah³. Jáun² jmí¹jáun² ca³záih³ dí² hi³ tsánh³² hñú¹³. 5 Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, ca³záih³ dí² siáh³ tsá² fariseos hí³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ ca³tánh³ jónh³² náh² ho³ cuá¹jué² joh² náh² cáun² hñú³ táu², ¿hin² yáh³ tsánh² hnoh² tíá² jmúh¹³ pí³ tia³juí³² lín³² hi³ cuá¹chin³² náh² jónh³² ho³lá²dá² jáh³ hí³ joh², uá¹jinh¹ jmái¹ nio² tie³?

⁶ Hi³ jáun² hí¹ cáun² yáh³ tiá² hí³ ca³lí³ nga³ tsú².

**Tsá² ná¹tén¹ jmái¹ ñí¹
jenh¹³ cuo² tsáu²**

⁷ Jmí¹ ca³jién³² jáun² Jesús tsá² ná¹tén¹ hí³, hí³ hníó³ tiánh³ ñí¹ mesa la³ tí³ ñí¹ jlánh¹ quien², jmí¹jáun² ca³jmú³ dí² cáun² jái¹³ hí³ ca³juáh³ la³ lá².

⁸—Ní¹juáh³ zian² tsá² ca³te³ hnú² ñí¹ jmu³ jmái¹ hí³ jenh¹³ cuo², ha³ lí² ñí³ hnú² ñí¹ jlánh¹ quien², quí¹ ho³sa³ cuán¹³ siáh³ jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ hnú². ⁹Hi³ jáun² tsá² ca³te³ hnú² hí³ la³ má²quionh³ tsá² jan² siáh³ ja³juah²¹ ñí¹ con² hnú²: “Cuéh³ tsá² lá² ñí¹ ní² cua³²”. Hi³ jáun² lí¹ lí³ hinh¹ bíh¹ hnú² lí¹³, quí¹hliá² lí³ hniáuh³² cuá¹ñíh³ hnú² ñí¹ tiá² nga³ quien². ¹⁰Tí³la³ la³ lá² bíh¹ hniáuh³² jmúh¹³ hnú²: Ní¹juáh³ hí³ ca³te³ tsú² hnú² ñí¹ jmu³ jmái¹, chú³² cuá¹ñíh³ hnú² ñí¹ tiá² quien²; hí³ jáun² tsá² ca³te³ hnú² hí³ lí¹³ ja³juah²¹: “Hnú² há²mei²¹ quiú¹³, ña³², ñá²ñí³ ñí¹ quien² lá²”. Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ lí³ quien² hnú² ta³ ñí¹ tsá² ñí¹ hná¹ jáun². ¹¹Quí¹ ní¹juáh³ tsá² jmu² pan¹ hnga², jáun² tsá² la³ hí³ má²méih³ bíh¹ hí³ quien²; tí³la³ tsá² tiá² jmu² quien² hnga² má¹ná¹, tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ zó³² hí³ quien².

¹² Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² la³ ní² Jesús, ca³záih³ siáh³ tsá² ca³te³ hí³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ ca³chó³² jmái¹ hí³ teh¹ hnú² tsá² ja³jmú³ má³² quiúnh¹ hnú², ha³ lí² teh³² hnú² jmáh³la³ tsá² juónh³² hnú² re² quiúnh¹, sa³jun³ tsá² jun³ renh² hnú², sa³jun³ tsá² hánh³ juónh³² hnú² re² quiúnh¹ ní² siáh³. Quí¹ tsá² la³ hí³ chau²¹ jmái¹ té³ hnú² siáh³ hñú¹³ hí³ cuá¹jmuh³ hnú² má³²; hí³ jáun² cun³quionh³ la³ jáun² má²jéinh³² tsú² siáh³ ñí¹con² hnú². ¹³Cha³ jmí¹ teh¹ hnú² tsá² la³ hí³, chú³² teh¹ hnú² tsá² tia³mii² bíh¹ hí³ jmu³ má³² quiúnh¹ hnú², jí³ tsá² hliánh², tsá² hma², jí³ tsá² ten³ ní² siáh³; ¹⁴hí³ jáun² tí³ jlánh¹ bí¹ chú³² quián¹³ hnú²

lí¹³, quí¹hliá² tsá² la³ hí³ tiá² zia³² yáh³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ jéinh³². Hi³ jáun² ní¹ má¹ca³jenh¹³ tsá² chun¹ tsá² má²cá²tsan³, má¹jáun² hnga² Dió³² bíh¹ ma³hmah¹ quián¹³ hnú².

**Jesús jmu² cáun² jái¹³
ca³tin¹ tsá² jmu² jmái¹**

(Mateo 22:1-10)

¹⁵ Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² hí³ jái¹³ hí³ má²lí²juáh³ jáun² Jesús, jáun² jan² tsá² jmí¹ cuá³ hí³ ñí¹ mesa ca³záih³ Jesús la³ lá²:

—jHénh³ ma³ jmí¹ ren² tsá² tsa³jmú³ má³² ñí¹ cuá¹quien² Dió³²!

¹⁶ Jáun² Jesús ca³jmú³ siáh³ cáun² jái¹³ hí³ ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² tsá²ñuh² jmí¹ hnió³ jmu³ cáun² jmái¹ jueh³² lín³², jáun² jmí¹ ca³teh³ tsú² juóun³² lín³² tsáu².

¹⁷ Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² jmái¹ hí³ má²jmu³ tsú² jmái¹ né³, jáun² ca³zen³ tsú² siáh³ tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ hí³ tsa³ngái¹ siáh³ jái¹³ ñí¹con² tsá² má²ná¹tén¹, hí³ tsa³juah²¹: “Ní¹juah²¹ juóun³² jná¹³: Ná²taunh¹ náh², má²lí³² bíh¹ re² la³jí³²”.

¹⁸ Tí³la³ la³ jín³² bíh¹ tsá² hí³ ca³hiu³ ca³mí³ uu³tso³. Tsá² la³ñí¹ ca³juáh³: “Hué³² bíh¹ má²lí²lá³ jná¹³ cáun², hí³ jáun² ñí¹ jáun² bíh¹ má²hniáuh³² ñí¹jé²¹ jná¹³ ta³né³². Juenh² lín³² cuí¹ jmu¹ juóuh³² hnú² tsí³ hí³ tiá² chau²¹ jná¹³”.

¹⁹ Jáun² ca³juáh³ siáh³ jan²: “Cuá¹juí² bíh¹ má²lí²lán³² jná¹³ hñá³ tsonh², hí³ jáun² má²ñí¹jé²¹ jná¹³ ní¹juáh³ cuounh³² jáh³ re² mí¹ñí² quiáh² hué³²”.

²⁰ Hi³ jáun² tsá² siánh³ siáh³ ca³juáh³: “Uón³² bíh¹ jná¹³ tá² ca³jenh² cu³tí¹³, hí³ jáun² tiá² má²lí¹³ yáh³ ñe¹ jná¹³”.

²¹ Jmí¹ cá¹chánh²¹ jáun² tsá² joh¹ tsú² hí³ né³, ca³chá³ la³jí³² jái¹³ jáun² ñí¹con² juo¹³. Jmí¹jáun² jlánh¹ ca³míh³ tsí³ tsá² má²jmu³ hí³ jmái¹; hí³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² joh¹: “Háun¹ nú² cua³² já¹ hñú³, jí³ la³jáh³ dú¹ jui³² chi²¹ ní², hí³ cuá¹tiéh³ nú² tsá² tia³mii², tsá² tsáun¹, tsá²

hliánh², jí³ tsá² ten³ ní² siáh³”. 22 Jmí¹ má²cu³lé³ jáun² né³, ca³juáh³ siáh³ tsá² quián²¹ tsú²: “Má²l²jmú³² bíh¹ jná¹³ la³ cun³ hi³ l²juah²¹ hnú², tí³la³ cun³ jáun² jáu² bíh¹ ca³lá²”. 23 Jáun² tsá² má²jmu³ hí³ jmá¹ né³, ca³juáh³ siáh³: “Cua³² siáh³ cu³ jéin³² já¹ juú², la³jí³² jui³² pih²¹ jui³² siún¹, hi³ cuá¹jmuh³ nú² héih³² hi³ ja³taunh¹ tsú² ní¹ lá², hi³ jáun² má²l¹³ canh¹³ hñu³² jná¹³”. 24 Quí¹ juanh³² jná¹³ ní¹con² hnoh², hi³ hí¹ jan² yáh³ tsá² ca³te³ jná¹³ hí³ la³ñí¹, cu³tí³ tiú²uú² l¹³ jmu³ má² quiúnh¹ jnoh¹”.

**He³ hniáuh³² jmu³ tsá² hnió³
han³ tí³ con² Jesús**

(Mateo 10:37-39)

25 Jmí¹jáun² jmí¹ zian² juóun³² lín³² tsáu² hi³ ja³taunh²¹ cu³hna²¹ Jesús. Jáun² né³, Jesús ca³jinh³ cu³hna²¹ hi³ ca³jien³² dí² tsá² hí³, hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

26 —Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ já³² cu³hna³² jná¹³, tí³la³ ní¹juáh³ tiá² chan² yáh³ tsú² tí³ có³² jméi² mí¹ziú¹³, ní²cuo², jon², jí³ tsá¹ rainh²¹ ní² siáh³, jí³ ca³la³ jí³ jmí²chí³ quioh²¹ hnga² tsú² ní² siáh³, hi³ jáun² tsá² la³ hí³ cu³tí³ tiá² l¹³ bíh¹ hen² tí³ con² jná¹³. 27 Ja³bí¹ tiá² l¹³ hen² tsú² tí³ con² jná¹³ ní¹juáh³ tiá² hnió³ yáh³ tsú² cán³ crei²¹ quioh²¹, hi³ ma³zian² tsú² la³jmí¹ zian² jná¹³ lá². 28 Ní¹juáh³ zian² jan² hnoh² hi³ hnáuh² náh² jmúh¹³ cáun² hñú³ ñe¹ lín²¹, çhá¹ tiá² híh¹ hnoh² tín² quie³ quián¹³, neh²¹ ní¹juáh³ hi³ tsin¹³ hi³ l¹³ hián¹³ ta²¹ jáun² quián¹³ hnoh²? 29 Quí¹ ní¹juáh³ la³ ca³jmú³ tsú² jmáh³la³ jmíh¹ hiah³² bíh¹, hi³ ní¹juáh³ tiú²uú² la³ tsín¹³ yáh³ quie³ quioh²¹ ní¹ hná¹ jáun², hi³ jáun² ca³la³ jín³² tsá² jé³ hi³ jáun² má²ju³ má²ngái³ bíh¹, 30 hi³ juáh³: “Tsá² ní² tsá² tí³ l¹ ca³ma³liáu³² bíh¹, tí³la³ tiá² la³ tioh²¹ yáh³ ma³hián²”. 31 Ho³ ní¹juáh³ ca³chó³² cáun² jmá¹ hi³ jan² re²¹ jmu³ hnié² quionh³ jan² re²¹ siánh³ siáh³, çhá¹ tiá² hnauh¹³ tsú² tín² ca³lá² chí¹

hi³ jé³ tsú² tiá¹ l¹³ láih¹³ hnié² jáun² cun³quionh³ quian³ mei²¹ hliáu³ joh¹, uá¹jinh¹ zian² quiú³ mei²¹ hliáu³ joh¹ re²¹ jan²? 32 Jáun² né³, ní¹juáh³ ca³lín¹³ re²¹ hi³ hí³ tiá² tioh²¹ yáh³, jáun² tá¹la³ cuá¹ja³² jáun² ní¹ uóunh³ bíh¹ re²¹ tsá² hí¹jan² hí³ quiú³ mei²¹ hliáu³, zen³ dí² tsá² tsa³ngái³ ní¹con² re²¹ hí³ ní¹juáh³ he³ hnió³ tsú², hi³ jáun² l¹³ niau²¹ tie³. 33 Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ tiá² l¹³ han³ hnoh² tí³ con² jná¹³, li³ua³ jan² hnoh² tsá² tiá² chah³² náh² tí³ có³² ca³la³ jí³li³² hi³ zia³² quián¹³.

Ñí¹ hi³ tiú²uú² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹

(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

34 ”Chú³² bíh¹ ní¹, tí³la³ ní¹juáh³ la³ ca³li³ máih³ bíh¹ né³, jáun² çhá³ yáh³ lánh³ rón³² l¹³ jmóuh³² tsú² hi³ l¹³ siáh³ ñeh¹? 35 Ñí¹ la³ jáun² hí¹ cáun² yáh³ tiú²uú² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹, sa³jun³ ma³hau³ bíh¹ quioh²¹ hue³², sa³jun³ hi³ jmu³ tsú² háuh¹³, hi³ jáun² cáun² má²cuí³ bíh¹ tsú² ní¹ la³ jáun². Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ tson² chí²¹ cuáh³ hnoh², jáun² nié² náh².

Jái¹³ hi³ ca³tín¹ já¹ziáh² má²já²hain³

(Mateo 18:10-14)

15 Jmí¹jáun² la³jín³² *tsá² chí² hmah²¹, jí³ tsá² ná¹ren² tso³ ní² ca³ñí¹nié¹³ jái¹³ quioh²¹ Jesús. 2 Hi³ jáun² tsá² *fariseos jí³ tí³² lie²¹ ní² ca³ziú³ ca³hien³ Jesús, hi³ ca³juáh³:

—Tsá² ní² cáun² l¹ hen² tsá² jmu² tso³, ca³la³ hi³ jmu² má²quionh³ já¹ dí².

3 Jmí¹jáun² ca³jmú³ siáh³ Jesús cáun² jái¹³ l³ la³ lá²:

4 —Ní¹juáh³ zian² jan² tsá² ja¹ hnoh² ní² hi³ tíonh³² hñá³láu³ *já¹ziáh², tí³la³ ní¹juáh³ la³ ja³hain³ jan² jáh³ hí³ né³, çhá¹ tiá² chan³ tsú² tá¹ quiéinh³ nio² quiú³ tsi²¹ quian³ñu³ jáh³ hí³ ní¹ tionh¹ jáun² tá¹la³ tsa³hniah² tsú² jáh³ má²já²hain³ hí³? 5 Hi³ jáun² ní¹ má¹ca³tsanh²¹ tsú² jáun² jáh³ hí³, hiú²

lín³² bíh¹ tsí³ tsú² ra³ tsín² jáh³ hí³ cu³ lá¹
 hí³ jón³². ⁶ Hí³ jáun² ní¹ má¹ cá² chánh³²
 tsú² jáun² hñú¹³, téh³ tsú² tsá² há² mei²¹
 joh¹, jí³ tsá² tiáunh¹ có³² hñú¹³ tsú²
 ní², hí³ záih³² tsú² tsá² hí³ la³ lá²:
 “Ma³ hiún¹³ hnoh² honh² quiúnh¹ jná¹³,
 quí¹ má² tsanh²¹ bíh¹ jná¹³ já¹ ziah²
 jmí¹ má² já² háin³ joh²”. ⁷ Juanh³² jná¹³,
 ja³ bí¹ la³ jáun² jlánh¹ bí¹ tsah³ tsú²
 hñú³ mí³ cuú² hí³ ca³ tin¹ jan² tsá² jmí¹
 jmu² tso³, tsá² ca³ za³ jmí¹ tsí³, la³ cónh³
 bíh¹ hí³ ca³ tin¹ quiéinh³ nio² quiú³ tsi²¹
 quian³ ñu³ tsá² tiá² lin¹ lí³ hniáuh³² záí³²
 jmí¹ tsí³.

Cáun² jái¹³ hí³ ca³ tí²¹ quie³ má² já² hái³

⁸ Ja³ bí¹ la³ jáun², ní¹ juáh³ jmí¹ zia³²
 quia³ *cú¹ tiáú² quioh²¹ jan² tsá² mí³, hí³
 ní¹ juáh³ ja³ hái³ cáun² hí³ jáun², ¿haun¹³
 juáh¹³ sí² yáh³ héinh³ tsú² quioh²¹ tá¹ la³
 hiáh³² tsú² jáun² re² lín³² néih³, ca³ la³
 ní¹ ca³ choh¹³ tsú² quie³ ja³ hái³ jáun²
 quioh²¹? ⁹ Hí³ jáun² ní¹ má¹ ca³ choh¹³
 tsú² jáun² né³, téh³ tsú² há² mei²¹ joh¹, jí³
 tsá² tionh² có³² hñú¹³ tsú² ní², hí³ záih³²
 dí² tsá² hí³ la³ lá²: “Ma³ hiún¹³ hnoh²
 honh² quiúnh¹ jná¹³, quí¹ má² tsoh¹ bíh¹
 jná¹³ quie³ hí³ jmí¹ má² já² hái³ quion²¹”.
¹⁰ Juanh³² jná¹³ siáh³, ja³ bí¹ la³ jáun²
 tsah³ lín³² tsá² cuú² tsá² ta³ Díó³² hí³
 ca³ tin¹ lí³ ua³ jan² tsá² zai³² jmí¹ tsí³
 ní¹ con² Díó³².

Jái¹³ ca³ tin¹ tsá² ca³ ngí³ cun³ tin² tsí³

¹¹ Jáun² Jesús ca³ jmú³ siáh³ cáun² jái¹³
 lí³ la³ lá²:

—Jan² tsá² ñuh² jmí¹ zian² gon³ jon².
¹² Ca³ chó³² jmái¹ hí³ ca³ záí³ jon² tsú² tsá²
 cáin² la³ lá²: “Tia²¹, ¿tiá¹ cuéh¹ hnú² jná¹³
 ta³ né³² hí³ ca³ tin¹ jná¹³ hiáu³ ní¹ má¹ jun²
 hnú²?” Hí³ jáun² tsá² má² lieih²¹ hí³ né³,
 ca³ tsóh³ bíh¹ la³ jí³² hí³ zia³² quioh²¹
 ní¹ con² tá¹ gon³ jon². ¹³ Jmí¹ ngau²¹
 jáun² cú¹ pih²¹ jmái¹ né³, jáun² jon² tsú²
 tsá² cáin² hí³ ca³ chá³ cu³ lí²¹ ca³ la³ jí³² hí³
 hiauh³ jáun², hí³ jáun² la³ jí³² hí³ jáun²

ca³ can³ jmí¹ ngau²¹ ní¹ uóunh³, tí³ hué³²
 siáh³. Jáun² ní¹ jáun² ca³ ní¹ jmú¹³ tsú²
 cáun² hí³ cáun¹, hí³ cáun² lí¹ ca³ ní¹ qui²
 ní¹ hin² quie³ quioh²¹ ní¹ con² tsá² hlá²
 tsá² ní². ¹⁴ Jmí¹ cá¹ tsóh²¹ tsú² jáun² la³ jí³²
 quie³ jáun² né³, he³ dí¹ jmí¹ jáun² ja³
 cáun² ho³ cuóun³ tá¹ cáun² hué³² ní¹ jmí¹
 hún¹ tsú² jáun². Jmí¹ jáun² ca³ ma³ tso²
 lín³² tsá² hí³ tsí³ hí³ ní¹ cuóunh²¹. ¹⁵ Jáun²
 ca³ hnó³² tsú² ta²¹ ní¹ jáun², hí³ jáun²
 jan² tsá² zian² ní¹ jáun² ca³ ze³ ní¹ lí³
 ní¹ náí² quioh²¹ hí³ tsa³ jmú³ tsú² hua³ hí¹³
 mí² ní³ joh¹ tsá² hí³. ¹⁶ Ca³ la³ ní¹ cuóunh²¹
 lín³² bíh¹ tsú² lí³, hí¹ ca³ la³ tí³ má³²
 quioh²¹ mí² ní³ hí³ yáh³ jmí¹ hnió³ tsú²
 cuh³, hí³ jniá³ jáun² la³ jmí¹ jniá³ jnéí².
 Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹ jmí¹ cue³²
 hí³ cuh³ tsú². ¹⁷ Jmí¹ jáun² ca³ hnauh²
 tsú² tsí³ hí³ ca³ lín¹³ la³ lá²: “¿Já² ca³ la³
 hí³ lí¹ tú² lí¹ ziáun²³ bíh¹ má³² quioh²¹
 tsá² quian²¹ ñuh³² jná¹³, he³ láih³² sa³
 jná¹³ yáh³ lí¹ má² ní¹ jún³ ná¹ ní¹ lá² hí³
 ní¹ cuóun²¹! ¹⁸ Cu¹ ní²¹ jná¹³ cú² jueh³²
 tí³ ní¹ cuá³ ñuh³², hí³ jáun² ní¹ juo³ jná¹³
 ñuh³² la³ lá²: Hnú² tia²¹, má² cá² jmú³²
 jná¹³ tso³ ní¹ con² Díó³², jí³ ní¹ con² hnú²
 siáh³. ¹⁹ Cu³ tí³ tiú² uú² ca³ tin¹ jná¹³ hí³
 jie¹ hnú² la³ jmí¹ jien¹ nú² jan² jónh³²,
 jie¹ jná¹³ la³ jmí¹ jien¹ hnú² jan² tsá²
 quian²¹ bíh¹ nú²”. ²⁰ La³ cun³ jmí¹
 ca³ lín¹³ tsú² la³ ní², la³ jui³² ngah³ hñú¹³
 jméí². Tá¹ la³ jmí¹ hí¹ jáunh²³ tsú² jáun²
 ní¹ uóunh³ ca³ lá², jáun² ca³ jíe³² jméí²
 tsú² hí³ má² hí¹ jáunh²³. Jmí¹ jáun² ca³ ja³
 mí³ tsí³ tsá² má² lieih²¹ hí³ ní¹ con² jon².
 Jáun² cú² hé² lín³² ngau³ hí³ ja³ hinh¹ jon²
 ca³ la³ hí³ hiún² lín³² tsí³, hí³ ca³ hen³
 dí² siáh³ ní¹. ²¹ Jáun² né³, tsá¹ ñú¹ hí³
 ca³ záih³ jméí² la³ lá²: “Hnú² tia²¹,
 má² cá² jmú³² jná¹³ tso³ ní¹ con² Díó³², jí³
 ní¹ con² hnú² ní² siáh³. Cu³ tí³ tiú² uú²
 ca³ tin¹ jná¹³ hí³ jie¹ hnú² la³ jmí¹ jien¹
 nú² jónh³²”. ²² Tí³ la³ jméí² tsú² má¹ ná¹,
 la³ jui³² ca³ záih³ tsá² má² ná¹ hlánh¹ joh¹
 la³ lá²: “Háun¹ náh² cuá² quián² náh²
 hmih³² hí³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ hí³ quíh³²

jón³² jná¹³ lá², cuá²quián² siáh³ cáun² m¹ñí² hu²¹ cuo² tsú² hí³ táunh¹³ z¹cuo² tsú², hí³ cuá²quián² siáh³ tuh³² tauh¹³ tsú² ta³. ²³Né³² né³, cuá²quian³² náh² siáh³ cuá¹ju² m¹h¹ húnh¹ hí³, hí³ jngih¹³ náh² cunh¹³ dí², hí³ jmú¹³ dí² jmái¹. ²⁴Quí¹hliá² jmí¹ len³ jná¹³ hí³ má²jún¹ bíh¹ jón³² jná¹³ lá², tí³la³ ta³né³² lí³ la³jmí¹ lí³ hí³ ca³jenh¹³ bíh¹ tsú²; jmí¹ má²já²hái³ cu³tí¹³ bíh¹ tsú², tí³la³ ta³né³² má²tsanh³² bíh¹ tsú²". Jáun² la³juí³² ca³ma³liáu³² tsú² hí³ jmu³ jmái¹.

²⁵"Tá¹la³ jáun² né³, tsá² má²ján³ jon² tsá² má²lieih²¹ hí³, ní¹nái² bíh¹ jmí¹ cuá¹hún¹. Jmí¹ má²hí¹jáunh²³ tsú² jáun² hú¹ juí³² né³, ca³nái³² sun¹ jí³ hí³ má²ní¹nái¹tsan³² tsú². ²⁶Jáun² ca³teh³ tsú² jan² tsá² quian²¹ hí³ ca³ngáih³ dí² he³ dá² lí³. ²⁷Jáun² tsá² quian²¹ tsú² hí³ ca³juáh³: "Hliá² má²cuanh³² renh² bíh¹ hnú², hí³ jáun² ñeh² hnú² má²lí²jmú³ héih³² hí³ jngih³ tsú² cuá¹ju² m¹h¹ húnh¹ hí³, quí¹hliá² má²cuanh³² renh² hnú² cáun² hí³ re² hí³ tin²". ²⁸Tí³la³ tsá² má²ján³ hí³ má¹ná¹, ca³míh³ bí¹ tsí³, hí³ tiú²uú² jmí¹ hnió³ hen¹³ ñéih³. Jmí¹jáun² cua³han³ jméi² tsú² hí³ ca³ñí¹lieh¹³, hí³ ca³hli³ ca³liéinh³² tsú² jon² hí³ ca³záih³ dí² hí³ hniáu³² hen¹³ ñéih³. ²⁹Jáun² tsá² hí³ né³, ca³záih³ jméi²: "Ñíh¹ bíh¹ hnú² re² jáh³ mii² má²ca²jmú³² jná¹³ ta²¹ quián¹³ hnú², hí³ má²ca³ma³ti²¹ jná¹³ ca³la³ jí³² héih³² hí³ jmuh³² hnú², tí³la³ hí¹ cu³ jéin³² yáh³ tiá² má²ca³cuen²¹ hnú² jná¹³ uá¹jinh¹ jan² zéin¹ bíh¹ hí³ jmí¹ jmu¹ jná¹³ cáun² jmái¹ quion²¹ quiúnh¹ há²mei²¹ quion²¹. ³⁰Tí³la³ jmí¹ cuanh²¹ jónh³² hnú² né³, tsá² lí³ ca³ñí¹quí² ní¹hin² ó³² quiéih³ hnú² quionh³ tsá²mí³ hláih¹, sa³ jáh³ húnh¹ máh³ má²lí²jngih³² hnú² hí³ ca³tin¹ tsú²". ³¹Hí³ jáun² né³, tsá² má²lieih²¹ hí³ ca³juáh³: "Hnú² jón³, la³jí³² jmái¹ bíh¹ ñíh³ hnú² quiúnh¹ jná¹³; hnú² bíh¹ tsá² lí³quián¹³ la³jí³² hí³ nió³² jná¹³. ³²Quí¹ né³² ca³ta¹ dí² hí³ má¹hiún¹³

tsí³², quí¹hliá² renh² hnú² lí³ la³jmí¹ lí³ hí³ jmí¹ má²jún¹ bíh¹, tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, lí³ la³jmí¹ lí³ hí³ má²ca³jenh¹³ tsú²; jmí¹ má²já²háin³ cu³tí¹³ bíh¹ tsú², tí³la³ ta³né³² né³ má²ná¹neh³² dí² tsú² siáh³".

Cáun² jái¹³ ca³tin¹ tsá² quian²¹ lí¹ lín³

16 Jmí¹jáun² ca³záih³ siáh³ Jesús tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ ca³juáh³:

—Jmí¹ zian² jan² tsá² jmí¹ jmu² hua³hí¹³ la³jí³² hí³ zia³² quioh²¹ jan² tsá² hánh³. Tí³la³ ca³chó³² jmái¹ hí³ ca³chá³ tsáu² tso³ quioh²¹ tsú² ní¹con² tsá² hánh³ hí³. Ca³chá³ tsú² hí³ tsá² quian²¹ tsú² hí³ neh¹ cáun² lí¹ qui² lí¹ hin²³ hí³ zia³² quioh²¹ tsú². ²Jáun² tsá² hánh³ hí³ né³, ca³teh³ tsá² quian²¹, hí³ ca³ngáih³ dí² la³ lá²: "¿Hí¹ tson² bíh¹ la³ cun³ hí³ má²ca³chá³ tsáu² ní¹con² jná¹³ hí³ ca³tin¹ hnú²? Jíenh¹ sí² quián¹³ neh²¹, ca³ti²¹ ta²¹ hí³ jmuh³² hnú² quion²¹ jná¹³, quí¹ tiú²uú² hnú² jmúh¹³ yáh³ ta²¹". ³Jmí¹jáun² ca³lín¹³ tsá² hí³: "¿Ha³ lánh³ rón³² jmu¹ jná¹³ ta³né³², quí¹hliá² juóu³² jná¹³ má²ñí¹quin¹³ bíh¹ ta²¹ hí³ jmu² jná¹³? Já² tiá² pin³ yáh³ jná¹³ hí³ cáh¹³ hué³². Já² hua³heih²¹ bíh¹ ní¹juáh³ hí³ cáun² lí¹ mí¹³ jná¹³ quie³ quioh²¹ tsáu². ⁴Há¹, ta³né³² má²ño¹ jná¹³ ha³ lánh³ rón³² jmu¹, hí³ jáun² lí³ zian² tsá² he³ jná¹³ hñú¹³ ní¹ má²ca³che² jná¹³ juóu³²". ⁵Hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³teh³ tsú² ma³ quin³² ma³ jan³² tsá² ná¹ren² hí³ quioh²¹ juo¹³. Ní¹con² tsá² la³ñí¹ hí³ ca³ngái³ tsú²: "¿Cónh³ ren² hnú² quioh²¹ juóu³² jná¹³? ⁶Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³: "Ren² jná¹³ hñá³láu³ barril hí³ ha²¹ ma³ quiu³quia³ñu³ lí¹³ no¹". Jmí¹jáun² tsá² quian²¹ tsá² hánh³ hí³ ca³juáh³: "Lá² rón³² sí² ca³ti²¹ hí³ ren² hnú². Tia³juí³² ñí³, jmu³ hí³ ren² nú² tu³la³quia³ tán¹". ⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ngáih³ tsú² siáh³ tsá² jan²: "Hnú² siáh³, ¿ha³ cónh³ ren² hnú² quioh²¹ juóu³² jná¹³? ⁸Jáun² tsá²

hí³ ca³ngái³: “Ren² jná¹³ quiún³ nio² hña³láu³ lío²¹ cuú²miih²¹”. Jmí¹jáun² ca³záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³ la³ lá²: “Lá² rón³² sí² ca³tí²¹ hí³ ren² hnú², jmu³ hnú² hí³ ren² nú² hní³² nio² hña³láu³ tsí²¹ quiú³ lío²¹ tán¹”. 8 Jáun² juo¹³ tsá² quian²¹ tiá² chun¹ hí³ ca³juáh³: “Ha³ lánh³ rón³² jlánh¹ cháunh²³ chnh³² hnú² hí³ ca³lín¹³ hnú² jmúh¹³ la³ nř²”.

Jáun² jmí¹jáun² ca³nia³ Jesús jái¹³ jáun² quioh²¹, hí³ ca³juáh³:

—Tsá² zian² hngá¹máh³ lá² jlánh¹ bíh¹ jan²¹ nř¹con² tsá²mi³cuóun² rainh²¹ la³ cónh³ bíh¹ tsá² tanh² ta²¹ Dió³².

9 “Jáun² juanh³² jná¹³ nř¹con² hnoh² hí³ cun³quionh³ hí³ zia³² quián¹³ hnoh² nř¹ hué²¹ lá², jmúh¹³ hnoh² hí³ lí³ zian² tsá² juonh²¹ náh² re² quiúnh¹, jáun² nř¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hí³ tsá¹³ hí³ jáun² quián¹³ hnoh² né³, lí³ zian² bíh¹ tsá² lí¹³ he³ náh² nř¹ lí¹³ zian² náh² cun³ jmí¹hí³nio².”

10 “Nř¹juáh³ zian² tsá² jmúh³² re² ta²¹ cun³quionh³ cú¹pih²¹ hí³ zia³² quioh²¹, jáun² la³ má²chun¹ jáun² bíh¹ tsú² uá¹ cun³ ca³lí³ zia³² hliáun³ hí³ quioh²¹. Tí³la³ tsá² tiá² jmu² hí³ chú³² cun³quionh³ cú¹pih²¹ hí³ zia³² quioh²¹ né³, sa³jun³ chun¹ bíh¹ tsú² nř¹juáh³ ca³lí³ zioh² hliáun³. 11 Hí³ jáun² nř¹juáh³ tiá² la³ jmuh²¹ yáh³ hnoh² re² ta²¹ hí³ zia³² quián¹³ náh² nř¹ hué²¹ lá², hí³ tiá² lín¹ nga³ quien², jlánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ hian³ náh² hú¹tá¹ hí³ quien² cu³tí³ nř¹ má¹jáun²? 12 Nř¹juáh³ tiá² la³ chun¹ yáh³ náh² hí³ jmúh¹³ hua³hí¹³ hí³ quioh²¹ tsáú², jlánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ hian³ náh² hí³ lí¹³ lí³ quián¹³ náh² hmóu³²?”

Dió³² jí³ quie³ nř¹

(Mateo 6:24)

13 “Hí¹ jan² tsáú² tiá² lí¹³ ma³tí³² nř¹con² gon³ juo¹³, qui¹ tiá² tí²¹ yáh³ tsí³ tsú² tsá² jan², hí³ tsá² jan² né³, tí³² lín³² bíh¹ tsí³ tsú²; re² lín³² bíh¹ má²tí³² tsú²

héih³² quioh²¹ tsá² jan², hí³ tsá² jan² né³, tiá² ta²¹ tanh² yáh³ tsú². Jáun² né³, cónh³ tiá² lí¹³ bíh¹ hno³ náh² Dió³² cu³tsa³² quionh³ hí³ hniá¹ náh² hí³ zia³² nř¹ hué²¹ lá².”

14 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jái¹³ nř¹ né³, jáun² tsá² *fariseos cáun² lí¹ ca³juú² ca³ngái³² bíh¹ Jesús, qui¹hí³hliá² jlánh¹ ná¹hniá¹ tsú² quie³ hmóu³². 15 Hí³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Hnoh² tsá² lí¹ ná¹haih³² náh² re² máh¹ nř¹ ta³ nř¹ tsáú², tí³la³ Dió³² cuá¹nř³² he³ ná¹lín²³ náh² hñu³ honh². Qui¹ zia³² bíh¹ hí³ lí¹ ná¹lín²³ tsáú² hí³ jlánh¹ quien², tí³la³ Dió³² má¹ná¹, hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá² jéih³² hí³ jáun².”

Héih³² quioh²¹ Dió³² jí³ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés

16 “Jmí¹ tí² quien² bíh¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, jí³ jái¹³ quioh²¹ tsá² lín³ hí³ *tí³² jě¹ Dió³², ca³la³ tí³ jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ cuan³ Juan², tsá² jmí¹ zion² hí³ jmái² tsáú². Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² né³, ca³lí³liau³ hí³ tsá²ngí³ jú¹ chú³² hí³ ca³tí²¹ héih³² hí³ jmu² Dió³², hí³ jáun² tsá² jlánh¹ ná¹cueh³² pí³ né³, má²ná¹cah²³ bíh¹ jmái¹ hí³ lí¹³ tónh³² jo³cuo² Dió³².”

17 “Tí³la³ tí³ huán¹ bíh¹ tsí³ hí³ tsa³hín³ la³ jí³² hí³ jniá³ chí³cuú² la³ má²quionh³ hngá¹máh³ lá², la³ cónh³ bíh¹ jái¹³ hí³ rá¹tioh³ nř¹ liei²¹ jáun².”

Jesús hie³² jái¹³ hí³ ca³tín¹ tsá² hnió³ tsáun³ quionh³ nř²cuo²

(Mateo 5:31-32; 19:1-12; Marcos 10:1-12; 1 Corintios 7:10-16)

18 “Nř¹juáh³ jan² tsá²nř² cu³tun³ nř²cuo², hí³ jáun² jan³ jan² tsá²mi³ siánh³ siáh³, jáun² tsá² la³ hí³ lí¹ jmu² tso³ juón¹ bíh¹. Hí³ nř¹juáh³ zian² siáh³ jan² tsá²nř² ca³jan³ tsá²mi³ tsá² jmí¹ nř²cuo² tsá² hí³, jáun² tsá²nř² la³ hí³ má²lí²jmú³ siáh³ tso³ juón¹ bíh¹.”

Cáun² jái¹³ ca³tin¹ Lá¹ jí³ tsá² hánh³

19”Jmí¹ zian² jan² tsá² hánh³ jmí¹ quih³² jmáh³la³ cá² ñí¹ hmih³² chú³² jniá³, hmih³² zín¹³ pin³ hi³ lí³ mí²ñi³² lino, hi³ cun³ tsa³háu² jlánh¹ jmí¹ má²hiún² tsú² tsí³ hi³ jmu² jmái¹. 20 Ja³bí¹ jmí¹jáun² jmí¹ zian² jan² tsá² tia³mii², tsá² jmí¹ jmái² Lá¹, hi³ jmí¹ lín³ mí³ho²¹. Tsá² hí³ jmí¹ tsá²cuá² hué³² ho³hú¹³ quioh²¹ tsá² hánh³ hí³. 21 Tsá² tia³mii² hí³ jmí¹ hnió³ cuh³ jmáh³la³ má³² suh³² ñeh² mesa quioh²¹ tsá² hánh³ hí³. Hí¹ la³ tí³ tsái² jmí¹ já²taunh¹ hi³ ziunh³² ñí¹ lí³ jáun² mí³ho²¹ quioh²¹ tsú². 22 Jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ jun³ tsá² tia³mii² hí³, jáun² cua³taunh²¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ cua³quiáun³², hi³ tsa³cuá² cáun² ñí¹ chu²¹ quionh³ hla¹ Há²bran²¹. Ja³bí¹ tsá² hánh³ hi³ ca³jun³ siáh³, jáun² ca³ñí¹hón²¹ tsú². 23 Tá¹la³ má²cuá¹má²tso² tsú² jáun² tsí³ quí³juóu³² né³, ca³jíe³ tsú² tí³ chí³cuú² ñí¹ uóunh³, ñí¹ cuá³ hla¹ Há²bran²¹ quionh³ hla¹ Lá¹ hí³. 24 Jáun² ca³hóh³² tiá³ lín³² hi³ ca³juáh³: “Hnú² tia²¹ yeh³ Há²bran²¹, cuí¹ lín¹³ nú² hi³ juo²³ jná¹³, cuéh³ hnú² Lá¹ ní² jái¹³ hi³ jmu³ jlih²¹ hna¹³ zí¹cuo² hi³ ja³hiéh³ zih³² jná¹³, hi³ jáun² lí³ cuóuh³, quí¹ jlánh¹ cuá¹má²tso¹ jná¹³ tsin³² ñí¹ chéi³ uóu³² lá²”. 25 Tí³la³ hla¹ Há²bran²¹ hí³ ca³juáh³: “Hnú² jón³, cháuh¹ hnú² honh² la³jí³² hi³ chu²¹ jmí¹ zia³² quián¹³ tá¹la³ jmí¹ zian² nú² jáun², tí³la³ quioh²¹ Lá¹ lá² jmí¹ zia³² jmáh³la³ hi³ huáh² tsí³ bíh¹. Ta³ne³² má²cuá³ tsá² lá² re² tin²; tí³la³ hnú² má¹ná¹, ca³tin¹ má¹tsoh¹ honh². 26 Ja³bí¹ zia³² cáun² hná¹ jeh³ jueh³² lín³² ja¹ ñí¹ tiauh¹ dí², hi³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tsá² cuá³ ñí¹ lá² tiá² lí¹³ ngá¹³ tí³ ñí¹ ní², uá¹ cun³ ca³lí³hnió³, sa³jun³ hí¹ jan² tsá² tionh² ñí¹ ní² lí¹³ ngá¹³ siáh³ tí³ lá²”. 27 Hí³ jáun² tsá² jmí¹ hánh³ hi³ ca³juáh³ siáh³: “Mí²³ jná¹³ ñí¹con² hnú² tia²¹ yeh³, çhá¹ tiá² zen¹³ hnú² tiá³ Lá¹

ní² hñú¹³ ñuh³² jná¹³, 28 ñí¹ tionh² hñá³ renh² jná¹³, hi³ tsa³lien³ tsú² renh² jná¹³? Hí³ jáun² tiá² ja³taunh¹ tsú² ñí¹ cuá¹má²tso¹ jná¹³ lá² tsin³²”. 29 Tí³la³ hla¹ Há²bran²¹ ca³juáh³: “Má²raunh³² bíh¹ tsú² lei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, jí³ jái¹³ quioh²¹ tsá² lín³ hí³ *tí³² jé¹ Dió³² ní² siáh³; çuí¹ nie¹³ tsú² jái¹³ jáun²¹” 30 Jáun² tsá² hánh³ hí³ ca³juáh³ siáh³: “Tson² bíh¹ la³ má²lí²juah²¹ hnú² ní² tia²¹ yeh³ Há²bran²¹, tí³la³ ní¹juáh³ jan² tsá² má²ca³jenh¹³ ja¹ tsá² má²cá²tsan³ la³ tsó³² hi³ tsa³lien³ tsá² hí³, jáun² cu³tí³ zái³² bíh¹ tsú² jmí¹ tsí³”. 31 Jáun² hla¹ Há²bran²¹ ca³ngái³ siáh³: “Ní¹juáh³ tiá² hnió³ yáh³ tsú² ne³ jái¹³ quioh²¹ hla¹ Moisés, sa³jun³ jái¹³ quioh²¹ tsá² lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³² jmí¹tin², jáun² sa³jun³ tónh³² bíh¹ tsú² ta²¹ jái¹³ hi³ juáh³ jan² tsá² ca³jenh¹³ ja¹ tsá² má²cá²tsan³”.

Jesús hie³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá²
jmu² hi³ tanh³² tsáu² tso³

(Mateo 18:1-7, 18-35; Marcos 9:42)

17 Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá²
hain²¹ hí³ tí³ con² la³ lá²:

—Cu³tí³ tiá² chau²¹ jmái¹ hi³ juáh¹³ hi³ tiú²uú² zia³² hi³ jmu³ hi³ tánh³² tsáu² tso³, tí³la³ jlánh¹ juo²³ tsá² jmu² hi³ tsá²mí³cuóun² rainh²¹ tsú² tanh³² tso³. 2 Jlánh¹ bíh¹ re² sá¹jmí¹ hi³ tónh³² tsú² zié³ láí¹ tsá² la³ hí³, hi³ chí¹hñéh²³ cáun² tá² quín¹ pa²¹ lín²¹, hi³ jáun² jmí¹ taun³ tsú² hñú³ jmí²miih²¹ cha³ jmí¹ jmu³ tsú² hi³ jan² tsá¹míh¹ jmu³ tso³. 3 Jáun² jmúh¹³ hnoh² hua³hín¹³ hi³ tiá² jmúh¹³ náh² la³ jáun².

”Ní¹juáh³ jan² renh² hnú² ca³jmú³ hlah³ ñí¹con² nú², hniáuh³² hí¹ lien¹ nú² tsú²; jáun² ní¹juáh³ ca³za³ tsú² jmí¹ tsí³ né³, jáun² jmúh¹³ hnú² juenh² honh². 4 Uá¹jinh¹ quiau³ jéin³² cú² jmái¹ jmu² tsú² hlah³ ñí¹con² nú², hi³ jáun² quiau³ jéin³² siáh³ mí³² tsú² uu³í³tso³ ñí¹con² nú², hi³ juáh³ tsú² hi³ tiú²uú² hi³ jmu³,

jáun² hniáuh³² bíh¹ jmúh¹³ hnú² juenh²
honh² ñí¹ con² tsú².

Ñí¹ con² tsá² nio² cáun² tsí³ zia³² pí³

⁵ Jmí¹ jáun² tsá² ná¹ lín³ hí³ *tí³² tsá²
quian³² jē¹ Dió³² ca³ záih³ la³ lá² Tí³²
Juo¹³ dí²:

—Hnú² Tí³², jmúh¹³ hnú² hí³ tí³ lí³ mí¹
niau²¹ cáun² tsí³ jnoh¹.

⁶ Jáun² Jesús ca³ juáh³:

—Sá¹ hí³ jmí¹ ná¹ tío³ cáun² honh²
náh², uá¹ jinh¹ ma³ pih²¹ lín²¹ la³ cun³ tí³
cá² má³ mí³ mostaza, jáun² jmí¹ lí¹³ bíh¹
juoh¹ hnoh² hmá² sí² ná² lá²: “Cuí¹ cá²
hnú² ñí¹ chí²¹ ní², cuí¹ cha³ jná¹ hnú²
hñu³ jmí² miíh²¹”, jáun² hmá² lá² jmí¹
má² taunh¹³ bíh¹ hnoh² ta²¹.

Ta²¹ hí³ ca³ tin¹ jan² tsá² quian²¹ jmu³

⁷ Ní¹ juáh³ zian² jan² tsá² quian²¹
náh², hí³ cuí² ñí¹ quiáh² hué³², ho³ hí³
cuí² ñí¹ jmú¹³ hua³ hí¹³ jáh³ joh² náh²
ñí¹ lí³ ñí¹ ná² quián¹³ náh², jáun² ní¹
má¹ cuanh³² tsá² hí³ ñéih³ né³, çtiá² né¹
hí¹ juouh³² náh² tsá² hí³: “Ña³², ñá² ñí³,
ñá² jmu³ má³²”? ⁸ Ján¹ han²¹, tiá² juáh²³
yáh³ hnoh² la³ ní², tí³ la³ hnoh² dá²
juáh³ la³ lá² bíh¹: “Cuá² jmu³ hua³ jan²¹
má³² hí³ cuh²¹ jná¹³, cuá² quih³² hmih³²
tiáu², jáun² cuéh¹ hnú² la³ jí³² hí³ hno³²
jná¹³ má¹ tí³ ñí¹ jmu¹ jná¹³ má³². Jáun²
ní¹ má¹ lai³² jáun² jná¹³ má³² né³,
má² jmúh¹³ hnú² siáh³ huen²”. ⁹ ¿Hí¹
hiáuh²³ tsá² quian²¹ hí³ tiá¹ hmah¹
ní¹ juáh³ má² lí² ma³ tí³² la³ jí³² héih³²
quioh²¹ juo¹³? Tiá² lin¹ tiá¹ hmah¹
hiáuh²³ yáh³ tsú². ¹⁰ Jáun² hnoh² né³,
ní¹ juáh³ ma³ tíh²¹ náh² la³ jí³² héih³²
hí³ ca³ hian³, jáun² má¹ jáun² ca³ tin¹
hnoh² juáh¹³ la³ lá²: “Jnoh¹ lá³ tsá²
quian²¹ tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹, quí¹ cáun²
ca³ jmú¹³ jnoh¹ la³ cun³ hí³ jmí¹ hniáuh²¹
má² ca³ jmú¹³ bíh¹”.

Jesús jmah²³ quian³ tsá² lín³
mí¹ uí³ mí³ ho²¹ péin³

¹¹ Jáun² ngau³ siáh³ Jesús jui³²
má² hún¹ hí³ tsó³² tí³ já¹ juú² Jerusalén.
Jáun² ca³ nga² tsú² hué¹³ tsá² hín¹³
tí³ Samaria, jí³ hué¹³ tsá² hín¹³ tí³
Galilea ní². ¹² Jmí¹ cá¹ chó²¹ tsú² jáun²
ñí¹ nio¹ cáun² juú² míh¹, jáun² né³,
quian³ tsá² ná¹ lín³ mí¹ uí³ *mí³ ho²¹
péin³ ca³ ja³ taunh²¹ má² janh² tí³ jui³² ñí¹
cuá¹ ja³² jáun² Jesús. Tá¹ la³ tionh² ñí¹
uóunh³ jáun² tsú², ¹³ ca³ hléh³ tiá³, hí³
ca³ juáh³:

¿Hnú² Tí³² Jesús, cuí¹ ja² mí³ honh²
hnú² quiú¹³ jnoh¹!

¹⁴ Jmí¹ ca³ jien³² jáun² Jesús tsá² hí³,
jáun² ca³ záih³ dí² la³ lá²:

—Cuá² táunh¹ náh², cuá² ma³ jnia¹³
náh² ñí¹ con² mí² tsáu².

Jáun² tá¹ la³ jmí¹ má² hí¹ tsá² táunh¹
jáun² hú¹ jui³² bíh¹ tsá² hí³, ca³ lan³.
¹⁵ Jáun² jan² tsá² hí³ ca³ jính³² tí³ ñí¹
zenh¹ Jesús jmí¹ ca³ jie³ jáun² hí³
má² lain³², hí³ hí¹ hleh³² tiá³ lín³² hí³
hí¹ má² quien² Dió³². ¹⁶ Jmí¹ cuan¹ tsú²
jáun² ta³ ñí¹ Jesús né³, ca³ dí³ jñí³² hí³
ca³ jmú³ cuá¹ hin³ ca³ la³ tí³ hué³², hí³
ca³ cué³ tiá¹ hmah¹. Tsá² ca³ jính³² hí³
má¹ ná¹, tsá² hín¹³ tí³ hué¹³ Samaria
bíh¹. ¹⁷ Jáun² Jesús ca³ ngáih³ tsá² hí³:

—¿Haun¹³ juáh¹³ tá¹ quian³ hnoh²
má² lain³²? ¿Ha³ jinh¹ ja³ taunh²¹ tsá²
ñu³ hí³ né³? ¹⁸ ¿Hí¹ jmáh³ la³ jan²
tán¹ *tsá² cá² jo²¹ lá² uá¹ ca³ jính³² hí³
ma³ quien² Dió³²?

¹⁹ Jáun² Jesús ca³ záih³ tsá² hí³:

—Náu², cuánh². Má² lain³² nú²,
quí¹ hliá² lí² cháh¹ nú² cáun² honh² bíh¹.

Jmái¹ hí³ zen³ Dió³² tsá² hau³ jái¹³

(Mateo 24:23-28, 36-41)

²⁰ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, tsá² *fariseos
ca³ ngáih³ Jesús, hí³ ca³ juáh³:

—¿Líh³ zen³ Dió³² tsá² hau³ jái¹³ hué³²
lá² quiú¹³ dí²?

Jáun² Jesús ca³ngái³:

—Chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ cuán¹³ tsá² má²ca³hión³² hí³ Dió³², tí³la³ jun³juáh¹³ lí¹³ cú²tiú² cú²jan³² yáh³. ²¹ Sa³jun³ lí¹³ juáh³ tsáu²: “Tí³ lá² má²cuá¹ho² tsú² jái¹³”; sa³jun³ lí¹³ juáh³ tsú² siáh³: “Ñí¹ zio¹ má²cuá³ tsú²”. Quí¹ tsá² hí³ dá² má²ngí³² bíh¹ ja¹ quián¹³ hnoh².

²² Jmí¹jáun² ca³záih³ tsú² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² lá³ lá²:

—Chau²¹ jmái¹ hi³ lí³ hniá¹ lín²¹ hnoh² hí³ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² já¹ñí³² ná¹ ja¹ quián¹³ hnoh², uá¹jin¹ cú² jmái¹; tí³la³ tiá² cáun² lí¹ lí¹³ yáh³. ²³ Má¹jáun² lí³ zian² tsá² juáh³: “Tí³ lá² má²cuanh³²”; ho³lá²dá² juáh³ tsú² siáh³: “Tí³ ó³² má²cá²nia³”. Tí³la³ ha³ lí² lí¹ cua³táunh¹ náh² cu³hna²¹ tsá² lá³ hí³. ²⁴ Quí¹ la³jmí¹ hia³² sí² quioh²¹ míh³² jo²¹ cáun², hi³ jáun² tai³² ca³la³ tí³ jo²¹ cá² táun², la³ jáun² bíh¹ lí¹³ ní¹ má¹jaunh³² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun². ²⁵ Tí³la³ la³ñí¹ tín² ca³tín¹ jná¹³ má¹tso¹ lín²¹ tsin³², hi³ tsá² zian² né³² zeh³ jná¹³ tí³ có³². ²⁶ Quí¹ jmái¹ hi³ jáunh¹³ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun², lí¹³ la³jmí¹ lí²¹ jmái¹ hi³ jmí¹ zian² hla¹ Noé. ²⁷ Tsá² jmí¹ zian² jmí¹jáun² cá² ñí¹ ca³tiánh³ ná¹cuú² ná¹hính²³ bíh¹, hi³ ná¹jéinh³² siáh³ cuo², ja³ tsá² cuen² tsáu² jon² siáh³ hi³ jéinh³² cuo², ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ ca³hi³ Noé hñu³ cuó² jueh³² jáun². Jáun² jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ ca³ja³tsauh²¹ jmái² né³, la³jín³² bíh¹ tsá² hí³ ca³hiá² cá²tsan³. ²⁸ Ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ ca³lí³ jmái¹ hi³ jmí¹ zian² hla¹ Lot. Tsá² jmí¹ zian² jmí¹jáun² uá²jai³² cáun² lí¹ ca³cuu³ ca³hinh³ bíh¹, hi³ cá² ñí¹ zia³² hi³ ná¹qui² ná¹la³² bíh¹ jí³ hi³ tí² hnahi³² siáh³; hi³ cá² ñí¹ zia³² hi³ ná¹jñí² ná¹hó²³ bíh¹ ca³tiánh³, hi³ cáun² ta²¹ tiá² lí³ hñú¹³ bíh¹ siáh³. ²⁹ Tí³la³ jmí¹ cuá¹han³ jáun² hla¹ Lot juú² Sodoma ñí¹ jmí¹ cuá³ né³, jmí¹jáun² ca³ziú² cá²súh³² juí²¹ quín¹ azufre hi³ hún¹ sí² chéi³ lín³² hi³ ca³súh³² chí³cuú². Cun³quionh³ hi³ jáun² bíh¹ ca³hiá² cá²tsan³ la³jín³² tsá²

hí³. ³⁰ La³jmí¹ ca³jmú³ jáun² tsá² hí³ bíh¹ jmu³ tsú² má¹jáun², jmái¹ hi³ ma³jnia³² jáun² Jon² tsá²mi³cuóun².

³¹ ”Ñí¹ má¹cá²chó³² jmái¹ jáun² né³, tsá² cuá¹tsí²¹ tsáih³ hñú³ má² tsáih³ quioh²¹, tiá² hniáuh³² yáh³ son¹³ hi³ tsa³quián³ hi³ nio² ñéih³ quioh²¹, hniáuh³² la³juí³² cuon³ bíh¹ tsú²; hi³ ní¹juáh³ tsá² cuá¹hún¹ ñí¹nái² né³, tiá² hniáuh³² yáh³ tsánh³² tsú² tí³ ñí¹ zeh¹ hñú¹³. ³² Jáun² cháú¹ náh² honh² la³ cun³ hi³ ca³quiúnh³² jáun² hla¹ tsá²mi³ ñí²cuo² Lot hí³. ³³ Ní¹juáh³ tsá² hnió³ líón³² hnga² jmí²chí³ quioh²¹, tsá² la³ hí³ tí³ tsa³hín³ bíh¹, tí³la³ ní¹juáh³ tsá² já²hín³ jmí²chí³ quioh²¹ [cun³ñí¹ hi³ ca³tín¹ jná¹³] né³, tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ liáun³.

³⁴ ”Juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², hi³ má¹ca³nié² jmái¹ jáun², má¹jáun² má²ná¹cuóun¹ gon³ tsáu² ñí¹ jen³; jan² tsá² hí³ tsánh³² hñu³mi³cuú², hi³ jan² né³ tá¹ron¹³ bíh¹. ³⁵ Ní¹ má¹jáun² siáh³, gon³ tsá²mi³ ná¹quiuh³² cán¹; jan² bíh¹ tsá² hí³ tsánh³², hi³ jan² né³ tá¹zanh¹ bíh¹. ³⁶ [Ja³bí¹ má¹jáun², gon³ tsá²ñuh² ná¹jmu² ta²¹ ñí¹nái², jan² bíh¹ tsá² hí³ tsánh³² hñu³mi³cuú², hi³ jan² né³, tá¹zanh¹ bíh¹.]

³⁷ Jmí¹ má¹lí²nié³² tsú² jáun² hi³ juáh³ Jesús la³ ní², jáun² ca³ngái³ tsú²:

—Hnú² Tí³², ¿ha³ dá² jin¹ lí¹³ hi³ má²lí²juah²¹ hñú² ní²?

Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Lí³ lin¹ bíh¹ jmái¹ jáun² la³jmí¹ lí² lin¹ ñí¹ rá²jún¹ jáh³ cun³quionh³ hi³ jlánh¹ cuú² ngih³² tú²jue³².

**Jái¹³ hi³ ca³tín¹ jan² tsá²mi³
hnaí³ quionh³ tsá² lín³ jue²¹**

18 Hi³ jáun² Jesús ca³héh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³tí²¹ líéinh³² tsú² Dió³² jmái¹ ca³la³ jí³², hi³ tiá² hniáuh³² ma³tsan² tsú² tsí³. Jáun² ca³jmú³ dí² cáun² jái¹³, ²hi³ lí³ la³ lá²:

—Jmí¹ zian² jan² jue²¹ jmí¹ cuá³ cáun² juú². Tsá² lín³ jue²¹ hí³ tiá² ta²¹ jmí¹ tanh² yáh³ Dió³², sa³jun³ jmí¹ tanh² bíh¹ hó¹ñí¹ tsá²co¹. ³Ja³bí¹ juú² jáun² jmí¹ zian² siáh³ jan² tsá²mi³ hnái³. Tsá²mi³ hí³ jmí¹ tsá²jen³ hiú² cuóh³² lín³² jue²¹ hí³, hí³ jmí¹ zaih³² dí² jue²¹ hí³ la³ lá²: “Ma³ré¹³ tiá² uu³mí²tsi³² quion²¹ jná¹³ quiúnh¹ ná¹ tsá² hau²”. ⁴Ti³la³ hliáun³ jmái¹ bíh¹ ca³nga² hí³ tiá² jmí¹ hei³² jue²¹ hí³ hí³ ma³re² hniéi² jáun². Ti³la³ ca³chó³² jmái¹ hí³ ca³lin¹³ jue²¹ hí³ la³ lá²: “Uá¹jinh¹ tiá² ta²¹ tanh³² jná¹³ Dió³², sa³jun³ tanh³² jná¹³ hó¹ñí³² tsá²co¹, ⁵ti³la³ cun³ñí¹ hí³ jlánh¹ hiú² cuóh³² ja³² tsá²mi³ ní² hí³ ñí³jmu¹ liúnh¹, hí³ jáun² cu³tsa³² cuí¹ má¹ré¹³ jná¹³ cú²jueh³², hí³ jáun² tiú²uú² ja³ma³tsan² tsú² tsin³² jná¹³”.

⁶Jáun² Ti³ Juo¹³ dí² ca³juáh³:

—La³ jáun² bíh¹ ca³juáh³ jue²¹ hláih¹ hí³. ⁷¿Há¹ tiá² ma³re² Dió³² hniéi² quioh²¹ tsá² má²ná¹quiánh¹ joh¹, tsá² ná¹hiú² ná¹mi³² la³ huá² la³ jma²? ¿Hí¹ ma³lé³ tsú² hí³ ma³hau³? ⁸Juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², hí³ tia³jui³² bíh¹ ma³re² Dió³² hniéi² quioh²¹ tsá² joh¹. Ti³la³ ní¹ má¹jaunh³² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun² né³, ¿hí¹ chanh²¹ bíh¹ jná¹³ tsá² má²ná¹taunh² ta²¹ ñí¹ hué²¹ lá² ní¹ má¹jáun²?

Cáun² jái¹³ hí³ ca³tin¹ jan² tsá² fariseo quionh³ jan² tsá² chí² hmah²¹

⁹Hí³ jáun² Jesús ca³jmu³ cáun² jái¹³ ñí¹con² tsá² jmí¹ ná¹lín²³ hí³ hí³ chun¹ hmóu³², tsá² jmí¹ ná¹lín²³ hí³ hí³ jun³ lin¹ yáh³ tsá² siáh³, hí³ ca³juáh³ dí² la³ lá²:

¹⁰—Jmí¹ zian² gon³ tsá²ñuh² hí³ ca³ñí¹lien¹³ Dió³² hñu³ cuáh³² chín¹. Jan² tsá² hí³ tsá² *fariseo, hí³ jan² siáh³ *tsá² chí² hmah²¹. ¹¹Tsá² fariseo hí³ ca³jmu³ zenh² hí³ ca³liéinh³² Dió³², hí³ ca³juáh³ la³ lá²: “Hnú² Dió³² Juóu³² jná¹³, cué²³ jná¹³ tiá¹hmah¹ hnú² qui¹ tiá² lín³ yáh³ jná¹³ la³jmí¹ lín³ tsá² siáh³, la³jmí¹ lín³ tsá² háin², tsá² hláih¹, tsá² lí¹ jmu²

lí¹ tsau³² ní² siáh³; sa³jun³ lín³ jná¹³ la³jmí¹ lín³ tsá² chí² hmah²¹ zenh² ó³². ¹²Jná¹³ má²hien²¹ tun³ jéin³² cun³ jña³ jmái¹, hí³ jiénh²³ jná¹³ siáh³ ñí¹con² hnú² cáun² la³ cun³ quia³ quioh²¹ la³ji³² hí³ láí²³ ná¹”. ¹³Ti³la³ tsá² chí² hí³ hmah²¹ ca³ta³zanh¹ ñí¹ uóunh³ ca³lá², sa³jun³ ca³ziauh³ bíh¹ tsá² hí³ ñí¹ chí²cuú²; hí³ jáun² cáun² ca³ta³dí¹quien² ñí¹ tsf³ bíh¹, hí³ dí¹juáh²³: “¡Hnú² Dió³², cuí¹ ja² mí³ honh² hnú² ñí¹con² jná¹³, tsá² ren² ná¹ tso³!”

¹⁴Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Juanh²¹ jná¹³ ñí¹con² hnoh², tsá² chí² hí³ hmah²¹ bíh¹ tsá² má²ji² jmí¹ tsí³ jmí¹ ngah²¹ hñú¹³; ti³la³ tsá² fariseo hí³ má¹ná¹, tiá² ji² yáh³ jmí¹ tsí³ jmí¹ ngah²¹. Quí¹ tsá² jmu² pan¹ hnga², tsá² la³ hí³ tí³ má²méih³ bíh¹ hí³ quien²; ti³la³ tsá² tiá² jmu² quien² hnga² má¹ná¹, tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ jlánh¹ lí³ quien².

Jesús má²miih² tsá¹míh¹

(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)

¹⁵Ja³bí¹ jmí¹ jáun² cua³jan² tsáu² dáin² jon² ñí¹con² Jesús, hí³ hnió³ tsú² hí³ Jesús tin³ cuo² dáin². Ti³la³ jmí¹ ca³jíe³ jáun² tsá² háin²¹ hí³ tí³ con² tsú² hí³ jmu² tsá² hí³ la³ jáun² né³, jáun² ca³jin³ tsú² tsá² ná¹jan² hí³ dáin².

¹⁶Jmí¹ jáun² ca³teh³ Jesús tsá² háin²¹ hí³ tí³ con², hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Cuéh³ náh² tsá¹míh¹ ní² jái¹³, cuí¹ ja³taunh¹ ñí¹con² jná¹³, ha³ lí² jní² náh² jui³² quioh²¹. Quí¹ tsá² lín³ la³jmí¹ lín³ tsá¹míh¹ ní² bíh¹ lí¹³ tónh³² jo³cuo² Dió³². ¹⁷Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh²: Lí³ua³ jan² tsá² tiá² he² héih³² quioh²¹ Dió³² la³jmí¹ he² tsá¹míh¹, tsá² la³ hí³ cu³tf³ tiá² lí¹³ hí³ jo³cuo² Dió³².

Jan² tsá¹nú¹ hánh³ liéinh³² Jesús

(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)

¹⁸Jmí¹ jáun² ca³ngái³ jan² tsá² chín¹ ñí¹con² tsá² *judíos ñí¹con² Jesús, hí³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³² chun¹, ħhe³ bíh¹ hniáuh³² jmu¹ jná¹³ hi³ jáun² lí¹³ lí³ zian² jná¹³ la³ cun³ jmí¹ hi³ nio²?

¹⁹ Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—ĤHe³ láih³² juáh³ hnú² hi³ jná¹³ tsá² chun¹? Hí¹ jan² yáh³ tsá² chun¹ tiá² zian², jí³² la³ jan² Dió³² bíh¹ chun¹. ²⁰ Má²ñíh¹ bíh¹ hnú² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² héih³² quioh²¹ Dió³², hi³ juáh³ la³ lá²: “Ha³ lí² jmú² náh² juón¹, ha³ lí² jngih³ náh² tsáú², ha³ lí² háin² náh², ha³ lí² lí¹ ma³tson¹³ náh² jú¹ tí¹jái², tianh³² náh² ta²¹ ñeh² mí²ziúh²”.

²¹ Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:

—La³jí³² bíh¹ hi³ ní² má²ca³ma³ti²¹ jná¹³ la³ cun³ jmí¹ míh² ná¹.

²² Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² Jesús jè¹ tsá² hí³ né³, ca³juáh³:

—Cun³ jáun² zia³² bíh¹ cónh³í¹ cáun² hi³ hniáuh³² jmúh¹³ nú²: cuánh², cuá²hnái¹ la³jí³² hi³ zia³² quián¹³, hi³ jáun² tsoh³ quie³ jáun² ñí¹con² tsá² tia³mí², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ lí³ hánh³ nú² hñu³mí³cuú². Ní¹ má¹lí³² jáun² né³, ña³² cu³hna³² jná¹³.

²³ Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² hí³ jái¹³ ní² né³, jlánh¹ hlaih³ ta³no¹ tsí³, quí¹hliá² jlánh¹ hánh³. ²⁴ Jmí¹ ca³jíe³ jáun² Jesús hi³ hlaih³ má²nio² tsí³ tsá² hí³, jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—ĤHénh³ ma³ jlánh¹ juóuh³² hi³ hí³ jan² tsá² hánh³ jo³cuo² Dió³²! ²⁵ Tí³ jlánh¹ bíh¹ huán¹ tsí³ ngá¹³ jáh³ cánh¹ téh²³ tsú² camello chí² léh¹³ mí³quie³, la³ cónh³ bíh¹ hi³ hí³ jan² tsá² hánh³ jo³cuo² Dió³².

²⁶ Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² tionh² hí³ jái¹³ ní² né³, ca³juáh³:

—Hí³ jáun² né³, ħhin² bí¹ dá² tsánh² la³ lí¹³ liáun³?

²⁷ Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Zia³² hi³ tiá² lí¹³ jmu³ tsá²mí³cuóun², tí³la³ Dió³² bíh¹ Tsá² tín² jmu³.

²⁸ Hí³ jáun² Pé¹ ca³záih³ Jesús la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³, jnoh¹ má²ca³chá¹³ tí³ có³² la³jí³² hi³ jmí¹ zia³² quiú¹³, hi³ jáun² má²ngí¹ jnoh¹ quiúnh¹ hnú².

²⁹ Jáun² jmí¹ jáun² ca³záih³ siáh³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ lí³ua³ jan² tsá² má²ca³tú³ hñú¹³, hi³ má²ca³chan³ siáh³ jméi² mí¹ziú¹³, rainh²¹ tsú², ñí²cuo² tsú², jí³ jon² tsú² ní² siáh³, cun³ñí¹ hi³ tónh³² tsú² tsáú² jo³cuo² Dió³², ³⁰ tsá² la³ hí³ tí³ hliáun³ hiáuh³ bíh¹ ñí¹ hué²¹ lá² la³ cónh³ bíh¹ hi³ má²ca³chá³ tsú² jáun² tí³ có³², hi³ jáun² má¹ jáun² hiáuh³ tsú² siáh³ hi³ lí¹³ zian² cun³ jmí¹ hi³ nio².

Jesús juáh³ siáh³ ñí¹ má²hñaih³² jéin³² hi³ jún³

(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)

³¹ Hí³ jáun² Jesús ca³teh³ siáh³ tsá² quian³tun³ hí³ tí³ la³ có³², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³, ta³né³² má²hí¹uú²³ dí² tí³ já¹ juú² Jerusalén, ñí¹ lí¹³ lí³tí³ ca³la³ jí³² hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² hí³ ca³jmú³ tsá² lín³ hí³ *tí³² jè¹ Dió³² jmí¹ tin², la³jí³² jái¹³ hi³ ca³tín¹ Tsá² lín³ Jon² tsá²mí³cuóun². ³² Tsá² hí³ bíh¹ jienh³ tsá² judfós ñí¹con² *tsá²cá²jo²¹, hi³ qui³ cáuh³² tsú² cú²nga¹, hi³ tu³ hió³² tsú², hi³ tiu³ hñéi³² tsú², ³³ hi³ quiu³ pan³ tsú² siáh³, hi³ ní¹ má¹lí³² jáun² né³, jngah³ tsú²; tí³la³ ñí¹ má²cá²hñí² jmái¹ jáun² má¹ná¹, jenh¹³ bíh¹ jná¹³ ja¹ hla¹.

³⁴ Tí³la³ tiá² ca³ngí¹³ yáh³ tsá² hí³ hi³ ca³juáh³ jáun² Jesús la³ ní², cu³tí³ tiá² ca³lí³tsin² bíh¹ tsú² he³ dá² jmí¹ niéih³ jái¹³ jáun², quí¹hliá² jái¹³ jáun² jmí¹ lí³ jú¹ jni² bíh¹ hi³ ca³tín¹ tsú².

Jesús jmah²³ jan² tsá² ten³ có³² juú² Jericó

(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)

³⁵ Jmí¹ má²ñí¹chau²¹ Jesús já¹ juú² Jericó. Can³² jui³² jáun² jmí¹ cuá³ jan² tsá² ten³, hi³ jmí¹ cuá¹mí³² cú¹dáin³.

³⁶ Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá² ten³ hí³ hí³ juóun³² lín³² tsáu² má²ñí¹hí¹já²táunh¹, jáun² ca³ngái³ he³ dá² la³ lí¹³. ³⁷ Jáun² tsáu² ca³juáh³:

—Jesús, tsá² ja³ juú² Nazaret bíh¹ cuá¹ja³² ñí¹zio¹.

³⁸ Jáun² tsá² ten³ hí³ ca³hléh³ tiá³ lín³² hí³ ca³juáh³:

—¡Hnú² Jesús, jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹, cuí¹ ja² mií³ honh² hnú² ñí¹con² jná¹³!

³⁹ Jáun² tsá² hí³ tsá²táunh¹ hí³ chí¹ján³ ca³jín³ tsá² ten³ hí³, hí³ jmí¹ hnió³ tsú² cuá³² tsá² hí³ ta³máih³. Ti³la³ tsá² ten³ hí³ má¹ná¹, tí³ lí³mí¹ tiá³ ca³hléh³ bíh¹ hí³ ca³juáh³:

—¡Hnú² jón²zíf¹ hla¹ Dá²vi²¹, cuí¹ ja² mií³ honh² hnú² ñí¹con² jná¹³!

⁴⁰ Hí³ jáun² Jesús ca³náu², hí³ ca³jmú³ héih³² hí³ tsá³quian³ tsú² tsá² ten³ hí³. Jmí¹ cuan¹ jáun² tsá² ten³ hí³ ta³ñí¹ dí² né³, ca³záih³ dí² la³ lá²:

⁴¹ —¿He³ jmí¹ hnáuh² hnú² jmu¹ jná¹³ ñí¹con² nú²?

Jáun² tsá² ten³ hí³ ca³ngái³:

—Hnú² Juóu³² jná¹³, hnó³² jná¹³ hí³ jnia³ siáh³ mí¹ñi³².

⁴² Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—¡Cuf¹ jnia¹ yáh³! Má²lain³² hnú² quí¹hliá² lí²cháh¹ nú² cáun² honh².

⁴³ Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³jnia³ siáh³ mí¹ñí¹ tsá² hí³, jáun² ngau³ cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús hí³ hí¹má²quien² Dió³². Hí³ jáun² ca³la³ jín³² tsá² ca³jie³ hí³ jáun² ca³ma³tsú² ma³jónh³² Dió³².

Jesús jenh² Zaqueo

19 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, hí³ Jesús já¹ juú² Jericó. ² Juú² jáun² jmí¹ zian² jan² tsá² hánh³ jmái² Zaqueo. Tsá² hí³ jmí¹ chín¹ ñí¹con² *tsá² chí² hmah²¹. ³ Tsá² hí³ jlánh¹ ca³lí³hnió³ jie³ ní¹juáh³ hin² dá² tsánh² hí³ Jesús; tí³la³ tiá² lí³ yáh³ jien³² tsú², quí¹ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² jmí¹ ná¹ngih³² ñí¹ jáun², hí³ hnga² siáh³ Zaqueo hí³ jlánh¹ tsa¹; jáun²

tiá² ca³lí³ yáh³ jien³² tsú² Jesús. ⁴ Jáun² cu³tsa³² chí¹ján³ tsú² cú²jueh³² ngau³, hí³ ja³uu³² tsi³ hmá² sí² ná² chí²¹ tí³ jui³² ñí¹ tsó²¹ Jesús, hí³ jáun² lí¹³ jien³² dí², quí¹hliá² jui³² jaun³² ngá¹³ tsú². ⁵ Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² Jesús ñí¹ chí²¹ hmá² jáun² né³, ca³ziauh³ ñí¹ tsi³ hmá², jáun² ca³juáh³:

—Hnú² Zaqueo, tia³jui³² son² ñí¹ nf², quí¹ né³² ca³tin¹ jná¹³ ñí¹jnioh² hñuh³² hnú².

⁶ Jáun² Zaqueo la³jui³² ca³son² bíh¹, hí³ ca³hen³ Jesús ca³la³ hiún² lín³² tsi³. ⁷ Jmí¹ ca³jie³ jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³ hí³ ngau³ Jesús hñú¹³ tsá² hí³, jáun² ca³ziuh³ ca³hien³ dí² Jesús, hí³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ hñú¹³ jan² tsá² ren² tso³ bíh¹ ngau³ tsá² ní²?

⁸ Jmí¹ cá¹chánh²¹ jáun² Zaqueo hñú¹³ né³, ca³jmú³ zenh², hí³ ca³záih³ Jesús:

—Hnú² Tí³², sá¹nf² niéi², ñí¹con² tsá² tia³mii² cué¹³ jná¹³ cá²tsó¹³ la³jí³² hí³ zia³² quion²¹; hí³ ñí¹con² tsá² má²ca³ma³can¹³ jná¹³ né³, cué¹³ jná¹³ siáh³ quiún³ nió³ la³ cónh³ bíh¹ hí³ má²ca³háin³² jná¹³ jáun² quioh²¹ tsú².

⁹ Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá² ñí¹con² tsú²:

—Né³² má²liáun³ tsá² hñú¹³ hñú³ lá², quí¹ cu³tí¹³ bíh¹ jan² tsá² jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹ tsá² lá². ¹⁰ Quí¹ jná¹³, Jon² tsá²mi³cuóun², má²cuan² hí³ ja³hnáh³² ná¹ tsá² má²já²cuín³. Hí³ ja³lion¹ tsá² la³ hí³ bíh¹ jná¹³ ja³.

**Jái¹³ hí³ ca³tin¹ tsá²
zia³² hí³ nio² jo³cuo²**

(Mateo 25:14-30)

¹¹ La³ má²ná¹nái³² jáun² bíh¹ tsá² hí³ jái¹³ hí³ cuá¹hle³² jáun² Jesús, jáun² ca³jmú³ siáh³ Jesús cónh³ cáun² jái¹³ ñí¹con² tsú², quí¹hliá² tsá² hí³ jmí¹ má²ná¹lín²³ hí³ cu³diá²jan² bíh¹ ma³jnia³² Jesús hí³ hí³ bíh¹ dí² tsá² ca³hiáu³² Dió³² hí³ hau³ jái¹³, cun³ñí¹ hí³ jmí¹ má²ñí¹chau²¹ jáun² Jesús já¹

juú² Jerusalén. ¹²Hi³ jáun² bíh¹ ca³záih³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Jmí¹ zian² cá² mí¹zionh² tsá² cáun² hñú³ hí³ jmí¹ ná¹quien². Jáun² jan² tsá² hí³ ngau³ ní¹ uóunh³, la³ tí³ hué³² siáh³, hí³ ca³ní¹mí² jái¹³ hí³ lí³ lín³ ta²¹ juú²co¹, hí³ hu²¹ cuo² ní¹ hliáun³; hí³ ní¹ má¹lí³² jáun² jáunh³. ¹³Neh² bíh¹ hí³ tsó³² tsú² jáun² ca³teh³ quian³ tsá² quian²¹, hí³ ca³tsóh³ dí² ma³ cú² mei²¹ héih³² quie³ *cú¹tiáu² ní¹con² ma³ quin³² ma³ jan³² tsú². Jmí¹jáun² ca³záih³ tsú² tsá² quian³ hí³. “Cuá²ma³hliáun¹³ náh² quie³ má²lí²cué³ jná¹³ ní², ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ jáunh¹³ jná¹³”. ¹⁴Tí³la³ tsá²co¹ tsú² má¹ná¹, jmí¹ ná¹hau² bíh¹. Hí³ jáun² jmí¹ ngau²¹ tsá² hí³ né³, ca³zen³ tsú² tsá² já¹ hmóu³² hí³ tsa³can³² jái¹³, hí³ tsa³juah²¹ la³ lá²: “Cu³tí¹³ tiá² hnáu² jnoh¹ hí³ lín¹³ tsá² ní² ta²¹ juú²co¹ jnoh¹”. ¹⁵Tí³la³ cun³ jáun² ca³lí³hiáun¹ bíh¹ tsú² hí³ lín¹³ ta²¹; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, jaunh³ siáh³ juú²co¹. Jmí¹ cuanh²¹ tsú² jáun² né³, ca³teh³ siáh³ tsá² quian²¹ hí³, tsá² ca³cuéh³ tsú² hí³ quie³, hí³ ca³ngái³ tsú² ní¹juáh³ ha³ cónh³ ca³ta³tsaih²¹ tsú² ma³ quin³² ma³ jan³². ¹⁶Jáun² tsá² ca³ma³jnia³² la³ ní¹ ta³ ní¹ tsú² ca³juáh³ la³ lá²: “Hnú² juóu³² jná¹³, má²zia³² cónh³1 cú² mei²¹ héih³² cú¹tiáu² la³ cónh³ bíh¹ hí³ jmí¹ ca³cháh¹ hnú² jáun² jo³uón³² jná¹³”. ¹⁷Jáun² tsá² má²lín³ hí³ ta²¹ ca³juáh³: “Jlánh¹ re² la³ ní², hnú² bíh¹ jan² tsá² quian²¹ chun¹. Jmu¹ jná¹³ hí³ hnú² lín¹³ ta²¹ ní¹con² quia³ juú², quí¹hliá² re² bíh¹ ca³jmuh³ hnú² cun³quionh³ cú¹pih²¹ hí³ ca³chá³ jná¹³ jáun² jo³ cuonh² nú²”. ¹⁸Jáun² siáh³ siáh³ jan² ca³ma³jnia³² ta³ ní¹ tsú², hí³ ca³juáh³: “Hnú² juóu³² jná¹³, má²zia³² hñá³ nio² hñá³láu³ héih³² cú¹tiáu² la³ cónh³ bíh¹ hí³ jmí¹ ca³cháh¹ hnú² jáun² jo³uón³² jná¹³”. ¹⁹Ja³bí¹ ní¹con² tsá² hí³ ca³juáh³ tsú² siáh³ la³ lá²: “Jmu¹ jná¹³ hí³ hnú² lín¹³ ta²¹ ní¹con² hñá³ juú²”. ²⁰Jáun² ca³ma³jnia³² siáh³ jan²

tsá² siáh³ siáh³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²: “Hnú² juóu³² jná¹³, lá² nio² quie³ hí³ jmí¹ ca³cuéh¹ hnú² jáun² jná¹³. Cáun² ca³tsáih³² pá¹nu²¹ bíh¹ jná¹³ quie³ jáun², hí³ ca³hmá³ jná¹³, ²¹quí¹hí³hliá² juénh² jná¹³ hnú². Quí¹hliá² ño¹ jná¹³ hí³ hnú² jan² tsá² huáh² tsí³, hnú² jan² tsá² caun²³ hí³ tiá² ca³tin¹ nú² caun¹³, hí³ caun²³ hnú² siáh³ cáun² hí³ tiá² lí²jñíh³”. ²²Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsá² má²lín³ hí³ ta²¹: “Hnú² bíh¹ jan² tsá² quian²¹ hláih¹; cun³quionh³ jēh² ní² huen² bíh¹ hnú² rá¹tsí³² jná¹³ héih³² ní¹con² nú². Ní¹juáh³ tson² ñíh¹ hnú² hí³ jná¹³ lín³ jan² tsá² huáh² tsí³, jan² tsá² caun² cáun² hí³ tiá² ca³tin¹, jan² tsá² caun² hí³ tiá² ca³jñí³, ²³hí³ jáun² jmí¹ hniáuh²¹ bíh¹ jmuh²¹ hnú² ta²¹ quie³ ní² quion²¹ jná¹³, uá¹jinh¹ hñú³ ní¹ rá²tsí³² tsú² quie³ bíh¹ jmí¹ cuá¹tionh² nú², hí³ jáun² jmí¹ cuanh²¹ jná¹³ jmí¹ má²lí³ héih¹ jná¹³ hí³ má²tsin² quie³ quion²¹”. ²⁴Jáun² tsá² lín³ ta²¹ hí³ ca³jmú³ héih³² ní¹con² tsá² tionh² ní¹ jáun², hí³ ca³juáh³: “Quin³² náh² quie³ hí³ jmí¹ nio² jo³cuo² tsá² lá², hí³ cuéh¹ náh² tsá² ca³ta³tsaih²¹ ní² cú² mei²¹ héih³² quie³”. ²⁵Tí³la³ tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ca³ngái³: “Hnú² juo¹³ jnoh¹, já² má²zia³² bíh¹ cú² mei²¹ héih³² quie³ quioh²¹ tsú²”. ²⁶Jáun² tsá² lín³ ta²¹ hí³ ca³juáh³ siáh³: “Juanh³² jná¹³, ní¹juáh³ tsá² zia³² hí³ quioh²¹, tsá² la³ hí³ tí³ hliáun³ hiáuh³ bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² zia³² quioh²¹ né³, tí³ quin³ bíh¹ tsú² la³ cun³ cú¹pih²¹ hí³ zia³² quioh²¹ tsú². ²⁷Hí³ jáun² ca³tin¹ la³jín³² tsá² hau² jná¹³ hí³ né³, tsá² tiá² jmí¹ hnió³ hí³ hí³ lín¹³ jná¹³ ta²¹ ní¹con², cuá²quian³² náh² hí³ má¹tsán¹³ náh² ta³ ñí³² jná¹³ lá²” —ca³juáh³ tsá² má²lín³ hí³ ta²¹.

Jesús má²hí³ já¹ juú² Jerusalén

(Mateo 21:1-11; Marcos
11:1-11; Juan 12:12-19)

²⁸Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús la³ ní² né³, ngau³ siáh³ juí³² má²hún¹ hí³ chau²¹

ti³ Jerusalén. ²⁹Jmí¹ má²ñí¹chau²¹ tsú² jáun² juú² Betfagé, juú² nio² má²janh² có³² máh³ míh¹ Olivos, ñí¹ nio¹ siáh³ juú² Betania, jáun² ca³zen³ tsú² gon³ tsá² hain²¹ hí³ ti³ con² hí³ tsa³táunh¹ chí¹ján³. ³⁰Hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Cuá²táunh¹ náh² juú² míh¹ nio² ti³ chí¹ján³ ní², jáun² ní¹ má¹ca³cha³táunh¹ náh² né³, chanh²¹ náh² jan² lo¹ búh¹ míh¹ hí³ cuá¹hñéih¹; jáh³ hí³ hí¹ jan² tiá² hin² má²ca³ñi³tsin¹. Jáun² cuá²zanh¹ náh² jáh³ hí³, hí³ ná¹jan³² náh² ti³ lá². ³¹Ní¹juáh³ zian² tsá² ca³ngái³ ñí¹con² hnoh²: “¿He³ láih³² sa³ hnoh² yáh³ ná¹zanh¹ jáh³ ní²?”; jáun² juoh¹ náh² tsú² la³ lá²: “Hliá² má²hniah³ ñí¹con² Ti³² Juo¹³ bíh¹ jnoh¹ jáh³”.

³²Jáun² ja³taunh²¹ bíh¹ tsá² gon³ hí³, hí³ jáun² ca³chanh²¹ tsú² jan² lo¹ búh¹ míh¹ la³ cun³ hí³ má²lí²juáh³ jáun² Jesús. ³³Hí³ jáun² jmí¹ má²na¹záinh³² tsú² lo¹ míh¹ hí³, jáun² ca³jíe³² tsá² joh¹ jáh³, jáun² ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ hnoh² yáh³ ná¹zanh¹ jáh³ ní²?

³⁴Jáun² tsá² gon³ hí³ ca³ngái³:

—Hliá² má²hniah³ ñí¹con² Ti³² Juo¹³ bíh¹ jnoh¹ jáh³.

³⁵Jáun² ca³ñí¹jan² tsú² lo¹ búh¹ míh¹ hí³ ti³ ñí¹ zenh¹ Jesús. Jmí¹ jáun² ca³na³tsí³ dí² ha¹ cu³hna²¹ jáh³ hí³. Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³zion³ dí² Jesús cu³hna²¹ jáh³. ³⁶Tá¹la³ jmí¹ hí¹tsau³² jáun² Jesús ti³ já¹ juú² Jerusalén né³, ca³qui³ ca³ja³ tsáú² ha¹ hú¹ jui³² ñí¹ cuá¹tsau³² jáun² Jesús. ³⁷Jmí¹ cá¹chó²¹ tsú² jáun² ñí¹ má²lí³ dí¹ji²³ máh³ Olivos ti³ jui³² Jerusalén, ca³la³ jín³² tsá² má²tanh² ta²¹ Jesús ca³ma³liáu³² hí³ hléh³² ca³la³ tiá³ lín³², hí³ hiún² lín³² tsí³ tsú² ca³ma³tsu³ ma³jónh³² Dió³² ca³ti²¹ la³ji³² hua³jueh³² hí³ má²ca³jíe³ jáun². ³⁸Hí³ ca³juáh³ tsú² la³ lá²:

—¿Cuí¹ lí³ quien² bíh¹ Tsá² lín³ Re²¹, Tsá² cuá¹ja³² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí¹! ¿Cuí¹ tionh¹ bíh¹ tsá²

zian² hñu³mi³cuú² cáun² hí³ re² hí³ tin²! Hénh³ ma³ chun¹ Dió³² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú².

³⁹Jáun² ja¹ ñí¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú² jáun² jmí¹ zian² ma³ jan² tsá² *fariseos, hí³ ca³juáh³:

—Ti³², má²né³² jin³² tsá² hí¹hle³² ní² la³ ní².

⁴⁰Ti³la³ Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—Jná¹³ juanh³², sá¹ hí³ tsá² lá² hí¹já²táunh¹ ta³máih³ dúh¹, jáun² hí¹ la³ ti³ quín¹ yáh³ jmí¹ má²hléh³² tiá³.

Jesús ho² hí³ ca³tin¹ juú² Jerusalén

⁴¹Jmí¹ má²ñí¹chau²¹ jáun² Jesús já¹ juú² Jerusalén né³, ca³jíe³ ti³ ñí¹ nio¹ juú², hí³ jáun² ca³hó³. ⁴²Jmí¹ jáun² ca³juáh³ la³ lá² hí³ ca³tin¹ juú² jáun²:

—¿Hen³ ma³ chú³² sá¹ hí³ jmí¹ lí³ ñih¹³ hnú² né³² ha³ lánh³ rón³² lí³ niau²¹ tie³ quián¹³, uá¹jinh¹ má²hia³ jáun¹³ lín³² jmí¹ hniáuh²¹ hí³ lí³ ñih¹³ hnú²! Ti³la³ ca³tin¹ hnú² má¹ná¹, má²ná¹hmá¹ bíh¹ hí³ jáun² ta³né³². ⁴³Qui¹ chau²¹ jmái¹ hí³ ja³táunh¹ tsá² jmu³ hnié² quiúnh¹ hnú²; tsá² hian² tsí³ hí³ qui³ quéih³² hnú², hí³ jmu³ siáh³ ta³² lí³ quín¹ ti³ coh³ hiah³² quián¹³ hnú² ní². Hí³ jáun² cun³quionh³ ta³² jáun² uí³ tsú² hí³ tsa³tíonh³² hí³ jmu³ hnié² quiúnh¹ hnú², hí³ jmu³ tsú² ná¹pí² ná¹danh³² cu³ jéin³ quián¹³ hnú². ⁴⁴Tsá² hí³ bíh¹ qui³ tóh³² tiú² jóh³², hí³ ma³hiá² ma³tsan² tsú² tsá² zian² ní² ñí¹con² hnú², hí³ jmu³ tsú² hí³ hí¹ cá² mái³ quín¹ tiú²uú² ná¹tsí²¹ ñí¹ quín¹ rainh²¹, qui¹ cun³ñí¹ hí³ tiá² ca³lí³tsin² yáh³ hnú² jmái¹ hí³ cuan³ Dió³² ta³ máh¹ nú².

Jesús má²ji² cuáh³² chin¹

(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

⁴⁵Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³hi³ Jesús hñu³ cuáh³² chin¹, hí³ jáun² ca³ma³liáu³² hí³ ca³chu³ ca³huen³ tsá² jmí¹ ná¹jmu² ná¹hna² hí³ ñí¹ jáun²; ⁴⁶hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Hñú³ quion²¹ jná¹³ dí¹chan¹ hi³ liéih³² tsú² jná¹³ bíh¹”; tí³la³ hnoh² né³, tá²hláu² quioh²¹ háin² bíh¹ má²ca³jmu³ náh².

⁴⁷ Jm¹jáun² ca³ma³tin² Jesús tsáu² cun³ tsa³háu² hñu³ cuáh³² chin¹ jáun²; tí³la³ tá¹la³ jáun² jm¹ má²ná¹hnauh² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ tsí³, quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹, jí³ tsá²tan²¹ nf², hi³ há³ lánh³ rón³² lí¹³ jngih³ dí² Jesús. ⁴⁸ Tí³la³ tiá² choh²³ yáh³ tsú² há³ lánh³ rón³² lí¹³ jngih³ Jesús, quí¹hliá² la³jín³² bíh¹ tsáu² ná¹lí²hiún² lín³² tsí³ hi³ ná¹nái³² jé¹ Jesús.

**Nga² tsáu² ñí¹ con² Jesús hi³ ha³
jinh¹ hiauh³ dí² jái¹³ hi³ ho²**

(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

20 Ca³chó³² cáun² jmái¹ hi³ jm¹ cuá¹má²tin² Jesús tsáu² hñu³ cuáh³² chin¹, hi³ jm¹ cuá¹hieh³² tsú² tsáu² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³². Jáun² jm¹jáun² ca³cua³taunh²¹ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹, jí³ la³ má²quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú² nf² siáh³. ² Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Juah²¹ neh²¹, ¿hin² ca³cué³ héih³² hi³ jmu³² hñú² ta²¹ nf²? ¿Hin² tsánh² ca³cué³ jái¹³ hi³ hauh³² hñú² nf²?

³ Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ja³bí¹ jná¹³ siáh³ nga¹ cáun² jái¹³ ñí¹con² hnoh². Juah²¹ tín² hnoh² neh²¹: ⁴ ¿Hin² tsánh² ca³ze³ hla¹ Juan² hi³ cua³zion³ tsáu² jmái²? ¿Hí¹ Dió³², ho³ tsá²mi³cuoun² uá¹?

⁵ Tí³la³ tsá² hí³ né³, cáun² lí¹ ca³juu³ ca³hlénh³ ja¹ má²tún² hmóu³² bíh¹, hi³ ca³juónh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hi³ juáh¹³ dí² hi³ Dió³² bíh¹ ca³ze³ tsú², jáun² tsá² ní² né³ lí¹³ nga³: “Hi³ jáun² né³, ¿he³ láih³² sa³ tiá² ta²¹ ca³tianh³² yáh³ náh² tsú²?” ⁶ Hi³ ní¹juáh³ juáh¹³ dí² siáh³ hi³ tsá²mi³cuoun² bíh¹ ca³zen³ tsá² hí³, jáun² quín¹ bíh¹ qui³ jlái³² dí² la³jín³² tsáu² lí¹³, hi³ jngah³ tsú²,

quí¹ jí³lín² tsáu² bíh¹ ná¹lín²³ hi³ hla¹ Juan² jm¹ lín³ jan² *tí³² jé¹ Dió³².

⁷ Hi³ jáun² cu³tsa³² tiá² ñí³² bíh¹ dí² cú²jueh³² ca³záih³ Jesús. ⁸ Jáun² Jesús né³, ca³juáh³ siáh³:

—Hi³ jáun² sa³jún³ jná¹³ yáh³ juanh²¹ siáh³ hi³ hin² tsánh² ca³cué³ jái¹³ hi³ jmu³ jná¹³ la³jí³² ta²¹ lá².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² hláih¹

(Mateo 21:33-44; Marcos 12:1-11)

⁹ Jáun² la³ cun³ jm¹jáun² ca³hléh³ Jesús ñí¹con² tsá² tionh² hí³ ñí¹ jáun², hi³ ca³jmú³ tsú² cáun² jái¹³ lí³ la³ lá²:

—Jm¹ zian² jan² tsá² ca³jní³ mi³ uoun²jieh¹³ ñí¹nái² quioh²¹. Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³quiú² tsú² ñí¹nái² jáun² jo³cuo² tsá² lí¹³ jmu³ ta²¹, hi³ jáun² tsá² jmu² hí³ ta²¹ né³, jm¹ ma³hmah¹ ca³lá² quioh²¹ ñí¹nái² jáun² cun³quionh³ hi³ jñeh³² cú¹píh²¹ la³ cun³ hi³ ló³² jáun². Jm¹ lí²¹ jáun² jái¹³ la³ nf² né³, ngau³ bíh¹ tsú², hi³ jáun² ca³lén³ ué³. ¹⁰ Jm¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ ca³láu² mi³ uoun²jieh¹³ né³, jáun² ca³zen³ tsú² jan² *tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ ñí¹con² tsá² ca³cué³ tsú² hí³ ñí¹nái² jáun², hi³ tsa³mái¹ ca³lá² hi³ má²ca³láu² jáun², la³ cun³ hi³ ca³tin¹ tsá² quioh²¹ ñí¹nái². Tí³la³ tsá² ná¹jmu² hí³ ta²¹ má¹ná¹, ca³qui³ ca³quiunh³ bíh¹ tsá² zéin¹ hi³ tsá² quioh²¹ ñí¹nái², hi³ jáun² lí¹ hai²¹ cuá² ta³ bíh¹ tsú² ca³chanh³ dí². ¹¹ Jáun² tsá² quioh²¹ hí³ ñí¹nái² né³, ca³zen³ siáh³ jan² tsá² joh¹. Jm¹ cá¹chó²¹ jáun² siáh³ tsá² hí³ né³, siáh³ bíh¹ siáh³ ca³qui³ ca³quiunh³ tsú² tsá² hí³, hi³ ca³tu³ ca³híon³² dí² jú¹ hlah³ jú¹ hó³², jáun² lin²¹ bíh¹ siáh³ tsá² hí³ ca³jính³². ¹² Jáun² ca³zen³ tsú² siáh³ cónh³1 jan² tsá² joh¹, tí³la³ tsá² ca³hiauh³ hí³ ñí¹nái² má¹ná¹, cun³ jáun² ca³quiunh³ bíh¹ siáh³ tsá² hí³ ca³la³ ca³cuính³, hi³ ca³chin² dí² tí³ cheih³² hué³².

¹³”Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³lín¹³ tsá² quioh²¹ hí³ ñí¹nái² la³ lá²: “¿He³ lí¹³ jmu³

jná¹³ juáh^{13?} Cu³t^{sa}³² jón³² huen² jná¹³
 cú²jueh³² cu¹ zein²¹, tsá² jlánh¹ hno³
 jná¹³ lín³². Len³ jná¹³ ho³sa³ tanh¹³ bíh¹
 tsú² ta²¹ jón³² jná¹³ ní¹ má¹ca³jien³²”.
 14 Tí³la³ jmí¹ ca³jien³² jáun² tsá² ná¹jmu².
 hí³ ta²¹ jon² tsá² quioh²¹ ní¹nái² né³,
 ca³juu³ ca³hlénh³ ja¹ má²tún² hmóu³²,
 hí³ ca³juáh³: “Já² tsá² ní² bíh¹ lí³quioh²¹
 ní¹nái² lá² ní¹ má¹jun² jméi²; chú³² cu¹
 jngih¹³ dí² tsú², hí³ jáun² lí³ quiú¹³ dí²
 ní¹nái² lá²”.” 15 Jáun² la³juí³² ca³chin²
 tsú² tsá² hí³ tí³ cheih³² ní¹nái² jáun², hí³
 ca³jngih³ dí² tiáunh¹.

[Jmí¹ lí²¹ jáun², ca³ngái³ Jesús ní¹con²
 tsá² hí³:.]

—¿He³ lín²³ hnoh² jmu³ tsá² quioh²¹
 hí³ ní¹nái² ní¹con² tsá² ca³jmú³ hí³ la³
 jáun²? 16 Tsá² hí³ dá² jáunh³ bíh¹, hí³
 ja³ma³tsan² tsú² tsá² jmu² hí³ ta²¹ ní¹nái²
 quioh²¹, hí³ jáun² tsá² siánh³ bíh¹ cuéh³²
 tsú² cú²jueh³² ní¹nái² jáun².

Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² tionh² hí³
 ní¹ jáun² jái¹³ hí³ má²lí²hléh³² jáun²
 Jesús, jáun² ca³juáh³:

—¿Ha³ lí² cu¹ lí¹³ bíh¹ la³ ní²!

17 Tí³la³ Jesús ca³jie³ chí¹tiá³ ní¹ ní¹
 tionh¹ tsá² hí³, hí³ ca³juáh³:

—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² ngi²³ náh² jái¹³
 ní¹ rá¹juáh³ jáun² Sí² quioh²¹ Díó³² la³ lá²
 dúh¹?:

Quín¹ hí³ tiá² ca³jeh²¹ jáun² tsá² ná¹lín³
 tí³² hiah³²,

ta³né³² má²lí³ cá² mái³ quín¹ hí³ jlánh¹
 bíh¹ quien² bíh¹,

quín¹ hí³ hu²¹ cuoh¹ hiah³².

18 Hí³ jáun² lí³ua³ jan² tsá² cá²hính³²
 quionh³ quín¹ jáun², ca³la³ juoh¹ mí¹
 siún¹ nio² bíh¹ tsú² lí¹³; hí³ ní¹juáh³ quín¹
 jáun² la³ ca³táh³ ní¹ quioh²¹ jan² tsáu²
 né³, jáun² ca³la³ juí²¹ nio² bíh¹ tsú² lí¹³.

19 La³ cun³ jmí¹jáun² jmí¹ hnió³ tsá²
 ná¹lín³ mí³jmú³ la³ má²quionh³ tí³² liei²¹
 hí³ zanh³ Jesús, qui¹hi³hliá² ca³lí³tsin²
 tsú² hí³ Jesús má²lí²jmú³ cáun² jái¹³ hí³
 ca³tin¹ hí³ dí²; tí³la³ tiá² lí³ yáh³ zanh³

tsú² Jesús, qui¹hi³hliá² juénh² tsú² tsá²
 ná¹ngih³² hí³.

**Jesús juáh³ hí³ ca³ta¹ dí²
 má¹hmah²¹ ní¹con² tsá² chí² hmah²¹**

(Mateo 22:15-22; Marcos 12:13-17)

20 Jáun² cu³t^{sa}³² ca³zen³ tsú² cú²jueh³²
 tsá² tsa³cá² tsa³lian² Jesús, hí³ tsa³jmú³
 tsú² la³juah²¹ dúh¹ tsá² chun¹. Jáun²
 tsá² hí³ ca³can³ re² lín³² hua³hí¹³ jè¹
 Jesús, ní¹juáh³ ní² lí¹ ca³hléh³ tsú² cáun²
 jái¹³ tiá² ca³tí²¹, hí³ jáun² lí³ jienh³ dí²
 ní¹con² tsá² lín³ ta²¹. 21 Jáun² tsá² hí³
 ca³juáh³ ní¹con² Jesús:

—Hnú² Tí³², né¹ jnoh¹ hí³ jmáh³la³ jú¹
 tson² bíh¹ hieh³² hnú²; hí³ né¹ jnoh¹ siáh³
 hí³ tiá² jmuh³² hnú² hí³ quien² jan² hí³
 jan² tiá² quien², tí³la³ hnú² bíh¹ hieh³²
 tsáu² jú¹ tson² hí³ ca³tí²¹ juí³² quioh²¹
 Díó³². 22 Jáun² juáh¹³ hnú² neh²¹: ¿Hí¹
 ca³tí²¹ má¹hmah²¹ jnoh¹ quie³ hí³ mí³²
 *tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ juú² Roma, ho³ tiá²
 hniáuh³²?

23 Tí³la³ Jesús má¹ná¹, ca³lí³tsin² bíh¹
 hí³ hlah³ hí³ ná¹quionh² chí¹ tsá² hí³,
 jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—[¿He³ láih³² sa³ cá² lau²³ hnoh²
 jná¹³?] 24 Hé¹ náh² cáun² *cú¹tiáú²
 neh²¹. ¿Hin² mí³ ní¹ tá²láí¹ ní¹ lá², hí³
 hin² hí³ jmái² tón³² lá² siáh³?

Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ngái³:

—Quioh²¹ tsá² cuá¹lín³ hí³ mí³chí¹ bíh¹
 ní³².

25 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jáun² cuéh³ náh² tsá² cuá¹lín³
 mí³chí¹ la³ cun³ hí³ ca³tin¹ hiáuh³, hí³
 cuéh³ náh² siáh³ Díó³² la³ cun³ hí³
 ca³tin¹.

26 Hí³ jáun² tiá² ca³láih¹³ yáh³ tsá²
 hí³ hí³ jmí¹ ca³ jmí¹ lan³ Jesús ta³ ní¹
 tsá² tionh² hí³ ní¹ jáun²; hí³ jáun² lí¹
 ca³ta³ná¹jé³² bíh¹ tsú² jmí¹ má²lí²juáh³
 jáun² Jesús la³ ní². Jáun² tie³ bíh¹
 ta³tonh¹ tsú² cú²jueh³².

Nga² tsáu² ca³ti²¹ hi³ jenh¹³ tsú²

(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

27 Jmí¹ li²¹ jáun² né³, cua³taunh²¹ ma³ jan² tsá² *saduceos hi³ cua³jien³ Jesús. Tsá² cu³ nió³ tsá² saduceos hi³ tiá² ta²¹ haih²¹ yáh³ hi³ jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³; hi³ jáun² bí¹ jlánh¹ ca³ñí¹ngah¹ dí² Jesús jái¹³ lá²:

28 —Hnú² Tí³², ñí¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés rá¹juáh³ ní¹juáh³ jan² tsá²ñuh² ca³jun³ ta³ tiá² ca³li³zian² jon² quionh³ tsá²mi³ ñí²cuo², jáun² tsá²ñuh² dá¹jon²¹ hla¹ hí³ ca³tin¹ jan³ siáh³ tsá²mi³ hí³, hi³ jáun² li³zian² jon² hi³ ca³tin¹ hla¹ hí³. 29 Jáun² né³, jmí¹ zian² cá² mí¹zionh² tsá²ñuh² hi³ jmí¹ ná¹lín³ quiaun³ má²tún² rainh²¹ jan² jméi² mí¹ziú¹³. Tsá² má²ján³ né³, ca³jan³ tsá²mi³, tí³la³ ca³jun³ bíh¹ tsú², hí¹ jan² yáh³ jon² tsú² tiá² ca³li³zian². 30 Jáun² dá¹jon²¹ bíh¹ tsú² ca³jéinh³² siáh³ cuo² quionh³ tsá²mi³ hnái³ hí³. Ja³bí¹ ca³jun³ bíh¹ siáh³ tsá² hí³, hí¹ jan² yáh³ jon² tiá² ca³li³zian². 31 Jáun² tsá² ñí¹ má²gáun³ hí³ né³, ca³jan³ siáh³ tsá²mi³ hí³. Siáh³ bíh¹ siáh³ ca³jun³ tsá²ñuh² hí³. La³ jáun² bíh¹ li³ quioh²¹ tán¹ quiaun³ tsá² hí³, hi³ hí¹ jan² yáh³ jon² tsá² quiaun³ hí³ tiá² ca³li³zian². 32 Jáun² ñí¹ ca³tauh³ né³, jun³ bíh¹ siáh³ tsá²mi³ hí³ hnga². 33 Hí³ jáun² né³, ní¹ má²tí³ ñí¹ ca³jenh¹³ tsú² çhin² dá² tsánh² tsá² quiaun³ hí³ lí¹³ ñí²cuo² tsá²mi³ hí³, quí¹ tán¹ quiaun³ bíh¹ tsá²ñuh² hí³ ca³jéinh³² cuo² quionh³ tsá²mi³ hí³?

34 Hí³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Ñí¹ hué²¹ lá² bíh¹ jaun³² jéinh³² tsá²mi³ tsá²ñuh² cuo², 35 tí³la³ tsá² ca³tin¹ hi³ tsánh³² ñí¹ chu²¹ ní¹ má²ca³jenh¹³ ja¹ tsá² má²cá²tsan³ né³, tsá² la³ hí³ tiú²uú² cuo² jéinh³² yáh³, sa³jun³ cuen³ bíh¹ tsú² siáh³ jon² hi³

jéinh³² cuo², 36 quí¹ ñí¹ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin² jún³. Quí¹ má²jáun² lín¹³ tsú² la³jmí¹ lín³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² bíh¹. Jon² Dió³² bíh¹ má²lín¹³ tsú², quí¹hliá² má²ca³jenh¹³ tsú². 37 Ta³bí¹ hnga² hla¹ Moisés yáh³ ca³hléh³ hi³ ca³tin¹ tsá² jenh¹³ ja¹ tsá² má²cá²tsan³, ñí¹ rá¹juáh³ jáun² jái¹³ hi³ ca³tí²¹ sí² hia³² ja¹ hmá² ton². Ní¹ jáun² rá¹juáh³ hi³ Dió³² Juo¹³ dí² lín³ Dió³² ñí¹con² Há²bran²¹, Isaac, jí³ Jacob ní² siáh³. 38 Quí¹ Dió³² dá² lín³ Dió³² Juo¹³ tsá² zian² bíh¹, tiá² lí¹³ yáh³ lín³ tsú² Dió³² Juo¹³ tsá² má²jún¹. Quí¹ ñí¹con² Dió³² ca³la³ jí³lin² bíh¹ tsáu² ná¹liéih²¹.

39 Jmí¹ jáun² né³, ma³ jan² tí³² liei²¹ ca³záih³ Jesús:

—Chú³² lín³² bíh¹ la³ jmí¹ má²lí²juah²¹ hnú² ní² Tí³².

40 La³ cun³ jmí¹ jáun² tiú²uú² hin² ca³tia³ yáh³ tsí³ hi³ nga³ siáh³ jái¹³ ñí¹con² Jesús.

**çHin² bíh¹ jón²zih¹
jón²cho¹ tsá² lín¹³ Cristo?**

(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

41 Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—çHe³ láih³² ná¹juáh²³ tsáu² hi³ Tsá² lín¹³ Cristo jan² tsá² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹ bíh¹? 42 Já² ñí¹ Sí² Salmos ca³juáh³ hnga² hla¹ Dá²vi²¹ la³ lá²:

Dió³² Juóu³² jná¹³ ca³záih³ Tí³² Juóu³² jná¹³ la³ lá²:

Tí³ cuá² chu²¹ quion²¹ jná¹³ ñí³,

43 ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ jmu¹ jná¹³ hi³ tsá² hau² hnú² lín¹³ la³jmí¹ lí³ cáun² jli²¹ hi³ hí¹ cú¹píh²¹ tiá² quien², hi³ ná¹tsin²¹ hnú² tanh¹.

44 ”Hí³ jáun² né³, çha³ bíh¹ lánh³ rón³² lí¹³ hi³ Tsá² lín¹³ Cristo lín³ jan² tsá² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹?, quí¹ ta³bí¹ hnga² yáh³ hla¹ Dá²vi²¹ hí³ la³ ca³juáh³ hi³ Juo¹³ bíh¹ tsú² Tsá² lín¹³ hi³ Cristo.

**Jesús jñéih²³ tsáu¹³
tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹**

(Mateo 23:1-36; Marcos
12:38-40; Lucas 11:37-54)

⁴⁵ Jmí¹jáun² jmí¹ ná¹nái³² ca³la³ jín³² tsá² tionh² hí³ ñí¹ jáun² jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² Jesús ñí¹con² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², jmí¹ ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²:

⁴⁶ —Hua³hín¹³ náh² jmu³ quiúnh¹ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹, quí¹ tsá² hí³ jlánh¹ zain³² hí³ qufh³² hmih³² cuo² hí³ ñi³táunh¹ tí³ hlá² tí³ ní², hí³ jlánh¹ hniá¹ tsú² siáh³ hí³ tsáu² cuen³ Dió³² ní¹ má¹ca³jenh² dí² já¹ hmah²¹; hí³ jlánh¹ hniá¹ tsú² siáh³ tiánh³ ñí¹ jlánh¹ bí¹ quien² hñu³ cuáh³² quioh²¹, jí³ hí³ hniá¹ tsú² siáh³ tiánh³ ñí¹ jlánh¹ bí¹ quien² ní¹ má¹ca³cha³táunh¹ ñí¹ nio² jmái¹. ⁴⁷ Tsá² hí³ bíh¹ tsá² quin²³ sí¹ hñú¹³ tsá²mi³ hnái³, hí³ má¹lí³² jáun² né³, lí¹ ráin³² ñí¹ cun³quionh³ hí³ liéinh³² jáun² Dió³² ue³ lín³². Cun³ñí¹ hí³ jáun², tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³ héih³² hí³ tá¹tsin¹ tsú² ní¹ má¹jáun².

Quie³ ca³cué³ tsá²mi³ hnái³ tia³mii²

(Marcos 12:41-44)

21 Jmí¹jáun² ca³jé³ Jesús hí³ toh² tsá² hánh³ quie³ hñu³ cuó² quioh²¹ cuáh³² chín¹ hí³ cue³² ñí¹con² Dió³². ² Ja³bí¹ ca³jien³² tsú² siáh³ jan² tsá²mi³ hnái³ tia³mii² hí³ dí¹taunh³² tun³ cú¹dáin³ hñu³ cuó² jáun². ³ Jmí¹jáun² ca³juáh³ dí² la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí³ juo³ jná¹³ hnoh², hí³ tsá²mi³ hnái³ tsá² tia³mii² ó³² bíh¹ tí³ hliáun³ má²lí²cué³² la³ cónh³ bíh¹ jí³lín² tsá² hánh³. ⁴ Quí¹ la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ ní² cue³² la³ cun³ hí³ má²ziau³² quioh²¹ bíh¹, tí³la³ uá¹jinh¹ tia³mii² tsá²mi³ ó³², má²lí²cué³² bíh¹ tsú² la³jí³² hí³ jmí¹ raunh³²; quie³ hí³ jmí¹ má²ma³hau³ hí³ ma³zian² bíh¹ tsú² quioh²¹.

**Jesús juáh³ hí³ chau²¹ jmái¹
tsúnh¹³ cuáh³² chín¹**

(Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)

⁵ Jmí¹jáun² jmí¹ zian² tsá² ná¹juáh²³ hí³ jlánh¹ re² ca³lí³ cuáh³² chín¹ cun³quionh³ quín¹ chú³² jniá³, jí³ la³ má²quionh³ la³jí³² hí³ lí¹ ca³cué³ tsáu² ní². Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

⁶ —Chau²¹ bíh¹ jmái¹ hí³ hí¹ cá² mái³ quín¹ tiú²uú² ná¹juin¹ ñí¹ quín¹ rainh²¹; la³jí³² bíh¹ juú¹ tsúnh¹³.

Ha³ lánh³ rón³² lí³ lin¹ ñí¹ táuh³ jmái¹

(Mateo 24:3-28; Marcos 13:3-23)

⁷ Jmí¹jáun² ca³ngáih³ tsá² hí³ Jesús, hí³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², ¿lín³ lí¹³ la³ cun³ hí³ má²lí²juah²¹ hnú² ní²? ¿Ha³ dá² lánh³ rón³² lí³ lin¹ hí³ má²ja³quian³ lí¹³ la³ jáun²?

⁸ Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Hua³hín¹³ lín³² hnoh² jmu³ hí³ tiá² lí¹ lí³can² náh². Quí¹ juóun³² lín³² tsáu² ja³táunh¹ hí³ ja³jmú³ hí³ lín³ la³juah²¹ dú¹ jná¹³, hí³ ja³juah²¹: “Jná¹³ bíh¹ lín³ Cristo”; hí³ juáh³ tsú² siáh³: “Né³² má²cá²chó³² jmái¹”. Tí³la³ ha³ lí² tanh³ hnoh² ta²¹ tsá² la³ hí³. ⁹ Hí³ ní¹ má¹ca³niéih² náh² hí³ zian² tsá² jmu² hniéi², hí³ tiáunh¹ tsáu² tiá³ siaun³² tí³ hlá² tí³ ní², ha³ lí² juenh³ náh². Quí¹ la³ jáun² ca³tí²¹ lí¹³ bíh¹ la³ñí¹, tí³la³ jun³juáh¹³ má²tsa³hín³ yáh³ jaun³².

¹⁰ Jáun² ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Tsá² zian² cáun² hué³² jmu³ hniéi² quionh³ tsá² zian² hué³² siáh³, jí³ tsá² hín¹³ hué³² ñí¹ hliáun³ quiu³ tén³ siáh³ quionh³ tsá²ján² tsá²ján². ¹¹ Hí³ ñí¹ hliáun³ siáh³ qui³ jéh³ hué³² tiá³ lín³², hí³ lí³ zia³² siáh³ ho³cuóun³ jí³ hí³ tsáu¹ ní² siáh³. Chi³cuú² siáh³ qui³ jnia³ hí³ cáu² hí³ jueh³².

¹² Tí³la³ ñeh² bíh¹ hí³ lí¹³ la³jí³² hí³ má²lí²juánh³² jná¹³ ní² má¹ná¹, má¹jáun² hí³ tsa¹ tsú² hnoh², hí³ zaunh³ tsú²; hí³

tsa³jau² tsú² hnoh² hñu³ cuáh³² quiú¹³ dí², hi³ tsa³ma³re² tsú². Jau³ tsú² hnoh² hi³ táuh³² tsú² hñu³mí¹ñí², hi³ tsa³jau² tsú² siáh³ hnoh² ta³ ñí¹ tsá² ná¹ho² jái¹³ jí³ ta³ ñí¹ tsá² ná¹lín³ re²¹ siáh³, cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³. ¹³Má¹jáun² má²l¹³ cuéh¹ hnoh² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ jná¹³. ¹⁴Ñí¹ jí²¹ la³ cháh¹³ náh² cáun² honh² bíh¹, hi³ tiá² quí¹ hnáuh¹³ náh² honh² hi³ he³ jái¹³ cuá¹ngah³ náh² ta³ ñí¹ tsá² hí³. ¹⁵Quí¹ jná¹³ bíh¹ Tsá² cué¹³ jái¹³ hi³ hléh¹³ hnoh² jmái¹ jáun², hi³ jmu¹ jná¹³ siáh³ hi³ jnia³ jmf¹ honh² náh²; ca³la³ hí¹ jan² tsá² hau² hnoh² tiú²uí² ñí³² ha³ lánh³ rón³² nga³ l¹³. ¹⁶Hi³ hí¹ ca³la³ tí³ ñeh² mí²ziúh² yáh³ hnoh² tsa³jienh³ hnoh² ñí¹ta²¹, jí³ tsá² jan² ñeh² mí²ziúh² náh² quiúnh¹ ní², jí³ jun³ renh² náh², jí³ tsá² juónh³² náh² re² quiúnh¹ ní² siáh³, hi³ ma³ jan² hnoh² jngah³ tsú² siáh³. ¹⁷Tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹ lí³hau² hnoh² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³. ¹⁸Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, hí¹ cá² máih³² yáh³ jñú² chih³² hnoh² tiá² l¹ tsa³há³. ¹⁹Jáun² ní¹juáh³ la³ má²nio² ní² cáun² honh² hnoh², jáun² hián¹³ bíh¹ náh² hi³ l¹³ zian² náh² cun³ jmf¹hi³nio². ²⁰Ñí¹ má¹ca³jieh³ hnoh² hi³ juón³² lín³² hliáu³ má²ná¹pí² ná¹danh³² la³ cu³ la³ jéin³ juú² Jerusalén, jáun² má¹jáun² lí³ ñíh¹³ hnoh² hi³ má²janh² bíh¹ má²ja³² jmái¹ hi³ tsa³hín³. ²¹Hi³ jáun² jmái¹ jáun² má²hniáuh³² cuon³ tsá² hín¹³ tí³ Judea ñí¹ lí³ máh³; hi³ tia³jui³² siáh³ cuí¹ huén² tsá² zian² já¹ juú² Jerusalén, hi³ ha³ lí² cuí¹ cha³tánh¹ tsá² tiáunh¹ ñí¹nái² tí³ já¹ juú². ²²Quí¹ jmái¹ jáun² cáun² jmái¹ hi³ jlánh¹ ma³tson¹³ Díó³² tsáu² bíh¹, jmái¹ hi³ hniáuh³² lí³tí³ ca³la³ jí³² hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Díó³². ²³Jlánh¹ juo²³ tsá²mí³ tsá² ná¹quian² jon² jmái¹ jáun², jí³ tsá² ná¹jan² dáin² tiúh²³ ní² siáh³! Quí¹ jmái¹ jáun² lí³ zia² uu³mí²tsí³² huáh² tsí³ cu³tí¹³ tá¹ cáun² hué³² lá², cáun² hi³ jlánh¹ ma³tso² tsá² hué³² lá² tsí³. ²⁴Jmái¹ jáun² juón³² bíh¹

tsáu² tsán¹³ ja¹ hnié² jáun²; hi³ tsá² zian² hué³² ñí¹ hliáun³ siáh³ ma³tson¹³ tsá² hué³² lá². Hi³ *tsá²cá²jo²¹ né³, ha³ zónh³² tsá² juú² Jerusalén lá², ca³la³ tí³ ñí¹ ca³tsín¹³ jmái¹ hi³ cue³² Díó³² jái¹³ hi³ lí¹³ la³ jáun².

Jmái¹ hi³ jáunh³ Jon² tsá²mí³cuón²

(Mateo 24:29-35, 42-44;

Marcos 13:24-37)

²⁵”Má¹jáun² jnia³ lí²¹ chí³cuú², ñí¹ he¹ hiú², ñí¹ he¹ zñh², jí³ ñí¹ hai²¹ chí¹jmái²¹ ní² siáh³. Má¹jáun² siáh³ hí³² lín³² tsí³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá², hi³ tsa³cáun² lín³² tsí³ tsú² cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ tiá³ hen³ má¹cá²quíh³² ma³ quin³² ma³ cun³ tsin¹ jmí²miih²¹. ²⁶Ca³la³ hi³ tánh³² tsí³ tsú² hi³ hí³² tsí³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³ né³bí¹ lí¹³ ñí¹ hué²¹ lá²; quí¹ hí¹ ca³la³ tí³ pí³ hi³ jniá³ chí³cuú² yáh³ ru³ juá³. ²⁷Hi³ jáun² má¹jáun² máh³ má²jién³² tsú² Jon² tsá²mí³cuón² hi³ cuá¹jáunh²³ jui³² já¹ jnie² quionh³ pí³ hi³ cáu² hi³ jueh³² quioh²¹, hi³ lín¹ hi³ quien² lín³² tsú². ²⁸Ñí¹ má¹ca³lí³liau³ la³ cun³ hi³ má²lí²juánh³² jná¹³ ní², jáun² háun¹ náh² nó¹ tianh³ hi³ ziáuh¹ náh² máh¹ chí³cuú², quí¹ má²ja³quían³ cu³tí³ bíh¹ liáun³ náh². ²⁹Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús la³ ní², ca³jmú³ siáh³ cáun² jái¹³ hi³ lí³ la³ lá².

—Sá¹ní² jie³ la³ cun³ lí²³ hmá² sí²

co², ho³ lí³ua³ cáun² hmá² siáh³ siáh³. ³⁰Ñí¹juáh³ ca³jieh³ hnoh² hi³ hmá² jáun² má²ná¹hion² siáh³ mu²¹ zñh³, hmóu³² bíh¹ hnoh² má²ná¹ñíh¹ hi³ má²janh² bíh¹ má²ja³² jmí¹ ñí²hiú². ³¹Ja³bí¹ la³ jáun² bí¹ siáh³, ní¹juáh³ má²jieh³² hnoh² hi³ má²lí²³ la³jí³² hi³ má²lí²juánh³² jná¹³ ní², jáun² má²ñíh¹ náh² hi³ má²ja³quían³ bíh¹ jáunh¹³ jná¹³ hi³ já¹hó³² jái¹³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Díó³².

³²”Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ la³jí³² hi³ ní² lí¹³, ñeh² bíh¹ hi³ hiá¹ tsán¹³ tsá² zian² jmái¹ hi³ ziaúun² dí² lá². ³³Chau²¹ jmái¹ tsa³hín³ la³jí³² hi³ jnia³ chí³cuú², la³ má²quionh³ hngá¹máh³ lá²,

tí³la³ jái¹³ quion²¹ jná¹³ má¹ná¹, tiá² tón³² jmái¹ tsa³hín³ yáh³.

³⁴”Hua³hín¹³ náh² jmu³, ha³ lí² cué² náh² jái¹³ hí³ lí¹ jlí²¹ honh² náh² cun³quionh³ hí³ cú² hí³ húh²³ náh² hliáun³, jí³ hí³ ma³heinh²¹ náh² ní², jí³ cun³quionh³ hí³ jlánh¹ hí³² honh² náh² ca³ti²¹ lánh³ zian² náh² ní¹ hué²¹ lá² ní² siáh³. Ní¹juáh³ hí³ jmúh¹³ náh² hua³hín¹³, jáun² tiá² lí¹ hiá¹han¹ hnoh² ní¹ má¹ca³chó³² jmái¹ jáun², ³⁵la³jmí¹ tah³² cáun² liá³. Quí¹ ní¹con² ca³la³ jí³lin² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹ chau²¹ jmái¹ jáun². ³⁶Jáun² tianh³ náh² hua³jan²¹, hí³ ná¹lien¹ náh² Dió³², jáun² lí³ zia³² jái¹³ hí³ liáun³ náh² ca³ti²¹ la³jí³² hí³ né³bí¹ lí¹³, hí³ jáun² lí¹³ má¹jnia¹³ náh² siáh³ ta³ ní¹ Jon² tsá²mi³cuóun².

³⁷Jáun² Jesús ca³ma³tin² tsáu² ta³ jma² hñu³ cuáh³² chín¹, hí³ ní¹ má¹ca³nié² jáun² né³, tí² tsa³jnioh² tí³ máh³ míh¹ Olivos. ³⁸Hí³ jáun² jí³lin² tsáu² tí² tsá²taunh¹ hñu³ cuáh³² chín¹ ta³ hú²nié² hí³ tí² tsá²nié³ jé¹ Jesús.

Má²ren²¹ tsú² jái¹³ hí³ zanh³ Jesús

(Mateo 26:1-5, 14-16; Marcos 14:1-2, 10-11; Juan 11:45-53)

22 Jmí¹ má²ja³quián³ tí²¹ *Jmí¹hien¹, jmái¹ hí³ cúh² tsá² *judíos *hí³ cuú²miih²¹, la³ cun³ hí¹miih²¹ tiá² tie³ jan² yáh³. ²Hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³hnauh² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ tsí³ quionh³ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹, hí³ ha³ lánh³ lí¹³ jngih³ dí² Jesús, quí¹hliá² jmí¹ juénh² tsú² ní¹ he³ ca³jmú³ tsáu² ní¹con² tsú² hmóu³².

³La³ cun³ jmí¹jáun² ca³hí³ *Satanás hñu³ tsí³ Judas, tsá² ja³ juú² Queriot, tsá² jmí¹ lín³ hí³ jan² tsá² quian³tun³. ⁴Jáun² tsá² hí³ bíh¹ ca³ní¹lien¹³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ jí³ tsá² ná¹chín¹ hí³ jmu² hua³hí¹³ cuáh³² chín¹ ní² siáh³; hí³ ca³ní¹juónh¹³ dí² quionh³ tsú² hí³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ jienh³ dí² Jesús. ⁵Jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³ né³, ca³lí³ hiún² lín³²

bíh¹ tsí³ cun³quionh³ jái¹³ hí³ ca³juáh³ Judas, jáun² ca³jmú³ tsú² jái¹³ hí³ cué³² quie³. ⁶Jmí¹jáun² ca³jmú³ Judas cá²hon³ quionh³ tsá² hí³, hí³ ca³hnauh² dí² tsí³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tsa³jienh³ dí² Jesús, ní¹juáh³ cáun² jmái¹ hí³ tiá² hin² ná¹ngih³² quionh³ tsú².

**Jesús jmu² má³² hí³ lí³
nóh³² ca³ti²¹ hí³ jún³**

(Mateo 26:17-29; Marcos 14:12-25; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23-26)

⁷Jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ cua³hlau³ Jmí¹hien¹, jmái¹ hí³ cúh² tsá² judíos hí³ cuú²miih²¹, la³ cun³ hí¹miih²¹ tiá² tie³ jan², jmái¹ hí³ jngih² tsú² jáun² *já¹ziáh² míh¹, ⁸jmí¹jáun² ca³zen³ Jesús Pé¹ quionh³ Juan², hí³ ca³záih³ dí²:

—Cuá²taunh¹ náh², cuá²jmu³ hua³jan²¹ má³² hí³ cúh¹³ dí² tá¹la³ Jmí¹hien¹ lá².

⁹Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ngáih³ Jesús hí³ ca³juáh³:

—¿Ha³ jinh¹ hnauh² hnú² hí³ tsá¹jmú¹³ jnoh¹ hua³jan²¹ má³²?

¹⁰Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ní¹ má¹ca³tiónh³² hnoh² já¹ juú² Jerusalén, jenh¹³ náh² jan² tsá²nñuh² tsá² quiaun² tse³ ha²¹ jmái². Jáun² cuá¹taunh¹ náh² cu³chin¹ cu³hna²¹ tsá² hí³ ca³la³ ní¹ hein²¹ tsú² ñéih³. ¹¹Jáun² juoh¹ hnoh² tsá² hñú¹³ ní¹ jáun²: “Tí³² Juo¹³ jnoh¹ ní¹juah²¹: ¿Ha³ jinh¹ lí³ ñéih³ ní¹ cueh³² tsú² tsáu², ní¹ lí¹³ cuh²¹ jná¹³ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹ lá², quiúnh¹ jná¹³ tsá² hain²¹ tí³ con² ná¹?” ¹²Hí³ jáun² tsá² hñú¹³ hí³ tsa³jau² hnoh² cáun² ñéih³ jueh³² ní¹ tun³ tsin¹, ní¹ má²lí³ re². Ní¹ jáun² bíh¹ cuá¹jmuh³ hnoh² hua³jan²¹ má³² quiú¹³ dí².

¹³Hí³ jáun² né³, ja³taunh²¹ bíh¹ tsá² hí³, jáun² ca³lí³tí³ bíh¹ la³ cun³ rón³² hí³ má²lí²juáh³ jáun² Jesús. Hí³ jáun² ní¹ jáun² bíh¹ ca³jmú³ tsú² hua³jan²¹ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹.

14 Jmí¹ má²li³² jáun² né³, ca³chó³² Jesús la³ má²quionh³ tí³² tsá² quian³² hí³ jě¹ dí², hí³ ca³tiánh³ nĩ¹ mesa. 15 Jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³:

—Má²ngau³² jmái¹ bíh¹ hu²¹ tsin³² jná¹³ hí³ cuh²¹ má³² quioh²¹ Jmí¹hien¹ lá² quiúnh¹ ná¹ hnoh², ta³ ñeh² bíh¹ hí³ má²tso¹ jná¹³ tsin³². 16 Tí³la³ jná¹³ juanh³² nĩ¹con² hnoh² hí³ tiú²uú² cuh²¹ yáh³ jná¹³ siáh³ má³² la³ lá² ñeh² bíh¹ hí³ lí³tí³ nóh³² lí³ má³² lá² nĩ¹ cuá¹quien² Dió³².

17 Jmí¹jáun² ca³can³ dí² cáun² copa, hí³ ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³², jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³:

—Quian² hnoh² copa lá², hí³ ngi²¹ náh² ja¹ nĩ¹ tionh¹ náh² ní². 18 Juanh²¹ jná¹³ nĩ¹con² hnoh² hí³ tiú²uú² aih²¹ yáh³ jná¹³ mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³ lá², ca³la³ tí³ ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hí³ má²cuá¹ho² jná¹³ jái¹³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Nuh³² máh³.

19 Jáun² ca³can³ dí² siáh³ hí³ cuú²miih²¹, hí³ jáun² ca³cuéh³ dí² siáh³ tiá¹hmah¹ Dió³². Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ca³ dí², hí³ jáun² ca³tsóh³ dí² nĩ¹con² tsá² hí³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hí³ lá² bíh¹ ngú³ quion²¹ jná¹³ hí³ cuen²¹ jná¹³ huen² cun³nĩ¹ hí³ ca³tín¹ hnoh². Cun³quionh³ hí³ jmúh¹³ náh² la³ lá² jmí¹ tsú² jmí¹ ja³², chau¹³ honh² náh² jná¹³.

20 Ja³bí¹ la³ jáun² bí¹ siáh³ ca³jmú³ tsú² quionh³ copa jmí¹ má²laih³² má³², jmí¹jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Cun³quionh³ copa lá² bíh¹ má²lin¹ hí³ má²ca³lí³quien² cáun² nió³² hmai²¹ cun³quionh³ jmí²hán¹ jná¹³, hí³ táin³² hí³ ca³tín¹ hnoh².

21 ”Tí³la³ jan² tsá² cuá³ nĩ¹ mesa lá² quiúnh¹ bíh¹ dí² tsa³jienh³ jná¹³, jan² tsá² jmu² la³jmí¹ jmu² tsá² ná¹lí³ dí² cá²hon³ quiúnh¹. 22 Qui¹ jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun², cuá¹tsau³² bíh¹ hná¹ he² jui³² hí³ ca³tín¹; tí³la³ jlánh¹ juo²³ tsá² jienh³ tsá² hí³!

23 Jmí¹jáun² ca³juónh³ tsú² má²tún² hmóu³² hí³ hin² bíh¹ tsánh² jmu³ la³ jáun².

**Ná¹táinh²³ tsú² hí³ hin²
tsánh² jlánh¹ bíh¹ quien²**

(Mateo 20:20-28; Marcos 9:33-37;
10:35-45; Juan 13:1-17)

24 Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² né³, ca³quiú³ ca³táinh³ tsú² hí³ hin² bíh¹ tsánh² jlánh¹ quien². 25 Tí³la³ Jesús ca³zái³ tsá² hí³:

—Tsá² ná¹lín³ re²¹ zian² nĩ¹ hué²¹ lá² ná¹jmu² héih³² nĩ¹con² tsá²cuú² tsá²ta³; hí³ jlánh¹ hniá¹ tsú² hí³ tsá² hí³ joh¹ dí² ma³quien². 26 Tí³la³ tiá² ca³tín¹ yáh³ hnoh² jmúh¹³ la³ jáun². Nĩ¹juáh³ tsá² jlánh¹ quien² nĩ¹con² hnoh², hniáuh³² jmu³ tsú² la³jmí¹ lín³ jan² tsá² tsá¹nú¹ bíh¹; ja³bí¹ la³ jáun² siáh³, nĩ¹juáh³ tsá² ho² jái¹³ nĩ¹con² náh², hniáuh³² bíh¹ jmu³ tsú² la³jmí¹ jmu² jan² tsá² lín³ quian²¹. 27 Hí³ jáun² né³, ¿hin² bíh¹ tsánh² jlánh¹ quien², hí¹ tsá² cua³² hí³ nĩ¹ mesa ho³ tsá² jmu² ta²¹ uá¹? ¿Haun¹³ tsá² cua³² hí³ nĩ¹ mesa bíh¹ tsá² quien²? Tí³la³ jná¹³ zenh² ja¹ nĩ¹ tionh¹ hnoh² la³jmí¹ lín³ jan² tsá² jmu² ta²¹ bíh¹.

28 ”Hnoh² tsá² má²lí²tianh³ náh² cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³ ja¹ la³jí³² uu³mf²tsi³². 29 Jáun² la³jmí¹ ca³hiáuh³² jná¹³ Nuh³² hí³ ho² jná¹³ jái¹³, la³ jáun² bíh¹ hiau²¹ jná¹³ siáh³ hnoh² 30 hí³ cuá¹jmuh³ hnoh² má³² nĩ¹ mesa quion²¹ jná¹³, nĩ¹ nĩ¹jmú²¹ jná¹³ héih³²; hí³ lí¹³ cuá¹tianh³ náh² siáh³ nĩ¹ hmá²si¹, hí³ cuá¹quiánh² náh² jú¹ tson² quioh²¹ tá¹ quia³tún³ tsoh³ tsá² *Israel.

**Jesús juáh³ hí³ nó³²
Sí¹mu²¹ Pé¹ tí³ có³²**

(Mateo 26:31-35; Marcos
14:27-31; Juan 13:36-38)

31 Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Hnú² Sí¹mu²¹, sá¹ní² jie³, *Satanás má²ca³ma³ hnoh² hí³ hnió³ tsú² tu³ jua³ hnoh² la³jmí¹ chí³² tsú² cuú²miih²¹.

³² Ti³la³ jná¹³ má²cá²mí³ ñí¹con² Ñuh³² quián¹³ hnú², hi³ jáun² cu³tí³ tiá² tsa³con² hnú² hi³ táunh²³ hnú² jáun² ta²¹; hi³ jáun² ní¹ má¹cá²jéinh³² jáun² honh² hnú², jmúh¹³ nú² hi³ niau²¹ tiá³ hñu³ tsí³ renh² nú² ñí¹ hná¹ ní².

³³ Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ ca³juáh³:

—Hnú² Ti³², má²nio² bíh¹ tiá³ tsin³² jná¹³ hi³ ñe¹ quiúnh¹ hnú²; uá¹jinh¹ ñe¹ jná¹³ uá²jai³² hñu³mí¹ñí², hi³ uá¹jinh¹ jún³ jná¹³ siáh³ quiúnh¹ hnú².

³⁴ Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Hnú² Pé¹, juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnú², ta³ ñeh² bíh¹ hi³ hau³ cá¹háu², hñaih³² jéin³² juáh¹³ hnú² hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³.

**Jmí¹ má²ñí¹chau²¹ jmái¹
huáh² tsí³ quioh²¹ Jesús**

³⁵ Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³ngái³ siáh³ Jesús ñí¹con² la³jín³² tsá² hi³, hi³ ca³juáh³:

—¿Hi¹ zia³² bíh¹ cáun² hi³ ca³lí³ hniáuh³² quián¹³ hnoh² jmí¹ cá¹zéi²¹ jná¹³ jáun² hnoh² hi³ cuá¹hléh¹ náh² jái¹³; jmí¹ ca³juánh³² jná¹³ jáun² hi³ tiá² cánh¹³ náh² quie³, sa³jún³ cánh¹³ náh² tuh³² hu²¹ má³², sa³jún³ cánh¹³ náh² siáh³ tuh³² tloh³ tanh¹?

Jáun² né³, tsá² hí³ ca³ngái³:

—Ján¹han²¹, hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ ca³lí³ hniáuh³².

³⁶ Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Ti³la³ má²za¹³ bíh¹ ta³né³², ní¹juáh³ tsá² nióh³² cáun² tuh³² quioh²¹ má³², cuí¹ quián¹³ tsú², jí³ quie³ siáh³. Ní¹juáh³ zian² tsá² tiá² zia³² mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹ quioh²¹, hniáuh³² hnáih³² tsú² hmih³² cháu³ quioh²¹, hi³ jáun² cuí¹ lia²¹ tsú² cáun² mí¹ñí². ³⁷ Qui¹ juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², hi³ hniáuh³² lí³ñí¹con² jná¹³ la³ cun³ jái¹³ hi³ má²rá¹lí³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ Díó³², hi³ juáh³ la³ lá²: “Ca³jmú³ tsáu² hi³ lín³ tsú² cú²ren² quionh³ tsá² ren² tso³”. Qui¹ ca³la³ jí³lí³²

hi³ rá¹juáh³ ca³tin¹ jná¹³, ca³tí²¹ lí³tí³ bíh¹.

³⁸ Jáun² tsá² hí³ ca³juáh³:

—Ti³², lá² zia³² tun³ mí¹ñí² hmu³.

Jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿Cuí¹ lí³ cu³ ní²!

**Jesús liéinh³² Jméi² ñí¹ lí³
ja¹ hmá² hí³ jná¹ quioh²¹
tsáu², ñí¹ téh²³ tsú² Getsemaní**

(Mateo 26:36-46; Marcos
14:32-42; Hebreos 5:7-8)

³⁹ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³ Jesús, hi³ ngau³ tí³ máh³ Olivos la³ cun³ qui³ tan² jmu², la³ má²quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con². ⁴⁰ Jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² ñí¹ qui³ tan² jáun² Jesús tsau³², jáun² ca³záih³ tsú² tsá² quionh³ hí³ la³ lá²:

—Mí¹ náh² ñí¹con² Díó³², hi³ jáun² tiá² lí¹ lí³can² náh².

⁴¹ Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³ma³uóunh³² Jesús ca³lá² ñí¹con² tsá² hí³, la³ cun³ ñí¹ chau³² cá² mái³ quín¹ hi³ tón³² tsú². Hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³dí³jñí³² hi³ ca³liéinh³² Díó³² la³ lá²:

⁴²—Hnú² Tia²¹, ní¹juáh³ hi³ hnáuh² hnú², liau¹ tiá³ jná¹³ hi³ ca³tí²¹ jmái² tsíh³² hi³ ca³tin¹ jná¹³ aih²¹, tí³la³ ha³ lí² cuí¹ lí¹³ la³ cun³ hi³ hnó³² jná¹³ má¹ná¹, cuí¹ lí¹³ bíh¹ la³ cun³ hi³ hnáuh² hnú².

⁴³ Jáun² jmí¹jáun² cuan³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Díó³² hi³ cua³cué² pí³. ⁴⁴ Hi³ jáun² tí³ jlánh¹ pí³ ca³jmú³ bíh¹ tsú² hi³ ca³liéinh³² Jméi², qui¹hliá² jlánh¹ jmí¹ cuá¹má²tso² tsú² tsí³. Jáun² mí²cho¹ má²ná¹jan² jmi² bíh¹ ca³táin² ma³ cu³ táh¹ cáh¹ quioh²¹ tsú² la³ tí³ hue³².

⁴⁵ Jmí¹ ca³náu² tsú² jáun² ñí¹ jmí¹ cuá¹liéinh³² Jméi² né³, ngah³ tí³ ñí¹ tionh¹ jáun² tsá² gáun³ hain²¹ hí³ tí³ con². Jmí¹ cá¹chánh²¹ tsú² jáun² ñí¹ tionh¹ tsá² hí³ né³, má²ná¹cuóun¹ bíh¹ tsá² hí³, qui¹hliá² má²cá²huóh³² tsú² cun³quionh³ hi³ hñaih³ nio² tsí³. ⁴⁶ Jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³:

—¿He³ láih³² sa³ ná¹cuóun¹ bíh¹ hnoh²? Má²né³² nú¹ tianh³ náh² hi³ lienh¹ náh² siáh³ Dió³², hi³ jáun² tiá² lí¹³ tánh³² náh² tso³.

Má²jan² tsú² Jesús hi³ tson³

(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:2-11)

47 Tá¹la³ jmí¹ dí¹hle³² jáun² bíh¹ Jesús, cuan³ Judas, hi³ má²hí¹quionh³ juóun³² tsáu². Tsá² hí³ jmí¹ lín³ jan² tsá² quian³tun³ bíh¹; jáun² ca³ja³janh³², hi³ ca³hen³ ní¹ Jesús. 48 Jáun² Jesús ca³záih³ Judas hí³:

—¿Hí¹ cun³quionh³ hi³ hen²³ hnú² ní¹ Jon² Tsá²mi³cuóun² jienh²¹ nú²?

49 Jmí¹ ca³lí³tsin² jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ quionh³ Jesús hi³ he³ má²lí¹³, jáun² ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², ¿tiá¹ quiunh¹³ dí² tsá² ní² cun³quionh³ mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹?

50 Hí³ jáun² jan² tsá² hí³ ca³jmú³ cu³ ngá¹³ mí¹tái³ cuá¹ cuá² chu²¹ quioh²¹ *tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ mí²tsá² hien¹.

51 Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—¿Cu¹ lí³ cu³ ní²!

Jáun² ca³tí³ dí² cuo² cuá¹ tsá² hí³, jáun² la³. 52 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³hléh³ Jesús ní¹con² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³, jí³ tsá² jmu² hí³ hua³hí¹³ cuáh³² chín¹, jí³ tsá²daun³² tsá² ná¹ní¹ juú² ní² siáh³, tsá² ca³cha³táunh¹ hí³ hi³ má²caun³. Hí³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hí¹ má²ná²taunh²¹ hnoh² hi³ ná¹quíánh¹ náh² mí¹tái³ jí³ hmá² hi³ jau¹³ náh² jná¹³ hi³ tson³, la³jmí¹ lí³ hi³ jná¹³ bíh¹ jan² tsá² háin²? 53 Jmá¹ ca³la³ jí³², tá¹la³ ca³ní³² jná¹³ ja¹ ní¹ tionh¹ hnoh² hñú³ cuáh³² chín¹, hí¹ cu³ jéin³² yáh³ tiá² lí¹ ca³tie² hnoh² cuonh² jmí¹jáun². Tí³la³ né³² la³ ca³chó³² jmá¹ quián¹³ hnoh², cáun² jmá¹ ná¹niéih²¹ hi³ tsá² hláinh¹ jmu² pin³.

Pé¹ juáh³ hi³ tiá² cuóun³² Jesús

(Mateo 26:57-58, 69-75; Marcos 14:53-54, 66-72; Juan 18:12-18, 25-27)

54 La³ cun³ jmí¹jáun² ca³jan³ tsú² Jesús tson³ hi³ ca³ní¹jan² tsú² la³ tí³ hñú¹³ tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² hien¹. Jáun² ngau³ ca³lá² Pé¹ sáh³ chí¹cáin² ní¹ uóunh³. 55 Jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² jáun² ní¹ jáun² né³, ca³jmú³ sí² ní¹hñú³ jáun². Hí³ jáun² ca³tiánh³ tsú² la³cu³ la³jéin³ sí² jáun². Ja³bí¹ Pé¹ siáh³ ca³cuá³ ja¹ jáun². 56 Jáun² né³, jan² tsá²mi³ lín³ quian²¹ ní¹ jáun² ca³jé³ hi³ cuá¹tón²¹ Pé¹ ja¹ jáun², jáun² ca³jé³ chí¹tiá³ ní¹ ní¹ Pé¹, hi³ ca³juáh³:

—Ja³bí¹ tsá²nñuh² lá² jmí¹ ngi³² quionh³ tsá² ó³².

57 Tí³la³ Pé¹ ca³záih³ tsá² hí³:

—Hnú² tsá²mi³, hí¹juáh³ tiá² cuóun³² yáh³ jná¹³ tsá² ó³².

58 Jmí¹ má²cu³lé³ míh¹ jáun² né³, ca³jé³² siáh³ jan² tsá² siánh³, hi³ jáun² ca³juáh³:

—Ja³bí¹ hnú² siáh³ jmí¹ ngíh¹ quiúnh¹ tsá² ó³².

Tí³la³ Pé¹ né³, tiá² ca³ton³ yáh³, hi³ ca³juáh³:

—Hnú² tsá²nñuh², jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³ hí³.

59 Jmí¹ la³ má²cáun² o¹rá¹ jáun² né³, ca³juáh³ siáh³ jan² tsáu²:

—Cu³tí³ bíh¹ tsá²nñuh² lá² uá²jai³² jmí¹ ngi³² quionh³ tsá² ó³², quí¹ tsá² hín¹³ tí³ Galilea bíh¹ la³².

60 Tí³la³ Pé¹ má¹ná¹, la³ má²juáh³ jáun² bíh¹:

—Hnú² tsá²nñuh², hí¹juáh³ tiá² ño¹ yáh³ jná¹³ hi³ juáh³ hnú² ní².

Tá¹la³ jmí¹ dí¹hle³² jáun² bíh¹ Pé¹, ca³hó³ jan² cá¹tsó³. 61 Jmí¹jáun² ca³jinh³ Tí³² Juo¹³ dí², hí³ ca³jé³ dí² tí³ ní¹ zenh¹ Pé¹. Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² tsau³ tsí³ Pé¹ la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jmí¹tin²: “Tí³ cu³lé³, ñeh² bíh¹ hi³ hau³ cá¹háu², hnú² juáh¹³ hñaih³² jéin³²

hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³”. 62 Jmí¹ jáun²
cua³han³ Pé¹ tí³ cheih³² hi³ ca³ñí¹hó²
ñí¹jngih³² lín³².

Cónh³² tsú² Jesús cun³ lí³ tsí³

(Mateo 26:67-68; Marcos
14:65; Juan 18:22-23)

63 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, tsá² jmí¹
ná¹jmu² hí³ hua³hí¹³ Jesús ca³cónh³²
Jesús cú²nga¹, hi³ ca³quiu³ ca³pan³ dí²;
64 ca³jnf³ dí² ñí¹ hi³ jáun² ca³záih³ dí²:

—Chí³ jái¹³ neh²¹, hin² tsánh² quiú²
po²³ nú².

65 Hi³ hliáun³ ñí¹ lín³² bíh¹ jú¹ hlahi³
ca³záih³ dí² siáh³.

**Jesús má²zenh² ta³
ñí¹ tsá² judíos tsá² ná¹ ñí¹**

(Mateo 26:59-66; Marcos
14:55-64; Juan 18:19-24)

66 Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³, ca³ngih³²
la³jín³² tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú², jí³
tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ quionh³ tsá² ná¹lín³
tí³² liei²¹. Jáun² jmí¹jáun² ca³jan³ tsú²
Jesús ñí¹ta²¹ ñí¹ ná¹ngih³² jáun² la³jín³²
tsá² ná¹quien² hí³. Hi³ jáun² tsá² hí³
ca³ngái³:

67 —Juah²¹ neh²¹, ¿hí¹ tson² hnú² lín³
Cristo?

Tí³la³ Jesús né³, ca³záih³ tsá² hí³ la³
lá²:

—Uá¹ cun³ ca³híe³ yáh³ jná¹³ hnoh²
jú¹ tson², jun³ jáun² yáh³ táunh¹³ hnoh²
ta²¹; 68 hí³ sá¹ cun³ hí³ jmí¹ nga¹ jná¹³
cáun² jái¹³ ñí¹con² hnoh², hí¹juáh³ tiá²
ngáih¹ bíh¹ hnoh². 69 Tí³la³ ní¹ má¹lí³² lá²
má¹ná¹, jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun², ñí¹ñí²¹
jné¹³ tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Díó³² Tsá² cú²
Tsá² juenh².

70 Jáun² ca³la³ jí³lin² tsú² ca³juáh³:

—¿Hí¹ Jon² Díó³² máh³ hnú²?

Jáun² Jesús ca³ngái³:

—Ján³, lín³ jná¹³ la³ cun³ má²lí²juah²¹
hnoh² ní².

71 Hi³ jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³juáh³
siáh³:

—He³ láih³² sa³ ca³lí³ máh³ tsá² zih³²
jú¹ tson² hno³ dí², já² má²lí²ná¹³ bíh¹ dí²
hmóu³² jè¹ tsú².

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos
15:1-5; Juan 18:28-38)

23 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ja³taunh²¹ tsú²
ca³la³ jí³lin², hí³ ja³jan² tsú² Jesús
ta³ ñí¹ Pilato. 2 Ñí¹ jáun² ca³ñí¹hna¹³ tsú²,
hí³ ca³ñí¹juah²¹:

—Tsá² lá² má²ca³tsanh²¹ jnoh¹, hí³
hlianh²³ tsú² tsá² zian² hué³² lá² quiú¹³
jnoh¹; hí³ juáh³ tsú² hí³ tiú²uú² ca³tí²¹
má¹hmah²¹ jnoh¹ hmah²¹ hí³ chí² *tsá²
cuá¹lín³ mi³chí¹ juú² Roma ñí¹con²
jnoh¹. Hi³ juáh³ siáh³, hí³ hnga² hí³ bíh¹
néh¹ ja³²lí³ quien², hí³ lín³ Cristo, tsá²
lín³ re²¹.

3 Jmí¹jáun² ca³ngái³ Pilato:

—¿Hí¹ hnú² uá¹ lín³ nú² Re²¹ juo¹³ tsá²
*judíos?

Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ján³, tson² bíh¹ la³ juáh³ hnú² ní².

4 Jáun² Pilato ca³záih³ tsá² ná¹lín³ hí³
mi³jmú³, la³ má²quionh³ la³jín³² tsá²
tionh² ñí¹ jáun²:

—Hí¹ cáun² yáh³ tso³ quioh²¹ tsá² lá²
tiá² choh¹ jná¹³.

5 Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, lí³mí¹ tiá³
ca³hléh³ bíh¹, hí³ ca³juáh³:

—Tsá² ní² jlánh¹ quí² zai³² tsí³ tsáu².
Ñí¹ ca³ma³liáu³² tsú² hí³ hieh³² tsáu²,
ca³ma³liáu³² tsú² la³ tí³ ja¹ tsá² hín¹³ tí³
Galilea, hí³ ca³híeh³ siáh³ tsá² hín¹³ tí³
Judea, hí³ ca³la³ tí³ lá² siáh³ má²cuan².

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Herodes

6 Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² Pilato jái¹³ ní²
né³, ca³juáh³:

—¿Hí¹ tí³ Galilea hín¹³ tsá² lá²?

7 Jmí¹ ca³lí³ ñí³² tsú² hí³ tson² bíh¹ ñí¹
jáun² hín¹³ tsú², jáun² ca³zen³ dí² tsú²
ñí¹con² Herodes, tsá² cuá¹chín¹ Galilea,
quí¹hliá² jmái¹ jáun² tí³tsóh³ jmí¹ cuá³
Herodes hí³ já¹ juú² Jerusalén. 8 Jmí¹

ca³jiēn³² jáun² Herodes Jesús jlánh¹
ca³li³ hiún² lín³² tsí³; qui¹hliá² má²ngau³²
jmái¹ bíh¹ hi³ hu²¹ tsí³ tsú² hi³ jien³²
Jesús. Qui¹hliá² má²ca³nái³² tsú² hliáun³
hi³ ca³tin¹ Jesús, hi³ jáun² cáun² jmí¹
má²hu²¹ tsí³ hi³ jē³ cáun² li²¹ bíh¹
tsú² hi³ jmu³ Jesús. ⁹Jáun² hliáun³
lín³² hi³ ca³ngáih³ dí², ti³la³ Jesús tiá²
hi³ ca³juáh³ h¹ cáun² yáh³. ¹⁰Jáun²
la³jín³² mi³jmú³ quionh³ ti³² liei²¹ jlánh¹
ca³qui³ ca³chá³ tso³. ¹¹Jáun² Herodes
ca³jmúh³² Jesús, la³ má²quionh³ hliáu³
joh¹, la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² lí¹ tsáu², hi³
cáun² lí¹ ca³qui² ca³cónh³² dí² cú²nga¹,
hi³ ca³quinh³ dí² cáun² hmih³² jlánh¹
chú³² jniá³, hi³ ca³jmú³ dí² la³jmí¹ lí³
hi³ quien² lín³² tsú². Jmí¹ lí²¹ jáun² né³,
ca³chanh³ dí² siáh³ ní¹con² Pilato. ¹²Hi³
jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² ca³juónh³ Pilato
re² quionh³ Herodes, qui¹ jmí¹tin² jmí¹
ná¹háun³ bíh¹ tsú².

Má²ma³ngí³ tsú² Jesús

(Mateo 27:15-26; Marcos
15:6-15; Juan 18:39-19:16)

¹³Hi³ jáun² Pilato ca³ngih³ ca³la³ jín³²
tsá² ná¹lín³ mi³jmú³, jí³ tsá²tan²¹ ní²
siáh³, la³ má²quionh³ tsá² juú², ¹⁴hi³
ca³záih³ dí²:

—Tsá² cua³jan³² hnoh² lá² ní¹con²
jná¹³, hi³ juáh³ hnoh² hi³ tsá² lá² hlian²³
tsáu²; ti³la³ jná¹³ juanh³² ní¹con² hnoh²
hi³ hí¹ cáun² yáh³ tso³ hi³ chah³² hnoh²
quioh²¹ tsá² lá² tiá² lin¹ tsoh¹ jná¹³ jmí¹
lí¹cán³ jná¹³ jáun² jú¹ tson² quioh²¹ tsú²
ní¹ ta³ máh¹ hnoh², ¹⁵sa³jun³ Herodes
yáh³ tsoh³ siáh³. Hi³ jáun² dá² ní¹con²
jná¹³ bíh¹ lí²chanh³ tsú² siáh³ tsá² lá².
Já² tiá² lin¹ zia³² yáh³ he³ ca³ti²¹ jún³
tsá² lá². ¹⁶Jí³²la³ ti³ quiú¹pan²¹ bíh¹
jná¹³ tsú² ca³lá², hi³ jáun² má¹ jáun² lion¹
jná¹³. ¹⁷[Qui¹ tá¹la³ jmu² jáun² tsá²
judíos jmái¹ quioh²¹, ca³tin¹ Pilato hi³
lión³² jan² tsá² tson³, qui¹hliá² la³ jáun²
jmí¹ ná¹ngí²³ tsú².] ¹⁸Ti³la³ la³jín³² tsá²

ná¹ngih³² hí³ ca³ti³ ca³hóh³² tiá³ lín³², hi³
ca³juáh³:

—iCui¹ jún¹³ tsá² ní², hi³ jáun² cui¹
liáun¹³ Barrabás!

¹⁹Tsá² jmái² hí³ Barrabás jmí¹
cuá¹tson³ hñu³mí¹ñí², qui¹ cun³ñí¹
hi³ ca³ma³can² tsáu² hi³ tiánh³² tiá³
siaun³² já¹ juú² Jerusalén, hi³ ca³jngih³
siáh³ tsáu². ²⁰Ti³la³ Pilato má¹ná¹, jmí¹
hnió³ bíh¹ lión³² Jesús, hi³ jáun² jmí¹
ca³liéinh³² dí² siáh³ tsá² hí³. ²¹Ti³la³
tsá² ná¹ngih³² hí³ má¹ná¹, ti³ lí³mí¹ tiá³
ca³ti³ ca³hóh³² bíh¹, hi³ ca³juáh³ siáh³:

—iCui¹ taun¹ tsá² ní² crei²¹! iCui¹
taun¹ tsá² ní² crei²¹!

²²Jáun² ní¹ má²hñaih³² jéin³² ca³juáh³
siáh³ Pilato la³ lá²:

—Ti³la³ ¿he³ dá² hi³ hlaih³ má²ca³jmú³
tsú² né³? Qui¹ hí¹ cáun² yáh³ tso³ quioh²¹
tsú² tiá² lin¹ tsoh¹ jná¹³ hi³ juáh¹³ hi³
ca³tin¹ tsú² jún³. Cáun² cui¹ pan²¹ jná¹³
tsú², hi³ jáun² má¹ jáun² lion¹ jná¹³.

²³Ti³la³ la³ má²ná¹ti² ná¹hóh³² jáun²
bíh¹ tsú², hi³ ná¹hiú² ná¹mi³² hi³ taun³
Jesús crei²¹; ca³la³ ní¹ ca³li³ quien² hi³
ná¹juáh²³ tsú² jáun². ²⁴Hi³ jáun² cáun²
ca³jmú³ bíh¹ cú²jueh³² Pilato la³ cun³
hi³ ná¹hiú² ná¹mi³² jáun² tsá² hí³. ²⁵Hi³
jáun² Barrabás tsá² ti³² hi³ tsí³ bíh¹
tsú² ca³lión³², tsá² ca³ma³can² hí³ tsáu²
hi³ tónh³² tiá³ siaun³², tsá² ca³jngih³
hí³ tsáu². Jáun² Jesús bíh¹ ca³jiēnh³ dí²
hi³ jmúh³² tsú² la³ cun³ hi³ hnió³ tsú²
jmúh³².

Má²ton³ tsú² Jesús crei²¹

(Mateo 27:32-44; Marcos
15:20-32; Juan 19:17-27)

²⁶Jmí¹ jáun² ca³jan³ tsú² Jesús hi³
má²já²ton³ dí² crei²¹, hi³ jáun² hú¹ jui³²
jáun² né³, ca³zanh³ tsú² jan² tsá²ñuh²
tsá² juú² Cirene, tsá² jmái² Sí¹mu²¹, hi³
jmí¹ má²cuá¹hen² já¹ juú²; hi³ jáun²
ca³di³quian³ dí² Sí¹mu²¹ hí³ jmái¹ hi³
cán³ crei²¹ hi³ jmí¹ quian³² jáun² Jesús.

27 Hi³ jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ja³taunh²¹ cu³chin¹, hi³ juóun³² lín³² siáh³ tsá²mi³ hí¹hóh³², hi³ hí¹ho² hi³ ca³tin¹ Jesús. 28 Tí³la³ Jesús ca³jé³ tí³ ní¹ hí¹já²táunh¹ jáun² tsá² hí³, hi³ ca³juáh³:

—Hnoh² tsá²mi³, tsá² Jerusalén lá², ha³ lí² uó² náh² hi³ ca³tin¹ jná¹³. Uo³ náh² hi³ ca³tin¹ náh² hmóu³² bíh¹, jí³ hi³ ca³tin¹ jónh³² náh² ní² siáh³. 29 Qui¹ chau²¹ jmái¹ hi³ juáh³ tsáu²: “Hen³ ma³ jmí¹ ren² tsá² tiá² jon² zian², tsá² cónh³ tiá² dáin² ca³can³, tsá² cónh³ tiá² dáin² ca³tiunh³”. 30 Hi³ jáun² jmái¹ jáun² hléh³² tsáu², hi³ záih³² máh³: “Cuí¹ quíh²¹ nú² ní¹ quiú¹³ jnoh¹”; hi³ záih³² tsú² siáh³ ní¹ lí³ tsi³cuánh²: “Cuí¹ jlain²¹ jnoh¹ hnú²”. 31 Qui¹ ní¹juáh³ ta³bí¹ ní¹con² jná¹³ tsá² lín³ ná¹ la³jmí¹ lí³ cáun² hmá² réh¹ yáh³ má²ná¹ jmu² tsá² *romanos la³ lá², tiá¹³ bíh¹ tiá³ ní¹con² hnoh² tiá² jmu³ tsú², hnoh² tsá² juú² Jerusalén lá², tsá² ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lí³ hmá² má²quiéin².

32 Ja³bí¹ ca³jan³ tsú² siáh³ gon³ tsá² ca³jmú³ tso³ jueh³², hi³ jngih³ tsú² cu³tsa³² quionh³ Jesús. 33 Jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² jáun² tsi³ máh³ míh¹ téh²³ tsú² jáun² máh³ Mú³² Chí¹ Tsáu², ní¹ jáun² ca³ton³ tsú² Jesús crei²¹, la³ má²quionh³ tsá² gon³ hí³, jan² tí³ cuá² chu²¹, hi³ jan² tí³ cuá² cáun¹ siáh³. 34 Hi³ jáun² tá¹la³ má²chí¹tón²¹ jáun² Jesús crei²¹, ca³juáh³:

—Tia²¹, juen² jmu³ honh² quioh²¹ tsá² lá², qui¹ cáun² hi³ tiá² ní³² bíh¹ tsú² ná¹jmu².

Hi³ jáun² hliáu³ tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² né³, ca³chí² jái¹³, hi³ jáun² jje³ dí² ní¹juáh³ hin² joh¹³ ha¹ Jesús. 35 Tsá² jmí¹ tionh¹ có³² jáun² né³, jmí¹ ná¹jien³² Jesús. Hi³ tsá²tan²¹ né³, ca³hléh³ hlaih³ quioh²¹ Jesús, hi³ juáh³ la³ lá²:

—Ca³lión³² bíh¹ tsá² ní² tsá² siánh³, jáun² ta³né³² né³, cuí¹ lión²¹ siáh³ hnga² neh²¹, ní¹juáh³ tson² bíh¹ cu³tí³ lín³ tsú² Cristo, Tsá² ca³quianh³ Dió³².

36 Ja³bí¹ hliáu³ siáh³ ca³cónh³² cú²nga¹ Jesús, hi³ ca³jen³ dí² mu² má²zéih¹ lín²¹ quioh²¹ mí³ uóun²jieh¹³; 37 hi³ ca³záih³ dí² siáh³:

—Ní¹juáh³ tson² cu³tí³ hnú² lín³ Re²¹ Juo¹³ tsá² judíos, jáun² né³, lion¹ hnú² huen² neh²¹.

38 Hi³ jáun² hná¹³ crei²¹ jáun² jmí¹ chí¹tón²¹ huéh³ hi³ juáh³: “Tsá² Lá² Lín³ Re²¹ Juo¹³ Tsá² Judfos”. [Huéh³ jáun² jmí¹ lí³ jú¹ *griego, jú¹ *latín, jí³ jú¹ *hebreo ní² siáh³.]

39 Hi³ jáun² jan² tsá² ná¹tón²¹ hí³ crei²¹ né³, ca³hléh³ hlaih³ quioh²¹ Jesús, hi³ ca³juáh³:

—Ní¹juáh³ tson² hnú² la³ lín³ Cristo, lion¹ hnú² huen² neh²¹, hi³ jáun² má¹jáun² liau¹ nú² siáh³ jnoh¹.

40 Tí³la³ ní¹ tsá² jan² hí³ má¹ná¹, tiá³ bíh¹ ca³liéinh³² tsá² jan² hí³, hi³ ca³juáh³:

—¿Há¹ tiá² juénh² hnú² Dió³²? Já² cá²re² má²ta³tsa¹ bíh¹ dí² héih³². 41 Tí³la³ tsá² lá² má¹ná¹, hí¹ cáun² yáh³ tiá² lin¹ hi³ ca³jmú³. Tí³la³ jnoh¹ né³, zia³² jái¹³ bíh¹ hi³ ná¹má²tso¹ dí² tsi³², qui¹ cun³ ní¹ hi³ ná¹má²hmah²¹ dí² tso³ hi³ ca³jmú¹³ bíh¹.

42 Hi³ jáun² ca³záih³ dí² siáh³ Jesús:

—Hnú² Jesús, cháu¹ hnú² honh² quion²¹ jná¹³ ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ ní³hauh³² hnú² jái¹³.

43 Jmí¹ jáun² ca³záih³ Jesús tsá² hí³:

—Jú¹ tson² cu³tí³ juanh³² jná¹³, hi³ né³² cuá¹níh³ hnú² quiúnh¹ jná¹³ ní¹ chu²¹ ní¹ má²nio² tie³.

Jmí¹ jun¹ Jesús

(Mateo 27:45-56; Marcos

15:33-41; Juan 19:28-30)

44 Hi³ jáun² jmí¹ má²tí³ cun³ chí³hiú² né³, ca³nieh² tá¹ cáun² hué³², ca³la³ ní¹ tí³ la³nió¹ hní³² tí³ ca³hláu³. 45 Jmí¹ ca³nieh² jáun² hiú² né³, ca³zen³ tí³ tun³ zaih²¹ hmih³² hi³ jmí¹ hí¹jná¹³ ní¹ jlánh¹ híen¹ hñu³ cuáh³² chin¹. 46 Hi³

jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² ca³hóh³² Jesús
tiá³ lín³², hi³ ca³juáh³:

—Tia²¹, jo³cuonh² hnú² cuí¹ nio²
jmf²chí³ quion²¹ jná¹³.

Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² la³ ní² né³, jun³.

⁴⁷ Jmí¹ ca³jíe³ jáun² hliáu³ tsá² chín¹
tsá² *romano hi³ lí³ la³ jáun² né³,
ca³ma³quien² Dió³², hi³ ca³juáh³:

—Tson² bíh¹ cu³tí³, tiá² tso³ la³
ca³jmú³ yáh³ tsá² ní².

⁴⁸ Jmí¹ má²lí²jíe³ jáun² la³jín³² tsá²
ná¹ngih³² hí³ ní¹ jáun² hi³ lí³ la³
jáun², jmí¹ jáun² já¹tanh²¹ ca³la³ qui²
quien² ní¹ tsí³. ⁴⁹ Tí³la³ la³jín³² tsá² jmí¹
cuóun²¹ hí³ Jesús má¹ná¹, jí³ tsá²mi³
tsá² má²ca³ní³táunh¹ cu³hna²¹ tsú² ca³la³
tí³ hué¹³ Galilea, lí¹ ca³ta³ná¹jíe²³ ní¹
uóunh³ bíh¹.

Jmí¹ já¹haun³ Jesús

(Mateo 27:57-61; Marcos
15:42-47; Juan 19:38-42)

⁵⁰ Jáun² jmí¹ jáun² jmí¹ zian² jan² tsá²
jmái² Sé³², tsá² chun¹, tsá² tí³² tsí³
jmáh³la³ hi³ chu²¹. Tsá² hí³ jmí¹ quionh³
tsá² ná¹lín³ ta²¹ hi³ chín¹; ⁵¹ tí³la³ tsá²
hí³ má¹ná¹, tiá² ca³jmú³ yáh³ cá²hon³
quionh³ tsá² ní¹ hná¹ jáun². Tsá² hí³
né³, jan² tsá² zian² juú² Arimatea hín¹³
tí³ Judea bíh¹, hi³ jmí¹ má²jan³² hi³
lí³ lin¹ hin² tsánh² má²ca³hión³² Dió³²
hi³ hau³ jái¹³. ⁵² Hí³ jáun² Sé³² hí³ bíh¹
něí¹ hi³ ca³ní¹ma¹³ hla¹ Jesús ní¹con²
Pilato. ⁵³ Jmí¹ má²lí²sión³² tsú² jáun²
hla¹ né³, ca³tsáinh³² tsú² cáun² hmih³²
jmuh³ tiáu²; hi³ jáun² ca³ní¹hón²¹ dí²
hñú³ tá²hláu² quioh²¹ hi³ jmí¹ má²ca³hó³
dí², ní¹ hí¹ jan² hla¹ tiá² jmí¹ má²ca³tanh²
tsú². ⁵⁴ Jmái¹ jáun² jmái¹ hi³ jmu² tsá²
judíos hua³jan²¹ la³jí³² hi³ hniáu³²
quioh²¹ *jmái¹ hi³ tionh² tsú² tie³. Qui¹
jmí¹ má²ca³hláu³ lín³² bíh¹, má²ja³quián³
lí³liau³ cu³tí³ bíh¹ jmái¹ jáun².

⁵⁵ Hí³ jáun² tsá²mi³, tsá² jmí¹
quionh³ hí³ Jesús jmí¹ cuá¹han³ Galilea
ja³taunh²¹ cu³chin¹ hi³ ca³ní¹jíe¹³ ní¹

já¹haun³ Jesús, ní¹juáh³ ha³ lánh³
quión³² tsú² hla¹. ⁵⁶ Jmí¹ ca³cha³tánh¹
tsú² jáun² hñú¹³ né³, ca³jmú³ hua³jan²¹
háu² má²ró³² jí³ no¹ má²ró³² ní² siáh³.
Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² jmái¹ nio² tie³ né³,
ca³tiánh³ bíh¹ tsú² tie³ la³ cun³ hi³
rá¹juáh³ liei²¹.

Jmí¹ ca³jenh¹³ Jesús

(Mateo 28:1-10; Marcos
16:1-8; Juan 20:1-10)

24 Jmái¹ hi³ ca³lí³liau³ jáun²
sí²ma¹ná¹, ja³taunh²¹ siáh³
tsá²mi³ hí³ hú²nié² lín³² ní¹ ca³ní¹hón²¹
tsú² jáun² Jesús, hi³ má²ná¹quian³² hi³
má²ró³² má²ca³jmú³ jáun² hua³jan²¹.
[Ja³bí¹ zian² ma³ jan² tsá²mi³ siánh³
siáh³ ca³ní¹quionh¹³ tsá² hí³.] ² Jmí¹
ca³cha³táunh¹ tsú² jáun² ho³ tá²hón³²
né³, ca³jíe³ tsú² hi³ tiú²uú² dí¹iná²³
yáh³ quín¹ ho³ tá²hón³² jáun², qui¹ tí³
có³² bíh¹ la³ má²lí²lín³ tsú². ³ Jáun²
ca³taunh³ tsú² hñú³ tá²hón³² jáun²,
tí³la³ tiá² tsanh²¹ yáh³ tsú² hla¹ Jesús
Tí³² Juo¹³ dí². ⁴ Tá¹la³ má²ná¹hi³²
lín³² jáun² tsí³ tsú² né³, ca³jien³² gon³
tsá²núh² quih³² hmih³² tiáu² zín³ lín³²
hí³ tionh² có³² jáun². ⁵ Jáun² tsá²mi³ hí³
né³, ca³yá²han¹ lín²¹ bíh¹, jáun² cáun²
ca³hiéih³ hué³² bíh¹ tsú² ní¹. Jáun²
tsá²núh² hí³ né³, ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ ní¹ ca³tin¹ tsá²
má²cá²tsan³ yáh³ hnah²³ hnoh² jan²
tsá² zian²? ⁶ [Ha³ tiú²uú² hin² zian²
yáh³ ní¹ lá², tsá² má²ca³jenh¹³ bíh¹
hí³.] Cháu¹ náh² tín² honh² jái¹³ hi³
ca³juáh³ tsú² jáun² tá¹la³ jmí¹ cuá³ tsú²
jáun² Galilea, ⁷ hi³ ca³juáh³ tsú² jáun²
la³ lá²: “Ca³tin¹ Jon² tsá²mi³cuóun² hi³
jienh³ tsú² ní¹con² tsá² jmu² tso³, hi³ lí³
hniáu³² siáh³ ton³ tsú² ní¹ crei²¹, hi³ ní¹
cá²hné² jmái¹ jáun² né³ ca³tin¹ jenh¹³”.

⁸ Hí³ jáun² jmí¹ jáun² ca³chau³ tsá²mi³
hí³ tsí³ jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun² Jesús
jmí¹tin². ⁹ Jmí¹ má²cuá²tanh²¹ tsú² jáun²
hí³ ní¹ jíe¹³ tá²hón³² né³, ca³chá³ ní¹con²

tsá² quian³jan² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús, jí³ ñí¹con² la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ jáun² ní² la³ cun³ hí³ má²lí²jé³, jí³ hí³ má²lí²nié¹³². 10 Tsá²mi³ tsá² ca³ní¹can³² hí³ já¹¹³ jáun² ñí¹con² tí³² tsá² quian³² hí³ jè¹ Dió³², jmái²: Má²réi³ tsá² ja³ juú² Magdalá, mí¹ Juánh³, Má²réi³ mí¹ziú¹³ Jacobo, jí³ tsá²mi³ siánh³ siáh³. 11 Tí³la³ tí³² tsá² quian³² hí³ jè¹ Dió³² má¹ná¹, tiá² ta²¹ ca³taunh³ yáh³ jè¹ tsá²mi³ hí³, quí¹hliá² ca³lín¹³ tsú² hí³ lí¹ ca³lí³can² bíh¹ tsá²mi³ hí³.

12 Tí³la³ cun³ jáun² la³jui³² ca³náu² bíh¹ Pé¹ hí³ ngau³ cú²hé² hí³ ja³jé³ tá²hón³². Jmí¹ cá¹chó²¹ tsú² jáun² né³, ca³jmu³ hí¹sian², hí³ ca³jáih³ ní¹ tí³ ñéih³, jáun² ca³jé³ tsú² hí³ tí³ có³² bíh¹ má²nio² hmih³² tiáu² hí³ jmí¹ tsainh³² jáun² hla¹ Jesús. Jmí¹ lí²¹ jáun² ngah³ hñú¹³, ca³la³ má²hí¹tsá²caun² lín³² tsí³ ca³tí²¹ la³ cun³ hí³ má²lí³² jáun².

**Jmí¹ hí¹tsá²taunh¹ gon³
tsáu² jui³² juú² Emaús**

(Marcos 16:12-13)

13 Ja³bí¹ jmái¹ jáun² siáh³ ja³taunh²¹ gon³ tsá² hí³ cáun² juú² jmái² Emaús. Juú² jáun² tí³ cun³ quia³caun² kilómetros tí³la³ uóunh³ hí³ tionh² tsú² já¹ juú² Jerusalén. 14 Jáun² ca³chon¹ tsú² já¹¹³ tá¹la³ hí¹tiáunh¹ jáun² jui³², hí³ ca³juónh³ tsú² ca³tí²¹ la³jí³² hí³ má²lí³² jáun². 15 Tá¹la³ jmí¹ hí¹chon¹ tsú² jáun² já¹¹³ né³, ngau³ Jesús má²janh² ní¹ hí¹tsá²taunh¹ tsá² hí³, jáun² ngau³ dí² cu³tsa³² quionh³ tsá² hí³. 16 Tí³la³ uá¹jinh¹ ca³jien³² tsú² tsá² cuá¹ja³² hí³ quionh³, cun³ jáun² ta²¹ lí³ bíh¹ hí³ tiá² ca³lí³tsin² tsú² hí³ Jesús bíh¹ tsá² hí³. 17 Hí³ jáun² Jesús ca³ngáih³ tsá² hí³.

—¿He³ ne³² hí¹juónh³² hnoh²?

Jáun² jmí¹jáun² ca³ta³tonh¹ tsú² hú¹ jui³², hí³ má²ná¹hai²¹ hlaih³ tsí³. 18 Hí³ jáun² jan² tsá² hí³, tsá² jmái² Cleofas, ca³ngái³, hí³ ca³juáh³.

—¿Hí¹ huen² tán¹ ní² uá¹ hnú² tsá² tiá² ca³lí³ ñíh¹ nú² la³jí³² hí³ má²lí³² já¹ juú² Jerusalén cháú³ jau³ ní², tá¹la³ hí³ ñéi¹ nú² ní²?

19 Hí³ jáun² Jesús ca³ngái³:

—¿He³ má²lí³² dúh¹?

Hí³ jáun² tsá² hí³ ca³juáh³ siáh³:

—Zia³² hí³ má²lí³² ñí¹con² jan² tsá² jmái² Jesús, tsá² ja³ juú² Nazaret. Tsá² hí³ tí² lín³ jan² *tí³² jè¹ Dió³², tsá² tí² jmu² hua³jueh³², hí³ ca³la³ hí³ pin³ lín³² já¹¹³ quioh²¹ tsú² tí² hleh³²; jan² tsá² tí² hniau³ lín³² Dió³², jí³ tsá²mi³cuóun² ní². 20 Tí³la³ tsá² ná¹lín³ mí³jmu³ má¹ná¹, la³ má²quionh³ tsá²tan²¹, ca³ma³tsón¹³ bíh¹ tsá² hí³, hí³ ca³ní¹jienh¹³ dí² tsá² hí³ ní¹con² tsá² *romanos tsá² chín¹; hí³ jáun² tsá² hí³ jngih³ Jesús, hí³ jáun² ca³ton³ tsú² crei²¹. 21 Jnoh¹ jmí¹ má²hu²¹ tsí³ hí³ tsá² hí³ jmí¹ liáu²¹ dí² tsá² *Israel. Tí³la³ ta³né³² má²tí³ hni³² jmái¹ hí³ ca³lí³ la³ jáun². 22 Tí³la³ zian² tsá²mi³, tsá² ja¹ hmóu²¹ jnoh¹, hí³ cuí²ní¹jé¹³ tá²hón³² jmí¹ hú²nié¹² lín³². Jmí¹ cuá¹tanh²¹ tsú² jáun² né³, lí²jmu³ tsú² hí³ tsa³caun² lín³² tsí³ jnoh¹, 23 quí¹ lí²chá³² tsú² hí³ tiá² hla¹ tsanh²¹ yáh³, hí³ jí³²la³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² bí¹ néh¹ ca³jnia³ jéinh³² dí², hí³ lí²juáh³ hí³ zian² bíh¹ néh¹ Jesús. 24 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cuí²ní¹jé¹³ siáh³ ma³ jan² tsá² quiúnh¹ jnoh¹ tá²hón³² jáun², hí³ jáun² la³ cun³ rón³² hí³ má²lí²juáh³ jáun² tsá²mi³ hí³ bíh¹ lí²jé³ tsú² siáh³, tí³la³ tiá² Jesús ca³jenh² yáh³ tsú² má¹ná¹.

25 Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—¿Jlánh¹ tiá² niuh¹ hnoh²! ¿Hín² máh³ jmái¹ taunh¹³ hnoh² ta²¹ la³jí³² já¹¹³ hí³ ca³juáh³ jáun² la³jín³² tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin²? 26 ¿Há¹ tiá² jmí¹ hniáuh²¹ hí³ ma³tso² Tsá² lín³ Cristo tsí³ la³ jáun² dúh¹; ñeh² bíh¹ hí³ lí³jnia² hí³ quien² tsú²?

27 Hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³jmu³ Jesús na²¹ la³jí³² já¹¹³ hí³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² hí³ ca³tin¹ tsú² hnga².

Jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ hla¹ Moisés tín² ca³ma³liáu³² tsú² hí³ jmu² na²¹; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³chá³ siáh³ la³ji³² jái¹³ hí³ rá¹tioh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ la³jín³² tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin².

²⁸ Jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² jáun² juú² ñí¹ tsa³táunh¹, jmí¹jáun² ca³jmú³ Jesús la³jmí¹ lí³ hí³ cáun² tsó³² bíh¹ tí³ chí¹ján³. ²⁹ Tí³la³ tsá² hí³ jlánh¹ chí¹tson³ ca³chan³ Jesús, hí³ ca³záih³ dí²:

—Ñí³ dá² quiúnh¹ jnoh¹; já² má²ca³hláu³ bíh¹, já² má²ñí¹zi³² bíh¹ dá² la³².

Hí³ jáun² né³, ca³cuá³ bíh¹ Jesús quionh³ tsá² hí³. ³⁰ Jmí¹ má²cuá³ tsú² jáun² ñí¹ mesa cu³tsa³² quionh³ tsá² hí³ né³, ca³can³ cáun² hí¹miih²¹, jáun² ca³ma³hien²¹ dí²; jmí¹jáun² ca³tsunh³ dí² siáh³, hí³ ca³cuéh³ dí² tsá² hí³. ³¹ Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³niá³ ñí¹ tsá² hí³ hí³ ca³lí³ cuóun³² tsú² siáh³ Jesús. Tí³la³ la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³yéin² Jesús. ³² Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, hí³ jan² hí³ jan² bí¹ tsú² ca³záih³ rainh²¹:

—¿Haun¹³ juáh¹³ re² lín³² bíh¹ tí³ tsí³ dí² jái¹³ hí³ lí²hléh³² tsú² jáun² jmí¹ hí¹jau³² dí² jáun² hú¹ juí³² dúh¹, jmí¹ lí¹jmú³ tsú² jáun² na²¹ jái¹³ hí³ rá¹tioh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²?

³³ Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ já¹tanh²¹ tsú² tí³ já¹ juú² Jerusalén. Hí³ jáun² ñí¹ jáun² ca³jenh² tsú² tá¹ quian³jan² tsá² lín³ hí³ *tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³², quionh³ tsá² siánh³ siáh³. ³⁴ Hí³ jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³juáh³:

—¿Tson² bíh¹ cu³tí³ ca³jenh¹³ Tí³² Juo¹³ dí², quí¹ ja³bí¹ ñí¹con² Sí¹mu²¹ Pé¹ yáh³ lí²ma³jnia³² tsú² má²hmái³!

³⁵ Hí³ jáun² tsá² gon³ hí³ né³, ca³chá³ la³ cun³ hí³ ca³lí³ jáun² hú¹ juí³² tá¹la³ jmí¹ hí¹tsá²táunh¹ tsú² jáun², jí³ ha³ lánh³ rón³² ca³lí³ cuóun³² dí² Jesús jmí¹ ca³tsóh³ jáun² hí¹miih²¹.

Jesús má²jnia³² ñí¹con² tsá² hain²¹ tí³ con²

(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23; 1 Corintios 15:5-7)

³⁶ Tá¹la³ jmí¹ ná¹cha³² jáun² tsá² gon³ hí³ jái¹³ jáun² bíh¹, ca³ma³jnia³² Jesús cu³diá²jan² la³ lá² ja¹ ñí¹ tionh¹ jáun² tsá² ná¹ngih³² hí³, hí³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Cuí¹ zian² náh² cáun² hí³ re² hí³ tin².

³⁷ Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, ca³yá²han¹ lín²¹ bíh¹, hí³ ca³lín¹³ tsú² hí³ jan² tsá² le¹ bíh¹ ná¹jien³². ³⁸ Tí³la³ Jesús ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ ná¹juenh²¹ hnoh², hí³ ná¹hi³² honh² náh²? ³⁹ Sá¹ní² jie³ hnoh² uón³² jná¹³, jí³ tán² jná¹³, jná¹³ bíh¹ la³². Sá¹ní² ná²tí³ náh² cuonh² quion²¹ jná¹³, jáun² lí³ ñíh¹³ náh² hí³ jná¹³ bíh¹ la³². Qui¹ tiá² zia³² yáh³ ngú³ sa³jun³ mú³² quioh²¹ jan² jmí²chí³ la³ cun³ hí³ ná¹jéh³² hnoh² hí³ zia³² quion²¹ jná¹³.

⁴⁰ Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² la³ ní² tsú², ca³híeh³ tsá² hí³ cuo² jí³ ta³. ⁴¹ Jáun² tsá² hí³ ca³lí³ tsah³ lín³², tí³la³ cun³ jáun² tiá² re² jmí¹ ná¹taunh³² bíh¹ tsú² ta²¹ qui¹ cun³ñí¹ hí³ jmí¹ ná¹tsá²cáun² jáun² tsí³. Tí³la³ Jesús la³juí³² ca³juáh³:

—¿Zia²¹ ca³lá² má³² hí³ lí³ cúh¹³?

⁴² Jáun² tsá² hí³ ca³cué³ ca³lá² quioh²¹ jáh³ jmái² hí³ má²lí²tíó³² ñí¹ sí², [la³ má²quionh³ ca³lá² ñí¹ ha²¹ jmí²toh¹ quioh²¹ toh²]. ⁴³ Jáun² ca³héi³ dí² hí³ jáun², hí³ ca³cúh² ta³ ñí¹ tsá² hí³. ⁴⁴ Jmí¹jáun² ca³záih³ dí² siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Má²ca³lí³tí³ bíh¹ ñí¹con² jná¹³ la³ cun³ hí³ ca³juánh³² jná¹³ jáun² jmí¹tin², tá¹la³ ca³ngí³ jná¹³ jáun² quiúnh¹ hnoh². Ca³juánh³² jná¹³ hí³ hniáuh³² lí³tí³ la³ji³² la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés hí³ ca³tín¹ jná¹³, ñí¹ Sí² quioh²¹ la³jín³² tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³², jí³ ñí¹ Sí² salmos ní² siáh³.

⁴⁵ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³nia³ dí² tsí³ tsá² hí³, hí³ jáun² ngí¹³ tsú² la³ji³² hí³

rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³², ⁴⁶ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ñí¹ Sí² rá¹juáh³ hi³ ca³tin¹ tsá² lín¹³ Cristo ma³tso² tsí³; hi³ ní¹ má¹jun² jáun² né³, ca³tin¹ siáh³ jenh¹³ ñí¹ cá²hní² jmái¹ ja¹ tsá² má²cá²tsan³. ⁴⁷ Má¹lí³² jáun² né³, tsa³ngái¹ tsáu² jú¹ chú³² cha¹³ tsú², hi³ tsa³juah²¹ tsú² hi³ zia³² uu³i³tso³ quioh²¹ tsá² záí³² jmí¹ tsí³, hi³ jinh²¹ tí³ ñí¹con² hí³ dí². Hi³ lí³ hniáuh³² tsa³táunh¹ tsú² tá¹ cáun² hngá¹máh³, hi³ ma³liáu³² tsú² já¹ juú² Jerusalén lá² tín². ⁴⁸ Hnoh² bíh¹ tsá² cuá¹ngái¹ jái¹³ ca³ti²¹ hi³ ní². ⁴⁹ Sá¹ní² niéi² náh², jná¹³ zein²¹ ñí¹con² hnoh² la³ cun³ lí³ jái¹³ hi³ má²ca³jmú³ jáun² Ñuh³² jná¹³. Tí³la³ tianh³ náh² tín² já¹ juú² Jerusalén lá², ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ hián¹³ náh² pí³ hi³ já³² hñu³mi³cuú².

Jesús tsánh³² hñu³mi³cuú²

(Marcos 16:19-20; Hechos 1:9-11)

⁵⁰ Hi³ jáun² Jesús ca³jan³ tsá² hí³ tí³ cheih³² juú² jáun², ca³la³ tí³ có³² juú² Betania; hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³háí³² dí² cuo² hi³ ca³ma³miih² dí² tsá² hí³. ⁵¹ Jáun² la³ má²má²miih² jáun² bíh¹ dí² tsá² hí³, jmí¹ cuá¹han³ dí² ja¹ ñí¹ tionh¹ tsú², hi³ ca³zanh³² dí² tí³ hñu³mi³cuú². ⁵² Jmí¹ má²lí²ma³tsú² ma³jónh³² tsú² jáun² Jesús né³, hiún² lín³² bíh¹ tsí³ tsú² já¹tanh²¹ tí³ já¹ juú² Jerusalén. ⁵³ Hi³ jáun² tsá² hí³ jmí¹ tí² ngih³² cun³ tsa³háu² hñu³ cuáh³² chín¹ quioh²¹ tsá² *judíos, hi³ má²quien² Dió³². [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Jú¹ Chú³² Hí³ Ca³jmú³

Juan²

Tsá² lín³ Jáí¹³ quioh²¹ Dió³² lín³
jan² tsá²mi³cuóun²

1 Jm¹ ca³li³zia³² ca³la³ jí³² hí³ zia³², jm¹ má²zian² bíh¹ Tsá² lín³ hí³ Jáí¹³. Tsá² hí³ né³ jm¹ má²cuá³ bíh¹ quionh³ Dió³², hí³ Tsá² lín³ hí³ Jáí¹³ né³, hnga² bíh¹ Dió³² hí³. ²La³ cun³ jm¹tin² jm¹ má²cuá³ bíh¹ tsú² quionh³ Dió³². ³Cun³quionh³ hí³ bíh¹ dí² ca³jmú³ Dió³² ca³la³ jí³² hí³ zia³², hí¹ cáun² yáh³ hí³ zia³² tiá² ca³li³ ta³ tiá² quiéinh¹ hí³ dí². ⁴Hí³ bíh¹ lín³ mí¹ziah²¹ quioh²¹ pí³ hí³ lí¹³ zian² ca³la³ jí³² hí³ zia³². Hí³ Tsá² tsóh²³ hí³ pí³ jáun² né³ lín³ siáh³ joh¹ sí² hí³ táí³ jáun² ní¹con² tsá²mi³cuóun². ⁵Joh¹ sí² jáun² né³ tai³² ní¹ já¹nié², tí³la³ já¹nié² jáun² né³ tiá² má²ca³cah¹³ yáh³ jmái¹ hí³ jmu³ quien² ní¹con² joh¹ sí² jáun².

⁶Jáun² né³, ca³li³zian² jan² tsá² zéí¹ Dió³² ní¹ hué²¹ lá², tsá² hí³ jmái² Juan². ⁷Tsá² hí³ cuan³ hí³ lín³ tsá² zih³² jú¹ tson² hí³ ca³tin¹ Tsá² lín³ hí³ joh¹ sí² jáun², hí³ jáun² la³jín³² tsáu² jm¹ lí¹³ tónh³² ta²¹ cun³quionh³ jáí¹³ hí³ juáh³ hí³ dí². ⁸Jun³juáh¹³ hí³ yáh³ jm¹ lín³ joh¹ sí² má²ná¹, tí³la³ hí³ dá² cuan³ hí³ cua³zih² jú¹ tson² hí³ ca³tin¹ Tsá² lín³ hí³ joh¹ sí² jáun² bíh¹. ⁹Qui¹ né³bí¹ jm¹ má²ja³quián³ lí³jnia² yáh³ Tsá² hú¹tá¹ tí³tsóh³ lín³ mí¹ziah²¹ joh¹ sí² ní¹con² la³jín³² tsá²mi³cuóun².

¹⁰Né³² né³, cuan³ bíh¹ Tsá² lín³ hí³ Jáí¹³ ní¹ hué²¹ lá² jm¹ cuan¹, tí³la³ uá¹jinh¹ ní¹ cuá¹ ní¹ hué²¹ lá² ca³li³zia³² cun³quionh³ hí³ dí², tí³la³ tsá² zian² hngá¹máh³ lá² má²ná¹, tiá² ca³li³ cuóun³² yáh³ Tsá² hí³. ¹¹Uá¹jinh¹ cuan³ tsú² ní¹ cuá¹ ní¹ hué²¹ lá² quioh²¹, tí³la³ tsá² tionh² hí³ jo³cuo² tsú² né³ tiá² ca³he³

yáh³ quioh²¹ tsú². ¹²Tí³la³ cun³ jáun², la³jín³² la³ cun³ tsá² ca³he³ tsú², tsá² hí³ bíh¹ hiauh³ jáí¹³ hí³ lín¹³ jon² Dió³², la³ cun³ la³jín³² tsá² ca³chá³ hí³ cáun² tsí³ ní¹con² tsú² yáh³. ¹³Hnga² Dió³² bíh¹ ca³ma³jniau² tsá² hí³ hí³ má²ná¹lín³ jon² Dió³², jun³juáh¹³ ca³li³zian² tsú² cun³ní¹ hí³ ca³tin¹ jméi² dí¹hio³ ní¹deh³ yáh³, sa³jun³ cun³ní¹ hí³hliá² ca³li³ hniá¹ tsá²mi³cuóun² hí³ lí³ zian² jon² yáh³, sa³jun³ lín³ tsú² jon² Dió³² cun³ní¹ hí³hliá² jméi² tsú² ca³li³hnió³ hí³ hí³ lín³ jon² Dió³².

¹⁴Hí³ jáun² Tsá² lín³ hí³ Jáí¹³ né³ ca³lin³ tsá² dí¹ngú³, hí³ ca³cuá³ tsú² ja¹ quiú¹³ jnoh¹; hí³ bíh¹ dí² jan² Tsá² cáun² ja³² la³ má²ja³² jáun² mií³ tsí³, jí³ hí³ cá² ní¹ ca³ma³li²¹ tsú² siáh³ hí³ ha³ lánh³ rón³² lí³ jú¹ tson². Jnoh¹ má²ca³neh²¹, hí³ má²ca³li³tsin² jnoh¹ siáh³ ha³ la³ cónh³ tí³ hí³ quien² tsú², la³ cun³ qui³ ca³tí²¹ hí³ quien² Tsá² jan² tán¹ Jon² Dió³² Jméi² tsú². ¹⁵Juan² tsá² ca³zion³ hí³ jmái² tsáu² ca³cue³ jú¹ tson² hí³ ca³tin¹ hí³ dí², jm¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá², hí³ ca³hléh³ tiá³:

—Tsá² lá² bíh¹ Tsá² ca³hien³² jná¹³ hí³ jm¹ cá¹juáh²¹ jná¹³ jáun² la³ lá²: “Tsá² cuá¹ja³² chí¹cáin² cu³hna³² jná¹³ dá² jan² Tsá² tí³ quien² bíh¹ la³ cónh³ bíh¹ jná¹³; qui¹ Tsá² hí³ dá² jan² Tsá² jm¹ má²zian² bíh¹ la³ cun³ jm¹ ñeh² bí¹ hí³ lí³zian² jná¹³”.

¹⁶Hí³ cun³ní¹ hí³ cáun² ja³² la³ má²ja³² jáun² mií³ tsí³ Tsá² hí³ né³, jáun² la³jái³² bíh¹ dí² ca³hiau³ hí³ má²hé² má²mieh² tsú² cun³ jmá² cun³ jnia³². ¹⁷Qui¹ cun³quionh³ hla¹ Moisés bíh¹ ca³hiau³ dí² liei²¹ quioh²¹ Dió³², tí³la³ cun³quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo má²ná¹, ca³hiau³ dí² mií³ hí³ ja³² tsí³ Dió³², la³ má²quionh³ jú¹ tson² ní² siáh³. ¹⁸Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² má²ca³jién³² Dió³²; tí³la³ Tsá² qui³ cuá³ cu³héin¹ Jméi² bíh¹ dí² má²ca³ma³li²¹ ní¹con² dí² hí³ ha³ lánh³ rón³² lín³ Dió³². Ja³bí¹ Tsá²

hi³ siáh³ lín³ Dió³², Tsá² jan² tán¹ Jon²
Dió³² Jméi² dí².

**Jú¹ tson² hi³ cue³² Juan² tsá² zion²
tsáu² jmái² hi³ ca³tin¹ Jesús**

(Mateo 3:1-17; Marcos
1:1-11; Lucas 3:1-22)

¹⁹ Hi³ jáun² né³, hi³ lá² bíh¹ jú¹ tson²
hi³ ca³cué³ Juan² ñí¹ con² mí²tsáu² jí³
*levitas, tsá² ca³zen³ hi³ tsá² *judíos tsá²
ná¹ñí¹ zian² tí³ já¹ juú² Jerusalén, hi³
tsa³ngái³ tsú² ñí¹ con² Juan² jái¹³ lá²:

—¿Hin² dá² tsánh² hnú²?

²⁰ Hi³ hí³ né³, tiá² ca³ma³zian³² yáh³,
tí³la³ ca³juáh³ bíh¹ jú¹ tson², hi³ ca³juáh³
la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³ Tsá² lín³
Cristo.

²¹ Hi³ jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:

—Hi³ jáun² né³ ¿hin² bíh¹ tsánh² hnú²?
¿Ho³ hnú² uá¹ Líh³ tsá² jmí¹ lín³ *tí³² jè¹
Dió³² jmí¹ tin²?

Jáun² ca³juáh³ Juan²:

—Jun³juáh¹³ tsá² hí³ yáh³ jná¹³.

Jáun² tsá² hí³ siáh³ ca³ngái³:

—¿Hí¹ hnú² uá¹ *tí³² jè¹ Dió³², tsá² qui³
cónh³ ca³tin¹ hi³ já³²?

Hi³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Juan²:

—Ján¹han²¹.

²² Jmí¹ jáun² ca³juáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jáun² né³, ¿hin² bíh¹ tsánh² hnú²?
Qui¹ hniáuh³² tsá¹ cáun¹ yáh³ jnoh¹ jú¹
tson² ñí¹ con² tsá² lí²ze³ jnoh¹. Jáun² né³,
¿he³ jú¹ tson² lí¹³ cuéh¹ nú² hi³ ca³tin¹
nú² huen²?

²³ Jmí¹ jáun² né³ ca³hléh³ Juan² la³
cun³ hi³ ca³hléh³ hla¹ Isaiás tí³² jè¹ Dió³²,
hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ bíh¹ lín³ tsá² quian³² jái¹³ hi³
ñí³hléh¹³ ná¹ ñí¹ lí³ hué³² quiéin² hi³
juah³² ná¹ la³ lá²: “Jmóuh¹ náh² cú²tso²
juí³² ñí¹ já²¹ Juo¹³ dí²”.

²⁴ Jmí¹ jáun² tsá² zéi¹ hí³ tsá² *fariseos
hi³ tsa³lien³ Juan² ²⁵ ca³ngái³ siáh³ la³
lá²:

—Jáun² né³, ní¹juáh³ jun³juáh¹³ hnú²
yáh³ la³ lín³ Cristo, sa³jun³ tí³² jè¹ Dió³²
tsá² jmái² Líh³, hi³ sa³jun³ tí³² jè¹ Dió³²
tsá² ca³tí²¹ hi³ já³² hí³, jáun² né³ ¿he³ lí³
sa³ hnú² yáh³ zion²³ tsáu² jmái²?

²⁶ Jáun² Juan² ca³ngái³ la³ lá²:

—Tson² bíh¹ jná¹³ zion² tsáu² jmái²
cun³quionh³ jmí² jma³ bíh¹; tí³la³ ja¹
quián¹³ náh² zenh² jan² Tsá² tiá² cuóun³²
náh². ²⁷ Tsá² hí³ já³² chí¹cáin² cu³hna³²
jnë¹³. Hí¹ cú¹píh²¹ yáh³ tiá² cunh³ jná¹³
quiúnh¹ Tsá² hí³, qui¹ ca³la³ hí¹juáh³ tiá²
ca³tin¹ yáh³ jná¹³ hi³ zaih²¹ ná¹ láu² tsi³²
ta³ tsú².

²⁸ Hi³ ní² lí³ tí³ hué³² ñí¹ téh²³ tsú² Be-
tania, can³² cua³ Jordán tí³ jui³² ñí¹ hia³²
hiú², ñí¹ jmí¹ zenh¹ Juan² hi³ dí¹zion²
tsáu² jmái².

**Jesús Tsá² lín³ Já¹ziáh²
míh¹ joh¹ Dió³²**

²⁹ Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, ca³jién³²
Juan² hí³ Jesús hi³ cuá¹ja³² tí³ ñí¹ zenh¹
dí², hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá² tsá² jmí¹
tionh¹ quionh³:

—Sá¹ní² jie³, Tsá² ní² bíh¹ lín³

*Já¹ziáh² míh¹ joh¹ Dió³², Tsá² hin³ tso³
quioh²¹ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³.

³⁰ Tsá² ní² bíh¹ hí³ ca³híen³² jná¹³
jáun², jmí¹ cá¹juáh²¹ jná¹³ jáun² la³ lá²:
“Cu³hna³² jná¹³ cuá¹ja³² jan² tsá² tí³
jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bí¹ jná¹³,
quí¹ Tsá² hí³ dá² tí³ jmí¹ má²zian² bíh¹
la³ cun³ jmí¹ ñeh² bí¹ hi³ lí³zian² jná¹³”.

³¹ Ca³la³ hí¹juáh³ huen² yáh³ jná¹³ tiá²
jmí¹ ño¹ ná¹ hin² tsánh² jmí¹ já²¹; tí³la³
cun³ñí¹ hi³ hnó³² jná¹³ hi³ lí³ jnia² Tsá²
hí³ ñí¹ con² tsá² *Israel, jáun² bíh¹ cuan³
jnë¹³ hi³ cua³zion³ jná¹³ tsáu² jmái².

³² Ja³bí¹ ca³juáh³ siáh³ Juan² la³ lá²:

—Ca³jién¹ jná¹³ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ ja³
hñu³mi³cuú² la³ jmí¹ ja³² jan² chí³ jái², hi³
tính³ ñí¹ quioh²¹ tsú². ³³ Jná¹³ hí¹juáh³
tiá² jmí¹ má²ño¹ yáh³ hi³ hin² tsánh²
hí³ jmí¹ já²¹, tí³la³ Tsá² ca³ze³ jná¹³
hi³ zion¹ ná¹ tsáu² jmái² cun³quionh³

jmí² jma³ né³ ca³zái³ jná¹³ la³ lá²: “Ní¹ má¹ca³jíeh³ hnú² hí³ son¹³ Jmí²chí³ ní¹ quioh²¹ jan² tsá²núh², jáun² Tsá² hí³ bíh¹ Tsá² ziau³ jmái² cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹”.³⁴ Jáun² jná¹³ né³ má²ca³jien¹ bí¹ ná¹, hí³ jáun² jná¹³ lín³ ná¹ tsá² nau³² jái¹³ ta³né³² hí³ tson² bíh¹ hí³ lín³ Jon² Dió³².

Tsá² la³ní¹ hí³ ca³háin³² tí³ con² Jesús

³⁵ Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² jmí¹ zenh¹ siáh³ Juan² tsá² zion² tsáú² jmái² ní¹ jáun² la³ má²quionh³ gon³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con².³⁶ Jáun² jmí¹ ca³jíe³ jáun² Juan² hí³ hí¹ngai³² Jesús ní¹ jáun², jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³ dúh¹, Tsá² ó³² bíh¹ lín³ Já¹ziáh² mǐh¹ joh¹ Dió³².

³⁷ Tá¹ gon³ bíh¹ tsá² jmí¹ quionh³ hí³ Juan² ca³nái³² hí³ ca³juáh³ Juan² la³ jáun², hí³ jáun² já¹taunh²¹ cu³chin¹ cu³hna²¹ Jesús.³⁸ Hí³ jáun² jmí¹ jáun² ca³jinh³ Jesús tí³ cu³hna²¹, hí³ ca³jíe³ dí² hí³ má²hí¹ já¹taunh¹ tsá² hí³ cu³chin¹ cu³hna²¹ dí², hí³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿He³ jmí¹ hnáuh² náh²?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Tí³², ¿ha³ jin¹ níh³ hnú²?

³⁹ Hí³ jáun² Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—Sá¹ní² ná²taunh¹ náh² ná²jíe³.

Jáun² ja³taunh²¹ tsú² hí³ ca³ní¹jíe¹³ ní¹ jmí¹ cuá³ Jesús, hí³ jáun² ca³tiánh³ tsú² ní¹ jáun² jmái¹ jáun², quí¹ cun³ la³ nió¹ quia³ tí³ hú²nié² bíh¹ jmí¹ má²tí³ jmí¹ jáun².

⁴⁰ Tre²¹ rainh²¹ Sí¹mu²¹ Pé¹ bíh¹ jan² tsá² gon³ tsá² ca³nái³² hí³ jái¹³ hí³ ca³juáh³ jáun² Juan², hí³ jáun² ja³taunh²¹ cu³hna²¹ Jesús.⁴¹ Jáun² la³jui³² ca³hnah² Tre²¹ Sí¹mu²¹ rainh²¹, hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Má²lí²neh²¹ jnoh¹ Tsá² lín³ Mesías (jú¹ *hebreo ní² hnió³ juáh³ “Tsá² zéi¹ Dió³²”, la³ cun³ juáh³ tsú² jáun² cun³quionh³ jú¹ *griego “Tsá² lín³ Cristo”).

⁴² Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jan³ Tre²¹ Sí¹mu²¹ rainh²¹ tí³ ní¹ zenh¹ Jesús, hí³ jáun² Jesús ca³záih³ Sí¹mu²¹ jmí¹ ca³jien³²:

—Hnú² bíh¹ jon² Juan², tsá² jmái² nú² Sí¹mu²¹, tí³la³ jná¹³ né³ juanh³² hí³ hnú² jmái² Cefas (hí³ hnió³ juáh³ “Pé¹”, hí³ Pé¹ né³ hnió³ juáh³ “Quín¹”).

Jesús téh²³ Pí²líe¹ quionh³ Natanael

⁴³ Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, Jesús ca³lín¹³ hí³ tsó³² tí³ hué¹³ Galilea, hí³ ní¹ jáun² né³ ca³jenh² tsú² Pí²líe¹, hí³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Ña³² cu³hna³² jná¹³.

⁴⁴ Pí²líe¹ hí³ jan² tsá² juú² Betsaida bíh¹, ní¹ jmí¹ zian² uá²jai³² Tre²¹ quionh³ Pé¹ rainh²¹.⁴⁵ Hí³ jáun² ca³ní¹hniah² Pí²líe¹ Natanael, hí³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Má²lí²neh²¹ jnoh¹ Tsá² ca³hien³ hí³ hla¹ Moisés ní¹ Sí² liei²¹, Tsá² ca³hien³ hí³ tsá² ca³lín³ tí³² je¹ Dió³² uá²jai³². Jesús jon² Sé³² bíh¹ tsá² hí³, Tsá² ja³ tí³ juú² Nazaret.

⁴⁶ Tí³la³ Natanael né³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ lí¹³ lí³jnia² cáun² hí³ chu²¹ já¹ juú² Nazaret dúh¹?

Hí³ jáun² Pí²líe¹ ca³juáh³:

—Sá¹ní² dú¹ ná²neh²¹ yáh³.

⁴⁷ Jmí¹ ca³jien³² jáun² Jesús Natanael hí³ cuá¹ja³² tí³ ní¹ zenh¹ dí², jáun² ca³juáh³ dí² la³ lá²:

—Há¹, ní² má²cuá¹ja³² jan² tsá² cu³tí³ lín³ jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Israel, jan² tsá² tiá² jú¹ tí¹jái² tin².

⁴⁸ Hí³ jáun² jmí¹ jáun² ca³ngái³ Natanael hí³ ca³juáh³:

—¿Hóh³²! ¿Lánh³ rón³² cuóu³² nú² jná¹³?

Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Jmí¹ ñeh² bí¹ hí³ té³ máh³ hnú² Pí²líe¹ má²lí²jie¹ jná¹³, tá¹la³ jmí¹ níh³ nú² jáun² ñeh² hmá² sí² co².

⁴⁹ Jáun² jmí¹ jáun² ca³juáh³ Natanael la³ lá²:

—Ti³², hú¹tá¹ Jon² Dió³² bíh¹ hnú², hnú² bíh¹ lín³ nú² Re²¹ Juo¹³ tsá² Israel.

⁵⁰ Hi³ Jesús né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—¿Hi¹ tá²chi²¹ má²taunh²³ hnú² ta²¹ quí¹ cun³ní¹ hi³hliá² má²lí²juáh³² jná¹³ hi³ lí²jie¹ ná¹ tá¹la³ jmí¹ nîh³ nú² jáun² ñeh² hmá² sí² co²? Ti³la³ né³bí¹ jie²¹ yáh³ hnú² hi³ tí³ jlánh¹ bí¹ cáu² jueh³² la³ cónh³ bíh¹ hi³ ní².

⁵¹ Ja³bí¹ ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá² ñí¹con² tsá² hí³:

—Jú¹ tson² cu³tí¹³ bíh¹ juah³² jná¹³ ñí¹con² hnoh², hi³ hnoh² lí¹³ jie²¹ náh² hi³ má²há²na²¹ hñu³mi³cuú², hi³ tsá² ná¹lín³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² né³ zá¹ son¹³ ñí¹ quioh²¹ Jon² tsá²mi³cuóun².

Jmí¹ ca³jenh² cuo² tsáu² já¹ juú² Caná

2 Jáun² né³, jmí¹ la³ má²jau³ jáun² ca³jmú³ tsáu² jmái¹ hi³ ca³jenh² cuo² já¹ juú² Caná, juú² hín¹³ tí³ Galilea. Ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ né³, jmí¹ dí¹cho¹ mí¹ziú¹³ Jesús, ²ja³bí¹ ca³teh³ tsú² siáh³ Jesús la³ má²quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² ñí¹ ca³jenh² jáun² cuo² tsáu². ³Jmí¹ jáun² ca³tsá² mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³ hi³ ná¹hính²³ tsú² ñí¹ jáun², hi³ jáun² mí¹ziú¹³ Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tiú²uú² zia³² yáh³ mu² ráu³ quioh²¹ tsú².

⁴ Ti³la³ Jesús né³, ca³ngái³ la³ lá²:

—La³ cun³ hi³ hí³² ní² honh² hnú² mí¹, tiá² ca³tin¹ jná¹³ hi³ hí³² tsin³² hi³ ní². Quí¹ tiá² má²ca³tsin¹³ yáh³ jmái¹ quion²¹ jná¹³.

⁵ Ti³la³ mí¹ziú¹³ tsú² né³ ca³záih³ la³ lá² tsá² jmí¹ ná¹jmu² ta²¹:

—Ma³tí²¹ náh² lí³ua³ cáun² hi³ juáh³ nú² ní².

⁶ Jáun² né³, ñí¹ jáun² jmí¹ nio¹ jñéi³ tse³ cáh¹ hi³ lí³ quín¹, tse³ hi³ la³ jmúh³² jáun² tsá² *judíos ta²¹ ní¹juáh³ jmái¹ hi³ má²jín² tsú². Ma³ quin³² ma³ caun³² tse³ jáun² tí² héih²³ míh¹ tiá² cun³ hñá³láu³ lí¹³ jmái². ⁷ Hi³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá² ná¹jmu² hí³ ta²¹:

—Ma³conh²¹ náh² jmí² jma³ tse³ lá².

Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³táh³ jmái² tse³ jáun² ca³la³ ca³canh². ⁸ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³záih³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Né³² né³, chin³² ca³lá² hí³ cuá²cuéh³ tsá² nio² jo³cuo² jmái¹.

Jáun² tsá² hí³ né³, ca³ma³tí³² bíh¹ héih³² jáun². ⁹ Jáun² tsá² nio² jo³cuo² jmái¹ né³ ca³hinh³ cú¹píh²¹ jmái² hi³ má²lain³² jáun² mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³ ta³ tiá² ñí³² tsú² ha³ dá² jinh¹ ja³ hi³ jáun²; quí¹ jí³²la³ tsá² ná¹jmu² ta²¹ bíh¹ má²ná¹ñí³², quí¹ hmóu³² bíh¹ tsá² hí³ ca³táh³ jmí² jma³ tse³ jáun² hi³ jáun² ca³chin² ca³lá². Hi³ jáun² tsá² nio² jo³cuo² jmái¹ né³ ca³teh³ tsá²ñuh² tsá² ca³jenh² cuo², ¹⁰ hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—La³jín³² tsáu² bí¹ tsóh²³ tín² mu² ráu³ hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ ñí¹con² tsá² ná¹tén¹, hi³ jáun² ní¹ má¹lí²hính³ tsú² hliáun³ né³, má¹jáun² máh³ má²tsóh³ tsú² mu² ráu³ huen³. Ti³la³ hnú² má²ná¹, má²lí²hmáh¹ bí¹ nú² mu² ráu³ hi³ jlánh¹ bí¹ chu²¹, hi³ né³bí¹ tsóh³² máh³ nú² ta³né³².

¹¹ Hi³ ní² bíh¹ lí²¹ la³ñí¹ hi³ ca³jmú³ Jesús jmí¹ ca³ma³jnia² pí³ quioh²¹ já¹ juú² Caná hín¹³ tí³ Galilea; hi³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³, ca³chá³ cáun² tsí³.

¹² Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ja³tanh²¹ dí² tí³ já¹ juú² Capernaum la³ má²quionh³ mí¹ziú¹³, tsá¹ rainh²¹, jí³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ní³² siáh³, hi³ ñí¹ jáun² né³ ca³tiánh³ dí² tun³ hni³² jmái¹.

Jesús má²jí² cuáh³² chin¹

(Mateo 21:12-13; Marcos

11:15-18; Lucas 19:45-46)

¹³ Jáun² né³, má²janh² bíh¹ jmí¹ má²hé² hi³ tí²¹ *Jmí¹hien¹ quioh²¹ tsá² judíos, hi³ jáun² Jesús né³ ngau³ tí³ já¹ juú² Jerusalén. ¹⁴ Hi³ jáun² hñu³ cuáh³² chin¹ jáun² né³ ca³jien³² tsú² tsá² ná¹hna² cuá¹ju², jí³ *já¹ziáh², jí³ tsá² hna² jái² ní³² siáh³, la³ má²quionh³ tsá² jmí¹ tionh¹ hi³ jmí¹ ná¹quí² ná¹zai³²

quie³ quioh²¹ hué³² siáh³. 15 Jáun² jmí¹ ca³jíe³ Jesús hi³ jáun² né³, ca³jmú³ cáun² hñú¹jméi¹³ cun³quionh³ hñe¹³, hi³ jáun² ca³chi³ ca³huen³ dí² tí³ cheih³² cuáh³² la³jín³² tsá² hí³ la³ má²quionh³ já¹ziáh² jí³ cuá¹juí² joh¹. Hi³ ca³ziú³ ca³súh³ dí² siáh³ quie³ quioh²¹ tsá² jmí¹ ná¹zai³² hí³ quie³ quioh²¹ hué³² siáh³, jí³ hí³ ca³ziú³ ca³cuí³ dí² siáh³ mesas quioh²¹ tsú². 16 Hi³ tsá² jmí¹ ná¹hna² hí³ jái² né³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¡Huen³ náh² jáh³ ní² ñéih³ lá²! ¡Ha³ lí² uú² chá² náh² hmah²¹ ñéih³ hñú¹³ Ñuh³² jná¹³!

17 Jmí¹jáun² né³ tsau³ tsí³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí², hí³ juáh³ jáun² la³ lá²: “Cun³ñí¹ hí³ jlánh¹ dí¹quiaunh²¹ tsin³² jná¹³ hí³ hñuh³² hnú² lí¹³ ná¹chan¹ jmáh³la³ hí³ ca³tin¹ hnú², jáun² bíh¹ tsa³hín³ jná¹³”.

18 Hi³ jáun² tsá² ná¹ñí¹ joh¹ tsá² judíos né³, ca³ngái³ Jesús la³ lá²:

—¿He³ lí²¹ lí¹³ híeh¹ nú² jnoh¹ hí³ jáun² lí³ lin¹ hí³ tson² ca³tin¹ hnú² jmúh¹³ la³ ní²?

19 Jáun² Jesús né³, ca³ngái³ la³ lá²:

—Sá¹ní² tsonh²¹ dúh¹ náh² hñú³ híen¹ lá² neh²¹, hí³ jáun² ñí¹ cá³hní² jmái¹ zéih¹ jná¹³ siáh³ hí³ hmai²¹.

20 Jmí¹jáun² né³, ca³juáh³ tsá² judíos hí³ la³ lá²:

—Tun³la³jñéi³ mii² yáh³ ca³lé³ hí³ ca³jmú³ tsú² hñú³ híen¹ lá²; ¿hí¹ hni³² jmái¹ uá¹ lí¹³ hí³ zéih¹ hnú²?

21 Tí³la³ hñú³ híen¹ hí³ ca³híe³ jáun² Jesús má¹ná¹, hí³ ca³hien³ hnga² bíh¹ tsú². 22 Hi³ jáun² jmí¹ ca³jenh¹³ tsú² jáun² ja¹ hla¹ né³, tsau³ tsí³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² jái¹³ ní², hí³ ca³taunh³ tsú² siáh³ ta²¹ la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí², jí³ la³jí³² jái¹³ hí³ jmí¹ má²ca³juáh³ tsú² jáun².

Jesús cuoh² jmí¹ tsí³ la³jín³² tsáu²

23 Jáun² né³, jmí¹ cuá³ Jesús já¹ juú² Jerusalén tá¹la³ Jmí¹híen¹ jáun², jáun² juóun³² lín³² tsáu² ca³chá³ cáun² tsí³

ñí¹con² tsú² jmí¹ ca³jíe³ lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³² hí³ jmu² dí² jáun². 24 Tí³la³ Jesús má¹ná¹, tiá² cáun² lí¹ jmí¹ hái³² yáh³ tsí³ ñí¹con² tsá² hí³, quí¹ jmí¹ cuoh² bíh¹ tsú² jmí¹ tsí³ la³jín³² tsá² hí³. 25 Quí¹ tiá² hin² jmí¹ lí³hniah²³ yáh³ hí³ chá³² ñí¹con² tsú² he³ lánh³ lín³ tsáu², quí¹ jmí¹ má²ñi³² bíh¹ tsú² hnga² he³ lánh³ lí³ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ tsáu².

Jesús quionh³ Nicodemo

3 Jáun² né³, jmí¹ zian² jan² tsá² ja¹ tsá² cu³ ní³ téh²³ tsú² *fariseo, tsá² jmái² Nicodemo, tsá² hí³ jmí¹ lín³ jan² tsá² quien² ja¹ quioh²¹ tsá² *judíos. 2 Nicodemo hí³ né³ ca³ñí¹jien¹³ Jesús cáun² já¹nié², hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Tí³², né¹ jnoh¹ hí³ hnú² ca³ze³ Díó³² hí³ ña³ma³ta¹³ nú² jnoh¹, quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jmu³ lí²¹ lí³ hua³jueh³² la³jmí¹ jmuh³² hnú² ní² sá¹jmí¹ hí³ tiá² Díó³² quionh³ tsú².

3 Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Jú¹ tson² cu³tí¹³ juo³ jná¹³ hnú², hí³ ní¹juáh³ tsá² tiá² ca³lí³zian² hí³ hmai²¹, tiá² lí¹³ yáh³ hí³ tsú² jo³cuo² Díó³².

4 Jáun² Nicodemo né³ ca³ngái³:

—Tí³la³, ¿lánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ hí³ jan² tsá² má²lieih²¹ lí¹³ lí³zian² siáh³ cónh³í¹ cu³ jéin³²? ¿Hí¹ lí¹³ hen¹³ tsú² hñu³ héin¹ mí¹ziú¹³ hí³ jáun² lí³zian² siáh³?

5 Hi³ jáun² Jesús né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí¹³ la³² juo³ jná¹³ hnú², hí³ ní¹juáh³ tsá² tiá² ca³lí³zian² cun³quionh³ jmí² jma³ jí³ cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Díó³² ní² siáh³, tiá² lí¹³ yáh³ hí³ tsú² jo³cuo² Díó³². 6 Quí¹ jmáh³la³ ngu³ bíh¹ lín³ tsá² ca³lí³zian² cun³quionh³ jméi² mí¹ziú¹³, tí³la³ lí³ua³ jan² tsá² ca³lí³zian² cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Díó³² má¹ná¹, jáun² jmí²chí³ bíh¹ má²lín³ tsú². 7 Ha³ lí² cuí¹ cha³cáun² honh² nú² hí³ juah²¹ jná¹³ la³ lá²: “La³jín³² bíh¹ tsáu² hniáuh³² lí³zian² hí³ hmai²¹”. 8 Quí¹ chí³ dá² ja³² lí³ua³ cáun² jui³² hí³ hnió³ bíh¹; naih³² bí¹

hnú² mah¹ hi³ jmu² chí³, tí³la³ tiá² ñíh¹ yáh³ hnú² hín² dá² tíh³ ja³² chí³ hi³ hín² dá² tíh³ tsó³². Ja³bí¹ la³ n² bíh¹ uá²jai³² lín³ tsá² má²ca³lí³zian² cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³².

9 Jmí²jáun² ca³ngáí³ siáh³ Nicodemo, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ bí¹ lánh³ rón³² lí³ la³ n²?

10 Jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—¿Hí¹ hí¹juáh³ hnú² uá¹ tiá² ngí²³ nú² jái¹³ n², uá¹jinh¹ hnú² bíh¹ jan² tí³² chín¹ ñí¹con² tsá² *Israel? 11 Jú¹ tson² cu³tí³ juah³² jná¹³ ñí¹con² hnú², hi³ jnoh¹ hléh¹ la³ cun³ hi³ né¹, jí³ hi³ láí³ jnoh¹ siáh³ tsá² nau³² jái¹³ ca³tí²¹ la³ jí³² hi³ má²ca³neh²¹ jnoh¹; tí³la³ hnoh² né³, tiá² ta²¹ táunh²³ yáh³ náh² la³ cun³ hi³ juáh³ jnoh¹ ñí¹con² náh². 12 Ní¹juáh³ hí¹juáh³ tiá² ta²¹ hun¹ bíh¹ hnoh² n² má¹ca³hléh³ jná¹³ jái¹³ hi³ ca³tí²¹ la³ cun³ hi³ qui³ lí³ jáun² ñí¹ hué²¹ lá², jáun² ¿tiá¹³ bíh¹ tiá³ táunh¹³ náh² ta²¹ n²í¹juáh³ hi³ lieh¹ jná¹³ hnoh² jái¹³ hi³ ca³tí²¹ hi³ lí³ hñu³mi³cuú²?

13 "Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² má²ñéi¹ hñu³mi³cuú², jí³²la³ Tsá² ja³ hí³ hñu³mi³cuú² bíh¹; Tsá² hí³ né³, Jon² tsá²mi³cuóun² bíh¹, [Tsá² qui³ cuá³ hí³ hñu³mi³cuú²]. 14 Hí³ jáun² la³jmí¹ ca³ton³ jáun² hla¹ Moisés jáh³ hláinh¹ láin¹ tsoh² hmá² tá¹la³ jmí¹ tionh¹ tsú² jáun² hué³² quiéin², ja³bí¹ la³ jáun² bí¹ siáh³ hniáuh³² quiunh²¹ Jon² tsá²mi³cuóun²; 15 hi³ jáun² la³jín³² tsá² cha³² cáun² tsí³ ñí¹con² tsú² lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio².

Dió³² hñio³ jí³lin² tsáu²

16 "Sá¹ní² jie³, la³ lá² bíh¹ ca³ma³hñio³ Dió³² tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá², ca³la³ hi³ ca³cuen³ máh³ tsú² Jon² Tsá² jan² tán¹, hi³ jáun² lí³ua³ jan² tsá² cha³² cáun² tsí³ ñí¹con² hí³ dí² tiá² lí¹³ yáh³ hi³ tsa³hain³, tí³la³ lí¹³ lí³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹. 17 Quí¹ Dió³² tiá² ca³zen³ Jon² ñí¹ hué²¹ lá² hi³ ja³ra³tsin² tsáu² héih³², tí³la³

hí³ dá² ca³zen³ Jon² hi³ tí³ ja³lion³ bíh¹ tsáu².

18 "Hí³ jáun² bíh¹ tsá² tanh² ta²¹ Jon² Dió³² tiá² tá²tsin¹ yáh³ héih³², tí³la³ tsá² tiá² ñí¹chá²¹ cáun² tsí³ ñí¹con² hí³ dí² né³, cun³ má²ca³ta³tsin¹ bíh¹ héih³², quí¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² ta²¹ tanh² tsú² Tsá² jan² tán¹ Jon² Dió³². 19 Tsá² la³ hí³ má²ca³ta³tsin¹ héih³², quí¹ cun³ñí¹ hi³ jmí¹ cuan¹ jáun² Tsá² lín³ joh¹ sí² ñí¹ hué²¹ lá², tí³ jlánh¹ bíh¹ ca³tí³ tsí³ tsú² ñí¹ já¹niéi², quí¹ cun³ñí¹ hi³ tá¹³ tsú² lí³ jmáh³la³ ta²¹ hlah³ bíh¹. 20 La³jín³² bíh¹ tsá² ná¹jmu² hi³ hlah³ hoh³ joh¹ sí²; cun³ tiá² ñí¹ja³janh³² bíh¹ tsú² ñí¹con² joh¹, quí¹ jáun² tiá² lí³jnia² hi³ hlah³ hi³ ná¹jmu². 21 Tí³la³ tsá² zian² la³ cun³ lí³ jú¹ tson² né³, má²janh³² bíh¹ tsú² ñí¹con² joh¹ jáun², hi³ jáun² lí³jnia² hi³ tá¹³ tsú² lí³ la³ cun³ rón³² hñio³ Dió³² bíh¹.

**Juan² tsá² zion² tsáu² jmái²
hleh³² siáh³ cónh³fí¹
cu³ jéin³² hí³ ca³tin¹ Jesús**

22 Jáun² né³, jmí¹ lí²¹ jáun² ngau³ Jesús quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tí³ hué¹³ Judea, hi³ jáun² ca³lén³ tsú² ca³lá² ue³ ñí¹ jáun² hi³ zion² tsáu² jmái² quionh³ tsá² hí³. 23 Ja³bí¹ Juan² siáh³ jmí¹ dí¹zion² jmái² tsáu² tí³ Enón ñí¹ má²janh² Salim, quí¹hliá² ñí¹ jáun² jmí¹ quí² jmí¹ ñei³² jmái² ñí¹ hliáun³; hi³ tsáu² né³ jmí¹ ja³táunh¹ hi³ jáun² jmí¹ zaun³² jmái². 24 Hí³ ní² ca³lí³ ñeh² bíh¹ hi³ tanh¹³ tsú² Juan² hí³ hñu³mí¹ñí².

25 Jmí¹jáun² né³, ma³ jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Juan² tsá² zion² tsáu² jmái² ca³ma³líau³² hi³ quiú² táinh²³ jái¹³ quionh³ jan² tsá² judío ca³tí²¹ hín² jui³² lí¹³ lí³ jin² tsú². 26 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, já¹táunh²¹ dí² tí³ ñí¹ zenh¹ Juan² hí³ ja³zeh¹ dí² la³ cun³ hi³ má²ca³lí³ ñi³² dí² jáun². Jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² Tí³², sá¹ní² niéi², tsá² jmí¹ zenh¹ hí³ quiúnh¹ hnú² tí³ jo²¹ cua³ Jordán tí³ jui³² ñí¹ hia³² hiú², tsá²

ca³ma³tsónh¹³ hnú² jái¹³ hi³ ca³tin¹ já³², tsá² hí³ má²dí¹zion² jmái² tsáu², hi³ la³jín³² bí¹ tsáu² má²tsá²táunh¹ tí³ ní¹con² tsú².

27 Jáun² Juan² né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ lín³ ta²¹ ní¹juáh³ hi³ Dió³² tiá² la³ má²lí²hiáu³². 28 Má²ca³niéih² bíh¹ hnoh² hmóu³² re² lín³² jmí¹ cá¹juáh²¹ jná¹³ cú²na²¹ jái¹³ hi³ tiá² jná¹³ lín³ yáh³ Tsá² zéi¹ Dió³², tí³la³ jná¹³ dá² lín³ ná¹ jan² tsá² ja³ chí¹ján³ ta³ ní¹ tsá² hí³ bíh¹. 29 Jmú¹³ jái¹³, ní¹juáh³ jmí¹ jmu² tsú² cáun² jmái¹ hi³ jenh² cuo² tsáu², jáun² tsá²ñuh² tsá² má²ca³jenh² hí³ cuo² quionh³ bíh¹ tsá²mi³ má²lín³ ní²cuo²; hi³ jáun² há²mei²¹ quioh²¹ tsá²ñuh² tsá² ca³jenh² cuo² hí³ né³ cuá¹tón²¹ có³² hi³ cuá¹nái³² jè¹ tsá² ca³jenh² hí³ cuo², hi³ jáun² né³ lí²hiún² lín³² tsí³ ní¹ má¹ca³nái³² hi³ hleh³² tsá² hí³. Hi³ jáun² bí¹ jlánh¹ lí²hiún² lín³² tsin³² jná¹³ ta³né³²; 30 quí¹ Tsá² hí³ dá² cun³ ca³tin¹ bíh¹ hi³ tí³ lí³mí¹ lí³ quien², hi³ jáun² jná¹³ né³, cun³ ca³ti²¹ bíh¹ hi³ má²tsa³méih³ hi³ quien² jná¹³.

Tsá² ja³ tí³ hñu³mi³cuú²

31 Hi³ jáun² Tsá² ja³ tí³ hñu³mi³cuú² bíh¹ ho² jái¹³ ní¹con² ca³la³ jí³lin². Tí³la³ tsá² qui³ lín³ tsá²mi³cuóun² má¹ná¹, jan² tsá² lí¹ tsáu² bíh¹ tsá² la³ hí³, hi³ hleh³² tsú² siáh³ la³ cun³ qui³ hleh³² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá². Tí³la³ Tsá² ja³ hí³ hñu³mi³cuú² né³, ho² jái¹³ ní¹con² ca³la³ jí³lin² tsáu² bíh¹, 32 hi³ jáun² hí³ bíh¹ dí² hleh³² ca³ti²¹ la³ cun³ hi³ má²ca³jé³ jí³ hi³ má²ca³nái³²; tí³la³ tiá² hin² nga³ ca³lí³hnió³ yáh³ tónh³² ta²¹ la³ cun³ hi³ juáh³ Tsá² hí³. 33 Tí³la³ lí³ua³ jan² tsá² taunh³² ta²¹ jè¹ Tsá² hí³ má¹ná¹, hi³ jáun² tsá² la³ hí³ má²tson² jái¹³ hi³ tson² bíh¹ Dió³² hleh³² jú¹ tson²; 34 quí¹ Tsá² lí²ze³ Dió³² dá² hleh³² jè¹ Dió³² bíh¹, quí¹ cun³ní¹ hi³ Dió³² cuen² Jmí²chí³ joh¹ ní¹con² tsú² ca³la³ hi³ tiá² tsí³² héih³² bíh¹. 35 Dió³² hnió³ Jon², hi³ jáun²

má²ca³chá³ tsú² jo³cuo² Jon² la³jí³² hi³ zia³². 36 Jáun² tsá² má²nio² cáun² tsí³ ní¹con² Jon² tsú² má²ná²zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² hnió³ tanh¹³ ta²¹ Jon² tsú² né³, tiá² lí¹³ yáh³ zian² la³ jáun², quí¹ la³ má²míh²³ jáun² bíh¹ tsí³ Dió³² ní¹con² tsá² la³ hí³.

Jesús quionh³ tsá²mi³ tsá² hín¹³ tí³ Samaria

4 Hi³ jáun² né³, jmí¹ ca³lí³ ní³² Jesús hi³ tsá² *fariseos má²ca³nái³² hi³ tí³ má²juóun³² bíh¹ tsá² hain²¹ tí³ con² hí³ dí², jí³ hi³ tí³ jlánh¹ juóun³² tsáu² má²ca³zion³ dí² siáh³ jmái² la³ cónh³ bí¹ Juan², 2 (uá¹jinh¹ jun³juáh¹³ hnga² yáh³ Jesús jmí¹ zion² jmái² tsáu², quí¹ hmóu³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² bíh¹ tsú²), 3 hi³ jáun² jmí¹ ca³lí³ ní³² Jesús jái¹³ ní² né³, cua³han³ hué¹³ Judea hi³ ngah³ tí³ Galilea.

4 Jmí¹ ngah²¹ jáun² tsú² ca³lí³ hniáuh³² tsa³nga¹ hué³² Samaria, 5 hi³ jáun² ca³chó³² tsú² cáun² juú² jmái² Sicar hín¹³ tí³ Samaria, có³² hué³² ní¹ ca³cuéh³ hla¹ Jacob Sé³² jon². 6 Ní¹ jáun² jmí¹ hó²¹ cáun² táu² ní¹ jmí¹ chí² tsáu² jmái², hi³ jáun² né³ jmí¹ téh²³ tsú² “Tá² jmái² quioh²¹ hla¹ Jacob”. Jesús jmí¹ má²cá²huóh³² lín³² bíh¹ hí³ hún¹ júi³², hi³ jáun² ca³cuá³ can³² ho³ tá² jmái² jáun². Má²ní¹ti²¹ la³ nio¹ jñéi³ tí³ ca³hláu³ bíh¹ jmí¹jáun². 7 Jáun² ja³ jan² tsá²mi³ tsá² Samaria hi³ chí¹³ jmái² ní¹ jáun², hi³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá²mi³ hí³ la³ lá²:

—¿Tiá¹ jmúh¹³ tiá³ hi³ chú³² cuéh¹ cú¹pih²¹ jmái² quián¹³?

8 Tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús né³, má²já²taunh²¹ hi³ má²já²lia³² má³² tí³ já¹ juú². 9 Tí³la³ cun³ní¹ hi³ tsá² *judíos tiá² jmí¹ jmúh³² yáh³ ta²¹ lí³ua³ cáun² hi³ cauh³² tsá² Samaria, hi³ jáun² lí¹ ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ tsá²mi³ hí³, jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Lánh³ rón³² sa³ hnú² yáh³ mih³² jmái² ñí¹con² jná¹³?, já² tsá² judío bíh¹ hnú², hi³ jná¹³ né³ tsá² Samaria bíh¹.

¹⁰ Jmí¹ jáun² ca³ngái³ Jesús la³ lá²:

—Sá¹ jmí¹ hi³ lí²tsin² bíh¹ hnú² la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³² cué³², jí³ hi³ hin² tsánh² cuá¹mi³² jmái² ñí¹con² nú², hi³ jáun² hnú² dá² tí³ jmí¹ mfh¹³ bíh¹ jmái² ñí¹con² jná¹³, hi³ jáun² jná¹³ né³ jmí¹ cué¹³ ná¹ jmái² hi³ cue³² pí³ hi³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio².

¹¹ Jáun² tsá²mi³ hí³ né³ ca³záih³ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Ti³², já² hí¹juáh³ tiá² quiánh¹ yáh³ hnú² he³ cun³quionh³ chíh¹ nú² jmái², hi³ ñí¹ ñe¹ lín²¹ bíh¹ siáh³ hu²¹ jmái². Hi³ jáun² né³, ¿lánh³ rón³² cánh¹³ hnú² jmái² hi³ cue³² pí³ hi³ lí¹³ zian² tsú² hi³ cuéh¹ nú² jná¹³? ¹² ¿Hí¹ jlánh¹ bí¹ quien² hnú² la³ cónh³ bíh¹ hla¹ Jacob dí¹hio³ ñú¹deh³ jnoh¹ tsá² jmí¹ zian² jmí¹tin²? Quí¹ hí³ bíh¹ ca³cué³ jnoh¹ tá² jmái² lá²; jmái² ha²¹ tá² jmái² lá² bíh¹ jmí¹ hính²³ tsú² hnga² la³ má²quionh³ jón²zih¹ jón²cho¹, jí³ jáh³ joh¹ tsú² ní² siáh³.

¹³ Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³ngái³ siáh³ Jesús hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—La³jín³² bíh¹ tsá² hính³ jmái² lá² lí³ quiéin² siáh³ tsí³; ¹⁴ tí³la³ tsá² hính³ jmái² hi³ cue¹ jná¹³ má¹ná¹, jmí¹líh³ bíh¹ tiú²uú² chau²¹ jmái¹ hi³ lí³ quiéin² siáh³ tsí³. Quí¹ cun³quionh³ jmái² hi³ cué¹³ jná¹³ dá² lí¹³ la³ jmí¹ lí³ hi³ chí¹ñei³² bíh¹ jmái² hñu³ tsí³ tsú² hi³ cué³² pí³ hi³ lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹hi³nio².

¹⁵ Jáun² tsá²mi³ hí³ né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Ti³², jmu³ hi³ chú³² cué¹ jná¹³ jmái² jáun² aih²¹, hi³ jáun² tiú²uú² lí³ quiéin² tsin³² jná¹³, hi³ sa³jun³ uá² lí³ hniáuh³² já¹³ jná¹³ hi³ já¹ chí³ jmái² la³ tí³ lá².

¹⁶ Jesús né³ ca³záih³ tsá²mi³ hí³:

—Cuánh², cuá²tiéh³ ñí²cuonh², hi³ jáun² ña³² quiúnh¹ tsú² ñí¹ lá² má¹lí³² jáun².

¹⁷ Jáun² tsá²mi³ hí³ né³ ca³ngái³:

—Tiá² ñí²uó³² nia²¹ zian² yáh³.

Hi³ jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Tson² bíh¹ la³ juánh³ hnú² ní², hi³ tiá² ñí²cuonh² nú² zian²; ¹⁸ qui¹ hñá³ yáh³ ñí²cuonh² hnú² má²ca³lí³ zian², tí³la³ tsá² ñíh³ nú² quiúnh¹ ta³né³² né³, jun³juáh¹³ ñí²cuonh² yáh³ nú² hí³. Jáun² né³, jú¹ tson² cu³tí¹³ bíh¹ la³ cun³ hi³ má²lí²juah²¹ hnú² ní².

¹⁹ Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá²mi³ hí³ jái¹³ ní² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Ti³², má²ca³lí³tsin² jná¹³ hi³ hnú² bíh¹ lín³ jan² *tí³² jē¹ Dió³².

²⁰ Né³² né³, dí¹hio³ ñú¹deh³ jnoh¹ tsá² hín¹³ jnoh¹ hué³² Samaria lá² ca³ma³tsú² ma³jónh³² Dió³² tsí³ máh³ lá² jmí¹tin²; tí³la³ hnoh² né³ tsá² judíos juáh³ náh² hi³ jmáh³la³ já¹ juú² Jerusalén bí¹ néh¹ lí¹³ ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² Dió³².

²¹ Jáun² Jesús ca³ngái³ siáh³ la³ lá²:

—Hnú² tsá²mi³, tionh² ta²¹ jái¹³ lá²: Hi³ má²chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ tiú²uú² lí³ hniáuh³² yáh³ hi³ ñá¹taunh¹ náh² tsí³ máh³ ní², ho³ hi³ cuá¹taunh¹ náh² já¹ juú² Jerusalén hi³ cuá¹ma³tsú¹ ma³jonh²¹ náh² Dió³² Jméi² dí². ²² Hnoh², tsá² hín¹³ tí³ hué³² Samaria lá², hí¹juáh³ tiá² re² cuóun³² yáh³ náh² Dió³² Tsá² ma³tsú¹ ma³jonh²¹ náh²; tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, re² bíh¹ cuóun³² jnoh¹ Dió³² Tsá² ma³tsú¹ ma³jonh²¹ jnoh¹, qui¹ ja¹ quioh²¹ tsá² judíos bíh¹ cua³han³ Tsá² liáu³². ²³ Quí¹ má²ja³quián³ bíh¹ chau²¹ jmái¹, hi³ tí³tsóh³ dí¹ ta³né³² má²cá²chó³² jmái¹ jáun², la³ cun³ jmái¹ hi³ jí³lín² tsá² cu³tí³ má²tsú² má²jónh³² Dió³² má²lí¹³ ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² Jméi² dí² cáun² hi³ hú¹tá¹ tson² cu³tí³ cun³quionh³ hi³ ma³hau³ Jmí²chí³ Chun¹; qui¹ tsá² la³ hí³ bí¹ tí³tsóh³ hnah² Jméi² dí² hi³ lí¹³ ma³tsu³ ma³juáh³². ²⁴ Dió³² bíh¹ jan² Tsá² lín³ Jmí²chí³; hi³ jáun² tsá² má²tsú²

má²jáuh³² né³, hniáuh³² bíh¹ hi³ ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² Dió³² cáun² hi³ hú¹tá¹ tson² cu³tí³, cun³quionh³ hi³ ma³hau³ Jmí²chí³ Chun¹.

25 Jáun² tsá²mi³ hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Né¹ jnoh¹ hi³ já³² jan² Tsá² zen³ Dió³², Tsá² téh³ tsú² Cristo; hi³ jáun² Tsá² hí³ lí¹³ ma³ta² re² tín² la³jí³² ní¹con² jnoh¹ ní¹ má¹cuán².

26 Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Jná¹³ bíh¹ la³², Tsá² má²dí¹hléh²³ ná¹ ní¹con² hnú².

27 Tá¹la³ jáun² né³, cua³tanh²¹ bíh¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú², hi³ jáun² lí¹ ca³ta³ná¹jíe³² bíh¹ tsú² jmí¹ ca³jíe³ hi³ cuá¹liéinh³² Jesús tsá²mi³ hí³. Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³tia³ tsí³ hi³ ngáih³² tsá²mi³ hí³ ní¹juáh³ he³ dá² hnió³, sa³jun³ ca³chá³ tsú² siáh³ tiá³ tsí³ hi³ ngáih³² Jesús: “¿He³ dá² ná¹juónh³² hnú² quiúnh¹ tsá²mi³ ní²?” 28 Hi³ jáun² jmí¹jáun² bíh¹ ca³zih³ tsá²mi³ hi³ tsú¹liáh² quioh²¹, hi³ ngah³ tí³ já¹ juú², hi³ ca³ní¹zeh¹ tsáu² la³ lá²:

29 —Ná²táunh¹ náh², ná²jien¹ náh² jan² tsá²núh² Tsá² má²lí²zéi³² jná¹³ la³jí³² la³ cun³ hi³ má²cá²jmú³² ná¹. Tiá² hin² ní³² hí¹ Tsá² lín³ Cristo Tsá² ó³².

30 Jmí¹jáun² ca³huén² tsá² juú² jáun², hi³ ja³taunh²¹ hi³ ca³ní¹jien¹³ Jesús. 31 Tá¹la³ jáun² né³, tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús jein³² má³², hi³ juáh³ la³ lá²:

—Tí³², quiéih³ ca³lá² má³² quiú¹³.

32 Tí³la³ Jesús má¹ná¹, ca³ngái³ la³ lá²:

—Zia³² bíh¹ cáun² má³² hi³ lí¹³ cuh²¹ jná¹³, cáun² hi³ tiá² cuin² hnoh².

33 Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³ma³liáu³² hi³ ngaih³² rainh²¹ tsá²ján² tsá²ján² hi³ juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ zian² tsá² má²cuá²can³² má³² hi³ cuh³ tsú² juáh¹³?

34 Tí³la³ Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Má³² quion²¹ jná¹³ lí³ la³ lá²: hi³ jmu¹ ná¹ la³ cun³ hi³ hnió³ Tsá² ca³ze³ bíh¹, jí³ hi³ má¹hián¹³ jná¹³ siáh³ ta²¹ quioh²¹ tsú². 35 Hnoh² dá² juáh³ náh² la³

lá²: “Cónh³¹ quiún³ zih² máh³ hniáuh³² hi³ ló³² la³ cun³ hi³ jná¹”; tí³la³ jná¹³ né³ juanh³²: Sá¹ní² jéinh¹ dú¹ náh² máh¹ tí³ la³ ó³² neh²¹, ta³né³² bíh¹ má²ca³láu², jáun² má²lí¹³ bíh¹ caun¹³ tsú². 36 Tsá² jmu² ta²¹ hi³ caun² hi³ ca³láu² jáun² né³ he² hmah²¹ quioh²¹, hi³ mái³ hi³ caun² tsú² jáun² né³ tsá²toh³ ní¹ lí³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹hi³nio², hi³ jáun² tsá² jñi³² mái³ lí³ hiúnn² tsí³ cu³lí²¹ la³ má²quionh³ tsá² jieih³². 37 Quí¹ jú¹ tson² bíh¹ la³ cun³ hi³ juáh²³ tsú² jáun²: “Tsá² siánh³ bíh¹ jñi³², hi³ tsá² siánh³ bí¹ caun²”. 38 Jná¹³ má²lí²zéi³² hnoh² hi³ cuá¹quiaun² náh² cáun² hi³ tiá² huá² ta²¹ lí²quiánh² náh²; la³ ní² bíh¹ lí³, hi³ tsá² siánh³ bí¹ ca³jmú³ ta²¹, hi³ jáun² hnoh² né³ cáun² má²tonh²¹ náh² hná¹ ta²¹ hi³ má²he² hná¹ quioh²¹ tsá² hi³ bíh¹.

39 Juóun³² lín³² bíh¹ tsá² juú² zian² hué³² Samaria jáun² ca³tanh² ta²¹ Jesús cun³ní¹ hi³ jlánh¹ ca³ma³tson² tsá²mi³ hi³ jè¹ jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²: “Má²lí²zéi³² jná¹³ tsú² la³jí³² la³ cun³ hi³ má²cá²jmú³² jná¹³”. 40 Hi³ jáun² jmí¹ cuá¹taunh²¹ jáun² tsá² hín¹³ hí³ tí³ Samaria ní¹ cuá¹tón²¹ jáun² Jesús né³, jlánh¹ ca³hiu³ ca³mí³ dí² hi³ cuá³² tsú² juú²co¹ dí². Jáun² Jesús né³ ca³cuá³ tun³ jmái¹ já¹ juú² jáun², 41 hi³ jáun² tí³ lí³mí¹ juóun³² tsáu² ca³chá³ bíh¹ cáun² tsí³ jmí¹ ca³nái³² jáun² jái¹³ hi³ hleh³² hnga² Jesús. 42 Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³záih³ tsá²mi³ hí³ la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³hliá² lí²juah²¹ hnú² la³ jáun² yáh³ má²táunh²³ jnoh¹ ta²¹ ta³né³², quí¹ ja³bí¹ hmóu³² yáh³ jnoh¹ má²lí²nái¹³ la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ tsú², jí³ hi³ má²né¹ jnoh¹ siáh³ hi³ cu³tí³ bíh¹ Tsá² ní² lín³ Tsá² líón³² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³.

**Jesús jmah²³ jon² jan²
tsá²cuú² tsá²ta³ re²¹**

43 Jmí¹ la³ má²jau³ jáun² né³ cua³han³ siáh³ Jesús hué³² Samaria jáun², hi³

ngah³ siáh³ tí³ hué¹³ Galilea. ⁴⁴ Qui¹ hnga² Jesús ca³juáh³ hi³ jan² tí³² jé¹ Dió³² tiá² hin² quiú² jéi²³ yáh³ juú²co¹. ⁴⁵ Hi³ jáun² jmí¹ cá³chánh²¹ dí² hué¹³ Galilea né³, ca³he³ bíh¹ tsá² hí³ re², qui¹ ja³bí¹ jmí¹ má²ní¹táunh¹ yáh³ tsá² hí³ *Jmí¹hén¹ tí³ já¹ juú² Jerusalén, hi³ jáun² jmí¹ má²ca³jé³ bíh¹ tsú² la³ji³² hi³ ca³jmú³ Jesús tá¹la³ jmái¹ jáun².

⁴⁶ Jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ngah³ Jesús já¹ juú² Caná hín¹³ tí³ Galilea, ní¹ ca³jmú³ tsú² jmí¹tin² hi³ jmí² jma³ lan³ mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³. Hi³ já¹ juú² Capernaum né³, jmí¹ zian² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ re²¹; tsá² hí³ jmí¹ tsáun¹ jan² jon². ⁴⁷ Jáun² jmí¹ ca³lí³ ní³² tsá² hí³ hi³ má²cuanh³² siáh³ Jesús hué¹³ Galilea hi³ jmí¹ hún¹ tí³ Judea, jmí¹ jáun² ngau³ dí² hi³ ca³ní¹jien¹³ dí² tsú², hi³ ca³ní¹hiú² ní¹mí² dí² hi³ tsó³² Jesús hñú¹³ dí² hi³ tsa³jmah¹ jon² dí² tsá² jmí¹ má²ní¹jún³ cu³tí³. ⁴⁸ Hi³ jáun² Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jun³ tsá² zia³² hi³ táunh¹³ ta²¹ yáh³ hnoh² ní¹juáh³ hi³ tiá² jieh²¹ náh² lí²¹ jí³ hua³jueh³² ní² siáh³.

⁴⁹ Jáun² tsá² joh¹ re²¹ né³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², ña³² tiá³ tia³jui³² ñeh² bíh¹ hi³ jún³ jón³² jná¹³.

⁵⁰ Jmí¹ jáun² né³, ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Cuánh² hñuh³², zian² bíh¹ jónh³² hnú² re² tin².

Jáun² tsá²núh² hí³ né³ ca³taunh³ ta²¹ la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ jáun² Jesús, hi³ jáun² ngah³ hñú¹³. ⁵¹ Hú¹ jui³² jáun² né³, ca³jeh² tsú² *tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹, tsá² ca³huén² hi³ hi³ tsa³can³² jái¹³ hi³ zian² bíh¹ jon² tsú² re² tin². ⁵² Hi³ jáun² tsá²núh² hí³ ca³ngái³ hi³ hín² la³nió¹ lan³ jon², jáun² tsá² joh¹ tsú² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jmí¹ la³nió¹ quiau³ tí³ ca³hláu³ cháu³ bíh¹ ca³quin³ hi³ jmí¹ chéin³ tsú².

⁵³ Jáun² jmí¹ jáun² ca³lí³tsin² tsá²núh² hí³ hi³ tí³tsóh³dí¹ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³juáh³ Jesús la³ lá²: “Zian² bíh¹ jónh³² hnú² re² tin²”; hi³ jáun² jmí¹ jáun² né³ ca³tanh²

tsá² hí³ ta²¹ Jesús la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² hñú¹³.

⁵⁴ Hi³ ní² bíh¹ ní¹ má²tun³ lí²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² hi³ ca³jmú³ Jesús hué¹³ Galilea jmí¹ cuanh²¹ hi³ ñéi¹ jáun² tí³ hué¹³ Judea.

Jesús jmah²³ jan² tsá² hma² tí³ Betzata

5 Jmí¹ lí¹cáin² jáun² né³ ca³jmú³ tsá² *judíos cáun² jmái¹ quioh²¹, hi³ jáun² Jesús ñéi¹ tí³ Jerusalén. ² Já¹ juú² jáun² né³, ní¹ má²janh² ho³hñú¹³ ní¹ téh²³ tsú² “Ho³hñú¹³ quioh²¹ *Já¹ziáh²”, ní¹ jáun² jmí¹ nio¹ cáun² jmí²táu² hi³ téh²³ tsú² Betzata cun³quionh³ jú¹jma² *hebreo; ní¹ jáun² jmí¹ zia³² hñá³ ní¹ lí³ ní¹hñú³. ³ Juóun³² lín³² bíh¹ tsá² tsáun¹ jmí¹ tionh¹ hué³² ní¹ jáun², la³ cun³: tsá² ten³, tsá² hliánh², jí³ tsá² hma² ní² siáh³, [hi³ jmí¹ ná¹jan³² tá¹la³ juá³ jmái² jáun². ⁴ Qui¹ ma³ cónh³ la³ jáun² bíh¹ jmí¹ ja³² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ja³jua³² jmái², hi³ jáun² ní¹ má¹lí³² jáun² bíh¹ lí³ua³ jan² tsá² hí³ la³ní¹ chu³ jmái² lí³ lan¹³ ca³tí²¹ lí³ua³ cáun² mí¹uí³ hi³ zian² tsú².] ⁵ Ní¹ jáun² jmí¹ rón²¹ jan² tsá²núh² tsá² má²tí³ quiú³quia³jña³ mii² hi³ tsáun¹. ⁶ Jáun² Jesús ca³jien³² tsá² hí³ hi³ rón³² ní¹ jáun², hi³ jáun² jmí¹ ca³lí³tsin² dí² hi³ má²ngau³² mii² bíh¹ la³ tsáun¹ tsú², hi³ jáun² ca³ngáih³ dí² la³ lá²:

—¿Hnáuh¹ hnú² lan¹³?

⁷ Jáun² tsá² tsáun¹ hí³ né³ ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², tiá² hin² zian² yáh³ hi³ taunh¹³ jná¹³ hñú³ jmí²táu² ní² ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³juá³ jmái². Qui¹ ma³ quin³² la³ ma³ cu³ jéin³² hi³ má²ca³lí³hnó³² jná¹³ hu²¹ chu³ jmái², tsá² siánh³ bíh¹ tín² lí²jan²¹ hi³ hí²³ la³ní¹.

⁸ Hi³ jáun² jmí¹ jáun² ca³juáh³ Jesús ní¹con² tsá² hí³:

—Náu², ziauh¹ jmu² quían¹³, ngí¹.

⁹ Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³lan³ tsá²núh² hí³, hi³ jáun² ca³caun² jmu² quioh²¹ hi³ ca³ma³líau³² ngí³². Tí³la³ *jmái¹ hi³ tionh² tsú² tie³ bíh¹

jmái¹ jáun²; ¹⁰ hi³ jáun² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ ca³záih³ tsá² má²lain³² hí³ la³ lá²:

—Hóh³², já² jmái¹ nio² tie³ bíh¹ né³², cun³ tiá² ca³tin¹ bíh¹ hnú² hi³ ní¹quiánh¹ jmu² quián¹³.

¹¹ Jáun² tsá²ñuh² hí³ né³ ca³ngái³, hi³ ca³juáh³:

—Tsá² lí²jmú³ hi³ lan³ bíh¹ jná¹³ lí²juáh³: “Quiaun² jmu² quián¹³, ngí¹”.

¹² Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngáih³ tsá² má²lain³² hí³ la³ lá²:

—¿Hin² tsánh² tsá² hí³ hi³ lí²zéi³² hnú²: “Quiaun² jmu² quián¹³, ngí¹”?

¹³ Tí³la³ tsá² má²lain³² hí³ né³, tiá² jmí¹ ñí³² yáh³ hin² dá² tsánh² lí²jmú³ hi³ lan³ dí², quí¹ ca³quiónh³² bíh¹ Jesús ja¹ tsá² juóun³² lín³² jmí¹ tionh¹ hí³ có³² jmí²táu² jáun². ¹⁴ Jmí¹ lí¹cáin² pih²¹ jáun² né³, ca³jenh² siáh³ Jesús tsá²ñuh² hi³ hñu³ cuáh³² chin¹, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³, né³² má²lain¹ nú²; hi³ jáun² né³, ha³ lí²uú² jmu² tso³, quí¹ ní² lí¹ cá¹quiúnh²¹ nú² cáun² hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsí³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ jmí¹ zian² nú².

¹⁵ Jáun² tsá² hí³ né³ ngah³ jmí¹ lí²¹ jáun², hi³ ca³ñí¹zeh¹ tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ hi³ Jesús bíh¹ la³ ca³jmú³ hi³ lan³ dí². ¹⁶ Cun³ñí¹ hi³ má²lí²jmú³ jáun² hua³jueh³² jmái¹ nio² tie³ bíh¹ Jesús, hi³ jáun² má²hauh² tsá² judíos hí³ quioh²¹ tsú² hi³ ma³tsau¹³. ¹⁷ Tí³la³ Jesús né³ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—La³ má²jmu² jáun² bíh¹ Ñuh³² jná¹³ ta²¹, hi³ jáun² ja³bí¹ jná¹³ siáh³ jmu² ta²¹.

¹⁸ Hi³ jáun² né³, tí³ lí³mí¹ ca³lí³hnió³ bíh¹ tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ hi³ jngah³, quí¹ jun³juáh¹³ cun³ jmáh³la³ hi³ tiá² jmí¹ má²tí³² tsú² liei²¹ hi³ ca³tí²¹ jmái¹ nio² tie³ yáh³, quí¹ jí³ hi³hliá² jmí¹ jmu² dí² jáun² cá²ren² quionh³ Dió³² bíh¹, hi³hliá² jmí¹ juáh²³ dí² jáun² hi³ hnga² Dió³² lín³ Jméi² dí².

Jái¹³ hi³ ho² Jon² Dió³²

¹⁹ Hi³ jáun² Jesús né³ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ hi³ juah³² jná¹³ lá² ñí¹con² hnoh², hi³ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ lí¹³ jmu³ Jon² Dió³² la³ cun³ hi³ lí¹ cháunh²³ chí¹ hnga²; ñí¹ jí²¹la³ tí³ jmu² tsú² la³ cun³ hi³ jie²³ hi³ jmu² Jméi² bíh¹. Quí¹ la³jí³² la³ cun³ hi³ jmu² Jméi² tsú², la³ jáun² bíh¹ jmu² tsú² siáh³ hnga². ²⁰ Quí¹ hnió³ bíh¹ Dió³² Jon², hi³ jáun² hieh³² dí² ca³la³ jí³² hi³ jmu² dí² hnga²; hi³ né³bí¹ hieh²¹ dí² siáh³ ta²¹ hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ cáu² jueh³², hi³ ca³la³ hi³ lí¹ tsa³cáun² lín³² bíh¹ honh² hnoh² lí¹³.

²¹ Quí¹ hí¹ la³ tí³ tin² yáh³ tsú² jmu³ siáh³ hi³ jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³ ní¹juáh³ lí³ua³ jan² tsá² hnió³ tsú² hi³ zian² siáh³, la³jmí¹ tin² jáun² Jméi² tsú². ²² Quí¹ jun³juáh¹³ Dió³² Jméi² yáh³ tsú² rá²tsi³² héih³² ñí¹con² tsáu², quí¹ tí³la³ jo³cuo² Jon² bíh¹ Dió³² má²ca³chá³ ta²¹ jáun², ²³ hi³ jáun² la³jín³² tsáu² lí¹³ ma³quien² Jon² Dió³² la³jmí¹ má²quien² tsú² hnga² Dió³² Tsá² lín³ Jméi². Jáun² ní¹juáh³ tsá² tiá² má²quien² Jon² Dió³², hi³ jáun² sa³jun³ má²quien² yáh³ tsá² la³ hi³ Dió³² Tsá² ca³zen³ Tsá² hí³.

²⁴ ”Jú¹ tson² bíh¹ juo³ jná¹³ hnoh²: Lí³ua³ jan² tsá² náí³² re² jái¹³ hi³ juah³² jná¹³, hi³ tanh² tsú² siáh³ ta²¹ Tsá² ca³ze³ jná¹³, tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio²; hi³ jáun² tiá² héih³² tá¹tsin¹ yáh³ tsú², quí¹ má²ca³nga² bíh¹ tsú² ní¹ jmí¹ lí¹³ jún³, hi³ jáun² hú¹tá¹ má²zian² bíh¹ tsú² hi³ hmai²¹. ²⁵ Juo³ jná¹³ siáh³ hnoh² jú¹ tson² lá², hi³ má²ja³quián³ bíh¹ chau²¹ jmái¹, hi³ tí³tsóh³dí¹ ta³né³² má²cá²chó³² jmái¹ jáun², hi³ tsá² ná¹jún¹ ne³ hi³ hléh³² Jon² Dió³²; hi³ jáun² tsá² ne³ né³, lí¹³ zian². ²⁶ Quí¹ la³jmí¹ quian³² Dió³² Tsá² lín³ Jméi² pí³ hi³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsáu², ja³bí¹ la³ jáun² ca³cuéh³ tsú² Jon² jái¹³ hi³ quian³² siáh³ pí³ hi³ jmu³ hi³ lí¹³ zian² tsáu²; ²⁷ hi³ jáun²

má²ca³cuéh³ dí² síáh³ jái¹³ hi³ ra³t³si³² héih³² ñí¹con² tsáu², qui¹ cun³ñí¹ hi³ hí³ bíh¹ lín³ Jon² tsá²mí³cuóun². 28 Ha³ lí² cuí¹ cha³cáun² honh² náh² hi³hliá² má²lí²juáh³² jná¹³ la³ ní², qui¹ chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ la³jín³² tsá² ná¹jún¹ ne³ hi³ hléh³² tsú², 29 hi³ jáun² tsá² hí³ né³, huén³² tá²hón³² quioh²¹. Lí³ua³ jan² tsá² ca³jmú³ hi³ chu²¹ né³, jenh¹³ hi³ lí¹³ zian² cun³ jmí¹hi³nio²; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² ca³jmú³ hi³ hlah³ má¹ná¹, jenh¹³ hi³ tá¹tsin¹ héih³² hlah³ bíh¹.

Lí² lin¹ bíh¹ hi³ tson² ho² Jesús jái¹³

30 "Tiá² lí¹³ yáh³ jmu¹ jná¹³ hí¹ cáun² hi³ cháunh²³ chin³² huen². Jná¹³ dá² rá²t³si³² ná¹ héih³² la³ cun³ lí³ héih³² hi³ ja³² ñí¹con² bíh¹ ná¹; hi³ la³ cun³ ca³tí²¹ bíh¹ síáh³ rá²t³si³² jná¹³ héih³², qui¹ tiá² jmu² yáh³ jná¹³ la³ cun³ hi³ hnó³² huen², tí³la³ jná¹³ dá² jmu² la³ cun³ hi³ hníó³ [Ñuh³² ná¹] Tsá² ca³ze³ bíh¹. 31 Sá¹jmí¹ hi³ jí³²la³ huen² bíh¹ jná¹³ no² jái¹³ hi³ ca³tin¹ ná¹ huen², hi³ jáun² tiá² lin¹ ñí¹ quien² yáh³ la³ cun³ hi³ juah³² jná¹³ jáun²; 32 tí³la³ zian² bíh¹ jan² tsá² síáh³ hi³ lín³ tsá² nau³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³, hi³ jná¹³ ño¹ hi³ quien² bíh¹ la³ cun³ hi³ juáh³ tsá² hí³ hi³ ca³tin¹ jná¹³. 33 Hnoh² dá² ca³zen² náh² tsá² ca³ní¹ngah¹ Juan² tsá² zion² hí³ tsáu² jmái² ní¹juáh³ hin² tsánh² dí², hi³ la³jí³² la³ cun³ hi³ ca³ngái³ hí³ né³, jú¹ tson² bíh¹ jaun³². 34 Tí³la³ uá¹ jáun² la³ jáun² jú¹ tson² hi³ jáun², tiá² jmu² yáh³ jná¹³ hi³ juáh¹³ hi³ quien² lín³² jú¹ tson² hi³ hleh³² tsá²mí³cuóun² hi³ ca³tin¹ jná¹³; jí³²la³ tí³ juanh³² jná¹³ jái¹³ ní² hi³ jáun² lí¹³ liáun³ hnoh² bíh¹. 35 Juan² hí³ dá² jmí¹ lín³ la³jmí¹ lí³ cáun² sí² hi³ jmí¹ tai³² joh¹ quioh²¹, hi³ jáun² hnoh² né³ ca³lín¹³ hi³ má¹hiúnh¹³ cu³tiá³ honh² hi³ ca³tí²¹ joh¹ hi³ jmí¹ quián³² tsú² jáun². 36 Tí³la³ zia³² bíh¹ cónh³¹ cáun² lí²¹ hi³ hie³² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ jná¹³, hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bí¹ hi³ ca³juáh³ jáun² Juan². Qui¹

cun³quionh³ la³jí³² ta²¹ hi³ jmu² bíh¹ jná¹³, la³ cun³ ta²¹ hi³ ca³cué³ Ñuh³² jná¹³ hi³ jmu¹, má²lí²lin¹ hi³ tson² bíh¹ ca³ze³ jná¹³ Ñuh³². 37 Ja³bí¹ hnga² Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ hí³ má²ca³cué³ síáh³ jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ jná¹³, uá¹jin¹ hí¹ cónh³ tiá² má²ca³niéih² hnoh² ho³ tsú² hi³ hleh³², hi³ sa³jun³ má²ca³jien¹ náh² tsú² síáh³. 38 Cun³ tiá² má²cá²híenh³² bíh¹ jú¹ chú³² quioh²¹ tsú² hñu³ honh² hnoh², qui¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² tanh²³ yáh³ hnoh² ta²¹ Tsá² ca³zen³ tsú² hí³. 39 Jlánh¹ re² ná¹quí² ná¹híh³² hnoh² Sí² quioh²¹ Díó³² ca³la³ huán¹ táí²² cu³tí³, qui¹ hi³ hen² honh² náh² hi³ ñí¹ jáun² lí¹³ chanh¹ náh² he³ lánh³ rón³² lí¹³ zian² náh² la³ cun³ jmí¹hi³nio²; tí³la³ tí³tsóh³dí¹ ñí¹ Sí² jáun² yáh³ rá¹hleh³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³, 40 hi³ má¹lí³² jáun² né³, sa³ tiá² hnáuh² bí¹ náh² hi³ ñá¹táunh¹ ñí¹con² jná¹³, hi³ jáun² jmí¹ lí¹³ zian² náh² la³ cun³ jmí¹hi³nio². 41 "Ha³ tiá² hniá¹ yáh³ jná¹³ hi³ tsáu² ma³quien² ná¹, 42 qui¹ tí³la³ cuóun³² bíh¹ jná¹³ hnoh², hi³ ño¹ jná¹³ síáh³ hi³ jun³ tsá² hno³ Díó³² yáh³ hnoh². 43 Jná¹³ dá² cuan³ ná¹ cha¹³ Ñuh³², tí³la³ hnoh² né³, tiá² he²³ yáh³ hnoh² jná¹³; tí³la³ né³² né³, ní¹juáh³ cuan³ jan² tsáu² hi³ ca³tin¹ hnga², né³² cánh³ bíh¹ hen¹³ náh² tsá² la³ hí³. 44 Ní¹juáh³ cá² ñí¹ ná¹hen² honh² náh² hi³ má¹quien¹³ náh² tsá²ján² tsá²ján² bíh¹, hi³ ní¹juáh³ tiá² la³ hnáuh²³ yáh³ náh² he³ lánh³ rón³² jmí¹ lí¹³ ma³quien² Díó³² hnoh², zlánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ táunh¹³ hnoh² ta²¹? 45 Ha³ lí² lí¹ cuí¹ lín¹³ náh² hi³ jná¹³ ñí¹chá³ tsáuh³ náh² ñí¹con² Ñuh³²; qui¹ hnga² bíh¹ hla¹ Moisés tsá² ca³héih³ náh² hí³ honh² ñí¹con² tí³ tsa³hna³ hnoh². 46 Qui¹ sá¹jmí¹ hi³ táunh²³ hnoh² ta²¹ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun² hla¹ Moisés dúh¹, hi³ jáun² ja³bí¹ jmí¹ taunh¹³ bíh¹ náh² uá²ja³² ta²¹ jná¹³, qui¹ hí³ bíh¹ ca³hléh³ hi³ ca³tin¹ jná¹³. 47 Tí³la³ ní¹juáh³ hí¹juáh³ jé¹ tsá² hí³ yáh³ tiá² ta²¹ táunh²³ hnoh², hi³ jáun² né³, tiá¹³ bíh¹

tiá³ táunh¹³ hnoh² ta²¹ la³ cun³ hi³ juah³² jná¹³.

Jesús cue³² hi³ cuh³ hñá³ mei²¹ tsáu²

(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)

6 Jmí¹ li²¹ jáun² né³, ngau³ siáh³ Jesús ti³ jo²¹ jmái² lí¹ ná¹ho³ hi³ téh²³ tsú² jáun² Galilea, hi³ ja³bí¹ téh²³ tsú² siáh³ Tiberias. ²Hi³ jáun² jmí¹ jáun² ja³taunh²¹ juóun³² lín³² tsáu² cu²chin¹ cu³hna²¹ Jesús, quí¹ hliá² má²ca³jíe³ tsú² hua³jueh³² hi³ jmu² dí², hi³ jmah²³ dí² tsá² tsáun¹. ³Jáun² jmí¹ jáun² ca³ñí¹uu³² Jesús cáun² máh³, hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³cuá³ quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con². ⁴Má²janh² bíh¹ má²he² jmái¹ hi³ tí²¹ *Jmí¹hien¹ jmí¹ jáun², jmái¹ hi³ jmu² jáun² tsá² *judíos. ⁵Hi³ jáun² jmí¹ ca³jíe³ Jesús hi³ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² hí¹ja³táunh¹ chí¹ cáin² cu³hna²¹ dí², jáun² ca³záih³ dí² Pí²liéi¹ la³ lá²:

—¿Ha³ jinh¹ lí¹³ lá¹³ dí² má³² hi³ cuh³ la³jín³² tsá² ní² juáh¹³?

⁶La³ ní² ca³juáh³ tsú² quí¹ cun³ñí¹ hi³hliá² hnió³ dí² hi³ ca³ hi³ lan³ Pí²liéi¹ bíh¹, quí¹ jmí¹ má²ñí³² bíh¹ Jesús hnga² he³ lánh³ jmu³. ⁷Hi³ jáun² Pí²liéi¹ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Hí¹juáh³ tun³ nio² hñá³láu³ héih³² quie³ *cú¹tiáu²yáh³ tiá² lain²¹ hí³ lá¹³ dí² *hí³ cuú²miih²¹ hi³ cuh³ la³jín³² tsá² ní², uá¹ cun³ hi³ jmí¹ cuh³ tsú² ma³pih²¹.

⁸Jáun² Tre²¹ rainh²¹ Sí¹mu²¹ Pé¹ né³, jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú², ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

⁹—Lá² zenh² jan² ñú²míh¹ hi³ dí¹quian³² hñá³ hí³ cuú²miih²¹ cebada, la³ má²quionh³ gon³ hma²¹. Tí³la³ ¿he³ dá² rón³² hi³ ní² hi³ ca³tin¹ juóun³² lín³² tsá² tionh² lá²?

¹⁰Hi³ jáun² jmí¹ jáun² né³ ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Zéih³ ca³la³ jín³² tsá² ní² hi³ cuí¹ tiánh² hué³².

Ñí¹ jáun² jmí¹ tsi²¹ hliáun³ mí¹ñéi², hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³tiánh³ cun³ hñá³ mei²¹ jmáh³la³ tsá²ñuh². ¹¹Jmí¹ jáun² ca³zanh³ Jesús hí³ cuú²miih²¹ jáun², hi³ jáun² ca³cuéh³ dí² tiá¹hmah¹ Dió³²; jmí¹ lí²¹ jáun² né³ [ca³cuéh³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², jáun² tsá² hí³] ca³tsóh³ ñí¹con² ca³la³ jín³² tsá² má²tionh² hí³. Ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ ca³cuéh³ tsú² tiá¹hmah¹ Dió³² hi³ ca³tin¹ hma²¹ hí³, hi³ jáun² ca³tsóh³ tsú² siáh³ ñí¹con² tsáu² ní¹juáh³ ha³ la³ cónh³ hnió³ tsú² cuh³. ¹²Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²cuh³ tsú² jáun² ca³la³ lah³ má³² né³, ca³záih³ siáh³ Jesús tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² la³ lá²:

—Cuá²jíehi¹ náh² chí² juoh¹ hi³ má²ziau³², hi³ jáun² tiá² lí¹ tsa³cuí³² hí¹ cú¹pih²¹.

¹³Ca³jíeh³ bíh¹ tsú², hi³ jáun² ca³cónh³² quia³tún³ m²tá² chí² juoh¹ hí³ ziau³ quioh²¹ hñá³ hí³ jáun². ¹⁴Hi³ jáun² jmí¹ ca³jíe³ jáun² tsá² tionh² hí³ hua³jueh³² hi³ ca³jmu³ jáun² Jesús né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Tson² bíh¹ cu³tí³, tsá² ní² bí¹ lánh³ *tí³² jé¹ Dió³², tsá² ca³tin¹ hi³ já³² ñí¹ hué²¹ lá².

¹⁵Tí³la³ Jesús né³ ca³li³tsin² hi³ tsá² hí³ jmí¹ má²hnió³ jau³ chí¹tson³, hi³ jmu³ tsú² hi³ lín³ dí² re²¹, hi³ jáun² ngau³ dí² la³ tí³ tsi³ máh³ hi³ ja³cuá² dí² cú² hnga² tán¹ ñí¹ jáun².

Jesús cuá¹ngi³² ñí¹ jmái²

(Mateo 14:22-33; Marcos 6:45-52)

¹⁶Hi³ jáun² jmí¹ má²ca³zi³² né³, ca³son² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús máh³ jáun² hi³ ja³tanh²¹ siáh³ tí³ can³² jmái². ¹⁷Jmí¹ má²zi³² lín³² bíh¹, hi³ tiá² jmí¹ má²jaunh³² yáh³ Jesús tsi³ máh³ jáun², hi³ jáun² taunh³ tsú² cú²jueh³² hñu³ mu² hi³ ca³han³ dí² tí³ jo²¹ jmái² hi³ chá¹tánh¹ tí³ juú² Capernaum. ¹⁸Tá¹la³ jmí¹ ná¹han³² tsú² jáun² jmái² né³, ca³cua³tsi³² chí³ tiá³ lín³² hi³ ca³la³ hi³ cáu³ ma³ cu³ tsin¹ jmí²miih²¹. ¹⁹Jmí¹

jmu¹ siáh³ hi³ jenh¹³ tsú² ñí¹ ca³táuh³ jmái¹. ⁵⁵ Quí¹ ngú³ quion²¹ jná¹³ bíh¹ lí³ hú¹tá¹ tí³tsóh³ má³², hi³ jmí²hán¹ jná¹³ né³ lí³ hú¹tá¹ tí³tsóh³ jmái² hi³ lí²cuoh² tsí³ tsú². ⁵⁶ Hi³ jáun² lí³ua³ jan² tsá² cúh² ngú³ quion²¹ jná¹³, jí³ hi³ hính²³ tsú² siáh³ jmí²hán¹ jná¹³, tsá² la³ hí³ bíh¹ má²ca²cunh³ quiúnh¹ jná¹³, hi³ jáun² jná¹³ né³ má²ca²cunh³ siáh³ quionh³ tsá² hí³. ⁵⁷ Quí¹ Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ dá², jan² Dió³² Tsá² juú²tsáun² bíh¹; hi³ jáun² jná¹³ né³ zian² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hí³ bíh¹. Hi³ jáun² la³ jáun² bí¹ siáh³ lí³, hi³ ní¹juáh³ tsá² lí³tú² lí³má³² jmí¹ tsí³ cun³quionh³ jná¹³, jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³ bíh¹ lí¹³ zian² tsú². ⁵⁸ Jná¹³ dá² hléh²³ hi³ ca³tí²¹ hí³ cuú²miih²¹ hi³ ja³ hñu³mi³cuú² bíh¹. Hí³ lá² tiá² lí³ yáh³ la³jmí¹ lí³ má³² hi³ ca³cúh² jáun² dí²hioh³ ñú²deh³ hnoh² jmí¹tin², hi³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³ cu³ jáun² ca³hiá² cá²tsan³ bíh¹ tsú²; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² cuh³ hí³ lá² má¹ná¹, lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹. ⁵⁹ Jesús ca³ma³ta² jái¹³ ní² hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos hi³ zeh² jáun² já¹ juú² Capernaum.

**Jái¹³ jmu² hi³ zian²
tsú² cun³ jmí¹hi³nio²**

⁶⁰ Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá² má²tsá²táunh¹ hí³ cu³hna²¹ Jesús jái¹³ ní² né³, jáun² juóun³² tsá² hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Já² juóuh³² lín³² bíh¹ jái¹³ hi³ má²lí²juáh³ tsú² ní²; jun³juáh¹³ hi³ tú¹ tsa¹³ jnoh¹ má¹tí²¹ yáh³ jái¹³ ní².

⁶¹ Tí³la³ Jesús né³ ca³lí³tsin² bíh¹ hi³ tsá² hí³ ná¹juónh²³ hi³ ná¹má²tsan² tsí³ ca³tí²¹ jái¹³ jáun², jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hí¹ má²ja³tsan² honh² hnoh² cun³quionh³ jái¹³ ní²? ⁶² ¿He³ la³ lí¹³ jaun³² ní¹juáh³ hi³ la³ ca³jien¹ náh² Jon² tsá²mi³cuóun² hi³ cuá¹uinh³² siáh³ tí³ ñí¹ jmí¹ cuá³ jmí¹tin²? ⁶³ Hnga² Jmí²chí³

joh¹ Dió³² bíh¹ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú²; quí¹ ha³ tiá² lin¹ ñí¹ jmu² ta²¹ yáh³ ngú³. Hi³ la³jí³² jái¹³ hi³ má²lí²hléh³ jná¹³ ní² né³, hie³² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ Jmí²chí³ hí³ bíh¹, jí³ hi³ ca³tí²¹ ha³ lánh³ lí¹³ zian² tsú² cu³tí³. ⁶⁴ Tí³la³ cun³ jáun² zian² bíh¹ ma³ jan² hnoh² hi³ tiá² má²nio² cáun² honh² náh².

La³ ní² ca³juáh³ Jesús quí¹ cun³ñí¹ hi³hliá² jmí¹ má²ñi³² bíh¹ tsú² la³ cun³ jmí¹tin² hin² tsánh² tiá² ta²¹ taunh³², hi³ hin² tsánh² tsa³jienh³ dí². ⁶⁵ Jáun² ca³juáh³ dí² siáh³ la³ lá²:

—Já² jáun² yáh³ má²lí²juáh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh² hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ já³² ñí¹con² jná¹³ ní¹juáh³ hi³ tiá² té³ hnga² Ñuh³² jná¹³.

⁶⁶ La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ juóun³² tsá² jmí¹ hain²¹ hi³ tí³ con² Jesús ca³jính³² hi³ tiú²uú² ca³ñi³táunh¹ yáh³ quionh³ dí².

⁶⁷ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³ngáih³ Jesús tán¹ quian³tun³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ ja³bí¹ hnoh² uá²jai³² hnáuh² cuá¹tánh¹?

⁶⁸ Tí³la³ Sí¹mu²¹ Pé¹ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³², ¿hin² dá² tí³ ñí¹con² lí¹³ tsáu¹³ jnoh¹? Quí¹ hnú² bíh¹ Tsá² quiánh¹ jái¹³ hi³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹ hi³ nio². ⁶⁹ Hi³ jnoh¹ né³ má²ca³táunh¹³ ta²¹, hi³ má²ca³lí³ né¹ jnoh¹ siáh³ hi³ hnú² bíh¹ lín³ nú² Tsá² chun¹ joh¹ Dió³².

⁷⁰ Jáun² né³ Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ huen² jná¹³ ca³quiánh³² hnoh² tán¹ quian³tun³ náh² dúh¹? Tí³la³ cun³ jáun² zian² bíh¹ jan² tsá² hláih¹ ja¹ quián¹³ hnoh² ní².

⁷¹ Jmí¹ ca³hléh³ jáun² Jesús jái¹³ ní² né³, ca³hléh³ tsú² hi³ ca³tin¹ Judas jon² Sí¹mu²¹, tsá² ja³ hí³ tí³ juú² Queriot bíh¹, quí¹hliá² Judas hí³ bíh¹ tsá² jienh³ Jesús, uá¹jinh¹ hí³ jmí¹ lín³ jan² tsá² quian³tun³ joh¹ tsú².

¿Hí¹ tsó³² dí² ñí¹ tíauh¹ tsá² judíos tsá² ná¹yanh³² ja¹ *tsá²cá²jo²¹ hi³ tsa³ma³tin² dí² tsá²cá²jo²¹ hí³ juáh^{13?} 36 ¿He³ dá² hnió³ juáh³ hi³ lí²juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: “Hnauh¹³ hnoh² jná¹³, tí³la³ tiá² chauh¹ yáh³ náh² jná¹³, quí¹ tiá² lí¹³ yáh³ hi³ cuá¹táunh¹ hnoh² ñí¹ ñí¹ñí²¹ jná¹³”?

Cua³ ñí¹ rá¹ngi³² jmái² hi³ jmu² hi³ cu³tí³ lí¹³ zian² tsú²

(Hechos 2:2-4)

37 Jáun² jmái¹ hi³ ná¹jueh³² jmái¹ jáun² né³, ca³náu² Jesús hi³ ca³hléh³ tiá³, ca³la³ hi³ chí²¹ tiú² mah¹ tiú² jan³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ zian² tsá² hí¹quién² tsí³, cuí¹ ja³hính² jmái² ñí¹con² jná¹³. 38 Quí¹ ñí¹con² tsá² má²taunh² ta²¹ jná¹³ lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ chí¹ñei³² bíh¹ jmí² cua³ hñu³ tsí³ tsú², jmái² hi³ jmu³ hi³ hú¹tá¹ cu³tí³ zian² tsú², la³ cun³ qui³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³².

39 Cun³quionh³ jái¹³ ní² ca³lí³hnió³ Jesús juáh³ hi³ né³bí¹ hen³ tsú² Jmí²chí³ Chun¹ la³jín³² tsá² taunh² dí² ta²¹; quí¹ tiá² hin² jmí¹ má²ca³hián¹³ yáh³ Jmí²chí³ Chun¹ jmí¹jáun², quí¹hliá² tiá² jmí¹ má²ca³lí³ lin¹ yáh³ hi³ quien² Jesús jmí¹jáun².

Ca³ta³ná¹tsoh³ ja¹ quioh²¹ tsáu²

40 Jmí¹ ca³nái³² ma³ jan² tsá² jmí¹ tionh¹ ja¹ tsá² juóun³² hí³ jái¹³ ní² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Tson² bíh¹ cu³tí³ tsá² ní² lín³ *tí³² jè¹ Dió³² tsá² qui³ ca³tí²¹ já³².

41 Hi³ ma³ jan² tsáu² né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá² ní² bíh¹ Tsá² lín³ Cristo.

Tí³la³ ma³ jan² siáh³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Tiá² tson² yáh³, quí¹ ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² hi³ tí³ hué¹³ Galilea lí¹ já²¹ tiá³ Tsá² lín³ Cristo? 42 Quí¹ ñí¹ Sí² rá¹juáh³, hi³ Cristo ca³tí²¹ lín¹³ jan² Tsá² jón²zíf¹

jón²cho¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ bíh¹, hi³ já¹ juú² Belén ñí¹ ca³lí³zian² hnga² hla¹ Dá²vi²¹ bíh¹ lí³zian² tsú² siáh³ uá²jai³².

43 Hi³ jáun² né³, la³ ní² bíh¹ lí³ hi³ ca³ta³ná¹tsoh³ tsáu² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jesús. 44 Ma³ jan² tsáu² jmí¹ hnió³ hi³ jan³ dí² tson³, tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³tia³ tsí³ hi³ tie³ cuo².

Tsá² ná¹ñí¹ tiá² ta²¹ tanh² yáh³ Jesús

45 Jáun² né³, ja³tanh²¹ bíh¹ siáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáu² tí³ ñí¹ tionh¹ tsá² fariseos quionh³ tsá² ná¹lín³ mí³jmú³, jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngáih³ tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² tiá² lí²jan³² náh² tsú²?

46 Hi³ jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ tsú² hí³ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—¿Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² má²ca³hléh³ la³jmí¹ hleh³² tsá² ó³²!

47 Jáun² tsá² fariseos ca³juáh³ siáh³:

—¿Hí¹ ja³bí¹ hnoh² uá²jai³² má²ca³lí³can² náh²? 48 ¿Hí¹ zian² ma³ jan² tsá² chín¹ joh² dí², jí³ lí³ua³ jan² jnoh¹ tsá² fariseos hi³ má²ca³hín¹³ jè¹ tsá² hí³ dúh¹? 49 Tí³la³ tsá² tiá² ná¹cuoh² ó³² lei²¹ má¹ná¹, má²ca³tin¹ tsa³tánh¹ quiu³juóu³² bíh¹.

50 Jáun² Nicodemo, jan² tsá² lín³ fariseo quionh³ tsú², tsá² ca³ñí¹jien¹³ hí³ Jesús cáun² já¹nié² ca³juáh³ la³ lá²:

51 —¿Haun¹³ juáh¹³ ñí¹ lei²¹ quiú¹³ dí² rá¹juáh³ hi³ tiá² ca³ta¹ yáh³ dí² hi³ cáun² lí¹ má¹tson¹³ dí² jan² tsáu² ta³ tiá² lin¹ jú¹ tson² má²lí²cán¹³ dí² quioh²¹ tsú²?

52 Hi³ jáun² tsá² ñí¹ hná¹ jáun² né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—¿Hí¹ tsá² Galilea hniu³² uá²jai³² dúh¹? Sá¹ní² dúh¹ hí³ ñí¹ Sí², hi³ jáun² má¹jáun² jieh²¹ nú² hi³ hí¹ jan² yáh³ tsá² lín³ tí³² jè¹ Dió³² tiá² cuá²han³ tí³ hué¹³ Galilea.

53 [Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsú² já¹tanh²¹ cú²jueh³² hñú¹³.

Tsá²mi³ tsá² juón¹

8 Hi³ jáun² né³, jmí¹ lí²¹ jáun² ngau³ Jesús ti³ máh³ Olivos. ²Hi³ jáun² jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³ cuanh³ hú²niéi² ta³ ná¹juán³² hñu³ cuáh³² chín¹. Jmí¹jáun² né³ ca³cuú² ca³ngih³² ca³la³ jín³² tsáu² cu³ jéin³ ñí¹ zenh¹ tsú², hi³ jáun² ca³cuá³ dí², hi³ ca³ma³liáu³² hi³ má²tín² tsá² hí³.

³Jmí¹jáun² cua³taunh²¹ tsá² ná¹lín³ tí³² liei²¹ quionh³ tsá² *fariseos, hi³ ná¹jan² jan² tsá²mi³ tsá² ca³ñí¹zianh¹³ dí² ñí¹ jmí¹ cuá¹jmu² tso³. Jáun² ca³zinh³ dí² ja¹ quioh²¹ tsá² tionh² hí³ ta³ ñí¹ Jesús; ⁴hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² Tí³², tsá²mi³ lá² má²ca³jáun³ jnoh¹ ñí¹ jmí¹ cuá¹jmu² tso³. ⁵Né³² né³, ñí¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés jmu² héih³² ñí¹con² jnoh¹ hi³ hniáuh³² jngih¹³ jnoh¹ tsá²mi³ la³ nř² hi³ jlan¹ jnoh¹ quín¹. ¿Hi³ hnú² né³, he³ lánh³ juáh³ nú²?

⁶La³ nř² ca³juáh³ tsá² hí³ quí¹ hi³ ca³lí³hnió³ tsú² hi³ ca³ hi³ lan³ Jesús, hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ chá³² dí² tsáu¹³ tsú². Tí³la³ Jesús má²ná¹, ca³cuá³ cuá¹hin³ hi³ cuá¹jmu² cú²jueh³² huéh³ ja¹ hliáu² cun³quionh³ zeih²¹ cuo². ⁷Tí³la³ la³ má²ná¹nga² jáun² bíh¹ tsá² hí³ la³ jáun², hi³ jáun² Jesús ca³jmu³ zenh² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh², lí³ua³ jan² tsá² tiá² tso³ ren² náh², tiáu² náh² cá² mái³ quín¹ la³ñí¹ hi³ jnah²¹ tsá²mi³ lá².

⁸Jmí¹jáun² ca³cuá³ siáh³ cuá¹hin³ hi³ ca³jmu³ siáh³ huéh³ ja¹ hliáu². ⁹Tí³la³ jmí¹ ca³nái³² tsá² hí³ jái¹³ nř² né³, ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ ca³huén² cheih³², [quí¹hliá² ca³lí³lieih²¹ tsí³ hi³ la³ ná¹ren² bíh¹ uá²;jái³² tso³ hmóu³²]; tsá² má²lieih²¹ tín² ca³ma³liáu³² hi³ huen³², hi³ jáun² jmí¹ má²ca³huén² tsú² jáun² la³jín³² né³, hnga² bíh¹ Jesús ca³ta³cua¹³ quionh³ tsá²mi³ hí³. ¹⁰Hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² ca³náu² Jesús, [hi³ ca³jé³ hi³ tiú²uú² hin² zian² yáh³, jí³²la³ hnga² tsá²mi³

bíh¹ jéi³²lí¹ cuá³,] hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá²mi³ hí³ la³ lá²:

—Hnú² tsá²mi³, ¿né² dá² tsá² jmí¹ cha³² tsáuh³ hnú²? ¿Hí¹ hí¹ jan² uá¹ tiú²uú² hin² lí²ra³tsa² hnú² héih³²?

¹¹Jáun² tsá²mi³ né³ ca³ngái³:

—Ján¹han²¹ Tí³², hí¹ jan² yáh³.

Hi³ jáun² Jesús né³ ca³juáh³ siáh³:

—Sa³jun³ jná¹³ yáh³ rá¹tsa² ná¹ héih³²; né³² né³, cuánh², ha³ lí²uú² cua³jmu³ siáh³ tso³.]

Jesús lín³ joh¹ sí² ñí¹con² ca³la³ jín³² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³

¹²Jesús ca³liéinh³² siáh³ tsáu² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ joh¹ sí² ñí¹con² tsá² zian² hngá¹máh³ lá²; hi³ ní¹juáh³ tsá² ja³² cu³hna³² jná¹³ né³, hi³ jáun² hí¹ cónh³ yáh³ tiá² ngí³² tsú² ñí¹ lí³ já¹niéi², quí¹ lí³ zia³² bíh¹ joh¹ ñí¹con² tsú² hi³ jmu³ hi³ cu³tí³ lí¹³ zian² tsú².

¹³Jáun² tsá² fariseos ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² dá² cáun² lí¹ cueh³² jú¹ tson² quián¹³ huen² bíh¹, tiá² lí¹³ yáh³ hi³ lí³ tson² jeh² hnú² nř².

¹⁴Jmí¹jáun² ca³ngái³ Jesús:

—Quien² bíh¹ jú¹ tson² hi³ zih²³ jná¹³ lá², uá¹jinh¹ huen² bíh¹ jná¹³ zih²³ jú¹ tson² lá². Quí¹ jná¹³ bíh¹ ño¹ hi³ ha³ jinh¹ ja³ ná¹ hi³ ha³ jinh¹ ñih²¹ ná¹ siáh³; tí³la³ hnoh² né³ tiá² ñíh¹ yáh³ nánh² ha³ jinh¹ ja³ jná¹³ hi³ ha³ jinh¹ ñih²¹ jná¹³ siáh³. ¹⁵Quí¹ hnoh² dá² ra³tsih³² nánh² héih³² la³ cun³ qui³ jmu² tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá² bíh¹. Tí³la³ jná¹³ má²ná¹, hí¹ jan² yáh³ tsáu² tiá² ra³tsi³² jná¹³ héih³² la³ jáun² ñí¹con²; ¹⁶tí³la³ ní¹juáh³ hi³ ra³tsi³² jná¹³ héih³², rá²tsi³² jná¹³ cú²tso² bíh¹, quí¹ jun³juáh¹³ huen² yáh³ jná¹³ ra³tsi³² héih³², quí¹ Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ bíh¹ rá²tsi³² héih³² cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³. ¹⁷Há¹ jun³juáh¹³ ñí¹ liei²¹ quián¹³ hnoh² rá¹juáh³ hi³ ní¹juáh³ ná¹lí³ gon³ tsá² nau³² jái¹³ hi³ juáh³ cá²ren² tán¹, jáun² bí¹ hniáuh³² táunh¹³ dí² ta²¹.

18 Né³² né³, huen² bíh¹ jná¹³ lín³ ná¹ jan² tsá² nau³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ ná¹ huen², hi³ jáun² Ńuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ né³ lín³ siáh³ cónh³¹ jan² tsá² nau³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ ná¹.

19 Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³ la³ lá²:
—¿Jinh¹ dá² cuá³ ñeh² hnú² dúh¹?

Jáun² Jesús né³ ca³ngái³:

—Ha³ tiá² cuóu³² yáh³ hnoh² jná¹³, hi³ sa³jun³ cuóun³² yáh³ náh² Ńuh³² jná¹³ siáh³; qui¹ sá¹jmí¹ hi³ cuóu³² náh² jná¹³ dúh¹, hi³ jáun² jmí¹ má²cuóun³² bíh¹ náh² siáh³ Ńuh³² jná¹³.

20 Jesús ca³hleh³ jái¹³ ní² tá¹la³ jmí¹ dí¹má²tin² tsáu² hñu³ cuáh³² chín¹, ní¹ jmí¹ ná¹táun³ jáun² cuó² ní¹ toh² tsáu² quie³. Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³ma³tsau¹³ tsú², qui¹hliá² tiá² jmí¹ má²ca²chó³² yáh³ jmái¹ quioh²¹ tsú².

**Tsá² tiá² lí¹³ tsa³tiánh²
ní¹ tsa³cuá² Jesús**

21 Jesús ca³juáh³ siáh³ cónh³ la³ lá²:

—Jná¹³ dá² ñih²¹ bíh¹, hi³ jáun² má¹jáun² né³ hñauh¹³ náh² jná¹³, tí³la³ hnoh² né³ hiá¹ tsán¹³ bíh¹ náh² ta³ ná¹quiánh¹ náh² jáun² tso³ quián¹³; qui¹ ní¹ ñih²¹ jná¹³ jáun² dá², ha³ tiá² lí¹³ yáh³ cuá¹tianh³ hnoh².

22 Hi³ jáun² tsá² *judíos tsá² ná¹ní¹ hí³ né³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ jngíh³² tsú² hnga² juáh¹³ hi³ jáun² sa³ la³ ní² yáh³ juáh³ tsú² hi³ tiá² lí¹³ tsáu¹³ jnoh¹ ní¹ tsánh²¹ dí²?

23 Jáun² ca³záih³ siáh³ Jesús tsá² hí³ la³ lá²:

—Tí³ la³ hué³² lá² bíh¹ hín¹³ hnoh², tí³la³ jná¹³ né³, hín¹³ ná¹ tí³ hñu³mí³cuú² bíh¹. Hnoh² dá² cáun² zian² náh² la³ cun³ tin² honh² náh² hmóu³² bíh¹; tí³la³ jná¹³ né³, ha³ tiá² zian² yáh³ jná¹³ la³ cun³ tin² tsin³² huen². 24 Hi³ jáun² bíh¹ lí²juáh³² jná¹³ hi³ hnoh² hiá¹ tsán¹³ náh² ta³ ná¹quiánh¹ náh² jáun² tso³ quián¹³; qui¹ ní¹juáh³ tiá² táunh²³ yáh³ hnoh² ta²¹ hi³ jná¹³ bíh¹ la³², hi³ jáun² dá² hiá¹

tsán¹³ bíh¹ hnoh² ta³ ná¹quiánh¹ la³ jáun² tso³ quián¹³.

25 Hi³ tsá² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hín² dá² tsánh² hnú²?

Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—La³ ní¹ tín² nga² jná¹³, ¿hí¹ lí³ quien² hi³ juoh²¹ dí² hliáun³ jái¹³ quiúnh¹ tsá² la³ hnoh² dúh¹? 26 Qui¹ zia³² bí¹ siáh³ hliáun³ lín³² jái¹³ hi³ jmí¹ lí³ juah²¹ jná¹³ hi³ ca³tin¹ hnoh², jí³ hi³ jmí¹ cué²¹ jái¹³ hi³ rá¹tsa² jná¹³ hnoh² héih³². Tí³la³ Tsá² ca³ze³ jná¹³ má¹ná¹, jú¹ tson² bíh¹ hleh³²; hi³ jáun² né³, jái¹³ jáun² bíh¹ juo³ jná¹³ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², la³ cun³ jái¹³ hi³ má²ca²nái³² jná¹³ hi³ hleh³² hí³ bíh¹.

27 Tí³la³ tsá² hí³ tiá² ca³ngí¹³ yáh³ hi³ Jesús hleh³² hi³ ca³tin¹ Jméi² bíh¹. 28 Hi³ cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Ní¹ má¹ca³ziau³ náh² jná¹³ Tsá² lín³ ná¹ Jon² tsá²mí³cuóun² chí³cuú², jáun² má¹jáun² bíh¹ má²lí³ ñih¹³ náh² hi³ tson² bíh¹ jná¹³ la³², hi³ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ jmu² jná¹³ cun³quionh³ hi³ cháunh²³ chin³² huen², ní¹ jí²¹la³ tí³ hfe²³ jná¹³ hnoh² la³ cun³ hi³ má²ca³ma³ta² Ńuh³² bíh¹ ná¹. 29 Qui¹ Tsá² ca³ze³ jná¹³ zenh² bíh¹ quiúnh¹ jná¹³; tiá² huen² jná¹³ má²ca³zeh³ yáh³ tsú², qui¹ jmái¹ ca³la³ jí³² bíh¹ jmu² jná¹³ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ tsú².

30 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jái¹³ ní² né³, juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ca³taunh² ta²¹.

**Tsá² ná¹lín³ jon² Dió³² jí³ tsá²
má²ca²taun³ hi³ jmu² tso³**

31 Jmí¹jáun² ca³záih³ Jesús tsá² judíos tsá² má²ca³hín¹³ hí³ ca³lá² jè¹ tsú² la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hi³ cu³tí¹³ zánh¹³ hnoh² tiá³ la³ cun³ jái¹³ hi³ juanh³² jná¹³, hi³ jáun² bíh¹ hú¹tá¹ cu³tí³ má²lín³ náh² tsá² hain²¹ tí³ con² jná¹³, 32 hi³ jáun² lí³ cuin² náh² jú¹ tson², hi³ jáun² jú¹ tson² jáun² né³ lí¹³ líáu³².

33 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—Tsá² jón²zǎh¹ jón²cho¹ hla¹
Há²bran²¹ bíh¹ jnoh¹, hi³ hí¹ cónh³ yáh³
tiá² má²ca³lín³ jnoh¹ *tsá² má²dí¹hlánh¹
ní¹con² hí¹ jan² tsáú². ¿Lánh³ bí¹ rón³²
sa³ hnú² ya³ juáh³ hi³ jnoh¹ lí¹³ liáu³?

³⁴ Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³
la³jín³² tsá² jmu² tso³ bíh¹ lín³ tsá²
má²dí¹hlánh¹ ní¹con² tso³. ³⁵ Hi³ jan² tsá²
má²dí¹hlánh¹ né³, cónh³ tiá² lí¹³ bíh¹
lín³ hú¹tá¹ jan² tsá² hñú¹³ tsú², tí³la³
jon² tsá² hñú¹³ má¹ná¹, tiú²nio² bíh¹
lín³ jan² tsá² hñú¹³ tsú². ³⁶ Hi³ jáun²
né³, ní¹juáh³ Tsá² qui³ lín³ hí³ Jon²
tsú² la³ liáu³² hnoh², jáun² hú¹tá¹ cu³tí³
liáu³ bíh¹ hnoh². ³⁷ Má²ño¹ bíh¹ jná¹³
hi³ hnoh² lín³ náh² tsá² jón²zǎh¹ jón²cho¹
hla¹ Há²bran²¹; tí³la³ uá¹ jáun² la³ jáun²
né³, cu³ jáun² hnáuh² bíh¹ náh² jngah¹³
jnë¹³, qui¹ tiá² chau³² yáh³ jě² jná¹³ la³
tí³ hñú³ honh² náh². ³⁸ Jná¹³ dá² hléh²³
la³ cun³ hi³ má²ca³híe³ Ñuh³² bíh¹, jáun²
ja³bí¹ hnoh² siáh³ jmu³² la³ cun³ hi³
má²ca³híe³ ñeh².

³⁹ Jáun² tsá² hi³ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—¡Hla¹ Há²bran²¹ bíh¹ jméi² dí¹hio³
ñú¹deh³ jnoh¹!

Tí³la³ Jesús né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ hi³
jon²zǎh¹ tsá² hí³ hnoh², jáun² jmí¹
hniáuh²¹ bíh¹ hi³ jmóuh¹ hnoh² la³ cun³
hi³ ca³jmú³ tsá² hí³. ⁴⁰ Tí³la³ cun³ jáun²
hnáuh² bíh¹ hnoh² jngah¹³ jná¹³, uá¹jinh¹
má²lí²juo³ ná¹ hnoh² jú¹ tson² la³ cun³
rón³² hi³ ca³híe³ jná¹³ Dió³². Tí³la³ ¡hí¹
cónh³ yáh³ tiá² ca³jmú³ hla¹ Há²bran²¹
la³ ní² má¹ná¹! ⁴¹ Qui¹ hnoh² dá² jmóuh¹
náh² la³jmí¹ jmu² hnga² ñeh² bíh¹ náh².

Jáun² tsá² hi³ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ dún² lí¹ zian² yáh³ jnoh¹,
jan² tán¹ bíh¹ Dió³² Jméi² jnoh¹ zian².

⁴² Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús
la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ hi³ tson² bíh¹ hi³ Dió³² ñeh²
hnoh², jáun² jmí¹ má¹hnau¹ bíh¹ hnoh²
jnë¹³ dúh¹, qui¹ jná¹³ bíh¹ jan² Tsá²

ja³ ní¹con² Dió³², hi³ jáun² lá² zenh²
ná¹ ta³ máh¹ hnoh². Qui¹ jun³juáh¹³
lí¹ ca³cháunh¹³ tsin³² huen² yáh³ jná¹³
hi³ ja³ ná¹, qui¹ tí³la³ Dió³² bíh¹ ca³ze³
jnë¹³. ⁴³ Jáun² né³, ¿he³ láih³² sa³ tiá²
ngí²³ hnoh² la³ cun³ hi³ juah³² jné¹³
juáh¹³? Qui¹ cun³ní¹ hi³ tiá² tion²³ hnoh²
honh² hi³ náih¹ jú¹ chú³² hi³ hléh²³ lá²
jnë¹³ yáh³. ⁴⁴ Qui¹ tsá² hláinh¹ bíh¹ ñeh²
hnoh²; hi³ jáun² la³ cun³ hi³ dí¹quiaunh²¹
tsí³ hí³ bíh¹ hnáuh² hnoh² jmúh¹³. Qui¹
qui³ cónh³ jan² tsá² jngih² tsáú² bíh¹ tsá²
hláinh¹ ca³la³ cun³ jmí¹ ca³lí³liau³; hí¹
cónh³ yáh³ tiá² jmu² tsú² la³ cun³ lí³
jú¹ tson², qui¹ tiá² jú¹ tson² hu²¹ yáh³
hñú³ tsí³ tsú². Hi³ jáun² ní¹ má¹ca³hléh³
tsú² jú¹ tí¹jái², cáun² hleh³² tsú² la³ cun³
rón³² lín³ bíh¹; qui¹ qui³ cónh³ hí³ bíh¹
jan² tsá² tí¹ jáin², hi³ jáun² hí³ bíh¹
lín³ mí¹ziah²¹ jú¹ tí¹jái². ⁴⁵ Tí³la³ cun³ní¹
hi³ jná¹³ hléh²³ jú¹ tson² né³, hi³ jáun²
tiá² ta²¹ táunh²³ yáh³ hnoh². ⁴⁶ ¿Hin²
tsánh² lí³ua³ jan² hnoh² lí¹³ má¹nia¹³
náh² cáun² tso³ quion²¹ jná¹³ juáh¹³?
Né³² né³, ní¹juáh³ jú¹ tson² bíh¹ la³
hléh²³ jné¹³, jáun² ¿he³ láih³² sa³ tiá²
ta²¹ táunh²³ yáh³ hnoh²? ⁴⁷ Qui¹ ní¹juáh³
tsá² tionh² jo³cuo² Dió³², jáun² tsá² la³
hí³ náí³² bíh¹ jáí¹³ quioh²¹ Dió³², tí³la³
hnoh² má¹ná¹ tiá² hnáuh² yáh³ hnoh²
náih¹, qui¹ jun³juáh¹³ tsá² joh¹ Dió³² yáh³
hnoh².

**Jmí¹ má²zian² bíh¹ Cristo jmí¹ ñeh²
bíh¹ hi³ lí³zian² hla¹ Há²bran²¹**

⁴⁸ Hi³ jáun² tsá² judíos hí³ ca³juáh³ la³
lá²:

—Tson² bí¹ la³ má²ca³juáh¹³ jnoh¹
jáun² hi³ jan² tsá² lín¹ tsá² Samaria bíh¹
hnú², hi³ ján³ nú² siáh³ jan² jmí²chí³
hláinh¹.

⁴⁹ Jáun² Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—Hí¹ jan² yáh³ jmí²chí³ hláinh¹ tiá²
ján³ jné¹³. Jné¹³ dá² ma³quien¹³ ná¹
Ñuh³² bíh¹; tí³la³ hnoh² né³, huen³ cu³tí¹³
bíh¹ jné¹³ jmu³² hnoh². ⁵⁰ Jun³juáh¹³

hi³ dí¹quian¹ yáh³ jná¹³ hi³ ma³quien² tsáu²; tí³la³ zian² jan² Tsá² hnió³ bíh¹ hi³ lí³ quien² jná¹³, hi³ Tsá² hí³ né³ rá²tsin² héih³² tsá² hau² jná¹³. 51 Jú¹ tson² bí¹ juo³ jná¹³ hnoh², hi³ ní¹juáh³ tsá² cán²³ re² la³ cun³ jái¹³ hi³ juah³² jná¹³, jmí¹líh³ bíh¹ tiá² jún³ tsú².

52 Hi³ jáun² tsá² judíos hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ta³né³² tí³ jlánh¹ cáun² má²nio² bíh¹ tsí³ jnoh¹ hi³ tson² bíh¹ ján³ hnú² jmí²chí³ hláinh¹. Quí¹ jun³ bíh¹ hla¹ Há²bran²¹ la³ má²quionh³ la³ jín³² tsá² ca³lin³ *tí³² jē¹ Dió³², tí³la³ hnú² né³ juáh³: “Ní¹juáh³ tsá² cán²³ re² la³ cun³ jái¹³ hi³ juah³² jná¹³, jmí¹líh³ bíh¹ tiá² jún³”. 53 ¿Hí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² hnú² la³ cónh³ bíh¹ hla¹ Há²bran²¹ jméi² dí¹hio³ nū¹deh³ jnoh¹? Quí¹ hí³ dá² jun³ bíh¹, hi³ ca³tsan³ bí¹ siáh³ tsá² ca³lin³ tí³² jē¹ Dió³². ¿Hin² ma³ dá² tsánh² hnú² dúh¹?

54 Jáun² Jesús ca³ngái³ siáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ jná¹³ la³ ma³quien¹³ ná¹ huen², hi³ jáun² tiá² lin¹ ní¹ lí³ quien² hí¹ cáun² yáh³ hi³ jáun². Tí³la³ Nuh³² bíh¹ jná¹³ jmu² quien² jná¹³, Tsá² juáh³ hnoh² hí³ hi³ lín³ Dió³² Juóuh³² náh². 55 Tí³la³ tiá² má²ca³lí³ cuóun³² yáh³ hnoh² tsú² má¹ná¹. Jná¹³ bíh¹ ján¹ tson² cuóun³² tsú²; hi³ sá¹jmí¹ hi³ juanh²¹ jná¹³ hi³ tiá² cuóun³² ná¹ tsú², jáun² la³ jáun² má²lín³ jná¹³ jan² tsá² tí¹ jáin² la³ hnoh² bíh¹. Tí³la³ hú¹tá¹ tson² bíh¹ cuóun³² jná¹³ tsú² má¹ná¹, jí³ hi³ ma³ti²¹ jná¹³ siáh³ la³ jí³² hi³ juáh³ tsú². 56 Hla¹ Há²bran²¹ dí²hio³ nū²deh³ hnoh² hí³ ca³lí³ tsah³ lín³² quí¹hliá² jé³ jmái¹ hi³ cuán¹³ jná¹³; ca³jé³ bí¹ tsú², hi³ jáun² ca³lí³ hiún² lín³² tsí³.

57 Jmí¹jáun² ca³juáh³ siáh³ tsá² judíos hí³ la³ lá² ní¹con² Jesús:

—¡Ca³la³ hí¹juáh³ tu³la³quia³ mii² yáh³ tiá² má²hún¹ hnú², sa³ hnú² yáh³ jlánh¹ juáh³ hi³ ca³jien¹ máh³ hnú² hla¹ Há²bran²¹!

58 Jáun² Jesús ca³záih³ siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí¹³ bíh¹ la³² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ la³ cun³ jmí¹ ñeh² bí¹ hi³ lí³zian² hla¹ Há²bran²¹ máh³, jmí¹ má²zian² bíh¹ jná¹³.

59 Hi³ jáun² tsá² hí³ ca³can³ quín¹ hi³ jnah³ Jesús; tí³la³ Jesús, ha³ tiú²uú² ca³jnia³ yáh³, jáun² cua³han³ hñu³ cuáh³² chin¹ [hí³ ca³nga² ja¹ ñí¹ tionh¹ tsá² hí³], hi³ ngah³.

**Jesús jmah²³ jan² tsá² qui³
má²ten³ jmí¹ ca³lí³zian²**

9 Hi³ jáun² né³, tá¹la³ hí¹hún¹ jáun² Jesús jui³² hi³ má²cuá²han³ cuáh³², ca³jien³² dí² jan² tsá²ñuh² qui³ má²te³ ní¹ la³ cun³ jmí¹ ca³lí³zian². 2 Hi³ jáun² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² tsú² né³, ca³ngái³ ní¹con² dí² hi³ ca³juáh³:

—Tí³², ¿he³ láih³² sa³ ten³ yáh³ tsá²ñuh² ní² ca³lí³zian²? ¿Hí¹ cun³ñí¹ hi³ tsáu¹³ jméi² mí¹ziú¹³ tsú² juáh¹³, ho³ cun³ñí¹ hi³ tsáu¹³ hnga² uá¹?

3 Jáun² Jesús né³ ca³ngái³:

—Jun³juáh¹³ tsáu¹³ hnga² yáh³ tsú² hi³ ten³, hi³ sa³jun³ tsáu¹³ jméi² mí¹ziú¹³ tsú² siáh³; la³ ní² dá² ca³lí³ hi³ jáun² lí³jnia² he³ tin² Dió³² jmu³ bíh¹. 4 Hniáuh³² bíh¹ jmú¹³ dí² tá¹³ Tsá² ca³ze³ jná¹³ tá¹la³ jniá³, quí¹ ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³zi³², jáun² hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin² lí³ jmu³ ta²¹. 5 Quí¹ tá¹la³ cuon¹ jná¹³ lá² hngá¹máh³ lá², lín³ jná¹³ joh¹ sí² quioh²¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá².

6 Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²juáh³ Jesús la³ ní² né³, ca³hñe³ hué³², hi³ ca³jmú³ cú¹píh²¹ jen² quionh³ mí¹héh³² quioh²¹, hi³ jáun² ca³yóh³ dí² mí¹ñí¹ tsá² ten³ hí³. 7 Jáun² la³juí³² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Cua³², cuá²ráin² máh¹ tí³ ní¹ nio¹ jmí²táu² jmái² Siloé (hí³ hnió³ juáh³ “Tsá² zéin¹”).

Jáun² ngau³ bíh¹ tsá² ten³ hí³ hi³ ca³ñí¹ráin¹³ ní¹ ní¹ jáun², hi³ jáun²

né³ jmí¹ cá¹jính²¹ jáun² má²jniá³ ní¹.
 8 Hi³ jáun² tsá² cuu³ tsá² jéin³ hñú¹³
 tsú² ca³juu³ ca³hlénh³, la³ má²quionh³
 tsá² jmí¹ má²ca³jie³² hí³ hí³ lí¹ mi³²
 tsú² cú¹dáin³ ní¹con² tsáú² jmí¹tin², hí³
 ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ tsá² ní² tsá² jmí¹
 cua³² ní¹ jáun² hí³ jmí¹ mi³² cú¹dáin³
 jmí¹tin² juáh¹³?

9 Jáun² ma³ jan² tsáú² ca³juáh³:

—Ján³, tsá² hí³ bí¹ ní³².

Hi³ ma³ jan² né³ ca³juáh³ siáh³:

—Ján¹han²¹, jun³juáh¹³ tsá² hí³ yáh³
 ní³², uá¹jinh¹ jniá³ la³ jáun².

Ti³la³ hnga² tsú² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Ján³, jná¹³ bí¹ hí³.

10 Jmí¹jáun² né³, ca³ngáih³ dí² tiáunh¹
 la³ lá²:

—¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² ca³niá³ máh¹
 nú² hí³ jáun² má²lí²³ jie¹ nú² ta³né³²?

11 Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³, hí³
 ca³juáh³:

—Tsá²ñuh² Tsá² jmái² hí³ Jesús bíh¹
 lí²jmú³ jen², hí³ jáun² lí²yóh³ tsú² m¹ni³²
 jná¹³, jáun² lí²juáh³ la³ lá²: “Cua³² tí³
 ní¹ nio¹ jmí²táú² jmái² Siloé, ní¹ jáun²
 cuá²ráin² máh¹”. Jáun² cuá²nei¹ jná¹³,
 hí³ jáun² jmí¹ má²lí²ráin³² jná¹³ jáun²
 m¹ni³² né³, ca³niá³ bíh¹ hí³ ca³lí³ jie¹
 jná¹³.

12 Hi³ jáun² ca³ngái³ siáh³ tsáú²
 ní¹con² tsá² jmí¹ ten³ hí³ la³ lá²:

—¿Né² dá² tsá² hí³ né³?

Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ né³ ca³juáh³:

—Tiá² ño¹ nia²¹.

**Tsá² fariseos qui² nga² jái¹³
 ní¹con² tsá² jmí¹ ten³ hí³**

13 Jmí¹jáun² ca³ní¹jan² tsú² tsá² jmí¹
 ten³ hí³ tí³ ní¹con² tsá² *fariseos; 14 qui¹
 *jmái¹ nio² tie³ bíh¹ jaun³² jmí¹ ca³jmú³
 Jesús jen² hí³ ca³jñéi³ m¹ni¹ tsá² jmí¹
 ten³ hí³, hí³ jáun² lan³. 15 Jáun² tsá²
 fariseos né³, ca³ngái³ siáh³ ní¹con² tsá²
 hí³ hí³ he³ lánh³ rón³² ca³niá³ m¹ni¹, hí³

jáun² má²jie³². Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsá²
 jmí¹ ten³ hí³ la³ lá²:

—Jen² bíh¹ lí²jñéi³ tsú² m¹ni³² jná¹³,
 hí³ jáun² lí²ráin³² jná¹³, hí³ jáun² bíh¹
 má²jniá³ m¹ni³² jná¹³ ta³né³².

16 Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³ ma³
 jan² tsá² fariseos la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ tsá² ja³ ní¹con² Dió³²
 yáh³ tsá²ñuh² tsá² lí²jmú³ hí³ ní², qui¹
 jáun² sa³ tiá² ta²¹ tanh² yáh³ tsú² jmái¹
 nio² tie³.

Ti³la³ ma³ jan² tsá² fariseos hí³ né³
 ca³juáh³:

—¿He³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ jmu³ tsú² lí²¹
 hí³ lí³ hua³jueh³² ní², ní¹juáh³ jan² tsá²
 ren² tso³ bí¹ lánh³?

Jáun² la³ ní² bíh¹ lí³ hí³ ca³ta³ná¹tsoh³
 ja¹ quioh²¹ tsú² hmóu³². 17 Hi³ jáun²
 ca³ngáih³ tsú² siáh³ tsá² jmí¹ ten³ hí³ la³
 lá²:

—Hi³ hñú² né³, ¿he³ lánh³ juáh³ nú²
 hí³ ca³tin¹ tsá²ñuh² tsá² lí²niá³² hí³
 m¹máh¹ nú²?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jná¹³ len³ hí³ tsá² hí³ bíh¹ lín³ jan²
 *tí³² je¹ Dió³².

18 Jáun² tsá² *judíos tsá² ná¹ní¹ tiá²
 ta²¹ ca³taunh³ yáh³ hí³ tson² jmí¹ ten³
 tsá² hí³, hí³ né³² né³ má²ca³niá³ ní¹;
 ca³la³ ní¹ ca³teh³ dí² jméi² m¹ziú¹³ tsá²
 hí³, 19 hí³ ca³ngáih³ dí² la³ lá²:

—¿Hi¹ tsá² lá² jónh³² hnoh², tsá²
 juáh³ hnoh² hí³ má²ten³ jmí¹ ca³lí³zian²?
 ¿Ha³ lánh³ rón³² má²ca³niá³ m¹ni¹ tsú²
 ta³né³² né³?

20 Jáun² jméi² m¹ziú¹³ tsá² hí³
 ca³ngái³ la³ lá²:

—Né¹ bíh¹ jnoh¹ hí³ jon² jnoh¹ tsá²
 ní², hí³ tson² bíh¹ má²ten³ tsú² jmí¹
 ca³lí³zian²; 21 tí³la³ tiá² né¹ jnoh¹ má¹ná¹
 he³ lánh³ rón³² lí³ hí³ má²ca³niá³ m¹ni¹
 tsú² ta³né³², hí³ sa³jun³ né¹ jnoh¹ siáh³
 hin² tsánh² lí²jmú³ hí³ ca³niá³ m¹ni¹
 tsú². Ngáih³ dúh¹ tsú² hnga² neh²¹; qui¹
 tsá² má²hún¹ tsí³ bíh¹ ní³², hí³ jáun²

hnga² bíh¹ tsú² má²lí¹³ cué³² jú¹ tson² ní¹con² hnoh².

²²La³ ní² ca³juáh³ jméi² mí¹ziú¹³ tsú² quí¹ cun³ní¹ hí³hliá² jmí¹ juénh², quí¹hliá² tsá² judíos tsá² ná¹ní¹ jmí¹ má²ca³jmú³ cá²hon³ hí³ chin¹³ dí² cuáh³² lí³ua³ jan² tsá² juáh³ hí³ tson² bíh¹ Jesús lín³ Cristo. ²³Hí³ jáun² bíh¹ la³ ní² ca³juáh³ jméi² mí¹ziú¹³ tsá² hí³: “Ngáih³ dúh¹ tsú² hnga² neh²¹, quí¹ tsá² má²hún¹ tsí³ bíh¹ ní³²”.

²⁴Jáun² tsá² ná¹ní¹ hí³ ní¹con² tsá² judíos ca³teh³ siáh³ tsá² jmí¹ ten³ hí³, hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Juah²¹ jú¹ tson² ní¹con² jnoh¹ ní¹ ta³ ní¹ Dió³², quí¹ jnoh¹ né¹ hí³ tsá²ñuh² hí³ dá² jan² tsá² ren² tso³ bíh¹.

²⁵Jmí¹jáun² né³, ca³juáh³ tsá² jmí¹ ten³ hí³ la³ lá²:

—Tiá² ño¹ jná¹³ hí¹ ren² tsú² tso³ ho³ tiá² ren². Ní¹ jí²¹la³ cun³ hí³ ño¹ jná¹³, hí³ jná¹³ jmí¹ lín³ jan² tsá² ten³ bíh¹, hí³ ta³né³² né³ má²jie¹ ná¹.

²⁶Hí³ jáun² ca³ngái³ siáh³ tsá² fariseos la³ lá²:

—¿He³ lí²jmú³ tsú²? ¿Ha³ lánh³ rón³² lí²jmú³ tsú² hí³ ca³jnia³ m¹máh¹ hnú²?

²⁷Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ ca³ngái³:

—Má²lí²juáh³² bíh¹ jná¹³, tí³la³ tiá² jái¹³ canh³² yáh³ hnoh². ¿He³ láih³² hnáuh² hnoh² hí³ juah²¹ jná¹³ siáh³ cónh³? ¿Hí¹ hnáuh² hnoh² hí³ han³ uá²jai³² tí³ con² tsú² dúh¹?

²⁸Jmí¹jáun² ca³jin³ dí² tsá² jmí¹ ten³ hí³, hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² bíh¹ tsá² hen² nú² tí³ con² tsá² lín¹ hí³, tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, hain²¹ jnoh¹ tí³ con² hla¹ Moisés bíh¹. ²⁹Jnoh¹ né¹ hí³ Dió³² ca³hléh³ ní¹con² hla¹ Moisés, tí³la³ tsá²ñuh² ní² má¹ná¹, ca³la³ hí¹juáh³ tiá² né¹ bíh¹ jnoh¹ ha³ jin¹ ja³ tsú².

³⁰Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—¡Hen³ ma³ hua³jueh³² lí²³ hí³ hnoh² tiá² la³ ní¹ yáh³ ná² hí³ ha³ jin¹!

ja³ Tsá² hí³, tí³la³ Tsá² hí³ bíh¹ lí²niá³² m¹ni³² jná¹³! ³¹Re² lín³² bí¹ né¹ dí² hí³ Dió³² tiá² náí³² yáh³ jé¹ jan² tsá² ren² tso³; jí³²la³ jé¹ tsá² zian² hí³ ca³tin¹ bíh¹ Dió³² náí³², lí³ua³ jan² tsá² jmu² la³ cun³ hí³ hnió³ tsú² yáh³. ³²Hí¹ cónh³ yáh³ tíá² lín¹ má²ca³nái¹³ dí² hí³ má²ca³lí³zian² jan² tsá² nia³² m¹ni¹ tsá² má²ten³ má¹ca³lí³zian². ³³Sá¹jmí¹ tson² hí³ Tsá² hí³ tiá² ja³ ní¹con² Dió³² dúh¹, jáun² hí¹ cáun² yáh³ tiá² hí³ jmí¹ lí¹³ jmu³ tsú².

³⁴Jáun² tsá² tionh² hí³ né³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Hnú² bíh¹ jan² tsá² ca³lí³zian² nú² hí³ ren² nú² tso³, ¿hí¹ hnáuh² hnú² má¹ta¹³ nú² jnoh¹?

Jmí¹jáun² ca³jmú³ tsú² héih³² ní¹con² tsá² jmí¹ ten³ hí³ hí³ tiú²uú² hniáuh³² tsó³² tsú² cuáh³².

Tsá² te³ jmí¹ tsí³

³⁵Jáun² né³, jmí¹ ca³lí³ ní³² Jesús hí³ má²lí²jmú³ tsú² héih³² hí³ tiú²uú² tsó³² tsá² jmí¹ ten³ hí³ cuáh³², jáun² ca³ní¹hniah² dí² tsá² hí³, hí³ jáun² jmí¹ ca³chanh²¹ dí² tsá² jmí¹ ten³ hí³ né³, ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hí¹ má²lí²cháh¹ hnú² cáun² honh² ní¹con² Jon² tsá²mí³cuóun²?

³⁶Jáun² tsá² jmí¹ ten³ hí³ ca³juáh³:

—Tí³², juah²¹ tiá³ hin² tsánh² Tsá² hí³, hí³ jáun² tanh²¹ jná¹³ tsú² ta²¹.

³⁷Jmí¹jáun² ca³ngái³ Jesús la³ lá²:

—Má²lí²jien¹ bí¹ nú² tsú², jná¹³ bíh¹ la³² Tsá² dí¹hléh²³ ná¹ quiúnh¹ hnú².

³⁸Hí³ jáun² jmí¹jáun² ca³dí³jní³² tsá² hí³ ta³ ní¹ Jesús, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tauh³² bíh¹ jná¹³ ta²¹ hnú² Tí³².

³⁹Jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Jná¹³ ja³ ná¹ ní¹ hué²¹ lá² hí³ ja³ra³tsí³² ná¹ héih³² hí³ jáun² tsá² ten³ lí¹³ niá³ ní¹, hí³ jáun² tsá² jniá³ ní¹ né³ lí³ lín¹ hí³ ná¹ten³ bíh¹.

40 Hi³ jáun² jmí¹ ca³nái³² tsá² fariseos tsá² ma³ jan² jmí¹ tionh¹ hí³ quionh³ tsú² jái¹³ ní² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ jáun² la³ ná¹ten³ uá¹ jnoh¹ uá²jai³²?

41 Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Sá¹jmí¹ hí³ tson² bíh¹ ná¹ten³ hnoh², hí³ jáun² tiá² tso³ jmí¹ hauh³² yáh³ náh² ca³ti²¹ tso³ quián¹³. Tí³la³ cun³ñí¹ hí³ juáh³ náh² hmóu³² hí³ tiá² ten³ ya³ náh², hí³ jáun² dá² hauh³² bí¹ náh² tso³.

Tsá² jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh² la³ má²quionh³ já¹ziáh² joh¹

10 Jmí¹jáun² né³, ca³jmú³ Jesús cáun² jái¹³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³ti³ bíh¹ la³² juo³ jná¹³ hnoh², hí³ ní¹juáh³ tsá² tiá² hí²³ tí³ ñí¹ lí³ ho³ jní¹³ quioh²¹ *já¹ziáh², jáun² tsá² la³ hí³ dá² lín³ jan² háin² bíh¹, tsá² lí¹ can²³ jan² jáh³ tiá² joh¹. ²Tí³la³ tsá² hí²³ tí³ jui³² ñí¹ lí³ ho³ jní¹³ má¹ná¹, hnga² tsá² qui³ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh² bíh¹ hí³. ³Jáun² tsá² zenh² ho³ jní¹³ né³, nia³² ho³ jní¹³ hí³ jáun² hí³ tsá² hí³; hí³ já¹ziáh² né³ má²cuoh² bíh¹ ho³ juo¹³. Ma³ quin³² ma³ jan³² jáh³ hí³ téh²³ dí² cun³quionh³ hí³ jmái², hí³ huen² dí² tí³ cheih³² jní¹³. ⁴Hi³ jáun² ní¹juáh³ ní¹ má¹lí²huen³ tsú² la³jín³² já¹ziáh² hí³ joh¹, tsau³² dí² chí¹ján³ ta³ ñí¹ jáh³ hí³, hí³ jáun² já¹ziáh² hí³ né³ tsá²táunh¹ cu³chin¹ cu³hna²¹ tsá² hí³, qui¹hliá² má²cuoh² bí¹ jáh³ ho³ juo¹³. ⁵Qui¹ cun³ tiá² lí¹ tsá²táunh¹ bíh¹ jáh³ cu³hna²¹ jan² tsá² tiá² cuóun³²; jáh³ hí³ dá² tí³ cuon³ bíh¹ ñí¹con² tsá² tiá² má²cuóun³², qui¹ tiá² cuoh² ya³ jáh³ ho³ tsá² siánh³.

⁶Tí³la³ tsá² jmí¹ ná¹nái³² hí³ né³, cun³ tiá² ca³ngí¹³ bíh¹ he³ dá² jmí¹ hníó³ Jesús juáh³ cun³quionh³ jái¹³ hí³ má²lí²jmú³ jáun².

Jesús bíh¹ lín³ jan² Tsá² chun¹ hí³ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh²

⁷Jmí¹jáun² né³ ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Jú¹ tson² bíh¹ juo³ jná¹³ hnoh², hí³ jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ la³jmí¹ lí³ ho³ jní¹³ jui³² ñí¹ taunh³² já¹ziáh². ⁸La³jín³² tsá² cuá²tú¹ cuá¹lín³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hí³ cuán¹³ jná¹³, tsá² háin² bíh¹ hí³, tsá² cáun² lí¹ can²³ jáh³ tiá² joh¹; tí³la³ já¹ziáh² né³ tiá² ca³háin³² yáh³ tí³ con² tsá² hí³. ⁹Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ la³jmí¹ lí³ ho³ jní¹³; hí³ jáun² lí³ua³ jan² tsá² hí²³ hñu³ jní¹³ cun³quionh³ jná¹³ né³, lí¹³ liáun³. Tsá² hí³ lín¹³ la³jmí¹ lín³ jan² já¹ziáh² hí³ qui² chin² tsú² hñu³ jní¹³ quioh²¹ hí³ tsa³ñi³jan¹ tsú², hí³ jáun² choh²³ háu² cuh³.

¹⁰”Tsá² háin² dá² ja³² hí³ han³ bíh¹, hí³ ma³tsan² jáh³, hí³ qui² hin²³ la³jí³²; tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, cuan³ ná¹ hí³ jáun² lí¹³ zian² tsú² cáun² hí³ hmai²¹ bíh¹, jí³ hí³ lí¹³ zian² tsú² ca³la³ hí³ lí¹ má²tú² má²ziun²³ ní² siáh³. ¹¹Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ jan² tsá² hú¹tá¹ cu³tí¹³ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh². Tsá² qui³ jmu² hua³hí¹³ cun³ tán¹ já¹ziáh² né³, ca³la³ hí³ chá³² tsú² cáun² tsí³ hí³ jún³ cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹ já¹ziáh² joh¹. ¹²Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tí³ lí¹ jmu² ta²¹ hí³ hlánh¹ má¹ná¹, cáun² cuon² bíh¹ tsú² hnga² ní¹ má¹ja³² tsí²nái¹ hí³ cunh¹³ já¹ziáh²; cáun² chan² hmóu³² bíh¹ tsú² já¹ziáh², qui¹ tiá² lín³ yáh³ tsú² jan² tsá² hú¹tá¹ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh², hí³ sa³jun³ joh¹ yáh³ tsú² jáh³. Jáun² tsí²nái¹ né³ ja³² hí³ zanh²³ já¹ziáh², hí³ jmu² hí³ lí¹ tiú¹ lí¹ hán¹ tí³ hlá² tí³ ní² jáh³. ¹³Jáun² tsá² la³ hí³ dá² cáun² cuon² bíh¹, qui¹ ñí¹ jí²¹la³ tí³ jmu² tsú² ta²¹ hí³ hlánh¹ bíh¹, hí³ jáun² tiá² hí³² yáh³ tsí³ tsú² hí³ ca³tin¹ já¹ziáh².

¹⁴”Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ jan² Tsá² hú¹tá¹ cu³tí¹³ jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh². Cuóun³² bíh¹ jná¹³ já¹ziáh² joh², hí³ jáh³ hí³ né³ cuóu³² bí¹ siáh³ jná¹³ ¹⁵la³jmí¹ cuóu²¹

jná¹³ Ñuh³², hi³ jáun² jná¹³ né³ cuóun³² ná¹ Ñuh³²; hi³ jáun² bíh¹ chá²³ jná¹³ cáun² tsin³² hi³ jún³ ná¹ hi³ ca³tin¹ já¹ziáh². 16 Ja³bí¹ zian² siáh³ já¹ziáh² joh² jná¹³, jáh³ tiá² má²tiáunh¹ hñu³ jn¹lá²; hniáuh³² bíh¹ ñí¹cón²¹ jná¹³ uá²jai³² jáh³ hí³. Hi³ jáun² jáh³ hí³ siáh³ ne³ já¹quion²¹ jná¹³, hi³ jáun² l¹³ tiáunh¹ cu³tsa³² cáun² hñu³ jn¹lá², hi³ jan² tán¹ bíh¹ Juo¹³ l¹³ zian².

17 Hi³ jáun² bí¹ jlánh¹ hniau³ jná¹³ Ñuh³², quí¹ cun³ñí¹ hi³ chá²³ jná¹³ cáun² tsin³² hi³ jún³ ná¹ ca³tin¹ jáh³ hí³; hi³ jáun² má¹lí³² jáun² né³, jenh¹³ jná¹³ siáh³.

18 Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² l¹³ jngah³ jná¹³, tí³la³ cué¹³ jná¹³ jmí²chí³ quion²¹ ca³la³ hi³ hiún² tsin³² huen² bíh¹. Quí¹ jná¹³ dá² ho² ná¹ já¹ hi³ cué¹³ ná¹ jmí²chí³ quion²¹ jí³ hi³ caun²¹ ná¹ ní² siáh³. Hi³ ní² bíh¹ héih³² hi³ ca³cué³ jná¹³ Ñuh³².

19 Jmí¹ ca³nái³² tsá² *judíos hí³ já¹ ní² né³, ca³ta³ ná¹ tsoh³ siáh³ ja¹ quioh²¹ tsú².

20 Quí¹ juóun³² bíh¹ tsá² tionh² hí³ ñí¹ jáun² jmí¹ ná¹juáh²³ la³ lá²:

—¿He³ láih³² sa³ naih³² máh³ náh² jè¹ tsá² ní²? Já² tsá² ngo² jan² jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹ ní³².

21 Tí³la³ ma³ jan² tsá² hí³ jmí¹ ná¹juáh²³ la³ lá²:

—Já² hí¹ jan² yáh³ tsá² jan² jmí²chí³ hláinh¹ tiá² l¹³ hléh³² la³ ní². ¿Hí¹ l¹³ jmu³ jan² jmí²chí³ hláinh¹ hi³ ní³ mí¹ñí¹ jan² tsá² ten³ juáh¹³?

Tiá² jéin²³ yáh³ tsá² ná¹chín¹ Jesús

22 Hi³ jáun² né³, ca³chó³² jmái¹ hi³ jmu² tsá² judíos jmái¹ tí³ já¹ juú² Jerusalén ca³tí²¹ jmí¹ ca³jmu³ dí¹hio³ ñú¹deh³ tsú² hi³ ná¹chan¹ cuáh³² chín¹ quioh²¹ cónh³fí¹ cu³ jéin³² ñí¹con² Díó³²; jmí¹ má²ñí²cuóu³ bíh¹ jmái¹ jáun². 23 Jmí¹ jáun² jmí¹ cuá¹ngí³² Jesús hñu³ cuáh³² chín¹ ñí¹ l¹³ ñí¹hñú³, ñí¹ juáh³ tsú² jáun² “Quioh²¹ Salomón”; 24 hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³cuú² ca³ngih³² tsá²

judíos tsá² ná¹ñí¹ cu³ jéin³ ñí¹ jmí¹ cuá¹ngí³² tsú², hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Líh³ ma³ héeh¹ nú² jnoh¹ jú¹ tson²? Juah²¹ cú²na²¹ cu³tí³ ní¹juáh³ tson² bíh¹ hi³ hnú² lín³ nú² Cristo.

25 Hi³ jáun² Jesús né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Má²cá²juo³ bí¹ jná¹³ hnoh², tí³la³ tiá² ta²¹ táunh²³ yáh³ hnoh². Má²l¹lin¹ bíh¹ re² lín³² cun³quionh³ la³ji³² hi³ jmu² jná¹³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Ñuh³²; 26 tí³la³ tiá² ta²¹ táunh²³ yáh³ hnoh², quí¹ tiá² lín³ yáh³ hnoh² já¹ziáh² joh² jná¹³, [la³ cun³ qui³ má²cá²juáh³² jná¹³ jáun².] 27 Quí¹ cuoh² bíh¹ já¹ziáh² joh² jná¹³ uen³², hi³ cuóun³² bí¹ siáh³ jná¹³ jáh³ joh², hi³ jáun² bíh¹ ja³táunh¹ jáh³ cu³hna³² jná¹³. 28 Hí³ jná¹³ né³ jmu¹ hi³ l¹³ zian² tsá² la³ hí³ la³ cun³ jmí¹hi³nio², hi³ jáun² cun³ tiá² tsa³hín³ bí¹ tsú², hi³ sa³jun³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² l¹³ huen³ tsú² jo³uón³² jná¹³. 29 Quí¹ Ñuh³² jná¹³ Tsá² ca³cuen³ tsá² hí³ ñí¹con² jná¹³ jan² Tsá² tí³ jlánh¹ bí¹ pin³ bíh¹ la³ cónh³ bíh¹ ñí¹ la³jin³², hi³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² l¹³ quin³ tsá² hí³ jo³cuo² hí³ dí². 30 Cá²hon³ cu³tí¹³ bíh¹ jnoh¹ tiáuh¹ quiúnh¹ ná¹ Ñuh³².

31 Hi³ jáun² jmí¹ jáun² né³ ca³can³ siáh³ tsá² judíos hí³ quín¹, hi³ jmí¹ jnah³ dí² Jesús. 32 Jmí¹ jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Hlíáun³ bíh¹ ta²¹ chu²¹ má²cá²jmú³² jná¹³ cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Ñuh³², hi³ jáun² né³, ¿he³ ñí¹ la³ cun³ ñí¹ la³ji³² ta²¹ jáun² jmu² héih³² hi³ hnoh² l¹³ jnauh¹ náh² quín¹?

33 Jáun² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ hí³ né³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Jun³juáh¹³ hi³ jnauh¹ jnoh¹ quín¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ ta²¹ chu²¹ hi³ má²ca³jmu³ yáh³ hnú², tí³la³ cun³ñí¹ hi³ má²l¹f²chú¹ l¹len¹ hnú² Díó³² cun³quionh³ jái¹³ hi³ má²l¹fh¹hlé¹ hnú² ní² bíh¹. Quí¹ hnú² dá² jan² tsá²mí³cuóun² bíh¹, tí³la³ dí¹jmu³² nú² hi³ lín³ nú² Díó³² má¹lí³² jáun².

34 Jmí¹ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Ñí¹ liei²¹ quián¹³ hnoh² rá¹juáh³ hi³ Dió³² ca³juáh³ la³ lá²: “Jná¹³ má²ca²juáh³² hi³ dió³² bíh¹ ná¹lín³ hnoh²”. ³⁵Hi³ né³ bíh¹ dí² hi³ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí², cáun² tson² la³ má²tson² jáun² bíh¹, qui¹ Dió³² dá² ca³teh³ síáh³ dió³² la³ cun³ tsá² ca³héi³ hí³ jái¹³ quioh²¹ tsú². ³⁶Jáun² né³, ní¹juáh³ Dió³² yáh³ la³ má²ca³jmú³ hi³ cuá¹chan¹ jná¹³, hi³ ca³ze³ ná¹ tsú² síáh³ ñí¹ hué²¹ lá², ¿lánh³ bí¹ rón³² lí¹³ juáh¹³ hnoh² hi³ jná¹³ má²lí²chú¹ lí²len¹ ná¹ Dió³² qui¹hliá² lí²juáh³² jná¹³ hi³ lín³ ná¹ Jon² Dió³²? ³⁷Ní¹juáh³ tiá² jmu² jná¹³ la³ cun³ ta²¹ hi³ jmu² Ñuh³², jáun² ha³ lí² taunh³ náh² jná¹³ ta²¹. ³⁸Tí³la³ ní¹juáh³ la³ jmu² bíh¹ jná¹³ tá¹³ tsú² né³, tionh² náh² ta²¹ la³ cun³ hi³ jmu² jná¹³ jáun², uá¹jinh¹ tiá² ta²¹ taunh¹³ náh² jná¹³ huen²; hi³ jáun² cu³tsa³² cu¹ lí³ ñíh¹³ náh² cú²jueh³² hi³ hún¹ bíh¹ Ñuh³² jná¹³ cá²hon³ quiúnh¹ jná¹³, hi³ jáun² jná¹³ né³ hún¹ ná¹ síáh³ cá²hon³ quiúnh¹ Ñuh³².

³⁹Hi³ jáun² jmí¹jáun² jmí¹ hnió³ síáh³ tsá² hí³ hi³ ma³tson¹³ Jesús, tí³la³ ca³liáun³ bíh¹ Jesús jo³cuo² tsá² hí³.

⁴⁰Jmí¹jáun² ngah³ Jesús tí³ jui³² ñí¹ hia³² hiú², can³² cua³ Jordán, ñí¹ ca³zion³ hla¹ Juan² tsáu² jmái² jmí¹tin², hi³ jáun² ñí¹ jáun² ca³cuá³. ⁴¹Jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ca³ñí¹jie¹³ tsú² ñí¹ jáun², hi³ ná¹juáh²³ la³ lá² má²tún² hmóu³²:

—Uá¹jinh¹ hla¹ Juan² tiá² lí²¹ ca³jmú³ yáh³ hí¹ cáun², tí³la³ la³ji³² bíh¹ la³ cun³ hi³ ca³juáh³ tsú² hi³ ca³tin¹ tsá²ñuh² lá², la³ tson² bíh¹ cu³tí³.

⁴²Hi³ juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² ca³chá³ cáun² tsí³ ñí¹con² Jesús ñí¹ jáun².

Jmái¹ hi³ jun³ Lá¹

11 Né³² né³, ca³chó³² cáun² jmái¹ hi³ jmí¹ zian² jan² tsá² tsáun¹, tsá² jmái² Lá¹; tsá² zian² juú² Betania bí¹ tsá² hí³ la³ má²quionh³ tá¹ gon³

tsá²mi³ rainh²¹, Má²réi³ ji³ mí¹ Marta. ²Má²réi³ rainh²¹ Lá¹ tsá² jmí¹ tsáun¹ hí³ bíh¹ ca³sé³ jmí² má²ro³² ta³ Tí³² Juo¹³ dí², hi³ jáun² ca³ma³quieín² tsú² síáh³ cun³quionh³ jñú² chí¹ hnga². ³Hi³ jáun² né³, tá¹ gon³ bíh¹ tsá²mi³ má²tún² rainh²¹ hí³ ca³zen³ jái¹³ ñí¹con² Jesús, hi³ juáh³ la³ lá²:

—Tí³², rá²tsáun¹ bíh¹ há²mei²¹ joh² hnú².

⁴Jáun² jmí¹ ca³nái³² Jesús jái¹³ jáun² né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ tiá² jún³ yáh³ tsú² cun³quionh³ mí¹uí³ jáun²; qui¹ cun³quionh³ mí¹uí³ jáun² dá² lí¹³ lí³jnia² pí³ quioh²¹ Dió³² bíh¹, hi³ ja³bí¹ la³ jáun² lí³jnia² síáh³ pí³ quioh²¹ Jon² Dió³².

⁵Uá¹jinh¹ jmí¹ hnio³ lín³² bíh¹ Jesús mí¹ Marta la³ má²quionh³ rainh²¹, ji³ Lá¹ ní² síáh³, ⁶cu³ jáun² ca³cuá³ bíh¹ tsú² cónh³í¹ tun³ jmái¹ ñí¹ jmí¹ cuá³ jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² hi³ rá²tsáun¹ Lá¹. ⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³záih³ dí² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hi³ ca³juáh³:

—Ma³tsáu¹³ cónh³í¹ cu³ jéin³² tí³ hué¹³ Judea.

⁸Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³ ca³juáh³:

—Tí³², já² tá¹la³ ní² bí¹ jaun³² cánh³² jmí¹ hnió³ tsá² *judíos tsá² ná¹ñí¹ zian² hué³² jáun² hi³ jngah³ hnú² cun³quionh³ quín¹, ¿hí¹ síáh³ ma³ síáh³ hnáuh² nú² cuóh¹³ ñí¹ jáun²?

⁹Hi³ jáun² Jesús né³ ca³ngái³:

—¿Haun¹³ juáh¹³ quia³tún³ o¹rá¹ hu²¹ cú² jmái¹ dúh¹? Jáun² né³, ní¹juáh³ ngi³² tsú² ta³ jma², tiá² hính³² yáh³ tsú², qui¹ jniá³ bíh¹ joh¹ hi³ zia³² hngá¹máh³ lá²; ¹⁰tí³la³ ní¹juáh³ jan² tsá² ngi³² já¹nié² né³, hinh³² bíh¹ tsú², qui¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² joh¹ zia³² yáh³ ñí¹con² tsú².

¹¹Hi³ ca³juáh³ síáh³ Jesús la³ lá²:

—Lá¹ há²mei²¹ quiú¹³ dí² má²rá²cuóun¹ bíh¹, tí³la³ ñí¹ñí²¹ jná¹³ tsú² má¹ná¹.

12 Jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³, ca³juáh³:

—Tí³², ní¹juáh³ la³ má²rá²cuóun¹ tsú², la³ jáun² má²lin¹ hí³ má²lan¹³ bíh¹ tsú².

13 Tí³la³ Jesús dá² jmí¹ hnió³ juáh³ hí³ má²jun² bíh¹ Lá¹; tí³la³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² dí² né³, lí¹ jmí¹ ná¹lín²³ hí³ hí³ dí² dí²juáh²³ hí³ hú¹tá¹ tson² rá²cuóun¹ bíh¹ tsú². 14 Jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús hú¹tá¹ cú²na²¹ jái¹³ cú²jueh³², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Má²jun² bíh¹ Lá¹. 15 Jlánh¹ hiú² tsin³² jná¹³ qui¹hliá² tiá² jmí¹ cuon¹ jná¹³ ní¹ jáun² jmái¹ jáun², hí³ jáun² ta³né³² má²zia³² lánh³ rón³² lí¹³ chá¹h¹ hnoh² cáun² tán¹ honh² ní¹con² jná¹³. Jáun² ma³tsí¹neh²¹ dí².

16 Hí³ jáun² Tú¹ma²¹ tsá² téh²³ tsú² hí³ dú²n² gon³ né³, ca³záih³ tsá² ní¹ hná¹ jáun² la³ lá²:

—Ma³tsáu¹³ uá²jai³² jnoh¹, hí³ jáun² hiá¹ tsáu¹³ dí² cu³tsa³² quiúnh¹ tsú².

Jesús tin² jmu² hí³ jenh¹³ tsú² jí³ hí³ cu³tí³ lí¹³ zian² tsú² siáh³

17 Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² Jesús né³, ca³lí³ ní³² hí³ quiún³ jmái¹ máh³ la³ má²tí³ hí³ ja³haun³ Lá¹. 18 Ní¹ má²janh² juú² Jerusalén bíh¹ jmí¹ nio¹ juú² Betania, míh¹ tiá² cun³ hni³² kilómetros jmí¹ tí³ tí³ la³ uóunh³. 19 Jáun² né³, juóun³² bíh¹ tsá² judíos jmí¹ la³ má²ca³cha³taunh¹ hñú¹³ mí¹ Marta quionh³ Má²réi³ rainh²¹, hí³ ja³jién³ dí² tsú² cun³ní¹ hí³ jun³ jáun² Lá¹ rainh²¹ tsú². 20 Jmí¹ ca³lí³ ní³² mí¹ Marta hí³ má²cuá¹ja³² Jesús, jáun² cua³han³ dí² hí³ ca³ní¹hen¹³ dí² tsú²; tí³la³ Má²réi³ né³ ca³ta³cua¹³ bí¹ néih³. 21 Jáun² mí¹ Marta ca³záih³ Jesús la³ lá²:

—Hnú² Tí³² Juóu³² jná¹³, sá¹jmí¹ hí³ níh³ hnú² ní¹ lá² dúh¹, tiá² jmí¹ jun¹ yáh³ renh² jná¹³. 22 Tí³la³ jná¹³ ño¹ má¹ná¹, hí³ uá¹jinh¹ la³ tí³ ta³né³², cun³ cué³² bíh¹ Díó³² lí³ua³ cáun² hí³ máh¹³ hnú².

23 Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Jenh¹³ bí¹ renh² hnú².

24 Hí³ jáun² mí¹ Marta né³ ca³ngái³:

—Ján³, ño¹ bíh¹ jná¹³ hí³ jenh¹³ tsú² ní¹ cá¹táuh³ jmái¹, ní¹ má¹tí³ ní¹ jenh¹³ la³jín³² tsá² má²cá²tsan³.

25 Jmí¹jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Jná¹³ bíh¹ jmu¹ hí³ jenh¹³ tsú², jí³ hí³ lí¹³ zian² tsú² siáh³. Ní¹juáh³ tsá² taunh² ta²¹ jná¹³, uá¹jinh¹ jún³ tsú², cun³ jenh¹³ bí¹ tsú², 26 hí³ la³jín³² bíh¹ tsá² zian² ta³né³², cun³ jmí¹líh³ bíh¹ tiá² jún³ ní¹juáh³ hí³ taunh² ta²¹ jná¹³. ¿Táunh¹³ hnú² ta²¹ jái¹³ lá²?

27 Jáun² tsá²mi³ hí³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Ján³ Tí³², taunh³² bíh¹ jná¹³ ta²¹ hí³ hnú² bíh¹ lín³ Cristo Jon² Díó³², Tsá² ca³ti²¹ hí³ já³² ní¹ hué²¹ lá².

Jesús ca³hó³ jmí¹ ca³jenh² tsá²mi³ rainh²¹ hla¹ Lá¹

28 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² mí¹ Marta la³ ní² né³, ngah³ hí³ ca³ní¹tieh¹ Má²réi³ rainh²¹ ta³ máih³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ó³² zenh² Tí³², hí³ jáun² dí¹té²³ tsú² hnú².

29 Jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³nái³² Má²réi³ ca³náu² hí³ ngau³ hí³ ca³ní¹jien¹³ Jesús. 30 Quí¹ tiá² jmí¹ má²hi³² yáh³ Jesús já¹ juú² jmí¹jáun², la³ cun³ rón³² ní¹ ca³jenh² jáun² mí¹ Marta bíh¹ tsú² jmí¹ zenh¹. 31 Hí³ jáun² jmí¹ ca³jé³ tsá² judíos tsá² jmí¹ já¹jien³ hí³ Má²réi³ hí³ la³jui³² ca³náu² hí³ cua³han³, jáun² ja³taunh²¹ uá²jai³² cu³chin¹, qui¹hliá² ca³lín¹³ dí² hí³ má²ngau³² ho³ tá²hón³² bíh¹ tsú² hí³ já¹háu³ ní¹ jáun².

32 Jáun² jmí¹ cá¹chó²¹ Má²réi³ ní¹ zenh¹ Jesús né³, ca³dí³jní³² ní¹ hó²¹ ní¹ tsú², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³², sá¹jmí¹ hí³ níh³ hnú² ní¹ lá² dúh¹, tiá² jmí¹ jun¹ yáh³ renh² jná¹³.

33 Jmí¹ ca³jé³ Jesús hí³ ca³hó³ Má²réi³ la³ má²quionh³ tsá² judíos tsá² ca³cha³taunh¹ hí³ quionh³ tsú², jáun² ca³hí³ cúh² tsí³, hí³ ca³ja³ siáh³ mí³ tsí³, 34 hí³ jáun² ca³ngái³ dí² ní¹con² tsú² la³ lá²:

—¿Ha³ jinh¹ ca³ñí¹hón²¹ náh² tsú²?

Hi³ jáun² tsá² tionh² hi³ ca³juáh³:

—Tí³², sá¹ní² ñá³² ñá²jie³.

³⁵ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, Jesús ca³sunh³ jmái². ³⁶ Hi³ jáun² jmí¹ jáun² ca³juáh³ tsá² hí¹tsá²taunh¹ hí³ la³ lá²:

—Jie³ né³, ꞑcónh³ bíh¹ tiá² jmí¹ la³ hnio³ dí² hla¹ Lá¹!

³⁷ Ma³ jan² tsá² hí³ ca³juáh³ siáh³:

—Já² tsá² ní² yáh³ ca³jmú³ hi³ ca³jnia³ mí¹ñí¹ tsá² jmí¹ ten³ hí³, ¿tiá¹ hi³ jmí¹ la³ lí¹³ jmu³ tsú² ca³lá² quioh²¹ hla¹ Lá¹, hi³ jáun² tiá² jmí¹ jún³?

Jmí¹ ca³jenh¹³ hla¹ Lá¹

³⁸ Jmí¹jáun² ca³hi³ siáh³ cúh² tsí³ Jesús, hi³ jáun² ca³ja³janh³² ho³ tá²hón³². Tá²hón³² jáun² dá² jmí¹ lí³ cáun² tá²hláu² bíh¹, hi³ jáun² jmí¹ dí¹jnái²³ cá² mái³ quín¹ ñí¹ lí³ ho³. ³⁹ Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Quin³² náh² quín¹ ní².

Jmí¹jáun² ca³juáh³ mí¹ Marta rainh²¹ hla¹ la³ lá²:

—Tí³², já² má²hlah³ bíh¹ má²ja³², qui¹ má²quiún³ jmái¹ máh³ jun³ tsú².

⁴⁰ Tí³la³ Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Tiá¹ má²lí²juáh³² jná¹³ dúh¹, hi³ ní¹juáh³ táunh²³ hnú² ta²¹, lí¹³ bíh¹ jieh²¹ nú² pí³ quioh²¹ Dió³²?

⁴¹ Hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun², ca³quin³ bíh¹ tsú² quín¹ jáun². Jmí¹jáun² ca³ziauh³ Jesús ñí¹ tí³ chí³cuú², hi³ ca³juáh³:

—Tia²¹, tiá¹hmah¹ hnú² qui¹hliá² má²lí²niéih² hnú² jái¹³ quion²¹ jná¹³. ⁴² Ño¹ bíh¹ jná¹³ hi³ cun³ tiú²nio² bíh¹ naih³² hnú² jé² jná¹³, tí³la³ dí¹juanh³² jná¹³ la³ lá² cun³ñí¹ hi³ ca³tín¹ tsá² tionh² lá² bíh¹, hi³ jáun² lí¹³ tónh³² tsú² ta²¹ hi³ hnú² bíh¹ ca³ze² jná¹³.

⁴³ Hi³ jáun² jmí¹ má²lí²juáh³ tsú² la³ ní² né³, ca³hléh³ tiá³, hi³ ca³juáh³:

—¡Náu² Lá¹, cua³han² ñí¹ ní²!

⁴⁴ Hi³ jáun² tsá² jmí¹ má²jún¹ hí³ né³, cua³han³ bíh¹ ta³ ná¹tsáih³ hmih³² cuá²

ta³, hi³ jáun² ñí¹ tsú² jmí¹ tsáih³ siáh³ cáun² hmih³². Jáun² ca³záih³ Jesús tsá² tionh² hí³:

—Jen¹ tsú² hi³ jáun² cui¹ chánh¹³.

Tsá² cuá¹lín³ juo¹³ mí²tsáu² cueh³² tsáu² jái¹³ hi³ ma³tson¹³ Jesús

(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)

⁴⁵ Jmí¹jáun² juóun³² lín³² bíh¹ tsá² judíos tsá² jmí¹ quionh³ hí³ Má²réi³ ca³tanh² ta²¹ Jesús jmí¹ ca³jíe³ la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³ jáun² Jesús. ⁴⁶ Tí³la³ ma³ jan² tsá² hí³ má¹ná¹, ñí¹con² tsá² *fariseos bíh¹ ja³taunh²¹, hi³ ca³ñí¹choh¹ dí² tsú² la³ cun³ hi³ má²lí²jmú³ jáun² Jesús. ⁴⁷ Jmí¹jáun² ca³cuú² ca³ngih³² tsá² fariseos quionh³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³, la³ má²quionh³ tsá² ná¹ho² ta²¹, hi³ ca³juónh³ la³ lá²:

—¿He³ dá² lánh³ jmú¹³ dí² juáh¹³? Qui¹ jlánh¹ ma³ hliáun³ lí²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² jmu² tsá²ñuh² hí³. ⁴⁸ Ní¹juáh³ cáun² lí¹ neh²¹ la³ ní² bíh¹ dí², jáun² la³jín³² bíh¹ tsáu² taunh¹³ ta²¹ quioh²¹ tsú², hi³ jáun² tsá²tan²¹ tsá² *romanos né³, ja³táunh¹ hi³ ja³tsunh¹ cuáh³² chín¹ quiú¹³ dí², hi³ ja³ma³qui² ma³tsau² tsú² siáh³ jí³lá² dí².

⁴⁹ Tí³la³ jan² tsá² hí³, tsá² jmái² Caifás, tsá² jmí¹ lín³ mí²tsá² hien¹ jmái¹ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ ñíh¹ hnoh², ⁵⁰ hi³ sa³jun³ canh³² bí¹ náh² hua³hí¹³, hi³ tí³ quien² bíh¹ jún³ jan² tsáu² cha¹³ jí³lín² tsáu² la³ cónh³ bíh¹ hi³ hiá¹ tsau¹³ dí² jí³lá².

⁵¹ Tí³la³ Caifás má¹ná¹, tiá² ca³juáh³ yáh³ la³ ní² cun³ñí¹ hi³ cháunh²³ chí¹ hnga²; la³ ní² dá² ca³juáh³ tsú² qui¹ cun³ñí¹ hi³ hí³ jmí¹ lín³ mí²tsá² hien¹ jmái¹ jáun² bíh¹, hi³ jáun² bíh¹ ca³hléh³ tsú² jái¹³ hi³ ca³cué³ jáun² Dió³² hñu³ tsí³, hi³ Jesús bíh¹ ca³tín¹ jún³ cha¹³ la³jín³² tsá² judíos. ⁵² Hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ ca³tín¹ tsá² hí³ yáh³, qui¹ ja³bí¹ la³ jáun²

lí¹³ chan³ tsú² cu³lí²¹ jon² Dió³² bíh¹, tsá² lí¹ má²tiú¹ má²hán¹ tí³ hlá² tí³ ní² tá¹ cáun² hngá¹máh³. ⁵³Hi³ jáun² dá² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³ma³cú¹ ma³ren²¹ tsá² judíos tsá² ná¹ní¹ jái¹³ hi³ jngih³ Jesús.

⁵⁴Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ tiú²uú² cáun² lí¹ jmí¹ ngí³² Jesús chú¹jan¹ ja¹ tsá² zian² hué¹³ Judea, hi³ jáun² cua³han³ bíh¹ dí² cú²jueh³² hué¹³ Judea, hi³ ngau³ tí³ ní¹ má²janh² hué³² quiéin², já¹ juú² jmái² Efraín. Ní¹ jáun² bíh¹ ca³ta³cua¹³ tsú² quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con².

⁵⁵Pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ jmí¹ hniáuh²¹ hi³ tí²¹ *Jmí¹hien¹ quioh²¹ tsá² judíos; hi³ jáun² né³, juóun³² lín³² tsá² zian² ca³la³ jí³² juú² mǐh¹ juú² siún¹ ja³tú¹ já¹lín³ tí³ já¹ juú² Jerusalén hi³ ja³ma³tí³² la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³, hi³ má²jin² tsú² jáun² ñeh² bíh¹ hi³ tí²¹ Jmí¹hien¹. ⁵⁶Tá¹la³ jmái¹ jáun² né³ ca³quí² ca³hnah² tsá² hí³ Jesús, hi³ jáun² tá¹la³ tiáunh¹ dí² hñu³ cuáh³² chín¹ né³, ngaih³² dí² tsá²ján² tsá²ján², hi³ juáh³ la³ lá².

—¿He³ lánh³ lín²³ hnoh²? ¿Hí¹ já³² tsú² jmái¹ juáh¹³?

⁵⁷Hi³ tsá² fariseos né³, la³ má²quionh³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ jmí¹ má²ca³jmú³ héih³² hi³ hniáuh³² chá³² lí³ua³ jan² tsáu² ní¹juáh³ hin² má²ca³lí³ ní³² ha³ jinh¹ cuá³ Jesús, hi³ jáun² tsa³quian³ dí² hi³ tson³.

**Jan² tsá²mi³ sé²³ jmí²
má²ró³² ta³ Jesús**

(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

12 La³ní¹ jñéi³ jmái¹ hi³ tí²¹ *Jmí¹hien¹, ngau³ Jesús tí³ já¹ juú² Betania, juú² co¹ Lá¹ tsá² má²ca³jmú³ dí² hí³ hi³ ca³jenh¹³. ²Hi³ jáun² cun³ní¹ hi³ ca³lí³hnió³ tsú² ma³quien² Jesús né³, jáun² ca³jmú³ tsú² cáun² má³² tí³ ca³nié² hi³ ca³tín¹ tsú²; jáun² mǐ¹ Marta jmí¹ cuá¹ná²tsí³ má³², hi³ Lá¹ né³ jmí¹ cuá³ ní¹ mesa cu³tsa³² quionh³ Jesús. ³Jáun² tá¹la³ tionh² tsú² jáun² ní¹ mesa né³, ca³can³ Má²réi³

ca² tsá¹ cuah²¹ no¹ má²ró³² hngó³², hi³ jmu² tsú² quionh³ há² má²ró³² hi³ téh²³ tsú² nardo, hi³ jlánh¹ bí¹ hmuh²¹, hi³ jáun² né³ ca³sé³ dí² ta³ Jesús. Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ma³quiéin² dí² siáh³ ta³ tsú² cun³quionh³ jñú² chí¹, jáun² ca³la³ tá¹ cáun² ñéih³ bíh¹ ca³cónh³² jie³ jmí² má²ró³² jáun². ⁴Hi³ jáun² Judas jon² Sí¹mu²¹ tsá² zian² juú² Queriot, jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús, tsá² tsa³jienh³ hí³ Jesús, ca³juáh³ la³ lá²:

⁵—¿He³ láih³² sa³ tiá² ca³hnái³ tsú² jmí² má²ró³² ní²? Quí¹ cun³ hni³² nio² hñá³láu³ héih³² quie³ *cú¹tiáú² jmí¹ lí¹³ láih¹³ tsú² quioh²¹ hi³ ní², hi³ jáun² quie³ jáun² jmí¹ lí¹³ cuéh³² tsú² tsá² tia³mii².

⁶Tí³la³ jun³juáh¹³ ca³juáh³ Judas la³ ní² quí¹hliá² juo²³ jéinh³² tsá² tia³mii² yáh³, ca³juáh³ tsú² la³ ní² quí¹ cun³ní¹ hi³ hí³ jmí¹ lín³ jan² háin² bíh¹; quí¹ hí³ bíh¹ jmí¹ nio² jo³cuo² tuh³² tioh³ quie³ quioh²¹ quionh³ tsá² quionh³, hi³ jáun² jmí¹ han² bíh¹ dí² la³ cun³ hi³ hí²³ hñu³ tuh³² jáun². ⁷Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ lí² lí¹ jmú² hnú² liúnh¹ ní¹con² tsú², quí¹ tsá²mi³ ní² dá² má²ca³hmá³ hi³ ní² hi³ ca³tí²¹ jmái¹ hi³ tsa³haun³ jná¹³ bíh¹. ⁸Quí¹ la³jí³² jmái¹ bíh¹ zian² tsá² tia³mii² ja¹ quián¹³ hnoh², tí³la³ jná¹³ né³, jun³juáh¹³ jmái¹ ca³la³ jí³² yáh³ cuon¹ jná¹³ ja¹ quián¹³ hnoh².

Hnió³ tsú² jngih³ Lá¹

⁹Jáun² né³, juóun³² lín³² tsá² *judíos ca³lí³ ní³² hi³ Jesús má²cuá³ já¹ juú² Betania, hi³ jáun² ja³taunh²¹ dí² ní¹ jáun², tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ tsa³jien³ jmáh³la³ Jesús yáh³ tsú², quí¹ hi³ ta³ tsa³jien³ siáh³ Lá¹ bíh¹ tsú², tsá² ca³jmú³ Jesús hi³ ca³jenh¹³ ja¹ hla¹. ¹⁰Hi³ jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ ca³jmú³ cá²hon³ hi³ jngih³ uá²jai³² Lá¹, ¹¹quí¹ cun³ní¹ hi³ ca³tín¹ hí³ bíh¹ juóun³² lín³² tsá² judíos jmí¹ má²ná¹tiánh²³ tí³ có³² ní¹con² dí², hi³ má²tanh² ta²¹ Jesús.

Jesús má²hí³ já¹ juú² Jerusalén

(Mateo 21:1-11; Marcos
11:1-11; Lucas 19:28-40)

12 Juóun³² lín³² bíh¹ tsáu² jmí¹ má²tiáunh¹ Jmí¹hien¹ já¹ juú² Jerusalén; hí³ jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³, ca³li³ ñi³² tsú² hí³ hí¹tsau³² Jesús já¹ juú² jáun². 13 Hí³ jáun² ca³quieh³ tsá² hí³ mu²¹ hmá² zún³, jáun² ca³huén² hí³ ca³ñí¹hen¹³ Jesús ca³la³ hí³ tí² hí³ hóh³², hí³ juáh³ la³ lá²:

—¡Hénh³ ma³ chun¹ Dió³²! ¡Cufí¹ lí³quien² bíh¹ Tsá² cuá¹ja³² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³² Juo¹³ dí²! ¡Hénh³ ma³ chun¹ Re²¹ Juo¹³ tsá² *Israel!

14 Jesús ca³chanh²¹ jan² lo¹ búh¹ míh¹ hí³ ca³ñi³tsin¹, hí³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³ hí³ jmí¹ rá¹juáh³ jáun² ñi¹ Sí²:

15 Hnoh² tsá² zian² náh² tí³ ñí¹ zeh¹ máh³ Sión,

ha³ lí² juenh³;

sá¹ñí² jie³ hí³ Re²¹ Juóuh³² hnoh² cuá¹ja³² ñí¹con² hnoh² hí³ cuá¹tsin¹ jan² lo¹ búh¹ míh¹.

16 Tiá² jmí¹ ngí²³ yáh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² jmí¹ lí²¹ la³jí³² hí³ jáun²; tí³la³ la³ tí³ jmí¹ má²ca³lí³quien² máh³ Jesús tsau³ tsí³ tsú² hí³ la³jí³² hí³ lí³ jáun² jmí¹ má²rá¹juáh³ bíh¹ ñí¹ Sí² hí³ ca³tín¹ tsú², hí³ jáun² bíh¹ la³ lí³ la³ jáun².

17 Jáun² né³, jmí¹ zian² juóun³² lín³² tsá² ca³jie³ jmí¹ ca³teh³ Jesús hla¹ Lá¹ hí³ cua³han² hñu³ tá²hón³², hí³ ca³jmú³ dí² hí³ ca³jenh¹³ tsú². Tsá² hí³ né³, jlánh¹ ca³qui³ ca³chá³ la³ cun³ hí³ ca³jie³ jáun², 18 cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ ca³quí² ca³huén² tsáu² hí³ já¹hen³ Jesús, qui¹hliá² ca³lí³ ñi³² tsú² ca³tí²¹ lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³² hí³ ca³jmú³ dí² jáun². 19 Hí³ jáun² tsá² *fariseos ca³juónh³ la³ lá² ja¹ hmóu³²:

—Jie³ né³, hí¹ cáun² tiá² hí³ la³ lí³ jmú¹³ yáh³ dí². Jie³ dúh¹, la³jín³² tsáu² bíh¹ má²tsá²tú¹ tsá²lín³ cu³hna²¹ tsú².

Ma³ jan² tsá² hleh³² jú¹ jma² griego hnah² Jesús

20 Ja¹ tsá² ca³cha³taúnh¹ já¹ juú² Jerusalén hí³ ma³tsu³ ma³jónh³² Dió³² tá¹la³ jmái¹, jmí¹ ná¹tson¹ ma³ jan² tsá² hleh³² jú¹ jma² *griego. 21 Tsá² hí³ né³ ja³taunh²¹ ñí¹con² Pí²liéi¹ tsá² zian² juú² Betsaida hín¹³ tí³ Galilea, hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Tí³², jmí¹ hnáu² jnoh¹ neh²¹ tiá³ Jesús.

22 Hí³ jáun² Pí²liéi¹ né³ ngau³ hí³ ca³ñí¹zeh¹ Tre²¹, hí³ jáun² tá¹ gon³ dí² ja³taunh²¹ hí³ ca³ñí¹choh¹ dí² siáh³ Jesús jái¹³ jáun². 23 Jáun² Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Má²ca²chó³² bíh¹ jmái¹ hí³ lí¹³ lí³ quien² jná¹³ Jon² tsá²mi³cuóun². 24 Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hí³ ní¹juáh³ tiá² la³ jñí³² yáh³ tsú² cá² mái³ mi³ cuú², hí³ jáun² la³ má²lí³ jáun² bíh¹ cá² mái³ tán¹; tí³la³ ní¹juáh³ hí³ hin³ tsú² cá² mái³ né³, jáun² hliáun³ lín³² bíh¹ hí³ ló³². 25 Jáun² né³, ní¹juáh³ tsá² hnió³ lí³ zian² ué³ ñí¹ hué²¹ lá², tsá² la³ hí³ tí³ tsa³hín³ bíh¹; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² jmu² hí³ tiá² lin¹ quien² hí³ zian² ñí¹ hué²¹ lá² né³, tsá² la³ hí³ bíh¹ tí³ lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹ hí³ hnió². 26 Lí³ua³ jan² tsá² hnió³ ma³cáu³² jná¹³, cuí¹ já² tsú² cu³hna³² jná¹³, hí³ jáun² ní¹juáh³ ñí¹ ñih²¹ jná¹³ né³, ja³bí¹ ñí¹ jáun² uá²jai³² tsa³cuá² siáh³ tsá² má²cáu³² jná¹³. Hí³ lí³ua³ jan² tsá² má²cáu³² jná¹³ né³, Ñuh³² jná¹³ ma³quien² tsá² la³ hí³.

27 ”Tí³la³ ta³né³² né³, jlánh¹ hliáun³ ñéih³ má²hu²¹ tsin³² jná¹³. ¿He³ yáh³ juah²¹ jná¹³ ta³né³²? ¿Hí¹ juah²¹ jná¹³: “Tia²¹, liau¹ jná¹³ ca³tí²¹ jmái¹ hí³ má²tón³² jáun²”? Tí³la³, já² hú¹tá¹ hí³ ca³tí²¹ hí³ ní² yáh³ ja³ jná¹³. 28 Tia²¹, jma³quien¹³ hnu² hí³ jmái² nú²!

Jmí¹ jáun² ca³naí³² tsú² cáun² mah¹ hñu³mi³cuú², hí³ ñí¹juah²¹ la³ lá²:

—Má²ca³ma³quien¹³ bíh¹ jná¹³, hí³ jáun² má¹quien¹³ bíh¹ jná¹³ siáh³ cónh³¹ cu³ jéin³².

²⁹ Hí³ jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² né³ ca³náí³², hí³ jáun² jmí¹ ná¹juáh²³ hí³ míh³² bíh¹ má²lí²jmú³, tí³la³ ma³ jan² né³ jmí¹ ná¹juáh²³ la³ lá²:

—Jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² má²lí²hléh³² ní¹con² tsú².

³⁰ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, Jesús ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—La³ní¹ la³ján³ hí³ ca³tin¹ hnoh² bíh¹ mah¹ hí³ má²lí²hléh³² ní², jun³juáh¹³ hí³ ca³tin¹ jná¹³ yáh³. ³¹ Ta³né³² bíh¹ má²cá²chó³² jmái¹ hí³ tá¹tsin¹ héih³² tsá² zian² hngá¹máh³ lá², hí³ ta³né³² bí¹ siáh³ má²cá²chó³² jmái¹ hí³ cua³hain³² tí³ cheih³² tsá² cuá¹jmú² quien² ní¹con² tsá² zian² hngá¹máh³ lá². ³² Hí³ jáun² ní¹ má¹ca³ziau³ tsú² jná¹³ chí³cuú² né³, má¹jáun² con²¹ jná¹³ ca³la³ jín³² tsáu² ní¹con² ná¹ huen².

³³ Cun³quionh³ hí³ ca³juáh³ jáun² la³ ní² bíh¹ tsú², ca³lí³ lin¹ he³ lánh³ rón³² jún³. ³⁴ Hí³ jáun² tsá² tionh² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Cun³quionh³ jái¹³ hí³ rá¹tioh³ ní¹ Sí² liei²¹ quiú¹³ jnoh¹ má²ca³lí³ né¹ hí³ Tsá² lín³ Cristo lí³ zian² cun³ jmí¹ hí³nio² bíh¹. ¿Ha³ bí¹ lánh³ rón³² juánh³ hnú² hí³ Jon² tsá²mí³cuóun² ca³tí²¹ zón³² chí³cuú²? ¿Hin² dá² tsánh² tsá² hí³ hí³ lín³ Jon² tsá²mí³cuóun²?

³⁵ Jáun² né³, Jesús ca³záih³ siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Lí³ zia³² bíh¹ joh¹ ja¹ quián¹³ hnoh², tí³la³ cú¹píh²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³² má¹ná¹. Hí³ jáun² né³, ní³táunh¹ nánh² ní¹ tie³ joh¹ tá¹la³ zia³² joh¹ ja¹ quián¹³ nánh², quí¹ ní² lí¹ ca³jauh¹ nánh² já¹niéi²; quí¹ ní¹juáh³ jan² tsá² cuá¹ngí³² já¹niéi², ha³ tiá² ní³² yáh³ tsú² ha³ jinh¹ cuá¹tsau³².

³⁶ Chá¹ nánh² cáun² honh² ní¹con² joh¹ jáun² tá¹la³ tie³ ja¹ quián¹³ nánh², hí³ jáun² lí¹³ lín³ nánh² tsá² zia³² joh¹ ní¹con².

Jmí¹ má²lí²juáh³ Jesús la³ ní² né³, ngau³ hí³ ca³ní¹hinh² ní¹con² tsá² hí³.

He³ láih³² tiá² ní¹tanh² tsá² judíos ta²¹ Jesús

³⁷ Hí³ jáun² né³, uá¹jinh¹ hliáun³ bíh¹ lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³² má²ca³jmú³ Jesús ní¹ hó²¹ní¹ tsá² hí³, tí³la³ cun³ jáun² bíh¹ tiá² jmí¹ tanh² dí² ta²¹; ³⁸ quí¹ la³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³ hí³ ca³juáh³ jáun² hla¹ Isaiás tsá² jmí¹ lín³ hí³ *tí³² jé¹ Dió³², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

Hnú² Juóu³² jná¹³, ¿hin² dá² tsánh² má²ca³taunh³ ta²¹ jái¹³ hí³ hléh¹ jnoh¹?

¿Hin² dá² ní¹con² ca³ma³jnia¹³ hnú² pí³ quián¹³?

³⁹ La³ ní² bíh¹ lí³, hí³ jáun² tiá² jmí¹ lí²³ yáh³ hí³ tónh³² tsú² ta²¹. Quí¹ ja³bí¹ la³ lá² siáh³ ca³juáh³ hla¹ Isaiás hí³:

⁴⁰ Dió³² cu³tsa³² má²ca³jmú³ hí³ ná¹ten³ tsá² ní²,

hí³ jáun² tiá² lí¹³ jé³; jí³ hí³ cu³tsa³² má²ca³jmú³ dí² siáh³ huáh² chí¹ tsú²,

hí³ jáun² tiá² ngí¹³; quí¹ sá¹jmí¹ hí³ tí³ jéinh³² tsú² jmí¹ tsí³, hí³ jáun² jná¹³ jmí¹ lí³ jmah²¹ tsú².

⁴¹ La³ ní² ca³juáh³ Isaiás quí¹hliá² jmí¹ má²ca³jé³ bíh¹ tsú² hí³ Jesús bíh¹ jan² Tsá² quien² lín³², hí³ jáun² hí³ ca³tin¹ hí³ bíh¹ hí³ ca³hléh³ tsú² jáun².

⁴² Tí³la³ uá¹ jáun² la³ jáun² né³, cun³ jáun² juóun³² bíh¹ tsá² ná¹ní¹ ca³tanh² ta²¹ Jesús; jí³²la³ cáun² tiá² jmí¹ má²lí²¹ tsú² ní¹con² tsáu² bíh¹, quí¹ cun³ní¹ hí³ jmí¹ juénh² tsú² tsá² fariseos, quí¹ ní² lí¹ ca³hue³ tsú² hñu³ cuáh³² quioh²¹. ⁴³ Quí¹ cun³ní¹ hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ hniá¹ tsú² hí³ tsáu² juáh³ hí³ hí³ dí² chun¹, cha³ jmí¹ jmu³ dí² hniá¹ hí³ Dió³² juáh³ hí³ chun¹ dí².

**Cun³quionh³ jái¹³ quioh²¹ Jesús bíh¹
tá¹tsi²¹ héih³² ní¹con² tsáu²**

44 Hi³ jáun² né³, Jesús ca³hléh³ siáh³ cónh³¹ cu³ jáin³² tiá³, hi³ ca³juáh³:

—Li³ua³ jan² tsá² taunh² ta²¹ jná¹³, jun³juáh¹³ taunh² ta²¹ jmáh³la³ jná¹³ yáh³ tsú², tí³la³ tanh² tsú² ta²¹ la³ jí³ Nuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ bíh¹. 45 Hi³ ní¹juáh³ tsá² má²cuóu³² jná¹³ siáh³, ja³bí¹ má²cuóun³² tsú² siáh³ Tsá² ca³ze³ jná¹³. 46 Jná¹³ bíh¹ má²cuán² ná¹ ja¹ quioh²¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², hi³ lín³ ná¹ joh¹ ní¹con² tsú², hi³ jáun² tiá² já¹nié² tá¹tonh¹ yáh³ ní¹juáh³ tsá² taunh² ta²¹ jná¹³. 47 Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² ná¹tsá² jái¹³ quion²¹ jná¹³, hi³ tiá² ta²¹ taunh³² má¹li³² jáun², jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³ tsá² rá¹tsin³² tsú² héih³², quí¹ jun³juáh¹³ ja³ jná¹³ hi³ tí³ ja³ra³tsin³² ná¹ tsáu² héih³² yáh³, tí³la³ jná¹³ dá² ja³ hi³ ja³lion¹ bíh¹ tsá² zian² hngá¹máh³ lá². 48 Zia³² bíh¹ he³ cun³quionh³ tá¹tsin¹ tsú² héih³² ní¹juáh³ tsá² tiá² quiú² tiá² jéi²³ jná¹³, hi³ sa³jun³ jéih³² tsú² siáh³ jái¹³ quion²¹ jná¹³: Cun³quionh³ jái¹³ hi³ má²ca³hléh³ jáun² bíh¹ jná¹³ tá¹tsin¹ tsú² héih³² tí³ ní¹ táuh³ jmái¹. 49 Quí¹ jun³juáh¹³ hléh²³ jná¹³ jái¹³ hi³ lí¹ chin³² chin³² huen² yáh³, quí¹ tí³la³ hnga² Nuh³² jná¹³ Tsá² ca³ze³ bíh¹ jmu² héih³² ní¹juáh³ he³ hléh¹³ jná¹³ ho³ he³ hfe¹³ jná¹³ hnoh². 50 Hi³ nō¹ ná¹ siáh³ hi³ héih³² quioh²¹ Nuh³² bíh¹ jná¹³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ jmí¹hi³noio²; hi³ jáun² bíh¹ la³jí³² hi³ hléh²³ jná¹³ lí³ tán¹ la³ cun³ rón³² hi³ ca³zái³ jná¹³ Nuh³².

Jesús ráin³² ta³ tsá² quian³tun³ joh¹

13 Jáun² né³, ta³ ñeh² bíh¹ hi³ tí²¹ *Jmí¹hien¹, jmí¹ má²ñi³² bíh¹ Jesús hi³ má²ca²chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ cua³han² dí² ní¹ hué²¹ lá², hi³ tsánh³² dí² ní¹ cuá³ Jméi². Hi³ jáun² ca³ma³hnio³ dí² tsá² joh¹ tionh² ní¹ hué²¹ lá² la³ má²hnio³ jáun² dí² ca³la³ ní¹ cá¹táuh³ jmái¹.

²Tá¹la³ jmí¹ ná¹jmu² tsú² jáun² má³² bíh¹, hi³ tsá² hláinh¹ hñu³ tsí³ Judas jon² Sí¹mu²¹, tsá² ja³ hí³ tí³ juú² Queriot, hi³ jáun² hi³ né³ ca³lín¹³ hi³ jienh³ dí² Jesús.

³Hi³ jáun² né³, Jesús cun³ jmí¹ má²ñi³² bíh¹ hi³ Jméi² dí² má²ca³chá³ ca³la³ jí³² jo³cuo² hí³ dí², hi³ ñi³² tsú² siáh³ hi³ ní¹con² Dió³² bíh¹ ja³, hi³ jáun² ní¹con² Dió³² bíh¹ má²tsánh³² dí² siáh³.

⁴Jáun² ca³náu² dí² ní¹ jmí¹ cuá¹jmu² má³², hi³ ca³chí² hmih³² tsí³² coh³, hi³ jáun² ca³can³ cáun² hmih³² teh¹ hi³ ca³hñéih³ hñeh². ⁵Jmí¹jáun² né³ ca³táh³ dí² jmái² cáun² hú³, hi³ jáun² ca³ráin³² dí² ta³ tsá² quian³tun³ hí³ joh¹, hi³ jáun² ca³ma³quiein² dí² siáh³ ta³ tsú² cun³quionh³ hmih³² teh¹ hi³ má²hñéih¹ dí² jáun².

⁶Tí³la³ jmí¹ ca³tí³ ní¹ ren³ dí² ta³ Sí¹mu²¹ Pé¹ né³, Pé¹ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³², ¿he³ ca³tí²¹ sa³ hnú² máh³ ráinh¹³ tán² jná¹³?

⁷Jáun² Jesús né³ ca³ngái³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ta³né³² ha³ tiá² ngí²³ yáh³ hnú² la³ cun³ hi³ cuá¹jmu² jná¹³ lá², tí³la³ ngí¹³ bíh¹ nú² ní¹ má¹jáun².

⁸Tí³la³ Pé¹ né³ ca³juáh³ siáh³:

—¡Cun³ tiá² tón³² jmái¹ cué¹³ bíh¹ jná¹³ jái¹³ hi³ hnú² ráinh¹³ tán² jná¹³!

Jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Ní¹juáh³ tiá² la³ ren¹ jná¹³ tanh¹ hnú², hi³ jáun² tiú²uú² lín³ yáh³ hnú² tsá² joh² jná¹³.

⁹Jmí¹jáun² né³ ca³juáh³ cú²jueh³² Sí¹mu²¹ Pé¹ la³ lá²:

—Hi³ jáun² ní¹juáh³ la³ ní² né³ Tí³², jun³juáh¹³ hno³² jná¹³ hi³ ráinh¹³ hnú² jmáh³la³ tán² yáh³ jná¹³, tí³la³ jná¹³ hno³² hi³ ráinh¹³ nú² siáh³ la³ jí³ uón³² bíh¹ jná¹³ jí³ la³ jí³ chin³² jná¹³ ní² siáh³.

¹⁰Tí³la³ Jesús né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tsá² cun³ lí²liáu³, tiú²uú² lin¹ hniáu³² yáh³ lóh³² tsú² siáh³ cónh³, quí¹ má²jin² bíh¹ tsú², jáun² jí³²la³ ta³ bí¹ tsú² jéi³²lí¹ hniáu³² qui³². Quí¹ tsá²

má²ná¹jín² bíh¹ hnoh², uá¹jinh¹ tiá² la³jín³² náh².

¹¹ Ca³juáh³ tsú² la³ ní² hi³ tiá² la³jín³² tsá² hi³ má²ná¹jín² yáh³, quí¹hliá² jmf¹ má²ñi³² bíh¹ tsú² hi³ hin² tsánh² tsa³jienh³.

¹² Jmí¹ má²lí²ráin³² jáun² Jesús ta³ tsú² né³, ca³quih³ siáh³ ha¹ hi³ ca³cuá³ siáh³ ñí¹ mesa, hi³ ca³juáh³ la³ lá².

—¿Má¹ca³ngi¹³ hnoh² he³ hnió³ juáh³ la³ cun³ hi³ má²lí²jmu³² jná¹³ ní²? ¹³ Sá¹ní² jie³, hnoh² dá² teh³² náh² jná¹³ Ti³² jí³ hi³ juáh³ náh² siáh³ hi³ Juóuh³² náh² jná¹³; re² bíh¹ la³ cun³ hi³ juáh³ hnoh², quí¹ tson² bíh¹ lín³ jná¹³ la³ jáun².

¹⁴ Jáun² né³, ní¹juáh³ jná¹³ má²lí²ráin³² ná¹ tanh¹ hnoh², Tsá² lín³ ná¹ Ti³² jí³ hi³ lín³ ná¹ siáh³ Juóuh³² náh², jáun² ja³bí¹ hnoh² uá²jai³² hniáuh³² ráinh¹³ náh² ta³ tsá²ján² tsá²ján². ¹⁵ Quí¹ jná¹³ má²lí²có³² cáun² nóh³², hi³ jáun² hnoh² lí¹³ jmúh¹³ la³jmf¹ má²lí²jmu³² ní² jná¹³. ¹⁶ Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnoh², hi³ hí¹ jan² yáh³ tsá² lín³ quian²¹ tiá² tí³ jlánh¹ bí¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ juo¹³, hi³ sa³jun³ hí¹ jan² yáh³ tsá² zéin¹ tiá² tí³ jlánh¹ bí¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ tsá² lí²ze³ tsú². ¹⁷ Jáun² né³, jlánh¹ jmf¹ ren² hnoh² ní¹juáh³ hi³ má²ca³ngi¹³ náh² jái¹³ ní², jí³ hi³ má¹zián¹³ náh² siáh³ la³ ní².

¹⁸ “Jún³juáh¹³ cuá¹hléh²³ jná¹³ jái¹³ lá² hi³ ca³tín¹ la³jín³² yáh³ hnoh²; quí¹ ño¹ bíh¹ jná¹³ hin² tsánh² ca³quiánh³² ná¹. Quí¹ cun³ ca³tí²¹ lí³tí³ bíh¹ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí², ñí¹ juáh³ jáun² la³ lá²: “Tsá² cáun² uon² jmf¹ cuh³² quiúnh¹ bíh¹ jná¹³ má²ca³ziáuh³² ta³”. ¹⁹ Juah³² jná¹³ jái¹³ lá² ta³ ñeh³, hi³ jáun² ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ lí³tí³, jáun² má¹jáun² má²taunh¹³ náh² ta²¹ hí³ jná¹³ bíh¹ la³². ²⁰ Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ la³² juah³² jná¹³, hi³ ní¹juáh³ tsá² hen² lí³ua³ jan² tsá² zein³² jná¹³, hi³ he² jná¹³ bíh¹ tsú² jaun³², hi³ jáun² ní¹juáh³ tsá² he² jná¹³ né³, hen² tsú² la³ jí³ Tsá² ca³ze³ bíh¹ jná¹³.

Jesús jmu² lin¹ hi³ Judas jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² dí²

(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)

²¹ Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jái¹³ ní² né³, ca³háuh³² tsí³, hi³ jáun² ca³nia³ bíh¹ dí² cú²jueh³² jái¹³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ juo³ jná¹³ hnoh², hi³ ja¹ quián¹³ náh² ní² zian² jan² tsá² né³bí¹ jienh³ jná¹³.

²² Jmí¹ má²lí²juáh³ tsú² jáun² la³ ní² né³, cáun² lí¹ ca³jien³ tsá²ján² tsá²ján² bíh¹ tsú², quí¹ tiá² jmf¹ ñi³² yáh³ tsú² hi³ hin² dá² hien² Jesús. ²³ Jáun² né³, jan² tsá² quian³tun³ hí³, tsá² jmf¹ hnió³ lín³² Jesús jmf¹ cuá¹tón²¹ cu³héin¹ hi³ jmf¹ cuá¹jmu² má³², ²⁴ hi³ jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ ca³hméih³² ñí¹ tsá² hí³, hi³ hnió³ dí² líéinh³²; hi³ jáun² ca³záih³ dí²:

—Ngáih³ tiá³ tsú² neh²¹ hin² tsánh² hien² tsú².

²⁵ Jáun² tsá² hí³ né³ ca³hanh³ tá²cuá¹ Jesús, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Hin² dá² tsánh² tsá² hí³ né³ Ti³²?

²⁶ Jáun² Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Cu¹ má¹jlih²¹ ná³ cá² cuonh¹ pih²¹ *hí³ cuú²miih²¹, hi³ jáun² ní¹juáh³ hin² tsánh² hiauh³, jáun² tsá² hí³ bíh¹.

Ca³ma³jlih²¹ bíh¹ tsú² cá² cuonh¹ hí³, jmf¹ lí²¹ jáun² né³ Judas jon² Sí¹mu²¹ bíh¹ ca³cuéh³ dí², tsá² ja³ hí³ juú² Queriot. ²⁷ Jáun² la³ cun³ jmf¹ má²lí²héi³ jáun² bíh¹ Judas hí³ jáun², ca³hi³ *Satanás hñu³ tsí³. Jmí¹jáun² né³ ca³juáh³ Jesús ñí¹con² tsú² la³ lá²:

—La³ cun³ hi³ ñi³lín²³ hnú² jmúh¹³, cuá²jmu³ tia³jui³².

²⁸ Ti³la³ hí¹ jan² yáh³ tsá² jmf¹ ná¹jmu² hí³ má³² quionh³ tsú² tiá² jmf¹ ñi³² he³ ca³tí²¹ hi³ ca³juáh³ tsú² la³ jáun². ²⁹ Ma³ jan² tsáu² cáun² ca³lín¹³ hi³ Jesús ca³juáh³ hi³ tsa³lia³² Judas la³ cun³ hi³ lí³ hniáuh³² jmái¹ bíh¹, ho³lá²dá² hi³ zia³² hi³ cuéh³² tsú² ca³lá² tsá² tia³mii² quí¹

cun³ñí¹ hi³ hí³ bíh¹ jmí¹ nio¹ jo³cuo²
tuh³² tloh³ quie³.

³⁰ Jáun² jmí¹ má²lí²héi³ Judas hí³
jáun² né³, la³jui³² cua³han³. Jmí¹
má²nié² bíh¹ jmí¹ jáun².

Cáun² héih³² hmai²¹

³¹ Jáun² né³, jmí¹ cuá¹han³ Judas
ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Ta³né³² má²lí²lin¹ hi³ quien² jná¹³
Jon² tsá²mi³cuóun², jí³ hi³ lí²lin¹ siáh³
hi³ quien² Dió³² cun³quionh³ hi³ dí².
³²Hi³ ní¹juáh³ Jon² tsá²mi³cuóun² la³
jmu² lin¹ hi³ quien² Dió³², hi³ jáun² ja³bí¹
Dió³² siáh³ ma³jnia² hi³ lin¹ hi³ quien²
tsú²; hi³ tia²jui³² bíh¹ siáh³ jmu³ tsú²
la³ jáun². ³³Hnoh² jón³, ha³ tíú²uú² ue³
jmái¹ cuon¹ yáh³ jná¹³ quiúnh¹ hnoh².
Má¹jáun² má²hnauh¹³ hnoh² jná¹³, tí³la³
la³ cun³ hi³ ca³juo³ jná¹³ jáun² tsá²
*judíos tsá² ná¹ñí¹ bíh¹ juah³² jná¹³
siáh³ ñí¹con² hnoh² ta³né³²: Ha³ tiá² lí¹³
yáh³ cuá¹táunh¹ hnoh² ñí¹ ñe¹ jná¹³.
³⁴Jáun² jmu² jná¹³ cáun² héih³² hmai²¹
lá² ñí¹con² hnoh²: Hi³ má¹hnáu³ náh²
tsá²ján² tsá²ján². La³ ní² bíh¹ hniáuh³²
má¹hnáu³ náh² tsá²ján² tsá²ján², ca³la³
jmí¹ hnau³ jná¹³ ní² cu³tí³ bíh¹. ³⁵Hi³
ní¹juáh³ ca³ma³hnáu³ náh² la³ ní² né³,
jáun² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹ lí³tsin²
hi³ hnoh² lín³ náh² tsá² hain²¹ tí³ con²
jná¹³.

**Jesús juáh³ hi³ Sí¹mu²¹
Pé¹ nó³² tí³ có³²**

(Mateo 26:31-35; Marcos
14:27-31; Lucas 22:31-34)

³⁶Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ né³ ca³ngái³
ñí¹con² Jesús:

—Tí³², ¿ha³ dá² jinh¹ cuóh¹³ hnú²?

Hi³ jáun² Jesús ca³juáh³:

—Ha³ tiá² lí¹³ yáh³ ñeih²¹ hnú²
cu³hna³² jná¹³ ta³né³²; tí³la³ tí³ chí¹cáin²
bíh¹ má²lí¹³ ñeih²¹ hnú².

³⁷Jmí¹jáun² ca³ngái³ Pé¹ hi³ ca³juáh³:

—Tí³², ¿he³ láih³² tiá² má²lí¹³ ñe¹ jná¹³
cu³hnah³² hnú² né³? Cáun² bíh¹ nio²
tsin³² jná¹³ uá¹ hi³ jun³ jná¹³ cun³ñí¹ hi³
ca³tin¹ hnú².

³⁸Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ tson² má²nio² cáun² honh² hnú²
hi³ jún³ nú² hi³ ca³tin¹ jná¹³? Jú¹ tson²
cu³tí³ juo³ jná¹³ hnú², hi³ ñeh² bíh¹ hi³
hau³ cá¹háu² juáh¹³ hnú² hnaih³² jéin³²
hi³ tiá² cuóu³² nú² jná¹³.

**Jesús bíh¹ lín³ jui³² hi³
chanh²¹ tsú² ñí¹ cuá³ Dió³²**

14 ¹Jáun² né³, ha³ lí² tianh³ náh²
hi³ ná¹hi³² lín³² honh². Cáun²
chá¹ náh² honh² ñí¹con² Dió³², hi³ cáun²
chá¹ náh² siáh³ honh² ñí¹con² jná¹³.
²Hliáu³ lín³² bíh¹ ñí¹ lí³ tauh¹³ zia³²
hñú¹³ Ñuh³² jná¹³; sá¹jmí¹ hi³ tiá² zia³²
dúh¹, jáun² jmí¹ má²lí²juáh³² bíh¹ jná¹³
ñí¹con² hnoh². Jáun² né³, ñih²¹ bíh¹ jná¹³
hi³ ñí¹jmú²¹ hua³jan²¹ ñí¹ cuá¹tianh³
hnoh². ³Ñí¹ má¹lí³² jáun² né³, jáunh¹³
jná¹³ hi³ já¹cáun³² ná¹ hnoh², hi³ jáun²
hnoh² uá²jai³² lí¹³ cuá¹tianh³ ñí¹ ñí¹ñí²¹
jná¹³ jáun². ⁴Má²ñí²¹ bíh¹ hnoh² jui³² hi³
chau²¹ tí³ ñí¹ ñih²¹ jná¹³ jáun².

⁵Jáun² Tú¹ma²¹ né³ ca³ngái³ la³ lá²:

—Tí³², já² tiá² né¹ yáh³ jnoh¹ ha³ dá²
jinh¹ cuánh¹³ hnú², ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³²
lí¹³ né¹ jnoh¹ hín² juih³² jaun³²?

⁶Jáun² Jesús ca³juáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ bíh¹ lín³ jui³², jí³ jú¹ tson²,
jí³²la³ cun³quionh³ jná¹³ bíh¹ lí¹³ zian²
tsú² cu³tí³, jí³ hi³ lí¹³ siáh³ chanh²¹
tsú² ñí¹ cuá³ Ñuh³² jná¹³. ⁷Ní¹juáh³ hi³
má²ca³lí³ cuóu³² náh² jná¹³, jáun² lí³
cuóun³² bí¹ náh² uá²jai³² Ñuh³² jná¹³; hi³
ta³né³² né³, má²ca³lí³ cuóun³² bíh¹ náh²
tsú² qui¹ Tsá² má²ca³jiēn¹ bí¹ náh² hí³.

⁸Jáun² Pí²liéi¹ né³ ca³juáh³:

—Tí³², ma³jnia¹³ tiá² Jméi² dí² ñí¹con²
jnoh¹, hi³ jáun² cu³ jáun² bíh¹ má²tioh²¹.

⁹Hi³ jáun² jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³
lá²:

—Hnú² Pí²liéí¹, ¿já³ hmáí² tiá² má²tí³ hi³ ngí²³ jná¹³ quiúnh¹ hnoh², hí¹ cun³ jáun² tiá² má²ca³lí³ cuóu³² máh³ náh² jná¹³? Quí¹ ní¹juáh³ tsá² má²ca³lí³ cuóu³² jná¹³, jáun² má²ca³lí³ cuóun³² bíh¹ tsú² siáh³ Ñuh³² jná¹³, jáun² né³ ¿he³ yáh³ láih³² mih³² hnú² hi³ má¹jnia¹³ jná¹³ Jméí² dí² ñ¹con² náh²? 10 ¿Há¹ tiá² má²taunh²³ hnoh² ta²¹ dúh¹ hi³ lín³ bíh¹ jná¹³ la³ cun³ qui³ lín³ Ñuh³², hi³ Ñuh³² jná¹³ né³, lín³ siáh³ la³jmf¹ lín³ jná¹³? Jáun² Ñuh³² jná¹³, Tsá² qui³ lín³ la³jmf¹ lín³ jná¹³ bíh¹ jmu² ta²¹ quioh²¹, hi³ jáun² jun³juáh¹³ jáí¹³ hi³ lí¹ chin³² chin³² huen² yáh³ jná¹³ hléh²³ ñ¹con² hnoh². 11 Jáun² tionh² náh² ta²¹ hi³ lín³ bíh¹ jná¹³ la³ cun³ qui³ lín³ Ñuh³², hi³ Ñuh³² jná¹³ né³ lín³ siáh³ la³ jmi¹ lín³ jná¹³. Tí³la³ ní¹juáh³ tiá² la³ nio² cáun² honh² náh² ca³tí²¹ hi³ má²lí²juáh³² jná¹³ ní², jáun² tiaunh² náh² ta²¹ jná¹³ cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ la³j³² hi³ jmu² bíh¹ jná¹³. 12 Jú¹ tson² cu³tí¹³ juo³ jná¹³ hnoh² hi³ lí³ua³ jan² tsá² taunh² ta²¹ jná¹³, ja³bí¹ tsá² la³ hí³ uá²jai³² lí¹³ jmu³ la³ cun³ ta²¹ hi³ jmu² jná¹³, hi³ hí¹ la³ tí³ ta²¹ hi³ jlánh¹ bí¹ cáu² jueh³² yáh³ lí¹³ jmu³ tsú², quí¹ jná¹³ dá² má²ñih²¹ ñ¹con² Ñuh³² bíh¹. 13 Lí³ua³ cáun² hi³ mih³² náh² ñ¹con² Ñuh³² jná¹³ cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³, jná¹³ bíh¹ cué¹³, hi³ jáun² cun³quionh³ jná¹³ bíh¹ lí³ lin¹ hi³ jlánh¹ quien² Ñuh³² jná¹³. 14 Quí¹ jná¹³ bíh¹ tsá² lí¹³ cué¹³ lí³ua³ cáun² hi³ mih³² náh² cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³.

Jesús jmu² jáí¹³ hi³ zen³ Jmí²chí³ Chun¹

15 "Ní¹juáh³ hnau³ náh² jná¹³, jáun² má³tí²¹ náh² héih³² quion²¹ jná¹³. 16 Hí³ jáun² jná¹³ né³ mi²¹ ñ¹con² Ñuh³² jan² Tsá² ma³hau³ hnoh², Tsá² lí¹³ cuá³ quiúnh¹ hnoh² jmáí¹ ca³la³ jí³². 17 Jmí²chí³ Chun¹ Tsá² hie³² jú¹ tson² bíh¹ Tsá² hí³, jan² Tsá² tiá² lí¹³ hen³ tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³², quí¹ jmí¹líh³ yáh³ tiá² lí¹³ jien³² tsú² Tsá² hí³, hi³

sa³jun³ lí¹³ lí³ cuóun³² tsú² siáh³ Tsá² hí³. Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, má²cuóun³² bíh¹ náh² tsú², qui¹hliá² cuá³ tsú² quiúnh¹ hnoh², hi³ la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹ cuá³² tsú² siáh³ hñu³ honh² náh².

18 "Ha³ tiá² chau²¹ yáh³ jná¹³ hmóu³² hnoh²; jáunh¹³ bí¹ jná¹³ siáh³ hi³ jáí¹ñí³² quiúnh¹ hnoh². 19 Cú¹píh²¹ jmáí¹ bíh¹ jéí³²í¹ he² hi³ chau²¹ jmáí¹ hi³ tíú²uú² jé³² jná¹³ tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³², tí³la³ hnoh² má¹ná¹ cun³ chau²¹ jmáí¹ jie¹ bí¹ hnoh² siáh³ jná¹³; hi³ cun³ñí¹ hi³ zian² jná¹³ né³, ja³bí¹ hnoh² uá²jai³² lí¹³ zian² náh². 20 Jmáí¹ jáun² bíh¹ lí³tsin² hnoh² hi³ cu³tí³ bíh¹ lín³ jná¹³ la³jmf¹ lín³ Ñuh³², hi³ hnoh² né³ lín³ náh² la³ cun³ qui³ lín³ jná¹³, hi³ jáun² jná¹³ né³ lín³ la³jmf¹ má²lín¹³ hnoh² jáun². 21 Lí³ua³ jan² tsá² he² héih³² hi³ jmu² jná¹³, jí³ hi³ má²tí³² tsú² siáh³, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ ján¹ tson² hniau³ jná¹³. Hí³ jáun² ní¹juáh³ tsá² hniau³ jná¹³ né³, jáun² Ñuh³² jná¹³ ma³hno³ siáh³ tsá² hí³; ja³bí¹ jná¹³ siáh³ má¹hno¹ tsú² uá²jai³², jí³ hi³ má¹jnia¹³ jná¹³ siáh³ ñ¹con² tsú².

22 Jáun² Judas ca³ngái³ la³ lá² (tí³la³ jun³juáh¹³ tsá² ja³ hí³ tí³ juú² Queriot má¹na²¹):

—Tí³², ¿lánh³ bí¹ rón³² lí³ hi³ ñ¹con² jnoh¹ bíh¹ má¹jnia¹³ nú², hi³ tiá² la³ má¹jnia¹³ yáh³ nú² ñ¹con² tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³²?

23 Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tsá² hniau³ jná¹³, jáun² má³tí³² bíh¹ tsú² la³ cun³ hi³ juah³² jná¹³; hi³ jáun² Ñuh³² jná¹³ né³ ma³hno³ tsá² hí³, hi³ jná¹³ né³ jáunh¹³ ná¹ quiúnh¹ Ñuh³² hi³ jáí¹ma³ziáun¹³ jnoh¹ quiúnh¹ tsá² la³ hí³. 24 Tí³la³ lí³ua³ jan² tsá² tiá² hniau³ jná¹³, jáun² tiá² má²tí³² yáh³ tsú² jáí¹³ hi³ hléh²³ jná¹³. Jun³juáh¹³ quion²¹ huen² yáh³ jná¹³ jáí¹³ hi³ naih³² hnoh² lá², quí¹ jáí¹³ quioh²¹ Ñuh³² Tsá² ca³ze³ bíh¹ jná¹³ la³².

25 "Né³² né³, la³j³² hi³ má²lí²juo³ jná¹³ hnoh², má²lí²hléh³ jná¹³ tá¹la³ cuon¹

jná¹³ lá² ja¹ quián¹³ hnoh². ²⁶Ti³la³ ní¹ má¹cuán² jáun² Jmí²chí³ Chun¹, Tsá² ma³hau³ náh², Tsá² zen³ hí³ Jméi² dí² chá³² jná¹³, hí³ bíh¹ ma³ta² hnoh² ca³la³ jí³², jí³ hí³ cháú³² tsú² siáh³ honh² náh² la³jí³² la³ cun³ hí³ má²lí²juáh³² jná¹³ ní².

²⁷”Jáun² né³, la³jmí¹ nio² tie³ hñu³ tsin³² jná¹³ jmu¹ jná¹³ hí³ niau²¹ tie³ hñu³ honh² hnoh² siáh³, jun³juáh¹³ la³ qui³ jmu² jáun² tsá² zian² hngá¹máh³ yáh³. Jáun² ha³ lí² cú¹ hí²¹ honh² náh², hí³ sa³jun³ hniáuh³² lí¹ hú¹ cóh²¹ honh² náh² siáh³. ²⁸Má²lí²niéih² bíh¹ hnoh² hí³ má²lí²juáh³² jná¹³: Nih²¹ jná¹³ hí³ jáun² jáunh¹³ jná¹³ siáh³ hí³ já¹ní³² quiúnh¹ hnoh². Sá¹jmí¹ hí³ cu³tí³ bíh¹ má²ca³ma³hnau¹ hnoh² jná¹³ dúh¹, jáun² jmí¹ má²ca³ma³hiúnh¹³ bíh¹ náh² honh² hí³hliá² ñih²¹ jná¹³ ñí¹ cuá³ Ñuh³²; qui¹ hí³ bíh¹ jan² Tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ záu² tá¹³ la³ cónh³ bí¹ jná¹³. ²⁹Hí³ jáun² bí¹ juanh³² jná¹³ jái¹³ lá² ta³ ñeh³, qui¹ hí³ jáun² ní¹ má¹lí³² la³ jáun² né³, má²taunh¹³ náh² ta²¹ jná¹³.

³⁰”Ha³ tiú²uú² hliáun³ jái¹³ hléh¹³ yáh³ jná¹³ quiúnh¹ hnoh², qui¹ má²cuá¹ja³² bíh¹ juo¹³ tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³². Ti³la³ uá¹jinh¹ hí¹ cáun² pí³ tiá² zia³² yáh³ quioh²¹ tsá² hí³ ñí¹con² jná¹³, ³¹la³ ní² ca³tí²¹ lí¹³ bíh¹, qui¹ hniáuh³² bíh¹ lí³tsin² tsá² zian² hngá¹máh³ lá² hí³ hno³ jná¹³ Ñuh³² jí³ hí³ má²tí²¹ jná¹³ siáh³ la³ cun³ hí³ ca³juáh³ tsú² hí³ jmu¹ ná¹.

”Jáun² nú¹ tianh³ náh², cú¹ hue¹³ dí² ní¹ lá².

[Tá¹la³ hí¹tiáunh¹ tsú² jáun² jui³² né³, ca³juáh³ Jesús:]

Mí¹ziah²¹ mí³ uóun²jieh¹³ la³
má²quionh³ cuú²ñeh¹ quioh²¹

15—Jná¹³ bíh¹ lín³ la³jmí¹ lí³ hú¹tá¹ mí¹ziah²¹ mí³ uóun²jieh¹³, hí³ jáun² Ñuh³² jná¹³ né³ lín³ la³jmí¹ lín³ tsá² jmu² hua³hí¹³ hí³ jáun². ²Jáun² ní¹juáh³ zia³² cáun² chí² cuoh² quion²¹

jná¹³ hí³ tiá² mái³ hái³², hí³ bíh¹ quieih³²; ti³la³ ní¹juáh³ hí³ hái³² mái³ né³, chú² huen² bíh¹ tsú² chí² cuoh² pih²¹ siún¹ hí³ lí¹ hí¹quí² hí¹iná²³, hí³ jáun² tí³ hliáun³ mái³ ha³ bíh¹. ³Má²ná¹jin² bíh¹ hnoh² cun³quionh³ jái¹³ hí³ má²ca³ma³ta¹³ jná¹³ jáun². ⁴Cuí¹ ná¹quiun² náh² re² quiúnh¹ jná¹³ la³jí³² jmái¹, hí³ jáun² la³ má²chí¹cunh² jáun² bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ hnoh² lí¹³. Ha³ tiá² lí¹³ yáh³ ha³ mái³ cáun² chí² cuoh² ta³ rón³² tí³ có³², qui¹ ní¹juáh³ tiú²uú² la³ chí¹hma² yáh³ quionh³ mí¹ziah²¹; la³ jáun² bíh¹ uá²jai³² lí³ ñí¹con² hnoh², ní¹juáh³ tiá² la³ ná¹cunh² yáh³ náh² tián³ quiúnh¹ jná¹³, jáun² tiá² lí¹³ yáh³ lín³ hnoh² la³jmí¹ lí³ chí² cuoh² hái³² mái³ chu²¹.

⁵”Quí¹ jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ la³jmí¹ lí³ mí¹ziah²¹, hí³ jáun² hnoh² né³ lín³ náh² cuú²ñeh¹ uóun². Hí³ jáun² bíh¹ ní¹juáh³ tsá² ná¹cunh² tián³ quiúnh¹ jná¹³, hí³ jná¹³ né³ ná¹cunh² ná¹ siáh³ quiúnh¹ tsú², hí³ jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ lín³ la³jmí¹ lí³ chí² cuoh² hí³ hái³² hliáun³ mái³ chu²¹; qui¹ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hí³ lí¹³ jmúh¹³ hnoh² ní¹juáh³ tiá² quiúnh¹ jná¹³.

⁶Lí³ua³ jan² tsá² tiá² ná¹cunh² quiúnh¹ jná¹³, quiunh²¹ tsú² la³jmí¹ quiunh³² jáun² chí² cuoh² tiá² mái³ hái³², tí³ cheih³² bíh¹ tsa³cuf³², hí³ jáun² ñí¹ jáun² lí³ quiéin²; hí³ má¹lí³² jáun² né³, ziu³ liáuh³² tsú² siáh³ hí³ tóh³² ja¹ sí², hí³ jáun² có³².

⁷”Ní¹juáh³ la³ má²ná¹cunh² jáun² náh² quiúnh¹ jná¹³, jí³ hí³ hu²¹ siáh³ jái¹³ quion²¹ jná¹³ hñu³ honh² náh², jáun² mí¹ náh² lí³ua³ cáun² hí³ hnáuh², hí³ jáun² hian³ náh². ⁸Quí¹ cun³quionh³ hí³ ná¹lín³ hnoh² la³jmí¹ lí³ chí² cuoh² hái³² hliáun³ mái³ chu²¹ bíh¹ ma³quien² tsáu² Ñuh³² jná¹³, hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ má²lín³ náh² tsá² cu³tí³ hain²¹ tí³ con² jná¹³. ⁹Hnau³ lín³² bíh¹ jná¹³ hnoh² la³jmí¹ hniau³ jáun² jná¹³ Ñuh³²; jáun² ma³zián¹³ náh² la³ cun³ ca³tí²¹ ma³zian²

tsá² hno³ jná¹³. ¹⁰ Qui¹ ní¹juáh³ má¹tih²¹ náh² la³ cun³ héih³² hi³ jmu² jná¹³, jáun² má¹zián¹³ bí¹ náh² la³ cun³ qui³ ca³ti²¹ hi³ ma³zian² tsá² hno³ jná¹³, la³jmí¹ zian² jná¹³ la³ cun³ qui³ ca³ti²¹ hi³ zian² jan² tsá² hno³ Ñuh³² jná¹³ hi³hliá² ma³ti²¹ jná¹³ héih³² hi³ jmu² tsú².

¹¹ "Hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² la³ ní² hi³ jáun² lí³ hiún² hnoh² náh² la³jmí¹ hiún² tsin³² jná¹³, hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí¹³ hi³ lí³ hiún² honh² náh² tán¹ hián² cu³ti³.

¹² La³ lá² bíh¹ lí³ héih³² hi³ jmu² jná¹³. Ma³hno¹ náh² tsá²ján² tsá²ján² la³jmí¹ hnau³ jná¹³ hnoh². ¹³ Jáun² né³, jmí¹líh³ bíh¹ tiá² chánh³² jan² tsá² ti³ jlánh¹ bíh¹ hnio³ há²mei²¹ joh¹ la³ cónh³ bíh¹ tsá² cue³² jmí²chí³ quioh²¹ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ há²mei²¹ hi³.

¹⁴ Hnoh² bíh¹ lín³ náh² há²mei²¹ joh² jná¹³ ní¹juáh³ hi³ ma³tih²¹ náh² la³ cun³ héih³² hi³ jmu² jná¹³. ¹⁵ Tiú²uú² juah²¹ yáh³ jná¹³ hi³ hnoh² ná¹lín³ náh² tsá² quian²¹, qui¹ tsá² lín³ quian²¹ tiá² hi³ ñi³² hí¹ cáun² yáh³ la³ cun³ hi³ jmu² juo¹³.

Jáun² dá² há²mei²¹ joh² bíh¹ jná¹³ má²ná¹lín³ hnoh² juah³² jná¹³, qui¹ má²ca³ma³ta¹³ bíh¹ jná¹³ hnoh² ca³la³ jí³lí³² la³ cun³ hi³ má²ca³híe³ jná¹³ Ñuh³².

¹⁶ Qui¹ jun³juáh¹³ hnoh² yáh³ ca³quianh²¹ náh² jná¹³, qui¹ jná¹³ bíh¹ ti³ ca³quíanh³² ná¹ hnoh², hi³ jáun² bíh¹ má²ca³cháu³² jná¹³ hnoh² hi³ má¹zián¹³ náh² hi³ chun¹ náh²; hi³ hi³ chun¹ náh² jáun² né³, lí³ quien² la³ má²quien² jáun².

Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ cue³² Ñuh³² jná¹³ lí³ua³ cáun² hi³ mfh¹³ náh² cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³. ¹⁷ Hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí³ héih³² hi³ jmu² jná¹³, hi³ má¹hnáu³ náh² tsá²ján² tsá²ján² bíh¹.

**Tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³² hon²
Jesús la³ má²quionh³ tsá² joh¹**

¹⁸ "Ní¹juáh³ hi³ ca³lí³hau² náh² tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³², cháun¹ náh² honh² hi³ jná¹³ bíh¹ tún² ca³lí³hau² tsú². ¹⁹ Tí³la³ sá¹jmí¹ hi³ hnoh² lín³ náh²

uá²jai³² tsá² zian² náh² cun³ tin² tsí³ hmóu³² dúh¹, hi³ jáun² jmí¹ ma³hniau³ lín³² bíh¹ tsú² hnoh² la³ cun³ qui³ hnio³ tsú² tsá² rainh²¹. Tí³la³ jná¹³ bíh¹ ca³quíanh³² ná¹ hnoh² ja¹ quioh²¹ tsá² la³ hí³, hi³ jáun² dá² má²hau² bíh¹ tsú² hnoh² ta³ne³², qui¹hliá² tiú²uú² lín³ yáh³ hnoh² tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³².

²⁰ Cháu¹ náh² honh² la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³² jná¹³ jáun²: Hí¹ jan² yáh³ tsá² lín³ quian²¹ tiá² ti³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ juo¹³.

Ní¹juáh³ jná¹³ la³ jmo²³ tsú² hian² tsí³, ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ siáh³ jmo³ tsú² hnoh²; ní¹juáh³ la³ má²ca³ma³ti³² tsú² la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³ma³tin¹³ jná¹³, jáun² ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ siáh³ ma³ti³² tsú² jái¹³ hi³ hieh¹ hnoh².

²¹ La³jí³² hi³ ní² né³ jmu³ tsú² cun³ní¹ hi³ hain²¹ hnoh² ti³ con² jná¹³ bíh¹, qui¹hliá² tiá² cuóun³² yáh³ tsú² Tsá² ca³ze³ jná¹³.

²² "Tiá² tso³ jmí¹ la³ ho² yáh³ tsú² sá¹jmí¹ hi³ tiá² cuan³ jná¹³ hi³ cua³hlí¹ cuá¹lien¹ ná¹ tsú². Tí³la³ ta³ne³² né³, tiú²uú² zia³² yáh³ he³ cun³quionh³ lí¹³ jí³ tsú² tsáu¹³; ²³ qui¹ ní¹juáh³ hau² tsú² jná¹³, jáun² la³ jí³ Ñuh³² bíh¹ jná¹³ hon² tsú² siáh³. ²⁴ Tiá² tso³ jmí¹ la³ ho² yáh³ tsú² sá¹jmí¹ hi³ tiá² má²ca³jmú³² jná¹³ ja¹ quioh²¹ tsú² la³ cun³ hi³ hí¹ jan² tiá² hin² má²ca³jmú³; ti³la³ má²ca³jie³ bíh¹ tsú² la³jí³² hi³ jáun², hi³ cun³ jáun² hau² bíh¹ tsú² jná¹³ quiúnh¹ Ñuh³².

²⁵ Tí³la³ la³ ní² dá² ná¹lí²³ qui¹ jáun² lí³ti³ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ liei²¹ quioh²¹ tsú² hmóu³² bíh¹, ní¹ rá¹juáh³ jáun² la³ lá²: "Cáun² lí¹ ca³lí³hau² bíh¹ tsú² jná¹³ ta³ tiá² lin¹ hi³ lí³".

²⁶ "Má²ja³quíán³ já³² bíh¹ Jmí²chí³ Chun¹, Tsá² já³² hí³ ní¹con² Ñuh³² jná¹³, Tsá² qui³ má²hau³ hí³, jí³ hi³ hie³² siáh³ jú¹ tson². Jáun² ní¹ má¹cuán² tsú² né³, lín¹³ tsú² Tsá² nau³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³. Tsá² hí³ zein²¹ jná¹³ hi³ já³² la³ ti³ ní¹con² Ñuh³² jná¹³. ²⁷ Ja³bí¹ hnoh² siáh³ cue¹ náh² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ jná¹³, qui¹ la³

cun³ jmí¹ ca³lí³liau³ bíh¹ tionh² hnoh² quiúnh¹ jná¹³.

16 "Jáun² né³, má²lí²juáh³² jná¹³ jái¹³ ní² hi³ jáun² tiá² lí¹³ tá¹tonh¹ náh² tí³ có³² hi³ ca³tin¹ jná¹³. ²Qui¹ chu³ hue³ tsú² hnoh² hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² *judfós, hi³ hí¹ la³ tí³ chau²¹ jmái¹ hi³ lí³ua³ jan² tsá² jngah³ hnoh² lín¹³ hi³ cun³ quionh³ la³ jáun² jmu² cáun² ta²¹ chu²¹ ní¹con² Dió³². ³La³ ní² bíh¹ jmu³ tsú² qui¹hliá² cun³ tiá² ca³lí³ cuóun³² bíh¹ tsú² Ñuh³² jná¹³, sa³jun³ jná¹³ yáh³ ca³lí³ cuóun³² tsú² siáh³. ⁴Jáun² bíh¹ má²lí²juáh³² jná¹³ la³ ní² ta³ tin², qui¹ jáun² chau¹³ honh² náh² ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ jmoh³ tsú² hnoh² la³ má²lí²juáh³² jná¹³ ní².

Tá¹³ Jmí²chí³ Chun¹

"Jáun² bíh¹ tiá² cá²juáh³² jná¹³ jái¹³ ní² la³ cun³ jmí¹tin², qui¹ jmí¹ cuon¹ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ hnoh²; ⁵tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, má²ñih²¹ bíh¹ jná¹³ hi³ ní¹ní²¹ ná¹ quiúnh¹ Tsá² ca³ze³. Hi³ uá¹jinh¹ má²lí²juáh³² jná¹³ la³ ní² né³, hí¹ jan² yáh³ hnoh² tiá² ngaih³² náh² hi³ ha³ jinh¹ ñih²¹ jná¹³. ⁶Hnoh² dá² cáun² lí¹ má²lí²cháh¹ hlah³ honh² bíh¹ qui¹hliá² lí²juáh³² jná¹³ la³ ní². ⁷Jáun² né³, juah³² jná¹³ cáun² jú¹ tson² lá²: Tí³ jlánh¹ re² bíh¹ quián¹³ hnoh² ní¹juáh³ hi³ ñih²¹ jná¹³; qui¹ sá¹jmí¹ hi³ tiá² ñih²¹ jná¹³, jáun² tiá² jmí¹ lí¹³ yáh³ já³² Tsá² ma³hau³ hnoh². Tí³la³ ní¹ má¹ngah³² jná¹³ né³, jáun² ní¹zén²¹ bíh¹ jná¹³ Tsá² hí³. ⁸Hi³ jáun² ní¹ má¹cuán² Tsá² hí³ né³, jmu³ hi³ lí³tsin² tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³² hi³ tson² bíh¹ ná¹ren² tsú² tso³, hi³ lí³tsin² siáh³ hi³ zia³² cáun² jui³² chu²¹, jí³ hi³ lí³tsin² tsú² siáh³ hi³ tá¹tsin¹ héih³². ⁹Jmu³ tsú² hi³ lí³tsin² tsá² hi³ hi³ ná¹ren² tso³, qui¹ tiá² ta²¹ taunh² yáh³ tsú² jná¹³. ¹⁰Jáun² né³, lí³tsin² tsú² he³ lánh³ lí³ jui³² chu²¹, qui¹ jná¹³ dá² má²ñih²¹ ní¹ cuá³ Ñuh³² bíh¹, hi³ jáun² hnoh² né³ tiú²uú² lí¹³ yáh³ jie¹ náh² jná¹³.

¹¹Lí³tsin² tsú² siáh³ hi³ tá¹tsin¹ héih³², qui¹ má²ca³ta³tsin¹ bíh¹ héih³² juo¹³ tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³².

¹²"Zia³² bíh¹ hliáun³ lín³² hi³ jmí¹ lí³ juah²¹ jná¹³ ní¹con² hnoh², tí³la³ má²tioh²¹ bíh¹ cu³ ní² ta³né³², qui¹ tiá² tú¹ tiá² tsin¹³ yáh³ hnoh² hi³ táunh¹³ ching³² jí³lí³². ¹³Tí³la³ tiá² hi³ jmu³ yáh³, qui¹ ní¹ má¹cuán² Jmí²chí³ Chun¹, Tsá² hie³² hí³ jú¹ tson², hí³ bíh¹ hie³² la³ jí³² jú¹ tson² ní¹con² hnoh²; qui¹ Tsá² hí³ tiá² hléh³² yáh³ hi³ lí¹ chin² chí¹ hnga², tí³la³ hí³ dá² hléh³² la³ cun³ hi³ náí³² bíh¹, hi³ hie³² tsú² siáh³ la³ jí³² la³ cun³ hi³ né³bí¹ lí¹³. ¹⁴Tsá² hí³ dá² ma³quien² jná¹³ qui¹hliá² jē² jná¹³ bíh¹ cán³ tsú² hi³ záí³² tsú² siáh³ hnoh². ¹⁵Qui¹ la³ jí³² bíh¹ la³ cun³ hi³ quioh²¹ Ñuh³² jná¹³ quion²¹ jná¹³ uá²jai³²; hi³ jáun² bíh¹ juah³² jná¹³ hi³ jē² jná¹³ bíh¹ cán³ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ jáun² záí³² tsú² siáh³ hnoh².

¹⁶"Cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ he², hi³ jáun² má¹jáun² tiú²uú² lí¹³ jie¹ hnoh² jná¹³; tí³la³ tí³ chí¹cáin² pih²¹ jáun² né³, lí¹³ bíh¹ jie¹ náh² siáh³.

Hi³ nio² hlah³ tsí³ dá² tsú² jeinh²¹ cáun² hi³ hiú² tsí³ bíh¹ tsú²

¹⁷Jmí¹jáun² ma³ jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² ca³ngáih³ rainh²¹ tsá²ján² tsá²ján²:

—¿He³ dá² hnió³ nieih³ jái¹³ hi³ ní¹juah²¹ tsú² ní² hi³ cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ he² hi³ jáun² má¹jáun² tiú²uú² neh²¹ dí² tsú², hi³ cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ siáh³ tsá³jau² hi³ jáun² má²neh²¹ dí² tsú² siáh³; hi³ ní¹juah²¹ tsú² siáh³ hi³ ní¹ cuá³ Jméi² néh¹ dí² má²ja³quián³ tsánh³²? ¹⁸¿He³ dá² hnió³ juáh³ jaun³²: "Ní¹ cú¹pih²¹ jmái¹?" Já² tiá² ngí²³ yáh³ dí² he³ dá² ní³² ní¹juah²¹ tsú².

¹⁹Ca³lí³lieih²¹ bíh¹ Jesús hi³ jmí¹ hnió³ tsá² hí³ nga³ ní¹con² dí², hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jná¹³ má²lí²juáh³² hi³ cú¹pih²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²í¹ he² hi³ jáun² má¹jáun² tiú²uú²

lí¹³ jie¹ náh² jná¹³, hi³ tí³ chí¹cáin²
 pih²¹ jáun² né³ má²lí¹³ jie¹ náh² siáh³.
 ¿Hí¹ hi³ ní² uá¹ hi³ jlánh¹ ná¹quí²
 ná¹ngaih³² náh² ja¹ má²tún² hmóu^{32?}
²⁰ Jná¹³ juah³² hi³ cu³tí³ bíh¹ uóh¹ hnoh²
 hi³ niau²¹ hlah³ honh² náh², tí³la³ tsá²
 hau² jná¹³ né³, má³hiún² tsí³ bíh¹. Tí³la³
 cun³ jáun² uá¹jinh¹ hnoh² niau²¹ hlah³
 honh², chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ lí³ hiún²
 lín³² honh² náh² cha³ jmí¹ niau²¹ hlah³.
²¹ Jmú¹³ jái¹³: Ní¹juáh³ jan² tsá²mi³ la³
 má²cá²chó³² jmái¹ hi³ lí³zian² jon², jáun²
 hlah³ lín²¹ bíh¹ má²nio² tsí³ tsú² quí¹hliá²
 má²cá²chó³² jmái¹ hi³ quieh² héin¹; tí³la³
 ní¹juáh³ má²ca³lí³zian² jon² tsú² né³,
 ca³la³ hí¹juáh³ tiú²uú² chau² bíh¹ tsí³
 tsú² hi³ ca³quieh² jáun² héin¹, quí¹hliá²
 jlánh¹ tsah³ tsú² hi³ má²ca³lí³zian² siáh³
 cónh³1 jan² dáin² ní¹ hué²¹ lá². ²² La³
 jáun² bíh¹ siáh³ ná¹má²tsoh¹ hnoh²
 honh² ta³né³²; tí³la³ ní¹ má¹já²jie¹ jná¹³
 siáh³ hnoh² né³, má¹jáun² bí¹ jlánh¹ lí³
 hiún² honh² náh² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³,
 cáun² hi³ hí¹ jan² tiú²uú² hin² lí¹³ quin³.
²³ "Má¹jáun² bí¹ ján¹ tson² hí¹ cáun²
 yáh³ tiú²uú² hi³ míh¹³ hnoh² ní¹con²
 jná¹³. Quí¹ jú¹ tson² juah³² jná¹³, hi³
 lí³ua³ cáun² hi³ míh¹³ náh² ní¹con² Jméi²
 dí² cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³,
 hian³ bí¹ náh². ²⁴ Quí¹ hí¹ cáun² bíh¹
 hi³ tiá² má²lí²míh¹ hnoh² cun³quionh³
 héih³² quion²¹ jná¹³ la³ tí³ ta³né³²; mí¹
 náh² hi³ jáun² hian³ náh², hi³ jáun² lí¹³ lí³
 hiún² honh² náh² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³.

**Jesús Tsá² lín³ Cristo bíh¹ lín³ Tsá²
 cah²³ jmái¹ ní¹con² tsá² hon² Dió³²**

²⁵ "Né³² né³, jná¹³ má²ca³lieh¹ ná¹
 hnoh² cun³quionh³ jú¹ jní²; tí³la³ chau²¹
 bíh¹ jmái¹ hi³ tiú²uú² jmu¹ jná¹³ la³ ní²,
 má¹jáun² dá² má²hléh¹³ jná¹³ tá²na²¹
 cu³tí¹³ bíh¹ hi³ ca³tin¹ Nuh³² jná¹³.
²⁶ Jmái¹ jáun² né³, má²míh¹ hnoh²
 cun³quionh³ héih³² quion²¹ jná¹³; tí³la³
 má¹jáun² né³ tiú²uú² mí¹³ yáh³ jná¹³
 ní¹con² Nuh³² hi³ ca³tin¹ hnoh², ²⁷ quí¹

quí³ cónh³ hniau³ lín³² bíh¹ hnga² Nuh³²
 jná¹³ hnoh². Hniau³ tsú² quí¹ cun³ní¹
 hi³ hnau³ hnoh² jná¹³ bíh¹, jí³ hi³
 má²ca³tionh² náh² siáh³ ta²¹ hi³ jná¹³ ja³
 ní¹con² Dió³². ²⁸ Jmí¹ ca³tí³ ní¹ já¹³ jná¹³
 ní¹ hué²¹ lá², cua³han³ jná¹³ ní¹con²
 Nuh³² bíh¹, hi³ jáun² dá² ní¹con² Nuh³²
 bíh¹ jná¹³ má²níh²¹ siáh³ ta³né³².

²⁹ Hí³ jáun² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
 né³ ca³juáh³.

—Ta³né³² ján¹ tson² má²dí¹hléh¹ huú²
 tá²na²¹ cu³tí¹³, hi³ tiú²uú² dí¹hléh¹ yáh³
 nú² jú¹ jní². ³⁰ Ta³né³² má²lí²neh²¹ jnoh¹
 hi³ la³jí³² bíh¹ la³ níh¹ huú², hi³ hí¹juáh³
 tiá² lin¹ lí³hniauh²³ yáh³ hi³ zian² tsá²
 zia³² hi³ nga³ ní¹con² huú². Cun³ní¹ hi³
 jáun² bíh¹ má²nio² cáun² tsí³ jnoh¹ hi³
 huú² nēh³ nú² ní¹con² Dió³².

³¹ Jmí¹jáun² ca³ngái³ Jesús la³ lá²:

—¿Hí¹ jáun² né³bí¹ má²táunh²³ máh³
 hnoh² ta^{21?} ³² Né³² né³, má²cá²chó³² bíh¹
 jmái¹ hi³ ta³né³² bíh¹ cánh³² má²han³
 náh² ma³ quin³², hi³ ma³ quin³² ma³ jan³²
 náh² cuá¹táunh¹ náh² jui³² quián¹³, hi³
 jáun² huen² bíh¹ jná¹³ má²zeh¹³ náh²;
 tí³la³ tiá² huen² jná¹³ zenh² yáh³ má¹ná¹,
 quí¹ zenh² bíh¹ Nuh³² jná¹³ quiúnh¹ ná¹.
³³ Juah³² jná¹³ la³jí³² jái¹³ ní² ní¹con²
 hnoh² hi³ jáun² lí¹³ nio² tie³ hñu³ honh²
 náh² cun³ní¹ hi³ ná¹cunh² náh² quiúnh¹
 jná¹³. Hnoh² dá² ca³tin¹ má¹tsoh¹ honh²
 la³ cun³ hi³ jmu² tsá² hon² Dió³², tí³la³
 tiá³ chá¹ náh² honh², quí¹ má²ca³cah¹
 bíh¹ jná¹³ jmái¹ ní¹con² tsá² hí³.

**Jesús liéinh³² Dió³² hi³
 ca³tin¹ tsá² hain²¹ tí³ con²**

17 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jái¹³
 ní² né³, ca³ziauh³ ní¹ chí³cuú², hi³
 ca³juáh³ la³ lá²:

—Tia²¹, má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹;
 ma³quien¹³ huú² Jónh³², hi³ jáun²
 Jónh³² huú² siáh³ lí¹³ ma³quien² huú².
² Quí¹ huen² bíh¹ huú² má²ca³jmu³ hi³
 Jónh³² huú² ho² ta²¹ ní¹con² la³jín³²
 tsáu², hi³ jáun² lí¹³ jmu¹ jná¹³ hi³ lí¹³

zian² tsáu² la³ cun³ jmí¹hi³nio², ca³la³ jín³² tsá² má²ca³chan²¹ hnú² jo³uón³² jná¹³. ³Hi³ zian² tsú² jáun² cun³ jmí¹hi³nio² dá² lí³ la³ lá²: hi³ cuóu³² tsú² hnú² bíh¹, Tsá² cú²huen² tán¹ nú², Tsá² hú¹tá¹ lín³ Dió³²; jí³ hi³ cuóu³² tsú² jná¹³ ní² siáh³, Jesús, Tsá² lín³ ná¹ Cristo, Tsá² ca³zen² hnú² hí³.

⁴”Má²lí³ma³quien¹³ bíh¹ jná¹³ hnú² ní¹ hué²¹ lá², hi³ má²lí³² bí¹ siáh³ la³jí³² hi³ ca³juah²¹ hnú² hi³ jmu¹ jná¹³. ⁵Né³² né³ Tia²¹, ma³quien¹³ siáh³ jná¹³ ní¹ hó²¹máh¹ nú² la³ cun³ qui³ jmí¹ quien² jná¹³ jáun² jmí¹tin², jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí³ tá¹ cáun² mí³cuú².

⁶”Má²ca³ma³jnia¹³ bíh¹ jná¹³ hi³ hin² tsánh² hnú² ní¹con² tsá² má²ca³quianh²¹ hnú² ja¹ tsá² zian² hngá¹máh³ lá², tsá² má²ca³chan²¹ hnú² jo³uón³² jná¹³. Tsá² jmí¹ joh² bíh¹ hnú² hí³ hi³ ca³cuen²¹ nú² jná¹³, hi³ má²ca³ma³tí³² bíh¹ tsú² siáh³ jēh² hnú². ⁷Hi³ jáun² dá² má²ni³² bíh¹ tsú² ta³né³² hi³ la³jí³² bíh¹ hi³ quion²¹ jná¹³ ja³ tí³ ní¹con² hnú²; ⁸quí¹ má²ca³juo³ bíh¹ jná¹³ tsú² la³jí³² jái¹³ hi³ ca³cuéh¹ hnú² jáun² ní¹con² jná¹³, jáun² má²ca³héi³ bíh¹ tsú². Hi³ jáun² má²ca³lí³tsin² bíh¹ tsú² hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ ja³ jná¹³ ní¹con² hnú², hi³ jáun² má²taunh³² tsú² ta²¹ hi³ hnú² bíh¹ ca³ze² jná¹³.

⁹”Jáun² né³, jná¹³ hiú² mí²³ ní¹con² hnú² hi³ ca³tín¹ tsá² hí³ bíh¹, ha³ tiá² hiú² mí²³ yáh³ jná¹³ hi³ ca³tín¹ tsá² zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³², tí³la³ mí²³ jná¹³ hi³ ca³tín¹ tsá² ca³chan²¹ hnú² jo³uón³² bíh¹ jná¹³, quí¹ tsá² joh² hnú² bíh¹ hí³. ¹⁰Quí¹ la³jí³² bíh¹ la³ cun³ hi³ quion²¹ jná¹³ quián¹³ hnú², hi³ jáun² la³jí³² bíh¹ siáh³ la³ cun³ hi³ quián¹³ hnú² quion²¹ jná¹³ uá²jai³². Hi³ jáun² né³, cun³quionh³ tsá² hí³ bíh¹ má²lin¹ hi³ quien² jná¹³.

¹¹”Ha³ tiú²uú² ní²¹ yáh³ jná¹³ ní¹ hué²¹ lá², tí³la³ tsá² ní² né³ tá¹tonh¹ bíh¹; quí¹ jná¹³ dá² má²jáunh¹³ bíh¹ hi³ ní¹ni²¹ quiúnh¹ hnú². Jáun² né³, hnú² Tia²¹ Tsá²

chun¹, cun³quionh³ pí³ hi³ hauh³² nú² jmu³ hua³hí¹³ tsú² la³ cun³ hi³ ca³cuéh¹ nú² jáun² jná¹³ uá²jai³², hi³ jáun² lí¹³ tionh² tsú² cá²hon³ la³jmí¹ tiauh² dí² quiúnh¹ hnú². ¹²Quí¹ tá¹la³ ca³ngí³ jná¹³ jáun² quiúnh¹ tsú², ca³jmú³² bíh¹ jná¹³ hua³hí¹³ tsú² cun³quionh³ jái¹³ hi³ hó² jná¹³ hi³ ca³cuéh¹ hnú² jáun². La³ ní² bíh¹ ca³jmú³² jná¹³ hua³hí¹³, hi³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá² já²hín³, jí³²la³ tsá² qui³ ca³tín¹ hi³ tsa³hín³ bíh¹ já¹hín³, hi³ jáun² ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí².

¹³”Jáun² ta³né³² má²jáunh¹³ jná¹³ ní¹ ní³ hnú² bíh¹; tí³la³ juah³² jná¹³ jái¹³ ní² tá¹la³ cuon¹ ná¹ ní¹ hué²¹ lá², hi³ jáun² tsá² tá¹tonh¹ lá² lí¹³ lí³ hiú² tsí³ ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³ la³jmí¹ hiú² tsin³² jná¹³. ¹⁴Má²ca³ma³tín¹³ bíh¹ jná¹³ tsú² jēh² hnú², tí³la³ tsá² zian² hí³ cun³ tín² tsí³ hmóu³² né³, tiá² quiú² tiá² jéin²³ yáh³ tsú² quí¹ cun³ni¹ hi³ tiú²uú² jmu² yáh³ tsú² la³jmí¹ jmu² tsá² hí³, quí¹ sa³jun³ jná¹³ yáh³ zian² ná¹ la³ jáun². ¹⁵Ha³ tiá² hiú² mí²³ yáh³ jná¹³ hi³ huen¹³ nú² tsú² ja¹ quioh²¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², ní¹ jí²¹la³ mí²³ jná¹³ hi³ jmúh¹³ nú² tsú² hua³hí¹³ ca³tín¹ tsá² hláinh¹ bíh¹. ¹⁶Quí¹ la³jmí¹ tiá² zian² jná¹³ la³ cun³ qui³ zian² jáun² tsá² jmu² cun³ tín² tsí³ hmóu³², hi³ jáun² sa³jun³ tsá² ní² yáh³ siáh³ zian² la³ jáun². ¹⁷Hi³ jáun² né³, jmu³ hi³ lí¹³ ná¹chan¹ tsú² ní¹con² nú² huen² cun³quionh³ jú¹ tson², quí¹ jái¹³ quián¹³ hnú² dá² lí³ jmáh³la³ jú¹ tson² bíh¹. ¹⁸Jáun² né³, la³jmí¹ ca³ze² nú² jná¹³ ja¹ tsá² zian² hngá¹máh³ lá², la³ jáun² bí¹ siáh³ zein³² jná¹³ tsá² lá² ja¹ tsá² hí³ uá²jai³². ¹⁹Hi³ cun³ni¹ hi³ ca³tín¹ tsá² lá² bíh¹ jmu² jná¹³ siáh³ cuá¹chan¹ ná¹ huen², quí¹ hi³ jáun² tsá² lá² uá²jai³² lí¹³ ná¹chan¹ cun³quionh³ jú¹ tson².

²⁰”Tí³la³ tiá² mí²³ yáh³ jná¹³ jmáh³la³ hi³ ca³tín¹ tsá² lá², quí¹ mí²³ jná¹³ la³ jí³ hi³ ca³tín¹ tsá² taunh¹³ jná¹³ ta²¹ ní¹ má¹ca³nái³² jú¹ chú³² hi³ hléh³² tsá² lá² bíh¹. ²¹Mí²³ jná¹³ ní¹con² hnú² hi³

cu³tí³ cu¹ tionh¹ tsú² cá²hon³ jí³lín². Hnú² Tia²¹, cu¹ tionh¹ tsú² cá²hon³ quiúnh¹ dí² la³jm¹ ná¹tioh³ jáun² cáun² tsí³ dí² quiúnh¹ hnú², hí³ jáun² lí¹³ tónh³² tsá² zian² hngá¹máh³ lá² ta²¹ hí³ tson² bíh¹ hnú² ca³ze² nú² jná¹³.
 22 La³jm¹ má²ca³ma³quien¹³ hnú² jáun² jná¹³, má²ca³ma³quien¹³ jná¹³ tsú² siáh³ uá²jai³², hí³ jáun² lí¹³ ná¹tioh³ cáun² tsí³ tsú² quiúnh¹ dí², la³jm¹ ná¹tioh³ cáun² tsí³ dí² hmóu³². 23 Cáun² bíh¹ ná¹tioh³ tsin³² jná¹³ quiúnh¹ tsú² la³jm¹ ná¹tioh³ cáun² tsí³ dí² hmóu³², hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ hí³ ná¹tioh³ cáun² tán¹ tsí³ tsú² má²tún² hmóu³² siáh³, hí³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí¹³ lí³tsin² tsá² zian² hngá¹máh³ lá² hí³ hnú² bíh¹ Tsá² ca³ze² nú² jná¹³, jí³ hí³ hno³ lín³² nú² siáh³ tsá² joh² jná¹³ la³ cun³ rón³² hnau³ nú² jná¹³.

24 "Tia²¹, hnú² bíh¹ ca³chan²¹ tsú² jo³uón³² jná¹³, hí³ jáun² bíh¹ hnó³² jná¹³ hí³ tsa³tiánh² tsú² ní¹ ní¹ ní²¹ jná¹³, hí³ jáun² lí¹³ jí³ tsú² cónh³ tí³ hí³ quien² jná¹³, la³ cun³ hí³ ca³ma³quien¹³ nú² jáun² jná¹³; quí¹ hnú² bí¹ jlánh¹ ca³ma³hnau¹ nú² jná¹³ la³ cun³ jm¹ ñeh² bíh¹ hí³ lí¹³ tá¹ cáun² mi³cuú².

25 Hnú² Tia²¹, Tsá² chun¹ nú², ha³ tiá² cuóu³² yáh³ hnú² tsá² zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³², tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, cuóu³² bíh¹ ná¹ hnú², hí³ ja³bí¹ tsá² lá² siáh³ má²ca³lí³ ní³² bíh¹ hí³ hnú² ca³ze² jná¹³.

26 Jná¹³ má²ca³hie³ tsá² lá² hí³ hin² tsánh² hnú², hí³ la³ má²hie² jáun² jná¹³ tsú² siáh³, hí³ jáun² lí¹³ ma³hno³ tsú² tsá²ján² tsá²ján² rón³² la³ cun³ hnau³ nú² jáun² jná¹³, hí³ jáun² lí¹³ ná¹tioh³ cáun² tsin³² jná¹³ quiúnh¹ tsú².

Má²jan² tsú² Jesús hí³ tson³

(Mateo 26:36-56; Marcos 14:32-50; Lucas 22:39-53)

18 Hí³ jáun² jm¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús jái¹³ ní² né³, cua³han³ quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² hí³ ngau³ tí³ jo²¹ jéh³ ní¹ téh²³ tsú² jáun² Cedrón.

Ñí¹ jáun² jm¹ zia³² cáun² ní¹ lí³ ní¹ jná¹ hmá²; ní¹ jáun² né³, hí³ Jesús la³ má²quionh³ tsá² quionh³. 2 Ja³bí¹ Judas tsá² má²jienh³ hí³ Jesús jm¹ ní² uá²jai³² ní¹ jáun², quí¹ hliáun³ jéin³² bíh¹ jm¹ má²ca³cuú² ca³ngih³² Jesús quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² ní¹ jáun². 3 Hí³ jáun² né³, ca³chó³² bíh¹ Judas ní¹ jáun² la³ má²quionh³ hliáu³ tsá² *romanos, jí³ ma³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ hí³ ca³ze³ tsá² ná¹chín¹ joh¹ tsú² la³ má²quionh³ tsá² *fariseos. Tsá² hí³ né³ ná¹quian³² sí² jm²cau³² jí³ sí² ca² ní² siáh³, la³ má²quionh³ mí¹tái³ mí¹ja² jí³ hmá² ní² siáh³. 4 Tí³la³ Jesús má¹ná¹, jm¹ má²ní³² bíh¹ la³ cun³ la³jí³² hí³ quiunh²¹, hí³ jáun² ja³ hí³ ca³ngáih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—¿Hin² tsánh² hnah²³ hnoh²?

5 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³:

—Jesús tsá² Nazaret bíh¹ hnah²³ jnoh¹.

Jm¹jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Jná¹³ bíh¹ la³².

Ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ né³ jm¹ zenh¹ Judas tsá² má²lí²jienh³ Jesús. 6 Hí³ jáun² jm¹ ca³juáh³ Jesús: “Jná¹³ bíh¹ la³²”, jm¹jáun² né³ ca³yá²han¹ tsú² hí³ ca³quinh³ tí³ cu³hna²¹ hí³ ta³tonh¹ la³ tí³ hué³². 7 Jm¹jáun² ca³ngái³ siáh³ Jesús cónh³¹ cu³ jéin³²:

—¿Hin² tsánh² hnah²³ hnoh²?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:

—Jesús tsá² Nazaret bíh¹ hnah²³ jnoh¹.

8 Hí³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Má²lí²juáh³² bíh¹ jná¹³ hí³ jná¹³ bíh¹ la³². Ní¹juáh³ jná¹³ la³ hnauh²³ nánh², tí³la³ cué¹ jái¹³ hí³ tsa³tánh¹ tín² tsá² ní¹ hná¹ lá².

9 La³ ní² dá² ca³lí³ hí³ jáun² lí³tí³ la³ cun³ hí³ má²lí²juáh³ tsú² jáun² hnga², jm¹ ca³juáh³ la³ lá²: “Tia²¹, tsá² ca³cuen²¹ hnú² hí³, hí¹ jan² yáh³ tiá² já²hín³”. 10 Jm¹jáun² ca³chí² Sí¹mu²¹ Pé¹ mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹ quioh²¹, hí³ ca³jmú³ cu³ nga¹³ mí¹tái³ cuá¹ cuá² chu²¹ quioh²¹ jan² tsá² jmái² Malco, jan² *tsá²

má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² híen¹. ¹¹ Tí³la³ Jesús né³, ca³záih³ Pé¹ la³ lá²:

—Tiáunh¹ mí¹táih³ hñu³ láu² quioh²¹. Ní¹juáh³ Nuh³² jná¹³ hnió³ hí³ há¹ ngá¹³ jná¹³ uu³cha³tsi³² lá², ¿hí¹ lí¹³ hí³ tiá² hen¹ jná¹³ hí³ quiunh²¹ jná¹³ la³ lá²?

Jesús má²zenh² ta³ ñí¹ Anás

(Mateo 26:57-58; Marcos 14:53-54; Lucas 22:54)

¹² Hí³ jáun² jmí¹jáun² né³, hliáu³ tsá² chín¹, la³ má²quionh³ hliáu³ joh¹, jí³ tsá²cuú² tsá²ta³ tsá² *judíos tsá² ná¹ñí¹ ní²siáh³ ca³ma³tson¹³ Jesús hí³ ca³hñéi³² dí². ¹³ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ñí¹jan² dí² hñú¹³ Anás. Anás hí³ jmí¹ lín³ tsa³jméi² Caifás, tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² híen¹ jmí¹jáun². ¹⁴ Caifás hí³ bíh¹ jmí¹ má²ca³záih³ tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹ hí³ tí³ quien² bíh¹ jún³ jan² tsáu² cha¹³ jí³lín² tsáu².

Pé¹ juáh³ hí³ tiá² cuóun³² Jesús

(Mateo 26:69-70; Marcos 14:66-68; Lucas 22:55-57)

¹⁵ Tí³la³ Sí¹mu²¹ Pé¹ né³, la³ má²quionh³ jan² tsá² ñí¹ hná¹ jáun², jmí¹ hí¹tsá²táunh¹ chl¹cáin² cú³hna²¹ Jesús. Tsá² jan² hí³ né³ jmí¹ cuóu²¹ bíh¹ tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² híen¹, hí³ jáun² ca³hiau³ jái¹³ hí³ hí³ ñí¹hñú³ quioh²¹ mí²tsá² híen¹ hí³ quionh³ Jesús; ¹⁶ tí³la³ Pé¹ né³, cheih³² bíh¹ ca³ta³zanh¹. Hí³ jáun² tsá² jmí¹ cuóu²¹ hí³ mí²tsá² híen¹ né³ cua³han³ hí³ ñí¹mí² jái¹³ ñí¹con² tsá²mí³ tsá² jmí¹ dí¹jmu² hua³hí¹³ ho³hñú¹³ hí³ hí³ Pé¹ ñéih³, jmí¹jáun² ca³tanh² tsú² Pé¹ tí³ ñéih³. ¹⁷ Jmí¹jáun² ca³ngái³ tsá²mí³ hí³ ñí¹con² Pé¹ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ hnú² lín³ nú² uá²jai³² tsá² hen² tí³ con² tsá²ñuh² ó³² dúh¹?

Jáun² ca³juáh³ Pé¹ la³ lá²:

—Já¹han²¹, ha³ tiá² lín³ yáh³ jná¹³.

¹⁸ Jmí¹ cuóu³ lín³² bíh¹ jmí¹jáun², hí³ jáun² tsá² má²ná¹hlánh¹ quian²¹ mí²tsáu² la³ má²quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³ tsú² la³ má²lí²jmú³ sí², hí³ jáun² má²ná¹táun³ hí³ ná¹chóh²³ sí² jáun². Ja³bí¹ Pé¹ siáh³ jmí¹ zenh¹ ñí¹ jáun² quionh³ tsá² hí³ hí³ dí¹chóh²³ sí².

Mí²tsá² híen¹ má²cán²³ jú¹ tson² ñí¹con² Jesús

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)

¹⁹ Jáun² tsá² lín³ hí³ mí²tsá² híen¹ ca³ma³liáu³² hí³ nga² ñí¹con² Jesús hí³ ca³tin¹ tsá² hain²¹ tí³ con² dí², hí³ he³ ñí¹ jái¹³ má²tin² tsú² siáh³ tsáu². ²⁰ Jáun² Jesús né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jná¹³ dá² má²ca³hléh³ ná¹ chú¹ja²¹ bíh¹; tiú²nio² bí¹ hñu³ cuáh³² quiú¹³ dí² má²ca³ma³tin¹³ jná¹³ tsáu², jí³ hñu³ cuáh³² chín¹ ní² siáh³, ñí¹ qui³ cuú² nghí³² ca³la³ jín³² tsá² judíos; hí³ jáun² né³, hí¹ cáun² yáh³ tiá² hí³ má²ca³híe³ jná¹³ ñí¹ ná¹conh¹. ²¹ Jáun² ¿he³ yáh³ láih³² sa³ ñí¹con² huen² yáh³ jná¹³ ngaih³² hnú²? Ñí¹con² tsá² má²ca³nái³² jái¹³ hí³ hléh²³ dá² jná¹³ nga³, quí¹ tsá² hí³ bíh¹ tsá² ná¹ñí³² la³ cun³ hí³ má²cá²juáh³² jná¹³.

²² Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús la³ ní² né³, jáun² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáu² jmí¹ zenh¹ ñí¹ jáun² ca³pá³ ñí¹ Jesús, hí³ juáh³ la³ lá²:

—¿Hí¹ la³ ní² máh³ ngaih³² hnú² ñí¹con² mí²tsá² híen¹?

²³ Jáun² ca³ngái³ Jesús la³ lá²:

—Ní¹juáh³ cáun² jú¹ hlah³ la³ lí²hléh³ jná¹³, jáun² juah²¹ neh²¹ ha³ jin¹ tí³tsóh³ lí³ jú¹ hlah³; tí³la³ ní¹juáh³ re² bíh¹ la³ lí²hléh³ jná¹³ né³, jáun² ¿he³ ya³ láih³² sa³ po²³ yáh³ hnú² jná¹³?

²⁴ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³zen³ Anás Jesús la³ má²hñe² jáun² bíh¹ ñí¹con² Caifás tsá² cuá¹lín³ siáh³ mí²tsá² híen¹.

**Pé¹ juáh³ siáh³ cu³ jéin³²
hi³ tiá² cuóun³² Jesús**

(Mateo 26:71-75; Marcos
14:69-72; Lucas 22:58-62)

25 Tá¹la³ jmí¹ dí¹chóh²³ jáun² Pé¹ sí² né³, jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² ca³ngáih³ Pé¹ hi³ ca³juáh³:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ hnú² uá²jai³² lín³ jan² tsá² hen² tí³ con² tsá²ñuh² ó³²?

Jáun² Pé¹ ca³juáh³:

—Já¹han²¹, jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³.

26 Ní¹ jáun² siáh³ jmí¹ zenh² jan² tsá² má²dí¹hlánh¹ quian²¹ mí²tsá² hien¹, rainh²¹ tsá² ca³uóunh³ hí³ cuá¹ hi³ ca³quieh³ Pé¹, hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Há¹ jun³juáh¹³ hnú² lí²jie¹ jná¹³ ja¹ hmá² jáun² quiúnh¹ nú² tsá² ó³² dúh¹?

27 Tí³la³ siáh³ bíh¹ siáh³ tiá² ca³ton³ Pé¹ jmí¹jáun². Tí³tsóh³dí¹ jmí¹jáun² né³ ca³hó³ jan² cá¹tsó³.

Jesús má²zenh² ta³ ní¹ Pilato

(Mateo 27:1-2, 11-14; Marcos
15:1-5; Lucas 23:1-5)

28 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³ Jesús hnú¹³ Caifás, hí³ ca³ní¹jan² dí² ní¹ta²¹ quioh²¹ tsá² ho² ta²¹ tsá² romano. Jmí¹ má²já²jnia² bíh¹, hí³ jáun² né³ tsá² ná¹ní¹ joh¹ tsá² judfos hí³ tiú²uú² taunh³ yáh³ néih³ ní¹ta²¹ jáun², qui¹ hí³ jáun² tiá² lí¹³ lín³ dí² tsá² tiá² jin². Qui¹ jí³²la³ tsá² jin² bíh¹ lí¹³ cuh³ má³² quioh²¹ *Jmí¹hfén¹ ní¹ má¹ca³niéi² jáun². 29 Cun³ní¹ hí³ jáun² bíh¹ cua³han³ Pilato tsá² ho² ta²¹ tí³ cheih³² hí³ ca³liéinh³² tsá² hí³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ ní¹ tso³ chah³² hnoh² quioh²¹ tsá²ñuh² lá²?

30 Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—Sá¹jmí¹ hí³ tiá² lín³ tsá²ñuh² ní² jan² tsá² hláih¹ tsá² hon², jáun² tiá² jmí¹ má²lí²jienh²¹ yáh³ jnoh¹ tsú² ní¹con² hnú².

31 Tí³la³ Pilato né³ ca³juáh³ siáh³:

—Jon¹ náh² tsú², hí³ jáun² cuá²ra³tsí³² náh² héih³² la³ cun³ lí³ liei²¹ quián¹³ náh² hmóu³².

Jmí¹jáun² ca³ngái³ siáh³ tsá² ná¹ní¹ hí³:

—Tí³la³ jnoh¹ tsá² judíos má¹ná¹, tiú²uú² jái¹³ hau³² yáh³ jnoh¹ hí³ má¹ngi¹³ tsáu².

32 La³ jáun² bíh¹ ca³lí³ hí³ jáun² lí¹³ lí³tí³ la³ cun³ hí³ ca³juáh³ hnga² Jesús hí³ he³ lánh³ rón³² jún³ dí². 33 Jáun² Pilato hen³ siáh³ néih³ ní¹ta²¹ quioh²¹, jáun² ca³teh³ dí² Jesús hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Hí¹ hnú² uá¹ lín³ nú² Re²¹ Juo¹³ tsá² judíos?

34 Jmí¹jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—¿Hí¹ ngaih³² hnú² jái¹³ ní² hí³ ca³tín¹ hnú² huen², ho³ hí³ zian² jan² tsá² má²lí²juáh³ uá¹ hí³ ca³tín¹ jná¹³?

35 Hí³ jáun² Pilato né³, ca³juáh³ siáh³:

—¿Hí¹ lín³ jná¹³ tsá² judío dúh¹? Qui¹ tsá² coh¹ huen² bíh¹ hnú², la³ má²quionh³ tsá² ná¹lín³ mí³jmú³ joh¹ tsú² má²lí²jienh³ hnú² ní¹con² jná¹³. ¿He³ dá² ca³jmuh³ hnú²?

36 Jáun² ca³ngái³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Ha³ tiá² ní¹ hué²¹ lá² ho² yáh³ jná¹³ jái¹³. Qui¹ sá¹jmí¹ hí³ ho² jná¹³ jái¹³ ní¹ hué²¹ lá² dúh¹, hí³ jáun² jmí¹ lí¹³ bíh¹ jmu³ tsá² tionh² jo³uón³² jná¹³ hniéi², hí³ jáun² tiá² jmí¹ jienh³ yáh³ tsú² jná¹³ ní¹con² tsá² judíos tsá² ná¹ní¹. Tí³la³ tiá² ní¹ lá² ho² yáh³ jná¹³ jái¹³.

37 Hí³ jáun² Pilato né³ ca³ngái³ siáh³:

—¿Hí¹ jáun² lín³ uá¹ hnú² re²¹?

Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Lín³ bíh¹ jná¹³ la³ cun³ má²lí²juah²¹ hnú² ní². Jná¹³ dá² ca³lí³zian² ná¹, hí³ cuan³ ná¹ ní¹ hué²¹ lá² hí³ hie¹³ ná¹ jú¹ tson². La³jín³² bíh¹ tsá² hain²¹ tí³ con² jú¹ tson² náí³² la³ cun³ hí³ juah³² jná¹³.

38 Jáun² Pilato ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ dá² jaun³² jú¹ tson²?

Má²ma³ngí³ tsú² Jesús

(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

Jáun² jmí¹ má²l²juáh³ Pilato jái¹³ ní² né³, cua³han³ siáh³ cheih³² hi³ ca³ñí¹lien¹³ tsá² judíos tsá² ná¹ngih³² hí³, hi³ ca³ñí¹zeh¹ dí² la³ lá²:

—Hí¹ cáun² yáh³ tso³ quioh²¹ tsá² lá² tiá² choh¹ jná¹³. ³⁹Tí³la³ hnoh² né³ ná¹hēh³ chinh³² hi³ hniáuh³² lion¹ jná¹³ jan² tsá² tson³ tá¹la³ Jmí¹hien¹; jáun² né³ ħhnáuh¹ náh² lion¹ jná¹³ Re²¹ Juóuh³² hnoh² tsá² judíos?

⁴⁰Jmí¹jáun² ca³la³ jín³² bíh¹ tsú² ca³tí² ca³hóh³² hi³ ca³juáh³:

—¡Jun³juáh¹³ tsá² ní² yáh³! ¡Barrabás bíh¹ lion¹ nú²!

Tí³la³ Barrabás hí³ né³ jmí¹ lín³ jan² tsá² háin² hian² tsí³ bíh¹.

19 Hí³ jáun² jmí¹jáun² né³, ca³jmú³ Pilato héih³² hi³ jan³ tsú² Jesús, hi³ tsa³quíú² tsa³pan² tsú². ²Jáun² hliáu³ né³ ca³jmú³ cáun² chí² lih³² hi³ ca³tanh² dí² chí¹ Jesús la³juah²¹ dúh¹ cáun² *có²ron¹ná¹ hi³ quioh²¹ jan² tsá² ho² jái¹³, tí³la³ hi³ jáun² né³ jmí¹ lí³ cun³quionh³ cuoh² hmá² ton² bíh¹; hi³ ca³quinh³ dí² siáh³ cáun² hmih³² zín¹³ la³ cun³ hi³ qui³ quih³² jan² tsá² quien². ³Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ma³janh³² tsú² má³ quin³² má³ jan³² ní¹ cuá¹tón²¹ Jesús, hi³ juáh³ la³ lá²:

—¡Cuf¹ lí³quien² bíh¹ Re²¹ Juo¹³ tsá² *judíos!

Ca³la³ hi³ má²quí² má²jno³² bíh¹ dí² hó¹ní¹ tsú².

⁴Jmí¹ lí²¹ jáun² cua³han³ siáh³ Pilato hi³ ca³liéinh³² siáh³ tsá² ná¹ngih³² hi³ cheih³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹ní² jie³ náh², cuí¹ chin²¹ jná¹³ tsú² tí³ cheih³² lá², hi³ jáun² lí³tsin² hnoh² hi³ hí¹ cáun² yáh³ tso³ tiá² lin¹ choh¹ jná¹³ quioh²¹ tsá² lá².

⁵Jmí¹jáun² cua³han³ Jesús hi³ má²hun¹ chí² lih³² hi³ lí³ cuoh² hmá²

ton² chí¹, hi³ quih³² siáh³ hmih³² zín¹³ jáun². Hí³ jáun² ca³juáh³ Pilato la³ lá²:

—¡Lá² zenh² tsú²!

⁶Tí³la³ jmí¹ ca³jiēn³² tsú² Jesús né³, jmí¹jáun² ca³tí² ca³hóh³² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ la³ má²quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¡Crei²¹ cuí¹ taun¹ tsá² ní²! ¡Crei²¹ cuí¹ taun¹ tsá² ní²!

Jáun² Pilato ca³juáh³:

—Jon¹ náh² tsú², hmóu³² náh² cuá²ton³ náh² tsú² crei²¹, quí¹ hí¹ cáun² yáh³ tso³ tiá² choh¹ jná¹³ quioh²¹ tsú².

⁷Tí³la³ tsá² judíos né³, ca³juáh³:

—Jnoh¹ zia³² cáun² lei²¹ quiú¹³, hi³ jáun² la³ cun³ lí³ lei²¹ jáun² quiú¹³ bíh¹ jnoh¹ ca³tín¹ tsá² ní² jún³, quí¹ sa³ tsá² ní² yáh³ má²ca³juáh³ hi³ lín³ Jon² Dió³².

⁸Jmí¹ ca³nái³² Pilato jái¹³ ní² né³, tí³ lí³mí¹ ca³ta³hú¹ cóh²¹ bíh¹ tsí³. ⁹Jáun² hen³ siáh³ něih³ ní¹ta²¹ quioh²¹, hi³ ca³ngáih³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—¿Hín² tíh³ ñeh³ hnú²?

Tí³la³ Jesús né³ tiú²uú² hi³ ca³ngái³ hí¹ cá² jon¹ yáh³. ¹⁰Hí³ jáun² Pilato ca³juáh³:

—¿Hí¹ cónh³ tiá² ngáih¹ uá¹ hnú² ní¹con² jná¹³? ¿Há¹ tiá² ñíh¹ hnú² hi³ jná¹³ ho² ná¹ jái¹³ hi³ taun¹ ná¹ hnú² crei²¹, ho³lá²dá² hi³ liau¹ ná¹?

¹¹Jáun² Jesús ca³ngái³ hi³ ca³juáh³:

—Hí¹ cáun² pí³ tiá² jmí¹ zia³² yáh³ quián¹³ hnú² ní¹con² jná¹³ sá¹jmí¹ hi³ Dió³² tiá² ca³cué³ hnú² jái¹³ hi³ ñí³hauh³²; cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ bí¹ jueh³² tso³ ho² hnga² tsá² lí²jiēnh³ jná¹³ ní¹con² hnú² la³ cónh³ bí¹ hnú².

¹²Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ jlánh¹ ca³hnauh² Pilato tsí³ he³ lánh³ rón³² lí¹³ líón³² dí² Jesús; tí³la³ tsá² judíos hí³ né³, ca³tí² ca³hóh³² siáh³ hi³ ca³juáh³:

—¡Ní¹juáh³ hi³ ca³lion¹ nú² tsá² ní², jáun² tiú²uú² re² juónh³² yáh³ hnú² quiúnh¹ *tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ juú² Roma! ¡Quí¹ lí³ua³ jan² tsá² juáh³ hi³ lín³

re²¹, tsá² la³ hí³ ná¹hniei²¹ bíh¹ quionh³ tsá² cuá¹lín³ hí³ mi³chí¹!

¹³ Jáun² jmí¹ ca³nái³² Pilato jái¹³ ní² né³, ca³jmú³ héih³² hí³ chin¹³ tsú² Jesús tí³ cheih³², hí³ jáun² ca³cuá³ ní¹ hmá²si¹ quien² quioh²¹, ní¹ jáun² jmí¹ téh²³ tsú² Gabata quionh³ jú¹ *hebreo, la³ cun³ niéih³ “Ní¹ rá¹já²³ quín¹”. ¹⁴ Cua³hlau³ *Jmí¹hien¹ bíh¹ jmí¹jáun², hí³ jáun² ná¹jmu² tsú² hua³jan²¹ la³ cun³ hí³ lí³ hniáuh³²; míh¹ tiá² cun³ la³ nio¹ jñéi³ tí³ hú²niéi² jmí¹ ca³juáh³ Pilato ní¹con² tsá² judíos hí³ la³ lá²:

—¡Lá² zenh² re²¹ juóuh³² náh²!

¹⁵ Tí³la³ tsá² hí³ né³ ca³tí² ca³hóh³² bíh¹ hí³ ca³juáh³:

—Chin³² tsá² ní², chin³² tsá² ní²; ma³jan³² ní¹ taun³ crei²¹.

Hí³ jáun² Pilato ca³juáh³ siáh³:

—¿Hí¹ lí¹³ ton¹ jná¹³ crei²¹ re²¹ juóuh³² hnoh² dúh¹?

Jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Jí³²la³ jan² tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ bíh¹ lín³ re²¹ juo¹³ jnoh¹, ha³ tíu²uú² hin² zian² yáh³ tsá² siánh³.

¹⁶ Jáun² Pilato ca³jienh³ cú²jueh³² Jesús ní¹con² tsá² hí³ hí³ cu³tsa³² cu¹ cha³ton³ tsú² cú²jueh³² crei²¹, hí³ jáun² ca³jón³² bíh¹ tsá² hí³ Jesús.

Má²ton³ tsú² Jesús crei²¹

(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)

¹⁷ Jmí¹ má²lí³² jáun² né³, cua³han³ bíh¹ Jesús hí³ quian³² crei²¹ quioh²¹, hí³ ngau³ tí³ juí³² tsi³ máh³ ní¹ téh²³ tsú² “Máh³ Mú³² Chí¹ Tsáu²”, hí³ cun³quionh³ jú¹jma² *hebreo né³, téh²³ tsú² “Gólgota”. ¹⁸ Ní¹ jáun² bíh¹ ca³ton³ tsú² Jesús crei²¹. Já³bí¹ ca³ton³ tsú² siáh³ crei²¹ cónh³í¹ gon³ tsáu², ma³ jan² la³ cá² jo²¹, hí³ jáun² chu³jo² né³ tón³² Jesús. ¹⁹ Jáun² Pilato ca³jmú³ héih³² hí³ tsa³ton³² tsú² huéh³ ta³ chí¹ crei²¹ ní¹ tón²¹ jáun² Jesús, hí³ juáh³ la³ lá²: “Jesús Tsá² Nazaret,

Re²¹ Juo¹³ Tsá² Judíos”. ²⁰ Juóun³² bíh¹ tsá² judíos ca³hí³ huéh³ jáun², quí¹ ní¹ má²janh² can³² juú² bíh¹ ca³ton³ tsú² Jesús crei²¹, hí³ huéh³ jáun² né³ jmí¹ lí³ cun³quionh³ jú¹jma² hebreo, jú¹ *latín jí³ jú¹ *griego ní² siáh³. ²¹ Cun³ní¹ hí³ jáun² né³, tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ la³ má²quionh³ tsá² judíos tsá² ná¹ní¹ ca³záih³ Pilato la³ lá²:

—Tiá² jmí¹ hniáuh²¹ yáh³ jmúh¹ nú² huéh³ hí³ juáh³: “Re²¹ Juo¹³ Tsá² Judíos”; tí³ re² jmu³ huéh³ hí³ juáh³: “Tsá² Lá² Juáh³ Hí³ Lín³ Re²¹ Juo¹³ Tsá² Judíos”.

²² Tí³la³ Pilato né³, ca³ngái³ hí³ ca³juáh³:

—Ní² cuí¹ lí³ la³ cun³ hí³ má²lí²jmú³² jná¹³.

²³ Jáun² jmí¹ má²lí²ton³ jáun² hliáu³ crei²¹ Jesús né³, ca³caun² dí² ha¹ tsú², hí³ ca³chin² dí² quiún³ tosh³, ma³ cáun² quioh²¹ la³ ma³ jan² hliáu³. Jáun² ca³can³ tsú² siáh³ hmih³² hu²¹ ñeh², tí³la³ hmih³² jáun² né³ tiá² lin¹ yáh³ ní¹ jmí¹ hmi³², cáun² bíh¹ jmí¹ rá²lái¹ tá¹ cáun² chí³cuú² hí³ la³ tí³ há³². ²⁴ Jáun² hliáu³ hí³ ca³juónh³ má²tún² hmóu³² la³ lá²:

—Ha³ tiá² cáí¹³ yáh³ dí²; tí³ re² bíh¹ chí¹³ dí² jái¹³ hí³ jáun² neh²¹ hin² tsánh² joh¹³.

La³ jáun² bíh¹ ca³lí³tí³ la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sf², hí³ rá¹juáh³ la³ lá²: “Ca³tsáunh³ bíh¹ tsú² hán² jná¹³, hí³ ca³chí² tsú² siáh³ jái¹³ ca³tí²¹ hmih³² quion²¹ ná¹”. La³ ní² bíh¹ ca³jmú³ hliáu³ hí³.

²⁵ Có³² crei²¹ tón³² jáun² Jesús né³ jmí¹ zenh¹ mí¹ziú¹³ tsú² la³ má²quionh³ tsá²mi³ rainh²¹; có³² jáun² jmí¹ zenh¹ siáh³ Má²réi³ ní²cuo² Cleofas la³ má²quionh³ Má²réi³ tsá² zian² juú² Magdalá. ²⁶ Jáun² jmí¹ ca³jien³² Jesús mí¹ziú¹³, la³ má²quionh³ jan² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² hí³ jmí¹ zenh¹ siáh³ có³² jáun², tsá² jlánh¹ jmí¹ hnio³ tsú² hí³, jáun² ca³záih³ dí² mí¹ziú¹³ la³ lá²:

—Hnú² mǎ¹, nǎ² bǐh¹ zenh² tsá² lí¹³
jien¹ nú² la³jmǎ¹ jien¹ nú² jónh³².

²⁷ Jmǎ¹jáun² ca³záih³ dí² siáh³ tsá²
hen² hí³ tí³ con² dí²:

—Jien¹ tiá³ tsá²mi³ nǎ² la³jmǎ¹ jien¹ nú²
mǎ²ziúh².

Hi³ jáun² la³ cun³ jmǎ¹jáun² bǐh¹
ca³jón³² tsá² hí³ Má²réi³ hñú¹³.

Jmǎ¹ jun¹ Jesús

*(Mateo 27:45-56; Marcos
15:33-41; Lucas 23:44-49)*

²⁸ Jmǎ¹ má²lí³² jáun² né³, má²ñi³² bǐh¹
Jesús hi³ la³jǎ³² bǐh¹ má²ca³lí³tí³, hi³
jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Jlánh¹ má²quiéin² tsin³².

Ca³juáh³ tsú² la³ nǎ², qui¹ hi³ jáun² lí¹³
lí³tí³ rón³² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹
Sí² bǐh¹.

²⁹ Hi³ ñí¹ jáun² né³ jmǎ¹ zeh¹ cáun²
tse³ hi³ dí¹canh² mu² mi³ uóun²jieh¹³
hi³ má²zéih¹ lín²¹; hi³ jáun² ca³ma³jlih²¹
tsú² cáun² chí² náh² hinh²³ jmái² quionh³
hi³ jáun², hi³ ca³dí³chí³ dí² hná¹³ cáun²
hmá²tié¹³ hi³ téh²³ tsú² hisopo, hi³ jáun²
ca³hiéih³ dí² ho³ Jesús. ³⁰ Jáun² Jesús
ca³yenh³ mu² jáun²; jmǎ¹ lí²¹ jáun² né³,
ca³juáh³ la³ lá²:

—La³jǎ³² bǐh¹ má²ca³lí³tí³.

Hi³ jáun² jmǎ¹jáun² ca³quǎh³² chí¹ hi³
ca³cua³ha³ tsí³.

**Jan² hliáu³ hih³² ja¹ mi³hue¹³ Jesús
quionh³ hmá² zunh²¹ quioh²¹**

³¹ Né³² né³, jmái¹ jáun² má² cua³hlau³
Jmǎ¹hién¹ bǐh¹, hi³ jáun² tsá² judíos tsá²
ná¹ñí¹ tiá² ca³lí³hnió³ hi³ la³ má²ná¹tón²¹
jáun² tsá² hí³ crei²¹ tá¹la³*jmái¹ nio² tie³,
quí¹ jmái¹ jáun² dá² cáun² jmái¹ jueh³²
bǐh¹. Hi³ jáun² ca³hiu³ ca³mǎ³ dí² ñí¹con²
Pilato hi³ jmu³ tsú² héih³² hi³ tsa³jáu³
tsú² cú²jueh³² ta³ tsá² ná¹tón²¹ hi³
crei²¹, hi³ jáun² sión³² tsú² hla¹ má¹lí³²
jáun². ³² Jáun² jmǎ¹jáun² já¹taunh²¹ siáh³
hliáu³, hi³ jáun² jmǎ¹ ca³cha³taunh¹
jáun², ca³jó³ ta³ tsá² chí¹tón²¹ la¹ñí¹, jmǎ¹

lí²¹ jáun² ca³jó³ dí² siáh³ ta³ tsá² jan² hí³;
³³ tí³la³ jmǎ¹ ca³ta³tonh¹ dí² ñí¹ chí¹tón²¹
Jesús má¹ná¹, jmǎ¹jáun² ca³jé³ dí² hi³
má²hí¹jún¹ bǐh¹ tsú², hi³ jáun² tiú²uú²
ca³jó³ yáh³ dí² ta³ Jesús.

³⁴ Tí³la³ cun³ jáun² ca³hǐh³ bǐh¹ jan²
hliáu³ ja¹ mi³hue¹³ Jesús cun³quionh³
hmá² zunh²¹ quioh²¹, hi³ jáun² jmǎ¹ lí²¹
jáun² né³ ca³táin² jmi² jí³ jmái² nǎ² siáh³.
³⁵ Tsá² cha³² jái¹³ lá² dá² hú¹tá¹ ca³jé³
bǐh¹, hi³ jáun² la³jǎ³² hi³ cha³² tsú² lí³
hú¹tá¹ jú¹ tson² bǐh¹; ñi³² bǐh¹ tsú² hi³ jú¹
tson² bǐh¹ hleh³², hi³ jáun² hnoh² uá²jai³²
lí¹³ cháh¹³ cáun² honh². ³⁶ Qui¹ la³ nǎ²
dá² ca³lí³ hi³ jáun² lí³tí³ la³ cun³ hi³
rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² bǐh¹, hi³ juáh³ jáun²
la³ lá²: “Hí¹ cáun² yáh³ mú³² quioh²¹ tsú²
tiá² jau³ tsáu²”. ³⁷ Ja³bí¹ zia³² siáh³ cáun²
ñí¹ rá¹juáh³ la³ lá²: “Jíen³² bǐh¹ tsú² tsá²
ca³hinh³”.

Jmǎ¹ já¹haun³ Jesús

*(Mateo 27:57-66; Marcos
15:42-47; Lucas 23:50-56)*

³⁸ Jmǎ¹ má²lí³² jáun² né³, ngau³ Sé³²
tsá² zian² juú² Arimatea hi³ ca³ñí¹mǎ²
jái¹³ ñí¹con² Pilato hi³ tsa³quion³² dí²
hla¹ Jesús. Qui¹ Sé³² hí³ dá² jmǎ¹
lín³ bǐh¹ tsá² hen² tí³ con² Jesús,
uá¹jinh¹ ta³ conh¹ qui¹ cun³ñí¹ hi³ juénh²
tsú² tsá² judíos tsá² ná¹ñí¹. Ca³cué³
bǐh¹ Pilato jái¹³, hi³ jáun² Sé³² né³
ca³ñí¹quion²¹ hla¹. ³⁹ Ja³bí¹ Nicodemo
tsá² ca³ñí¹lien¹³ hí³ Jesús cáun² já¹nié¹²,
ca³chó³² siáh³ hi³ quian³² mǐh¹ tiá² cun³
quiu³quia³hni³² qui¹ló¹ no¹ má²ró³² hi³
lí³ cun³quionh³ háu² téh²³ tsú² mirra
má²ná¹jan² quionh³ háu² téh²³ tsú² áloes.
⁴⁰ Hi³ jáun² Sé³² hí³ quionh³ Nicodemo
ca³cón³² hla¹ Jesús, hi³ jáun² ca³tsáinh³²
dí² cáun² hmih³² jmuh³ tiáu² lí³ quionh³
mí²ñi³² lino jmǎ¹ má²lí²jñéi³² dí² jáun²
no¹ má²ró³² jáun², la³ cun³ rón³² hi³
ná¹ngí²³ jáun² tsá² judíos hi³ hón³² hla¹
la³ jáun². ⁴¹ Có³² ñí¹ cá¹taun³ jáun² Jesús
crei²¹ jmǎ¹ lí³ cáun² ñí¹ jná¹ hmá² quioh²¹

tsáu², hi³ ñí¹ jáun² né³ jmí¹ hó²¹ cáun² tá²hón³² hmaí²¹ ñí¹ hí¹ jan² hla¹ tiá² jmí¹ má²ca³tanh² tsú². ⁴² Jáun² ñí¹ jáun² bíh¹ ca³hón³² tsú² cú²jueh³² hla¹ Jesús, quí¹hliá² tá²hón³² jáun² bíh¹ jmí¹ zeh¹ ca³lá² ñí¹ má²janh², quí¹ cun³ñí¹ hi³ jmí¹ má²ñí¹tsá² bíh¹ jmái¹ hi³ jmu² tsú² hua³jan²¹ hi³ hniáuh³² jmái¹ nio² tie³ quioh²¹ tsá² judíos.

Jmí¹ ca³jenh¹³ Jesús

(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)

20 Hi³ jáun² né³, jmí¹ la³ñí¹ jmái¹ hi³ ca³li³liáu³ sí²ma¹ná¹, ta³ ná¹juan³² lín³² ñéi¹ Má²réi³ tsá² zian² juú² Magdalá ñí¹ hó²¹ tá²hón³² jáun²; ti³la³ jmí¹ cá¹chó²¹ tsú² jáun² ñí¹ jáun² né³, ca³jé³ tsú² hi³ sa³ tiú²uú² dí¹jnái²³ yáh³ ho³ tá²hón³² quín¹ hi³ jmí¹ dí¹jnái²³ jáun². ² Jmí¹ jáun² ngah³ tsú² cú²hé² ti³ ñí¹ jmí¹ cuá³ Sí¹mu²¹ Pé¹ quionh³ tsá² jan² hi³, tsá² jlánh¹ jmí¹ hnio³ hí³ Jesús, hi³ ca³ñí¹zeh¹ dí² la³ lá²:

—La³ má²lí²chin² bíh¹ tsú² Ti³² Juo¹³ dí² hñu³ tá²hón³², tiá² né¹ yáh³ ha³ dá² jinh¹ cuí²ñí¹quion¹³ tsú² hla¹.

³ Hi³ jáun² Pé¹ né³, la³ má²quionh³ tsá² jan² hi³ ja³taunh²¹ ñí¹ hó²¹ tá²hón³². ⁴ Ca³la³ cú²hé² lín³² bíh¹ já¹taunh²¹ tsú² tá¹ gon³ cu³li²¹, ti³la³ ti³ jlánh¹ bíh¹ cú²hé² ngau³ tsá² jan² hí³ má¹ná¹, hi³ jáun² ca³chó³² chí¹ján³ ho³ tá²hón³² la³ cónh³ bíh¹ Pé¹. ⁵ Jáun² jmí¹ jáun² ca³jmú³ hí¹sian², hi³ ca³jáih³ ñí¹ ti³ ñéih³, jáun² ca³jé³ tsú² hmih³² tiáu² jáun² hi³ ná¹tsi²¹ ñí¹ jáun², ti³la³ tiá² hi³ yáh³ tsú² la³ ti³ ñéih³ má¹ná¹. ⁶ Ti³la³ jmí¹ ca³chó³² Pé¹ né³, ca³la³ má²hún¹ la³ ti³ ñéih³ tá²hón³² bíh¹ ca³jmú³. Jáun² ja³bí¹ hi³ uá²jai³² ca³jé³ hmih³² tiáu² hi³ ná¹tsi²¹ ñí¹ jáun². ⁷ Ja³bí¹ ca³jé³ tsú² siáh³ hmih³² hi³ jmí¹ tsáih³ chí¹ Jesús. Ti³la³ hmih³² jáun² má¹ná¹, ha³ tiá² cu³tsa³² jmí¹ nio¹ yáh³ quionh³ hmih³² hi³ jmí¹ tsaih³² tsú², cánh³ jmí¹ nio¹ bíh¹ hi³ rá¹pan². ⁸ Jáun²

ca³hi³ siáh³ uá²jai³² tsá² cá²chó³² hí³ la³ñí¹ ti³ ñéih³ hi³ ca³jé³ siáh³ uá²jai³² la³ cun³ hi³ má²li³², hi³ jáun² ca³taunh³ ta²¹. ⁹ Quí¹ tiá² re² jmí¹ má²ca³ngi¹³ yáh³ tsú² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí², hi³ ca³tin¹ bíh¹ Jesús hi³ jenh¹³ ja¹ hla¹. ¹⁰ Jáun² jmí¹ li²¹ jáun² né³, ja³tanh²¹ bíh¹ tsá² hí³ hñú¹³.

Jesús má²jnia³² ñí¹con² Má²réi³ tsá² ja³ juú² Magdalá

(Marcos 16:9-11)

¹¹ Ti³la³ Má²réi³ hí³ má¹ná¹, ca³ta³zanh¹ bíh¹ ho³ tá²hón³² hi³ dí¹ho², hi³ ta³ dí¹ho² jáun² né³ ca³jáih³ ñí¹ ti³ ñéih³. ¹² Jmí¹ jáun² ca³jén³² tsú² gon³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dio³² hi³ ná¹quih³² hmih³² tiáu², hi³ ná¹tsin¹ ñí¹ jmí¹ rá²tsin² jáun² Jesús; jan² jmí¹ cuá¹tón²¹ ñí¹ jmí¹ lí³ ta³ chí¹, hi³ cónh³ siáh³ jan² jmí¹ cuá¹tón²¹ ñí¹ jmí¹ lí³ ta³ ta³. ¹³ Tsá² hí³ né³ ca³ngái³ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ lí³, jáun² uoh³² hñú² né³ tsá²mí³?

Jáun² Má²réi³ hí³ ca³ngái³:

—Quí¹hliá² la³ má²lí²chin² bíh¹ tsáu² Ti³² Juóu³² jná¹³, hi³ tiá² ño¹ jná¹³ ha³ jinh¹ má²cuí²ñí¹quion¹³ tsú² hla¹.

¹⁴ Cun³ dí¹juáh²³ la³ ní² bíh¹ tsú² jmí¹ ca³jinh³ ti³ cu³hna²¹, hi³ jáun² ca³jé³ hi³ zenh² Jesús ñí¹ jáun²; ti³la³ tiá² ca³li³tsin² yáh³ tsú² hi³ Jesús bíh¹ la³ Tsá² hí³. ¹⁵ Hi³ jáun² Jesús ca³ngái³ ñí¹con² tsú² la³ lá²:

—¿He³ láih³² sa³ uoh³² hñú² né³ tsá²mí³? ¿Hin² dá² hnah²³ hñú²?

Ti³la³ hí³ dí² né³ jmí¹ lín²³ hi³ tsá² jmu² hua³hi¹³ ja¹ hmá² jáun² bíh¹ tsá² hí³, hi³ jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnú² tsá²ñuh², ní¹juáh³ hñú² bíh¹ cua³chin³² nú² hla¹, jáun² juah²¹ tiá³ ha³ jinh¹ cuí²ñí¹quion¹³ nú², jáun² ñí¹cón²¹ jná¹³.

¹⁶ Jáun² ca³juáh³ Jesús:

—¡Má²réi³!

Jáun² ca³jinh³ dí² tí³ ní¹ hó²¹ní¹ tsú²
 hi³ ca³záih³ dí² la³ lá² cun³quionh³
 jú¹jma² *hebreo:

—¡Raboni! (hi³ hnió³ juáh³ “Tí³²”).

17 Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Tú³ tín² tán² jná¹³, quí¹ tiá²
 má²cuá²níh¹ yáh³ jná¹³ ní¹ cuá³ Nuh³².
 Tí³la³ cuánh², cuá²zéih³ tsá² renh² jná¹³
 hi³ nih²¹ jná¹³ tí³ ní¹ cuá³ Nuh³², Tsá²
 lín³ hí³ siáh³ Neh² hnoh²; nih²¹ jná¹³
 tí³ ní¹con² Dió³² Juóu³² jná¹³, Tsá² lín³
 siáh³ Dió³² Juóuh³² hnoh².

18 Hi³ jáun² Má²réi³ hí³ né³ ngah³,
 hi³ ní¹zeh¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²,
 hi³ ca³ní¹juah²¹ hi³ má²lí²jien³² dí² Tí³²
 Juo¹³, jí³ hi³ ca³chá³ dí² siáh³ la³ cun³ hi³
 ca³juáh³ tsú² jáun².

**Jesús má²jnia³² ní¹con²
 tsá² hain²¹ tí³con²**

(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18;
 Lucas 24:36-49; 1 Corintios 15:5-7)

19 Jmí¹ ca³zi³² hi³ la³ní¹ jmái¹ hi³
 ca³lí³liau³ sf²ma¹ná¹ jáun² né³, jmí¹
 ná¹ngih³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú²
 cáun² néih³, hi³ má²dí¹jnai³² tiá³
 ho³hñú¹³ cun³ní¹ hi³ juénh² tsú² tsá²
 *judíos tsá² ná¹ní¹. Tí³la³ Jesús né³, hi³
 bíh¹ néih³ hi³ ca³náu² chu³jo² ní¹ tionh¹
 tsá² hí³, hi³ ca³záih³ dí² tsú² la³ lá²:

—¡Cuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³
 tin²!

20 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² la³ ní² tsú²
 ca³híe³ cuo² la³ má²quionh³ ní¹ ja¹híh¹
 ja¹ mi³hue¹³. Hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³lí³
 hiún² lín³² tsí³ jmí¹ ca³jien³² Tí³² Juo¹³.
 21 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³juáh³ siáh³ Jesús
 la³ lá²:

—¡Cuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³
 tin²! La³jmí¹ ca³ze³ jná¹³ Nuh³², la³ jáun²
 bíh¹ má²zei²¹ jná¹³ hnoh².

22 Jmí¹ jáun² ca³jie³ dí² ní¹ quioh²¹ tsá²
 hí³, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hen³ náh² Jmí²chí³ Chun¹.
 23 Ní¹juáh³ tsá² hin¹³ hnoh² tso³ quioh²¹,

jáun² hin³ bíh¹ tsáu¹³ tsú²; hi³ ní¹juáh³
 tsá² tiá² hin¹³ náh² tso³ quioh²¹ né³,
 jáun² la³ má²ná¹ren² jáun² bíh¹ tsú²
 tsáu¹³ lí¹³.

**Tú¹ma²¹ dí¹jien³² Jesús
 hí³ má²ca³jenh¹³**

24 Tí³la³ Tú¹ma²¹ má¹ná¹, jan² tsá²
 quian³tun³ hí³, tsá² jmí¹ téh²³ tsú² hí³
 dún² gon³, tiá² jmí¹ cuá³ yáh³ quionh³
 tsá² ní¹ hná¹ jáun² jmí¹ ca³ma³jnia³²
 jáun² Jesús. 25 Jáun² ca³záih³ tsá² ní¹
 hná¹ jáun² Tú¹ma²¹ la³ lá²:

—Má²ca³neh²¹ bíh¹ jnoh¹ Tí³² Juo¹³
 dí².

Tí³la³ Tú¹ma²¹ má¹ná¹, ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ tiá² lí¹³ yáh³ taunh²¹ jná¹³ ta²¹
 ní¹juáh³ ta³ tiá² má²lí²jie³² jná¹³ cuo²
 tsú² ní¹ ca³tóh³ pa³², hi³ loh²¹ jná¹³ siáh³
 zeih²¹ uón²¹ ní¹ ca³tóh³ jáun² pa³², jí³
 hi³ cuoh²¹ jná¹³ siáh³ ní¹ ja¹híh¹ jáun²
 quioh²¹ tsú².

26 Jmí¹ la³ má²jña³ jmái¹ jáun² né³,
 ca³ngih³² siáh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con²
 Jesús cáun² néih³, jáun² jmí¹jáun² bíh¹
 jmí¹ má²tso² Tú¹ma²¹ ja¹ tsá² hí³. Hi³
 jáun² uá¹jinh¹ jmí¹ dí¹jnai³² siáh³ tiá³ ho³
 hñú¹³, cu³ jáun² ca³hí³ bíh¹ Jesús néih³
 hi³ ca³náu² chu³jo² ja¹ ní¹ tionh¹ tsá² hí³
 hi³ ca³juáh³:

—Cuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tin².

27 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³záih³ tsú² Tú¹ma²¹:

—Sá¹ní² jie³ uón³² jná¹³, loh³ zeih²¹
 cuonh², cuí¹ já² siáh³ cuonh² nú² hi³
 cuóh¹³ nú² já¹ mi³hue³² jná¹³. Ha³ lí²uú²
 cuí¹ lín³ nú² jan² tsá² tiá² ta²¹ haih²¹, tí³
 re² cuí¹ lín³ nú² tsá² nio² cáun² tsí³ bíh¹.

28 Jáun² Tú¹ma²¹ ca³ngái³ la³ lá²:

—¡Hnú² Tí³² jí³ Dió³² Juóu³² jná¹³!

29 Hi³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Tú¹ma²¹, ta³né³² dá² má²taunh²³
 hnú² ta²¹ quí¹hliá² hi³ má²lí²jie¹ bíh¹
 hnú² jná¹³. Jlánh¹ jmí¹ ren² ní¹juáh³ tsá²
 taunh³² ta²¹ uá¹jinh¹ ta³ tiá² má²lí²jie³.

He³ ca³ti²¹ hi³ ca³li³ sí² lá²

³⁰ Hliáun³ lín³² bíh¹ li²¹ hi³ lí³ hua³jueh³² ca³jmú³ Jesús nĩ¹ hná¹ nĩ² nĩ¹ ta³ nĩ¹ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², hí³ tiá² rá¹tioh³ yáh³ nĩ¹ sí² lá². ³¹ Tĩ³la³ la³ cun³ hí³ má²rá¹tioh³ lá² má¹ná¹, má²rá¹tioh³ quí¹ hí³ jáun² táunh¹³ hnoh² ta²¹ hí³ Jesús bíh¹ lín³ Cristo Jon² Dió³², jí³ hí³ jáun² lí¹³ zian² náh² siáh³ hí³ hmai²¹ nĩ¹juáh³ hí³ tanh²³ náh² tsú² ta²¹.

Jesús má²jnia³² nĩ¹con²
quiaun³ tsá² hain²¹ tí³ con²

21 Jmí¹ lí¹cáin² jáun² ca³ma³jnia³² siáh³ Jesús nĩ¹con² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con², can³² jmái² lí¹ ná¹ho³ nĩ¹ téh²³ tsú² Tiberias. Jmí¹ ca³ma³jnia³² tsú² jáun², lí³ la³ lá². ² Jmí¹ jáun² jmí¹ tionh¹ Sí¹mu²¹ Pé¹ cu³tsa³² quionh³ Tú¹ma²¹ tsá² téh²³ tsú² hí³ dún² gon³, Natanael tsá² zian² juú² Caná hín¹³ tí³ Galilea, tá¹ gon³ tsá¹ jon² Zebedeo nĩ², la³ má²quionh³ gon³ tsá² nĩ¹ hná¹ jáun², tsá² hain²¹ tí³ con² Jesús. ³ Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Cuí¹ nĩ¹zánh²¹ jná¹³ jáh³ jmái².

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—Ja³bí¹ jnoh¹ uá²jai³² tsáu¹³ quiúnh¹ hnú².

Ja³taunh²¹ bíh¹ tsú² hí³ ca³taunh³ cáun² mu², tí³la³ já¹nié² jáun² há³ tiá² jáh³ ca³jáun³ hí¹ cu³ hlá² cu³ nĩ² yáh³ tsú². ⁴ Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³ ca³nĩ¹náu² Jesús can³² jmái², tí³la³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² tsú² né³, tiá² jmí¹ lí²tsin² yáh³ hí³ hí³ bíh¹ dí² zenh² nĩ¹ jáun². ⁵ Jáun² Jesús ca³ngái³ nĩ¹con² tsá² hí³, hí³ ca³juáh³:

—Hnoh² tsá¹nú¹, ¿má¹ca³jáun³ ca³lá² jáh³?

Jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngái³:

—Hí¹ jan² yáh³ jáh³ tiá² má²ca³jáun³.

⁶ Jmí¹ jáun² ca³juáh³ Jesús la³ lá²:

—Néih¹ dú¹ tiá³ hmá³ tí³ jo²¹ cuá² chu²¹ mu² nĩ² quián¹³ neh²¹; jáun² sá¹nĩ² jieh²¹ náh², jáun³ bíh¹ jáh³.

Ca³jmú³ bíh¹ tsú² la³ jáun² jmí¹ ca³jmú³; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³la³ hí¹juáh³ tiú²uú² jmí¹ tióh³² bíh¹ tsú² hí³ chí¹³ hmá³ jáun² chu³ jmái² quí¹ cun³nĩ¹ hí³ juóun³² lín³² bíh¹ jáh³ jmái² má²tiáunh¹ hñu³ hmá³ jáun². ⁷ Hí³ jáun² tsá² jlánh¹ jmí¹ hno³ hí³ Jesús né³, ca³záih³ Pé¹ la³ lá²:

—Já² Tĩ³² Juo¹³ bíh¹ dí² nĩ³²!

La³ cun³ jmí¹ ca³nái³² jáun² bíh¹ Sí¹mu²¹ Pé¹ hí³ Tĩ³² Juo¹³ bíh¹ dí² lánh³ hí³, hí³ jáun² má²ta²¹ ca³quih³ ha¹, (quí¹ jmí¹ dí¹láun³ bíh¹ tsú²), hí³ jáun² ca³háin³ chu³ jmái² hí³ ca³ra³tsi³² jmái². ⁸ Tĩ³la³ tsá² nĩ¹ hná¹ jáun² né³ ja³tanh²¹ bíh¹ tí³ can³² jmái² cun³quionh³ mu², hí³ hí¹cuounh³² hmá³ ta³ tiáunh¹ jáun² jáh³ jmái², quí¹ cun³ tun³ nio² hñá³láu³ lí² bíh¹ jéi³²í¹ jmí¹ tí³ nĩ¹ jmí¹ tsi³² mu² hí³ la³ tí³ jenh³ jmái². ⁹ Hí³ jmí¹ ca³cha³tánh¹ tsú² jáun² can³² jmái² né³, ca³son² hñu³ mu², jáun² ca³jé³ tsú² hí³ má²ná¹cau²¹ sí², hí³ má²rá¹tsin² jan² jáh³ jmái² nĩ¹ sí² la³ má²quionh³ ca³lá² *hí³ cuú²miih²¹. ¹⁰ Jáun² Jesús ca³juáh³:

—Quian³² jan² gon³ jáh³ cun³ ca³jáun³ náh² nĩ².

¹¹ Jáun² Sí¹mu²¹ Pé¹ ca³uú³ siáh³ hñu³ mu², hí³ ca³cuonh³ hmá³ tí³ nĩ¹ quiéin² jenh³ jmái². Ca³la³ hí³ canh² bíh¹ hmá³ jáun² hí³ tiáunh¹ hñá³láun³ tsi²¹ tu³la³quia³hni² hñú²; tí³la³ uá¹jinh¹ juóun³² lín³² jáh³ jmí¹ tiáunh¹, cu³ jáun² tiá² ca³cái² bíh¹ hmá³. ¹² Jmí¹ jáun² ca³juáh³ Jesús:

—Ná²taunh¹ náh² nĩ²jmú¹³ má³².

Hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³ tiá² lí¹ ca³chá³ tiá³ tsí³ hí³ nga³ hí³ hin² tsánh² hí³ dí², quí¹ jmí¹ má²ca³lí³tsin² bíh¹ tsú² hí³ Tĩ³² Juo¹³ bíh¹ tsú² hí³. ¹³ Jáun² ca³ja³janh³² Jesús hí³ ca³can³ ná¹ hí³ cuú²miih²¹ jáun² hí³ ca³tsóh³ nĩ¹con² tsá² hí³, ja³bí¹ la³ jáun² ca³can³ tsú² siáh³ jáh³

má²caun³² hí³ hi³ ca³tsóh³ siáh³ ñí¹con² tsá² hí³.

14 Hi³ nř² bíh¹ ñí¹ má²hnaih³² jéin³² hi³ ca³ma³jnia³² Jesús ñí¹con² tsá² hain²¹ hi³ tí³ con² jmí¹ má²ca³jenh¹³ jáun² ja¹ hla¹.

Jesús liéinh³² Sí¹mu²¹ Pé¹

15 Jmí¹ má²lř²jmú³ tsú² jáun² má³² hú²niéi² né³, ca³ngái³ Jesús ñí¹con² Sí¹mu²¹ Pé¹:

—Hnú² Sí¹mu²¹ jon² Juan², ¿hí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ hnau³ nú² jná¹³ la³ cónh³ bíh¹ tsá² nř²?

Jáun² Pé¹ né³ ca³ngái³:

—Ján³ Tí³², ñíh¹ bíh¹ hnú² hi³ hnau³ jná¹³.

Jáun² Jesús ca³juáh³ siáh³:

—Ní¹juáh³ la³ jáun², jmu³ hnú² hua³hí¹³ *já¹ziáh² míh¹ joh² jná¹³.

16 Jáun² ca³ngái³ tsú² siáh³ ñí¹ má²tí³² tenh³ jéin³² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Sí¹mu²¹ jon² Juan², ¿hnau¹³ nú² jná¹³?

Jmí¹ jáun² ca³juáh³ siáh³ Pé¹ la³ lá²:

—Ján³ Tí³², ñíh¹ bíh¹ hnú² huen² hi³ hnau³ bíh¹ jná¹³.

Hi³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús:

—Hi³ jáun² jmu³ hua³hí¹³ já¹ziáh² joh² jná¹³.

17 Jáun² ca³ngái³ tsú² siáh³ ñí¹ má²hnaih³² jéin³²:

—Hnú² Sí¹mu²¹ jon² Juan², ¿hnau¹³ hnú² jná¹³?

Hi³ jáun² jmí¹ jáun² jlánh¹ hlah³ ca³niau²¹ tsí³ Pé¹, quí¹hliá² sa³ hni³² jéin³² máh³ má²tí³² hi³ nga² tsú² ñí¹con² dí² ní¹juáh³ hi³ tson² hnio³ dí² tsú²; hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Tí³², la³ji³² bí¹ ñíh¹ hnú². Ñíh¹ bíh¹ hnú² hi³ cu³tí³ hnau³ bíh¹ jná¹³.

Hi³ jáun² ca³juáh³ siáh³ Jesús la³ lá²:

—Jáun² jmu³ hnú² hua³hí¹³ já¹ziáh² joh² jná¹³ jaun³². 18 Jú¹ tson² juo³ jná¹³ hnú², hi³ tá¹la³ jmí¹ tsá¹nú¹ nú², jmí¹ quíh²³ nú² hanh² hi³ jáun² jmí¹ cuóh²³ nú² lí³ua³ cáun² ñí¹ hnáuh² nú² cuóh¹³

huen²; tí³la³ ní¹juáh³ ní¹ má¹tí³ ñí¹ má²lin¹ nú² má¹ná¹, hnú² dá² cáun² má²ñéih¹ cuonh² bíh¹, tsá² siánh³ bíh¹ quieh³ hnú² hanh², jí³ hí³ jau³ tsú² siáh³ cáun² ñí¹ tiá² hnáuh² nú² cuóh¹³.

19 Cun³quionh³ jái¹³ nř² ca³jmú³ Jesús lin¹ he³ lánh³ rón³² jún³ Pé¹, hi³ jáun² cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹ ma³quien² tsú² Dió³². Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³juáh³ Jesús:

—iÑá³² cu³hna³² jná¹³!

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² jlánh¹ jmí¹ hnio³ hi³ Jesús

20 Jáun² né³, jmí¹ ca³jinh³ Pé¹ tí³ cu³hna²¹ ca³jje³ hi³ cuá¹ja³² tsá² jlánh¹ jmí¹ hnio³ hi³ Jesús, tsá² jmí¹ cuá³ hi³ cu³héin¹ Jesús jmí¹ ca³niéi² hi³ ca³jmú³ tsú² jáun² má³², tsá² ca³juáh³ hi³ ñí¹con² Jesús la³ lá²: “Tí³², ¿hin² tsánh² tsa³jienh³ hnú²?” 21 Hi³ jáun² jmí¹ ca³jfen³² Pé¹ tsá² hí³ né³, ca³juáh³:

—Tí³², hi³ ñí¹con² tsá² nř² né³, ¿he³ lí¹³?

22 Jáun² Jesús ca³ngái³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hnó³² jná¹³ hi³ tsá² nř² zian² ca³la³ tí³ ñí¹ cuanh²¹ ná¹, ¿he³ dá² ca³tin¹ hnú² dúh¹? Ní¹ jí²¹la³ hnú² ñá³² cu³hna³² jná¹³ bíh¹.

23 La³ cun³ jmí¹ jáun² já¹ngí³ jái¹³ jáun² ja¹ tsá² rainh²¹ tsú² ñí¹ hná¹ jáun² hi³ tsá² jlánh¹ hnio³ hí³ Jesús néh¹ tiá² jún³. Tí³la³ tiá² ca³juáh³ yáh³ Jesús hi³ tsá² hí³ tiá² jún³, quí¹ la³ lá² bíh¹ ca³juáh³ tsú²: “Ní¹juáh³ hi³ hnó³² jná¹³ hi³ zian² tsú² ca³la³ tí³ ñí¹ cuanh²¹ ná¹, ¿he³ dá² ca³tin¹ hnú²?”

24 Hnga² bíh¹ tsá² jlánh¹ hnio³ hí³ Jesús cha³² jái¹³ tloh³ sí² lá², jí³ hi³ ca³jmú³ tsú² siáh³ sí². Hi³ jáun² né¹ jnoh¹ hi³ jú¹ tson² bíh¹ hleh³² tsú².

25 Zia³² bíh¹ siáh³ hliáun³ lín³² hi³ ca³jmú³ Jesús ñí¹ hná¹ nř², hi³ sá¹jmí¹ hi³ tóh³² tsú² ñí¹ sí² ma³ quin³² ma³ caun³² la³ji³² hi³ jáun², len³ jná¹³ hi³ ca³la³ hí¹juáh³ tá¹ cáun² hngá¹máh³ yáh³

tiá² jmí¹ heih²¹ sí² hi³ jmí¹ lí¹³ jmu³ tsú².
[Cu³ ní² bíh¹ tí³ jáí¹³.]

**Ta²¹ Hi³ Ca³jmú³ Ti³² Tsá²
Quian³² Jë¹ Dió³²**

1 Hnú² reh² Tíoh³, sí² la³ní¹ hi³ ca³cué³ jná¹³ hnú², ní¹ jáun² ca³chá³ jná¹³ la³ji³² la³ cun³ hi³ ca³jmú³ Jesús, ji³ hi³ ca³ma³ta² tsú² ní² siáh³ la³ cun³ jmí¹ ca³ma³liáu³² tsú² tá¹³, ²hi³ ca³la³ tí³ ní¹ ngah²¹ hñu³mi³cuú². Ñeh² bíh¹ hi³ tsánh³² tsú² hñu³mi³cuú², ca³la³ cun³quiéinh¹ Jmí²chí³ Chun¹ ca³ma³tin² tsú² *ti³² tsá² quian³² jë¹ Dió³², tsá² ca³quianh³ tsú² hí³ jmí¹tin². ³Jmí¹ má²jun² tsú² jáun² né³, ca³ma³jnia³² hliáun³ jéin³² ní¹con² tsá² hí³ hi³ tson² bíh¹ zian² dí², hi³ má²ca³jenh¹³. Tá¹la³ ca³ngí³ tsú² jáun² tu³ló³² jmá¹ jmí¹ má²ca³jenh¹³ jáun², hú¹tá¹ ca³ma³jnia³² tsú² hiú² cuóh³² ní¹con² tsá² hí³, hi³ ca³híe³ tsú² siáh³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³².

**Jái¹³ hi³ ca³juáh³ Jesús jmí¹
ngah²¹ hñu³mi³cuú²**

⁴Jáun² ca³chó³² jmá¹ hi³ ca³ngih³² siáh³ Jesús quionh³ tsá² hí³, jmí¹jáun² ca³zái³h³ dí² tsú² hí³ tiá² má²lí¹³ huén³² tsú² já¹ juú² Jerusalén. Hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ján¹ náh² tín² tá¹la³ lí³tí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Ñuh³² jná¹³, la³ cun³ jái¹³ hi³ má²cá²juáh³² jná¹³ jáun². ⁵Tson² bíh¹ hla¹ Juan² ca³zion³ tsáu² jmái² cun³quionh³ jmí² jma³, tí³la³ tsa³háu² yó³² ní² má¹ná¹, hí³ Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ honh² náh², má¹jáun² bíh¹ má²caún³ náh² jmái² cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³².

Jesús tsánh³² hñu³mi³cuú²

(Mateo 28:18-20; Marcos 16:15-18;
Lucas 24:47-48; Juan 20:21-22)

⁶Jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ quionh³ Jesús ca³ngáih³ Jesús, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ti³², ¿hí¹ má²ta²¹ jmúh¹³ hnú² hi³ lí³ chín¹ siáh³ hué³² *Israel, juú²co¹ dí² lá², la³jmí¹ jmí¹ chín¹ jáun² jmí¹tin²?

⁷Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:

—Tiá² ca³tin¹ yáh³ hnoh² hi³ lí³ ñh¹³ hín² jmáih¹ ca³tón³ Dió³² Jmé² dí² hi³ lí¹³ la³ jáun², quí¹ jí³²la³ hnga² hí³ bíh¹ ca³tin¹ ñi³². ⁸Ti³la³ ní¹ má²cuán² jáun² Jmí²chí³ Chun¹ hi³ tá¹cua¹³ hñu³ honh² náh² né³, má¹jáun² bíh¹ lí³ pin³ náh². Má¹jáun² má²lí¹³ huen¹³ náh² hi³ cuá¹hléh¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³, já¹ juú² Jerusalén ó³² tín² la³ní¹, má²lí³² jáun², ní¹ tiáunh¹ tsá² hín¹³ tí³ Judea, ní¹ tiáunh¹ tsá² hín¹³ tí³ Samaria ní² siáh³, ca³la³ tí³ hué³² ní¹ uóunh³ lín³², ca³la³ tá¹ cáun² hngá¹máh³.

⁹Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Jesús la³ ní² né³, ngah³ hñu³mi³cuú², jáun² lí¹ ca³ta³ná¹jé³² bíh¹ tsá² hí³ lí³, jáun² tá¹la³ ná¹jé²³ jáun² bíh¹ tsá² hí³ ca³quionh³² Jesús ja¹ jnie², ha³ tiú²uú² cá²jnia³ yáh³. ¹⁰Ca³la³ má²ná¹jé²³ jáun² bíh¹ tsú² chí³cuú² hi³ cuá¹tsanh³² Jesús, hi³ tá¹la³ ná¹jé²³ tsú² jáun² né³, ca³jnia³ gon³ tsá²nüh² quih³² hmih³² tiáú² ní¹ tionh¹ tsú² jáun². ¹¹Jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² tsá² hín¹³ náh² tí³ Galilea, ¿he³ láih³² ná¹jé³² náh² chí³cuú²? Chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ jáuh³ siáh³ Jesús la³jmí¹ ngah²¹ ó³² hñu³mi³cuú² jmí¹ cuá¹han³ tsú² ja¹ ní¹ tionh¹ hnoh² lá².

**Quianh²³ tsú² Matías hi³
cán³ tá¹³ hla¹ Judas**

¹²Jmí¹jáun² ca³son² tsá² hí³ tsi³ máh³ téh²³ tsú² Olivos, hi³ ja³tanh²¹ tí³ já¹ juú² Jerusalén, jui³² jáun² tí³ [cun³ tun³ mei²¹ lí² tí³ la³ uóunh³,] la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ liei²¹ quioh²¹ tsá² *judíos hi³ lí¹³ ngí³² tsú² *jmái¹ nio² tie³. ¹³Jmí¹ ca³cha³tánh¹ tsú² jáun² já¹ juú² né³, ca³uú³ ní¹ má²tenh³ tsin¹ hñu³ ní¹ jmí¹ má²hu²¹ cuo². Ní¹ jáun² jmí¹ tionh¹ tsú²: Pe¹, Juan², Jacobo, Tre²¹, Pi²liéi¹,

Tú¹ma²¹, Bartolomé, Má²téh³, Jacobo jon² Alfeo, Sí¹mu²¹ tsá² ca³lí³ quionh³ tsá² cu³ nió³ *Cananista, jí³ Judas jon² Jacobo ní² siáh³. ¹⁴Jí³lín² tsá² hí³ jmí¹ ngih³² la³jí³² jmái¹ hí³ liéinh³² Dió³² quionh³ tsá¹ dá¹jon²¹ Jesús, quionh³ Má²réi³ mí¹ziú¹³ Jesús, jí³ tsá²mi³ siánh³ siáh³.

¹⁵Jmí¹jáun² jmí¹ tín³ tsá² reh² hí³ cun³ hñá³láun³ tsí²¹ quiún³ tsáu². Hí³ jáun² jmái¹ jáun² ca³náu² Pé¹ ja¹ tsá² reh² dí² hí³, hí³ jáun² ca³juáh³:

¹⁶—Hnoh² reh², qui³ cun³ jmí¹ ca³ti²¹ lí³trí³ bíh¹ jái¹³ hí³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³², la³ cun³ jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² Jmí²chí³ joh¹ Dió³² má²jun³ né³² cun³quionh³ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ hí³ ca³tín¹ hla¹ Judas, tsá² ca³can³ hí³ ní¹ juí³² quionh³ tsá² ca³ma³tson¹³ hí³ Jesús.

¹⁷Judas hí³ jmí¹ lín³ tsá² quiún¹ dí², hí³ jmí¹ jmu² ta²¹ la³ jmu³² jnoh¹ lá² ta³né³².

¹⁸(Cun³quionh³ hmah²¹ hí³ ca³héi³ jáun² Judas ca³ti²¹ ta²¹ hlah³ hí³ ca³jmú³ jáun² ca³lí³ hlah²¹ hué³² ní¹ jun¹ [hí³ hí¹hu²¹ zie³ lái¹]; tsá² hí³ dá² ca³tánh³ tí³ rá¹hin³ bíh¹, jmí¹jáun² ca³niá³ héin¹ hí³ ca³hué² má¹hmái¹³. ¹⁹Jmí¹ ca³lí³ ní³² tsá² juú² Jerusalén hí³ lí³ la³ jáun², jmí¹jáun² ca³teh³ tsú² hué³² jáun² Acéldama, la³ cun³ niéih³ Jú¹jma² “Hué³² Jmí²”). ²⁰Quí¹ ní¹ Sí² Salmos rá¹juáh³ la³ lá²:

Ní² lí¹ cuí¹ zeh¹ hñú¹³,

há³ lí² hin² cuí¹ lí³ zian² tsá² cuá³² ní¹ jáun².

Ní¹ jáun² rá¹juáh³ siáh³:

Tsá² siánh³ bíh¹ hí³ ta²¹ hí³ jmí¹ jmu² tsú².

²¹”Né³² né³, zian² tsá² quiún¹ jnoh¹, tsá² má²ca³ní³taunh¹ quiún¹ jnoh¹ ca³la³ jí³² jmái¹ hí³ ca³ngí³ Jesús quiún¹ jnoh¹, ²²la³ cun³ jmí¹ ca³zion³ jáun² hla¹ Juan² jmái² Jesús hí³ ca³la³ tí³ jmái¹ hí³ ngah³ tsú² hñú³mi³cuú². Hniah³ bíh¹ jan² tsá² hí³ hí³ tsa³náu²

jái¹³ quiún¹ jnoh¹ hí³ tson² bíh¹ ca³jenh¹³ Jesús.

²³Hí³ jáun² ca³chan³ tsú² gon³ tsáu², jan² tsá² hí³ lí³ hñí³² hí³ jmái², jmái² tsú² Sé³², Barsabás, hí³ Justo siáh³, jí³ jan² tsá² jmái² Matías ní² siáh³. ²⁴Hí³ jáun² ca³liéinh³² tsú² Tí³² Juo¹³ la³ lá²:

—Hnú², Tí³² Juo¹³ jnoh¹, [Tsá² ñíh³ nú² hñú³mi³cuú²,] Tsá² cuín² nú² he³ lánh³ rón³² lí³ hñú³ tsí³ tsáu², hie¹ tiá³ jnoh¹ hin² tsánh² tsá² gon³ lá² má²ca³quianh²¹ hñú² ²⁵hí³ lín¹³ tí³² tsá² quian³² jeh² hñú², quí¹ ca³tón³² bíh¹ Judas ta²¹ jáun² cun³ñí¹ hí³ ca³jmú³ tso³, hí³ jáun² ní¹ ca³tín¹ bíh¹ tsú² ngau³.

²⁶Jmí¹jáun² né³ ca³chí² tsú² jái¹³, jáun² Matías bíh¹ tin³; hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³ngí³ tsá² hí³ hí³ lín³ tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² quionh³ tsá² quia³jan² hí³.

Jmí¹ cuan¹ Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³²

2 Jmí¹ tí³ jmái¹ Pentecostés quioh²¹ tsá² *judíos, jmái¹ hí³ jmu² tsú² ní¹ má¹ca³tsín¹³ tu³la³quia³ jmái¹ hí³ tí³ *Jmí¹hien¹, ja³bí¹ jmái¹ jáun² ca³ngih³² uá²jai³² la³jín³² tsá² tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí². ²Cu³diá²jan² ca³nái³² tsú² hí³ ní¹ca³hín¹ hí³ ní¹ja²¹ hñú³mi³cuú²; la³jmí¹ ja³² chí³ tiá³ lín³² bíh¹ ní¹ja²¹, tiá³ lín³² bíh¹ ca³hen³ hñú³ ní¹ jmí¹ tionh¹ jáun² tsá² hí³. ³Hí³ jáun² ca³jnia³ cáun² hí³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ zfh¹ sí². Zfh¹ sí² jáun² ca³na³tsín³² tsáih³ chí¹ ca³la³ jín³² tsá² hí³. ⁴Jmí¹jáun² ca³hí³ Jmí²chí³ Chun¹ hñú³ tsí³ ca³la³ jín³² tsá² hí³, jmí¹jáun² ca³hléh³ ma³ quin³² ma³ jan³² tsá² hí³ ma³ cáun² jú¹jma² siáh³ la³ cun³ hí³ ca³jmú³ Jmí²chí³ Chun¹ hí³ hí³ hléh³² tsú².

⁵Jmái¹ jáun² jmí¹ tiáunh¹ tsá² judíos já¹ juú² Jerusalén, tsá² jlánh¹ má²tí³² cuáh³² quioh²¹, tsá² já²taunh²¹ ní¹ uóunh³ la³ tán¹ hngá¹máh³. ⁶Jmí¹ ca³nái³² tsú² mah¹ jáun² né³, ca³cuú² ca³ngih³². Lí¹ tiá² ní³² he³ jmu³ bíh¹ tsú²

li³, qui¹ hliá² ca³ náí³² tsú² ma³ quin³² ma³ jan³² jú¹ jma² quioh²¹ hi³ ná¹ hleh³² tsá² hí³. 7 Jáun² ca³ ja³ cáun² lín³² tsí³ tsú² ñí¹ tionh¹ jáun², tiá² ñí³² he³ jmu³ bíh¹ tsú² lí³. Jmí¹ jáun² ca³ juónh³ tsá² ján² tsá² ján²:

—¿Há¹ jun³ juáh¹³ tsá² hín¹³ tí³ Galilea bíh¹ la³ jín³² tsá² ná¹ hleh³² ní²? 8 ¿Lánh³ rón³² ná¹ nai³² dí² hi³ hleh³² tsú² jú¹ jma² quiú¹³ dí² ma³ quin³² ma³ jaun³² dí²? 9 Qui¹ ñí¹ lá² tiauh² dí² tsá² ziaún² dí² hué³² ñí¹ hliáun³ bíh¹: tsá² Partia, tsá² Media, tsá² Elam, tsá² Mesopotamia, tsá² Judea, tsá² Capadocia, tsá² Ponto, tsá² Asia, 10 tsá² Frigia, tsá² Panfilia, tsá² Egipto jí³ tsá² Libia ní² siáh³, hué³² ñí¹ uóunh³ có³² juú² Cirene. Zian² siáh³ tsá² zian² juú² Roma hi³ má² tionh² ñí¹ lá², 11 ma³ jan² tsá² hí³ tsá² judíos, ja³ bí¹ zian² ma³ jan² tsá² hí³ *tsá² cá² jo²¹ hi³ má² ca³ hín¹³ jái¹³ quiú¹³ dí² tsá² judíos. Hi³ zian² siáh³ tsá² hué³² Creta ja¹ quiú¹³ dí² jí³ tsá² hué³² Arabia ní² siáh³. Tí³ la³ í³ la³ jái³² bíh¹ dí² ná¹ nai³² hi³ ná¹ hleh³² tsá² ní² jú¹ jma² quiú¹³ ma³ quin³² ma³ jaun³² hi³ ná¹ juáh²³ tsú² la³ jí³² hi³ cáu² hi³ jueh³² hi³ jmu² Dió³²!

12 Ñí¹ tionh¹ jáun² tsú² ná¹ tsá² cáun² tsí³, lí¹ tiá² ñí³² he³ jmu³ bíh¹ tsú², hi³ ná¹ nga² tsú² ñí¹ con² tsá² ján² tsá² ján² la³ lá²:

—¿He³ dá² hnió³ juáh³ la³ jí³² hi³ ná¹ lí²³ ní² juáh¹³?

13 Tí³ la³ ma³ jan² tsáu² lí¹ ná¹ cauh³² cú² nga¹ bíh¹, hi³ ná¹ juáh²³:

—¡Tsá² ná¹ hein²¹ bíh¹ ní³²!

Pé¹ hleh³² jái¹³ ñí¹ con² tsá² ná¹ ngih³² hí³

14 Jmí¹ jáun² ca³ náun² Pé¹ cu³ tsa³² quionh³ tán¹ quian³ jan² *tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² tsá² quionh³, hi³ ca³ hléh³ tiá³ hi³ ca³ juáh³:

—Hnoh², tsá² judíos tsá² cáu³, jí³ la³ jín³² náh² tsá² tionh² náh² já¹ juú² Jerusalén lá², hniáuh³² bíh¹ lí³ ñíh¹³ náh²

jái¹³ lá². Jáun² né³, nié² náh² re² jái¹³ hi³ juah²¹ jná¹³ lá²: 15 Jun³ juáh¹³ ná¹ hein²¹ yáh³ tsá² lá² la³ jmí¹ ná¹ lín²³ hnoh² ní², qui¹ ta³ né³² né³ bí¹ má² tí³ la³ nio¹ ñu³ tí³ hú² nié² bíh¹. 16 Tí³ la³ ta³ né³² dá² má² ca³ lí³ tí³ la³ cun³ hi³ ca³ juáh³ jáun² hla¹ Joel tsá² jmí¹ lín³ hí³ *tí³² jé¹ Dió³² bíh¹, jmí¹ ca³ juáh³ jáun² la³ lá²: 17 La³ lá² juáh³ Dió³²:

Ní¹ má¹ tí³ ñí¹ táuh³ jmái¹, zein²¹ jná¹³ Jmí² chí³ joh² ñí¹ con² la³ jín³² tsáu².

Má¹ jáun² lí³ tin² tsá² mí³ tsá² ñuh² jónh³² hnoh² hi³ hléh³² jái¹³ hi³ cue¹ jná¹³ hñu³ tsí³.

Má¹ jáun² tí²¹ hó¹ ñí¹ tsá² tsá¹ ñú¹ hi³ jnia³ jeinh²¹ he³ cáun² hie³² Dió³²,

ja³ bí¹ tsá² má² lieih²¹ siáh³ jí³ juí³² qui³ zió³.

18 Má¹ jáun² zein²¹ jná¹³ Jmí² chí³ joh² ñí¹ con² tsá² mí³ tsá² ñuh², *tsá² má² ná¹ hlánh¹ joh² jná¹³,

jáun² tsá² hí³ lí³ tin² ngái³² jái¹³ hi³ cue¹ jná¹³ hñu³ tsí³.

19 Hi³ ja³ bí¹ hie¹³ jná¹³ siáh³ chí³ cuú² cáun² hi³ tsa³ cáun² tsí³ tsáu²,

jí³ tí³ hué³² ní² jmu¹ jná¹³ lí²¹ cun³ quionh³ jmí², sí² ní², jí³ mí² ñí¹ hñéi² ní² siáh³.

20 Má¹ jáun² nieh¹³ hiú², hi³ jnia³ siáh³ zfh² la³ jmí¹ jnia³ jmí²,

ñeh² bíh¹ hi³ chau²¹ jmái¹ chu²¹ jmái¹ jueh³² quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí².

21 Hi³ jáun² né³, lí³ ua³ jan² tsá² téh³ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² lí¹³ láun³.

22 *Hi³ jáun² né³, hnoh² tsá² cáu³, tsá² ziaún² dí² hué³² *Israel lá², nié² náh² hi³ juanh²¹ jná¹³ lá². Ca³ lí³ lin¹ hi³

Jesús Tsá² ja³ juú² Nazaret jmí¹ lín³ jan² Tsá² ca³ hiáu³² Dió³² cun³ quionh³

la³ jí³² hua³ jueh³² jí³ lí²¹, jí³ hi³ cáu² hi³ jueh³² hi³ ca³ jmú³ Dió³² cun³ quionh³ hí³

dí² ja¹ quián¹³ hnoh²; má² ná¹ ñíh¹ bíh¹ hnoh² hi³ la³ jáun² lí³. 23 Tí³ la³ la³ cun³

jmí¹ tin² máh³ jmí¹ má² ca³ lín¹³ Dió³² hi³ jienh³ Jesús ñí¹ con² hnoh². Jmí¹ jáun²

né³ cun³ quionh³ cuá² ta³ tsá² hláih¹ tsá²

hon² bíh¹ ca³jngih³² náh² tsú² hi³ ca³ton³
 náh² crei²¹. ²⁴Ti³la³ Dió³² né³, ca³jmú³
 hi³ ca³jenh¹³ Jesús, ca³liáu³² tsú² Dió³²
 ñí¹con² hi³ cú² hi³ uóu³² quioh²¹ hmú³²,
 quí¹ cun³ tiá² jmí¹ ca³tin¹ bíh¹ hmú³² hi³
 zanh³ tsú² tiá² hi³ tson³. ²⁵Quí¹ hla¹ re²¹
 Dá²vi²¹ ca³chá³ jái¹³ hi³ ca³hléh³ Jesús
 jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:

Jná¹³ ca³jie³² hi³ Juóu³² jná¹³ chí¹ján³
 jmái¹ ca³la³ jí³² ñí¹ hó²¹ñi³²,
 hi³ hí³ zenh² ti³ cuá² chu²¹ quion²¹ jná¹³,
 hi³ jáun² tiá² hi³ lí¹³ ñí¹con² jná¹³.

²⁶Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ jlánh¹ ca³lí³
 hiún² tsin³² jná¹³,
 hi³ ca³jmú³² jná¹³ tsah¹ lín²¹,
 hi³ ca³ta³no¹ siáh³ cáun² tsin³² jná¹³
 ca³ti²¹ la³ cun³ hi³ má²hen² jáun²
 tsin³²,

uá¹jinh¹ lín³ jná¹³ jan² tsá² ngú³;
²⁷quí¹hliá² tiá² táunh¹ yáh³ hnú²
 jmí¹chí³ quion²¹ jná¹³ ja¹ hla¹
 má¹jáun²,
 hi³ sa³jun³ cuéh¹ hnú² siáh³ jái¹³ hi³
 sánh³² jná¹³ Tsá² chun¹ ná¹ ñí¹con²
 hnú².

²⁸Ca³héh¹ hnú² jná¹³ jui³² lánh³ rón³²
 lí¹³ zian² jná¹³,
 hi³ jmúh¹³ hnú² siáh³ hi³ lí¹³ hiún² tsin³²
 jná¹³ ní¹ má¹ta³zanh¹ jná¹³ siáh³ ñí¹
 hó²¹máh¹ hnú².

²⁹Jmí¹ ca³táuh³ jái¹³ ní² né³, ca³juáh³
 siáh³ Pé¹ la³ lá²:

—Hnoh² tsá²cáu³, hnó³² jná¹³ hléh¹³
 cú²na²¹ lín²¹ hi³ ca³tin¹ hla¹ Dá²vi²¹ hí³,
 tsá²haun³² jméi² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí².
 Tsá² hí³ jun³ bíh¹ hi³ já¹haun³, la³ ti³
 ta³ne³² lín¹ tá²hón³² quioh²¹ hla¹ hí³ ñí¹
 lá². ³⁰Hla¹ hí³ jmí¹ lín³ ti³² jé¹ Dió³²,
 hi³ jmí¹ ñí³² tsú² hi³ Dió³² ca³jmú³ jái¹³
 hi³ ca³juáh³ hi³ lí³zian² jan² jón²zfh¹
 jón²cho¹, hi³ cuá³² cuá¹ho² jái¹³ la³jmí¹
 ca³cuá³ hnga² dí² hi³ cuá¹lín³ re²¹. ³¹Hi³
 jáun² hla¹ Dá²vi²¹ hí³ ca³lí³ ñí³² jmí¹tin²
 cáun² hi³ né³bí¹ lí¹³, ca³juáh³ hi³ jenh¹³
 Tsá² lín³ Cristo, hi³ jáun² tiá² tá¹cua¹³
 yáh³ jmí¹chí³ quioh²¹ tsú² ja¹ hla¹, hi³

sa³jun³ sáh³² siáh³ ngú³ quioh²¹. ³²Tsá²
 hí³ bíh¹ Jesús, Tsá² ca³jmú³ hí³ Dió³²
 hi³ jenh¹³, hi³ jáun² la³jái³² jnoh¹ náu¹³
 jái¹³ hi³ tson² bíh¹ lí³ la³ jáun². ³³Hi³
 jáun² jmí¹jáun² ngah³ tsú² hi³ ca³ta³cua¹³
 siáh³ ti³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³² Jméi².
 Jmí¹jáun² ca³hián¹³ tsú² Jmí¹chí³ Chun¹
 hi³ ca³cuen³ Jméi² la³ cun³ jái¹³ hi³
 ca³jmú³ jmí¹tin². Hi³ má¹lí³² jáun² né³
 cuen³ tsú² siáh³ jnoh¹ Jmí¹chí³ Chun¹
 hí³. Jáun² Jmí¹chí³ Chun¹ hí³ bíh¹
 má²lí²jmú³ la³jí³² hi³ má²lí²jieh³ hnoh²
 jí³ hi³ má²lí²niéih² hnoh² ní². ³⁴Uá¹jinh¹
 tiá² má²ngah³² hla¹ Dá²vi²¹ hñu³mi³cuú²
 jmí¹tin², ti³la³ ca³juáh³ bíh¹ tsú² la³ lá²:
 Dió³² Juóu³² jná¹³ ca³záih³ Ti³² Juóu³²
 jná¹³:

Ti³ cuá² chu²¹ quion²¹ jná¹³ ñí³
³⁵tá¹la³ jmu¹ jná¹³ ñí¹con² tsá² hau² hnú²
 hi³ lín³ la³jmí¹ lí³ cáun² jlí²¹ [hi³
 hí¹ cú¹píh²¹ tiá² quien²] hi³ ná¹tsin¹
 tanh¹ hnú².

La³ ní² bíh¹ lí³ jái¹³ hi³ ca³chá³ hla¹
 Dá²vi²¹.

³⁶”Hi³ jáun² la³jái³² dí² tsá² Israel,
 cu³ti³ hniáuh³² lí³ né¹ dí² hi³ tson² Jesús
 Tsá² ca³ton³ hnoh² hí³ crei²¹, ca³hiáu³²
 Dió³² bíh¹ tsú² hi³ hau³ jái¹³ hi³ lín¹³ tsú²
 Cristo Juo¹³ dí².

³⁷La³ cun³ jmí¹ ca³nái³² tsá² ná¹ngih³²
 hí³ jái¹³ jáun² né³, hlah³ lín²¹ bíh¹
 ca³ta³no¹ tsí³ tsú², jmí¹jáun² ca³ngái³
 tsú² Pé¹ quionh³ tsá² quian³jan² ñí¹ hná¹
 jáun², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Reh², ¿ha³ bí¹ lánh³ jmú¹³ jnoh¹?

³⁸Hi³ jáun² ca³ngái³ siáh³ Pé¹ hi³
 ca³juáh³:

—Cuí¹ cha³conh² honh² náh² tso³
 quián¹³, hi³ cuí¹ zaun²¹ náh² siáh³ jmái²
 hi³ jan² hi³ jan² hi³ lín¹ hi³ má²hain²¹
 náh² ti³ con² Jesús Tsá² lín³ Cristo, hi³
 jáun² Dió³² chin¹³ tsí³ tso³ quián¹³ hnoh²;
 má¹jáun² né³ cuen³ Dió³² Jmí¹chí³ Chun¹
 ñí¹con² hnoh². ³⁹Jái¹³ ní² dá² ca³jmú³
 Dió³² hi³ ca³tin¹ hnoh² bíh¹ jí³ jónh³²
 hnoh², jí³ ca³la³ jín³² tsá² tiáunh¹ ñí¹

uóunh³ siáh³, la³ cun³ la³jánh³ dú¹ tsá²
hnió³ Dió³² Juo¹³ jnoh¹ téh³.

⁴⁰ Hliáun³ bíh¹ jái¹³ siáh³ siáh³ ca³hli³
ca³liéinh³² Pé¹ tsá² hí³. Hi³ ca³záih³ dí²
siáh³ la³ lá²:

—¡Lion¹ náh² hmóu³² ca³tí²¹ hi³
ma³tson¹³ jáun² Dió³² tsá² hláih¹ tsá²
hon² zian² ta³né³²!

⁴¹ Hi³ jáun² né³, la³jín³² tsá² ca³taunh³
ta²¹ jái¹³ hi³ ca³hléh³ jáun² Pé¹ cáun³
jmái². Jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹
ca³juóun³ tsá² tanh² ta²¹ Dió³² cónh³í¹
hni³² mei²¹ tsáu². ⁴² Jáun² la³jín³² jáun²
tsá² hí³ ca³cué³ jmái¹ quioh²¹ hi³ ca³nái³²
la³jí³² jái¹³ hi³ ca³híe³ *tí³² tsá² quian³²
jè¹ Dió³², hi³ ca³ma³qui³ ma³háun³ tsú²
má²tún² hmóu³²; hi³ ca³ngih³² tsú² siáh³
hi³ jmu³ má³² hi³ cuh³ *hí³ cu²miih²¹,
jí³ hi³ liéinh³² siáh³ Dió³² cu³lí²¹.

**He³ lánh³ ca³ma³zian² tsá²
ca³tanh² ta²¹ Jesús jmí¹ la³ñí¹**

⁴³ La³jín³² tsáu² bíh¹ ca³ja³cáun² tsí³
hi³ ca³jmu³ tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²
hua³jueh³² jí³ lí²¹ ní². ⁴⁴ Jí³lin² tsá²
ca³taunh³ hi³ ta²¹ ca³taunh³ re² lín³², hi³
ca³tsóh³ tsú² he³ zia³² quioh²¹ ñí¹con²
tsá²ján² tsá²ján². ⁴⁵ Hi³ ca³hnái³ tsú² hi³
jmí¹ zia³² quioh²¹, hi³ jáun² ca³tsóh³ tsú²
quie³ ní¹juáh³ ha³ cónh³ lí³ hmiáuh³²
quioh²¹ la³ ma³ quin³² ma³ jan³² tsú².
⁴⁶ Jmái¹ ca³la³ jí³² tí² ngih³² tsú² cuáh³²
chín¹ quioh²¹ tsá² judíos, hi³ ja³bí¹ la³
jáun² tí² ngih³² tsú² siáh³ hñú¹³ rainh²¹,
hi³ jáun² ca³la³ hiún² lín³² tsí³ tsú²
tí² tiánh²³ cu³lí²¹ hi³ jmu² má³², hi³
ná¹tioh³ re² tsí³, ⁴⁷ hi³ ca³ma³quien² tsú²
siáh³ Dió³². La³jín³² tsáu² ca³lín¹³ hi³
chun¹ tsá² hí³, hi³ jáun² Dió³² Juo¹³ tsú²
ca³jmu³ hi³ tsá²lí³juóun³² tsá² má²ca³tín¹
hi³ liáun³.

Lan³ jan² tsá² hliánh²

3 Hi³ jáun² né³, ca³chó³² cáun² jmái¹
ngau³ Pé¹ quionh³ Juan² cuáh³²
chín¹ quioh²¹ tsá² *judíos cun³ la³ nio¹

hni³² tí³ ca³hláu³, quí¹ o¹rá¹ jáun² jmí¹
tan² tsáu² hi³ liéinh³² Dió³². ² Cáun²
ho³hñú¹³ cuáh³² jáun², ñí¹ jmí¹ téh²³ tsú²
Ho³hñú¹³ Chú³² Jniá³, jmái¹ ca³la³ jí³²
tí² tsá²chan³ tsáu² jan² tsá² má²hliánh²
la³ cun³ jmí¹ ca³lí³zian². Ñí¹ jáun² tí²
mi³² tsá² hliánh² hí³ cú¹dáin³ quioh²¹
tsá² tónh³² cuáh³². ³ Jmí¹ ca³jién³² jáun²
tsá² hliánh² hí³ Pé¹ quionh³ Juan² hi³
má²hí¹taunh³² cuáh³², jáun² ca³mí³ dí²
cú¹dáin³. ⁴ Hi³ jáun² ca³jié³ Pé¹ quionh³
Juan² tí³ ñí¹ cuá³ tsá² hliánh² hí³, hi³
jáun² Pé¹ né³ ca³záih³ tsá² hliánh² hí³:

—¡Sá¹ní² jie¹ tín² jnoh¹!

⁵ Hi³ jáun² tsá² hliánh² hí³ né³ ca³jié³
chí¹tiá³ ñí¹, quí¹ jmí¹ lín²³ tsú² hi³ jmí¹
cué²¹ tsá² hí³ ca³lá² cú¹dáin³. ⁶ Tí³la³ Pé¹
né³, la³ lá² bíh¹ ca³juáh³:

—Tiá² zia³² yáh³ *cú¹tiáu² sa³jun³
cú¹mí¹niau²¹ hi³ lí¹³ cué¹³ jná¹³ hnú²,
tí³la³ la³ cun³ hi³ zia³² quion²¹ jná¹³
lí¹³ bíh¹ cué¹³ jná¹³: Cun³quionh³ héih³²
quioh²¹ Jesucristo Tsá² Nazaret juanh³²
jné¹³, náú², ngí¹.

⁷ Hi³ jáun² Pé¹ ca³zanh³ cuá² chu²¹
quioh²¹ tsá² hí³ hi³ ca³zion³ dí² tsú².
Jáun² la³jui³² ca³lí³ pin³ mí³ záin³²
ta³ tsú² la³ má²quionh³ tá¹ cáun² ta³
tsú². ⁸ Jáun² tsá² hliánh² hí³ ca³náu² hi³
ca³zih³ tiá³ ta³ hi³ ca³ma³liáu³² ngí³²,
hi³ jáun² cu³lí²¹ taunh³ tsú² cuáh³²
jáun². Hiún² tsí³ tsú² ngau³ ca³la³ hi³
rú² hi³ háin²³, hi³ tsah³ lín³², hi³
má²hí¹má²quien² Dió³². ⁹ Jáun² la³jín³²
tsá² tiáunh¹ ñí¹ jáun² ca³jié³ hi³ má²ngí³²
tsá² hí³ hi³ má²hí¹má²quien² Dió³². ¹⁰ Hi³
jáun² jmí¹ ca³lí³tsin² tsú² hi³ tsá² hí³ bíh¹
tsá² jmí¹ cua³² ho³hñú¹³ cuáh³² ñí¹ téh²³
tsú² Ho³hñú¹³ Chú³² Jniá³ hi³ jmí¹ mí³²
cú¹dáin³, jáun² ca³ja³cáun² lín³² tsí³ tsú²,
lí¹ tiá² ñí³² he³ jmu³ bíh¹ tsú² lí³.

**Pé¹ hleh³² jái¹³ ñí¹ he¹ ñí¹hñú³
hi³ ca³jmu³ hla¹ Salomón**

¹¹ Jáun² tsá² hliánh² má²lain³² hí³ né³
jmí¹ má²dí¹zianh² Pé¹ quionh³ Juan²

ñí¹ lí³ ñí¹hñú³, ñí¹ juáh³ tsú² jáun²
 “Quioh²¹ Salomón”; hi³ jáun² juóun³²
 tsáu² cua³tú¹ cua¹lín³ ñí¹ jáun² hi³
 ca³ja³cáun² lín³² tsí³. ¹²Jmí¹ ca³jien³²
 jáun² Pé¹ tsá² hí³ ca³juáh³:

—Hnoh², tsá² ziaún² dí² hué³² *Israel
 lá², ¿he³ láih³² sa³ jlánh¹ tsá²cáun² honh²
 hnoh² hi³ ca³tín¹ tsá² jmí¹ hliánh² lá²?
 ¿He³ láih³² ná¹jie¹ hnoh² jnoh¹ la³juah²¹
 dúh¹ hi³ táí² jnoh¹ bíh¹, ho³ hi³ chun¹
 jnoh¹ hmóu³², hi³ jáun² má²lain³² tsá²
 jmí¹ hliánh² lá²? ¹³Dió³² Juo¹³ jméi²
 dí¹hio³ nú¹deh³ bíh¹ dí², la³ cun³ hla¹
 Há²bran²¹, hla¹ Isaac, jí³ hla¹ Jacob,
 hnga² Dió³² hí³ bíh¹ má²lí²ma³li²¹ hi³
 quien² Jesús Tsá² lín³ quian²¹ tsú². Jesús
 hí³ dá² ca³ñí¹jan³² hnoh² ñí¹ hó²¹ñí¹
 tsá²tan²¹, hi³ ca³hna³ náh². Hi³ uá¹jinh¹
 Pilato jmí¹ hnio³ líon³² Tsá² hí³, tí³la³
 hnoh² má¹ná¹, tiá² ca³lí³hnáuh² yáh³
 náh². ¹⁴Ha³ tiá² ca³lí³hnáuh² yáh³ hnoh²
 lion¹ jan² Tsá² chun¹ Tsá² cua¹chan¹
 ñí¹con² Dió³², tí³la³ hnoh² dá² ca³hiú¹
 ca³míh¹ hi³ láun³ jan² tsá² jngih² tsáu²
 bíh¹. ¹⁵Hi³ jáun² hnoh² dá² ca³jngih³²
 bíh¹ náh² Tsá² lín³ mí¹ziah²¹ pí³ hi³ lí¹³
 zian² dí²; tí³la³ Dió³² né³ ca³jmú³ hi³
 ca³jenh¹³ tsú² ja¹ hla¹. Hi³ jáun² jnoh¹
 né³ cue³² jú¹ tson² hi³ tson² bíh¹ la³ jáun²
 lí³. ¹⁶Hi³ jáun² tsá² hliánh² lá², tsá² jmí¹
 cuóun²¹ náh² hi³ jmí¹ jien¹ náh² tián³,
 má²lain³² bíh¹ quí¹ cun³ñí¹ hi³ lí²chá³²
 cáun² tsí³ ñí¹con² Jesús. Cun³quionh³ hi³
 tanh²³ jnoh¹ ta²¹ Jesús, hi³ jáun² ta³né³²
 né³ má²jien¹ náh² tsá² lá² hi³ má²chun¹,
 hi³ má²pin³.

¹⁷”Má²no¹ jná¹³ reh² hi³ hnoh² bíh¹
 ca³jmuh³ cáun² hi³ tiá² ñíh¹ quiúnh¹
 náh² la³jín³² tsá² ná¹chín¹ joh² náh² jmí¹
 ca³jngih³² náh² Jesús. ¹⁸Tí³la³ la³ jáun²
 bíh¹ ca³ma³tí³² Dió³² la³ cun³ jái¹³ hi³
 ca³juáh³ jmí¹tin² lín³² cun³quionh³ tsá²
 ca³lín³ hí³ *tí³² jē¹ Dió³², hi³ ca³juáh³
 tsú² jáun² hi³ ca³tín¹ bíh¹ Tsá² lín³ Cristo
 ma³tso² tsí³. ¹⁹Hi³ jáun² tí¹ jéinh¹ náh²
 jmí¹ honh², jinh¹ náh² tí³ ñí¹con² Dió³²,

jáun² Dió³² hin³ tso³ quián¹³ náh², hi³
 jáun² Dió³² Juo¹³ dí² jmu³ hi³ tinh²¹
 honh² náh², ²⁰hi³ zen³ tsú² siáh³ Jesús,
 Tsá² ca³hión³² tsú² hí³ la³ cun³ jmí¹tin²
 lín³² hi³ lín¹³ Cristo ñí¹con² hnoh².
²¹Tí³la³ hniáuh³² bíh¹ cua³² tín² Jesús
 hí³ hñu³mí³cuú² ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹
 hí³ jmóuh³² Dió³² hmai²¹ ca³la³ jí³² hi³
 zia³², rón³² la³ cun³ lí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³
 tsú² jáun² cun³quionh³ tsá² ca³lín³ tí³²
 jē¹ tsú². ²²Uá¹la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³juáh³
 hla¹ Moisés, jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:
 “Ja¹ tsá² renh² hnoh² bíh¹ zion³ Dió³²
 jan² tsá² hau³ jái¹³ hi³ lín¹³ tí³² jē¹ Dió³²
 ñí¹con² hnoh², jái¹³ la³ ho² jná¹³ lá².
 Jáun² hniáuh³² náih¹³ bíh¹ hnoh² ca³la³
 jí³² he³ jái¹³ hi³ juáh³ tsá² hí³. ²³Qui¹ la³
 lá² lí³ ní¹juáh³ tsá² tiá² jmu² nieh³, Dió³²
 dá² hin³ bíh¹ tsá² hí³ ja¹ tsá² quionh³”.

²⁴”La³ jáun² bíh¹ ca³juáh³ siáh³ hla¹
 Sá²mie²¹, jí³ ca³la³jín³² tsá² ca³lín³ hí³
 tí³² jē¹ Dió³² ñí¹ hná¹ jáun², hi³ tson²
 bíh¹ la³ chau²¹ jmái¹ hí³ lí¹³ la³ jáun².
²⁵Hnoh² bíh¹ tsá² ca³tín¹ hi³ hiáuh³
 la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³²
 cun³quionh³ tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jē¹ tsú²,
 ca³tín¹ hnoh² bíh¹ jái¹³ hi³ má²ná¹re²,
 la³ cun³ jái¹³ hi³ lí³ jmí¹ ca³tanh² jáun²
 Dió³² nió³² quionh³ hla¹ renh² hnoh² tsá²
 má²cá²hiá² cá²tsan³ jmí¹tin², la³ cun³
 jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun² Dió³² ñí¹con²
 hla¹ Há²bran²¹, hi³ ca³juáh³ jáun² la³ lá²:
 “Cun³quionh³ jon³zih¹ jon³cháuh³ hnu²
 bíh¹ lí¹³ lí³mieh² la³ ma³ quin³² ma³ cu³
 nió³ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³”.
²⁶Hi³ jáun² dá² jmí¹ ca³zion³ Dió³² Tsá²
 lín³ hí³ quian²¹ tsú², ñí¹con² hnoh² bíh¹
 tín² ca³zen³ Dió³² Tsá² hí³ hi³ ma³mieh²
 tsú² hnoh² cun³quionh³ hi³ tí³ jenh³ tsú²
 hnoh² ma³ quin³² ma³ jan³² náh², hi³
 jáun² tiú²uú² jmúh¹³ náh² tso³.

Má²jan² tsú² Pé¹ jí³
 Juan² ta³ ñí¹ tsá²tan²¹

4 Tá¹la³ dí¹hleh³² jáun² bíh¹ Pé¹
 quionh³ Juan² ñí¹con² tsá² ná¹ngih³²

hí³, ca³cua³taunh²¹ tsá² ná¹lín³ mí²tsáu², quionh³ tsá² cuá¹lín³ juo¹³ tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáu², tsá² jmu² hí³ hua³hí¹³ cuáh³² chín¹ jí³ tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú² *saduceos. ²Tsá² hí³ ca³míh³ tsí³ qui¹hliá² hleh³² Pé¹ jí³ Juan² hí³ ca³jenh¹³ bíh¹ Jesús, hí³ jáun² la³ jáun² má²lin¹ hí³ la³ jenh¹³ bíh¹ siáh³ tsá² má²ca²tsan³. ³Hí³ jáun² ca³jan³ dí² tson³ hí³ ca³ñí¹tionh¹³ dí² cú² nie² hñu³mí¹ñí², qui¹hliá² má²ca³hláu³ bíh¹. ⁴Tí³la³ juóun³² lín³² bíh¹ tsá² má²lí²niéi³² hí³ jái¹³ ca³taunh³ ta²¹, jmí¹jáun² ca³lí³tín³ tsáu² cun³ hñá³ mei²¹ jmáh³la³ tsá²ñuh².

⁵Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³ngih³² tsá² ná¹chín¹ tsá² *judíos já¹ juú² Jerusalén, quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú², jí³ tí³² liei²¹ ní². ⁶Ja¹ jáun² jmí¹ zenh² Anás tsá² jmí¹ lín³ mí²tsá² híen¹, Caifás, Juan², Lí²ján¹ ní² siáh³, jí³ ca³la³ jín³² tsá² cá² mí¹zionh² tsá² zia³² jái¹³ ñí¹con² hí³ lín¹³ mí²tsá² híen¹. ⁷Jáun² ca³ñí¹quión²¹ tsú² Pé¹ quionh³ Juan² hí³ ca³chan³ dí² chu³jo² ja¹ ñí¹ ná¹ngih³² dí² jáun², hí³ ca³ngáih³ dí²:

—¿Hín² héih³² quioh²¹ ca³jmuh³ hnoh² la³ jáun², ha³ jinh¹ hian³ náh² jái¹³?

⁸Tí³la³ Pé¹ né³, ca³la³ hí³ canh² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³ ca³ngái³, hí³ ca³juáh³:

—Hnoh² tsá² ná¹chín¹ náh² hué³² *Israel lá², jí³ hnoh² tsá²daun³², ⁹hnoh² la³ má²ca³cuú² ca³ngih³² náh² hí³ cánh¹ náh² jú¹ tson² ñí¹con² jnoh¹ ca³tí²¹ cáun² hí³ chu²¹ hí³ ca³lí³ ñí¹con² tsá² jmí¹ hliánh² lá², hí³ he³ lánh³ rón³² ca³lan³ tsú²; ¹⁰jáun² né³, cu¹ lí³ ñíh¹³ hnoh² jí³ ca³la³ jí³lin² tsá² Israel ñí¹ hná¹ ní² hí³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jesucristo Tsá² Nazaret bíh¹ lan³ tsá² jmí¹ hliánh² lá², Jesús Tsá² ca³ton³ hnoh² hí³ crei²¹, tí³la³ Díó³² má¹ná¹, ca³jmú³ hí³ ca³jenh¹³ tsú². ¹¹Tsá² hí³ jmí¹ lín³ la³jmí¹ lí³ cá² mái³ quín¹ hí³ tiá² jéih³² tsá² ná¹lín³ tí³² hiah³², tí³la³ ta³né³² lí³ cá² mái³ quín¹ hí³ jlánh¹ bíh¹ quien², quín¹ hu²¹ cuoh¹

hiah³². ¹²Cu³tí³ tiá² hin² zian² hí¹ jan² tsá² siánh³ hí³ lí¹³ liáu³² dí². Qui¹ tiá² tsá² siánh³ ca³cuen³ yáh³ Díó³² ñí¹ hué²¹ lá² hí³ te¹³ jnoh¹ liáu³².

¹³Jmí¹ ca³jie³ jáun² tsá²tan²¹ hí³ hí³ jlánh¹ tiá³ nio² tsí³ Pé¹ jí³ Juan², jí³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² dí² siáh³ hí³ tiá² hliáu³ sí² la³ ca³ma³tin³² yáh³ tsú², hí³ tsá² lí¹ tsáu² bíh¹ hí³, hí³ jáun² ca³ja³cáun² bíh¹ tsí³ tsú². Jmí¹jáun² ca³lí³tsin² tsú² hí³ tsá² hí³ ca³lí³ tín² cun³ñí¹ hí³ ca³ñí³taunh¹ quionh³ Jesús bíh¹. ¹⁴Ja³bí¹ ja¹ jáun² jmí¹ zenh¹ tsá² jmí¹ hliánh² hí³, hí³ jáun² lí¹ tiú²uú² ñí³² he³ juáh³ bíh¹ tsú² lí³. ¹⁵Jmí¹jáun² ca³huen³ tsú² tsá² hí³ cu³tiá³ cheih³² tá¹la³ ca³juu³ ca³hlénh³ dí² hmóu³²; ¹⁶hí³ ca³juónh³ la³ lá²:

—¿He³ lánh³ jmú¹³ dí² ñí¹con² tsá²ñuh² ní² juáh¹³? Qui¹ tson² bí¹ la³ ca³jmú³ tsá² ní² cáun² hua³jueh³², hí³ jí³lin² bíh¹ tsá² zian² já¹ juú² Jerusalén lá² má²ná¹ñí³², hí³ jáun² tiú²uú² lí¹³ yáh³ juáh¹³ jnoh¹ hí³ tiá² tson². ¹⁷Hí³ la³ cun³ tiá² tsa³cuóun² jái¹³ ní² ñí¹ uóunh³ né³, hniáuh³² juénh¹³ bíh¹ dí² tsá² ní², hí³ jáun² lí³ cóh³² tsú², hí³ jáun² ta³né³² tí³ chí¹ján³ tiú²uú² hléh³² tsú² hí³ ca³tin¹ Jesús.

¹⁸Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³teh³ dí² siáh³ ñéih³ hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—¿Cónh³ tiá² hniáuh³² hléh¹³ hnoh², ho³ hí³ má¹tin¹³ hnoh² tsáu² hí³ ca³tin¹ Jesús!

¹⁹Tí³la³ Pé¹ ca³ngái³ quionh³ Juan²:

—Hniauh² náh² tín² re² honh² ní¹juáh³ ca³tí²¹ hí³ taunh¹³ jnoh¹ tín² ta²¹ hnoh² cha³ jmí¹ tanh¹³ jnoh¹ ta²¹ Díó³². ²⁰Tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, cun³ tiá² lí¹³ bíh¹ chá¹³ jnoh¹ tí³ có³², hí³ juáh¹³ hí³ tiá² hléh¹³ jnoh¹ la³ cun³ hí³ má²ca³neh²¹ jí³ hí³ má²ca³nái¹³.

²¹Jáun² tsá² hí³ ca³hléh³ siáh³ jú¹ cáu², hí³ jáun² cáun² lí¹ ca³lión³² bíh¹ dí² tsú² ta³ tiá² lin¹ hí³ ca³lí³re²; qui¹ tiá² ca³choh¹³ yáh³ tsú² he³ lánh³ ma³tson¹³ tsá² hí³, qui¹ ca³la³ jín³² bíh¹ tsáu² jmí¹

ná¹má²quien² Dió³² cun³ñí¹ hi³ má²lí³²
la³ jáun². ²² Qui¹ lí³ cun³ tun³ló³² mií²
máh³ jmí¹ má²hún¹ tsá² jmí¹ hliánh² hi³
jmf¹ lain²¹ cun³quionh³ hua³jueh³².

Tsá² reh² mi³² pí³ ñí¹ con² Dió³²

(Hechos 2:1-4)

²³ Jmí¹ má²ca³liáun³ jáun² Pé¹
quionh³ Juan² ja³tanh²¹ tí³ ñí¹ tionh¹
tsá² quionh³, hi³ jáun² ca³chá³ tsú²
ca³la³ jí³² la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ jáun²
tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ la³ má²quionh³
tsá²daun³². ²⁴ Jmí¹ má²lí²nié³² tsú² jái¹³
jáun² né³, jí³lin² bíh¹ tsú² ca³líeinh³²
Dió³² cu³tsa³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³² Juo¹³ jnoh¹, hnú² bíh¹
Dió³² Tsá² ca³jmuh³ ca³la³ tán¹ la³ cu³
la³ jueh³ mi³cuú² jí³ ca³la³ jí³² hi³ zia³².
²⁵ Hla¹ Dá²vi²¹ jméi² dí¹hio³ ñú¹deh³
jnoh¹, tsá² jmí¹ lín³ hi³ quian²¹ hnú²,
ca³hléh³ chá³ hnú² cun³quionh³ pí³
quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ jmí¹ ca³juáh³
tsú² jáun² la³ lá²:

¿He³ láih³² jlánh¹ tiá³ siaun³² ñi³taunh¹
tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá²,
hi³ má²cu¹ má²ren²¹ tsú² jái¹³ tiá²
quien²?

²⁶ Tsá² ná¹chín¹ ñí¹ hué²¹ lá² ca³cuú²
ca³ngih³²,

ca³cuú² ca³jenh² tsá² ná¹ho² jái¹³,
hi³ jmí¹ hnió³ tsú² jmu³ hniéi² ñí¹con²
Dió³² jí³ ñí¹con² Cristo Tsá²
cuá¹hiáun¹ joh¹ Dió³² ní² siáh³.

²⁷ Qui¹ tson² bíh¹ já¹ juú² lá²
ca³ngih³² re²¹ Herodes quionh³ Poncio
Pilato, *tsá²ca²jo²¹, jí³ tsá² ziaun² jnoh¹
hué³² Israel lá² ní² siáh³, hi³ ca³tiánh³
cá²hon³ hi³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² Jesús
Tsá² cuá¹chan¹ hi³ lín³ quian²¹ hnú²,
Tsá² ca³hion¹ hnú² hi³ hi³ lín¹³ Cristo.
²⁸ Cun³ñí¹ hi³ hnú² Tsá² cú² juen² nú²,
hi³ jáun² la³jín³² tsá² hi³ cáun² ca³jmú³
la³ cun³ hi³ ca³lín¹³ hnú² jmí¹tin² hi³ ha³
lánh³ ca³tí²¹ lí¹³. ²⁹ Jáun² hnú² Juo¹³
jnoh¹, jiah³ dúh¹ taunh² tsú² jnoh¹
hú¹mu³héih³², jáun² ñí¹con² hnú² mi³²

jnoh¹, jmu³ bíh¹ hnú² hi³ niau²¹ tiá³ tsí³
jnoh¹ hi³ hléh¹³ jnoh¹ jái¹³ quián¹³ hnú²,
jnoh¹ tsá² láí³ jnoh¹ *tsá² má²ná¹hlánh¹
joh² hnú². ³⁰ Tin³² tiá³ hnú² cuonh² tsá²
tsáun¹ hi³ jáun² lan¹³, hi³ cuéh¹ nú²
siáh³ jái¹³ hi³ lí¹³ hua³jueh³² jí³ lí²¹ ní²
ca³la³ cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jesús
Tsá² hien¹, Tsá² lín³ quian²¹ hnú².

³¹ Jmí¹ má²lí²liéinh³² tsú² jáun² Dió³²
né³, ca³jéh³ hñú³ ñí¹ jmí¹ tionh¹ tsú²,
jáun² ca³la³ jí³lin² tsá² hi³ ca³cónh³²
Jmí²chí³ Chun¹ hñú³ tsí³, jmí¹jáun²
ca³ta³no¹ tiá³ tsí³ tsú² hi³ hléh³² jái¹³
quioh²¹ Dió³².

**Jmu² tsá² reh² hi³ quioh²¹
cá²re² la³jí³² hi³ zia³² quioh²¹**

(Hechos 2:42-47)

³² La³jín³² tsá² ca³taunh³ hi³ ta²¹
ca³juónh³ cú²re², hi³ cáun² má²ná¹tioh³
tsí³, hí¹ jan² tsá² hi³ tiá² ca³lí³ hniá¹ hi³
lí³ quioh²¹ hnga² hi³ zioh², tí³la³ jí³lin²
bíh¹ tsú² ca³lí³quioh²¹ hi³ jmí¹ zioh²
jáun². ³³ Hi³ jáun² ca³la³ hi³ pin³ lín³²
bíh¹ jái¹³ quioh²¹ *tí³² tsá² quian³² hi³
jé¹ Dió³² ca³cué³ jú¹ tson² la³ má²cue³²
jáun² hi³ tson² bíh¹ ca³jenh¹³ Jesús; hi³
jáun² Dió³² ca³ma³hé² ma³mieh² lín³²
ca³la³ jí³lin² tsá² hi³. ³⁴ Hí¹ jan² yáh³
tsá² hi³ tiá² hi³ jmí¹ lí²hniáuh³² quioh²¹,
quí¹ jí³lin² tsá² jmí¹ zia³² tun³ hni³²
hñú³ quioh²¹ ho³lá²dá² hué³², ca³qui³
ca³hnah³ bíh¹ hi³ jáun² quioh²¹, jáun²
tí² ñi³quiaun¹³ tsú² quie³ jáun², ³⁵ hi³ tí²
cha³² tsú² jo³cuo² tí³² tsá² quian³² hí³ jé¹
Dió³², hi³ jáun² tsá² hí³ tí² tsóh²³ quie³
jáun² ní¹juáh³ ha³ cónh³ lí³ hniáuh³²
ñí¹con² ma³ quin³² ma³ jan³². ³⁶ La³
jáun² bíh¹ ca³jmú³ jan² tsá² ca³lí³zian²
hué³² Chipre, tsá² jmí¹ jmái² Sé³², jan²
jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Leví, tsá² ca³teh³
tí³² tsá² quian³² hí³ jé¹ Dió³², Bernabé,
la³ cun³ niéih³ “tsá² má²hon³ tsáu²”.
³⁷ Tsá² hí³ ca³hnah³ hué³² quioh²¹, hi³
jáun² quie³ jáun² ca³chá³ tsú² jo³cuo²
tí³² tsá² quian³² hí³ jé¹ Dió³².

**Tso³ quioh²¹ Ananías
quionh³ Safira ñí²cuo²**

5 Tí³la³ jan² tsá²ñuh² tsá² jmí¹ jmái² Ananías, ñí²cuo² tsú² jmí¹ jmái² Safira, tsá² hí³ ca³hnah³ hué³² quioh²¹; ² tí³la³ ca³lí³quioh²¹ bíh¹ tsú² ca³lá² quie³ hmóu³², hí³ ñí¹ hná¹ jáun² né³ ca³chá³ tsú² jo³cuo² tí³² tsá² quian³² hí³ jé¹ Dió³² [ca³la³ juah²¹ dúh¹ hí³ má²lí²jíenh³² dí² jí³lí³²]. Cú²re² ca³juónh³ bíh¹ tsú² quionh³ tsá²mi³ ñí²cuo² hí³ jmu³ la³ jáun². ³ Jmí¹jáun² ca³juáh³ Pé¹ la³ lá²:

—Hnú² Ananías, ¿he³ láih³² tsá² hláinh¹ hí³ hñu³ honh² hnú² hí³ jmí¹ ñí¹má¹can¹³ nú² Jmí²chí³ Chun¹? Sa³ lí²hmáh¹ bíh¹ hnú² ca³lá² quie³ hí³ lí²ma³hmah¹ tsáú² quioh²¹ hué³² quián¹³ nú². ⁴ ¿Há¹ jun³juáh¹³ hí³ jmí¹ quián¹³ huen² bíh¹ hnú² hué³² jáun²? Hí³ quie³ hí³ má²lí²hnáih¹ hnú² jáun² hué³² né³, ¿há¹ jun³juáh¹³ hí³ jmí¹ quián¹³ huen² bíh¹ hnú² jaun³²? ¿He³ láih³² sa³ la³ ní² yáh³ ca³lín¹³ hnú² jmúh¹³? La³ jí³ ñí¹con² Dió³² bíh¹ má²lí²hléh¹ hnú² jú¹ tí¹jái², jun³juáh¹³ jmáh³la³ ñí¹con² jnoh¹ tsá²mi³cuóun² yáh³.

⁵ La³ cun³ jmí¹ ca³nái³² Ananías jái¹³ jáun² né³, ca³quinh³ hí³ jun³. Jáun² ca³la³ jín³² bíh¹ tsá² ca³lí³ ñí³² hí³ jáun² ca³ta³hú¹ cóh²¹ tsí³. ⁶ Jáun² tsá² tsá²nú¹ jmí¹ tionh¹ ñí¹ jáun² ja³taunh²¹ hí³ ca³ñí¹tsen¹³ hla¹ hí³ hmih³², jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jan³ dí² hí³ ca³ñí¹hón²¹.

⁷ Má²ca³nga² cun³ hñi³² o¹rá¹ la³ cun³ jmí¹ ca³hi³ siáh³ ñí²cuo² hla¹ Ananías hí³ ñí¹ jáun², hí¹ cáun² tiá² hí³ ñí³² yáh³ tsú² hí³ he³ la³ má²lí³². ⁸ Jáun² Pé¹ ca³ngáih³ siáh³ tsá²mi³ hí³ la³ lá²:

—Juah²¹ neh²¹, ¿hí¹ tson² ca³hnáih¹ hnoh² hué³² la³ cun³ hmah²¹ hí³ má²lí²juáh³ ñí²cuoh² nú²?

Jáun² tsá²mi³ hí³ ca³juáh³:

—Ján³, cun³ jáun² bíh¹.

⁹ Jáun² Pé¹ ca³juáh³ siáh³:

—¿Lánh³ rón³² ca³cháunh¹³ ching³² hnoh² hí³ jmí¹ hnáuh² náh² cá¹ lan¹³ Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³²? Ní² má²hí¹já²tánh¹ tsá² cuí²ñí¹hón²¹ ñí²cuoh² hnú² cheih³² ní², hí³ jáun² ta³né³² má²jau³ tsú² siáh³ hnú².

¹⁰ La³ cun³ jmí¹jáun² bíh¹ ca³quinh³ siáh³ tsá²mi³ hí³, hí³ jun³ ta³ ñí¹ Pé¹. Jáun² jmí¹ taunh²¹ tsá²ñú¹ hí³ ñéih³ ca³jé³ hí³ má²rá²jún¹ siáh³ tsá²mi³ hí³, jáun² ca³jan³ tsú² siáh³ hla¹ hí³ hí³ tsa³hón³² dí² can³² ñí¹ má²hú¹hón²¹ ñí²cuo². ¹¹ Hí³ jáun² la³jín³² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² ca³ta³hú¹ cóh²¹ tsí³, jí³ la³jín³² tsá² ca³lí³ ñí³² ní² siáh³.

**Hliáun³ hua³jueh³² jí³ lí²¹
jmu² tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³²**

¹² Hí³ jáun² tí³² tsá² quian³² hí³ jé¹ Dió³² ca³jmú³ hliáun³ lín³² lí²¹ jí³ hua³jueh³² ja¹ tsáú². Hí³ ca³la³ jí³lín² tsú² tí² ngih³² cuáh³² chín¹ quioh²¹ tsá² *judíos ñí¹ lí³ jáun² ñí¹hñú³, ñí¹ juáh³ tsú² jáun² “Quioh²¹ Salomón”. ¹³ Tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun² tiá² jmí¹ tiá²³ tsí³ hí³ ngih¹³ quionh³ tsá² hí³, uá¹jinh¹ la³jín³² tsáú² jmí¹ hleh³² re² hí³ ca³tín¹ tsú². ¹⁴ Cun³ jáun² juóun³² bíh¹ tsá²mi³ tsá²ñuh² ca³tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí², hí³ jáun² tí³ lí³mí¹ ca³juóun³ tsú². ¹⁵ Hí¹ la³ tí³ juóun³² lín³² tsá² tsáun¹ ca³chu³ ca³huen³ tsú² cheih³² hí³ ca³chan³ dí² hú¹ jui³² ñí¹ lí³ ja¹ hñú³, hí³ ná¹tsin¹ ñí¹ jen³ ho³ ñí¹ jmu², hí³ jáun² lan¹³ ní¹ má¹tí³ heinh²¹ quioh²¹ Pé¹ ñí¹ quioh²¹ tsá² hí³ ní¹ má¹ca³nga² Pé¹ jui³² jaun³². ¹⁶ Ja³bí¹ juóun³² tsá² juú² siáh³ siáh³ cua³taunh²¹ já¹ juú² Jerusalén, hí³ ná¹jan² tsú² tsá² tsáun¹ jí³ tsá² ná¹tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ ní², hí³ jáun² ca³la³ jín³² jáun² bíh¹ tsá² hí³ lan³.

**Jmu² tsá²tan²¹ hian² tsí³
ñí¹con² Pé¹ jí³ Juan²**

¹⁷ Hí³ jáun² jmí¹jáun², tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² hfen¹ la³ má²quionh³ tsá²

quionh³, tsá² cu³ nió³ téh²³ tsú²
 *saduceos, ca³ja³ uóu³² tsí³, 18 hi³ jáun²
 ca³ma³tson¹³ dí² tí³² tsá² quian³² hi³
 jé¹ Dió³² hi³ ca³tónh³² dí² hñu³mí¹ñí².
 19 Tí³la³ Tí³² Juo¹³ dí² ca³zen³ jan²
 tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ cua³nia³² hñu³mí¹ñí²
 ta³ já¹nié², jáun² ca³huen³ dí² hi³
 ca³záih³ dí² la³ lá²:

20 —Cuá²taunh¹ náh² cuá²tianh³ náh²
 hñu³ cuáh³² chín¹ hi³ cuá²zéih³ náh²
 tsáu² ha³ lánh³ lí¹³ zian² tsú² hi³ hmai²¹.

21 Jmí¹ má²lí²nié³² tsú² jái¹³ jáun² né³,
 ca³ñí¹tiónh²¹ hñu³ cuáh³² chín¹ hú²nié²
 jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² hi³ ca³ñí¹ma³tín² tsú²
 tsáu².

Tá¹la³ jáun² ca³cuú² ca³ngih³² tsá²
 cuá¹lín³ mí²tsá² hien¹ quionh³ tsá²
 quionh³, jmí¹jáun² ca³liéinh³² tsú² tsá²
 ná¹lín³ ta²¹ hi³ chín¹ jí³ tsá²daun³² tsá²
 ná¹ñí¹ hué³² *Israel ní² siáh³. Jáun² tsá²
 hí³ ca³jmú³ héih³² hi³ tsa³quión³² tsú²
 tsá² tiáunh¹ hi³ hñu³mí¹ñí². 22 Tí³la³
 jmí¹ ca³cha³taunh¹ tsá²cuú² tsá²ta³
 mí²tsáu² hñu³mí¹ñí² né³, ha³ tiú²uú²
 hin² tiáunh¹ yáh³, jáun² ja³tanh²¹ tsú²
 hi³ ca³ñí¹caun² jái¹³. 23 Jáun² ca³juáh³
 la³ lá²:

—Jmí¹ cá¹cháu²¹ jnoh¹ hñu³mí¹ñí², re²
 lín³² bíh¹ jmí¹ dí¹jnai³², já² tionh² bíh¹
 hliáu³ ho³hñú¹³ hñu³mí¹ñí² hi³ ná¹jmu²
 hua³hí¹³, tí³la³ jmí¹ lí¹niá¹³ jnoh¹ hi³
 lí²neh²¹ jnoh¹ ñéih³, já² tiú²uú² tsá² hí³
 tiáunh¹ yáh³.

24 Jmí¹ ca³nái³² tsá² cuá¹lín³ hí³
 mí²tsá² hien¹ jái¹³ jáun² la³ má²quionh³
 mí³jmú³ ñí¹ hná¹ jáun² jí³ tsá² cuá¹lín³
 juo¹³ tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáu², tsá² jmu²
 hí³ hua³hí¹³ cuáh³² chín¹ jáun² ní² siáh³,
 jmí¹jáun² jlánh¹ ca³hnauh² tsú² tsí³ hi³
 he³ bíh¹ né³bí¹ lí¹³ ñí¹ hná¹ ní². 25 Tá¹la³
 jáun² cuan³ jan² tsá²ñuh² hi³ ca³juáh³:

—Tsá²ñuh² tsá² ca³tionh¹ hnoh² hi³
 hñu³mí¹ñí², ó³² bíh¹ siáh³ má²ná¹má²tín²
 tsú² tsáu² hñu³ cuáh³² chín¹ ta³né³².

26 Jáun² tsá² cuá¹lín³ hí³ juo¹³
 tsá²cuú² tsá²ta³ mí²tsáu² né³ ngau³

quionh³ tsá² joh¹ tí³ cuáh³² chín¹
 jáun², hi³ ca³ñí¹quian¹³ dí² tí³² tsá²
 quian³² hí³ jé¹ Dió³², tí³la³ tiá² ca³hma³
 ca³cuóunh³² yáh³ tsú² tsá² hí³ chí¹hnié²
 má¹ná¹, quí¹hliá² juénh² tsú² ní¹ ca³qui³
 ca³jnauh³ tsáu² quín¹. 27 Jmí¹ cuá¹tanh²¹
 tsú² hi³ ná¹jón²¹ tsá² hí³ né³, ca³chan³
 dí² ta³ ñí¹ tsá² ná¹ngih³² hí³, jáun²
 mí²tsá² hien¹ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

28 —¿Há¹ jun³juáh¹³ má²ca³juáh¹³ bíh¹
 jnoh¹ hi³ cun³ tiá² hnáu² jnoh¹ hi³
 hieh¹ hnoh² tsáu² jái¹³ hi³ ca³tin¹ Jesús?
 Tí³la³ sa³ la³jín³² bíh¹ tsá² juú² Jerusalén
 lá² má²ná¹ñí³² jái¹³ quián¹³ hnoh², hi³
 hnáu² náh² rá¹caun² náh² jnoh¹ ca³ti²¹
 hi³ jun³ tsá² hí³.

29 Jáun² Pé¹ ca³ngái³ quionh³ tsá²
 quionh³:

—La³ñí¹ la³ján³ hniáu³² má¹ti²¹
 jnoh¹ tén² ñí¹con² Dió³² bíh¹, jun³juáh¹³
 ñí¹con² tsá²mí³cuóun² yáh³. 30 Dió³²
 Juo¹³ tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí²
 ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ Jesús, Tsá²
 ca³jngih³² náh² hi³ cun³quionh³ hi³
 ca³ton³ náh² tsú² jáun² tsoh² hmá².
 31 Dió³² hí³ siáh³ ca³zió³ tá¹³ Jesús hi³
 ca³chan³ tsú² tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹,
 hi³ ca³héi³ Jesús jái¹³ hi³ lí¹³ lín³ Juo¹³
 dí² Tsá² láu³², Tsá² cue³² jái¹³ hi³ lí¹³
 tí³ jéinh³² tsáu² jmí¹ tsí³, tsá² ziaun²
 dí² hué³² Israel lá², hi³ jáun² hin³
 tso³ quiú¹³ dí². 32 Hi³ jáun² jnoh¹ láí³
 tsá² cue³² jú¹ tson² quiúnh¹ Jmí²chí³
 Chun¹ hi³ tson² bíh¹ lí³ la³ jáun². Dió³²
 má²ca³cuen³ Jmí²chí³ Chun¹ hí³ ñí¹con²
 la³jín³² tsá² haih²¹ ta²¹.

33 Jmí¹ ca³nái³² tsá² ná¹ngih³² hí³ jái¹³
 jáun² né³, ca³míh³ lín²¹ tsí³, hi³ jmí¹
 má²hnió³ dí² jngih³ tí³² tsá² quian³² hí³
 jé¹ Dió³². 34 Tí³la³ ja¹ tsá² ná¹ñí¹ hi³ jmí¹
 cuá³ jan² tsá² hún¹ ja¹ tsá² cu³ nió³ téh²³
 tsú² *fariseos, tsá² jmái² Gamaliel, jan²
 tsá² lín³ tí³² liei²¹; tsá² hí³ jlánh¹ jmí¹
 taunh² tsáu² ta²¹. Tsá² hí³ ca³náu² hi³
 ca³jmú³ héih³² hi³ huen³ tsú² cu³tiá³ tí³
 cheih³² tí³² tsá² quian³² hí³ jé¹ Dió³².

35 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³záih³ dí² tsá² ná¹ñí¹ quionh³ la³ lá²:

—Hnoh², tsá² ziaún² dí² hué³² Israel lá², hua³hín¹³ náh² jmu³ ní¹juáh³ he³ hnáuh² hnoh² jmúh¹³ ñí¹con² tsá² ní². 36 Cháu¹ náh² honh² hi³ jmí¹ zian² jan² tsá² jmí¹ jmái² Teudas, tsá² hí³ jlánh¹ tí² jmu² quien² hnga². Jmí¹jáun² ca³háin³² tí³ con² tsá² hí³ cun³ quiún³ nio² hña³láun³ tsáu²; tí³la³ jmí¹ cá³chó²¹ jmái¹ hi³ ca³jngih³ tsú² tsá² hí³ né³, jmí¹jáun² lí¹ ca³háin³² ma³ quin³² bíh¹ tsá² jmí¹ quionh³ tsú², hi³ jáun² cun³ jáun² bíh¹ lí¹ ca³yéin². 37 Jmí¹ lí¹ cáin² jáun² siáh³ ca³chó³² jmái¹ hi³ ca³tónh³² tsú² tsáu² sí². Ja³bí¹ jmí¹jáun² ca³jmú³ siáh³ jan² tsáu² quien², tsá² hí³ jmí¹ jmái² Judas tsá² jmí¹ hín¹³ tí³ Galilea. Ja³bí¹ juóun³² lín³² tsáu² ca³ñi³táunh¹ quionh³ tsá² hí³. Tí³la³ la³ jáun² bíh¹ ca³jngih³ tsú² siáh³ tsá² hí³, hi³ jáun² lí¹ ca³háin³² ma³ quin³² bíh¹ tsá² jmí¹ quionh³ tsú². 38 Hi³ jáun² jná¹³ juanh³² cuí¹ lí³ la³ ní², ha³ tiú²uú² hi³ jmuh¹ hnoh² tsá² ní², qui¹ ní¹juáh³ jái¹³ quioh²¹ hmóu³² bíh¹ tsú² hleh³², jáun² chau²¹ jmái¹ tsa³hín³ bíh¹, 39 tí³la³ ní¹juáh³ jái¹³ jáun² né³ ja³² ñí¹con² Dió³², tiá² quinh¹ yáh³ hnoh² jmái¹ quiúnh¹ tsá² ní²; qui¹ ní² lí¹ ca³jmuh³ hnoh² hniéi² quiúnh¹ Dió³².

Jáun² ca³taunh³ bíh¹ tsá² ná¹ñí¹ hí³ ta²¹ jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun² Gamaliel hí³. 40 Jáun² ca³teh³ tsú² siáh³ tí³² quian³² hí³ jē¹ Dió³² tí³ ñéih³, hi³ ca³quiu³ ca³pan³ dí² quionh³ hñú¹jméi¹³ hi³ lí³ láu². Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³záih³ dí² hi³ tiú²uú² hniáuh³² hléh³² tsú² jái¹³ hi³ ca³tin¹ Jesús, jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³lión³² dí². 41 Hiún² lín³² bíh¹ tsí³ tí³² tsá² quian³² hí³ jē¹ Dió³² jmí¹ ca³huén² ja¹ quioh²¹ tsá² hí³, qui¹hlí² má²lí²ma³tso² tsú² tsí³ hi³ hua³heih²¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jesús. 42 Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, cun³ tsa³háu² ca³ñí¹hléh² hñú³ cuáh³² chin¹ la³ má²hleh³² jáun² jú¹ chú³² hi³

ca³tin¹ Jesús, hi³ hí³ bíh¹ lín³ Cristo; hi³ ca³ñi³táunh¹ tsú² siáh³ ma³ quin³² ma³ caun³² hñú³ hi³ má²tin² tsáu².

Hnah² tsá² reh² quiaun³ tsá² lí¹³ ma³hau³ siáh³ cáun² ta²¹

6 Jmí¹jáun² lí³mí¹ ca³juóun³ bíh¹ tsá² hain²¹ tí³ con² Jesús. Jáun² jmí¹jáun², tsá² *judíos tsá² jmí¹ tiáunh¹ ja¹ *tsá²cá²jo²¹, tsá² má²hleh³² jú¹ *griego, ca³ma³liáu³² hi³ zió² hien² tsá² judíos tsá² qui³ tionh² hí³ hué³² *Israel, tsá² qui³ hleh³² hí³ jú¹jma² *hebreo quioh²¹, qui¹ tsá²mi³ hnái³ tsá² qui³ má²hleh³² jú¹ griego zian² ja¹ quioh²¹ tsú² tiá² jmí¹ hiáuh²³ yáh³ la³ cun³ hi³ hiáuh²³ tsá²mi³ hnái³ ñí¹ hná¹ jáun² ní¹ má¹ca³tsóh³ tsú² la³ cun³ hi³ lí²hniauh²³ quioh²¹ tsáu² cun³ tsa³háu². 2 Jáun² tsá² quian³tun³ hí³ né³, ca³jmú³ héih³² hi³ ngih¹³ la³jín³² tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús, jmí¹jáun² né³ ca³záih³ dí² tsú² jái¹³ lá²:

—Hnoh² reh², tiá² hniáuh³² yáh³ hi³ tunh²¹ jnoh¹ hi³ hléh¹³ jái¹³ quioh²¹ Dió³², cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ tiá² lí¹³ cué¹³ jnoh¹ má³² hi³ cuh³ tsáu². 3 Hi³ jáun² né³ reh², hniah³² náh² quiaun³ tsá²ñuh² ja¹ ñí¹ tiauh¹ dí² lá², tsá² lín²³ tsáu² hi³ chu²¹ tsí³, tsá² má²lín¹ hi³ má²canh² Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³² hñú³ tsí³, tsá² jniá³ jmí¹ tsí³. Jáun² tsá² hí³ bíh¹ cue¹³ jnoh¹ ta²¹ jáun². 4 Jáun² jnoh¹ né³ ná¹chan¹ hi³ lienh¹ jnoh¹ Dió³² chí¹ñí¹ jí³ hi³ má¹tin¹³ jnoh¹ tsáu² jái¹³ quioh²¹ Dió³².

5 Ca³la³ jín³² bíh¹ tsú² ca³lí³ hiún² tsí³ jái¹³ jáun². Jmí¹jáun² né³ ca³hnah² tsú² Tié³, jan² tsá²ñuh² canh² lín³² Jmí²chí³ Chun¹ hñú³ tsí³, jan² tsá² tanh² ta²¹ Dió³² ca³la³ jonh³ jmí¹ tsí³, la³ má²quionh³ Pí²liéi¹, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, jí³ Cú²la²¹ tsá²cá²jo²¹ ní² siáh³, tsá² zian² juú² Antioquía, tsá² qui³ jmí¹ má²ca³hín¹³ hí³ jē¹ tsá² judíos. 6 Jmí¹jáun² ca³chan³ tsú² tsá² quiaun³ hi³ ta³ ñí¹ tí³² tsá² quian³² hí³ jē¹ Dió³², jáun²

tsá² hí³ ca³liéinh³² Dió³²; jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ra³tsí³² dí² cuo² ñí¹ quioh²¹ tsú² [hi³ lin¹ hi³ hiún² tsí³ dí² hi³ tsá² hí³ jmu³ ta²¹ jáun²].

⁷ Jáun² tí³ lí³ mí¹ ja³cuóun² bíh¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³² jmí¹ jáun², ca³juóun³ lín³² bíh¹ tsá² hain²¹ tí³ con² Jesús já¹ juú² Jerusalén, hí¹ la³ tí³ juóun³² yáh³ mí²tsáu² ca³taunh³ ta²¹.

Má²tson¹³ tsú² Tié³

⁸ Tsá² jmái² hí³ Tié³ jmí¹ canh² lín³² pí³ quioh²¹ Dió³², jan² tsá² ca³ma³hé² ma³míeh² lín³² Dió³². Tsá² hí³ tí² jmu² hua³jueh³² jí³ lí²¹ ní² siáh³ já¹ juú² jáun². ⁹ Jmí¹ jáun² ca³lí³hnió³ tsáu² juónh³ quionh³ Tié³, tsá² tíauñh¹ cuáh³² téh²³ tsú² “Cuáh³² quioh²¹ tsá² má²ca³liáun³ hi³ jmí¹ má²ná¹hlánh¹ joh¹ tsáu²”. Ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ tíauñh¹ tsá² zian² juú² Cirene, tsá² zian² juú² Alejandría, tsá² zian² tí³ Cilicia, jí³ tsá² zian² hué³² Asia ní² siáh³. La³jín³² bíh¹ tsá² hí³ ca³lí³hnió³ juu³ hlénh³ quionh³ Tié³. ¹⁰ Tí³la³ tiá² lí³ yáh³ hi³ ma³cu³ ma³jéinh³ tsú² jái¹³ quionh³ Tié³, quí¹ tí³la³ Tié³ dá² tí² hleh³² jú¹ quiáh¹ hi³ ca³cué³ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹. ¹¹ Jáun² tsá² hí³ ca³hión³² ma³ jan² tsá² ca³chá³ jú¹ tí¹jái², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá²ñuh² lá² jlánh¹ tú² hión³² hla¹ Moisés jí³ Dió³² ní² siáh³.

¹² Jmí¹ ca³nái³² tsáu² jái¹³ jáun² né³, ca³míh³ lín³² bíh¹ tsí³ tsá² juú² quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú², jí³ tí³² liei²¹ ní² siáh³. Jáun² ca³zanh³ tsú² Tié³ hi³ ca³jan³ dí² ñí¹con² tsá² ná¹chín¹ hué³² jáun². ¹³ Jáun² tsá² hí³ ca³hnah² siáh³ tsá² lí¹³ chá³² jú¹ tí¹jái². Tsá² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá²ñuh² lá² jlánh¹ chí¹ñí¹ hleh³² jú¹ hlah³ hi³ ca³tín¹ cuáh³² chín¹ quiú¹³ dí² jí³ hi³ ca³tín¹ liei²¹ ní² siáh³. ¹⁴ Jnoh¹ má²ca³nái¹³ hi³ juáh³ tsá² ní² hi³ Jesús hná¹ tsá² Nazaret hí³ tsunh³ cuáh³² chín¹ quiú¹³ dí², hi³ zái³² tsú² siáh³ la³ cun³ hi³

ná¹ngí²³ dí², la³ cun³ héih³² hi³ ca³quiú² jáun² hla¹ Moisés jmí¹tin².

¹⁵ Jáun² la³jín³² tsá² ná¹chín¹ tionh² ñí¹ jáun², ca³jé³ chí¹tiá³ ñí¹ ñí¹ Tié³ hi³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ ñí¹ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³².

Tié³ má²tson² jái¹³ quioh²¹

7 Hi³ jáun² tsá² cuá¹lín³ mí²tsá² hfen¹ ca³záih³ Tié³ la³ lá²:

—¿Hí¹ tson² hléh¹ hnuú² la³ ní²?

² Jáun² Tié³ ca³ngái³:

—Hnoh² tsá²cáu³, jí³ tsá²daun³², re² quián² náh² jái¹³ hi³ juanh²¹ jná¹³ lá². Dió³² Tsá² cú² Tsá² juenh² ca³ma³jnia³² ñí¹con² hla¹ Há²bran²¹ tsá²haun³² jméi² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² tá¹la³ jmí¹ cuá³ tsú² hué³² Mesopotamia, ñeh² bíh¹ hi³ tsa³cuá² tsú² juú² Harán. ³ Hi³ ca³juáh³ Dió³²: “Tú³ hué³² quián¹³, jí³ ca³la³ jín³² jun³ renh² nú² ní², cua³² tí³ hué³² siáh³, hué³² né³bí¹ hie¹³ jná¹³”. ⁴ Jáun² Há²bran²¹ cua³han³ hué³² quioh²¹ tsá² Caldea, hi³ ca³ñí¹cuá² juú² Harán. Jmí¹ jun¹ jméi² tsú² né³, Dió³² ca³jau³ Há²bran²¹ la³ tí³ hué³² ñí¹ tionh¹ hnoh² lá² ta³ne³². ⁵ Tí³la³ hí¹ cú¹píh²¹ yáh³ hué³² tiá² ca³lí³quioh²¹ hla¹ Há²bran²¹ jmí¹ jáun², tí³la³ ca³lí³ bíh¹ jái¹³ hi³ lí³ quioh²¹ tsú² má¹ jáun² la³ má²quionh³ jón²zfh¹ jón²cho¹ uá¹jinh¹ tiá² jon² tsú² jmí¹ má²zian² jmí¹ jáun². ⁶ Jáun² la³ lá² ca³juáh³ siáh³ Dió³², hi³ chau²¹ jmái¹ hi³ tsa³tiánh² jón²zfh¹ jón²cho¹ tsú² cáun² hué¹³ tsáu² ñí¹ uóunh³. Ñí¹ jáun² né³ chau²¹ jmái¹ hi³ na³caun³ tsáu² ta²¹ chí¹hniéi², cun³ quiún³ nio² hña³láu³ mií² jmoh³ tsú² tsáu² hian² tsí³ ñí¹ jáun². ⁷ Tí³la³ ja³bí¹ ca³juáh³ siáh³ Dió³² la³ lá²: “Jná¹³ ñí¹ma³re¹³ re² tso³ quioh²¹ tsá² na³caun³ tsú² hí³ ta²¹ chí¹hniéi². Hi³ jáun² má¹ jáun² má²lí¹³ huén³² tsú² hué³² jáun² hi³ ja³tánh¹ hué³² lá², jáun² ñí¹ lá² má²lí¹³ ma³cáu³² tsú² jná¹³”. ⁸ Jáun² jmí¹ jáun² ca³tanh² Dió³² cáun² nió³² quionh³ hla¹ Há²bran²¹. Hi³ jáun² ca³lí³

hniáuh³² jmu³ tsú² cáun² li²¹ ca³ti²¹ nió³² jáun², hi³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ Dió³² héih³² ñí¹con² hla¹ Há²bran²¹ hi³ hniáuh³² *tiú³² tsú² chí² láu² hná¹ ñí¹ zian². Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, la³ má²jñā³ jmáí¹ hi³ ca³li³zian² bíh¹ hla¹ Isaac jon² tsú² ca³jmú³ tsú² la³ jáun² quioh²¹. Ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ ca³jmú³ hla¹ Isaac quioh²¹ Jacob jon². Jáun² hla¹ Jacob hí³ né³ ca³li³zian² quian³tun³ jon², ja³bí¹ la³ jáun² bí¹ siáh³ ca³jmú³ hla¹ hí³ quioh²¹ tsá² hí³ jon², tsá² quian³tun³ jméi² tá¹ quia³tún³ tsoh³ dí² tsá² *Israel.

⁹”Tsá¹ jon² hla¹ Jacob hí³ ca³li³ uóu³² tsí³ ñí¹con² Sé³² rainh²¹, jáun² ca³hna³ dí² tiáunh¹ la³jmí¹ hnaih³² tsáú² hi³ quioh²¹, hi³ jáun² bíh¹ ca³chó³² Sé³² hué³² Egipto hi³ lín³ jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹. Tí³la³ Dió³² bíh¹ jmí¹ má²hau³ Sé³² hí³, ¹⁰ jáun² bíh¹ ca³liáun³ tsú² ja¹ la³jí³² uu³mí²tsi³². Dió³² bíh¹ ca³jmú³ hi³ jlánh¹ quia³lín³ jmí¹ tsí³ tsú², hi³ jáun² bíh¹ ca³li³ chun¹ tsú² ñí¹con² hla¹ faraón tsá² lín³ re²¹ hué³² jáun². Jáun² Sé³² ca³li³hiáun¹ hi³ lín³ ta²¹ hi³ jmu³ héih³² tá¹ cáun² hué³² Egipto jáun², jí³ ñí¹con² tsá² jmu² ta²¹ hñú¹³ re²¹ n² siáh³.

¹¹”Jmí¹ lí¹ cáin² jáun² né³ ca³li³ zia³² ho³cuóun³ tá¹ cáun² hué³² Egipto jí³ hué³² Canaán siáh³, hi³ jáun² ca³ma³tso² lín³² tsáú² tsí³. Jmí¹ jáun² lí³ hi³ tiá² zia³² cu³ti³ hi³ cuh³ tsá²haun³² jméi² dí¹hio³ nú¹deh³ dí². ¹² Tí³la³ jmí¹ ca³li³ ñi³² hla¹ Jacob hi³ la³ zia³² bíh¹ cu²miih²¹ tí³ hué³² Egipto, jáun² ca³zen³ tsú² tsá¹ jon² ñí¹ jáun², la³ cun³ tsá²haun³² jméi² dí¹hio³ nú¹deh³ dí². ¹³ Jmí¹ má²ti³² jáun² tenh³ jéin³² hi³ tsá²taunh¹ tsú² né³, jmí¹ jáun² máh³ ca³ma³li²¹ Sé³² ñí¹con² tsá¹ rainh²¹ hi³ hí³ bíh¹ dí² cuá³ ñí¹ jáun², hi³ jáun² dá² jmí¹ jáun² bíh¹ ca³li³ cuóun³² re²¹ hí³ jún¹ rainh²¹ Sé³². ¹⁴ Jáun² Sé³² né³ ca³jmú³ héih³² hi³ já³² Jacob jméi² tsú² hué³² ñí¹ cuá³ jáun², la³ má²quionh³ tsá¹ rainh²¹ tsú²; tsá²

hí³ jmí¹ tín³ cun³ hnaih³² nio² quiún³ tsi²¹ quia³hñá³ tsáú². ¹⁵ La³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ ngau³ Jacob hí³ hué³² Egipto, ñí¹ jáun² bíh¹ jún¹ tsú². Ja³bí¹ ñí¹ jáun² bíh¹ ca³tsan³ siáh³ jméi² dí¹hio³ nú¹deh³ dí² ñí¹ hná¹ jáun². ¹⁶ Jáun² ca³jón³² tsú² ca³la³ jín³² hla¹ hí³ tí³ hué³² Siquem hí³ ca³ñí¹tionh¹³ tsú² tá²hláu² hué³² ñí¹ ca³la³ hla¹ Há²bran²¹ jmí¹tin² quioh²¹ tsá¹ jon² Hamor, tsá² hué³² Siquem.

¹⁷”Jmí¹ ca³ti³ ñí¹ chau²¹ jmáí¹ hi³ lí³ti³ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ Dió³² quionh³ hla¹ Há²bran²¹, jáun² tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí² hí³ jlánh¹ ca³juóun³ lín³² hué³² Egipto jáun². ¹⁸ Jmí¹ jáun² ca³lín³ re²¹ hué³² Egipto jan² tsá² tiá² ca³li³ cuóun³² hla¹ Sé³². ¹⁹ Re²¹ hí³ jlánh¹ hlah³ quionh² chí¹ ca³jmú³ hi³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² jon² tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí² hí³; re²¹ hí³ ca³jmú³ héih³² hi³ ziu³ cuin³ tsáú² dáin² pih²¹ jon² ñí¹ lí³ hiá¹ tsán¹³. ²⁰ Jmí¹ jáun² ca³li³zian² Moisés, jan² dáin² hí¹ jan² dáin² tiá² cunh³ ta³ ñí¹ Dió³², hñi³² zih² bíh¹ ca³ma³cuóu³² dáin² hí³ jméi² mí¹ziú¹³. ²¹ Tí³la³ jmí¹ cá¹chó²¹ jmáí¹ hi³ ca³chan³ tsú² dáin² hí³ cheih³², jmí¹ jáun² ca³tsauh¹ tsá²mi³ jon² re²¹ dáin² hí³, hi³ jáun² ca³jón³² dí² hñú¹³, hi³ ca³ma³cuóun³² dí² la³juah²¹ dúh¹ hi³ jon² dí² nga². ²² Ñí¹ jáun² bíh¹ ca³li³ tin² hla¹ Moisés hí³ ca³la³ jí³² hi³ ñi³² tsá² zian² hué³² Egipto; tsá² hí³ ca³lín³ jan² tsá² quien² lín³² hó¹jè¹, jí³ la³ má²quionh³ ta²¹ hi³ ca³jmú³ tsú² n² siáh³.

²³”Tun³ló³² mii² jmí¹ má²hún¹ hla¹ Moisés la³ cun³ jmí¹ ca³ja³ tsí³ hi³ tsa³jen³ tsá² Israel tsá²co¹. ²⁴ Ñí¹ jáun² né³ ca³jen³² tsú² jan² tsá² Egipto hi³ dí¹quiunh² jan² tsá²co¹ tsú², jáun² ca³jenh³ tsú² cha¹³ tsá²co¹, hi³ ca³jngih³ dí² tsá² Egipto hí³. ²⁵ Qui¹ lí¹ jmí¹ lín²³ Moisés hi³ lí³tsin² la³jín³² tsá²co¹ hi³ má²liáu³² Dió³² cun³quionh³ hí³ dí², tí³la³ tiá² ca³li³tsin² yáh³ tsú². ²⁶ Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³jen³² tsú² siáh³ gon³

tsá² Israel hi³ ná¹tín²³, jáun² hí³ dí² ca³tson³ hi³ ca³lí³hnió³ dí² jmóuh³² tsí³ tsá² hí³. Jáun² ca³záih³ dí² la³ lá²: “¿He³ láih³² ná¹tin²³ náh² má²tún² renh²?”²⁷ Jáun² tsá² quiunh² hí³ rainh²¹ ca³hlian³ Moisés, hi³ ca³záih³ dí²: “¿Hin² lí²cué³² jái¹³ hi³ ná¹jmuh³ hnú² héih³², hi³ hnú² má²réh¹³ uu³mí²tsi³² quiú¹³ jnoh¹?²⁸ ¿Hí¹ hnáuh² hnú² jngah¹³ jná¹³ la³jmí¹ ca³jngih³² hnú² tsá² Egipto cháú³?”²⁹ Jmí¹ ca³nái³² jái¹³ n² bíh¹ Moisés ca³cuóun³, hi³ ngau³ tí³ Madián. Ní¹ jáun² bíh¹ ca³ní¹cuá² tsú², juú²co¹ juú²hnú¹³ tsá² síanh³; ní¹ jáun² ca³lí³zian² gon³ jon².

³⁰”Jmí¹ má²ca³nga² jáun² tun³ló³² mii² hi³ cuá³ ní¹ jáun² Moisés, ca³jén³² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ní¹ lí³ hué³² quiéin² có³² ní¹ zeh¹ máh³ téh²³ tsú² Sinaí. Tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³² jmí¹ zenh¹ chu³jo² hmá² ton² hi³ dí¹hún¹ jáun² sí².³¹ Jáun² jmí¹ ca³jé³ tsú² sí² jáun² ca³ja³caún² tsí³, hi³ jáun² ngau³ tsú² má²janh² hi³ hnió³ jé³ re² he³ dá² lí²³. Jmí¹ jáun² ca³nái³² tsú² hi³ ní¹ca³juáh³ Dió³² Juo¹³ dí² la³ lá²:³² “Jná¹³ bíh¹ Dió³² Juo¹³ tsá²haun³² dí²hioh³ nú¹deh³ hnú², Dió³² Juo¹³ Há²bran²¹, Dió³² Juo¹³ Isaac, jí³ Dió³² Juo¹³ Jacob n² síáh³”. Jmí¹ jáun² jlánh¹ ca³juan³ Moisés hi³ ca³juénh² lín³², jáun² cu³tsa³² tiú²uú² ca³jé³ bíh¹ tsú² cú²jueh³².³³ Jáun² Dió³² ca³juáh³ síáh³: “Hueh³ láu² tsi³² tanh¹, quí¹ hué³² híen¹ bíh¹ ní¹ zenh¹ hnú² lá².³⁴ Má²ca³jé³² jná¹³ he³ lánh³ quiunh³² tsá² joh² jná¹³, tsá² tiáunh¹ hué³² Egipto; má²ca³nái³² jná¹³ hi³ hlí² han³² lín³² tsú², jáun² jná¹³ má²já¹³ hi³ já¹lion¹ tsú². Ná³² ní¹ lá², hnú² bíh¹ zei²¹ jná¹³ hué³² Egipto”.

³⁵”Hí³ jáun² Moisés tsá² tiá² jmí¹ hnió³ tsú² hí³ né³, tsá² má²ca³záih³ dí²: “¿Hin² lí²cué³² jái¹³ hi³ ná¹jmuh³ hnú² héih³², hi³ hnú² má²réh¹³ uu³mí²tsi³² quiú¹³ jnoh¹?”, tí³tsóh³dí¹ tsá² hí³ bíh¹ ca³cuéh³ Dió³² jái¹³ hi³ lín¹³ tsú² tsá² chín¹, jí³ hi³

lín¹³ tsú² síáh³ tsá² liáu³² cun³quionh³ hi³ ca³ma³hau³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² ca³ma³jnia³² hi³ ja¹ hmá² ton² jáun².³⁶ Jáun² Moisés néi¹ hi³ ca³ní¹huen¹³ tsá² Israel hué³² Egipto jáun²; hí³ bíh¹ tsá² ca³jmú³ hua³jueh³² jí³ lí²¹ n² síáh³ hué³² jáun², ní¹ ná¹ho³ jmí²miih²¹ dáin³, jí³ ní¹ ca³ní³taúnh¹ tsú² jáun² hué³² quiéin² n² síáh³ tun³ló³² mii².³⁷ Hla¹ Moisés hí³ bíh¹ ca³záih³ tsá² Israel tsá²co¹ la³ lá²: “Ja¹ tsá² renh² hnoh² bíh¹ zion³ Dió³² jan² tsá² lín¹³ *ti³² jè¹ Dió³² ní¹con² hnoh², la³jmí¹ lín³ jná¹³ lá²”.³⁸ Ja³bí¹ la³ jáun², jmái¹ hi³ jmí¹ ngih³² jáun² tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí², hla¹ Moisés hí³ bíh¹ jmí¹ lín³ tsá² zenh² ja¹ quioh²¹ tsú² quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² ca³liéinh³² tsú² hí³ tsi³ máh³ Sinaí; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³nga³ dí² jái¹³ ní¹con² dí¹hio³ nú¹deh³ dí² hí³. Hí³ bí¹ tsá² ca³héi³ jái¹³ hi³ lí³ quien² la³ má²quien² jáun², hi³ jáun² ngái³² tsú² ní¹con² dí².

³⁹”Tí³la³ tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ jnoh¹ hi³ má²ná¹, tiá² ca³lí³hnió³ yáh³ hi³ tanh¹³ ta²¹ Moisés hí³, tí³ hué³² Egipto bíh¹ ca³jéinh³² síáh³ tsí³ tsú².⁴⁰ Hí³ jáun² jmí¹ jáun² ca³záih³ tsú² Aarón la³ lá²: “Hnú² jnoh¹ hi³ jmah²¹ hnú² jan² dió³² hi³ tsó³² chí¹ján³ ta³ ní¹ jnoh¹, quí¹ tiá² né¹ jnoh¹ he³ ca³quiúnh³² Moisés tsá² ca³ní¹hue¹³ jnoh¹ hué³² Egipto”.⁴¹ Jmí¹ jáun² ca³jmah³ tsú² hmóu³² jan² dió³² jniá³ la³jmí¹ jniá³ cuá¹juú² míh¹, hi³ jáun² ca³jngih³ tsú² jáh³ ní¹con² dió³² láin¹ hí³, jáun² ca³jmú³ tsú² jmái¹ hi³ ca³tin¹ dió³² hi³ má²lí²jmah³ tsú² jáun² cun³quionh³ cuá² ta³ hmóu³².⁴² Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ cu³tsa³² ca³chau³ Dió³² tí³ có³² cú²jueh³² quioh²¹ tsú², hi³ jáun² chí¹jmái²¹ cuí¹ má¹tsú¹ má¹jónh²¹ cú²jueh³². La³ jáun² bí¹ rá¹juáh³ ní¹ Sí² quioh²¹ jan² tsá² ca³lín³ tí³² jè¹ Dió³² jmí¹tin², hi³ rá¹juáh³ la³ lá².

Hnoh² tsá² zian² náh² hué³² Israel lá²,

¿hí¹ ñí¹ con² jná¹³ dá² ca³ cuen²¹ hnoh²
 jáh³ hi³ ca³ jngih³² náh² jáun²,
 tá¹ la³ ca³ ñi³ táunh¹ náh² jáun² tun³ ló³²
 mii² hué³² quiéin²?
 43 Tiá² jáun² yáh³,
 tí³ la³ hnoh² dá² ca³ ñi³ quiánh¹ náh²
 ñí¹ hiú¹³ lí³ hmih³² hi³ hún¹ dió³²
 jmái² Moloc bíh¹,
 jí³ hi³ ca³ ñi³ jan¹³ náh² dió³² tsá² láin¹
 jmái² Refán hi³ jniá³ la³ jmí¹ jniá³
 chí¹ jmái²?
 tsá² láin¹ hí³ bíh¹ ca³ jmah²¹ náh² hmóu³²
 hi³ má¹ tsú¹ má¹ jonh²¹ náh².
 Cun³ ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ hue¹ jná¹³ hnoh²
 hué³² ñí¹ tionh¹ náh² ní²,
 hi³ jau³ tsú² hnoh² ñí¹ uóunh³, ngái¹³ la³
 tí³ juú² Babilonia.

44 "Hi³ jáun² né³, ñí¹ lí³ hué³² quiéin²
 jáun² jmí¹ zéih²¹ dí¹ hio³ ñú¹ deh³ dí²
 cuáh³² hi³ jmí¹ lí³ hñú³ hmih³², ñí¹ jmí¹
 dí¹ tioh³ quán¹ liei²¹ hi³ jmu² lin¹ hi³
 Dió³² ca³ tanh² cáun² nió³² quionh³ tsú².
 Ñí¹ hiú¹³ jáun² ca³ jmú³ tsú² rón³² la³
 cun³ lí³ héih³² hi³ ca³ jmú³ Dió³² ñí¹ con²
 Moisés, rón³² la³ cun³ lí³ nóh³² hi³
 ca³ jnia³ jáun² jéinh³². 45 Jáun² jón² zih¹
 jón² cho¹ tsá² haun³² dí¹ hio³ ñú¹ deh³ dí²
 hí³ né³ ca³ hiauh³ ñí¹ hiú¹³ jáun². Jáun²
 jmái¹ hi³ jmí¹ lín³ hla¹ Josué hi³ chín¹
 né³, ca³ can³ tsú² ñí¹ hiú¹³ jáun² la³ tí³
 hué¹³ tsá² siánh³. Hi³ jáun² Dió³² né³
 ca³ huen³ tsá² hué³² jáun² ñí¹ ta³ ñí¹ tsú²,
 hi³ jáun² hué³² jáun² ca³ lí³ quioh²¹ bíh¹
 tsú². Jáun² ñí¹ hiú¹³ jáun² jmí¹ quien² la³
 má² quien² jáun² ca³ la³ ñí¹ cá¹ chó²¹ jmái¹
 hi³ ca³ lí³ zian² jáun² hla¹ re²¹ Dá² vi²¹.
 46 Jáun² Dió³² né³, jlánh¹ ca³ lí³ hiún² tsí³
 hi³ ca³ tin¹ tsú², hi³ jáun² ca³ hui³ ca³ mí³
 dí² ñí¹ con² Dió³² hi³ cué³² Dió³² jái¹³ hi³
 jmu³ dí² cáun² cuáh³² hi³ ca³ tin¹ Dió³²,
 Dió³² Juo¹³ hla¹ Jacob; 47 tí³ la³ hla¹ Sa-
 lomón jon² bíh¹ dí² ca³ jmú³ cuáh³² jáun².
 48 Tí³ la³ Dió³² Tsá² cú² juenh² má¹ ná¹,
 tiá² lí¹³ yáh³ cuá³² cáun² cuáh³² hi³
 ca³ lí³ cun³ quionh³ cuá² ta³ tsáu²; la³ jmí¹

rá¹ juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ tsá² ca³ lín³ hí³
 tí³² jé¹ Dió³², ñí¹ juáh³ jáun² la³ lá²:
 49 Hñu³ mí³ cuú² bíh¹ lí³ la³ jmí¹ lí³
 hmá² sí¹ quion²¹ jná¹³,
 hi³ ñí¹ hué²¹ né³ lí³ la³ jmí¹ lí³ jli²¹ ñí¹
 na² tsin²¹ jná¹³ tán².
 ¿Hín² dá² hñú³ jmúh¹³ hnoh² quion²¹
 jná¹³?
 ¿Ha³ dá² jinh¹ lí¹³ ñí²¹ jná¹³ tie³ lín²³
 hnoh²?
 50 Há¹ jun³ juáh¹³ quionh³ uón³² huen²
 bíh¹ jná¹³ ca³ jmú³² ná¹ la³ jí³² hi³
 zia³²? — juáh³ Dió³².
 51 La³ má² hliaun³² jáun² bíh¹ ca³ záih³
 Tié³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jlánh¹ la³ huáh² chinh³² hnoh², cun³
 tiá² jái¹³ ngí²³ bíh¹ hnoh², la³ jmí¹ tiá²
 jái¹³ ngí²³ tsá² tiá² Dió³² má² cuóun³².
 Jmái¹ ca³ la³ jí³² bíh¹ qui² jna²³ hnoh²
 ñí¹ con² Jmí² chí³ Chun¹ joh¹ Dió³², rón³²
 la³ cun³ ca³ jmú³ dí² hioh³ ñú² deh³ bíh¹
 hnoh² ná¹ jmuh³². 52 Tiá² hin² zian² hí¹
 jan² tí³² jé¹ Dió³², tsá² tiá² ca³ jmúh³²
 dí² hioh³ ñú² deh³ hnoh² hian² tsí³. Qui¹
 hí¹ la³ tí³ ca³ ma³ hia³ ma³ tsán² yáh³ tsú²
 tsá² ca³ lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³², tsá² jmí¹
 quian³² jái¹³ hi³ já³² jan² Tsá² chun¹
 Tsá² zéi¹ Dió³². Hi³ hnoh² né³, ca³ tu³
 ca³ hna³ bí¹ náh² siáh³ Tsá² chun¹ hí³ jmí¹
 cuan¹, ca³ la³ tí³ ñí¹ cá¹ chó²¹ jmái¹ hi³
 ca³ jngih³² náh² siáh³. 53 Hnoh² bíh¹ tsá²
 ca³ heh³ náh² liei²¹ hi³ cua³ can³² jáun²
 tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³², tí³ la³ hí¹ juáh³ tiá²
 ca³ ma³ tih²¹ bíh¹ náh² jmí¹ lí²¹ jáun².

Jmí¹ jun¹ Tié³

54 Jmí¹ má² lí² niei³² tsá² ná¹ ngih³² hí³
 jái¹³ ní² né³, ca³ míh³ lín³² tsí³, hian² lín³²
 bíh¹ ca³ ta³ ná¹ hai²¹ ní¹ tsú². 55 Tí³ la³ Tié³
 jmí¹ má² canh² tsí³ Jmí² chí³ Chun¹ joh¹
 Dió³², jáun² ca³ jie³ tsú² hñu³ mí³ cuú² hi³
 jniá³ joh¹ quioh²¹ Dió³² cú² tú¹ cú² lí¹³,
 ja³ bí¹ ca³ jien³² tsú² siáh³ Jesús hi³ zenh²
 tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³². 56 Jáun²
 ca³ juáh³ Tié³:

—Jiah³, jná¹³ dí¹jé³² hí³ há²na²¹
hñu³mi³cuú², hí³ zenh² Jon²
tsá²mi³cuóun² tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹
Dió³².

57 Jmí¹jáun² ca³jñf³ tsá² ná¹ngih³² hí³
cuá¹ hí³ ca³taunh³ cú²tiú² cú²jan³² hí³
ca³ti³ ca³hóh³²; jmí¹jáun² la³jín³² tsá² hí³
ca³pi³ ca³janh³ Tié³. 58 Jáun² ca³chin²
tsú² Tié³ tí³ ní¹ lí³ jenh³ juú² hí³ ní¹quí¹
ní¹jnah¹ dí² quín¹. Hí³ jáun² tsá² ca³hna³
hí³ Tié³ ca³chá³ ha¹ ní¹con² jan² tsá¹nú¹
jmái² Saulo.

59 Hí³ jáun² tá¹la³ qui² jnauh²³ tsáu²
quín¹ quioh²¹ Tié³, cáun² ca³liéinh³²
Dió³² bíh¹ Tié³, hí³ ca³juáh³:

—Hnú² Jesús Ti³² Juóu³² jná¹³, héih¹
hnú² jmí²chi³ quion²¹ jná¹³.

60 Jáun² ca³di³jñ³² Tié³ hué³² hí³
ca³hléh³ tiá³, hí³ juáh³:

—Hnú² Ti³² Juóu³² jná¹³, ha³ lí² tón³
hnú² sí² tso³ quioh²¹ tsá² ní².

Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Tié³ la³ ní² né³,
ca³cuá³ha³ tsí³.

8 Ja³bí¹ Saulo hí³ jmí¹ hún¹ cá²hon³
quionh³ tsá² ca³jngih³ hí³ Tié³.

**Saulo jmu² hian² tsí³ ní¹con²
tsá² má²lín³ cuáh³²**

(Galatas 1:13-14)

Jmí¹jáun² ca³ma³liáu³² tsú² hniéi² hí³
ca³ma³tson¹³ tsú² tsá² má²ná¹lín³ cuáh³²
já¹ juú² Jerusalén jáun². Jmí¹jáun²
ca³huén² la³jín³² tsá² hí³ hí³ ja³taunh²¹
cú²juú² siáh³, juú²co¹ juú²hñú¹³ tsá²
hín¹³ tí³ Judea jí³ Samaria, tí³la³ *ti³² tsá²
quian³² jē¹ Dió³² má¹ná¹, tiá² ca³huén²
yáh³. 2 Tí³la³ jmí¹ zian² ma³ jan² tsá²
má²zian² hí³ ca³tin¹ Dió³² ca³ní¹hón²¹
hla¹ Tié³; tsá² hí³ ca³ho³ ca³jngih³
lín³² quioh²¹ hla¹ hí³. 3 Tí³la³ Saulo hí³
né³, ca³qui³ ca³jmúh³² lín³² tsá² má²lín³
hí³ cuáh³². Saulo hí³ ca³ní¹hi³² ma³
quin³² ma³ caun³² hñú¹³ tsá² hí³, hí³
ca³ní¹chí¹ ní¹huen¹³ dí² tsá²mi³ tsá²núh²
hí³ tsa³tionh³ dí² hñu³mí¹ní².

**Hleh³² tsú² jú¹ chú³² quioh²¹
Dió³² já¹ juú² Samaria**

4 Tí³la³ tsá² ca³huén² hí³ já¹ juú²
Jerusalén má¹ná¹, ca³ní¹hléh² jú¹ chú³²
quioh²¹ Dió³² la³ tán¹ ní¹ ca³ní³taunh¹.
5 Hí³ jáun² Pí²liéi¹ ní¹ juú² Samaria
hí³ ca³ní¹hléh² jái¹³ hí³ ca³tin¹ Cristo.
6 Jáun² juóun³² tsáu² ca³cuú² ca³ngih³²
hí³ hniá¹ ne³ re² jmí¹ ca³nái³² jái¹³
hí³ ca³hléh³ Pí²liéi¹, jí³ jmí¹ ca³jé³
dí² siáh³ lí²¹ hí³ lí³ hua³jueh³² hí³
ca³jmú³ tsú². 7 Quí¹ juóun³² bíh¹ tsá² jmí¹
tiáunh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³ lan³
jmí¹jáun², ca³la³ hí³ tiáunh¹ tí³ hóh³²
bíh¹ jmí²chí³ hláinh¹ hí³ jmí¹ ca³huén².
Ja³bí¹ jmí¹jáun² lan³ juóun³² tsá² hma²
jí³ tsá² hliánh² ní² siáh³. 8 Jmí¹jáun² né³
jlánh¹ ca³lí³ hiún² tsí³ ca³la³ jín³² tsá²
juú² jáun².

9 Tí³la³ já¹ juú² jáun² né³, jmí¹ zian²
jan² tsá²núh² tsá² jmí¹ jmái² Sí¹mu²¹,
tsá² jmí¹ lín³ tsá² hláinh¹ juú² jáun²;
tsá² hí³ jlánh¹ jmí¹ tí² jmu² hí³ tsa³cáun²
lín³² tsí³ tsá² hín¹³ hí³ tí³ Samaria jáun²;
ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² hnga² hí³ quien² lín³².
10 Ca³la³ jánh³ dúh¹ tsá² míh¹ tsá² siún¹
bíh¹ tí² náí³² jái¹³ hí³ hleh³² Sí¹mu²¹ hí³,
hí³ tí² juáh²³ la³ lá²:

—Tsá²núh² ní² dá² lín³ jan² dió³² cú²
juen² bíh¹.

11 Jmí¹ tí² tanh² lín³² tsú² ta²¹ tsá²núh²
hí³, quí¹ má²ngau³² jmái¹ bíh¹ hí³ tí²
má²can² tsú² tsá² hí³ cun³quionh³ tá¹³
tsá² hláinh¹. 12 Tí³la³ jmí¹ ca³taunh³ tsá²
juú² jáun² ta²¹ jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun²
Pí²liéi¹ né³, la³ cun³ jú¹ chú³² ca³ti²¹ he³
lánh³ lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³², jí³
jái¹³ hí³ ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo
ní² siáh³, tsá²mi³ tsá²núh² bíh¹ tsá² hí³
cáun³ jmái². 13 Ja³bí¹ ca³taunh³ Sí¹mu²¹
hí³ ta²¹ jái¹³ jáun², jmí¹jáun² cáun³ jmái²
hí³ jáun² ca³ngí³ cu³lí²¹ quionh³ Pí²liéi¹;
hí³ jáun² ca³ja³cáun² lín³² tsí³ tsú² jmí¹
ca³jé³ lí²¹ jí³ hua³jueh³² hí³ ca³jmú³
jáun² Pí²liéi¹.

14 Jm¹ ca³li³ ñi³² ti³² tsá² quian³² jē¹ Dió³² tionh² já¹ juú² Jerusalén hi³ tsá² juú² Samaria má²ca³taunh³ ta²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³², jáun² ca³zen³ tsú² Pé¹ quionh³ Juan² ñi¹ jáun². 15 Jm¹ ca³cha³taunh¹ jáun² tsá² hi³ já¹ juú² Samaria, ca³liéinh³² Dió³² quioh²¹ tsá² má²taunh³² hí³ ta²¹, hi³ jáun² lí¹³ hen³ tsú² Jm¹chí³ Chun¹. 16 Quí¹ jm¹jáun², hí¹ jan² yáh³ tsá² hí³ tiá² jm¹ má²ca³hi³ Jm¹chí³ Chun¹ hñu³ tsí³, jí³²la³ ti³ jm¹ má²caun³ tsú² jmái² hi³ lin¹ hi³ má²hain²¹ tsú² ti³ con² Jesús Ti³² Juo¹³ bíh¹ dí². 17 Jáun² Pé¹ quionh³ Juan² ca³ra³tsi³² cuo² ñi¹ quioh²¹ tsá² hí³, hi³ jáun² jm¹jáun² hi³ Jm¹chí³ Chun¹ hñu³ tsí³ tsá² hí³. 18 Jm¹ ca³jíe³ Sí¹mu²¹ hi³ cuan³ Jm¹chí³ Chun¹ ñi¹con² tsá² hí³ jm¹ ca³ra³tsi³² tsú² jáun² cuo² ñi¹ quioh²¹ tsú², jáun² ca³jen³ quie³, 19 hi³ ca³juáh³:

—Cue¹ náh² jná¹³ pí³ la³ ná¹quiánh¹ náh² ní², hi³ jáun² ja³bí¹ tsá² rá¹tsi³² jná¹³ uón³² ñi¹ quioh²¹ lí¹³ hen³ siáh³ Jm¹chí³ Chun¹.

20 Jáun² Pé¹ ca³záih³ Sí¹mu²¹ la³ lá²:

—Cuí¹ cha³hín³ quieíh³ hnú² jí³ la³ jí³ huen² nú² ní², quí¹ hnú² dá² lín²³ nú² hi³ lí¹³ lálh¹³ cáun² hi³ lí¹ cue³² Dió³². 21 Tiá² ca³tin¹ cu³tí¹³ yáh³ hnú² ta²¹ lá², quí¹ tiá² má²chú³² yáh³ jm¹ honh² hnú² ñi¹con² Dió³². 22 Tí¹ jéinh¹ dá² jm¹ honh² ca³ti²¹ hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³ cháunh²³ ní² honh²; ñi¹con² Dió³² dá² mí¹, ní² lí¹ jie²¹ nú² neh²¹ tiá¹ jmu³ dá² Dió³² juenh² tsí³ hi³ ca³cháunh³ honh² hnú² la³ ní². 23 Quí¹ jlánh¹ ma³ lin¹ hnú² hi³ lí¹ hniá¹ nú² cáun² hi³ tiá² ca³tin¹ nú², jlánh¹ ma³ má²cá²taun³ tso³ honh² hnú².

24 Jáun² Sí¹mu²¹ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Lienh¹ tiá³ hnoh² Dió³² quion²¹ jná¹³ hi³ jáun² tiá² quionh²¹ jná¹³ hí¹ cáun² hi³ má²lí²juah²¹ hnoh² ní².

25 Hi³ jáun² né³, jm¹ má²lí²cue³² Pé¹ jú¹ tson² quioh²¹ quionh³ Juan² ñi¹con²

tsá² juú² jáun² jí³ hi³ má²lí²hléh³² tsú² siáh³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³², jm¹jáun² ja³tanh²¹ tsú² tí³ já¹ juú² Jerusalén. Hú¹ jui³² jáun² né³ ca³hléh³ tsú² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² hliáun³ juú² pih²¹ juú² siún¹ hín¹³ tí³ hué³² Samaria jáun².

Jenh² Pí²liéi¹ tsá² zian² hué³² Etiopía

26 Jm¹ lí²¹ jáun² né³ ca³juáh³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ñi¹con² Pí²liéi¹ la³ lá²:

—Náu², cua³² jui³² ngau³ tí³ la³ quián³, jui³² ja³ juú² Jerusalén hi³ ngá¹³ hué³² quieín² hi³ chau²¹ la³ tí³ juú² Gaza.

27 Jáun² ca³náu² Pí²liéi¹ hi³ ngau³. Hú¹ jui³² jáun² né³ ca³jenh² tsú² jan² tsá²nūh² *tsá² tiéh³, tsá² zian² hué³² Etiopía; tsá² hí³ jm¹ ho² jái¹³ hi³ jmu² hua³hi¹³ la³jí³² hi³ zioh² tsá²mi³ chín¹ hué³² Etiopía, tsá² téh²³ tsú² hí³ Candace. Tsá²nūh² hí³ má²cuá¹jáunh²³ hi³ ñéi¹ já¹ juú² Jerusalén hi³ ca³ñi¹ma³tsu³ ma³jónh³² Dió³². 28 Tí³ má²cuá¹tsanh³² juú²co¹ bíh¹ tsá²nūh² hi³ hi³ cuá¹tsi²¹ ñi¹ hmá²lih³² cuounh³² tsa³cuá¹ quioh²¹, ñi¹ jáun² jm¹ cuá¹hi³² tsú² Sí² quioh²¹ hla¹ Isaías tsá² jm¹ lín³ hí³ *tí³² jē¹ Dió³².

29 Hi³ jáun² Jm¹chí³ Chun¹ ca³záih³ Pí²liéi¹ la³ lá²:

—Cuá²janh² ñi¹ cuá¹ja³² hmá²lih³² ó³².

30 Jáun² ngau³ Pí²liéi¹ cú²hé². Jm¹ ca³janh²¹ tsú² jáun² tsá² hí³ ca³nái³² tsú² hi³ cuá¹hi³² tsá² hí³ Sí² quioh²¹ hla¹ Isaías *tí³² jē¹ Dió³²; hi³ jáun² ca³ngáih³ dí²:

—¿Hí¹ ngí²³ hnú² hi³ ñi³híh³² nú² ní²?

31 Jáun² tsá²nūh² hi³ ca³ngái³, hi³ ca³juáh³:

—¿He³ lánh³ rón³² ngí¹³ jná¹³ ní¹juáh³ tiá² hin² zian² yáh³ tsá² ma³ta²?

Jáun² ca³mí³ tsú² cáun² hi³ chú³² ñi¹con² Pí²liéi¹ hi³ hí³ hmá²lih³² jáun² hi³ cua³tsi¹ tsú² quionh³ dí². 32 Jái¹³ hi³ rá¹tioh³ ñi¹ Sí² hi³ jm¹ cuá¹hi³² jáun² tsá² hí³ juáh³ la³ lá²:

La³jm¹ jan² tsú² *já¹ziáh² ñi¹ tsa³jngih², la³ jáun² bíh¹ ca³jan³ tsú² tsá² hí³;

cu³tí³ tiá² ca³nia³ tsú² ho³ hi³ hléh³²,
la³jmí¹ tiá² hi³ jmu² já¹ziáh² míh¹ ní¹
má¹ca³zéin³² tsú².

33 Tsí¹juí³ bíh¹ tsú² ca³ta³zanh¹ jmí¹ tiá²
ca³ma³re² tsú² jáun² tso³ hi³ lí¹
ca³ta³can¹ tsú².

¿Hin² dá² jón²zih¹ jón²cho¹ tsú² lí¹³ hien³
tsú²?

Quí¹ cu³diá²jan² bíh¹ ca³yéin² tsú² ní¹
hué²¹ lá².

34 Jáun² tsá² Etiopía hi³ ca³ngái³
ní¹con² Pí²liéi¹, hi³ ca³juáh³:

—¿Tiá¹ jmúh¹³ hnú² tiá³ hi³ chú³² hi³
héh¹ nú² jná¹³ ní¹juáh³ hin² ca³tin¹ hi³
hle³² tí³² jē¹ Dió³² ní¹ lá², hí¹ ca³tin¹
hnga² ho³ hi³ ca³tin¹ jan² tsá² siáhn³ uá¹?

35 Jáun² Pí²liéi¹ ca³ma³liáu³² hi³ hie³²
jáí¹³ hi³ rá¹tioh³ ní¹ Sí² ní¹ má²lí²hí³²
tsú² jáun², hi³ ca³héh³ dí² tsú² jú¹ chú³²
hi³ ca³tin¹ Jesús. 36 Jmí¹ má²cá²uóunh³²
juí³² né³, ca³cha³táunh¹ tsú² cáun² ní¹
ná¹ho³ jmái², jáun² tsá² Etiopía hi³
ca³juáh³ la³ lá²:

—Jiah³, ní¹ lá² ha²¹ jmái², ¿tiá¹ lí¹³
zón³² jná¹³ jmái² ní¹ lá² juáh¹³?

37 [Jáun² Pí²liéi¹ ca³juáh³:

—Ní¹juáh³ táunh²³ hnú² ta²¹ ca³la³
jonh³ jmí¹ honh², jáun² lí¹³ bíh¹.

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Táunh³² bíh¹ jná¹³ ta²¹ hi³ Jon² Dió³²
bíh¹ Jesús Tsá² lí¹³ Cristo.]

38 Jmí¹jáun² ca³jmú³ tsú² héih³² hi³
zih³² tsú² hmá²lih³², jáun² ca³son² tsú²
tá¹ gon³ hi³ ja³taunh²¹ ní¹ ná¹ho³ jmái²,
ní¹ jáun² né³ ca³zion³ Pí²liéi¹ tsá²
hí³ jmái². 39 Jmí¹ ca³huén² tsú² jáun²
chu³ jmái² né³, cu³diá²jan² bíh¹ ca³jau³
Jmí²chí³ Chun¹ quioh²¹ Pí²liéi¹, hi³ jáun²
tiú²uú² ca³jien³² yáh³ tsá² Etiopía hi³
Pí²liéi¹, tí³la³ má²hiún² lí¹³ bíh¹ tsí³ tsú²
ngah³ juú²co¹. 40 Hí³ jáun² Pí²liéi¹ ca³jé³
hi³ juú² Azoto la³ má²cá²chó³², hi³ jáun²
ca³hléh³ dí² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ma³
quin³² ma³ caun³² juú² ní¹ ca³nga², ca³la³
ní¹ cá¹chó²¹ dí² já¹ juú² Cesarea.

Tí² jeinh³² jmí¹ tsí³ Saulo

(Hechos 22:6-16;

26:12-18; Gálatas 1:11-24)

9 Tá¹la³ jáun² né³, la³ má²hle³² jáun²
bíh¹ Saulo jú¹ cáu² lí¹³ ca³tin¹
tsá² hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí², hi³
juáh³ dí² hi³ ma³tsan² la³jín³² tsá² hí³.
Hí³ jáun² ca³ní¹lien¹³ tsú² tsá² cuá¹lí¹³
mí²tsá² hfen¹, ²hi³ ca³ní¹mí² tsú² cáun²
sí² hi³ jmu² héih³² hi³ lí¹³ tsó³² dí²
cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos táun³ já¹
juú² Damasco, hi³ hnah¹³ dí² tsá²mí³
tsá²núh² tsá² má²tiáunh¹ juí³² quioh²¹
Jesús. Jmí¹ hnió³ dí² tsa³quian³ tsá² hí³
hi³ tson³, hi³ tsa³tionh³ dí² hñu³mí¹ní² tí³
já¹ juú² Jerusalén. ³Tí³la³ tá¹la³ hí¹hún¹
jáun² Saulo hi³ juí³² Damasco má¹ná¹,
cu³diá²jan² jmí¹ táin³ tsú² cáun² joh¹ hi³
ja³ hñu³mí³cuú² jmí¹ má²ní¹chau²¹ tsú²
juú² jáun². 4 Jmí¹jáun² ca³tánh³ Saulo
cu³hna²¹ jáh³ joh¹, jáun² ca³nái³² ho³
tsáu² hí³ ní¹juah²¹ la³ lá²:

—Saulo, Saulo, ¿he³ láih³² jmuh³²
hnú² hian² honh² ní¹con² jná¹³?

5 Jáun² Saulo ca³ngái³:

—¿Hin² bí¹ tsánh² hnú² Tí³²?

Jáun² Tí³² Juo¹³ dí² ca³juáh³:

—Jná¹³ bíh¹ la³² Jesús, Tsá² jmoh¹
hnú² hian² honh². [Lí¹ jmuh³² hlaih³
quián¹³ huen² bíh¹ hnú², la³jmí¹ jmu²
jáh³ cuí²³ jah³² ní¹ má¹ca³hinh³ tsú²
quionh³ mí¹ní² zúnh².

6 Jáun² Saulo ca³juénh², hi³ jáun² ta³
má²juán²³ lí¹³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² Tí³² Juóu³² jná¹³, ¿he³ bí¹
hnáuh² hnú² jmu¹ jná¹³?

Jáun² Jesús né³ ca³juáh³:]

—Náu², cua³² tí³ já¹ juú² ó³², ní¹ ní²
bíh¹ juáh³ tsú² he³ hniáuh³² jmúh¹³ hnú².

7 Jáun² la³jín³² tsá² jmí¹ quionh³ hi³
Saulo ca³juénh² lí¹³, quí¹hliá² ca³nái³²
tsú² hi³ ní¹hle²¹ tsáu², tí³la³ tiá² hin²
cá²jnia³ yáh³ jéinh³² tsú². 8 Jáun² Saulo
ca³náu² hí³ jmí¹ rón²¹ hué³², tí³la³ jmí¹
ca³niá³ jáun² ní¹ tsú² né³, cun³ tiú²uú²

cá²jnia³ hí¹ sá¹ cú¹pih²¹ bíh¹ jéinh³² tsú². Jáun² ca³zanh³ bíh¹ tsú² cuo² Saulo hí³ ca³ñí¹jan² dí² tí³ já¹ juú² Damasco. ⁹Ñí¹ jáun² ca³cuá³ hní³² jmáí¹ hí³ cuá¹te³ ñí¹, hí¹ cu³ hu²¹ ho³ má³² tiá² ca³cúh², hí³ hí¹ sá¹ cú¹pih²¹ jmáí² tiá² ca³hinh³ siáh³.

¹⁰Já¹ juú² Damasco jáun² jmí¹ zian² jan² tsá²ñuh² tsá² hen² tí³ con² Jesús, tsá² hí³ jmáí² Ananías. Tsá² hí³ ca³jnia³ Tí³² Juo¹³ dí² jéinh³², hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¡Ananías!

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Lá² bí¹ zenh² jná¹³ Tí³².

¹¹Jáun² Tí³² Juo¹³ dí² ca³juáh³:

—Náu², cua³² tí³ ja¹ hñú³ jmáí² Jui³² Cú²tso², jáun² cuá¹ngah³ nú² hñú¹³ Judas ní¹juáh³ hí³ cuá³ Saulo tsá² ja³ juú² Tarso. Sá¹ñí² jie³, tsá² hí³ cuá¹liéinh³² Dió³², ¹²hí³ má²cá²jnia³ jéinh³² jan² tsá²ñuh² jmáí² Ananías, hí³ hí³ ñéih³ ñí¹ cuá³ tsú² hí³ lí²ra³tsí³² cuo² ñí¹ quioh²¹ dí², hí³ jáun² la¹³ siáh³ mí¹ñí¹ dí².

¹³Jmí¹ ca³nái³² Ananías jáí¹³ jáun² ne³, ca³juáh³:

—Hnú² Tí³², juóun³² tsá² má²ca³zái³ jná¹³ hí³ ca³tin¹ tsá²ñuh² hí³, la³ cun³ la³ji³² hí³ hlah³ hí³ má²ca³jmú³ tsú² ñí¹con² tsá² joh² hnú², tsá² zian² já¹ juú² Jerusalén. ¹⁴Hí³ jáun² já¹ juú² lá² má²cuán² tsú² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ tsá² ná¹lín³ mí³jmú³, hí³ jan³ tsú² tson³ ca³la³ jín³² tsá² ná¹má²quien² hnú².

¹⁵Tí³la³ Tí³² Juo¹³ dí² ca³záih³ Ananías la³ lá²:

—Hnú² dá² cáun² cua³², quí¹ tsá² má²cá²quiánh³² bíh¹ jná¹³ hí³ hí³ hléh³² ca³tin¹ jná¹³ ñí¹con² *tsá²cá²jo²¹ la³ má²quionh³ tsá² ná¹chín¹ ja¹ quioh²¹ tsú², jí³ ñí¹con² tsá² *Israel ní² siáh³. ¹⁶Jná¹³ bíh¹ hie¹ tsú² ha³ la³ cónh³ tí³ hí³ ma³tso² tsí³ hí³ ca³tin¹ jná¹³.

¹⁷Jmí¹jáun² ngau³ Ananías hñú³ ñí¹ jmí¹ cuá³ Saulo. Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² tsú², hí³ ñéih³ hí³ ca³ra³tsí³² cuo² ñí¹ quioh²¹ Saulo, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnú² reh² Saulo, Jesús Tí³² Juo¹³ dí², Tsá² ca³jnia³ jen³ hnú² hú¹ jui³² ñí¹ jmí¹ hí¹ñéih³², Tsá² hí³ lí²ze³ jná¹³ ñí¹ lá² quí¹ hí³ hníó³ tsú² hí³ la¹³ mí¹máh¹ hnú², jí³ hí³ jáun² lí¹³ conh²¹ siáh³ Jmí²chí³ Chun¹ hñú³ honh² hnú².

¹⁸La³ cun³ jmí¹jáun² ca³súh³² hí³ jmí¹ hí¹jnáí²³ coh³ hu³² mí¹ñí¹ tsú², hí³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ zí¹³, jmí¹jáun² ca³lí³ jie³² tsú² siáh³ re². Jáun² ca³náu² Saulo hí³ ngau³ hí³ ca³ñí¹zion¹³ jmáí². ¹⁹Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³ má³² hí³ jáun² ca³joh¹³ siáh³ pí³, jáun² ca³cuá³ tsú² cu³tiá³ quionh³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús zian² juú² Damasco jáun².

Saulo hleh³² jú¹ chú³²

já¹ juú² Damasco

²⁰Jáun² Saulo ca³ma³liáu³² hí³ hleh³² jáí¹³ hñú³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos táun³ já¹ juú² Damasco hí³ la³ Jon² Dió³² bíh¹ Jesús. ²¹Ca³la³ jín³² bíh¹ tsá² jmí¹ ná¹nái³² ca³ja³cáun² tsí³, hí³ ca³ngáih³ tsá²ján² tsá²ján²:

—¿Haun¹³ juáh¹³ tsá²ñuh² ní² hí³ jlánh¹ chí¹ñí¹ jmí¹ jmu² hian² tsí³ ñí¹con² tsá² ná¹má²quien² Jesús zian² tí³ já¹ juú² Jerusalén dúh¹? ¿Haun¹³ juáh¹³ tsá² ní² hí³ cuan³ ñí¹ lá² hí³ jmí¹ hníó³ can³ tsáu² hí³ hñe² hí³ tsa³jan² dí² ta³ ñí¹ tsá² ná¹lín³ mí³jmú³?

²²Tí³la³ Saulo tí³ lí³mí¹ ca³lí³ hliáu³ bíh¹ pí³ quioh²¹ hí³ hléh³² jáí¹³ quioh²¹ Dió³², hí³ ca³híe³ tsú² re² lín³² hí³ Jesús bíh¹ lín³ Cristo, jáun² lí¹ lín¹ bíh¹ tsá² judíos zian² juú² Damasco.

Liáu²³ Saulo ñí¹con² tsá² judíos

²³Jmí¹ lí¹ cáin² jáun² ca³ma³cán³ tsá² judíos, hí³ jmí¹ hníó³ jngih³ Saulo, ²⁴tí³la³ Saulo ca³lí³ ñí³² bíh¹ hí³ jáun². La³ huá² la³ jma² bíh¹ jmí¹ má²tsá²tan³ tsú² Saulo ho³hñú¹³ hiah³² hu²¹ juú² hí³ jmí¹ hníó³ tsú² jngih³. ²⁵Tí³la³ tsá² má²hain²¹ hí³ tí³ con² Saulo ne³, ca³che² cáun² já¹niéí², hí³ ca³sión³² tsú² jui³²

tsoh² hiah³² cun³ quionh³ cáun² mí² tá²
hí³ ca³ di³ chí³ tsú² hñe¹³.

Tsau³² Saulo já¹ juú² Jerusalén

²⁶ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngah³ siáh³ Saulo tí³ já¹ juú² Jerusalén. Jmí¹ cá¹ chánh²¹ tsú² jáun² né³, jmí¹ hnió³ ma³ jéinh³ tsá² reh², tí³ la³ la³ jín³² bíh¹ tsá² hí³ jmí¹ juénh², quí¹ tiá² jmí¹ taunh³² yáh³ tsú² ta²¹ hí³ Saulo má² hen² tí³ con² Jesús. ²⁷ Tí³ la³ Bernabé ca³ ní¹ jan² Saulo ní¹ jmí¹ tionh¹ *ti³² tsá² quian³² jè¹ Dió³², hí³ ca³ záih³ tsú² tsá² hí³ ha³ lánh³ ca³ quiúnh³² Saulo jmí¹ ca³ jien³² Jesús tá¹ la³ jmí¹ hí¹ hún¹ jáun² juí³², jí³ ha³ lánh³ rón³² ca³ hléh³ Jesús ní¹ con² tsú²; hí³ ha³ lánh³ rón³² ca³ hléh³ tsú² jái¹³ hí³ ca³ tin¹ Jesús já¹ juú² Damasco, ca³ la³ hí¹ cú¹ pih²¹ tiá² cú² tiá² juénh². ²⁸ Jáun² ca³ ta³ cua¹³ Saulo já¹ juú² Jerusalén, hí³ jáun² ca³ ní¹ táunh¹ cu³ tsa³² quionh³ tsá² reh² hí³, hí³ ca³ hléh³ tsú² siáh³ ca³ la³ hí¹ cú¹ pih²¹ tiá² cú² tiá² juénh² hí³ ca³ tin¹ Tí³² Juo¹³ dí². ²⁹ Ja³ bí¹ ca³ quiú³ ca³ táinh³ tsú² siáh³ jái¹³ quionh³ tsá² judíos tsá² hleh³² jú¹ ma² *griego, tí³ la³ tsá² hí³ dá² jmí¹ hnió³ jngih³ bíh¹ Saulo. ³⁰ Jmí¹ ca³ lí³ ní³² tsá² reh² hí³ ní² né³, ca³ ní¹ jon¹³ tsú² Saulo tí³ juú² Cesarea, hí³ cuá³ ní¹ jáun² né³ ca³ chánh³² tí³ já¹ juú² Tarso.

³¹ Jáun² jmí¹ jáun² ca³ ta³ no¹ tie³ quioh²¹ tsá² má² lín³ hí³ cuáh³² tí³ hué¹³ Judea, Galilea, jí³ Samaria ní² siáh³. Hí³ jáun² né³, tí³ lí³ mí¹ ca³ lí³ pin³ bíh¹ tsí³ tsá² hí³, hí³ ca³ ma³ zian² tsú² la³ má² zian² jáun² hí³ tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí², hí³ ca³ juóun³ tsú² siáh³ cun³ quionh³ hí³ ca³ ma³ hau³ jáun² Jmí² chí³ Chun¹.

Jmí¹ lain²¹ Eneas

³² Hí³ jáun² né³, tá¹ la³ ngí³² jáun² Pé¹ ní¹ hliáun³ hí³ tsá² jien³ tsá² má² joh¹ Dió³², jáun² ca³ chó³² cáun² jmái¹ hí³ ca³ ní¹ jien¹³ tsú² tsá² joh¹ Dió³², tsá² zian² la³ tí³ juú² Lida. ³³ Hí³ jáun² ní¹ jáun²

ca³ chó³² tsú² ní¹ rón²¹ jan² tsá² ñuh² jmái² Eneas, tsá² hí³ jmí¹ hma² hí³ ca³ quiú² ní¹ jen³ jñá³ mii². ³⁴ Jáun² Pé¹ ca³ záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Eneas, Jesucristo jmu³ hí³ lan¹³ hnú². ¡Náu², chá¹ re² ní¹ jmí¹ rón²¹ nú²!

Hí³ jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³ náu² tsá² hí³. ³⁵ Jáun² la³ jín³² bíh¹ tsá² zian² juú² Lida jí³ tsá² zian² juú² Sarón ca³ jfen³² tsá² jmí¹ hma² hí³, jmí¹ jáun² ca³ háin³² tsú² tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí².

Ca³ jenh¹³ mí¹ Dorcas

³⁶ Jmí¹ jáun² jmí¹ zian² jan² tsá² mí³ tsá² má² hen² tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí² já¹ juú² Jope. Tsá² hí³ jmí¹ jmái² Tabita, tí³ la³ jú¹ *griego né³ juáh³ tsú² Dorcas. Tsá² mí³ hí³ jlánh¹ ca³ jmú³ hí³ chú³² ní¹ con² tsá² tia³ mii², hí³ ca³ ma³ hon³ tsú² tsáu². ³⁷ Jmái¹ jáun² ca³ lí³ tsáun¹ tsá² mí³ hí³ hí³ ca³ jun³. Jmí¹ má² lí² sin² tsú² jáun² hla¹ hí³ ca³ ní¹ quion¹³ tsú² ní¹ má² tenh³ tsin¹ hñú³. ³⁸ Juú² Jope jáun² né³ jmí¹ hái³² má² janh² quionh³ juú² Lida ní¹ jmí¹ cuá³ Pé¹, jáun² jmí¹ ca³ lí³ ní³² tsá² reh² zian² Jope hí³ la³ cuá³ Pé¹ já¹ juú² Lida, jáun² ca³ zen³ tsú² gon³ tsáu² hí³ ca³ ní¹ juah²¹ la³ lá²:

—Ma³ tsáu¹³ ta³ né³² já¹ juú² Jope.

³⁹ Jáun² la³ juí³² ngau³ bíh¹ Pé¹ quionh³ tsá² hí³. Jmí¹ ca³ cha³ táunh¹ tsú² jáun², tá² chí²¹ ca³ ní¹ jan² dí² Pé¹ chí³ cuú² ní¹ rón²¹ hla¹ hí³. Jmí¹ cá¹ chó²¹ tsú² jáun² ní¹ rón²¹ hla¹ né³, ca³ cuú² ca³ ngih³² la³ jín³² tsá² mí³ hnái³ jmí¹ tionh¹ hí³ ní¹ jáun² cu³ héin¹ Pé¹, hí³ ca³ la³ hí³ ho² hí³ jngih² ca³ hieh³ Pé¹ la³ jí³² ní¹ hmih³² hí³ ca³ jmú³ hla¹ hí³ jmí¹ zian². ⁴⁰ Jmí¹ jáun² né³ ca³ huen³ Pé¹ tí³ cheih³² la³ jín³² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³, jáun² ca³ di³ jñí³² hnga² hí³ ca³ líéinh³² Dió³². Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ jien³² dí² hla¹ hí³ hí³ ca³ záih³ dí² la³ lá²:

—Tabita, ¡náu²!

Hí³ jáun² jmí¹ jáun² ca³ tauh² hla¹ hí³ ní¹. Jmí¹ ca³ jien³² tsú² jáun² Pé¹ né³,

ca³jmú³ cuá¹tón²¹ ñí¹ jen³. ⁴¹Jáun² ca³zanh³ Pé¹ cuo² Tabita hi³ ca³zion³ dí². Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³teh³ tsú² siáh³ tsá² má²joh¹ Dió³² jí³ tsá²mí³ hnái³ hí³, jáun² ca³hien³ tsú² Tabita ñí¹con² tsá² hí³ hi³ má²ca³jenh¹³. ⁴²Jáun² la³jín³² tsá² zian² juú² Jope ca³lí³ ñí³² hi³ lí³ la³ jáun², jmí¹jáun² juóun³² tsáu² ca³tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí². ⁴³Hi³ jáun² ue³ jmái¹ bíh¹ ca³cuá³ Pé¹ já¹ juú² jáun² hñú¹³ tsá² jmái² Sí¹mu²¹, tsá² má²chú³² láu².

Pé¹ liéinh³² Cornelio

10 Jáun² né³, já¹ juú² Cesarea jmí¹ zian² jan² tsá²ñuh² tsá² jmái² Cornelio, tsá² jmí¹ lín³ hliáu³ tsá² chín¹ cu³ nió³ hi³ téh²³ tsú² Italiano, cu³ nió³ jáun² tén³ hña³láun³ hliáu³. ²Tsá²ñuh² hí³ jmí¹ má²má²ti³² ñí¹con² Dió³² la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³ jáun² tsá² *judíos, hi³ jmí¹ má²zian² hi³ ca³tín¹ Dió³², la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² hñú¹³. Ja³bí¹ ca³ma³hon³ tsú² tsá² judíos tia³mii² hliáu³ quie³; hi³ jmí¹ má²liéinh³² tsú² siáh³ Dió³² la³jí³² jmái¹. ³Jáun² ca³chó³² cáun² jmái¹ cun³ la³ nio¹ hñí³² tí³ ca³hláu³ ca³jnia³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² jéinh³² tsú², hi³ hi³ ñéih³ ñí¹ jmí¹ cuá³ tsú², hi³ ca³juáh³:

—¡Cornelio!

⁴Jmí¹ ca³jfen³² tsú² jáun² tsá² hí³ né³, ta³ má²juénh² lín³² bíh¹ tsú² ca³juáh³:

—¿He³ jmí¹ hnáuh² hnú² tí³²?

Jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ca³juáh³:

—Má²ca³nái³² bíh¹ Dió³² jái¹³ hi³ lienh¹ hnú², hi³ má²cuá¹nióh²¹ siáh³ Dió³² cu³lí²¹ la³jí³² hi³ chu²¹ hi³ má²ca³ma³hon¹ hnú² tsá² tia³mii². ⁵Jáun² né³, zen² tsáu² ca³la³ tí³ juú² Jope hi³ tsa³tieh¹ tsú² Sí¹mu²¹ tsá² téh²³ tsú² siáh³ Pé¹. ⁶[Jáun² Pé¹ hí³ zái³² he³ hñiáuh³² jmúh¹³ hnú².] Ja³bí¹ Sí¹mu²¹ jmái² tsá² hñú¹³ ñí¹ cuá³ tsú², tsá² hí³ má²chú³² láu²; hñú¹³ tsá² hí³ né³ zeh² ñí¹ lí³ can³² jmí²miih²¹.

⁷Jmí¹ má²ngah³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² má²lí²juónh³ tsú² hí³ quionh³ né³, ca³teh³ tsú² gon³ tsá² quian²¹, cónh³í¹ jan² hliáu³ tsá² má²zian² hi³ ca³tín¹ Dió³² siáh³, tsá² cuá¹chan¹ hi³ tiú² niuh²³ tsú² má²ta²¹. ⁸Tsá² hí³ ca³záih³ tsú² la³jí³² hi³ má²lí²jíe³, jmí¹ lí²¹ jáun² ca³zen³ dí² tí³ já¹ juú² Jope.

⁹Jmí¹ cá¹jnía²¹ jáun², tá¹la³ jmí¹ hí¹tiáunh¹ tsá² hí³ juí³² hi³ má²ja³quian³ chá¹táunh¹ já¹ juú² Jope, míh¹ tiá² cun³ chí³hiú² jmí¹ ca³uú³ Pé¹ tsáih³ hñú³ hi³ ca³ñí¹lienh¹³ Dió³². ¹⁰Jmí¹ má²ñí¹cuóunh²¹ lín³² bíh¹ tsú²; jáun² tá¹la³ jmí¹ ná¹má²chú³² tsú² má³² hi³ cuh³ tsú² né³, zia³² cáun² hi³ ca³jnia³ jéinh³² tsú² cu³diá²jan², ¹¹hi³ ca³jíe³ tsú² hi³ má²há²na²¹ hñu³mí³cuú² hi³ cuá¹so²³ cáun² hmih³² pa²¹ hi³ ná¹quiein²¹ tá¹ quiún³ cuoh¹, hi³ cuá¹so²³ la³ tí³ hué³². ¹²Hñu³ hmih³² jáun² né³ jmí¹ tiáunh¹ ca³la³ jánh³ dú¹ ñí¹ jáh³ quiún³ cuá² ta³, jáh³ hláinh¹ jí³ jáh³ tsi²¹ pí¹³ ní² siáh³. ¹³Jmí¹jáun² ca³nái³² tsú² cáun² jái¹³ hi³ ñí¹juah²¹ tsáu² la³ lá²:

—Náu² Pé¹, jngih³² jáh³ ní² cunh³².

¹⁴Tí³la³ Pé¹ né³ ca³juáh³:

—Ján¹han²¹ Tí³², hí¹ cónh³ yáh³ tiá² má²cá²cúnh³² jnái¹³ jáh³ hláih¹ jáh³ hon² la³ ní², jáh³ tiá² jin².

¹⁵Jáun² mah¹ jáun² né³ ñí¹ ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

—Li³ua³ cáun² hi³ má²ca³ma³ji² Dió³² tiú²uú² hñiáuh³² yáh³ juáh¹³ hnú² hi³ hlaih³.

¹⁶Hnaih³² jéin³² lí³ la³ jáun², jmí¹ lí²¹ jáun² ca³zauh² siáh³ hmih³² jáun² hñu³mí³cuú². ¹⁷Hi³ jáun² tá¹la³ cuá¹hnauh² Pé¹ tsi³ hi³ he³ hñio³ juáh³ hi³ má²lí²jíe³ tsú² jáun², jáun² tsá² ca³zen³ hí³ Cornelio cua³taunh²¹ ho³hñú¹³ hi³ hnauh² hñú¹³ Sí¹mu²¹; ¹⁸tsá² hí³ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿Tiá¹ cuá³ jan² tsá² jmái² Sí¹mu²¹ ñí¹ lá², tsá² téh²³ tsú² siáh³ Pé¹?

¹⁹Hi³ jáun² tá¹la³ jmí¹ cuá¹hnauh² jáun² Pé¹ tsí³ hí³ he³ láih³² la³ jáun² lí²jé³, jáun² Jmí²chí³ Chun¹ né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Jiah³, gáun³ tsáu² má²cuá²taunh²¹ hí³ hnauh² hnú². ²⁰Náu², son², cuá² quiúnh¹ tsú². Ha³ lí² chá² hliáun³ honh², quí¹ jná¹³ bí¹ ca³zén³² tsá² hnauh² hnú² ní².

²¹Hi³ jáun² Pé¹ ca³son² hí³ ja³ ní¹ tionh¹ tsá² ca³zen³ hí³ Cornelio, hí³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Jná¹³ bí¹ tsá² hnauh²³ hnoh², ¿he³ ta²¹ ná³taunh²¹ náh²?

²²Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Jnoh¹ jau³ cha¹³ hliáu³ tsá² chín¹ tsá² jmái² Cornelio, jan² tsá² chun¹ tsá² má²má²tí³² ní¹con² Dió³², ja³bí¹ tsá² judíos má²ná¹lín²³ hí³ chú³² tsí³ tsá² hí³. Qui¹ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ca³juáh³ ní¹con² tsú² hí³ hniáuh³² zen³ tsú² tsá² ja³tié² hnú² hí³ jáun² ne³ tsú² jái¹³ hí³ juoh¹ hnú².

²³Jáun² Pé¹ ca³teh³ tsá² hí³ tí³ něih³ hí³ ca³cuéh³ dí² cú² nie² hñú³. Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³ ngau³ dí² quionh³ tsá² hí³, ja³bí¹ ca³ní¹taunh¹ siáh³ ma³ jan² tsá² reh² tsá² zian² juú² Jope jáun² quionh³ Pé¹.

²⁴Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² siáh³ ca³cha³taunh¹ tsú² já¹ juú² Cesarea ní¹ cuá¹jaun² Cornelio. Hí³ né³ jmí¹ má²lí²ngih³ jún¹ rainh²¹ hñú¹³ jí³ há²mei²¹ quioh²¹ ní² siáh³. ²⁵Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² Pé¹ ho³hñú¹³ quioh²¹ Cornelio né³, ca³dí³jní³² Cornelio ta³ ní¹ Pé¹, hí³ jmí¹ hnio³ dí² ma³tsu³ ma³jónh³² Pé¹. ²⁶Tí³la³ Pé¹ dá² ca³zion³ bí¹ tsá² hí³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Náu², quí¹ tsá²mi³cuóun² la³ hnú² bí¹ jná¹³.

²⁷Tá¹la³ hí¹juónh²³ tsú² jáun² né³ taunh³ něih³; jáun² něih³ jáun² ca³jé³ tsú² hí³ ná¹ngih³² juóun³² tsáu². ²⁸Hí³ jáun² Pé¹ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Má²nñh¹ bí¹ hnoh² hí³ liei²¹ quiú¹³ jnoh¹ tsá² judíos rá¹juáh³ hí³ tiá² hniáuh³² ná¹tson¹ tsá² judíos ja¹ *tsá²ca²jo²¹, ja³bí¹ tiá² hniáuh³² siáh³ tónh³² tsú² hñú¹³ tsú². Tí³la³ Dió³² bí¹ má²ca³héc³ jná¹³ hí³ tiá² hniáuh³² juah²¹ jná¹³ hí³ tiá² chun¹ ho³ hí³ tiá² jin² lí³ua³ jan² tsá²mi³cuóun² rainh²¹ dí². ²⁹Hi³ jáun² bí¹ la³jui³² ja³ jná¹³ jmí¹ ca³ní¹tié² tsú², ha³ tiá² ca³ma³zian¹³ yáh³ jná¹³. Hí³ jáun² né³, hnó³² jná¹³ lí³ ño¹ hí³ he³ ta²¹ ca³tiéh² hnoh².

³⁰Jáun² Cornelio ca³juáh³:

—Má²quiú³ jmái¹ mñh¹ tiá² cun³ la³ nio¹ hñi³², la³ cun³ la³ né³² hí³ jmí¹ [cuá¹má²hien²¹ jná¹³ hí³] cuá¹lien¹ ná¹ Dió³² hñu³², jmí¹jáun² ca³jnia³ jan² tsá²nñh² quih³² hmih³² zín³ lín³² jéin³² jná¹³. ³¹Tsá² hí³ né³ ca³juáh³: “Cornelio, Dió³² má²ca³nái³² jái¹³ hí³ lien¹ hnú², jí³ hí³ má²cuá¹nióh²¹ tsú² siáh³ cu³lí²¹ la³jí³² hí³ chu²¹ hí³ má²ca³jmu³ hnú² ní¹con² tsá² tia³mi². ³²Jáun² né³, hniáuh³² zen¹³ hnú² tsáu² hí³ tsa³tieh¹ tsú² Sí¹mu²¹ tsá² jmái² siáh³ Pé¹. Ja³bí¹ Sí¹mu²¹ jmái² siáh³ tsá² hñú¹³ ní¹ cuá³ tsú², tsá² hí³ má²chú³² láu², tsá² hí³ zeh² hñú¹³ can³² jmí²miih²¹. [Ní¹ má²cuán² tsú² ní¹ lá² líéh³² tsú² hnú²].” ³³Hi³ jáun² la³jui³² ca³té³ jná¹³ hnú², hénh³ ma³ chú³² má²cuán² hnú² ní¹ lá². Jáun² né³, ta³né³² má²tiau² dí² ní¹ hó²¹ní¹ Dió³², hí³ jáun² ta³né³² hnáu² jnoh¹ náí¹³ la³jí³² jái¹³ hí³ ca³zái³ hnú² Tí³² Juo¹³ dí² hí³ ca³ta¹ jnoh¹.

Pé¹ hleh³² jái¹³ quioh²¹

Dió³² hñú¹³ Cornelio

³⁴Jáun² Pé¹ ca³ma³liáu³² hleh³² hí³ juáh³ la³ lá²:

—Ta³né³² má²ca³ngí¹³ jná¹³ hí³ tson² bí¹ Dió³² la³ hnio³ cá²re² he² ca³la³ jín³² tsáu². ³⁵Hi³ lí³ua³ jan² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ bí¹ la³ hen² Dió³², ní¹juáh³ tsá² jmu² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³², tsá² má²má²tí³² ní¹con² Dió³².

36 Cun³ quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo ca³liéh³² jnoh¹ Dió³², tsá² láí³ jnoh¹ jón²zǎh¹ jón²cho¹ hla¹ *Israel, hi³ ca³nga³ Dió³² jáí¹³ hi³ cun³ quionh³ hnga² Jesús hi³ bíh¹ lí¹³ niau²¹ tie³ ja¹ quiú¹³ dí² quiúnh¹ Dió³². Jesús hi³ bíh¹ lín³ Juo¹³ dí² la³ jáí³². 37 Má²ná¹nǎh¹ bíh¹ hnoh² la³ cun³ hi³ lí³ jáun² tá¹ cáun² hue¹³ tsá² judíos, hi³ ca³lí³liau³ juú²co¹ tsá² hín¹³ tí³ Galilea jmí¹ ca³zion³ jáun² hla¹ Juan² jmái² tsáu² hi³ ca³hléh³ jáí¹³ quioh²¹ Dió³². 38 Má²ná¹nǎh¹ náh² siáh³ hi³ Dió³² ca³cuen³ Jmí²chí³ Chun¹ nǎ¹con² Jesús Tsá² ja³ juú² Nazaret, hi³ ja³bí¹ la³ jáun² ca³cué³ tsú² siáh³ pí³, hi³ jáun² ca³jmú³ tsú² hi³ chú³² quioh²¹ tsáu², jí³ hi³ ca³jmah³ tsú² siáh³ tsá² jmí¹ tionh² jo³cuo² tsá² hláinh¹, qui¹ jmí¹ zenh² Dió³² quionh³ tsú². 39 Hi³ jnoh¹ né³ láí³ tsá² zih³² jú¹ tson² ca³tí²¹ la³jí³² hi³ ca³jmú³ jáun² Jesús, la³ cun³ la³jí³² hi³ ca³jmú³ tsú² jáun² tá¹ cáun² hue¹³ Judea jí³ já¹ juú² Jerusalén nǎ² siáh³. Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jngih³ tsú² Jesús hi³ ca³ton³ tsú² crei²¹. 40 Tí³la³ Dió³² ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ tsú² nǎ¹ cá²hnǎ² jmái¹ jáun², hi³ ca³cué³ Dió³² jáí¹³ hi³ lí¹³ jien¹ jnoh¹ tsú² siáh³. 41 Jun³juáh¹³ ca³jien³² la³jín³² tsáú² yáh³, tí³la³ ca³neh²¹ jmáh³la³ jnoh¹ bíh¹ tsá² ca³quianh³ Dió³² ca³la³ cun³ jmí¹tin², hi³ láí³ jnoh¹ tsá² cue³² jú¹ tson², jnoh¹ tsá² ca³jmú¹³ má³² cu³tsa³² quiúnh¹ tsú² jmí¹ má²ca³jenh¹³ jáun². 42 Jesús hi³ ca³jmú³ héih³² hi³ hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² nǎ¹con² tsáú², hi³ zǎh¹³ jnoh¹ siáh³ jú¹ tson² hi³ Dió³² ca³hión³² Jesús hi³ lín¹³ Tsá² ra³tsi³² héih³² nǎ¹con² tsá² zian² jí³ tsá² má²cá²tsan³ nǎ² siáh³. 43 La³jín³² bíh¹ tsá² ca³lín³ hi³ *tí³² jē¹ Dió³² jmí¹tin² ca³juáh³ hi³ Dió³² chin¹³ tsí³ tsáu¹³ tsáu² nǎ¹juáh³ tsá² tanh¹³ ta²¹ Jesús.

Hen² tsá²cá²jo²¹ Jmí²chí³ Chun¹

44 Hi³ jáun² né³, tá¹la³ jmí¹ dí¹hle³² jáun² bíh¹ Pé¹ cuan³ Jmí²chí³ Chun¹ nǎ¹con² la³jín³² tsá² ná¹nái³² hi³

jái¹³. 45 Jáun² tsá² judíos tsá² tanh² ta²¹ Dió³², tsá² ca³nǎ¹táunh¹ hi³ quionh³ Pé¹ né³, ca³ja³cáun² lín³² tsí³, qui¹hliá² má²lí²cuen³ Dió³² uá²jai³² Jmí²chí³ Chun¹ nǎ¹con² tsá²cá²jo²¹ hi³; 46 qui¹hliá² ca³nái³² tsú² hi³ tsá²cá²jo²¹ hi³ má²ná¹hle³² jú¹jma² siáh³ hi³ má²ná¹má²quien² Dió³². 47 Jáun² Pé¹ ca³záih³ tsá² judíos hi³ la³ lá²:

—¿Hin² tsánh² hnoh² lí¹³ juáh¹³ hi³ tiá² lí¹³ zón³² tsá² lá² jmái²?, qui¹ tí³la³ má²lí²hen³ bíh¹ tsú² Jmí²chí³ Chun¹ la³jmí¹ má²ca³hen¹³ jnoh¹.

48 Jáun² Pé¹ ca³jmú³ héih³² hi³ zón³² tsá² hi³ jmái² hi³ lin¹ hi³ má²hain²¹ tsú² tí³ con² Jesús Tsá² lín³ Cristo. Hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³záih³ tsú² Pé¹ hi³ chú³² cuá³² tun³ hni³² jmái¹ quionh³ dí².

Pé¹ cha³² nǎ¹con² tsá² lín³ cuáh³² já¹ juú² Jerusalén he³ lánh³ ca³quiúnh³² dí²

11 Jmí¹ jáun² la³jín³² *tí³² tsá² quian³² jē¹ Dió³² jí³ tsá² reh² hín¹³ tí³ Judea nǎ² siáh³ ca³lí³ nǎ³² hi³ ja³bí¹ *tsá²cá²jo²¹ má²ca³héi³ jáí¹³ quioh²¹ Dió³². 2 Hi³ jáun² jmí¹ cá¹chánh²¹ Pé¹ já¹ juú² Jerusalén né³, jlánh¹ ca³ziu³ ca³hie³ tsá² cu³ nió³ tsá² jlánh¹ ná¹hēh³ chí¹ hi³ hniáuh³² *tíú³² tsú² chí² láu² hná¹³ nǎ¹ zian² tsá²cá²jo²¹, nǎ¹juáh³ tsá² má²má²tí³² nǎ¹con² Dió³². 3 Hi³ ca³juáh³ la³ lá² nǎ¹con² Pé¹:

—¿He³ láih³² hnú² ca³nǎ¹lien¹ tsá²cá²jo²¹, hi³ ca³nǎ¹cú¹ nǎ¹hính¹³ nú² quiúnh¹?

4 Jáun² Pé¹ ca³chá³ re² tso² ca³la³ jí³² hi³ lí³ la³ cun³ jmí¹ la³nǎ¹, hi³ ca³juáh³.

5—Tá¹la³ jmí¹ cuon¹ jná¹³ já¹ juú² Jope hi³ jmí¹ cuá¹lien¹ jná¹³ Dió³², jmí¹ jáun² ca³jnia³ jéin³² jná¹³ cáun² hi³ jnia³ la³jmí¹ jnia³ hmih³² pa²¹ hi³ ná¹quiein²¹ tá¹ quiúnh³ cuoh¹, hi³ ja³ hñu³mi³cuú² hi³ cua³ la³ tí³ nǎ¹ jmí¹ cuon¹ jná¹³. 6 Jmí¹ cá¹jé²¹ jná¹³ re² hi³ he³ tioh³ tí³ ñeh² hmih³² jáun², jáun²

ca³jien¹ jná¹³ la³jánh³ dú¹ ñí¹ jáh³ quiún³
 cuá² ta³, jáh³ náí², jáh³ hláinh¹, jí³ jáh³
 tsi²¹ pí¹³ n² siáh³. ⁷Hi³ jáun² ca³nái³²
 jná¹³ cáun² jái¹³ hi³ ñí¹ca³juáh³ tsú²:
 “Náu² Pé¹, jngih³² jáh³ n², cunh³²”.
⁸Ti³la³ jná¹³ né³ ca³ngái³²: “Já¹han²¹
 Ti³², hí¹ cónh³ yáh³ tiá² má²ca³cúnh³²
 jná¹³ jáh³ hláih¹ jáh³ hon² la³ n², jáh³
 tiá² jin²”. ⁹Jáun² chí³cuú² ñí¹ca³hléh³
 siáh³ cónh³ hi³ ñí¹ca³juáh³: “Li³ua³
 cáun² hi³ má²ca³ma³ji² Dió³², tiú²uú²
 hniáuh³² yáh³ juáh¹³ hnú² hi³ hláih³
 bíh¹”. ¹⁰Hnaih³² jéin³² lí³ la³ jáun²; jmf¹
 lí²¹ jáun² né³ ca³zauh² siáh³ hñu³mi³cuú²
 ca³la³ jí³² hi³ jáun². ¹¹La³ cun³ jmf¹jáun²
 ca³cha³táunh¹ gáun³ tsá²ñuh² ñí¹ jmf¹
 cuon¹ jná¹³ hi³ hnauh² dí² jná¹³, tsá²
 zéin¹ tsá² zian² juú² Cesarea bíh¹ tsá²
 hí³. ¹²Jáun² Jmf²chí³ Chun¹ ca³jmú³
 héih³² hi³ ñe¹ jná¹³ quiúnh¹ tsá² hí³,
 hi³ ca³juáh³: “Ha³ lí² chá² hliáun³ ñéih³
 honh²”. Ja³bí¹ ñí¹táunh¹ siáh³ tán¹ jñéi³
 tsá² reh² dí² lá² quiúnh¹ jná¹³, hi³
 jáun² ñí¹ jáun² ca³tau²¹ jnoh¹ hñú¹³
 jan² tsá²ñuh². ¹³Jáun² tsá²ñuh² hi³ né³
 ca³chá³ ñí¹con² jnoh¹ hi³ la³ ca³jnia³
 jéinh³² tsú² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 ñéih³ hñú¹³, hi³ dí¹juáh²³ la³ lá²: “Zen²
 tsáu² tí³ já¹ juú² Jope, cu¹ cha³tieh¹
 tsú² Sí¹mu²¹ tsá² téh²³ tsú² siáh³ Pé¹,
¹⁴hi³ jáun² tsá² hí³ já³² hi³ ja³juah²¹
 he³ lánh³ rón³² lí¹³ liáun³ hnú² quiúnh¹
 nú² ca³la³ jín³² tsá² hñuh³²”. ¹⁵Jmf¹
 ca³ma³liau²¹ jná¹³ hi³ ca³hléh³ ñí¹con²
 tsú², jmf¹jáun² cuan³ Jmf²chí³ Chun¹
 ñí¹con² tsú² la³jmf¹ cuan¹ ñí¹con² jnoh¹
 jmf¹tin². ¹⁶Jmf¹jáun² tsau³ tsin³² jná¹³
 hi³ ca³juáh³ Ti³² Juo¹³ dí² la³ lá²:
 “Tson² bíh¹ Juan² ca³zion³ tsáu² jmái²
 cun³quionh³ jmf² jma³, tí³la³ hnoh² dá²
 zón³² náh² jmái² cun³quionh³ Jmf²chí³
 Chun¹ bíh¹”. ¹⁷Né³² né³, ní¹juáh³ hnga²
 Dió³² la³ má²lí²cuen³ Jmf²chí³ Chun¹
 ñí¹con² tsá² hí³ la³jmf¹ ca³cuen³ tsú²
 uá²jai³² ñí¹con² jnoh¹ jmf¹ ca³chá¹³ jnoh¹
 cáun² tsí³ ñí¹con² Jesucristo Ti³² Juo¹³

dí², hi³ jáun² né³, çhin² dá² tsánh² jná¹³
 hi³ jáun² sa³ jná¹³ yáh³ tiá² cue¹ Dió³²
 jái¹³?

¹⁸Hi³ jáun² jmf¹ ca³nái³² tsá² reh²
 hí³ jái¹³ ní² né³, ca³tiánh³ tie³, hi³
 ca³ma³quien² dí² Dió³², hi³ ca³juáh³:

—Né³² né³, ta³né³² má²lin¹ bíh¹ hi³
 Dió³² la³ cue³² jái¹³ hi³ tí¹ jeinh²¹ jmf¹ tsí³
 tsá²cá²jo²¹ uá²jai³², hi³ jáun² lí¹³ zian²
 tsú² cun³ jmf¹hi³nio².

Tsá² má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Antioquía

¹⁹Hi³ jáun² né³, jmf¹ ca³jngih³ tsú²
 jáun² Tié³, ca³jmú³ tsú² siáh³ hian² tsí³
 ñí¹con² tsá² reh² dí² ñí¹ hná¹ jáun².
 Jmf¹jáun² ca³háin³² ca³lá² tsá² reh² ma³
 quin³², ma³ jan² já¹taunh²¹ tí³ hué³²
 Fenicia, ma³ jan² já¹taunh²¹ tí³ hué³²
 Chipre, hi³ ma³ jan² né³ já¹taunh²¹ tí³
 juú² Antioquía. Juú² ñí¹ ca³cha³táunh¹
 jáun² bíh¹ tsú² ca³hléh³ siáh³ jú¹
 chú³² quioh²¹ Cristo, tí³la³ ca³hléh³
 tsú² ñí¹con² jmáh³la³ tsá² *judíos bíh¹
 má¹ná¹. ²⁰Ti³la³ ma³ jan² tsá² reh² hí³,
 tsá² hué³² Chipre jí³ tsá² juú² Cirene,
 jmf¹ ca³cha³táunh¹ já¹ juú² Antioquía
 ca³líeinh³² jí³ tsá²cá²jo²¹ zian² ñí¹ jáun²,
 hi³ ca³hléh³ tsú² jú¹ chú³² quioh²¹ Jesús
 Ti³² Juo¹³ dí². ²¹Ti³² Juo¹³ dí² hí³ jlánh¹
 ca³cué³ pí³ ñí¹con² tsá² hí³, hi³ jáun²
 jlánh¹ juóun³² tsáu² ca³za³ jmf¹ tsí³ hi³
 ca³tanh² ta²¹ Ti³² Juo¹³ dí².

²²Jmf¹ ca³lí³ ñi³² tsá² má²lín³ hi³
 cuáh³² já¹ juú² Jerusalén hi³ má²lí³² la³
 jáun² ñí¹ jáun², jáun² ca³zen³ tsú² Bern-
 abé la³ tí³ já¹ juú² Antioquía jáun².
²³Jmf¹ cá¹chó²¹ jáun² Bernabé ñí¹ jáun²
 né³, ca³jíe³ hi³ Dió³² má²ca³ja³ lín³² mií³
 tsí³ ñí¹con² tsá² hí³, hi³ jáun² jlánh¹ ca³lí³
 tsah³ tsú² jmf¹ ca³jíe³. Jmf¹jáun² ca³záih³
 dí² tsá²hí³ hi³ hniáuh³² chá³² tsú² cáun²
 tán¹ tsí³ hi³ tanh¹³ ta²¹ Ti³² Juo¹³ dí².
²⁴Bernabé hi³ bí¹ jlánh¹ jmf¹ chu²¹ tsí³,
 jan² tsá² má²canh² Jmf²chí³ Chun¹ hñu³
 tsí³, tsá² má²taunh³² ta²¹ ca³la³ jonh³

jmí¹ tsí³; la³ jáun² bíh¹ ca³juón³ tsá² hain²¹ hí³ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí².

²⁵ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ja³bí¹ Bernabé ngau³ la³ tí³ juú² Tarso hí³ ca³ní¹hniah² Saulo. ²⁶ Jmí¹ tsanh²¹ tsú² jáun² Saulo né³, ca³jan³ dí² tí³ ja¹ juú² Antioquía; ní¹ jáun² ca³ní¹tiánh² tsú² tá¹ cú² mií² quionh³ tsá² má²lín³ hí³ cuáh³², jáun² ní¹ jáun² ca³ma³tin² tsú² juón³² lín³² tsáu². Tsá² má²hain²¹ hí³ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí² ní¹ jáun² bíh¹ tsá² la³ní¹ hí³ ca³quian³ tsú² jmái² “tsá² má²lán¹³ Cristo”.

²⁷ Jmái¹ jáun² ca³huén² ma³ jan² *tí³² jē¹ Dió³² já¹ juú² Jerusalén hí³ ja³taunh²¹ la³ tí³ juú² Antioquía. ²⁸ Jan² tsá² hí³ tsá² jmái² Ágabo ca³náu² ja¹ tsá² reh² hí³ ca³hléh³ jái¹³ hí³ ca³cué³ Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³, hí³ ca³juáh³:

—Chau²¹ jmái¹ hí³ lí³ zia³² ho³cuóun³ tá¹ cáun² hué³² lá².

Hí³ jáun² jái¹³ jáun² né³ ca³lí³tí³ jmái¹ hí³ jmí¹ cuá¹lín³ Claudio *tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹. ²⁹ Jáun² tsá² má²hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí² zian² já¹ juú² Antioquía ca³lín¹³ hí³ ma³hon³ ca³lá² quie³ tsá² reh² tsá² hín¹³ tí³ Judea, ha³ cónh³ quienh² cué³² bíh¹ tsú² ca³cuéh³ tsá² hí³. ³⁰ La³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ tsá² hí³ hí³ ca³zen³ quie³ ní¹con² tsá²daun³² tsá² ná¹ní¹ cuáh³². Bernabé ca³ní¹can³² quie³ jáun² quionh³ Saulo.

Jngih³ tsú² Jacobo; hí³ jnái³² tsú² siáh³ Pé¹ hñu³mí¹ñí²

12 Ja³bí¹ jmí¹ jáun² ca³ma³liáu³² re²¹ Herodes hí³ ca³jmú³ hian² tsí³ ní¹con² ma³ jan² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³². ² Jáun² re²¹ hí³ ca³jmú³ héih³² hí³ jngih³ tsú² Jacobo, tsá² má²ján³ rainh²¹ Juan², hí³ jmu³ tsú² cu³ ngá¹³ mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹ lái¹ Jacobo. ³ Jmí¹ ca³jé³ tsú² hí³ jlánh¹ tsah³ tsá² *judíos hí³ jun³ Jacobo, jáun² Pé¹ siáh³ ca³ma³tson¹³ tsú². Jmí¹ jáun² jmu² tsá² judíos jmái¹ quioh²¹, hí³ cúh² tsú² *hí³ cuú²miih²¹, la³ cun³ hí¹miih²¹ tíá² tie³ jan². ⁴ Jmí¹

má²lí²zianh³ tsú² jáun² Pé¹, ca³tanh² tsú² hñu³mí¹ñí², hí³ ca³chan³ tsú² jo³cuo² quiún³ nió³ hliáu³; hí³ ma³ quin³² ma³ cun³ nió³ hliáu³ hí³ né³, ná¹lí³ ma³ quiún³ hliáu³, hí³ jmu³ hua³hí¹³ Pé¹ ma³ quin³² ma³ cu³ nió³ jáun². Jmí¹ hnió³ tsú² tsa³zinh² Pé¹ ja¹ tsá² juú² ní¹ má²cuoh³² jáun² *Jmí¹hfen¹. ⁵ Tí³la³ tá¹la³ cuá¹jnai³² jáun² Pé¹ hñu³mí¹ñí² né³, tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² ca³liéinh³² Dió³² la³ jonh³ jmí¹ tsí³ hí³ ca³tin¹ tsú².

Dió³² líón³² Pé¹ hñu³mí¹ñí²

⁶ Ta³hua² jáun², ta³ ñeh² bíh¹ hí³ zinh³ re²¹ Herodes Pé¹ ja¹ tsá² juú², Pé¹ jmí¹ rá²cuóun¹ ja¹ quioh²¹ gon³ hliáu³. Tá¹ gon³ hliáu³ hí³ jmí¹ ná¹hmá²³ cá²den¹ná¹ cuo² quionh³ Pé¹, ja³bí¹ tí³ la³ cheih³² ní¹ jmí¹ cuá¹hún¹ jáun² Pé¹ jmí¹ tionh¹ siáh³ cu³ nió³ hliáu³ hí³ jmí¹ ná¹jmu² hua³hí¹³. ⁷ Cu³diá²jan² jmí¹ cá¹jnia³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ ca³zen³ Dió³² ní¹con² Pé¹, jmí¹ jáun² táí³ joh¹ tá¹ cáun² ñéih³ hñu³mí¹ñí². Jáun² tsá² hí³ ca³hliéih³ cuo² cu³héin¹ Pé¹ hí³ ca³záih³ dí² Pé¹:

—¡Tia³jui³² náú²!

Jmí¹ jáun² cáun² lí¹ ca³záih³ hmóu³² bíh¹ cá²den¹ná¹ cuo² Pé¹. ⁸ Jáun² ca³juáh³ siáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² la³ lá²:

—¡Tia³jui³² hñeh³ láu² quián¹³ hí³ tiáuh¹ siáh³ láu² tanh¹!

Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³juáh³ tsú² siáh³:

—¡Quih³² hmih³² cháú³ cuo² quián¹³, ña³² cu³hna³² jnái¹³!

⁹ Jáun² ngau³ bíh¹ Pé¹ cu³hna²¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², ta³ tiá² re² ní³² tsú² hí¹ tson² hí¹ tiá² tson² dá² la³ cun³ hí³ lí²³ jáun², ja¹ cáun² hí³ lí¹ rá¹quí³² bíh¹ tsú² jmí¹ lín²³. ¹⁰ Ca³nga² bíh¹ tsú² ní¹ la³ñí¹ jnai²¹ ní¹ tionh¹ tsá² jmí¹ ná¹jmu² hua³hí¹³, ja³bí¹ ca³nga² bíh¹ tsú² siáh³ ní¹ má²tun³ jnai²¹. Jmí¹ ca³ta³tonh¹ tsú² jáun² ní¹ má²lí³ ho³jñí¹³ cheih³² hñu³mí¹ñí², jáun² lí¹ cá¹niá³ hnga² bíh¹ ho³jñí¹³ jáun². Jmí¹ ca³huén²

tsú² jáun² ñí¹ jáun² né³, cáun² ja¹ hñú³
bíh¹ ca³ñi³táunh¹ tsú² cu³tsa³², jmí¹ lí²¹
jáun² ngah³ bíh¹ tsá²cuú² tsá²ta³ hí³
Dió³².

11 Jmí¹jáun² bíh¹ ca³lí³tsin² Pé¹, hí³
jáun² ca³juáh³:

—Ta³né³² má²ño¹ jná¹³ hí³ Ti³² Juóu³²
bíh¹ jná¹³ lí²zen³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ hí³
lí²liáu³² jná¹³ ca³ti²¹ la³jí³² hí³ jmí¹ hnió³
Herodes jmu³ ñí¹con² jná¹³ quionh³ tsá²
judíos.

12 Jmí¹ má²ca³lí³tsin² tsú² jáun² re²
né³, ngau³ la³ ti³ hñú¹³ Má²réi³ mí¹ziú¹³
Juan² tsá² téh²³ tsú² siáh³ Marcos;
ñí¹ jáun² jmí¹ ná¹ngih³² juóun³² lín³²
tsá² jmí¹ ná¹liéinh³² Dió³². 13 Jáun²
ñí¹ca³póh³ tsú² cuo² jnai²¹ hñú³,
jmí¹jáun² ngau³ jan² mí¹míh¹ jmái²
Rode hí³ ca³ñí¹jé¹³ ní¹juáh³ hin² póh²³
cuo². 14 Jmí¹ ca³lí³ cuoh² mí¹míh¹ hí³
ho³ Pé¹, tiá² la³juí³ ca³nia³ yáh³ hñú³, tí³
ñéih³ bíh¹ tí³ ngah³ hí³ má²hiún² lín³²
tsí³ hí³ ca³ñí¹zeh¹ tsá² ná¹ngih³² hí³ hí³
Pé¹ bíh¹ la³ má²zenh² ho³hñú¹³. 15 Jáun²
tsá² ná¹ngih³² hí³ ca³záih³ mí¹míh¹ la³
lá²:

—¡Já¹ tiá² ngo² nú²!

Ti³la³ mí¹míh¹ hí³ ca³ma³tson² lín³²
bíh¹ jái¹³ quioh²¹ hí³ tson² bíh¹ Pé¹ zenh².
Ti³la³ tsá² hí³ dá² la³ má²juáh³ jáun² bíh¹:

—Jun³juáh¹³ Pé¹ yáh³ ní³², tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² zenh² cha¹³ bíh¹ tsú² ní³².

16 Ti³la³ la³ má²dí¹póh²³ jáun² bíh¹
Pé¹ cuo² jnai²¹ hñú³. Jmí¹ ca³nia³ tsú²
jáun² hñú³ né³, ca³ja³cáun² lín³² bíh¹
tsí³ tsú² jmí¹ ca³jien³² Pé¹. 17 Jáun² Pé¹
ca³jmú³ lin¹ quionh³ cuo² hí³ tiánh³
tsú² ta³máih³. Jmí¹jáun² ca³záih³ dí² tsá²
hí³ ha³ lánh³ má²lí²jmú³ Ti³² Juo¹³ hí³
má²lí²che² hñú³mí¹ñí². Jmí¹ lí²¹ jáun²
ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Zéih³ tiá³ náh² Jacobo jí³ la³jín³² tsá²
reh² hí³ la³ ní² bíh¹ ca³liáu³ jná¹³.

Jáun² Pé¹ ngau³ siáh³ cáun² ñí¹ siáh³.

18 Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² jlánh¹ ca³juu³
ca³hlénh³ hliáu³, hí³ ca³juáh³:

—¿Né² dá² Pé¹?

19 Jáun² re²¹ Herodes hí³ ca³zen³
siáh³ hliáu³ hí³ tsa³hniah² Pé¹, tí³la³
tiá² ca³tsanh²¹ yáh³ tsú² Pé¹. Jmí¹jáun²
ca³ngái³ re²¹ ñí¹con² hliáu³ tsá² jmí¹
ná¹jmu² hí³ hua³hí¹³ Pé¹ he³ láih³² sa³
la³ ca³liáu³ tsú²; jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³
dí² héih³² hí³ cu³tsa³² ma³tsan² tsú²
cú²jueh³² hliáu³ hí³. Jmí¹jáun² cua³han³
re²¹ Herodes hué¹³ Judea ñí¹ jmí¹ cuá³,
hí³ ngau³ hí³ já¹cuá² cu³tiá³ já¹ juú²
Cesarea.

Jmí¹ jun¹ re²¹ Herodes

20 Hí³ jáun² né³, re²¹ Herodes hí³ jlánh¹
jmí¹ ná¹háun³ quionh³ tsá² juú² Tiro
jí³ Sidón. Ti³la³ tsá² zian² tá¹ tun³ juú²
jáun² né³ ca³jmú³ cá²hon³ hí³ tsa³táunh¹
já¹ juú² Cesarea hí³ tsa³ma³tsan² hniéi²
quioh²¹ quionh³ re²¹ hí³. La³ñí¹ tín²
ca³juónh³ tsú² re² quionh³ Blasto bíh¹,
jan² tsá² quien² lín³², tsá²cuú² tsá²ta³ re²¹
hí³. Jáun² Blasto hí³ ca³mí³ ñí¹con² re²¹
hí³ ma³tsan² cú²jueh³² hniéi², qui¹hliá²
hí³ hnió³ tsá² juú² jáun² hí³ ja³lia³²
má³² hí³ zia³² hué³² ñí¹ hu²¹ cuo² re²¹
hí³. 21 Jáun² Herodes hí³ ca³tón³ cáun²
jmái¹ hí³ lí¹³ ja³táunh¹ tsá² hí³. Jmí¹
cá¹chó²¹ jmái¹ jáun² né³ cua³taunh²¹ tsá²
hí³, jáun² ca³quih³ re²¹ hí³ hmih³² la³
cun³ hí³ qui³ quih³² jan² tsá² ho² ta²¹,
jáun² ja³ hí³ ca³cuá³ ñí¹ hmá²si¹ quioh²¹
hí³ ca³hléh³. 22 Jmí¹ ca³nái³² tsú² jáun²
jái¹³ hí³ cuá¹hleh³² re²¹, ca³ti³ ca³hóh³²
la³jín³² hí³ ca³juáh³:

—¡Ho³ dió³² bíh¹ ní³² ná¹nai³² jnoh¹,
jun³juáh¹³ ho³ tsáu² yáh³!

23 La³ cun³ jmí¹jáun² né³ ca³lí³ tsáun¹
Herodes hí³ hí³ ca³jmú³ jan² tsá²cuú²
tsá²ta³ Dió³² hí³ ca³zen³ Ti³² Juo¹³ dí²,
qui¹ hnga² re²¹ hí³ tiá² ca³ma³quien²
Dió³². Hí³ jáun² ca³jau³ jáh¹ bíh¹ tsú² hí³
jun³.

24 Tá¹la³ jáun² né³, tí³ lí³mí¹ ñí¹ hliáu³
ca³ja³cuóun² bíh¹ ta²¹ quioh²¹ Dió³², qui¹
tí³ hlá² tí³ ní² bíh¹ ca³hléh³ tsú² jú¹ chú³².

²⁵ Jmí¹ ca³li³tín³ Bernabé má²ta²¹ quioh²¹ quionh³ Saulo já¹ juú² Jerusalén, ja³tanh²¹ siáh³ tí³ já¹ juú² Antioquía. Jmí¹ jáun² ca³jan³ tsú² Juan² tsá² téh²³ tsú² hí³ siáh³ Marcos.

**Bernabé quionh³ Saulo má²liáu³²
hleh³² jái¹³ quioh²¹ Dió³²**

13 Hí³ jáun² né³, ja¹ tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² já¹ juú² Antioquía jmí¹ ná¹tsó¹ ma³ jan² *tí³² jè¹ Dió³² jí³ tí³² tsá² má²ta² jái¹³ quioh²¹ Dió³² ní² siáh³. Tsá² hí³ jmí¹ jmái²: Bernabé, Sí¹mu²¹ tsá² jmí¹ téh²³ tsú² siáh³ Liáh², Lucio tsá² juú² Cirene, Saulo, jí³ la³ má²quionh³ Manaén, jan² tsá² cá²cuon³ cu³tsa³² quionh³ Herodes tsá² lín³ ta²¹ nī¹con² tsá² hín¹³ tí³ Galilea. ² Jáun² ca³chó³² cáun² jmái¹ tá¹la³ jmí¹ ná¹má²cú² má²hain³² tsú² Tí³² Juo¹³ dí² hí³ ná¹má²hien²¹, jmí¹ jáun² ca³hléh³ Jmí²chí³ Chun¹ hí³ ca³juáh³:

—Cánh³ chan²¹ Bernabé ní² quionh³ Saulo hí³ ca³tín¹ jná¹³, quí¹ zia³² ta²¹ quion²¹ jná¹³ hí³ hniáuh³² jmu³ tsú².

³ Jáun² jmí¹ má²lí²liéinh³² tsú² Dió³² jí³ hí³ má²lí²ma³hien²¹ tsú² siáh³, jmí¹ jáun² ca³ra³tsí³² tsú² cuo² nī¹ quioh²¹ tsá² gon³ hí³, jmí¹ lí²¹ jáun² ca³hah² dí² jái¹³.

**Tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²
hleh³² jú¹ chú³² hué³² Chipre**

⁴ Jmí¹ jáun² ca³zen³ Jmí²chí³ Chun¹ Bernabé jí³ Saulo tí³ nī¹ uóunh³, jáun² ja³taunh²¹ tsú² tí³ juú² Seleucia, nī¹ jáun² ca³taunh³ tsú² cáun² mu² pa²¹ hí³ ca³tinh³ tsú² hué³² Chipre nio² chu³ jmái². ⁵ La³ cun³ jmí¹ ca³cha³taunh¹ tsú² jáun² hué³² Chipre, jáun² juú² Salamina ca³ma³liáu³² tsú² hleh³² jái¹³ quioh²¹ Dió³² hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos. Ja³bí¹ nēi¹ Juan² quionh³ tsá² hí³ hí³ má²hon³ dí² tsá² hí³.

⁶ Jmí¹ ca³nga² tsú² tá¹ cáun² hué³² Chipre, jáun² ca³cha³taunh¹ juú² Pafos. Nī¹ jáun² ca³jenh² tsú² jan² tsá² judío tsá² hláinh¹ jmái² Barjesús. Tsá² hí³ né³

jmí¹ má²can² tsáu² hí³ juáh³ hí³ lín³ tí³² jè¹ Dió³². ⁷ Tsá² hláinh¹ hí³ jmí¹ má²hon³ tsá² ho² ta²¹ tsá² jmái² Sergio Paulo, jan² tsá² jlánh¹ zian² tsí³. Tsá² ho² ta²¹ hí³ ca³teh³ Bernabé quionh³ Saulo, quí¹hliá² ca³h³hnió³ tsú² ne³ jái¹³ quioh²¹ Dió³². ⁸ Tí³la³ tsá² hláinh¹ hí³ né³ ca³qui³ ca³jna³ nī¹con² jái¹³ quioh²¹ Dió³² hí³ hleh³² Bernabé quionh³ Saulo, quí¹hliá² tíá² jmí¹ hmió³ tsú² hí³ tsá² ho² ta²¹ hí³ tónh³² ta²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³². Tsá² hláinh¹ hí³ jmí¹ jmái² siáh³ Elimas cun³quionh³ jú¹ *griego. ⁹ Hí³ jáun² Saulo, tsá² jmái² hí³ siáh³ Po¹, hí³ ca³jíe³ ca³la³ chí¹tiá³ nī¹ nī¹ tsá² hláinh¹ hí³, ca³la³ hí³ canh² lín³² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

¹⁰ —¡Hnú² dá² jan² tsá² tí¹ jáin² bíh¹, jan² tsa³jái¹³ jon² tsá² hláinh¹ bíh¹ hnú², hí³ hon² nú² la³jí³² hí³ chu²¹! ¿He³ láih³² jlánh¹ chí¹nī¹ jmuh³² nú² rá¹pí² rá¹tsáih²³ juí³² quioh²¹ Dió³²? ¹¹ Ta³ne³² né³, Tí³² Juo¹³ jnoh¹ ma³tsau¹³ hnú² hí³ lí¹³ ten³ nú², ué³ bíh¹ tíú²uú² jái¹³ hian³ hnú² hí³ jieh²¹ joh¹ hiú².

La³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ ca³tái³ nī¹ tsú² hí³ ta³zanh¹ já¹nié². Jmí¹ jáun² ca³hnah² tsú² jan² tsá² zánh³ cuo² hí³ jáu³². ¹² Jmí¹ ca³jíe³ tsá² ho² ta²¹ hí³ lí³ la³ jáun² né³, ca³taunh³ ta²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³², quí¹hliá² ca³ja³cáun² tsí³ tsú² hí³ jlánh¹ pin³ jái¹³ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí².

**Po¹ tsó³² juú² Antioquía nio²
hué³² Pisidia quionh³ Bernabé**

¹³ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³taunh³ siáh³ Po¹ quionh³ tsá² quionh³ cáun² mu² pa²¹ juú² Pafos jáun², hí³ ja³taunh²¹ tí³ nī¹ nio¹ juú² Perge hué³² Panfilia. Tí³la³ Juan² má¹ná¹, ca³jính³² bíh¹ nī¹ jáun² hí³ ngah³ tí³ já¹ juú² Jerusalén. ¹⁴ Jáun² gon³ bíh¹ jéi³² tsá² hí³ ca³huén² nī¹ jáun² hí³ já¹taunh²¹ siáh³ tí³ nī¹ nio¹ juú² Antioquía hué³² Pisidia. Jmái¹ hí³ ca³cha³taunh¹ tsú² jáun², cáun² *jmái¹ nio² tie³ bíh¹, hí³ jáun² Po¹ jí³ Bernabé

ca³ní¹táunh¹ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos; jáun² jmí¹ taunh²¹ tsú² ñéih³, ca³tiánh³ ñí¹ hmá². ¹⁵ Jmí¹ má²lí²hí³² tsáu² jái¹³ tioh³ ñí¹ Sí² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, jí³ jái¹³ hí³ tioh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ tsá² ca³lín³ tí³² jé¹ Dió³² ní², jáun² tsá² chin¹ cuáh³² jáun² ca³záih³ Po¹ jí³ Bernabé la³ lá²:

—Hnoh² reh², ní¹juáh³ zia³² cáun² jái¹³ hí³ ma³hau³ hí³ niau²¹ tiá³ tsf³ dí² hí³ hnáuh² hnoh² juáh¹³ ñí¹con² jnoh¹, ta³né³² má²lí¹³ juáh¹³ hnoh².

¹⁶ Jáun² Po¹ ca³jmú³ zenh², ca³háí³² cuo² hí³ ca³jmú³ lin¹ hí³ tiánh³² tsú² ta³máih³, jáun² ca³juáh³:

—Hnoh² tsá² ziaun² dí² hué³² *Israel jí³ *tsá² cá²jo²¹ tsá² má²ma³tih²¹ náh² ñí¹con² Dió³² la³ cun³ hí³ ná¹ngí²³ jnoh¹ tsá² judíos, sá¹ni² niéi² náh². ¹⁷ Dió³² Juo¹³ tsá² Israel ca³quianh³ tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí² jmí¹tin², hí³ ca³jmú³ Dió³² hí³ ca³juóun³ lín³² tsá² Israel tá¹la³ jmí¹ tionh¹ tsú² hué¹³ tsá² Egipto. Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³huen³ tsú² tsá² Israel hué³² jáun² cun³quionh³ pí³ hí³ cáu² hí³ jueh³² quioh²¹. ¹⁸ Hí³ jmí¹ ca³huen³ Dió³² tsá² hí³ hué³² jáun² né³, jmí¹ jáun² ca³ma³juenh² lín³² bíh¹ tsú² tsf³ hí³ ca³tin¹ tsá² hí³ tán¹ tun³ló³² mii² hí³ ca³ñí³táunh¹ tsú² jáun² cuá¹ quiéin². ¹⁹ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ma³tsan² Dió³² tsá² quiau³ níó³ juo³ tsá² jma² hí³ qui³ jmí¹ tionh¹ hué³² Canaán. Hí³ jáun² hué³² jáun² né³ ca³cué³ Dió³² quioh²¹ dí¹hio³ nú¹deh³ dí². ²⁰ Cun³ ñí¹ jí³lí³² hí³ lí³ jáun² né³, ca³chó³² quiú³ nio² hña³láu³ tsi²¹ tu³la³quia³ mii².

”Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³ Dió³² héih³² ñí¹con² tsá² Israel cun³quionh³ tsá² ca³lín³ jue²¹, ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ ca³lí³zian² Sá²mie²¹ hí³ lín³ siáh³ tí³² jé¹ Dió³². ²¹ Jmí¹ jáun² tsá² Israel ca³mí³ jan² re²¹ ñí¹con² Dió³², jáun² Dió³² ca³cuen³ Saúl jon² Cis hí³ lín¹³ re²¹, jan² tsá² ñí¹ má²cuú¹ má²neh¹ quioh²¹ hla¹ Benjamín; jáun² tsá² hí³ ca³lín³ re²¹ tun³ló³² mii² ñí¹con² tsú². ²² Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³che²

Dió³² hí³ jmí¹ lín³ tsú² re²¹, jáun² Dá²vi²¹ ca³cuen³ siáh³ Dió³² hí³ lín¹³ re²¹ ñí¹con² tsá² Israel. Qui¹ jmí¹ jáun² ca³juáh³ Dió³² la³ lá²: “Né³² má²tsanh²¹ jná¹³ Dá²vi²¹ jon² Isaí, jan² tsá² jlánh¹ tí³² tsín³² jná¹³, tsá² hí³ ma³tí³² la³ jí³² jái¹³ hí³ juo¹³ jná¹³”. ²³ Hí³ jáun² la³ cun³ lí³ jái¹³ hí³ ca³jmú³ jáun² Dió³² hí³ cuen³ jan² tsá² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Dá²vi²¹, tsá² líón³² tsá² Israel, hí³ jáun² bíh¹ má²ca³cuen³ Dió³² Jesús. ²⁴ Jáun² né³, tá¹la³ tiá² má²hleh³² Jesús jái¹³ quioh²¹ Dió³², hla¹ Juan tsá² tí² zion² tsáu² jmái² bíh¹ ca³hléh³ tín² la³ñí¹ ñí¹con² tsá² Israel tsá²co¹, hí³ ca³záih³ tsú² tsá² hí³ hí³ hniáuh³² tí³ jéinh³² tsú² jmí¹ tsí³ jí³ hí³ hniáuh³² zón³² tsú² siáh³ jmái². ²⁵ Jmí¹ má²ñí¹táuh³ jáun² tá¹³ Juan hí³ né³, ca³juáh³ la³ lá²: “¿Hin² tsánh² jná¹³ hí³ lín²³ hnoh²? Jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³ lín³ Tsá² ná¹hen² honh² náh² hí³. Má²ñí¹chau²¹ bíh¹ jmái¹ hí³ já³² jan² Tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bí¹ jná¹³, qui¹ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hí³ lín³ jná¹³ hí³ juáh¹³ hí³ jmí¹ lí³ zaih²¹ jná¹³ láu² tsi³² ta³ Tsá² hí³”.

²⁶ ”Hí³ jáun² né³, hnoh² reh², tsá² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹, jí³ hnoh² tsá² cá²jo²¹ tsá² má²ná¹ma³tih²¹ náh² ñí¹con² Dió³², hí³ ca³ta¹ la³ jái³² bíh¹ dí² jái¹³ hí³ lí¹³ liáun³ tsú² lá². ²⁷ Tsá² juú² Jerusalén jí³ la³ jín³² tsá² ná¹chin¹, tiá² ca³lí³tsín² yáh³ hí³ hin² tsánh² Jesús, hí³ jáun² ca³jngih³ bíh¹ tsú². Hí³ cun³quionh³ hí³ ca³jmú³ tsú² la³ jáun² né³, ca³ma³tí³² máh³ tsú² la³ cun³ jái¹³ hí³ ca³juáh³ jáun² tsá² ca³lín³ tí³² jé¹ Dió³² jmí¹tin², la³ cun³ jái¹³ hí³ ná¹hi³² tsú² jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² ma³ cun³ jña³ jmái¹, jmái¹ hí³ tionh² tsú² tie³. ²⁸ Jáun² uá¹jinh¹ tiá² ca³chóh¹³ tsú² he³ ca³tí²¹ ma³ngí³ tsú² Jesús, tí³la³ ñí¹con² Pilato bíh¹ ca³mí³ tsá² hí³ jái¹³ hí³ jngih³ tsú² Jesús. ²⁹ Jmí¹ má²lí²jmú³ tsú² la³ jí³² la³ cun³ rón³² rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² né³,

ca³sión³² tsú² hla¹ Jesús tsoh² crei²¹ hi³ ca³ñí¹hón²¹ tsú² hñu³ tá²hláu². ³⁰Ti³la³ Dió³² má¹ná¹ ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ tsú². ³¹Tsá² ca³ñi³táunh¹ hi³ quionh³ Jesús jmf¹tin², ca³la³ cun³ jmf¹ cuá¹han³ tsú² hue¹³ Galilea hi³ ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ tsú² já¹ juú² Jerusalén, ñí¹con² tsá² hí³ bíh¹ ca³ma³jnia³² Jesús hliáun³ jéin³² jmf¹ má²ca³jenh¹³, hi³ jáun² tsá² hí³ cue³² jú¹ tson² ta³né³² ñí¹con² la³jái³² dí² tsá² Israel hi³ la³ jáun² lí³.

³²Hi³ jáun² jnoh¹ siáh³ má²ná¹lieh¹ hnoh² jú¹ chú³² ca³ti²¹ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² jmf¹tin² quionh³ dí¹hio³ ñú¹deh³ dí². ³³Ñí¹con² jnoh¹ tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ bíh¹ tsá² hí³ ca³ma³ti³² Dió³² jái¹³ jáun² jmf¹ ca³jenh¹³ jáun² Jesús. La³ nř² bíh¹ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² Salmos ñí¹ hu²¹ Salmo ñí¹ má²tun³, hi³ juáh³ jáun² la³ lá²: “Hnú² bíh¹ Jón³² jná¹³, né³² má²lí²ma³jniau¹³ jná¹³ hnú² hi³ hnú² lín³ Jón³² jná¹³”. ³⁴Hi³ ca³híe³ siáh³ Dió³² jái¹³ hi³ jenh¹³ Jesús, hi³ jáun² cun³ tiá² lí¹³ sánh³², jáun² zia³² cáun² ñí¹ rá¹juáh³ la³ lá²: “Cu³ti³ má¹he¹ má¹mieh¹³ bíh¹ jná¹³ hnoh² rón³² la³ cun³ lí³ jú¹ híen¹ hi³ ca³jmú³² jná¹³ jáun² quiúnh¹ hla¹ Dá²vi²¹”.

³⁵Ja³bí¹ zia³² siáh³ cáun² ñí¹ rá¹juáh³ Sí² Salmos la³ lá²: “Jmf¹líh³ bíh¹ tiá² cuéh¹ hnú² jái¹³ hi³ sánh³² Tsá² chun¹ quian²¹ hnú²”. ³⁶Hi³ jáun² né³, jmf¹ lí²¹ ta²¹ hi³ ca³jmú³ jáun² hla¹ Dá²vi²¹ hí³ ñí¹con² tsá² jmf¹ zian² jmf¹jáun², ta²¹ hi³ ca³cué³ jáun² Dió³², jáun² ca³ñí¹hón²¹ dí² la³jmf¹ ca³hón³² dí² dí¹hio³ ñú¹deh³ tsú². Hi³ jáun² uá¹jinh¹ hla¹ Dá²vi²¹ hí³ né³ ca³cánh² bíh¹ jmf¹ lí²¹ jáun², ³⁷ti³la³ Tsá² ca³jmú³ hi³ Dió³² hi³ jenh¹³ má¹ná¹, tiá² ca³cánh² yáh³. ³⁸Hi³ jáun² né³ reh², hnoh² hniáuh³² lí³ ñíh¹³ náh² hi³ cun³quionh³ Jesús hí³ bíh¹ zia³² uu³i³tso³, hi³ jáun² jnoh¹ ngái¹ jú¹ chú³² lá². ³⁹Qui¹ má²hia³jáun¹³ máh³ jmf¹ ná¹hen² honh² hnoh² hi³ lí³ chun¹ náh² ñí¹con² Dió³² cun³quionh³ liei²¹ hi³

hiau³ jáun² hla¹ Moisés, ti³la³ liei²¹ jáun² né³, tiá² ca³lí³ yáh³ jmu³ la³ jáun². Ti³la³ ta³né³² má¹ná¹, lí³ua³ jan² tsá² tanh² ta²¹ Jesús má²tá¹zanh¹ tsú² ta³ ñí¹ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ hi³ tiá² tso³ ren² bíh¹. ⁴⁰Jáun² hua³hín¹³ hnoh², qui¹ nř² lí¹ cá¹quiúnh²¹ náh² la³ cun³ lí³ jái¹³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ tsá² ca³lín³ hí³ ti³² jé¹ Dió³², hi³ juáh³ la³ lá²:

⁴¹Hnoh² tsá² lí¹ cáuh²³ cú²nga¹ jú¹ tson², cu¹ cha³cáun² honh² náh², hi³ má¹lí³² jáun² né³ cu¹ cha³hín³ náh² siáh³.

Qui¹ tá¹la³ zian² hnoh² nř² jmu¹ jná¹³ cáun² ta²¹ jueh³², ta²¹ jáun² cun³ tiá² ta²¹ táunh¹³ hnoh² hi³ tson²,

uá¹ jáun² la³ jáun² lí³ zian² tsá² ngái³² jái¹³ jáun² ñí¹con² hnoh².

⁴²Jmf¹ cá¹táuh³ hi³ hleh³² jáun² Po¹, jáun² jmf¹jáun² cua³han³ Po¹ cuáh³² quionh³ Bernabé. Jmf¹jáun² ma³ jan² tsá² tiáunh¹ cuáh³² jáun² ca³te³ tsú² hi³ ja³táunh¹ dí² siáh³ ñí¹ jña³ jmái¹ hi³ ja³hléh² siáh³ hná¹ jái¹³ jáun². ⁴³Jmf¹ ca³tsáun³ tsá² tiáunh¹ hi³ cuáh³² né³, juóun³² bíh¹ tsá² judíos jí³ tsá²cá²jo²¹ tsá² má²ca³hín¹³ jé¹ tsá² judíos ja³taunh²¹ cu³hna²¹ Po¹ quionh³ Bernabé. Jáun² Po¹ jí³ Bernabé ca³záih³ tsá² hí³ hi³ má²hniáuh³² ñi³táunh¹ tsú² cáun² he² ñí¹, hi³ tiá² hniáuh³² chá³² tsú² ti³ có³² mí³ hi³ ja³² tsí³ Dió³².

⁴⁴Jmf¹ la³ má²jña³ jmái¹ jáun² né³, jmái¹ hi³ tianh³² tsú² tie³, jmf¹jáun² ca³ngih³² míh¹ tiá² la³jín³² tsá² juú² jáun² hi³ ca³lí³hnió³ né³ jái¹³ hi³ ca³tín¹ Ti³² Juo¹³ dí². ⁴⁵Ti³la³ jmf¹ ca³jíe³ tsá² judíos hi³ má²ná¹ngih³² tsáun² juóun³² lín³² né³, ca³lí³ uóu³² tsí³, hi³ jáun² ca³qui³ ca³táinh³² dí² Po¹ jái¹³, hi³ ca³tu³ ca³hión³² dí² siáh³. ⁴⁶Jmf¹jáun² ti³ jlánh¹ tiá³ ca³niau²¹ bíh¹ tsí³ Po¹ quionh³ Bernabé, hi³ jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²:

—Hnoh² bíh¹ jmf¹ ca³tín¹ náih¹³ tín² la³ñí¹ jái¹³ lá² quioh²¹ Dió³². Ti³la³

cun³ñí¹ hí³ chín¹dí¹ hnoh² bíh¹ tiá²
hnaúh² náih¹³, tí³ có³² bíh¹ má²lí²chá¹
hnoh² jái¹³ quioh²¹ Dió³², hí³ ná¹lín²³
hnoh² hí³ tiá² ca³tí²¹ hí³ zian² náh² la³
cun³ jmí¹hí³nío², jáun² cu³tsa³² ñí¹con²
tsá²cá²jo²¹ bíh¹ cú²jueh³² má²tsá¹hléh¹³
jnoh¹ ta³né³². 47 Qui¹ la³ jáun² bíh¹
héih³² ca³jmú³ Tí³² Juo¹³ jnoh¹ ñí¹con²
jnoh¹, hí³ ca³juá³.

Hnú² bíh¹ ca³hiáu³² jná¹³ hí³ lín¹³ nú²
la³jmí¹ lí³ joh¹ sí² ñí¹con² tsá²cá²jo²¹,
hnú² bíh¹ ca³hiáu³² jná¹³ hí³ ngái¹ nú²
jái¹³ ñí¹con² tsá² zian² tá¹ cáun²
hngá¹máh³ he³ lánh³ lí¹³ liáu³ tsú².

48 Jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá²cá²jo²¹ jái¹³
ní² né³, jlánh¹ ca³lí³ tsah³ hí³ ca³juá³.

—He³ ma³ chú³² jái¹³ quioh²¹ Dió³².

Jáun² la³jín³² tsá² má²ca³tín¹ hí³ hí³
lí¹³ zian² la³ cun³ jmí¹hí³nío² ca³taunh³
ta²¹. 49 Hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³juóun³
tsá² ca³nái³² jái¹³ quioh²¹ Tí³² Juo¹³
dí² tá¹ cáun² hue³² jáun². 50 Tí³la³ tsá²
judíos jlánh¹ ca³jmú³ hí³ ca³míh³ tsí³
tsá²mí³ tsá² ná¹quien², tsá² jlánh¹ re²
má²tí³² cuáh³² quioh²¹, jí³ tsá²ñuh² tsá²
ná¹chín¹ juú² jáun² ní², hí³ jáun² ca³jmú³
tsú² hian² tsí³ ñí¹con² Po¹ jí³ Bernabé,
ca³la³ ñí¹ ca³huen³ dí² tsá² hí³ hue³²
jáun². 51 Jmí¹ ca³huén² tsá² hí³ cheih³²
hue³² jáun² né³, ca³juá³ láu² tío³ ta³ hí³
ca³súh³ tsú² hliáu² hí³ jmí¹ quian²¹, hí³
ca³ma³lí²¹ tsú² hí³ tiú²uú² ca³tín¹ jmu³
zian² hí³ ca³tín¹ tsá² zian² ñí¹ jáun².
Jmí¹jáun² ja³taunh²¹ tsú² tí³ juú² Ico-
nio. 52 Tí³la³ tsá² má²tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³
dí² já¹ juú² Antioquía jáun² jlánh¹ jmí¹
má²canh² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³, jí³
hí³ jlánh¹ jmí¹ má²hiún² tsí³ tsú² síáh³.

Po¹ jí³ Bernabé ja³taunh²¹ juú² Iconio

14 Jáun² né³, jmí¹ cá¹chó²¹ Po¹
quionh³ Bernabé la³ tí³ já¹ juú²
Iconio jáun², jáun² taunh³ hñu³ cuáh³²
quioh²¹ tsá² *judíos zeh² ñí¹ jáun². Ñí¹
jáun² jlánh¹ re² ca³hléh³ tsú² síáh³ jái¹³
quioh²¹ Dió³², hí³ jáun² juóun³² lín³² bíh¹

tsáu² ca³taunh³ síáh³ ta²¹, tsá² judíos jí³
*tsá²cá²jo²¹ ní². 2 Tí³la³ tsá² judíos tsá²
tiá² ta²¹ ca³taunh³ né³, ca³ma³can² bíh¹
tsá²cá²jo²¹, hí³ jáun² hlah³ tío³ tsí³ tsú²
ca³jien³² tsá² reh² dí². 3 Jáun² ué³ bíh¹
ca³hléh³ tá¹ gon³ tsá² hí³ jái¹³ ca³tí²¹ mí³
hí³ ja³² tsí³ Dió³² ñí¹ jáun², ca³la³ hí¹
cú¹píh²¹ tiá² cú² tiá² juéhn² bíh¹ tsú².
Hí³ jáun² Dió³² ca³ma³tson² jái¹³ jáun²
quioh²¹ tsá² hí³ cun³quionh³ hí³ ca³cuéh³
tsú² tsá² hí³ pí³ hí³ jmu³ hua³jueh³²
jí³ lí²¹ ní² síáh³. 4 Jmí¹jáun², ná¹tsoh³
bíh¹ tsá² juú² jáun² lí³, cá² tsáun¹ tsú²
ca³hain³² tí³ con² tsá² judíos, tí³la³ ñí¹
cá² tsáun¹ jáun² né³ ca³hain³² tí³ con²
tí³² tsá² quian³² hí³ jé¹ Dió³². 5 Jmí¹jáun²
tsá²cá²jo²¹ ca³jmú³ cá²hon³ quionh³ tsá²
judíos jí³ la³ má²quionh³ tsá² ná¹ñí¹ juú²
ní² síáh³, hí³ jmí¹ hnió³ dí² jmúh³² tsá²
hí³ hian² tsí³ hí³ qui³ jnah³ dí² quín¹.
6 Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² Po¹ quionh³ Bern-
abé hí³ hnió³ tsá² hí³ jmu³ la³ jáun² né³,
jáun² la³juí³² ca³huén² tsú² hí³ ja³taunh²¹
tí³ hue¹³ Licaonia ñí¹ nio¹ juú² Litra jí³
juú² Derbe, hí³ ca³ñí¹ñí³taunh¹ tsú² síáh³
tí³ hlá² tí³ ní² la³ cu³ la³ jéin³ jáun², 7 hí³
ñí¹hléh² síáh³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ñí¹
jáun².

Tsá² juú² Litra jnah²³ quín¹ Po¹

8 Já¹ juú² Litra jáun² né³ jmí¹ cuá³
jan² tsá² hliánh²; tsá² hí³ cun³ tiá²
jmí¹ lí²³ ngí³², quí¹ má²hliánh² la³ cun³
jmí¹ ca³lí³zian² bíh¹ tsú². 9 Tsá² hí³ jmí¹
cuá¹nái³² jái¹³ hí³ hleh³² Po¹, jáun² Po¹
ca³jé³ chí¹tiá³ ñí¹ ñí¹ tsú², hí³ jáun² jmí¹
ca³lí³tsin² Po¹ hí³ tsá² hí³ má²hu²¹ cáun²
tsí³ hí³ jáun² lí¹³ lan¹³, 10 jáun² ca³hléh³
dí² tiá³ hí³ ca³záih³ tsá² hí³.

—¡Náu²!

Jáun² tsá² hí³ la³juí³² ca³náu² ca³la³
hí³ rú² hain²³, hí³ ca³ma³liáu³² hí³ ngí³².
11 Jmí¹ ca³jé³ tsá² juú² hí³ hí³ ca³jmú³
Po¹ la³ jáun², jáun² ca³tí² ca³hóh³² tsú²
hí³ ca³juá³.

—¡Dió³² jniá³ la³jmí¹ jniá³ tsáu² dá² má²cuá²taunh¹ ja¹ ñí¹ tiauh¹ jnoh¹!

¹² Jáun² Bernabé ca³teh³ tsú² Zeus dió³² tsá² chin¹, hi³ Po¹ né³ ca³teh³ tsú² Hermes, tsá² ñi³quian²¹ jé¹ dió³², qui¹ Po¹ bíh¹ tsá² ca³hléh³ jái¹³. ¹³ Cuáh³² quioh²¹ dió³² téh²³ tsú² Zeus jmí¹ zeh¹ ñí¹ má²tauh²¹ já¹ juú². Jáun² mí²tsáu² ca³tin¹ dió³² tsá² láin¹ hí³ ca³can³ lí¹³ hí³ láí¹ jí³ cuá¹juú² ní² síáh³ tí³ ñí¹ lí³ ho³hñú¹³ hiah³² hu²¹ juú², hi³ jmí¹ hnió³ tsú² jngih³ jáh³ hí³ hí³ ca³tin¹ tsá² gon³ hí³. ¹⁴ Tí³la³ jmí¹ ca³lí³tsin² Po¹ quionh³ Bernabé hi³ né³bí¹ jngih³ tsú² jáh³ hi³ ca³tin¹ dí², jmí¹ jáun² ca³zen³ tsú² ha¹, hi³ la³juí³² taunh³ ja¹ tsáu² hi³ ca³hóh³² tiá³ hí³ juáh³:

¹⁵ —¡Hnoh² tsá² juú²! ¿He³ láih³² sa³ la³ ní² jmu³² hnoh²? Já² tsá²mí³cuóun² tsá² la³ hnoh² bíh¹ jnoh¹. Já² ta²¹ jáun² yáh³ jau³ jnoh¹ hi³ ja³hléh¹³ jnoh¹ jái¹³ hi³ hniáuh³² cháh¹³ hnoh² tí³ có³² hí³ tiá² ta²¹ lí³ jmu³ ní², hi³ tí¹ jéinh¹ náh² jmí¹ honh² hi³ tanh¹³ náh² ta²¹ jan² Dió³² Tsá² juú²tsáun², Dió³² Tsá² ca³jmú³ hí³ tá¹ cáun² la³ cu³ la³ juéh³ mí³cuú² jí³ la³jí³² hí³ zia³² ní² síáh³. ¹⁶ Uá¹jinh¹ la³ jáun², Dió³² cáun² ca³cué³ jái¹³ jmí¹tin² hí³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá² cáun² lí¹ jmu³ cun³ tin² tsí³, ¹⁷ tí³la³ cun³ jáun² ca³ma³lí²¹ bíh¹ Dió³² ha³ lánh³ lín³ cun³quionh³ la³jí³² hí³ chu²¹ hí³ jmu² la³ tí³ ta³né³². Quí¹ hí³ bíh¹ Tsá² zen² jmí³, hi³ jáun² lau³² re² hí³ cú² hí³ hính²³ tsáu², hí³ cue³² tsú² síáh³ la³jí³² hí³ lí³ hí³ lí³hiún² tsí³ tsáu².

¹⁸ Tí³la³ uá¹jinh¹ ca³juáh³ Po¹ quionh³ Bernabé la³ ní² né³, cun³ jáun² tion³ cu³tí³ bíh¹ lí¹ lí²¹ hí³ tiá² ca³jngih³ tsá² hí³ jáh³ ñí¹con² tsú².

¹⁹ Jmí¹ lí¹ cáin² jáun² né³ ca³cha³taunh¹ ma³ jan² tsá² judíos ñí¹ jáun², tsá² zian² juú² Antioquía jí³ tsá² zian² juú² Iconio, hi³ ca³ñí¹ma³can² tsá² juú² Litra hí³; jmí¹ jáun² ca³qui² ca³jnah³ tsú² Po¹ quín¹. Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³cuóunh³² dí² síáh³ hué³² tsá²jñu³ hí³

ca³ñí¹tion¹³ dí² jenh³ juú², qui¹ jmí¹ lín²³ tsú² hí³ má²jun² bíh¹ Po¹. ²⁰ Tí³la³ tá¹la³ má²tionh² tsá² má²tanh² hí³ ta²¹ Dió³² cu³ jéin³ ñí¹ rón²¹ Po¹ né³, cu³diá²jan² bíh¹ jmí¹ ca³náu² Po¹, jáun² ngah³ síáh³ tí³ já¹ juú² jáun². Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² já¹taunh²¹ tsú² síáh³ quionh³ Bernabé tí³ juú² Derbe.

²¹ Jmí¹ cá¹tsan³ hí³ hleh³² tsú² jú¹ chú³² já¹ juú² Derbe, ñí¹ jlánh¹ ca³juóun³ jáun² tsá² má²hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí², jáun² ja³tanh²¹ tsú² síáh³ tí³ já¹ juú² Litra, hí³ tionh² ñí¹ jáun² já¹tanh²¹ tí³ juú² Iconio, hí³ tionh² Iconio jáun² né³ ca³cha³tánh¹ síáh³ tí³ já¹ juú² Antioquía. ²² Hí³ ca³ñí¹chá² tsú² tiá³ tsí³ tsá² má²tanh² hí³ ta²¹ Dió³² ma³ quin³² ma³ caun³² juú² jáun², hí³ ca³záih³ tsú² tsá² hí³ hí³ hniáuh³² nio² cáun² tsí³ la³ má²nio² jáun². Hí³ ca³juáh³ tsú² síáh³ la³ lá²:

—Jnoh¹ tsá² tanh²³ dí² ta²¹ Dió³², cun³ ca³ta¹ bíh¹ dí² hí³ má¹tso¹ tsí³ ñeh² bíh¹ hí³ tsáuh¹³ dí² ñí¹ cuá¹quien² Dió³².

²³ Ja³bí¹ ca³hion³² tsú² síáh³ tsá²daun³² tsá² tiánh³ ñí¹ quioh²¹ ma³ quin³² ma³ caun³² cuáh³² jáun². Hí³ jáun² jmí¹ ca³ma³hien²¹ tsú² hí³ ca³liéinh³² tsú² síáh³ Dió³², ca³chan³ tsú² tsá² hí³ jo³cuo² Dió³², Dió³² Tsá² má²tanh² tsú² hí³ ta²¹.

Ngah³ Po¹ quionh³ Bernabé tí³ juú² Antioquía nio² hué³² Siria

²⁴ Jáun² né³, jmí¹ ca³nga² tsú² jáun² hué³² Pisidia ca³cha³taunh¹ síáh³ hué³² Panfilia. ²⁵ Hí³ jáun² jmí¹ ca³hléh³ tsú² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² já¹ juú² Perge, jmí¹ lí²¹ jáun² né³ já¹taunh²¹ síáh³ juú² jmái² Atalia. ²⁶ Hí³ jáun² ñí¹ jáun² taunh³ tsú² cáun² mu² pa²¹ hí³ já¹tanh²¹ tí³ juú² Antioquía, juú² ñí¹ ca³liéinh³² tsá² ná¹ñí¹ cuáh³² Dió³² jmí¹tin², hí³ ca³chan³ tsú² tsá² gon³ hí³ jo³cuo² Dió³², hí³ cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² tsú² Dió³² hí³ jáun² lí¹³ jmu³ tsú² tá¹³ Dió³². Ta²¹ jáun²

né³ cun³ ja¹ má²ca³táunh³ tsú², jáun² yáh³ má²ja²tanh²¹ tsú² ñí¹ jáun².²⁷ Jáun² jmí¹ má²ca³chá³tánh¹ tsú² jáun² né³, ca³ngih³² la³jín³² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² já¹ juú² Antioquía, jáun² Po¹ quionh³ Bernabé ca³chá³ la³ji³² hí³ ca³jmú³ Dió³² cun³quionh³ hmóu³² dí², hí³ há³ lánh³ ca³cué³ Dió³² jái¹³ ñí¹con² tsá²cá²jo²¹ hí³ lí¹³ tanh¹³ tsú² ta²¹ Dió³².²⁸ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ué³ bíh¹ ca³ta³cua¹³ Po¹ quionh³ Bernabé já¹ juú² jáun² quionh³ tsá² má²hain²¹ hí³ tí³ con² tí³² Juo¹³ dí².

Cuú²ngih³² tsá² reh² já¹ juú² Jerusalén

15 Jáun² né³, jmí¹ jáun² ca³chá³táunh¹ ma³ jan² tsá² hín¹³ tí³ Judea já¹ juú² Antioquía, hí³ ca³híeh³ tsú² tsá² reh² hí³, hí³ ca³juáh³:

—Tiá² lí¹³ liáun³ hnoh² ní¹juáh³ tiá² *já²tú¹ chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian² hnoh² la³ cun³ hí³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ hla¹ Moisés.

²Jáun² Po¹ quionh³ Bernabé jlánh¹ ca³quí³ ca³táinh³ jái¹³ quionh³ tsá² hí³. Jmí¹ jáun² ca³hión³² tsá² reh² dí² Po¹ quionh³ Bernabé la³ má²quionh³ gon³ gáun³ tsá² reh² ñí¹ hná¹ jáun² siáh³, hí³ tsa³táunh¹ tí³ já¹ juú² Jerusalén hí³ tsa³juonh³² cú²jueh³² jái¹³ jáun² quionh³ *tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² la³ má²quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ cuáh³² ní² siáh³.

³Tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² juú² Antioquía jáun² ca³zen³ tsá² hí³ hí³ tsa³táunh¹ já¹ juú² Jerusalén. Jáun² hú¹ juí³² jáun² né³ ca³nga² tsú² hué¹³ tsá² hín¹³ tí³ Fenicia jí³ hué¹³ tsá² hín¹³ tí³ Samaria ní² siáh³. Jáun² ñí¹ jáun² ca³chá³ tsú² siáh³ há³ lánh³ rón³² má²cá²jéinh³² jmí¹ tsí³ *tsá²cá²jo²¹ tí³ ñí¹con² Dió³², jáun² tsá² reh² hí³ ca³lí³ hiún² lín³² tsí³ jmí¹ ca³nái³².

⁴Jmí¹ ca³chá³táunh¹ tsá² hí³ já¹ juú² Jerusalén né³, ca³la³ hiún² lín³² tsí³ tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² ca³hen³ tsá² hí³ ñí¹ jáun², quionh³ tsú² tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² jí³ tsá²daun³² tsá²

ná¹ñí¹ cuáh³² ní² siáh³; jáun² tsá² gon³ hí³ ca³chá³ la³ji³² hí³ má²ca³jmú³ Dió³² cun³quionh³ hmóu³² dí².⁵ Tí³la³ ma³ jan² tsá² *fariseos, tsá² má²hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí², ca³jmú³ zenh² hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hníauh³² bíh¹ tiú³² tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian² tsá²cá²jo²¹, hí³ za¹³ dí² tsú² hí³ hníauh³² ma³tí³² tsú² lei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés.

⁶Jmí¹ jáun² ca³cúu² ca³ngih³² tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ cuáh³² hí³ ca³juónh³ jái¹³ jáun².⁷ Jmí¹ má²lí²juónh³ tsú² jáun² hliáun³ jái¹³ né³, Pé¹ ca³jmú³ zenh² hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² reh², má²ná¹ñíh¹ náh² hí³ Dió³² ca³te³ jná¹³ jmí¹tin² hí³ ca³tín¹ jná¹³ hléh¹³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ñí¹con² tsá²cá²jo²¹, hí³ jáun² ca³lí³ tónh³² tsú² ta²¹ jmí¹ ca³nái³².⁸ Hí³ jáun² Dió³² Tsá² cuoh² he³ lánh³ lí³ tsí³ tsáu² ma³ quin³² ma³ jan³² ca³ma³lí²¹ hí³ hnoí³ tsá² hí³; quí¹ ca³cuen³ bíh¹ Dió³² Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹con² tsá² hí³ la³jmí¹ ca³cuen³ tsú² jáun² ñí¹con² jnoh¹ la³ jmí¹ ñí¹.⁹ Hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá² ca³jmú³ Dió³² hí³ siánh³ tsáu² jnoh¹ la³ cun³ tsá² hí³; quí¹ cáun² ca³ma³ji² bíh¹ Dió³² tsí³ tsá² hí³ cun³quionh³ hí³ nio² cáun² tsí³ tsú².¹⁰ Jáun² né³, ¿he³ láih³² hnáuh² náh² má²mih¹³ tsí³ Dió³², hí³ má²hnáuh² hnoh² cuéh¹ cáun² liá¹ héi² ñí¹con² tsá² reh² hí³? Quí¹ hí¹juáh³ jnoh¹ yáh³ tiá² ca³tiau¹³, hí³ sa³jun³ tsá²haun³² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² siáh³ ca³tioh²¹.¹¹ Tí³la³ má²táunh²³ jnoh¹ ta²¹ cáun² jú¹ tson² lí³ la³ lá²: “Cun³ñí¹ hí³ lí¹ ja³² mií³ tsí³ bíh¹ Dió³² hí³ jáun² má²ca³liáun³ jnoh¹ la³ jí³ tsá²cá²jo²¹ hí³ uá²jai³²”.

¹²Jmí¹ jáun² ca³tiánh³ tie³ ca³la³ jín³² tsá² ná¹ngih³² hí³ hí³ ca³nái³² tsú² re² jái¹³ hí³ ca³chá³ Po¹ quionh³ Bernabé. Hí³ ca³chá³ tsú² la³ji³² lí²¹ jí³ hua³jueh³² hí³ ca³jmú³ Dió³² ñí¹con² tsá²cá²jo²¹ cun³quionh³ hmóu³² dí².¹³ Jmí¹ cá¹tsan³

jái¹³ jáun² quioh²¹ Po¹ né³, jáun² Jacobo ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² reh², sá¹ní² níe² náh² jái¹³ hi³ juanh²¹ jná¹³ lá²: 14 Má²í²juáh³ Sí¹mu²¹ Pé¹ ha³ lánh³ ca³ma³hnio³ Dió³² tsá²ca²jo²¹ jmí¹tin², hi³ hnga² Dió³² ca³quianh³ ja¹ tsá²ca²jo²¹ cun³ nió³ tsá² lín¹³ tsá² joh¹ dí² hnga²: 15 La³ jáun² bíh¹ ca³juáh³ siáh³ tsá² ca³lín³ hí³ *ti³² jē¹ Dió³² jmí¹tin², quí¹ ní¹ Sí² quioh²¹ tsá² hí³ rá¹juáh³ hi³ ca³juáh³ Dió³² la³ lá²:

16 Ní¹ má¹jáun² jáunh¹³ jná¹³, hi³ já¹hión³² jná¹³ siáh³ tsá² lín¹³ ta²¹ hi³ la³jmí¹ ho² jáun² hla¹ re²¹ Dá²vi²¹, la³jmí¹ jmouh³² ti³² hiah³² hñú³ má²ca³tsúnh².

La³ji³² hi³ ca³qui² ca³tsúnh² jáun², má²jmóuh¹ jná¹³ siáh³ cáun² hi³ hmai²¹.

17 Jáun² má¹jáun² má²hnah¹³ tsá²ca²jo²¹ Ti³² Juo¹³,

la³ cun³ la³jín³² tsá² ca³te³ jná¹³ hí³ hi³ lín¹³ tsá² joh² jná¹³.

18 La³ jáun² juáh³ Juo¹³ dí², Tsá² ca³híe³ jái¹³ ní² la³ cun³ jmí¹tin² lín³².

19 *Hi³ jáun² jná¹³ né³ len³ —ca³juáh³ Jacobo— hi³ tiá² hniáuh³² má¹tsan¹³ jnoh¹ tsí³ tsá²ca²jo²¹ hí³, tsá² má²tí² má²jeinh³² hi³ jmí¹ tsí³ ní¹con² Dió³².

20 Tí³la³ tioh²¹ bíh¹ cáun² sí² zen¹³ jnoh¹ hi³ jmu² héih³² hi³ tiá² chú³² cuh³ tsú² má³² hi³ tiú²uú² jí² cun³ní¹ hi³ má²ca³na³tsí³ tsáu² ní¹ hó²¹ní¹ dió³² tsá² láin¹, jí³ tsá²mi³ tsá²núh² ní² tiá² hniáuh³² jmu³ juón¹ quionh³ tsá²ján² tsá²ján². Hi³ tiá² chú³² cuh³ tsú² ngú³ quioh²¹ jáh³ cuounh³² tsú² láí¹, jí³ jmí² ní² siáh³ tiá² hniáuh³² cuh³ tsú².

21 Hniáuh³² bíh¹ za¹³ jnoh¹ tsá²ca²jo²¹ hi³ la³ jáun², quí¹ ní² lí¹ ca³hliáh² tsí³ tsá² *judíos. Quí¹ la³ cun³ jmí¹tin² lín³² máh³ hleh³² tsú² jái¹³ hi³ tioh³ jáun² ní¹ Sí² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, hi³ hí³² tsú² ma³ quin³² ma³ cun³ jña³ jmái¹ *jmái¹ nio² tie³ hñu³ cuáh³² quioh²¹ hi³ táun³ ma³ quin³² ma³ caun³² juú².

22 Hi³ jáun² tí³² tsá² quian³² hí³ jē¹ Dió³² quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ní¹ cuáh³², jí³ la³jín³² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² ní² siáh³ ca³jmú³ cá²hon³ hi³ hión³² ma³ jan² tsá² ja¹ quioh²¹ má²tún² hmóu³² hi³ zen³ tsú² quionh³ Po¹ jí³ Bernabé tí³ já¹ juú² Antioquía. Jáun² ca³hión³² tsú² Judas tsá² téh²³ tsú² siáh³ Barsabás, jí³ Silas ní² siáh³, quí¹ tsá² hí³ bíh¹ tsá² quien² ja¹ tsá² reh². 23 Jáun² tsá² hí³ ja³taunh²¹ hi³ ja³can³² sí². Sí² jáun² rá¹juáh³ la³ lá²:

“Jnoh¹ tsá² ná¹láí³ tí³² tsá² quian³² jē¹ Dió³², la³ má²quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ní¹ cuáh³² ní², la³jái³² jnoh¹ juáh³ hia² náh² ní¹con² hnoh² tsá² reh² tsá²ca²jo²¹ zian² juú² Antioquía, jí³ hnoh² tsá² zian² náh² hué³² Siria jí³ hué³² Cilicia ní² siáh³.

24 Má²ca³lí³ né¹ jnoh¹ hi³ zian² ma³ jan² tsá² má²ca³cha³táunh¹ ní¹ ní², tsá² tiá² ca³hion¹³ jnoh¹ hi³ hléh³² ní¹con² hnoh². Tsá² hí³ né³ jlánh¹ má²ca³ma³quí² ma³tsan² honh² hnoh², hi³ má²ca³quí³ ca³cóh³ tsú² jái¹³ hñu³ honh² hnoh², [hi³ juáh³ hi³ hniáuh³² tiúh¹ hnoh² chí² láu² hná¹³ ní¹ zian², jí³ hi³ hniáuh³² má¹tih²¹ hnoh² siáh³ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés.]

25 Hi³ jáun² jmí¹ ca³ngah² jnoh¹ ca³láí¹³ hi³ hion¹³ ma³ jan² tsá² má²tún² hmóu³² hi³ zen¹³ jnoh¹ tsá² hí³ hi³ tsa³jie³ hnoh², quionh³ tsú² Bernabé jí³ Po¹, tsá² jlánh¹ hno³ dí², 26 tsá² má²ca³ta³tonh¹ hí³ ní¹ hmú²¹ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí². 27 Jáun² má²zen¹³ jnoh¹ Judas quionh³ Silas, hi³ jáun² tsá² ní² híe³² hnoh² jú¹ tson² hi³ ca³ti²¹ jái¹³ tioh³ sí² lá².

28 Jnoh¹ ca³láí¹³, quiúnh¹ Jmí²chí³ Chun¹, hi³ tiá² hniáuh³² cué¹³ jnoh¹ hnoh² cáun² liá¹ héi², hi³ jáun² hí¹ cáun² jái¹³ siáh³ tiá² hniáuh³² má¹tih²¹ hnoh² ní¹ hná¹ lá²: 29 Tiá² chú³² cúh¹³ hnoh² ngú³ quioh²¹ jáh³ hi³ má²ca³jngih³ tsú² ní¹con² dió³² tsá² láin¹, tiá² chú³² cúh¹³ náh² jmí², sa³jun³ ngú³ quioh²¹ jáh³ cuounh³² tsú² láí¹ ní² siáh³. Ja³bí¹ la³ jáun² tsá²mi³ tsá²núh² siáh³ tiá² hniáuh³² jmu³

juón¹ quionh³ tsá²ján² tsá²ján². Re² lín³²
bÍh¹ nÍ¹juáh³ má¹tih²¹ hnoh² jái¹³ lá².
Cun³ nÍ² bíh¹ tí³ jái¹³.”

³⁰ Jáun² tsá² reh² tsá² Jerusalén
ca³hah² jái¹³ nÍ¹con² tsá² tsa³can³² hí³ sí²
jáun², jáun² ca³cha³taunh¹ tsú² já¹ juú²
Antioquía. Jm¹ ca³cha³taunh¹ jáun²
tsú² ca³cuu³ ca³ngih³ tsá² reh² zian² nÍ¹
jáun², jm¹ lí²¹ jáun² ca³jiēh³ dí² sí²
jáun². ³¹ Jm¹ ca³hí³ tsá² reh² hí³ sí²
jáun² né³, ca³lí³ hiún² lín³² tsí³, quí¹hliá²
jlánh¹ ca³ma³hau³ jái¹³ jáun². ³² Jáun²
Judas quionh³ Silas, tsá² ná¹lín³ tí³²
jē¹ Dió³², ca³híeh³ tsá² reh² hí³ hliáun³
jú¹ chú³², jái¹³ hí³ lí¹³ lí³ pin³ hñū³ tsí³
tsú². ³³ Ué³ bíh¹ ca³lá² ca³tiánh³ tsá²
hí³ nÍ¹ jáun²; jáun² tsá² reh² zian² juú²
jáun² ca³hah² jái¹³ nÍ¹con² tsá² hí³ jm¹
ca³tí³ nÍ¹ tsa³tánh¹ tsú², hí³ chá¹tánh¹
cáun² hí³ re² hí³ tin² nÍ¹con² tsá² ca³ze³.
³⁴ [Tí³la³ Silas ca³lín¹³ hí³ cuá³² bíh¹
cú²jueh³² nÍ¹ jáun².] ³⁵ Hí³ jáun² Po¹
quionh³ Bernabé ca³ta³tonh¹ bíh¹ já¹
juú² Antioquía jáun². Tá¹ gon³ tsá² hí³
la³ má²quionh³ juóun³² tsá² siánh³ siáh³
ca³hléh³ jú¹ chú³², hí³ ca³ma³tin² tsú²
tsáu² jái¹³ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí².

**Jm¹ tí³ tenh³ juin² Po¹ hí³
nÍ¹ngái¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³²**

³⁶ Jm¹ lí¹cáin² jáun² né³ ca³záih³ Po¹
Bernabé:

—Tsáu¹³ siáh³ cónh³ hí³ tsá¹neh²¹ tsá²
reh² ma³ quin³² ma³ caun³² juú² nÍ¹
má²ca³hléh¹³ dí² jái¹³ quioh²¹ Tí³² Juo¹³
dí² jm¹tin², jáun² lí³ né¹ dí² he³ lánh³
rón³² tionh² tsú².

³⁷ Jm¹jáun² jm¹ hnió³ Bernabé hí³
jan³ siáh³ Juan² hí³ jm¹ tsa³taunh¹
cu³lí²¹ quionh³. Juan² hí³ téh²³ tsú² siáh³
Marcos. ³⁸ Tí³la³ Po¹ tiá² ca³he³ yáh³
hí³ jan³ siáh³ tsá² hí³, quí¹ hnga² tsá²
hí³ sa³ ca³jính³² yáh³ hué³² Panfilia
jm¹tin², tiá² ngau³ yáh³ tsú² cu³chin¹
quionh³ tsá² gon³ hí³ hí³ tsa³jmú³ ta²¹
ca³la³ nÍ¹ ca³taúh³. ³⁹ Hí³ jáun² jm¹jáun²

ca³juónh³ Po¹ cú²zúnh² quionh³ Bern-
abé, jáun² ma³ quin³² bíh¹ ca³háin³² tsú²
lí³. Jáun² Bernabé ca³jan³ Marcos hí³
já¹taunh²¹ quionh³ tí³ hué³² Chipre nio²
chu³ jmái². ⁴⁰ Tí³la³ Po¹ né³, ca³quianh³
Silas hí³ tsó³² quionh³. Jáun² tsá² reh²
ca³liéinh³² Dió³² hí³ ca³chan³ tsú² tsá²
gon³ hí³ jo³cuo² Tí³² Juo¹³ dí², hí³ jáun²
hí³ lí¹³ ma³hé² ma³mieh². Jm¹ lí²¹ jáun²
já¹taunh²¹, ⁴¹ hí³ jáun² ca³ní¹nga¹ tsú²
siáh³ tí³ hué³² Siria jí³ hué³² Cilicia nÍ²
siáh³, hí³ ca³ní¹cueh¹ tsú² pí³ tsá² má²lín³
hí³ cuáh³² hué³² jáun².

Timoteo nÍ³quionh¹³ Po¹ jí³ Silas

16 Jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³chó³² Po¹
quionh³ Silas juú² Derbe jí³ juú²
Listra. Já¹ juú² Listra jáun² ca³jēh²
tsú² jan² tsá² jmái² Timoteo, jan² tsá²
má²hen² tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí², jon²
tsá²mí³ tsá² *judío tsá² má²tanh² ta²¹
Tí³² Juo¹³ dí². *Tsá²cá²jo²¹ tsá² hleh³²
jú¹ *griego bíh¹ jméi² Timoteo hí³. ² Tsá²
reh² dí² tsá² zian² juú² Listra jáun²
quionh³ tsá² juú² Iconio, jlánh¹ re² jm¹
hleh³² hí³ ca³tin¹ nū² hí³. ³ Hí³ jáun²
Po¹ ca³lí³hnió³ jan³ Timoteo nÍ¹ ngí³²;
jm¹jáun² *ca³tiú³ tsú² chí² láu² hná¹³
nÍ¹ zian² Timoteo, quí¹ hí³ hnió³ tsú²
hí³ tiá² hlaih³ jeinh²¹ tsá² judíos hín¹³
nÍ¹ jáun², quí¹ la³jín³² bíh¹ tsá² hí³ jm¹
ná¹ní³² hí³ tsá²cá²jo²¹ bíh¹ jméi² Timo-
teo hí³. ⁴ Hí³ jáun² jm¹ ca³cha³taunh¹
tsú² ma³ quin³² ma³ caun³² juú² né³,
ca³hléh³ tsú² jái¹³ hí³ rá¹tioh³ nÍ¹ sí², la³
cun³ jái¹³ hí³ ca³lín¹³ tí³² tsá² quian³² jē¹
Dió³² zen³ quionh³ tsá²daun³² tsá² ná¹ní¹
cuáh³² tionh² já¹ juú² Jerusalén. ⁵ Hí³
jáun² tí³ jlánh¹ tiá³ ca³niau³ bíh¹ tsí³ tsá²
má²lín³ hí³ cuáh³², jáun² cun³ jmá² cun³
jnia³² bíh¹ ca³juóun³ tsú².

**Po¹ jnia² jéinh³² jan² tsá²
zian² hué³² Macedonia**

⁶ Jáun² né³, jm¹jáun² ca³ní¹nga¹ tsú²
la³ cáun² hué³² Frigia quionh³ hué³²

Galacia, qui¹ tiá² ca³cué³ yáh³ Jmí²chí³ Chun¹ jái¹³ hi³ tsa³hléh² tsú² jái¹³ quioh²¹ Dió³² tí³ hué³² Asia. ⁷Hi³ jáun² jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² ñí¹ l³ hiáun³ hué³² Misia jmí¹ lín²³ tsú² hi³ tónh³² hué³² Bitinia, tí³la³ siáh³ bíh¹ siáh³ tiá² jái¹³ ca³cué³ Jmí²chí³ joh¹ Jesús. ⁸Jáun² cáun² ca³nga³ bíh¹ tsú² cú²jueh³² hué³² Misia, jáun² ca³cha³táunh¹ la³ tí³ juú² Troas nio² can³² jmí²míih²¹. ⁹Hua² jáun² né³ ca³jnia³ jan² tsá² Macedonia jéinh³² Po¹ juí³² qui³ziú³, hi³ dí¹hiú² dí¹mi³² hi³ dí¹juáh²³ la³ lá²: “Jmu³ tiá³ hnú² hi³ chú³², han¹ jo²¹ tí³ lá² hi³ má¹hau¹ nú² jnoh¹”. ¹⁰Jmí¹ cá¹jnia³ jáun² la³ jáun² jéinh³² Po¹ né³, la³juí³² ca³láí¹³ jnoh¹ hi³ tsáu¹³ hué³² Macedonia jáun²; qui¹ ca³láí¹³ jnoh¹ hi³ cu³tí³ hníó³ Dió³² hi³ tsá¹hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² quioh²¹ tí³ hué³² jáun².

**Lánh³ ca³quiúnh³² Po¹ quionh³
Silas já¹ juú² Filipos**

¹¹Jáun² ca³tauh²¹ jnoh¹ cáun² mu² pa²¹ hi³ ca³tieh¹ jnoh¹ hué³² Samotracia nio² chu³ jmái². Ñí¹ má²tun³ jmái¹ jáun² ca³cháú³² jnoh¹ juú² Neápolis. ¹²Hi³ ca³hué² jáun² ñí¹ jáun² jnoh¹ ca³cháú³² siáh³ juú² Filipos, juú² hín¹³ ñí¹ cá² cuonh¹ la³ñí¹ quioh²¹ hué³² Macedonia, juú² hi³ ca³chá³ hliáu³ tsá² *romanos. Ñí¹ jáun² ca³tauh¹³ jnoh¹ tun³ hní³² jmái¹. ¹³Jmí¹ cá¹chó²¹ *jmái¹ nio² tie³ né³, ca³hué² jnoh¹ já¹ juú² hi³ ngau³ jnoh¹ ñí¹ rón²¹ cua³, ñí¹ jmí¹ láí²³ jnoh¹ hi³ tsá²lien³ tsá² judíos Dió³². Jáun² ñí¹ jáun² ca³tauh¹³ jnoh¹ hi³ ca³lien¹ jnoh¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³² tsá²mi³ tsá² jmí¹ ná¹ngih³² hi³ ñí¹ jáun². ¹⁴Ja¹ jáun² jmí¹ cuá³ jan² tsá²mi³ tsá² jmái² Lidia, tsá² juú² Tiatira, tsá² hi³ hna² cá² ñí¹ hmih³² chu²¹ hmih³² hu²¹ hin³² zín¹³ pin³. Tsá²cá²jo²¹ bíh¹ tsá²mi³ hi³, hi³ jmí¹ má²ca³hín¹³ jé¹ tsá² judíos. Jmí¹ ca³nái³² tsá² hi³ re² jái¹³ hi³ ca³hléh³ Po¹, jáun² Tí³² Juo¹³ dí² ca³nia³ hñu³ tsí³ tsú², hi³

jáun² re² ca³héi³ tsú² jái¹³ hi³ ca³hléh³ jáun² Po¹. ¹⁵Jmí¹ cáun³ jáun² tsá² hi³ jmái² la³ má²quionh³ tsá² hñú¹³, ca³hiu³ ca³mí³ tsú² ñí¹con² jnoh¹, hi³ ca³juáh³.

—Ñí¹juáh³ cu³tí³ lín²³ hnoh² hi³ jná¹³ tanh³² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí², jáun² né³, ñá²táunh¹ hnoh² hi³ ñá¹tianh³ náh² tun³ hní³² jmái¹ ñí¹ cuon¹ jná¹³.

Jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³chá³ tsá² hi³ tiá³ tsí³ jnoh¹ hi³ tsá¹tauh² jnoh¹ hñú¹³ tsú².

¹⁶Tí³la³ ca³chó³² cáun² jmái¹ tá¹la³ hí¹tsáu²³ jnoh¹ siáh³ hú¹ juí³² juí³² ñí¹ tsá²lien³ tsú² jáun² Dió³², jáun² ca³jenh² jnoh¹ jan² tsá¹mái¹³; tsá¹mái¹³ hi³ jmí¹ hún¹ jan² jmí²chí³ hláinh¹ hñu³ tsí³, hi³ jmí¹ tin² chí² jái¹³. Tsá²mi³ hi³ jmí¹ lín³ jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹, hi³ hno³² hliáu³ lín³² quie³ quioh²¹ juo¹³ cun³quionh³ hi³ jmí¹ chí² jái¹³ quioh²¹ tsáu². ¹⁷Jáun² tsá¹mái¹³ hi³ né³ ja³ cu³chin¹ cu³hna²¹ Po¹, tsá² hí¹tsáu²³ jnoh¹ cu³tsa³² quiúnh¹, hi³ hí¹hóh³² hi³ juáh³:

—¡Tsá²ñuh² lá² ná¹lín³ quian²¹ Dió³² Tsá² cú² juenh², Tsá² lá² ngai³² jái¹³ ha³ lánh³ l¹³ liáu³ dí²!

¹⁸Ué³ jmái¹ bíh¹ ca³jmú³ tsá¹mái¹³ hi³ la³ jáun². Jáun² cu³tsa³² jmí¹ ca³ja³tsan² tsí³ Po¹, jáun² ca³jinh³ hi³ ca³záih³ jmí²chí³ hláinh¹ jan² tsá¹mái¹³ hi³ la³ lá²:

—¡Cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo jmu¹ jná¹³ héih³² hi³ cuá¹han² hnú² hñu³ tsí³ tsá²mi³ ní²!

Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² bíh¹ cua³han³ jmí²chí³ hláinh¹ hi³.

¹⁹Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² juo¹³ tsá¹mái¹³ hi³ hi³ tiú²uú² l¹³ láih¹³ quie³ cun³quionh³ hi³ dí², jáun² ca³zanh³ tsú² Po¹ quionh³ Silas hi³ ca³ñí¹jan² dí² tí³ ja¹ hmah²¹ chín¹ ñí¹ qui³ tionh² jáun² tsá²tan²¹; ²⁰hi³ ca³chan³ tsú² ñí¹ hó²¹ ñí¹ tsá² ná¹lín³ jue²¹, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsá²ñuh² tsá² judíos lá² jlánh¹ ná¹jmu² hi³ tiú²uú² re² tiánh³² tsá² juú² lá², ²¹hi³ hieh³² tsú² tsáu² jái¹³ siáh³, jái¹³ hi³ tiá² ca³ta¹ dí² má¹quien¹³,

sa³jún³ hi³ táunh¹³ ta²¹, qui¹ tsá² romanos bíh¹ dí².

22 Hi³ jáun² la³jín³² tsá² jmí¹ ná¹ngih³² ñí¹ jáun² ca³jmú³ hian² tsí³ ñí¹con² Po¹ quionh³ Silas. Jmí¹ jáun² tsá² ná¹lín³ hi³ jue²¹ ca³hma² ca³cuonh³ ha¹ tá¹ gon³ tsá² hí³, hi³ ca³chu³ ca³hué³ dí² uóunh³ nio², jáun² ca³jmú³ tsú² héih³² hi³ quiú³ pan³ tsú² tsá² hí³ quionh³ hmá²tiéí¹³. 23 Jmí¹ má²lí²quiú² lí²pan³ dí² jáun² lín³² né³, ca³ñí¹tionh¹³ dí² siáh³ hñu³mí¹ñí². Jáun² ca³záih³ tsú² tsá² cuá¹chín¹ jmu² hua³hí¹³ tsá² tson³ hi³ jmu³ tsú² re² lín³² hua³hí¹³ tsá² gon³ hí³. 24 Jmí¹ má²lí²niéí³² jáun² tsá² hí³ jái¹³ jáun² né³, jáun² lí³mí¹ ñí¹ huáh² tsí³ ca³tónh³² bíh¹ tsú² tsá² gon³ hí³, hi³ ca³tóh³ dí² siáh³ hmá² ta³ tsú².

25 Jáun² la³ cun³ chu³ nie² tá¹la³ ná¹liéinh³² Po¹ Dió³² quionh³ Silas, hi³ ná¹hie³² tsú² siáh³ sun¹ quioh²¹ Dió³², la³jín³² tsá² tson³ ñí¹ hná¹ jáun² né³, ná¹nái³² hi³ ná¹hie³² tsá² hí³ sun¹ quioh²¹ Dió³², 26 jáun² cu³diá²jan² ja³ hi³ jéh²³ hue³² ca³la³ tiá³ cu³tí³. Jmí¹ jáun² ca³ru³ ca³juá³ jmí¹ hiah³², jáun² cu³tsa³² jmí¹ cá¹qui¹ cá¹niá³ la³jí³² ho³hñú¹³ hñu³mí¹ñí² jáun², hi³ ca³qui² ca³tunh² siáh³ la³jí³² cá²den¹ná¹ hi³ jmí¹ ná¹hñei²¹ la³jín³² tsá² tson³ hí³. 27 Jmí¹ jáun² ñí³ tsá² jmu² hí³ hua³hí¹³ tsá² tson³; hi³ jáun² jmí¹ ca³jíe³ tsú² hi³ má²ná¹na²¹ la³jí³² ho³hñú¹³ hñu³mí¹ñí² né³, ca³chí² mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹ quioh²¹ hi³ jmí¹ hnió³ jngíh³² hnga², qui¹hliá² ca³lín¹³ tsú² hi³ cun³ má²ca³cuóun³ bíh¹ la³jín³² tsá² tson³. 28 Ti³la³ Po¹ né³ ca³hléh³ tiá³, hi³ ca³juáh³:

—¡Ha³ lí² jmú² hnú² hian² honh² ñí¹con² huen², qui¹ lá² bíh¹ tiauh² jnoh¹ la³jái³²!

29 Hi³ jáun² tsá² jmu² hua³hí¹³ tsá² tson³ hí³ ca³mí³ ca³lá² sí², jáun² cú²hé² hi³ tí³ néih³ hñu³mí¹ñí², jáun² ca³la³ má²juán²³ lín³² bíh¹ ca³quiú² rá¹hin³ ñí¹ hó²¹ñí¹ Po¹ quionh³ Silas. 30 Jmí¹ jáun²

ca³huen³ tsú² tá¹ gon³ tsá² hí³ tí³ cheih³² hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnoh² tí³², ¿he³ bíh¹ hniáuh³² jmu¹ jná¹³ hi³ jáun² lí¹³ liáu³ jmí²chí³ quion²¹? 31 Jáun² tsá² gon³ hí³ ca³juáh³:

—Hniáuh³² tanh¹³ hnú² ta²¹ Jesucristo Ti³² Juo¹³ jnoh¹, hi³ jáun² bíh¹ lí¹³ liáun³ hnú² jí³ la³ jí³ tsá² hñuh³² nú² ní² siáh³.

32 Jáun² tá¹ gon³ tsá² hí³ ca³ñí¹hléh² jái¹³ quioh²¹ Ti³² Juo¹³ dí² ñí¹con² tsá² hí³ la³ má²quionh³ tsá² hñú¹³ tsú². 33 Hi³ jáun² hua² jáun² bíh¹ ca³ráin³² tsá² hí³ ñí¹ cuíh² quioh²¹ Po¹ quionh³ Silas, jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³ la³juí³² cáun³ tsá² hí³ jmái² tá¹ cáun² hñú³. 34 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jón³² tsú² Po¹ quionh³ Silas néih³ hñú¹³ hi³ ca³cuéh³ dí² má³²; hi³ jlánh¹ má²hiún² lín³² tsí³ tsú² qui¹hliá² má²lí²tianh² ta²¹ Dió³² la³ má²quionh³ tsá² hñú¹³.

35 Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³jmú³ tsá² ná¹lín³ jue²¹ héih³² hi³ tsa³huen³ tsá² tú²jái¹³ tsá² hí³ hñu³mí¹ñí². 36 Jáun² tsá² jmu² hí³ hua³hí¹³ tsá² tson³ ca³záih³ Po¹ la³ lá²:

—Má²lí¹³ huen¹³ hnoh² ñí¹juah²¹ jue²¹. Jáun² huen³ hnoh², cuá²tánh¹ hnoh² cáun² hi³ re² hi³ tin².

37 Ti³la³ Po¹ ca³záih³ tsá² tú²jái¹³ hi³ la³ lá²:

—Ca³la³ chú¹ja²¹ lín²¹ bíh¹ ca³quiú³ ca³po³ tsú² jnoh¹, hí¹juáh³ tiá² ca³ngái³ bíh¹ tsú² he³ tso³ ca³jmú¹³ jnoh¹, qui¹ ja³bí¹ tsá² romanos bíh¹ jnoh¹ ca³táuh³² tsú² hñu³mí¹ñí². ¿Hí¹ ta³ hñu³ niéí² má²hnió³ tsú² hue³ jnoh¹ ta³né³²? ¡Ján¹han²¹, tiá² jáun² yáh³! Hmóu³² tsá²tan²¹ cu¹ ja³hue³ jnoh¹ ñí¹ lá².

38 Jáun² tsá² tú²jái¹³ hi³ ca³ñí¹zeh¹ tsá² ná¹lín³ jue²¹ la³ jáun², hi³ tsá² romanos bíh¹ la³ Po¹ quionh³ Silas. Jmí¹ ca³lí³ ñí³² jue²¹ jái¹³ ní² né³, ca³juéh² lín³² bíh¹ tiáunh¹. 39 Jáun² né³ hmóu³² bíh¹ cú²jueh³² tsá²tan²¹ hi³ ja³taunh²¹ hi³ ca³ñí¹mí² uu³í²tso³ ñí¹con² Po¹ quionh³ Silas; jmí¹ jáun² ca³huen³

tsú² tsá² hí³, jáun² ca³hiu³ ca³mf³ dí²
 ñí¹con² tsú² hí³ huén³² tsú² já¹ juú² jáun².
 40 Jmí¹ má²ca³huén² jáun² hñu³mi¹ñí²
 tsú², ja³taunh²¹ síáh³ hñú¹³ Lidia. Hí³
 jáun² jmí¹ ca³jien³² tsú² jáun² la³jín³² tsá²
 reh², ca³cuéh³ dí² pí³ hí³ tsa³taunh¹ tí³
 chí¹ján³; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ja³tanh²¹ dí².

Tsá² juú² Tesalónica jlánh¹ jmu² hian² tsí³

17 Jmí¹jáun² cáun² ca³nga³ bíh¹ tsú²
 já¹ juú² Anfípolis jí³ juú² Apolo-
 nia, jáun² ca³cha³taunh¹ tsú² já¹ juú²
 Tesalónica ñí¹ zeh¹ cáun² cuáh³² quioh²¹
 tsá² *judíos. ² Jáun² ma³ cun³ jñá³
 jmái¹, *jmái¹ nio² tie³, ñé¹ Po¹ hñaih³²
 jéin³² cuáh³² jáun² quioh²¹ tsá² hí³, hí³
 ca³ñí¹ma³tin² tsú² tsá² tiáunh¹ cuáh³²
 jáun² jái¹³ hí³ rá¹tioh³ ñí¹ Sí² quioh²¹
 Díó³². ³ Jáun² ca³híeh³ tsú² tsá² hí³ hí³ ñí¹
 Sí² cun³ jmí¹ má²rá¹juáh³ bíh¹ hí³ ca³tin¹
 bíh¹ Tsá² lín³ Cristo ma³tso² tsí³, hí³
 ca³tin¹ síáh³ jenh¹³ ja¹ hla¹; hí³ ca³juáh³
 tsú² síáh³.

—Cu³tí³ bíh¹ lín³ Cristo tsá² jmái² hí³
 Jesús, Tsá² má²lí²hléh³ jná¹³ hí³ jái¹³
 quioh²¹.

⁴ Hí³ jáun² ma³ jan² tsá² judíos hí³
 ca³taunh³ ta²¹ jái¹³ jáun², hí³ ca³háin³² tí³
 con² Po¹ jí³ Silas; la³ má²quionh³ juóun³²
 lín³² tsá² hleh³² jú¹ *griego, tsá² jmí¹
 má²ca³hín¹³ jè¹ tsá² judíos, jí³ juóun³²
 tsá²mi³ tsá² ná¹quien² ní² síáh³. ⁵ Tí³la³
 tsá² judíos tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh³ hí³
 né³, ca³lí³hon² bíh¹ Po¹ quionh³ Silas, hí³
 jáun² ca³cuu³ ca³ngih³ tsú² tsá² hláih¹
 lí¹ ñí³tú¹ ñí³lin¹³ ja¹ hñú³, hí³ ca³zio³
 tsú² tsí³ tsá² hí³ hí³ jmu³ tiá³ siaun³²,
 hí³ jáun² ca³la³ tiú² jan³² lín³² bíh¹ lí³
 já¹ juú². Jáun² ca³ñí¹jmu¹³ tsú² hian²
 tsí³ hñú¹³ Jasón hí³ hñah² Po¹ quionh³
 Silas, hí³ jmí¹ hñio³ tsú² huen³ tsá² hí³
 hí³ tsa³chan³ dí² ja¹ tsá² juú². ⁶ Tí³la³
 cun³ñí¹ hí³ tiá² ca³tsanh²¹ tsú² tsá² gon³
 hí³ hñú¹³ Jasón, jáun² Jasón bíh¹ ca³jan³
 tsú² cú²jueh³² quionh³ ma³ jan² tsá²

reh² síanh³ síáh³, hí³ ñí¹jan² dí² ta³ ñí¹
 tsá² ná¹ho² ta²¹ juú² jáun². Jáun² ca³tí²
 ca³hóh³² dí² tiáunh¹ hí³ ca³juáh³ la³ lá².

—Tsá²ñuh² tsá² jlánh¹ cónh³² la³ chú¹
 la³ jí³ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³
 má²cuá²taunh¹ síáh³ ñí¹ lá²; ⁷ Jasón lá²
 má²ca³hen³ tsá² hí³ re² hñú¹³. La³jín³²
 bíh¹ tsá² la³ lá² quiú² tí³ có³² liei²¹
 quioh²¹ *tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ juo¹³ dí²,
 tsá² láí³ dí² tsá² *romanos, quí¹ tsá² la³
 lá² jlánh¹ juáh³ hí³ zian² bíh¹ jan² tsá² tí³
 jlánh¹ bíh¹ záu² tá¹³, tsá² hí³ néh¹ jmái²
 Jesús.

⁸ Jmí¹ ca³náí³² jáun² tsá²tan²¹ jái¹³ ní²
 la³ má²quionh³ tsá² má²ná¹ngih³² hí³
 có³² jáun² né³, ca³hí³ lín³² bíh¹ tsí³.
 ⁹ Jáun² ca³máih³ tsú² Jasón quie³ tá¹la³
 lí³ re², jmí¹ lí²¹ jáun² ca³lión³² dí² la³
 má²quionh³ tsá² reh² ñí¹ hñá¹ jáun².

Ngau³ Po¹ juú² Berea quionh³ Silas

¹⁰ Jáun² né³, la³ cun³ jmí¹ ca³zi³²
 jáun² bíh¹, la³juí³² ca³chin² tsá² reh²
 dí² Po¹ quionh³ Silas já¹ juú² jáun²
 hí³ ca³zen³ dí² tí³ juú² Berea. Jmí¹
 ca³cha³taunh¹ tsú² já¹ juú² jáun² né³,
 la³juí³² ca³ñí¹taunh¹ hñu³ cuáh³² quioh²¹
 tsá² judíos zeh² juú² jáun². ¹¹ Tsá² judíos
 zian² juú² jáun² né³ tí³ jlánh¹ re² cán²³
 bíh¹ jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² tsá² gon³
 hí³ la³ cónh³ bíh¹ tsá² Tesalónica. Quí¹
 ca³la³ jonh³ jmí¹ tsí³ bíh¹ tsá² hí³ ca³héi³
 jái¹³ jáun², hí³ jáun² cun³ jmá² cun³
 jnia³² bíh¹ ca³jé³ tsú² ñí¹ Sí² quioh²¹
 Díó³² ní¹juáh³ tson² la³jí³² jái¹³ hí³ hleh³²
 jáun² tsá² gon³ hí³. ¹² Jmí¹jáun² juóun³²
 lín³² bíh¹ tsá² hí³ ca³tanh² ta²¹ Tí³²
 Juo¹³ dí², jí³ tsá²mi³ tsá² ná¹quien² hleh³²
 jú¹ griego, la³ má²quionh³ tsá²ñuh² ní²
 síáh³. ¹³ Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ñí³² tsá² judíos
 zian² juú² Tesalónica hí³ Po¹ má²hleh³²
 jái¹³ quioh²¹ Díó³² já¹ juú² Berea, jáun²
 tsá² hí³ ja³taunh²¹ hí³ ca³ñí¹jmu¹³ tiá³
 siaun³² já¹ juú² jáun². ¹⁴ Jáun² tsá² reh²
 zian² ñí¹ jáun² la³juí³² ca³zen³ Po¹ la³ tí³
 ñí¹ rón²¹ jmí²miih²¹, tí³la³ Silas quionh³

Timoteo má¹ná¹ ca³ta³tonh¹ bíh¹ já¹ juú²
Berea. ¹⁵ Jáun² tsá² ca³ñí¹quionh¹³ hí³
Po¹ ca³ñí¹táunh¹ la³ tí³ juú² Atenas;
jmí¹jáun² já¹tanh²¹ tsá² hí³ hí³ cua³caun²
já¹³ ñí¹con² Silas quionh³ Timoteo hí³
hniáuh³² tsa³táunh¹ tsú² tia³juí³² tá¹ gon³
jáun² la³ tí³ ñí¹ cuá³ jáun² Po¹.

Po¹ hleh³² jú¹ chú³² já¹ juú² Atenas

¹⁶ Hí³ jáun² tá¹la³ cuá¹jan² jáun² Po¹
Silas quionh³ Timoteo já¹ juú² Ate-
nas, jlánh¹ hláh³ ca³ta³no¹ tsí³ jmí¹
ca³jíe³ hí³ jlánh¹ juóun³² dió³² tsá²
láin¹ táun³ já¹ juú² jáun². ¹⁷ Jmí¹jáun²
ca³ma³qui³ ma³jéinh³ tsú² já¹³ quionh³
tsá² tiáunh¹ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos,
jí³ *tsá²ca²jo²¹ ní² siáh³, tsá² má²ca³hín¹³
jē¹ tsá² judíos. Hí³ cun³ tsa³háu² siáh³
ca³liéinh³² tsú² tsá² ñí³táunh¹ ja¹ hmah²¹.
¹⁸ Jáun² ma³ jan² tí³² tsá² cu³ nió³ téh²³
tsú² *epicúreos quionh³ tí³² tsá² cu³
nió³ téh²³ tsú² *estoicos siáh³ ca³ma³cu³
ma³jéinh³ já¹³ quionh³ Po¹. Ma³ jan² tsá²
hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¿He³ dá² hnió³ te³ ní² juáh³
cun³quionh³ jú¹ tiúnh¹ ní² quioh²¹?

Hí³ ma³ jan² siáh³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Já² la³ lí³ tsá² ná¹lín³ dió³² siánh³
bíh¹ hien² tsá² ní².

La³ jáun² ca³juáh³ tsá² hí³ quí¹hliá²
ca³hléh³ Po¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Jesús jí³
hí³ ca³híeh³ tsú² siáh³ tsáú² ca³ti²¹ hí³
jenh¹³ tsú². ¹⁹ Jmí¹jáun² ca³jan³ tsá² hí³
Po¹ tsí³ cuánh² jmái² Areópago ñí¹ qui³
tan² tsú² hí³ cuú² ngih³² ní¹juáh³ jmí¹
zia³² já¹³ hí³ juónh³. Hí³ jáun² ñí¹ jáun²
ca³záih³ tsú² Po¹ la³ lá²:

—Hnú² jnoh¹ lí³ né¹ já¹³ hmai²¹ hí³
quiánh¹ hnú². ²⁰ Quí¹ jú¹ siáh³ cu³ti³ bíh¹
hléh¹ hnú², hí³ jáun² ta³né³² hnáu² jnoh¹
lí³ né¹ he³ dá² hnió³ juáh³ já¹³ quián¹³
hnú².

²¹ Quí¹ la³jín³² bíh¹ tsá² juú² Ate-
nas jáun² quionh³ tsá² juú² siáh³ hí³
má²ná¹con² ñí¹ jáun², cá² ñí¹ juú² hlénh²³

ca³ti²¹ lí³ua³ cáun² já¹³ hmai²¹ hí³ ná¹³²
cun³ jmá² cun³ jnia³² bíh¹.

²² Jáun² Po¹ ca³jmú³ zenh² ja¹ tsá²
ná¹ngih³² hí³ tsí³ cuánh² Areópago, hí³
ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² tsá² juú² Atenas lá², jná¹³
má²cá²jíe³² hí³ hnoh² jlánh¹ re² ma³tsú¹
ma³joh²¹ náh² la³jánh³ dú¹ ñí¹ dió³².
²³ Quí¹ tá¹la³ cuá¹tí² cuá¹ngí²³ jná¹³ já¹
juú² lá² má²cá²jíe³² ná¹ hliáun³ cuáh³²
quioh²¹ ma³ quin³² ma³ jan³² la³jánh³ dú¹
ñí¹ dió³² hí³ ma³tsú¹ ma³joh²¹ hnoh²,
hí³ ca³jíe³² jná¹³ siáh³ cáun² ñí¹hiú¹³
tón³² huéh³ hí³ juáh³ la³ lá²: “Ñí¹ lá²
ca³tin¹ Dió³² tiá² hin² má²cuóun³²”. Hí³
jáun² né³, Dió³² hí³ bíh¹ tí³tsóh³ hien²¹
jná¹³ ñí¹con² hnoh², Dió³² Tsá² cáun² lí¹
ma³tsú¹ ma³joh²¹ hnoh² ta³ tiá² cuóun³²
náh².

²⁴ ”Dió³² bíh¹ Tsá² ca³jmú³ la³ cu³
la³juéh³ tá¹ cáun² hngá¹máh³ jí³ la³jí³²
hí³ zia³² ní², Tsá² quioh²¹ hñu³mí³cuú²
jí³ ñí¹ hué²¹ lá², ha³ tiá² cuá³ yáh³ hñu³
cuáh³² hí³ jmu² tsáú² quionh³ cuá² ta³.
²⁵ Jun³juáh¹³ tsá² zia³² hí³ lí³hniauh²³
quioh²¹ yáh³ Dió³², tiá² hí³ zia³² yáh³ hí³
lí³ jmu² tsáú² quioh²¹ Dió³², quí¹ hnga²
bíh¹ Dió³² Tsá² cue³² jmái¹ hí³ lí¹³ zian²
tsáú², chí³ hí³ cán²³ tsú², jí³ la³jí³² hí³
lí²hniáuh³² ñí¹con² tsú² ní² siáh³.

²⁶ ”Cun³quionh³ jan² tán¹ tsáú² bíh¹
ca³jmú³ Dió³² la³jáh³ dú¹ ñí¹ juo³ tsá²
jma² zian² ñí¹ hué²¹ lá². Ja³bí¹ ca³tón³
Dió³² jmái¹ la³ cun³ jmái¹ hí³ lí³ quien²
ma³ quin³² ma³ cun³ nió³ tsáú², jí³ ñí¹
lí³ hiáun³ hué³² ñí¹ tiánh²¹ tsú² ní² siáh³.

²⁷ Ca³jmú³ Dió³² la³ jáun², hí³ jáun² lí¹³
hnah¹³ tsáú² Dió³², neh²¹ hí¹ chauh¹ dí²
tsú² cun³quionh³ hí³ lí¹ ziu² lí¹ hiá²³ tsú²
la³ jan² tsá² ten³, uá¹ jáun² la³ jáun²
tiá² ñí¹ uóunh³ zenh² Dió³² ñí¹con² dí².

²⁸ Quí¹ Dió³² bíh¹ jmu² hí³ hu²¹ tsí³ dí²,
hí³ chú² jienh³² dí², jí³ hí³ ziaun² dí²
ní² siáh³. La³ jáun² bí¹ ca³juáh³ jan²
tí³² poeta joh² hnoh², [la³ cun³ tsá²
cunh²³ jú¹ quiáh¹,] jmí¹ ca³juáh³ tsú²

jáun² la³ lá²: “Jón²zih¹ jón²cho¹ Dió³² bíh¹ dí² la³jái³²”.²⁹ Jáun² ní¹juáh³ tson² bíh¹ jón²zih¹ Dió³² dí² la³jái³², jáun² tiá² hniáuh³² yáh³ lá¹ dí² hi³ Dió³² lín³ la³jmí¹ lín³ jan² tsá² láin¹ hi³ jmah²³ tsáu² cun³ tin² tsí³ hmóu³² cun³quionh³ cú¹mí¹niau²¹, mí¹ñí² cú¹tiáu² ho³ quín¹ siáh³.³⁰ Jmí¹tin² cáun² ca³jmú³ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ tiá² jé²³ la³jí³² hi³ jmí¹ ná¹jmu² tsáu² juí³² cáun¹, tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, má²jmu² Dió³² héih³² ñí¹con² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ hi³ tí³ jéinh³² tsú² jmí¹ tsí³.³¹ Quí¹ Dió³² má²ca³tón³ cáun² jmái¹ hi³ ra³tsí³² héih³² hi³ ma³re² tso³ quioh²¹ tsá²mi³cuóun² la³ cun³ ca³ti²¹. Zian² jan² tsáu² hi³ má²ca³hión³² Dió³² hi³ jmu³ ta²¹ jáun², hi³ má²ca³ma³li²¹ bíh¹ Dió³² hin² tsánh² Tsá² hi³ jmí¹ ca³jmú³ Dió³² hi³ ca³jenh¹³ Tsá² hi³ ja¹ hla¹.

³² Hi³ jáun² jmí¹ ca³nái³² jáun² tsá² hi³ hi³ jenh¹³ siáh³ tsá² má²cá²tsan³, jáun² ma³ jan² tsá² hi³ lí¹ ca³ju³ ca³ngái³ bíh¹, tí³la³ ma³ jan² né³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ní¹ má²jáun² ná¹ jnoh¹ siáh³ cónh³ jái¹³ ní².

³³ Jáun² cu³tsa³² ngah³ bíh¹ cú²jueh³² Po¹.³⁴ Tí³la³ ma³ jan² tsá² hi³ ca³taunh³ ta²¹ jái¹³ jáun², hi³ jáun² ca³hain³² tí³ con² Po¹, uá¹la³ cun³ Dionisio jan² tsá² quionh³ tsá² ná¹ho² jái¹³ hi³ ná¹chín¹ tsí³ cuánh² Areópago jáun², jí³ jan² tsá²mi³ jmái² Dámaris siáh³, la³ má²quionh³ tsá² siánh³ siáh³.

Tsau³² Po¹ já¹ juú² Corinto

18 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cua³han³ Po¹ já¹ juú² Atenas hi³ ngau³ la³ tí³ já¹ juú² Corinto. ² Ní¹ jáun² ca³jenh² tsú² jan² tsá²ñuh² tsá² *judío, tsá² jmái² Aquila, tsá² zian² hué¹³ Ponto, quionh³ tsú² Priscila ñí²cuo²; tsá² hi³ tá² ca³cha³táunh¹ ñí¹ jáun² hi³ jmí¹ tionh¹ hué³² Italia. Tsá² hi³ ca³huén² hué³² Italia qui¹ hnga² Claudio *tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ ca³jmú³ héih³² hi³ huén³² la³jín³²

tsá² judíos já¹ juú² Roma juú² chín¹ quioh²¹ hué³² Italia jáun². Jáun² Po¹ ñéi¹ hi³ ñí¹jien¹³ tsá² hi³ hñú¹³. ³ Hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ cá²ren² ta²¹ jmí¹ jmu² Po¹ quionh³ tsá² hi³, jáun² cu³tsa³² ca³cuá³ tsú² hñú¹³ tsá² hi³ cú²jueh³² hi³ jmu² hñú³ hmih³² cu³lí²¹ quionh³ tsá² hi³. ⁴ Jáun² ma³ cun³ jñá³ jmái¹, *jmái¹ nio² tie³ ñéi¹ Po¹ hñú³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos, hi³ ca³ma³qui³ ma³jéinh³ jái¹³ quioh²¹ quionh³ tsá² judíos jí³ *tsá²cá²jo²¹ ní² siáh³, hi³ hnió³ dí² hi³ tí¹ jeinh²¹ tsí³ tsá² hí³.

⁵ Jmí¹ cuá¹han³ Silas quionh³ Timoteo hué³² Macedonia, jáun² ca³cha³táunh¹ já¹ juú² Corinto. Jmí¹jáun² né³ cá² ñí¹ ca³hléh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³² bíh¹ Po¹ cú²jueh³², hi³ ca³ma³tson² tsú² jái¹³ quioh²¹ ñí¹con² tsá² judíos hi³ Jesús bíh¹ lín³ Cristo. ⁶ Tí³la³ tsá² hi³ má¹ná¹, ca³qui³ ca³hná³ bíh¹ jái¹³ quioh²¹ Po¹, hi³ ca³tú² ca³hión³² dí² siáh³. Jmí¹jáun² ca³ma³li²¹ Po¹ hi³ tíú²uú² ca³tin¹ hi³ jmu³ zian² quioh²¹ tsá² hi³ cun³quionh³ hi³ ca³juá³ ha¹, hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²:

—Tsáuh³ hmóu³² bíh¹ hnoh² hi³ sunh³ náh² ñí¹ hlah³. Tíú²uú² ca³tin¹ yáh³ jná¹³ hi³ jmu¹ ná¹ zian² hi³ ca³tin¹ hnoh², jáun² ta³né³² tí³ chí¹ján³ má²ñí¹hléh³ jná¹³ jái¹³ ñí¹con² tsá²cá²jo²¹ bíh¹ cú²jueh³².

⁷ Jmí¹ cuá¹han³ tsú² hñú³ cuáh³² jáun² né³, ngau³ hi³ ca³ñí¹cuá² hñú¹³ jan² tsá² jmái² Ticio Justo, jan² tsá² má²ca³hín¹³ jé¹ tsá² judíos. Hñú¹³ tsá² hí³ zeh² có³² cuáh³² jáun² quioh²¹ tsá² judíos. ⁸ Ja³bí¹ Crispo tsá² chín¹ cuáh³² jáun² ca³tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí² la³ má²quionh³ tsá² hñú¹³. Ja³bí¹ juóun³² siáh³ tsá² juú² Corinto jáun² ca³taunh³ ta²¹ jmí¹ ca³nái³², jmí¹ lí²¹ jáun² cáun³ jmái². ⁹ Jáun² ca³chó³² cáun² jmái¹ cáun² já¹nié² ca³jnia³ Tí³² Juo¹³ dí² jéinh³² Po¹, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ lí² juen³ Po¹. Cáun² hléh¹ la³ má²hléh¹ ní², cun³ lí² tunh²¹. ¹⁰ Quí¹ quíunh¹ bíh¹ jná¹³ hñú², hi³ jáun² hí¹ jan²

yáh³ tiá² hin² lí¹³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹ con² hnú²; qui¹ juóun³² bíh¹ tsá² juú² lá² zian² tsá² lí¹³ han³ tí³ con² jná¹³.

¹¹ Hi³ jáun² Po¹ ca³cuá³ cú² mii² tón³² já¹ juú² Corinto jáun², hi³ ca³ma³tin² tsá² já¹³ quioh²¹ Dió³².

¹² Tí³la³ jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ lín³ Galión ta²¹ hue¹³ Acaya né³, jmí¹jáun² ca³ma³cú¹ ma³ren²¹ tsá² judíos jái¹³ hi³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹ con² Po¹, jáun² ca³zanh³ dí² hi³ ca³ñí¹jan² dí² ñí¹ta²¹ chín¹. ¹³ Jáun² ca³záih³ dí² tsá² ho² ta²¹ lá³ lá²:

—Tsá² lá² jlánh¹ má²can² tsáu² hi³ ma³tsu³ ma³jónh³² Dió³² la³ siáh³, jun³juáh¹³ la³ jmí¹ juáh³ liei²¹ quiú¹³ yáh³ dí².

¹⁴ Po¹ jmí¹ má²hnió³ hléh³², tí³la³ Galión la³juí³² ca³záih³ tsá² judíos la³ lá²:

—Sá¹ jmí¹ cáun² tso³ huáh² tsí³ quiánh¹ hnoh², ho³ he³ cáun² hi³ hlah³ ca³jmú³ tsá² ní², jáun² bíh¹ jmí¹ hniáuh²¹ má¹juenh¹³ jná¹³ tsin³² hi³ liúnh¹ hnoh² tsá² judíos; ¹⁵ tí³la³ jun³juáh¹³ la³ jáun² yáh³ né³, qui¹ hnoh² dá² cáun² ná¹juónh³² hnié² hi³ ca³ti²¹ jái¹³ bíh¹, jí³ hi³ jmái² tsáu², jí³ liei²¹ quián¹³ hmóu³² náh² ní² siáh³. Jáun² né³, hmóu³² náh² cuá²ma³ré¹³, qui¹ tiá² hnó³² jná¹³ má¹ré¹³ hnié² la³ ní².

¹⁶ Jmí¹jáun² ca³chu³ ca³huen³ tsú² tsá² hí³ ñí¹ta²¹ chín¹ jáun². ¹⁷ Jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hi³ ñí¹ jáun² ca³zanh³ tsá² jmái² Sóstenes tsá² chín¹ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos, hi³ ca³qui³ ca³quiunh³ dí² la³ tí³ cheih³² ñí¹ta²¹. Tí³la³ Galión né³, hí¹juáh³ tiá² ca³tí³ hó¹ñí¹ bíh¹ ñí¹ ca³quiunh³ tsú² tsá² hí³.

**Jmí¹ cuanh²¹ Po¹ ñí¹ má²tun³
juín² Antioquía, hi³ má²tsó³²
siáh³ hi³ tí³ hnaih³² juín²**

¹⁸ Ué³ bíh¹ ca³lá² ca³cuá³ Po¹ já¹ juú² Corinto jáun², jmí¹ lí²¹ jáun² ca³hah² jái¹³ quionh³ tsá² reh² hí³, jáun² ja³taunh²¹ tí³ juú² Cencrea quionh³ ñú² Aquila jí³

Priscila ñí²cuo². Ñí¹ jáun² ca³ze³ Po¹ chí¹ mí³láu³ nio² hí³ jáun² lí³ lin¹ hí³ má²ca³ma³tí³² tsú² jái¹³ hí³ ca³jmú³ jáun² quionh³ Dió³². Jmí¹jáun² ca³taunh³ tsú² cáun² mu² pa²¹ hí³ ca³han³ jmái² hí³ ja³taunh²¹ la³ tí³ hue³² Siria. ¹⁹ Jmí¹ ca³cha³taunh¹ tsú² jáun² já¹ juú² Éfeso né³, jáun² ñí¹ jáun² ca³cuá³ ñú² Aquila quionh³ Priscila. Hi³ Po¹ né³ tá²chí²¹ hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos bíh¹ ngau³ hí³ ca³ñí¹ma³cu³ ma³jéinh³ jái¹³ quionh³ tsá² ná¹ngih³² hí³ ñí¹ jáun². ²⁰ Jáun² tsá² hí³ ca³hiu³ ca³mí³ hí³ cuá³² Po¹ cónh³í¹ cu³tiá³, tí³la³ Po¹ né³ tiá² ca³he³ yáh³. ²¹ Tí³la³ jmí¹ ca³hah² tsú² jái¹³ quionh³ tsá² hí³ né³, ca³juáh³ la³ lá²:

—[Hniáuh³² ñih²¹ tiu³nio² bíh¹ jná¹³ já¹ juú² Jerusalén, qui¹ jmái¹ yáh³ dá² tí²¹ ñí¹ jáun², tí³la³ cun³ jáun²] já¹ jie¹ bíh¹ jná¹³ hnoh² siáh³ ní¹juáh³ Dió³² hnió³.

Jáun² juú² Éfeso jáun² ca³hi³ tsú² siáh³ cáun² mu² pa²¹ hí³ ngau³ siáh³ jui³² hún¹. ²² Jmí¹ cá¹chó²¹ tsú² já¹ juú² Cesarea nio² can³² jmí²miih²¹ né³, ngah³ siáh³ já¹ juú² Jerusalén hí³ ca³ñí¹cueh¹ cuo² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² ñí¹ jáun². Jmí¹ lí²¹ jáun² ngau³ siáh³ tí³ já¹ juú² Antioquía. ²³ Ué³ bíh¹ ca³lá² ca³cuá³ tsú² ñí¹ jáun², jmí¹ lí²¹ jáun² cua³han³ siáh³ hí³ ca³ñí¹nga¹ ma³ quin³² ma³ caun³² juú² ñí¹ má²ca³ngí³ jmí¹tin², la³ cun³ hue³² Galacia jí³ hue³² Frigia, hí³ ca³ñí¹cueh¹ tsú² pí³ tsá² má²hain²¹ hí³ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí².

**Apolos hleh³² jái¹³ quioh²¹
Dió³² já¹ juú² Éfeso**

²⁴ Jmí¹jáun² ca³cho³² jan² tsá² judío jmái² Apolos já¹ juú² Éfeso, tsá² hí³ ca³lí³zian² juú² Alejandría. Tsá² hí³ jlánh¹ re² hleh³² jái¹³ quioh²¹ Dió³², hí³ cuoh² siáh³ re² lín³² Sí² tioh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³². ²⁵ Tsá² hí³ jmí¹ má²ñi³² jái¹³ hí³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí², jáun² ca³hléh³ ca³la³ jonh³ jmí¹ tsí³ hí³ ca³tin¹ Jesús, hí³ ca³híe³ tsú² tá²na²¹ lín²¹ jú¹

tson², uá¹ jáun² la³ jáun² jmí¹ cuoh² tsú² jmáh³la³ tá¹³ hla¹ Juan² bíh¹ jmí¹ ca³zion² jáun² Juan² tsáu² jmái². ²⁶ Jáun² Apolos hí³, hí¹ cú¹pih²¹ tiá² cú² tiá² juénh² bíh¹ ca³ma³liáu³² hleh³² jái¹³ hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² judíos. Hí³ jáun² jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² nū² Aquila quionh³ Priscila jái¹³ jáun² quioh²¹ tsú² né³, jmí¹jáun² ca³jan³ dí² hñú¹³, hí³ ca³ñí¹hie¹ dí² tsú² tán¹ hián² jái¹³ quioh²¹ Dió³² hí³ tiá² jmí¹ má²ñi³² tsú². ²⁷ Hí³ jáun² jmí¹ ca³lí³hnió³ Apolos tsó³² la³ tí³ hué¹³ Acaya né³, tsá² reh² dí² zian² juú² Éfeso jáun² ca³chá³ tiá³ tsí³ tsú², hí³ ca³cué³ cáun² sí² ní¹con² tsú² hí³ rá¹juáh³ hí³ hniáu³² hen³ tsú² tsá² hí³ re² tin² ní¹ jáun². Hí³ jáun² jmí¹ cá¹chó²¹ tsú² jáun² hué¹³ Acaya né³, ca³ma³hon³ lín³² tsú² tsá² má²hain²¹ hí³ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí² cun³ní¹ hí³ Dió³² má²ca³ja³ mií³ tsí³. ²⁸ Qui¹ jmí¹ ca³ma³qui³ ma³jéinh³ tsú² jái¹³ quionh³ tsá² judíos ca³la³ chú¹ja²¹, jlánh¹ re² ca³cah¹³ tsú² jmái¹ hí³ ma³tson² jái¹³ cun³quionh³ Sí² tioh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³², hí³ tson² bíh¹ cu³ti³ hí³ Jesús lín³ Cristo.

Ca³chó³² siáh³ Po¹ já¹ juú² Éfeso

19 Hí³ jáun² né³, tá¹la³ cuá³ jáun² Apolos já¹ juú² Corinto, jáun² Po¹ ca³nga² jui³² he² can³² máh³ hí³ ca³chó³² siáh³ já¹ juú² Éfeso. Ní¹ jáun² ca³jenh² tsú² ma³ jan² tsá² má²hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí². ² Hí³ jáun² Po¹ ca³ngáih³ tsá² hí³:

—¿Hí¹ ca³hen³ hnoh² Jmí²chí³ Chun¹ jmí¹ ca³tionh² náh² ta²¹?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³:

—Já¹han²¹, hí¹juáh³ tiá² má²ca³naí¹³ yáh³ jnoh¹ hí³ zian² Jmí²chí³ Chun¹.

³ Hí³ jáun² Po¹ ca³záih³ siáh³ tsá² hí³ la³ lá²:

—Jáun² ¿hin² bí¹ héih³² quioh²¹ cáun³ hnoh² jmái² né³?

Jáun² tsá² hí³ ca³ngái³ siáh³:

—Má²cáun³ jnoh¹ jmái¹ la³ cun³ lí³ jái¹³ hí³ ca³híe³ jáun² hla¹ Juan² tsá² tí² zion² tsáu² jmái² bíh¹.

⁴ Jáun² Po¹ ca³juáh³ siáh³:

—Ján³, tson² bíh¹ Juan² ca³zion³ jmái² tsá² ca³za³ jmí¹ tsí³ jmí¹jáun², tí³la³ Juan² hí³ ca³juáh³ hí³ hniáu³² bíh¹ tanh¹³ tsú² ta²¹ jan² Tsá² né³bí¹ já²¹, hí³ Tsá² hí³ né³, jmái² Jesús.

⁵ Jmí¹ má²lí²niéi³² tsú² la³ jáun² né³, cáun³ siáh³ jmái² hí³ lin¹ hí³ hañ²¹ tí³ con² Jesús Tí³² Juo¹³ dí². ⁶ Hí³ jáun² jmí¹ ca³ra³tsí³² Po¹ cuo² ní¹ quioh²¹ tsá² hí³ né³, cuan³ Jmí²chí³ Chun¹ ní¹con² tsá² hí³. Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ma³ quin³² ma³ jan³² tsú² ca³hléh³ jú¹ jma² siáh³, jí³ hí³ ca³hléh³ tsú² siáh³ jái¹³ hí³ ca³cué³ Dió³² hñu³ tsí³. ⁷ Cun³ ní¹ jí³lin² tsá² hí³ jmí¹ tín³ quian³tun³.

⁸ Hí³ jáun² né³, cun³ hni³² zíh² tí³ hí³ ca³ñí¹hléh² Po¹ hñu³ cuáh³² quioh²¹ tsá² *judíos; ca³la³ hí¹ cú¹pih²¹ tiá² cú² tiá² juénh², hí³ ca³ma³qui³ ma³jéinh³ jái¹³ quionh³ tsá² hí³ hí³ hnió³ dí² hí³ he³ tsá² hí³ jái¹³ hí³ hie³² dí² jáun² ca³ti²¹ ha³ lánh³ lí³ tónh³² tsáu² jo³cuo² Dió³².

⁹ Tí³la³ ma³ jan² tsá² hí³ má¹na¹, jlánh¹ ca³ma³huáh² chí¹, ha³ tiá² ta²¹ ca³taunh³ yáh³; ca³la³ chú¹ja²¹ bíh¹ ca³chu³ ca³jui³ tsú² ca³ti²¹ jui³² quioh²¹ Jesús hí³ hie³² jáun² Po¹. Jáun² cu³tsa³² cua³han³ bíh¹ Po¹ cú²jueh³² ja¹ quioh²¹ tsá² hí³, tí³ có³² bíh¹ ca³jan³ dí² la³jín³² tsá² má²hain²¹ hí³ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí². Jmí¹jáun² cun³ tsa³háu² něi¹ tsú² quionh³ tsá² hí³ hñu³máh³ quioh²¹ tsá² jmái² Tirano hí³ ní¹ma³qui³ ma³jéinh³ siáh³ jái¹³ quionh³ la³jín³² tsá² tsá²taunh¹ ní¹ jáun². ¹⁰ La³ jáun² bíh¹ ca³jmu³ tsú² cun³ tun³ mii², ca³la³ ní¹ ca³naí³² la³jín³² tsá² judíos jí³ *tsá²cá²jo²¹ zian² hué³² Asia jáun² jái¹³ quioh²¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí². ¹¹ Jmái¹ jáun² né³, ca³jmu³ Dió³² cun³quionh³ cuá² ta³ Po¹ cáun² hua³jueh³² hí³ tiá² hin² jmí¹ má²ca³jíe³, ¹² qui¹ jmí¹ ca³quí² ca³jñei³² tsú² tsá² tsáun¹ pá¹nū²¹ quioh²¹

Po¹ ho³lá²dá² hmih³² hi³ tí² hái³² tsú² ta³ ñí¹ jmái¹ hi³ jmu² ta²¹, jáun² lan³ bíh¹ tsá² tsáun¹ jí³ hi³ ca³huén² siáh³ jmí²chi³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu².

13 Jmí¹jáun² jmí¹ zian² ma³ jan² tsá² judíos jmí¹ ñí³taunh¹ hi³ huen² jmí²chi³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu². Jáun² tsá² hí³ jmí¹ hmió³ huen³ jmí²chi³ hláinh¹ hñu³ tsí³ tsáu² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí², hi³ ca³záih³ tsú² tsá² tsáun¹ la³ lá²:

—¡Cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jesús Tsá² hleh³² hí³ Po¹ jái¹³ quioh²¹ juanh³² jná¹³ hi³ huen¹³ hnoh² hñu³ tsí³ tsá² ní²!

14 La³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ tá¹ quiaun³ jon² jan² mi³jmú³ tsá² judío, mi³jmú³ tsá² jmái² Esceva. 15 Jáun² jmí¹ ca³li³hnió³ tsú² hi³ chin¹³ jan² jmí²chi³ hláinh¹ hún¹ hñu³ tsí³ tsáu², jmí²chi³ hí³ né³ ca³juáh³.

—Tsá² cuóun³² bíh¹ jná¹³ Jesús, hi³ ño¹ jná¹³ siáh³ hi³ hin² tsánh² Po¹, tí³la³ ¿hin² ma³ dá² tsánh² hnoh²?

16 Hi³ jáun² tsá² jan² hí³ jmí²chi³ hláinh¹ né³, cáun² ca³cua³za³ cua³tsó³ bíh¹ ja¹ tsá² hí³, hi³ ca³qui³ ca³quiunh³ dí² [gon³ tsá² hí³]. Jáun² má²cuñh² lín³² bíh¹ tsá² hí³ jmí¹ ca³huén² ñéih³ jáun², ca³la³ láun³ tionh² bíh¹ tsú² ca³cuóun³.

17 Jmí¹ ca³li³ ñí³² la³jín³² tsá² judíos jí³ tsá²cá²jo²¹ zian² juú² Éfeso hi³ lí³ la³ jáun² né³, ca³ta³hú¹ cóh²¹ lín²¹ bíh¹ tsí³, jáun² ca³ma³tson² bíh¹ tsú² hi³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí² jan² tsá² la³ quien² lín³² bíh¹.

18 Ja³bí¹ juóun³² tsá² ca³taunh³ ta²¹ cua³chá² tsáu¹³ ca³tí²¹ hi³ hláh³ hi³ hó³² hi³ jmí¹ qui² jmí¹ jmu² jáun² jmí¹tin². 19 Ja³bí¹ juóun³² tsá² jmí¹ la³ má²ca³ma³tin³² sí² hláh³ cua³taunh²¹ hi³ ná¹quian³² sí² quioh²¹, sí² jáun² né³ ca³jín³ tsú² ja¹ ñí¹ ná¹juóun²¹ jáun². Jmí¹ ca³jé³ tsú² cun³ cónh³ jmí¹ la³ quien² sí² jáun², sí² jáun² jmí¹ la³ quien² cun³ tu³la³quia³ mei²¹ héih³² quie³ *cú¹tiáu². 20 Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ tí³ lí³mi¹ ca³li³ lín¹ hi³ pin³ lín³² jái¹³ quioh²¹

Tí³² Juo¹³ dí², hi³ lí³mi¹ juóun³² tsáu² ca³taunh³ ta²¹.

21 Jmí¹ má²li³² jáun² la³ jáun² ca³lín¹³ Po¹ hi³ tsa³jien³ siáh³ tsá² reh² zian² tí³ hué³² Macedonia jí³ tsá² zian² Acaya, la³ má²hún¹ jáun² juí³² chanh²¹ la³ tí³ já¹ juú² Jerusalén; hi³ ní¹ má¹li³² jáun² né³ tsó³² siáh³ la³ tí³ juú² Roma. 22 Jáun² jmí¹jáun² ca³zen³ tsú² gon³ tsá² quionh³ chí¹ján³ la³ tí³ hué³² Macedonia, Timoteo quionh³ Erasto, tá¹la³ ca³cuá³ jáun² hnga² cónh³lí¹ cu³tía³ hué³² Asia jáun².

Tsá² juú² Éfeso jmu² tiá³ siaun³² lín³² hi³ jmu³ hian² tsí³

23 Jmí¹jáun² jlánh¹ tiá³ siaun³² taunh³ tsá² juú² Éfeso cun³ñí¹ hi³ ca³li³hoh³ juí³² quioh²¹ Jesús. 24 Tsá²ñuh² jmái² Demetrio ca³li³liaun³ hi³ jmu² la³ jáun². Tsá² hí³ jmí¹ lín³ jan² tí³² mí¹ñí² cú¹tiáu². Tsá² hí³ tí² láih²³ hliáun³ lín³² quie³ quionh³ tsá² quionh³, qui¹hliá² tí² jmu² tsú² hliáun³ hi³ pih²¹ jniá³ la³jmí¹ jniá³ cuáh³² quioh²¹ dió³² Artemisa. 25 Tsá² hí³ ca³ngih³ tsá² jmu² ta²¹ quionh³ la³ má²quionh³ tí³² mí¹ñí² siáhn³ siáh³, hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

—Hnoh² má²ñí¹ hi³ cun³quionh³ ta²¹ hi³ ná¹jmu³² dí² má²lái²³ dí² re² quie³ quiú¹³. 26 Tí³la³ né³² né³, hnoh² má²ca³jieh³ jí³ hi³ má²ca³niéih² la³ cun³ hi³ jmu² jan² tsá²ñuh² jmái² Po¹. Tsá² hí³ jlánh¹ juáh²³ la³ lá²: “Jun³juáh¹³ dió³² cu³tí³ yáh³ tsá² láin¹ hi³ jmu² tsáu² cun³quionh³ cuá² ta³ hmóu³²”. Jáun² Po¹ hí³ né³ má²ca³tioh²¹ hi³ ma³can² juóun³² tsá² juú² lá², la³ má²quionh³ mí¹ tiá² la³jín³² tsá² zian² hué³² Asia lá². 27 Jlánh¹ tiá² chú³² la³ jáun², jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ tiú²uú² jeih²¹ tsáu² tá¹³ yáh³ dí², tí³la³ la³ñí¹ la³ján³ háinh¹³ hi³ tiú²uú² lí³ quien² cuáh³² quioh²¹ dió³² Artemisa juo¹³ bíh¹ dí², hi³ jáun² tiú²uú² hin² ma³quien² yáh³ dió³² Artemisa, uá¹ jáun² la³ jáun² má²tsú² má²jónh³² la³jín³² tsá² zian² tá¹

cáun² hué³² Asia lá² dió³² hí³ ta³né³²,
la³ má²quionh³ tsá² zian² tá¹ cáun²
hngá¹máh³.

28 Jmí¹ ca³nái³² tsá² ná¹ngih³² hí³ jái¹³
ní² né³, ca³míh³ lín³² bíh¹ tsí³, hí³ jáun²
ca³tí³ ca³hóh³² hí³ ca³juáh³:

—¡Cuí¹ lí³quien² bíh¹ Artemisa juo¹³
dí² tsá² Éfeso!

29 Jmí¹ ca³nái³² tsá² juú² la³ jáun²,
jlánh¹ tiá³ siaun³² taunh³. Jáun² la³juí³²
ca³hma³ ca³cuóunh³² tsú² tá¹ gon³ tsá²
Macedonia tsá² ní³taunh¹ hí³ quionh³
Po¹, tsá² jmái² Gayo quionh³ Aristarco,
hí³ ca³jan³ tsú² ní¹ ná¹chan¹ hí³ ngih³²
tsáu² ní¹juáh³ jmí¹ zia³² hí³ jmu³.
30 Jáun² Po¹ jmí¹ hnió³ tsa³hi³² ja¹ jáun²
hí³ tsa³lien³ tsá² má²ná¹ngih³² hí³, tí³la³
tsá² má²hain²¹ hí³ tí³ con² Jesús né³,
tiá² jái¹³ ca³cué³ yáh³. 31 Hí³ ja³bí¹ ma³
jan² tsá² ná¹lín³ ta²¹ hué³² Asia jáun²,
tsá² há²mei²¹ quioh²¹ Po¹, ca³zen³ jái¹³
hí³ cun³ tiá² hniáuh³² bíh¹ tsa³hi³² tsú²
ja¹ jáun². 32 Ca³la³ cú²tiú² cú²jan³² lín³²
bíh¹ ca³niau³ ja¹ ní¹ ná¹ngih³² jáun²
tsá² hí³, jú¹ siáh³ bíh¹ ca³juu³ ca³hlénh³
tsá²ján² tsá²ján²; quí¹ tí³ juóun³² bíh¹
tsá² ná¹ngih³² hí³ hí¹juáh³ tiá² jmí¹ ní³²
bíh¹ hí³ he³ ca³tí²¹ ngih¹³ tsú². 33 Jmí¹
má²lí²zéih³² tsú² jan² tsá² jmái² Lí²ján¹
hí³ he³ ca³tí²¹ ná¹ngih³² tsáu², jmí¹ jáun²
ca³dí³quian³ tsá² judíos jmái¹ tsá² hí³ hí³
hléh³² cha¹³ dí² ja¹ ní¹ ná¹ngih³² tsú²
jáun². Jáun² Lí²ján¹ hí³ ca³há³² cuo² hí³
ca³jmú³ lin¹ hí³ tiánh³² tsú² ta³mái³,
quí¹ hí³ jmí¹ hnió³ tsú² hí³ jmí¹ liáun²¹
quionh³ tsá² judíos rainh²¹ ca³tí²¹ hí³
jlánh¹ tiá³ siaun³² ná¹lí²³ jáun². 34 Tí³la³
jmí¹ ca³lí³tsin² tsá² ná¹ngih³² hí³ hí³
tsá² judío bíh¹ la³ Lí²ján¹, jáun² la³jín³²
tsú² ca³tí² ca³hóh³² cun³ tun³ o¹rá¹, hí³
ca³juáh³ la³ lá²:

—¡Cuí¹ lí³quien² bíh¹ Artemisa juo¹³
dí² tsá² Éfeso!

35 Jmí¹ má²lí²tunh³ tsá² lín³ tí³² sí²
hí³ tiáunh¹ tsú² jáun² cú²tiú² cú²jan³²,
ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² tsá² juú² Éfeso lá², ¿hin²
dá² tsánh² tsá² zian² hngá¹máh³ hí³ tiá²
má²ní³² hí³ ca³tin¹ tsá² juú² lá² jmu³
hua³hí¹³ cuáh³² quioh²¹ dió³² Artemisa
tsá² cú² juen², jí³ henh¹³ hí³ ca³tánh³
hñu³mi³cuú² ní² siáh³ quioh²¹ tsú²?
36 Jáun² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá² hin²
lí¹³ juáh³ hí³ tiá² tson² la³ jáun², jáun²
cu³tsa³² tie³ tianh³ náh² quián¹³, ha³
lí²uú² lí¹ jmú² náh² tiá³ siaun³² cáun²
hí³ tiá² re² má²ca³lín¹³ náh². 37 Quí¹
tá¹ gon³ tsá² má²lí²chan²¹ hnoh² lá²
ja¹ ní¹ ná¹ngah² dí² lá², jun³juáh¹³ tsá²
han² hí³ tioh³ cuáh³² yáh³ la³², sa³jun³
má²ca³tu³ ca³hión³² tsú² dió³² juo¹³ dí².
38 Hí³ jáun² ní¹juáh³ Demetrio hnió³
chá³² tso³ quionh³ tí³² tsá² quionh³,
zia³² bíh¹ ní¹ta²¹ ní¹ lí¹³ chá³² tsú² tso³,
hí³ zian² bíh¹ siáh³ jue²¹; ní¹ hó²¹ ní¹
tsá²tan²¹ bíh¹ lí³ ma³cu³ ma³jéinh³ tsú²
jái¹³. 39 Ní¹juáh³ zia³² siáh³ cáun² hí³
hnáuh² hnoh² míh¹³, hí³ jáun² ca³tí²¹
ma³re² tsú² ní¹juáh³ jmí¹ ngih³² tsá²
juú² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ tsá²tan²¹
bíh¹. 40 Quí¹ háinh¹³ bíh¹ tiauh² dí²
ta³né³² ní¹juáh³ zian² tsá² lí¹ já¹chá² tso³
ní¹con² tsá² *romanos, tsá² ho² ta²¹, hí³
tsa³juah²¹ tsú² hí³ hnoh² hnáuh² jmúh¹³
hnié¹² quiúnh¹ tsá² ho² ta²¹ hí³; quí¹ tiá²
zia³² yáh³ jái¹³ he³ ca³tí²¹ jlánh¹ tiá³
siaun³² ca³cuú² ca³ngih³² hnoh² né³², hí³
jáun² tiá² hí³ zia³² yáh³ hí³ lí¹³ za¹³ jnoh¹
tsú² ní¹juáh³ ca³lí³ hniáuh³².

41 Jmí¹ má²lí²juáh³ tí³² sí² la³ ní² né³,
ca³jmú³ héih³² hí³ má²lí¹³ tsáun³ tsú².

Tsau³² Po¹ hué³² Macedonia quionh³ hué³² Grecia

20 Jmí¹ má²ca³táuh³ hí³ tiáunh¹ tsú²
jáun² tiá³ siaun³² né³, ca³teh³ Po¹
tsá² má²hain²¹ hí³ tí³ con² Tí³² Juo¹³
dí², hí³ ca³hlí³ ca³liéinh³² tsú² tsá² hí³
jái¹³ hí³ lí³ niau²¹ tiá³ tsí³. Jmí¹ lí²¹
jáun² né³ ca³hah² dí² jái¹³, jáun² ngau³
siáh³ tí³ hué³² Macedonia. 2 Tsá² reh²
dí² tsá² zian² hué³² jáun² siáh³ ca³hlí³

ca³liéinh³² tsú² hliáun³ jái¹³ hi³ li³ niau²¹ tiá³ tsí³, jmí¹ li²¹ jáun² né³ ngau³ siáh³ tí³ hué³² Grecia. ³Hué³² jáun² né³ ca³cuá³ tsú² cun³ hní³² zih². Ní¹ jáun² jmí¹ hnió³ tsá² hí³ cáun² mu² pa²¹ hi³ jmí¹ tsó²¹ la³ tí³ hué³² Siria, tí³la³ jmí¹ ca³li³ ní³² tsú² hí³ tsá² *judíos má²ca³ma³ren²¹ jái¹³ hi³ jmu³ hian² tsí³ ní¹con² dí², jáun² ca³lín¹³ tsú² hí³ ja³tánh¹ cú²jueh³² tí³ hué³² Macedonia. ⁴Jmí¹jáun² jmí¹ quionh³ bñh¹ tsú² tsá² jmái² la³ lá²: Sópa-ter jon² Pirro tsá² juú² Berea, jí³ Aristarco quionh³ tsá² jmái² Segundo, tsá² zian² juú² Tesalónica, Gayo tsá² zian² juú² Derbe, Timoteo, jí³ Tíquico quionh³ Tró-fimo ní² siáh³ tsá² zian² hué³² Asia. ⁵Hi³ jáun² tsá² reh² hí³ né³, chí¹ján³ bíh¹ ja³taunh²¹ hi³ ca³cha³táunh¹ juú² Troas, ní¹ jáun² bíh¹ ca³jaun³ tsú² jnoh¹. ⁶Jmí¹ cuoh²¹ *Jmí¹hien¹ ca³hué² jnoh¹ já¹ juú² Filipos hi³ ca³tauh²¹ jnoh¹ cáun² mu² pa²¹. Jmí¹ la³ má²hñá³ jmái¹ jáun² né³ ca³cháú³² jnoh¹ já¹ juú² Troas, ní¹ jáun² ca³tauh¹³ jnoh¹ cónh³ quiau³ jmái¹ quiúnh¹ tsá² ca³cha³táunh¹ hi³ chí¹ján³.

Tsau³² Po¹ já¹ juú² Troas

⁷Jmí¹ ca³li³liau³ sí²ma¹ná¹ quioh²¹ tsá² judíos tí³ ca³niéi² sa¹dó¹, jmí¹jáun² ca³ngah² jnoh¹ hi³ jmu¹³ jnoh¹ má³². La³ní¹ tín² ca³hléh³ Po¹ jái¹³ hi³ ca³ma³tín² tsá² hí³ ca³la³ ní¹ ca³li³ huan², quí¹hliá² má²tsó³² tsú² ní¹ siáh³ má¹cá²jniá³² jáun². ⁸Néih³ ní¹ má²hni³² tsin¹ ní¹ jmí¹ tiauh¹ jnoh¹ jáun² jmí¹ hai²¹ hliáun³ lín³² sí². ⁹Jáun² ho³tá²quie² jmí¹ cuá¹tsi²¹ jan² tsá² tsá¹nú¹ jmái² Eutico. Tsá² hí³ ca³li³ ní¹cuóun²¹ lín³², quí¹ ué³ bíh¹ ca³hléh³ Po¹ jái¹³, hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³li³ hmih²¹ ziu¹³. Jmí¹jáun² ca³tánh³ ní¹ hni³² tsin¹, hi³ jáun² má²jún¹ bíh¹ tsá² hí³ jmí¹ ca³zion³ tsú². ¹⁰Jmí¹jáun² ca³son² Po¹ hi³ ngau³ ní¹ rón²¹ hla¹ hí³, hi³ jáun² ca³zanh³ dí² hí³ ca³ráin³²

dí² ta³ rón³² hué³². Jmí¹ li²¹ jáun² né³ ca³záih³ dí² tsá² reh² la³ lá²:

—Ha³ lí² juen³ náh², quí¹ tiá² rá²jún¹ yáh³ tsú².

¹¹Jmí¹ cá¹chánh²¹ siáh³ Po¹ chí³cuú² jáun², ca³tsóh³ *hí³ cuú²miih²¹. Hi³ jáun² jmí¹ li²¹ má³² né³, ca³ma³táuh³² tsú² jái¹³ quioh²¹, hi³ ca³hléh³ ca³la³ ní¹ cá¹jniá²¹; jmí¹jáun² ngau³. ¹²Jáun² ca³jón³² tsú² siáh³ tsá¹nú¹ má²ca³jenh¹³ hí³, hi³ jáun² la³jín³² bíh¹ tsú² ta³tonh¹ hiú² lín³² tsí³.

Po¹ tsau³² tí³ juú² Mileto

¹³Jmí¹jáun² né³, hnga² Po¹ ngau³ juí³² ta³ la³ tí³ juú² Asón. Tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, mu² pa²¹ bíh¹ ca³tauh²¹ hi³ ngau³ jnoh¹ la³ tí³ juú² Asón jáun² siáh³, ní¹ ca³juoh²¹ jnoh¹ quiúnh¹ tsú² hí³ tsí¹jan¹³ jnoh¹ tsú². ¹⁴Jmí¹ ca³jenh² jnoh¹ jáun² Po¹ juú² Asón, ní¹ jáun² ca³tauh²¹ jnoh¹ cu³li²¹ mu² pa²¹ hi³ ngau³ jnoh¹ tí³ juú² Mitilene. ¹⁵Hi³ ca³hué² jáun² ní¹ jáun² jnoh¹ ca³cháú³² ní¹ má²tun³ jmái¹ có³² juú² Quío. Cáun² ca³nga¹ bíh¹ jnoh¹ juú² Quío jáun², hi³ jáun² ca³cháú³² jnoh¹ ní¹ má²hni³² jmái¹ juú² Samos nio² can³² jmí²miih²¹. [Hi³ ca³hué² jnoh¹ jáun² juú² Samos né³ ngau³ jnoh¹ siáh³ juú² Trogilio, ní¹ jáun² ca³jniauh² jnoh¹ cú² nie².] Ní¹ má²quiún³ jmái¹ jáun² né³ ca³cháú³² jnoh¹ siáh³ juú² Mileto. ¹⁶Juí³² jaun³² bíh¹ ca³lín¹³ Po¹ hi³ tsáú¹³ jnoh¹ cú²jueh³² hi³ jáun² tiá² ngá¹³ jnoh¹ juú² Éfeso, quí¹ ní² lí¹ ca³lé³ jnoh¹ hué³² Asia; quí¹ hi³ hnió³ tsú² chanh²¹ tia³juí³² já¹ juú² Jerusalén, hi³ hnió³ tsú² tín¹ jmái¹ Pentecostés ní¹juáh³ hi³ lí¹³.

Po¹ liéinh³² tsá²daun³² tsá² ná¹ní¹ cuáh³² zian² juú² Éfeso

¹⁷Jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² Po¹ já¹ juú² Mileto né³, ca³zen³ jái¹³ hi³ ja³táunh¹ tsá²daun³² tsá² ná¹ní¹ cuáh³² zian² juú² Éfeso. ¹⁸Jmí¹ ca³cha³táunh¹ tsú² jáun² né³, ca³zái³ Po¹ la³ lá²:

—Hnoh² reh², má²ná¹ñíh¹ hnoh² ha³ lánh³ lín³ jná¹³ la³ cun³ jmí¹ cá¹chó²¹ jná¹³ la³ñí¹ hué³² Asia. 19 Tá¹la³ ca³ma³con²¹ jná¹³ jáun² Tí³² Juo¹³ dí² hué³² quián¹³ hnoh², tiá² cá²jmú³² yáh³ jná¹³ quien² huen², ca³háuh³² bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹ hnoh², hi³ ca³ma³tso¹ lín²¹ jná¹³ tsin³² ja¹ la³jí³² hi³ ca³lín¹³ tsá² judíos jmu³ ñí¹con² jná¹³. 20 Tiá² ca³tunh²¹ yáh³ jná¹³ hi³ hléh²³ jú¹ chú³² hi³ ca³tí²¹ lí³ ñíh¹³ náh², tí³la³ chú¹ja²¹ bíh¹ ca³híe³ jná¹³ hnoh² jí³ la³ tí³ hñuh³² náh² ní² siáh³. 21 Tá²na²¹ lín²¹ bíh¹ ca³hlí¹ ca³lien¹ jná¹³ tsá² judíos jí³ *tsá²cá²jo²¹ hi³ tí³ jéinh³² tsú² jmí¹ tsí³ ñí¹con² Dió³², hi³ tanh¹³ tsú² ta²¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí². 22 Jáun² né³, ta³né³² má²ñe¹ jná¹³ tí³ ja¹ juú² Jerusalén la³ cun³ rón³² lí³ héih³² quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹, tiá² ño¹ jná¹³ he³ quiunh²¹ ná¹ ñí¹ jáun². 23 Jí³²la³ tí³ ño¹ jná¹³ hi³ la³ ma³ quin³² ma³ caun³² juú² ñí¹ ñe¹ jná¹³ juáh²³ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³ má¹tso¹ tsin³², jí³ hi³ taunh¹³ tsú² siáh³ hñu³mí¹ñí². 24 Tí³la³ hí¹ cáun² tiá² hi³ len³ yáh³ jná¹³ hi³ juáh¹³ hi³ quien² jmí²chí³ quion²¹, qui¹ jí³²la³ tí³ hnó³² jná¹³ hi³ má¹táuh¹³ ná¹ ta²¹ hi³ má²ca³chá³ Tí³² Juo¹³ dí² jo³uón³² bíh¹, la³ cun³ lí³ jáun² ta²¹ hi³ ca³hiau³ jná¹³, hi³ hléh¹³ jná¹³ jú¹ chú³² ñí¹con² tsáú² ca³tí²¹ mí³ hi³ ja³² tsí³ Dió³².

25 "Jáun² né³, ta³né³² má²ño¹ jná¹³ hi³ hí¹cónh³ tiú²uú² lí³ jieh²¹ hnoh² ñí³² jná¹³, hnoh² tsá² ca³juo³ jná¹³ he³ lánh³ rón³² lí³ tónh³² tsú² jo³cuo² Dió³². 26 Jáun² ta³né³² juanh³² jná¹³ hi³ tiá² tso³ ho² yáh³ jná¹³ ní¹juáh³ hi³ ja³hín³ jmí²chí³ quián¹³ lí³ua³ jan² hnoh², 27 qui¹ tiá² ca³tunh²¹ yáh³ jná¹³ jái¹³, ca³juo³ bíh¹ jná¹³ hnoh² ca³la³ tán¹ hián² la³jí³² hi³ má²ca³lín¹³ Dió³² jmu³. 28 Jáun² né³, hua³hín¹³ náh² hmóu³² jí³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun² ní² siáh³, tsá² má²ca³chan³ hi³ Jmí²chí³ Chun¹ jo³cunh² náh². Jáun² la³jmí¹ jmu² tsú² hua³hí¹³ *já¹ziáh², jmu³

náh² hua³hí¹³ la³jín³² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² quioh²¹ Dió³², tsá² ca³lan³ hí³ Tí³² Juo¹³ dí² cun³quionh³ jmí²hán¹. 29 Qui¹ má²ño¹ jná¹³ hi³ ja³táunh¹ tsá² siáh³ ní¹ má¹ngah³² jná¹³, tsá² jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² la³jmí¹ jmu² tsí²nái¹ ñí¹con² já¹ziáh². 30 Jí³ ja¹ quián¹³ hmóu³² bíh¹ hnoh² lí³ zian² tsá² hléh³² jú¹ má²ná¹jan², hi³ ma³can² tsú² tsá² má²hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí², la³í¹ hi³ tónh³² tsá² hí³ ta²¹ jè¹ bíh¹ tsú². 31 Hí³ jáun² hua³hín¹³ lín³² náh², cháú¹ náh² honh² hi³ hí¹ cu³ jéin³² yáh³ tiá² ca³tunh²¹ jná¹³ hi³ ca³híe³ jná¹³ hnoh² ca³la³ hi³ háuh³² tsin³² ná¹ ñí¹con² hnoh² cun³ hní³² mii² la³ huá² la³ jma².

32 "Jáun² né³, ta³né³² chau²¹ jná¹³ hnoh² jo³cuo² Dió³² Juo¹³ dí², hi³ cuí¹ lí³quien² siáh³ ñí¹con² hnoh² jái¹³ ca³tí²¹ hi³ ja³² mí³ tsí³ tsú², qui¹ cun³quionh³ jái¹³ jáun² bíh¹ lí³ pin³ hñu³ honh² náh², hi³ jáun² lí¹³ hián¹³ náh² la³jí³² hi³ cué³² Dió³² ñí¹con² la³jín³² tsá² má²ná¹chan¹ ñí¹con². 33 Jáun² né³, tiá² ca³jmú³² yáh³ jná¹³ hi³ hniá¹ ná¹ hi³ zioh² tsáú², uá¹ hi³ quie³ uá¹ hi³ hmíh³². 34 Tí³la³ hnoh² má²ná¹ñíh¹ re² hi³ cun³quionh³ ua³ tán² huen² bíh¹ jná¹³ ca³jnió³² hi³ hniáuh³² quion²¹ quiún¹ tsá² quiún¹. 35 Cun³quionh³ la³jí³² ta²¹ hi³ ca³jmú³² jná¹³ jáun², ca³híe³ jná¹³ hi³ hniáuh³² jmú¹³ dí² ta²¹ hi³ má¹hon¹ dí² tsá² lí³hniauh²³ ñí¹con², hi³ hniáuh³² cháú¹ dí² siáh³ tsí³ jái¹³ hi³ ca³juáh³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí², jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá²: "Tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ ren² tsá² cue³² la³ cónh³ bíh¹ tsá² híaúh²³".

36 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Po¹ la³ ní² né³, ca³dí³ñí³² cu³tsa³² quionh³ la³jín³² tsá²daun³² hí³ hi³ ca³liéinh³² Dió³². 37 Jáun² la³jín³² tsá² hi³ ca³hó³ hi³ ca³ráin³² dí² Po¹, hi³ ca³cúh² dí² chunh³ ñí¹ tsú² 38 tá¹la³ má²nio² h্লাိး³ tsí³ dí², qui¹hliá² ca³juáh³ Po¹ hi³ tiú²uú² chau²¹ jmáí¹ hi³ jenh¹³ dí². Jmí¹ lí²¹ jáun²

ja³taunh²¹ dí² quionh³ la³ tí³ can³² jmái²
ñí¹ rón²¹ mu² pa²¹ jáun².

Po¹ tsau³² tí³ já¹ juú² Jerusalén

21 Jmí¹ má²lí²háih¹ jnoh¹ jáun² jái¹³
quiúnh¹ tsá² reh² dí² hí³ né³,
ca³tau²¹ jnoh¹ mu² pa²¹ hí³ ngau³
tá²chi²¹ la³ tí³ hue³² Cos nio² chu³ jmái².
Ñí¹ má²tun³ jmái¹ jáun² ca³cháu³² jnoh¹
siáh³ hue³² Rodas nio² chu³ jmái², jmí¹
lí²¹ jáun² ca³cháu³² jnoh¹ siáh³ juú²
Pátara. ²Juú² Pátara jáun² né³ ca³lí³
zia³² cáun² mu² siáh³ siáh³ hí³ tsó³²
ca³la³ tí³ hue³² Fenicia. Jáun² ca³tau²¹
jnoh¹ mu² jáun² hí³ ngau³ jnoh¹. ³Jmí¹
ca³tí³ cun³ cá² tsó¹³ juí³² ca³neh²¹ jnoh¹
hue³² Chipre nio² chu³ jmái² tí³ cuá²
cáun¹; cáun² ca³nga¹ bíh¹ jnoh¹ ñí¹ jáun²,
hí³ ngau³ jnoh¹ tá²chi²¹ la³ tí³ hue³²
Siria. Jáun² ca³cháu³² jnoh¹ juú² Tiro
nio² can³² jmí²miih²¹, juú² hán¹³ hue³²
Siria. Ñí¹ jáun² ca³quiú² tsú² cu³tíá³
mu² quí¹hliá² ñí¹ jáun² hniáuh³² huéh³
tsú² lio²¹ hí³ tioh³. ⁴Ñí¹ jáun² ca³jenh²
jnoh¹ tsá² má²hain²¹ tí³ con² Tí³² Juo¹³
dí², jáun² ca³tau¹³ jnoh¹ quiau³ jmái¹
ñí¹ jáun² quiúnh¹ tsá² hí³. Jáun² tsá²
hí³ ca³záih³ Po¹ jái¹³ hí³ cue³² Jmí²chí³
Chun¹ hñú³ tsí³, hí³ tiá² hniáuh³² tsó³²
Po¹ tí³ Jerusalén. ⁵Tí³la³ cun³ jáun²
ca³hue¹³ bíh¹ jnoh¹ jmí¹ ca³tsin¹³ quiau³
jmái¹ jáun². Ca³la³ jín³² jáun² bíh¹
tsá² reh² dí² tsá²mi³ tsá²ñuh² ca³la³
má²quionh³ jón²záih¹ hí³ ca³ñí¹jau² jnoh¹
tí³ jenh³ juú², jáun² can³² jmí²miih²¹
jáun² ca³dí¹jñi²¹ jnoh¹ hí³ ca³lien¹ jnoh¹
Dió³². ⁶Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³háih¹ jnoh¹
jái¹³ quiúnh¹ tsú², jáun² ca³tau²¹ jnoh¹
siáh³ mu² pa²¹ jáun²; cun³ jáun² bíh¹
ca³jín³² tsá² hí³ hí³ ja³tan²¹ hñú¹³.

⁷Hí³ ca³hué² jnoh¹ jáun² juú² Tiro
ca³cháu³² jnoh¹ juú² Tolemaida. Juú²
jáun² ca³cuen¹ jnoh¹ cuo² quiúnh¹ tsá²
reh² dí², jáun² ñí¹ jáun² ca³tau¹³ jnoh¹
cú² jmái¹ quiúnh¹ tsú². ⁸Jmí¹ cá³jniá²¹
jáun² ngau³ jnoh¹ siáh³ juí³² ta³ quiúnh¹

Po¹, jáun² ca³cháu³² jnoh¹ juú² Cesarea.
Ñí¹ jáun² ñéi¹ jnoh¹ hñú¹³ Pí²liéi¹, jan²
tí³² ngai³² jái¹³ quioh²¹ Dió³², tsá² jmí¹
ná¹lí³ hí³ quiaun³ tsá² ca³lin³ hí³ tsá²
jniá³ jmí¹ tsí³, tsá² ca³quianh³ hí³ tsá²
reh² dí² jmí¹tin². Jáun² hñú¹³ tsá² hí³
ca³tau¹³ jnoh¹. ⁹Pí²liéi¹ hí³ jmí¹ tion¹
quiun³ tsá¹mái¹³ jon², tsá² ná¹lín³ *tí³²
jè¹ Dió³². ¹⁰Má²hia³ jáun¹³ ca³lá² tiauh²
jnoh¹ la³ cun³ jmí¹ cá³chó²¹ jan² tsá²
jmái² Ágabo *tí³² jè¹ Dió³², tsá² ja³ tí³
Judea, hí³ ca³ñí¹jie¹³ tsú² jnoh¹. ¹¹Hí³
jáun² tsá² hí³ ca³can³ láu² hñéih¹ Po¹ hí³
ca³hñéih³ cuá² ta³ hnga². Jmí¹ lí²¹ jáun²
ca³juáh³ la³ lá²:

—Jmí²chí³ Chun¹ juáh³ hí³ jmu³ tsá²
*judíos la³ lá² já¹ juú² Jerusalén ñí¹ con²
tsá² quioh²¹ láu² lá², hí³ jáun² jienh³ tsú²
siáh³ ñí¹ con² *tsá² cá²jo²¹.

¹²Jmí¹ má²lí²nái¹³ jnoh¹ la³ ní² né³,
ca³za¹³ jnoh¹ Po¹ quiúnh¹ tsá² juú² Ce-
sarea hí³ tiú²uú² tsó³² tsú² cú²jueh³² tí³
Jerusalén. ¹³Tí³la³ Po¹ né³ ca³juáh³:

—¿He³ láih³² sa³ uoh³² hnoh² hí³
hliah²¹ náh² tsin³² jná¹³? Tí³la³ cáun²
tán¹ bíh¹ má²nio² tsin³² jná¹³, uá¹jinh¹
hí³ jún³ jná¹³ já¹ juú² Jerusalén cun³ñí¹
hí³ ca³tin¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí², jun³juáh¹³
jmáh³la³ hí³ hñe³ yáh³ tsú² jná¹³.

¹⁴Tí³la³ tiá² ca³tiau¹³ yáh³ jnoh¹ hí³ tí¹
jéinh¹ jnoh¹ jmí¹ tsí³ tsú², jáun² ca³tunh²¹
bíh¹ jnoh¹ cú²jueh³², jáun² ca³juoh²¹
jnoh¹ la³ lá²:

—Cáun² cuí¹ jmu¹ bíh¹ Dió³² la³ cun³
hí³ hnió³ jmu³.

¹⁵Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmú¹³ jnoh¹
re² lio²¹ quiú¹³ hí³ ngau³ jnoh¹ juí³²
má²tíauh¹ tí³ Jerusalén. ¹⁶Ma³ jan² tsá²
reh² dí² tsá² zian² juú² Cesarea jáun²
ca³ñí¹táunh¹ quiúnh¹ jnoh¹, jáun² tsá²
hí³ ca³ñí¹jau² jnoh¹ hñú¹³ jan² tsá² jmái²
Mnasón, tsá² hue³² Chipre. Tsá² hí³ jmí¹
la³ má²hen² tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí² la³
cun³ jmí¹tin² máh³, jáun² hñú¹³ tsá² hí³
bíh¹ ca³tau¹³ jnoh¹.

Po¹ tsa³jien³ Jacobo

17 Jm¹ cá¹cháu²¹ jnoh¹ já¹ juú² Jerusalén né³, hiún² lín³² bíh¹ tsí³ tsá² reh² dí² ca³he³ jnoh¹. 18 Jm¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³ñí¹quiúnh¹ jnoh¹ Po¹ hi³ tsa³jien³ tsú² Jacobo hñú¹³. Hñú¹³ Jacobo hí³ ca³ngih³² siáh³ la³jín³² tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ cuáh³². 19 Jáun² Po¹ ca³cuéh³ cuo² hi³ jan² hi³ jan² tsá² hí³; jm¹ lí²¹ jáun² né³, ca³chá³ dí² re² tso² la³jí³² hi³ má²ca³jmu³ Dió³² ñí¹con² tsá²cá²jo²¹ cun³quionh³ hnga² dí². 20 Jm¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² hí³ jái¹³ ní² né³, jlánh¹ ca³ma³quien² tsú² Dió³². Jm¹ lí²¹ jáun² né³ ca³záih³ dí² Po¹ la³ lá²:

—Ti³la³ sá¹ní² jie³ reh², ca³la³ juóun³² mei²¹ bíh¹ tsá² judíos má²taunh³² ta²¹, hi³ la³jín³² tsá² hí³ né³, hniá¹ bíh¹ hi³ ma³tí³² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés. 21 Tsá² hí³ má²ca³nái³² hi³ hnú² néh¹ hieh³² tsá² judíos tsá² tiáunh¹ hué¹³ tsá²cá²jo²¹ hi³ tiú²uú² hniáuh³² ma³tí³² tsú² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, hi³ tiú²uú² hniáuh³² *tiú³² tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian² tsá¹míh¹ jon², hi³ tiú²uú² ma³tí³² tsú² la³ cun³ hi³ ná¹ngi²³ dí². 22 Jáun² né³, zha³ lánh³ jmú¹³ dí²? Quí¹ má²ta²¹ má²lí³ ñí³² bíh¹ tsú² hi³ má²cuán² hnú² ñí¹ lá². 23 Ti³ chú³² jmu³ hnú² la³ cun³ hi³ juáh¹³ jnoh¹ lá²; Quí¹ ja¹ quiú¹³ dí² lá² zian² quiun³ tsá² má²ná¹láih²¹ jái¹³ quionh³ Dió³². 24 Jáun² né³, jan³² tsá² lá², ma³jí¹³ hnú² jm¹ honh² quiúnh¹ tsá² lá² la³ cun³ hi³ ná¹ngi²³ dí² tsá² judíos; hi³ ma³hmah²¹ siáh³ la³ cun³ hi³ tsa³hín³ quioh²¹ tsú². Ní¹ má¹ca³ma³tí³² tsú² jái¹³ hi³ ca³jmu³ jáun² quionh³ Dió³², má¹jáun² má²lí¹³ zéi³² tsú² chí¹ mǐ³láu³ nio². Jáun² la³jín³² tsáu² lí³ ñí³² hi³ tiá² la³ tson² yáh³ la³ cun³ jái¹³ hi³ má²ca³nái³² tsú² jáun², tí³la³ hnú² bíh¹ jan² tsá² má²tí³² liei²¹ jáun² quiú¹³. 25 Ti³la³ hi³ ca³tin¹ tsá²cá²jo²¹ tsá² má²ca³taunh³ ta²¹ má¹ná¹, má²ca³zen¹³ bíh¹ dí² cáun² sí²

ñí¹con² tsú² hi³ rá¹juáh³ la³ cun³ hi³ má²ca³láí¹³ dí², uá¹la³ cun³ hi³ tiá² hniáuh³² cuh³ tsú² ngú³ quioh²¹ jáh³ má²ca³jngih³ tsú² ñí¹con² dió³² tsá² lán¹, tiá² chú³² cuh³ tsú² jmí², sa³jun³ ngú³ quioh²¹ jáh³ cuounh³² tsú² láí¹, jí³ tsá²mí³ tsá²ñuh² ní² siáh³ tiá² hniáuh³² jmu³ juón¹ quionh³ tsá²ján² tsá²ján².

Má²tson¹³ tsú² Po¹ hñu³ cuáh³² chín¹

26 Jáun² ca³jan³ Po¹ tá¹ quiun³ tsá²ñuh² hí³. Jm¹ cá¹jniá²¹ jáun² né³ ca³jmú³ tsú² hi³ lí³ jí² jmí¹ tsí³ quionh³ tsá² hí³ la³ cun³ hi³ ná¹ngi²³ tsá² judíos. Jm¹jáun² ñéi¹ Po¹ hñu³ cuáh³² chín¹ hi³ ca³ñí¹zeh¹ dí² tsá² tiáunh¹ cuáh³² jáh³ jmái¹ jéi³²í¹ hniauh³ hi³ lí³ jí² jmí¹ tsí³ dí² tiáunh¹, hi³ jáun² jmái¹ jáun² jmí¹ cuen³ Po¹ jáh³ joh¹ ma³ quin³² ma³ jan³² tá¹ quiun³ tsá² hí³ hi³ jngih³ ñí¹con² Dió³².

27 Jm¹ má²ñí¹hián² jáun² quiau³ jmái¹ quioh²¹ tsú², jmí¹jáun² ma³ jan² tsá² judíos zian² hué³² Asia ca³lí³ cuóun³² Po¹ hñu³ cuáh³² chín¹, jmí¹jáun² la³jui³² ca³zió³ tsú² tsí³ tsá² tionh² hí³ hi³ zanh³ tsú² Po¹, 28 hi³ ca³hóh³² hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—jHnoh² tsá² ziaún² dí² hué³² *Israel lá², ma³hau¹ jnoh¹! Tsá²ñuh² lá² jlánh¹ hún¹ ngi³² tá¹ cáun² hngá¹máh³ hi³ má²can² tsáu² hi³ lí³hon² tsú² tsá²co¹ dí², jí³ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, la³ má²quionh³ jí³ cuáh³² lá² quiú¹³ dí². Hi³ hí¹ la³ tí³ tsá²cá²jo²¹ má²cuá²jan² tsú² hñu³ cuáh³² lá² quiú¹³ dí², hi³ má²cuá²hliah¹.

29 Ca³juáh³ tsú² la³ ní² quí¹hliá² ca³jien³² tsú² Po¹ jmí¹tin² já¹ juú² hi³ quionh³ tsú² jan² tsá² jmái² Trófimo tsá² zian² juú² Éfeso, jáun² lí¹ ca³lín¹³ tsú² hi³ má²cuá²jan² Po¹ tsá² hí³ hñu³ cuáh³².

30 Jáun² la³jui³² tiá³ siaun³² taunh³ bíh¹ tsá² juú², hi³ ca³cuú² ca³ngih³² ca³la³ né³² cánh³. Jmí¹jáun² ca³ñí¹hmá¹ ñí¹cuonh¹³ dí² Po¹ hi³ ca³chin² dí²

cheih³², jáun² la³juí³² ca³jna³ dí² siáh³
 ho³hñú¹³ cuáh³². ³¹Jmí¹ má²jngih³ cu³tí³
 bíh¹ tsú² Po¹ la³ cun³ jmí¹ ca³lí³ ñi³²
 juo¹³ hliáu³ tsá² *romanos hí³ tiá³ siaun³²
 lín³² bíh¹ má²tiáunh¹ la³jín³² tsá² juú²
 Jerusalén. ³²La³ cun³ jmí¹ jáun² ca³teh³
 juo¹³ hliáu³ hí³ hliáu³ tsá² ná¹chín¹ joh¹
 la³ má²quionh³ hliáu³ ñí¹ hná¹ jáun²,
 jáun² cú²hé² ja³taunh²¹ dí² ñí¹ ná¹ngih³²
 jáun² tsá² hí³. Jmí¹ ca³jién³² tsú² tsá² lín³
 hí³ juo¹³ hliáu³ né³ la³ má²quionh³ tsá²
 quionh³, tiú²uú² ca³quiunh³ yáh³ tsú²
 Po¹. ³³Jmí¹ jáun² cuan³ tsá² lín³ juo¹³
 hliáu³ ñí¹ zenh¹ Po¹ hí³ ca³zanh³ Po¹
 hí³ ca³jmú³ tsú² héih³² hí³ hñe³ tsú² Po¹
 quionh³ tun³ cá²den¹ ná¹. Jáun² ca³ngái³
 tsú² siáh³ hí³ hin² tsánh² Po¹, hí³ he³
 lí²jmú³. ³⁴Ti³la³ tsá² jmí¹ ná¹ngih³² hí³
 má¹ ná¹, tiú² jan³² lín³² bíh¹ ca³taunh³,
 hí³ jáun² lí¹ tiá² ñi³² he³ jái¹³ ne³ bíh¹
 juo¹³ hliáu³ lí³, quí¹ cú²tiú² cú²jan³²
 lín³² bíh¹ tiáunh¹ tsú². Jáun² juo¹³ hliáu³
 hí³ ca³jmú³ héih³² hí³ cu³tsa³² jan³
 cú²jueh³² hliáu³ Po¹ ñí¹ lí³ hñú¹³ hliáu³.
³⁵Jmí¹ ca³cha³taunh¹ hliáu³ jmí¹ ta³²
 hí³ hí¹jan² Po¹, jáun² ja¹ uá¹ hen² bíh¹
 Po¹ ca³jan³ tsú² chí³cuú² quí¹ hliá² jlánh¹
 chí¹ ñí¹ já²taunh¹ tsá² hí³ hí³ hñio³ jmu³
 hian² tsí³. ³⁶Tsá² hí³ né³ hí¹hóh³² la³jín³²
 hí³ hí¹juáh²³.

—iCu³tí³ cú¹ jngih¹³ mí¹ tsá² lín¹ ní²!

Po¹ cue³² jú¹ tson² quioh²¹

³⁷Jmí¹ ca³ti³ ñí¹tanh¹³ tsú² Po¹ hñú¹³
 hliáu³ jáun², jáun² Po¹ ca³mí³ jái¹³
 ñí¹con² juo¹³ hliáu³ hí³ hí³ ca³juáh³:

—¿Tiá¹ lí¹³ juoh²¹ cu³tiá³ quiúnh¹
 jná¹³?

Jáun² juo¹³ hliáu³ hí³ ca³juáh³:

—¿Hí¹ tin² máh³ hnú² hléh¹ jú¹
 *griego dúh¹? ³⁸¿Há¹ jun³juáh¹³ hnú²
 tsá² hué³² Egipto dúh¹, tsá² ca³jmú³
 hnié² quionh³ tsá² ho² ta²¹, tsá² ca³lí³
 zian² quiúñ³ mei²¹ tsá² jngih² tsáu² joh¹,
 hí³ ca³ñí¹taunh¹ quionh³ dí² la³ tí³ hué³²
 quiéñ²?

³⁹Hí³ jáun² Po¹ ca³juáh³:

—Tsá² judío juú² Tarso bíh¹ jná¹³,
 cáun² juú² quien² tí³ Cilicia. Juenh² jmu³
 honh², cue¹ tiá³ jái¹³ hí³ lienh¹ jná¹³ tsá²
 ní².

⁴⁰Jmí¹ má²lí²cue³² juo¹³ hliáu³ jái¹³
 né³, ca³náu² Po¹ hná¹³ ta³², hí³ ca³hái³²
 cuo² hí³ ca³jmú³ lín¹ hí³ tiánh³² tsá² hí³
 tie³. Jáun² jmí¹ má²tionh² tsá² hí³ tie³
 né³, ca³hléh³ Po¹ jú¹ *hebreo ñí¹con² tsá²
 hí³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

22—Hnoh² tsá²cáu³ jí³ tsá²daun³²,
 re² niéi² náh² jái¹³ hí³ má¹tson¹³
 jná¹³ lá² ñí¹con² hnoh² ta³né³².

²Jmí¹ má²lí²niéi³² jáun² tsá² hí³ hí³
 dí¹hle³² Po¹ jú¹jma² *hebreo né³, tí³
 lí³mí¹ tie³ ca³tiánh³ bíh¹ tsú². Jáun² Po¹
 ca³záih³ siáh³ tsá² hí³:

³—Tsá² *judío tsá² juú² Tarso bíh¹
 jná¹³, juú² hín¹³ tí³ Cilicia, tí³la³ já¹ juú²
 Jerusalén lá² bíh¹ ca³cuon³ jná¹³. Ja³bí¹
 tsá² ca³ma³ta² tí³² Gamaliel yáh³ jná¹³
 uá²jaí³², tsá² hí³ ca³ma³ta² jná¹³ ca³la³
 cun³ tán¹ cun³ hián² héih³² hí³ rá¹tioh³
 ñí¹ lei²¹ hí³ hiauh³ tsá²haun³² dí¹hio³
 nū¹deh³ dí². Huen² jná¹³ jlánh¹ ca³lí³
 hniá¹ ná¹ hí³ má¹zián¹³ ná¹ la³ cun³ hí³
 tí³² tsí³ Dió³², la³jmí¹ ná¹hniá¹ hnoh² ní²
 ta³né³². ⁴Jmí¹tin² jlánh¹ jmí¹ jmu² jná¹³
 hian² tsín³² ñí¹con² tsá² má²tiáunh¹ juí³²
 quioh²¹ Jesús, hí¹ la³ tí³ jmí¹ jngih³²
 jná¹³ tsú². Hí³ tsá²mi³ tsá²ñuh² bíh¹ tsú²
 ca³ma³tson¹³ jná¹³ jmí¹tin², hí³ ca³quí¹
 ca³tonh¹ jná¹³ hñu³mí¹ñí². ⁵Jáun² tsá²
 cuá¹lín³ mí²tsá² hí¹ quionh³ la³jín³²
 tsá²daun³² lí¹³ cue³² jú¹ tson² ca³ti²¹ hí³
 ní². Ja³bí¹ tsá² hí³ siáh³ ca³cue³ jná¹³
 sí² hí³ ca³tin¹ tsá² judíos reh² dí² zian²
 já¹ juú² Damasco; hí³ jáun² ñéi¹ jná¹³
 ñí¹ jáun² hí³ jmí¹ já¹zánh²¹ jná¹³ tsá²
 má²tiáunh¹ juí³² quioh²¹ Jesús, hí³ jmí¹
 já¹jan³² jná¹³ tsú² ca³la³ hí³ ná¹hñeí²¹ tí³
 já¹ juú² lá², hí³ jmí¹ jmuh¹ jnoh¹ tsú² ñí¹
 lá².

**Po¹ cha³² ha³ lánh³ rón³²
 ca³tí² cá²jéinh³² jm¹ tsí³**
 (Hechos 9:1-19; 26:12-18)

6 ⁶Ti³la³ tá¹la³ cuá¹ñe² jná¹³ jáun² hú¹ juí³² ne³, jm¹ má²ñí¹chau²¹ jná¹³ já¹ juú² Damasco, jáun² cu³diá²jan² jm¹ táin³ jná¹³ cáun² joh¹ pin³ lín³² hi³ ja³ hñu³mi³cuú² cun³ chi³hiú²; ⁷la³ cun³ jm¹jáun² bíh¹ ca³tánh³ jná¹³ cu³hna²¹ jáh³. Jm¹jáun² ca³nái³² jná¹³ cáun² ho³ tsáu² hi³ ñí¹juah²¹: “Hnú² Saulo, Saulo, ¿he³ láih³² jmuh³² hnú² hian² honh² ñí¹con² jná¹³?” ⁸Hi³ jáun² jná¹³ ca³ngái³²: “¿Hin² bí¹ tsánh² hnú² Ti³²?” Jáun² Tsá² hi³ ñí¹ca³juáh³: “Jná¹³ bíh¹ la³², Jesús Tsá² Nazaret Tsá² jmoh¹ hnú² hian² honh²”. ⁹Ca³jé³ bíh¹ tsá² jm¹ quiún¹ jná¹³ joh¹ jáun², tí³la³ tiá² ca³ngí¹³ yáh³ tsú² hi³ ñí¹ca³hléh³ jáun² tsáu². ¹⁰Jm¹jáun² ca³juo³ jná¹³ tsú²: “¿He³ bí¹ hniáuh³² jmu¹ jná¹³ ne³ Ti³²?” Jáun² jm¹jáun² ca³zái³ jná¹³ Ti³² Juo¹³ dí²: “Náu², cua³² juí³² hún¹ nú² tí³ Damasco. Hi³ jáun² ñí¹ jáun² lí³ ñíh¹³ hnú² la³jí³² la³ cun³ hi³ ca³tín¹ hnú² jmúh¹³”. ¹¹Ti³la³ joh¹ zín³ lín³² hi³ ca³jé³² jná¹³ jáun² ne³ ca³jmú³ hi³ ca³táin³ jná¹³, jáun² tsá² jm¹ quiún¹ hi³ bíh¹ jná¹³ ca³zanh³ uón³² hi³ ca³jau³ tí³ já¹ juú² Damasco. ¹²”Hi³ jáun² ñí¹ jáun² jm¹ zian² jan² tsá²ñuh² jmáí² Ananíás, jan² tsá² la³ má²tí³² re² lín³² lei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés. La³jin³² tsá² judíos zian² juú² jáun² jm¹ tanh² ta²¹ tsá² hí³. ¹³Jáun² Ananíás hi³ ca³ñí¹jie¹³ jná¹³. La³ cun³ jm¹ cá¹chó²¹ jáun² tsú² ca³juáh³: “Hnú² reh² Saulo, íje¹ siáh³ cónh³ hi³ hmai²¹!” La³ cun³ jm¹jáun² bíh¹ ca³tau² siáh³ re² mí¹ñí³² jná¹³. ¹⁴Jm¹jáun² ca³zái³ tsú² jná¹³ la³ lá²: “Dió³² Juo¹³ tsá²haun³² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² má²ca³quiánh³ hnú², hi³ hnió³ tsú² hi³ lí³ ñíh¹³ hnú² la³ cun³ hi³ lín²³ tsú² jmu³, jí³ hi³ lí¹³ jien¹ hnú² siáh³ hnga² Tsá² Chun¹, hi³ náih¹³ hnú² siáh³ jé¹ Tsá² hí³. ¹⁵Quí¹ hnú²

bíh¹ ca³tín¹ cuá¹náuh² jáí¹³ quioh²¹ tsú² ñí¹con² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³ ca³jieh³ nú² jí³ hi³ ca³niéih² nú² ní² siáh³. ¹⁶Jáun² ne³, ha³ lí² ján², cu¹ zaun²¹ nú² jmáí² hi³ teh¹ nú² Ti³² Juo¹³ dí², hi³ jáun² hin³ tsú² tso³ quián¹³ hnú²”. La³ ní² ca³juáh³ Ananíás hí³. ¹⁷”Hi³ jáun² jm¹ cuanh²¹ jná¹³ siáh³ já¹ juú² Jerusalén lá² ne³, ca³ñí¹lien¹ jná¹³ Dió³² hñu³ cuáh³² chín¹. Jm¹jáun² ca³jnia³ Ti³² Juo¹³ dí² jéin³² jná¹³ ¹⁸hi³ ca³juáh³ la³ lá²: “Háun¹ nú², tia³juí³² cua³han² já¹ juú² lá², quí¹ tsá² juú² lá² cun³ tiá² héi³² bíh¹ jáí¹³ hi³ hléh¹³ hnú² ca³tín¹ jná¹³”. ¹⁹Jáun² jná¹³ ne³ ca³juánh³²: “Hnú² Ti³² Juou³² jná¹³, já² la³jin³² bíh¹ tsá² juú² lá² ná¹ñí³² hi³ jná¹³ jm¹ ñe² la³jí³² cuáh³² quiú¹³ jnoh¹ tsá² judíos, hi³ jm¹ ñí¹jan³² jná¹³ tsú² hñu³mí¹ñí² tsá² má²taunh² hnú² ta²¹ jm¹jáun², hi³ jm¹ quiunh³² jná¹³ tsú² siáh³. ²⁰Ja³bí¹ la³ jáun² jm¹ ca³táin² jáun² jmí² quioh²¹ hla¹ Tié³ tsá² ca³náu² hi³ jáí¹³ hi³ ca³tín¹ hnú², ja³bí¹ ñí¹ jáun² jm¹ zenh¹ jná¹³ hi³ hún¹ ná¹ cá²hon³ quiún¹ tsá² ca³jngih³ hí³ Tié³, hi³ ca³h má³ jná¹³ siáh³ ha¹ tsá² ca³jngah³ tsú² hí³”. ²¹Ti³la³ Ti³² Juo¹³ dí² ca³juáh³ ñí¹con² jná¹³: “Cua³², quí¹ hnú² bíh¹ zeí²¹ jná¹³ ñí¹con² *tsá²cá²jo²¹ tsá² zian² ñí¹ uóunh³”.

Cáun³² siáh³ Po¹ juo¹³ hliáu³

²²Ca³nái³² bíh¹ tsú² re² hi³ ca³juáh³ Po¹ la³ñí¹; tí³la³ jm¹ má²lí²juáh³ Po¹ la³ ní² ne³, ca³tí³ ca³hóh³² bíh¹ tsú² siáh³ hi³ ca³juáh³: —; Cuí¹ jún¹³ mí¹ tsá² lín¹ ja³ juón¹ ní²! jí¹Tiá² ca³tí²¹ yáh³ zian² tsá² la³ ní²! ²³La³ má²ná¹tí² ná¹hóh³² jáun² bíh¹ tsá² hí³, hi³ ná¹quí² ná¹zen² ha¹, hi³ ná¹quí² ná¹ziauh³² siáh³ hliáu² chí³cuú², ²⁴jáun² cu³tsa³² bíh¹ jm¹ ca³jmú³ juo¹³ hliáu³ héih³² hi³ jan³ hliáu³ Po¹ tí³ ñéih³ hñu¹³. Jm¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³ dí² héih³²

hi³ pan³ tsú² Po¹ quionh³ hñú¹jméi¹³,
 hi³ jáun² chá³² Po¹ he³ ca³ti²¹ sa³ tí³
 hóh³² lín³² tsá² hí³. 25 Jmí¹ má²lí²hñéi³²
 tsú² jáun² Po¹ tiá³ lín³² né³, hi³ jmí¹
 má²pan³ dí² quionh³ hñú¹jméi¹³ jáun²,
 jáun² Po¹ ca³záih³ hliáu³ tsá² chín¹ zenh²
 có³² jáun² la³ lá²:

—¿Hí¹ jmu² héih³² liei²¹ hi³ lí¹³
 pan¹³ hñú² jan² tsá² *romano ta³ tiá²
 má²lí²quiánh² nú² jú¹ tson² quioh²¹ tsú²?

26 Jmí¹ má²lí²niéi³² hliáu³ tsá² chín¹
 jái¹³ ní² né³, ca³ní¹zeh¹ juo¹³ la³ lá²:

—¿He³ dá² ní³jmuh³² hñú²? Já² la³ tsá²
 romano bíh¹ tsá² ó³².

27 Jmí¹jáun² ja³ juo¹³ hliáu³ tsá² chín¹
 ní¹ zenh¹ jáun² Po¹, hi³ ca³ngáih³ dí² jái¹³
 lá²:

—¿Hí¹ cu³tí³ bíh¹ tsá² romano hñú²?
 Jáun² Po¹ ca³juáh³:

—Ján³.

28 Jáun² juo¹³ hliáu³ ca³záih³ siáh³ Po¹:

—Tí³la³ ca³tin¹ jná¹³ má¹ná¹, hliáu³³
 lín³² bíh¹ quie³ ca³cáin³ hi³ ca³lín³ jná¹³
 tsá² romano.

Jáun² Po¹ ca³juáh³ siáh³:

—Tí³la³ jná¹³ dá² má²lín³ la³ cun³ jmí¹
 ca³lí³zian² bíh¹.

29 Jmí¹jáun² la³juí³² ca³tiánh³ tí³ có³²
 tsá² jmí¹ má²cán³ hí³ jú¹ tson² quioh²¹
 Po¹, hí¹ la³ tí³ hnga² yáh³ juo¹³ hliáu³
 ca³juéh² jmí¹ ca³lí³tsin² tsú² hí³ tson²
 bíh¹ la³ tsá² romano bíh¹ Po¹, quí¹hliá²
 jmí¹ má²lí²hñéi³² dí² tsú².

**Má²zenh² Po¹ ní¹ta²¹
 chín¹ quioh²¹ tsá² judíos**

30 Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² jmí¹ hnió³ juo¹³
 hliáu³ lí³ ní³² he³ tso³ chá³² tsá² judíos
 quioh²¹ Po¹, jáun² ca³chin² dí² tsú², hi³
 ca³zen³ dí² siáh³ jái¹³ hi³ ngih¹³ tsá²
 ná¹lín³ mi³jmú³ la³ má²quionh³ la³jín³²
 tsá² ná¹ní¹ hué³². Jmí¹jáun² ca³jan³ tsú²
 Po¹ hi³ ca³ní¹zin² dí² ja¹ ní¹ ná¹ngih³²
 jáun² tsá² hí³.

23 Jmí¹jáun² né³, Po¹ ca³jé³ chí¹tiá³
 ní¹ ní¹ tionh¹ tsá² ná¹chín¹ hí³, hi³
 ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² reh², la³ tí³ ta³né³² tiá² lin¹
 cha³² yáh³ tso³ jmí¹ tsin³² jná¹³ hi³ juáh¹³
 hí³ tiá² má²ca³ma³ti²¹ jná¹³ ní¹con² Dió³²
 la³ cun³ ca³ti²¹.

2 Jáun² Ananías tsá² cuá¹lín³ mí²tsá²
 hien¹ ca³jmú³ héih³² ní¹con² tsá² tionh²
 cu³héin¹ Po¹, hi³ pá³ tsú² ho³ Po¹. 3 Jáun²
 Po¹ né³ ca³záih³ tsá² hí³ la³ lá²:

—¿Hnú² dá² cáun² hná¹ hiah³² tiáu²
 jmáh³la³ tí³ coh³ bíh¹, ja³bí¹ Dió³² po³
 siáh³ hñú²! ¿Há¹ jun³juáh¹³ hi³ jáun² níh³
 hñú² ní¹ ní² hí³ rá¹tshí³² nú² héih³² la³
 cun³ juáh³ liei²¹? ¿He³ láih³² sa³ chín¹dí¹
 huen² bíh¹ hñú² ní³jmuh³² la³ siáh³ la³
 cónh³ bíh¹ hí³ rá¹juáh³ jáun² liei²¹?

4 Jáun² tsá² jmí¹ tionh¹ hí³ có³² jáun²
 ca³záih³ Po¹:

—¿Hí¹ hñú² la³ ca³tin¹ jin¹³ tsá²
 cuá¹lín³ mí²tsá² hien¹ quian²¹ Dió³²?

5 Jáun² Po¹ ca³ngáih³ la³ lá²:

—Tiá² jmí¹ ño¹ jná¹³ reh² hí³ lín³ tsá²
 ní² mí²tsá² hien¹; qui¹ ní¹ Sí² rá¹juáh³ la³
 lá²: “Tiá² hniáuh³² hléh¹ hñú² jú¹ hlah³
 quioh²¹ tsá² ho² ta²¹.”

6 Jmí¹ ca³lí³tsin² jáun² Po¹ hi³ tsá²
 ná¹ngih³² hí³ la³ ná¹lí³ tun³ nió³, cun³
 nió³ tsá² *saduceos, hi³ cun³ nió³ siáh³
 tsá² *fariseos, jmí¹jáun² ca³hléh³ dí² tiá³
 hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² reh², jan² tsá² fariseo bíh¹
 jná¹³, tsá² cá² mí¹zionh² tsá² fariseos.
 Jáun² né³, jné³² má²cán³ tsú² jú¹ tson²
 ca³ti²¹ hi³ jná¹³ taunh³² ta²¹ hi³ jenh¹³
 siáh³ tsá² má²cá²tsan³!

7 Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Po¹ la³ ní²
 né³, ca³juónh³ tsá² saduceos cú²zúnh²
 quionh³ tsá² fariseos, jmí¹jáun² lí³ tsú²
 tun³ tsoh³. 8 Hi³ jáun² la³ jáun² lí³
 qui¹hliá² tiá² ta²¹ taunh³² yáh³ tsá² sa-
 duceos hi³ jenh¹³ dí² já¹ hla¹, hi³ juáh²³
 siáh³ hí³ tiá² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² zian²,
 hi³ sa³jun³ tsá²cuú² tsá²chín³ ní² siáh³;
 tí³la³ tsá² fariseos má¹ná¹, taunh³² bíh¹

ta²¹ la^{3ji³²} hi³ jáun². ⁹ Hi³ jáun² la^{3jin³²}
tsá² hi³ ca^{3ti³} ca^{3hóh³²}, jáun² ma³ jan²
ti³² lei²¹ ja¹ quioh²¹ tsá² fariseos hi³
ca^{3jmu³} zenh² hi³ ca^{3juáh³} la³ lá²:

—Tíá² lin¹ hi³ hlaíh³ chauh¹ yáh³
jnoh¹ quioh²¹ tsá²núh² lá², quí¹ tiá² né¹
yáh³ dí² ho³sa³ jan² tsá²cuú² tsá²chín³
má²ca³hléh³ ní¹con² tsú², ho³lá²dá² jan²
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³².

¹⁰ Cun³ní¹ hi³hliá³ jmí¹ má²ná¹jin²³
lín³² tsá² hí³, jáun² cu³tsa³² jmí¹ ca³jmu³
juo¹³ hliáu³ héih³² hi³ tsa³chin² tsú²
cú²jueh³² Po¹ ja¹ jáun² hi³ jón³² siáh³
hñú¹³, quí¹ hi³ juénh² tsú² ní² lí¹ jun² Po¹,
quí¹ ní² lí¹ ca³jmu³ tsú² hná¹jèh² nio²
Po¹.

¹¹ Hi³ jáun² hua² jáun² né³
ca³ma³nia³² Tí³² Juo¹³ dí² ní¹con² Po¹
hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Tíá³ chá¹ honh² Po¹, quí¹ la³jmí¹
má²lí²hléh¹ hnú² hi³ ca³tin¹ jná¹³ já¹ juú²
Jerusalén lá², la³ jáun² uá²jaí³² hniáuh³²
cuá¹hléh¹ nú² siáh³ já¹ juú² Roma.

Má²cú¹ má²ren²¹ tsáu² jái¹³ hi³ jngih³ Po¹

¹² Hi³ jáun² jmí¹ cá¹jnia²¹ jáun²
né³, ma³ jan² tsá² *judíos ca³ma³cú¹
ma³ren²¹ jái¹³ hi³ jngih³ Po¹. Má²tún²
hmóu³² jáun² tsá² hí³ ca³tanh²
hú¹mu³héih³² hi³ tíá² má³² jmu³ hí¹
cú¹pih²¹, sa³jun³ hính³ jmí² jma³ ca³la³
ti³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ jngih³ dí² Po¹.

¹³ Lín³ tun³lón³² tsá² ca³jmu³ jái¹³ jáun².
¹⁴ Jáun² ca³ní¹táunh¹ dí² ní¹con² tsá²
ná¹lín³ mi³jmú³ quionh³ tsá²daun³² tsá²
ná¹ní¹ juú², hi³ ca³ní¹juah²¹ la³ lá²:

—Má²tún² hmóu³² lá² jnoh¹
má²lí²tanh¹³ hú¹mu³héih³² hi³ tíá² cú¹
tía² hnáih¹³ jnoh¹ hí¹ cú¹pih²¹ ca³la³
ní¹ ca³jngih¹³ jnoh¹ Po¹. ¹⁵ Jáun² né³,
zen² hnoh² jái¹³ ní¹con² juo¹³ hliáu³
quiúnh¹ náh² tsá² ná¹ní¹ hi³ ja³jan² tsú²
siáh³ Po¹ ta³ máh¹ hnoh². Juoh¹ hnoh²
juo¹³ hliáu³ hi³ hnáuh² hnoh² ngáih¹ re²
lín³² jú¹ tson² quioh²¹ Po¹. Jáun² jnoh¹

tsá¹tan¹³ Po¹ hú¹ jui³² hi³ jngih¹³ jnoh¹
ñeh² bíh¹ hi³ cuán¹³ tsú² ní¹con² hnoh².

¹⁶ Tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ní³² nú²míh¹ jon²
hiá¹ rainh²¹ Po¹ jái¹³ jáun² né³, la³jui³²
ngau³ hi³ ca³ní¹zeh¹ Po¹ jái¹³ jáun².
¹⁷ Jáun² ca³teh³ Po¹ hliáu³ tsá² chín¹ hi³
ca³záih³ dí²:

—Cuá²jan³² tíá³ nú²míh¹ lá² ní¹con²
juóuh³² nú², quí¹ zia³² cáun² jái¹³ hi³
tsa³zeh¹ tsú² juóuh³² hnú².

¹⁸ Jmí¹ jáun² ca³ní¹jan² hliáu³ tsá²
chín¹ hí³ nú²míh¹ ta³ ní¹ juo¹³ hi³
ca³juáh³:

—Po¹ tsá² cuá¹tson³ lí²tié³ jná¹³ hi³
lí²juáh³ hi³ já¹jan³² jná¹³ nú²míh¹ lá²
ní¹con² hnú², quí¹ zia³² cáun² jái¹³
quian³² hi³ záih³² hnú².

¹⁹ Jmí¹ jáun² ca³zanh³ juo¹³ hliáu³ cuo²
nú²míh¹ hí³, hi³ ca³ní¹ngah¹ dí² jái¹³
jáun² ní¹ tí³ có³², hi³ ca³juáh³:

—¿He³ jái¹³ quiánh¹ nú²?

²⁰ Jáun² nú²míh¹ hí³ ca³juáh³:

—Tsá² judíos tsá² ná¹ní¹ má²lí²ma³cú¹
ma³ren²¹ jái¹³, hi³ jáun² má²záih³² tsú²
hnú² hi³ cuá¹jan³² hnú² Po¹ ní¹ta²¹
chín¹ tsa³háu², hi³ lí¹ ja³ma³cau² tsú²
hnú² hi³ juáh³ hi³ nga³ re² jú¹ tson²
quioh²¹ Po¹. ²¹ Su³uú² lí¹ táunh³ hnú²
ta²¹, quí¹ lín³ tun³lón³² tsá² tau³ Po¹
hú¹ jui³² tsa³háu². Má²tún² hmóu³² jáun²
tsá² hí³ má²lí²tianh² hú¹mu³héih³² hi³
hí¹ cú¹pih²¹ má³² tíá² cuh³ hi³ sa³jun³
hính³ jmái² ca³la³ ní¹ ca³jngih³ Po¹.
Jáun² ta³ne³² cáun² má²ná¹jan³² tsú² hi³
chanh²¹ hnú² jái¹³ bíh¹ ha³ líh³ cuá¹jan³²
nú² Po¹.

²² Jáun² juo¹³ hliáu³ hi³ ca³záih³
nú²míh¹, hi³ tíá² hin² záih³² hí¹ jan² hi³
má²lí²chá³² la³ jáun², jmí¹ lí²¹ jáun² né³
ca³chanh³ dí² nú²míh¹ hi³.

Zen³ tsú² Po¹ ní¹con² Fé³ tsá² ho² ta²¹

²³ Jmí¹ jáun² ca³teh³ juo¹³ hliáu³ hi³
gon³ hliáu³ tsá² chín¹ hi³ ca³záih³ dí²:

—Jmu³ hua³jan²¹ tun³ nio² hña³láun³
hliáu³ tsá² tsa³táunh¹ jui³² ta³, hnáih³²

nio² quiú³ tsi²¹ quian³ siáh³ tsá² ná¹tsin¹ jáh³, hi³ cónh³ tun³ nio² hña³láun³ siáh³ tsá² ná¹quian³² hmá² zunh²¹. Hniáuh³² tónh³² tsú² hua³jan²¹ hi³ tsa³táunh¹ cun³ la³ nio¹ ñu³ tí³ ca³nié² la³ tí³ juú² Cesarea. ²⁴Hi³ jmu³ siáh³ hua³jan²¹ gon³ gáun³ tsa³cuá¹ hi³ ca³tin¹ Po¹, hi³ tsa³jan² tsú² re² tin² ñí¹con² Fé³ tsá² ho² ta²¹.

²⁵Jáun² juo¹³ hliáu³ hí³ ca³zen³ cáun² sí² hí³ rá¹juáh³ la³ lá²:

²⁶“Hia² nú² Fé³ tsá² lín³ hnú² ta²¹ hi³ chín¹, jná¹³ la³² tsá² jmái² Claudio Lisias zein³² jná¹³ sí² lá² ñí¹con² hnú².”

²⁷Jmí¹ ca³ma³tson¹³ tsá² judíos tsá² lá² hi³ jmí¹ má²jngih³ tsú², tí³la³ jmí¹ ca³lí³ ño¹ jná¹³ hi³ tsá² *romano bíh¹ la³ tsá² lá², jmí¹jáun² ñéi¹ jná¹³ quiúnh¹ hliáu³ joh² hi³ ca³ñí¹lion¹ jná¹³ tsú². ²⁸Jná¹³ ne³ jmí¹ hnó²¹ lí³ ño¹ hi³ he³ tso³ cha³² tsú² quioh²¹ tsá² lá², hi³ jáun² ca³ñí¹jan³² jná¹³ tsú² ñí¹ta²¹ chín¹ quioh²¹ tsá² judíos. ²⁹Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, cáun² lí¹ ca³tu³ ca³hna³ tsá² lá² la³ cun³ lí³ liei²¹ quioh²¹ hmóu³² bíh¹, hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá² ca³tí²¹ hi³ jngih³ tsú² tsá² lá², sa³jun³ ca³tí²¹ hi³ tanh¹³ tsú² hñu³mí¹ñé².

³⁰Jáun² jmí¹ ca³lí³ ño¹ jná¹³ hi³ má²ca³ma³cú¹ ma³ren²¹ tsú² jái¹³ hi³ jngih³ tsá² lá², jmí¹jáun² ca³lén¹³ jná¹³ hi³ zein²¹ tsú² cú²jueh³² ñí¹con² hnú², ja³bí¹ ca³juo³ jná¹³ siáh³ tsá² tú² tsá² hna² tsú² hi³ ñí¹con² hnú² má²hniáuh³² chá³² tsú² tso³. [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³ hi³ juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnú²].”

³¹Jáun² la³ cun³ lí³ héih³² hi³ má²lí²héi³ jáun² hliáu³ hí³, ca³jan³ Po¹ ta³ huá² ta³ niéi² jáun², hi³ ca³ñí¹jan² dí² la³ tí³ juú² Antípatris. ³²Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³jính³² la³jín³² hliáu³ tsá² ca³ñí¹táunh¹ ju³² ta³ cun³ juú² Antípatris jáun², jáun² cu³ jmáh³ tsá² ná¹tsin¹ hí³ jáh³ bíh¹ jái³² jí¹taunh²¹ quionh³ Po¹. ³³Jmí¹ ca³cha³táunh¹ jáun² hliáu³ hí³ juú² Cesarea, jáun² ca³cué³ tsú² tsá² ho² ta²¹ hi³ sí² jáun²,

hi³ ca³zinh³ tsú² siáh³ Po¹ ta³ ñí¹ tsú². ³⁴Jmí¹ má²lí²hí³² tsá² ho² ta²¹ hí³ sí² jáun² né³, ca³ngáih³ Po¹ hi³ hín² tíh³ hín¹³. Jmí¹ ca³juáh³ Po¹ hi³ hín¹³ tí³ Cilicia, jáun² tsá² ho² ta²¹ hí³ ca³juáh³:

³⁵—Ñí¹ má²cuá²táunh²¹ tsá² tú² hna² hnú² ñí¹ lá², má²láun² máh³ cán¹³ jná¹³ jú¹ tson² quián¹³ hnú².

Jáun² tsá² ho² ta²¹ hí³ ca³jmu³ héih³² hi³ jmu³ hliáu³ hua³hí¹³ Po¹ ñéih³ hñú¹³ hla¹ re²¹ Herodes.

Po¹ cue³² jú¹ tson² quioh²¹ ta³ ñí¹ Fé³

24 Jmí¹ la³ má²hñá³ jmái¹ jáun² ca³chó³² Ananías já¹ juú² Cesarea, tsá² lín³ hí³ mí²tsá² hien¹, quionh³ tsú² ma³ jan² tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú², jí³ tsá² jmái² Tértulo ní² siáh³, jan² tí³² tsá² jmu² ta²¹ hi³ nau³² jái¹³. Jáun² tsá² hí³ ca³tiánh³ ta³ ñí¹ tsá² ho² ta²¹ hí³, hi³ ca³chá³ tsáu¹³ Po¹. ²Jmí¹ má²cuí²ñí¹quian¹³ tsú² jáun² Po¹ né³, ca³chá³ Tértulo tso³, hi³ ca³záih³ dí² Fé³ la³ lá²:

—Hnú² tsá² ho² ta²¹, cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ re² cháunh²³ honh² hnú² hi³ jmuh³² héih³², hi³ jáun² tie³ bíh¹ nio² tá¹ cáun² hue³² lá², hi³ hliáun³ siáh³ héih³² chu²¹ héih³² hmaí²¹ má²ca³lí³zia³² quiú¹³ dí². ³Hen³ ma³ chú³² jmuh³² hnú² re² héih³² jmái¹ ca³la³ jí³² la³ tán¹ hue³² quiú¹³ dí², jáun² jlánh¹ hiún² tsí³ jnoh¹ hi³ cue³² jnoh¹ tiá¹hmah¹ ñí¹con² hnú² Fé³ tsá² ho² ta²¹ juo¹³ jnoh¹. ⁴Tí³la³ cun³ñí¹ hi³ tiá² hnó³² jná¹³ má²tsan¹³ lín³² honh² hnú², jáun² mí²³ jná¹³ hi³ chú³² hi³ náih¹³ tiá³ hnú² jái¹³ hi³ juah²¹ jná¹³ lá². ⁵Tsá² tsanh²¹ jnoh¹ lá² jlánh¹ má²miéi³², jí³ hi³ qui² tson² tsú² tsá² *judíos tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³. Tsá² lá² jan² tsá² ná¹chín¹ ñí¹con² tsá² cu³ nió³ hain²¹ hí³ tí³ con² hla¹ tsá² ja³ hí³ Nazaret. ⁶Tsá² lá² jmí¹ hnió³ hliáh³² siáh³ cuáh³² chín¹ quiú¹³ jnoh¹; tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, la³juí³² ca³zanh¹³ tsú² hi³ tson³. [Hi³ jmí¹ má²hnáu² jnoh¹ má¹ré¹³

tsáu¹³ tsú² la³ cun³ juáh³ liei²¹ quiú¹³ jnoh¹ hmóu³², ⁷ti³la³ Lisias juo¹³ hliáu³ jlánh¹ chí¹hniei² ca³ñí¹chin² Po¹ lá² ja¹ quiú¹³ jnoh¹, ⁸hi³ ca³juáh³ siáh³, hi³ tsá² cha³² tsáu¹³ tsá² lá² ca³tin¹ ja³taunh¹ ñí¹con² hnú².] Jáun² né³, ñí¹juáh³ hi³ cánh¹ hnú² huen² re² lín³² jú¹ tson² ñí¹con² tsú², jáun² má²jáun² lí³ ñíh¹³ hnú² hi³ tson² bíh¹ la³ cun³ tso³ hi³ cha³² jnoh¹ quioh²¹ tsú².

⁹Jáun² la³jín³² tsá² judíos jmí¹ tionh¹ hi³ ñí¹ jáun² ca³ma³tson² uá²jai³² jái¹³ jáun². ¹⁰Jmí¹ jáun² ca³jmú³ tsá² ho² ta²¹ lin¹ hi³ má²lí¹³ hléh³² Po¹, jáun² Po¹ ca³juáh³:

—Hiún² lín³² bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³ cue¹³ jú¹ tson² quion²¹ ñí¹con² hnú², qui¹ ño¹ jná¹³ hi³ má²hia³jáun¹³ lín³² máh³ lín³ hnú² jue²¹ hi³ ca³tin¹ tsá² zian² hue³² lá². ¹¹Huán¹ tsí³ bíh¹ lí¹³ lí³tsin² hnú² ní¹juáh³ tson² la³ cun³ hi³ juah²¹ jná¹³, qui¹ né³bí¹ má²tí³ quia³tún³ jmái¹ bíh¹ la³ cun³ jmí¹ cá¹chó²¹ jná¹³ já¹ juú² Jerusalén hi³ ca³ñí¹ma³tsú¹ ma³joh²¹ jná¹³ Dió³². ¹²Hí¹ jan² yáh³ tsáu² tiá² dí¹qui¹ dí¹tanh¹ jná¹³ jái¹³ la³ cun³ jmí¹ ca³tsauh¹ jná¹³ tsá² lá², sa³jun³ má²lí²cuú¹ lí²ngih²¹ jná¹³ tsáu² hi³ juáh¹³ hi³ má²lí²zió³² jná¹³ tsí³ tsú², uá¹ hi³ ñéih³ cuáh³² chín¹, ho³ lí³ua³ cáun² cuáh³² ñí¹ hná¹ ní² quiú¹³ jnoh¹ tsá² judíos, sa³jun³ já¹ juú² já¹ hñú³ siáh³. ¹³Hi³ sa³jun³ lí¹³ má³tson² tsú² lí³ua³ cáun² tso³ ñí¹ hná¹ ní². ¹⁴Tí³la³ jná¹³ ton¹ bíh¹ hi³ tson² bíh¹ ma³tsú¹ ma³joh²¹ jná¹³ Dió³² Juo¹³ tsá²haun³² dí¹hio³ ñú¹deh³ jnoh¹ la³ cun³ hi³ ná¹ngi²³ jáun² jnoh¹ tsá² má²tiáuh¹ jnoh¹ jui³² quioh²¹ Jesús, jnoh¹ tsá² té²³ tsá² ní² “tsá² cu³ ní³”. Taunh³² bíh¹ jná¹³ ta²¹ la³ji³² hi³ rá¹juáh³ ñí¹ liei²¹ quioh²¹ Moisés jí³ jái¹³ hi³ rá¹tioh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ tsá² ca³lín³ hi³ *ti³² jē¹ Dió³² ní² siáh³. ¹⁵Ja³bí¹ jná¹³ hu²¹ tsin³² la³ cun³ hi³ qui³ ná¹hen² tsí³ tsá² lá², hi³ jenh¹³ jáun² la³jín³² tsá² má²cá²hiá² cá²tsan³, uá¹ i³

tsá² chun¹ uá¹ i³ tsá² hláih¹. ¹⁶Hi³ jáun² bíh¹ jlánh¹ tion³ jmu² jná¹³ hi³ lí³ jí² jmí¹ tsin³² jmái¹ ca³la³ jí³², hi³ jáun² tiá² zia³² tso³ hi³ lí¹³ lí³ chá³², uá¹ i³ ñí¹con² Dió³² uá¹ i³ ñí¹con² tsá²mí³cuóun² ní² siáh³.

¹⁷”Jmí¹ má²ca³ñí¹tí¹ ñí¹ngi¹³ jná¹³ ca³lá² ue³ juú²co¹ juú²hñú¹³ tsá² hue³² siáh³, ngah³ jná¹³ siáh³ juú² Jerusalén, hi³ ca³lén¹³ hi³ ñí¹ma³hon¹ ca³lá² tsá² tia³mii², jí³ hi³ ñí¹jngfh²¹ ná¹ siáh³ jáh³ ñí¹con² Dió³² hi³ hiún² tsin³². ¹⁸Jmí¹ má²ji² jáun² jmí¹ tsin³² jná¹³ la³ cun³ hi³ ná¹ngi²³ jnoh¹ tsá² judíos, la³ cun³ jmí¹ ca³tsauh¹ jná¹³ tsá² judíos zian² hue³² Asia hñú³ cuáh³² chín¹; tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ má²lí²cuú¹ lí²ngih²¹ tsáu² yáh³ jná¹³ jmí¹jáun², hi³ sa³jun³ má²zenh² jná¹³ siáh³ ja¹ quioh²¹ tsá² ná¹jmu² tiá³ siaun³². ¹⁹Tsá² tsauh¹ hi³ bíh¹ jná¹³ jmí¹ ca³tin¹ ja³taunh¹ ñí¹ lá² ní¹juáh³ he³ tso³ hnió³ tsú² chá³² hi³ ca³tin¹ jná¹³. ²⁰Ní¹juáh³ tiá² ja³taunh¹ tsá² hi³, hi³ jáun² tsá² tionh² lá² cuí¹ juáh¹³, neh²¹ ní¹juáh³ he³ tso³ ca³tsoh³ tsú² quion²¹ jná¹³ jmí¹ ca³zeh³ tsú² jná¹³ ñí¹ta²¹ chín¹ quioh²¹ tsá² judíos. ²¹Tiá² né¹ ho³sa³ hi³hliá² ca³hléh³ jná¹³ tiá³ hi³ ca³juánh³² la³ lá²: ¡Né³² má²ná¹canh³² hnoh² jú¹ tson² cun³ñí¹ hi³ jná¹³ taunh³² ta²¹ hi³ jenh¹³ siáh³ tsá² má²cá²tsan³!

²²Tí³la³ Fé³ hi³ má¹ná¹, jmí¹ má²ñí³² re² bíh¹ hi³ ha³ lánh³ ná¹ngi²³ tsá² má²tiáunh¹ hi³ jui³² quioh²¹ Jesús; hi³ jáun² jmí¹ má²lí²niei³² tsú² jái¹³ jáun², ca³jmú³ héih³² hi³ cáun² cuí¹ lí³ tín² la³ ní², hi³ ca³juáh³:

—Ní¹ má¹cuán² Lisias tsá² lín³ juo¹³ hliáu³ má¹re¹³ jná¹³ jái¹³ ní² quián¹³ hnoh².

²³Jmí¹ jáun² ca³jmú³ Fé³ héih³² hi³ jmu³ hliáu³ tsá² chín¹ hua³hi¹³ Po¹ la³ má²jmu² jáun², tí³la³ ca³cue³ bíh¹ tsú² jái¹³ hi³ ma³hiún² ca³lá² Po¹ tsí³, jí³ hi³ lí¹³ tsa³jie³ siáh³ tsáu².

²⁴Jmí¹ lí¹ cáin² jáun² máh³ ca³chánh³² siáh³ Fé³ já¹ juú² jáun² quionh³ Drusila

tsá²mi³ tsá² judía ñí²cuo². Jmí¹jáun² ca³teh³ tsú² siáh³ Po¹ hi³ ca³li³hnió³ tsú² ne³ jái¹³ hi³ ca³ti²¹ hi³ tanh² tsú² ta²¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. ²⁵Ti³la³ jmí¹ ca³hléh³ Po¹ jái¹³ hi³ ca³ti²¹ hi³ ma³zian² tsú² la³ cun³ hi³ ti³² tsí³ Dió³² né³, hi³ hniáuh³² lí³ tin² tsú² ti³ jinh³ hnga², ji³ hi³ ca³ti²¹ hi³ ra³tsi³² Dió³² héih³² jmáí¹ né³bí¹ ja³² ní² siáh³, jmí¹jáun² ca³juéh² bíh¹ Fé³, hi³ jáun² ca³juáh³.

—Cuáñh² tn² cú²jueh³², má¹jáun² té¹³ jná¹³ siáh³ ní¹ má¹ca³li³ jien¹ ná¹.

²⁶Jáun² Fé³ hí³ cáun² lí¹ jmí¹ má²hu²¹ tsí³ hi³ jéin³² Po¹ quie³, má¹jáun² jmí¹ líon²¹ dí²; jáun² ca³teh³ dí² hliáun³ jéin³² hi³ hnió³ dí² juónh³ quionh³. ²⁷Jmí¹ má²ca³tsin¹³ jáun² tun³ mií² hi³ cuá¹tson³ Po¹ ca³tsóh³² Fé³ ta²¹, jmí¹jáun² hi³ siáh³ Porcio Festo. Ti³la³ jmí¹ cuá¹han³ Fé³ ta²¹ má¹na¹, cun³ jáun² ca³chan³ bíh¹ tsú² Po¹ cuá¹tson³, qui¹ hi³ ca³li³hnió³ tsú² hi³ tá¹zanh¹ re² ñí¹con² tsá² judíos.

Po¹ má²zenh² siáh³ ta³ ñí¹ Festo

25 Jáun² né³, jmí¹ la³ má²jau³ ca³héi³ Festo jái¹³ hi³ lín¹³ ta²¹ hué³² jáun², cua³han³ juú² Cesarea ñí¹ zeh² ñí¹ta²¹ quioh²¹, hi³ ngau³ ti³ já¹ juú² Jerusalén. ²Hi³ jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ la³ má²quionh³ tsá² *judíos tsá² ná¹ñí¹ ca³chá³ tsáu¹³ Po¹ ñí¹con² Festo hí³. ³Jáun² tsá² hí³ ca³hiu³ ca³mí³ ñí¹con² Festo hi³ jmu³ tsú² hi³ chú³² hi³ chanh³ jái¹³ hi³ cui¹ jáuh¹³ Po¹ ti³ já¹ juú² Jerusalén jáun²; qui¹ tsá² hí³ dá² jmí¹ má²ca³ma³cú¹ ma³ren²¹ jái¹³ hi³ tsa³ngih² Po¹ hú¹ jui³². ⁴Ti³la³ Festo né³ ca³záih³ tsá² hí³, hi³ tsá² cuá¹tson³ bíh¹ hí³ já¹ juú² Cesarea, hi³ né³bí¹ tsánh²¹ yáh³ tsú² hnga² ñí¹ jáun²; ⁵hi³ ca³záih³ tsú² siáh³ tsá² hi³ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ hin² hnoh² tsá² ná¹hauh³² náh² jái¹³, lí¹³ cuá¹táunh¹ náh² quiúñh¹ jná¹³ já¹ juú² Cesarea, hi³ jáun² ñí¹ jáun² cuá¹juah²¹ náh² ní¹juáh³ he³ tso³ zia³² quioh²¹ tsá² hí³.

⁶Jmí¹ la³ má²jñá³ ho³ má²quia³ jmái¹ hi³ ca³chó³² Festo hí³ já¹ juú² Jerusalén, ngah³ siáh³ ti³ já¹ juú² Cesarea. Jáun² jmí¹ cá¹jñiá²¹ hi³ ca³chánh³² jáun² tsú² ca³cuá³ ñí¹ta²¹ chí¹n¹ quioh²¹, jmí¹jáun² ca³jmú³ héih³² hi³ tsa³quian³ tsú² Po¹. ⁷Jmí¹ hi²¹ jáun² Po¹ ñí¹ta²¹, ca³la³ ja¹ uá¹ zenh² bíh¹ Po¹ ca³jmú³ tsá² judíos tsá² ja³taunh²¹ hí³ juú² Jerusalén, hi³ ca³chá³ tsú² hliáun³ jmáh³la³ tso³ huáh² tsí³, ti³la³ tiá² lí³ yáh³ ma³tson² tsú² tso³ jáun². ⁸Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³cué³ Po¹ jú¹ tson² quioh²¹, hi³ ca³juáh³:

—Hí¹ cáun² yáh³ hi³ hlah³ tiá² má²cá²jmú³² jná¹³ ñí¹con² liei²¹ quiú¹³ jnoh¹ tsá² judíos, sa³jun³ hi³ ca³tin¹ cuáh³² chí¹n¹ quiú¹³ jnoh¹, sa³jun³ hi³ ca³tin¹ *tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ juo¹³ dí² tsá² *romanos ní² siáh³.

⁹Ti³la³ cun³ñí¹ hi³ ca³li³hnió³ Festo tá¹zanh¹ re² ñí¹con² tsá² judíos, jáun² ca³záih³ dí² Po¹ la³ lá²:

—¿Hnáuh¹ hnú² cuóh¹³ já¹ juú² Jerusalén, hi³ jáun² ñí¹ jáun² ñí¹ma³ré¹³ jná¹³ tso³ quián¹³ hnú²?

¹⁰Ti³la³ Po¹ ca³ngái³:

—Ta³ ñí¹ tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ juo¹³ tsá² romanos bíh¹ tsá²juoh²¹ dí²; qui¹ ñí¹ jáun² bíh¹ ca³ti²¹ ma³re² tsú². Má²ñíh¹ bíh¹ hnú² re² hi³ hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ hi³ hlah³ tiá² cá²jmú³² jná¹³ ñí¹con² tsá² judíos tsá²co¹ ná¹. ¹¹Sá¹jmí¹ hi³ tson² ca³jmú³² jná¹³ cáun² hi³ hlah³ dúh¹, jáun² cun³ ca³ti²¹ bíh¹ jún³ jná¹³, ti³la³ ní¹juáh³ hí¹ cáun² yáh³ tso³ hi³ cha³² tsú² ní² tiá² la³ tson², jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³tin¹ jienh³ jná¹³ jo³cuo² tsá² ní². Hi³ jáun² bíh¹ mi³re²³ jná¹³ hi³ ma³re² hnga² tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹.

¹²Jmí¹ má²lí²juónh³ jáun² Festo quionh³ tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³ quionh³, jáun² ca³záih³ dí² siáh³ Po¹ la³ lá²:

—Má²lí²juah²¹ bíh¹ hnú² hi³ hnáuh² cuá¹ma³réh¹³ ta³ ñí¹ tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹, jáun² né³, ti³ ñí¹ cuá¹ tsá² hí³ bíh¹ má²hniáuh³² zei²¹ jná¹³.

Má²zenh² Po¹ ta³ ñí¹ re²¹ Agripa

¹³ Jáun² né³, jmf¹ lí¹ cáim² pih²¹ jáun² ca³chó³² re²¹ Agripa já¹ juú² Cesarea quionh³ Berenice ñí²cuo², hi³ ca³ñí¹ma³jéinh³ Festo, hi³ ca³ñí¹cueh¹ dí² cuo². ¹⁴ Cun³ñí¹ hi³ ué³ bíh¹ ca³lá² ca³tiánh³ tsú², hi³ jáun² ca³chá³ Festo ñí¹con² tsú² jái¹³ hi³ ca³tin¹ Po¹, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ñí¹ lá² zian² jan² tsá²ñuh² tsá² ca³chan³ Fé³, hi³ cuá²tson³. ¹⁵ Jmf¹ ñéi¹ jná¹³ cu³tiá³ já¹ juú² Jerusalén, jáun² tsá² ná¹lín³ mi³jmú³ jí³ tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ juú² ca³qui³ ca³chá³ tsáu¹³ Po¹ ñí¹con² jná¹³, hi³ jmf¹ mi³² tsú² hi³ má¹ré¹³ jná¹³ tso³ hi³ jmf¹ má¹ngí¹³ jná¹³ Po¹. ¹⁶ Tí³la³ jná¹³ ca³juo³ tsú² hi³ tsá² ho² ta²¹ tsá² romanos, tiá² tan² jnoh¹ hi³ cáun² lí¹ má¹ngí¹³ tiá³ jan² tsáu² tá¹la³ tiá² má²zenh² tsú² cu³tsa³² quionh³ tsá² cha³² tso³, ta³ tiá² má²lí²cue³² tsú² siáh³ jú¹ tson² quioh²¹. ¹⁷ Hi³ jáun² jmf¹ cuá¹taunh²¹ jáun² tsá² hí³ ñí¹ lá², ha³ tiá² ca³ma³lé¹³ yáh³ jná¹³, hi³ jáun² jmf¹ cá¹jniá²¹ jáun² bíh¹ cánh³² ca³ñí³² jná¹³ ñí¹ta²¹ quion²¹, jáun² ca³jmú³² jná¹³ héih³² hi³ tsa³quian³ tsú² tsá² tson³ hí³. ¹⁸ Tí³la³ jmf¹ ca³chá³ tsá² hí³ tsáu¹³ tsá² tson³ né³, tiá² ca³chá³ yáh³ dí² tsáu¹³ tsú² la³ cun³ hi³ jmf¹ len³ jná¹³ jmu³ tsú². ¹⁹ Jí³²la³ tí³ ca³jmú³ tsú² quiú² táinh³² tsá² tson³ jái¹³ ca³tí²¹ ha³ lánh³ ná¹ngí²³ hi³ má²tsú² má²jónh³² dió³² joh¹ bíh¹, jí³ jái¹³ hi³ ca³tin¹ jan² tsá² jmái² Jesús ní² siáh³; tsá² cuá²taunh²¹ hi³ né³ juáh³ hi³ má²jún¹ bíh¹ néh¹ tsú², tí³la³ Po¹ né³ juáh³ hi³ zian² bíh¹ tsá² hí³. ²⁰ Tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, tiá² jmf¹ ño¹ yáh³ ha³ lánh³ rón³² má¹ré¹³ hi³ jáun², jáun² hnga² Po¹ ca³nga³ jná¹³ ní¹juáh³ hi³ hnió³ tsó³² tí³ já¹ juú² Jerusalén, hi³ jáun² ñí¹ jáun² jmf¹ tsá¹ma³ré¹³ jnoh¹ jái¹³ jáun². ²¹ Tí³la³ jmf¹ ca³mí³ tsú² hi³ hnga² tsá² cuá¹lín³

mi³chí¹ bíh¹ ma³re², hi³ jáun² ca³jmú³² jná¹³ héih³² hi³ la³ má²cuá¹tson³ jáun² tsú² ca³la³ ñí¹ ca³quionh² jná¹³ zein²¹ tsú² ñí¹con² tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ hí³.

²² Hi³ jáun² Agripa hí³ ca³záih³ Festo: —Ja³bí¹ jná¹³ jmf¹ zain³² ne¹ jái¹³ quioh²¹ tsá² hí³.

Jáun² Festo ca³juáh³:

—Lí¹³ bíh¹ náih¹³ hu² tsa³háu².

²³ Jmf¹ cá¹jniá²¹ jáun² ca³chó³² siáh³ Agripa quionh³ Berenice ñí¹cuo² ñí¹ lí³ jáun² ñéih³ pa²¹. Ca³la³ hi³ jmu² jmái¹ bíh¹ tsú² jmf¹ taunh²¹ ñí¹ jáun² ca³la³ má²quionh³ tsá² ná¹lín³ juo¹³ hliáu³ jí³ tsá² ná¹chín¹ juú² jáun² ní² siáh³. Jmf¹ jáun² ca³jmú³ Festo héih³² hi³ tsa³quian³ tsú² Po¹. ²⁴ Jmf¹ lí²¹ jáun² ca³juáh³ Festo la³ lá²:

—Hnú² re²¹ Agripa jí³ tsá² ná¹ngih³² náh² ñí¹ lá² quiúnh¹ jnoh¹ ta³né³², sá¹ní² jien¹ náh² tsá²ñuh² lá². Jlánh¹ juóun³² tsá² judíos tsá² zian² juú² Jerusalén jí³ la³ má²quionh³ tsá² zian² juú² Cesarea lá² cha³² tsáu¹³ tsá²ñuh² lá², cá² ñí¹ ná¹hiú² ná¹mi³² tsú² hi³ jún³ bíh¹ tsá² lá², ca³la³ hi³ tiáunh¹ cú²tiú² cú²jan³² lín³². ²⁵ Tí³la³ tiá² lin¹ tso³ tsoh¹ yáh³ jná¹³ hi³ juáh¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² lá² jún³. Tí³la³ hnga² tsá² lá² ca³mí³ hi³ tsa³ma³re² tso³ quioh²¹ ta³ ñí¹ hnga² tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ juo¹³ dí², jáun² ca³lén¹³ jná¹³ hi³ cu³tsa³² zein²¹ tsú² cú²jueh³² ñí¹con² tsá² hí³. ²⁶ Tí³la³ hí¹ cáun² yáh³ jái¹³ tiá² zia³² he³ cun³quionh³ zein²¹ jná¹³ tsá² lá² ñí¹con² tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ juo¹³ dí². Jáun² bíh¹ lí²te³ jná¹³ tsú² hi³ nó³² ta³ máh¹ hnoh², la³ñí¹ la³ján³ ta³ máh¹ hnú² na²¹ re²¹ Agripa, jáun² ní¹ má¹lí²cán¹³ dí² re² jú¹ tson², cháuh³² cáun² jái¹³ hi³ lí¹³ tón¹³ jná¹³ ñí¹ sí² hi³ zein²¹ jná¹³ ñí¹con² juo¹³ dí². ²⁷ Qui¹ jná¹³ len³ hi³ tiá² re² jniá³ yáh³ hi³ cáun² lí¹ zein²¹ jná¹³ jan² tsá² tson³ ta³ lín²¹, ní¹juáh³ hí¹ cáun² tso³ tiá² la³ quionh³ yáh³.

Po¹ cue³² jú¹ tson² quioh²¹
ta³ ñí¹ re²¹ Agripa

26 Jáun² Agripa ca³záih³ Po¹:
—Má²í¹³ cuéh¹ hnú² jú¹ tson²
quián¹³ ta³né³².

Jáun² Po¹ ca³háí³² cuo² hi³ ca³juáh³ la³
lá²:

2—Hnú² re²¹ Agripa, hiún² lín³² bíh¹
tsin³² jná¹³ hi³ juah²¹ ñí¹con² hnú² la³jí³²
la³ cun³ tso³ hi³ ná¹cha³² tsá² *judíos
quion²¹ jná¹³, ³quí¹ ño¹ jná¹³ hi³ hnú²
má²ñíh¹ re² la³jí³² hi³ ná¹ngí²³ dí², tsá²
judíos, hi³ ñíh¹ hnú² siáh³ la³jí³² jái¹³ ñí¹
tiá² tiáuh¹ dí² cá²hon³. Hi³ jáun² mí²³
jnë¹³ ñí¹con² hnú² hi³ má¹juenh¹³ hnú²
honh² hi³ náih¹³ jái¹³ hi³ juah²¹ jná¹³ lá²
ta³né³².

4¹La³jín³² bíh¹ tsá² judíos, tsá² juú²co¹
jnë¹³, la³ má²quionh³ jí³ tsá² zian²
Jerusalén ná¹ñí³² ha³ lánh³ ca³ngí³ jná¹³
ja¹ quioh²¹ tsú² jmí¹ tsá¹míh¹ ná¹ hi³
la³ tí³ ta³né³². 5Ja³bí¹ ná¹ñí³² bíh¹ tsú²
hmóu³², sá¹jmí¹ hi³ hnió³ tsú² juáh³,
hi³ tson² bíh¹ jná¹³ jan² tsá² cu³ nió³
tsá² *fariseo la³ cun³ jmí¹ míh² ná¹.
Tsá² cu³ nió³ tsá² fariseos hi³ jlánh¹
re² má²tí³² cuáh³² quioh²¹ la³ cun³
ñí¹ la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ jáun². 6Hi³
jáun² né³, ta³né³² má²zenh² jná¹³ ñí¹ lá²
hi³ má²rá¹tsa² hnoh² héih³² cun³ñí¹ hi³
má²hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ Díó³² ma³tí³² la³
cun³ lí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² jmí¹tin²
quionh³ tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí².
7Tá¹ quia³tún³ tsoh³ jáun² dí² tsá² *Is-
rael má²ná¹tioh³ tsí³ hi³ ma³tí³² Díó³²
jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² jmí¹tin², hi³ jáun²
má²má²tsú² má²jónh³² tsú² Díó³² la³ huá²
la³ jma². Cun³ñí¹ hi³hliá² má²hu²¹ tsin³²
jnë¹³ la³ jáun² bíh¹ hnú² re²¹ Agripa,
hi³ jáun² bíh¹ tso³ má²cha³² tsá² judíos
hi³ quion²¹ jná¹³ ta³né³². 8¿Hí¹ ná¹lín²³
hnoh² tsá² tionh² náh² ñí¹ lá² hi³ tiá² tin²
Díó³² jmu³ hi³ jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³?

9¹Chín¹dí¹ huen² bíh¹ jná¹³ jmí¹ len³
hi³ jmu¹ hian² tsin³² cun³quionh³ la³jáh³

dú¹ ñí¹ hi³ hlah³ ñí¹con² tsá² má²tanh²
ta²¹ Jesús Tsá² Nazaret; ¹⁰la³ jáun²
bíh¹ ca³jmú³² jná¹³ já¹ juú² Jerusalén.
Juóun³² tsá² má²tanh² hí³ ta²¹ Jesús
ca³tonh¹ jná¹³ hñu³mí¹ñí² cun³quionh³
héih³² quioh²¹ tsá² ná¹lín³ mi³jmú³. Hi³
jmí¹ ca³ma³tsán² tsú² jáun² tsá² hí³
né³, ja³bí¹ jná¹³ uá²jai³² ca³juánh³² hi³
ca³tin¹ tsú² jún³. ¹¹Hliáun³ jéin³² lín³²
bíh¹ ca³jmuh³² jná¹³ tsú² hian² tsin³²,
hi³ jmí¹ hnó²¹ jná¹³ hi³ tu³ hión³² tsú²
Tsá² má²tanh² tsú² hí³ ta²¹. La³ jáun²
bíh¹ ca³ñí¹jmú²¹ jná¹³ la³jí³² hñu³ cuáh³²
quíu¹³ dí² tsá² judíos, hú¹tá¹ jmí¹ míh²³
lín³² tsin³² jná¹³ ñí¹con² tsú². Hí¹ la³ tí³
juú²co¹ juú²hñu¹³ *tsá²cá²jo²¹ yáh³ ñéi¹
jnë¹³ hi³ ñí¹jmú²¹ hian² tsin³² ñí¹con² tsá²
judíos, tsá² má²tanh² hí³ ta²¹ Jesús ñí¹
jáun².

Po¹ cha³² siáh³ ha³ lánh³
rón³² ca³tí² cá²jéinh³² jmí¹ tsí³

(Hechos 9:1-19; 22:6-16)

12¹Jmí¹ ngau²¹ jná¹³ jáun² juú² Dam-
asco hi³ jmí¹ hnó²¹ jná¹³ ñí¹jmú²¹
siáh³ la³ jáun², hi³ jmí¹ hí¹ñe² jná¹³
cun³quionh³ héih³² quioh²¹ tsá² ná¹lín³
mi³jmú³, hi³ jmí¹ má²quion¹ jná¹³ cáun²
sí² hi³ ca³cué³ tsá² hí³ hi³ lin¹ hi³ jmí¹
ngau²¹ ná¹ cun³quionh³ héih³² quioh²¹
tsú². ¹³Tí³la³ hú¹ jui³² jáun² ca³jie³²
jnë¹³ cáun² joh¹ cun³ chí³hiú², hi³ tí³
jlánh¹ bíh¹ pin³ la³ cónh³ bíh¹ joh¹ hiú².
Hnú² re²¹, joh¹ jáun² táin³ jná¹³ jí³ la³
jí³ tsá² jmí¹ quiúnh¹ jná¹³ jmí¹jáun².
14Jmí¹jáun² ca³sauh³ jnoh¹ cu³hna²¹ jáh³
la³jái³² jáun², jáun² ca³naí³² jná¹³ cáun²
ho³ tsáú² hi³ ñí¹hleh²¹ jú¹ *hebreo,
hi³ ñí¹juah²¹: “Hnú² Saulo, Saulo, ¿he³
láih³² jmuh³² hnú² hian² honh² ñí¹con²
jnë¹³? Jmuh³² hlah³ quián¹³ huen² bíh¹
hnú² la³jmí¹ jmu² jáh³ cuí²³ jah³² ní¹
má¹ca³hinh³ tsú² quionh³ mí¹ñí² zúnh²”.
15Jáun² jná¹³ né³ ca³juánh³²: “¿Hín² bíh¹
tsánh² hnú² Tí³²?” Jáun² Tí³² Juóu³² jná¹³
hi³ ca³juáh³: “Jná¹³ bíh¹ la³² Jesús Tsá²

jmoh¹ hnú² hian² honh². 16 Náu², zenh² nú² jmu³, qui¹ né³² má² cá² jnia³ jná¹³ jen³ nú², qui¹ hliá² má² hiau²¹ jná¹³ hnú² hi³ lín¹³ nú² quian²¹ jná¹³, ji³ hi³ zih¹³ hnú² siáh³ jú¹ tson², hi³ juoh¹ hnú² tsáu² la³ cun³ hi³ má² lí² jie³ hi³ ca³ tin¹ jná¹³ ji³ hi³ né³ bí¹ jie²¹ nú² ní² siáh³. 17 Hnú² bíh¹ zei²¹ jná¹³ ñi¹ con² tsá² judíos ji³ ñi¹ con² tsá² cá² jo²¹ ní², hi³ jná¹³ bíh¹ liau¹ siáh³ ja¹ tsá² hí³. 18 Hnú² zei²¹ jná¹³ ñi¹ con² tsá² hí³ hi³ cuá¹ niah²¹ hnú² ñi¹ tsú², hi³ cuá¹ tí¹ cuá¹ jinh²¹ nú² tsá² ñi³ táunh¹ hí³ já¹ niéi², jáun² tsa³ táunh¹ tsú² jui³² ñi¹ tie³ joh¹, hi³ jáun² tiú² uú² ma³ zian² tsú² jo³ cuo² tsá² hláinh¹, tí³ la³ jo³ cuo² Dió³² bíh¹ má² ma³ zian² tsú². Má¹ jáun² lí¹³ hiáuh³ tsú² uu³ i³ tso³ hi³ lí¹³ hiáuh³ tsú² siáh³ la³ cun³ hi³ qui³ cué²³ jná¹³ ñi¹ con² la³ jín³² tsá² má² ná¹ chan¹ ñi¹ con² jná¹³, cun³ ñi¹ hi³ ca³ taunh² tsú² ta²¹ jná¹³”.

19 “Hi³ jáun² né³, hnú² re²¹ Agripa, tiá² tí³ có³² ca³ chá³ yáh³ jná¹³ la³ cun³ hi³ ca³ jnia³ jéin³², hi³ ja³ jáun² hñu³ mi³ cuú². 20 Tí³ la³ jná¹³ dá² ca³ ma³ liau²¹ bíh¹ hi³ ca³ hléh³ jái¹³ ñi¹ con² tsá² juú² Damasco tín², ñi¹ con² tsá² juú² Jerusalén, ñi¹ con² tsá² hín¹³ tí³ Judea, ji³ ñi¹ con² tsá² cá² jo²¹ ní² siáh³. Hi³ ca³ ñi¹ juo¹³ jná¹³ tsú² hi³ tí³ jéinh³² tsú² jmí¹ tsí³ ñi¹ con² Dió³², hi³ hniáuh³² ma³ lí²¹ tsú² siáh³ hi³ tson² cu³ tí³ má² cá² tí² cá² jéinh³² jmí¹ tsí³. 21 Cun³ ñi¹ hi³ juanh³² la³ ní² bíh¹ jná¹³ hi³ jáun² ca³ ma³ tsau¹³ tsá² judíos hñu³ cuáh³² chín¹ quioh²¹, hi³ jmí¹ hnió³ tsú² jngah³ siáh³. 22 Tí³ la³ jlánh¹ má² hau³ jná¹³ Dió³² má¹ ná¹, jáun² tiá³ nio² tsin³² jná¹³ hi³ lienh¹ jná¹³ tsáu² la³ má² lienh¹ jáun² la³ tí³ ta³ né³², cu¹ tsá¹ míh¹ cu¹ tsá² má² lieih²¹. Hí¹ cónh³ tiá² hléh²³ jná¹³ jú¹ siáh³, tí³ la³ jná¹³ hléh²³ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³ cué³ tsá² ca³ lín³ hi³ *tí³² jé¹ Dió³² jmí¹ tin² bíh¹ quionh³ hla¹ Moisés, jmí¹ ca³ juáh³ tsú² jáun² he³ lí¹³ jmí¹ tsú² jmí¹ ja³². 23 Tsá² hí³ ca³ juáh³ hi³ Tsá² lín¹³ Cristo ca³ tin¹ ma³ tso² tsí³; ní¹ má¹ jun²

tsú² jáun² né³, hnga² tsú² lín¹³ tsá² la³ ñi¹ hi³ lín³ tsá² hmai²¹ ní¹ má¹ ca³ jenh¹³ ja¹ hla¹, má¹ jáun² ma³ lí²¹ tsú² hi³ lí¹³ liaú³ dí², tsá² judíos tsá² co¹ dí², ji³ tsá² cá² jo²¹ ní² siáh³.

Po¹ hnió³ hi³ tí¹ jeinh²¹ jmí¹ tsí³ Agripa

24 Tá¹ la³ dí¹ má² tson² jáun² bíh¹ Po¹ jái¹³ jáun², ca³ hléh³ Festo tiá³, hi³ ca³ juáh³:

—¡Má² ca³ ngáu² bíh¹ hniu³² Po¹! Cun³ ñi¹ hi³ hliá² ja³² lí³ hliáu³ sí² má² ca³ ma³ tin¹³ bíh¹ hniu³², hi³ jáun² má² ca³ ngáu² nú².

25 Tí³ la³ Po¹ né³ ca³ ngái³ siáh³:

—Hnú² Festo tsá² ho² ta²¹ juo¹³ jnoh¹, jun³ juáh¹³ hi³ ngo² yáh³ jná¹³, tí³ la³ jná¹³ dá² hléh²³ jú¹ tson² bíh¹, la³ cun³ jé¹ jan² tsá² hu²¹ jui³² re² jé¹. 26 Lá² cuá³ re²¹ Agripa tsá² ñi³² re² jái¹³ lá², jáun² tiá³ nio² tsin³² jná¹³ hi³ hléh²³ ta³ ñi¹ tsú²; qui¹ cu³ tí³ ño¹ jná¹³ hi³ tiá² ná¹ hmá¹ yáh³ jái¹³ lá² ñi¹ con² tsú², qui¹ tiá² ñi¹ ná¹ hmá¹ ná¹ jní¹ lí³ yáh³ la³ jáun². 27 Hnú² re²¹ Agripa, ¿há¹ jun³ juáh¹³ táunh²³ bíh¹ hnú² ta²¹ jái¹³ hi³ ca³ juáh³ jáun² tsá² ca³ lín³ hi³ tí³² jé¹ Dió³² jmí¹ tin²? Cun³ ño¹ jná¹³ hi³ táunh²³ bíh¹ hnú² ta²¹.

28 Hi³ jáun² Agripa ca³ juáh³:

—Há¹, cú¹ pih²¹ bíh¹ jéi³² í¹ hniauh³ hi³ tí¹ jenh¹ hnú² jná¹³ hi³ jáun² lín¹³ jná¹³ tsá² má² lán¹³ Cristo.

29 Hi³ jáun² Po¹ ca³ juáh³ siáh³:

—Uá¹ í³ cú¹ pih²¹ jéi³² í¹ hniauh³ ho³ uá¹ í³ hliáu³, tí³ la³ cáun² bíh¹ hi³ mí²³ jná¹³ ñi¹ con² Dió³² hi³ hnó³² jná¹³ hi³ lín¹³ dí² cá² ren² quiúnh¹ jná¹³; jun³ juáh¹³ jmáh³ la³ huen² hnú² yáh³ má¹ ná¹, qui¹ ja³ bí¹ ji³ lín² tsá² ná¹ náí³² lá² bíh¹ uá² jai³². Tí³ la³ jun³ juáh¹³ hnó³² jná¹³ hi³ lín¹³ dí² cá² ren² la³ jmí¹ chin¹ jná¹³ lá² cá² den¹ ná¹ yáh³ má¹ ná¹.

30 Jmí¹ má² lí² juáh³ jáun² Po¹ la³ ní² né³, ca³ nu³ ca³ tiánh³ tsú² ji³ lín²: tsá² lín³

re²¹, tsá² ho² ta²¹ jì³ Berenice, jì³ la³jín³²
tsá² jmí¹ tionh¹ tsú² hí³ quionh³ ní² siáh³,
31 hí³ ca³ñí¹juú¹ ñí¹hlénh¹³ tí³ có³² jái¹³
jáun², hí³ ca³juónh³ la³ lá²:

—Hí¹ cáun² tiá² hí³ la³ ca³jmú³ yáh³
tsá² ní² hí³ juáh¹³ hí³ jmí¹ ca³tín¹ tsú²
jún³, sa³jun³ ca³ti²¹ bíh¹ hí³ cuá¹hún¹
tsú² hñu³mf¹ñí².

³² Jáun² Agripa ca³záih³ Festo:

—Jmí¹ má²lí¹³ bíh¹ lion¹ tsú² sá¹jmí¹
hí³ tiá² má²ca³mf³ tsú² hnga² hí³
tsa³ma³re² jái¹³ ní² ñí¹con² hnga² *tsá²
cuá¹lín³ mí³chí¹.

Zen² tsú² Po¹ la³ tí³ juú² Roma

27 Jáun² né³, jmí¹ ca³lín¹³ tsú²
hí³ má²hniáuh³² tsáu¹³ jnoh¹
hué³² Italia, jáun² ca³jienh³ tsú² Po¹
jo³cuo² hliáu³ tsá² chín¹ jmái² Julio
la³ má²quionh³ tsá² tson³ siánh³ siáh³.
Julio hí³ jmí¹ ñí³quionh¹³ cun³ nió³
hliáu³ tsá² téh²³ tsú² “Hliáu³ Joh¹ Tsá²
Cuá¹lín³ Mí³chí¹”. ²Juú² Cesarea jáun²
ca³tauh²¹ jnoh¹ cáun² mu² pa²¹, mu²
jáun² ja³ tí³ juú² Adramitio, hí³ la³ tsó³²
siáh³ hí³ cáun² hí³ cáun² juú² tioh³
can³² jmí²miih²¹ hué³² Asia. Ja³bí¹ jmí¹
quiúnh¹ jnoh¹ Aristarco jmí¹jáun²,
tsá² zian² juú² Tesalónica juú² hín¹³
tí³ hué³² Macedonia. ³Jmí¹ cá¹jniá²¹
jáun² ca³cháuh³² jnoh¹ juú² Sidón nio²
can³² jmí²miih²¹. Ñí¹ jáun² ca³ja³ mií³
tsí³ Julio hí³ ñí¹con² Po¹, hí³ ca³cué³
jái¹³ hí³ tsa³jien³ Po¹ há²mei²¹ quioh²¹
ní¹juáh³ zia³² cáun² hí³ ma³hau³ tsá²
hí³. ⁴Jmí¹ ca³hué² jnoh¹ jáun² juú²
Sidón jmí¹ ja³² chí³ tiá³ lín³² tí³ juí³² ñí¹
hí¹tsáu²³ jnoh¹, jáun² tí³ cuá² cáun¹ bíh¹
ca³háí³² hué³² Chipre nio² jáun² chu³
jmái² jmí¹ ca³nga² jnoh¹ jo²¹ ñí¹ tiá²
nga³ he³ tiá³ chí³. ⁵Ja³bí¹ cáun² ca³nga¹
bíh¹ jnoh¹ có³² Cilicia jì³ hué³² Panfilia
ní² siáh³, jáun² ca³cháuh³² jnoh¹ juú²
Mira, juú² hín¹³ tí³ hué³² Licia.

⁶Ñí¹ jáun² ca³jie³ hliáu³ tsá² chín¹
cáun² mu² pa²¹ siáh³ siáh³, mu² ja³ tí³

juú² Alejandría hí³ la³ tsó³² tí³ hué³²
Italia. Jáun² mu² jáun² ca³tauh²¹ jnoh¹
siáh³ hí³ ngau³ jnoh¹ juí³² tiáuh¹. ⁷Tion³
cu³tí³ bíh¹ ca³cháuh³² jnoh¹ ñí¹ má²janh²
juú² Gnido, hliáu³ bíh¹ ca³lá² jmái¹
ca³lé³ jnoh¹ hú¹ juí³². Quí¹ la³ má²ja³²
jáun² bíh¹ tiá³ chí³ tí³ juí³² ñí¹ hí¹tsau²³
jnoh¹ jáun², jáun² cu³tsa³² tí³ juí³² can³²
ñí¹ lí³ cáun² tié² hna¹³ hué³² Creta nio²
chu³ jmái² bíh¹ ca³nga¹ jnoh¹ cú²jueh³²,
ñí¹ téh²³ tsú² jáun² Salmón, juí³² ñí¹
tiá² nga³ he² tiá³ chí³. ⁸Tion³ bíh¹
ca³cháuh³² jnoh¹ cun³ cá² tsó¹³ hué³²
Creta jáun², ñí¹ nio² juú² Buenos Puertos
nio² can³² jmí²miih²¹, juú² nio² má²janh²
juú² Lasea.

⁹Hliá² jlánh¹ hliáu³ jmái¹ ca³lé³
bíh¹ jnoh¹, jáun² ca³lí³ háinh¹³ juí³² ñí¹
jmí²miih²¹, quí¹hliá² jmí¹ má²ca³nga²
bíh¹ jmái¹ hí³ jlánh¹ má²hien²¹ tsá²
*judíos, [jáun² má²má²janh² jmí¹
ñí¹cuóu³ bíh¹ jmí¹jáun²]. Hí³ jáun²
Po¹ jmí¹ ca³híe³ cáun² jú¹ tson², hí³
ca³juáh³:

¹⁰—Hnoh² tsá² quiúnh¹, jná¹³ jé³² hí³
jlánh¹ háinh¹³ juí³² ñí¹ tsáu¹³ dí² ní¹juáh³
hí³ cáun² lí¹ hue¹³. Já² tsa³hín³ bíh¹ mu²
la³ má²quionh³ lio²¹ hí³ tioh³, hí³ hí¹ la³
tí³ hmóu³² yáh³ dí² tsa³hén³ lí¹³.

¹¹Tí³la³ tiá² ta²¹ ca³taunh³ yáh³ hliáu³
tsá² chín¹ hí³ ca³juáh³ jáun² Po¹, jè¹
tsá² cuá¹quian³² bíh¹ mu² ca³taunh³ tsú²
ta²¹, jì³ jè¹ hnga² tsá² quioh²¹ bíh¹ mu².
¹²Quí¹ tiá² jmí¹ chú²¹ yáh³ ñí¹ jmí¹
ca³quiú² tsú² mu² jáun², quí¹hliá² má²
jmí¹ ñí²cuóu³ bíh¹ siáh³, jáun² míh¹
tiá² la³jín³² tsú² ca³lín¹³ hí³ cu³tsa³²
tsa³taunh¹ tí³ chí¹ján³, la³ tí³ juú² Fenice,
juú² hín¹³ hué³² Creta jáun², jáun² ñí¹
jáun² quiú¹³ tsú² mu² ní¹juáh³ hí³ lí¹³
tá¹la³ ngá¹³ jáun² jmí¹ ñí¹cuóu³. Ní¹juáh³
hí³ tionh² tsú² Fenice jáun² né³, jniá³
jmí²miih²¹ tí³ cuá² chu²¹ jì³ tí³ cuá² cáun¹
ní¹juáh³ hí³ dí¹jé²³ tsú² tí³ ñí¹ tá²tsi²¹
hiú².

Ja³² jmf³chí³ tá¹la³
ná¹han³² tsú² jmf²mih²¹

13 Jm¹ má²lí²jé³ tsú² jáun² hi³ huán¹ bíh¹ la³ ja³² chí³ tí³ la³ quián³, jáun² ca³lín¹³ tsú² hi³ má²lí¹³ bíh¹ tsa³táunh¹ siáh³ jui³² tiáunh¹. Jáun² ca³huén² tsú² siáh³ quionh³ mu² pa²¹ jáun² hi³ ja³taunh²¹ jui³² tiáunh¹ tí³ jui³² can³² hue³² Creta jáun². 14 Jm¹ má²cu³lé³ jáun², cu³tsa³² bíh¹ jm¹ ja²¹ jmf³chí³ tiá³ cu³tí³, hi³ ca³jmú³ hian² tsí³ ní¹con² mu², jmf³chí³ jáun² téh²³ tsú² “nordeste”. 15 Tí³ có³² bíh¹ ca³hliá³ chí³ mu² jáun², jáun² cáun² ngau³ la³ cun³ ja³² chí³ jáun² bíh¹ cú²jueh³² mu² jáun². 16 Jm¹ ca³nga² jnoh¹ jáun² tí³ jo²¹ ní¹ tiá² nga³ póh²³ chí³ quioh²¹ hue³² pih²¹ jmái² Cauda nio² chu³ jmái², jmf¹jáun² tion³ cu³tí¹³ bíh¹ ca³tiau¹³ jnoh¹ hi³ ca³táunh¹ mu² pih²¹ tí³ la³ ñéih³ quioh²¹ mu² pa²¹, mu² pih²¹ hi³ liaun³² tsú² hi³ jm¹ chí¹cuounh³² jáun² mu² pa²¹. 17 Jm¹ lí²¹ jáun² ca³tsáih³ tsú² hñe¹³ mu² pa²¹ jáun², quí¹ hi³ hnió³ tsú² lí³ pin³. Jm¹jáun² ca³sió³ tsú² hmih³² pa²¹ can²³ chí³ hi³ jm¹ he¹ chí³cuú², jáun² cáun² ngau³ ca³lá² la³ cun³ ja³² chí³ jáun² bíh¹ mu², quí¹hliá² jm¹ juénh² tsú² hi³ ní² lí¹ ca³hiéih³ mu² ní¹ ná¹jui²¹ zái¹ lí¹ nio¹ hi³ téh²³ tsú² Sirte. 18 Jm¹ cá¹jniá²¹ jáun² siáh³, la³ má²ja³² jáun² bíh¹ jmf³chí³ tiá³ lín³², jáun² cu³tsa³² ca³ma³liáu³² tsá² quionh³ tsá² cuá¹quian³² hí³ mu² hi³ cu²³lio²¹; 19 hí¹ la³ tí³ hi³ quioh²¹ mu² hi³ ñi³quian²¹ hí¹tiá³ yáh³ ca³cuí³ tsá² hí³ siáh³ ní¹ má²hni³² jmái¹ jáun². 20 Hliáun³ jmái¹ bíh¹ tiú²uú² cá²jnia³ hiú², hi³ sa³jun³ chí¹jmái²¹ bíh¹ jniá³ siáh³ ta³ já¹nié², hi³ jlánh¹ chí¹ñi¹ ja³² siáh³ jmf³chí³ jáun², jáun² tiú²uú² jm¹ hai³² yáh³ jnoh¹ tsí³ hi³ liáu³.

21 Jm¹ má²ngau³² hliáun³ jmái¹ hi³ tiú²uú² hin² ca³jmú³ má³², jáun² Po¹

ca³jmú³ zenh² ja¹ tsá² hí³ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² tsá² quiúnh¹, jmf¹ hniáuh²¹ bíh¹ hi³ táunh¹³ hnoh² ta²¹ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³juo³ jná¹³ jáun² hnoh², hi³ tiá² jm¹ hniáuh²¹ hue¹³ dí² hue³² Creta, hi³ jáun² tiá² jm¹ quieinh²¹ dí² la³ lá², sa³jun³ jmf¹ tsa³hín³ siáh³ hi³ quiú¹³ dí². 22 Jáun² ta³né³² juanh³² jná¹³, ma³hiún¹³ náh² honh², quí¹ hí¹ jan² yáh³ hnoh² tiá² jún³ uá¹jinh¹ ca³ja³hín³ mu² lá². 23 Quí¹ jm¹ hua² hmái³ ca³jnia³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² jéin³² jná¹³, tsá² lí²zen³ Dió³² Juóu³² jná¹³, Dió³² Tsá² ma³con²¹ jná¹³; 24 tsá² hí³ né³ lí²zéi³² jná¹³ la³ lá²: “Hnú² Po¹, ha³ lí² juenh³, quí¹ hniáuh³² bíh¹ cuá¹ma³jnia¹³ hnú² ta³ ní¹ *tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹ já¹ juú² Roma. Ja³bí¹ líon³² Dió³² la³jín³² tsá² quiúnh¹ hnú² ní² ní¹ hmu²¹, quí¹ cun³ñi¹ hi³ Dió³² já³² mií³ tsí³”. La³ ní² bíh¹ lí²zéi³² jná¹³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³². 25 Hi³ jáun² ma³hiún¹³ náh² honh², quí¹ cáun² bíh¹ nio² tsin³² jná¹³ hi³ tson² ma³tí³² Dió³² la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³ ní² tsá²cuú² tsá²ta³. 26 Tí³la³ cu³ jáun² ca³tí²¹ quieinh²¹ bíh¹ jnoh¹ hi³ tsa³hín³ mu² lá², hi³ tá¹tauh¹ dí² cáun² hue³² nio² chu³ jmái².

27 Hua² hi³ ca³tsin¹³ jáun² quia³quiún³ jmái¹ tá¹la³ má²hí¹tsau³² jáun² mu² rá¹quí² rá¹ca³² hñu³ jmf²mih²¹ ní¹ má²téh²³ tsú² jáun² Adriático, la³ cun³ chu³ nie² jáun² ca³lí³lieih²¹ tsá² quionh³ tsá² cuá¹quian³² hí³ mu² hi³ má²hí¹hái³² má²janh² ní¹ má²lí³ hué³². 28 Jm¹jáun² ca³chá³ tsú² héih³² quionh³ cáun² hñe¹³ má²lí³ re² ní¹juáh³ hín² cónh³ tí³ tí³ la³ ñe¹ jmái², jáun² jm¹ tí³ quiú³ ñi³. Jm¹ má²cu³lé³ jáun² ca³chá³ tsú² siáh³ héih³², jáun² quia³hñá³ ñi³ bíh¹ jéi³² tí³. 29 Jm¹jáun² ca³juénh² tsú² quí¹ ní² lí¹ ca³hiéih³ mu² jáun² quín¹, jáun² ca³na³tsí³ tsú² hñe¹³ quiún³ mí¹ñí² cáh¹ lín²¹, hi³ ca³tóh³ tsú² tí³ ñeh² jmái² tí³ cu³hna²¹ mu². [Mí¹ñí² jáun² jniá³ la³jm¹ jniá³ mí¹ñí² mi³juí¹³]. Jm¹ lí²¹ jáun² né³

ca³hiu³ ca³mí³ tsú² ñí¹con² Dió³² hi³
jniá³² tia³juí³². ³⁰Hi³ jáun² tsá² quionh³
hí³ tsá² cuá¹quian³² mu² jmí¹ má²hnió³
huén³² mu² jáun², jáun² ca³síó³ tsú² mu²
pih²¹ hi³ liaun³² tsú² hi³ jmí¹ má²hu²¹
jáun² hñu³ mu²; ca³jmú³ tsú² la³juah²¹
dúh¹ hi³ tóh³² tsú² siáh³ mí¹ñí² cáh¹
jáun² tí³ mí³chí¹ mu².

³¹Ti³la³ Po¹ la³juí³² ca³záih³ hliáu³ tsá²
chín¹ la³ má²quionh³ hliáu³ joh¹ la³ lá²:

—Ní¹juáh³ tiú²uú² tiáunh¹ tsá² ó³² mu²
lá², jáun² tiú²uú² lí¹³ yáh³ liáu³ náh².

³²Jmí¹jáun² la³juí³² ca³quieh³ hliáu³
hñe¹³ hi³ jmí¹ tsi²¹ mu² pih²¹ jáun², jáun²
ca³táh³ mu² pih²¹ hi³ ta³tsi²¹ ñí¹ jmái².

³³Jmí¹ má²já²jnia² jáun² né³, ca³záih³
Po¹ la³jín³² tsá² hí³ hi³ chú³² cuh³ tsú²
ca³lá² má³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Hnoh² tsá² quiún¹, já² quia³quiún³
jmái¹ máh³ má²tí³ hi³ chih³² hnoh² ziu³
máh¹ jí³ hi³ tiá² má³² má²ca³quieih³
hnoh² siáh³. ³⁴Jáun² jná¹³ juanh³² hi³
chú³² cúh¹³ hnoh² ca³lá² má³²; hniáu³²
bíh¹, quí¹ jáun² bíh¹ liáu³ hnoh². Qui¹
[hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ quiunh²¹ tsá² ñí¹
tiauh¹ dí² lá²,] hí¹ cá² máih³² yáh³ jñú²
chí¹ dí² tiá² lí¹ tsa³háí³.

³⁵Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² la³ ní² Po¹
ca³can³ cáun² hí³ siuh²¹, Dió³² tín²
ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ ta³ ñí¹ la³jín³² tsá²
hí³, jáun² ca³háí³² hná¹ hi³ ca³cúh².

³⁶Jmí¹jáun² ca³joh¹³ siáh³ tsá² ná¹jé²³
hí³ pí³ hi³ ca³tia³ tsí³ cuh³. ³⁷La³ cun³ ñí¹
la³jái³² jnoh¹ jáun² jmí¹ tiéi³ jnoh¹ tun³
nio² hñá³liáu³ tsi²¹ hnaih³² nio² quiún³
tsi²¹ quia³jñéi³ tsáu². ³⁸Jmí¹ má²lí²cuh³
tsú² jáun² la³ cun³ hi³ ñí¹cuh³ né³,
ca³huéh³ tsú² la³jí³² cuú²miih²¹ hi³ jmí¹
tioh³ hñu³ mu² hi³ ca³súh³ tí³ hñu³
jmí²miih²¹, qui¹hliá² ca³lí³hnió³ tsú² hi³
son¹³ ca³lá² héi² mu² jáun².

**Tsúnh² juoh¹ mí¹ siún¹
nio² bíh¹ mu² pa²¹**

³⁹Jmí¹ cá¹jniá²¹ jáun², tiá² jmí¹
lí²cuoh² yáh³ tsá² ná¹quian³² hi³ mu²

hué³² ñí¹ má²ca³cha³táunh¹ dí² jáun²,
ti³la³ jmí¹ ca³jé³ tsú² hi³ la³ zia³² cáun²
ñí¹ rá¹hu²¹ ca³lá² jmí²miih²¹ hué³²
jáun², ñí¹ zia³² ñí¹ rá¹jáun²³ zái¹ ñí¹
quieín² can³² jmái², jáun² ca³lín¹³ tsú²
hi³ jmu³ pí³, neh²¹ ní¹juáh³ tioh²¹ hi³
tsa³tinh¹ quionh³ mu² pa²¹ jáun² la³ tí³
jáun². ⁴⁰Jáun² cu²tsa³² cáun² ca³quieh³
bíh¹ tsú² hñe¹³ hi³ jmí¹ ná¹tsi²¹ jáun²
mí¹ñí² cáh¹ hi³ ca³tóh³ tsú² jáun² tí³
ñeh² jmí²miih²¹ jmí¹ hua² jáun². Ja³bí¹
la³ cun³ jmí¹jáun² ca³záih³ tsú² hñe¹³
hi³ jmí¹ hñe² jo²¹hmá² míh¹ hi³ hu²¹
chu³ jmái² hi³ cónh³² tsú² ní¹juáh³ hín²
tíh³ hnió³ tsú² tsó³² mu². Jmí¹ lí²¹ jáun²
né³ ca³háí³² tsú² siáh³ chí³cuú² hmih³²
pa²¹ hi³ can²³ jáun² chí³ tí³ mí³chí¹ mu²,
jmí¹jáun² ngau³ mu² jáun² tí³ juí³² ñí¹
rá¹jáun²³ jáun² zái¹ quieín². ⁴¹Ti³la³
jmí¹ cá¹chó²¹ jáun² mu² ñí¹ cuú² máí²³
jmái² né³, tí³ có³² bíh¹ ngau³ mu² hi³
ca³hiéih³ chí¹ ñí¹ la³ má²ná¹juí²¹ zái¹.
Ja¹ zái¹ jáun² bíh¹ ca³ta³chí¹quieih²³ chí¹
mu² jáun², hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiú²uú² lí³
jéh³. Jmí¹jáun² ca³lí³liau³ hi³ tsúnh² tí³
cu³hna²¹ mu² quí¹hliá² jlánh¹ tiá³ ja³²
ma³ quin³² ma³ cu³ tsin¹ jmí²miih²¹.

⁴²Jmí¹jáun² jmí¹ hnió³ hliáu³ jngih³
la³jín³² tsá² tson³, hi³ jáun² tiá² liáu³
tsú² hi³ ra³tsi³² jmái². ⁴³Ti³la³ hliáu³ tsá²
chín¹ hí³ né³ ca³lí³hnió³ líón³² Po¹, jáun²
tiá² jáí¹³ ca³cué³ yáh³ tsú² hi³ jngih³
tsá² quionh³ tsú² tsá² tson³. Tí³ héih³²
ca³jmú³ bíh¹ tsú² hi³ ní¹juáh³ tsá² tin²
ca³ jmái², tsá² hí³ tín² tónh³² jmái² la³ñí¹
hi³ tính³² tí³ ñí¹ quieín²; ⁴⁴ti³la³ ñí¹ tsá²
cá²tsáun¹ jáun² né³, quionh³ jo²¹hmá²
bíh¹ já¹taunh²¹, ho³lá²dá² quionh³ juoh¹
hmá² hi³ jmí¹ lí³ mu². La³ jáun² bíh¹ lí³
hi³ ca³liáu³ jnoh¹ la³jái³² hi³ ca³cháú³²
ñí¹ quieín².

**Zia³² hi³ quiunh³² Po¹ hué³²
Malta nio² chu³ jmái²**

28 Jmí¹ má²ca³liáu³ jnoh¹ jáun²
la³jái³², jmí¹jáun² ca³lí³ né¹ jnoh¹

hi³ Malta bíh¹ la³ jmái² hué³² pih²¹ nio² jáun² chu³ jmái². ²Tsá² hué³² jáun² jlánh¹ ca³ma³hniau³ jnoh¹, hi³ jáun² ca³tó³ tsú² cáun² sf² pa²¹ qui¹hliá² jlánh¹ jmf³ hi³ jáun² cuóu³ lín³² bíh¹; jáun² ca³te³ tsú² jnoh¹ la³jái³² tí³ ñí¹ nio¹ sf² hi³ choh²¹ jnoh¹. ³Jáun² Po¹ ca³jieh³ cá² tsu²¹ cuo¹ hi³ ca³tóh³ sf²; tá¹la³ jmf¹ dí¹toh² tsú² sf² cuo¹ jáun² né³, cua³han³ jan² jáh³ hláinh¹ jmf¹ cá³chéi²¹, hi³ jáun² ca³ca³ cuo² Po¹. ⁴Jmf¹ ca³jé³ tsá² hué³² jáun² hi³ chin¹ jáh³ hláinh¹ cuo² Po¹, jáun² ca³juu³ ca³hlénh³ ja¹ hmóu³² hi³ ca³juáh³:

—Cu³tí³ jan² tsá² la³ jngih² tsáu² bíh¹ ní³², hi³ jáun² ta³né³² má²ca³hinh³² tsú² tsáu¹³ hi³ má²lí²jmú³ dió³² [Dike] juo¹³ jnoh¹, tsá² rá²tsí³² héih³², uá¹jinh¹ jmf¹ má²ca³liáun³ tsú² ñí¹ con² jmf²miih²¹.

⁵Tí³la³ Po¹ má¹ná¹, cáun² ca³pí³ ñí¹ sf² bíh¹ cuo², jáun² ca³tánh³ jáh³ hi³ ja¹ sf², hí¹ cáun² tiá² hi³ ca³quiúnh³² yáh³ tsú². ⁶Jáun² la³jín³² tsá² hí³ cáun² jmf¹ má²ná¹jan³² hi³ dáun¹³ Po¹, ho³ hi³ né³bí¹ quinh³ hi³ jún³. Jmf¹ má²cu³lé³ ná¹jan³² tsú² jáun² né³, ca³jé³ hi³ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ ca³jéinh³² Po¹, jmf¹jáun² ca³jenh³ tsú² siáh³ jmf¹ tsí³ hi³ ca³juónh³ hi³ dió³² bí¹ néh¹ Po¹.

⁷Má²janh² ñí¹ jáun² jmf¹ cuá³ jan² tsá² jmái² Publio, tsá² ho² ta²¹ hué³² pih²¹ jáun². Tsá² hí³ jlánh¹ re² tin² ca³he³ jnoh¹ hi³ ca³taunh² tsú² jnoh¹ ho¹ñí¹ tá¹la³ ca³tauh¹³ jnoh¹ jáun² hni³² jmái¹ hñú¹³ tsú². ⁸Jmái¹ jáun² jmf¹ rá²tsáun¹ jméi² Publio hí³, hi³ jmf¹ lí²³ chéin³ cú²hiú² cú²cuóh³², jí³ hi³ táí³² siáh³ jmf². Jáun² Po¹ ca³ñí¹jien¹³ tsá² tsáun¹ hí³ ñí¹ rón²¹, jáun² ca³liéinh³² Dió³². Jmf¹jáun² ca³ra³tsí³² tsú² cuo² ñí¹ quioh²¹ tsá² tsáun¹ hí³ hi³ ca³jmah³ dí². ⁹Jmf¹ lí²¹ jáun² la³ jáun² cua³taunh²¹ siáh³ la³jín³² tsá² ná¹tsáun¹ hué³² pih²¹ jáun²; ja³bí¹ lan³ bíh¹ siáh³ tsá² hí³. ¹⁰Jmf¹jáun² jlánh¹ hliáun³ hi³ lí¹ ca³cué³ tsú² jnoh¹. Hi³ jmf¹ tí³ ñí¹ hue¹³ jnoh¹ hi³ má²tauh²¹

jnoh¹ siáh³ cáun² mu² pa²¹ né³, tsá² hí³ lí¹ ca³cué³ siáh³ la³jí³² la³ cun³ hi³ lí³ hniáuh³² quiú¹³ jnoh¹ hú¹ jui³².

Má²chau²¹ Po¹ já¹ juú² Roma

¹¹Jmf¹ ca³táih¹³ jáun² hni³² zih² hi³ tiauh² jnoh¹ hué³² pih²¹ nio² jáun² chu³ jmái², jáun² ca³tauh²¹ jnoh¹ cáun² mu² pa²¹ hi³ la³ ca³quiú² tsú² hué³² pih²¹ jáun² tá¹la³ ca³nga² jáun² jmf¹ ñí¹cuóu³. Mu² jáun² ja³ tí³ juú² Alejandría; tí³ mí³chí¹ mu² jáun² né³ jmf¹ tá²láin¹ gon³ dió³² juo¹³ tsá² hí³, dió³² hí³ jmái² Cástor jí³ Pólux. ¹²Hi³ ca³hué² jnoh¹ hué³² pih²¹ jáun² né³ ca³cháú³² jnoh¹ juú² Siracusa nio² can³² jmf²miih²¹. Ñí¹ jáun² ca³tauh¹³ jnoh¹ hni³² jmái¹. ¹³Jmf¹jáun² ca³hué² jnoh¹ siáh³ hi³ [ngau³ jnoh¹ jui³² có³² hué³² Silicia,] jáun² ca³cháú³² jnoh¹ juú² Regio [hín¹³ hué³² Italia]. Jmf¹ cá³jniá²¹ jáun² siáh³ ja³ chí³ tí³ la³ quián³, hi³ jáun² ca³hué² jnoh¹ juú² Regio jáun², jáun² jmf¹ cá³jniá²¹ jáun² ca³cháú³² jnoh¹ juú² Puteoli [hín¹³ siáh³ hué³² Italia jáun²]. ¹⁴Ñí¹ jáun² ca³jenh² jnoh¹ ma³ jan² tsá² reh² dí², jáun² tsá² hí³ ca³jau³ jnoh¹ hñú¹³ hi³ ca³chau³ tsú² jnoh¹ quiau³ jmái¹. Jmf¹ lí²¹ jáun² né³, jui³² ta³ bíh¹ jnoh¹ jéi³²í¹ ngau³ la³ tí³ juú² Roma. ¹⁵Jmf¹ ca³lí³ ñí³² tsá² reh² zian² juú² Roma hi³ hí¹tsáu²³ jnoh¹, jáun² ca³ñí¹jaun¹³ tsú² jnoh¹ hú¹ jui³². Jmf¹jáun² ca³jenh² jnoh¹ tsú² ñí¹ lí³ hmah²¹ pa²¹ téh²³ tsú² “Hmah²¹ quioh²¹ hla¹ Apio”, jáun² cá² tsáun¹ siáh³ ca³jenh² jnoh¹ juú² Tres Tabernas. Jmf¹ ca³jien³² jáun² Po¹ tsá² hí³ ca³cué³ tiá¹hmah¹ Dió³², hi³ ca³niau³ siáh³ tiá³ tsí³. ¹⁶Jmf¹ cá³cháú²¹ jnoh¹ jáun² já¹ juú² Roma né³, [jáun² hliáu³ tsá² chín¹ hí³ ca³jienh³ tsá² tson³ jmf¹ jan² hí³ ñí¹ con² tsá² chín¹ jmu² hua³hí¹³ tsá² tson³, tí³la³] Po¹ ca³hiauh³ jái¹³ hi³ cánh³ cuá³² bíh¹ la³ má²quionh³ jan² hliáu³ hi³ jmoh³ hua³hí¹³.

**Po¹ hleh³² jái¹³ quioh²¹
Dió³² já¹ juú² Roma**

17 Ní¹ má²ti³² hni³² jmái¹ hi³ tiauh² jnoh¹ Roma ca³teh³ Po¹ tsá² *judíos tsá² ná¹ní¹ tionh² já¹ juú² jáun², hi³ ja³taunh¹ tsú² ní¹ cuá³ dí². Jmí¹ ca³ngih³² jáun² tsá² hí³ né³ ca³juáh³ Po¹ la³ lá².

—Hnoh² tsá²cáu³, uá¹jinh¹ tiá² hi³ hlah³ ca³jmú³² jná¹³ ní¹con² tsá² judíos tsá²co¹ dí², sa³jun³ ca³ti²¹ la³ cun³ hi³ ná¹ngi²³ dí², ta³ hi³ ca³quiú² jáun² tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí², ti³la³ cun³ jáun² ca³ma³tsau¹³ bíh¹ tsú² jná¹³ já¹ juú² Jerusalén hi³ ca³jienh³ tsú² jná¹³ ní¹con² tsá² *romanos. 18 Hi³ jáun² jmí¹ ca³can³ tsá² romanos jú¹ tson² quion²¹ jná¹³, jmí¹ hnió³ bíh¹ tsú² liáu³², qui¹ h¹ cáun² yáh³ tso³ tiá² lin¹ tsoh³ tsú² quion²¹ jná¹³ hi³ juáh¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³ jún³. 19 Tí³la³ tsá² judíos né³ tiá² ca³li³ hiún² yáh³ tsí³ la³ jáun², hi³ jáun² ca³li³ hniáu³² mí¹³ jná¹³ huen² hi³ já¹ma³ré¹³ ta³ ní¹ *tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ hue³² lá²; tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ já¹chá³ tsáu¹³ tsá²cáu³ yáh³ jná¹³ má¹ná¹. 20 Ca³ti²¹ jái¹³ ní² bí¹ lí²té³ jná¹³ hnoh² né³² hi³ ná¹taunh¹ náh² ní¹ lá² hi³ juoh²¹ dí². Hi³ jáun² né³, cun³ní¹ hi³ ca³ti²¹ hi³ qui³ ná¹he² ná¹jan³² dí² jáun², jnoh¹ tsá² *Israel, cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ cuá¹chin¹ jná¹³ cá²den¹ná¹ lá².

21 Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsá² hí³:

—Hí¹ cáun² yáh³ sí² quioh²¹ tsá² hín¹³ tí³ Judea tiá² má²ca³héi¹³ jnoh¹ hi³ ca³tin¹ hnú², sa³jun³ tsá² judíos ja³taunh²¹ ní¹ jáun² má²ca³hléh³ hlah³ hi³ ca³tin¹ hnú². 22 Hnú² bíh¹ jnoh¹ ná¹³ la³ cun³ hi³ lín²³ hnú², qui¹ má²né¹ jnoh¹ hi³ jlánh¹ hlah³ hleh³² míh¹ tiá² la³jín³² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ hi³ ca³tin¹ tsá² cu³ nió³ hma²¹ hí³.

23 Jáun² hmóu³² tsá² hí³ ca³tón³ jmái¹ líh³ ja³jien³ síáh³ Po¹. Jmí¹ ca³tsin¹³ jáun² jmái¹ hi³ ca³tón³ tsú² né³, ca³ngih³² juoun³² lín³² ní¹ cuá³ jáun² Po¹. Jmí¹jáun² ca³hléh³ Po¹ ca³la³ hlu³

jmái¹ ca³la³ ní¹ ca³hláu³, hi³ ca³hléh³ ca³ti²¹ ha³ lánh³ rón³² hniáu³² tónh³² tsú² jo³cuo² Dió³². Hi³ ca³ma³tson² tsú² jái¹³ hi³ ca³tin¹ Jesús ní¹con² tsá² hí³ cun³quionh³ jái¹³ hi³ rá¹juáh³ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, jí³ jái¹³ hi³ rá¹tioh³ ní¹ Sí² quioh²¹ tsá² ca³lín³ *ti³² jè¹ Dió³² ní² síáh³. 24 Jmí¹jáun² zian² tsá² ca³taunh³ ta²¹, ja³bí¹ la³ jáun² zian² síáh³ tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh³. 25 Jáun² cun³ní¹ hi³ tiá² ca³li³ cáun² yáh³ jái¹³, jáun² cu³tsa³² ca³huén² bíh¹ tsú² cú²jueh³² jmí¹ ca³nái³² síáh³ cáun² jái¹³ hi³ ca³juáh³ Po¹ la³ lá².

—Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ ca³cué³ Jmí²chí³ Chun¹ ní¹con² tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí² cun³quionh³ hla¹ Isaías tí³² jè¹ Dió³², jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³ lá².

26 Cua³², cuá²zéih³ tsá² ó³² jái¹³ lá²:

Cu³tí³ náih¹³ bíh¹ hnoh² la³ má²naih³² jáun², tí³la³ tiá² ngí¹³ yáh³ náh²; hi³ cu³tí³ hú¹tá¹ jieh²¹ náh² síáh³ la³ má²jieh³² jáun², tí³la³ tiá² lí³tsin² yáh³ náh² la³ cun³ hi³ jieh²¹ jáun².

27 Cún¹ tio¹ bíh¹ má²cá²jéinh³² tsí³ tsá² zian² hue³² lá², qui¹ tiá² hnió³ yáh³ tsú² há¹ ngí¹³. La³jmí¹ jmu² tsá² tiá² cuá¹ tsí²¹ bíh¹ jmu² tsú²,

qui¹ hi³ tiá² hnió³ tsú² né³.

Jní³² bíh¹ tsú² ní¹,

qui¹ hi³ tiá² hnió³ tsú² jie³;

qui¹ la³ jáun² jmí¹ lí¹³ tí³ jéinh³² tsú² jmí¹ tsí³ ní¹con² jná¹³,

hi³ jáun² jmí¹ lí¹³ lion¹ jná¹³.

28 Hi³ jáun² cuí¹ lí³ níh¹³ hnoh² hi³ jái¹³ ca³ti²¹ ha³ lánh³ rón³² jmu² Dió³² hi³ liáu²³ tsáu² má²ca³zen³ Dió³² ní¹con² *tsá²cá²jo²¹ bíh¹ cú²jueh³², qui¹ tsá² hí³ bíh¹ tí³ re² ne³.

29 [Jmí¹ má²lí²juáh³ jáun² Po¹ la³ ní² né³, ja³tanh²¹ tsá² judíos hi³ hi³ hí¹juónh²³ cú²zúnh² tiáunh¹.]

³⁰ Jáun² Po¹ né³ ca³cuá³ tun³ mii² tán¹
 hñú³ ná¹hmáh¹ jáun² quioh²¹; hi³ ñí¹
 jáun² né³ jmí¹ hen² tsú² la³jín³² tsá² jmí¹
 tsá²jie³. ³¹ Jáun² ca³hléh³ tsú² jái¹³ ca³ti²¹
 ha³ lánh³ rón³² lí¹³ tónh³² tsáu² jo³cuo²

Dió³², ca³la³ hí¹ cú¹pih²¹ tiá² cú² tiá²
 juénh²; hi³ ca³ma³tin² tsú² siáh³ tsáu²
 hi³ ca³tin¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí², Tsá² lín³
 Cristo. Hí¹ jan² tiá² hin² ca³qui³ ca³jna³
 yáh³ hi³ jáun². [Cu³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

**Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹
Ní¹con² Tsá² Romanos**

**Sí² hi³ ca³zen³ Po¹ ní¹con² tsá²
má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Roma**

1 Jná¹³ Po¹ cuá¹jmu² ná¹ sí² lá², tsá² lín³ jná¹³ *tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ Jesucristo. Dió³² ca³hiáu³² jná¹³ hi³ lín¹³ ná¹ jan² *ti³² tsá² quian³² jē¹ tsú², hi³ cuá¹chan¹ jná¹³ hi³ ngái¹ ná¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ca³ti²¹ he³ lánh³ rón³² l¹³ liáu³ tsáu²; ²la³ cun³ l³ jáun² jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² ca³la³ cun³ jmí¹tin² lín³² cun³quionh³ hla¹ tsá² jmí¹ ná¹lín³ hi³ *ti³² jē¹ Dió³², jái¹³ hi³ má²rá¹l¹³ jáun² ní¹ Sí² yeh³ yáh³. ³Jái¹³ jáun² ca³tin¹ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí², Tsá² lín³ Jon² Dió³². Tsá² hí³ lín³ jan² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹ ca³ti²¹ hi³ ca³li³zian² tsú² jáun² ní¹ hué²¹ lá². ⁴Ti³la³ jmí¹ ca³jenh¹³ tsú² jáun² ja¹ hla¹ cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ má²ná¹, ca³li³ lin¹ bíh¹ hi³ lín³ tsú² Tsá² cú² juenh² Jon² Dió³². ⁵Tsá² hí³ bíh¹ ca³ja³ mií³ tsí³ ní¹con² jnoh¹, jí³ hi³ ca³cué³ tsú² síáh³ jái¹³ hi³ ná¹láí³ jnoh¹ tí³² tsá² quian³² jē¹ Dió³², hi³ jáun² tá¹ cáun² hngá¹máh³ l¹³ hi³ quien² Jesús cun³ní¹ hi³ zian² tsá² chá³² cáun² tsí³ ní¹con² tsú², tsá² taunh¹³ tsú² ta²¹. ⁶Ja³bí¹ hnoh² síáh³ tíáunh¹ ja¹ quioh²¹ tsá² hí³, tsá² má²ca³te³ hí³ Dió³² hi³ lín¹³ tsá² joh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo.

⁷Hi³ jáun² cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá² ca³tin¹ hnoh², tsá² tionh² náh² já¹ juú² Roma ní², tsá² hniau³ náh² Dió³². Hí³ bíh¹ Tsá² ca³te³ hnoh² hi³ lín¹³ náh² tsá² joh¹ tsú². Hi³ jáun² né³, cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh² Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí² hi³ l¹³ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tin².

Po¹ hnió³ tsó³² já¹ juú² Roma

⁸La³ní¹ la³ján³ cue² jná¹³ tiá¹hmah¹ Dió³² ca³tin¹ jí³lin² hnoh² cun³ní¹ hi³

ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, quí¹ tá¹ cáun² hngá¹máh³ bíh¹ má²ná¹cha³² tsáu² hi³ hnoh² jlánh¹ re² nio² cáun² honh² náh² ní¹con² Dió³². ⁹Dió³² hí³ bíh¹ lín³ Tsá² nau³² jái¹³ hi³ tson² bíh¹ lienh¹ jná¹³ tsú² jmái¹ ca³la³ jí³² ca³tin¹ hnoh², quí¹ qui³ cónh³ la³jónh³ jmí¹ tsin³² bíh¹ jná¹³ má²ti²¹ ní¹con² Dió³², hi³ hléh²³ jná¹³ jú¹ chú³² hi³ ca³tin¹ Jon² tsú². ¹⁰Hi³ hiú² m²³ jná¹³ síáh³ ní¹con² Dió³² ní¹juáh³ zia³² há³ lánh³ rón³² l¹³ né¹ jná¹³ hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh², ní¹juáh³ hi³ hnió³ Dió³². ¹¹Quí¹ jlánh¹ hniá¹ jná¹³ hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh² hi³ ní¹ma³hau¹ ná¹ hnoh² lí³ua³ cáun² hi³ hniáuh³² ca³ti²¹ hi³ zian² náh² quiúnh¹ Dió³², jáun² tí³ lí³mí¹ tiá³ niau²¹ honh² náh²; ¹²ho³ hi³ cue¹³ dí² pí³ tsá²ján² tsá²ján² yáh³ cun³ní¹ hi³ táunh²³ dí² ta²¹ cá²re².

¹³Hnoh² reh², hno³² jná¹³ hi³ lí³ níh¹³ hnoh² hi³ hliáu³ jéin³² má²ca³li³hno³² jná¹³ hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh², tí³la³ la³ tí³ ta³né³² tiá² má²ca³li³ yáh³. Má²ca³li³hno³² lín³² bíh¹ jná¹³ hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh², hi³ jáun² l¹³ zian² síáh³ tsá² tanh² ta²¹ Dió³² já¹ juú² ní² quián¹³ hnoh², la³jmí¹ má²ca³li³zian² ja¹ *tsá²cá²jo²¹ ní¹ hliáu³ ní¹ síáh³ síáh³. ¹⁴Jná¹³ ca³tin¹ hléh¹³ ní¹con² ca³la³ jí³lin² tsáu² cuí¹ hin² mi³ tsánh², uá¹ hi³ tsá² tin² hléh³² jú¹jma² *griego la³ qui³ táí² dí², ho³lá²dá² tsá² hleh³² jú¹jma² síáh³, uá¹ hi³ tsá² má²ca³hia³ ca³táunh³ lín³² ho³lá²dá² tsá² tiá² hi³ ní³². ¹⁵Hi³ jáun² jlánh¹ dí¹quian¹ jná¹³ hi³ hléh¹³ ná¹ jú¹ chú³² ní¹con² hnoh², tsá² zian² náh² já¹ juú² Roma ní².

Pí³ hi³ quian³² jú¹ chú³²

¹⁶Tiá² lí²heh¹ yáh³ jná¹³ ca³ti²¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³², quí¹ jái¹³ jáun² quian³² pí³ quioh²¹ Dió³² hi³ lí¹³ liáu³ ca³la³ jín³² tsá² cha³² cáun² tsí³ ní¹con² Cristo, la³ní¹ la³ján³ tsá² *judíos tín², hi³ ja³bí¹ tsá²cá²jo²¹ ní² síáh³. ¹⁷Jú¹ chú³² ní² hie³² jú¹ tson² hi³ Dió³² he²

dí² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³ti³
 ní¹juáh³ hi³ má²nio² cáun² tsí³ dí², qui¹
 jí³²la³ hi³ taunh³² jáun² ta²¹ bíh¹ tsú²
 lí³ quien²; la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ ní¹ Sí²
 quioh²¹ Dió³²: “Ní¹juáh³ tsá² má²chun¹
 ní¹con² Dió³² cun³ní¹ hi³ nio² cáun² tsí³,
 tsá² la³ hí³ bíh¹ lí³ zian²”.

Tso³ quioh²¹ la³jín³² tsá²mi³cuóun²

¹⁸ Qui¹ má²jnia³² bíh¹ Dió³² hi³ hú¹tá¹
 mǐh²³ lín³² tsí³ ca³ti²¹ la³jí³² hi³ hlah³
 hi³ hó³² hi³ jmu² tsáu², jí³ la³jí³² hi³
 tiá² tí³² tsí³ dí² hi³ jmu² tsáu² ní² siáh³,
 la³ cun³ tsá² tiá² jái¹³ cue³² hi³ lí³ ní³²
 tsáu² jú¹ tson² cun³quionh³ hi³ hlah³ hi³
 jmu² tsú² jáun². ¹⁹ Qui¹ ní³² re² lín³² bíh¹
 tsá² hí³ hi³ he³ lí¹³ lí³ ní³² tsáu² hi³
 ca³tin¹ Dió³², qui¹ tí³la³ hnga² yáh³ Dió³²
 má²ca³ma³jnia³² hi³ jáun². ²⁰ Qui¹ la³
 cun³ jmí¹ ca³jmú³ jáun² Dió³² tá¹ cáun²
 hngá¹máh³, má²lin¹ bíh¹ pí³ hi³ tiá²
 jniá³ quioh²¹ tsú² cun³quionh³ la³jí³² hi³
 ca³jmú³ tsú² jáun². Má²ca³lí³ lin¹ bíh¹ re²
 lín³² hi³ hí³ bíh¹ dí² Dió³² Tsá² cú² juenh²
 cun³ jmí¹hi³nio². Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹
 tiá² zia³² lánh³ rón³² lí¹³ ma³zian³²
 tsú²; ²¹ qui¹ uá¹jinh¹ cuóun³² tsú² Dió³²,
 cun³ jáun² tiá² má²ca³ma³quien² bíh¹
 tsú² Dió³² la³ cun³ jmí¹ ca³ti²¹, sa³jun³
 má²ca³cué³ bíh¹ tsú² tiá¹hmah¹ ní¹con²
 Dió³². Cha³ jmí¹ jmu³ tsú² la³ jáun²,
 cá² ní¹ lí¹ ná¹cháunh²³ tsí³ jmáh³la³ hi³
 tiá² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹ bíh¹ tsú², hi³
 jáun² cu³tsa³² má²cá²jlí³² bíh¹ cú²jueh³²
 jmí¹ tsí³ tsú² qui¹ cun³ní¹ hi³ tiá²
 ní¹hnauh² yáh³ tsú² jú¹ tson². ²² Uá¹jinh¹
 juáh³ tsú² hi³ quia³lín³ jmí¹ tsí³, tí³la³
 tsá² cú¹juón¹ bíh¹ má²ca³ta³ná¹lín³ tsú²;
²³ qui¹ má²ca³za³ bíh¹ tsú² jái¹³ ca³ti²¹
 ha³ lánh³ rón³² má¹quien¹³ dí² Dió³²,
 Tsá² tiá² jmái¹ tón²¹ hi³ jún³; jáun²
 cu³tsa³² dió³² tsá² láin¹ tsá² jniá³ la³jmí¹
 jniá³ tsá²mi³cuóun² tsá² chau³² jmái¹
 jún²³ bíh¹ cú²jueh³² má²má²quien² tsú²,
 la³ má²quionh³ ja³ láin¹ jáh³ tsi²¹ pí¹³,

jáh³ hláinh¹, jí³ jáh³ quiún³ cuá² ta³ ní²
 siáh³.

²⁴ Hi³ jáun² bíh¹ tí³ có³² má²ca³chau³
 cú²jueh³² Dió³² quioh²¹ tsú², hi³ jáun²
 cuí¹ cha³jmu³ cha³cháu³ la³jí³² hi³
 hlah³ hi³ hó³² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³,
 hi³ jáun² ca³la³ uá¹ tiá² heh³ bíh¹
 tsú² má²ná¹jmu² tso³ quionh³ tsá²ján²
 tsá²ján². ²⁵ Qui¹hliá² jú¹ tí¹jái² bíh¹
 taunh³² tsú² ta²¹ cha³ jmí¹ tónh²¹
 tsú² ta²¹ jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ Dió³²,
 hi³ jáun² dá² hi³ ca³jmú³ jáun² bíh¹
 Dió³² má²ca³ma³quien² tsú² jí³ hi³
 má²ca³ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² cha³ jmí¹
 ma³quien² tsú² hnga² Dió³² Tsá² ca³jmú³
 hi³ ca³la³ jí³lí³², Tsá² jmí¹ ca³tin¹ hí³ hi³
 ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² cun³ jmí¹hi³nio².
 Tson² bíh¹ cu³ti³.

²⁶ Hi³ jáun² bíh¹ má²ca³chau³ Dió³²
 cú²jueh³² tí³ có³², hi³ jáun² cuí¹ lí³
 hniá¹ tsú² jmu³ la³jí³² hi³ hlah³ ca³la³
 uá¹ tiá² heh³; hi³ hí¹ ca³la³ tí³ tsá²mi³
 yáh³ lí¹ má²ná¹jmú² ná¹tsau³² má²tún²
 hmóu³², cáun² hi³ tiá² jmí¹ ca³ti²¹. ²⁷ Hi³
 ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ tsá²núh², tí³ có³²
 bíh¹ má²ca³chá³ tsú² hi³ cuóun¹ quionh³
 tsá²mi³, hi³ jáun² má²tún² hmóu³² bíh¹
 tsú² lí¹ má²ná¹jmú² ná¹tsau³². Hi³ jáun²
 cun³ní¹ hi³ ja¹ má²tún² hmóu³² tsá²núh²
 bíh¹ má²ná¹jmu² tso³ ca³la³ uá¹ tiá²
 heh³, cáun² hi³ tiá² jmí¹ ca³ti²¹ jmu³
 tsú², hi³ jáun² má²ná¹má²tso² tsú² tsí³
 cun³quionh³ ngú³ quioh²¹ hmóu³².

²⁸ Cun³ní¹ hi³ tiú²uú² zian² tsú² hi³
 ca³tin¹ Dió³², jáun² Dió³² má²ca³chau³
 tí³ có³², hi³ jáun² tí³ ta²¹ cu³tsa³² cuí¹
 cháunh¹³ cú²jueh³² chí¹ tsú² hi³ tiá²
 ca³ti²¹, hi³ jáun² cu³tsa³² cuí¹ jmu¹
 cú²jueh³² hi³ tiá² jmí¹ ca³ti²¹ jmu³.
²⁹ Tsá² la³ hí³ ná¹cónh²¹ hñu³ tsí³ la³jáh³
 dú¹ ní¹ hi³ hláh³ hi³ hó³², tsá² jmu² juón¹,
 [tsá² cáun² jmu² hi³ tiá² jmí¹ ca³ti²¹
 jmu³,] tsá² lí¹ dí¹quiaunh²¹ tsí³ hi³ hlá²
 hi³ ní², hi³ hniá¹ siáh³ jmu³ hi³ hlah³.
 Tsá² la³ hí³ ná¹cónh²¹ tsí³ hi³ uóu³² tsí³,
 tsá² jngih² tsáu², tsá² hnió³ hniéi², tsá² tí¹

jáin², tsá² lí¹ hiá² lí¹ jlín²³ tsáu², tsá² ziu² hien² tsáu². ³⁰ Tsá² la³ hí³ cau³² jái¹³, hí³ ca³la³ hí³ hon² bíh¹ tsú² Dió³², tsá² hí¹ jan² tiá² hin² hún¹ ta²¹, tsá² jmu² quien² hmóu³², hí³ lí¹ jmu² siáh³ tonh². Tsá² la³ hí³ cáun² lí¹ hnauh² chí¹ hí³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ jmu³ hí³ hlah³, tsá² tiá² nieh³ ní¹con² jméi² mí¹ziú¹³, ³¹ tsá² tiá² jái¹³ ngi²³, tsá² tiá² má²tí³² jè¹. Tsá² la³ hí³ tiá² hin² hnió³, [tsá² tiá² jmu² juenh² tsí³,] hí³ tiá² mí³ ja³² tsí³ ní² siáh³. ³² Hí³ uá¹jin¹ re² lín³² bíh¹ lieih²¹ tsí³ tsú² hí³ Dió³² má²ca³jmu³ héih³² hí³ tsá² jmu² hí³ la³ ní² ca³tin¹ jún³, tí³la³ cun³ jáun² ná¹jmu² bíh¹ tsú² la³ má²jmu² jáun², hí³ ca³la³ hí³ tí³² lín³² tsí³ tsú² ní¹juáh³ tsá² siánh³ siáh³ jmu² la³ jáun².

**Dió³² rá²tsi³² héih³²
la³ cun³ lí³ jú¹ tson²**

2 Jáun² ne³, hnú² tsá² chú¹ ñih²¹ nú² tsá² siánh³, ha³ tiá² lí¹³ yáh³ hí³ lí¹ má¹zian¹³ hnú² huen², cu¹ hin² mí³ tsánh² hnú². Quí¹ ní¹ má¹ca³chú¹ ca³ñih²¹ nú² tsá² siánh³, la³ jáun² má²ra³tsin³² nú² siáh³ héih³² huen² bíh¹, quí¹ cun³ñí¹ hí³ jmuh³² hnú² siáh³ cá²ren² la³jmí¹ jmu² tsá² hí³. ² Tí³la³ ne¹ dí² hí³ Dió³² rá²tsi³² héih³² la³ cun³ rón³² lí³ jú¹ tson² bíh¹, ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³ra³tsin² tsú² héih³² tsá² jmu² la³ ní². ³ Hí³ jáun² ní¹ má¹ca³chú¹ ca³ñih²¹ hnú² tsá² jmu² la³ ní², chí¹ lín²³ hnú² hí³ cáun² lí¹ ngá¹³ hí³ tiá² tá¹tsin¹ nú² héih³² la³ cun³ hí³ ca³tin¹ nú² ní¹juáh³ hnú² bíh¹ tsá² jmuh³² siáh³ la³ jáun²? ⁴ ¿Ho³ lín²³ hnú² hí³ tiá² lín¹ ní¹ jmu³ ta²¹ hí³ jmu² Dió³² juenh² tsí³, hí³ jlánh¹ ja³² lín³² mí³ tsí³ tsú² siáh³? ¿Tiá¹ ca³lí³ lín¹ nú² dúh¹ hí³ ja³² mí³ tsí³ tsú² cun³ñí¹ hí³ hnió³ tsú² hí³ za¹³ jmí¹ honh² hnú² bíh¹? ⁵ Hnú² bíh¹ jan² tsá² huáh² chih³², cun³ tiá² má²ca³zah¹ la³ jáun² bíh¹ hnú² jmí¹ honh². Hí³ jáun² cáun² ta²¹ jmuh³² hnú² hí³ tí³ lí³mí¹ míh³ tsí³ Dió³² ní¹con² nú² ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hí³ lí³jnia² héih³²,

jmái¹ hí³ ra³tsi³² Dió³² héih³² la³ cun³ ca³tí²¹ ní¹con² ca³la³ jín³² tsáu². ⁶ Quí¹ hí³ bíh¹ ma³hmah¹ ní¹con² ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu² la³ cun³ rón³² lí³ tá¹³ tsú². ⁷ Quí¹ ní¹juáh³ tsá² cueh³² tsí³ hí³ jmu² jmáh³la³ hí³ chu²¹ cun³ñí¹ hí³ hnió³ hau³ cáun² jái¹³ quien² hí³ cué³² Dió³², jí³ hí³ hnió³ tá¹ zanh¹ re² ní¹con² Dió³², hí³ hnió³ siáh³ hí³ lí¹³ zian² cun³ jmí¹hi³nio², jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ hiáuh³ jái¹³ hí³ lí¹³ zian² quionh³ Dió³². ⁸ Tí³la³ Dió³² ma³tson¹³ ca³la³ má²míh²³ tsí³ bíh¹ tsá² hniá¹ hí³ niau²¹ re² tsí³ hnga², tsá² hnió³ ma³tí³² jmáh³la³ hí³ hlah³ cha³ jmí¹ lí³ hniá¹ tsú² hí³ ne³ jú¹ tson². ⁹ Tsá² jmu² hí³ la³jí³² hí³ hlah³ chau²¹ bíh¹ jmái¹ hí³ ma³tso² lín³² tsú² tsí³, hí³ ho³ hí³ jngih³ lín³², la³ñí¹ la³ján³ tsá² *judíos, hí³ ja³bí¹ *tsá²cá²jo²¹ ní² siáh³. ¹⁰ Tí³la³ ca³tin¹ tsá² jmu² hí³ chu²¹ má¹ná¹, Dió³² cué³² cáun² jái¹³ quien² hí³ hau³ tsú², hí³ tá¹zanh¹ tsú² re², jí³ hí³ lí¹³ zian² tsú² siáh³ cáun² hí³ re² hí³ tín², tsá² judíos la³ñí¹ la³ján³, hí³ ja³bí¹ tsá²cá²jo²¹ ní² siáh³. ¹¹ Quí¹ Dió³² tiá² jmu² hí³ quien² jan², hí³ jan² tiá² quien²; ¹² quí¹ la³jín³² tsá² jmu² tso³ ta³ tiá² cuoh² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, ta³ tiá² quionh³ liei²¹ jáun² bíh¹ hiá¹ tsán¹³ tsú². Tí³la³ tsá² ca³lí³ cuoh² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés má¹ná¹, la³ cun³ lí³ liei²¹ jáun² bíh¹ tá¹tsin¹ tsú² héih³². ¹³ Quí¹ jun³juáh¹³ hí³ tí³ lí¹ ne³ yáh³ tsú² liei²¹ jáun², hí³ jáun² lí³ chun¹ ní¹con² Dió³², tí³la³ hí³ hniáuh³² ma³tí³² bíh¹ tsú², hí³ jáun² bíh¹ he³ tsú² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³tí³. ¹⁴ Tí³la³ ca³tin¹ tsá²cá²jo²¹ má¹ná¹, tsá² tiá² raunh³² liei²¹ jáun² quioh²¹ hla¹ Moisés, ní¹juáh³ ní² lí¹ ca³ma³tí³² tsá² hí³ liei²¹ jáun², jáun² hmóu³² tsú² má²lín³ tsá² zia³² liei²¹ quioh²¹ Dió³² hñu³ tsí³, ¹⁵ quí¹ cun³quionh³ hí³ jmu² bíh¹ tsú² má²lí²lin¹ hí³ hu²¹ liei²¹ jáun² hñu³ tsí³. Jmí¹ tsí³ hmóu³² tsú² má²má²tson² jái¹³ lá², quí¹ ma³cónh³ cha³² tso³ jmí¹ tsí³ tsú², hí³ ma³cónh³ siáh³ má²tson² jái¹³.

16 Hi³ jáun² má¹ jáun² chá³² Dió³² jo³ cuo² Jesús Tsá² lín³ Cristo, hi³ ra³ tsi³² tsú² héih³² ca³ ti²¹ la³ jí³² hi³ ná¹ hmá¹ ná¹ jn¹ jáun² hñu³ tsí³ tsáu², la³ cun³ lř³ jáun² jú¹ chú³² hi³ hléh²³ jná¹³.

Tsá² judíos, tsá² raunh³² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés

17 Ti³ la³ hnú² tsá² jlánh¹ juánh³ nú² hi³ lín³ nú² tsá² judío, hi³ zian² nú² la³ cun³ juáh³ jáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, hi³ ca³ la³ hi³ tsinh¹ lín²¹ nú² ca³ tin¹ Dió³² juóuh³². 18 Nñh¹ bñh¹ hnú² he³ hi³ ti³² tsí³ Dió³², quí¹ liei²¹ jáun² hie³² he³ hi³ chu²¹ hi³ hniáuh³² quiáh¹³ hnú². 19 Lín²³ hnú² hi³ cu³ ti¹³ tin² hnú² hieh¹ tsá² ten³ juí³², hi³ tin² nú² siáh³ tieih²¹ sí² juí²¹ tsá² nĩ³ taunh¹ já¹ niéi². 20 Hi³ lín²³ nú² siáh³ hi³ tin² nú² hieh¹ tsá² cú¹ juón¹, jí³ hi³ ha³ lánh³ rón³² má¹ tin¹³ nú² siáh³ tsá² tiá² jmí¹ tiá² tsí³, quí¹ cun³ nĩ¹ hi³ liei²¹ hi³ cuin² nú² jáun² lř³ mĩ¹ zioh²¹ ca³ ti²¹ jú¹ tson², jí³ la³ jí³² hi³ lř² nĩ³² tsú² nř² siáh³. 21 Hi³ jáun² né³, hnú² tsá² hnáuh² jmúh¹³ ti³², ħhe³ láih³² sa³ tiá² ma³ tin¹³ nú² tĩn² huen^{2?} Hnú² tsá² juáh³ hi³ tiá² hniáuh³² han³ tsú², ħhe³ láih³² sa³ chĩn¹ dí¹ huen² bñh¹ hnú² hainh^{32?} 22 Hnú² tsá² juáh³ hi³ tiá² hniáuh³² lí¹ jmu³ lí¹ tsó²¹ tsú², ħhe³ lí³ sa³ chĩn¹ dí¹ huen² bñh¹ hnú² jmuh³² la³ jáun^{2?} Hnú² siáh³ tsá² jlánh¹ hon² nú² dió³² tsá² lán¹, ħhe³ láih³² sa³ chĩn¹ dí¹ hnú² bñh¹ hainh³² hi³ quien² tioh³ cuáh³² jáun^{2?} 23 Jlánh¹ jmuh³² hnú² tsinh¹ cun³ nĩ¹ hi³ zia³² liei²¹ jáun² quián¹³, ti³ la³ cun³ quionh³ hi³ tiá² ma³ tih²¹ hnú² liei²¹ jáun², má² jmuh³² hnú² hi³ tiú² uú² quien² Dió³² bñh¹. 24 Tson² cu³ ti³ bñh¹ la³ cun³ hi³ rá¹ juáh³ jáun² nĩ¹ Sř² quioh²¹ Dió³² la³ lá²: “Tsá² cá² jo²¹ hleh³² hlah³ hi³ ca³ tin¹ Dió³² cun³ nĩ¹ hi³ tsáuh³ hnoh² bñh¹”.

25 Tson² bñh¹ zia³² nĩ¹ jmu³ ta²¹ hi³ *tiu³² tsú² jáun² chí² láu² hná¹³ nĩ¹ zian², nĩ¹ juáh³ tsá² má² tí³² liei²¹ jáun² quioh²¹ hla¹ Moisés, ti³ la³ nĩ¹ juáh³ tiá²

la³ ma³ tih²¹ yáh³ hnú², jáun² hnú² lín³ la³ jmí¹ lín³ jan² tsá² tiá² má² quian³² li²¹ hi³ lin¹ hi³ taunh² jáun² Dió³² hó¹ nĩ¹ bñh¹. 26 Ti³ la³ tsá² tiá² quian³² li²¹ jáun² má¹ ná¹, nĩ¹ juáh³ zian² tsú² la³ cun³ rón³² juáh³ liei²¹ jáun², jáun² tsá² la³ hí³ né³ lín³ la³ juah²¹ dúh¹ jan² tsá² má² já² tú¹ quioh²¹ bñh¹. 27 Hi³ jáun² tsá² tiá² já² tú¹ quioh²¹ né³, cun³ quionh³ hi³ zian² tsú² jáun² la³ cun³ juáh³ jáun² liei²¹ bñh¹ má² zia³² he³ lánh³ rón³² tá¹ tsin¹ hnú² héih³², quí¹ hnú² bñh¹ jan² tsá² tiá² ma³ tih²¹ liei²¹ jáun² uá¹ jinh¹ ron³ nú², hi³ uá¹ jinh¹ quiánh¹ nú² siáh³ li²¹ hi³ lin¹ hi³ taunh² Dió³² hó¹ nĩ¹ hnú². 28 Quí¹ jun³ juáh¹³ hi³ cáun² lí¹ lín³ tsú² tsá² judío cun³ quionh³ hi³ jniá³ jáun² tí³ coh³ yáh³, sa³ jun³ jmu² ta²¹ hi³ quian³² tsú² li²¹ jmáh³ la³ ngú³ hi³ lin¹ hi³ taunh² Dió³² hó¹ nĩ¹, quí¹ cáun² hi³ lř³ jmáh³ la³ tí³ coh³ bñh¹ jaun³². 29 Ti³ la³ tsá² hú¹ tá¹ cu³ ti³ lín³ judío má¹ na²¹, jan² tsá² lín³ la³ tí³ hñu³ tsí³ bñh¹, jan² tsá² má² quian³² li²¹ la³ tí³ hñu³ tsí³; ta²¹ jáun² jmu² Jmĩ² chí³ Chun¹ bñh¹, jun³ juáh¹³ hi³ lř²³ cun³ quionh³ hi³ má² tí³² tsú² jáun² héih³² má² rá¹ lí³ yáh³. Jáun² Dió³² ma³ quien² tsá² la³ hí³, uá¹ jinh¹ tsá² mi³ cuoun² tiá² nĩ¹ ma³ quien² tsú².

3 Hi³ jáun² né³, ħha³ dá² jinh¹ quien² hi³ lín³ tsú² *judío, hi³ he³ tá² tsaih²¹ tsú² nĩ¹ juáh³ hi³ *ja³ tú¹ chí² láu² hná¹³ nĩ¹ zian² tsú^{2?} 2 Hliáun³ bñh¹ nĩ¹ jmu² ta²¹. Quí¹ la³ nĩ¹ la³ ján³ Dió³² ca³ chá³ jo³ cuo² tsá² judíos jái¹³ jáun² quioh²¹. 3 Jáun² né³, nĩ¹ juáh³ ma³ jan² tsá² hí³ tiá² ca³ ma³ tí³² jái¹³ jáun², ħhí¹ cun³ nĩ¹ hi³ jáun² tiá² ma³ tí³² Dió³² jě¹ uá² jaí^{32?} 4, Tiá² jáun² yáh³! Dió³² dá² jmu² la³ cun³ qui³ lř³ jú¹ tson² bñh¹, uá¹ jinh¹ la³ jín³² tsá² mi³ cuoun² tí¹ jáin². Quí¹ nĩ¹ Sř² quioh²¹ Dió³² rá¹ juáh³ la³ lá²:

Ca³ ti²¹ lí³ jnia² hi³ tson² jěh² hnú²; lí³ lin¹ hi³ chun¹ hnú² nĩ¹ má¹ tí³ nĩ¹ ta³ tsi²¹ héih³².

⁵Hi³ jáun² né³, zian² tsá² lín²³ hi³ tí³ jlánh³ néh¹ re² lí²lin¹ hi³ chun¹ Dió³² ní¹juáh³ hi³ tí³ lí³mí¹ jmu¹³ dí² hi³ hlah³ hi³ hó³². Tí³la³ ¿he³ dá² lí¹³ juáh¹³ dí² hi³ ca³tí²¹ hi³ ní²? Quí¹ sá¹jmí¹ hi³ tson² la³ ní² dúh¹, hi³ jáun² Dió³² má²lín¹³ jan² Tsá² tiá² tin² ra³tsi³² héih³² bíh¹, quí¹ ¿he³ láih³² sa³ míh²³ yáh³ tsí³ tsú² ní¹con² tsá² jmu² tso³? ⁶í¹Tí³la³ tiá² tson² yáh³ la³ cun³ hi³ ná¹lín²³ tsú² jáun²! Quí¹ sá¹jmí¹ hi³ tson² la³ jáun² dúh¹, ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² jmí¹ lí¹³ ra³tsi³² Dió³² héih³² ní¹con² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá²?

⁷Quí¹ zian² tsá² juáh²³ la³ lá²: “Cun³quionh³ jú¹ tí¹jái² hi³ hléh²³ jná¹³ tí³ lí³mí¹ lí² lin¹ hi³ quien² jú¹ tson² quioh²¹ Dió³²”; tí³la³ jná¹³ né³ juanh³², hi³ sá¹jmí¹ hi³ tson² la³ cun³ hi³ juáh²³ tsú² jáun², jáun² ¿ha³ bíh¹ lánh³ rón³² lí¹³ juáh³ Dió³² hi³ tsá² la³ hí³ lín³ jan² tsá² ren² tso³ ní¹ má¹ca³ra³tsi³² tsú² héih³² ní¹con² tsú²? ⁸Quí¹ sá¹jmí¹ la³ ní² dúh¹, ¿he³ ya³ láih³² tiá² jmú¹³ dí² cú²jueh³² hi³ hlah³, hi³ jáun² tí³ lí³mí¹ ja³tu³ ja³lí³ hi³ chu²¹? Tí³tsón³dí¹ jái¹³ la³ ní² néh¹ hie²³ jnoh¹ tsáu² juáh²³ ma³ jan² tsá² hu²¹ hlah³ tsí³; tí³la³ tsá² la³ hí³ dá² má²tá¹tsin¹ héih³² la³ cun³ ca³tí²¹ bíh¹.

La³jái³² bíh¹ dí² ren² tso³

⁹Hi³ jáun² né³, ¿hí¹ jlánh¹ bíh¹ chú³² quí¹³ dí² tsá² judíos la³ cónh³ bíh¹ *tsá² cá²jo²¹? í¹Tiá² jáun² yáh³! Quí¹ la³ cun³ hi³ má²lí²neh²¹ dí² hi³ ca³la³ jí³lin² tsáu² bíh¹ ná¹jlain³² tsáu¹³, uá¹ hi³ tsá² judíos, uá¹ hi³ tsá² cá²jo²¹. ¹⁰La³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³², hi³ juáh³ la³ lá²:

Ca³la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² chun¹ ta³ ní¹ Dió³²,

¹¹tiá² hin² zian² yáh³ tsá² ngí²³ jái¹³, tiá² hin² zian² yáh³ tsá² hnah² Dió³².

¹²La³jín³² bíh¹ tsáu² má²já²taunh²¹ tí³ có³²,

jí³lín² bíh¹ tsú² má²ca³can³ cáun² jui³² hlah³.

Ca³la³ hí¹ jan² yáh³ tsá² jmu² hi³ chu²¹ tiá² zian²,

¹³La³jmí¹ ja³² cáun² tá²hón³² má²ca³niá³ bíh¹ ja³² jé¹ tsú²,

jmáh³la³ jú¹ tí¹jái² bíh¹ chí²¹ hó³ tsú².

La³jmí¹ lí³ hi³ ha²¹ no¹ quioh²¹ jáh³hláinh¹ bíh¹ hó³ tsú²;

¹⁴cá² ní¹ chú² juón³² bíh¹ tsú² tsáu², jí³ hi³ zaih³² tsú² siáh³ jú¹ uóu³².

¹⁵Ca³la³ hi³ háun¹ lín²¹ bíh¹ tsú² tsó³² hi³ tsa³jngih² tsáu²,

¹⁶cá² ní¹ quí² hlianh²³ tsáu² bíh¹ tsá² la³ hí³, hi³ tsunh² tsú² jui²¹ tsáu², hi³ chan² tsú² siáh³ tsáu² ná¹hó² ná¹jngih².

¹⁷Tsá² la³ hí³ tiá² ní³² yáh³ ha³ lánh³ jmu³ hi³ lí¹³ niau²¹ tie³;

¹⁸ca³la³ hí¹juáh³ tiá² lín²³ bíh¹ tsú² hi³ jmu³ juénh² ní¹con² Dió³².

¹⁹Né³² né³, né¹ bíh¹ dí² hi³ la³jí³² héih³² má²rá¹tioh³ ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³² ca³tín¹ tsá² zian² cun³quionh³ liei²¹ jáun² bíh¹, hi³ jáun² hí¹ jan² tsá² hí³ tiá² lí¹³ juáh³ hi³ tiá² ní³²; quí¹ hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ ra³tsi³² Dió³² héih³² ní¹con² la³jín³² tsá² zian² hngá¹máh³. ²⁰Hi³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ lí³ chun¹ ní¹con² Dió³² cun³quionh³ hi³ má²tí³² tsú² la³jí³² hi³ rá¹juáh³ liei²¹ jáun², quí¹ liei²¹ jáun² cáun² jmu² ta²¹ hi³ má²lí²¹ hi³ tsá² ren² tso³ bíh¹ dí².

Cun³quionh³ hi³ nio² cáun² tsí³ bíh¹ tsú² lí¹³ liáun³

²¹Tí³la³ né³² né³, má²ca³lí³ lin¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ he³ dí² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹, jun³juáh¹³ uá² quionh³ hi³ má¹tí²¹ dí² liei²¹ jáun² yáh³. Quí¹ hí¹ la³ tí³ hnga² yáh³ liei²¹ jáun² jí³ la³ má²quionh³ jái¹³ hi³ ca³hléh³ jáun² tsá² lín³ hí³ *tí³² jé¹ Dió³² siáh³ ca³juáh³ ²²hi³ Dió³² hinh²³ tsá² cha³² cáun² tsí³ ní¹con² Jesús Tsá² lín³ Cristo. Quí¹ la³jín³² bíh¹ tsá² nio² cáun² tsí³

ñí¹ con² Jesús lí¹³ lín³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ ñí¹ con² Dió³² cuí¹ hin² mi³ tsánh². ²³ Ji³lin² tsáu² bíh¹ má²ca³jmú³ tso³, hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² cah²³ jmái¹ hí³ lí³ chun¹ la³jmí¹ chun¹ Dió³². ²⁴ Hi³ cun³ñí¹ hí³ jáun² né³, cáun² lí¹ ja³² bíh¹ mí³ tsí³ Dió³² hí³ hinh²³ tsú² tsáu² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹, quí¹ má²ca³ma³hmah¹ bíh¹ Cristo Jesús ca³ti²¹ tsáu¹³ tsáu², hí³ jáun² tiú²uú² tso³ ren² yáh³ tsú². ²⁵ Quí¹ Dió³² ca³cuen³ Jesús hí³ jún³ cha¹³ tsáu²; hí³ jáun² cun³quionh³ hí³ ca³táim² jáun² jmí²hán¹ Jesús bíh¹ ca³chón³² Dió³² tsí³ hí³ jmí¹ mfh²³ jáun² tsí³ hí³ ca³ti²¹ tsáu¹³ tsáu² ní¹juáh³ tsá² má²ca³chá³ cáun² tsí³. La³ jáun² ca³lí³ cun³ñí¹ hí³ ca³lí³hnió³ Dió³² ma³jnia³² hí³ tin² ra³tsí³² re² héih³²; qui¹ jmí¹tin² cáun² ti³ lí¹ ca³ma³jueh² cu³tiá³ bíh¹ tsú² tsí³, hí³ ca³jmú³ tsú² jáun² la³ uá¹ tiá² jé²³ la³ji³² tso³ hí³ ca³jmú³ tsáu². ²⁶ La³ jáun² ca³jmú³ tsú² cun³ñí¹ hí³ hnió³ ma³jnia³² la³ má²má²jnia³² jáun² hí³ tin² ra³tsí³² héih³² la³ cun³ ca³ti²¹, cun³quionh³ hí³ hinh²³ tsú² lí³ua³ jan² tsá² nio² cáun² tsí³ ñí¹ con² Jesús la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹.

²⁷ Hi³ jáun² né³, ¿né² dá² hí³ jmí¹ jmu³² dí² jáun² tsah¹? Ca³nga² bíh¹. ¿He³ láih³² ca³nga²? Quí¹ jun³juáh¹³ hí³ ca³ma³ti²¹ dí² la³ cun³ lí³ héih³² yáh³, qui¹ jí³²la³ ti³ ca³chá¹³ dí² cáun² tsí³ bíh¹. ²⁸ Jáun² né³, má²né¹ dí² hí³ Dió³² hinh²³ tsáu² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cun³ñí¹ hí³ cha³² tsú² cáun² tsí³ bíh¹, hí³ sa³jun³ uá² jé²³ yáh³ Dió³² hí¹ má²lí²ma³ti³² tsú² liei²¹.

²⁹ ¿Hí¹ jmáh³la³ tsá² judíos uá¹ tanh² Dió³² hó¹ñí¹? ¿Haun¹³ juáh¹³ ja³bí¹ tsá²ca²jo²¹ uá²jai³² tanh² Dió³² hó¹ñí¹? Quí¹ tson² bíh¹ hí³ ja³bí¹ tsá² hí³ uá²jai³² tanh² Dió³² hó¹ñí¹, ³⁰ qui¹ jí³²la³ jan² tán¹ Dió³² bíh¹ zian². Hí³ jáun² Dió³² hinh²³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ lí³ua³ jan² tsá² nio² cáun² tsí³, cuí¹ quian³² cuí¹ tiá² quian³² bíh¹ tsú² lí²¹ hí³ lin¹ hí³ taunh²

jáun² Dió³² hó¹ñí¹. ³¹ Hi³ jáun² né³, ¿hí¹ ná¹jmu³² dí² hí³ hí¹ cú¹pih²¹ tiú²uú² quien² liei²¹ jáun² dúh¹ cun³quionh³ hí³ ma³quien¹³ dí² jáun² hí³ hniáuh³² chá³² tsú² cáun² tsí³? ¡Tiá² jáun² yáh³! Qui¹ tí³ lí³mi¹ ná¹ma³quien¹³ bíh¹ dí² liei²¹ jáun².

**Há²bran²¹ lín³ mí¹ziah²¹ ca³tin¹
tsá² cha³² cáun² tsí³**

4 Hi³ jáun² né³² né³, hnó³² jná¹³ hléh¹³ ca³ti²¹ hí³ ca³hiau³ jáun² hla¹ Há²bran²¹ dí¹hio³ nú¹deh³ dí². ² Sá¹jmí¹ hí³ Dió³² ca³hinh³ Há²bran²¹ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cun³ñí¹ hí³hliá² zia³² hí³ ca³jmú³ dúh¹, jáun² jmí¹ zia³² bíh¹ jái¹³ hí³ jmu³ tsú² tonh², ti³la³ tiá² hin² ca³tin¹ yáh³ jmu³ tonh² ñí¹ con² Dió³² má¹ná¹. ³ Quí¹ la³ lá² bí¹ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²: “Há²bran²¹ ca³chá³ cáun² tsí³ ñí¹ con² Dió³²; cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ ca³jé³² tsú² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹”. ⁴ Jmú¹³ jái¹³, ní¹juáh³ jan² tsá² jmu² ta²¹, hiáuh²³ bíh¹ tsú² la³ cun³ hmah²¹ hí³ hlánh¹, jun³juáh¹³ hí³ lí¹ hiáuh²³ yáh³ tsú². ⁵ Ti³la³ hí³ ca³tin¹ tsá² nio² cáun² tsí³ má¹ná¹, ñí¹ jí²¹la³ ti³ cha³² cáun² tsí³ ñí¹ con² Dió³² bíh¹ tsú² cha³ jmí¹ ma³quien² tsú² lí³ua³ cáun² hí³ má²ca³jmú³ hnga²; hí³ jáun² Dió³² Tsá² hinh²³ tsá² ren² tso³ né³, cáun² jé³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ bíh¹ cun³ñí¹ hí³ má²nio² jáun² cáun² tsí³ tsú². ⁶ Ja³bí¹ hnga² siáh³ hla¹ Dá²vi²¹ ca³juáh³ hí³ jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² heh²³ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³ti³, tsá² tiá² ná¹hi¹³ hí¹ cú¹pih²¹ ta²¹ quioh²¹, ⁷ jmí¹ ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²:

¡He³ máh³ jmí¹ ren² tsá² má²ca³hin³
Dió³² tso³ quioh²¹ hí³ jmí¹ zian²
tsú² jáun² cun³ tin² tsí³ hnga², tsá²
má²ná¹jlí³² la³ji³² tsáu¹³!

⁸ ¡He³ ma³ jmí¹ ren² tsá² jé³² Dió³²
la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² tiá² tso³ ren²!

⁹ Hi³ jáun² né³, jun³juáh¹³ jmáh³la³
tsá² ná¹tú¹ chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian²
yáh³ jlánh¹ jmí¹ ren², qui¹ la³ jí³

tsá² tiá² má²ná¹quian³² li²¹ jáun² bíh¹
 uá²jai³². Má²lí²neh²¹ bíh¹ dí² hi³ Dió³²
 cáun² ca³hinh³ bíh¹ hla¹ Há²bran²¹
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cun³ñí¹
 hi³ ca³chá³ cáun² tsí³. 10 Tí³la³ çhin²
 dá² jmí¹ ca³hinh³ Dió³² Há²bran²¹; hi³
 ta³ má²quian³² tsú² lí²¹ hi³ lin¹ hi³
 taunh² Dió³² hó¹ñí¹, ho³ ta³ ñeh² uá¹?
 çHaun¹³ juáh¹³ ta³ ñeh² bíh¹ dúh¹?
 11 Quí¹ má²ca³hinh³ bíh¹ Dió³² Há²bran²¹
 la³ cun³ jmí¹ ca³hiau³ jáun² jái¹³ hi³
 hniáuh³² tíú³² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian²;
 cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ jáun² Há²bran²¹
 la³ jáun² ca³jmú³ Dió³² lin¹ hi³ hi³ bíh¹
 dí² jan² tsá² má²ca³heh³ Dió³² la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹ cun³ñí¹ hi³ nio²
 cáun² tsí³. Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ hi³
 Há²bran²¹ hi³ lín³ mí¹zioh²¹ ca³la³ jín³²
 tsá² nio² cáun² tsí³ ta³ tiá² má²quian³²
 lí²¹ hi³ lin¹ hi³ taunh² Dió³² hó¹ñí¹,
 hi³ jáun² Dió³² hinh³ uá²jai³² tsá² hi³
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹. 12 Tson²
 bíh¹ Há²bran²¹ hi³ lín³ dí¹hio³ nú¹deh³
 la³jín³² tsá² má²ná¹quian³² lí²¹ jáun²,
 tí³la³ jí³²la³ tí³ tsá² tiá² cáun² lí¹ já¹tú¹
 quioh²¹ bíh¹ má¹ná¹, tsá² ca³chá³ cáun²
 tsí³ la³jmí¹ ca³chá³ hla¹ Há²bran²¹ hi³
 cáun² tsí³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ tsa³tú¹
 quioh²¹.

**Jái¹³ hi³ ca³jmú³ Dió³² lí³tí²³ cun³ñí¹
 hi³ nio² cáun² tsí³ bíh¹ tsú²**

13 Dió³² ca³jmú³ jái¹³ ñí¹con² hla¹
 Há²bran²¹, jí³ la³ má²quionh³ jón²zíf¹
 jón²cho¹ tsú² hi³ niau²¹ jo³cuo² tsú²
 tá¹ cáun² hngá¹máh³; tí³la³ jun³juáh¹³
 hi³hliá² tí³ ca³ma³tí³² liei²¹ jáun² yáh³
 Há²bran²¹ hi³ hiau³ jái¹³ jáun², tí³la³
 ca³hiau³ tsú² jái¹³ jáun² cun³ñí¹ hi³
 má²ca³heh³ tsú² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tsá² chun¹ bíh¹ quí¹hliá² ca³chá³ tsú²
 cáun² tsí³. 14 Quí¹ sá¹jmí¹ hi³ jmáh³la³
 tsá² hiau³ liei²¹ jáun² bíh¹ la³ zia³² hi³
 hiáuh³ ñí¹con² Dió³², hi³ jáun² tiá² lin¹
 ñí¹ la³ jmu³ ta²¹ yáh³ hi³ nio² jáun² cáun²
 tsí³ tsú², hi³ sa³jun³ la³ lí³ quien² yáh³

jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² ñí¹juáh³ la³
 jáun². 15 Quí¹ cun³quionh³ liei²¹ jáun²
 dá² cáun² ja³² hi³ míh²³ tsí³ bíh¹ Dió³²;
 quí¹ jí³²la³ tí³ ñí¹juáh³ tiá² liei²¹ zia³² bíh¹
 tiá² lí³ lin¹ yáh³ he³ tiá² ca³lí³tí³.

16 Hi³ jáun² né³, ja³² mí³ tsí³ Dió³²
 cun³ñí¹ hi³ nio² cáun² tsí³ bíh¹ tsú²,
 hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³tí³ jái¹³ hi³
 ca³jmú³ jáun² Dió³² ñí¹con² jí³lin²
 jón²zíf¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹.
 Jun³juáh¹³ lí³tí³ ñí¹con² jón²zíf¹ tsú²
 tsá² tí³ má²hiau³² liei²¹ jáun² yáh³,
 quí¹ tí³la³ lí³tí³ ñí¹con² jón²zíf¹ tsú²,
 tsá² jí³²la³ tí³ nio² cáun² tsí³ la³jmí¹
 ca³chá³ tsú² jáun² hnga² cáun² tsí³ bíh¹;
 hi³ Há²bran²¹ hi³ bíh¹ lín³ mí¹zioh²¹
 quiú¹³ dí² ca³la³ jái³², la³ cun³ tsá²
 má²nio² cáun² tsí³ dí². 17 La³ cun³
 rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² hi³ juáh³
 la³ lá²: “Má²lí²jmú³² jná¹³ hi³ hnú² lín³
 mí¹zioh²¹ quioh²¹ juóun³² tsá² zian²
 la³jáh³ dúh¹ ñí¹ hué³²”. Jáun² cun³ñí¹ hi³
 ca³chá³ jáun² Há²bran²¹ cáun² tsí³, jáun²
 lín³ tsú² mí¹zioh²¹ quiú¹³ dí² ñí¹con²
 Dió³², Tsá² tin² jmu² hi³ lí¹³ zian² siáh³
 hi³ hmai²¹ tsá² má²cuá¹hmú²¹, Tsá² tin²
 hleh³² ca³tí²¹ jmí¹tsú² jmí¹ja³² la³juah²¹
 dúh¹ cáun² hi³ má²jniá³. 18 Jáun² né³,
 hla¹ Há²bran²¹ hi³ cáun² ca³chá³ cáun²
 tsí³ bíh¹ hi³ tónh³² ta²¹ uá¹jinh¹ tíú²uú²
 jmí¹ lí³ lí¹³ hi³ lí³zian² jon² tsú², jáun²
 cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³chó³² jmái¹ hi³
 má²lín³ tsú²: “mí¹zioh²¹ quioh²¹ juóun³²
 tsá² zian² la³jáh³ dúh¹ ñí¹ hué³²”. La³
 cun³ jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun² Dió³²
 jmí¹tin², hi³ juáh³ la³ lá²: “La³ ní² bíh¹
 juóun³² lín³² jon³zíf¹ jon³chauh³ hnú²
 lí¹³”. 19 Pih²¹ tiá² jmí¹ má²tí³ hñá³láu³
 mieh² Há²bran²¹ hi³ jmí¹jáun², tí³la³ tiá²
 ca³tunh³ yáh³ tsú² hi³ nio² cáun² tsí³
 jmí¹ ca³lín¹³ tsú² hi³ ja³²lí³ má²lieih²¹
 quionh³ Sara ñí²cuo², hi³ má²ja³quían³
 jún³, hi³ tíú²uú² jmí¹ lí¹³ yáh³ lí³zian²
 jon². 20 Tí³la³ uá¹jinh¹ jmí¹ má²lieih²¹
 Há²bran²¹, cun³ jáun² tiá² ca³chá³ bíh¹
 tsú² hliáun³ ñeh³ tsí³ ca³tí²¹ jái¹³ hi³

ca³jmú³ jáun² Dió³², tí³la³ cun³quionh³ hi³ ca³chá³ jáun² cáun² tsí³ bíh¹ tsú² ca³lí³ pin³ cun³ní¹ hi³ ca³ma³quien² tsú² jáun² Dió³²; ²¹quí¹ cáun² tán¹ bíh¹ jmí¹ má²nio² tsí³ tsú² hi³ Dió³² Tsá² zia³² pí³ quioh²¹ hi³ lí¹³ ma³tí³² la³jí³² jái¹³ hi³ jmu². ²²Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, Dió³² ca³jíe³² tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³tí³.

²³Tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ ca³tín¹ jmáh³la³ hnga² Há²bran²¹ yáh³ jái¹³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³², hi³ juáh³ jáun² hi³ ca³heh³ tsú² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cun³ní¹ hi³ nio² jáun² cáun² tsí³, ²⁴quí¹ ja³bí¹ jái¹³ jáun² ca³ta¹ jnoh¹ siáh³ uá²jai³². Quí¹ ja³bí¹ jnoh¹ siáh³ uá²jai³² heh²³ Dió³² ní¹juáh³ tsá² cha³² dí² cáun² tsí³ ní¹con² tsú², Tsá² ca³jmú³ hi³ hi³ jenh¹³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí² ja¹ tsá² má²cá²tsan³. ²⁵Quí¹ Jesús ca³jienh³ tsú² hi³ jún³ hi³ ca³tí²¹ tso³ quiú¹³ dí², hi³ ca³jmú³ siáh³ Dió³² hi³ jenh¹³ tsú², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ jíe³² dí² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹.

Jái¹³ ca³tín¹ tsá² tiú²uú² tso³ ren²

5 Jáun² né³, cun³ní¹ hi³ nio² cáun² tsí³ bíh¹ dí², jáun² má²ca³heh³ dí² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹; hi³ jáun² cun³quionh³ ta²¹ hi³ ca³jmú³ jáun² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², cú¹ nio¹ la³ má²nio² jáun² tie³ ja¹ quiú¹³ dí² quiúnh¹ tsú². ²Cun³quionh³ hi³ bíh¹ má²hiau³² dí² mií³ hi³ ja³² tsí³ Dió³² cun³ní¹ hi³ nio² cáun² tsí³ dí²; hi³ jáun² má²tiau^{h2} dí² tiá³ ní¹con² tsú², jí³ hi³ má²tsah¹ dí² cun³ní¹ hi³ má²hu²¹ tsí³ dí² hi³ lí¹³ láí³ dí² la³jmí¹ lín³ hnga² Dió³² Tsá² cuá¹quien². ³Hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ jáun² yáh³, quí¹ ja³bí¹ tsah¹ dí² siáh³ ja¹ uu³mí²tsí³²; quí¹ né¹ dí² hi³ cun³quionh³ uu³mí²tsí³² jáun² lí³ táí² dí² hi³ jmú¹³ dí² juenh² tsí³, ⁴jáun² cun³quionh³ hi³ juenh² jáun² tsí³ bíh¹ dí² tá²zanh¹ dí² re² ní¹con² Dió³²; hi³ cun³ní¹ hi³ tá²zanh¹ dí² jáun² re² né³, má²zia³² hi³ hu²¹ tsí³ dí². ⁵Hi³ hu²¹ jáun²

tsí³ dí² jun³juáh¹³ cáun² hi³ lí¹³ chau³ dí² hua³heih²¹ yáh³, quí¹ má²ca³ma³cónh³² bíh¹ Dió³² hñu³ tsí³ dí² hi³ lí³liei²¹ dí² hi³ hniau³ tsú² cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ má²ca³cuen³ tsú² jáun².

⁶Quí¹ uá¹jinh¹ tiá² jmí¹ zia³² pí³ quiú¹³ dí² hi³ chá¹³ tí³ có³² tso³, tí³la³ Dió³² ca³tón³ cáun² jmái¹, hi³ jmái¹ jáun² bíh¹ tí³tsóh³ ca³jun³ Cristo ca³tín¹ la³jín³² tsá² ren² tso³. ⁷Juóuh³² lín³² bíh¹ lí³ zian² jan² tsá² hnió³ jún³ cha¹³ jan² tsá² siánh³, uá¹jinh¹ hi³ ca³tín¹ jan² tsá² chun¹. Quí¹ ho³ sa³ lí¹³ bíh¹ lí³ zian² jan² tsá² lí³hnió³ jún³ hi³ ca³tín¹ jan² tsá² chun¹. ⁸Tí³la³ Dió³² má¹ná¹, hú¹tá¹ ca³ma³jnia³² hi³ hniau³ jnoh¹ jmí¹ ca³cué³ tsú² jáun² jái¹³ hi³ jún³ Cristo hi³ ca³ta¹ dí², uá¹jinh¹ tá¹la³ jmí¹ ná¹re² dí² jáun² tso³. ⁹Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ la³ má²ca³heh³ bíh¹ dí² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cun³ní¹ hi³ ca³jun³ Cristo hi³ ca³ta¹ dí², hi³ jáun² tiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² liáu³² dí² tsú² ní¹ cá¹táuh³ jmái¹ ní¹ má¹ca³ma³jnia³² Dió³² hi³ míh²³ tsí³ ca³tí²¹ tso³. ¹⁰Quí¹ ní¹juáh³ tu³bí¹ ca³niau²¹ yáh³ tie³ ja¹ quiú¹³ dí² quiúnh¹ Dió³² cun³ní¹ hi³hliá² jun³ jáun² Jon² tsú² jmái¹ hi³ jmí¹ ná¹hon²fí¹ máh³ dí² tsú², hi³ jáun² tiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² zia³² jái¹³ hi³ liáun³ jnoh¹ cun³ní¹ hi³hliá² zian² bíh¹ tsú², quí¹ má²tiau^{h2} bíh¹ dí² re² quiúnh¹ tsú². ¹¹Hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ jáun² yáh³, quí¹ ja³bí¹ tsah¹ lín²¹ dí² hi³ ca³tín¹ Dió³² cun³quionh³ tá¹³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², quí¹ hi³ bíh¹ má²ca³chá³ tie³ ja¹ quiú¹³ dí² quiúnh¹ Dió³².

Jái¹³ ca³tín¹ Adán jí³ Cristo

¹²Hi³ jáun² né³, cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ jan² tsáu² bíh¹ ca³hi³ tso³ ní¹ hué²¹ lá², hi³ cun³quionh³ tso³ jáun² ca³hi³ siáh³ hmú³², hi³ jáun² dá² cun³ní¹ hi³ ca³tín¹ hí³ bíh¹ ca³la³ jí³lín² tsáu² má²tionh² ja¹ tso³, hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ já¹ngí³ hmú³² ní¹con² la³jín³² tsáu². ¹³Quí¹ jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí³zia³²

liei²¹ hi³ ca³cué³ jáun² Dió³² ñí¹con²
 hla¹ Moisés, jmí¹ má²zia³² bíh¹ tso³
 hngá¹máh³ lá²; tí³la³ tiá² jmí¹ má²ná¹hi¹³
 yáh³ tsáu¹³ tsáu² la³ cun³ juáh³ liei²¹
 jáun² má¹ná¹, jmí¹ tiá² liei²¹ má²zia³².
¹⁴ Tí³la³ cun³ jáun² ca³jmú³ bíh¹ hmú³²
 pí³ hi³ ca³tsan³ la³jín³² tsá² ca³jmú³ tso³
 la³ cun³ jmí¹ ca³li³zian² hla¹ Adán hi³
 ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ ca³li³zian²
 hla¹ Moisés, uá¹jinh¹ tsáu¹³ tsú² tiá²
 jmí¹ lí³ la³jmí¹ lí³ tsáu¹³ Adán, tsá² tiá²
 ca³ma³tí³² hí³ héih³² hi³ ca³cué³ jáun²
 Dió³². Tí³la³ uá¹jinh¹ la³ ní² né³, cun³
 jáun² lín³ bíh¹ hla¹ Adán hí³ cáun² nóh³²
 hi³ ca³tin¹ jan² Tsá² né³bí¹ jmí¹ já²¹.

¹⁵ Quí¹ cun³quionh³ tsáu¹³ jan² tsáu²
 bíh¹ má²cá²tsan³ juóun³² lín³² tsáu²,
 tí³la³ cun³quionh³ tá¹³ Jesús Tsá² lín³
 Cristo má¹na²¹, ca³la³ hi³ lí¹ má²tí²
 má²híe²³ bíh¹ mií³ hi³ ja³² jáun² tsí³ Dió³²
 ñí¹con² juóun³² tsáu² hi³ lí¹³ liáun³ tsú².
 Hi³ jáun² la³ cun³ hi³ tiá² ca³ma³tí³²
 jáun² Adán né³, tiá² cunh² yáh³ quionh³
 hi³ lí¹ cue³² jáun² Dió³², ¹⁶ quí¹ hi³
 lí¹ cue³² jáun² Dió³² cun³ tiá² cá²ren²
 bíh¹ quionh³ ta²¹ hi³ ca³jmú³ jáun²
 tsáu¹³ tsá² hí³. Quí¹ cun³quionh³ cáun²
 tán¹ tso³ jáun² bíh¹ má²ca³ta³tsin¹ tsáu²
 héih³²; tí³la³ uá¹jinh¹ hliáun³ lín³² tso³
 má²ná¹ren² tsáu², cun³ jáun² lí¹³ bíh¹
 liáun³ tsú², quí¹ Dió³² dá² cáun² hinh²³
 bíh¹ tsáu² la³juah²¹ dúh¹ tsá² chun¹.
¹⁷ Hi³ ní¹juáh³ la³ ca³li³ zia³² pí³ ñí¹con²
 hmú³² cun³quionh³ tsáu¹³ jan² tsáu²,
 jáun² cun³ñí¹ hi³ ja³² mií³ tsí³ Dió³² né³,
 tiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² lí³ zia³² pí³ quioh²¹
 la³jín³² tsá² má²ca³heh³ Dió³² la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹ cun³ñí¹ hi³ ja³²
 jáun² mií³ tsí³, hi³ lí¹³ zian² tsú² cáun²
 hi³ hmai²¹ cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ siáh³
 jan² tsá²mi³cuóun², Jesús Tsá² lín³ Cristo
 bíh¹ Tsá² hí³.

¹⁸ La³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ cun³quionh³
 tsáu¹³ Adán bíh¹ ca³ta³tonh¹ la³jín³²
 tsáu² ñí¹ hlah³; tí³la³ hi³ ca³tin¹ jáun² Je-
 sucristo né³, cun³ñí¹ hi³ hí³ bíh¹ ca³jmú³

cáun² ta²¹ chu²¹, hi³ jáun² Dió³² lí¹³
 hinh³ la³jín³² tsáu² ta³né³² la³juah²¹ dúh¹
 jan² tsá² chun¹, hi³ jáun² lí¹³ zian² tsú²
 ca³tin¹ Dió³². ¹⁹ Quí¹ cun³quionh³ hi³ tiá²
 ca³ma³tí³² jan² tsáu² bíh¹, jáun² juóun³²
 lín³² tsáu² ca³ta³ná¹ren² tso³; hi³ jáun² la³
 jáun² bíh¹ lí³ siáh³, hi³ cun³quionh³ hi³
 ca³ma³tí³² jan² Tsáu² bíh¹, jáun² juóun³²
 lín³² bíh¹ tsáu² ca³ta³tonh¹ la³juah²¹ dúh¹
 tsá² chun¹ cu³tí¹³ ñí¹con² Dió³².

²⁰ Quí¹ cun³ñí¹ hi³ ca³li³zia³² jáun²
 liei²¹ bíh¹, hi³ jáun² tí³ lí³mi¹ ca³li³
 hliáun³ bíh¹ hi³ tiá² má²tí³² tsáu²; tí³la³
 tá¹la³ chí¹lí²hliáun²³ jáun² tso³ né³,
 tí³ lí³mi¹ ca³ja³ bíh¹ mií³ tsí³ Dió³².
²¹ Hi³ jáun² né³, la³jmí¹ ca³li³quien² tso³
 cun³quionh³ pí³ quioh²¹ hmú³², la³ jáun²
 bíh¹ siáh³ ca³li³quien² mií³ hi³ ja³² tsí³
 Dió³² cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ jáun² Je-
 sucristo Tí³² Juo¹³ dí², hi³ jmu² hi³ lí¹³
 heh³ dí² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
 chun¹, hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ ziaun² dí²
 cun³ jmí¹hi³nio².

**Jún¹ tsú² ca³tin¹ tso³, tí³la³
 zian² bíh¹ tsú² ca³tin¹ Cristo**

6 Hi³ jáun² né³, ¿he³ ya³ lí¹³ juáh¹³ dí²?
 ¿Hí¹ jmú¹³ dí² tso³ ca³la³ má²jmu³²
 jáun², hi³ jáun² tí³ lí³mi¹ lí³jnia² mií³ hi³
 ja³² tsí³ Dió³²? ² Ján¹han²¹, ¿tiá² jáun²
 yáh³! Quí¹ tsá² má²ná¹jún¹ bíh¹ dí² hi³
 ca³tin¹ tso³, hi³ jáun² ¿ha³ yáh³ lánh³
 rón³² lí¹³ má²ziaun¹³ dí² hi³ jmu³² tso³?
³ Quí¹ jmí¹ cáun³ dí² jáun² jmái² ca³li³
 lin¹ hi³ má²ca³cunh³ dí² quiúnh¹ Jesús
 Tsá² lín³ Cristo, ¿tiá¹ tson²? Hi³ jáun²
 jmái¹ jáun² bíh¹ tí³tsóh³ ca³má¹li²¹ dí²
 hi³ má²jún¹ dí² la³jmí¹ jun¹ tsú² jáun²
 hnga². ⁴ Hi³ jáun² né³, cun³quionh³ hi³
 cáun³ dí² jáun² jmái² bíh¹ má²li²¹ dí² hi³
 má²já²haun³ dí² cu³li²¹ quiúnh¹ Cristo
 quí¹ cun³ñí¹ hi³ má²jún¹ dí² la³jmí¹ jun¹
 tsú² jáun² hnga². Hi³ jáun² né³, la³jmí¹
 ca³jenh¹³ jáun² hnga² Jesús ja¹ tsá²
 cá²tsan³ cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jméi²
 dí² Tsá² cuá¹quien², la³ jáun² bíh¹ siáh³

hiáu³ dí² pí³ hi³ lí¹³ ziaún² dí² cáun² hi³ hmai²¹.

⁵ Quí¹ ní¹juáh³ má²ná¹cunh² dí² quiúnh¹ Cristo cun³ñí¹ hi³ má²jún¹ dí² la³jmí¹ jun¹ tsú² jáun² hnga², jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ ná¹cunh² dí² quiúnh¹ tsú² ní¹ má²ca³jenh¹³ dí² la³jmí¹ ca³jenh¹³ tsú² jáun². ⁶ Quí¹ né¹ bíh¹ dí² la³ cun³ hi³ jmí¹ láí³ dí² jáun² jmí¹tin²; tí³la³ la³jí³² hi³ yeh³ jáun² né³, má²cá²taun³ crei²¹ cu³tsa³² quionh³ Cristo bíh¹, hi³ jáun² lí¹³ liáun³ cuá² ta³ dí² ní¹con² pí³ quioh²¹ tso³, hi³ jáun² tiú²uú² láí³ dí² la³jmí¹ lín³ jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹ ca³tin¹ tso³. ⁷ Quí¹ tiú²uú² pí³ zia³² yáh³ quioh²¹ tso³ hi³ jmu³ héih³² ní¹con² jan² tsá² má²jún¹. ⁸ Jáun² né³, ní¹juáh³ má²jún¹ dí² quiúnh¹ Cristo, hi³ jáun² cáun² bíh¹ má²nio² tsí³ dí² hi³ ziaún² dí² siáh³ quiúnh¹ tsú². ⁹ Quí¹ né¹ dí² hi³ má²ca³jenh¹³ Cristo ja¹ tsá² má²cá²tsan³, hi³ jáun² jmí¹láh³ yáh³ tiú²uú² jún³ tsú², quí¹ tiú²uú² pí³ zia³² yáh³ quioh²¹ hmú³² ní¹con² tsú². ¹⁰ Quí¹ jmí¹ jun¹ jáun² Cristo, ca³jun³ tsú² cu³ jéin³² tán¹ la³ lá² bíh¹ hi³ ca³tin¹ tso³; tí³la³ hi³ zian² tsú² ta³né³² né³, má²zian² tsú² hi³ ca³tin¹ Dió³² bíh¹. ¹¹ Ja³bí¹ la³ jáun² hnoh² uá²jai³², cuí¹ lín¹³ náh² la³juah²¹ dúh¹ hi³ má²jún¹ náh² hi³ ca³tin¹ tso³, tí³la³ cuí¹ lín¹³ náh² hi³ ná¹zian² náh² hi³ ca³tin¹ Dió³² má²na²¹, cun³ñí¹ hi³ má²ná¹lín³ náh² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu² quiúnh¹ Cristo Jesús.

¹² Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ su³uú² lí¹ tanh³ náh² ta²¹ la³ cun³ hi³ dí¹quian¹ ngú³ quián¹³ náh² jmu³, hi³ lí¹ jmúh¹³ náh² tso³, hi³ juáh¹³ hi³ lí³ jmu³ héih³² tso³ ní¹con² náh² hi³ jmúh¹³ náh² la³ cun³ hi³ tí³² honh² náh² hmóu³². ¹³ Su³uú² lí¹ jienh²¹ náh² ní¹con² tso³ hi³ jmúh¹³ náh² hi³ hlah³ hi³ hó³², tí³la³ hnoh² dá² hniáuh³² jienh²¹ náh² tá¹ jan² ní¹con² Dió³² bíh¹ hi³ jmúh¹³ náh² jmáh³la³ hi³ chu²¹, la³ cun³ jan² tsá² má²jún¹ hi³ má²ca³jenh¹³ siáh³. ¹⁴ Quí¹ tiú²uú² jáí¹³

ho² yáh³ tso³ hi³ jmu³ héih³² ní¹con² hnoh², cun³ñí¹ hi³ tiú²uú² zian² hnoh² la³ cun³ lí³ liei²¹ hi³ jmí¹ zia³² jáun² jmí¹tin², quí¹ tí³la³ hnoh² dá² má²zian² náh² la³ cun³ lí³ mí³ hi³ ja³² jáun² tsí³ Dió³² bíh¹.

Jái¹³ hi³ ca³tí²¹ ha³ lánh³ lín³ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹

¹⁵ Hi³ jáun² né³, ħha³ lánh³ jmú¹³ dí²? ħHí¹ lí¹³ jmú¹³ dí² tso³ quí¹hliá² hi³ tiú²uú² ziaún² dí² cun³quionh³ liei²¹ jáun², quí¹ má²ziaún² dí² cun³quionh³ mí³ hi³ ja³² tsí³ Dió³² bíh¹? Ján¹han²¹, ħtiá² jáun² yáh³! ¹⁶ Cuí¹ jmú¹³ jáí¹³, hi³ ní¹juáh³ ca³jienh²¹ náh² hmóu³² ní¹con² jan² tsáu² hi³ lín¹³ náh² jan² tsá² má²dí¹hlánh¹, hi³ má²tíh²¹ náh² ní¹con² tsá² hí³, hi³ jáun² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsá² hí³ bíh¹ má²lái¹ náh², hi³ jáun² má²ca³tin¹ náh² má²tíh²¹ ní¹con² tsú². La³ jáun² bíh¹ lí³ ní¹juáh³ tsá² má²tí³² ní¹con² tso³, lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ juo¹³ bíh¹ tsú² tso³, hi³ jáun² dá² jmu³ hi³ jún³ bíh¹ tsú²; ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ siáh³ uá²jai³², tsá² má²tí³² ní¹con² Dió³² lí¹³ lín³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹. ¹⁷ Tí³la³ tiá¹hmah¹ Dió³² hi³ uá¹jinh¹ hnoh² jmí¹ ná¹lín³ náh² tsá² má²dí¹hlánh¹ ca³tin¹ tso³; tí³la³ ta³né³² má²na²¹, má²tionh² náh² jo³cuo² jú¹ tson² hi³ má²ca³tionh² náh² jáun² ta²¹ ca³la³ jonh³ jmí¹ honh² bíh¹. ¹⁸ Quí¹ jmí¹ má²ca³liáun³ náh² jáun² ní¹con² tso³, jmí¹jáun² ca³lin³ náh² tsá² má²ná¹hlánh¹ ca³tí²¹ hi³ zian² náh² hi³ ná¹chun¹ bí¹ náh². ¹⁹ Lieh¹ jná¹³ hnoh² cun³quionh³ jáí¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ lá², quí¹ ho³ sa³ juóuh³² bíh¹ hi³ ngí¹³ náh² jú¹ tson² lá². Quí¹ jmí¹tin² ca³cuéh¹ náh² cuá² tanh¹ ní¹con² tso³ hi³ ca³lín³ náh² tsá² má²ná¹hlánh¹, hi³ ca³jmuh³ náh² hi³ hlah³ hi³ hó³². La³ jáun² bíh¹ hniáuh³² cuéh¹ náh² siáh³ cuá² tanh¹, hi³ lín¹³ náh² tsá² má²ná¹hlánh¹ ca³tí²¹ hi³ chu²¹, hi³ ná¹chan¹ náh² ní¹con² Dió³².

20 Quí¹ jmáí¹ hi³ jmí¹ ná¹lín³ náh² tsá² má²ná¹hlánh¹ ní¹con² tso³, jmí¹jáun² tiá² ta²¹ jmí¹ táunh²³ yáh³ hnoh² la³ cun³ héih³² hi³ jmu² hi³ chu²¹; 21 tí³la³ ħhe³ dá² ca³ta³tsin¹ náh² cun³ní¹ hi³ ca³jmu³ náh² la³ jáun²? Má²ná¹hinh¹ bíh¹ náh² ca³ti²¹ hi³ jáun² ta³né³²; quí¹ la³ji³² hi³ jáun² cáun² jmu² hi³ jún³ bíh¹ tsú². 22 Tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, má²ca³liáu³ bíh¹ náh² ca³tin¹ tso³, hi³ jáun² ta³né³² má²ná¹lín³ náh² tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ Dió³² bíh¹; hi³ cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³ta³tsin¹ náh² hi³ lí¹³ zian² náh² hi³ ná¹chan¹ náh² ní¹con² Dió³² jí³ hi³ lí¹³ zian² náh² siáh³ cun³ jmí¹hi³nio². 23 Quí¹ la³ cun³ hi³ tá²tsaih²¹ tsá² jmu² tso³, hi³ jún²³ bíh¹; tí³la³ hi³ lí¹ cue³² Dió³² má¹ná¹, jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Cristo Jesús Tí³² Juo¹³ dí².

Jmu² Po¹ cáun² jái¹³ ca³tin¹ tsá² jéinh³² cuo²

7 Hnoh² reh², tsá² má²ná¹cuin² náh² liei²¹, níh¹ bíh¹ hnoh² hi³ liei²¹ jáun² quien² ní¹con² jmáh³la³ tsá² ná¹liéih²¹ bíh¹. 2 Jmú¹³ jái¹³, ní¹juáh³ zian² jan² tsá²mi³ tsá² má²jenh² cuo², jáun² ca³tin¹ tsú² ma³zian² quionh³ ní²cuo² tá¹la³ zian² ní²cuo² la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² liei²¹; tí³la³ ní¹juáh³ má²jún¹ tsá²ñuh² ní²cuo² tsú², jáun² tiú²uú² lí³ quien² yáh³ liei²¹ jáun² ní¹con² tsá²mi³ hí³. 3 Tí³la³ ní¹juáh³ tsá²mi³ hí³ ca³cuá³ quionh³ jan² tsá²ñuh² siánh³ siáh³ tá¹la³ zian² bíh¹ ní²cuo², jáun² tsá²mi³ la³ hí³ lín³ jan² tsá² lí¹ jmú² lí¹ tsau³² bíh¹. Tí³la³ ní¹juáh³ má²jún¹ bíh¹ ní²cuo² tsá²mi³ hí³, jáun² tiú²uú² lí³ quien² yáh³ liei²¹ jáun² ní¹con² tsú², má²lí¹³ bíh¹ jéinh³² tsú² cuo² quionh³ tsá²ñuh² siánh³, jun³juáh¹³ tso³ yáh³ jaun³² hi³ jéinh³² tsú² siáh³ cuo².

4 Ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ uá²jai³² tiú²uú² quien² yáh³ liei²¹ jáun² ní¹con² hnoh² reh²; quí¹ cun³ní¹ hi³ má²cá²tsan³ náh²

cu³lí²¹ quiúnh¹ Cristo hi³ ca³tin¹ liei²¹ jáun², quí¹ cun³ní¹ hi³ ná¹lín³ náh² la³juah²¹ dúh¹ zeih²¹ cuo² zeih²¹ ta³ tsú². Hi³ jáun² cun³ní¹ hi³ liei²¹ jáun² tiú²uú² ca³tin¹ hi³ jmu³ quien² ní¹con² hnoh², hi³ jáun² má²ná¹lín³ náh² ní²cuo² jan² Tsá² siánh³ bíh¹, Tsá² ca³jenh¹³ hí³ ja¹ hla¹. Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹, ta³né³² má²lí¹³ láí³ dí² tsá² zia³² ní¹ jmu³ ta²¹ ní¹con² Dió³². 5 Quí¹ tá¹la³ jmí¹ ziaú² dí² jáun² cun³ lí³ tsí³ dí² hmóu³², jáun² liei²¹ jáun² tí³ ca³jmú³ ta²¹ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ dí² hi³ tí³ lí³ hniá¹ dí² hi³ jmú¹³ hi³ hlah³ bíh¹; hi³ jáun² dá² cáun² tí² ná¹láí³ dí² tsá² jmu² ta²¹ ní¹con² hmú³² bíh¹. 6 Tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, má²ca³liáu³ bíh¹ dí² ca³tin¹ liei²¹ jáun², quí¹ la³jmí¹ lí³ hi³ má²jún¹ bíh¹ dí² ní¹con² hi³ jmí¹ ziaunh² dí² jáun² tiá³; hi³ jáun² ta³né³² má²zia³² jáí¹³ hi³ má¹ti²¹ dí² ní¹con² Dió³² cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹, Tsá² cue³² hí³ pí³ hi³ ziaú² dí² jáun² hi³ hmai²¹, jun³juáh¹³ uú² cun³quionh³ liei²¹ yeh³ hi³ rá¹lí³ jáun² yáh³.

Tso³ hi³ zia³² hñu³ tsin³² jná¹³

7 Hi³ jáun² ní¹juáh³ la³ ní² né³, ħhí¹ lí¹³ juáh¹³ dí² hi³ liei²¹ jáun² bíh¹ jmu² hi³ tanh³² dí² tso³? Ján¹han²¹ |tiá² jáun² yáh³! Tí³la³ cun³quionh³ liei²¹ jáun² bíh¹ ca³lí³ ño¹ jná¹³ hi³ he³ jaun³² tso³. Jmú¹³ jáí¹³, sá¹ hi³ tiá² ca³juáh³ liei²¹ jáun²: “Ha³ lí² jmú² hniá¹ nú² hi³ quioh²¹ tsáu²”, jáun² tiá² jmí¹ lí³ ño¹ yáh³ jná¹³ he³ dá² jaun³² hi³ hniá¹ tsú² hi³ quioh²¹ tsáu². 8 Tí³la³ tso³ dá² ca³jmú³ quien² ní¹con² jná¹³ cun³quionh³ liei²¹ jáun² bíh¹, hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³hi³ la³ji³² hi³ hlah³ hñu³ tsin³² jná¹³, hi³ ca³lí³ hniá¹ jná¹³ hi³ quioh²¹ tsáu². Quí¹ tá¹la³ tiá² jmí¹ má²cuo² jná¹³ liei²¹ jáun², tiá² tso³ jmí¹ ren² yáh³ jná¹³ ní¹con² liei²¹ jáun². 9 Quí¹ jmáí¹ hi³ tiá² jmí¹ má²cuo² jná¹³ liei²¹ jáun², jmí¹ zian² bíh¹ jná¹³; tí³la³ jmí¹ ca³lí³ cuo² jná¹³ héih³² jáun² má¹ná¹, jmí¹jáun² bíh¹ ca³lí³ zia³²

tso³, hi³ jáun² jmí¹ jáun² né³, jun³ bíh¹ jná¹³. 10 La³ jáun² bíh¹ lí³ héih³² hi³ jmí¹ ca³ti²¹ hi³ cué³² jái¹³ hi³ lí³ zian² tsú²; tí³la³ ca³tin¹ jná¹³ má¹ná¹, cáun² ca³jmú³ hi³ jun³ bíh¹ jná¹³. 11 Quí¹ tso³ jlánh¹ ca³lí³jan²¹ jmí¹ ca³lí³zia³² jáun² héih³², hi³ jáun² ca³ma³cau² jná¹³; hi³ jáun² cun³quionh³ héih³² jáun² bíh¹ ca³jngah³ jná¹³.

12 Hi³ jáun² né³, cun³ jáun² hien¹ bíh¹ liei²¹ jáun², hi³ héih³² rá¹tioh³ jáun² né³, hien¹ bíh¹, chu²¹ bíh¹, hi³ cú²re² he² bíh¹ siáh³ rá¹tsi³² héih³². 13 Jáun² né³, ħí¹ lí³ juáh¹³ hi³ liei²¹ chu²¹ jáun² ca³lí³ mí¹zioh²¹ quioh²¹ hmú³² ní¹con² jná¹³? ;Tiá² jáun² yáh³! Quí¹ tso³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ hi³ jun³ jná¹³, hi³ jáun² jmí¹ jáun² ca³lí³ lin¹ he³ lánh³ rón³² lí³ tso³, quí¹ cun³quionh³ liei²¹ chu²¹ jáun² bíh¹ ca³jngah³ jná¹³ tso³. Jáun² héih³² jáun² né³ ca³ma³lí²¹ hi³ hú¹tá¹ la³ hian² lín³² bíh¹ tsí³ tso³.

Hniéi² hi³ zia³² hñu³ tsí³ tsáu²

14 Quí¹ né¹ bíh¹ dí² hi³ liei²¹ jáun² ja³ ní¹con² Dió³²; tí³la³ jná¹³ má¹ná¹, tsá²mí³cuóun² cáun² lí¹ jmu² cun³ lí³ tsin³² bíh¹ ná¹ cu³diá²jan², jan² tsá² ca³ja³hnái¹ ní¹con² tso³. 15 Jlánh¹ tiá² ngí²³ jná¹³ he³ dá² jmu² ná¹, quí¹ tiá² jmu² yáh³ jná¹³ hi³ jmí¹ hnó²¹ jmu¹, tí³la³ cha³ jmí¹ jmu¹ jná¹³ hi³ hnó³² jmu¹, hi³ tiá² jéi³² bíh¹ jná¹³ jmu². 16 Tí³la³ ní¹juáh³ jná¹³ la³ jmu² cáun² hi³ tiá² jmí¹ hnó²¹ jmu¹, jáun² la³ jáun² má²lí²lin¹ hi³ la³ chu²¹ bíh¹ liei²¹ jáun²; 17 hi³ jáun² la³ cun³ hi³ jmu² jná¹³ jáun², jun³juáh¹³ hi³hliá² ja³² tsin³² jmu¹ yáh³ jná¹³ la³ jáun², tí³la³ hi³ jáun² dá² ja³² ní¹con² tso³ hi³ nio² jáun² hñu³ tsin³² bíh¹ jná¹³. 18 Má²ca³lí³tsin² jná¹³ hi³ tiá² hi³ chu²¹ zia³² yáh³ tí³ ñeh² quion²¹ ná¹ cun³ñí¹ hi³ tsá²mí³cuóun² jná¹³; quí¹ uá¹jinh¹ hnó³² jná¹³ jmu¹ jmáh³la³ hi³ chu²¹, tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, sa³ tiá² tú² tiá² tsin²³ yáh³ jná¹³ jmu¹. 19 Quí¹ sa³ hi³ hlah³

hi³ tiá² hnó³² jmu¹ bíh¹ jná¹³ jmu², cha³ jmí¹ jmu¹ ná¹ hi³ chu²¹ la³ cun³ hi³ dí¹quian¹ jná¹³ jáun² jmu¹. 20 Jáun² né³, ní¹juáh³ jná¹³ la³ jmu² cáun² hi³ tiá² jmí¹ hnó²¹ jmu¹, jáun² la³ jáun² má²lin¹ hi³ jun³juáh¹³ huen² yáh³ jná¹³ jmu², tí³la³ tso³ hi³ nio² hñu³ tsin³² bíh¹ jná¹³ la³ jmu².

21 Hi³ jáun² la³ lá² bíh¹ quiunh³² jná¹³: Ní¹juáh³ jmái¹ hi³ hnó³² jná¹³ jmu¹ hi³ chu²¹, sa³ jmáh³la³ hi³ hlah³ bíh¹ la³ jmu² jná¹³ má¹lí³² jáun². 22 Quí¹ uá¹jinh¹ jéih³² lín³² bíh¹ jmí¹ tsin³² jná¹³ liei²¹ quioh²¹ Dió³², 23 tí³la³ cun³ jáun² jéi³² bíh¹ jná¹³ hi³ zia³² cáun² liei²¹ siáh³ hi³ jmu² quien² ní¹con² ua³ tán² jná¹³, hi³ liei²¹ jáun² né³ ná¹tín²³ quionh³ hi³ jéih³² jáun² jmí¹ tsin³² jná¹³. Liei²¹ jáun² dá² hnió³ hi³ hú¹tá¹ zaunh³ tiá³ jná¹³ ca³ti²¹ tso³, hi³ jáun² la³ jáun² ma³ti³² ua³ tán² jná¹³ jmáh³la³ héih³² quioh²¹ tso³.

24 ;Jlánh¹ juo²³ jná¹³ quí¹ cun³ñí¹ hi³ tsá²mí³cuóun² ná¹! ;Hin² dá² tsánh² lí¹³ liáu³² jná¹³ ca³ti²¹ ngú³ lá² quion²¹, ngú³ hi³ lí³ jngah³ lá²? 25 Jí³²la³ Dió³² bíh¹ lí³ liáu³² cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ jáun² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí². ;Hénh³ máh³ tiá¹hmah¹ Dió³²! Jáun² né³, la³ lá² bíh¹ lí³, hi³ cun³quionh³ jmí¹ tsin³² jná¹³ jmí¹ hnó²¹ ná¹ má¹ti²¹ héih³² quioh²¹ Dió³² tá¹la³ má²ti²¹ ná¹ jáun² héih³² quioh²¹ tso³ cun³quionh³ ngú³ quion²¹.

Tsá² zian² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹

(Gálatas 5:16-26)

8 Né³² né³, tí³la³ ní¹juáh³ tsá² má²cá²cunh³ quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo má¹na²¹, ha³ tiú²uú² tá¹tsin¹ yáh³ tsú² héih³², [tsá² tiú²uú² zian² la³ cun³ lí³ tsí³ hmóu³² yáh³, tí³la³ má²ñi³táunh¹ tsú² la³ cun³ hi³ hnió³ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹]. 2 Quí¹ tsá² má²ti³² la³ cun³ hi³ hnió³ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹ má²zian² hi³ hmai²¹ cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ tsú² quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo, quí¹

má²ca³liáu³ bíh¹ dí² ní¹con² héih³²
 quioh²¹ tso³ jí³ ní¹con² hmú³² ní². ³Qui¹
 Dió³² má²ca³jmú³ cáun² hi³ jmí¹lín³
 tiá² ca³tioh²¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés
 jmu³; qui¹ cun³ní¹ hi³ tsá² zian² cun³
 lí³ tsí³ bíh¹ jnoh¹, jáun² ja³hín³ bíh¹
 pí³ quioh²¹ liei²¹ jáun²; hi³ cun³ní¹ hi³
 jáun² né³, ca³zen³ Dió³² Jon² hi³ ca³lín³
 tsá²mí³cuóun² Tsá² la³ jnoh¹, tsá² ren²
 dí² tso³. Hí³ bíh¹ ca³cuen³ Jon² hi³ jún³
 hi³ ca³ti²¹ tso³ quiú¹³ dí²; hi³ jáun²
 la³ jáun² bíh¹ ca³hin³ Dió³² tsáu¹³ dí²
 cun³ní¹ hi³ ca³lín³ jáun² Jon² tsú² jan²
 tsá²mí³cuóun² la³ jnoh¹. ⁴La³ jáun²
 ca³jmú³ tsú² hi³ jáun² lí¹³ má¹ti²¹ jnoh¹
 la³ cun³ héih³² hi³ jmu² jáun² liei²¹,
 qui¹ tiú²uú² ziaún² yáh³ dí² la³ cun³ lí³
 tsí³ hmóu³², tí³la³ la³ cun³ hi³ hnió³
 Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹ má²ziáun² dí².

⁵Qui¹ tsá² zian² la³ cun³ lí³ tsí³
 hmóu³², tsá² la³ hí³ dá² cáun² hu²¹
 tsí³ hi³ ma³tí³² la³ cun³ hi³ dí¹quian¹
 ngú³ quioh²¹ bíh¹; tí³la³ tsá² zian² la³
 cun³ hi³ hnió³ Jmí²chí³ Chun¹ má¹na²¹,
 tsá² la³ hí³ hu²¹ tsí³ hi³ ma³tí³² la³
 cun³ hi³ tí³² tsí³ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹.

⁶Qui¹ ní¹juáh³ tsá² cá² ní³ zian² la³
 cun³ lí³ tsí³ hnga², tsá² la³ hí³ dá²
 jún³ bíh¹; tí³la³ tsá² zian² la³ cun³ hi³
 hnió³ Jmí²chí³ Chun¹ má¹ná¹, tsá² la³
 hí³ bíh¹ lí¹³ zian², hi³ niau²¹ síáh³ tie³
 hñu³ tsí³. ⁷Qui¹ ní¹juáh³ tsá² zian² la³
 cun³ lí³ tsí³ hmóu³², tsá² la³ hí³ dá²
 ná¹háun³ bíh¹ quionh³ Dió³², qui¹ tiá²
 hnió³ yáh³ tsú² ma³quien² liei²¹ quioh²¹
 Dió³²; hi³ sa³jun³ lí²³ yáh³ ma³quien² tsú²
 liei²¹ jáun². ⁸Hi³ jáun² bíh¹ la³jín³² tsá²
 zian² cun³ lí³ tsí³ hmóu³², tiá² lí²³ yáh³
 ma³hiú² tsú² tsí³ Dió³².

⁹Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, tiú²uú² zian²
 yáh³ náh² cun³ lí³ honh² hmóu³², tí³la³
 má²zian² hnoh² la³ cun³ hi³ hnió³
 Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹, ní¹juáh³ hnoh²
 tsá² má²zian² Jmí²chí³ joh¹ Dió³² hñu³
 honh² náh². Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá²
 má²zian² Jmí²chí³ joh¹ Cristo hñu³ tsí³,

jun³juáh¹³ tsá² joh¹ Cristo yáh³ tsá² la³
 hí³. ¹⁰Qui¹ ní¹juáh³ Cristo má²cuá³ hñu³
 honh² hnoh², jáun² cun³ní¹ hi³ jáun²
 bíh¹ má²zian² jmí²chí³ quián¹³ náh²
 hi³ hmai²¹ cun³ní¹ hi³ má²ná¹lín³ náh²
 jáun² la³juah²¹ dúh¹ tsá² chun¹, uá¹jinh¹
 má²jún¹ ngú³ cun³ní¹ hi³ ca³jmú³ tso³.
¹¹Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ Jmí²chí³ joh¹
 Tsá² ca³jmú³ hí³ hi³ ca³jenh¹³ Cristo
 Jesús ja¹ hla¹ má²cuá³ hñu³ honh²
 náh², jáun² hnga² Tsá² ca³jmú³ hí³
 hi³ ca³jenh¹³ Cristo bíh¹ jmu³ síáh³
 hi³ lí¹³ chí¹lí²zian² hi³ hmai²¹ ngú³
 hi³ jmí¹ ca³ti²¹ jún³ jáun² quián¹³
 náh², cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ tsú² hi³
 má²cuá³ jáun² hñu³ honh² náh².

¹²Jáun² né³ reh², zia³² hi³ ca³ta¹ dí²
 jmú¹³, tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ ca³ta¹ dí²
 má¹ziáun¹³ la³ cun³ lí³ tsí³ dí² hmóu³²
 yáh³ má¹na²¹. ¹³Qui¹ lí³ua³ jan² hnoh²,
 tsá² zian² náh² la³ cun³ lí³ honh² náh²
 hmóu³², jún³ bíh¹ náh², tí³la³ ní¹juáh³
 cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹
 cháh¹³ náh² tí³ có³² hi³ zian² náh² jáun²
 la³ cun³ lí³ honh², hi³ jáun² bíh¹ lí¹³ zian²
 náh².

¹⁴Qui¹ la³jín³² tsá² hei³² hi³ ní³jau¹
 Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³², tsá² la³ hí³
 bíh¹ lín³ jon² Dió³². ¹⁵Qui¹ Jmí²chí³
 hi³ má²ca³hen³ hnoh², jun³juáh¹³ jan²
 jmí²chí³ jmu² hi³ lín³ hnoh² *tsá²
 má²dí¹hlánh¹ yáh³ hi³ juáh¹³ hi³ lí³
 jmu³ hi³ lí¹ hú¹ cóh²¹ honh² náh², qui¹
 Jmí²chí³ hí³ dá² jmu² hi³ má²lín³ náh²
 jon² Dió³² bíh¹, jí³ hi³ jmu² síáh³ hi³
 nio² tiá³ tsí³ dí² hi³ juáh²³ dí² jáun²:
 “¡Tia²¹!” ní¹con² Dió³². ¹⁶Hi³ hnga²
 Jmí²chí³ hí³ bíh¹ má²tson² jái¹³ cu³lí²¹
 quionh³ jmí²chí³ quiú¹³ dí² hi³ má²láí³
 dí² jon² Dió³². ¹⁷Cun³ní¹ hi³ má²lín³ dí²
 jáun² jon² tsú², jáun² hiáu³ bíh¹ dí² la³
 cun³ hi³ má²ca³jmú³ jáun² Dió³² jái¹³ hi³
 cué³² ní¹con² jon², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³
 hiáu³ dí² la³ cun³ hi³ hiáuh³ hnga² Cristo.
 Qui¹ ní¹juáh³ ná¹má²tso¹ dí² tsí³² ca³ti²¹
 la³ cun³ hi³ ca³ma³tso² jáun² Cristo tsí³,

jáun² ja³bí¹ lí¹³ zian² dí² cáun² hi³ quien²
quiúnh¹ tsú² siáh³.

18 Jná¹³ len³ hi³ la³jí³² la³ cun³ hi³
ná¹má²tso¹ dí² tsí³² tiá² cunh³ yáh³
quionh³ la³ cun³ hi³ chu²¹ hi³ quien²
hi³ lí³ jnia² hi³ hiáu³ dí² ní¹ má¹jáun².
19 Quí¹ ca³la³ jí³² la³ cun³ hi³ ca³jmú³
Dió³² ná¹jáih³² ní¹ hi³ dí¹quian¹ hi³ jíe³
jmái¹ hi³ lí³ jnia² la³jín³² tsá² ná¹lín³
jon² Dió³². 20 Quí¹ ca³la³ jí³² hi³ ca³jmú³
Dió³² ca³chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ tiú²uú²
ca³lí³quien²; jun³juáh¹³ hi³ ca³lí³hnió³
hmóu³² yáh³ hi³ jáun², quí¹ cun³ jáun²
ca³lí³hnió³ Dió³² bíh¹. Tí³la³ la³jí³² hi³
ca³jmú³ jáun² Dió³² né³, cáun² ná¹jan³²
21 hi³ liáu³, la³ cun³ la³jí³² hi³ ca³tí²¹
hi³ chau²¹ jmái¹ lí³yenh³, hi³ jáun² lí³
zian² hi³ má²ná¹liáu³ la³jmí¹ má²zian²
jáun² jon² Dió³². 22 Quí¹ né¹ dí² hi³ la³ tí³
ta³né³² bíh¹ ná¹hón²³ la³jí³² la³ cun³ hi³
ca³jmú³ jáun² Dió³², hi³ ná¹má²tso² tsí³
la³jmí¹ zian² jan² tsá²mí³ má²ní¹lí³zian²
jon². 23 Hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ jáun²
yáh³ ná¹má²tso² tsí³, quí¹ la³ jí³ jnoh¹
bíh¹ siáh³ ná¹hón²³ dí², tsá² má²ca³hen¹³
dí² Jmí²chí³ Chun¹, la³ cun³ hi³ la³ní¹
hi³ ca³tí²¹ hiáu³ dí² jáun². Quí¹ jnoh¹
ná¹jan³² jmái¹ hi³ hú¹tá¹ má²lan¹³ dí²
jon² Dió³², ca³la³ hi³ ná¹hón²³ dí², jmái¹
hi³ liáu³ dí² jáun² tá¹ jan². 24 Quí¹
cun³quionh³ hi³ zia³² hi³ hu²¹ tsí³ bíh¹ dí²
ca³liáu³; tí³la³ ní¹juáh³ la³ má²hiauh³²
bíh¹ tsú² la³ cun³ hi³ jmí¹ hu²¹ jáun²
tsí³, jáun² jun³juáh¹³ uú² cáun² hi³ hu²¹
tsí³ yáh³ tsú² jaun³². Quí¹ ní¹juáh³ cáun²
hi³ má²hiauh³² tsú², jáun² tiú²uú² ca³tí²¹
yáh³ hi³ hu²¹ tsí³ tsú² la³ má²hu²¹ jáun²
ca³tí²¹ hi³ jáun². 25 Tí³la³ ní¹juáh³ hi³
hu²¹ tsí³ dí² cáun² hi³ tiá² má²hiauh³² dí²,
cáun² hniáuh³² juen² tsí³ bíh¹ dí² tá¹la³
ná¹hé² ná¹jan³² dí² hi³ hiáu³ hi³ jáun².

26 Jáun² la³ jáun² bíh¹ siáh³ má²hau³
dí² Jmí²chí³ Chun¹ ní¹ tiá² tiau²³ dí²
hmóu³². Quí¹ tiá² tá² yáh³ dí² lienh¹
Dió³² la³ cun³ jmí¹ ca³tí²¹, tí³la³ hnga²
bíh¹ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ hiú² mí³² ní¹con²

Dió³² hi³ ca³ta¹ jnoh¹ tá¹la³ ná¹quí²
ná¹zion²³ dí² jáun² tsí³ cun³ní¹ hi³ tiú²uú²
tiau²³ dí² hléh¹³. 27 Hi³ jáun² Dió³², Tsá²
cuoh² hñu³ tsí³ tsáu², ní³² hi³ he³ hnió³
Jmí²chí³ Chun¹ juáh³, quí¹ Jmí²chí³ hi³
mí³² ní¹con² Dió³² hi³ ca³tin¹ tsá² joh¹
Dió³² cun³quionh³ je¹ hnga² Dió³².

Tsá² cah²³ jmái¹ tí³ chí¹nga²

28 Quí¹ má²né¹ bíh¹ dí² hi³ Dió³² jmu²
hi³ re² bíh¹ cuá²hai³² la³jí³² hi³ quiunh³²
tsá² hnió³ hi³ Dió³², tsá² má²ca³teh³ hi³
Dió³² hi³ lí³ ní¹con² tsú² la³ cun³ hi³
hnió³ dí² lí¹³. 29 Quí¹ la³ cun³ jmí¹tin²
ca³lí³ cuóun³² Dió³² tsá² hí³, hi³ jáun²
la³ cun³ jmí¹jáun² ca³quianh³ tsú² tsá²
hí³ hi³ chan³ dí² re² hi³ lín¹³ la³jmí¹
lín³ Jon² dí²; hi³ jáun² Jon² dí² hi³ né³,
lí¹³ lín³ Tsá² má²ján³ ja¹ juóun³² lín³²
rainh²¹ ní¹ hná¹ jáun². 30 Hi³ jáun² tsá²
ca³quianh³ hi³ Dió³² la³ cun³ jmí¹tin²,
ca³teh³ tsú². Hi³ jáun² tsá² ca³teh³ tsú²
hí³ né³ ca³hinh³ bíh¹ tsú² la³juah²¹ dúh¹
jan² tsá² chun¹. Hi³ jáun² tsá² ca³hinh³
tsú² hí³ né³, ca³cuéh³ dí² tsú² jái¹³ hi³ lí¹³
zian² tsú² quionh³ dí² ní¹ cuá¹quien² dí²
jáun².

31 Hi³ jáun² né³, ¿he³ lí¹³ juáh¹³ dí²
ca³tí²¹ jái¹³ ní²? Quí¹ ní¹juáh³ Dió³² yáh³
la³ zenh² jo²¹ quiú¹³ dí², jáun² ¿hin²
dá² tsánh² lí¹³ jmu³ hnié² quiúnh¹ dí²?
32 Quí¹ ní¹juáh³ ca³la³ hí¹juáh³ Jon² yáh³
Dió³² tiá² ca³jmú³ hien², tí³la³ ca³cuen³
bíh¹ tsú² Jon² hi³ jún³ hi³ ca³ta¹ dí², ¿tiá¹³
bíh¹ tiá³ tiá² cué³² tsú² la³jí³² hi³ ní¹ hná¹
ní² la³jmí¹ má²ca³cuen³ tsú² jáun² Jon²!
33 Hi³ jáun² dá² ¿hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³
chá³² tsáu¹³ jnoh¹ tsá² má²ca³quianh³ dí²
Dió³², quí¹ hnga² bíh¹ Dió³² má²ca³juáh³
hi³ má²láí³ dí² la³juah²¹ dúh¹ tsá² chun¹!
34 Jáun² ¿hin² ya³ tsánh² lí¹³ ra³tsa² dí²
héih³²? Quí¹ Cristo bíh¹ Tsá² ca³jun³
hi³ ca³ta¹ dí², hi³ ca³la³ hi³ ca³jenh¹³
siáh³, hi³ má²cuá³ tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹
Dió³² hi³ cuá¹hiú² cuá¹mí³² hi³ ca³ta¹ dí².
35 Hi³ jáun² ¿hin² ya³ tsánh² lí¹³ jmu³ hi³

tiú²uú² hnáu³ dí² quiúnh¹ Cristo? ¿Hí¹ lí¹³ cun³quionh³ hí³ ma³tso¹ dí² jáun² tsi³², cun³quionh³ uu³mí²tsí³², ho³ cun³quionh³ hí³ hí¹ tsa¹ dí² tsáu², ho³ hí³ zia³² ho³cuóun³, ho³ hí³ tiá² zia³² ha¹ dí², ho³ hí³ ziaún² dí² ja¹ hí³ háinh¹³, ho³ cun³quionh³ hí³ jngah³ dí² jáun² tsáu²?
 36 Tí³la³ la³ cun³ rá¹juáh³ ní¹ Sí² quioh²¹ Díó³², hí³ juáh³ jáun² la³ lá².

Cun³ní¹ hí³ ca³tin¹ hnú² bíh¹ hiá² tsáu² jnoh¹ la³ jí³² jmái¹, hí³ jmoh²³ tsú² jnoh¹ la³ jmí¹ jmúh³² tsú² *já¹ziáh² má²tsa³jngih² tsú².

37 Tí³la³ ja¹ la³ jí³² hí³ ní² má¹ná¹, ná¹láí³ dí² tsá² cah²³ jmái¹ tí³ ca³nga² bíh¹ cun³quionh³ hí³ má²hau³ Tsá² ca³ma³hniau³ dí² hí³. 38 Hí³ jáun² né³, jná¹³ má²nio² cáun² tsin³² hí³ cu³tí³ tiá² hí³ zia³² hí¹ cáun² hí³ lí¹³ chau³ dí² tí³ có³² ní¹con² Díó³² Tsá² hniau³ dí², uá¹ hí³ jún³ dí², uá¹ hí³ ziaún² dí², sa³jun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Díó³², hí³ sa³jun³ tsá²cuú² tsá²chín³ ní² siáh³; sa³jun³ hí³ quiunh³² dí² ta³né³², hí³ sa³jun³ hí³ queinh²¹ dí² jmí¹tsú² jmí¹ja³², sa³jun³ lí¹³ cun³quionh³ hí³ cáu² hí³ jueh³² hí³ lí¹³ lí³zia³² ní¹ hué²¹ lá², 39 sa³jun³ lí¹³ ní¹juáh³ hí³ ní³ngí¹ dí² chí³cuú² ní¹ ñe¹, hí³ sa³jun³ lí¹³ ní¹juáh³ ní² lí¹ cá¹cháu²¹ dí² hñu³ hué³², la³ cun³ hí¹ cáun² yáh³ la³ cun³ hí³ ca³jmú³ jáun² Díó³² tiá² lí¹³ chau³ dí² tí³ có³² ní¹con² Díó³², Tsá² ca³ma³jnia³² hí³ hí³ hniau³ dí² cun³quionh³ Cristo Jesús Tí³² Juo¹³ dí².

Díó³² má²ca³quianh³ tsá² Israel

9 Hí³ jáun² né³, jná¹³ hléh¹³ jú¹ tson² lá² hí³ ca³tin¹ tsá²co¹ ná¹ la³ cun³ qui³ jmu² tsá² hen² tí³ con² Cristo, tiá² tí¹ jáín² yáh³ jná¹³; quí¹ jmí¹ tsin³² jná¹³ má²tson² jáí¹³ lá² quion²¹ cu³lí²¹ quionh³ Jmí²chí³ Chun¹, 2 hí³ jlánh¹ hlaih³ nio² tsin³² jná¹³, hí³ ca³la³ hí³ hú¹quí² hú¹jngih³² tsin³² jná¹³ hí³ ca³tin¹ tsá²co¹ ná¹, 3 hí³ hí¹ ca³la³ tí³ huen² jná¹³ ní¹tanh²¹ hú¹mu³héih³², la³

cun³ hí³ tiú²uú² lín¹³ jná¹³ tsá² joh¹ Cristo, sá¹jmí¹ hí³ lí¹³ bíh¹ re² ca³tin¹ tsá²co¹ jná¹³ hí³ cun³quionh³ hí³ lí¹³ la³ jáun² ní¹con² jná¹³. 4 Quí¹ tsá² hí³ bíh¹ tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ *Israel, hí³ Díó³² né³ ca³jmú³ hí³ tsá² hí³ lí¹³ lín³ la³juah²¹ dúh¹ jon² tsú². Díó³² Tsá² cú² juenh² ca³ma³jnia³² ja¹ quioh²¹ tsú², hí³ ca³tanh² nió³² quionh³ tsá² hí³, jí³ hí³ ca³jmú³ dí² siáh³ jáí¹³ hí³ zia³² hí³ jmu³; hí³ jáun² ca³cué³ dí² liei²¹ jáun² ní¹con² hla¹ Moisés, la³ má²quionh³ ha³ lánh³ hniauh³² ma³tí³² tsú² cuáh³². 5 Tsá² hí³ bíh¹ tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ tsá²haun³² dí²hio³ nú¹deh³ jnoh¹; hí³ jáun² jún¹³ tsá² hí³ bíh¹ Tsá² lín³ Cristo hí³ ca³tí²¹ hí³ lín³ tsú² tsá²mí³cuóun², hí³ hí³ bíh¹ dí² Díó³² Tsá² quioh²¹ ca³la³ jí³lí³². ¡Cui¹ lí³quien² bíh¹ tsú² cun³ jmí¹hí³nio²! Tson² bíh¹ la³ jáun².

6 Jáun² né³, jun³juáh¹³ hí³ tiá² má²ca³lí³tí³ yáh³ jáí¹³ hí³ ca³jmú³ Díó³² ní¹con² jún¹³ hla¹ Israel, tí³la³ cun³ní¹ hí³ tiá² jí³lin² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Israel lín³ tsá² tionh² jo³cuo² Díó³² bíh¹; 7 quí¹ sa³jun³ la³jín³² yáh³ jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹ hí³ cu³tí³ lín³ jon² tsú², quí¹ la³ cun³ ca³juáh³ jáun² Díó³² bíh¹, hí³ ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: “Cun³quionh³ jan² Isaac jónh³² bíh¹ hnú² lí³zian² jon³zfh¹ jon³cháuh³ hnú²”. 8 La³ jáun² lí³lin¹ hí³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lín³ jon² Díó³² cun³ní¹ hí³ jún¹³ jan² tsáu²; tí³la³ jí³²la³ tí³ tsá² ca³lí³zian² cun³quionh³ jáí¹³ hí³ ca³jmú³ jáun² Díó³² bíh¹ cu³tí³ ná¹lín³ jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹. 9 Quí¹ jáí¹³ hí³ ca³jmú³ jáun² Díó³² quionh³ Há²bran²¹ lí³ la³ lá²: “Míh¹ tiá² jmí¹ la³ lá² tsá³ já¹ma³jnia¹³ jná¹³ siáh³, hí³ jáun² má¹jáun² má²zian² bíh¹ jon² Sara”.

10 Tí³la³ jun³juáh¹³ cun³ ní² yáh³ ca³tsan³ jáí¹³. Quí¹ jmí¹ ca³lí³zian² jáun² gon³ jon² hla¹ Rebeca cu³tsa³² quionh³ tsú² hla¹ Isaac ní²cuo², dí²hio³ nú¹deh³ jnoh¹ hí³, 11 hí³ jáun² cun³ní¹ hí³ lí³

hniáuh³² lí³ la³ má²lí³ jáun² la³ cun³
 hi³ tí³² tsí³ Dió³², Tsá² quianh²³ tsáu²,
 jáun² ca³quianh³ Dió³² jan² dún² gon³ hi³
 uá¹jinh¹ ta³ tiá² má²ca³lí³zian², sa³jun³
 hi³ chu²¹ sa³jun³ hi³ hlah³ yáh³ jmí¹
 má²ca³jmú³, hi³ jáun² la³ jáun² lí³ lin¹
 hi³ hí³ bíh¹ Tsá² téh²³ tsáu², jun³juáh¹³
 cun³ní¹ hi³ zia³² hi³ jmu² tsáu² yáh³.
 12 Jáun² ca³záih³ Dió³² hla¹ Rebeca hí³
 la³ lá²: “Dún² má²ján³ bíh¹ lín¹³ quian²¹
 tsá² cáin²”. 13 La³ cun³ rá¹juáh³ jáun²
 ní¹ Sí²: “Ca³ma³hno¹ já¹³ Jacob, tí³la³
 ca³lí³hon² bíh¹ já¹³ Esau”.

14 Jáun² né³, ¿he³ dá² lí¹³ juáh¹³ dí²?
 ¿Hí¹ Dió³² lín³ jan² Tsá² tiá² tin² ra³tsi³²
 re² héih³²? ¿Tiá² jáun² yáh³! 15 Quí¹ la³
 lá² ca³záih³ tsú² hla¹ Moisés: “Jná¹³ dá²
 cue¹³ uu³i³tso³ ní¹con² tsá² hno³² já¹³
 cue¹ bíh¹, hi³ já³² siáh³ mií³ tsin³² já¹³
 ní¹con² tsá² hno³ bíh¹ já¹³”. 16 Hi³ jáun²
 né³, jun³juáh¹³ zia³² uu³i³tso³ ní¹con²
 tsáu² cun³ní¹ hi³ jlánh¹ hniá¹ hnga² yáh³,
 ho³ cun³ní¹ hi³ jlánh¹ jmu² tsú² pí³,
 tí³la³ la³ cun³ hi³ hnió³ hnga² Dió³² bíh¹,
 Tsá² cue³² hí³ uu³i³tso³. 17 Quí¹ la³ cun³
 rá¹juáh³ ní¹ Sí² hi³ Dió³² ca³záih³ la³
 lá² tsá² jmí¹ lín³ hí³ re²¹ hué³² Egipto:
 “Jná¹³ ca³cué³ jái¹³ hi³ lín³ hnú² re²¹
 cun³ní¹ hi³ ca³lí³hno³² já¹³ hi³ la³ jín³²
 tsá² zian² tá¹ cáun² cuá¹hué²¹ lí³ cuoh²
 pí³ quion²¹ cun³quionh³ hi³ quiúnh²¹
 hnú², jí³ hi³ lí³ ní³² tsú² siáh³ hi³ hin²
 tsánh² já¹³”. 18 Jáun² la³ jáun² bíh¹
 cue³² Dió³² uu³i³tso³ ní¹con² tsá² hnió³
 Dió³² cuéh³², hi³ jmu² tsú² siáh³ huáh²
 chí¹ tsáu², ní¹juáh³ tsá² hnió³ tsú² jmu³
 huáh² chí¹.

19 Tí³la³ hi³ jáun² né³, ho³ sa³ juáh¹³
 hnú² la³ lá² ní¹con² já¹³: “Ní¹juáh³ la³
 ní² jaun³², ¿he³ láih³² sa³ cha³² yáh³
 Dió³² tsáu¹³ tsá²mi³cuóun²? Quí¹ tiá²
 hin² zian² yáh³ tsá² lí³ cah¹³ jmái¹ hi³
 jmu³ hi³ siáh³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ hnió³
 Dió³²”. 20 Tí³la³ hnú² dá², tsá²mi³cuóun²
 bíh¹, ¿hin² dá² tsánh² hnú², sa³ hnú²

yáh³ na³quí² na³tsáin²³ nú² jái¹³ quiúnh¹
 Dió³²? Tiá² né¹ hí¹ lí¹³ juáh³ lí³ua³ cáun²
 hi³ zia³², hi³ záih³² tsá² ca³jmú³: “¿He³
 láih³² sa³ la³ lá² lín³ já¹³ ca³jmuh³
 hnú²?” 21 ¿Haun¹³ juáh¹³ tsá² jmu² hia³²
 dá² cáun² lí¹³ jmu³ quionh³ cuáh¹ la³
 cun³ tí³² tsí³ tsú² hnga² bíh¹? Lí¹³ bíh¹
 jmu³ tsú² cáun² hia³² quionh³ cuáh¹ hi³
 ca³tí²¹ cáun² jmái¹ quien², hi³ quionh³
 cuáh¹ jáun² uá²jai³² lí¹³ jmu³ tsú² hia³²
 hi³ cau³² tsú² jmái¹ ca³la³ jí³².

22 Hi³ jáun² né³, uá¹jinh¹ ca³lí³hnió³
 Dió³² hi³ ma³jnia³² hi³ míh²³ tsí³ jí³ hi³
 ma³jnia³² siáh³ pí³ quioh²¹ ní¹con² tsá²
 ca³tin¹ hi³ ma³tso² tsí³ jí³ hi³ jmí¹ ca³tin¹
 siáh³ hiá¹ tsán¹³, tí³la³ ca³tion³ lín³²
 bíh¹ tsú² tsí³, 23 quí¹hliá² hi³ ca³lí³hnió³
 tsú² hi³ ma³jnia³² hi³ hí³ bíh¹ tin² cue³²
 hi³ lí¹³ zian² tsáu² cáun² hi³ quien² tí³
 chí¹nga² cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ tsú²
 jáun² hi³ zia³² uu³i³tso³ ní¹con² tsáu²,
 tsá² ca³chan³ tsú² hi³ hua³jan²¹ la³ cun³
 jmí¹tin² lín³² hi³ lí¹³ zian² tsú² jáun² la³
 jáun². 24 Quí¹ Dió³² ca³te³ dí² ja¹ quioh²¹
 tsá² *judíos jí³ ja¹ quioh²¹ *tsá²ca²jo²¹ ní²
 siáh³, 25 la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí²
 quioh²¹ hla¹ Oseas:

Tsá² tiá² jmí¹ tionh² jo³uón³² já¹³,
 juah²¹ já¹³ hi³ tsá² hí³ tionh²
 jo³uón³²;

hi³ tsá² tiá² jmí¹ hno³ já¹³ né³, juah²¹
 já¹³ hi³ má²hno³ bíh¹ já¹³ tsú².

26 Hi³ jáun² tsá² jmí¹ juanh³² já¹³ hi³ tiá²
 tionh² jo³uón³² né³,
 má²lín¹³ bíh¹ tsá² hí³ jon² Dió³² Tsá²
 liéih³².

27 Tí³la³ la³ cun³ hi³ ca³tin¹ tsá² Israel
 má¹na²¹, la³ lá² bíh¹ ca³juáh³ hla¹ Isaías:
 “Uá¹jinh¹ juóun³² lín³² jón²zih¹ jón²cho¹
 hla¹ Israel, la³jmí¹ lí³ zái¹ táh¹ hi³ tioh³
 can³² jmí²miih²¹, tí³la³ cú¹pih²¹ tsáu²
 bíh¹ tsá² hi³ liáun³. 28 Quí¹ né³² cánh³
 bíh¹ lí³tí³ jái¹³ hi³ ca³juáh³ jáun² Juo¹³
 dí² hi³ ca³tin¹ ní¹ hué²¹ lá²”. 29 Isaías hí³
 ca³juáh³ siáh³ la³ lá²:

Sá¹jmí¹ hi³ Dió³² Juo¹³ hliáu³ tionh²
 hñu³mi³cuú² tiá² ca³héinh³² ma³
 jan² tsá² juo³ dí²,
 hi³ jáun² la³jmí¹ cá¹quiúnh²¹ tsá² juú²
 Sodoma quionh³ Gomorra bíh¹ jmí¹
 má²cá²quiéinh³² dí² uá²jai³².

**Jú¹ chú³² hi³ jmí¹
 ca³tí²¹ he³ tsá² judíos**

³⁰ Hi³ cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, tsá²cá²jo²¹
 tsá² tiá² jmí¹ hu²¹ tsí³ hi³ he³ Dió³²
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹, tí³
 má²ca³hen³ bíh¹ Dió³². Ca³he³ tsú² Dió³²
 cun³ñí¹ hi³hliá² ca³chá³ tsú² cáun² tsí³
 bíh¹. ³¹ Tí³la³ tsá² Israel má¹ná¹, tsá² lí¹
 jmí¹ hái³² tsí³ hi³ he³ Dió³² cun³quionh³
 hi³ chun¹ hi³hliá² má²tí³² liei²¹ hi³ jmí¹
 raunh³² jáun² bíh¹, tí³la³ tiá² ca³tú¹
 ca³tsin¹³ yáh³ tsú² hi³ ma³tí³² liei²¹ jáun²
 hi³ juáh¹³ hi³ jmí¹ lí³ chun¹. ³² ¿He³ láih³²
 la³ jáun² lí³? Qui¹hliá² tiá² ca³jmú³ yáh³
 tsú² tion³ hi³ he³ tsú² Dió³² cun³quionh³
 hi³ nio² cáun² tsí³, tí³la³ jmí¹ lín²³ tsú²
 hi³ he³ Dió³² cun³quionh³ ta²¹ hi³ jmu²
 jáun² bíh¹. Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³quí²
 cá²hính³² tsú² quionh³ quín¹ chí¹zunh²¹
 hú¹ juí³². ³³ Qui¹ la³ cun³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí²
 hi³ ca³tín¹ quín¹ jáun², hi³ juáh³ jáun² la³
 lá²:

Já¹ juú² Jerusalén ñí¹ zeh² jáun² máh³
 téh²³ tsú² Sión,
 chá¹³ jná¹³ cá² má³ quín¹ hi³ jmu³ hi³
 qui³ hính³² tsáu²,
 quín¹ jmu³ hi³ quinh³ tsú²;
 tí³la³ tsá² cha³² cáun² tsí³ ñí¹ con² Tsá² hí³
 né³,
 jmí¹líh³ yáh³ tiá² lí¹ lí³ heh³.

10 Hi³ jáun² né³ reh², jlánh¹ hniá¹
 jná¹³ hi³ liáu³ tsá² *Israel, jí³
 hi³ hiú² mí²³ jná¹³ siáh³ ñí¹ con² Dió³²
 hi³ ca³tín¹ tsú². ² Cué¹³ jná¹³ jú¹ tson²
 hi³ ca³tín¹ tsú² hi³ tson² bíh¹ jlánh¹
 hnió³ tsú² má²tí³² re² ñí¹ con² Dió³², tí³la³
 jí³²la³ tí³ lí¹ ná¹ jmu² bíh¹ tsú² hi³ jáun²,
 jun³juáh¹³ hi³ ñí³² tsú² la³ cun³ lánh³ jmí¹
 hniáuh²¹ yáh³. ³ Qui¹ tiá² ñí³² yáh³ tsú²

ha³ lánh³ rón³² hen² Dió³² tsáu² la³juah²¹
 dúh¹ jan² tsá² chun¹. Cun³ñí¹ hi³ hnió³
 tsú² jmu³ hi³ lí³ chun¹ hmóu³², jáun²
 tiá² ñí¹héi²¹ yáh³ tsú² la³ cun³ hi³ hnió³
 Dió³² jmu³ ñí¹ con² tsú². ⁴ Qui¹ liei²¹ jáun²
 ca³lí³zia³² cun³ñí¹ hi³ jmí¹ hnió³ Dió³² hi³
 hen³ tsáu² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹
 bíh¹; tí³la³ cun³quionh³ Cristo má¹ná¹,
 ca³lí³tí³ bíh¹ hi³ jáun² ñí¹ con² ca³la³ jín³²
 tsá² cha³² cáun² tsí³ ñí¹ con² tsú².

⁵ Hi³ jáun² ca³tín¹ tsá² hu²¹ tsí³ hi³
 lí³ chun¹ cun³quionh³ hi³ ma³tí³² jáun²
 liei²¹ né³, hla¹ Moisés ca³juáh³ la³
 lá²: “Lí³ua³ jan² tsá² má²tí³² liei²¹ lá²,
 cun³quionh³ hi³ lá² bíh¹ lí¹³ zian² tsú²
 cun³ jmí¹hi³nio²”. ⁶ Tí³la³ hi³ ca³tín¹ tsá²
 má²lín³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹
 cun³quionh³ hi³ nio² jáun² cáun² tsí³
 má¹ná¹, hi³ jáun² ca³juáh³ Moisés la³ lá²:
 “Ha³ lí² juáh³ hnu² hñu³ honh²: ¿Hin²
 tsánh² lí¹³ tsó³² hñu³mi³cuú²?” —jáí¹³
 ní² hnió³ juáh³ hi³ hnió³ tsú² tsa³quian³
 Cristo tí³ ñí¹ hué²¹ lá²—. ⁷ “Sa³jun³
 hniáuh³² juáh¹³ hnu²: ¿Hin² tsánh² lí¹³
 tsó³² ñí¹ tiáunh¹ tsá² má²cá²tsan³?”
 —jáí¹³ ní² hnió³ juáh³ siáh³ hi³ hnió³ tsú²
 tsa³jmú³ hi³ jenh¹³ siáh³ Cristo ja¹ tsá²
 má²cá²tsan³ hi³ ja³jon³ tí³ ñí¹ hué²¹ lá².
⁸ Jáun² né³, ¿he³ bí¹ lánh³ rá¹juáh³ jáí¹³
 jáun² dúh¹? La³ lá² bíh¹ rá¹juáh³: “Jái¹³
 jáun² dá² má²nio² má²janh² pih²¹ bíh¹
 ñí¹ con² hnu², ca³la³ hi³ má²hu²¹ honh¹
 bíh¹ nú², jí³ hí¹ ca³la³ tí³ hñu³ honh² yáh³
 nú² siáh³ má²hu²¹”. Jáí¹³ jáun² bíh¹ lí³
 jú¹ chú³² hi³ hléh¹ jnoh¹ hi³ ca³tí²¹ hi³
 niau²¹ cáun² tsí³ tsú², ⁹ hi³ ní¹juáh³ ton¹³
 hnu² hi³ Juóuh³² hnu² Jesús hi³ ní¹juáh³
 má²nio² siáh³ cáun² honh² nú² hi³ Dió³²
 ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ tsú² ja¹ hla¹, hi³
 jáun² la³ jáun² bíh¹ liáu³ nú². ¹⁰ Qui¹
 cun³quionh³ hi³ cha³² cáun² tsí³ bíh¹
 tsú² má²lín³ tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
 chun¹, hi³ cun³quionh³ hi³ ton² tsú² jáun²
 hi³ Juo¹³ tsú² Cristo né³, cun³quionh³ la³
 jáun² bíh¹ má²liáu³ tsú².

11 Qui¹ la³ lá² rá¹juáh³ ñí¹ Sí²: “Hí¹ jan² tsá² má²ca³chá³ cáun² tsí³ ñí¹con² hí³ tiá² lí¹³ lí¹³ lí³ heh³”. 12 Qui¹ cun³ tiá² ná¹zan² bíh¹ tsá² *judíos quionh³ *tsá²cá²jo²¹, qui¹ jan² tán¹ bíh¹ Juo¹³ tsú² ca³la³ jín³², hí³ hí³ bíh¹ cue³² ñí¹con² tsá² té²³, ca³la³ hí³ lí¹ tú² lí¹ zíaun²³. 13 Qui¹ la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí²: “Ca³la³ jí³lín² tsá² téh²³ Tí³² Juo¹³ dí² lí¹³ liáun³”. 14 Tí³la³ né³² né³, ¿ha³ bíh¹ lánh³ rón³² lí¹³ téh³ tsú² Tsá² hí³ ní¹juáh³ tiá² la³ má²ca³chá³ yáh³ tsú² cáun² tsí³ ñí¹con² tsú²? Hí³ ¿ha³ bíh¹ lánh³ rón³² cáun² lí¹ lí¹³ chá³² tsú² cáun² tsí³ ñí¹con² Tsá² hí³ ní¹juáh³ tiá² la³ má²ca³lí³ ñí³² yáh³ tsú² jú¹ tson² hí³ ca³tin¹ tsú²? ¿He³ yáh³ lánh³ rón³² lí¹³ ne³ tsú² siáh³ ní¹juáh³ tiá² hin² zian² yáh³ tsá² hléh³² jái¹³ jáun²? 15 ¿Lánh³ yáh³ rón³² lí¹³ ngái³² tsú² jái¹³ jáun² ñí¹con² tsáu² ní¹juáh³ tiá² hin² zian² yáh³ ze³ tsú²? La³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí²: “¿Hénh³ ma³ chú³² ní¹juáh³ ní¹ má¹cuá²taunh²¹ tsá² quian³² jú¹ chú³², [tsá² quian³² hí³ jái¹³ hí³ niau²¹ tie³ tsí³ tsú²]!”

16 Tí³la³ tiá² jí³lín² tsáu² ca³héi³ yáh³ jú¹ chú³² jáun² jmí¹ ca³nái³². La³ cun³ ca³juáh³ jáun² hla¹ Isaías *tí³² jè¹ Dió³²: “Hnú² Tí³², hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² má²ca³taunh³ ta²¹ jái¹³ hí³ ca³hléh¹³ jnoh¹”. 17 Jáun² né³, cun³quionh³ hí³ náí³² jái¹³ jáun² bíh¹ tsú² lí¹³ niau²¹ cáun² tsí³; jí³ cun³quionh³ hí³ zian² tsá² hléh³² bíh¹ siáh³ lí¹³ ne³ tsú² jái¹³ quioh²¹ Cristo.

18 Tí³la³ jná¹³ né³ nga²: ¿Tiá¹ la³ má²ca³lí³ ñí³² dá² tsú² jú¹ tson² hí³ ca³tin¹ Dió³² juáh¹³? ¿Ján³, má²ca³lí³ ñí³² bíh¹ tsú²? Qui¹ ñí¹ Sí² rá¹juáh³. Má²ca³lí³ ñí³² bíh¹ tsáu² jú¹ tson² hí³ ca³tin¹ Dió³² cun³quionh³ la³jí³² hí³ jniá³, hí³ má²lin¹ bíh¹ siáh³ jú¹ tson² quioh²¹ tsú² ca³la³ tí³ ñí¹ má²ca³tauh³ hngá¹máh³.

19 Tí³la³ zia³² siáh³ cáun² hí³ nga² jná¹³: ¿Tiá¹ la³ má²ca³lí³ ñí³² tsá² Israel juáh¹³? Ján³, qui¹ la³ñí¹ la³ján³ Moisés ca³juáh³ la³ lá²:

Jná¹³ jmu¹ hí³ jin³ honh² hnoh² ñí¹con² tsá² tiá² ná¹lín³ tsá² cáun² juo³; hí³ jmu¹ jná¹³ siáh³ hí³ míh³ honh² náh² ñí¹con² cu³ nió³ tsá² tiá² jái¹³ ngí²³. 20 Hí³ ca³chá³ siáh³ Isaías tiá³ tsí³ hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

Tsá² tiá² jmí¹ hnauh² jná¹³, ca³chauh¹ bíh¹ tsú²; hí³ ca³ma³jnia¹³ jná¹³ siáh³ ñí¹con² tsá² tiá² jmí¹ nga² jná¹³.

21 Tí³la³ hí³ ca³tin¹ tsá² Israel má¹ná¹, Isaías ca³juáh³ la³ lá²: “Cun³ jmá² cun³ jnia³² bíh¹ jmí¹ cuá¹ha² jná¹³ uón³² hí³ te² jná¹³ cu³ nió³ tsá² tiá² nieh³, tsá² jmu² cun³ tin² tsí³ hmóu³²”.

Tsá² Israel, tsá² má²ná¹liáun¹

11 Jáun² né³, nga² jná¹³: ¿Hí¹ tiú²uú² tanh² Dió³² hó¹ñí¹ tsá² *Israel? ¿Tiá² jáun² yáh³! Qui¹ ja³bí¹ jná¹³ jan² tsá² Israel, jan² tsá² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹, tsá² cu³ nió³ mí¹zionh² hla¹ Benjamin. 2 Qui¹ la³ cun³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hí³ jmu³ la³jí³² hí³ jniá³ máh³ Dió³² ca³ja³ tsí³ hí³ ma³hnio³ tsá² Israel, hí³ hí¹ la³ tí³ ta³ne³² yáh³ tiá² má²ca³chan³ tsú² tí³ có³² tsá² hí³. ¿Tiá¹ ñíh¹ hnoh² he³ juáh³ ñí¹ Sí² ñí¹ rá¹cha³² jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun² Líh³, tsá² jmí¹ lín³ hí³ *tí³² jè¹ Dió³², jmí¹ ca³liéinh³² tsú² jáun² Dió³² hí³ ca³hna³ tsú² tsá² Israel?, jmí¹ ca³juáh³ tsú² jáun² la³ lá²: 3 “Hnú² Tí³², má²ca³ma³tsán² bíh¹ tsú² tí³² jèh² hnú², hí³ má²ca³qui³ ca³tsunh³ bíh¹ tsú² siáh³ la³jí³² ñí¹hiú¹³ quián¹³ hnú²; hí³ jí³²la³ huen² jná¹³ bíh¹ jéi³² zíaun²³, hí³ má²hnió³ jngah³ bíh¹ tsú² siáh³ jná¹³”. 4 Tí³la³ Dió³² né³ ca³záih³ Líh³ hí³ la³ lá²: “Cánh³ má²cá²chán³² jná¹³ quiaun³ mei²¹ tsáu², tsá² ca³tin¹ jná¹³ huen², tsá² tiá² má²ca³di³jní³² ta³ ñí¹ dió³² tsá² láin¹ téh²³ tsú² Baal”. 5 Jáun² la³ jáun²

bíh¹ lí³ uá²jai³² jmái¹ hi³ tiauh² dí² lá² ta³né³², hi³ zian² cu³ nió³ pih²¹ tsá² má²ná¹quiánh¹ la³ hi³ ja¹ quioh²¹ tsá² Israel, cun³ñí¹ hi³ ja³² mií³ tsí³ Dió³². ⁶Hi³ jáun² ní¹juáh³ la³ jáun² ca³jmú³ Dió³² cun³ñí¹ hi³ ja³² mií³ tsí³, jáun² lin¹ hi³ tiá² la³ quien² yáh³ ta²¹ hi³ jmu² tsáu², quí¹ sá¹jmí¹ la³ jáun² dúh¹, hi³ jáun² tiá² jmí¹ la³ lí³ quien² yáh³ mií³ hi³ ja³² jáun² tsí³ Dió³².

⁷Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ tiá² cá²jnióh³² tsá² Israel la³ cun³ hi³ jmí¹ hnauh², tí³la³ jmáh³la³ tsá² cu³ nió³ ca³quianh³ hí³ Dió³² bíh¹ ca³jnióh³² la³ cun³ hi³ jmí¹ hnauh²; tsá² ní¹ hná¹ jáun² né³ ca³jlí³² bíh¹ tsí³. ⁸La³ cun³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí²: “Dió³² ca³cué³ jmí²chí³ tiá² hi¹³ cán²³ ñí¹con² tsú², ca³cuéh³ dí² siáh³ mí¹ñí¹ tiá² jniá³, hi³ ca³cuéh³ dí² siáh³ cuá¹ tiá² niéih³; la³ jáun² bíh¹ lí³ la³ tí³ ta³né³²”.

⁹Ja³bí¹ hla¹ Dá²vi²¹ siáh³ ca³juáh³: Jmái¹ hi³ jmu² tsú² jáun² quioh²¹ cuí¹ lan² liá³ jí³ hmá³ ñí¹con² tsú² hmóu³², jáun² qui³ hính³² tsú² ñí¹ jáun², hi³ jáun² ma³tso² tsí³.

¹⁰Cuí¹ lí³ te³ mí¹ñí¹ tsú² hi³ jáun² tiá² lí¹³ jé³, hi³ cuí¹ jlie²¹ siáh³ hna²¹ tsú² cun³ jmí¹hi³nió² la³ jan² tsá² quian³² liá¹ héi².

Tsá²cá²jo²¹ siáh³ lí¹³ liáun³

¹¹Né³² né³, nga² jná¹³: ¿Hí¹ hú¹tá¹ cun³ má²já²hín³ máh³ tsá² *judíos jmí¹ cá¹hính²¹? ¡Tiá² jáun² yáh³! Tí³la³ cun³ñí¹ hi³ tsá² judíos ca³tiánh³ tí³ có³² ñí¹con² Dió³², hi³ jáun² *tsá²cá²jo²¹ bíh¹ ca³liáun³; hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ hí³ hniá¹ tsá² judíos hi³ jmóuh³² la³ cun³ hi³ má²ná¹jmu² jáun² tsá²cá²jo²¹. ¹²Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ ca³lí³ zia³² hi³ chu²¹ ñí¹con² tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá² cun³ñí¹ hi³ ca³tiánh³ tí³ có³² tsá² judíos ñí¹con² Dió³², hi³ ní¹juáh³ la³ ca³lí³ zia³² hi³ chu²¹ ñí¹con² tsá²cá²jo²¹ cun³ñí¹ hi³

ca³pí² cá²dánh³² tsá² judíos hí³, hi³ jáun² ¡tiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² lí³ zia³² hi³ chu²¹ ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ la³jín³² tsá² judíos má²taunh³² ta²¹!

¹³Tí³la³ zia³² cá² jon¹ jái¹³ hi³ hnó³² jná¹³ juah²¹ ñí¹con² hnoh² tsá²cá²jo²¹. Jmu² jná¹³ quien² ta²¹ quion²¹ cun³ñí¹ hi³ Dió³² má²ca³ze³ jná¹³ hi³ lín³ jná¹³ *tí³² tsá² quian³² jè¹ tsú² ñí¹con² tsá²cá²jo²¹.

¹⁴Hen² tsin³² jná¹³ hi³ ma³ jan² tsá²co¹ jná¹³ lí¹³ lí³ hniá¹ hi³ jmóuh³² la³ cun³ hi³ jmu² hnoh², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ jmu¹ jná¹³ hi³ liáun³ ma³ jan².

¹⁵Quí¹ ní¹juáh³ hniéi² quioh²¹ tsá²cá²jo²¹ quionh³ Dió³² la³ ca³tsan³ cun³ñí¹ hi³ tiú²uú² ca³tanh² Dió³² hó¹ñí¹ tsá² judíos bíh¹, jáun² ¡tiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² lí³re² siáh³ quioh²¹ tsú² ní¹ má¹ca³hen³ Dió³² tsá² judíos! ¡Ca³la³ jmí¹ lí³ hi³ ca³jenh¹³ bíh¹ tsú² lí¹³! ¹⁶Jmú¹³ jái¹³: Ní¹juáh³ hí¹miih²¹ hi³ lí²jmú³ tsú² la³ñí¹ quionh³ cá² piénh¹ cán¹ jmu² tsú² ná¹chan¹ ñí¹con² Dió³², jáun² ja³bí¹ la³jí³² bíh¹ hí¹miih²¹ hi³ huén³² cán¹ jáun² lí¹³ siáh³ ná¹chan¹ ñí¹con² Dió³². Hi³ ja³bí¹ la³ jáun² ní¹juáh³ mí¹zioh²¹ hmá² la³ ná¹chan¹ siáh³ ñí¹con² Dió³², hi³ jáun² ja³bí¹ chí² cuoh² yáh³ siáh³ hmá² jáun² ná¹chan¹ uá²jai³².

¹⁷Quí¹ zian² tsá² judíos ná¹lín³ la³jmí¹ lí³ cuoh² hmá² olivo hi³ ja³uonh¹, hi³ jáun² hná¹³ jáun² ca³ta³chí¹hliaun³² hnú², hnú² tsá² lín³ nú² la³jmí¹ lí³ cuoh² hmá² olivo náí². Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³lí³ hi³ ca³jmú³ ta²¹ jmaih²¹ quioh²¹ mí¹zioh²¹ hmá² jáun² ñí¹con² hnú² la³ má²quionh³ siáh³ chí² cuoh² ñí¹ hná¹ jáun². ¹⁸Tí³la³ ha³ lí² cuí¹ lín¹³ nú² hi³ tí³ jlánh¹ quien² nú² la³ cónh³ bíh¹ chí² cuoh² quioh²¹ hnga² hmá² jáun². Ní¹juáh³ lín²³ nú² hi³ hnú² quien², hniáuh³² cháu¹ nú² honh² hi³ jun³juáh¹³ hnú² yáh³ tsá² cueh³² pí³ ñí¹con² mí¹zioh²¹ hmá² jáun², quí¹ tí³ hnga² bíh¹ mí¹zioh²¹ jáun² cue³² pí³ ñí¹con² hnú².

¹⁹ Ho³ sa³ juáh¹³ hnú²: “Qui¹ tson² bíh¹, tí³la³ ja³uonh¹ bíh¹ cuoh² hmá² hi³ jmí¹ chí²¹, hi³ jáun² ca³lí³ chí¹hliaun³² jná¹³ hná¹³ chí² cuoh² tíúnh¹ jáun².”
²⁰ Tson² bíh¹ la³ juánh³ hnú² ní², tí³la³ cuoh² hmá² jáun² dá² ja³uonh¹ qui¹ cun³ní¹ hi³ tiá² cáun² nio² tsí³ bíh¹ tsú²; hi³ hnú² né³, chí¹hliaun³² nú² hná¹³ jáun² cun³ní¹ hi³hliá² cáun² nio² honh² bíh¹ nú². Hi³ jáun² né³, hua³hín¹³ nú² jmu³, há³ lí² lí¹ jmú² tonh², ²¹ qui¹ ní¹juáh³ Dió³² tiá² ca³héinh³² tsá² judíos, tsá² lín³ la³jmí¹ lí³ cuoh² hnga² hmá² jáun², hi³ jáun² né³ jtiá¹³ bíh¹ tiá³ hnú² héinh³² tsú²! ²² Sá¹ní² jie³ né³ ha³ cónh³ tí³ hi³ ja³² mií³ tsí³ Dió³², tí³la³ jie³ siáh³ né³ hi³ cónh³ tiá² huáh² siáh³ tsí³ tsú². Huáh² bíh¹ tsí³ tsú² má²ca³jmú³ ní¹con² tsá² má²já²hín³, tí³la³ ní¹con² hnú² má¹ná¹, ja³² bíh¹ mií³ tsí³ tsú². Tí³la³ hniáuh³² zian² la³ má²zian² ní² bíh¹ hnú² ní¹con² tsú², hi³ jáun² já³² mií³ tsí³ tsú²; qui¹ ní¹juáh³ tiá² la³ jmúh¹³ hnú² la³ jáun², hi³ jáun² ja³bí¹ hnú² siáh³ tsa³uonh¹ nú².
²³ Tí³la³ ca³tín¹ tsá² judíos né³, ní¹juáh³ ca³chá³ tsú² tí³ có³² hi³ nio² jáun² tun³ tsí³, má¹jáun² má²lí¹³ chí¹hliaun³² tsú² siáh³ ní¹ qui¹ jmí¹ chí²¹; qui¹ Dió³² bíh¹ Tsá² zia³² pí³ quioh²¹ hi³ hlión³² siáh³ tsá² hí³ ní¹ jmí¹ ná¹chí²¹. ²⁴ Qui¹ ní¹juáh³ hnú², jan² tsá²cá²jo²¹, hi³ lín³ nú² cáun² cuoh² hmá² olivo náí² hi³ ja³uonh¹, hi³ jáun² ca³ta³chí¹hliaun³² hná¹³ cuoh² hmá² chu²¹, ní¹ tiá² jmí¹ ca³tí²¹, jtiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² lí¹³ chí¹hliaun³² siáh³ tsá² judíos ní¹ qui³ jmí¹ ná¹tsí²¹, tsá² lín³ hí³ hú¹tá¹ cuoh² hnga² bíh¹ hmá² olivo chu²¹!

Ní¹ táuh³ jmái¹ bíh¹ liáun³ tsá² Israel

²⁵ Hi³ jáun² né³ reh², tiá² hnó³² jná¹³ hi³ cáun² lí¹ lín¹³ náh² hi³ jlánh¹ hliáun³ hi³ ná¹níh¹ náh², jáun² hnó³² jná¹³ hi³ lí³ níh¹³ náh² jáí¹³ hi³ jmí¹ ná¹hma¹ lá²: Hi³ ma³ cu³ níó³ bíh¹ tsá² Israel má²ca³lí³ huáh² chí¹, tá¹la³ hián¹³ tsá²cá²jo²¹ hi³

tónh³² jo³cuo² Dió³², tsá² ja¹ quioh²¹ tsá² hleh³² ma³ quin³² ma³ cá² ní¹ jú¹jma².
²⁶ Hi³ jáun² ní¹ má¹ca³lí³tín³ tsú² né³, má¹jáun² máh³ má²liáun³ la³jín³² tsá² Israel. La³ cun³ rá¹juáh³ ní¹ Sí²:

Tsá² liáu³² dí² já³² tí³ ní¹con² tsá² hín¹³ tí³ Sión,

hi³ quin³ tsú² hi³ hlah³ hi³ jmu² tsá² jón²zéh¹ jón²cho¹ hla¹ Jacob hi³ tiá² má²tsú² má²jónh³² Dió³².

²⁷ Hi³ jáun² níó³² lá² tanh²¹ jná¹³ quiúnh¹ tsú² ní¹ má¹ca³quin³² jná¹³ tsáu¹³ tsú².

²⁸ Hi³ jáun² cun³ní¹ hi³ ca³tí²¹ jú¹ chú³² né³, tsá² judíos ná¹lín³ tsá² ná¹háun³ quionh³ Dió³², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ hián¹³ hnoh² jú¹ chú³² jáun², tí³la³ cun³ní¹ hi³ ca³quianh³ Dió³² dí¹hio³ ní¹deh³ tsú² má¹ná¹, jáun² la³ má²hno³ jáun² bíh¹ Dió³² tsá² hí³. ²⁹ Qui¹ tiá² quin²³ yáh³ Dió³² hi³ má²lí²cué³², hi³ sa³jun³ zeh² yáh³ tsú² siáh³ tí³ có³² ní¹ má¹lí²tié³. ³⁰ Hnoh² bíh¹ tsá² tiá² jmí¹ niuh¹ ní¹con² Dió³² jmí¹ tin², tí³la³ ta³né³² cun³ní¹ hi³ tsá² judíos tíú²uú² nieh³, jáun² ní¹con² hnoh² bíh¹ ca³ja³ mií³ tsí³ Dió³². ³¹ Jáun² né³, tsá² judíos tsá² tiá² ca³jmú³ hi³ nieh³ ní¹con² Dió³², chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ já³² mií³ tsí³ Dió³² ní¹con² tsú² qui¹ cun³ní¹ hi³ ca³ja³ mií³ tsí³ Dió³² ní¹con² hnoh². ³² Qui¹ jmí¹ ca³cué³ Dió³² jáí¹³ ní¹con² la³jín³² tsáu² hi³ jmu³ nieh³, jáun² sa³ ca³lí³ lín¹ hi³ hi³ tiá² nieh³ bíh¹ tsú² jlánh¹ la³ má²ca³zau³h³ tiá³, hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ ma³jnia³² Dió³² hi³ ja³² mií³ tsí³ ní¹con² la³jín³² tsáu².

³³ ;Héh³ máh³ jlánh¹ hliáun³ hi³ níóh³² Dió³², jí³ hi³ ní³² tsú² ní²; hi³ héh³ máh³ jlánh¹ re² cháunh²³ chí¹ tsú² siáh³! Tiá² hin² lí¹³ yáh³ há¹ ngí¹³ la³ cun³ hi³ lín²³ tsú², hi³ sa³jun³ lí¹³ yáh³ ngí¹³ tsú² la³jí³² ta²¹ hi³ jmu² Dió³². ³⁴ Qui¹ la³ cun³ rá¹juáh³ jáun²: “;Hin² yáh³ tsánh² há¹ ngí¹³ la³ cun³ hi³ lín²³ Juo¹³ dí², ho³ hin² dá² tsánh² má²ca³ma³ta² tsú²? ³⁵ ;Hin² dá² tsánh² tín² ca³cué³ cáun² hi³

lí¹ ca³cué³ ñí¹con² Juo¹³ dí² dúh¹, hi³ jáun² zia³² siáh³ cáun² hi³ lí¹³ hiáuh³ tsú² hi³ jéinh³² siáh³ Juo¹³ dí²?” ³⁶ Qui¹ Dió³² bíh¹ ca³jmú³ la³ji³² hi³ zia³², hi³ jáun² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ hí³ bíh¹ dí² lí³ la³ má²lí³ jáun², hi³ la³ji³² hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² né³ ca³tin¹ hnga² bíh¹ tsú² jaun³². ¡Cui¹ lí³quien² bíh¹ Dió³² cun³ jmf¹hi³nio²! Tson² bíh¹ cu³tí³.

Tsá² cuá¹chan¹ ñí¹con² Dió³²

12 Hi³ jáun² né³ reh², cun³ñí¹ hi³ ja³² jáun² mií³ tsí³ Dió³² juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh² hi³ hniáuh³² jienh²¹ náh² ñí¹con² Dió³² la³jmf¹ cuen² tsú² jáun² jáh³, hi³ ná¹chan¹ náh², hi³ ná¹lín³ náh² tsá² tí³² tsí³ tsú² ní² siáh³. Qui¹ ní¹juáh³ jmuh³² hnoh² la³ ní², jáun² la³ ní² má²ma³tsú¹ ma³jonh²¹ náh² Dió³² la³ cun³ ca³tí²¹. ² Lí²uú² ma³zián¹³ náh² la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá²; tí³la³ tí³ jlánh¹ bíh¹ re² cuéh¹ náh² jái¹³ hi³ lí¹³ zan¹³ náh² cun³quionh³ hi³ má²chl¹za² hi³ lín²³ náh². Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ ñíh¹³ náh² he³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², la³ cun³ la³ji³² hi³ chu²¹ yáh³, la³ji³² hi³ jéih³² tsú², jí³ la³ji³² la³ cun³ hi³ má²jnia³² tsú² he³ lánh³ lín³ ní² siáh³.

³ Cun³ñí¹ hi³ ho² jná¹³ cáun² jái¹³ hi³ ca³cué³ Dió³² jmf¹ ca³ja³ jáun² mií³ tsí³ tsú², hi³ jáun² bíh¹ juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh² hi³ hí¹ jan² hnoh² tiá² hin² hniáuh³² jmu³ pan¹ hnga² tí³ lí³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ ca³tí²¹. Tí³ jlánh¹ bíh¹ re² hi³ ma³ quin³² ma³ jan³² hnoh² cá¹ lan¹³ náh² hmóu³², hi³ jáun² lí³tsin² náh² he³ lí¹³ jmúh¹³ náh² cun³ñí¹ hi³ tanh²³ náh² tsú² ta²¹. ⁴ Qui¹ la³ cun³ láí³ dí² hmóu³², hliáun³ ñí¹ bíh¹ ñí¹ pih²¹ ñí¹ siún¹ quiú¹³ dí² zia³², tí³la³ ma³ quin³² bíh¹ ñí¹ jmu² ta²¹ ma³ quin³² ma³ caun³² hi³ jáun². ⁵ La³ jáun² bíh¹ siáh³ má²láí³ dí² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu² uá¹jinh¹ juóu³² dí², qui¹ cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ dí² quiúnh¹ Cristo; hi³ jáun² ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ dí² ná¹láí³ dí² ja¹ má²tún²

hmóu³² dí² la³jmf¹ lí³ ma³ quin³² ma³ caun³² ñí¹ pih²¹ ñí¹ siún¹ quioh²¹ jan² tsáu².

Pí³ hi³ cue³² Jmf²chl³ Chun¹

(1 Corintios 12:1-14:40; Efesios 4:7-16; 1 Pedro 4:8-11)

⁶ Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ siáh³ ñí¹ bíh¹ pí³ ca³ja³ tsí³ Dió³² hi³ cué³² ñí¹con² ma³ quin³² ma³ jan³² dí², hi³ jáun² ca³ta¹ dí² jmuh²¹ re² ta²¹ pí³ jáun². Ní¹juáh³ jan² tsá² ja¹ quiú¹³ dí² hiauh³ pí³ hi³ hléh³² jái¹³ hi³ cue³² Dió³² hñu³ tsí³, jáun² hniáuh³² bíh¹ hléh³² tsú² la³ cun³ tí³ hi³ má²nio² jáun² cáun² tsí³. ⁷ Ní¹juáh³ tsá² ca³hiauh³ pí³ hi³ ma³cón³² tsáu², jáun² hniáuh³² ma³cón³² re² bíh¹ tsú² tsáu². Ní¹juáh³ tsá² hiauh³ pí³ hi³ ma³tín² tsáu², hniáuh³² bíh¹ jmu³ tsú² ta²¹ jáun². ⁸ Tsá² hiauh³ pí³ hi³ chá³² tiá³ tsí³ tsáu², ca³tin¹ bíh¹ tsú² jmu³ la³ jáun². Ní¹juáh³ tsá² zia³² hi³ lí¹ cueh³² tsáu², tiá² hniáuh³² yáh³ hen² tsí³ tsú² hi³ hiáuh³ siáh³ ní¹ má¹lí²cué³² jáun². Tsá² ho² cáun² jái¹³, hniáuh³² jmu³ ca³la³ hi³ hua³hín¹³ lín³² bíh¹. Ní¹juáh³ tsá² ja³² mií³ tsí³ ñí¹con² tsáu², jáun² ca³la³ hi³ hiún² lín³² bíh¹ tsí³ tsú² hniáuh³² ma³hon³ tsá² hí³.

Ha³ lánh³ ca³tí²¹ ma³zian² tsá² hain²¹ tí³ con² Cristo

⁹ Ma³hno¹ tiá³ náh² tsá²ján² tsá²ján², cáun² hi³ hú¹tá¹ tson²; tí³ có³² héi³ náh² máh¹ ca³tí²¹ hi³ hlah³ ca³la³ hi³ jmúh¹³ náh² han¹, chá¹ náh² cáun² honh² hi³ jmúh¹³ jmáh³la³ hi³ chu²¹. ¹⁰ La³jmf¹ hnio³ tsú² rainh²¹ ma³hno¹ náh² tsá²ján² tsá²ján², hi³ ma³quien¹³ náh² tsá²ján² tsá²ján² cun³quionh³ hi³ cueh¹ náh² tsú² jái¹³ la³ñí¹ la³ján³.

¹¹ Ca³tí²¹ la³ji³² hi³ ca³tin¹ náh² jmúh¹³, ha³ lí² jmú² náh² juinh³; ca³la³ jonh³ jmf¹ honh² náh² jmu³ tá¹³ Tí³² Juo¹³ dí².

¹² Tsinh¹ lín²¹ náh² jmu³ cun³ñí¹ hi³ zia³² hi³ hu²¹ honh²; cueh³ náh² honh²

ní¹ má³ca³ma³tsoh¹ náh² honh². Lienh¹ náh² Dió³² la³jí³² jmái¹.

¹³ Ma³hon¹ náh² tsá² má²joh¹ Dió³²; hi³ hniah³² náh² siáh³ tsá² tiá² zia³² ñí¹ jnioh¹³, hen³ náh² tsú² re² tin².

¹⁴ Hiú¹ mí¹ náh² hi³ chu²¹ ñí¹con² Dió³² hi³ ca³tin¹ tsá² hí¹ tsa¹ náh², mí¹ náh² hi³ chu²¹ cha³ jmí¹ tanh¹³ náh² tsú² hú¹mu³héih³².

¹⁵ Ma³hiún¹³ náh² honh² quiúnh¹ tsá² hiún² tsí³, hi³ uo³ náh² siáh³ quiúnh¹ tsá² ná¹ho².

¹⁶ Tianh³ náh² re² tin² quiúnh¹ náh² tsá²ján² tsá²ján². Ha³ lí² lí¹ jmu² náh² quien², tí³la³ jmu³ náh² uá²jai³² ta²¹ hi³ la³ jmu² tsá² tsí¹juí³. Ha³ lí² cuí¹ lín¹³ náh² hi³ jlánh¹ hliáun³ hi³ ñí¹ náh².

¹⁷ Ha³ lí² jéinh¹ náh² hi³ hlah³ ñí¹con² tsá² jmu² hlah³; tí³la³ chú³² má¹jnia¹³ náh² ñí¹con² la³jín³² tsáu² hi³ jmuh³² náh² jmáh³la³ hi³ chu²¹. ¹⁸ Jmu³ náh² pí³ la³ cun³ ñí¹ tion²³ náh² hi³ lí³ lí³ niau²¹ tie³ ja¹ quián¹³ náh² quiúnh¹ la³jín³² tsáu². ¹⁹ Hnoh², tsá² jlánh¹ hnau³ jná¹³, ha³ lí² jéinh¹ hnoh² hi³ hlah³ ñí¹con² tsáu²; tí³ re² chá¹ náh² jo³cuo² Dió³² Tsá² ma³tsau¹³. Quí¹ ñí¹ Sí² quióh²¹ tsú² juáh³: “Jná¹³ bíh¹ Tsá² ca³tin¹ hi³ má¹tson¹³ tsáu²; jná¹³ bíh¹ jéinh¹, juáh³ Juo¹³ dí²”.

²⁰ Ja³bí¹ rá¹juáh³ siáh³: “Cuéh³ náh² tsá² hau² hi³ cuh³ ní¹juáh³ hi³ ñí¹cuóunh²¹, hi³ cuéh³ náh² siáh³ jmái² hính³ ní¹juáh³ hi³ hí¹quiéin² tsí³; quí¹ ní¹juáh³ hi³ jéinh¹ náh² hi³ chu²¹, jáun² chéi³ bíh¹ zó³² ñí¹ tsá² hí³ lí¹³”. ²¹ Ha³ lí² cue² jái¹³ ñí¹con² hi³ hlah³ hi³ jmu³ héih³² ñí¹con² nú²; tí³ re² bíh¹ hi³ quín¹ hnú² jmái¹ ñí¹con² hi³ hlah³ cun³quionh³ hi³ chu²¹.

13 La³jín³² tsáu² ca³tin¹ tanh¹³ ta²¹ tsá² ho² ta²¹, quí¹ tiá² zian² yáh³ tsá² ho² ta²¹, tsá² tiá² ca³chan³ Dió³²; Dió³² bíh¹ Tsá² ca³chan³ la³jín³² tsá² ná¹ho² ta²¹. ² Hi³ jáun² ní¹juáh³ tsá² tiá² nieh³ ñí¹con² tsá² ho² ta²¹, hi³ tiá² ta²¹ haih²¹ jái¹³ hi³ ná¹ho² tsá² ca³chau³ Dió³² bíh¹ tsú² jaun³². Tsá² tiá² nieh³ la³ hí³ né³

ca³tin¹ tá¹tsin¹ héih³². ³ Quí¹ jun³juáh¹³ hi³ juénh³ tsá² jmu² hi³ chu²¹ yáh³ tsá² ná¹ho² ta²¹, quí¹ hi³ juénh³ tsá² jmu² hi³ hlah³ bíh¹ tsú². ¿Hnáuh¹ hnú² hi³ tiá² hi³ cáu² he² quiúnh¹ nú² tsá² ho² ta²¹? Hi³ jáun² chun¹ nú² jmu³, hi³ jáun² tsá² ho² ta²¹ hléh³² re² hi³ ca³tin¹ hnú², ⁴ quí¹ hi³ chú³² quián¹³ hnú² bíh¹ hi³ lín³ tsú² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³². Tí³la³ ní¹juáh³ hnú² jmuh³² hi³ hlah³ né³, hi³ jáun² bíh¹ hniáuh³² juénh¹³ hnú². Quí¹ jun³juáh¹³ hi³ cáun² lí¹ ho² yáh³ tsú² jái¹³, quí¹ hi³ jáun² yáh³ lín³ tsú² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ jéinh³² hi³ míh²³ jáun² tsí³ Dió³² ñí¹con² hi³ hlah³ hi³ jmu² tsáu². ⁵ Hi³ jáun² bíh¹ hniáuh³² jmu³ tsáu² nieh³ ñí¹con² tsá² ho² ta²¹, jun³juáh¹³ cun³ jmáh³ hi³hliá² ma³tsau¹³ yáh³ tsú², tí³la³ cun³ñí¹ hi³hliá² jáun² tá¹no¹ re² jmí¹ tsí³ bíh¹ dí². ⁶ Ja³bí¹ cun³ñí¹ hi³ jáun² yáh³ hniáuh³² cuéh¹ hnoh² siáh³ hmah²¹ hi³ cai³² tsú² jáun², quí¹ tsá² ho² ta²¹ dá² ná¹ma²cón³² Dió³² bíh¹ cun³quionh³ ta²¹ hi³ ná¹jmu² jáun².

⁷ Ma³hmah²¹ ñí¹con² la³jín³² tsáu² la³ cun³ hi³ ca³tin¹ nú². Ní¹juáh³ jmí¹ chí² tsú² hmah²¹, ca³tin¹ hnú² cuéh¹; ní¹juáh³ jmí¹ jmu² tsú² ta²¹ juú², jáun² ca³tin¹ nú² má¹tih²¹ siáh³; ní¹juáh³ tsá² ca³tin¹ nú² hi³ jmúh¹³ nú² juénh² ñí¹con², jáun² jmu³ hnú² juénh² ñí¹con² tsú², hi³ tsá² ca³tin¹ nú² má¹quien¹³ né³, ma³quien¹³ siáh³ tsú².

⁸ Tiá² hniáuh³² hi³ cá² ñí¹ dí¹quian¹ nú² hi³ cáun² ren² nú² quioh²¹ tsáu², tí³la³ hniáuh³² dí¹quian¹ nú² hi³ má¹hno¹ nú² tsá²ján² tsá²ján² bíh¹. Quí¹ ní¹juáh³ tsá² hnio³ rainh²¹, jáun² cun³quionh³ la³ jáun² má²lí²ma³tí³² tsú² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² liei²¹ bíh¹. ⁹ Quí¹ liei²¹ quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³ la³ lá²: “Ha³ lí² jmú² juón¹ nú², ha³ lí² jngih³ tsáu², ha³ lí² háin², [ha³ lí² chá² jú¹ tí¹jái² quioh²¹ hí¹ jan² tsáu²], ha³ lí² lí¹ hái² honh² hi³ quioh²¹ tsáu²”; tí³la³ má²lí²ma³tí³² bíh¹ tsú² la³jí³² héih³² ní², la³ má²quionh³

la³ji³² héih³² ní¹ hná¹ ní² cun³quionh³
 hi³ má²ti³² tsú² jáun² cáun² héih³² lá².
 “Ma³hno¹ tsá²mi³cuóun² renh² la³jmí¹
 hno³ nú² huen²”. ¹⁰ Qui¹ tsá² hnio³
 tsá²mi³cuóun² rainh²¹, jun³juáh¹³ jmu²
 hi³ hlah³ yáh³ tsú²; hi³ jáun² la³ jáun²
 bíh¹ má²má²ti³² tsú² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³
 jáun² liei²¹ quioh²¹ Dió³² ní¹juáh³ hi³
 hnio³ tsú² tsáu².

¹¹ Jáun² cun³ni¹ hi³ ní² né³, cuí¹ lí³
 ñíh¹³ hnoh² hi³ hín² jmáí¹ ziaún² dí²
 lá², hi³ cuí¹ lí³tsin² náh² siáh³ hi³
 má²hniáuh³² bíh¹ ní³ náh²; qui¹ tí³ lí³mí¹
 má²janh² má²he² bíh¹ jmáí¹ hi³ liáun³
 dí² la³ cónh³ bíh¹ jmí¹ ca³chá¹³ dí² jáun²
 cáun² tsí³. ¹² Qui¹ má²ca³jniá³² cu³tí¹³
 bíh¹ ta³né³², má²ja³quián³ hiá³² cu³tí³
 bíh¹ hiú²; hi³ jáun² bíh¹ hniáuh³² ñí³
 dí² hi³ chá¹³ dí² tí³ có³² la³ji³² la³ cun³
 hi³ jmu² tsú² já¹niéí²; hi³ jáun² la³jmí¹
 jmu² jáun² hliáu³ hua³jan²¹ hi³ tsa³jmú³
 hniéí², la³ jáun² cuí¹ tauh¹³ dí² hua³jan²¹
 hi³ jmú¹³ ta²¹ quiú¹³, hi³ ngí¹³ dí² juí³² ñí¹
 tie³ joh¹ yáh³. ¹³ Cuí¹ má¹ziáun¹³ dí² re²,
 la³ cun³ lin¹ hi³ ziaún² dí² ñí¹ tie³ joh¹.
 Tiá² hniáuh³² hi³ ná¹hein²¹ dí² jí³ hi³
 ná¹jmu³² dí² jmáí¹ ca³la³ cú²tiú² cú²jan³²
 nio², sa³jun³ hi³ juón¹ dí², jí³ la³ji³² hi³
 dí¹quiaunh²¹ tsí³ dí², sa³jun³ hniáuh³²
 hnáu¹³ dí² hniéí², sa³jun³ hi³ uóu³² tsí³
 dí² ní² siáh³. ¹⁴ Ti³la³ tí³ re² bíh¹ jmuh²¹
 náh² ta²¹ Jesucristo la³jmí¹ jmúh³² hliáu³
 ta²¹ hmih³² pin³ quioh²¹; hi³ su³uú²
 lí¹ hái² náh² honh² hi³ má¹tih²¹ náh²
 la³ cun³ hi³ dí¹quiaunh²¹ honh² náh²
 hmóu³².

Ha³ lí² chú¹ lí² ñih²¹ hnú² renh²

14 Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ cuan³
 jan² tsá² tiá² re² má²jmí¹ má²tsí³
 ca³ti²¹ jú¹ tson² quioh²¹ Cristo, cáun²
 hen³ náh² tsú²; tí³la³ jun³juáh¹³ hi³
 hen¹³ náh² tsú² cun³ni¹ hi³ hnáu² náh²
 juonh²¹ quiúh¹ ca³ti²¹ jái¹³ hi³ tiá²
 lin¹ zia³² ha³ lánh³ rón³² ma³re² yáh³
 tsú². ² Jmu¹³ jái¹³, zian² ma³ jan² tsáu²

lín²³ hi³ cáun² lí¹³ bíh¹ cuh³ la³ji³² ñí¹
 má³², tí³la³ zian² siáh³ ma³ jan² tsá² tiá²
 nga³ má²jmí¹ má²tsí³ ca³ti²¹ jú¹ tson²
 quioh²¹ Cristo, tsá² cúh² jmáh³la³ jonh².
³ Jáun² tsá² cúh² ca³la³ jí³² ní¹ má³², tiá²
 hniáuh³² yáh³ ma³zian³² tsú² ní¹con² tsá²
 cúh² má³² ná¹quiáh¹; hi³ ní¹juáh³ tsá²
 cúh² má³² ná¹quiáh¹ né³, tiá² hniáuh³²
 yáh³ chu³ ñih³ tsú² tsá² cúh² ca³la³
 jí³², qui¹ Dió³² bíh¹ má²ca³shen³ tsá² hí³.
⁴ Qui¹ hin² yáh³ tsánh² hnú² hi³ jáun²
 sa³ hnú² yáh³ jlánh¹ chú¹ ñih²¹ nú²
 quian²¹ Tsá² siánh³? Qui¹ hnga² bíh¹
 Juo¹³ tsú² ca³tin¹ ra³tsi³² héih³² ní¹con²
 tsú² ní¹juáh³ hi³ chun¹ ho³ tiá² chun¹.
 Tí³la³ cun³ tá¹zanh¹ bíh¹ tsú² re², qui¹
 Juo¹³ bíh¹ dí² Tsá² tin² zinh³ tsú² re².

⁵ Ja³bí¹ la³ jáun² zian² ma³ jan² tsáu²
 hi³ jlánh¹ jmu² híen¹ jmáí¹ ná¹hi¹³ la³
 cónh³ bíh¹ jmáí¹ ní¹ hná¹ jáun², hi³
 zian² né³ tsá² lín²³ hi³ cáun² cá²ren²
 bíh¹ la³ji³² jmáí¹. Ma³ quin³² ma³ jan³²
 bíh¹ tsú² hniáuh³² ná¹hu²¹ cáun² tsí³ la³
 cun³ hi³ lín²³. ⁶ Tsá² jlánh¹ jmu² híen¹
 cáun² jmáí¹, cun³ni¹ hi³ má²quien² Tí³²
 Juo¹³ bíh¹ dí² tsú² jaun³² hi³ jmu² la³
 jáun²; [hi³ ní¹juáh³ tsá² tiá² jmu² la³
 jáun² né³, ja³bí¹ hi³ má²quien² Tí³² Juo¹³
 bíh¹ dí² tsú² siáh³ la³ jáun²]. Hi³ jáun²
 né³, ní¹juáh³ tsá² cúh² la³ji³² ní¹ má³²,
 hi³ má²quien² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² tsú²
 jaun³², qui¹hliá² cueh³² tsú² tiá¹hmah¹
 Dió³²; hi³ tsá² cúh² má³² ná¹quiáh¹ né³,
 ja³bí¹ má²quien² siáh³ Tí³² Juo¹³ yáh³ dí²
 tsú² jaun³², qui¹ ja³bí¹ hí³ siáh³ cueh³²
 tiá¹hmah¹ Dió³².

⁷ Qui¹ hí¹ jan² yáh³ dí² tiá² ziaún² hi³
 ca³ta¹ hmóu³², sa³jun³ jún³ yáh³ dí² hi³
 ca³ta¹ hmóu³². ⁸ Qui¹ ní¹juáh³ ziaún² dí²,
 hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² ziaún²; hi³
 ní¹juáh³ jun³ dí² né³, jun³ dí² hi³ ca³tin¹
 Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² siáh³. Hi³ jáun² né³,
 uá¹ hi³ ziaún² uá¹ hi³ jún¹ dí², cun³ jáun²
 tiauh² bíh¹ dí² ní¹con² Tí³² Juo¹³ dí².
⁹ Qui¹ Cristo ca³jun³, hi³ jáun² jmí¹ lí²¹
 jáun² ca³jenh¹³, hi³ jáun² lí¹³ lín³ tsú²

Juo¹³ tsá² má²cá²tsan³ jí³ tsá² zian² n² siáh³.

¹⁰ Tí³la³ hnú² né³, ζhe³ láih³² chú¹ ñih²¹ hnú² renh², ho³ he³ láih³² sa³ ma³zian¹³ hnú² ñí¹con² tsú²? Quí¹ la³jái³² bíh¹ dí² ca³ta¹ hí³ tsá¹ma³ñia¹³ ñí¹con² Dió³², hí³ jáun² hí³ bíh¹ ra³tsi³² héih³² ñí¹con² dí². ¹¹ Quí¹ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³ la³ lá²:

La³jmí¹ tson² hí³ zian² jná¹³,
la³ jáun² bíh¹ tson² hí³ la³jín³² tsáu² junh³
cú¹jñí¹ ta³ ñi³² jná¹³, juáh³ Juo¹³ dí²,
hí³ jáun² má¹jáun² né³ la³jín³² tsáu² bíh¹
má²juáh³ hí³ huen² jná¹³ bíh¹ lín³
Dió³².

¹² La³ jáun² bíh¹ lí¹³ hí³ ma³ quin³²
ma³ jan³² dí² tsá¹jienh¹ jú¹ tson² quiú¹³
ñí¹con² Dió³².

Ha³ lí² jmú² hnú² hí³ qui³ hính³² renh²

¹³ Hí³ jáun² bíh¹ tiú²uú² hniáuh³² chú¹
ñih²¹ dí² tsá²ján² tsá²ján². Cha³ jmí¹
jmúh¹³ náh² la³ n², tí³ re² bíh¹ má¹zián¹³
náh² re², cáun² hí³ tiá² lí¹³ qui³ hính³²
renh² náh², la³ cun³ cáun² hí³ tiá² lí¹³
tánh³² tsáu² tso³ yáh³. ¹⁴ Cun³ñí¹ hí³
má²ca³cunh³ jná¹³ quiúnh¹ Jesús Tí³²
Juo¹³ dí², hí³ jáun² má²ca³lí³ ño¹ jná¹³ hí³
tiá² zia³² hí¹ cáun² hí³ tiá² jí² hí³ cáun² lí¹
lí²³ hnga², tí³la³ ní¹juáh³ zian² jan² tsá²
lín²³ hí³ zia³² hí³ tiá² jí², jáun² ca³tín¹
tsá² hí³ bíh¹ tiá² jí² hí³ jáun². ¹⁵ Hí³ jáun²
ní¹juáh³ ca³hliah²¹ hnú² tsí³ renh² nú²
cun³quionh³ cáun² má³² hí³ cuh³² nú²,
hí³ jáun² má²jmuh³² hnú² hí³ la³jmí¹ lí³
hí³ tiá² hno³ bíh¹ nú² tsú². Ha³ lí² jmú²
hnú² hí³ tsa³hín³ jan² tsáu² cun³quionh³
hí³ jlánh¹ ñí¹cúh² nú² cá² ñí¹ má³², qui¹
ca³tín¹ tsá² hí³ bíh¹ uá²jai³² jun³ Cristo.
¹⁶ Zia³² bíh¹ hí³ lín²³ náh² chu²¹, tí³la³
há³ lí² cué² náh² jái¹³ hí³ hléh³² tsáu²
hlah³ ca³tí²¹ hí³ jáun². ¹⁷ Quí¹ jun³juáh¹³
cun³quionh³ hí³ hua³hín¹³ hí³ cú² hí³
hính²³ yáh³ tsú² lí¹³ hí³ jo³cuo² Dió³²,
tí³la³ ní¹juáh³ tsá² má²chun¹, jáun² tsá²
la³ hí³ bíh¹ má²hún¹ jo³cuo² Dió³², tsá²

tiá² hniéi² jmu², hí³ zian² tsú² siáh³
hiún² tsí³ hí³ ja³² ñí¹con² Jmí²chí³ Chun¹.
¹⁸ Jlánh¹ tí³² tsí³ Dió³² ní¹juáh³ má²cón³²
tsú² Cristo la³ n², hí³ ja³bí¹ tsáu² siáh³
uá²jai³² jéih³² la³ n².

¹⁹ Cun³ñí¹ hí³ jáun² né³, cuí¹ jmú¹³
dí² pí³ hí³ jmú¹³ dí² jmáh³la³ hí³ lí³ lí¹³
niau²¹ tie³, jmáh³la³ hí³ lí³ lí¹³ pin³ tsí³
tsá²ján² tsá²ján². ²⁰ Su³uú² lí¹ hin³² tá¹³
Dió³² cun³quionh³ má³² hí³ ñí¹cúh² nú².
Quí¹ uá¹jinh¹ tson² bíh¹ hí³ la³jí³² má³²
bíh¹ jí², tí³la³, jáun² bíh¹ hlah³ ní¹juáh³
ca³hliah³ tsú² tsí³ tsáu² cun³quionh³
cáun² má³² hí³ cúh² jáun² bíh¹. ²¹ Tí³
jlánh¹ bíh¹ re² ní¹juáh³ hí³ tiá² cúh¹³
hnú² cú²jueh³² ngú³ hí³ sa³jun³ húh¹³
nú² mu² ráu³ mí³ uóun²jieh¹³, sa³jun³ hí¹
cáun² hí³ jmí¹ lí³ lí¹³ qui³ hính³² renh²
nú² hí³ tánh³² tso³. ²² Hí³ jáun² ca³tí²¹
jái¹³ n² né³, ta³ ñí¹ Dió³² bíh¹ hniáuh³²
cháh¹³ hnú² huen² cáun² honh². Jlánh¹
jmí¹ ren² tsá² zia³² hí³ jmu² ta³ tiá² tun³
nio² tsí³! ²³ Tí³la³ tsá² cúh² cá² ñí¹ má³²
ta³ hu²¹ hliáun³ ñéih³ tsí³ má¹ná¹, tsá² la³
hí³ má²tá¹tsin¹ héih³² bíh¹, qui¹hí³hliá²
lí²cuh³ ta³ nio² tun³ tsí³, qui¹ tso³ bíh¹
ca³la³ jí³lí³² hí³ jmu² tsú² ta³ tiá² cáun²
nio² tsí³.

**Ma³hiún¹³ tsí³ tsá²mi³cuóun² renh²
nú², ha³ lí² ma³hiún¹³ honh² huen²**

15 Jnoh¹, tsá² má²hún¹ tsí³ dí²
ca³tí²¹ jú¹ tson² quioh²¹ Cristo,
ca³ta¹ dí² hí³ má¹hon¹ tsá² tiá² nga³
má²jmí¹ má²tsí³ ca³tí²¹ jú¹ tson² jáun²,
jun³juáh¹³ hí³ hniáuh³² lí¹ má¹hiún¹³ dí²
tsí³ hmóu³² yáh³. ² Tí³la³ ma³ quin³²
ma³ jan³² dí² ca³ta¹ dí² hí³ má¹hiún¹³
tsí³ tsá²mi³cuóun² rainh²¹ bíh¹, la³ cun³
hí³ chu²¹ hí³ lí¹³ lí³hún¹ tsí³ tsú² ca³tí²¹
jú¹ tson². ³ Quí¹ sa³jun³ Cristo yáh³
ca³ma³hiún² tsí³ hnga², tí³la³ la³ cun³
rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² bíh¹ ca³lí³
la³ lá²: “Jái¹³ hí³ tú² hiáu³² tsá² ca³quiú³
ca³je³ hnú², jná¹³ bíh¹ ca³ta³cuá¹con¹
ná¹”. ⁴ Jáun² bí¹ ca³híe³ Dió³² la³jí³² hí³

rá¹tioh³ jáun² ñí¹ Sí², quí¹ hi³ jáun² lí¹³ lí³ ne¹ dí² jú¹ tson² bíh¹; hi³ jáun² cun³quionh³ jái¹³ jáun² lí³ táí² dí² hi³ jmu¹ juenh² tsí³, jí³ hi³ niau²¹ siáh³ re² tsí³ dí², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ zia³² hi³ ná¹hé² ná¹jan³² dí². ⁵Hi³ jáun² Dió³², Tsá² jmu² hi³ lí³ juenh² tsí³ dí² jí³ hi³ niau²¹ re² tsí³ dí², cuí¹ má¹hau³ hi³ lí¹³ tionh² náh² cá²hoh¹, hi³ ná¹jmóuh¹ náh² jáun² la³ cun³ lí³ nóh³² quioh²¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, ⁶hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ hi³ la³jin³² náh² lí¹³ má¹quien¹³ náh² Dió³² Jméi² Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí² la³jmí¹ lí³ hi³ cáun² honh¹ náh² yáh³.

**Jú¹ chú³² hi³ má²ca³nga²
ñí¹con² tsá²cá²jo²¹**

⁷Hi³ jáun² né³, hen³ náh² tsá²ján² tsá²ján² la³jmí¹ ca³he³ dí² jáun² Cristo, hi³ jáun² la³ jáun² lí³ quien² Dió³². ⁸Qui¹ jná¹³ juanh³² hi³ Cristo cuan³ hi³ cua³ma³cón³² tsá² *judíos bíh¹, la³ jáun² bíh¹ ca³lí³ti³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ Dió³² quionh³ dí¹hio³ nú¹deh³ dí², hi³ ca³lí³ lin¹ siáh³ hi³ Dió³² má²ti³² jái¹³ quioh²¹. ⁹Cuan³ tsú² siáh³ hi³ jáun² lí¹³ hi³ *tsá²cá²jo²¹ ua²jai³² ma³quien² Dió³² cun³ñí¹ hi³ Dió³² má²ca³ja³ mií³ tsí³ ñí¹con² tsú²; la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²:

Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ lí¹³ tsah¹ jná¹³ hi³ ca³tin¹ hnú² ja¹ tsá²cá²jo²¹, hi³ hie¹³ jná¹³ siáh³ sun¹ hi³ ca³tin¹ hnú². ¹⁰Ja³bí¹ la³ jáun² zia³² siáh³ ñí¹ rá¹juáh³: Hnoh², tsá²cá²jo²¹, jma³hiún¹³ náh² honh² quiún¹ náh² tsá² tionh² jo³cuo² Dió³²!

¹¹Hi³ zia³² siáh³ cáun² ñí¹ rá¹juáh³: Hnoh² tsá²cá²jo²¹, jma³quien¹³ náh² Juo¹³ dí²!

Hi³ hnoh² tsá² zian² náh² tá¹ cáun² hngá¹máh³, jma³quí¹ ma³quien¹³ náh² tsú² jí³lin² nah²!

¹²Hla¹ Isaías ca³juáh³ siáh³ la³ lá²: La³jmí¹ hion² cáun² zen² hmá² má²háuh¹³ bíh¹ chau²¹ jmái¹ hi³

lí³zian² jan² tsá² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Isaí,
hi³ jáun² tsá² hi³ né³ hau³ jái¹³ ñí¹con² tsá²cá²jo²¹;
hi³ jáun² tsá²cá²jo²¹ lí¹³ zia³² cáun² hi³ ná¹hu²¹ tsí³ hi³ ca³tin¹ tsú².

¹³Hi³ jáun² Dió³² Tsá² jmu² hi³ hu²¹ tsí³ dí² hi³ ca³tin¹ tsú², cuí¹ má¹cónh²¹ hñu³ honh² hnoh² hi³ hiún² honh² náh², jí³ hi³ nio² tie³ honh² náh² cun³ñí¹ hi³ má²tanh²³ náh² tsú² ta²¹; hi³ cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ né³ cuí¹ lí³ lin¹ náh² hi³ hú¹tá¹ tson² bíh¹ la³ cun³ hi³ hu²¹ jáun² honh² náh².

¹⁴Hnoh² reh², má²ca³lí³ ño¹ jná¹³ hi³ cu³ti³ hnoh² ná¹chu²¹ honh² náh² ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján², hi³ má²ná¹ñíh¹ náh² siáh³ re² la³jí³² jú¹ tson², jí³ hi³ má²tin² náh² siáh³ hi³ hí¹ lienh¹ náh² tsá²ján² tsá²ján². ¹⁵Ti³la³ cun³ jáun² cáun² lí¹ má²ca³chá³ bíh¹ jná¹³ tiá³ tsin³² hi³ jmu¹ sí² lá² cun³quionh³ jú¹ na²¹ ca³ti²¹ la³jí³² jái¹³ ní², hi³ jáun² tiá² lí¹³ tsa³có³ honh² náh². Ca³lí³ hi³ chá¹³ jná¹³ tiá³ tsin³² hi³ jmu¹ sí² lá² cun³ñí¹ hi³ ho² ná¹ cáun² jái¹³ hi³ ca³cué³ Dió³² jmí¹ ca³ja³ mií³ tsí³, ¹⁶hi³ má¹con²¹ jná¹³ jáun² Jesús Tsá² lín³ Cristo ja¹ quioh²¹ tsá²cá²jo²¹. Jmu² jná¹³ ta²¹ ñí¹con² Cristo hi³ hléh²³ jná¹³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³², hi³ jáun² lí¹³ má¹jnia¹³ jná¹³ tsá²cá²jo²¹ ñí¹con² Dió³², hi³ má²ná¹chan¹ jáun² hi³ ca³jmú³ Jmí²chí³ Chun¹, la³jmí¹ cue³² tsú² cáun² hi³ lí¹ cue³² ñí¹con² Dió³².

¹⁷Hi³ jáun² né³, zia³² jái¹³ hi³ lí² tsah¹ jná¹³ ca³ti²¹ ta²¹ hi³ jmu² jná¹³ ñí¹con² Dió³² cun³ñí¹ hi³ jná¹³ jan² tsá² má²cá²cunh³ ná¹ quiún¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. ¹⁸Tiá² cáun² lí¹ chá²³ jná¹³ tiá³ tsin³² hi³ hléh¹³ hi³ siáh³ la³ cónh³ bíh¹ ta²¹ hi³ ca³jmú³ Cristo cun³quionh³ jná¹³, hi³ ca³lí³ jáun² hi³ tanh¹³ tsá²cá²jo²¹ ta²¹ Dió³². Ta²¹ jáun² ca³lí³ cun³quionh³ jái¹³ hi³ ca³hléh³ jná¹³, jí³ cun³quionh³ hi³ lin¹ jniá³ ní² siáh³, ¹⁹la³ cun³ lí²¹ hi³ cáu² hi³ jueh³² yáh³, hua³jueh³², jí³ hi³

ca³jnia³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ ní² siáh³. La³ ní² bíh¹ má²ca³ma³hián¹³ jná¹³ hi³ hléh²³ jú¹ chú³² hi³ ca³tin¹ Cristo la³ cáun² Jerusalén ca³la³ tí³ hué³² Ilírico. ²⁰Hi³ jáun² bíh¹ ca³jmu³² jná¹³ pí³ hi³ hléh¹³ jú¹ chú³² hi³ ca³tin¹ Cristo ní¹ tiá² hin² má²ca³hléh³, jáun² tiá² lí¹ jmu¹ jná¹³ cáun² ta²¹ ní¹ má²ca³ma³liáu³² tsá² siánh³; ²¹quí¹ jná¹³ ca³jmu³² la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³², hi³ juáh³ la³ lá²:

Lí³ ní³² bíh¹ tsá² tiá² jmí¹ má²ca³nái³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ Tsá² hí³, hi³ tsá² tiá² jmí¹ má²ca³nái³² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsú² né³, ngi¹³ bíh¹.

Po¹ hu²¹ tsí³ hi³ tsó³² juú² Roma

²²Cun³ní¹ hi³ jlánh¹ ca³lí³ zia³² ta²¹ jáun² bíh¹, jáun² tiá² ca³lí³ hi³ ní¹jie¹ jná¹³ hnoh², uá¹jinh¹ hliáu³ jéin³² jmí¹ má²ca³lén¹³ jná¹³ hi³ ñe¹. ²³Tí³la³ ta³né³² má¹na²¹, má²lí³² bíh¹ ta²¹ quion²¹ jná¹³ tí³ lá², hi³ jáun² cun³ní¹ hi³ má²ngau³² lín³² bíh¹ mií² hi³ jmí¹ hnó²¹ jná¹³ hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh², ²⁴jáun² né³, jná¹³ má²hu²¹ tsin³² hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh² ní¹ má²tí³ ní¹ngau²¹ ná¹ tí³ hué³² España. Hi³ jáun² ní¹ má¹ca³lí³ hiún² tsin³² jná¹³ hi³ má²lí²juoh²¹ dí² ná¹jéinh³ ní¹ quiúnh¹ hnoh², jáun² hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ má¹hau¹ tiá³ hnoh² ca³tí²¹ hú¹ jui³² hi³ hún¹ jná¹³ tí³ ó³² ní¹ má¹lí³² jáun². ²⁵Tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, má²ñih²¹ jná¹³ tín² Jerusalén, hi³ ní¹cáun¹ jná¹³ ca³lá² hi³ lí³ ma³hau³ quioh²¹ tsá² má²joh¹ Dió³² zian² ní¹ jáun². ²⁶Quí¹ tsá² reh² hín¹³ tí³ hué³² Macedonia lá², jí³ hué³² Acaya má²ca³lín¹³ hi³ chú³² cunh³ quie³ hi³ zen³ ní¹con² tsá² tia³mií² zian² ja¹ quioh²¹ tsá² joh¹ Dió³², tsá² zian² tí³ juú² Jerusalén. ²⁷Hmóu³² bíh¹ tsú² ca³lín¹³ hi³ chú³² jmu³ la³ jáun²; hi³ cun³ ca³tin¹ bíh¹ tsú² hi³ jmu³ la³ jáun², quí¹ tson² zia³² bíh¹ hi³ ná¹ren² tsú² ní¹con² tsá² judíos hí³. Quí¹ tsá² hí³ bíh¹ tín² ca³sóh³ hi³ zia³² quioh²¹ ní¹con² tsá²cá²jo²¹ hi³

jmu² ta²¹ ní¹con² jmí²chí³, hi³ jáun² tsá²cá²jo²¹ né³ ca³tin¹ jéinh³² hi³ tsóh³ hi³ zia³² quioh²¹ ní¹con² tsá² judíos hí³. ²⁸Hi³ jáun² né³, ní¹ má¹ca³lí³tín³ jná¹³ má²ta²¹ ní² hi³ má²lí²jienh³ jná¹³ tsú² quie³ jáun², jáun² má¹jáun² má²ní¹jie¹ jná¹³ hnoh² la³ má²hún¹ ná¹ jáun² jui³² hi³ ñe¹ tí³ España. ²⁹Hi³ jáun² ní¹ má¹ngau³² jná¹³ jáun² tí³ ní², hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ ní¹ má¹cá²chó³² ná¹ cu³tí³ ma³mieh² jnoh¹ Cristo, ca³la³ hi³ canh¹³ jmí¹ tsí³ dí² [ní¹ má¹ca³hléh³ jáun² jná¹³ jú¹ chú³² quioh²¹ tsú²].

³⁰Hnoh² reh², cun³ní¹ hi³ Jesucristo lín³ Juo¹³ dí², jí³ hi³hliá² Jmí²chí³ Chun¹ má²ca³jmu³ hi³ hnáu³ dí², cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ hiú² mí²³ jná¹³ hi³ má¹hau¹ náh² tiá³ cun³quionh³ hi³ lienh¹ náh² Dió³² cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³ hi³ ca³tin¹ jná¹³. ³¹Jáun² mí¹ náh² ní¹con² Dió³² hi³ liáu³² tsú² jná¹³ ní¹con² tsá² tiá² ta²¹ haih²¹ zian² tí³ Judea, jí³ hi³ mí¹ náh² hi³ tsá² joh¹ Dió³² zian² tí³ Jerusalén lí³ hiún² tsí³ he³ la³ cun³ hi³ cán¹³ jná¹³; ³²jáun² ní¹ má¹lí³² jáun² chau²¹ jná¹³ hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh² ca³la³ hi³ hiún² lín³² tsin³² ní¹juáh³ Dió³² hnió³, hi³ lí³ ní¹ñí²¹ jná¹³ siáh³ ca³lá² tie³ ní¹ má¹cá²chó³² ná¹ jáun². ³³Hi³ jáun² né³, Dió³² Tsá² jmu² hi³ nio² tie³ tsí³ dí² cuí¹ zenh¹ quiúnh¹ hnoh². Tson² bíh¹ cu³tí³ la³ jáun².

Po¹ hnió³ hi³ zian² tsú² re² tin²

16 Jáun² né³ reh², hen³ náh² re² tin² reh² dí² mí¹ Febe tsá² zein²¹ jná¹³ lá², jan² tsá² má²ca³ma³cón³² tsá² ná¹lín³ cuáh³² já¹ juú² Cencrea. ²Hen³ náh² tsú² la³jmu¹ lí³ hi³ hen¹³ náh² Tí³² Juo¹³ dí², la³ cun³ qui³ ca³ta¹ dí² jmu¹³, tsá² má²lá³ dí² tsá² joh¹ Dió³²; hi³ ma³hon¹ náh² tiá³ tsú² lí³ua³ cáun² hi³ lí³ hniáuh³² ní¹con² tsú², quí¹ hi³ bíh¹ má²ca³ma³cón³² juóun³² tsáu², hi³ hí¹ la³ tí³ jná¹³ siáh³ má²ca³ma³cáu³² tsú².

³Zéih³ tiá³ náh² mí¹ Prisca jí³ ñú² Aquila: “Hia² náh²” hi³ ca³tin¹ jná¹³,

tsá² má²ca³jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ quiúnh¹ hi³ ca³tin¹ Cristo Jesús. ⁴Tsá² hi³ ca³tiánh³ hmóu³² ñí¹ háinh¹³ cun³ñí¹ hi³ liáu³² tsú² jná¹³, hi³ jáun² cue² jná¹³ tsú² tiá¹hmah¹, ti³la³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ huen² jná¹³ yáh³, qui¹ ja³bí¹ la³jín³² tsá² lín³ cuáh³² ja¹ quioh²¹ *tsá²cá²jo²¹ yáh³ siáh³ cue³² tiá¹hmah¹ ñí¹con² tsú². ⁵Zéih³ náh² siáh³ tsá² reh² tsá² ngih³² hñú¹³ mí¹ Prisca jí³ ñú² Aquila: “Hia² náh²” hi³ ca³tin¹ jná¹³. Ja³bí¹ zéih³ náh² siáh³ Epeneto, tsá² jlánh¹ re² juóh³² jnoh¹ quiúnh¹: “Hia² nú²” hi³ ca³tin¹ jná¹³; hi³ bíh¹ tín² ca³tanh² ta²¹ Cristo la³ñí¹ ja¹ tsá² hín¹³ ti³ Asia. ⁶Ja³bí¹ Má²réi³, tsá² jlánh¹ má²ca³jmú³ ta²¹ ja¹ quián¹³ hnoh² ní², zéih³ náh² siáh³: “Hia² nú²” hi³ ca³tin¹ jná¹³. ⁷Zéih³ náh² siáh³: “Hia² náh²” Andrónico quionh³ Junias hi³ ca³tin¹ jná¹³. Tsá² hi³ bíh¹ tsá²co¹ jná¹³, tsá² ca³lí³tson³ quiúnh¹ jná¹³; hi³ hí¹ la³ ti³ tsá² ná¹lín³ *ti³² tsá² quian³² je¹ Dió³² yáh³ jmu² quien² tsá² hí³. Tsá² hí³ bíh¹ tín² ca³tanh² ta²¹ Cristo la³ cónh³ bíh¹ jná¹³.

⁸Zéih³ siáh³: “Hia² nú²” Ampliato ca³tin¹ jná¹³, tsá² re² juóh³² jnoh¹ quiúnh¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Ti³² Juo¹³ dí². ⁹Zéih³ náh² Urbano: “Hia² nú²” hi³ ca³tin¹ jná¹³, tsá² jmu³² jnoh¹ ta²¹ cu³lí²¹ quiúnh¹ ñí¹con² Cristo Jesús; jí³ Estaquis tsá² hno³ lín³² jná¹³ zéih³ siáh³: “Hia² nú²”. ¹⁰Ja³bí¹ zéih³ náh² siáh³ Apeles: “Hia² nú²”, qui¹ hí³ bíh¹ jan² tsá² jlánh¹ má²ca³jmú³ lin¹ hi³ nio² cáun² tsí³ ñí¹con² Cristo; jí³ ñí¹con² tsá² tionh² hñú¹³ Aristóbulo juah²¹ siáh³: “Hia² náh²”. ¹¹Zéih³ siáh³: “Hia² nú²” Herodión tsá²co¹ jná¹³, jí³ tsá² tionh² hñú¹³ Narciso, tsá² ná¹tanh² hí³ ta²¹ Ti³² Juo¹³ dí². ¹²Ñí¹con² mí¹ Trifena jí³ mí¹ Trifosa juah²¹ siáh³: “Hia² náh²”, tsá² jlánh¹ ná¹jmu² hí³ tá¹³ Ti³² Juo¹³ dí²; ja³bí¹ juah²¹ náh² siáh³: “Hia² nú²” ñí¹con² mí¹ Pérsida, tsá² jlánh¹ hno³ dí², jan² tsá² jlánh¹ má²ca³jmú³ tá¹³ Ti³² Juo¹³ dí². ¹³Zéih³ tiá³ Rufo: “Hia² nú²”,

la³ má²quionh³ mí¹ziú¹³. Tsá² hí³ jlánh¹ lin¹ hi³ lín³ quian²¹ Ti³² Juo¹³ dí², jí³ mí¹ziú¹³ tsú² ní² siáh³, tsá² má²ca³jmú³ hí³ ñí¹con² jná¹³ la³jmí¹ lí³ hí³ mí²zia³² jná¹³. ¹⁴Juah²¹ náh² siáh³: “Hia² nú²” hi³ ca³tin¹ jná¹³ ñí¹con² Asíncrito; Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas, jí³ la³ má²quionh³ tsá² reh² tionh² quionh³ tsú² ní² siáh³. ¹⁵Cuen²¹ tiá³ náh² Dió³² Filólogo, mí¹ Jú¹, Nereo, la³ má²quionh³ mí¹ rainh²¹ tsú², Olimpás, jí³ la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² má²joh¹ Dió³² tionh² ní² quionh³ tsú² siáh³.

¹⁶Ren¹ náh² tsá²ján² tsá²ján² hi³ re² nio² honh² náh², la³ cun³ qui³ ráin³² tsú² jan² rainh²¹. La³jín³² tsá² lín³ cuáh³² quioh²¹ Cristo ti³ lá² juáh³: “Hia² náh²”.

¹⁷Hnoh² reh², hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² hi³ jmúh¹³ náh² hua³hín¹³ ca³tin¹ tsá² hnió³ jmu³ ná¹tsoh³ tsá² lín³ cuáh³², tsá² jmu² hí³ hí³ hliáh¹³ tsí³ tsáu²; qui¹ tsá² hí³ hie³² la³ siáh³ bíh¹ la³ cónh³ bíh¹ zión³² hi³ má²ca³lí³ tin² náh² jáun², ha³ lí² juónh³² náh² re² quiúnh¹ tsá² la³ hí³. ¹⁸Qui¹ tiá² má²cón³² yáh³ tsá² la³ hí³ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí², ti³la³ ngú³ quioh²¹ hmóu³² bíh¹ tsú² má²cón³²; tsá² la³ hí³ má²can² tsá² tiá² hó¹ tiá² zih¹ cun³quionh³ jú¹ re² jú¹ tin², jí³ jú¹ tí¹jái². ¹⁹La³jín³² tsáu² ná¹ñi³² hi³ hnoh² bíh¹ tsá² jlánh¹ re² ná¹ma³tih²¹, hi³ jáun² bí¹ jlánh¹ lí²hiú² tsin³² jná¹³; cun³ñí¹ hi³ jáun² né³ hno³² jná¹³ hí³ lín¹³ náh² tsá² má²ca³hia³ ca³taunh³ ca³ti²¹ hi³ chu²¹, ti³la³ jun³juáh¹³ ca³ti²¹ hi³ hlah³ yáh³. ²⁰Cu³diá²jan² bíh¹ jmu³ Dió³² Tsá² cha³² tie³ tsí³ dí² hi³ jñáh³ tsá² hláinh¹ ñeh² tanh¹ hnoh². Hi³ jáun² cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh² Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí².

²¹Jáun² né³, Timoteo, tsá² jmu² jná¹³ ta²¹ quiúnh¹, jí³ Lucio, Jasón jí³ Sosípatar tsá²co¹ jná¹³ ná¹juáh²³: “Hia² náh²” ñí¹con² hnoh².

²²Jná¹³ la³² Tercio, tsá² cuá¹jmu² ná¹ sí² lá² héih³² quioh²¹ Po¹, ja³bí¹ jná¹³ juanh³²: “Hia² náh²”, cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Ti³² Juo¹³ dí².

23 Ja³ bí¹ Gayo, tsá² hñú¹³ ñí¹ cuon¹ jná¹³ lá² juáh³ siáh³: “Hia² náh²”, tsá² cue³² hñú³ lá² hi³ ngih¹³ tsá² ná¹ lín³ cuáh³². Ja³ bí¹ Erasto, tsá² ho² ta²¹ ca³ tí²¹ ta²¹ juú² quioh²¹ juú² lá² juáh³ siáh³ ñí¹ con² hnoh²: “Hia² hnoh²”, jí³ la³ má² quionh³ reh² dí² Cuarto ní² siáh³.
24 [¡Cuí¹ má¹ hé¹ má¹ mieh² bíh¹ Jesu-
cristo Tí³² Juo¹³ dí² la³ jín³² hnoh²! Tson²
bíh¹ cu³ tí³.]

**Má² quien² tsú² Dió³²
ñí¹ cá¹ táuh³ jái¹³ quioh²¹**

25 Hi³ jáun² né³, cuí¹ má¹ quien¹³ dí² Dió³², Tsá² tin² jmu³ hi³ tí³ lí³ mí¹ niau²¹ tiá³ honh² náh² la³ cun³ lí³ jáun² jú¹ chú³² hi³ hléh²³ jná¹³, la³ cun³ jái¹³ hi³ hie²³ jná¹³ jáun² hi³ ca³ tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. Jái¹³ ní² bíh¹ jmí¹ ná¹ hmá¹

jmí¹ tin², la³ cun³ ta³ ñeh² bíh¹ hi³ lí¹³ hngá¹ máh³, tí³ la³ ta³ né³² má¹ ná¹, Dió³² má² ca³ jñéh³. 26 Jáun² ta³ né³² má² ca³ lí³ lin¹ bíh¹ jú¹ tson² jáun² la³ cun³ hi³ qui³ rá¹ tloh³ ñí¹ Sí² hi³ ca³ quiú² jáun² tsá² ca³ lín³ hí³ *tí³² jè¹ Dió³² jmí¹ tin², la³ cun³ lí³ jáun² héih³² quioh²¹ Dió³², Tsá² zian² cun³ jmí¹ hi³ nio². Jái¹³ hi³ jmí¹ ná¹ hmá¹ ná¹ jní¹ jáun² má² ca³ ma³ jnia² bíh¹ Dió³², hi³ hí¹ la³ tí³ ñí¹ con² la³ jín³² tsá² cá² jo²¹ yáh³ má² ca³ ma³ jnia² tsú², hi³ jáun² la³ jín³² tsáu² lí¹³ niau²¹ cáun² tsí³ hi³ ma³ tí³².

27 Hi³ jáun² né³, cun³ ñí¹ hi³ ca³ tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo ¡cuí¹ lí³ quien² bíh¹ Dió³² la³ cun³ jmí¹ hi³ nio², Tsá² cú² hnga² tán¹ hi³ hú¹ tá¹ quia³ lín³ jmí¹ tsí³! Tson² bíh¹ cu³ tí³. Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.

Sí² La³ñí¹ Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ní¹con² Tsá² Corintios

Po¹ jmu² sí² lá² ñí¹con² tsá²
ná¹lín³ cuáh³² juú² Corinto

1 Jná¹³ la³² Po¹, tsá² má²ca³te³ Dió³²
cun³ñí¹ hi³ la³ jáun² ca³li³hnió³ tsú²
hnga², hi³ lín¹³ jná¹³ *ti³² tsá² quian³² je¹
Jesucristo, quiúnh¹ jná¹³ síáh³ Sóstenes
reh² dí², ² hi³ jmu² jná¹³ sí² lá² hi³ ca³tin¹
hnoh² tsá² lín³ náh² cuáh³² quióh²¹ Dió³²
ti³ já¹ juú² Corinto ní², tsá² má²ca³jmú³
Dió³² hi³ lín¹³ náh² tsá² joh¹ tsú² cun³ñí¹
hi³ má²ná¹cunh² náh² quiúnh¹ Cristo
Jesús. Dió³² má²ca³te³ hnoh² hi³ lín¹³
náh² tsá² joh¹ tsú², la³ má²quionh³
la³jín³² tsá² zian² ñí¹ síáh³ síáh³, ní¹juáh³
tsá² má²quien² Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí².
Hnga² hi³ bíh¹ lín³ Juo¹³ tsá² hi³ jí³ Juo¹³
jnoj¹ ní² síáh³. ³ Cuí¹ má²hé¹ má²mieh²
náh² Dió³² Jméi² dí², quionh³ Jesucristo
Ti³² Juo¹³ dí², hi³ cuí¹ jmu¹ tsú² síáh³ hi³
hnoh² zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tin².

Lí²mieh² tsú² cun³quionh³ Cristo

⁴ Jmái¹ ca³la³ jí³² cue² jná¹³ tiá¹hmah¹
Dió³² hi³ ca³tin¹ hnoh², cun³ñí¹ hi³ ca³ti²¹
la³jí³² hi³ lí¹ hian¹ hnoh² jáun² ñí¹con²
Dió³² cun³quionh³ Cristo Jesús. ⁵ Quí¹
cun³ñí¹ hi³ má²ná¹cunh² quiúnh¹ Cristo
bíh¹ hnoh², hi³ jáun² má²ca³li³ hánh³
náh² ca³ti²¹ la³jí³² hi³ hléh¹ náh² jí³
la³jí³² la³ cun³ hi³ ñíh¹ náh² ní² síáh³.
⁶ Hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí³, hi³ má²ca³li³
tson² ñí¹con² hnoh² la³jí³² la³ cun³ hi³
má²ca³niéih² náh² hi³ ca³tin¹ Cristo. ⁷ La³
ní² bíh¹ lí³, hi³ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³
lí³hniauh²³ quián¹³ hnoh² la³ cun³ hi³
cue³² Dió³², tá¹la³ ná¹he² ná¹janh³² náh²
jmái¹ hi³ cuánh³² Jesucristo Ti³² Juo¹³
dí². ⁸ Hí³ bíh¹ jmu³ hi³ ná¹pin³ honh²
náh² ca³la³ ñí¹ cá¹táuh³ jmái¹, hi³ jáun²
hí¹ jan² tiá² hin² lí¹³ chá³² hí¹ cáun²
tso³ quián¹³ hnoh² ní¹ má¹janh³² Je-

sucristo Ti³² Juo¹³ dí². ⁹ Quí¹ tiú²nio²
bíh¹ má²ti³² Dió³² jái¹³ quióh²¹, hi³ hí³
bíh¹ Tsá² ca³te³ hnoh² hi³ tianh¹³ náh²
cá²honh¹ cu³tí³ quiúnh¹ Jesucristo Jon²
tsú², Tsá² lín³ hi³ Ti³² Juo¹³ dí².

Hi³ ná¹tsoh³ tsá² lín³ cuáh³²

¹⁰ Jáun² né³ reh², cha¹³ Jesucristo Ti³²
Juo¹³ dí² hiú² mf²³ jná¹³ ñí¹con² hnoh²
hi³ tianh¹³ náh² cá²honh¹, ha³ lí² jmú²
náh² ná¹tsoh³ ja¹ quián¹³. Ti³ re² jmu³
náh² pí³ jí³lin², hi³ cá² ñí¹ hi³ ná¹tioh³
honh² náh² jí³ hi³ ná¹lín²³ náh² ní² síáh³.
¹¹ Juanh³² jná¹³ la³ ní² ñí¹con² hnoh²
reh², quí¹hliá² tsá² hñú¹³ Cloé má²ca³zái³
jné³ hi³ zia³² hniéi² ja¹ quián¹³ hnoh².
¹² La³ cun³ lí¹³ juanh²¹ jná¹³ cú²jueh³²
tá²chi²¹, hi³ hnoh² la³ hléh¹ náh² la³
síáh³ bíh¹ ma³ quin³² ma³ jan³² náh²;
zian² hnoh² juánh³ náh² la³ lá²: “Jná¹³
bíh¹ tsá² joh¹ Po¹”; zian² tsá² juáh³:
“Jná¹³ bíh¹ tsá² joh¹ Apolos”; zian² tsá²
juáh³: “Jná¹³ bíh¹ tsá² joh¹ Pe¹”; hi³
ma³ jan² né³ juáh³: “Jná¹³ bíh¹ tsá² joh¹
Cristo”. ¹³ Ti³la³, ¿hí¹ má²ca³jmú³ Cristo
hi³ ná¹tsoh³ ñí¹con² hnga²? ¿Hí¹ Po¹
uá¹ la³ ca³taun³ crei²¹ hi³ ca³tin¹ hnoh²
dúh¹? Ho³ ¿hí¹ cáun³ hnoh² jmái² hi³
lin¹ hi³ hain²¹ náh² ti³ con² Po¹ dúh¹?
¹⁴ Ti³la³ ¡tiá¹hmah¹ Dió³² hi³ hí¹ jan²
yáh³ hnoh² tiá² ca³ziau³ jná¹³ jmái²,
ti³la³ jí³²la³ ñú² Crispo quionh³ ñú² Gayo
bíh¹ ca³zion³ jná¹³ jmái²! ¹⁵ Hi³ jáun²
hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ juáh³ hi³
cáun³ jmái² hi³ lin¹ hi³ hen² ti³ con²
jné³. ¹⁶ Tson² bíh¹ la³ ca³zion³ jná¹³
jmái² tsá² hñú¹³ Estéfanos uá²jai³², ti³la³
la³jmí¹ lí³ hi³ hí¹ jan² yáh³ tsá² síánh³
tiú²uú² ca³zion³ jná¹³ jmái². ¹⁷ Quí¹ tiá²
ca³ze³ yáh³ jná¹³ Tsá² lín³ Cristo hi³
zion¹ ná¹ jmái² tsáú², ti³la³ ca³ze³ tsú²
jné³ hi³ ñí¹hléh³ ná¹ jú¹ chú³² bíh¹;
ti³la³ jun³juáh¹³ cun³quionh³ jái¹³ hi³
ca³cháunh³ chí¹ jan² tsá² quia³lín³ jmí¹
tsí³ yáh³ má¹ná¹, quí¹ sá¹jmí¹ la³ jáun²

dúh¹, hi³ jáun² tiú²uú² jmí¹ lí³ quien²
yáh³ hi³ jun³ Cristo tsoh² crei²¹.

Cun³quionh³ Cristo
bíh¹ lí²lin¹ hi³ pin³ Dió³² jí³
hi³ quia³lín³ siáh³ jmí¹ tsí³

18 Jú¹ chú³² hi³ ca³ti²¹ hi³ jun³ Cristo
ní¹ crei²¹ lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² jè¹ tsá²
cáun¹ bíh¹ ní¹con² tsá² ná¹tsá²hín³; tí³la³
ní¹con² jnoh¹ tsá² má²ná¹liáun²³ dí² né³,
jú¹ chú³² ní² dá² quian³² pí³ quioh²¹ Dió³²
bíh¹. 19 La³ cun³ rá¹juáh³ ní¹ Sí²:

Jná¹³ jmu¹ hi³ tiá² lin¹ ní¹ quien² la³ cun³
hi³ cháunh²³ tsí³ tsá² quia³lín³ jmí¹
tsí³,

hi³ tí³ có³² bíh¹ chá¹³ jná¹³ siáh³ jí³lí³² hi³
há² ngí²³ tsá² jlánh¹ re² há² ngí²³.

20 Jáun² né³ ħa³ dá² jinh¹ uú² jmu³
ta²¹ ta³né³² tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³, ho³
tsá² lín³ tí³², ho³ tsá² jlánh¹ re² tin²
juú² hlénh²³ hi³ má²cú¹ má²ren²¹ jái¹³
ca³tí²¹ hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá²? ; Qui¹
jè¹ tsá² cáun¹ bíh¹ má²ca³jmah³ Dió³²
la³jí³² jè¹ tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³ zian²
ní¹ hué²¹ lá²! 21 Dió³² bíh¹, Tsá² qui³
quia³lín³ jmí¹ tsí³, ca³jmú³ hi³ cónh³
tiá² há¹ ngí¹³ tsá² zian² hngá¹máh³
lá² cun³quionh³ hi³ quia³lín³ jmí¹ tsí³
tsú² hmóu³², qui¹hliá² ca³lí³hnió³ tsú²
lión³² tsáú² cun³quionh³ jú¹ chú³² bíh¹,
ní¹juáh³ lí³ua³ jan² tsá² taunh³² ta²¹,
uá¹jinh¹ jú¹ chú³² jáun² niéih³ la³jmí¹
niéih³ jè¹ tsá² cáun¹ ní¹con² tsá² ní¹ hná¹
ní².

22 Qui¹ tsá² *judíos hnió³ jé³ lí²¹ hi³ lí³
hua³jueh³², hi³ tsá² *griegos né³ hnauh²
jè¹ tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³ bíh¹; 23 tí³la³
jnoh¹ má¹ná¹, hléh¹ jái¹³ ca³tin¹ Tsá² lín³
Cristo, Tsá² cá²taun³ hi³ crei²¹ bíh¹. Tsá²
judíos lín²³ hi³ jú¹ chú³² lá² lí³ jú¹ hlah³
bíh¹, hi³ *tsá²cá²jo²¹ né³ lín²³ hi³ jái¹³ lá²
lí³ la³jmí¹ lí³ jè¹ tsá² cáun¹; 24 tí³la³ hi³
ca³tin¹ tsá² má²ca³te³ Dió³² má¹ná¹, cu¹
tsá² judíos cu¹ tsá² griegos, cun³quionh³
Tsá² lín³ Cristo hi³ bíh¹ má²lí²lin¹ pí³
quioh²¹ Dió³², jí³ hi³ lí²lin¹ siáh³ hi³

Dió³² bíh¹ Tsá² hú¹tá¹ quia³lín³ jmí¹ tsí³.
25 Qui¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ hi³ cháunh²³
chí¹ Dió³² la³ cónh³ bíh¹ hi³ cháunh²³
chí¹ tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³, uá¹jinh¹ tsáú²
lín²³ hi³ lí³ ngo¹ lí³ lí²¹ bíh¹ hi³ cháunh²³
jáun² chí¹ Dió³². Hi³ lí³ua³ cáun² hi³ lín²³
jáun² tsáú² hi³ jlánh¹ bíh¹ tsí¹ju³ quioh²¹
Dió³², hi³ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ pin³
la³ cónh³ bíh¹ pí³ quioh²¹ tsá²mí³cuóun².
26 Jáun² né³ reh², sá¹ní² cónh³ jmí¹ jie³,
cú¹píh²¹ tsáú² bíh¹ hnoh² tsá² má²ca³te³
Dió³² hi³ quia³lín³ jmí¹ honh² náh² ca³ti²¹
hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá²; hi³ cú¹píh²¹ tsáú²
bíh¹ siáh³ hnoh² tsá² hauh³² náh² jái¹³,
ho³ hi³ lín³ náh² tsá² cá² mí¹zionh² tsá²
quien². 27 Qui¹ tí³ mí²jéin³² bíh¹ ca³jmú³
Dió³²: tsá² tí³ jlánh¹ bí¹ cáun¹ hi³ ca³tin¹
tsá² zian² hngá¹máh³ lá² bíh¹ ca³quianh³
tsú² cú²jueh³², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³
tá¹tonh¹ hua³heih²¹ tsá² jlánh¹ quia³lín³
jmí¹ tsí³; hi³ má²ca³quianh³ tsú² siáh³
tsá² jlánh¹ tsí¹ju³ hi³ ca³tin¹ tsá² zian²
hngá¹máh³ lá², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³
lí³ heh³ tsá² jlánh¹ bíh¹ ná¹pin³. 28 Dió³²
má²ca³quianh³ tsá² tiá² lin¹ ní¹ quien²
hi³ ca³tin¹ tsá² zian² hngá¹máh³ lá², tsá²
tiá² hin² quiú² jéi²³, la³ cun³ lí¹³ juáh¹³,
tsá² jun³ lin¹ tsáú², hi³ jáun² la³ jáun²
bíh¹ chan³ tsú² tsí¹ju³ tsá² jlánh¹ jmí¹
ná¹quien², 29 hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³
hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jmu³ tonh²
ní¹ hó²¹ní¹ Dió³². 30 Tí³la³ hnga² bíh¹
Dió³² má²ca³cunh³ hnoh² quiúnh¹ náh²
Cristo Jesús; hi³ má²ca³jmú³ tsú² siáh³
hi³ cun³quionh³ hi³ dí² má²ca³lí³tsin²
jnoh¹ hi³ he³ dá² jaun³² hi³ quia³lín³ jmí¹
tsí³ tsú²; qui¹ cun³quionh³ Cristo bíh¹
má²ca³lí³ chun¹ dí² ta³ ní¹ Dió³², jí³ hi³
má²ná¹chan¹ dí² siáh³ ní¹con² tsú², jí³ hi³
má²ná¹liáun¹ dí² ní² siáh³. 31 Cun³ní¹ hi³
ní² bíh¹, rá¹juáh³ ní¹ Sí² la³ lá². “Ní¹juáh³
zian² tsá² hnió³ jmu³ tonh², tí³ re² cu¹
jmu¹ tsú² tonh² hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³
dí², cha³ jmí¹ jmu³ tsú² tonh² hi³ ca³tin¹
hnga²”.

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ Cristo,
Tsá² ca³taun³ crei²¹**

2 Hnoh² reh², jmf¹ ñéi¹ jná¹³ hi³ ca³ñí¹ lieh¹ ná¹ hnoh² jú¹ tson² [hi³ jmf¹ ná¹ hmá¹ jáun²] quioh²¹ Dió³², tiá² ca³hléh³ yáh³ jná¹³ jé¹ tsá² jlánh¹ quia³lín³ jmf¹ tsí³, ho³lá² dá² jú¹ quiáh¹. ² Qui¹ jmf¹ cá¹ñí²¹ jná¹³ ja¹ nř² quián¹³ hnoh², cáun² tán¹ bíh¹ hi³ ca³lí³ hno³² jná¹³ má² quien¹³ ja¹ la³ jí³² hi³ ño¹, jmáh³ la³ jái¹³ hi³ ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, Tsá² cá² taun³ hí³ crei²¹ bíh¹ ca³lí³ hno³² jná¹³ lí³ ño¹. ³ Jná¹³ jmf¹ lín³ ná¹ jan² tsá² huán¹ tsí³ bíh¹ jmf¹ cá¹ nó²¹ ná¹ jáun² ta³ máh¹ hnoh², jí³ ca³ la³ hi³ juán²³ ná¹ siáh³ hi³ lí¹ hú¹ cóh²¹ tsin³², ⁴ hi³ jmf¹ ca³hléh³ jná¹³ jáun² ñí¹ con² náh² hi³ ca³ ma³ ta¹³ jná¹³ hnoh² jú¹ chú³² né³, ha³ tiá² ca³ lí³ hno³² yáh³ jná¹³ hi³ chá¹³ cáun² honh² hnoh² cun³ quionh³ jé¹ tsá² jlánh¹ quia³ lín³ jmf¹ tsí³. Tí³ la³ cun³ quionh³ Jmf² chí³ Chun¹ jí³ pí³ quioh²¹ Dió³² bíh¹ ca³ hē³ jná¹³ hnoh² jú¹ chú³², ⁵ hi³ jáun² cun³ quionh³ pí³ quioh²¹ Dió³² bíh¹ lí¹³ nio² cáun² honh² náh², jun³ juáh¹³ cun³ quionh³ jái¹³ hi³ jlánh¹ re² cháunh²³ chí¹ tsá² mi³ cuóun² yáh³.

**Dió³² má² jnia³² cun³ quionh³
Jmf² chí³ joh¹**

⁶ Hi³ jáun² né³, ja¹ quioh²¹ tsá² má² ná¹ pin³ hi³ nio² cáun² tsí³ bíh¹ hléh¹ jnoh¹ jé¹ tsá² quia³ lín³ jmf¹ tsí³. Tí³ la³ jái¹³ jáun² né³, jun³ juáh¹³ jé¹ tsá² quia³ lín³ jmf¹ tsí³ zian² ñí¹ hué²¹ lá² yáh³, sa³ jun³ jé¹ tsá² ná¹ ho² ta²¹ ñí¹ hué²¹ lá² siáh³, la³ cun³ tsá² he² hná¹ hí¹ tsá² son² jmái¹ hi³ quien² yáh³. ⁷ Qui¹ jé¹ tsá² quia³ lín³ jmf¹ tsí³ hi³ hléh¹ jnoh¹ dá² lí³ jé¹ Dió³² bíh¹, cáun² jái¹³ hi³ jmf¹ ná¹ hmá¹ la³ cun³ jmf¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí¹³ la³ jí³² hi³ ca³ jmú³ jáun² Dió³². Hi³ cun³ quionh³ jái¹³ jáun² né³ lí¹³ láí³ dí² la³ jmf¹ lín³ tsú² jáun² hnga². ⁸ Hi³ nř² dá² cun³ tiá² má² ca³ ngi¹³ bíh¹ tsá²

ná¹ ho² ta²¹ ñí¹ hué²¹ lá²; qui¹ sá¹ jmf¹ hi³ má² ca³ ngi¹³ tsú² dúh¹, hi³ jáun² tiá² jmf¹ ton³ yáh³ tsú² crei²¹ Juo¹³ dí² Tsá² cuá¹ quien². ⁹ Tí³ la³ la³ cun³ rá¹ juáh³ ñí¹ Sí²:

Cáun² hi³ hí¹ jan² tiá² hin² má² ca³ jíe³, hi³ sa³ jun³ má² ca³ náí³², hi³ ca³ la³ hí¹ juáh³ tiá² ca³ lín¹³ bíh¹ tsú², tí³ tsóh³ dí¹ hi³ jáun² bíh¹ má² ca³ jmú³ Dió³² hua³ jan²¹ hi³ ca³ tin¹ tsá² hniau³ dí².

¹⁰ Jáun² né³, tí³ tsóh³ dí¹ hi³ nř² bíh¹ má² ca³ jmú³ Dió³² hi³ lí¹³ lí³ né¹ dí² cun³ quionh³ Jmf² chí³ joh¹, qui¹ Jmf² chí³ hí³ dá² chú² ñih²³ ca³ la³ jí³² lí³² bíh¹, hi³ cuoh² siáh³ ca³ la³ hia³ la³ táuh³ la³ cun³ hi³ zia³² ñí¹ con² hnga² Dió³².

¹¹ Tiá² hin² zian² yáh³ tsá² mi³ cuóun² hi³ ñí³² he³ hu²¹ tsí³ tsá² mi³ cuóun² rainh²¹, qui¹ jí³² la³ jmf² chí³ quioh²¹ hnga² bíh¹ tsá² hí³ ñí³² la³ jí³². La³ jáun² bíh¹ lí³ siáh³ hi³ ca³ tin¹ Dió³², jí³² la³ Jmf² chí³ joh¹ hnga² bíh¹ Dió³² ñí³² la³ jí³² hi³ ca³ tin¹ Dió³². ¹² Jáun² né³, jun³ juáh¹³ jan² jmf² chí³ la³ hún¹ hñu³ tsí³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá² yáh³ má² ca³ hen¹³ jnoh¹, qui¹ Jmf² chí³ hi³ ja³ ñí¹ con² Dió³² bíh¹, hi³ jáun² lí¹³ há¹ ngi¹³ dí² la³ jí³² hi³ lí¹ má² ca³ cué³ jáun² Dió³² ñí¹ con² dí². ¹³ Hi³ jáun² bíh¹ jnoh¹ hléh¹ ca³ tí²¹ hi³ nř² cun³ quionh³ jái¹³ hi³ má² ca³ hē³ Jmf² chí³ joh¹ Dió³², jun³ juáh¹³ cun³ quionh³ jái¹³ hi³ má² ca³ lí³ táí² jnoh¹ cun³ ñí¹ hi³ hliá² jlánh¹ quia³ lín³ jmf¹ tsí³ jnoh¹ hmóu³² yáh³. La³ nř² bíh¹ má² niá²³ jnoh¹ jái¹³ hi³ hie³² Jmf² chí³ joh¹ Dió³² ñí¹ con² tsá² má² hún¹ Jmf² chí³ joh¹ Dió³² hñu³ tsí³.

¹⁴ Tí³ la³ ní¹ juáh³ tsá² tiá² hún¹ Jmf² chí³ joh¹ Dió³² hñu³ tsí³ má¹ ná¹, tsá² la³ hí³ cónh³ tiá² lí¹³ bíh¹ he³ la³ cun³ hi³ ñí¹ cué²¹ jáun² Jmf² chí³ joh¹ Dió³², qui¹ tsá² la³ hí³ dá² lín²³ hi³ jé¹ Dió³² lí³ cáun² jé¹ tsá² cáun¹ bíh¹. Hi³ jáun² tiá² lí²³ yáh³ hi³ há¹ ngi¹³ tsú², qui¹ jí³² la³ tsá² má² hún¹ Jmf² chí³ joh¹ Dió³²

hñu³ tsí³ bíh¹ tín² chu³ ñih³ jái¹³ ní².
 15 Hi³ jáun² tsá² hún¹ Jmí²chí³ joh¹ Dió³²
 hñu³ tsí³ né³, tsá² hí³ dá² tín² chú² ñih³
 la³jí³² bíh¹, tí³la³ hí¹ jan² yáh³ tsáu²
 tiá² lí¹³ chu³ ñeh³ tsú² hnga² má¹na²¹.
 16 Quí¹ la³ cun³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí²: “¿Hin²
 dá² tsánh² má²ca³há¹ ca³ngi¹³ la³ cun³
 hí³ lín²³ Tí³² Juo¹³ dí²? ¿Hin² dá² tsánh²
 lí¹³ ma³tín² Dió³²?” Tí³la³ uá¹jinh¹ la³
 jáun² né³, cun³ jáun² má²ná¹né¹ bíh¹ dí²
 la³ cun³ hí³ lín²³ Cristo.

Jí³lin² quian²¹ Dió³² ná¹jmu² tá¹³ Dió³²

3 Hi³ jáun² jná¹³ né³ reh², tiá² ca³lí³
 yáh³ hí³ lieh¹ jná¹³ hnoh² la³jmí¹
 liéinh³² tsú² tsá² má²zian² la³ cun³ hnió³
 Jmí²chí³ joh¹ Dió³², tí³la³ ca³lí³ hniáuh³²
 hí³ lieh¹ jná¹³ hnoh² la³ cun³ qui³ liéinh³²
 tsú² tsá² zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³² bíh¹,
 la³ cun³ tsá² tsá¹míh¹ ca³tí²¹ hí³ zian² tsú²
 ñí¹con² Cristo yáh³. 2 Jáun² jái¹³ huán¹
 tsí³ bíh¹ ca³ma³ta¹³ jná¹³ hnoh², la³jmí¹
 jmúh³² tsú² dáin² tíuh²³ hí³ cueh³² tsú²
 jmí² tíuh²¹ cha³ jmí¹ cueh²¹ tsú² má³²
 má²pin³; quí¹ tiá² jmí¹ má²lí²³ yáh³ hí³
 naih²¹ hnoh² má³² má²pin³. Tí³la³ sa³
 hí¹juáh³ la³ tí³ ta³né³² bíh¹ tiá² má²lí²³
 naih²¹ hnoh² má³² má²pin³, 3 quí¹ la³ tí³
 ta³né³² bíh¹ ná¹lín³ hnoh² tsá² zian² cun³
 tín² tsí³ hmóu³². Quí¹ tá¹la³ ná¹jmuh³²
 náh² hí³ uóu³² honh², hí³ zia³² hniéí² ja¹
 quián¹³ náh², ¿haun¹³ juáh¹³ la³ má²zian²
 jáun² bí¹ náh² cun³ tín² honh² hmóu³²,
 hí³ ná¹jmuh³² má³ náh² la³ cun³ hí³
 jmu² la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ ní²? 4 Quí¹
 ní¹ má¹ca³juah²¹ ma³ jan² hnoh² la³ lá²:
 “Tsá² joh¹ Po¹ bíh¹ jná¹³”, hí³ ma³ jan²
 né³ juáh³: “Jná¹³ tsá² joh¹ Apolos”, la³
 ní² má²ná¹jmuh³² náh² la³ cun³ qui³ jmu²
 tsá² zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³² bíh¹.

5 Quí¹ ¿hin² dá² tsánh² hí³ Po¹?, hí³
 ¿hin² dá² tsánh² hí³ Apolos? Quí¹ ñí¹
 jí²¹la³ tí³ ná¹láí³ jnoh¹ quian²¹ Dió³²
 bíh¹, tsá² ca³hléh¹³ jnoh¹ jé¹ tsú², hí³
 jáun² ca³tianh³² hnoh² ta²¹ Tí³² Juo¹³
 dí². Quí¹ ma³ quin³² ma³ jan³² jnoh¹

caún² ca³jmú¹³ la³ cun³ ta²¹ hí³ ca³cué³
 jáun² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí². 6 Jná¹³ dá²
 ca³ján³ mí³ jún², hí³ Apolos né³ ca³sé³
 jmái², tí³la³ Dió³² bíh¹ Tsá² ca³jmú³ hí³
 ca³cuon³. 7 Hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí³, hí³
 hí¹ cáun² tiá² hí³ lín³ yáh³ tsá² lí²ñí³²
 sa³jún³ tsá² lí²sé³ jmái²; jí³²la³ hnga²
 Dió³² bíh¹ Tsá² quien², quí¹ hí³ bíh¹ tsá²
 ca³jmú³ hí³ ca³cuon³. 8 Tsá² jñí³² jí³ tsá²
 sé²³ jmái², cá²ren² bíh¹ tsú², tí³la³ Dió³²
 né³ ma³hmah¹ la³ cun³ tí³ ta²¹ quioh²¹
 tsú² ma³ quin³² ma³ jan³². 9 Jnoh¹ dá²
 jí³²la³ tí³ ná¹láí³ tsá² jmu² ta²¹ cu³lí²¹
 ñí¹con² Dió³² bíh¹, hí³ hnoh² né³ ná¹lín³
 náh² la³jmí¹ lí³ cáun² hí³ jná¹ quioh²¹
 Dió³². Ja³bí¹ lín³ hnoh² siáh³ la³jmí¹
 lí³ cáun² hñú³ hí³ he² hná¹ cuá¹jmu²
 Dió³². 10 Hi³ jná¹³ né³ lín³ ná¹ la³jmí¹
 lín³ jan² tí³² hiah³² tín² re², tsá² ca³chá³
 Dió³² jo³uón³² hí³ co¹ ná¹ jmíh¹ hiah³²
 cun³ñí¹ hí³ ca³ja³ mí³ tsí³, hí³ tsá² siánh³
 bíh¹ ma³hián² ñí¹ hná¹ jáun². Tí³la³ ma³
 quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsú² hniáuh³² jmu³
 hua³hín¹³ he³ lánh³ rón³² ma³hián² hñú³
 ñí¹ jmíh¹ hiah³² hí³ ca³có³² jná¹³ jáun²,
 11 quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ quiú¹³
 siáh³ cáun² jmíh¹ hiah³² siáh³ la³ cónh³
 bíh¹ hí³ má²rón³², quí¹ hnga² Jesús Tsá²
 lín³ Cristo bíh¹ lín³ jmíh¹ hiah³² jáun².
 12 Hi³ lí³ua³ jan² tsá² jmu³ hñú³ ñí¹
 jmíh¹ hiah³² jáun² né³, lí¹³ bíh¹ jmu³
 tsú² ta²¹ quionh³ cú¹mí¹niau²¹, mí¹ñí²
 cú¹tiáú², ho³ quin¹ hmuh²¹ hí³ jlánh¹ re²
 jniá³, ho³lá²dá² quionh³ hmá², mí¹ñéí²,
 ho³lá²dá² hmáih³² cuú² náí². 13 Ma³
 quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsáú² lí³ jnia² re²
 lín³² tá¹³ jmái¹ hí³ ra³tsi³² Dió³² héih³²;
 quí¹ má¹jáun² dá² lí³ lín¹ cun³quionh³ sí²
 bíh¹ ha³ lánh³ lí³ tá¹³ tsú² ma³ quin³²
 ma³ jan³². 14 Hi³ jáun² ní¹juáh³ zian²
 tsá² má²ca³jmú³ hñú³ hí³ lí³ cah¹³ jmái¹
 hí³ tiá² có³² quionh³ sí² jáun², jáun²
 he³ bíh¹ tsú² hmah²¹ quioh²¹, 15 tí³la³
 ní¹juáh³ hñú³ hí³ ca³jmú³ tsú² la³ ca³cáu³
 bíh¹, jáun² tsa³hín³ bíh¹ jí³lí³² tá¹³ tsú²,
 uá¹jinh¹ ca³liáu³ tsú² hnga². Hi³ jáun²

má¹jáun² lín¹³ tsá² la³ hí³ la³jmí¹ lín³ jan²
tsá² ca³liáun³ ja¹ sf².

¹⁶ ¿Hí¹ hí¹juáh³ tiá² jmí¹ la³ má²ñíh¹
uá¹ hnoh² hi³ hnoh² ná¹lín³ náh² hñú³
hén¹ quioh²¹ Dió³², hi³ Jmí²chí³ joh¹
Dió³² cuá³ síáh³ hñú³ honh² náh²? ¹⁷ Hi³
jáun² lí³ua³ jan² tsá² hliáh²³ hñú³ hén¹
jáun² quioh²¹ Dió³², Dió³² dá² hin³ bíh¹
tsá² la³ hí³, quí¹ hñú³ hén¹ bíh¹ jaun³²
quioh²¹ Dió³², hnoh² bíh¹ hí³ ná¹lín³ náh²
hñú³ hén¹ jáun².

¹⁸ Hí¹ jan² lí² hin² cuí¹ lí³can². Ní¹juáh³
zian² tsá² lín²³ hi³ jlánh¹ quia³lín³ jmí¹
tsí³ la³ cun³ lí³ héih³² hi³ zia³² ñí¹ hué²¹
lá², jáun² cuí¹ jmu¹ tsú² cú²jueh³² la³ jan²
tsá² tiá² hi³ ñí³² hí¹ cáun², hi³ jáun² la³
jáun² bíh¹ lí¹³ hi³ lín³ tsú² tsá² hú¹ta¹
cu³ti³ quia³lín³ jmí¹ tsí³. ¹⁹ Quí¹ la³jín³²
tsá² jlánh¹ juáh³ tsáu² hi³ quia³lín³ jmí¹
tsí³, tí³la³ hi³ ca³tin¹ Dió³² má¹ná¹, jan²
tsá² cáun¹ bíh¹ tsá² la³ hí³. Quí¹ ñí¹
Sí² rá¹juáh³ la³ lá²: “Dió³² jmu² hi³ tsá²
quia³lín³ jmí¹ tsí³ sunh² hñú³ lí³ quioh²¹
hmóu³² cun³quionh³ hi³ jlánh¹ cháunh²³
chí¹ hmóu³²”. ²⁰ Ja³bí¹ rá¹juáh³ síáh³ la³
lá²: “Juo¹³ bíh¹ dí² ñí³² hi³ tiá² lín¹ ñí¹
jmu³ ta²¹ hí¹ cu³ hlá² cu³ ní² yáh³ la³
cun³ hi³ cháunh²³ chí¹ tsá² quia³lín³ jmí¹
tsí³”. ²¹ Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, hí¹ jan²
tiá² hin² hniáuh³² jmu³ tonh² hi³hliá²
hen² tí³ con² tsá² hlá² tsá² ní². Quí¹ la³jí³²
hi³ zia³² ñí¹con² Dió³² bíh¹ má²quián¹³
hnoh², ²² uá¹la³ cun³. Po¹, Apolos, Pé¹,
hngá¹máh³ lá², jmái¹ hi³ zian² náh² jí³
jmái¹ hi³ jún³ náh², jmái¹ ta³né³² jí³ la³
má²quionh³ jmái¹ né³bí¹ ja³² ní² síáh³,
la³jí³² bíh¹ hi³ jáun² quián¹³ hnoh²; ²³ hi³
ñí¹ ca³la³ jí³² né³, hnoh² ná¹lín³ náh²
tsá² joh¹ Cristo, hi³ jáun² Cristo né³, joh¹
Dió³².

Tá¹³ tí³² tsá² quian³² jē¹ Dió³²

4 Né³² né³, hniáuh³² ñíh¹³ náh² hi³
jnoh¹, jí³²la³ tí³ ná¹láí³ jnoh¹ tsá²
quian²¹ bíh¹ Cristo, quí¹ jnoh¹ má²ño²
jo³cuo² hi³ hie¹³ jnoh¹ tsáu² la³ cun³ jáí¹³

hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ jáun² ñí¹con² Dió³².
² Jáun² né³, ní¹juáh³ tsá² hiauh³ cáun²
jáí¹³ hi³ ho², hniáuh³² bíh¹ ma³jnia³² tsú²
hi³ chun¹ ñí¹con² tsá² ca³cué³. ³ Tí³la³
hi³ ca³tin¹ jná¹³ huen² má¹ná¹, tiá² lín¹
hi³ hí³² yáh³ tsín³² jná¹³ uá¹ hi³ hnoh²,
uá¹ hi³ tsá² ná¹lín³ ta²¹ ñí¹ hué²¹ lá²
ca³chu³ ca³ñih³ jáí¹³ quion²¹ jná¹³. Ca³la³
hí¹juáh³ huen² yáh³ jná¹³ tiá² chú¹ tiá²
ñíh²¹ ná¹ jáí¹³ quion²¹ huen²; ⁴ quí¹
uá¹jinh¹ hí¹ cáun² tso³ tiá² cha³² yáh³
jmí¹ tsín³² jná¹³, jun³juáh¹³ la³ ní² yáh³
hnió³ juáh³ hi³ tiá² tso³ zia³² quion²¹
jná¹³. Hnga² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² Tsá²
ra³tsí³² héih³² ñí¹con² jná¹³. ⁵ Hi³ jáun²
né³, ha³ lí²uú² lí¹ ra³tsí³² náh² héih³²
ñí¹con² hí¹ jan² tsáu² ñeh² bíh¹ hi³
chau²¹ jmái¹ quioh²¹ tsú²; ján¹ náh² tín²
jmái¹ hi³ jáunh³ Tí³² Juo¹³ dí², hi³ jáun²
hi³ bíh¹ chu³ huéh³ ñí¹ tie³ joh¹ la³jí³²
la³ cun³ hi³ ná¹hmá¹ ñí¹ já¹nié², hi³
ma³jnia² tsú² síáh³ la³jí³² la³ cun³ hi³
tioh³ tsí³ ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu².
Hi³ jáun² má¹jáun² né³ cuéh³² Dió³² ma³
quin³² ma³ jan³² tsáu² la³ cun³ hi³ ca³tin¹
hiáuh³.

⁶ Hnoh² reh², má²lí²hlí¹ lí²lieh¹ bíh¹
jná¹³ hnoh² cun³quionh³ hi³ lí²hén³²
jná¹³ huen² quiúnh¹ Apolos; hi³ ní² né³,
cáun² hi³ chú³² quián¹³ hmóu³² bíh¹
hnoh². Hi³ jáun² cun³quionh³ nóh³² ní²
né³ lí³ tin² hnoh² hi³ tiá² lí¹ há¹ lí¹ nga¹
hnoh² ñí¹ uóunh³ la³ cónh³ bíh¹ la³ cun³
hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí². Hi³ jáun² hí¹ jan² tiá²
hin² hniáuh³² jmu³ tonh² hi³ ca³tin¹ jan²,
hi³ tsá² jan² né³ tiá² jéin²³ yáh³ dí². ⁷ Quí¹
¿hin² dá² tsánh² jmu² hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹
quien² hnú² la³ cónh³ bíh¹ tsá² ñí¹ hná¹
ní²? ¿He³ dá² zia³² ñí¹con² hnú² cáun²
hi³ tiá² ca³cué³ Dió³²? Hi³ ní¹juáh³ hi³
bíh¹ la³ má²ca³cué³, hi³ jáun² né³ ¿he³
láih³² sa³ tonh² lín³² yáh³ hnú² jmu³²
ca³tí²¹ hi³ zia³² jáun² quián¹³ nú², la³jmí¹
lí³ cáun² hi³ lí¹ ca³jnia³ hnú² huen² bíh¹?
⁸ La³jmí¹ lí³ má²hánh³ lín³² bíh¹
hnoh², hi³ má²zian² náh² ca³la³ jí³²

la³ cun³ hi³ hnáuh² náh². La³jmí¹ lí³ hi³ má²ná¹lín³ re²¹ bíh¹ hnoh² lín²³ náh², jáun² tí³ có³² bíh¹ má²ca³chau² náh² jnoh¹. ¡Sá¹jmí¹ hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ hi³ má²ná¹lín³ hnoh² re²¹, hi³ jáun² jmí¹ lí³ háu¹³ jnoh¹ cú¹pih²¹ jái¹³ hná¹ quián¹³ hnoh²! ⁹Jná¹³ len³ hi³ la³jmí¹ lí³ nī¹ cá¹táuh³ bíh¹ má²ca³chau³ Dió³² jnoh¹ tsá² ná¹lái³ jnoh¹ *tí³² tsá² quian³² jē¹ Dió³². Má²ná¹lái³ jnoh¹ tsá² má²tionh² nī¹ má²hiá¹ má²tsán¹³ bíh¹; hi³ má²ná¹lái³ jnoh¹ siáh³ la³jmí¹ lí³ cáun² cuú²nga¹ hi³ lí¹³ jé³ la³jín³² tsá² zian² hngá¹máh³, uá¹ hi³ tsá²mi³cuóun² uá¹ hi³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² nī² siáh³. ¹⁰La³jmí¹ jfen³² tsú² tsá² cáun¹ bíh¹ jé³² tsú² jnoh¹ cun³nī¹ hi³ hain²¹ jnoh¹ tí³ con² Cristo, tá¹la³ hnoh² né³ ná¹lín³ náh² tsá² jlánh¹ jniá³ jmí¹ honh² cun³nī¹ hi³ ca³tin¹ Cristo. Tsá² tiá² pin³ bíh¹ ná¹lái³ jnoh¹, tá¹la³ hnoh² né³ ná¹lín³ náh² tsá² pin³ lín³². Tiá² quiú² tiá² jéi²³ yáh³ jnoh¹ tsáu², tí³la³ hnoh² má¹ná¹, má²quien² lín³² bíh¹ hnoh² tsáu². ¹¹Ca³la³ tí³ ta³ne³² má²ná¹má²tso¹ jnoh¹ tsí³ hi³ nī¹cuon¹³, hi³ hí¹quiein² tsí³ jnoh¹, hi³ sa³jun³ zia³² siáh³ ha¹ jnoh¹; hian² lín³² bíh¹ tsí³ tsáu² jmu² nī¹con² jnoh¹. Jnoh¹ dá² ná¹lái³ tsá² lí¹ nī³tú¹ nī³lín¹³ bíh¹, tsá² tiú²uú² hñú¹³ zia³², ¹²huo²³ bíh¹ jnoh¹ hi³ jmóu¹³ ta²¹ quionh³ cuá² ta³ hmóu³². Ní¹juáh³ jmí¹ tú² hiáú³² tsáu² quiú¹³ jnoh¹, jnoh¹ tí³ ma³mieh¹³ bíh¹ tsá² la³ hí³. Jmoh²³ tsú² jnoh¹ hian² tsí³, tí³la³ jnoh¹ né³ tion²³ bíh¹ tsí³. ¹³Hleh³² tsú² siáh³ hlah³ quiú¹³ jnoh¹, tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, hí¹ lienh¹ tsú² cun³quionh³ jú¹ re² jú¹ tin² bíh¹. Jmoh²³ tsú² jnoh¹ ca³la³ tí³ ta³ne³² la³jmí¹ lí³ má¹qui³², la³jmí¹ lí³ táh² hi³ taun² jmíh¹ hia³² hi³ lí¹ ziú² lí¹ cuí²³ tsú².

¹⁴Tiá² juo³ yáh³ jná¹³ hnoh² la³ nī² quí¹ cun³nī¹ hi³ hnó³² ná¹ hi³ lí³ hinh¹ náh², tí³la³ juanh³² jná¹³ la³ nī² hi³ hlí¹ lieh¹ bíh¹ jná¹³ hnoh², tsá² ná¹lín³ náh²

la³jmí¹ lí³ jón³² ná¹, tsá² hno³ ná¹ lín³². ¹⁵Quí¹ uá¹ cun³ jmí¹ zian² cun³ quian³ mei²¹ tí³² nī¹con² hnoh², tsá² má²ta² náh² jái¹³ hi³ ca³tin¹ Cristo, tí³la³ ha³ tiá² juóun³² ñeh² náh² zian² yáh³; quí¹ jná¹³ bíh¹ ca³cué³ ná¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³², hi³ jáun² dá² jná¹³ bíh¹ lín³ ñeh² náh² ca³tí²¹ hi³ nio² nī² cáun² honh² náh² nī¹con² Cristo Jesús. ¹⁶Hí³ jáun² né³, híú² mī²³ jná¹³ nī¹con² hnoh² hi³ jmóuh¹ náh² la³ cun³ lí³ nóh³² hi³ má²cá²có³² jná¹³ jáun².

¹⁷Cun³nī¹ hi³ jáun² bíh¹ má²zein²¹ jná¹³ Timoteo nī¹con² hnoh², jan² jón³² jná¹³ nī¹con² Tí³² Juo¹³ dí², tsá² má²tí³² re² lín³² jē¹, tsá² hno³ ná¹ lín³². Hí³ bíh¹ lí¹³ cháú³² honh² hnoh² he³ lánh³ rón³² zian² jná¹³ ca³tí²¹ hi³ tanh³² ná¹ ta²¹ Cristo, la³ cun³ rón³² lí³ hi³ qui³ hie² jná¹³ tsáu² la³jí³² cuáh³² táun³ nī¹ tí² nī¹ ngí²³ ná¹.

¹⁸Né³² né³, ma³ jan² hnoh² má²ná¹lín³ náh² tsá² tonh² lín³², quí¹ lí¹ ná¹lín²³ náh² hi³ tiú²uú² ñe¹ jná¹³ hi³ nī¹jie¹ ná¹ hnoh²; ¹⁹tí³la³ jná¹³ hu²¹ tsin³² hi³ nī¹jie¹ ná¹ tia³jui³² ní¹juáh³ hi³ hnió³ Tí³² Juo¹³ dí². Hí³ jáun² má¹jáun² nī¹jé²¹ jná¹³ ha³ cónh³ tí³ hi³ tin² toh² hi³ jmu³, jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ tin² hléh³² yáh³. ²⁰Quí¹ tsá² má²tionh² jo³cuo² Dió³², jun³juáh¹³ jmáh³la³ tí³ tin² hléh³² yáh³ tsú², tí³la³ hi³ hniáuh³² quian³² pí³ bíh¹ tsú² uá²jai³². ²¹Jáun² né³ ¿he³ hi³ hnáuh² hnoh²? ¿Hí¹ hnáuh² hnoh² hi³ jmu¹ jná¹³ hi³ má¹tsoh¹ náh² honh² ní¹ má¹cá²chó³² jná¹³, ho³ hnáuh² náh² hi³ nī¹jie¹ jná¹³ cun³quionh³ jú¹ re² jú¹ tin² uá¹, ca³la³ hi³ hnau³ lín³² ná¹?

**Rá²tsi³² tsú² héih³²
ca³tin¹ jan² tsá² juón¹**

5 Quí¹ má²ca³li³ né¹ jnoh¹ hi³ jan² tsá² ja¹ hnoh² má²ca³jan³ tsá²mi³ diá¹hma³². Hí³ nī² bíh¹ cáun² tso³ hi³ jlánh¹ bí¹ hlah³, hi³ hí¹ ca³la³ tí³ tsá² tiá² Dió³² cuóun³² yáh³ tiá² jmu² la³

ní². ²Ja³ ná¹jmu^h^{32f1} máh³ hnoh² tonh²! j¹jmí¹ má²hniáuh³² bíh¹ hi³ tianh¹³ náh² hi³ hlah³ nio² honh²! Jáun² hniáuh³² chin¹³ bíh¹ náh² tsá²núh² hí³ ja¹ quián¹³, tsá² ca³jmú³ hí³ hi³ hlah³ jáun². ³Quí¹ uá¹jinh¹ tiá² zenh² jná¹³ hi³ dí¹tsáun² ná¹ ja¹ quián¹³ hnoh², tí³la³ zenh² bíh¹ jná¹³ quionh³ jmí²chí³ quion²¹; má²ca³ra³tsi³² bíh¹ jná¹³ héih³² cha¹³ Tí³² Juo¹³ dí² ní¹con² tsá² ca³jmú³ hí³ tso³, la³juah²¹ dúh¹ hi³ zenh² dí¹tsáun² bíh¹ jná¹³. ⁴Hi³ jáun² ní¹ má¹ca³cuú² ca³ngih³² náh² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí², hi³ jáun² ja³bí¹ jná¹³ siáh³ zenh² quiúnh¹ hnoh² cun³quionh³ jmí²chí³ quion²¹. Hi³ jáun² má¹jáun², cun³quionh³ pí³ hi³ ho² Jesús Tí³² Juo¹³ dí² ⁵hniáuh³² jienh²¹ náh² tsá² hí³ jo³cuo² *Satanás, hi³ jáun² cuí¹ cha³hín³ ngú³ quioh²¹ tsú², jáun² ní¹ má¹jaunh³² Jesús Tí³² Juo¹³ dí² né³, liáu³ bíh¹ jmí²chí³ quioh²¹ tsú².

⁶Jáun² né³, tiá² lin¹ zia³² yáh³ he³ ca³tí²¹ hi³ lí¹³ jmúh¹³ hnoh² tonh². ¿Tiá¹ má²ca³niéih² náh² jái¹³ hi³ qui³ juáh²³ jáun² tsáu² la³ lá² dúh¹? “Cú¹píh²¹ tie³ bíh¹ jmu² hi³ lí²³ jueh³² cán¹”. ⁷Jáun² né³, tí³ cheih³² hueh³ náh² cán¹ má²jan² tie³ jáun², hi³ jmu² jáun² hlah³, hi³ jáun² lín¹³ náh² la³jmí¹ lí³ cán¹ hngó³² hi³ tiá² tie³ jan², hi³ jmu² tsú² jáun² *hí³ cuú²miih²¹ hi³ cúh² tsú² *Jmí¹hfen¹, la³ cun³ qui³ má²lín³ náh². Quí¹ Jmí¹hfen¹ quiú¹³ dí² má²lí³ bíh¹ hua³jan²¹; quí¹ Cristo, Tsá² lín³ hí³ *Já¹ziáh² míh¹ ní¹con² Dió³² má²ca³cuen³ hnga² hi³ jún³ ta³ ní¹ Dió³² cun³ní¹ hi³ ca³ta¹ dí². ⁸Hi³ jáun² né³, cuí¹ jmú¹³ dí² Jmí¹hfen¹ quiú¹³ cun³quionh³ hi³ zian² dí² hi³ jin² dí² jí³ hi³ hu²¹ re² tsí³ dí² ní² siáh³, hi³ lí³ jáun² la³juah²¹ dúh¹ hi³ ná¹cúh²³ dí² hí¹miih²¹ tiá² tie³ jan². Tí³la³ tiá² hniáuh³² yáh³ jmú¹³ dí² cun³quionh³ hi³ la³jmí¹ lái³ dí² jáun² jmí¹tin², hi³ tí² lái³ dí² jáun² tsá² hláih¹ tsá² hon², hi³ lí³ jáun² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² cúh² hí¹miih²¹ jan² tie³.

⁹Quionh³ ní¹ sí² cáun² hi³ ca³zén³² ná¹ ní¹con² náh² jáun², ca³juo³ ná¹ hnoh² hi³ tiá² hniáuh³² yáh³ hi³ juónh³² náh² re² quiúnh¹ tsá² juón¹. ¹⁰Jun³juáh¹³ hi³ ca³lí³hnó³² jná¹³ juah²¹ hi³ hú¹tá¹ hi³ quin¹³ náh² tí³ có³² cu³tí³ yáh³ ní¹con² la³jín³² tsá² zian² hngá¹máh³ lá², tsá² lí¹ jmú² lí¹ tsau³², tsá² hniá¹ hi³ hlá² hí³ ní², tsá² háin², tsá² má²tsú² má²jónh³² díó³² tsá² lán¹; quí¹ hú¹tá¹ cu³tí³ jmí¹ hniáuh²¹ huen¹³ bíh¹ náh² ní¹ hue²¹ lá² sá¹jmí¹ hi³ hú¹tá¹ cu³tí³ tiú²uú² hniáuh³² juonh²¹ náh² hí¹ cú¹píh²¹ quiúnh¹ tsá² la³ hí³. ¹¹Tí³la³ la³ cun³ hi³ ca³lí³hnó³² jná¹³ juah²¹, hi³ tiá² hniáuh³² juonh²¹ náh² re² quiúnh¹ hí¹ jan² tsá² lí¹ juáh³ hi³ lín³ tsá² reh² bíh¹, hi³ tá¹la³ jáun² né³ lín³ tsú² jan² tsá² juón¹ bíh¹, ho³lá²dá² tsá² lí¹ hen² tsí³ hi³ hlá² hí³ ní², ho³ tsá² má²tsú² má²jónh³² díó³² tsá² lán¹, ho³ hi³ tin² siáh³ jái¹³, ho³ tsá² hen², ho³ hi³ háin² ní² siáh³. Ca³la³ hí¹juáh³ tiá² hniáuh³² yáh³ jmúh¹³ náh² má³² cu³lí²¹ quiúnh¹ tsá² la³ hí³. ¹²Quí¹ tiá² ca³tin¹ yáh³ jná¹³ hi³ rá¹tsi³² héih³² ní¹con² tsá² tiá² Dió³² má²cuóun³². Tí³la³ cun³ ca³tin¹ bíh¹ hnoh² má¹ná¹ hi³ rá¹tsih³² náh² héih³² ní¹con² tsá² cuáh³². ¹³Quí¹ hnga² bíh¹ Dió³² Tsá² ra³tsi³² héih³² ní¹con² tsá² tionh² hí³ tí³ cheih³². Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, chin³² náh² tsá² ren² tso³ ní² ja¹ quián¹³.

Tsá² reh², tsá² ná¹hniei²¹

6 Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ zian² ma³ jan² hnoh² ná¹hniei²¹ náh² quiúnh¹ náh² tsá² má²renh² náh², ¿lánh³ bí¹ rón³² he² máh¹ náh² hi³ cuá¹míh¹ ta²¹ ní¹con² tsá²tan²¹ tsá² tiá² ta²¹ tanh² Dió³², cha³ jmí¹ mh¹³ náh² ní¹con² tsá² joh¹ Dió³²? ²¿Hí¹ tiá² má²níh¹ náh² hi³ tsá² joh¹ Dió³² ra³tsi³² héih³² ní¹con² tsá² zian² hngá¹máh³? Hi³ jáun² ní¹juáh³ hnoh² la³ rá¹tsih³² héih³² ní¹con² tsá² zian² hngá¹máh³, hi³ jáun² né³, ¿hí¹ tiá² la³ quinh¹ uá¹ hnoh² jmái¹ hi³ rá¹tsih³²

héih³² ca³ti²¹ hi³ pih²¹ la³ ní^{2?} 3 ¿Tiá¹ má²níh¹ hnoh² hi³ hí¹ ca³la³ tí³ ní¹con² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² yáh³ rá¹tsí³² dí² héih³² má¹jáun^{2?} Hi³ ní¹juáh³ tu³ bí¹ hi³ jáun² yáh³ ca³ta¹ dí² jmú¹³, ¡tiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² ca³ta¹ dí² má¹ré¹³ uu³mí²tsi³² hi³ zia³² tá¹la³ ziaun² dí² ní¹ hué²¹ lá²! 4 Jáun² né³, ní¹juáh³ hnoh² la³ ná¹hniei²¹ náh² quiún¹ tsá²ján² tsá²ján², ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² chah³² náh² honh² hi³ cuá¹míh¹ ta²¹ ní¹con² tsá² tiá² hi³ lín³ hí¹ cáun² hi³ ca³tin¹ cuáh^{32?} 5 Hi³ ní² ján¹ tson² juah³² jná¹³ hi³ jáun² lí³ hinh¹ náh². ¿Hí¹ hí¹ jan² máh³ tiá² hin² zian² ja¹ quián¹³ hnoh² tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³ hi³ jmí¹ lí¹³ cah¹³ jmá¹ hi³ má³re² uu³mí²tsi³² hi³ zia³² ja¹ quioh²¹ tsá² rainh^{21?} 6 Hi³ jáun² ¡sa³ tsá²ján² tsá²ján² bíh¹ hnoh² cua³chá¹ tsáu¹³ renh² ta³ ní¹ tsá²tan²¹ tsá² tiá² ta²¹ tanh² Dió^{32!}

7 Cun³quionh³ hi³ ná¹tú² ná¹hnái²³ náh² ní² tsá²ján² tsá²ján² ní¹con² tsá²tan²¹, má²já²hín³ bí¹ náh² hi³ jmí¹ lí¹³ zian² náh² la³ cun³ zian² tsá² lín³ jon² Dió³². Quí¹ ¿he³ láih³² tiá² tí³ tion²³ náh² honh² ca³ti²¹ hi³ hlah^{3?} ¿He³ láih³² tiá² tí³ cáun² lí¹ hen²³ náh² hi³ han³ tsú² hi³ quián^{13?} 8 Tí³la³ hnoh² dá² tí³ mí²jéin³² bíh¹ ná¹jmuh³², hi³ ná¹jmú² ná¹cuóh²³ náh² hi³ hlah³, jí³ hí¹ ca³la³ tí³ hi³ quioh²¹ tsá² má² renh² yáh³ náh² ná¹hainh³².

9 ¿Há¹ tiá² má²níh¹ hnoh² hi³ tiá² héinh¹³ yáh³ tsá² jmu² hi³ hlah³ ní¹ cuá¹quien² Dió^{32?} Ha³ lí² lí¹ cuí¹ lí³can² hnoh², quí¹ tiá² hñu³mí³cuú² héinh¹³ yáh³ tsá² juón¹, sa³jun³ tsá² má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá² láin¹, sa³jun³ tsá² liéinh³² ní²cuo² tsáu², sa³jun³ tsá² lí¹ jmú² lí¹ tsau³² má²tún² hmóu³² tsá³mí³ ho³ má²tún² hmóu³² tsá²ñuh². 10 Sa³jun³ tsá² háin² yáh³ héinh¹³, sa³jun³ tsá² lí¹ hen² tsí³ hi³ hlá² hi³ ní², ho³ tsá² hen², tsá² lí¹ tin² jái¹³, hi³ sa³jun³ tsá² han² cun³quionh³ jú¹ tí¹jái² yáh³ héinh¹³ ní¹ cuá¹quien² Dió³². 11 La³ ní² bíh¹

jmí¹ lín³ ma³ jan² hnoh²; tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, má²ca³lí³ jin² bíh¹ náh², hi³ jáun² má²tionh² náh² ná¹chan¹ ní¹con² Dió³², jí³ hi³ má²ca³lí³ chun¹ náh² siáh³ ta³ ní¹ Dió³² cun³quionh³ tá¹³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², jí³ cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³² Juo¹³ dí² ní² siáh³.

Hniáuh³² hi³ ná¹chan¹ tsú² tá¹ jan²

12 Jáun² né³, zian² tsá² juáh³ la³ lá²: “Zia³² bíh¹ jái¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ lí³ua³ cáun² hi³ ja³² tsin³² jná¹³ jmu¹”. Tson² bíh¹ cu³tí³ jái¹³ ní², tí³la³ jun³juáh¹³ la³jí³² yáh³ hi³ jáun² zia³² ní¹ jmu³ ta²¹. Ján³, cáun² lí¹³ bíh¹ jmu³ tsú² la³ cun³ hi³ hnió³, tí³la³ tiá² hniáuh³² yáh³ cué³² tsú² jái¹³ ní¹con² hnga² hi³ jmu³ hi³ jáun², quí¹ jáun² tiá² lí¹³ zian² tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹ ní¹con² la³jí³² hi³ ja³² jáun² tsí³ tsú². 13 Hi³ zian² tsá² siánh³ juáh³ siáh³ la³ lá²: “Má³² dá² tsa³hi³² héin¹ bíh¹ tsú², quí¹ qui³ cónh³ héin¹ tsú² lí³ cáun² ní¹ quioh²¹ má³² bíh¹”. Tson² bíh¹ jái¹³ ní², tí³la³ chau²¹ bíh¹ jmá¹ hi³ Dió³² hin³ tá¹ tun³ ní¹ hi³ ní². Tí³la³ tiá² tson² yáh³ hi³ tá¹³ ngu³ quioh²¹ tsú² lí³ jmáh³la³ hi³ lí¹ jmu³ lí¹ tsó²¹; quí¹ hi³ má²con²¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² ziaun² dí² dí¹ngu³, hi³ Tí³² Juo¹³ dí² né³ ma³cón³² siáh³ ngu³ quiú¹³ dí². 14 Hi³ jáun² né³, la³jmí¹ ca³jmú³ Dió³² hi³ ca³jenh¹³ Tí³² Juo¹³ dí², la³ jáun² bíh¹ jmu³ tsú² siáh³ hi³ jenh¹³ dí² uá²jai³² cun³quionh³ pí³ quioh²¹.

15 ¿Tiá¹ má²níh¹ hnoh² dúh¹, hi³ ma³ quin³² ma³ jan³² hnoh² ná¹lín³ náh² zeih²¹ cuo² zeih²¹ ta³ Cristo? Jáun² né³, ¿hí¹ lí¹³ cán¹³ jná¹³ hi³ jáun² quioh²¹ Cristo hi³ cunh²¹ jná¹³ quionh³ jan² tsá²mí³ hláih^{1?} ¡Tiá² jáun² yáh³! 16 ¿Há¹ tiá² má²níh¹ hnoh² hi³ ní¹juáh³ jan² tsá²ñuh² ca³tiánh³ quionh³ jan² tsá²mí³ hláih¹ la³ hí³, jáun² tá¹ gon³ bíh¹ tsú² má²lín³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu^{2?} Quí¹ ní¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²: “Tá¹ gon³ tsú² lín¹³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu²”. 17 Tí³la³ jan²

tsá² má²ca³cunh³ quionh³ Ti³² Juo¹³ dí² né³, tán¹ gon³ bíh¹ tsú² má²lín¹³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu² ca³ti²¹ jmí²chí³.

¹⁸Hi³ jáun² né³, ti³ có³² tianh³ náh² ca³ti²¹ hi³ jmu² tsú² jáun² juón¹. Qui¹ lí³ua³ cáun² tso³ siáh³ hi³ jmu² tsáu², jun³juáh¹³ má²hliah²³ tsú² ngú³ quioh²¹ hnga² yáh³; ti³la³ ní¹juáh³ tsá² lí¹ jmú² lí¹ tsau³² quionh³ jan² tsá² juón¹ má²ná¹, hú¹tá¹ cu³ti³ má²hliah²³ ngú³ quioh²¹ hnga² bíh¹ tsú² jaun³². ¹⁹Qui¹ ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ hnoh² má²ná¹lín³ náh² hñí³ híen¹ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ má²ca³cuen³ Dió³² ní¹con² náh², hi³ jáun² Jmí²chí³ Chun¹ hi³ má²cuá³ hñú³ honh² náh². Ha³ tiú²uú² quián¹³ yáh³ hnoh² hmóu³² cuá² tanh¹, ²⁰quí¹ tsá² má²ná¹hlánh¹ bíh¹ hnoh² hi³ ca³lau³ Dió³². Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ hniáuh³² má¹quien¹³ náh² Dió³² cun³quionh³ cuá² tanh¹, [j³ cun³quionh³ jmí²chí³ quián¹³ náh² ní² siáh³, quí¹ tá¹ tun³ ní¹ bíh¹ hi³ ní² má²ca³tin¹ Dió³²].

**Hlí² liéinh³² tsú² tsá²
hnió³ jéinh³² cuo²**

7 Jáun² né³, né³² má²nga¹ jná¹³ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³ngah³ hnoh² jáun² cun³quionh³ sí². Ti³ chu²¹ bíh¹ ní¹juáh³ hi³ tiá² jéinh³² tsá²núh² cuo²; ²ti³la³ cun³ní¹ hi³ lí¹³ já³² tsí³ tsú² hi³ lí¹ jmu³ lí¹ tsó²¹ bíh¹, hi³ jáun² ma³ quin³² ma³ jan³² tsá²núh² hniáuh³² zian² ní²cuo², hi³ ma³ quin³² ma³ jan³² siáh³ tsá²mi³ hniáuh³² zian² siáh³ ní²cuo². ³Hi³ jáun² tsá²mi³ tsá²núh² bíh¹ ca³tin¹ ma³hiún² tsí³ tsá²ján² tsá²ján² la³ cun³ hi³ qui³ ca³tin¹ tsá² má²ca³jenh² cuo². ⁴Qui¹ jun³juáh¹³ quioh²¹ hnga² yáh³ tsá²mi³ cuá² ta³, quí¹ ca³tin¹ j³ tsá²núh² ní²cuo² bíh¹ tsú² jaun³². Ja³bí¹ la³ jáun² bí¹ siáh³ uá²jai³² tsá²núh², jun³juáh¹³ quioh²¹ hnga² yáh³ tsú² cuá² ta³, quí¹ hi³ ca³tin¹ j³ tsá²mi³ ní²cuo² bíh¹ tsú² jaun³² siáh³. ⁵Ha³ lí² ma³zian¹³ náh² ní¹con² tsá²ján² tsá²ján² ní¹juáh³ ta³ tiá² má²lí²jmuh³

náh² jái¹³ cá²re² hi³ tianh¹³ náh² ma³ quin³² tun³ hni³² jmái¹ tá¹la³ tianh¹³ náh² ná¹chan¹ hi³ lienh¹ náh² Dió³². Má¹lí³² jáun² né³ tianh³ náh² siáh³ cu³tsa³²; quí¹ ní¹juáh³ ní² lí¹ tiá² ca³quin¹ náh² jmái¹ hi³ tion¹³ náh² honh², hi³ jáun² *Satanás jmu³ hi³ tánh³² náh² tso³.

⁶Cun³ ti³ lí¹ cué²³ jái¹³ bíh¹ jná¹³, jun³juáh¹³ hi³ jmu² jná¹³ héih³² yáh³.

⁷Qui¹ jná¹³ ti³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ hiún² tsin³² sá¹jmí¹ hi³ la³jín³² tsáu² ma³zian² la³jmí¹ lín³ jná¹³ dúh¹; ti³la³ Dió³² bíh¹ má²ca³cuéh³ ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu² ma³ cá² ní¹ pí³ quioh²¹, uá¹ hi³ ní² uá¹ hi³ cáun².

⁸Jáun² tsá² tiá² cuo² má²jenh², j³ tsá²mi³ hnái³ ní² juo³ jná¹³ jái¹³ lá²: Hi³ ti³ jlánh¹ bíh¹ chú³² ní¹juáh³ hi³ tiá² jéinh³² tsú² cuo², la³jmí¹ ngú²³ lá² jná¹³. ⁹Ti³la³ ní¹juáh³ tiá² tioh²¹ yáh³ tsú² hi³ tion³ tsí³, cuí¹ jéinh²¹ tsú² cú²jueh³² cuo², quí¹ ti³ re² bíh¹ hi³ jéinh³² tsú² cuo² cha³ jmí¹ zian² tsú² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ jan² ní²cuo².

¹⁰Ti³la³ ní¹con² tsá² má²ca³jenh² cuo² né³, jmu² jná¹³ héih³² hi³ tsá²mi³ tiá² hniáuh³² tun³ tsá²núh² ní²cuo². Jun³juáh¹³ quion²¹ jná¹³ yáh³ héih³² lá², quí¹ hi³ quioh²¹ Ti³² Juo¹³ bíh¹ dí². ¹¹Ti³la³ ní¹juáh³ ní² lí¹ ca³tun³ tsá²mi³ tsá²núh² ní²cuo², jáun² tsá²mi³ hí³ tiú²uú² hniáuh³² yáh³ jéinh³² cuo² quionh³ jan² tsá² siánh³, ho³lá²dá² cón³² bíh¹ tsú² cú²jueh³² tsá²núh² ní²cuo². Ja³bí¹ la³ jáun² tsá²núh² siáh³, tiá² hniáuh³² yáh³ tun³ tsú² tsá²mi³ ní²cuo².

¹²Tsá² ní¹ hnái¹ ní² né³ juo³ jná¹³ cáun² hi³ len³ ná¹ huen², jun³juáh¹³ uú² lí³ héih³² quioh²¹ Ti³² Juo¹³ yáh³ dí²: Hi³ ní¹juáh³ jan² tsá² reh² dí² zian² tsá²mi³ ní²cuo², jan² tsá² tiá² ta²¹ má²tanh² Dió³², hi³ jáun² tsá²mi³ hí³ né³, cáun² hiún² bíh¹ tsí³ hi³ tionh² la³ má²tionh² jáun² quionh³ tsá² reh² hí³, hi³ jáun² tiá² ca³tin¹ yáh³ tsú² hi³ tun³ tsá²mi³ hi³. ¹³Hi³ ní¹juáh³ zian² jan²

tsá²mi³ reh² dí² hi³ tiá² ta²¹ má²tanh²
 Dió³² tsá²ñuh² ñí²cuo², tí³la³ tsá²ñuh²
 hí³ né³, cáun² hiún² bíh¹ tsí³ hi³ tionh²
 quionh³ tsá²mi³ reh² dí² hi³, jáun² tiá²
 lí¹³ yáh³ tun³ tsá²mi³ hí³ tsá²ñuh². 14 Hi³
 jáun² tsá²ñuh² tsá² tiá² ta²¹ má²tanh²
 Dió³² má²cuá¹chan¹ bíh¹ ñí¹con² Dió³²
 cun³ñí¹ hí³ hiún² tsí³ hi³ tionh² la³
 má²tionh² jáun² quionh³ tsá²mi³ ñí²cuo²,
 tsá² má²tanh² hí³ ta²¹ Dió³², ja³bí¹
 tsá²mi³ tsá² tiá² má²tanh² ta²¹ Dió³² siáh³
 má²cuá¹chan¹ bíh¹ ñí¹con² Dió³² cun³ñí¹
 hí³ hiún² tsí³ cuá³ la³ má²cuá³ jáun²
 quionh³ tsá²ñuh² ñí²cuo², tsá² má²tanh²
 hí³ ta²¹ Dió³². Sá¹jmí¹ tiá² tson² la³ ní²
 dúh¹, jáun² jónh³² náh² jmí¹ má²lín³
 la³jmí¹ lín³ jón²zih¹ tsá² tiá² ta²¹ tanh²
 Dió³² bíh¹; tí³la³ la³ lí³ ní² má¹na²¹,
 ná¹chan¹ bíh¹ jónh³² náh² ñí¹con² Dió³².
 15 Tí³la³ ní¹juáh³ tsá²ñuh² ho³ tsá²mi³
 tsá² tiá² ta²¹ má²tanh² Dió³² hnió³
 tsáun³ quionh³ ñí²cuo², jáun² cáun²
 cuí¹ tsáun¹³ yáh³ tsú². Qui¹ jun³juáh¹³
 hniáuh³² ma³zian² tsá² tanh² ta²¹ Dió³²
 quionh³ ñí²cuo² ca³la³ hí³ chí¹tson³ yáh³
 ní¹juáh³ tiá² la³ hnió³ yáh³ tsá² tiá²
 má²tanh² hí³ ta²¹ Dió³², uá¹ hí³ tsá²mi³
 uá¹ hí³ tsá²ñuh², qui¹ Dió³² dá² ca³te³
 hí³ ma³zian² tsú² re² tin² bíh¹. 16 Qui¹
 çlánh³ yáh³ rón³² ñíh¹ hnú² tsá²mi³, hí³
 ní¹juáh³ lí¹³ lion¹ nú² tsá²ñuh² ñí²cuoh²?
 Hi³ hnú² né³ tsá²ñuh², çlánh³ yáh³ rón³²
 ñíh¹ hnú² hí³ ní¹juáh³ lí¹³ lion¹ nú²
 tsá²mi³ ñí²cuoh²?

17 Hi³ jáun² dá² cuí¹ lí³ lánh³ lí³ bíh¹,
 ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsáu² hniáuh³²
 ma³zian² la³ cun³ lí³ pí³ hí³ má²ca³cué³
 Tí³² Juo¹³ dí², rón³² la³ cun³ qui³ lín³
 tsú² jmí¹ ca³te³ jáun² Dió³². La³ ní²
 bíh¹ lí³ héih³² hí³ jmu² jná¹³ ñí¹con²
 ca³la³ jí³² cuáh³². 18 Jáun² ní¹juáh³ Dió³²
 ca³teh³ jan² tsá² *má²tú¹ chí² láu² hná¹³
 ñí¹ zian², cuí¹ lín³ tsú² la³ má²lín³
 jáun²; hí³ ní¹juáh³ ca³teh³ Dió³² jan² tsá²
 tiá² má²já²tú¹ quioh²¹ né³, tiá² lín³ lí³
 hniáuh³² yáh³ hí³ jmu³ tsú² la³ jáun²

quioh²¹ hnga². 19 Tiá² hí³ jmu² hí¹ cáun²
 yáh³ ní¹juáh³ hí³ quian³² ho³ tiá² quian³²
 tsú² lí²¹ jáun²; la³ cun³ hí³ jlánh¹ quien²
 hí³ ma³tí³² tsú² héih³² quioh²¹ Dió³²
 bíh¹. 20 Ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsáu²
 hniáuh³² zian² la³ cun³ qui³ zian² jmí¹
 ca³te³ Dió³². 21 Ní¹juáh³ hí³ jmí¹ má²lín³
 nú² *tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsáu² jmí¹
 ca³te³ Dió³², ha³ lí² jmú² hí³² honh² hí³
 jáun²; jí³²la³ ní¹juáh³ hí³ zia³² jái¹³ hí³ lí³
 lí¹³ liáun³ nú² jú¹ re² bíh¹, jáun² tí³ re²
 jmu³ la³ jáun². 22 Qui¹ tsá² má²lín³ tsá²
 má²dí¹hlánh¹ jmí¹ ca³te³ Dió³² hí³ tanh¹³
 tsú² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí², ta³né³² má²lín³
 tsú² tsá² má²ca³liáun³ bíh¹, hí³ jáun²
 má²jmu³ tsú² tá¹³ Tí³² Juo¹³ dí². La³ jáun²
 bíh¹ lí³ siáh³ ñí¹con² tsá² jmí¹ zian² hí³
 ca³tin¹ hnga² jmí¹ ca³lí³tén¹, hí³ ta³né³²
 né³ má²lín³ tsú² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹
 Cristo bíh¹. 23 Dió³² má²ca³lau³ hnoh²
 cun³quionh³ cáun² hmah²¹ hmuh²¹ lín²¹;
 ha³ lí²uú² lí¹ hen³ náh² hí³ tsá²mi³cuóun²
 jmu³ hí³ lín¹³ náh² tsá² má²dí¹hlánh¹
 joh¹. 24 Hi³ jáun² né³ reh², ma³ quin³²
 ma³ jan³² hnoh² hniáuh³² tionh² náh² ñí¹
 ta³ ñí¹ Dió³² la³ cun³ rón³² lín³ náh² jmí¹
 ca³te³ tsú².

25 Hi³ ngaih³² hnoh² jáun² hí³ ca³tin¹
 tsá² tiá² má²ca³jenh² cuo² né³, tiá² zia³²
 yáh³ cáun² héih³² quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí²
 hí³ hú¹tá¹ ca³tin¹ tsá² la³ hí³. Tí³la³,
 cué¹³ jná¹³ jái¹³ quion²¹ la³ cun³ hí³
 len³ ná¹ huen², hí³ jáun² hnoh² né³ lí¹³
 cháh¹³ cáun² honh² ca³ti²¹ jái¹³ lá², qui¹
 jná¹³ dá² lín³ ná¹ jan² tsá² lí¹³ háih¹³
 náh² honh² ñí¹con² cun³ñí¹ hí³ ca³ja³
 mi³ tsí³ hnga² Tí³² Juo¹³ dí². 26 Hi³
 jáun² né³, cun³ñí¹ hí³ jlánh¹ huáh² tsí³
 jmái¹ hí³ ziaún² dí² lá² ta³né³², jáun²
 jná¹³ len³ hí³ tí³ re² bíh¹ zian² tsú² la³
 cun³ qui³ má²zian² ta³né³². 27 Ní¹juáh³
 hí³ má²jenh² cuonh² hnú², tiá² hniáuh³²
 yáh³ tsáun³ náh²; hí³ ní¹juáh³ tiá²
 hin² má²nio³ nú² jái¹³ quiúnh¹ né³,
 ha³ lí² hnah³ tsá²mi³. 28 Tí³la³ ní¹juáh³
 hí³ ca³jenh² cuonh² nú² né³, jun³juáh¹³

jmu³² tso³ yáh³ hnú² la³ jáun²; hi³ ní¹juáh³ jan² tsá¹mái¹³ ca³jéinh³² cuo², jun³juáh¹³ jmu² tso³ yáh³ tsú² siáh³ la³ jáun². Tí³la³ tsá² jéinh³² hí³ cuo² má¹ná¹, lí³ zian² uu³mí²tsí³² bíh¹ ní¹ hué²¹ lá², hi³ jáun² jná¹³ né³ jmí¹ hnó²¹ hí³ tiá² lí³ zia³² uu³mí²tsí³² jáun² quioh²¹ tsú².

²⁹ Reh², sá¹ní² nié² hnoh² jái¹³ lá² quion²¹ jná¹³: Cú¹píh²¹ jmái¹ bíh¹ jéi³²lí³ zia³² quiú¹³ dí². Hi³ jáun² né³² tí³ chí¹ján³, tsá²nūh² tsá² má²ca³jenh² cuo² hniáuh³² ma³zian² la³jmí¹ lí³ hi³ tiá² ní²cuo² zian², ³⁰ tsá² ná¹ho² ná¹jngih² hniáuh³² jmu³ la³jmí¹ lí³ hi³ tiá² hlah³ nio² bíh¹ tsí³, hi³ ní¹juáh³ tsá² ná¹hiún² tsí³ né³, hniáuh³² jmu³ tsú² la³jmí¹ lí³ hi³ tiá² hiún² bíh¹ tsí³, hi³ tsá² zia³² hi³ la³² né³, hniáuh³² ma³zian² tsú² la³jmí¹ lí³ hi³ tiá² quioh²¹ bíh¹ tsú² hi³ lí²liá³² jáun². ³¹ Hi³ ní¹juáh³ tsá² jmúh³² ta²¹ hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá², hniáuh³² jmu³ tsú² la³jmí¹ lí³ hi³ tiá² lin¹ ta²¹ lí²jmúh³² bíh¹ tsú²; qui¹ hngá¹máh³ hi³ néh³² dí² lá² há¹ ngá¹³ bíh¹.

³² Qui¹ jná¹³ hnó³² hi³ tiá² hi³ zia³² hi³ lí¹³ lí³ hí³² honh² náh². Ní¹juáh³ jan² tsá² tsá¹nú¹ tiá² cuo² má²jenh², tsá² la³ hi³ hen² tsí³ jmáh³la³ ní¹con² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí², jí³ he³ lánh³ rón³² lí³ ma³hiún² tsú² tsí³ Tí³² Juo¹³ dí²; ³³ tí³la³ ní¹juáh³ má²ca³jenh² cuo² tsú² né³, ca³tí²¹ hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá² bíh¹ má²hí³² tsí³ tsú², jí³ he³ lánh³ rón³² lí¹³ ma³hiún² tsú² tsí³ tsá²mi³ ní²cuo² ní² siáh³, ³⁴ hi³ jáun² tá¹ tun³ jo²¹ bíh¹ ní¹ má²hí³² tsí³ tsú² lí¹³. Ja³bí¹ zia³² siáh³ hi³ za² ní¹con² tsá²mi³ tsá² má²jenh² cuo² quionh³ tsá²mi³ tiá² cuo² má²jenh². Qui¹ tsá² tiá² cuo² má²jenh² hen² tsí³ jmáh³la³ ní¹con² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí², hi³ hnió³ tsú² hi³ lí¹³ cuá¹chan¹ ní¹con² Dió³² tá¹ jan², la³ má²quionh³ siáh³ jmí²chí³ quioh²¹ tsú²; tí³la³ tsá²mi³ má²jenh² cuo² né³ hi³² tsí³ ca³tí²¹ hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá², jí³ he³ lánh³ ma³hiún² siáh³ tsí³ tsá²nūh² ní²cuo² ní² siáh³.

³⁵ Juanh³² jná¹³ jái¹³ ní² ca³tí²¹ hi³ chú³² quián¹³ hmóu³² bíh¹ náh², jun³juáh¹³ hi³ qui² jna²³ jná¹³ juí³² quián¹³ yáh³ hnoh². Qui¹ jná¹³ hnó³² hi³ hnoh² tianh¹³ náh² re² la³ cun³ ca³tí²¹ bíh¹, hi³ má¹con²¹ náh² Tí³² Juo¹³ dí² hi³ hí¹ cáun² tiá² hi³ chí¹cuú² chí¹jnái²³.

³⁶ Hi³ jáun² né³, hi³ ca³tín¹ tsá² má²lieih²¹, tsá² zian² tsá¹mái¹³ jon², ní¹juáh³ tsá² hí³ lín²³ hi³ tí³ re² jéinh³² cuo² tsá²mi³ jon², qui¹hliá² má²tsá²lí³hún¹ bíh¹ tsí³ jon² tsú², hi³ má²ca³lín¹³ tsú² siáh³ hi³ hi³ ní² bíh¹ tí³ quien², jáun² cui¹ jmu¹ tsú² la³ cun³ hi³ lín²³ tsú² chu²¹; lí¹³ bíh¹ jéinh³² tsú² cuo² jon², qui¹ jun³juáh¹³ tso³ yáh³ jaun³². ³⁷ Tí³la³ ní¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³ tiá² lin¹ lí³ hniáuh³² yáh³ hi³ jéinh³² tsú² cuo² tsá¹mái¹³ jon², hi³ tiá³ bíh¹ nio² tsí³ tsú² la³ cun³ hi³ lín²³, hi³ tiá² jéinh³² cuo² jon², re² bí¹ siáh³ jmu² tsá² la³ hí³. ³⁸ Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ tsá² jéinh³² cuo² tsá²mi³ jon², re² bíh¹ jmu² tsú²; hi³ ní¹juáh³ tsá² tiá² jéinh³² cuo² jon² né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ re² jmu² tsá² la³ hí³.

³⁹ Hi³ ca³tín¹ tsá²mi³ tsá² má²jenh² cuo² né³, liei²¹ jmu² héih³² hi³ ca³tín¹ tsú² tiánh³ la³ má²tionh² jáun² quionh³ ní²cuo² tá¹la³ zian² tsá²nūh²; tí³la³ ní¹ má¹jun² tsá²nūh² né³, má²lí¹³ bíh¹ jéinh³² siáh³ tsá²mi³ hí³ cuo² quionh³ lí³ua³ jan² tsá² hnio³, tí³la³ hniáh³² jan² tsá²nūh² tsá² má²tanh² ta²¹ Dió³² bíh¹ má¹na²¹. ⁴⁰ Tí³la³ tí³ jlánh¹ bíh¹ chú³² quioh²¹ tsá²mi³ hí³ lí¹³ ní¹juáh³ hi³ tiú²uú² ca³jéinh³² cuo². Hi³ ní² bíh¹ cáun² hi³ len³ jná¹³ huen², hi³ jná¹³ né³ len³ hi³ hléh²³ ná¹ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³².

**Má³² hi³ cha³² tsú² ná¹chan¹
quioh²¹ dió³² tsá² láin¹**

8 Né³² né³, cui¹ má¹ré¹³ jná¹³ jái¹³ hi³ ngaih³² hnoh² jáun² ca³tí²¹ ngu³ quioh²¹ jáh³ hi³ jngih² tsú² ní¹con² dió³² tsá² láin¹. Cun³ né¹ bíh¹ dí² hi³

la³jái³² dí² zia³² hi³ há² ngi²³ dí², tí³la³ háinh¹³ jmú¹³ dí² tonh² ca³tí²¹ hi³ má²há² má²ngi²³ dí² jáun². Tí³la³ ní¹juáh³ hi³ ná¹hnáu³ dí² má¹ná¹, hi³ ní² bíh¹ jmu² hi³ má²tsá²lí³hún¹ tsí³ dí² ní¹con² Dió³².
 2 Jáun² ní¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³ ca³hia³ ca³táunh³ lín³², cun³quionh³ la³ jáun² lí²lin¹ hi³ tiá² hi³ ní³² hí¹ cáun² bíh¹ tsú² la³ cun³ hi³ jmí¹ ca³tí²¹ ní³².
 3 Tí³la³ ní¹juáh³ jan² tsá² hnio³ Dió³² né³, má²cuóun³² bíh¹ Dió³² tsá² hí³.

4 Hi³ jáun² né³, ca³tí²¹ hi³ cúh² tsú² ngú³ quioh²¹ jáh³ hi³ má²lí²ngih³ tsú² ní¹con² dió³² tsá² láin¹, qui³ cónh³ má²né¹ bíh¹ dí² hi³ dió³² tsá² láin¹ hí³, hí¹ jan² yáh³ tiá² lí³ nóh³² quioh²¹ Dió³² Tsá² juú²tsáun², qui¹ jí³²la³ jan² tán¹ bíh¹ Dió³² zian².
 5 Qui¹ uá¹jinh¹ zia³² hliáun³ lín³² hi³ téh²³ tsú² dió³² hñu³mi³cuú² jí³ ní¹ hué²¹ lá² ní² siáh³, hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ zia³² bíh¹ hliáun³ lín³² hi³ lí¹ téh²³ tsáú² dió³² jí³ juo¹³ tsú² ní² siáh³,
 6 tí³la³ hi³ ca³ta¹ jnoh¹ má¹ná¹, jan² tán¹ bíh¹ Dió³² Jméi² dí² zian². Jméi² dí² hí³ bíh¹ Tsá² ca³jmú³ ca³la³ jí³² hi³ zia³², hi³ jáun² jnoh¹ né³ ziaún² hi³ ca³tín¹ hí³ bíh¹. Jan² tán¹ bíh¹ Juo¹³ dí² zian², Jesús Tsá² lín³ hí³ Cristo yáh³. Hi³ cun³quionh³ hí³ bíh¹ ca³lí³ zia³² ca³la³ jí³² hi³ zia³², hi³ la³ jí³ jnoh¹ siáh³ uá²jai³².

7 Tí³la³ tiá² la³jín³² tsáú² má²ca³ngi¹³ yáh³ hi³ ní². Qui¹ zian² tsá² jlánh¹ jmí¹ má²tan² hi³ má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá² láin¹, hi³ tsá² hí³ né³ cáun² lín²³ la³ má²lín²³ jáun² bíh¹ hi³ hú¹tá¹ má²ca³lí³quioh²¹ dió³² tsá² láin¹ bíh¹ ngú³ hi³ cuá¹cúh² tsú² jáun². Hi³ cun³ñí¹ hi³ tiá² má²nio² tiá³ tsí³ tsú² né³, jáun² bíh¹ cáun² lí¹ cha³² tso³ jmí¹ tsí³ tsú² hi³ lín²³ hi³ má²ca³hliánh² cun³ñí¹ hi³ má²lí²cuh³ ngú³ hi³ má²ta³no¹ ní¹con² dió³² tsá² láin¹ hí³.
 8 Tí³la³ jun³juáh¹³ cun³quionh³ má³² hi³ cúh²³ yáh³ dí² lí¹³ tá¹zanh¹ dí² re² ta³ ní¹ Dió³² má¹ná¹. Qui¹ sa³jun³ lí³ hláih¹ yáh³ dí² ní¹juáh³ hi³ tiá² cúh¹³, hi³ sa³jun³ lí³ chun¹ yáh³ dí²

ní¹juáh³ hi³ lí²cúh¹³.
 9 Tí³la³ hua³hín¹³ náh² jmu³, qui¹ ní² lí¹ ca³jmuh³ náh² hi³ tánh³² tso³ jan² tsá² tiá² má²pin³ tsí³ cun³quionh³ hi³ cúh¹³ náh² lí³ua³ cáun² hi³ tí³² honh² náh² hmóu³².
 10 Cui¹ jmú¹³ jái¹³: Ní¹juáh³ hnú² tsá² má²ñí¹ hi³ ní², la³ ca³ñíh³ hi³ jmúh¹³ má³² cáun² ní¹ ca³tín¹ dió³² tsá² láin¹, hi³ ní¹juáh³ tá¹la³ jáun² né³ la³ ca³jíe³² jan² tsá² reh² tsá² tiá² má²pin³ tsí³ hi³ ñíh³ hnú² ní¹ jáun², jáun² ja³bí¹ tsá² reh² hí³ lí¹³ já³² tsí³ hi³ cuh³ má³² má²lí³cué³² tsú² ní¹con² dió³² tsá² láin¹.
 11 Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³, hi³ cun³quionh³ hi³ jlánh¹ ñíh¹ jáun² bíh¹ hnú² má²jmuh³² nú² hi³ tsa³hín³ renh² nú² tsá² tiá² má²pin³ tsí³, tsá² ca³jun³ hi³ Cristo hi³ ca³tín¹ uá²jai³².
 12 Jáun² la³ ní² bíh¹ má²jmuh³² hnoh² tso³ ní¹con² hnga² Cristo, cun³quionh³ hi³ jmuh³² náh² tso³ ní¹con² renh² ní¹ má¹ca³hliah²¹ náh² tsí³ tsá² tiá² má²pin³ tsí³.
 13 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, ní¹juáh³ jná¹³ la³ jmu² hi³ tanh³² renh² ná¹ tso³ cun³quionh³ má³² hi³ cuh³² ná¹, tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ hí¹ cónh³ tiú²uú² cuh²¹ jná¹³ ngú³ la³ jáun², qui¹ ní² lí¹ ca³jmú³² jná¹³ hi³ tánh³² renh² ná¹ tso³.

La³ cun³ hi³ ca³tín¹ tsá² lín³ tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³²

9 Né³² né³, ¿tiá¹ la³ zian² jná¹³ hi³ ca³tín¹ huen² dúh¹? ¿Haun¹³ juáh¹³ lín³ jná¹³ jan² *tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² dúh¹? Qui¹ jná¹³ má²ca³jien¹ ná¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí², hi³ cun³quionh³ hnoh² bíh¹ má²lin¹ ta²¹ quion²¹ jná¹³ hi³ má²ca³jmú³² ná¹ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí².
 2 Uá¹jinh¹ zian² tsá² tiá² hnio³ tónh³² ta²¹ hi³ jná¹³ lín³ ná¹ tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³², tí³la³ ní¹con² hnoh² má¹ná¹, lín³ bíh¹ jná¹³; qui¹ cun³quionh³ hi³ lín³ hnoh² ní² tsá² tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² má²lí²lin¹ hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ lín³ jná¹³ tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³².

3 La³ lá² bíh¹ nga² jná¹³ ní¹con² tsá² la³ hí³ ní¹juáh³ jmí¹ ziu² jmí¹ hie² tsú²:

4 ¿Tiá¹ la³ zia³² jái¹³ hi³ cú¹ hnáih¹³ jnoh¹ la³ cun³ hi³ lí¹ cue³² jáun² tsáu² dúh¹?
 5 Ja³ bí¹ la³ jáun² zia³² siáh³ jái¹³ hi³ jenh¹ jná¹³ uón³² quiúnh¹ ná¹ jan² tsá² mí³ tsá² reh² dí², hi³ ngí¹³ ná¹ quiúnh¹ la³ jmí¹ jmu² tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² ní¹ hná¹ nf², jí³ tsá¹ rainh²¹ Ti³² Juo¹³ dí², jí³ Pé¹ nf² siáh³. 6 ¿Hí¹ lín²³ tsú² hi³ jmáh³ la³ jná¹³ quiúnh¹ ná¹ Bernabé uá¹ lí³ hniauh²³ hi³ jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ hi³ jáun² lí³ jniau¹³ jnoh¹ hi³ cúh¹³ tá¹ la³ hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³²? 7 ¿Hin² dá² tsánh² tsá² lín³ hliáu³, hi³ má² hmah¹ hnga² la³ jí³² hi³ lí³ hniáu³² quioh²¹? ¿Hin² tsánh² zia³² hi³ jnauh²¹, hi³ tiá² cúh² má¹ lí³² jáun²? ¿Hin² dá² tsánh² jmu² hua³ hí¹³ *já¹ ziah² hi³ tiá² hính²³ yáh³ jmi² tiuh²¹ hi³ huéh²³ má¹ lí³² jáun²? 8 Su³ uú² lí¹ cuí¹ lín¹³ náh² hi³ jái¹³ hi³ hléh²³ jná¹³ lá² lí³ cáun² hi³ lí¹ ca³ cháunh³ chin³² jná¹³ huen², quí¹ ja³ bí¹ ní¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés yáh³ rá¹ juáh³ la³ nf². 9 Quí¹ ní¹ liei²¹ jáun² rá¹ juáh³ la³ lá²: “Ha³ lí² tanh³ chí² náh² ho³ cuá¹ juú² tá¹ la³ há² zauh³² cuú² miih²¹ hi³ jáun² sunh³ mái³”. Quí¹ jun³ juáh¹³ hi³ ca³ juáh³ Dió³² la³ nf² cun³ ní¹ hi³ hliá² jlánh¹ hnio³ cuá¹ juú² yáh³, 10 quí¹ cun³ quionh³ la³ nf² dá² ca³ jmú³ tsú² cáun² jái¹³ hi³ ma³ ta² tsú² jí³ lá² bíh¹ dí². Liei²¹ jáun² ca³ lí³ ca³ tí²¹ cáun² hi³ chú³² quiú¹³ jnoh¹ bíh¹; quí¹ tsá² quiáh² hué³² quionh³ tsá² caun² hi³ ca³ láu², cá² re² bíh¹ hen² tsí³ tsú² hi³ he³ la³ cun³ hi³ ca³ tin¹ ní¹ má¹ ca³ láu². 11 Hi³ jáun² né³, ní¹ juáh³ jnoh¹ má² ca³ ján¹³ jú² hi³ jmu² ta²¹ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ tsáu² ja¹ quián¹³ hnoh², ¿hí¹ hliáu³ lín³² máh³ ní¹ juáh³ la³ ca³ héi¹³ jnoh¹ cú¹ pih²¹ hi³ lí³ hniáu³² quiú¹³ ní¹ con² hnoh² má¹ lí³² jáun²? 12 Ní¹ juáh³ tu³ bíh¹ tsá² siánh³ yáh³ la³ zia³² bíh¹ jái¹³ ní¹ con² hi³ he³ hi³ hniáu³² quioh²¹ ní¹ con² hnoh², jáun² tiá¹³ bíh¹ tiá³ jnoh¹ tiá² ca³ ta¹ héi¹³ hi³ jáun²!

Ti³ la³ tiá² má² ca³ jmú¹³ yáh³ jnoh¹ la³ cun³ hi³ jmí¹ lí¹³ jmú¹³; tí³ la³ jnoh¹ dá²

má² ca³ tion¹³ bíh¹ tsí³ la³ jí³², quí¹ tiá² hnáu² jnoh¹ hi³ lí³ zia³² hi³ chí¹ cuú² chí¹ jná¹³ tá¹ la³ hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Cristo. 13 Quí¹ má² níh¹ bíh¹ hnoh² hi³ ní¹ juáh³ tsá² jmu² ta²¹ hñu³ cuáh³² chin¹ quiú¹³ jnoh¹ tsá² *judíos, cun³ quionh³ hi³ tsá² can³² jáun² tsáu² hñu³ cuáh³² bíh¹ zian² tsú². La³ cun³ lí¹³ juáh¹³, hi³ ní¹ juáh³ tsá² jmu² ta²¹ ní¹ lí³ ní¹ hiú¹³, ní¹ qui³ cueh³² tsáu² Dió³² lí³ uá³ cáun² hi³ ca³ loh² uá¹ í³ hi³ jñi³² tsú², uá¹ hi³ jáh³, jáun² ní¹ má¹ lí³ jín³² tsá² hí³ la³ cun³ hi³ ca³ tí²¹ có³², má¹ lí³² jáun² né³, tsá² hí³ bíh¹ má² lí¹³ cub³ hi³ zión³. 14 La³ jáun² bíh¹ lí³ héih³² hi³ ca³ jmú³ siáh³ Ti³² Juo¹³ dí², hi³ ní¹ juáh³ tsá² hleh³² jú¹ chú³², jáun² cun³ quionh³ ta²¹ jáun² bíh¹ lí¹³ zian² tsú². 15 Ti³ la³ jná¹³ má¹ ná¹, hí¹ cónh³ yáh³ tiá² má² ca³ mí³ jná¹³ ní¹ con² hnoh² la³ cun³ hi³ jmí¹ lí¹³ mí¹³ jná¹³, sa³ jun³ jmu² jná¹³ sí² lá² quí¹ cun³ ní¹ hi³ hniá¹ jná¹³ hi³ zia³² hi³ cuéh¹ hnoh² ca³ lá². ;Ti³ re² cuí¹ jún¹³ jná¹³ cú² jueh³² ñeh² bíh¹ hi³ quin³ tsú² hi³ hiún² tsin³² jná¹³ hi³ hléh²³ ná¹ ta³ tiá² hlánh¹!

16 Ca³ tin¹ jná¹³, jun³ juáh¹³ hi³ jmu² tonh² yáh³ jná¹³ hi³ hléh²³ jú¹ chú³², quí¹ cun³ ca³ tin¹ bíh¹ jná¹³ hi³ hléh¹³. ;Ma³ jlánh¹ juo²³ jná¹³ ní¹ juáh³ hi³ tiá² hléh¹³ jú¹ chú³² jáun²! 17 Cun³ ní¹ hi³ jáun² bíh¹, ní¹ juáh³ hi³ jmu² jná¹³ ta²¹ lá² cun³ ní¹ hi³ hiún² tsin³² huen², jáun² zia³² bíh¹ hi³ hiáu¹³ jná¹³. Ti³ la³ uá¹ cun³ ca³ jmú³² jná¹³ ca³ la³ chí¹ tson³, cun³ jáun² bíh¹ lí³ cáun² ta²¹ hi³ má² ca³ chá³ Dió³² jo³ uón³² jná¹³. 18 Hi³ jáun² né³, la³ cun³ hi³ hiáu¹³ jná¹³ jáun² lí³ la³ lá²: Hi³ jlánh¹ lí² hiún² tsin³² jná¹³ hi³ hléh²³ jú¹ chú³² ta³ tiá² hi³ mí²³ ná¹ hí¹ cáun²; la³ cun³ lí¹³ juáh¹³, hi³ tiá² mí²³ jná¹³ la³ cun³ hi³ qui³ lí¹³ mí³² jan² tsá² hleh³² jú¹ chú³².

19 Uá¹ jinh¹ tiá² lín³ jná¹³ *tsá² má² dí¹ hlánh¹ ní¹ con² hí¹ jan² tsáu², tí³ la³ cun³ jáun² má² cá² jmú³² bíh¹ jná¹³ hi³ lín³ ná¹ la³ juah²¹ dúh¹ jan² tsá² má² dí¹ hlánh¹ ní¹ con² la³ jín³² tsáu²,

hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ janh²¹ jná¹³ juóun³² tsáu² hi³ ca³tin¹ Cristo.
 20 Ní¹juáh³ jmí¹ cuon¹ jná¹³ ja¹ tsá² judíos, jmu² jná¹³ la³ jmí¹ jmu² tsá² judíos, hi³ jáun² lí¹³ janh²¹ jná¹³ tsú²; la³ cun³ lí¹³ juáh¹³, hi³ ní¹con² tsá² ná¹má²tí³² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés jmu² jná¹³ la³ jmí¹ jmu² tsá² má²tí³² hí³ liei²¹, hi³ jáun² lí¹³ janh²¹ jná¹³ tsá² hí³, uá¹jinh¹ jná¹³ jan² tsá² tiú²uú² lin¹ lí³hniauh²³ ma³tí³² liei²¹ jáun². 21 Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ jmí¹ cuon¹ jná¹³ ja¹ quioh²¹ tsá² tiá² má²quien² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, ja³bí¹ jná¹³ jmu² siáh³ cá²ren² quiúnh¹ ná¹ tsá² la³ hí³. Tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ tiá² má²tí²¹ héih³² quioh²¹ Dió³² yáh³ jná¹³ jaun³², quí¹ jná¹³ bíh¹ jan² tsá² ca³tin¹ ná¹ hi³ má¹tí²¹ liei²¹ quioh²¹ Cristo. 22 Ní¹juáh³ jmí¹ cuon¹ jná¹³ quiúnh¹ tsá² tiá² má²pin³ tsí³, hi³ jáun² jná¹³ jmu² siáh³ hi³ la³ jmí¹ lí³ hi³ tiá² má²pin³ tsin³² ná¹, hi³ jáun² lí¹³ janh²¹ jná¹³ uá²jai³² tsá² hí³. Hi³ jáun² la³ cun³ hi³ jmu² jná¹³ né³, hi³ jmu² ná¹ cá²ren² quiúnh¹ ná¹ la³ jánh³ dú¹ ní¹ tsáu², hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ cháuh³² he³ lánh³ rón³² lí¹³ lion¹ jná¹³ jmí²chí³ quioh²¹ ma³ jan² tsá² hí³ bíh¹ jaun³². 23 Jmu² jná¹³ la³ jí³² hi³ ní² cun³ ní¹ hi³ ca³tin¹ jú¹ chú³², hi³ jáun² lí¹³ hiáu³ jná¹³ uá²jai³² la³ cun³ hi³ jein³² jú¹ chú³² lá².

24 Quí¹ má²níh¹ bí¹ hnoh² hi³ ní¹juáh³ jmí¹ co² tsú², jáun² la³ jín³² bíh¹ tsú² jmu² pí³ hi³ tsá²táunh¹ cú²hé² lín³², tí³la³ jí³²la³ jan² tán¹ bíh¹ tsá² láih²³, hi³ jáun² hiáu²³ hi³ má²ná¹lí³ jáun² hua³jan²¹. Jáun² la³ jmí¹ jmu² tsá² la³ hí³ bíh¹ hniáu³² jmúh¹³ náh² pí³, hi³ jáun² janh¹ náh² hi³ má²ná¹lí³ jáun² hua³jan²¹ quián¹³. 25 La³ jín³² bíh¹ tsá² co² má²tin³² re², hi³ jáun² tiá² zia³² hí¹ cáun² hi³ lí¹³ lí³ hliánh¹³ tsú², quí¹ hi³ hnió³ láih¹³ cáun² *có²ron¹ná¹ hi³ lí³ ñeh¹ hmá² cuu³hláu², cáun² hi³ tiá² lin¹ má²hie²; tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, jmu² pí³ hi³ jáun² jauh¹ dí²

cáun² hi³ ma³hie² la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹. 26 Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, jmu² jná¹³ la³ cun³ qui³ jmu² tsá² ngí³² cú²hé², ha³ tiá² jé³² yáh³ jná¹³ tí³ hlá² tí³ ní²; hi³ sa³jun³ jmu² jná¹³ hnié² la³ jmí¹ jmu² jan² tsá² lí¹ cuí²³ jah³² ní¹ lin²¹. 27 Tí³la³ jná¹³ dá² jmu² héih³² ca³la³ chí¹tson³ bíh¹ ní¹con² ua³ tán² ná¹, hi³ dí³quian²¹ ná¹ jmái¹ hi³ taunh¹³ ta²¹, quí¹ ní² lí¹ ca³lí³ hi³ chín¹dí¹ jná¹³ tsá² ca³ma³tin¹³ ná¹ tsáu², hi³ la³ ca³ta³zanh¹ ná¹ hlah³ má¹lí³² jáun².

Tiá² hniáu³² má¹quien¹³ dí² dió³² tsá² láin¹

10 Hi³ jáun² né³ reh², hno³² jná¹³ hi³ lí³ níh¹³ náh² hi³ la³ jín³² bíh¹ tsá²daun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí² tsá² jmí¹ zian² cá²jmái¹ ca³tiánh³ ñeh² jnie² hi³ lí³ lí²¹ hi³ taunh² jáun² Dió³² hó¹ní¹, hi³ la³ jín³² bíh¹ tsú² ca³nga³ siáh³ Jmí²miih²¹ Dáin³ jmí¹ ca³niá³ jáun². 2 Hi³ jáun² dá² la³ jín³² bíh¹ tsú² cáun³ jmái², hi³ lin¹ hi³ hain²¹ tí³con² hla¹ Moisés cun³quionh³ hi³ ca³ni³táunh¹ tsú² jáun² ñeh² jnie², jí³ jmí¹ ca³han³ siáh³ jmí²miih²¹ jáun². 3 Ja³bí¹ cá²re² ca³cúh² bíh¹ tsú² jí³lín² cá² ní¹ má³² hi³ ca³cué³ Dió³². 4 Ja³bí¹ la³ jín³² bíh¹ tsú² siáh³ ca³hinh³ cá² ní¹ jmái² hi³ ca³cué³ hnga² Dió³². Quí¹hliá² jmí¹ hính²³ tsú² jmái² ja³ ní¹con² Dió³² hi³ chí¹hue³² hláu². Hláu² jáun² dá² jmí¹ quionh³ tsú² tá¹la³ hí¹tiáunh¹ jui³², hi³ hláu² jáun² né³ jmí¹ lín³ hnga² bíh¹ Cristo. 5 Tí³la³ uá¹ jáun² la³ jáun², lí³ cá² tsáun¹ máh³ tsá² hí³ tiá² ca³jmú³ la³ cun³ hi³ jéih³² Dió³², hi³ jáun² dá² ca³hiá² cá²tsan³ bíh¹ tsú² hué³² quiéin² jáun².

6 La³ jí³² hi³ ca³lí³ jáun², lí³ cáun² nóh³² hi³ hie³² jnoh¹ jú¹ tson² bíh¹, hi³ lin¹ hi³ tiá² ca³ta¹ dí² jmú¹³ hi³ hniá¹ dí² hi³ hlah³, la³ jmí¹ ca³jmú³ jáun² tsá² hí³. 7 Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ tiá² hniáu³² má¹tsú¹ má¹jonh²¹ hnoh² dió³² tsá² láin¹ la³ jmí¹ ca³jmú³ jáun² tsá² hí³;

la³ cun³ rón³² hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí²: “Tsáu² ca³tiánh³ tiáunh¹, hi³ ca³cú³ ca³hinh³, hi³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³nu³ ca³tiánh³ hi³ ca³jmú³ juón^{1*}”. 8 Jáun² tiá² hniáuh³² yáh³ hi³ lí¹ jmú¹ lí¹ tsáu¹³ dí² la³jmí¹ ca³jmú³ jáun² tsá² hí³, quí¹ jmí¹ lí²¹ jáun² ca³tsan³ quiu³hni² mei²¹ tsáu² cu³tsa³² la³ lá² cú² jmái¹. 9 Sa³jun³ hniáuh³² yáh³ hi³ cá¹ lan¹³ dí² Tí³² Juo¹³ hi³ neh²¹ ní¹juáh³ hi³ tson² juenh² tsí³, la³jmí¹ ca³jmú³ ma³ jan² tsá² hí³, hi³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³tsan³ bíh¹ cun³quionh³ hi³ ca³quieh² jáh³ hláinh¹. 10 Hi³ sa³jun³ hniáuh³² yáh³ hi³ jmúh¹³ hnoh² hi³ lí¹ mí¹ lí¹ tsáinh¹ náh² ní¹con² Dió³² la³jmí¹ ca³jmú³ ma³ jan² tsá² hí³, hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³hiá² ca³tsan³ bíh¹ hi³ ca³jmú³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² quian³² pí³ quioh²¹ hmu³².

11 La³jí³² hi³ ní² bíh¹ ca³chú² cá²quiúnh³² tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí² tsá² jmí¹ zian² cá²jmái¹; hi³ jáun² né³ ca³tóh³ tsú² ní¹ Sí², hi³ jáun² lí¹³ zia³² cáun² nóh³² quiú¹³ jnoh¹ tsá² ziaun² dí² ní¹ cá¹táuh³ jmái¹ lá², hi³ tiá² jmú¹³ dí² la³ jáun². 12 Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ tsá² lín²³ hi³ pin³ tsí³, cu¹ jmu¹ tsú² hua³hín¹³ hi³ tiá² cáun² lí¹ tánh²¹ tso³. 13 La³jí³² hi³ cá² lau²³ hnoh² cá²ren² bíh¹ quionh³ la³ cun³ hi³ qui³ quiunh³² la³jin³² tsá²mi³cuóun² ní¹ hná¹ ní² uá²jai³². Tí³la³ cun³ jáun² lí¹³ bíh¹ cháh¹³ hnoh² cáun² honh² ní¹con² Dió³², quí¹ hí³ dá² tiá² cáun² lí¹ cué²¹ yáh³ jái¹³ hi³ lí³ zia³² hi³ cá² lau²³, cáun² hi³ tiá² lí³ quính¹ náh² jmái¹. Quí¹ Dió³² dá² tí³ hie³² bíh¹ he³ lánh³ rón³² tion¹³ náh² honh² ja¹ la³jí³² hi³ jáun², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ quính¹ náh² jmái¹.

14 Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, reh² tsá² hnau³ jná¹³ lín³², su³uú² lí¹ ma³quien¹³ náh² dió³² tsá² láin¹. 15 Lieh¹ jná¹³ hnoh² la³jmí¹ liéinh³² tsú² tsá² quiáh¹ tsí³, hmóu³² bíh¹ hnoh² lí¹³ chú¹ ñih²¹ náh² la³ cun³ hi³ juah³² jná¹³ lá²: 16 Hi³ ní¹ má¹ca³cue¹³ dí² tiá¹hmah¹ Dió³²

quioh²¹ jmí² ráu³ híen¹ hi³ hnáih²³ dí² jáun² la³jái³² né³, má²ná¹ma³jnia¹³ dí² hi³ tiáuh¹ dí² cá²hon³ quiúnh¹ Cristo cun³ñí¹ hi³ jmí²hán¹ tsú² ca³jmú³ ta²¹ ní¹con² dí² jí¹lá² bíh¹. Ja³bí¹ la³ jáun² ní¹ má¹ca³tsunh²¹ dí² *hí³ cuú²miih²¹ hi³ cúh²³ dí², má²ná¹ma³jnia¹³ dí² hi³ tiáuh¹ dí² cá²hon³ quiúnh¹ Cristo cun³ñí¹ hi³ tá¹³ tsú² má²ca³lí³ quien² ní¹con² dí² la³jái³² jmí¹ ca³taun³ tsú² jáun² ní¹ crei²¹ bíh¹ siáh³. 17 Jáun² cun³ñí¹ hi³ cáun² hí³ bíh¹ tsóh³² dí², uá¹jin¹ juóu³² lín³² dí², má²lin¹ bíh¹ hi³ ná¹láí³ dí² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu², quí¹ cáun² bíh¹ hí³ cúh²³ dí² la³jái³².

18 Sá¹ní² jie³ dú¹ náh² lánh³ rón³² ná¹ngí²³ tsá² hué³² *Israel: La³jin³² tsá² cúh² ngú³ quioh²¹ jáh³ má²lí²jngih³ tsú² ní¹con² Dió³², má²lí²ma³jnia³² tsú² hi³ tiáunh¹ cá²hon³ hi³ jáh³ hí³ lí³ quien² ní¹con² tsú² la³jin³² bíh¹. 19 Jáun² né³, jun³juáh¹³ hi³ hnó³² jná¹³ juah²¹ hi³ dió³² tsá² láin¹ zia³² pí³ quioh²¹ yáh³, hi³ sa³jun³ tí³ jlánh¹ quien² ngú³ quioh²¹ jáh³ hi³ jngih² tsú² ní¹con² dió³² tsá² láin¹ yáh³ la³ cónh³ bíh¹ lí³ua³ cáun² ngú³. 20 La³ cun³ hi³ hnó³² jná¹³ juah²¹ lí³ la³ lá²: Hi³ tsá² tiá² cuóun³² Dió³² cuen² jáh³ ní¹con² jmí²chí³ hláinh¹ bíh¹ ní¹juáh³ jmí¹ jngih² jáh³ ní¹hiú¹³ quioh²¹ dió³² tsá² láin¹, jun³juáh¹³ ní¹con² Dió³² yáh³ cuen² tsú²; hi³ jná¹³ né³, tiá² hnó³² yáh³ hi³ tiáunh¹ hnoh² cá²honh¹ quiúnh¹ náh² jmí²chí³ hláinh¹. 21 Quí¹ tiá² lí¹³ yáh³ hi³ dí¹chíh¹ hnoh² honh¹ copa hi³ jmu² lin¹ hi³ tiáunh¹ náh² cá²honh¹ quiúnh¹ Tí³² Juo¹³ dí², hi³ má¹lí³² jáun² né³ dí¹chíh¹ náh² siáh³ honh¹ copa hi³ jmu² lin¹ hi³ tiáunh¹ náh² cá²honh¹ quiúnh¹ jmí²chí³ hláinh¹; sa³jun³ lí¹³ yáh³ hi³ cúh¹³ hnoh² hi³ ná¹tsí²¹ ní¹ mesa quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí², hi³ má¹lí³² jáun² cúh¹³ náh² siáh³ hi³ ná¹tsí²¹ ní¹ mesa quioh²¹ jmí²chí³ hláinh¹.

22 ¡Ha³ tiá² ca³ta¹ yáh³ dí² jmú¹³ hi³ míh³ tsí³ Tí³² Juo¹³ dí²! Quí¹ jun³juáh¹³

jnoh¹ yáh³ tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ pin³ la³
cónh³ bíh¹ hí³ dí².

**He³ lánh³ rón³² jmu² tsá²
má²ca³liáu³, tsá² qui³ hnio³ rainh²¹**

²³Né³² né³, tson² bíh¹ la³ cun³ hí³
juáh²³ jáun² tsáu², hí³ cáun² lí¹³ bíh¹
jmu³ tsú² la³ cun³ hí³ hnio³; tí³la³ tiá²
la³jí³² hí³ jáun² jmu³ yáh³ ta²¹. Ján³, lí¹³
bíh¹ jmu³ tsú² la³ cun³ hí³ hnio³, tí³la³
tiá² la³jí³² hí³ jáun² lí¹³ yáh³ ma³hau³ hí³
lí³hún¹ tsí³ tsá²ján² tsá²ján². ²⁴Hí¹ jan²
yáh³ tiá² hin² ca³tin¹ hnauh¹³ jmáh³la³
hí³ lí¹³ jmu³ ta²¹ ní¹con² hnga², quí¹
ca³tin¹ tsú² hnauh¹³ hí³ lí¹³ lí³ jmu³ ta²¹
ní¹con² tsá²ján² tsá²ján² bíh¹.

²⁵Jáun² cáun² quiéih³ náh² cú²jueh³²
la³jí³² la³ cun³ hí³ hna² tsú² ja¹ hmah²¹,
ha³ lí² ngái² náh² ní¹juáh³ ngú³ jáun²
quioh²¹ jáh³ hí³ ca³jngih³ tsú² ní¹con²
dió³² tsá² láin¹, ha³ lí² ngái² náh² hí¹
cáun² hí³ lí¹³ jmu³ hí³ hliáh¹³ jmí¹ honh²
náh². ²⁶Qui¹ hnga² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí²
Tsá² quioh²¹ la³jí³² la³ cun³ hí³ zia³² ní¹
hue²¹ lá².

²⁷Hí³ ní¹juáh³ zian² tsá² tiá² má²tanh²
ta²¹ Dió³² hí³ té²³ hñú¹³, ní¹juáh³
hí³ hnáuh² náh² cuá¹táunh¹, jáun²
cuá²quiéih³ náh² la³jí³² la³ cun³ hí³
cué³² tsú² ní¹ jáun²; tí³la³ ha³ lí² ngái²
náh² hí¹ cáun² má¹ná¹, hí³ jáun² tiá²
lí¹³ hliáh¹³ jmí¹ honh² náh². ²⁸Tí³la³
ní¹juáh³ zian² tsá² zai³² hnoh² la³ lá²:
“Ngú³ lá² quioh²¹ jáh³ ca³jngih³ tsú²
ní¹con² dió³² tsá² láin¹ bíh¹”, hí³ jáun²
ha³ lí² cúh² náh² cú²jueh³² cun³ní¹ hí³
ca³tin¹ tsá² má²lí²juáh³ hí³ la³ jáun²,
quí¹ ní² lí¹ ca³hliáh² jmí¹ tsí³ tsá² hí³.
²⁹Juah³² jná¹³ la³ ní² cun³ní¹ hí³ ca³tin¹
jmí¹ tsí³ tsá² hí³ bíh¹, jun³juáh¹³ jmí¹
honh² hnoh² hmóu³² yáh³.

Tí³la³ zian² tsá² lí¹³ juáh³ má¹ná¹:
“¿He³ láih³² sa³ jná¹³ máh³ tiá² lí¹³
cuh²¹ lí³ua³ cáun² hí³ hnó³² ná¹ kuh²¹
cun³ní¹ hí³ tiá² má²pin³ tsí³ jan² tsá²
siánh³? ³⁰Ní¹juáh³ la³ cue² bíh¹ jná¹³ tín²

tiá¹hmah¹ Dió³² ní¹ má¹tí³ ní¹ kuh²¹, ¿he³
yáh³ ca³tí²¹ ziu³ hie³ tsú² jná¹³ hí³hliá²
cuh³²?” ³¹Né³² né³, hniáuh³² má¹quien¹³
náh² Dió³² la³ní¹ la³ján³ cun³quionh³
la³jí³² hí³ jmuh³² náh², uá¹ hí³ má³²
hí³ cú² hí³ húh²³ náh², uá¹ hí³ lí³ua³
cáun² hí³ siáh³ siáh³. ³²Ha³ lí² jmu²
náh² hí³ lí¹³ quinh³ tsáu², sa³jun³ tsá²
*judíos, sa³jun³ *tsá²ca²jo²¹, hí³ sa³jun³
tsá² má²lín³ cuáh³² quioh²¹ Dió³² ní²
siáh³. ³³Hí³ jáun² hí³ ca³tin¹ jná¹³ huen²
né³, jmu² ná¹ tion³ hí³ hí¹ jan² tiá²
hin² jeinh²¹ hlah³ ca³tí²¹ lí³ua³ cáun² hí³
jmu¹ jná¹³. Ha³ tiá² hnauh³² yáh³ jná¹³
jmáh³la³ hí³ chú³² quion²¹ huen², tí³la³
jné¹³ hnauh³² hí³ chú³² hí³ ca³tin¹ tsá²
siánh³ bíh¹, hí³ jáun² lí¹³ liáu³ tsú².

11 Jáun² né³, jmu³ náh² la³ cun³ hí³
jmu² jná¹³, la³jmí¹ jmu² jná¹³ la³
cun³ hí³ ca³jmú³ jáun² Cristo.

Tsá³mi³ tsá² má²tsú² má²jónh³² Dió³²

²Hí³ jáun² né³ reh², zia³² bíh¹ cáun²
hí³ jlánh¹ re² jmuh³² hnoh². Qui¹hliá²
chau² honh² hnoh² jmá¹ ca³la³ jí³² hí³
ca³tin¹ jná¹³, jí³ hí³hliá² la³ má²ma³tih²¹
jáun² bíh¹ hnoh² jái¹³ hí³ ca³híe³ jná¹³
jáun², la³ cun³ hí³ ca³lí³ tin² ná¹ huen²
jmí¹tin². ³Tí³la³ hnó³² jná¹³ hí³ há¹ ngí¹³
hnoh² hí³ Cristo bíh¹ lín³ Tsá² chín¹
ní¹con² tsá²núh², hí³ jáun² tsá²núh² né³
lín³ tsá² chín¹ ní¹con² tsá²mi³ ní²cuo²
la³jmí¹ lín³ jáun² Dió³² Tsá² chín¹
ní¹con² Cristo. ⁴Jáun² ní¹juáh³ lí³ua³
jan² tsá²núh² jlí²³ chí¹ ní¹ má¹ca³liéinh³²
Dió³² ja¹ ní¹ ná¹ngih³² tsá² lín³ cuáh³²,
ho³ ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³hléh³ jái¹³ hí³
cue³² Dió³² hñu³ tsí³, cun³quionh³ hí³
jmu² tsú² la³ jáun², jmu² tsú² hí³ tiá²
quien² Tsá² chín¹ ní¹con² bíh¹ tsú².
⁵Tí³la³ ní¹juáh³ jan² tsá²mi³ hí³ tiá²
jlí²³ chí¹ ní¹ má¹ca³liéinh³² Dió³² né³,
ho³ ní¹ má¹ca³hléh³ jái¹³ hí³ cue³² Dió³²
hñu³ tsí³, tsá²mi³ la³ hí³ siáh³ jmu² hí³
tiá² quien² tsá²núh² ní²cuo² bíh¹, tsá²
chín¹ ní¹con² tsú². Cun³quionh³ la³

jáun² dá² má²lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ má²ná¹za¹
 mí³láu³ nio² bíh¹ chí¹ tsú² hi³ lin¹ hi³
 juón¹. ⁶Jáun² né³, n¹juáh³ jan² tsá²mí³
 tiá² n¹lí³ chí¹, hi³ jáun² tí³ re² bíh¹
 n¹juáh³ cu³tsa³² zéi³² tsú² cú²jueh³².
 Tí³la³ n¹juáh³ lín²³ tsú² hi³ hua³heih²¹
 bíh¹ n¹juáh³ hi³ má²ná¹za¹ chí¹ tsú², hi³
 jáun² tí³ re² bíh¹ lí³ tsú² cú²jueh³² chí¹.
⁷Tí³la³ tsá²ñuh² má²ná¹, tiá² ca³tin¹
 yáh³ hi³ lí³ chí¹, qui¹ cun³quionh³ hí³
 bíh¹ lí²lin¹ ha³ lánh³ rón³² lín³ Dió³², hi³
 ha³ cónh³ tí³ hi³ quien² tsú² síáh³; tí³la³
 cun³quionh³ tsá²mí³ má²na²¹, lí²lin¹
 hi³ ha³ cónh³ tí³ hi³ quien² tsá²ñuh²
 n¹re²cuo² bíh¹ tsú². ⁸Qui¹ jmí¹ ca³jmú³
 Dió³² tsá²ñuh², tiá² ca³jmú³ yáh³ tsú²
 cun³quionh³ tsá²mí³, tsá²mí³ bíh¹ tí³ lin³
 cun³quionh³ tsá²ñuh². ⁹Qui¹ tsá²mí³ dá²
 ca³lín³ cun³n¹ hi³ ca³tin¹ tsá²ñuh² bíh¹,
 jun³juáh¹³ tsá²ñuh² yáh³ ca³lín³ cun³n¹
 hi³ ca³tin¹ tsá²mí³. ¹⁰Cun³n¹ hi³hliá²
 ca³tí²¹ hi³ n¹ bíh¹, jí³ hi³ cun³n¹ hi³
 ca³tin¹ síáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², hi³
 jáun² tsá²mí³ ca³tin¹ jmu³ lin¹ hi³ zian²
 tsá² chín¹ n¹con² tsú² cun³quionh³
 hi³ jí³ tsú² jáun² chí¹. ¹¹Tí³la³ uá¹
 jáun² la³ jáun² né³, tá¹la³ ziaún² dí²
 hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí², tiá² lí³ yáh³
 ma³zian³² tsá²mí³ n¹con² tsá²ñuh²,
 sa³jun³ lí³ ma³zian³² tsá²ñuh² n¹con²
 tsá²mí³. ¹²Qui¹ uá¹jinh¹ tson² bíh¹ cu³tí³
 hi³ cun³quionh³ tsá²ñuh² bíh¹ ca³lín³
 tsá²mí³ jmí¹ la³n¹ jmí¹tin², ja³bí¹ la³
 jáun² bí¹ síáh³ tson² hi³ ta³né³² tsá²ñuh²
 lí²zian² hñu³ héin¹ hñu³ tsí³ tsá²mí³
 bíh¹; tí³la³ la³jí³² hi³ jáun² né³, ja³²
 n¹con² Dió³² bíh¹.

¹³Sá¹n¹ hniauh² dúh¹ náh² honh²
 hmóu³² n¹juáh³ re² jniá³ hi³ tsá²mí³
 liéinh³² Dió³² ta³ tiá² chí¹lí³² chí¹.
¹⁴Né³² né³, n¹juáh³ hi³ la³ cuó² chí¹
 tsá²ñuh², jmí¹ tsí³ hmóu³² bíh¹ dí² juáh³
 hi³ cáun² hi³ hua³heih²¹ bíh¹ jaun³²,
¹⁵tí³la³ hi³ ca³tin¹ tsá²mí³ né³, tí³ jlánh¹
 bíh¹ re² jniá³ n¹juáh³ hi³ cuó² chí¹ tsú².

Hi³ jáun² bíh¹ cuó² chí¹ tsá²mí³ qui¹ hi³
 jáun² lí¹³ ná¹lí³² chí¹ bíh¹ tsú². ¹⁶Tí³la³
 n¹juáh³ zian² ma³ jan² tsá² hnió³ hi³
 quiu³ táinh³ jái¹³ n¹ quiúnh¹ jnoh¹,
 hniáuh³² lí³ n¹ tsú² hi³ sa³jun³ jnoh¹,
 sa³jun³ tsá² ná¹lín³ cuáh³² quióh²¹ Dió³²
 yáh³ ná¹ngí²³ la³ síáh³.

**N¹ má¹ca³ngih³² tsú² hi³ cuh³
 má³² híen¹, tiá² jmu² tsú²
 la³ cun³ jmí¹ ca³tí²¹**

¹⁷Jáun² né³, ca³tí²¹ hi³ juah²¹ jná¹³
 lá², tíú²uú² lí¹³ yáh³ hi³ lieh¹ jná¹³
 hnoh² jú¹ re² jú¹ tin², qui¹ la³jmí¹
 lí³ hi³ tí³ lí³mí¹ qui¹ hlian²¹ bíh¹
 hnoh² n¹juáh³ n¹ má¹ca³cuú² ca³ngih³²
 náh², cha³ jmí¹ má¹chuh²¹ náh² jmí¹
 honh². ¹⁸Qui¹ la³n¹ la³ján³ má²ca³zái³
 jná¹³ tsáú² hi³ n¹juáh³ n¹ má¹ca³cuú²
 ca³ngih³² náh², sa³ ná¹tsoh³ bíh¹ hnoh²
 jmu³² ja¹ quián¹³ hmóu³², hi³ jná¹³
 né³ len³ hi³ míh¹ tiá² tson² bíh¹ la³
 n¹. ¹⁹Já¹ ho³ sa³ la³ n¹ la³ ca³tí²¹
 lí³ bíh¹ ja¹ quián¹³ hnoh², hi³ jáun² lí³
 lin¹ hin² bí¹ tsánh² cu³tí³ zian² la³ cun³
 hi³ tí³² tsí³ Dió³². ²⁰Tí³la³ la³ cun³ hi³
 chá²zinh³ ca³tí²¹ hi³hliá² ná¹tsoh³ náh²
 jáun² né³ lí³ la³ lá²: Má³² hi³ cuh³² náh²
 n¹ má¹ca³ngih³² náh² jáun², jun³juáh¹³
 uú² má³² hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ yáh³ dí²
 jaun³². ²¹Qui¹ n¹ má¹tí³ n¹ cúh¹³ náh²
 má³², ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ náh²
 cáun² tá²chi²¹ ma³liauh²¹ hi³ cuh³² náh²
 má³² hi³ ná¹quiánh¹, hi³ tá¹la³ ma³ jan²
 né³ tionh² n¹cuóunh²¹ ta³la³ jáun²; hi³
 ma³ jan² né³, sa³ ca³la³ n¹ ca³lí³ hen²
 máh³ cú² hính²³. ²²¿Tiá¹ la³ zia³² hñuh³²
 hnoh² n¹ jmí¹ lí¹³ cuá¹cú¹ cuá¹hính³
 náh² tín² ca³lá²? Cun³quionh³ la³ n¹ dá²
 má²jmu³² náh² lin¹ hi³ tiá² quiú² tiá²
 jéin²³ náh² tsá² má²lín³ cuáh³² quióh²¹
 Dió³² bíh¹, hi³ chin²³ náh² hua³heih²¹
 tsá² tia³mí². Hi³ jáun² né³, ¿he³ dá² juo¹³
 jná¹³ hnoh²? ¿Hí¹ lí¹³ lieh¹ jná¹³ hnoh²
 jú¹ re² jú¹ tin²? ¿Tiá² jáun² yáh³!

Má³² hi³ ca³tin¹ Ti³² Juo¹³ dí²

(Mateo 26:26-29; Marcos 14:22-25; Lucas 22:14-20)

²³ Qui¹ hnga² bíh¹ Ti³² Juo¹³ dí² ca³héc³ jná¹³ la³ cun³ hi³ ca³ma³ta¹³ jná¹³ jáun² hnoh². La³ lá² lí³: Jmí¹ cá³chó²¹ jmái¹ cáun² tí³ ca³nié² hi³ má²t³sa³hnái¹ Jesús Ti³² Juo¹³ dí², ca³zanh³ tsú² *hí³ cuú²miih²¹ hi³ ca³cuéh³ tiá¹hmah¹ Dió³². ²⁴ Jmí¹ má²h²cuéh³² jáun² tiá¹hmah¹ Dió³² né³, ca³ca³ hí³ jáun², hi³ jáun² ca³juáh³ la³ lá²: “Quiéih³ náh², qui¹ hi³ lá² bíh¹ ngú³ quion²¹ jná¹³ hi³ cuen²¹ jná¹³ huen² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnoh². Cun³quionh³ hi³ jmúh¹³ náh² la³ lá² jmí¹ tsú² jmí¹ ja³², chau¹³ honh² náh² jná¹³”. ²⁵ Ja³bí¹ la³ jáun² bí¹ siáh³ ca³jmú³ tsú² quioh²¹ copa jmí¹ má²laih³² má³², jmí¹ jáun² ca³juáh³ la³ lá²: “Cun³quionh³ copa lá² bíh¹ má²lin¹ hi³ má²ca³h³ quien² cáun² nió³² hmaí²¹ cun³quionh³ jmí²hán¹ jná¹³. Jáun² hính³ náh² hi³ cháu¹ náh² honh² hi³ ca³tin¹ jná¹³ la³ ma³ quin³² la³ ma³ cu³ jéin³² húh¹³ náh²”.

²⁶ Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³, hi³ hnoh² ná¹má²lih²¹ hi³ ca³jun³ Ti³² Juo¹³ dí² ma³ quin³² la³ ma³ cu³ jéin³² hi³ cúh¹³ náh² hí³ jí³ hi³ húh¹³ náh² siáh³ hi³ ha²¹ copa jáun², ca³la³ tí³ ñí¹ cá³chó²¹ jmái¹ hi³ cuánh³² tsú² siáh³.

**He³ lánh³ ca³tí²¹ jmu³ tsú²
má³² quioh²¹ Ti³² Juo¹³ dí²**

²⁷ Jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² cúh² hí³ jí³ hi³ hính²³ siáh³ jmí² ráu³ hi³ ca³tin¹ Ti³² Juo¹³ dí² ta³ tiá² jmí¹ tiá² tsí³, cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹ má²rá¹can² tsú² hi³ ca³táin² jmí²hán¹ Ti³² Juo¹³ dí², jí³ hi³ ca³jun³ tsú² siáh³. ²⁸ Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu² hniáuh³² chu³ ñih³ jmí¹ tsí³ hnga² ñeh² bíh¹ hi³ cuh³ tsú² hí³ jí³ hi³ hính³ tsú² jmí² ráu³ ní² siáh³. ²⁹ Qui¹ ní¹juáh³ tsá² cáun² lí¹ cú² lí¹ hính²³ má³² jáun² ta³ tiá² má²ca³lín¹³ tsú² hi³ má³² jáun² lí³

la³juah²¹ dúh¹ hnga² bíh¹ Ti³² Juo¹³ dí², cun³quionh³ hi³ lí¹ cú² lí¹ hính²³ la³ jáun² bí¹ tsú² má²jmu² hi³ tá¹tsin¹ cáun² héih³² hlah³. ³⁰ Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, juóun³² hnoh² ná¹tsáun¹ náh² jí³ hi³ má²huán¹ náh² siáh³, hi³ hí¹ ca³la³ tí³ má²cá²tsan³ yáh³ siáh³ ma³ jan² hnoh². ³¹ Ti³²la³ sá¹jmí¹ hi³ chú¹ ñih²¹ dí² re² jmí¹ tsí³ hmóu³² né³, jáun² tiá² jmí¹ ra³t³sa² yáh³ Ti³² Juo¹³ dí² héih³². ³² Ti³²la³ ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³ma³tsau¹³ Ti³² Juo¹³ dí² má¹ná¹, jáun² jeinh²¹ bíh¹ jmí¹ tsí³ dí² tí³ ñí¹con² tsú², hi³ jáun² tiá² tá¹t³sa¹ dí² héih³² hlah³ cu³tsa³² quiúnh¹ dí² tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³².

³³ Jáun² né³ reh², ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³ngih³² náh² hi³ cúh¹³ náh² má³² hi³ ca³tin¹ Ti³² Juo¹³ dí², jan²¹ náh² tín² tsá²ján² tsá²ján². ³⁴ Ní¹juáh³ zian² ma³ jan² tsá² má²ñí¹cuóunh²¹ lín³², cuí¹ jmu¹ tsú² tín² má³² hñú¹³, hi³ jáun² tiá² lí³ zia³² he³ ca³tí²¹ ma³tsau¹³ Dió³² ní¹ má¹ca³cuú² ca³ngih³² náh² jáun². Jáí¹³ ñí¹ hná¹ ní² né³ ní¹ma³re¹³ jná¹³ ní¹ má¹cá²chó³² ná¹ hi³ ñí¹jie¹ ná¹ hnoh².

Pí³ hi³ cue³² Jmí²chí³ Chun¹

(Romanos 12:3-8; Efesios 4:7-16; 1 Pedro 4:8-11)

12 Hi³ jáun² né³ reh², cuí¹ hléh¹³ jná¹³ ta³né³² ca³tí²¹ hi³ ca³ngah³ hnoh² jáun² ca³tí²¹ la³ cun³ pí³ hi³ cue³² Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹con² ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu², qui¹ tiá² hnó³² jná¹³ hi³ tionh² náh² ná¹cáun¹.

² Re² lín³² bíh¹ ñih¹ hnoh², hi³ jmái¹ hi³ tiá² jmí¹ má²tanh²³ náh² ta²¹ Dió³², cáun² lí¹ ca³hí³can² náh² hi³ jmí¹ ma³quien¹³ náh² dió³² tsá² lán¹ tsá² tiá² hleh³². ³ Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ hnó³² jná¹³ hi³ lí³ ñih¹³ hnoh² ta³né³², hi³ hí¹ jan² yáh³ tsá² chú² juóun³² Jesús tiá² lí¹³ hléh³² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ joh¹ Dió³², hi³ sa³jun³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ juáh³ hi³ Jesús lín³ Ti³²

Juo¹³, n¹juáh³ tiá² la³ dí¹hle³² yáh³ tsú² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹.

⁴Zia³² bíh¹ hliáun³ n¹ pí³ hí³ lí¹³ lí³ hiáuh³ tsáu², tí³la³ jan² bíh¹ Jmí²chí³ Tsá² cue³². ⁵Ja³bí¹ la³ jáun², uá¹jinh¹ zia³² hliáun³ n¹ he³ lánh³ rón³² lí¹³ ma³cón³² tsú² rainh²¹, tí³la³ n¹con² jan² Juo¹³ bíh¹ dí² ja³² la³jí³² hí³ jáun². ⁶Hí³ ja³bí¹ zia³² siáh³ hliáun³ n¹ pí³ hí³ lí¹³ hiáuh³ tsá² jmu³ tá¹³ Dió³², tí³la³ n¹con² jan² Dió³² bíh¹ ja³² la³jí³² hí³ jáun². ⁷Jáun² né³, tiú³nio² lí²lin¹ bíh¹ hí³ quionh³ tsú² Jmí²chí³ Chun¹ ma³ quin³² ma³ jan³², hí³ jáun² lí²zia³² he³ cun³quionh³ má²hon³ tsú² tsá²ján² tsá²ján². ⁸Jmí²chí³ hí³ bíh¹ cue³² pí³ n¹con² ma³ jan² tsáu² hí³ tin² hléh³² ca³la³ hí³ quiáh¹ lín³² tsí³; hí³ n¹con² ma³ jan² né³, Jmí²chí³ hí³ bíh¹ siáh³ cue³² pí³ hí³ tin² hléh³² la³juah²¹ dúh¹ tsá² n¹ tsá² lieih²¹ cu³tí³. ⁹Hnga² Jmí²chí³ hí³ bíh¹ siáh³ jmu² hí³ zian² tsá² tin² cha³² cáun² tsí³ n¹con² Dió³², hí³ ma³ jan² né³ hiáuh²³ pí³ hí³ lí¹³ jmah³ tsá² tsáun¹. ¹⁰Ma³ jan² tsáu² hiáuh²³ siáh³ pí³ hí³ lí¹³ jmu³ hua³jueh³², hí³ ma³ jan² né³ hiáuh²³ pí³ hí³ lí¹³ hléh³² jái¹³ hí³ cue³² Dió³² hñu³ tsí³. Ma³ jan² tsáu² hiáuh²³ pí³ hí³ tin² chu³ n¹h³ he³ n¹ jmí²chí³ ná¹quian³² ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu², n¹juáh³ Jmí²chí³ Chun¹ ho³ jmí²chí³ hláinh¹. Zian² siáh³ tsá² hiáuh²³ pí³ hí³ lí¹³ hléh³² hliáun³ n¹ jú¹jma²; hí³ ca³li³ zian² siáh³ tsá² hiáuh²³ pí³ hí³ lí¹³ zái³² jái¹³ hí³ má²lí²hléh³² jáun² tsá² jan² hí³. ¹¹Tí³la³ la³jí³² bíh¹ hí³ n¹, jmu² jan² tán¹ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹, Tsá² sóh²³ ma³ quin³² ma³ caun³² pí³ n¹con² tsáu² la³ cun³ hí³ hnió³ hnga².

La³jái³² bíh¹ dí² ná¹láí³ la³jmí¹ lí³ n¹ pih²¹ n¹ siún¹ quioh²¹ jan² tsáu²

¹²Hí³ jáun² né³, hliáun³ bíh¹ n¹ pih²¹ n¹ siún¹ zia³² quioh²¹ jan² tsáu², hí³ uá¹jinh¹ hliáun³ hí³ pih²¹ hí³ siún¹ jáun², tí³la³ jan² tsáu² bíh¹ lí³ cun³ n¹ la³jí³² hí³

jáun². Ja³bí¹ la³ n¹ uá²jai³² lí³ quioh²¹ Cristo. ¹³Quí¹ la³ cun³ jmí¹ cáun³ dí² jáun² jmáí² cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹, ca³la³ jái³² bíh¹ dí² ca³lan³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu². Jáun² la³jái³² dí² má²ná¹láí³ la³juah²¹ dúh¹ n¹ pih²¹ n¹ siún¹ quioh²¹ Cristo, uá¹ hí³ tsá² *judfos ho³lá²dá² *tsá²cá²jo²¹, uá¹ hí³ *tsá² má²dí¹hlánh¹ uá¹ hí³ tsá² zian² hí³ ca³tin¹ hnga²; quí¹ jan² tán¹ Jmí²chí³ hí³ bíh¹ má²ca³hen¹³ dí² la³jái³². ¹⁴Né³² né³, jun³juáh¹³ cá² n¹ yáh³ hí³ lín³ tsú² tá¹ jan², quí¹ hliáun³ lín³² bíh¹ n¹ pih²¹ n¹ siún¹ quioh²¹ tsáu² zia³² hí³ jmu² ma³ quin³² ta²¹. ¹⁵Quí¹ sá¹jmí¹ hí³ ta³ tsú² juáh³ la³ lá²: “Jun³juáh¹³ cuo² yáh³ tsú² lín³ jná¹³, hí³ jáun² tiá² lín³ yáh³ jná¹³ cáun² hí³ ca³tin¹ tsáu²”, ¿hí¹ cun³quionh³ hí³ má²lí²juáh³ la³ n¹ ta³ tsú², lí¹³ hí³ tiú²uú² chí¹hma² quioh²¹ tsú²? ¡Tiá² jáun² yáh³! ¹⁶Ho³ n¹juáh³ cuá¹ tsú² siáh³ ca³juáh³ la³ lá²: “Tiá² m¹n¹ tsú² lín³ yáh³ jná¹³, hí³ jáun² tiá² lín³ yáh³ jná¹³ cáun² hí³ quioh²¹ jan² tsáu²”; tí³la³ ¿hí¹ cun³quionh³ hí³ hliá² má²lí²juáh³ la³ n¹ siáh³ cuá¹ tsú², tiú²uú² la³ chí¹hma² quioh²¹ tsá² hí³? ¹⁷Quí¹ sá¹jmí¹ tá¹ jan² dí² lí³ jmáh³la³ m¹n¹ dúh¹, hí³ jáun² ¿he³ bí¹ lánh³ rón³² jmí¹ lí¹³ náí¹³ dí²? Ho³ sá¹jmí¹ tá¹ jan² dí² lí³ jmáh³la³ cuá¹, ¿he³ bí¹ lánh³ rón³² jmí¹ lí¹³ jmáh¹³ dí²? ¹⁸Tí³la³ Dió³² má¹ná¹, ca³jmú³ hí³ ma³ quin³² ma³ caun³² hí³ pih²¹ hí³ siún¹ quiú¹³ dí² ná¹tsi²¹ la³ cun³ n¹ ca³tí²¹, la³ cun³ rón³² n¹ ca³li³hnió³ hnga² Dió³² jmu³. ¹⁹Quí¹ sá¹jmí¹ tá¹ jan² tsú² lí³ cá² n¹ dúh¹, hí³ jáun² hí¹juáh³ tiú²uú² jmí¹ lin¹ yáh³ hí³ tsáu² tsú². ²⁰Hí³ jáun² la³ cun³ lí³ jáun² má¹na²¹, uá¹jinh¹ zia³² hliáun³ n¹ pih²¹ n¹ siún¹ quioh²¹ tsú², jan² tsáu² bíh¹ lí³ la³ cun³ n¹ jí³li³² hí³ jáun².

²¹Quí¹ m¹n¹ tsú² tiá² lí¹³ yáh³ záih³² cuo² tsú² la³ lá²: “Tiá² lin¹ hniah³ yáh³ hnú² n¹con² jná¹³”; hí³ sa³jun³ chí¹ tsú² lí¹³ záih³² ta³ tsú² la³ lá²: “Tiá² lin¹ lí³hniah²³ yáh³ hnoh² n¹con² jná¹³”.

22 Qui¹ ñí¹ láí²³ dí² hi³ jlánh¹ bíh¹ háinh¹³ tsáunh¹ quiú¹³ dí², ñí¹ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ bí¹ lí²hniáuh³², 23 hi³ ñí¹ tiá² nga³ tí³² tsí³ dí² né³, ñí¹ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ re² jmu³² dí² hua³hi¹³. Hi³ ní¹juáh³ ñí¹ láí²³ dí² hi³ tiá² re² jniá³ quiú¹³ dí² né³, ñí¹ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ jlí²³ dí², 24 cáun² hi³ tiá² lin¹ jmu³² dí² ñí¹con² lí³ua³ cáun² hi³ láí²³ dí² hi³ chú³² jniá³ quiú¹³. La³ ní² bíh¹ ca³jmu³ Dió³² hi³ ñí¹ pih²¹ ñí¹ siún¹ ñí¹ tiá² nga³ je²³ dí² quiú¹³, tí³ jlánh¹ bíh¹ ma³quien¹³ dí² má¹lí³² jáun². 25 Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, tiá² zia³² yáh³ jáí¹³ hi³ ma³zian³² hi³ pih²¹ hi³ siún¹ jáun² ñí¹con² hi³ cáun² hi³ cáun², tí³la³ ma³ quin³² ma³ caun³² hi³ jáun² má¹na²¹, jmu² bíh¹ zian² hi³ ca³tin¹ rainh²¹. 26 Cun³ ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, ní¹juáh³ cáun² ñí¹ uóu²¹ quioh²¹ tsú², la³jí³² bíh¹ hi³ ñí¹ hná¹ ní² má²tso² uá²jai³² tsí³; hi³ ní¹juáh³ cáun² ñí¹ pih²¹ quioh²¹ tsú² jlánh¹ ca³lí³ quien², hi³ jáun² la³jí³² bíh¹ siáh³ ñí¹ hná¹ ní² má²hiún² uá²jai³² tsí³.

27 Jáun² né³, ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ hnoh² ná¹lín³ náh² ñí¹ pih²¹ ñí¹ siún¹ la³ jáun² quioh²¹ Cristo. 28 La³ jáun² bíh¹ lí³, hi³ jáun² ma³ quin³² ma³ jan³² tsá² lín³ cuáh³² má²ca³cué³ Dió³² ma³ cáun² ta²¹ hi³ lí³ jmu³ tsú². La³ñí¹ la³jín³ zian² tsá² ná¹lín³ *tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²; ñí¹ má²tun³ né³, zian² tsá² ná¹lín³ *tí³² jè¹ Dió³²; ñí¹ má²hni³² né³ zian² tsá² ná¹lín³ tí³² tsá² má²tin² tsáú². Ñí¹ hná¹ ní² né³ zian² siáh³ tsá² má²quian³² pí³ hi³ jmu² hua³jueh³², tsá² jmah²³ tsá² tsáun¹, tsá² má²hon³ tsáú² siáh³, tsá² quian³² ñí¹ juí³² quioh²¹ cuáh³²; hi³ má¹lí³² jáun² né³, zian² tsá² hiáuh²³ pí³ hi³ hléh³² jú¹jma² siáh³ ní² siáh³. 29 Jáun² né³, ¿hí¹ la³jín³² tsú² ná¹lín³ tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³² dúh¹? ¿Hí¹ la³jín³² tsáú² ná¹lín³ tí³² jè¹ Dió³²? ¿Hí¹ la³jín³² ná¹lín³ tí³² tsá² má²tin² tsáú²? Ho³ ¿hí¹ la³jín³² tsáú² quian³² pí³ hi³ jmu² hua³jueh³²? 30 ¿Hí¹ la³jín³² tsáú² hiáuh²³ pí³ hi³ jmah³

tsá² tsáun¹? ¿Hí¹ la³jín³² quian³² pí³ hi³ hléh³² jú¹jma² siáh³? ¿Hí¹ la³jín³² tsáú² quian³² pí³ hi³ zai³² jáí¹³ quioh²¹ tsá² má²lí³²hléh³² jáun² jú¹jma² siáh³ dúh¹? ;Tiá² jáun² yáh³! 31 Tí³la³ hnoh² hniáuh³² jmúh¹³ dí²quian¹ bíh¹ hi³ hián¹³ náh² hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ hi³ cué³² Dió³².

Tí³la³ ñí¹ ca³la³ jí³² hi³ ní² né³, zia³² bíh¹ cónh³lí¹ cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ hno³² jná¹³ hfe¹³ ñí¹ hná¹ lá².

Hi³ hnáu³ tsú²

13 La³ lá² lí³, ní¹juáh³ ñí¹con² jná¹³ la³ zia³² pí³ hi³ hléh²³ hliáun³ ñí¹ jú¹jma² quioh²¹ tsá²mi³cuóun² la³ má²quionh³ jí³ jè¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² siáh³, tí³la³ ní¹juáh³ tiá² hin² la³ hno³ yáh³ jná¹³ má¹lí³² jáun², jáun² la³ jáun² má²lin¹ hi³ lín³ jná¹³ la³jím¹ lí³ cáun² tsí¹ cú¹jen² hi³ lí¹ quí¹ lí¹ hín¹ pa³jua³ bíh¹, ho³lá²dá² cáun² tsí¹ mí¹ñí² chéin³ hi³ lí¹ hín¹ cú²pá¹ cú²chánh¹. 2 Hi³ ní¹juáh³ jná¹³ la³ lín³ ná¹ *tí³² jè¹ Dió³², ho³ ní¹juáh³ cuo² ná¹ ca³la³ jí³² jú¹ ná¹hmá¹ ná¹jní¹ quioh²¹ Dió³² jí³ hi³ há² ngí²³ ná¹ ca³la³ jí³², ho³ ní¹juáh³ nio² siáh³ cáun² tsin³² ná¹ hi³ hí¹ ca³la³ tí³ lí³ quin¹³ jná¹³ cáun² máh³ ñí¹ zeh¹ hi³ zih¹³ ná¹ ñí¹ siáh³, tí³la³ ní¹juáh³ tiá² hin² la³ hno³ yáh³ jná¹³ má¹lí³² jáun², hi³ jáun² hí¹ cáun² yáh³ tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹ jná¹³. 3 Hi³ uá¹jinh¹ tsoh²¹ jná¹³ ca³la³ jí³² hi³ zia³² quion²¹, ho³ uá¹jinh¹ hí¹ ca³la³ tí³ huen² jná¹³ ca³jienh²¹ hi³ cón³² ná¹ cáun² ja¹ sí², tí³la³ ní¹juáh³ tiá² hin² la³ hno³ yáh³ jná¹³ má¹lí³² jáun², jáun² tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹ hí¹ cáun² yáh³ hi³ jmu² jná¹³ la³ jáun².

4 Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² hno³ tsáú² né³, tsá² la³ hí³ lín³ tsá² jmu² juenh² tsí³ bíh¹, tsá² ja³² mií³ tsí³, tsá² tiá² uóu³² tsí³, tsá² tiá² jmu² quien² hnga², sa³jun³ jmu² tsú² tonh². 5 Ja³bí¹ tsá² la³ hí³ tiá² tin² yáh³ jú¹ hlah³. Tiá² lín³ yáh³ tsú² jan² tsá² cáun² lí¹ hnió³ hi³ ma³hiún² tsí³ hnga², sa³jun³ lín³ tsú² jan² tsá² chéi³

tsí³, hi³ sa³jun³ nióh³² tsú² hua³hi¹³ ha³
cónh³ tí³ hi³ jmu² tsáu² ñí¹con². ⁶Tsá²
la³ hi³ tiá² má²hiún² yáh³ tsí³ ní¹juáh³ hi³
ca³quiún³² tsáu² hi³ hlah³, tí³la³ tsá² hi³
dá² lí²hiún² tsí³ ní¹juáh³ jú¹ tson² bíh¹ la³
ca³cah¹³ jmái¹. ⁷Tsá² hnio³ tsáu² né³, tiá²
chú² tiá² ja³² yáh³ hi³ ca³tin¹ rainh²¹. La³
má²nio² jáun² bíh¹ cáun² tsí³ tsú² ñí¹con²
rainh²¹, hi³ hen² siáh³ tsí³ tsú² ñí¹con²
tsáu², jí³ hi³ tion² tsú² siáh³ tsí³ jí³li³².

⁸Quí¹ hi³ hnáu³ tsú² tiá² tón³² jmái¹
tsa³hín³ yáh³. Chau²¹ bíh¹ jmái¹ táuh³ hi³
cue³² Dió³² jái¹³ hñu³ tsí³ tsáu², sa³jun³
uú² hléh³² tsú² jú¹jma² siáh³ siáh³, hi³
sa³jun³ uú² lí³ hniáuh³² hi³ há²ngí²³ lín³²
tsú². ⁹Quí¹ jun³ hi³ tán¹ hián² yáh³ la³
cun³ hi³ má²né¹ dí², sa³jun³ má²ca³cue³
Dió³² jái¹³ hñu³ tsí³ tsáu² la³ hia³ la³
táuh³; ¹⁰tí³la³ ná¹ má¹cá²chó³² hi³ hú¹tá¹
tán¹ hián² cu³tí¹³ má¹ná¹, jáun² lí¹ yéin²¹
bíh¹ la³jí³² hi³ tiá² tán¹ tiá² hián².

¹¹Jmí¹ míh² jná¹³ jmí¹ hléh²³ la³ qui³
hle³² jan² tsá¹míh¹, hi³ jmí¹ cháunh²³
siáh³ chin³² ná¹ la³ cun³ qui³ jmu² jan²
tsá¹míh¹, jí³ hi³ jmí¹ hnauh³² jná¹³ siáh³
tsin³² la³ cun³ qui³ jmu² jan² tsá¹míh¹;
tí³la³ jmí¹ ca³lí³hún¹ tsin³² jná¹³ má¹ná¹,
tí³ có³² bíh¹ ca³quin³ la³ cun³ hi³ jmí¹
jmu² jná¹³ jáun² jmí¹ míh² ná¹. ¹²La³ ní²
bíh¹ lí³ quiú¹³ dí² ta³né³², hi³ tiá² re²
má²hún¹ yáh³ tsí³ dí² hi³ ca³tin¹ Dió³².
Néh³² jnoh¹ ñí¹ tsú² sáh³ lí¹ ná¹juá¹³
la³jmí¹ jniá³ ñí¹ tsú² cun³quionh³ cáun²
tsí¹ cú¹jen² zín³ bíh¹; tí³la³ má²jáun² né³,
má²neh²¹ dí² tsú² hú¹tá¹ ná¹jéinh³ ñí¹
bíh¹ dí². Ta³né³² dá² má²cuóun³² jná¹³
Dió³² ma³ pih²¹ bíh¹, tí³la³ má²jáun² bíh¹
lí³ cuóun³² jná¹³ tsú² cun³ tán¹ cun³ hián²
cu³tí¹³, la³jmí¹ cuóu³² jná¹³ jáun² hnga²
Dió³².

¹³Hi³ jáun² hni³² ñí¹ zia³² hi³ lí³ quien²
la³ má²quien² jáun²: hi³ nio² cáun² tsí³
tsú², hi³ hen² tsí³ tsú², jí³ hi³ hnáu³ tsú²
ní² siáh³; tí³la³ la³ cun³ hi³ jlánh¹ bíh¹
quien² ñí¹ hi³ hni³² ní², hi³ hnáu³ bíh¹
tsú².

Zia³² cónh³ ca³lá² jái¹³ ca³ti²¹
pí³ hi³ cue³² Jmí²chí³ Chun¹

14 Hi³ jáun² né³, jmu³ náh² pí³
la³jónh³ jmí¹ honh² hi³ má¹hnáu³
náh². Hi³ ja³bí¹ hniáuh³² jmúh¹³ náh²
siáh³ hi³ dí¹quiaunh²¹ lín²¹ honh² hi³
hián¹³ náh² cáun² pí³ ñí¹con² Dió³²; hi³
la³ñí¹ la³ján³ né³ hniáuh³² hen² honh²
náh² hí³ lí³ ngái¹ náh² ñí¹con² tsáu²
jái¹³ hi³ cue³² Dió³² hñu³ honh² bí¹ náh².
²Quí¹ ní¹juáh³ tsá² quian³² pí³ hi³ hleh³²
jú¹jma² hi³ hí¹ hnga² tiá² cuoh², hi³
liéinh³² Dió³² bíh¹ tsú² jaun³², jun³juáh¹³
hi³ liéinh³² tsá²mí³cuóun² yáh³ tsú², quí¹
hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ngí²³ jái¹³ jáun².
Tsá² hí³ dá² hleh³² jú¹ ná¹hmá¹ ná¹jni¹
cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹
bíh¹. ³Tí³la³ tsá² hleh³² hí³ jái¹³ hi³
cue³² Dió³² hñu³ tsí³ má¹ná¹, liéinh³² tsú²
tsá²mí³cuóun² rainh²¹ bíh¹, hi³ jmu² tsú²
hí³ tsá² hí³ lí³ pin³ tsí³ ñí¹con² Dió³², hi³
cha³² tsú² siáh³ tiá³ tsí³ tsá² hí³, jí³ hi³
jmouh³² tsú² siáh³ tsí³ tsú². ⁴Jáun² né³,
tsá² hleh³² jú¹jma² siáh³ jmu² hí³ lí³ pin³
tsí³ hnga² bíh¹ ñí¹con² Dió³²; tí³la³ tsá²
ngai³² jái¹³ hi³ cue³² Dió³² hñu³ tsí³ né³,
jmu² hí³ lí³ pin³ tsí³ tsá² cuáh³² bíh¹.

⁵Jná¹³ jmí¹ hiún² tsin³² sá¹jmí¹ la³jín³²
hnoh² lí¹³ hléh¹³ náh² jú¹jma² siáh³; tí³la³
tí³ jlánh¹ bí¹ hen² tsin³² jná¹³ hi³ hián¹³
náh² pí³ hi³ lí¹³ hléh¹³ náh² jái¹³ hi³ cue³²
Dió³² bíh¹; quí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien²
hi³ jmúh¹³ náh² la³ ní² la³ cónh³ bíh¹
hi³ hléh¹³ náh² jú¹jma² siáh³. Jí³²la³ tí³
ní¹juáh³ zian² jan² tsá² má²hiau³² pí³
hi³ zai³² jè¹ tsá² hleh³² hí³ jú¹jma² siáh³
bíh¹, jáun² bíh¹ zia³² ñí¹ lí¹³ jmu³ ta²¹
jè¹ tsú² hí³ lí³ pin³ tsí³ tsá² lín³ cuáh³².
⁶Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ reh², ní¹juáh³
jnë¹³ la³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh², hi³ ní¹lieh¹
jnë¹³ cun³quionh³ jú¹jma² siáh³, ha³ tiá²
lín¹ ñí¹ jmu³ ta²¹ hí¹ cáun² yáh³ quián¹³
hnoh² lí¹³. Jí³²la³ tí³ ní¹juáh³ ní¹lieh¹
jnë¹³ hnoh² cun³quionh³ jái¹³ hi³ jmí¹
ná¹hmá¹ bíh¹, hi³ má²hnió³ Dió³² hi³ lí³

ñh¹³ hnoh², ho³ n¹juáh³ hi³ ca³jmu³²
 jná¹³ hi³ há¹ ngi¹³ náh² re² jái¹³ quioh²¹
 bíh¹ tsú², ho³lá²dá² n¹juáh³ ca³hléh³
 jná¹³ cáun² jái¹³ hi³ cue³² Dió³² hñu³
 tsin³², ho³lá²dá² n¹juáh³ zia³² cáun² jú¹
 tson² hi³ lí¹³ má¹ta¹³ jná¹³ hnoh².

7 Cu¹ jmu¹³ cáun² jái¹³ hi³ ca³tin¹
 m¹ñ² hi³ jmu² tsú² sun¹, la³ cun³ hmá²
 tá² le² ho³ tun³² pih²¹ hi³ cai³² tsú²;
 uá¹jinh¹ tiá² jm²chí³ hu²¹, ti³la³ cu³
 jáun² n¹juáh³ tiá² la³ lin¹ yáh³ re² he³
 lánh³ tsau³² sun¹ hi³ ná¹jmu² tsú², jáun²
 he³ ya³ lánh³ rón³² lí¹³ lí³ ñi³² tsáu² hi³
 he³ ñi¹ sun¹ ná¹jmu² tsú². 8 Hi³ n¹juáh³
 jm¹ jmu² tsú² hniéi² né³, n¹juáh³ tiá²
 la³ jmu² yáh³ tsú² na²¹ lín²¹ mah¹
 quioh²¹ m¹ñ² n¹ má¹ca³jie³, hi³ jáun²
 hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² jmu³ hua³jan²¹ hi³
 tsa³taunh¹ ñi¹ hniéi². 9 La³ jáun² bíh¹ lí²³
 siáh³ ñi¹con² hnoh²: N¹juáh³ tiá² hléh¹³
 yáh³ hnoh² jái¹³ hi³ lí³ ngi¹³ tsáu², ħha³
 bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ lí³ ñi³² tsú² jái¹³ hi³
 ná¹hléh¹ hnoh² jáun²? ¡La³jm¹ lín³ jan²
 tsá² lí¹ hlí² lí¹ liéih²³ hnga² bíh¹ má¹lín³
 hnoh² n¹juáh³ la³ jáun²! 10 Tson² bíh¹
 zia³² hliáun³ ñi¹ jú¹jma² hngá¹máh³ lá²,
 hi³ la³jí³² hi³ jáun² cun³ zia³² hi³ hnió³
 juáh³ bíh¹. 11 Ti³la³ n¹juáh³ tiá² la³ ngi²³
 yáh³ jná¹³ jú¹jma² hi³ liéih³² jáun² tsáu²
 né³, hi³ jáun² jan² tsá² hué³² siáh³ bíh¹
 jná¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² hí³, hi³ tsá² hí³ né³
 lín³ siáh³ jan² tsá² hué³² siáh³ hi³ ca³tin¹
 jná¹³ uá²jai³². 12 Hi³ jáun² cun³ñi¹ hi³
 hnoh² jlánh¹ má²ná¹hniá¹ náh² hi³ héih¹
 náh² pí³ ñi¹con² Jm²chí³ Chun¹, jáun²
 ñi¹ ca³la³ jí³² né³, jmu³ náh² tion³ hi³
 héih¹ náh² hi³ lí¹³ lí³ jmu³ ta²¹ hi³ lí³ pin³
 tsí³ tsá² lín³ cuáh³² ñi¹ hná¹ n².

13 Hi³ jáun² né³, n¹juáh³ tsá² hleh³²
 jú¹jma² siáh³, hniáuh³² bíh¹ m³² tsú²
 ñi¹con² Dió³² hi³ lí¹³ hiáuh¹³ uá²jai³²
 pí³ hi³ zá³² jái¹³ hi³ hleh³² jáun².
 14 Quí¹ n¹juáh³ hi³ lienh¹ jná¹³ Dió³²
 cun³quionh³ jú¹jma² siáh³, tson² bíh¹
 hi³ jná¹³ dí¹lienh¹ Dió³² cun³quionh³
 jm²chí³ quion²¹ bíh¹, ti³la³ jun³ hi³ jáun²

yáh³ ngi²³ jná¹³ huen². 15 Cun³ñi¹ hi³
 jáun² né³, jná¹³ len³ hi³ ti³ jlánh¹ bíh¹
 quien² n¹juáh³ hi³ ngi²³ jná¹³ jái¹³ hi³
 lienh¹ jná¹³ Dió³² n¹ má¹ti³ ñi¹ lienh¹
 jná¹³ tsú² cun³quionh³ jm²chí³ quion²¹,
 hi³ ti³ jlánh¹ bíh¹ quien² siáh³ n¹juáh³
 hi³ ngi²³ jná¹³ sun¹ hi³ hie¹³ ná¹ má¹ti³
 ñi¹ hie¹³ ná¹ ñi¹con² Dió³² cun³quionh³
 jm²chí³ quion²¹. 16 Quí¹ n¹juáh³ hnú²
 dí¹ma³tsú¹ ma³jonh²¹ Dió³² cun³quionh³
 jmáh³la³ jm²chí³ quián¹³, jáun² tsá²
 cá²tsáun¹ tsá² ná¹nái³² jáun² tiá² lí¹³
 yáh³ hi³ tsa³hlió³ hná¹ jáun² hi³ cuéh³²
 tiá¹hmah¹ Dió³² quiúnh¹ hnú², quí¹
 tiá² ngi²³ yáh³ tsú² he³ dá² jaun³²
 dí¹hléh¹ hnú². 17 Ho³ sa³ re² lín³² bíh¹
 dí¹lienh¹ hnú² Dió³² hi³ dí¹cueh³² nú²
 tsú² tiá¹hmah¹, ti³la³ má¹lí³² jáun² né³
 tsá² jan² tiá² lí³ pin³ yáh³ tsí³. 18 Jná¹³
 cue² tiá¹hmah¹ Dió³² quí¹ cun³ñi¹ hi³ ti³
 jlánh¹ bíh¹ quion¹ jná¹³ pí³ hi³ hléh¹³
 jú¹jma² siáh³ la³ cónh³ bíh¹ ca³la³ jín³²
 hnoh². 19 Ti³la³ n¹juáh³ jm¹ zenh² jná¹³
 ja¹ ñi¹ ná¹ngih³² tsá² lín³ cuáh³² má¹ná¹,
 ti³ jlánh¹ bíh¹ hnó³² jná¹³ hi³ má¹tin¹³
 tsá² siánh³ cun³quionh³ hñá³ jon¹ jái¹³
 hi³ lí¹³ ngi¹³ tsú², la³ cónh³ bíh¹ hi³
 jm¹ hléh¹³ ná¹ quia³ mei²¹ jon¹ jú¹jma²
 hí¹juáh³ huen² ná¹ tiá² cuo².

20 Reh², ha³ lí² cuí¹ cháunh¹³ chih³²
 náh² la³ cun³ quí³ cháunh²³ chí¹
 tsá¹míh¹. Jmu³ náh² hi³ lín³ náh²
 la³jm¹ lín³ tsá¹míh¹ hi³ ca³ti²¹ hi³ hlah³
 bíh¹; ti³la³ n¹ má¹ca³ti³ ñi¹ cháunh¹³
 chih³² náh² má¹ná¹, cuí¹ cháunh¹³
 chih³² náh² la³ cun³ quí³ cháunh²³
 chí¹ jan² tsá² má²hún¹ tsí³. 21 Quí¹ ñi¹
 Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “Juo¹³ dí²
 juáh³ la³ lá²: Lienh¹ jná¹³ tsá² hué³² lá²
 cun³quionh³ jú¹jma² siáh³; cun³quionh³
 jē¹ tsá² hué³² siáh³ bíh¹ lienh¹ jná¹³
 tsú², ti³la³ sa³jun³ la³ jáun² yáh³ ne³
 tsú² má¹ná¹”. 22 Hi³ jáun² né³, hi³
 hleh³² tsú² jáun² cun³quionh³ cáun²
 jú¹jma² siáh³ lí³ cáun² lí²¹ hi³ jáun²
 lí¹³ lí³jnia² hin² tsánh² tiá² má²taunh³²

ta²¹ bíh¹, jun³juáh¹³ hi³ lí³ lin¹ hin² tsánh² má²taunh³² ta²¹ yáh³. Tí³la³ n¹juáh³ ca³hléh³ jan² tsá² quian³² pí³ hi³ hleh³² jái¹³ hi³ cue³² Dió³² hñu³ tsí³ né³, jáun² jái¹³ jáun² lí³ cáun² lí²¹ hi³ lí¹³ lí³nia² hin² tsánh² má²taunh³² ta²¹ bíh¹, jun³juáh¹³ hi³ lí³ lin¹ hin² tsánh² tiá² ta²¹ má²taunh³² yáh³. ²³ Jáun² né³, n¹juáh³ má²ná¹ngih³² la³jín³² tsá² lín³ cuáh³², hi³ n¹juáh³ la³jín³² la³ ná¹hleh³² jú¹jma² siáh³, hi³ tá¹la³ jáun² né³ chá¹táunh¹ ma³ jan² tsá² tiá² má²ni³², ho³lá²dá² tsá² tiá² ta²¹ haih²¹, ζtiá¹ juáh³ tsá² hí³ má¹lí³² jáun² hi³ má²ca³ngáu² bíh¹ hnoh²? ²⁴ Tí³la³ n¹juáh³ la³jín³² bíh¹ hnoh² la³ ná¹ngái¹ náh² jái¹³ hi³ cue³² Dió³² hñu³ honh², hi³ tá¹la³ jáun² né³ chá¹táunh¹ ma³ jan² tsá² tiá² má²jmi¹ má²tsí³, ho³lá²dá² tsá² tiá² ta²¹ haih²¹, jáun² tsá² hí³ né³ lí³tsin² hi³ tson² bíh¹ ná¹ren² tso³, quí¹ hmóu³² bíh¹ tsú² lí³tsin² lánh³ lí³ tsí³ n¹ má¹ca³nái³² la³jí³² jái¹³ hi³ ná¹juáh²³ hnoh² jáun². ²⁵ Cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹ lí¹³ chu³ jñéih³ la³jí³² la³ cun³ hi³ ná¹hma¹ hñu³ tsí³ tsú², hi³ jáun² ca³la³ hi³ cuá¹hin³ bíh¹ tsú² ma³tsu³ ma³jónh³² Dió³² hi³ juáh³ hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ la³ zenh² Dió³² ja¹ quián¹³ hnoh².

Ní¹ má¹ca³ngih³² náh², jmu³ náh² re² tin² la³jí³² hi³ jmúh¹³

²⁶ Jáun² né³ reh², n¹ má¹ca³cuí² ca³ngih³² hnoh², zian² ma³ jan² hnoh² ná¹quiánh¹ sun¹ hi³ lí³ jái¹³ quioh²¹ Dió³², ho³ hi³ má¹tin¹³ náh² tsáu², ho³ cáun² hi³ nñh¹ náh² hi³ má²ca³híe³ Dió³², ho³ cáun² jái¹³ hi³ hléh¹³ náh² cun³quionh³ jú¹jma² siáh³, ho³lá²dá² hi³ záih¹³ náh² jái¹³ jáun². Re² bíh¹, tí³la³ cuí¹ lí³ zia³² ní¹ jmu³ ta²¹ la³jí³² hi³ jáun² hi³ lí³ pin³ tsí³ tsá² lín³ cuáh³². ²⁷ Ní¹juáh³ jmi¹ zian² tsá² hléh³² jú¹jma² siáh³, cuí¹ hleh²¹ gon³ ho³ gáun³ tsáu² n¹juáh³ hi³ jlánh¹ juóun³², tí³la³ ma³ quin³² ma³ jan² má¹ná¹. Ja³bí¹ hniáuh³²

zian² siáh³ jan² tsá² zái³² jái¹³ hi³ hleh³² tsú² jáun². ²⁸ Tí³la³ n¹juáh³ ja¹ ní¹ ná¹ngih³² náh² tiá² la³ zian² yáh³ tsá² má²hiau³² pí³ hi³ lí¹³ zái³² jái¹³ jáun², cun³tsa³² tí³ ta²¹ hí¹ jan² tiá² hin² hléh³² bíh¹ cú²jueh³² jú¹jma² hi³ hí¹juáh³ hnga² tsú² tiá² cuoh². Tí³ re² bíh¹ ma³ quin³² ma³ jan² cuí¹ juónh¹³ cú²jueh³² quionh³ Dió³², jí³ quionh³ jmi¹ tsí³ hnga². ²⁹ La³ ní² bíh¹ siáh³ n¹juáh³ ní¹ má¹tí³ ní¹ hléh²¹ *tí³² jé¹ Dió³² jái¹³ hi³ má²lí²cué³² Dió³² hñu³ tsí³, cuí¹ hleh²¹ tsú² cun³ gon³ ho³ gáun³, hi³ tsá² ní¹ hná¹ jáun² né³, cuí¹ ná¹cán²³ re² hua³hí¹³ la³jí³² jái¹³ hi³ juáh³ tsú² jáun². ³⁰ Jáun² né³, n¹juáh³ Dió³² la³ jmu² hi³ zia³² cáun² hi³ lí²ni³² jan² tsáu² ní¹ cuá¹tón²¹ jáun², hi³ jáun² tsá² dí¹hleh³² hí³ cuí¹ tunh¹³ tín² jé¹. ³¹ Hí³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí¹³ hi³ la³jín³² hnoh² lí¹³ hléh¹³ náh² ma³ quin³² ma³ jan² la³ cun³ jái¹³ hi³ má²hian² náh² ní¹con² Dió³², hi³ jáun² la³jín³² tsáu² lí¹³ lí³ tin² jí³ hi³ niau²¹ siáh³ tiá³ tsí³. ³² Quí¹ hmóu³² bíh¹ tsá² ná¹lín³ hí³ *tí³² jé¹ Dió³² hniáuh³² jmu³ héih³² ní¹con² jmi²chí³ quioh²¹, ³³ quí¹ Dió³² dá² jun³juáh¹³ jan² Dió³² Tsá² jmu² hi³ tiáunh¹ tsáu² tiá³ siaun³² yáh³, quí¹ Dió³² dá² tí³ jmu² hi³ tiauh² dí² re² tín² bíh¹.

Né³² né³, la³ cun³ qui³ ná¹ngi²³ la³jín³² tsá² joh¹ Dió³² la³ tán¹ ní¹ ná¹ngih³² tsú², ³⁴ tsá²mi³ hniáuh³² tionh² ta³máih³ bíh¹ ja¹ ní¹ ná¹ngih³² tsá² lín³ cuáh³². Ha³ tiá² jái¹³ zia³² yáh³ hi³ cáun² lí¹ hléh²¹ tsú² ta³lín²¹, hniáuh³² bíh¹ ma³quien² tsá²mi³ ní²cuo² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ liei²¹ quioh²¹ Dió³². ³⁵ Jáun² n¹juáh³ hnió³ tsá²mi³ hi³ lí³ ní³² cáun² jái¹³, hniáuh³² ngáih³² tsú² tsá²nñu² ní²cuo² bíh¹ ní¹ má¹ca²chánh³² hñu¹³; quí¹ tiá² re² jniá³ yáh³ hi³ tsá²mi³ hléh³² ja¹ ní¹ ná¹ngih³² tsá² lín³ cuáh³².

³⁶ Hniáuh³² cháu¹ hnoh² honh² hi³ jái¹³ quioh²¹ Dió³² tiá² ca³lí³liau³ yáh³ ja¹ quián¹³ hnoh², hi³ sa³jun³ ní¹con² jmáh³la³ hnoh² yáh³ siáh³ má²cá²chó³²

jái¹³. ³⁷Ní¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³ lín³ tí³² jè¹ Dió³², ho³lá²dá² lín²³ tsú² hi³ quian³² cáun² pí³ hi³ má²ca³cué³ Jmí²chí³ Chun¹, hniáuh³² bíh¹ ma³tson² tsú² hi³ sí² hi³ cuá¹jmu² jná¹³ lá² ní¹con² hnoh², cáun² héih³² quioh²¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² la³². ³⁸Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² ta²¹ haih²¹ jái¹³ lá² né³, hí¹juáh³ tiá² hniáuh³² yáh³ hi³ tanh¹³ tsú² ta²¹ tsá² la³ hí³.

³⁹Jáun² né³ reh², chú³² jmúh¹³ náh² hniá¹ hi³ cué³² Dió³² jái¹³ hñu³ honh² náh² hi³ jáun² lí¹³ hléh¹³ náh², tí³la³ ha³ lí² qui² lí² jna³ náh² ní¹con² tsá² má²hiau³² pí³ hi³ hléh³² jú¹jma² siáh³ má¹ná¹. ⁴⁰Hi³ jáun² la³jí³² hi³ jmuh³² náh² né³, jmu³ náh² re² tin² lín³², hi³ ca³la³ hi³ ja³² re² he² hñá¹.

Jmí¹ ca³jenh¹³ Cristo

15 Né³² né³ reh², hnó³² jná¹³ hi³ cháú¹ náh² honh² jú¹ chú³² hi³ má²ca³hléh³ jná¹³ jáun² ní¹con² hnoh². Jú¹ chú³² jáun² né³ ca³heh³ bíh¹ hnoh² jmí¹ ca³niéih² náh², hi³ jáun² la³ má²zian² jáun² bí¹ náh² hi³ nio² tiá³ honh² ní¹con² jú¹ chú³² jáun². ²Hi³ cun³quionh³ jú¹ chú³² jáun² bíh¹ siáh³ má²ná¹liáun¹ hnoh² ní¹juáh³ hi³ la³ má²ná¹ziánh¹ jáun² náh² tiá³ jái¹³ hi³ ca³hé³ jná¹³ jáun². Jí³²la³ tí³ ní¹juáh³ cáun² lí¹ táunh²³ náh² ta²¹ ta³ lín²¹ bíh¹, jáun² bíh¹ tiá² lín¹ ní¹ lí³quien².

³La³ cun³ la³jí³² jái¹³ hi³ ca³lí³ tin² jná¹³ jáun² huen², jí³lí³² bíh¹ jái¹³ jáun² ca³hé³ jná¹³ siáh³ hnoh². Hi³ ja¹ la³jí³² hi³ jáun² zia³² cáun² jái¹³ hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ juáh³ la³ lá²: Cristo ca³jun³ hi³ ca³tí²¹ tso³ quiú¹³ dí², la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí², ⁴hi³ ja³haun³ tsú² siáh³, hi³ jáun² ní¹ má²cá²hmí² jmái¹ jáun² né³ ca³jenh¹³ tsú² já¹ hla¹, la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí². ⁵Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³ma³jnia³² tsú² ní¹con² Pé¹, hi³ jmí¹ lí¹cáin² píh²¹ jáun² né³ ca³ma³jnia³² tsú² siáh³ ní¹con² tán¹ quian³tun³. ⁶Jmí¹

lí¹cáin² jáun² siáh³ ca³ma³jnia³² tsú² ní¹con² lí³ hñá³ nio² hñá³láun³ tsá² reh² dí² cun³ jéin³² la³ lá². Hi³ uá¹jinh¹ má²cá²tsan³ ma³ jan² tsá² hi³ ta³né³², míh¹ tiá² jí³lín² tsá² hi³ zian² bíh¹. ⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ma³jnia³² tsú² ní¹con² Jacobo, hi³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³ma³jnia³² tsú² siáh³ ní¹con² ca³la³ jín³² tí³² tsá² quian³² hí³ jè¹ Dió³².

⁸Jmí¹ ca³táuh³ hi³ má²jnia³² tsú² jáun² ní¹con² la³jín³² tsá² hí³ né³, jáun² ní¹con² jná¹³ siáh³ ca³ma³jnia³² tsú². Jáun² jná¹³ bíh¹ jan² tsá² lín³ ná¹ la³jmí¹ lín³ jan² dáin² hi³ ca³lí³zian² ta³ má²ca³nga² jmái¹ quioh²¹. ⁹Qui¹ jun³ lín¹ tsáu² yáh³ jná¹³ la³ cónh³ bíh¹ *tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³² ní¹ hñá¹ ní², ca³la³ hí¹juáh³ tiá² ca³tin¹ yáh³ jná¹³ hi³ té³ tsáu² “tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²”, qui¹ jná¹³ dá² jan² tsá² ca³jmú³² ná¹ hian² tsin³² ní¹con² tsá² ná¹lín³ cuáh³² quioh²¹ Dió³² jmí¹tin² bíh¹. ¹⁰Tí³la³ lín³ bíh¹ jná¹³ la³ cun³ hi³ lín³ ná¹, qui¹ cun³ní¹ hi³ Dió³² ca³ja³ mií³ tsí³ ní¹con² jná¹³. Hi³ jáun² mií³ hi³ ja³² jáun² tsí³ tsú² ní¹con² jná¹³ tiá² lí¹ má²ca³há² ca³nga² yáh³, qui¹ jná¹³ bíh¹ tí³jlánh¹ má²cá²jmú³² ta²¹ la³ cónh³ bíh¹ tsá² ní¹ hñá¹ ní²; uá¹jinh¹ jun³juáh¹³ jná¹³ yáh³ tsá² má²cá²jmú³², tí³la³ hnga² bíh¹ Dió³² Tsá² ja³² mií³ tsí³ má²ca³ma³hau³ jná¹³. ¹¹Tí³la³ tiá² hi³ jmu² hí¹ cáun² yáh³ ní¹juáh³ jná¹³ ho³ tsá² hí³ ca³nga³ jú¹ chú³² jáun² ní¹con² hnoh²; qui¹ tí³la³ cáun² lá² bíh¹ jú¹ chú³² hi³ hléh¹ jnoh¹, hi³ cáun² jái¹³ lá² bíh¹ siáh³ má²ca³tionh² hnoh² ta²¹.

Jmái¹ hi³ jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³

¹²Jáun² né³, ní¹juáh³ jú¹ chú³² hi³ hléh¹ jnoh¹ juáh³ hi³ Cristo ca³jenh¹³ ja¹ hla¹, zha³ bí¹ lánh³ rón³² zian² ma³ jan² hnoh² hi³ juánh³ náh² hi³ tiá² jenh¹³ yáh³ tsá² má²cá²tsan³? ¹³Qui¹ sá¹jmí¹ tiá² la³ jenh¹³ yáh³ tsá² má²cá²tsan³, jáun² sa³jun³ la³ ca³jenh¹³ yáh³ hnga² Cristo. ¹⁴Hi³ jáun² ní¹juáh³ tiá² la³ ca³jenh¹³

Cristo, jáun² jú¹ chú³² hi³ hléh¹ jnoh¹ tiá² lin¹ ñí¹ la³ quien² hí¹ cáun² yáh³, hi³ sa³jun³ la³ quien² siáh³ hi³ táunh²³ náh² jáun² ta²¹. 15 Jáun² sá¹jmí¹ la³ ní² né³, jnoh¹ bíh¹ má²láí³ tsá² zih³² jú¹ tí¹jái² hi³ ca³tin¹ Dió³², quí¹ cun³ñí¹ hi³ má²ca³juáh¹³ jnoh¹ hi³ Dió³² ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ Cristo. Jáun² ní¹juáh³ tiá² la³ tson² yáh³ hi³ Dió³² ca³jmú³ hi³ ca³jenh¹³ Cristo. 16 Quí¹ ní¹juáh³ tiá² la³ jenh¹³ yáh³ tsá² má²ca³tsan³, hi³ jáun² sa³jun³ la³ ca³jenh¹³ yáh³ siáh³ Cristo. 17 Hi³ jáun² sá¹jmí¹ tson² tiá² ca³jenh¹³ Cristo dúh¹, jáun² tiá² lin¹ ñí¹ jmí¹ jmu³ ta²¹ hí¹ cáun² yáh³ hi³ má²táunh²³ jáun² hnoh² ta²¹; la³ má²ná¹ren² jáun² bíh¹ náh² tsáuh³. 18 Jáun² ní¹juáh³ la³ ní² né³, la³ má²já²hín³ bíh¹ tsá² má²ca³tsan³ ta³ má²tanh² ta²¹ Cristo. 19 Ní¹juáh³ hi³ ná¹hen² jáun² tsí³ dí² ñí¹con² Cristo la³ zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹ jmáh³la³ tá¹la³ ziaun² dí² ñí¹ hué²¹ lá² bíh¹, jáun² jnoh¹ bí¹ la³ má²láí³ tsá² jlánh¹ bíh¹ tsí¹juí³ la³ cónh³ bí¹ ñí¹ la³jín³² tsá² ñí¹ hná¹ ní².

20 Tí³la³ la³ cun³ lí³ hú¹tá¹ jú¹ tson² má¹ná¹, ca³jenh¹³ bíh¹ Cristo ja¹ hla¹; hi³ jáun² la³ ní² má²lí²lin¹ hi³ ja³bí¹ hla¹ tsá² ñí¹ hná¹ ní² siáh³ jenh¹³ la³jmí¹ ca³jenh¹³ hí³ dí². 21 Quí¹ la³ lá² bíh¹ lí³: Cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ tsáú¹³ jan² tsáú² bíh¹ ca³hi³ hmú³² ñí¹ hué²¹ lá²; jáun² ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jan² tsáú² bíh¹ ca³lí³liau³ siáh³ hi³ jenh¹³ tsá² má²ca³tsan³. 22 La³ jáun² bíh¹ lí³, hi³ cun³ñí¹ hi³ lín³ tsáú² tsá² jón²zih¹ hla¹ Adán, jáun² la³jín³² bíh¹ tsú² tsán²; ja³bí¹ la³ jáun² la³jín³² bíh¹ tsú² jenh¹³ siáh³ cun³ñí¹ hi³ lín³ tsú² tsá² joh¹ Cristo, hi³ jáun² lí³ zian² cáun² hi³ hmai²¹. 23 Tí³la³ ma³ quin³² ma³ jan³² má¹na²¹ la³ cun³ ñí¹ ca³tin¹ bíh¹: Cristo bíh¹ Tsá² la³ñí¹ hi³ lín³ tsá² hmai²¹ jmí¹ ca³jenh¹³, hi³ jáun² ní¹ má¹tí³ ñí¹ jaunh²¹ tsú² né³, lín³ siáh³ tsá² hmai²¹ tsá² ñí¹ hná¹ ní² joh¹ tsú². 24 Má¹lí³² jáun² né³, tsin¹³ jmái¹ hi³

má²tón³², jmái¹ hi³ táuh³ la³jí³², jmái¹ hi³ hin³ jáun² Cristo la³jín³² tsá² ná¹quien², tsá² ná¹ho² ta²¹, jí³ tsá²cuú² tsá²chín³ ní² siáh³, jmái¹ hi³ jjenh³² jáun² Cristo ñí¹con² Dió³² Jméí² jáí¹³ hi³ ho². 25 Quí¹ cun³ la³ má²ho² jáun² bíh¹ Cristo jáí¹³, ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ jmu³ Dió³² hi³ chí¹hánh²³ tsú² la³jín³² tsá² jmu³ hnieí² quionh³ dí², 26 hi³ ñí¹ ca³táuh³ né³, tsa³hín³ jí³ hmú³² uá²jai³², tsá² cuá¹hnieí²¹ hí³ quionh³ Dió³². 27 Quí¹ la³ cun³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí², Dió³² má²ca³jmú³ hi³ la³jí³² hi³ jáun² má²dí¹chin¹ ta³ bíh¹ Cristo. Tí³la³ jáí¹³ hi³ rá¹juáh³ jáun² hi³ la³jí³² bí¹ ta³no¹ jo³cuo² jo³ta³ Cristo né³, tiá² nieíh³ yáh³ hi³ jí³ hnga² Dió³² Tsá² ca³jmú³ héih³² jáun², ta³zanh¹ jo³cuo² Cristo. 28 Hi³ jáun² né³, ní¹ má¹ca³chó³² jmái¹ hi³ la³jí³² má²nio² jo³cuo² Cristo, jáun² má¹jáun² má²chan³ tsú² siáh³ hnga² jo³cuo² Dió³², Tsá² ca³chá³ hí³ la³jí³² jo³cuo² tsú² la³ jmí¹ ñí¹. Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ Dió³² lín³ Tsá² chín¹ ñí¹ ca³la³ jí³² hi³ zia³².

29 Hi³ ca³tí²¹ jáí¹³ hi³ jenh¹³ tsú² jáun² né³, zian² ma³ jan² tsá² zaun³² jmái² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ tsá² má²ca³tsan³. ¿He³ láih³² sa³ la³ ní² yáh³ jmu² tsú²? Já² ní¹juáh³ tiá² la³ jenh¹³ yáh³ tsá² má²ca³tsan³, ¿he³ ya³ láih³² zaun³² tsú² jmái² hi³ ca³tin¹ hla¹ hí³? 30 Hi³ jnoh¹ siáh³, ¿he³ ya³ láih³² tauh²³ jnoh¹ ñí¹ háinh¹³ jmái¹ ca³la³ jí³² ní¹juáh³ tiá² hin² la³ jenh¹³? 31 Quí¹ la³jí³² jmái¹ bíh¹ zenh² jná¹³ ñí¹ hmú²¹, ma³tson¹³ jná¹³ jáí¹³ ní² reh² la³jmí¹ ma³tson¹³ jná¹³ hi³ cu³tí³ tsah¹ jná¹³ hi³ hnoh² ná¹lín³ náh² tsá² tanh² ta²¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo Tí³² Juo¹³ dí². 32 Já¹ juú² Éfeso lá², lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ má²ca³quí¹ ca³ta¹³ jnoh¹ quiúnh¹ jáh³ hnga¹ jáh³ náí². Tí³la³ né³² né³, sá¹jmí¹ hi³ hu²¹ tsin³² jná¹³ la³ cun³ qui³ hu²¹ jáun² tsí³ tsá²mí³cuóun², jáun² ¿he³ dá² láí¹³ jná¹³ hi³ má²ca³há² ca³nga² ná¹ la³ jáun²? Jáun² né³, sá¹jmí¹ hi³ tson² hi³ tiá² jenh¹³ tsá² má²ca³tsan³, hi³ jáun²:

“¡Cuí¹ cú¹ cuí¹ hnáih¹³ dí², quí¹ tsa³háu² má²jún³ bíh¹ dí²!” la³ cun³ hi³ ná¹juáh²³ jáun² ma³ jan² tsáu².

³³ Tí³la³ ha³ lí² lí¹ cuí¹ lí³can² náh², ní² lí¹ cá¹quiúh²¹ náh² la³ cun³ lí³ jái¹³ hi³ juáh³ jáun² la³ lá²: “Ní¹juáh³ tsá² juónh²³ re² quionh³ tsá² hláih¹, jáun² má¹lí³² jáun² má²lín³ tsú² tsá² hláih¹ bíh¹ uá²jai³²”. ³⁴ ¡Tianh³ náh² hi³ ná¹jniá³ jmí¹ honh² náh² ca³tí²¹ hi³ chu²¹, ha³ lí² lí¹ jmú² náh² tso³! Quí¹ ma³ jan² hnoh² ca³la³ hí¹juáh³ tiá² cuóun³² bíh¹ náh² Dió³². Juanh³² jná¹³ la³ ní² hi³ jáun² lí³ hinh¹ náh².

He³ lánh³ rón³² jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³

³⁵ Hi³ ca³tí²¹ jái¹³ jáun² né³, tiá² né¹, ho³ sa³ zian² ma³ jan² tsá² lí¹³ nga³: “¿He³ dá² lánh³ rón³² jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³? ¿He³ dá² lánh³ rón³² jniá³ tsú² lí¹³?”

³⁶ Cáun² jú¹ te³ bíh¹ jaun³² nga² tsú², quí¹ ní¹juáh³ jmí¹ jánh¹³ nú² cá² mái³ jún², tiá² lí¹³ yáh³ hion¹³ cáun² chí² ñeh¹ hmai²¹ ní¹juáh³ tiá² la³ tsa³hín³ tín² jún² jáun². ³⁷ Quí¹ jun³juáh¹³ hmáih³² yáh³ jonh² jni³² tsú², quí¹ mái³ bíh¹, uá¹ hi³ cuú²miih²¹ ho³ lí³ua³ cáun² mái³ siáh³ siáh³. ³⁸ Hi³ ní¹ má²tí³ ní¹ hiá²¹ né³, Dió³² bíh¹ má²jmu² he³ lánh³ jniá³ ma³ quin³² ma³ cá² ní¹, siánh³ jniá³ bíh¹ ma³ quin³² ma³ cá² tan³ ní¹ má¹ca³hiá².

³⁹ Tiá² cá²ren² yáh³ la³jáh³ dú¹ ní¹ ngú³, quí¹ siánh³ ní¹ bíh¹ quioh²¹ tsáu², siánh³ ní¹ bíh¹ quioh²¹ jáh³ quiú³ cuá² ta³, siánh³ ní¹ bíh¹ quioh²¹ quiuh²¹ tan³², hi³ siánh³ ní¹ bíh¹ siáh³ quioh²¹ jáh³ jmái². ⁴⁰ La³ ní² bíh¹ lí³ siáh³ hi³ siánh³ bíh¹ lí³ ngú³ quioh²¹ tsá² zian² hñu³mi³cuú², hi³ siánh³ bíh¹ lí³ ngú³ quioh²¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá²; za² lín³² bíh¹ lánh³ lí³ ngú³ quioh²¹ tsá² zian² hñu³mi³cuú² la³ cónh³ bíh¹ hi³ quioh²¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá². ⁴¹ Siánh³ bíh¹ jniá³ joh¹ quioh²¹ hiú² la³ cónh³ bíh¹ joh¹ quioh²¹ zih² jì³ joh¹ quioh²¹ chí¹jmai²¹; hi³ hí¹ la³ tí³ má²tún²

hmóu³² yáh³ chí¹jmai²¹ tiá² cá²ren² joh¹ quioh²¹ ma³ quin³² ma³ caun³².

⁴² La³ jáun² bíh¹ lí¹³ siáh³ ní¹ má¹ca³jenh¹³ tsá² má²cá²tsan³. Hó²³ tsú² ngú³ hi³ lí¹³ sáh³², tí³la³ ní¹ má¹ca³jenh¹³ tsú² né³, má²quian³² tsú² cáun² ngú³ hi³ tiú²uú² lí¹³ sáh³² bíh¹. ⁴³ Hó²³ tsú² cáun² hi³ tsí¹juí³, tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, jenh¹³ cáun² hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien². Cáun² hi³ huán¹ tsí³ bíh¹ hó²³ tsú², hi³ má¹lí³² jáun² né³, jenh¹³ cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ pin³. ⁴⁴ Quí¹ ngú³ hi³ ca³tín¹ tsú² ta²¹lá² zian² ní¹ hué²¹ lá² bíh¹ hó²³ tsú², tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, jenh¹³ cáun² ngú³ hi³ la³ quioh²¹ tsá² zian² hñu³mi³cuú² bíh¹. Quí¹ la³jmí¹ zia³² cá² ní¹ ngú³ hi³ ca³tín¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², ja³bí¹ la³ jáun² bíh¹ zia³² siáh³ cá² ní¹ ngú³ hi³ ca³tín¹ tsá² zian² hñu³mi³cuú².

⁴⁵ Quí¹ ní¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²: “Hla¹ Adán tsá² la³ní¹ ca³lín³ jan² tsá² zia³² jmí²chí³ quioh²¹”; tí³la³ Tsá² lín³ hí³ Adán Tsá² ní¹ ca³táuh³ má¹ná¹, quian³² cáun² jmí²chí³ hi³ jmu² hi³ lí¹³ zian² bíh¹ tsáu². ⁴⁶ Jáun² né³, jun³juáh¹³ ngú³ hi³ ca³tí²¹ hñu³mi³cuú² yáh³ tín² ca³lí³ zia³², quí¹ la³ní¹ tín² lí³ hniáuh³² ngú³ hi³ ca³tí²¹ ní¹ hué²¹ lá² bíh¹; má¹lí³² jáun² máh³ já³² hi³ ca³tí²¹ hñu³mi³cuú². ⁴⁷ Tsá²ñuh² tsá² la³ní¹, ca³lín³ cun³quionh³ cuáh¹, hi³ hí³ né³ jmí¹ zian² ní¹ hué²¹ lá² bíh¹; tí³la³ Tsá² ní¹ má²tenh³ má¹na²¹, jan² Tsá² cua³han³ tí³ hñu³mi³cuú² bíh¹. ⁴⁸ Hi³ jáun² dá² la³jmí¹ lín³ tsá²ñuh² tsá² ca³lín³ hí³ cun³quionh³ cuáh¹ bíh¹ lín³ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², tí³la³ tsá² ca³tín¹ lí³ zian² tí³ hñu³mi³cuú² má¹ná¹, lín¹³ la³ cun³ qui³ lín³ Tsá² ja³ hí³ tí³ hñu³mi³cuú² bíh¹.

⁴⁹ Tsá² ca³lí³zian² hí³ cun³quionh³ cuáh¹ lín³ nóh³² hi³ ca³ta¹ dí² ta³né³². Hi³ jáun² Tsá² cuá³ hí³ hñu³mi³cuú² né³, lín³ nóh³² hi³ ca³ta¹ dí² jmí¹tsú² jmí¹ja³².

50 Hi³ jáun² reh², la³ cun³ hi³ hnó³² jná¹³ juah²¹ ñí¹ con² hnoh² l³ la³ lá²: Tsá² qui³ quian³² ngú³ hi³ ca³ti²¹ ñí¹ hué²¹ lá², ha³ tiá² ca³tin¹ yáh³ tsánh³² ñí¹ cuá¹ quien² Dió³², qui¹ tsá² quian³² ngú³ hi³ sah³² tiá² ca³tin¹ yáh³ hiáuh³ la³ cun³ hi³ hiáuh¹³ jáun² tsá² quian³² ngú³ hi³ jmí¹ l³h³ tiú²uú² sáh³². 51 Ti³la³ hnó³² jná¹³ hi³ lí³ ñíh¹³ náh² cáun² jái¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹: Tiá² la³ jái³² dí² hiá¹ tsáu¹³ yáh³; ti³la³ cun³ jáun² la³ jái³² bíh¹ dí² zan¹³ hi³ jmu³ Dió³². 52 Cu³diá²jan² la³ lá² bíh¹ zan¹³ dí², la³ jan² tsá² l³hméih³² ñí¹, ní¹ má¹ cá²hen³ mah¹ hi³ jiéi³² tsú² mí¹ ní² ñí¹ ca³tauh³ jmái¹. Jáun² ní¹ má¹ ca³jie³ tsú² mí¹ ní² né³, jenh¹³ ca³la³ jín³² tsá² má² cá²tsan³, hi³ jáun² jmí¹ l³h³ bíh¹ tiú²uú² tón³² jmái¹ tsán¹³ tsú²; hi³ ja³bí¹ jnoh¹ siáh³ zan¹³ dí² jmái¹ jáun². 53 Qui¹ la³ cun³ l³ hi³ ziáun² dí² lá² ta³né³², cáun² hi³ tiá² má² hie² bíh¹, hniáuh³² bíh¹ lan¹³ cáun² hi³ ma³ hie² la³ cun³ jmí¹ hi³ nio²; hi³ ngú³ quiú¹³ dí² hi³ sah³² né³, hniáuh³² lan¹³ cáun² hi³ tiú²uú² tón³² jmái¹ sáh³² bíh¹. 54 Hi³ jáun² ní¹ juáh³ cáun² hi³ tiá² má² hie² ziáun² dí² lá² ta³né³², lan¹³ cáun² hi³ ma³ hie² cun³ jmí¹ hi³ nio², jí³ ní¹ juáh³ ngú³ hi³ sah³² quiú¹³ dí² lan¹³ siáh³ cáun² hi³ tiú²uú² tón³² jmái¹ sáh³², má² jáun² bíh¹ má² lí³ tí³ la³ cun³ hi³ rá¹ juáh³ ñí¹ Sf², hi³ juáh³ jáun² la³ lá²: “¡Má² já² hín³ bíh¹ hmú³²; má² ca³ cah¹³ bíh¹ Dió³² jmái¹! 55 Hnú² hmú³², ¿né² dá² hi³ ca³ lín¹³ hnú²? Hnú² hmú³², ¿né² dá² hi³ jlánh¹ jmí¹ jmúh³² hnú² jáun² hian² honh²?” 56 Cun³ quionh³ tso³ bíh¹ tin² hmú³² jmu³ hian² tsí³, hi³ cun³ quionh³ liei²¹ bíh¹ joh²³ siáh³ tso³ pí³. 57 Ti³la³ tiá¹ hmah¹ Dió³² má¹ ná¹, Tsá² jmu² hí³ hi³ cah¹ dí² jmái¹ cun³ quionh³ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí².

58 Cun³ ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ reh² tsá² hnau³ jná¹³ lín³², cuí¹ zian² náh² hi³ ná¹ tloh³ cáun² honh² jí³ hi³ nio² tiá³ honh² náh² jmái¹ ca³ la³ jí³², hi³ tí³ lí³ mí¹

ná¹ jmuh³² náh² ta²¹ quioh²¹ Ti³² Juo¹³ dí² cun³ jmá² cun³ jnia³²; qui¹ má² ñí¹ bíh¹ hnoh² hi³ ta²¹ hi³ jmuh³² náh² cu³ tsa³² quiúnh¹ náh² Ti³² Juo¹³ dí², ha³ tiá² l³ ná¹ hín²³ yáh³.

**Quie³ hi³ cunh²³ tsú²
hi³ ca³ tin¹ tsá² reh²**

16 Jáun² né³, ca³ ti²¹ quie³ hi³ cunh²¹ náh² hi³ ca³ tin¹ tsá² joh¹ Dió³², jmu³ náh² la³ cun³ héih³² hi³ ca³ jmú³² jná¹³ jáun² ñí¹ con² ma³ quin³² ma³ cu³ nió³ tsá² lín³ cuáh³² zian² tí³ hué³² Galacia. 2 Ma³ cun³ jñá³ jmái¹ jmí¹ dú² me¹ hniáuh³² hmáh¹ hnoh² ca³ lá² quie³ tí³ có³² ma³ quin³² ma³ jan³² náh², la³ cun³ rón³² tí³ hi³ má² ca³ janh¹ náh², hi³ jáun² tiá² l³ hniáuh³² hi³ cánh³ cunh²¹ náh² ní¹ má¹ cá² chó³² jná¹³ ní¹ ní². 3 Hi³ jáun² ní¹ má¹ cá² chó³² jná¹³, má² zain²¹ ná¹ tsá² hion¹³ hnoh² hmóu³² tí³ ñí¹ con² tsá² reh² zian² já¹ juú² Jerusalén, hi³ tsa³ can³² quie³ hi³ má² ca³ cunh²¹ náh² jáun². Ja³ bí¹ cue¹ jná¹³ tsú² siáh³ cáun² sí² hi³ tsa³ can³² tsú² tí³ ñí¹ con² tsá² hí³. 4 Jáun² ní¹ juáh³ ca³ lín¹³ hnoh² hi³ chú³² ñe¹ jná¹³ uá² jai³², jáun² ñe¹ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ tsá² hí³.

La³ cun³ hi³ hu²¹ tsí³ Po¹ jmu³

5 Jáun² né³, ní¹ má¹ tí³ ñí¹ ngau²¹ jná¹³ siáh³ ñí¹ ní², hniáuh³² ñí¹ nga¹ jná¹³ tín² hué³² Macedonia, hi³ jáun² má¹ lí³² jáun² máh³ chau²¹ jná¹³ já¹ juú² Corinto ní². 6 Ho³ sa³ lí¹³ ñí²¹ jná¹³ ca³ lá² ué³ jmái¹ ní¹ ní² quiúnh¹ hnoh², ho³ lá² dá² ñí²¹ jná¹³ ñí¹ ní² tá¹ la³ ngá¹³ jmí¹ ñí¹ cuóu³, hi³ jáun² má¹ jáun² l³ má¹ hau¹ hnoh² jná¹³ ca³ ti²¹ juí³² ñí¹ ñe¹ jná¹³ ní¹ má¹ lí³² jáun². 7 Qui¹ tiá² hnó³² yáh³ jná¹³ hi³ tí³ lí¹ ñí¹ nga¹ ná¹ ní¹ ní² hi³ ñí¹ jie¹ ná¹ hnoh², tí³ la³ hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ ñí¹ ní²¹ ná¹ ca³ lá² ué³ bíh¹ quiúnh¹ hnoh² ní¹ juáh³ hi³ cué³² Ti³² Juo¹³ dí² jái¹³. 8 Ti³ la³ la³ má² cuon¹ jáun² bíh¹ jná¹³ já¹ juú² Éfeso lá² ca³ la³ ñí¹ tí³ jmái¹ Pentecostés, 9 qui¹

jlánh¹ re² zia³² jái¹³ hi³ lí¹³ cua³hai³² re²
ta²¹ hi³ cuá¹jmu² jná¹³ hi³ ca³tin¹ Tĩ³²
Juo¹³ dí² ñí¹ lá², uá¹jin¹ zian² juóun³²
lín³² tsá² hnió³ qui³ jní³² juí³².

10 Ní¹juáh³ hi³ ca³chó³² Timoteo ñí¹
ní², jmu³ náh² tion³ hi³ tiá² lin¹ hi³ zia³²
hi³ lí³ hí³² tsí³ tsú² ja¹ quián¹³ hnoh², qui¹
hí³ bíh¹ jan² tsá² jmu² uá²jai³² tá¹³ Tĩ³²
Juo¹³ dí² la³jmí¹ jmu² jná¹³. 11 Cun³ñí¹
hi³ jáun² né³, tiá² hniáuh³² yáh³ hi³
jmúh¹³ náh² hí¹ jan² hi³ tiá² quiú² tiá²
jéin²³ náh² tsú². Tĩ³ re² ma³hon¹ náh²
tsú², hi³ jáun² cuí¹ jáunh¹³ tsú² cáun²
hi³ re² hi³ tin², hi³ ja³jie³ jná¹³, qui¹ lá²
cuá¹jan³² jná¹³ tsú² quiúh¹ ná¹ tsá² reh²
dí² ñí¹ hná¹ lá².

12 Hi³ ca³tin¹ Apolos reh² dí² né³, jmí¹
má²ca³hiu³ ca³mí³ lín³² jná¹³ ñí¹con² tsú²
hi³ jmí¹ tsó²¹ tsú² quionh³ tsá² reh² hi³
tsa³jie³ hnoh², tí³la³ la³ tí³ ta³né³² cun³
tiá² má²ca³lí³hnió³ bíh¹ tsú²; tí³la³ tsó²
bíh¹ tsú² ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³jien³.

Jái¹³ ñí¹ má²ca³táuh³

13 Jáun² né³, tianh³ náh² ná¹ñí¹ náh²,
jí³ hi³ cuí¹ ná¹tioh³ cáun² honh² náh²
ca³tí²¹ la³ cun³ hi³ táunh²³ náh² ta²¹. Tiá³
chá¹ náh² honh², ha³ lí² juenh³. 14 La³jí³²
hi³ jmúh¹³ náh², jmu³ náh² cun³quionh³
hi³ hno³ náh² tsáú².

15 Né³² né³ reh², hnoh² má²ná¹ñí¹
náh² hi³ tsá² hñú¹³ Estéfanos bíh¹ tsá²
la³ñí¹ hi³ ca³taunh³ ta²¹ jú¹ chú³² tí³
hué³² Acaya, hi³ tsá² hí³ né³, má²ca³jmú³
ná¹chan¹ hmóu³² hi³ ma³cón³² la³jín³²
tsá² joh¹ Dió³². 16 Jáun² jná¹³ né³ hnó³²
hi³ hnoh² jmúh¹³ náh² niuh¹ ñí¹con²

lí³ua³ jan² tsá² la³ hí³, jí³ ñí¹con² la³jín³²
tsá² tionh² quionh³ tsú² hi³ jmu² ta²¹ la³
jáun².

17 Jlánh¹ lí²hiún² tsin³² jná¹³ qui¹hliá²
má²cuá²taunh²¹ Estéfanos quionh³ For-
tunato jí³ Acaico ñí¹ lá², qui¹ tsá² hí³
bíh¹ má²ca³jmú³ ñí¹con² jná¹³ cáun² hi³
tiá² la³ lí¹³ jmúh¹³ hnoh², cun³ñí¹ hi³
tiá² tionh² yáh³ hnoh² ñí¹ lá². 18 Tsá²
hí³ bíh¹ má²ca³jmú³ hi³ má²ca³niau²¹ re²
tsin³² jná¹³ la³jmí¹ ca³chá³ tsú² jáun² re²
honh² hnoh². Jáun² né³, hniáuh³² bíh¹
má¹quien¹³ náh² tsá² la³ hí³.

19 Jáun² né³, ma³ quin³² ma³ cu³ nió³
tsá² lín³ cuáh³² zian² tí³ hué³² Asia lá²
juáh³: “Hia² náh²” ñí¹con² hnoh². Ñú²
Aquila quionh³ mí¹ Prisca ñí²cuo², jí³
la³jín³² tsá² lín³ cuáh³², tsá² qui³ nghí³²
hi³ hñú¹³ tsú², juáh³ siáh³ ñí¹con² hnoh².
“Hia² náh²” ca³la³ jonh³ jmí¹ tsí³ cun³ñí¹
hi³ ca³tin¹ Tĩ³² Juo¹³ dí². 20 “Hia² náh²”
—juáh³ siáh³ ca³la³ jín³² tsá² reh² dí²
zian² já¹ juú² lá² ñí¹con² hnoh². Ren¹
náh² tsá²ján² tsá²ján² hi³ re² nio² honh²
náh², la³ cun³ qui³ ráin³² tsú² jan²
rainh²¹.

21 Jná¹³ Po¹, cuá¹jmu² ná¹ cun³quionh³
uón³² huen² tun³ hni³² jon¹ jái¹³ lá², hi³
juah³² jná¹³: “Hia² náh²” ñí¹con² hnoh².

22 Lí³ua³ jan² tsá² tiá² quiú² tiá² jéin²³
Jesucristo Tĩ³² Juo¹³ dí², quiu³juóu³² cuí¹
cháú¹³. ¡Ñah³² hniu³², hñú² Tĩ³² Juo¹³
jnoh¹!

23 Cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh² Jesús
Tĩ³² Juo¹³ dí². 24 Cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jesús
Tsá² lín³ Cristo, jí³lin² bíh¹ hnoh² hnau³
jné¹³. [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

**Sí² Ní¹ Má²tun³ Hi³ Ca³zen³ Po¹
Ní¹con² Tsá² Corintios**

**Po¹ zen² siáh³ cáun² sí² ní¹con²
tsá² lín³ cuáh³² juú² Corinto**

1 Jná¹³ la³² Po¹, jan² *ti³² tsá² quian³² jè¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo cun³ní¹ hi³ hnió³ Dió³² la³ jáun²; zein³² jná¹³ sí² lá² quiúnh¹ jná¹³ reh² dí² Timoteo, ní¹con² hnoh² tsá² má²lín³ náh² cuáh³² quioh²¹ Dió³² já¹ juú² Corinto ní², jì³ la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² hín¹³ Acaya, tsá² má²joh¹ Dió³². ²Dió³² Jméi² dí² jì³ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí² cuí¹ má¹mieh² hnoh², jì³ hi³ cuí¹ jmu¹ tsú² hi³ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tín².

Má²tso² Po¹ tsí³

³Cuí¹ lí³quien² bíh¹ Dió³² Jméi² Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí², quí¹ hi³ bíh¹ Jméi² dí², Tsá² ja³² mí³ tsí³ ní¹con² dí², jan² Dió³² Tsá² jmu² hi³ niau²¹ re² tsí³ dí². ⁴Hi³ bíh¹ cha³² re² tsí³ dí² ní¹juáh³ jmí¹ ziaún² dí² uu³mí²tsí³², hi³ jáun² jnoh¹ siáh³ uá²jai³² lí¹³ jmú¹³ hi³ niau²¹ re² tsí³ tsá² má²tso² tsí³, hi³ jmú¹³ dí² hi³ niau²¹ re² tsí³ tsú² la³jmí¹ ca³jmú³ jáun² Dió³² ní¹con² dí² hmóu³² jmí¹tín². ⁵Quí¹ la³jmí¹ má²tso¹ dí² jáun² lín³² tsí³ cun³ní¹ hi³ ca³tín¹ Cristo, la³ jáun² bíh¹ siáh³ lí²³ hi³ niau³² re² lín³² tsí³ dí², hi³ jmu² Cristo. ⁶Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ jnoh¹ má²tso¹ tsí³, quí¹ cun³ní¹ hi³ jáun² niau²¹ re² honh² hnoh² bíh¹, jì³ hi³ má²chí¹liáun²³ náh² siáh³; quí¹ ní¹juáh³ Dió³² cha³² re² tsí³ jnoh¹, ja³bí¹ honh² hnoh² siáh³ tá²no¹ re² [jì³ hi³ má²chí¹liáun²³ náh² siáh³]. Hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí¹³ tion¹³ náh² honh² jmái¹ hi³ má²tsoh¹ náh² honh² la³jmí¹ má²tso¹ jnoh¹ tsí³. ⁷Zia³² cáun² hi³ cu³tí³ hu²¹ tsí³ jnoh¹ hi³ ca³tín¹ hnoh², quí¹ né¹ jnoh¹ hi³ hnoh² uá²jai³² ná¹má²tsoh¹ honh²,

jáun² ja³bí¹ Dió³² jmu³ siáh³ hi³ niau²¹ re² honh² hnoh².

⁸Hi³ jáun² né³ reh², hnáu² jnoh¹ hi³ lí³ nín¹³ náh² ha³ la³ cónh³ tí³ uu³mí²tsí³² hi³ ca³lí³ zia³² ní¹con² jnoh¹ tí³ hué³² Asia. Ca³quíeinh³² jnoh¹ cáun² hi³ jlánh¹ huáh² tsí³, hi³ hí¹ ca³la³ tí³ tiú²uú² jmí¹ ní¹tiau¹³ yáh³ jnoh¹, ca³la³ hí¹juáh³ tiú²uú² jmí¹ hu²¹ tsí³ jnoh¹ hi³ liáu³. ⁹Jmí¹ láí²³ jnoh¹ hi³ má²tiauh² jnoh¹ ní¹ má²jngah³ bíh¹ tsú². Tí³la³ la³ ní² ca³ma³ta² jnoh¹ hi³ tí³ lí³mí¹ chá¹³ jnoh¹ cáun² tsí³ ní¹con² Dió³² bíh¹, Tsá² jmu² hi³ jenh¹³ tsáu² ja¹ hla¹, hi³ tiú²uú² láí¹³ jnoh¹ hi³ cah¹ jmái¹ hmóu³². ¹⁰Dió³² bíh¹ má²ca³liáu³² jnoh¹ ní¹ hmú²¹ huáh² tsí³ jáun², hi³ liáu³² tsú² siáh³ ní¹ hná¹ ní²; quí¹ tsí³ jnoh¹ má²hu²¹ hi³ liáu³² bíh¹ Dió³². ¹¹Hi³ hnoh² siáh³ lí¹³ má¹hau¹ náh² jnoh¹ cun³quionh³ hi³ lienh¹ náh² Dió³² hi³ ca³ta¹ jnoh¹. Quí¹ ní¹juáh³ juóun³² tsá² ná¹hiú² ná¹mí³² ní¹con² Dió³² ca³ta¹ jnoh¹, jáun² juóun³² bíh¹ siáh³ tsá² lí¹³ cué³² tiá¹hmah¹ ní¹con² Dió³² ca³tí²¹ hi³ má²mieh² tsú² jáun² jnoh¹.

**He³ láih³² sa³ tiú²uú²
néi¹ Po¹ juú² Corinto**

¹²Jlánh¹ tсах¹ jnoh¹, quí¹ jmí¹ tsí³ jnoh¹ má²tson² jáí¹³ hi³ tson² bíh¹ má²ca³ngí¹³ jnoh¹ cú²tso² hi³ chun¹ jnoh¹, jì³ hi³ ná¹chan¹ jnoh¹ ní¹con² Dió³² tá¹la³ tiauh² jnoh¹ ní¹ hué²¹ lá², hi³ la³ní¹ la³ján³ ja¹ quián¹³ hnoh² ní². Cun³ní¹ hi³ ja³² mir³ tsí³ Dió³² bíh¹ ziaún² jnoh¹ la³ ní², jun³juáh¹³ hi³hliá² jlánh¹ cháunh²³ chí¹ jnoh¹ hmóu³² yáh³. ¹³La³ cun³ hi³ jmú¹³ jnoh¹ ní¹ sí² lá², tiá² hi³ siáh³ jmú¹³ yáh³ jnoh¹, la³ cun³ hi³ lí¹³ hfh¹³ bíh¹ náh² jì³ hi³ ngí¹³ náh² siáh³, hi³ hu²¹ siáh³ tsin³² jná¹³ hi³ ngí¹³ náh² re² lín³² ¹⁴la³jmí¹ má²ca³lí³ cuóu³² náh² jáun² ca³lá² jnoh¹ jmí¹tín²; hi³ jáun² ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ jáunh³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí² lí¹³ lí³ tsinh¹ hnoh² hi³ ca³ta¹

jnoh¹, la³jmí¹ lí³ tsah¹ jnoh¹ hi³ ca³tin¹ hnoh².

¹⁵ Cun³ñí¹ hi³ hu²¹ tsin³² jná¹³ la³ ní², jáun² jmí¹ ca³lén¹³ jná¹³ hi³ ñí¹jie¹ jná¹³ tín² hnoh², hi³ jáun² jmí¹ lí³ lí³mieh² hnoh² cun³quionh³ hi³ jmí¹ ngá¹³ jná¹³ tenh³ jéin³² ñí¹ ní². ¹⁶ Quí¹ jmí¹ len³ jná¹³ hi³ ñí¹jie¹ ná¹ tín² hnoh² jmí¹ ja²¹ jná¹³ jáun² hué³² Macedonia lá², hi³ jáun² ní¹ má²ca²jính³² jáun² jná¹³ jmí¹ ñí¹jie¹ ná¹ siáh³. Hi³ jáun² hnoh² né³ la³jui³² jmí¹ lí³ má¹hau¹ náh² quioh²¹ hú¹ jui³² hi³ ñih²¹ jná¹³ tí³ hué¹³ Judea. ¹⁷ ¿Hí¹ lín²³ hnoh² hi³ tiá² ca³chá³ jná¹³ cáun² tsin³² jmí¹ ca³lén¹³ jná¹³ la³ ní²? ¿Hí¹ lín²³ hnoh² hi³ jmu² jná¹³ la³ cun³ qui³ jmu² tsá²mi³cuóun² hi³ juáh²³ jáun²: “Ján³”, tí³la³ má¹lí³² jáun² né³ juáh³ siáh³: “Ján¹han²¹”? ¹⁸ Tí³la³ Dió³² má¹ná¹, Tsá² tiá² zai³² jé¹, nau³² jái¹³ hi³ tiá² láí³ yáh³ jnoh¹ tsá² záí³² jái¹³ quioh²¹, quí¹ tiá² juáh³ yáh³ jnoh¹: “Ján³”, hi³ má¹lí³² jáun² né³ juáh³ jnoh¹ siáh³: “Ján¹han²¹”. ¹⁹ Quí¹ Cristo Jesús Jon² Dió³², Tsá² hléh¹ jnoh¹ jái¹³ quioh²¹ quiúnh¹ Silvano jí³ Timoteo ja¹ quián¹³ hnoh², Tsá² hí³ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² ca³juáh³: “Ján³”, hi³ má¹lí³² jáun² né³, juáh³ siáh³: “Ján¹han²¹”. Quí¹ cun³ la³jí³²jmái¹ bíh¹ tson² jái¹³ quioh²¹ Cristo; ²⁰ quí¹ la³jí³² jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³², cun³quionh³ hi³ bíh¹ lí³tí²³. Hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hí³ bíh¹ juáh²³ jnoh¹: “Tson² bíh¹ cu³tí³”, hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ ma³quien² tsáu² Dió³². ²¹ Dió³² hí³ bíh¹ má²ca³jmú³ hi³ cun³quionh³ Cristo má²pin³ tsí³ dí², hi³ ca³jmú³ tsú² siáh³ hi³ ná¹chan¹ dí² ñí¹con² tsú². ²² Má²ca³jmú³ tsú² lín¹ quiú¹³ dí² hi³ láí³ dí² tsá² joh¹ tsú², cun³quionh³ hi³ má²ca³tanh² tsú² jáun² Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ tsí³ dí², hi³ Jmí²chí³ Chun¹ hí³ né³, jmu² lín¹ hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ hiáu¹³ dí² hi³ né³bí¹ cué²¹ tsú² jáun².

²³ Tí³la³ ní¹juáh³ tiá² má²ca²chó³² jná¹³ já¹ juú² Corinto ní² la³ cun³ hi³ ca³lén¹³

jnë¹³ jáun² jmí¹tin², tí³la³ Dió³² bíh¹ Tsá² nau³² jái¹³ ca³tin¹ jná¹³ hi³ tiá² má²ca²chó³² jná¹³ ñí¹ ní² cun³ñí¹ hi³ jéin³² jná¹³ juon²³ hnoh² bíh¹; hi³ ní¹juáh³ tiá² tson² né³, cuí¹ cha³hín³ jná¹³.

²⁴ Jun³juáh¹³ hi³ hnáu² jnoh¹ jmú¹³ héih³² he³ ñí¹ zión³² hniáu³² táunh¹³ hnoh² ta²¹ yáh³, quí¹ re² lín³² bíh¹ má²ná¹tioh³ cáun² honh² náh²; tí³la³ hnáu² jnoh¹ má¹hau¹ hi³ tí³ lí³mí¹ lí³ hiún² honh² bíh¹ náh².

2 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ cu³tsa³² ca³lén¹³ jná¹³ hi³ tiú²uú² ñí¹jie¹ ná¹ cú²jueh³², quí¹ ní² lí¹ ca³niau²¹ siáh³ hlah³ tsí³ dí². ² Quí¹ ní¹juáh³ ca³jmú³² jná¹³ hi³ niau²¹ hlah³ honh² náh², ¿hin² dá² tsánh² uú² jmu³ hi³ lí³ hiún² tsin³² jná¹³? Jí³²la³ hnoh², tsá² má²lí²chá³ jná¹³ hlah³ tsí³ bíh¹. ³ Hi³ jáun² bíh¹ ca³jmú³² jná¹³ cú²jueh³² sí² jáun², quí¹ tiú²uú² ca³lí³hnó³² ná¹ hi³ cháh¹³ hnoh² hlah³ tsin³² jná¹³ ní¹ má²ca²chó³² ná¹ ñí¹ ní²; quí¹ hnoh² dá² ca³tin¹ hi³ tí³ má¹hiúnh¹³ bíh¹ náh² tsin³² jná¹³. Quí¹ jná¹³ len³ hi³ hí¹ la³ tí³ hnoh² yáh³ lí³ hiún² honh² ní¹juáh³ jná¹³ hiún² tsin³². ⁴ Jmí¹ cá¹jmú²¹ jná¹³ sí² jáun², ca³jmú³² jná¹³ ta³ hí³² lín³² tsin³² jí³ hi³ jngih³² siáh³ tsin³², hí¹ ca³la³ tí³ ca³uó³² yáh³ jná¹³; tí³la³ jun³juáh¹³ ca³jmú³² jná¹³ quí¹hi³hliá² hnó³² jná¹³ chá¹³ hlah³ honh² hnoh² yáh³. Quí¹ sí² jáun² ca³jmú³² jná¹³ cun³ñí¹ hi³ ca³lí³hnó³² ná¹ hi³ lí³ ñíh¹³ náh² hi³ hnau³ lín³² bíh¹ jná¹³ hnoh².

Zia³² uu³i³tso³ quioh²¹ tsá² jmu² hlah³

⁵ Jáun² né³, ní¹juáh³ zian² tsá² má²ca³jmú³ hi³ nio² hlah³ tsí³ dí², jun³juáh¹³ ñí¹con² jmáh³la³ huen² jná¹³ yáh³, quí¹ ja³bí¹ ñí¹con² míh¹ tiá² jí³lín² bíh¹ hnoh² uá²jaí³². Juanh³² jná¹³ la³ ní² quí¹ ho³ sa³ jlánh¹ tiá³ he² jái¹³ quion²¹ ná¹. ⁶ Len³ jná¹³ má²tioh²¹ bíh¹ cun³ ní² hi³ ma³tso² tsá² hí³ tsí³ hi³ má²ca³jmuh³

náh² jmf¹ ca³ngih³² náh² jáun². ⁷Hi³ jáun² ta³né³² né³ má²lí¹³ bíh¹ chíh¹³ náh² honh² ca³ti²¹ tsáu¹³ tsú² jí³ hi³ má¹hiúnh¹³ náh² tsí³ tsú², quí¹ hu³ sa³ níf² lí¹ ca³níau²¹ hlah³ tí³ ca³nga² tsí³ tsú². ⁸Hi³ jáun² hiú² mf²³ jná¹³ ní¹con² hnoh² hi³ má¹lih²¹ náh² siáh³ hi³ tson² hno³ náh² tsú². ⁹Cun³ní¹ hi³ níf² bíh¹ ca³jmu³² jná¹³ sí² jáun², quí¹ cun³ní¹ hi³ ca³lí³hnó³² jná¹³ hi³ cá¹ lau²¹ ná¹ hnoh², hi³ jáun² lí³ nō¹ ná³ ní¹juáh³ hiú² bíh¹ honh² náh² hi³ má¹tih²¹ la³ cun³ hi³ juanh³² jná¹³. ¹⁰Né³² né³, ní¹juáh³ hnoh² chíh¹³ honh² lí³ua³ cáun² hi³ jmu² tsáu², ja³bí¹ jná¹³ siáh³ chí¹³ tsin³² ca³ti²¹ hi³ jáun². Quí¹ ní¹juáh³ má²lí²chí³ jná¹³ tsin³², ní¹juáh³ hi³ la³ zia³² cáun² hi³ ca³ti²¹ hi³ chí¹³ jná¹³ tsin³², jáun² má²lí²chí³ bíh¹ jná¹³ tsin³² ní¹ ta³ ní¹ Cristo cun³ní¹ hi³ ca³tín¹ hnoh². ¹¹Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ hi³ tiá² cah¹³ *Satanás jmái¹ ní¹con² dí²; quí¹ né¹ re² lín³² bíh¹ dí² he³ lánh³ rón³² hu²¹ tsí³ tsú².

**Cuá¹hi³² tsí³ Po¹
tá¹la³ cuá³ já¹ juú² Troas**

¹²Hi³ jáun² né³, jmf¹ cá¹chó²¹ jná¹³ já¹ juú² Troas hi³ ca³ní¹hléh¹³ jná¹³ jú¹ chú³² hi³ ca³tín¹ Cristo, jlánh¹ re² ca³lí³ zia³² jái¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ tá¹³ Ti³² Juo¹³ dí². ¹³Ti³la³ jlánh¹ ca³hí³ tsin³² jná¹³ má¹ná¹, quí¹ cun³ní¹ hi³ tiá² ca³jenh² jná¹³ Tito reh² dí². Hi³ jáun² bíh¹ ca³háih¹ jná¹³ jái¹³ quiúnh¹ tsá² hí³ hi³ ja³ jná¹³ tí³ hué³² Macedonia lá².

Tsá² quionh³ Cristo bíh¹ cah²³ jmái¹

¹⁴Ti³la³ tiá¹hmah¹ Dió³², Tsá² cáun² ta²¹ che² dí² juí³² hi³ lin¹ hi³ cah¹ dí² jmái¹ quiúnh¹ Cristo Jesús, hi³ cun³quionh³ jnoh¹ hieh³² tsú² tsáu² jái¹³ quioh²¹, hi³ lí³ jáun² la³jmf¹ lí³ cáun² hi³ má²ró³² hi³ tsá²nió³ la³ tán¹. ¹⁵Quí¹ jnoh¹ bíh¹ lái³ la³jmf¹ lí³ mí²ní¹ ziu² hi³ jein³² jáun² Cristo ní¹con² Dió³² jí³ hi³

tsá²nió³ siáh³ ja¹ tsá² ca³tín¹ hi³ liáun³, jí³ ja¹ tsá² tsa³hín³ níf² siáh³. ¹⁶Ti³la³ ní¹con² tsá² tsa³hín³ hí³ má¹ná¹, lái³ jnoh¹ la³jmf¹ lí³ cáun² hi³ ja³² má²hlah³ bíh¹, hi³ jmu² lin¹ hi³ má²ná¹jún¹ bíh¹ tsú²; ti³la³ ca³tín¹ tsá² liáun³ né³, lái³ jnoh¹ la³jmf¹ lí³ cáun² hi³ má²ró³² hi³ jmu² lin¹ hi³ zian² bíh¹ tsú². Ti³la³ ¿hin² dá² tsánh² tú¹ tsin¹³ hi³ lí¹³ lín³ la³ níf²? ¹⁷Juóun³² tsáu² cáun² lí¹ tsá²quí² tsá²hnái³ jái¹³ quioh²¹ Dió³², [hi³ sa³jun³ re² tí³ siáh³]. Ti³la³ Dió³² cuá¹ní³² hi³ tiá² la³ níf² jmu³² yáh³ jnoh¹; quí¹ ti³la³ jnoh¹ hléh¹ cú²tso² bíh¹ jái¹³ quioh²¹ tsú² ní¹con² tsáu², la³ cun³ qui³ jmu² tsá² zéin¹ Dió³², tsá² lín³ quian²¹ Cristo.

Jú¹ chú³² ca³ti²¹ nió³² hmai²¹

3 ¿Hí¹ lín²³ hnoh² hi³ má²ná¹hléh¹ jnoh¹ siáh³ re² hi³ ca³ta¹ hmóu³² ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³juáh¹³ jnoh¹ la³ níf²? ¿Hí¹ hniáuh³² jmú¹³ jnoh¹ la³ cun³ qui³ jmu² ma³ jan² tsáu² hi³ hie¹³ jnoh¹ hnoh² cáun² sí² hi³ jmu² lin¹ hi³ hin² tsánh² jnoh¹, ho³ hi³ mf¹³ jnoh¹ sí² la³ jáun² ní¹con² hnoh²? ²¿Tiá² jáun² yáh³! Quí¹ hmóu³² bíh¹ hnoh² má²ná¹lín³ náh² la³jmf¹ lí³ sí² hi³ jmu² lin¹ hi³ hin² tsánh² jnoh¹, cáun² sí² hi³ hu²¹ la³ tí³ hñu³ tsí³ jnoh¹, cáun² sí² hi³ lí¹³ lí³ cuoh² la³jín³² tsáu² hi³ lí¹³ hí³² tsú². ³Quí¹ hnoh² bíh¹ lín³ cáun² sí² hi³ ca³jmu³ hnga² Cristo héih³² hi³ jmú¹³ jnoh¹. Jun³juáh¹³ cun³quionh³ jní³ yáh³ ca³lí³ sí² hi³ ná¹lín³ náh², quí¹ cun³quionh³ Jmf²chí³ joh¹ Dió³² Tsá² liéih³² bíh¹. Sí² jáun² má¹ná¹, ha³ tiá² rá¹lí³ yáh³ ní¹ quioh²¹ cáun² jo²¹ hmá² hi³ lí³ quín¹, quí¹ sí² jáun² dá² rá¹lí³ hñu³ honh² hnoh² bíh¹.

⁴Cáun² tán¹ bíh¹ má²nió² tsí³ jnoh¹ ní¹con² Dió³² ca³ti²¹ hi³ níf² cun³ní¹ hi³ ca³tín¹ Cristo. ⁵Quí¹ lí³ua³ cáun² hi³ jmú¹³ jnoh¹, jun³juáh¹³ hi³hliá² jlánh¹ re² tá² jnoh¹ hmóu³² yáh³; ti³la³ lí³ua³ cáun² hi³ tá² jnoh¹, ní¹con² Dió³² bíh¹ ja³² pí³. ⁶Hnga² bíh¹ tsú² má²hau³ hi³ lái³

jnoh¹ tsá² quian²¹ ngai³² jē¹ tsú² ca³ti²¹ nió³² hmai²¹. Tí³la³ nió³² hmai²¹ jáun² tiá² rá¹lí³ yáh³ cáun² héih³² hi³ cáun² tí³ hniáuh³² ma³ti³² tsú² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ hnga², qui¹ cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹ lí¹³ ma³ti³² tsú². Qui¹ héih³² jmí¹ rá¹lí³ jáun² jmí¹tin² cáun² jmu² hi³ jún²³ bíh¹ tsú², tí³la³ Jmí²chí³ Chun¹ má¹na²¹, jmu² hi³ lí¹³ zian² bíh¹ tsú².

⁷Nió³² hi³ ca³tanh² jáun² Dió³² quionh³ hla¹ Moisés ca³lí³ ní¹ quioh²¹ cáun² jo²¹ hmá² hi³ lí³ quín¹ bíh¹. Jmí¹jáun² ca³jnia³ pí³ quioh²¹ Dió³² jí³ ní¹ hla¹ Moisés ní² siáh³ lí³ zín³ lín³² hi³ hí¹ ca³la³ tí³ tiú²uú² jmí¹ lí²³ yáh³ hi³ jé³ tsá² *Israel ní¹ tsú²; tí³la³ joh¹ jáun² má¹ná¹, jmí¹ hí¹méih²³ bíh¹. Hi³ jáun² ní¹juáh³ jái¹³ ca³ti²¹ héih³² hi³ jmu² hi³ jún³ tsú² ca³lí³ cun³quionh³ lí²¹ hi³ lin¹ hi³ quien² tá¹³ tsá² ca³hléh³ hí³, ⁸tiá¹³ bíh¹ tiá³ tá¹³ jnoh¹ tsá² hléh¹ jnoh¹ jái¹³ hi³ ca³tin¹ Jmí²chí³ Chun¹ tiá² lí³ lin¹ hi³ quien² lín³²! ⁹La³ cun³ lí¹³ juáh¹³, ní¹juáh³ tá¹³ tsá² ca³cué³ héih³² hi³ jmu² hi³ jún³ tsú² la³ ca³lí³ lin¹ hi³ quien², hi³ jáun²; ^{tiá¹³ bíh¹ tiá³ tá¹³ jnoh¹ tsá² hléh¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² tiá² la³ lí³ lin¹ hi³ quien², jái¹³ hi³ juáh³ jáun² hi³ má²láí³ dí² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³ti³! ¹⁰Hi³ jáun² uá¹jinh¹ jmí¹ quien² lín³² tá¹³ tsá² ca³cué³ hí³ héih³² jáun² jmí¹tin², tí³la³ ta³né³² né³, tiú²uú² lin¹ ní¹ quien² yáh³, qui¹ ta³né³² má²zia³² cáun² ta²¹ hi³ jlánh¹ bíh¹ quien². ¹¹Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ jlánh¹ la³ ca³lí³ lin¹ hi³ quien² cáun² ta²¹ hi³ ca³ma³híe² jáun² cu³tiá³, tiá¹³ bíh¹ tiá³ cáun² ta²¹ hi³ jlánh¹ bíh¹ má²híe² tiá² la³ lí³ lin¹ hi³ quien².}

¹²Cun³ní¹ hi³ hu²¹ la³ ní² bíh¹ tsí³ jnoh¹, hi³ jáun² bíh¹ tiá³ lín³² nio² tsí³ jnoh¹ hi³ hléh¹. ¹³Tiá² jmu³² yáh³ jnoh¹ la³jmí¹ ca³jmú³ jáun² hla¹ Moisés, hi³ ca³háí³² tsú² jáun² cáun² hmih³² ní¹ hó²¹ní¹, hi³ jáun² tiá² lí¹³ jé³ tsá² Israel

tá¹la³ tsa³son² joh¹ hi³ jmí¹ tie³ jáun² ní¹ tsú², qui¹ cáun² joh¹ tiá² la³ má²híe² bíh¹ jaun³². ¹⁴Tí³la³ tsá² Israel má¹ná¹, jmí¹ huáh² bíh¹ chí¹; hi³ hí¹ ca³la³ tí³ ta³né³² bíh¹ lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ ná¹lí³² tsí³ tsú² quionh³ cáun² hmih³² ní¹ má¹ti³ ní¹ ca³hí³ tsú² jái¹³ hi³ ca³ti²¹ nió³² tseh¹ jáun², hi³ jáun² tiá² lí²³ yáh³ hi³ ngí¹³ tsú²; tí³la³ hmih³² jáun² má²lí¹³ quín³ ní¹juáh³ má²tanh² tsú² ta²¹ Cristo bíh¹. ¹⁵Tí³la³ la³ tí³ ta³né³² bíh¹ lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ hí¹jlái²³ hmih³² hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ tsú² ní¹ má¹ti³ ní¹ ca³hí³ tsú² sí² quioh²¹ hla¹ Moisés, hi³ jáun² tiá² ngí²³ yáh³ tsú². ¹⁶Tí³la³ ní¹juáh³ ní¹ má¹ca²jéinh³² jmí¹ tsí³ tsú² ní¹con² Juo¹³ dí² né³, má¹jáun² bíh¹ quin²³ tí³ có³² hmih³² jáun². ¹⁷Qui¹ Juo¹³ dí² hí³ lín³ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹, hi³ jáun² lí³ua³ cáun² ní¹ cuá³ Jmí²chí³ hi³ joh¹ Juo¹³ dí² né³, má²na²¹ bíh¹ jui³² quioh²¹ tsú² tí³ ní¹con² Dió³². ¹⁸Hi³ jáun² né³, jnoh¹, tsá² tiú²uú² hmih³² hí¹jnái²³ ní¹ hó²¹ní¹ dí², má²láí³ dí² la³jmí¹ lí³ cáun² hu³² hi³ can²³ joh¹ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí² Tsá² cuá¹quien²; hi³ jáun² cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ má²chí¹zan² dí² cun³jmá² cun³jnia³² hi³ lín¹³ dí² la³jmí¹ lín³ Cristo. La³ ní² bíh¹ jmu² Juo¹³ dí², Tsá² lín³ hí³ Jmí²chí³.

4 Hi³ jáun² né³, cun³ní¹ hi³ ca³ja³ mí³ tsí³ Dió³² ní¹con² jnoh¹, hi³ ca³cué³ tsú² ta²¹ lá², hi³ jáun² bíh¹ hí¹ cónh³ tiá² cha³² jnoh¹ tun³ tsí³. ²Hi³ jáun² má²ca³chá¹³ jnoh¹ tí³ có³² hi³ jmu² tsáu² ní¹ ná¹conh¹, jí³ hi³ hua³heih²¹ ní² siáh³, hi³ jmí¹ lí¹³ lí³ jmú¹³ jnoh¹. Tiá² juáh³ yáh³ jnoh¹ hi³ láí³ cáun² hi³ tiá² láí³, sa³jun³ záí²³ yáh³ jnoh¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³². Qui¹ tí³la³ cun³quionh³ hi³ hléh¹ jnoh¹ jmáh³la³ jú¹ tson² bíh¹ lí³tsin² tsáu² hi³ tson² bíh¹ cú²tso² lí³ tá¹³ jnoh¹ ta³ ní¹ Dió³². ³Tí³la³ ní¹juáh³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² hi³ hléh¹ jnoh¹ lí³ jú¹ jni², la³ ní² lí³ ní¹con² jmáh³la³ tsá² hí¹tsá²taunh¹ ní¹ lí¹³ tsa³hín³ bíh¹. ⁴Qui¹ tsá² hláinh¹ juo¹³ bíh¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá² má²ca³hia³

ca³l³í³ jmí¹ tsí³ tsá² tiá² má²nio² cáun² tsí³ ñí¹con² Dió³², hi³ jáun² bíh¹ tiá² lí²³ jíe³ tsú² joh¹ zín³ lín³ hi³ quian³² jáun² jú¹ chú³² hi³ ca³tin¹ Cristo, Tsá² quien², Tsá² cuan³ hí³ ca³la³ hí³ dí¹tsáun² hí³ cua³ma³jnia³² cha¹³ Dió³². ⁵Hi³ jáun² ní¹ má¹ca³hléh¹³ jnoh¹, tiá² hien²³ yáh³ jnoh¹ hmóu³², tí³la³ jnoh¹ hien²³ Jesucristo, Tsá² lín³ Juo¹³ bíh¹ dí²; tí³la³ hí³ ca³ta¹ jnoh¹ hmóu³² né³, juáh³ jnoh¹ hí³ láí³ jnoh¹ *tsá² má²ná¹hlánh¹ joh² hnoh² bíh¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jesús. ⁶Quí¹ hnga² bíh¹ Dió³², Tsá² ca³jmú³ hí³ héih³² hi³ tai²¹ joh¹ ñí¹ jmí¹ lí³ jáun² já¹nié² liánh² má²ca³tiéí³ siáh³ joh¹ hñu³ tsí³ jnoh¹; hi³ jáun² cun³quionh³ joh¹ jáun² bíh¹ ma³jnia¹³ jnoh¹ hí³ Dió³² bíh¹ Tsá² quien², cun³quionh³ hí³ ma³jnia¹³ jnoh¹ jáun² lánh³ rón³² he² ñí¹ Jesucristo.

Lánh³ rón³² zian² tsá² nio² cáun² tsí³

⁷Tí³la³ joh¹ quien² hi³ quian³² jáun² jú¹ chú³² né³, nio² tí³ ñeh² quiú¹³ jnoh¹, tsá² láí³ jnoh¹ la³jmí¹ lí³ cáun² hia³² cuáh¹; hi³ jáun² lí³ lin¹ hí³ pí³ jlánh¹ quien² ní² quiú¹³ jnoh¹ ja³ ñí¹con² Dió³² bíh¹, jun³juáh¹³ hí³ quiú¹³ jnoh¹ hmóu³² yáh³. ⁸Hi³ jáun² uá¹jinh¹ tí³ hlá² tí³ ní² zia³² uu³mí²tsí³² quiú¹³ jnoh¹, tí³la³ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lí²³ chí¹jni³² juí³² ñí¹ lí³ hue¹³ jnoh¹; uá¹jinh¹ zia³² hí³ hí³² tsí³ jnoh¹, tí³la³ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lí²³ hí³ tiú²uú² né¹ jnoh¹ he³ jmú¹³. ⁹Uá¹jinh¹ zian² tsá² hí¹ tsa¹ jnoh¹, tí³la³ cun³ jáun² zian² bíh¹ tsá² taunh² jnoh¹ hó¹ñí¹, hí³ uá¹jinh¹ juóu³² tsí² jnoh¹ hué³², tí³la³ cun³ tiá² ná¹hín²³ yáh³ jnoh¹. ¹⁰Jmáí¹ ca³la³ jí³² tiauh² jnoh¹ ñí¹ hmú²¹ la³jmí¹ ca³ngí³ jáun² Jesús, hí³ jáun² la³ jáun² lí³ lin¹ hí³ ziaún² jnoh¹ cun³ñí¹ hí³hliá² zian² jáun² Jesús bíh¹. ¹¹Jmáí¹ ca³la³ jí³² tá¹la³ ziaún² jnoh¹, tiauh² jnoh¹ ñí¹ hmú²¹ cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹ Jesús, hí³ jáun² cun³quionh³ jñí² mu¹ jnoh¹ lí²lin¹ hí³ zian² bíh¹ Jesús. ¹²La³ cun³ nieíh³ jáí¹³ ní², hí³ hmú³² hnió³ hí³ jún³ jnoh¹; tí³la³

ñí¹con² hnoh² má¹ná¹, jmu² ta²¹ pí³ hi³ jmu² hí³ lí¹³ zian² bí¹ náh².

¹³La³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²: “Jná¹³ ca³chá³ cáun² tsin³², hí³ jáun² ca³hléh³ ná¹”; hí³ jáun² la³ ní² bíh¹ jnoh¹ siáh³ uá²jai³² má²nio² cáun² tsí³, hí³ jáun² hléh¹ jnoh¹. ¹⁴Quí¹ né¹ jnoh¹ hí³ Dió³² Tsá² ca³jmú³ hí³ ca³jenh¹³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí² ja¹ hla¹, jmu³ siáh³ hí³ jenh¹³ jnoh¹ la³jmí¹ ca³jenh¹³ jáun² Jesús; hí³ jáu³² dí² tsú² siáh³ cu³lí²¹ tí³ ñí¹ cuá³. ¹⁵La³ jí³² hí³ quiunh³² jnoh¹ ní² lí²³ cun³ñí¹ hí³ ca³tin¹ hnoh² bíh¹, hí³ jáun² ní¹ má¹ca³lí³ juóun³² tsá² he³ mí³ hí³ ja³² tsí³ Dió³², ja³bí¹ má²juóun³² tsá² cuéh³² siáh³ tiá¹hmah¹ Dió³², hí³ jáun² lí³ lin¹ hí³ quien² tsú².

¹⁶Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ hí¹ cónh³ tiá² lí¹ niau³² hlah³ tsí³ jnoh¹ hí³ ca³tí²¹ ta²¹ lá². Hí³ uá¹jinh¹ pí³ quioh²¹ jñí² mu¹ jnoh¹ má²tsá²méih²³, tí³la³ jmí²chí³ quiú¹³ jnoh¹ má¹na²¹, tí³ lí³mí¹ tsá²lí³hmaí²¹ bíh¹ cun³ jmá² cun³ jnia³². ¹⁷Hi³ jáun² la³ cun³ hí³ má²tso¹ dí² jáun² tsí³ tá¹la³ ziaún² dí², tiá² lin¹ huáh² yáh³ tsí³, quí¹ tia³juí³² bíh¹ ngá¹³; quí¹ ní¹ má¹lí³² jáun² jmu³ hí³ lí³ zia³² ñí¹con² jnoh¹ cáun² hí³ jlánh¹ bíh¹ quien² tí³ ca³nga², cáun² hí³ ma³híe² la³ cun³ jmí¹hí³nio². ¹⁸Quí¹ tiá² néh³² yáh³ jnoh¹ chí¹tiá³ ñí¹ la³ cun³ hí³ qui³ jniá³, tí³la³ jnoh¹ dá² néh³² chí¹tiá³ ñí¹ cáun² hí³ tiá² jniá³ bíh¹; quí¹ la³jí³² hí³ jniá³ tiá² lin¹ má²híe² yáh³, tí³la³ hí³ tiá² jniá³ má¹ná¹, ma³híe² la³ cun³ jmí¹hí³nio² bíh¹.

5 Jáun² né³, né¹ dí² hí³ ní¹juáh³ ca³ja³hín³ ngú³ quiú¹³ dí², hí³ lí³ jáun² la³jmí¹ lí³ cáun² hñu³ hí³ tiá² má²híe², tí³la³ Dió³² má²ca³jmú³ hua³jan²¹ tí³ hñu³mi³cuú² cáun² ñí¹ lí¹³ tauh¹³ dí² hí³ ma³híe² cun³ jmí¹hí³nio²; jun³juáh¹³ cáun² hí³ ca³jmú³ tsá²mi³cuóun² yáh³ hí³ jáun² má¹ná¹. ²Quí¹ tson² bíh¹ tá¹la³ ziaún² dí² hñu³ ngú³ lá² quiú¹³, cáun² ná¹quí² ná¹jngih³²

tsí³ bíh¹ dí², cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ hen² tsí³ dí² hi³ tsá¹tau² hñú³ hi³ zia³² jáun² hñú³mi³cuú², ³hi³ tsá¹tau² dí² ñéih³ jáun² la³ jan² tsá² quih³² cáun² ha¹, hi³ jáun² tiá² ná¹láun³ dí² lí¹³. ⁴Hi³ jáun² tá¹la³ tiauh² dí² lá² hñú³ hi³ lí³ ngú³ lá² quiú¹³ tí², cáun² quí² jngih³² tsí³ bíh¹ dí², jí³ hi³ ja³²lí³ hlah³ nio² tsí³ dí² ní² siáh³. Jun³juáh¹³ hi³ hnáu² jnoh¹ hi³ cáun² lí¹ quin¹³ tí³ có³² ngú³ lá² quiú¹³ yáh³ má¹ná¹, tí³la³ la³ cun³ hi³ hnáu² dí² hi³ quíh¹³ dí² cónh³f¹ cáun² ngú³ hmai²¹ bíh¹, hi³ jáun² tiú²uú² zia³² yáh³ cáun² hi³ tiá² má²híe² ñí¹con² jnoh¹ ní¹ má¹tí³ ñí¹ má²ziáun² dí² cáun² hi³ hmai²¹. ⁵Hi³ hnga² bíh¹ Dió³² má²ca³chau³ dí² hua³jan²¹ ca³tí²¹ hi³ ní² tí³tsóh³, hi³ ca³jmú³ tsú² lin¹ hi³ cu³tí³ hiáu¹³ dí² hi³ ní² cun³quionh³ hi³ ca³cuen³ tsú² jáun² Jmí²chí³ Chun¹.

⁶Hi³ jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ jáun², cun³ má²nio² jáun² bíh¹ tiá³ tsí³ jnoh¹. Né¹ dí² hi³ tá¹la³ ziaú² dí² quionh³ ngú³ lá² quiú¹³, ziaú³² bíh¹ dí² tín² juú²co¹ dí² ñí¹ cuá³ Tí³² Juo¹³ dí²; ⁷quí¹ cun³quionh³ hi³ nio² jáun² cáun² tsí³ bíh¹ jnoh¹ ñí³ngí¹, jun³juáh¹³ hi³ ñí³ngí¹ jnoh¹ cun³quionh³ hi³ néh³² yáh³. ⁸Hi³ jáun² tiá³ bíh¹ nio² tsí³ jnoh¹, hi³ hen² tsí³ jnoh¹ hi³ chá¹³ tí³ có³² ngú³ lá² quiú¹³, hi³ jáun² lí¹³ tsá¹ma³ziáun¹³ jnoh¹ quiúnh¹ Tí³² Juo¹³ dí². ⁹Hi³ jáun² ca³la³ jonh³ jmí¹ tsí³ jnoh¹ jmu³² pí³ hi³ má¹hiú¹³ jnoh¹ tsí³ Tí³² Juo¹³ dí², uá¹ hi³ ziaú³², ho³ uá¹ hi³ tiauh² jnoh¹ quiúnh¹ tsú². ¹⁰Quí¹ la³jái³² bíh¹ dí² ca³ta¹ hi³ tsá¹ma³jnia¹³ ta³ ñí¹ Cristo, hi³ jáun² ñí¹ jáun² chu³ jñéih³ tsáu¹³ dí², hi³ jáun² ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu² hiáu³ hmah²¹ quioh²¹ la³ cun³ lí³ ta²¹ hi³ lí²jmú³ tsú² tá¹la³ zian² ñí¹ hué²¹ lá², uá¹ hi³ chu²¹ uá¹ hi³ hlah³.

Jú¹ chú³² ca³tí²¹ hi³ niau²¹ tie³ tsí³ tsú²

¹¹Hi³ jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ juéh² jnoh¹ he³ lí¹³ ñí¹con² tsáu² hi³ jmu³ Tí³² Juo¹³ dí², jáun² bíh¹ jmu³² jnoh¹ tion³

hi³ tí³ jéinh³² tsáu² jmí¹ tsí³. Má²ñí³² bíh¹ Dió³² he³ lánh³ láí³ jnoh¹, hi³ hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ má²ca³lí³ lieih²¹ siáh³ jmí¹ honh² hnoh². ¹²Jun³juáh¹³ hi³ má²ná¹hléh¹ jnoh¹ siáh³ re² hi³ ca³ta¹ hmóu³² yáh³, tí³la³ jnoh¹ dá² cáun² cue³² jú¹ tson² hi³ jáun² lí¹³ lí³ tsinh¹ ná² hi³ ca³ta¹ jnoh¹ bíh¹, hi³ jáun² zia³² ha³ lánh³ rón³² ngáih¹ hnoh² ñí¹con² tsá² jlánh¹ jmu² quien² lánh³ jniá³ tsáu², cha³ jmí¹ jmu³ tsú² quien² lánh³ lí³ tsí³ tsú². ¹³Jáun² né³, ní¹juáh³ la³ ná¹ngau²¹ jnoh¹, ca³tin¹ Dió³² bíh¹ jaun³²; tí³la³ ní¹juáh³ jun³juáh¹³ ná¹ngau²¹ yáh³ jnoh¹ né³, cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnoh² bíh¹ jaun³². ¹⁴Hi³ jáun² mí³ hi³ ja³² tsí³ Cristo bíh¹ jmu² héih³² hñú³ tsí³ jnoh¹; quí¹ má²né¹ jnoh¹ hi³ jan² tán¹ hi³ bíh¹ ca³jun³ cha¹³ ca³la³ jín³², hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ má²lin¹ hi³ má²ná¹jún¹ bíh¹ uá²jai³² la³jín³² tsáu². ¹⁵Hí³ bíh¹ ca³jun³ cha¹³ ca³la³ jín³² tsáu², hi³ jáun² tsá² má²zian² ñí¹con² hí³ tiú²uú² ca³tin¹ yáh³ ma³zian² la³ cun³ tin² tsí³ hmóu³², tí³la³ hniáuh³² ma³zian² tsú² hi³ ca³tin¹ hnga² Cristo bíh¹, Tsá² ca³jun³ hí³ cha¹³ tsú², hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³jénh¹³. ¹⁶Cun³ñí¹ hi³ má²ziáun² dí² la³ jáun² né³, jáun² tiú²uú² chú¹ ñih²¹ yáh³ dí² tsáu² la³ cun³ qui³ jmu² tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá². Quí¹ hí¹ la³ tí³ ñí¹con² Cristo yáh³ tí² jmu³² dí² la³ jáun², la³ cun³ qui³ jmu² tsá²mi³cuóun²; tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, tiú²uú² jmu³² yáh³ dí² la³ jáun². ¹⁷Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ jan² tsá² má²cá²cunh³ quionh³ Cristo, tsá² hmai²¹ bíh¹ má²lín³ tsú²; quí¹ la³jí³² bíh¹ hi³ yeh³ má²já²hín³, hi³ jí³lí³² bíh¹ má²lai³² hmai²¹.

¹⁸Dió³² bíh¹ Tsá² jmu² jí³lí³² hi³ ní², Tsá² ca³jmú³ hí³ hi³ niau²¹ tie³ ja¹ quiú¹³ dí² quiúnh¹ cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ jáun² Cristo. Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³hiáu³² tsú² jnoh¹ hi³ hléh¹³ jú¹ chú³² ca³tí²¹ lánh³ rón³² lí¹³ niau²¹ tie³ ja¹ quioh²¹ tsáu² quionh³ Dió³². ¹⁹Quí¹ cun³quionh³ Cristo bíh¹ jmu² Dió³² hi³ lí¹³ niau²¹ tie³

ja¹ quioh²¹ quionh³ tsá² zian² hngá¹ máh³ lá², hi³ jáun² tiú²uú² hu²¹ yáh³ tsí³ tsú² tso³ hi³ jmá¹ ren² tsáu²; hi³ jáun² jnoh¹ siáh³ má²ca³hiáu³² tsú² hi³ hléh¹³ jú¹ chú³² ca³ti²¹ lánh³ rón³² lí¹³ niau²¹ tie³ ja¹ quioh²¹ tsáu² quionh³ Dió³². ²⁰Hi³ jáun² jnoh¹ tsa³ngái¹ jú¹ chú³² cha¹³ Cristo, hi³ hlí¹ lienh¹ jnoh¹ tsáu² la³jmá¹ lí³ hi³ hnga² bíh¹ Dió³² hlí² liéinh³² tsú² cun³quionh³ ho³ jnoh¹. Hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Cristo bíh¹ hiú² mi³² jnoh¹ ñí¹con² tsáu² hi³ juáh³ jnoh¹: Chá¹ náh² tie³ ja¹ quián¹³ quiúnh¹ Dió³², ²¹quí¹ Cristo jan² Tsá² hí¹ cáun² tso³ tiá² ca³lí³ ren², tí³la³ cun³ñí¹ hi³ ca³ta¹ jnoh¹ bíh¹ ca³jmú³ Dió³² hi³ ca³lin³ Cristo jan² tsá² ren² tso³, hi³ jáun² lí¹³ láf³ jnoh¹ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³ti¹³ la³ cun³ lín³ hnga² Dió³², ní¹juáh³ tsá² má²ca²cunh³ quionh³ Cristo.

6 Hi³ jáun² bíh¹ hiú² mi³² jnoh¹ ñí¹con² hnoh², tsá² jmu³² jnoh¹ ta²¹ cu³lí²¹ quiúnh¹ Dió³², hi³ tiá² lí¹ hin¹³ náh² mií³ hi³ ja³² tsí³ Dió³² hi³ má²hian² náh² jáun². ²Quí¹ Dió³² má²ca³juáh³ la³ lá²:

La³ cun³ jmá¹ hi³ ca³ti²¹, ne² bíh¹ jná¹³ jēh² hnú², hi³ jmá¹ hi³ lí³ hniáu³² liáun³ hnú² né³, ma³hau¹ bíh¹ jná¹³ hnú².

Jáun² né³, sá¹ñí² jie³, né³² bíh¹ hú¹tá¹ jmá¹ hi³ ca³ti²¹, hi³ né³² bíh¹ cu³ti³ lí³ jmá¹ hi³ lí¹³ liáun³ hnoh² ñí¹con² tso³.

³Hi³ jáun² né³, tiá² láí³ yáh³ jnoh¹ tsá² quí² hliah³² jui²¹ tsáu², quí¹ ní² lí¹ ca³lí³ zia³² he³ lánh³ rón³² lí¹³ hléh³² tsáu² hlah³ ca³ti²¹ ta²¹ hi³ jmu³² jnoh¹. ⁴Tí³la³ jnoh¹ ma³jnia¹³ hi³ ná¹láí³ quian²¹ Dió³² cun³quionh³ la³jí³² hi³ jmu³², cun³quionh³ hi³ juenh² tsí³ jnoh¹ ca³ti²¹ la³jí³² hi³ ma³tso¹ jnoh¹ tsí³, jí³ jmá¹ zia³² hi³ lí³hniauh²³ ñí¹con² jnoh¹, jí³ tá¹la³ há² nga² jnoh¹ uu³mí²tsí³² ní² siáh³. ⁵Quí¹ má²ca³pi³ ca³juóu³² jnoh¹ tsáu², jí³ hi³ má²ca³táuh³² tsú² jnoh¹ hñu³mí¹ñí², hi³ má²ca³má¹tso¹ jnoh¹ tsí³ jmá¹ hi³ taunh³² tsáu² tiá³ siaun³².

Ja³bí¹ má²ca³jmú¹³ jnoh¹ siáh³ ta²¹ tí³ chí¹nga², hí¹ la³ tí³ zia³² siáh³ ma³ cáun² jmá¹ hi³ tiá² ca³cuóu¹³ jnoh¹, jí³ hi³ má²ca³tauh¹³ jnoh¹ siáh³ ñí¹cuon¹³. ⁶Ja³bí¹ ma³jnia¹³ jnoh¹ siáh³ hi³ ná¹láí³ quian²¹ Dió³² cun³quionh³ hi³ ziaun² jnoh¹ cáun² hi³ jí², cun³quionh³ hi³ má²né¹ jnoh¹ jú¹ tson², cun³quionh³ hi³ juenh² tsí³ jnoh¹ jí³ hi³ ja³² siáh³ mí³ tsí³ jnoh¹. Quí¹ cun³ñí¹ hi³ quiúnh¹ jnoh¹ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹, jáun² má²láí³ jnoh¹ tsá² hú¹tá¹ cu³ti³ ná¹hnáu³, ⁷hi³ hléh¹ jnoh¹ siáh³ jú¹ tson², jí³ hi³ zia³² siáh³ pí³ quioh²¹ Dió³² ñí¹con² jnoh¹. Jáun² né³, cun³quionh³ hi³ má²zian² jnoh¹ jáun² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³² bíh¹ má²zia³² ñí¹con² jnoh¹ he³ cun³quionh³ jmú¹³ hniéí², jí³ hi³ liaun¹ jnoh¹ ní² siáh³, ⁸uá¹ hi³ má²quien² tsáu² jnoh¹, uá¹ hi³ hau² tsú²; uá¹ hi³ hleh³² tsú² re² quiú¹³ jnoh¹ ho³ uá¹ hi³ hleh³² tsú² hlah³. Ma³ cónh³ jmoh²³ jnoh¹ tsú² tsá² tí¹ jáin², hi³ ma³ cónh³ né³ juáh³ tsú² hi³ jnoh¹ bíh¹ tsá² hléh¹ jú¹ tson². ⁹Ma³ cónh³ jmu² tsú² la³jmá¹ lí³ hi³ tiá² cuóu³² tsú² jnoh¹, hi³ ma³ cónh³ né³ jmu² tsú² la³jmá¹ lí³ hi³ cuóu³² re² lín³². Ma³ cónh³ pih²¹ tiá² jún²³ jnoh¹, tí³la³ la³ má²ziáun² jáun² bíh¹ jnoh¹; hi³ uá¹jinh¹ jmu² tsáu² hi³ ma³tso¹ jnoh¹ tsí³, tí³la³ tiá² jún²³ yáh³ jnoh¹. ¹⁰Uá¹jinh¹ hlah³ nio² tsí³ jnoh¹, tí³la³ cun³ jáun² bíh¹ lí²hiún² tsí³ jnoh¹ jmá¹ ca³la³ jí³²; hi³ uá¹ cun³ tia³mí² jnoh¹, cun³ jáun² ná¹jmu³² bíh¹ jnoh¹ hi³ lí³ hánh³ juóun³² lín³² tsáu²; hi³ uá¹jinh¹ tiauh² jnoh¹ hi³ hí¹ cáun² tiá² hi³ zia³² quiú¹³, cun³ jáun² zia³² bíh¹ quiú¹³ jnoh¹ ca³la³ jí³lí³².

¹¹Hnoh² reh², tsá² juú² Corinto, hí¹ cáun² yáh³ jáí¹³ tiá² má²ca³hmá¹³ jnoh¹ ñí¹con² hnoh², má²ca³jmú¹³ bíh¹ jnoh¹ juenh² tsí³ hi³ jmu³² jnoh¹ na²¹ la³jí³² jáí¹³ hi³ hléh¹ jnoh¹. ¹²Ní¹juáh³ tiú²uú² re² la³ juóh³² dí², jun³juáh¹³ hi³ lí³ la³ jáun² cun³ñí¹ hi³ tiá² hnau³ jnoh¹ hnoh² yáh³, tí³la³ cun³ñí¹ hi³ ca³lin³ hmóu³²

bíh¹ hnoh². ¹³Hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh²
la³jmí¹ hlí² liéinh³² tsú² jan² tsá¹míh¹
jon², hi³ jéinh¹ náh² honh² ní¹con² jnoh¹.

Lái³ dí² cuáh³² quioh²¹
Dió³² Tsá² liéih³²

¹⁴Ha³ lí² tianh³ náh² cá²honh¹ quiúnh¹
tsá² tiá² ta²¹ haih²¹, qui¹ cun³ tiá² re²
lí¹³ bíh¹; qui¹ ħhe³ dá² ca³tin¹ hi³ chu²¹
quionh³ hi³ hlah³, hi³ he³ dá² lánh³
rón³² lí¹³ cunh³ joh¹ quionh³ já¹niéí²?
¹⁵Qui¹ ħhe³ ya³ lánh³ rón³² lí¹³ tiáunh¹
Cristo cá²hon³ quionh³ *Satanás, hi³ he³
yáh³ ca³tin¹ jan² tsá² tanh² ta²¹ Dió³²
quionh³ jan² tsá² tiá² ta²¹ haih²¹? ¹⁶ĤHí¹
lí¹³ jmu³ tsá² lín³ hñú³ híen¹ quioh²¹
Dió³² cá²hon³ quionh³ dió³² tsá² lánin¹?
Qui¹ tí³la³ hñú³ híen¹ quioh²¹ Dió³² Tsá²
liéih³² bíh¹ má²lái³ dí², la³jmí¹ ca³juáh³
jáun² hnga² Dió³² jmí¹ ca³juáh³ jáun² la³
lá²:

Má¹zián¹³ jná¹³ hñú³ tsí³ tsáu², hi³ ngí¹³
jnë¹³ síáh³ ja¹ quioh²¹ tsú²;
jnë¹³ lín¹³ Dió³² Juo¹³ tsú²,
hi³ tsá² hí³ né³ lín¹³ tsá² tionh² jo³uón³²
jnë¹³.

¹⁷Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³juáh³ síáh³
Juo¹³ dí² la³ lá²:

Huen³ náh² ja¹ quioh²¹ tsá² la³ hí³, tí³
có³² tianh³ náh²,

há³ lí²uú² lí¹ tí³ náh² cuonh² hi³ tiá² jí².

Hí³ jáun² bíh¹ lí¹³ he¹ jná¹³ honh²,

¹⁸hi³ lín¹³ jná¹³ Ñeh² náh²,

hi³ jáun² honh² né³ lín¹³ náh² jón³² jná¹³
tsá²mi³ tsá²ñuh², juáh³ Juo¹³ dí² Tsá²
cú² juenh².

7 Jáun² né³ reh², honh² tsá² jlánh¹
hnau³ jná¹³, hi³ ní² bíh¹ jái¹³ hi³
ca³jmú³ tsú² ní¹con² dí². Cun³ní¹ hi³
jáun² né³ cuí¹ má¹jín¹³ dí² ca³ti²¹ la³jí³²
hi³ lí¹³ lí³ hliáu^h dí², uá¹ hi³ ngu³ uá¹
hi³ jmí²čí³, hi³ cuí¹ tauh¹³ dí² ná¹chan¹
cu³tí³ ní¹con² tsú² qui¹ cun³ní¹ hi³ juénh²
dí² tsú².

Tsá² juú² Corinto zai³² jmí¹ tsí³

²Hi³ jáun² né³, jéinh¹ tiá³ náh² honh²
ní¹con² jnoh¹; qui¹ tiá² má²ca³jmú¹³ yáh³
jnoh¹ hlah³ ní¹con² hí¹ jan² tsáu², sa³jun³
má²ca³hliah²¹ jnoh¹ tsí³ tsáu², sa³jun³ hí¹
jan² yáh³ tiá² hin² má²ca³má¹can¹³ jnoh¹.
³Jun³juáh¹³ hi³hliá² cue²³ jná¹³ tso³ yáh³
hi³ juanh³² jná¹³ jái¹³ ní², qui¹ la³ cun³
hi³ má²cá²juánh³² jná¹³ jáun² jmí²tin² hi³
uá¹ hi³ ziáun² dí² cu³lí²¹, uá¹ hi³ jún³
dí² cu³lí²¹, cun³ má²hu²¹ jáun² bíh¹ tsin³²
jnë¹³ quián¹³ honh². ⁴Cáun² tán¹ bíh¹
nio² tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹ honh², jí³ hi³
jlánh¹ tsh¹ jná¹³ síáh³.

Hi³ jáun² né³, ja¹ ca³la³ jí³² la³ cun³ hi³
ma³tso¹ jnoh¹ tsí³, tí³ lí³mí¹ tiá³ niau³²
bíh¹ tsin³² jná¹³, jí³ hi³ má²canh² lín³²
hi³ hiú² tsin³² jná¹³; ⁵qui¹ tson² bíh¹
la³ cun³ jmí¹ cuo¹ jnoh¹ hue³² Macedo-
nia lá², hí¹ cónh³ yáh³ tiá² má²ca³cue³
jmái¹ hi³ tauh¹³ jnoh¹ tie³, tí³la³ tí³ hlá²
tí³ ní² bíh¹ ca³lí³ zia³² uu³mí²tsí³², hniéí²
bíh¹ ca³lí³ zia³² la³ cu³ la³ jéin³ quiú¹³
jnoh¹, jí³ hi³ lí¹ hú¹ cóh²¹ síáh³ tsí³
jnoh¹ lí³. ⁶Tí³la³ Dió³² má¹ná¹, Tsá² cue³²
pí³ hñú³ tsí³ tsá² tiú²uú² tiá³ nio² tsí³,
ca³chá³ tsú² re² tsí³ jnoh¹ cun³quionh³
hi³hliá² cuanh³ jáun² Tito ní¹ lá². ⁷Tí³la³
jun³juáh¹³ cun³ jmáh³ hi³hliá² cuanh³
jáun² yáh³ tsú², qui¹ jí³ hi³hliá² jlánh¹ re²
má²nio² tsí³ tsú² hnga² jmí¹ cuanh²¹ bíh¹
hi³ ca³jmuh³ honh². Ca³chá³ tsú² ní¹con²
jnoh¹ hi³ honh² jlánh¹ hen² honh² hi³ jie¹
náh² síáh³ jnoh¹, hi³ ca³chá³ tsú² síáh³
hi³ honh² ca³ta³no¹ hlah³ honh² ca³ti²¹
hi³ jmí¹ lí³ jáun², jí³ hi³ hain²¹ náh² síáh³
re² tí³ con² jná¹³. Jmí¹ ca³chá³ tsú² jáun²
jái¹³ ní² né³, tí³ lí³mí¹ ca³lí³ hiú² bíh¹
tsin³² jná¹³.

⁸Jáun² uá¹jinh¹ hlah³ ca³ta³no¹ honh²
honh² cun³quionh³ sí² hi³ ca³zén³² jná¹³
jáun² jmí²tin², tiú²uú² hlaih³ jéin³² yáh³
jnë¹³ ta³né³². Qui¹ uá¹jinh¹ jmí¹ jéin³²
jnë¹³ ca³lá² hlah³ jmí²tin² cun³ní¹ hi³
ca³ta³no¹ cu³tiá³ hlah³ honh² honh²

cun³quionh³ sí² jáun², ⁹ti³la³ ta³né³² má¹ná¹, má²hiún² bíh¹ tsin³² jná¹³ qui¹ cun³ñí¹ hi³ ca³zah¹ hnoh² jmí¹ honh² jmí¹ ca³ta³no¹ jáun² hlah³ honh² náh²; qui¹ jun³juáh¹³ hi³ ca³li³ hiún² tsin³² jná¹³ yáh³ hi³ ca³ta³no¹ hlah³ honh² hnoh². Qui¹ la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³² bíh¹ ca³ta³no¹ hlah³ honh² hnoh², hi³ jáun² hí¹ cáun² hi³ hlah³ tiá² la³ ca³jmú¹³ yáh³ jnoh¹ ñí¹con² hnoh² cun³quionh³ sí² jáun². ¹⁰Qui¹ ní¹juáh³ tá²no¹ hlah³ tsí³ tsú² la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³², jáun² za² bíh¹ jmí¹ tsí³ tsú², hi³ jáun² cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹ liáun²³ tsú², hi³ jáun² tiá² lin¹ hniáuh³² yáh³ hi³ jeinh²¹ tsú² hlah³; ti³la³ tsá² cáun² lí¹ nio² hlah³ tsí³ la³ cun³ qui¹ lí²³ quioh²¹ jan² tsá²mi³cuóun² má¹ná¹, tsá² la³ hi³ dá² jún³ bíh¹. ¹¹Jmí¹ ca³ta³no¹ jáun² hlah³ honh² hnoh² la³ cun³ hi³ ti³² tsí³ Dió³², ísá¹ná² jie³ né³ he³ ca³lín¹³ náh²! Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³ma³quien¹³ hnoh² jái¹³ jáun² jí³ hi³ ca³cuéh¹ náh² jú¹ tson² la³ cun³ hi³ jmí¹ má²ca³jmuh³ náh²; hi³ ca³míh³ siáh³ honh² hnoh² jí³ hi³ ca³ta³hú¹ cóh²¹ honh² hnoh². Ja³bí¹ ca³héih³ náh² honh² ñí¹con² jná¹³, hi³ ca³li³ hiún² siáh³ honh² náh² hi³ má¹tson¹³ náh² tsá² ca³jmú³ hí³ hi³ hlah³. Cun³quionh³ la³ jí³² hi³ n² má²ca³ma³jnia¹³ hnoh² hi³ tiá² tso³ la³ hauh³² yáh³ náh² ca³tí²¹ hi³ jáun². ¹²Hi³ jáun² né³, sí² hi³ ca³zén³² jná¹³ jáun² ñí¹con² hnoh², jun³juáh¹³ ca³jmú³² jná¹³ hi³ ca³tín¹ jmáh³la³ tsá² ca³jmú³ hí³ tso³ yáh³, sa³jún³ hi³ ca³tín¹ tsá² ca³jmú³ tsú² hí³ hi³ hlah³ ñí¹con² siáh³, ti³la³ ca³zén³² jná¹³ sí² jáun² hi³ jáun² lí³tsin² hnoh² ta³ ñí¹ Dió³² hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ hnau³ náh² jnoh¹. ¹³Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, ca³ta³no¹ re² tsí³ jnoh¹.

Ti³la³ jun³juáh¹³ hi³ ti³ lí¹ ca³ta³no¹ jáun² re² tsí³ yáh³ jnoh¹, qui¹ ja³bí¹ ca³li³ hiún² lín³² siáh³ tsí³ jnoh¹ jmí¹ ca³neh²¹ jnoh¹ hi³ Tito má²hiún² lín³² tsí³, qui¹hliá² ca³la³ jín³² bíh¹ hnoh² ca³jmuh³ hi³ niau²¹ re² tín² tsí³ tsú².

¹⁴Tiá² ca³jmuh³ yáh³ hnoh² hi³ tá¹zanh¹ jná¹³ hua³heih²¹ ñí¹con² Tito qui¹hliá² ca³juo³ jná¹³ tsú² hi³ hnoh² tsá² jlánh¹ ti³² tsin³² jná¹³. Ti³la³ la³jmí¹ má²ca³li³ tson² la³jí³² hi³ má²ca³juáh¹³ jnoh¹ ñí¹con² hnoh², la³ jáun² bíh¹ má²ca³li³ tson² siáh³ uá²jai³² la³jí³² jái¹³ hi³ ca³za¹³ jnoh¹ jáun² Tito jmí¹ ca³ma³quien¹³ jnoh¹ hnoh² ñí¹con² tsú². ¹⁵Hi³ jáun² hí³ né³, ti³ lí³mí¹ má²hniau³ lín³² bíh¹ hnoh² ní¹ má¹tsau³² tsí³ hi³ jlánh¹ re² ca³ma³tih²¹ hnoh² la³jí³² hi³ ca³juáh³ tsú², jí³ hi³ ca³jmuh³ hnoh² siáh³ tsí¹juí³ náh² jmí¹ ca³hen³ náh² tsú², hi³ ca³la³ hi³ juénh² náh². ¹⁶Jlánh¹ lí²hiún² tsin³² jná¹³ qui¹hliá² lí²³ nio² cáun² tsin³² jná¹³ hi³ ca³tín¹ hnoh² ca³tí²¹ lí³ua³ cáun² hi³ zia³².

Tsá² cue³² ca³la³ hi³ hiún² lín³² tsí³

8 Hi³ jáun² né³ reh², ta³né³² má²hnáun² jnoh¹ chá¹³ ñí¹con² hnoh² ha³ lánh³ rón³² má²ca³ma³hau³ Dió³² ñí¹con² tsá² zian² la³jí³² cuáh³² hué³² Macedonia lá². ²Qui¹ uá¹jinh¹ tsá² ní² ca³há² ca³nga² uu³mí²tsí³² huáh² tsí³, cun³ jáun² ná¹hiún² lín³² bíh¹ tsí³ tsú²; hi³ uá¹jinh¹ tia³mii² lín³² tsú², cun³ jáun² má²ca³cué³ bíh¹ tsú² hliáun³ la³juah²¹ dúh¹ hi³ hánh³ lín³². ³Jná¹³ cué²³ jú¹ tson² hi³ tson² bíh¹ ca³cué³ tsú² ca³la³ hi³ hiún² lín³² tsí³ la³ cun³ ñí¹ tú² ñí¹ tsin²³, hí¹ la³ ti³ ti³ chí¹nga² yáh³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ tú² tsin²³ tsú², ⁴hi³ ca³la³ hi³ ca³hiu³ ca³mí³ lín³² tsú² hi³ cué¹³ jnoh¹ jái¹³ hi³ ma³hon³ tsú² tsá² joh¹ Dió³² [tsá² zian² ti³ hué¹³ Judea]; ⁵hi³ ti³ chí¹nga² bíh¹ ca³jmú³ tsú² la³ cónh³ bíh¹ hi³ jmí¹ hen² tsí³ jnoh¹ jmu³ tsú²; qui¹ la³ñí¹ tín² ca³chan³ tsú² jo³cuo² Ti³² Juo¹³ dí², jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³chan³ tsú² siáh³ jo³cuo² jnoh¹ la³ cun³ hi³ qui³ hnió³ Dió³². ⁶Hi³ jáun² bíh¹ má²ca³za¹³ jnoh¹ Tito, tsá² ca³ma³liáu³² hí³ ta²¹ jáun² ja¹ quián¹³ hnoh², hi³ cuí¹ má¹hián² tsú² ta²¹ jáun² la³ cun³ hi³ ja³² mií³ honh² hnoh². ⁷La³jí³² hi³ jmuh³

bíh¹ hnoh² jmu³² náh² tí³ chí¹nga²,
 uá¹la³ cun³ hi³ nio² cáun² honh² náh²,
 jái¹³ hi³ hléh¹ náh², la³jí³² hi³ ñh¹ náh²,
 la³jí³² hi³ hnáuh² náh² jmúh¹³, jí³ hi³
 hnau³ náh² jnoh¹ ní² siáh³; ja³bí¹ la³ ní²
 uá²jai³² hniáuh³² já³² mií³ honh² náh² tí³
 chí¹nga² ca³tí²¹ ta²¹ chu²¹ jáun² siáh³.

⁸ Jun³juáh¹³ hi³ jmu² héih³² yáh³ jná¹³
 hi³ juanh³² ná¹ la³ ní²; jí³²la³ tí³ hno³²
 jná¹³ hi³ lí³ ñh¹³ náh² la³ cun³ hi³
 ná¹hniá¹ tsá² siánh³ jmu³ bíh¹, hi³ jáun²
 lí³ lin¹ ní¹juáh³ hi³ hú¹tá¹ tson² hno³
 hnoh² tsáu². ⁹ Quí¹ má²ca³lí³ ñh¹ bíh¹
 hnoh² ha³ lánh³ lí³ mí³ hi³ ja³² tsí³ Je-
 sucristo Tí³² Juo¹³ dí². Hí³ bíh¹ jan² Tsá²
 jmí¹ hánh³ lín³², tí³la³ ca³jmú³ tsú² hi³
 tsí¹juí³ hnga² cun³ñí¹ hi³ hniau³ hnoh²,
 hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ hi³ lí³ hánh³
 hnoh² cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ tsú² jáun²
 tsí¹juí³.

¹⁰ Hí³ chú³² quián¹³ hnoh² bíh¹ hi³
 hie²³ jná¹³ jú¹ tson² ca³tí²¹ hi³ ní². Quí¹
 la³ cun³ mií² cá²tsá³² máh³ ca³ma³liauh²¹
 hnoh² hi³ cueh³², tí³la³ jun³juáh¹³ hi³
 tí³ lí¹ cueh³² yáh³ náh², quí¹ ca³la³ hi³
 hniá¹ bíh¹ náh² cueh³². ¹¹ Né³² né³, chú³²
 ma³hián¹³ náh² la³ cun³ rón³² hi³ ca³lí³
 hniá¹ náh² jmúh¹³ jáun² jmí¹tin², hi³
 jáun² cue¹ náh² la³ cun³ rón³² hi³ zia³²
 quián¹³. ¹² Quí¹ ní¹juáh³ jan² tsáu² hú¹tá¹
 cu³tí³ hniá¹ hi³ cue³², jáun² lí² hiún² bíh¹
 tsí³ Dió³² ca³tí²¹ hi³ cue³² tsú² jáun² la³
 cun³ hi³ zia³² quioh²¹; quí¹ tiá² mí³² yáh³
 Dió³² cáun² hi³ tiá² zia³² quioh²¹ tsáu².

¹³ Quí¹ jun³juáh¹³ hi³ hniáuh³² lí³mii²
 yáh³ hnoh² cun³ñí¹ hi³ má¹hon¹ náh²
 tsáu², ¹⁴ quí¹ tí³la³ hi³ lí¹³ zian² cá²ren²
 bíh¹ náh² quiún¹ tsá² hi³. Ta³né³² zia³²
 quián¹³ hnoh² hi³ lí¹³ má¹hon¹ náh² tsá²
 hí³ la³ cun³ hi³ lí³ hniáuh³² quioh²¹ tsú²,
 quí¹ hu³ sa³ chau²¹ cáun² jmái¹ hi³ lí¹³ lí³
 hniáuh³² ñí¹con² hnoh², hi³ jáun² tsá² hi³
 má²zia³² quioh²¹ má¹jáun² hi³ ma³hau³
 hnoh²; hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ zian²
 hnoh² cá²ren². ¹⁵ La³ cun³ rá¹juáh³ jáun²
 ñí¹ Sí²: “Tsá² jmí¹ zia³² hliáun³ quioh²¹,

tiá² hi³ ziau³ yáh³ quioh²¹ tsú²; hi³ tsá²
 jmí¹ zia³² cú¹pih²¹ quioh²¹ né³, tiá² hi³
 ca³lí³ hniáuh³² yáh³ ñí¹con² tsú²”.

Tito quionh³ tsá² quionh³

¹⁶ Tí³la³ tiá¹hmah¹ Dió³² hi³ ca³jmú³
 tsí³ Tito hi³ hniá¹ ma³hau³ hnoh² la³jmí¹
 hniá¹ jná¹³. ¹⁷ Quí¹ jun³juáh¹³ jmáh³la³
 hi³hliá² lí²juo³ jná¹³ hi³ tsó³² yáh³ tsú²
 hi³ lí²héi³² tsó³², quí¹ qui³ cónh³ jmí¹ la³
 má²hu²¹ bíh¹ tsí³ tsú² hnga² hi³ tsó³², hi³
 jáun² ta³né³² né³ má²tsó³² tsú² hi³ tsa³jie³
 hnoh² cun³ñí¹ hi³ hnió³ hnga².

¹⁸ Hí³ zen¹³ jnoh¹ siáh³ tsá² hi³ reh²
 dí², tsá² jlánh¹ re² hleh³² hi³ tsá² zian²
 la³jí³² cuáh³² quioh²¹, cun³ñí¹ hi³ jlánh¹
 chu²¹ ta²¹ hi³ jmu² tsú² hi³ ngai³² tsú²
 jáun² jú¹ chú³². ¹⁹ Jun³juáh¹³ jmáh³la³
 hi³ ní² yáh³, quí¹ hí¹ la³ tí³ hmóu³²
 yáh³ tsá² cuáh³² ca³quianh³ tsú² hi³ ngí³²
 quiún¹ jnoh¹ hi³ ma³hau³ tsú² hná¹ ta²¹
 hi³ jmu³² jnoh¹ hi³ ma³hon¹ jnoh¹ tsá²
 tia³mii². Ta²¹ jáun² jmu³² jnoh¹ hi³ jáun²
 lí³ quien² Tí³² Juo¹³ dí², jí³ hi³ má¹jnia¹³
 jnoh¹ siáh³ hi³ jlánh¹ hniá¹ jnoh¹ jmú¹³
 ta²¹. ²⁰ Cun³quionh³ hi³ jmu³² jnoh¹ la³
 ní², hu²¹ tsí³ jnoh¹ hi³ tiá² hin² lí¹³ ziu³
 hie³ jnoh¹ ca³tí²¹ quie³ hi³ má²nio² jáun²
 jo³cuo² jnoh¹. ²¹ Quí¹ ná¹jmu³² jnoh¹ pí³
 hi³ la³jí³² hi³ jmu³² jnoh¹ lí³ re² tso²,
 jun³juáh¹³ jmáh³la³ ta³ ñí¹ Tí³² Juo¹³
 yáh³ dí², quí¹ la³ jí³ ta³ ñí¹ tsá²mí³cuóun²
 bíh¹ siáh³.

²² Jáun² cu³tsa³² quionh³ tsá² gon³ ní²
 tsú² zen¹³ jnoh¹ siáh³ cónh³í¹ jan² tsá²
 reh², tsá² má²ca³ma³jnia³² hiú² cuóh³²
 ñí¹con² jnoh¹ hi³ dí¹quian¹ jmu³ lí³ua³
 cáun² ta²¹; hi³ ta³né³² né³, tí³ jlánh¹ bíh¹
 má²dí¹quian¹ tsú² cun³ñí¹ hi³ má²cuóu³²
 tsú² hnoh². ²³ Ní¹juáh³ zian² tsá² nga²
 jái¹³ hi³ ca³tin¹ Tito, zéih³ tsú² hi³ tsá²
 jmu² ta²¹ cu³tsa³² quiún¹ jná¹³ bíh¹ ní³²
 hi³ má¹cau²¹ jnoh¹ hnoh². Hí³ ní¹juáh³
 hi³ nga² tsú² siáh³ hi³ ca³tin¹ tsá² reh² ñí¹
 hná¹ ní² né³, zéih³ tsú² hi³ tsá² ní² ca³ze³
 tsá² tiáunh¹ la³jí³² cuáh³² bíh¹, jí³ hi³ lín³

tsú² siáh³ tsá² má²jnia³² hi³ quien² Cristo.
 24 Hi³ jáun² né³, chú³² ma³jnia¹³ náh²
 ñí¹con² tsá² zian² la³ji³² cuáh³² tí³ lá² hi³
 cu³tí³ hno³ hnoh² tsá² ní², hi³ má¹jnia¹³
 náh² siáh³ ñí¹ ta³ ñí¹ la³jín³² tsá² cuáh³²
 hi³ cu³tí³ zia³² jái¹³ hi³ jmú¹³ jnoh¹ tsah¹
 ca³tin¹ hnoh².

Quie³ hi³ cunh²³ tsú² ca³tin¹ tsá² reh²

9 Hi³ jáun² né³, ca³ti²¹ quie³ hi³ cunh²¹
 dí² jáun² hi³ ca³tin¹ tsá² hí³ joh¹
 Dió³², tiá² lin¹ nga³ jmf¹ hniáuh²¹ yáh³
 hi³ jmu¹ jná¹³ sí² lá² ñí¹con² hnoh²,
 2 quí¹ má²ño¹ jná¹³ hi³ cu³tí³ hiún² lín³²
 bíh¹ honh² hnoh² hi³ má¹hoh³ náh². Hi³
 jáun² né³, má²cá²jmú³² jná¹³ tsah¹ hi³
 ca³tin¹ hnoh² ñí¹con² tsá² hué³² Macedo-
 donia lá², cun³ñí¹ hi³ hnoh² tsá² zian²
 náh² hué³² Acaya ní² má²tiáunh¹ náh²
 hua³jan²¹ la³ cun³ mií² cá²tsá³² máh³
 hi³ cuéh¹ náh². Hi³ jáun² juóun³² tsá²
 hí³ má²ca³li³ hiún² siáh³ tsí³ cun³ñí¹
 hi³ ná¹hiún² honh² hnoh². 3 Ti³la³ cun³
 jáun² zein³² bíh¹ jná¹³ tsá² reh² dí² lá²,
 quí¹ ní² lí¹ tiá² ca³li³ quien² hi³ jmu²
 jná¹³ tsah¹ hi³ ca³tin¹ hnoh² hi³ ca³ti²¹
 hi³ ní². Jáun² né³, hniáuh³² tiáunh¹
 hnoh² hua³jan²¹ hi³ má¹tih²¹ la³ cun³
 hi³ má²ca³juo³ jná¹³ tsáu²; 4 quí¹ ní²
 lí¹ já¹taunh²¹ gon³ gáun³ tsá² Macedo-
 nia quiúnh¹ jná¹³, má¹jáun² jé³ tsú² hi³
 tiá² hua³jan²¹ la³ tiáunh¹ yáh³ hnoh²,
 jáun² hua³heih²¹ bíh¹ tá¹tauh¹ jnoh¹
 lí¹³, jí³ hnoh² ní² siáh³, quí¹ jlánh¹
 má²ca³juáh¹³ jnoh¹ hi³ nio² cáun² tsí³
 jnoh¹ hi³ ca³tin¹ hnoh². 5 Cun³ñí¹ hi³
 jáun² bíh¹ má²ca³lén¹³ jná¹³ hi³ hniáuh³²
 mí¹³ jná¹³ hi³ chú³² ñí¹con² tsá² reh² lá²
 hi³ tsa³taunh¹ tsú² chí¹ján³ hi³ ma³hau³
 tsú² hnoh² hi³ má¹hiánh¹³ náh² la³ cun³
 hi³ ca³jmuh³ náh² jáun² jái¹³ jmf¹tin¹³
 hi³ cuéh¹. Hi³ jáun² la³ jáun² má²rá¹lí³
 hua³jan²¹ ní¹ má¹cá²chó³² jná¹³, hi³ jáun²
 la³ jáun² bíh¹ lí³ lin¹ hi³ hnoh² ja³² mií³
 honh², jun³juáh¹³ cáun² hi³ dí³quiaun¹
 jnoh¹ jmái¹ yáh³.

6 La³ cun³ hi³ qui³ ná¹juáh²³ jáun²
 tsáu², hi³ ní¹juáh³ tsá² jñi³² cú¹pih²¹,
 jáun² cú¹pih²¹ bíh¹ loh² tsú²; tí³la³ tsá²
 jñi³² hliáun³ né³, hliáun³ bíh¹ loh².
 7 Hi³ jáun² ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu²
 hniáuh³² cué³² la³ cun³ hi³ má²ca³lín¹³
 hñu³ tsí³, tí³la³ tiá² hniáuh³² yáh³ cue³²
 tsú² ta³ hlah³ nio² tsí³ má¹ná¹, ho³lá²dá²
 ta³ tion³; quí¹ Dió³² tí³² tsí³ tsá² cue³²
 ca³la³ hi³ hiún² tsí³ bíh¹. 8 Hi³ Dió³² bíh¹
 Tsá² tin² ma³mieh² hnoh² tí³ chí¹nga² la³
 cónh³ bíh¹ hi³ lí³hniauh²³ ñí¹con² hnoh²,
 hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ lí³zia³² la³ji³²
 hi³ hniáuh³² ñí¹con² hnoh² hmóu³², hi³
 cué³² tsú² siáh³ ca³la³ hi³ tú² hi³ ziún²³
 bíh¹ ñí¹con² hnoh², hi³ jáun² lí¹³ má¹hoh³
 hnoh² ca³ti²¹ lí³ua³ cáun² ta²¹ chu²¹.
 9 Quí¹ ní¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²:
 Tsá² cue³² ca³la³ hi³ tí² hie²³ ñí¹con² tsá²
 tia³mií²,
 jmí¹ líh³ bíh¹ tiá² táuh³ la³ji³² hi³ chu²¹
 hi³ jmu² tsú² jáun².

10 Hi³ jáun² Tsá² cue³² jún² hi³ jñi³² tsú²
 jí³ má³² hi³ cúh² tsú² cué³² hnoh² la³ji³²
 jún² hi³ jánh¹ náh², jí³ hi³ ma³hliáun³
 tsú² hi³ ló³² jáun² quián¹³ hnoh² hi³
 jmúh¹³ náh² ta²¹ chu²¹. 11 La³ jáun²
 bíh¹ lí¹³ lí³ hánh³ hnoh², hi³ jáun² lí¹³
 cuéh¹ náh² ca³la³ hi³ lí¹ má²tí² má²híe²³
 ñí¹con² tsáu². La³ jáun² bíh¹ lí¹³ hi³
 juóun³² tsáu² cuéh³² tiá¹hmah¹ Dió³²
 cun³quionh³ hi³ he³ tsú² hi³ cháh¹³ hnoh²
 jáun² jo³cuo² jnoh¹. 12 Quí¹ ní¹juáh³ ní¹
 má¹ca³ma³hon¹ jnoh¹ tsá² joh¹ Dió³²
 cun³quionh³ hi³ cueh³² náh² jáun²,
 jun³juáh¹³ jí³²la³ tí³ cueh³² náh² hi³
 lí³hniauh²³ ñí¹con² yáh³ tsú², quí¹ ja³bí¹
 la³ jáun² ná¹jmuh³² náh² hi³ juóun³²
 tsá² cué³² siáh³ tiá¹hmah¹ lín²¹ ñí¹con²
 Dió³² bíh¹. 13 Hi³ jáun² jnoh¹ quiúnh¹ tsá²
 hí³ jlánh¹ ma³quien¹³ jnoh¹ Dió³² quí¹
 cun³quionh³ hi³ ma³hon¹ náh² jáun² bíh¹
 tsú² ma³jnia¹³ náh² hi³ tson² ma³tih²¹
 náh² jú¹ chú³² quioh²¹ Cristo cun³ñí¹
 hi³ ma³hon¹ náh² tsú² ca³la³ hi³ tí²
 hie²³; la³ má²quionh³ juóun³² lín³² tsá²

siánh³ siáh³. ¹⁴Hi³ jáun² tsá² hí³ ca³la³ hi³ hniau³ lín³² tsú² hnoh² hi³ liéinh³² Dió³² hi³ ca³tin¹ hnoh², cun³ñí¹ hi³ Dió³² má²ca³ma³jnia³² hi³ ja³² mií³ tsí³ cun³quionh³ hi³ jmuh³² hnoh². ¹⁵¡Jlánh¹ tiá¹hmah¹ Dió³² quí¹hliá² má²ca³cue³ tsú² cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien², hi³ ca³la³ hi³juáh³ tiá² né¹ dí² he³ lánh³ rón³² juáh¹³!

Jái¹³ hi³ ho² Po¹ hi³ lín³ tí³²
tsá² quian³² jē¹ Dió³²

(Gálatas 1:11-2:21)

10 Hi³ jáun² né³, jná¹³ Po¹, zia³² hi³ hiú² mí²³ jná¹³ ñí¹con² hnoh² cun³ñí¹ hi³ Cristo jmu² juenh² tsí³, hi³ ja³² siáh³ mií³ tsí³. Zian² tsá² ná¹juáh²³ hi³ tsí¹juí³ cu³tí¹³ bíh¹ néh¹ jná¹³ n¹juáh³ jmái¹ hi³ zenh² ná¹ ta³ máh¹ hnoh², tí³la³ n¹juáh³ ñí¹ siáh³ bíh¹ má²cuon¹ jná¹³, jáun² má¹jáun² néh¹ jlánh¹ má²jmu² jná¹³ quien². ²Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, mí²³ jná¹³ ñí¹con² hnoh² hi³ n¹ má²ngau³² jná¹³ hi³ ñí¹jie¹ ná¹ hnoh², ha³ lí² lí¹ jmú² hnoh² hi³ tion³ hniauh³² jmu¹ jná¹³ quien² ñí¹con² ma³ jan² hnoh², quí¹ tiá² juénh² yáh³ jná¹³ má¹jéinh³ jmái¹ quiúnh¹ tsá² ná¹juáh²³ hí³ hi³ jnoh¹ jmu³² ta²¹ la³ cun³ qui³ jmu² tsá²mí³cuóun². ³Quí¹ uá¹jinh¹ tson² tsá²mí³cuóun² bíh¹ jnoh¹, tí³la³ tiá² jmu³² yáh³ jnoh¹ hniéí² la³ cun³ qui³ jmu² tsá²mí³cuóun². ⁴Quí¹ jun³juáh¹³ jmu³² jnoh¹ hniéí² cun³quionh³ hi³ la³ jmúh³² jáun² tsá²mí³cuóun² ta²¹ ní¹ má¹tí³ ñí¹ jmu³ hniéí² yáh³, tí³la³ cun³quionh³ pí³ hi³ cue³² Dió³² bíh¹ táí² jnoh¹ chú¹ jñeih²¹ tá¹³ tsá² hau² dí², uá¹jinh¹ ná¹lín²³ tsú² hi³ tiá² hi³ háinh¹³ zia³². ⁵Hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ hin³² jnoh¹ la³jí³² jái¹³ hi³ lí¹ chin² tsáu² chí¹ jí³ lí³ua³ cáun² hi³ jmu² tsáu² quien² hi³ qui³ jnai³² jui³² hi³ jáun² tiá² lí¹³ lí³ cuóun³² tsáu² Dió³². Cun³quionh³ hi³ cah¹ jnoh¹ jáun² jmái¹ la³jí³² hi³ lín²³ tsáu², la³ jáun² bíh¹ janh²¹ jnoh¹ tsáu² hi³ ma³tí³²

ñí¹con² Cristo. ⁶Hi³ jáun² hiún² bíh¹ tsí³ jnoh¹ má¹tson¹³ lí³ua³ jan² tsá² tiá² nieh³, n¹juáh³ má²ma³tih²¹ hnoh² re² lín³².

⁷Hnoh² dá² cáun² lí¹ jéih³² náh² la³ cun³ hi³ jniá³ jmáh³la³ tí³ coh³ bíh¹. N¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³ tson² bíh¹ má²hún¹ tsú² jo³cuo² Cristo, hniauh³² bíh¹ cháuh³² tsú² tsí³ hi³ ja³bí¹ jnoh¹ siáh³ uá²jai³² má²tiáuh¹ jo³cuo² Cristo. ⁸Hi³ jáun² uá¹jinh¹ lín²³ hnoh² hi³ chí¹nga² ca³lá² ma³quien¹³ jná¹³ jái¹³ hi³ hau³² jnoh¹, cun³ tiá² lí³ heh¹ bíh¹ jná¹³; quí¹ jái¹³ hi³ hau³² jnoh¹ jáun² ca³cue³ hnga² bíh¹ Tí³² Juo¹³ dí² hi³ jmú¹³ jnoh¹ hi³ lí³hún¹ honh² náh² ca³tí²¹ hi³ tanh¹³ náh² ta²¹ Dió³², jun³juáh¹³ hi³ jmú¹³ jnoh¹ hi³ tí³ tsa³hín³ yáh³ hnoh². ⁹Su³uú² lín²³ hnoh² hi³ zein³² jná¹³ sí² lá² cun³ñí¹ hi³ hnó³² jná¹³ hi³ juénh¹³ hnoh². ¹⁰Quí¹ zian² ma³ jan² tsá² juáh²³ hi³ jlánh¹ pin³ jái¹³ tíoh³ sí² hi³ zein³² jná¹³, jí³ hi³ jlánh¹ cáu² niéih³ siáh³, tí³la³ n¹juáh³ jmái¹ hi³ zenh² jná¹³ ní¹ hó²¹ ní¹ tsú², jáun² jan² tsá² huá¹ tsí³ bíh¹ néh¹ jná¹³, hi³ jun³ lín¹ yáh³ néh¹ hléh²³ jná¹³. ¹¹Tí³la³ cuí¹ lí³ ñí³² tsá² juáh²³ la³ ní² hi³ cá²ren² bíh¹ lí³ ta²¹ hi³ jmu³² jnoh¹ n¹juáh³ hi³ tiauh² jnoh¹ ja¹ quián¹³ hnoh² la³ má²quionh³ jái¹³ tíoh³ sí² hi³ zen²³ jnoh¹ ñí¹con² hnoh² jmái¹ hi³ tiauh² jnoh¹ ñí¹ uóunh³ ní² siáh³.

¹²Jmí¹líh³ tiá² ja³² tsí³ jnoh¹ hi³ jmú¹³ jnoh¹ cá²ren² quiúnh¹ tsá² lí¹ hleh³² re² ca³tin¹ hmóu³², sa³jun³ hi³ cunh²¹ jnoh¹ ta²¹ quiú¹³ quiúnh¹ tsú². Quí¹ ní¹ má¹ca³chu³ ca³ñih³ tsá² la³ hí³ má²tún² hmóu³² cun³quionh³ héih³² hi³ lí¹ ca³chin² chí¹, ho³lá²dá² cunh³ tsú² tá¹³ quionh³ tsá²ján² tsá²ján², jáun² tsá² la³ hí³ lí¹ jmu² cáun² hi³ cáun¹ bíh¹. ¹³Tiá² tsh¹ yáh³ jnoh¹ ca³tí²¹ cáun² hi³ tiá² ca³ta¹, quí¹ jnoh¹ cáun² jmu³² ta²¹ la³ cun³ rón³² lí³ héih³² hi³ cue³² Dió³² bíh¹, hi³ hnga² hí³ bíh¹ ca³jmú³ héih³² hi³ ca³ñí¹jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ la³ tí³ ja¹ quián¹³ hnoh² ní². ¹⁴Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, jáun²

jmí¹ ca³jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ ja¹ quián¹³ hnoh² jmí¹ tin², ha³ tiá² lí³ yáh³ cáun² ñí¹ tí³ có³² ñí¹ tiá² ca³lí³ hnió³ Dió³² hí³ lí¹³. Qui¹ jnoh¹ bíh¹ tsá² la³ñí¹ hí³ ca³ñí¹ hléh¹³ jú¹ chú³² hí³ ca³tin¹ Cristo ca³la³ tí³ ja¹ quián¹³ hnoh². ¹⁵Ha³ tiá² jmu³² yáh³ jnoh¹ tsah¹ ca³tí²¹ tá¹³ tsá² siánh³ la³jmí¹ lí³ hí³ ta²¹ jáun² quiú¹³ jnoh¹. Tí³la³ hu²¹ tsí³ jnoh¹ hí³ cun³quionh³ hí³ tí³ lí³mí¹ má²táunh²³ hnoh² ta²¹, jáun² tí³ lí³mí¹ re² má²lí¹³ bíh¹ jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ ja¹ quián¹³ hnoh²; tí³la³ jmáh³la³ la³ cun³ héhí³² hí³ jmu² Dió³² bíh¹ jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ má¹ná¹. ¹⁶Hí³ jáun² má¹lí³² jáun² né³, hu²¹ tsí³ jnoh¹ hí³ tsá¹hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² jáun² ñí¹ siáh³ siáh³, ca³la³ tí³ ñí¹ uóunh³, ngá¹³ ñí¹ tionh¹ hnoh² nř²; qui¹ tiá² hnáu² yáh³ jnoh¹ jmú¹³ tsah¹ cun³quionh³ tá¹³ tsá² siánh³.

¹⁷Hí³ jáun² ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ jmu³ tsah³, cu¹ jmú¹ tsú² tsah³ hí³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí². ¹⁸Qui¹ tiá² lin¹ ñí¹ jmú³ ta²¹ yáh³ ní¹juáh³ hí³ jmu² tsú² quien² hnga², tí³la³ ní¹juáh³ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² juáh³ hí³ má²lí²jmú³ tsú² re², hí³ jáun² tson² bíh¹ cu³tí³ má²lí²jmú³ tsú² re².

Po¹ hie³² ha³ lánh³ jmu² tsá² lí¹ juáh²³ hí³ lán³ tí³² tsá² quián³² jē¹ Dió³²

11 ¿Tiá¹ jmúh¹³ hnoh² tiá³ juenh² honh² hí³ hléh¹³ jná¹³ ca³lá² la³jmí¹ hleh³² jan² tsá² cú¹juón¹? Qui³ cónh³ tsá² jmu³² juenh² honh² bíh¹ hnióh². ²Tí³la³ la³ñí¹ tín² hnó³² jná¹³ hí³ lí³ ñíh¹³ náh² hí³ hí³² tsin³² jná¹³ hí³ ca³tin¹ hnoh², la³ cun³ qui³ jmu² hnga² Dió³². Qui¹ hno³² jná¹³ má¹jnia¹³ hnoh² ñí¹con² Cristo la³ jmí¹ má²jnia² tsú² jan² tsá² tsá¹mái¹³ jon² hí³ tiá² tso³ má²ca³jmú³ ñí¹con² tsá² lí¹³ ñí²cuo², qui¹ jná¹³ má²cá²jmú³² jái¹³ ñí¹con² Cristo. ³Qui¹ hí³² tsin³² jná¹³ ho³ sa³ nř² lí¹ ca³hliáh² honh² hnoh² hí³ tianh¹³ náh² tí³ có³² ñí¹con² Cristo hí³ tiú²uú² jí² honh² náh², hí³ jmí¹ ma³tsú¹ ma³jnh²¹

náh² tsú² la³jnh³ jmí¹ honh², la³jmí¹ ca³lí³can² jáun² hla¹ Eva hí³ ca³ma³cau² jáun² jáh³hláinh¹ hí³ cun³quionh³ jú¹ tí¹jái². ⁴Qui¹ hnoh² dá² cáun² lí¹ hen²³ náh² re² lí³ua³ jan² tsá² tsá²hléh² jái¹³ la³ siáh³ hí³ ca³tin¹ Jesús la³ cónh³ bíh¹ jái¹³ hí³ tsa³hléh¹³ jnoh¹ quioh²¹ tsú² ñí¹con² hnoh²; hí³ cáun² lí¹ tanh²³ náh² ta²¹ jan² jmí²chí³ siánh³ la³ cónh³ bíh¹ Jmí²chí³ hí³ má²ca³hen³ náh², jí³ hí³ cáun² lí¹ héih²³ náh² siáh³ cáun² jú¹ siáh³ la³ cónh³ bíh¹ jú¹ chú³² hí³ má²hian² náh² jáun². ⁵Hí³ jáun² né³, uá¹jinh¹ tiá² jmí¹ ca³tin¹ jná¹³ hí³ juah²¹ la³ lá², tí³la³ len³ jná¹³ hí³ tiá² lí² huen³ yáh³ jná¹³ hí¹ cú¹pih²¹ la³ cónh³ bíh¹ tí³² quián³² hí³ jē¹ Dió³², tsá² jlánh¹ néh¹ ná¹ñí³² hí³. ⁶Qui¹ uá¹ cun³ tson² hí³ tiá² tin² jná¹³ hléh¹³ re², tí³la³ tiá² lí³ yáh³ la³ nř² la³jí³² hí³ ño¹ jná¹³, hliáun³ jéin³² bíh¹ má²ca³lí³ lin¹ hí³ tson² bíh¹ la³ jáun² lí³ cun³quionh³ la³jí³² hí³ má²ca³jmú¹³ jnoh¹ jáun².

⁷Tiá² né¹ ¿hí¹ hlah³ uá¹ la³ ca³jmú³² jná¹³ cun³ñí¹ hí³ ca³jmú³² jná¹³ jáun² hí³ hnoh² bíh¹ tsá² quien², hí³ jáun² jná¹³ né³ jan² tsá² huen³ bíh¹ jmí¹ ca³hléh³ jná¹³ jáun² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ta³ tiá² hmah²¹ ca³cán³ jná¹³ ñí¹con² hnoh²? ⁸Lí³ la³jmí¹ lí³ hí³ ca³hain³² bíh¹ jná¹³ quie³ quioh²¹ tsá² zian² hliáun³ cuáh³² ñí¹ hná¹ nř² jmí¹ cá¹héi²¹ jná¹³ jáun² quie³ hí³ ca³cué³ tsú² tá¹la³ ca³ma³cau²¹ jná¹³ jáun² hnoh². ⁹Qui¹ tá¹la³ jmí¹ cuon¹ jná¹³ jáun² quiúnh¹ hnoh² ca³chó³² jmái¹ hí³ zia³² hí³ ca³lí³ hniáuh³² ñí¹con² jná¹³, tí³la³ tiá² liá¹ héi² ca³quiaun¹ yáh³ jná¹³ hnoh², qui¹ tsá² reh² zian² tí³ hué³² Macedonia lá² bíh¹ ca³cué³ la³jí³² hí³ ca³lí³ hniáuh³² quion²¹ jná¹³ jmí¹ jáun². Hí³ jáun² la³ nř² bíh¹ ca³jmú³² jná¹³ hua³hín¹³ hí³ tiá² liá¹ héi² ca³quiaun¹ yáh³ jná¹³ hnoh², hí³ sa³jun³ chau²¹ yáh³ jmái¹ hí³ jmú¹ jná¹³ la³ jáun². ¹⁰La³jmí¹ cuo² jná¹³ jú¹ tson² quioh²¹ Cristo, la³ jáun² bíh¹ ño¹ jná¹³ siáh³ hí³ hí¹ jan² tsá² zian² hué³² Acaya nř² tiá² lí¹³ quin³

la³ cun³ hi³ tsah¹ jáun² jná¹³ ca³ti²¹ hi³ nř². ¹¹ ěHe³ láih³² juáh^{13?} ěHř¹ cun³ř¹ hi³ hliá² tiá² hnau³ jná¹³ hnoh^{2?} Tř³la³ Dió³² ř¹ hi³ hnau³ lřn³² břh¹ jná¹³ hnoh².

¹² Hi³ jáun² jmu¹ břh¹ jná¹³ ta²¹ quion²¹ la³ má²jmu² jáun², jáun² tiá² li³ quien² jě¹ tsá² ř¹tú¹ ř¹lin¹³ nř², tsá² jmu² hř³ tonh² hi³ juáh³ hi³ ta²¹ quioh²¹ hř³ néh¹ dř² uá²jai³² lř³ la³jmř¹ lř³ ta²¹ quiú¹³ jnoh¹. ¹³ Tsá² lřn¹ ti³² ř¹jái² břh¹ hř³ hi³ lř¹ juáh³ hi³ ná¹lřn³ *ti³² tsá² quian³² jě¹ Dió³², tsá² lř¹ má²cau², tsá² ti³ lř¹ jnia³² la³jmř¹ jnia³² ti³² tsá² quian³² jě¹ Cristo. ¹⁴ Jun³juáh¹³ lin¹ hi³ li³ tsa³cáun² tsř³ yáh³ dř² ca³ti²¹ hi³ nř², qui¹ ja³bř¹ hnga² yáh³ *Satanás tin² hi³ jinh²¹ hi³ jnia³ la³jmř¹ jniá³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² zian² ř¹ tie³ joh¹. ¹⁵ Hi³ jáun² dá² huán¹ tsř³ břh¹ lř¹³ hi³ tsá² lřn³ hi³ quian²¹ tsá² hláinh¹ tin² jmu³ hi³ jinh²¹ hi³ jnia³ la³jmř¹ jniá³ tsá² jmu² ta²¹ chu²¹. Tř³la³ ř¹ ca³táuh³ jmái¹ má¹ná¹, cun³ hiáuh³ břh¹ tsú² la³ cun³ hi³ ca³tin¹ hiáuh³.

**Po¹ má²tso² tsř³ cun³ř¹ hi³
lřn³ ti³² tsá² quian³² jě¹ Dió³²**

¹⁶ Jáun² né³, juanh³² jná¹³ siáh³ cónh³, hi³ tiá² hniáuh³² lřn¹³ náh² hi³ hú¹tá¹ tson² břh¹ cú¹juón¹ jná¹³. Tř³la³ nř¹juáh³ hi³ má²ná¹lřn²³ náh² la³ nř², jáun² cué¹ náh² tiá³ jái¹³ hi³ hléh¹³ jná¹³ cáun² jú¹ te³ quion²¹, jáun² lř¹³ jmu¹ jná¹³ ca³lá² tonh². ¹⁷ Jun³juáh¹³ lřn³ jná¹³ la³jmř¹ lřn³ Tř³² Juo¹³ yáh³ dř² nř¹ má¹ti³ ř¹hléh¹³ jná¹³ cá² jon¹ jái¹³ lá², qui¹ tá¹la³ cuá¹tsah¹ jná¹³ lá² cú¹pih²¹, cu³ti³ hléh¹³ jná¹³ la³jmř¹ hleh³² jan² tsá² cú¹juón¹ břh¹. ¹⁸ Qui¹ zian² juóun³² tsá² jmu² tsah³ ca³ti²¹ hi³ zia³² ř¹ hué²¹ lá², jáun² ja³bř¹ jná¹³ siáh³ uá²jai³² ř¹jmu¹ ca³lá² tsah¹. ¹⁹ ěHnoh² břh¹ tsá² ti³ jlánh¹ břh¹ quia³lřn³ jmř¹ honh² náh², hi³ jáun² jlánh¹ re² tion²³ náh² honh² jái¹³ quioh²¹ li³ua³ jan² tsá² cú¹juón¹! ²⁰ Qui¹ re² lřn³² břh¹ tion²³ náh² honh² ř¹con²

tsá² dř²quiaun³ náh² jmái¹ hi³ má¹cú¹ má¹hain²¹ náh², tsá² jmu² ca³la³ hi³ pa²¹ rón³² lái¹ ca³ti²¹ la³jř³² hi³ zia³² quián¹³ náh², tsá² cáun² lř¹ hiá² lř² jla²³ hnoh², tsá² jmu² quien² ř¹con² hnoh², jř³ tsá² pá²³ siáh³ máh¹ náh². ²¹ Uá¹jinh¹ heh¹ jná¹³ ca³lá² hi³ juanh²¹ la³ lá², ti³la³ jnoh¹ né³, tiá² ca³tia³ yáh³ tsř³ hi³ jmř¹ jmú¹³ la³ nř². Tř³la³ la³ cun³ hi³ tiá²³ tsř³ tsá² siánh³ hi³ hléh³², ja³ břh¹ jná¹³ siáh³ chá²³ tiá³ tsin³² hi³ hléh¹³, uá¹jinh¹ la³jmř¹ hleh³² jan² tsá² cú¹juón¹. ²² ěHř¹ tsá² hleh³² jú¹ jma² *hebreo tsá² hř³ juáh^{13?} Qui¹ ja³bř¹ jná¹³ yáh³ uá²jai³² hléh²³ jái¹³ hebreo. ěHř¹ tsá² juo³ tsá² *Israel tsá² hř³? Qui¹ ja³bř¹ jná¹³ yáh³ uá²jai³² jan² tsá² la³ hř³. ěHř¹ tsá² jón²zřh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹ tsá² hř³? Qui¹ ja³bř¹ jná¹³ yáh³ uá²jai³² jan² tsá² hř³. ²³ ěHř¹ tsá² ná¹lřn³ quian²¹ Cristo tsá²hř³? Jná¹³ břh¹ jan² tsá² ti³ jlánh¹ břh¹ lřn³ quian²¹ Cristo la³ cónh³ břh¹ tsá² hř³, uá¹jinh¹ jái¹³ nř² quion²¹ jná¹³ lř³ la³jmř¹ lř³ jě¹ jan² tsá² cú¹juón¹. Qui¹ jná¹³ břh¹ jan² tsá² ti³ jlánh¹ bř¹ má²cá²jmú³² ta²¹ la³ cónh³ břh¹ tsá² hř³, hi³ ti³ jlánh¹ má²ca³pi³ ca³jauh³ jná¹³ tsáu² siáh³ la³ cónh³ břh¹ tsá² hř³, hi³ ti³ jlánh¹ má²ca³jnai³² jná¹³ tsú² siáh³ hř³mi¹nř², jř³ hi³ hliáun³ jéin³² siáh³ pih²¹ tiá² jun³ jná¹³. ²⁴ Hřá³ jéin³² siáh³ má²ca³quiú³ ca³po³ jná¹³ tsá² *judíos tán¹ ma³ quiú³quia³ř¹nú³ tsř³². ²⁵ Hi³ jáun² hni³² jéin³² siáh³ ca³po³ jná¹³ tsá² siánh³ cun³quionh³ hmá² tié¹³, hi³ cu³ jéin³² né³ ca³qui³ ca³jnah³ jná¹³ tsáu² quín¹. Hi³ hni³² jéin³² siáh³ ca³ja³hanh³² mu² hi³ jmř¹ hún¹ jná¹³ chu³ jmái², hi³ cu³ jéin³² né³ ca³niuh³² jná¹³ ř¹ jmř²miih²¹ cú² jmái¹ cú² nie² hi³ ca² jná¹³ jmái². ²⁶ Hliáun³ jéin³² břh¹ má²ca³li³ zia³² hi³ háinh¹³ ř¹con² jná¹³ tá¹la³ má²ca³tř² ca³ngř³ jná¹³, uá¹la³ cun³ nř¹ má¹ca³han¹ jná¹³ cua³, hi³ zian² siáh³ háin²; hi³ ca³li³ zia³² siáh³ hi³ háinh¹³ ja¹ quioh²¹ tsá²co¹ jná¹³, jř³ ja¹ quioh²¹ *tsá²cá²jo²¹ nř² siáh³. Má²ca³li³

zia³² siáh³ hi³ háinh¹³ ñí¹ con² jná¹³ já¹ juú² jí³ ñí¹ náí²; ñí¹ jmí² miih²¹, jí³ já¹ quioh²¹ tsá² lí¹ juáh³ hi³ lín³ tsá² reh² n² siáh³. ²⁷ Hliáun³ bíh¹ ta²¹ má² ca³ lí³ zia³² ñí¹ con² jná¹³, jí³ uu³ mí² tsi³² ní² siáh³. Hliáun³ jéin³² bíh¹ tiá² má² ca³ cuóun² jná¹³, hi³ má² ca³ ma³ tso¹ jná¹³ tsin³² hi³ ñí¹ cuóun²¹ ná¹ jí³ hi³ hí¹ quiéin² siáh³ tsin³². Hliáun³ jéin³² má² ca³ ma³ tso¹ jná¹³ tsin³² hi³ tiá² má³² zia³² cuh²¹, hi³ cuóu³, jí³ hi³ tiá² zia³² hán² jná¹³ ní² siáh³.

²⁸ Zia³² bíh¹ ñí¹ hná¹ ní², tí³ la³ ñí¹ ca³ la³ jí³² má¹ ná¹, zia³² cáun² lio²¹ héi² ñí¹ con² jná¹³, hi³ hi³² jáun² tsin³² jná¹³ hi³ ca³ tin¹ tsá² zian² la³ jí³² cuáh³². ²⁹ Qui¹ ní¹ juáh³ zian² tsá² tiá² pin³ tsí³, jáun² lí³ la³ jmí¹ lí³ hi³ jná¹³ bíh¹ tiá² pin³, hi³ ní¹ juáh³ zian² jan² tsá² ca³ jmu³ hi³ tánh³² tsáu² tso³, jáun² hlah³ bíh¹ jéin³² jná¹³ jí³ hi³ míh²³ siáh³ tsin³² jná¹³. ³⁰ Hi³ jáun² ní¹ juáh³ hniáuh³² hi³ jmu¹ jná¹³ tsah¹ né³, jmu¹ bíh¹ jná¹³ ca³ tí²¹ cáun² hi³ jmu² lin¹ hi³ jná¹³ jan² tsá² tsí¹ juí³. ³¹ Dió³² Jméi² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², Tsá² ca³ ta¹ dí² hi³ má¹ tsú¹ má¹ jonh²¹ cun³ jmí¹ hi³ nio², Tsá² hí³ bíh¹ ñí³² hi³ tiá² tí¹ jáin² yáh³ jná¹³. ³² Qui¹ jmí¹ néi¹ jná¹³ jáun² já¹ juú² Damasco, jáun² tsá² ho² ta²¹ juú² jáun², tsá² cuú² tsá² ta³ re²¹ Aretas ca³ chan³ hliáu³ ñí¹ lí³ ho³ hñú¹³ hiah³² hu²¹ juú² jáun², hi³ jmí¹ hnió³ tsú² hi³ ma³ tsau¹³ jná¹³; ³³ tí³ la³ júi³² ho³ tá² quié² hiah³² hu²¹ juú² bíh¹ ca³ siáu³² jná¹³ tsú² hi³ cuá¹ hún¹ jná¹³ tí³ ñeh² cáun² mí² tá², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³ liáu³ jná¹³ jo³ cuo² tsá² hi³.

Hi³ ca³ jnia³ jéinh³² Po¹,
jí³ hi³ ca³ náí³² tsú²

12 Jáun² né³, uá¹ jinh¹ tiá² hi³ tá¹ tsai²¹ jná¹³ hi³ jmu¹ ná¹ tsah¹ hi³ ca³ tin¹ huen², la³ jmí¹ lí³ lí³ hniáuh³² bíh¹ jmu¹ jná¹³, hi³ jáun² né³ má² hléh¹³ bíh¹ jná¹³ ca³ tí²¹ la³ cun³ hi³ ca³ jnia³ jéin³², jí³ hi³ ca³ ngí¹³ jná¹³ siáh³ la³ cun³ hi³ ca³ hie³ jáun² Tí³² Juo¹³

dí². ² Qui¹ cuóun³² jná¹³ jan² tsá² ñuh² tanh² ta²¹ Cristo hi³ ca³ zanh³² cu³ tiá³ la³ tí³ hñu³ mí³ cuú² ñí¹ cuá³ Dió³² cun³ má² quia³ quiú³ mii². Tiá² ño¹ jná¹³ hi¹ ca³ zanh³² tsú² jmáh³ la³ jmí² chí³, ho³ lá² dá² la³ má² quionh³ ngú³, jí³² la³ hnga² Dió³² bíh¹ ñí³². ³ Tí³ la³ ño¹ jná¹³ hi³ tsá² hí³ ñíh¹ ñí¹ má² nio² jáun² tie³, tí³ la³ tiá² né¹ hí¹ ñíh¹ tsú² quionh³ ngú³ ho³ jmáh³ la³ jmí² chí³, jí³² la³ hnga² Dió³² bíh¹ ñí³². ⁴ Ní¹ má² nio² jáun² tie³ bíh¹ ca³ náí³² tsú² jái¹³ hi³ jmí¹ ná¹ hmá¹, jái¹³ hi³ tiá² hin² ca³ tin¹ hléh³². ⁵ Jmí¹ lí¹³ lí³ jmu¹ jná¹³ tsah¹ hi³ ca³ tin¹ jan² tsá² la³ hí³, tí³ la³ tiá² jmu² yáh³ jná¹³ tsah¹ la³ cun³ hi³ lín³ ná¹ huen² má¹ na²¹, qui¹ jí³² la³ tí³ tsah¹ jná¹³ cun³ ñí¹ hi³ hliá² jná¹³ jan² tsá² tsí¹ juí³ bíh¹. ⁶ Sá¹ jmí¹ hi³ hno³² jná¹³ jmu¹ tsah¹, jun³ juáh¹³ jmí¹ jmu¹ jná¹³ la³ cun³ qui³ jmu² jan² tsá² cú¹ juón¹ yáh³, qui¹ jmáh³ la³ jú¹ tson² bíh¹ jaun³² jmí¹ hléh¹³ jná¹³; tí³ la³ tiá² ja³² yáh³ tsin³² jná¹³ hi³ jmu¹ tsah¹ qui¹ ní² lí¹ ca³ ma³ quien² yáh³ tsáu² jná¹³ tí³ ca³ nga² la³ cónh³ bíh¹ hi³ qui³ jfé²³ tsú² hi³ jmu² jná¹³ jí³ hi³ hléh²³ jná¹³ ní² siáh³.

⁷ Jmí¹ la³ lí¹³ já³² tsin³² jná¹³ hi³ jmu¹ tonh² cun³ ñí¹ hi³ ca³ tí²¹ la³ jí³² hi³ ca³ jnia³ jáun² jéin³², tí³ la³ cun³ ñí¹ hi³ jáun² né³ ca³ ja³ cáun² uu³ mí² tsi³² hi³ lí³ la³ jmí¹ lí³ hu²¹ cáun² ton² ngú³ quion²¹ jná¹³, cáun² uu³ mí² tsi³² hi³ ja³ ñí¹ con² *Satanás hi³ jmu² hlah³ ñí¹ con² jná¹³ qui¹ ní² lí¹ ca³ jmu³² jná¹³ tonh². ⁸ Hi³ jáun² hni³² jéin³² má² ca³ mí³ jná¹³ ñí¹ con² Tí³² Juo¹³ dí² hi³ quin³ tsú² uu³ mí² tsi³² jáun² ñí¹ con² jná¹³; ⁹ tí³ la³ hí³ né³ ca³ juáh³: “Má² tloh²¹ bíh¹ cun³ quionh³ jmáh³ la³ mí³ hi³ ja³² tsin³² jná¹³ ñí¹ con² hnu²; qui¹ tí³ jlánh¹ re² lí³ lin¹ bíh¹ pí³ quion²¹ jná¹³ cun³ quionh³ jan² tsá² tiá² pin³”. Hi³ jáun² jná¹³ né³ tí³ jlánh¹ bíh¹ tsah¹ qui¹ cun³ ñí¹ hi³ tiá² pin³ ná¹, qui¹ hi³ jáun² cun³ quionh³ jná¹³ lí³ lin¹ pí³ quioh²¹ Cristo. ¹⁰ Cun³ ñí¹ hi³ jáun² né³,

hiún² bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³hliá² tiá² pin³ ná¹, jí³ jmí¹ ziu² jmí¹ hie² tsáu², jmí¹ zia³² hi³ lí³ hniáuh³², jmí¹ hí¹ tsa¹ jná¹³ tsáu², jí³ jmí¹ há² nga² jná¹³ uu³mi²tsi³² ní² siáh³ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Cristo. Qui¹ ní¹juáh³ jmái¹ hi³ tiá² huánh² jná¹³, jmái¹ la³ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ pin³ jná¹³.

**Po¹ hi³² tsí³ hi³ ca³tin¹
cuáh³² já¹ juú² Corinto**

¹¹ Má²h²hléh³ jná¹³ hi³ ca³tin¹ huen² la³jmí¹ hleh³² jan² tsá² cú¹juón¹ cun³ní¹ hi³ tion³ quián¹³ hnoh². Qui¹ hmóu³² bíh¹ hnoh² tsá² jmí¹ ca³tin¹ hi³ hléh¹ re² hi³ ca³tin¹ jná¹³, qui¹ hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá² huen³ jná¹³ la³ cónh³ bíh¹ *tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³², tsá² jlánh¹ ná¹ní³² hi³ joh² hnoh², uá¹jinh¹ tson² tsá² tsí¹juí³ cu³tí³ bíh¹ jná¹³. ¹² Qui¹ tá¹la³ ca³tion³ jná¹³ jáun² lín³² tsin³² jmí¹ cá¹jmú²¹ jná¹³ jáun² ta²¹ ja¹ ní² quián¹³ hnoh², ca³lí³ lín¹ bíh¹ hi³ tson² cu³tí³ jná¹³ lín³ jan² tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² cun³quionh³ lí²¹ jí³ hua³jueh³², jí³ ca³la³ hi³ ca³jnia³ jáun² pí³ quioh²¹ Dió³² ní² siáh³. ¹³ Tiá² ca³jmú³² yáh³ jná¹³ hi³ siánh³ tsáu² hnoh² la³ cónh³ bíh¹ tsá² cuáh³² ní¹ hná¹ ní², jí³²la³ tí³ hi³ tiá² ca³quiaun¹ jná¹³ hnoh² liá¹ héi² bíh¹. ¡Juenh² jmu³ hnoh² honh² ca³tí²¹ hi³ ní²!

¹⁴ Hi³ jáun² né³, ta³né³² má²hún¹ jná¹³ hua³jan²¹ hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh² ní¹ má²hnaih³² jéin³², tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ já¹quiaun¹ jná¹³ hnoh² liá¹ héi² yáh³. Qui¹ hi³ hnau³ bíh¹ jná¹³ hnoh², jun³juáh¹³ hi³ hnó³² jná¹³ hi³ zia³² quián¹³ yáh³ náh². Qui¹ tsá² má²lieih²¹ bíh¹ ca³tin¹ jé³ he³ lí³hniauh²³ quioh²¹ tsá¹míh¹, jun³juáh¹³ tí³ tsá¹míh¹ yáh³. ¹⁵ Jáun² hiún² bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³ hin¹³ la³jí³² hi³ zia³² quion²¹, hi³ hí¹ la³ tí³ huen² yáh³ jná¹³ lí¹³ tsa³hín³ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ hnoh²; uá¹jinh¹ lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ ní¹juáh³ má²hnau³ lín³² jná¹³ hnoh², hi³ jáun² tí³ cú¹pih²¹ bíh¹ jéi³²í¹ hnau³ hnoh² jná¹³.

¹⁶ Qui¹ jná¹³ néh¹ jlánh¹ re² tin² ná¹ hi³ ca³ma³cau¹³ ná¹ hnoh², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ néh¹ ca³hiá² cá²jlái³² jná¹³ hnoh², uá¹jinh¹ tiá² ca³quiaun¹ jná¹³ hnoh² liá¹ héi². ¹⁷ ¡Tiá² né¹ hu³ sa³ ca³hiá² cá²jlái³² jná¹³ hnoh² cun³quionh³ tsá² ca³zéin³² jná¹³ hi³ ní¹con² náh²? ¹⁸ Jmí¹ ca³hiu³ ca³mí³ jná¹³ ní¹con² Tito hi³ tsó³² tsú² tsa³jie³ hnoh², hi³ ca³zéin³² jná¹³ siáh³ jan² tsá² reh² quionh³ tsú², ¿hí¹ ca³hia³ ca³jla³ hnoh² Tito dúh¹? ¿Há¹ jun³juáh¹³ tá¹ gau³ bíh¹ jnoh¹ ca³ngí¹³ cá²ren²; há¹ jun³juáh¹³ má²ca³má¹jnia¹³ jnoh¹ siáh³ hi³ cá²ren² bíh¹ ná¹tioh³ tsí³ jnoh¹?

¹⁹ Hu³ sa³ ná¹lín²³ hnoh² hi³ cun³quionh³ jái¹³ ní² má²ná¹liáun¹ jnoh¹ hmóu³² ní¹con² hnoh². ¡Tí³la³ tiá² jáun² yáh³! Qui¹ jnoh¹ hléh¹ ta³ ní¹ Dió³² la³ cun³ hi³ hnió³ Cristo bíh¹, hi³ jáun² la³jí³² jái¹³ ní² jmu³ hi³ tí³ lí³mi¹ lí³hún¹ honh² hmóu³² bíh¹ hnoh² reh², tsá² jlánh¹ hnau³ jná¹³. ²⁰ Tí³la³ hí³² tsin³² jná¹³ hi³ ní¹ má¹cá²chó³² jná¹³ ní¹ ní², hu³ sa³ tiá² má²zian² yáh³ hnoh² la³ cun³ hi³ hu²¹ tsin³² jná¹³; hi³ hnoh² siáh³ né³, jie¹ náh² jná¹³ hi³ lín³ la³ siáh³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ jmí¹ hu²¹ honh² náh². Hi³² tsin³² jná¹³ ní¹juáh³ ní² lí¹ zian² tsá² ná¹hniei²¹ quionh³ rainh²¹, tsá² ná¹uóu²¹ tsí³, tsá² ná¹míh²³ tsí³, tsá² jmu² pan¹ hnga², tsá² cauh³² jái¹³, tsá² ziu² hien² tsáu², tsá² lí¹ jmu² tonh², jí³ hi³ tiáunh¹ náh² cú²zúnh² ní² siáh³. ²¹ Hi³² tsin³² jná¹³ qui¹ ní² lí¹ ca³jmú³ Dió³² hi³ lí³ heh¹ jná¹³ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ hnoh² ní¹ má¹já²jie¹ jná¹³ siáh³ hnoh², jí³ hi³ uo¹ jná¹³ siáh³ ca³tin¹ juóun³² hnoh², tsá² má²ca³jmuh³ náh² tso³ jmí¹tin², tsá² tiá² má²cá²chó³² jmái¹ hi³ tsa³conh² tsí³ tsáu¹³, la³ cun³ tsá² lí¹ jmu² lí³ua³ cáun² hi³ tiá² jí², tsá² lí¹ jmu² lí¹ tsau³², jí³ la³jí³² hi³ má²ziaunh² tsú² tiá³ hi³ jmu² ní² siáh³.

Jái¹³ hi³ hie³² Po¹ chí¹ján³
jì³ hi³ hah² siáh³ jái¹³

13 Hi³ jáun² né³, má¹tí³ hni³² jéin³² cun³ hi³ má²ná¹níh¹ hnoh² hi³ la³jí³² tso³ hi³ má²re² tsú², má²re² tsú² cun³quionh³ jë¹ gon³ ho³lá²dá² gáun³ tsá² zih³² jú¹ tson². ²Né³² né³, juo³ jná¹³ la³jín³² tsá² ren² tso³, jí³ ca³la³ jín³² hnoh² hi³ ní¹ má¹cá²chó³² jná¹³ siáh³ ní¹ má²hnaih³² jéin³², tiú²uú² ní¹jmu²¹ yáh³ jná¹³ juenh² tsin³², quí¹ má²ca³híe³ bíh¹ jná¹³ jú¹ tson² jmí¹tin² jmí¹ ní¹ jná¹³ jáun² ní¹ má²tenh³, hi³ juah³² jná¹³ siáh³ cónh³í¹ cu³ jéin³² tá¹la³ cuon¹ jná¹³ lá² ní¹ uóunh³ hi³ chau²¹ jmái¹ hi³ tiú²uú² jmu¹ jná¹³ juenh² tsin³². ³Hi³ jáun² má¹jáun² lí³ lin¹ la³ cun³ hi³ ná¹hniá¹ náh² hi³ Cristo hleh³² cun³quionh³ uen³² jná¹³. Quí¹ jun³juáh¹³ jan² Tsá² tiá² pin³ yáh³ tsú² ní¹ má¹ca³ra³tsi³² héih³² ní¹con² hnoh², hi³ bíh¹ jan² Tsá² má²jnia³² pí³ quioh²¹ ja¹ quián¹³ hnoh². ⁴Quí¹ uá¹jinh¹ tiá² pin³ Cristo jmí¹ cá¹taun³ crei²¹, tí³la³ ta³né³² né³, má²zian² tsú² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Dió³². Jáun² né³, ja³bí¹ jnoh¹ siáh³ tiá² pin³ la³jmí¹ tiá² jmí¹ pin³ tsú² jáun²; tí³la³ cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Dió³² bíh¹ lí¹³ má¹jnia¹³ jnoh¹ ní¹con² hnoh² hi³ tson² bíh¹ cu³tí³ ziaun² jnoh¹ quiúnh¹ Cristo.

⁵Hi³ jáun² né³, hnoh² hniáuh³² can¹³ náh² héih³² ní¹con² náh² hmóu³² ní¹juáh³ tson² bíh¹ táunh²³ náh² ta²¹ jú¹ chú³², jie³ dúh¹ neh²¹. ¿Tiá¹ má²ca³lí³tsin² hnoh² hi³ Cristo zian² hñu³ honh² náh²? Jí³²la³ ní¹juáh³ hi³ ná¹lín³ hnoh² henh¹³ quioh²¹ tsá² taunh³² ta²¹ bíh¹, jáun² bíh¹ tiá² lí²tsin² náh². ⁶Tí³la³ hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ lí³tsin² hnoh² hi³ tiá² ná¹láí³ yáh³ jnoh¹ henh¹³ quioh²¹ tsá² taunh³² ta²¹. ⁷Mí³² jnoh¹ ní¹con² Dió³² hi³ hí¹ cáun² hi³ hlah³

tiá² jmúh¹³ hnoh²; jun³juáh¹³ hi³hliá² hen² tsí³ jnoh¹ hi³ jnia³ jnoh¹ la³jmí¹ jniá³ tsá² jlánh¹ re² cah²³ jmái¹ yáh³, jí³²la³ tí³ hen² tsí³ jnoh¹ hi³ hnoh² jmúh¹³ jmáh³la³ hi³ chu²¹ bíh¹, uá¹jinh¹ ca³jnia³ jnoh¹ la³jmí¹ jniá³ henh¹³ quioh²¹ tsá² taunh³² ta²¹. ⁸Quí¹ cónh³ tiá² lí¹³ bíh¹ jmú¹³ jnoh¹ hian² tsí³ ní¹con² jú¹ tson², quí¹ tí³ hain²¹ bíh¹ jnoh¹ tí³ con² jú¹ tson². ⁹Hi³ jáun² dá² cáun² hiúun² lín³² bíh¹ tsí³ jnoh¹ ní¹juáh³ ná¹pin³ náh², uá¹jinh¹ jnoh¹ tiá² ná¹pin³. Hi³ jáun² la³ má²mi³² jáun² bíh¹ jnoh¹ ní¹con² Dió³² hi³ tí³ lí³mí¹ cuí¹ lí³hún¹ honh² náh² ní¹con² tsú². ¹⁰Hi³ jáun² bíh¹ sí² lá² tín² jmu² jná¹³ hi³ ca³tin¹ hnoh² ñeh² bíh¹ hi³ chau²¹ ná¹ hi³ ní¹jie¹ ná¹ hnoh², hi³ jáun² tiá² lí³ hniáuh³² hi³ ní¹lieh¹ jná¹³ hnoh² tiá² cun³quionh³ pí³ hi³ má²ca³cué³ Tí³² Juo¹³ dí² ní¹con² jná¹³ ní¹ má¹cá²chó³² jná¹³ ní¹ ní². Quí¹ jái¹³ jáun² ho² jná¹³ hi³ má¹hau¹ ná¹ hi³ tí³ lí³mí¹ cuóun¹³ náh² re² tín² quiúnh¹ Dió³², jun³juáh¹³ hi³ tí³ jmu¹ jná¹³ hi³ hliáh¹³ honh² yáh³ náh².

¹¹Hi³ jáun² né³ reh², cuí¹ lí³ hiúun² honh² náh². Jmu³ náh² pí³ hi³ lí¹³ lí³hún¹ honh² náh², hlí¹ lienh¹ náh² tsá²ján² tsá²ján², tianh³ náh² cá²honh¹, hi³ cuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tín²; hi³ Dió³² Tsá² hniau³ né³, Tsá² cha³² tie³ tsí³ tsáu² zenh² quiúnh¹ hnoh². ¹²Ren¹ náh² tsá²ján² tsá²ján² hi³ re² nio² honh² náh², la³ cun³ qui³ ráin³² tsú² jan² rainh²¹. ¹³La³jín³² tsá² joh¹ Dió³² tionh² ní¹ lá² juáh³. “Hia² náh²”.

¹⁴Hi³ jáun² né³, cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², la³ má²quionh³ hi³ hniau³ Dió³², jí³ hi³ juónh³² náh² siáh³ re² quiúnh¹ Jmí²chí³ Chun¹ cuí¹ lí³zia³² ní¹con² hnoh² jí³ ja¹ quián¹³ náh² ní² siáh³. [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

**Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹
Ñí¹con² Tsá² Gálatas**

**Po¹ jmu² sí² lá² hi³ ca³tin¹ tsá²
má²lín³ cuáh³² hín¹³ tí³ hue³² Galacia**

1 Jná¹³ Po¹, jan² tsá² lín³ ná¹ *ti³² tsá²
quian³² jé¹ Dió³², hi³ ca³hiáu³² hnga²
Jesús Tsá² lín³ Cristo, ji³ Dió³² Jméi²
dí², Tsá² ca³jmú³ hí³ hi³ ca³jenh¹³ tsú²
ja¹ hla¹; jun³juáh¹³ hi³ zéi¹ tsáu² yáh³
jnë¹³, hi³ sa³jun³ zian² tsá²mi³cuóun²
ca³hiáu³² yáh³. ²Jmu² jná¹³ sí² lá² hi³
ca³tin¹ hnoh², tsá² ná¹lín³ náh² cuáh³²
hín¹³ tí³ hue³² Galacia ní². La³jín³² tsá²
reh² tionh² quiúnh¹ jná¹³ lá² juáh³, ³hi³
cuí¹ má¹mieh² náh² Dió³² Jméi² dí² ji³
Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí² ní² siáh³, ji³ hi³
jmu³ tsú² siáh³ hi³ zian² náh² cáun² hi³
re² hi³ tin². ⁴Jesús hí³ bíh¹ Tsá² ca³jenh³
hnga² hi³ ca³jun³ la³ cun³ rón³² hi³
ca³lí³hnió³ Dió³² Jméi² dí², hi³ jáun² lí¹³
hin³ tso³ quiú¹³ dí², hi³ jáun² lí¹³ liáu³²
dí² tsú² ñí¹con² hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³ qui³
zia³² hngá¹ máh³ lá². ⁵;Cuí¹ lí³quien² bíh¹
Dió³² la³ cun³ jmí¹hi³nio²! ;Tson² bíh¹
cu³tí³!

**Tiá² zia³² yáh³ cónh³¹ cáun²
jú¹ chú³² hi³ lí¹³ liáu³²**

⁶Jlánh¹ lí¹ lín²³ jná¹³ jéin³², sa³
tia³jui³² lín³² bíh¹ má²ca³zinh³² hnoh²
tí³ có³² Dió³², Tsá² ca³te³ náh² hí³
cun³quionh³ mií³ hi³ ja³² jáun² tsí³
Cristo, sa³ má²táunh²³ máh³ náh² ta²¹
cáun² jú¹ chú³² siáh³. ⁷Tí³la³ jun³juáh¹³
hi³ tson² zia³² yáh³ jú¹ chú³² siáh³ hi³
lí¹³ liáu³ tsú² má¹ná¹; tí³la³ zian² tsá²
cáun² lí¹ má²tsan² honh² bíh¹ náh², tsá²
hnió³ záí³² jú¹ chú³² quioh²¹ Cristo la³
siáh³. ⁸Tí³la³ ní¹juáh³ zian² tsá² ca³hléh³
la³ siáh³ jú¹ chú³² ñí¹con² hnoh² la³
cónh³ bíh¹ hi³ má²ca³hléh¹³ jáun² jnoh¹,
jáun² quiu³juóu³² cuí¹ cha³táunh¹ tsá²
hí³, tiá² hi³ jmu³ yáh³ cuí¹ hin² mí³

tsánh², uá¹jinh¹ hmóu³² bíh¹ jnoh¹, uá¹
hi³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ja³ tí³
hñu³mi³cuú². ⁹Má²ca³juáh³² bíh¹ jná¹³
jmí¹tin², hi³ juah³² jná¹³ siáh³ cónh³¹ cu³
jéin³²: Ní¹juáh³ zian² tsá² hleh³² jú¹ chú³²
la³ siáh³ la³ cónh³ bí¹ hi³ má²ca³heh³
náh², jáun² quiu³juóu³² cuí¹ cha³táunh¹
tsá² la³ hí³.

¹⁰¿He³ lánh³ lín²³ hnoh² ca³ti²¹ jái¹³
hi³ juah³² jná¹³ lá²? ¿Hí¹ lín²³ hnoh²
hi³ hnó³² jná¹³ hi³ jéi¹³ tsá²mi³cuóun²,
ho³ hi³ jéi¹³ Dió³² uá¹? ¿Hí¹ hnó³²
jnë¹³ hi³ tá¹zanh¹ ná¹ re² ñí¹con² tsáu²
dúh¹? Sá¹jmí¹ hi³ hnó³² máh³ jná¹³
hi³ tá¹zanh¹ ná¹ re² ñí¹con² tsáu², jáun²
tiú²uú² jmí¹ lín³ yáh³ jná¹³ quian²¹
Cristo.

**Lánh³ rón³² lí³ hi³ lín³ Po¹ tí³²
tsá² quian³² jé¹ Dió³²**

(Hechos 9:1-31)

¹¹Tí³la³ cuí¹ lí³ ñíh¹³ hnoh² jái¹³ lá²
reh², hi³ jun³juáh¹³ cáun² hi³ cháunh²³
chí¹ tsá²mi³cuóun² yáh³ jú¹ chú³² hi³
hléh²³ jná¹³ lá². ¹²Hí¹ jan² yáh³ tiá² hin²
ca³cué³ jná¹³ jái¹³ lá², sa³jun³ hi³ zian²
tsá² ca³ma³ta² yáh³ jná¹³, tí³la³ Jesús
Tsá² lín³ Cristo bíh¹ ca³héh³ jná¹³ jái¹³ lá².

¹³Má²ná¹ñíh¹ bíh¹ hnoh² he³ lánh³
jmí¹ lín³ jná¹³ jmí¹tin², jmái¹ hi³ jmí¹
taunh³² jná¹³ jáun² ta²¹ la³ cun³ hi³
taunh³² tsá² *judíos ta²¹. Má²ñíh¹ bíh¹
hnoh² he³ lánh³ rón³² jmí¹ hí¹ jmí¹ tsin²¹
jnë¹³ tsá² má²lín³ cuáh³² quioh²¹ Dió³²,
hi³ jmí¹ hnó²¹ jná¹³ hin¹³ hi³ cu³ nió³
jáun². ¹⁴Ca³ti²¹ jui³² hi³ taunh³² tsá²
judíos ta²¹, jná¹³ bí¹ jan² tsá² jlánh¹ bíh¹
jmí¹ jmu² ná¹ tiá³ siaun³² hi³ má²ti²¹
ná¹ cuáh³² la³ cónh³ bíh¹ ñí¹ la³jín³²
tsá²co¹ jná¹³, tsá² cú²ren² jnoh¹ quiúnh¹,
quí¹ jná¹³ bíh¹ jan² tsá² jlánh¹ re² jmí¹
má²ti³² la³jí³² la³ cun³ hi³ jmí¹ ná¹ngí²³
tsá²daun³². ¹⁵Tí³la³ cun³ñí¹ hi³ ja³² mií³
tsí³ bíh¹ Dió³², jáun² ca³quianh³ tsú²
jnë¹³ la³ cun³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí³zian²
ná¹, hi³ ca³lí³ hiú² tsí³ tsú² hi³ té³

jná¹³, ¹⁶hi³ jáun² lí¹³ lí³ cuóun³² jná¹³
Jon² tsú², hi³ jáun² lí¹³ hléh¹³ jná¹³
jú¹ chú³² quioh²¹ tsú² ja¹ *tsá²cá²jo²¹.
Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá²
hin² ca³ñí¹nga¹³ jná¹³ ní¹juáh³ he³ lánh³
rón³² jmu¹ ná¹, ¹⁷hi³ sa³jun³ ñéi¹ jná¹³
hi³ ñí¹jién¹ tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²
tionh² já¹ juú² Jerusalén, tsá² qui³ jmí¹
má²ná¹lín³ hí³ tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²
jmí¹tin² la³ cónh³ bíh¹ jná¹³. Tí³la³ jná¹³
dá² tá²chi²¹ ngau³ ná¹ tí³ hué³² Arabia
bíh¹, hi³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jính³² ná¹
siáh³ tí³ juú² Damasco.

¹⁸Jmí¹ la³ má²hni³² mii² jáun² máh³
ñéi¹ jná¹³ já¹ juú² Jerusalén; hi³ jáun²
jmí¹jáun² bíh¹ ca³juoh²¹ jnoh¹ ca³lá²
quiúnh¹ Pé¹, hi³ ca³ñí³² jná¹³ quia³hñá³
jmái¹ quiúnh¹ tsú². ¹⁹Tí³la³ hí¹ jan²
yáh³ tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³² ñí¹
hná¹ jáun² tiá² ca³jién¹ jná¹³, jí³²la³ Ja-
cobo rainh²¹ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² ca³jién¹
jná¹³. ²⁰Ma³tson¹³ jná¹³ jái¹³ lá² ñí¹
hó²¹ñí¹ Dió³², hi³ tiá² ma³cau¹³ yáh³ jná¹³
cun³quionh³ sí² hi³ cuá¹jmu² jná¹³ lá².

²¹Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ngau³ jná¹³ tí³
hué³² Siria jí³ Cilicia ní². ²²Hi³ jáun² tsá²
reh² tsá² má²lín³ cuáh³² quioh²¹ Cristo
zian² tí³ hué¹³ Judea, tiá² jmí¹ má²cuóu³²
yáh³ tsú² jná¹³ hi³ hú¹tá¹ ná¹jéinh³ ñí¹,
²³jí³²la³ tí³ jmí¹ má²ca³nái³² tsú² hi³
juáh²³ tsáu² la³ lá² bíh¹: “Tsá² jmí¹ hí¹
jmí¹ tsa¹ dí² hí³ jmí¹tin² néh¹ má²hle³²
jú¹ chú³² ta³né³², hi³ má²zaih³² tsú² tsáu²
hi³ hniáuh³² chá³² tsú² cáun² tsí³ ñí¹con²
Cristo, hi³ uá¹jinh¹ chín¹dí¹ hí³ bíh¹ jmí¹
hnió³ hin³ ta²¹ jáun² jmí¹tin²”. ²⁴Hi³
jáun² jlánh¹ ca³ma³quien² tsú² Dió³²
cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³.

Tí³² tsá² ná¹quian³² jè¹ Dió³² hen² Po¹
(Hechos 15:1-29)

2 Jáun² né³, jmí¹ la³ má²quia³quiúnh¹
mii² jáun² máh³ ñíh¹ jná¹³ siáh³ já¹
juú² Jerusalén quiúnh¹ ná¹ Bernabé, jí³
Tito ní² siáh³ ca³ján³² jná¹³ hi³ ñéi¹
tsú² quiúnh¹ ná¹. ²Ñíh¹ jná¹³ ñí¹ jáun²

quí¹ cun³ñí¹ hi³ Dió³² ca³jmú³ lin¹ hi³
hniáuh³² ñíh²¹ jná¹³. Hi³ jáun² já¹ juú²
Jerusalén jáun² ca³ngah² jnoh¹ cáun² ñí¹
lí¹ ca³ngah² jnoh¹ quiúnh¹ tsá² ná¹ñí¹
cuáh³², jáun² ca³chá³ jná¹³ ñí¹con² tsá²
hí³ he³ lánh³ lí³ jú¹ chú³² hi³ hléh²³
jná¹³ ñí¹con² *tsá²cá²jo²¹. Ca³jmú³² jná¹³
la³ ní², quí¹ ní² lí¹ tiá² ca³lí³ quien²
ta²¹ hi³ má²cá²jmú³² jná¹³ jáun², jí³ hi³
he² hná¹ jmu² jná¹³ ní² siáh³. [Jáun²
tsá² hí³ né³, ca³tí³ bíh¹ tsí³ la³ cun³ jú¹
chú³² hi³ hléh²³ jná¹³.] ³Jáun² né³, ca³la³
hí¹juáh³ Tito tsá² jmí¹ cuá³ quiúnh¹ yáh³
jná¹³ tiú²uú² hin² ca³dí³quiaun³ jmái¹ hi³
ma³tí³² la³ cun³ hi³ jmí¹ ná¹ngi²³ tsú² hi³
*tiu³² tsú² jáun² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian²,
uá¹jinh¹ tsá²cá²jo²¹ bíh¹ tsú². ⁴Quí¹ jái¹³
jáun² dá² ca³ma³liáu³² tsá² lí¹juáh³ hi³
lín³ tsá² reh² bíh¹, tsá² jmí¹ má²taunh³²
hi³ ta³máih³ ja¹ quiú¹³ jnoh¹ hi³ cá²
lan²³ la³ cun³ hi³ táunh²³ jnoh¹ jáun²
ta²¹ hi³ má²ná¹liáu¹ dí² cun³ñí¹ hi³
má²ná¹cunh² dí² quiúnh¹ Cristo Jesús.
Tsá² hí³ bíh¹ jmí¹ hnió³ hi³ lan¹³ dí² siáh³
la³juah²¹ dúh¹ jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹
ñí¹con² lei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés. ⁵Tí³la³
jnoh¹ má¹ná¹, hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá²
lí¹ ca³hen¹³ jnoh¹ hi³ ma³cau² tsá² hí³,
quí¹hliá² tiá² ca³lí³hnáu² jnoh¹ hi³ za¹³
jú¹ tson² quioh²¹ jú¹ chú³² hi³ liáu³² náh²
jáun².

⁶Hí¹ cáun² jú¹ tson² tiá² lin¹ ca³ma³ta²
yáh³ jná¹³ tsá² juáh³ tsáu² hi³ ná¹ñí¹
cuáh³², hi³ hí¹juáh³ tiá² hniá¹ yáh³ jná¹³
hi³ lí³ ñó¹ he³ ná¹lín³ tsá² hí³, quí¹ Dió³²
tiá² rá²tsi³² yáh³ héih³² la³ cun³ lánh³
jniá³ tsáu². ⁷Tí³la³ cha³ jmí¹ ma³ta² tsú²
jná¹³, tí³ ca³lí³tsin² bíh¹ tsú² hi³ Dió³²
ca³cue³ jná¹³ ta²¹ hi³ hléh¹³ jná¹³ jú¹
chú³² ñí¹con² tsá²cá²jo²¹, la³jmí¹ ca³chá³
tsú² jáun² jo³cuo² Pé¹ ta²¹ hi³ hléh³² siáh³
jú¹ chú³² ja¹ quioh²¹ tsá² *judíos. ⁸Quí¹
Dió³² Tsá² ca³hión³² hí³ Pé¹ hi³ lín¹³ *tí³²
tsá² quian³² jè¹ Dió³² ñí¹con² tsá² judíos,
hí³ bíh¹ siáh³ ca³hiáu³² jná¹³ hi³ ca³tin¹
tsá²cá²jo²¹.

⁹Hi³ jáun² jmí¹ ca³li³tsin² jáun² Jacobo, Pé¹, j³ Juan² n² siáh³, tsá² ná¹lín³ hí³ hí³ chin¹, hí³ Dió³² ca³ja³ mií³ tsí³ hí³ ca³cué³ tsú² jná¹³ ta²¹ lá², jmí¹jáun² ca³cué³ tsú² jná¹³ cuo² quiúnh¹ ná¹ Bernabé. La³ n² ca³jmú³ tsú² hí³ ca³ma³li²¹ hí³ juóh³² jnoh¹ re² quiúnh¹, j³ hí³ hiún² tsí³ tsú² siáh³ hí³ tsá¹jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ ja¹ tsá²ca²jo²¹ tá¹la³ jmu³ tsú² ta²¹ hmóu³² ja¹ tsá² judíos. ¹⁰Ñí¹ j²¹la³ ti³ ca³mí³ tsú² ñí¹con² jnoh¹ hí³ cháu¹ jnoh¹ tsí³ hí³ ca³tin¹ tsá² tia³mii² bíh¹, cáun² hí³ qui³ cun³ jmí¹ má²jmu² bíh¹ jná¹³ ca³la³ hí³ hiún² lín³² tsin³².

Po¹ tí² jinh²³ Pé¹ já¹ juú² Antioquía

¹¹Ti³la³ jmí¹ ñé¹ jáun² Pé¹ já¹ juú² Antioquía né³, ca³tí¹ ca³jinh²¹ jná¹³ tsú² ñí¹ ta³ ñí¹, quí¹ cáun² hí³ tiá² ca³ti²¹ jmu³ bíh¹ tsú² jmí¹ má²jmu² jmí¹jáun². ¹²Quí¹ jmí¹ la³ñí¹ jmí¹ cúh² bíh¹ tsú² quionh³ tsá²ca²jo²¹, ca³la³ ti³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hí³ ca³cha³taunh¹ ma³ jan² tsá² zéi¹ Jacobo; ti³la³ jmí¹ ca³cha³taunh¹ tsá² hí³ né³, sa³ ti³ có³² bíh¹ ca³náu² tsú² hí³ tiú²uú² ca³cúh² quionh³ tsá² hí³, quí¹hliá² jmí¹ juénh² tsú² ñí¹con² tsá² cu³ níó³ quioh²¹ tsá² hí³, tsá² jlánh¹ juáh³ hí³ hí³ cun³ ca³ti²¹ bíh¹ tiú³² tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian². ¹³Hi³ jáun² j³ tsá² judíos tsá² reh² ñí¹ hná¹ n² bí¹ siáh³ ca³li³can² quionh³ Pé¹ ca³ti²¹ hí³ jáun², hí³ hí¹ la³ ti³ Bernabé yáh³ ca³li³can² siáh³. ¹⁴Ti³la³ jmí¹ cá¹jé²¹ jná¹³ hí³ tiú²uú² ná¹jmu² yáh³ tsú² re² la³ cun³ lí³ jú¹ tson² hí³ hie³² jáun² jú¹ chú³², jáun² ñí¹ ta³ ñí¹ la³jín³² tsá² hí³ ca³juo³ jná¹³ Pé¹ la³ lá²: “Hnú² bíh¹ jan² tsá² judío, ti³la³ má²ca³ma³zian¹³ bíh¹ hnú² la³jmí¹ zian² jan² tsá²ca²jo²¹, jun³juáh¹³ la³jmí¹ zian² jan² tsá² judío yáh³; hí³ jáun² ¿ha³ bí¹ lánh³ rón³² lí³ hí³ dí¹quian²¹ nú² jmái¹ tsá²ca²jo²¹ hí³ ma³zian² tsú² la³jmí¹ zian² jáun² tsá² judíos?”

Cú²re² liáun³ bíh¹ tsá² judíos quionh³ tsá²ca²jo²¹ cun³quionh³ hí³ cha³² cáun² tsí³

¹⁵Quí¹ uá¹jinh¹ tiá² láí³ jnoh¹ tsá²ca²jo²¹, tsá² juáh³ tsú² hí³ ná¹ren² tso³, tí³la³ jnoh¹ né³ láí³ tsá² cá² mí¹zionh² tsá² judíos bíh¹, ¹⁶tí³la³ cu³ jáun² né¹ bí¹ jnoh¹ hí³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí³ chun¹ ñí¹con² Dió³² cun³quionh³ hí³ ma³tí³² tsú² la³ cun³ hí³ juáh³ jáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, tí³la³ j³²la³ cun³quionh³ hí³ cha³² tsú² cáun² tsí³ ñí¹con² Jesús Tsá² lín³ Cristo bíh¹ lí¹³. Hi³ jáun² dá², hí¹ la³ ti³ jnoh¹ yáh³ siáh³ má²ca³chá¹³ cáun² tsí³ ñí¹con² Jesús Tsá² lín³ Cristo, hí³ jáun² lí¹³ heh³ jnoh¹ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³ti³, cun³quionh³ hí³ nio² jáun² cáun² tsí³ jnoh¹ ñí¹con² Cristo; jun³juáh¹³ cun³ñí¹ hí³ má²lí²má¹ti²¹ jnoh¹ la³ cun³ hí³ juáh³ jáun² liei²¹ yáh³. Quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ lí³ chun¹ ñí¹con² Dió³² cun³quionh³ hí³ má²tí³² jáun² la³ cun³ hí³ juáh³ liei²¹.

¹⁷Jáun² né³, ní¹juáh³ tá¹la³ má²hnáu² jnoh¹ tsá² judíos hí³ heh³ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cun³quionh³ hí³ cunh³ jnoh¹ quiúnh¹ Cristo, hí³ má¹lí³² jáun² né³ ca³lí³jnia² hí³ la³ jmu³² bíh¹ jnoh¹ tso³ la³ má²jmu³² jáun², ¿hí¹ lí¹³ juáh¹³ dí² hí³ Cristo má²tin² tsá² joh¹ hí³ jmu³ tso³? ¡Tiá² jáun² yáh³! ¹⁸Hi³ ní¹juáh³ la³ má¹quien¹³ jná¹³ siáh³ cáun² hí³ má²lí²jmú³² jná¹³ hí³ tiú²uú² quien², hí³ jáun² la³ jáun² má²lí³lin¹ hí³ jná¹³ jan² tsá² tiá² héih³² má²tí³². ¹⁹Ti³la³ ta³né³² dá² má²zian² jná¹³ hí³ ca³tin¹ Dió³² bíh¹, hí³ jáun² jan² tsá² má²jún¹ bíh¹ jná¹³ ñí¹con² liei²¹, cun³ñí¹ hí³ hnga² liei²¹ jáun² ca³jngah³ jmí¹ tiú²uú² ca³tioh²¹ tsin³² jná¹³ hí³ má¹ti²¹. ²⁰Lí³ la³jmí¹ lí³ hí³ ca³jun³ jná¹³ cu³lí²¹ quiúnh¹ Cristo jmí¹ cá¹taun³ tsú² jáun² crei²¹; hí³ jáun² dá² jun³juáh¹³ uú² jná¹³ yáh³ la³² zian² ná¹ ta³né³², quí¹ tí³la³ Cristo bíh¹ Tsá²

má²zian² hñu³ jmí¹ hñu³ tsin³² jná¹³. Hi³ jáun² la³ cun³ hi³ zian² ná¹ lá² ta³né³² cun³quionh³ ngú³ lá² quion²¹, má²zian² ná¹ cun³ñí¹ hi³ cáun² nio² tsin³² ñí¹con² Jon² Dió³² bíh¹, Tsá² ca³ma³hniau³ hí³, hi³ ca³jiēh³ hnga² hi³ jún³ hi³ ca³tin¹ jná¹³. ²¹Cun³ tiá² chá¹³ bíh¹ jná¹³ tí³ có³² mí³ hi³ ja³² jáun² tsí³ Dió³²; quí¹ sá¹jmí¹ hi³ lí¹³ lí³ chun¹ tsú² ñí¹con² Dió³² cun³quionh³ hi³ má²tí³² tsú² jáun² liei²¹, hi³ jáun² hí¹ cáun² tiá² lin¹ ñí¹ la³ jmu³ ta²¹ yáh³ hi³ ca³jun³ jáun² Cristo.

¿He³ bíh¹ tí³ quien²: hí¹ liei²¹, ho³ hi³ nio² cáun² tsí³ tsú²?

3 Hnoh² tsá² Gálata, ¡jlánh¹ tiá² jái¹³ ngi²³ hnoh²! ¿Hin² tsánh² má²ca³hia³ ca³jlí³ jmí¹ honh² hnoh²? Cun³quionh³ jú¹ chú³² hi³ má²ca³hléh¹³ bíh¹ jnoh¹ má²ca³má¹jnia¹³ jnoh¹ hnga² Jesús Tsá² lín³ Cristo ñí¹ hó²¹máh¹ náh² hi³ chí¹tón²¹ crei²¹. ²Juah²¹ dú¹ hnoh² neh²¹: ¿Cá¹hen³ hnoh² Jmí²chí³ joh¹ Dió³² cun³quionh³ hi³ ca³ma³tih²¹ náh² héih³² hi³ rá¹tioh³ jáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, ho³ cun³quionh³ hi³ ca³tionh² náh² ta²¹ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³niéih² uá¹ náh²? ³¡Hnoh² dá² cáun² ná¹lín³ náh² tsá² tiá² jái¹³ ngi²³ bíh¹! ¿Hí¹ lín²³ hnoh² hi³ má¹hián¹³ náh² cun³quionh³ pí³ quián¹³ hmóu³² cáun² hi³ ca³ma³liauh²¹ náh² cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ dúh¹? ⁴¿Hí¹ tiá² lin¹ ñí¹ la³ má²ca³jmu³ ta²¹ hí¹ cáun² uá¹ la³jí³² la³ cun³ hi³ má²ca³ma³tsoh¹ náh² jáun² honh² dúh¹? ¡Cun³ zia³² bíh¹ ñí¹ má²ca³jmu³ ta²¹! ⁵¿Hí¹ cuen² hnoh² Dió³² Jmí²chí³ joh¹ jí³ hi³ jmu² tsú² siáh³ hua³jueh³² ja¹ quián¹³ hnoh² cun³ñí¹ hi³hliá² hnoh² jmuh³² la³ cun³ héih³² hi³ juáh³ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés? ¡Tiá² jáun² yáh³! Quí¹ cun³ñí¹ hi³ táunh²³ náh² ta²¹ la³ cun³ jái¹³ hi³ má²ca³niéih² bíh¹ náh², jáun² jmu² tsú² la³ ní².

⁶Sá¹ní² dú¹ jien¹ náh² tín² hla¹ Há²bran²¹. Tsá² hi³ ca³chá³ cáun² tsí³

ñí¹con² Dió³², hi³ cun³ñí¹ hi³ jmí¹ nio² jáun² cáun² tsí³ bíh¹ tsú², jáun² ca³heh³ tsú² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹. ⁷Hi³ jáun² né³, hnoh² hniáuh³² lí³ ñíh¹³ náh², hi³ la³jín³² tsá² nio² cáun² tsí³, tsá² la³ hí³ bíh¹ hú¹tá¹ cu³tí³ ná¹lín³ la³juah²¹ dúh¹ tsá² jón²zih¹ nón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹. ⁸Quí¹ cun³quionh³ Sí² quioh²¹ Dió³² ca³lí³ lin¹ la³ cun³ jmí¹tin² lín³² hi³ chau²¹ jmái¹ hi³ hen³ Dió³² *tsá²ca³jo²¹ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹, ní¹juáh³ tsá² chá³² cáun² tsí³, jmí¹ ca³záih³ jáun² Dió³² hla¹ Há²bran²¹ jú¹ chú³² lá²: “Cun³quionh³ hnú² bíh¹ lí³mieh² tsá² zian² tá¹ cáun² hnga¹máh³”. ⁹Hi³ jáun² né³, tsá² cha³² cáun² tsí³ bíh¹ lí¹³ lí³mieh² la³jmí¹ ca³lí³mieh² jáun² hla¹ Há²bran²¹, tsá² ca³chá³ hí³ cáun² tsí³.

¹⁰Tí³la³ lí³ua³ jan² tsá² cáun² lí¹ hen² tsí³ hi³ lí³ chun¹ cun³quionh³ hi³ ma³tí³² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés má¹ná¹, tsá² la³ hí³ má²ca³tin¹ tsa³tánh¹ quíu³juóu³² bíh¹. Quí¹ ñí¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²: “La³jín³² tsá² tiá² má²tí³² la³jí³² la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ liei²¹, ñí¹ hlah³ bíh¹ má²tionh² tsú²”. ¹¹Má²lin¹ lín²¹ bíh¹ hi³ tiá² hin² lí¹³ yáh³ lí³ chun¹ ñí¹con² Dió³² cun³quionh³ hi³ má²tí³² tsú² jáun² liei²¹; quí¹ la³ lá² bí¹ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³²: “Lí³ua³ jan² tsá² má²ca³heh³ Dió³² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cun³ñí¹ hi³ nio² cáun² tsí³, tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ zian²”. ¹²Tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ lí³ hniáuh³² nio² cáun² tsí³ yáh³ tsú² ní¹juáh³ tsá² hnió³ hi³ heh³ Dió³² cun³quionh³ hi³ ma³tí³² jáun² liei²¹, quí¹ la³ lá² bíh¹ rá¹juáh³: “Ní¹juáh³ tsá² má²tí³² liei²¹ lá², cun³quionh³ hi³ lá² bíh¹ lí¹³ zian² tsú²”.

¹³Tí³la³ ca³tí²¹ hi³ jmí¹ chau³ jnoh¹ jáun² liei²¹ ñí¹ hlah³ né³, Cristo bíh¹ ca³liáu³² dí² jmí¹ ca³ta³zanh¹ tsú² jáun² ñí¹ hlah³ cha¹³ dí², quí¹ la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí²: “Cun³ má²ca³ta³zanh¹ ñí¹ hlah³ bíh¹ lí³ua³ jan² tsá² jún²³ hi³ chí¹hén² tsoh² hmá²”. ¹⁴La³ ní² ca³lí³ hi³

jáun² cun³quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo lí¹³ hiáuh³ tsá²cá²jo²¹ hi³ ma³mieh² jáun² Dió³² la³jmí¹ ca³ma³mieh² tsú² jáun² hla¹ Há²bran²¹; hi³ jáun² cun³quionh³ hi³ nio²cáun² tsí³ bíh¹ dí² lí¹³ hián¹³ dí² ca³la³ jái³² Jmí²chí³ Chun¹, Tsá² ca³jmú³ hi³ Dió³² jái¹³ hi³ cuen³.

Liei²¹ jí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ Dió³²

¹⁵ Reh², jmu¹ jná¹³ cáun² jái¹³ ní¹con² hnoh² la³ cun³ hi³ qui³ lí²³ jáun² ja¹ quioh²¹ tsá²mi³cuóun²: Ní¹juáh³ zian² tsá² jmu² nió³², hi³ jáun² quiú² cáun² sí² hi³ rá¹tón³² hi³ jmái² hi³ lin¹ hi³ quien² nió³² jáun², hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ tsunh³ jái¹³ la³ jáun², hi³ sa³jun³ lí¹³ yáh³ na³tsin³ tsú² siáh³ cónh³í¹ cú¹pih²¹ ní¹ hná¹ jáun². ¹⁶ Né³² né³, Dió³² ca³jmú³ jái¹³ ní¹con² hla¹ Há²bran²¹ la³ má²quionh³ jón²zfh¹ jón²cho¹. Tí³la³ ní¹ Sí² tiá² rá¹juáh³ yáh³ la³ lá² má¹ná¹: “la³jín³² jon³zfh¹ jon³cháuh³ hnú²”, sá¹jmí¹ hi³ la³ hleh³² hi³ ca³tin¹ juóun³² tsáú²; tí³la³: “jon³zfh¹ jon³cháuh³ hnú²”, bíh¹ juáh³. Hi³ ní² né³, jmu² lin¹ hi³ hien² tsú² jan² tsáú² bíh¹, hi³ Cristo bíh¹ Tsá² hí³. ¹⁷ La³ cun³ hi³ juanh³² jná¹³ ní², la³ lá² bíh¹ niéih³: Tiá² lí¹³ yáh³ tsúnh¹³ nió³² hi³ ca³ma³tson² jáun² Dió³², nió³² hi³ ca³jmú³ tsú² jáun² quionh³ hla¹ Há²bran²¹. Qui¹ cun³ tiá² lí¹³ yáh³ hi³ juáh¹³ hi³ tiú²uú² lí³quien² jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² ní¹con² tsú² cun³quionh³ liei²¹ hi³ cua³ jáun² jmí¹ la³ má²quiún³ nio² hñá³láu³ tsi²¹ quiú³quia³ mii² jmí¹ má²cáin² jáun². ¹⁸ Qui¹ sá¹jmí¹ hi³ cun³quionh³ hi³ má¹ti²¹ dí² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés jmí¹ la³ hiáú¹³ dí² hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² jái¹³ hi³ cué³², jáun² jun³juáh¹³ uú² hiáú¹³ dí² cun³quionh³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² yáh³ Dió³²; tí³la³ hi³ ca³hiauh³ jáun² hla¹ Há²bran²¹ má¹ná¹, cáun² lí¹ ca³cué³ bíh¹ Dió³² hi³ jáun² ní¹con² tsú², cun³ní¹ hi³ ca³jmú³ dí² jái¹³ bíh¹.

¹⁹ Jáun² né³, ¿ha³ dá² jin¹ jmu³ ta²¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés? Qui¹ hi³ jáun² dá² lí¹ cua²¹ chí¹cáin² bíh¹, hi³ tí³ lí¹ ca³ma³li²¹ he³ lánh³ lí³ tsáú¹³ tsáú². Jí³²la³ tí³ ca³jmú³ ta²¹ tá¹la³ tiá² má²cuán² jáun² “jan² Tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹” hí³ bíh¹, Tsá² ca³juáh³ tsú² hí³ hi³ cuen³. Tí³la³ hi³ ca³ti²¹ liei²¹ jáun² má¹ná¹, ca³cué³ Dió³² hi³ jáun² cun³quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³ bíh¹ ní¹con² hla¹ Moisés, tsá² jmí¹ lín³ hí³ tsá² zenh² ja¹ quioh²¹ tsáú² quionh³ Dió³². ²⁰ Tí³la³ tiá² tsá² zenh² ja¹ hniah³ yáh³ ní¹juáh³ jan² tsá² jmu² hnga² la³ cun³ hi³ ní¹jmu³; hi³ la³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ Dió³² siáh³ jmu² cú² hnga² tán¹ la³ cun³ hi³ ní¹jmu³.

Ta²¹ hi³ jmu² liei²¹

²¹ Tí³la³ jáun² né³, ¿hí¹ siánh³ uá¹ lí³ ta²¹ quioh²¹ liei²¹ la³ cónh³ bí¹ ta²¹ hi³ jmu² jáun² jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² dúh¹? ;Tiá² jáun² yáh³! Qui¹ sá¹jmí¹ hi³ ca³hiauh³ tsú² cáun² liei²¹ hi³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú², hi³ jáun² jmí¹ la³ lí¹³ bíh¹ hi³ lí³ chun¹ tsú² ní¹con² Dió³² cun³quionh³ hi³ jmí¹ jmu³ tsú² la³ cun³ hi³ juáh³ liei²¹ jáun². ²² Tí³la³ la³ cun³ rá¹juáh³ ní¹ Sí² má¹ná¹, hi³ la³jín³² bíh¹ tsáú² ná¹ziaunh² tiá³ tso³. La³ ní² lí³, hi³ jáun² ní¹ má¹ca³lí³tsin² tsú² hi³ ná¹ziaunh² tso³, má²lí¹³ he³ tsú² la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² ní¹con² tsá² taunh³² ta²¹ cun³quionh³ hi³ chá³² tsú² jáun² cáun² tsí³ ní¹con² Jesús Tsá² lín³ Cristo.

²³ Tí³la³ jnoh¹ tsá² *judíos má¹ná¹, ní¹con² liei²¹ bíh¹ jmí¹ ná¹tsau³ jnoh¹, ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ ca³lí³ lin¹ hi³ lí¹³ liáun³ tsáú² cun³quionh³ hi³ chá³² tsú² jáun² cáun² tsí³ ní¹con² Cristo. ²⁴ Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ ca³ta³tau¹ jnoh¹ cu³tiá³ jo³cuo² liei²¹, ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ cuán¹³ Cristo, hi³ jáun² lí¹³ lái³ jnoh¹ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ ní¹ má¹ca³chá¹³ jnoh¹ cáun² tsí³

ñí¹con² tsú². ²⁵Né³² né³, tiú²uú² tiauh²
 yáh³ dí² jo³cuo² liei²¹ la³ cun³ jmí¹
 ca³lí³ lin¹ hi³ ñí¹con² Cristo bíh¹ la³
 lí¹³ chá³² tsú² cáun² tsf³. ²⁶Quí¹ la³jín³²
 bíh¹ hnoh² má²lín³ náh² jon² Dió³²
 cun³ñí¹ hi³ má²ca³chá¹ hnoh² cáun²
 honh² ñí¹con² Jesús Tsá² lín³ Cristo.
²⁷Hi³ la³jín³² hnoh², tsá² má²ca³ma³líh²¹
 náh² hi³ má²cá²cunh³ bíh¹ náh² quiúnh¹
 tsú² cun³quionh³ hi³ má²cáun³ náh²
 jáun² jmái¹, hnoh² bíh¹ tsá² má²ná¹lái¹
 náh² Cristo. ²⁸Jáun² tiú²uú² hin² zian²
 yáh³ tsá² judío ho³ tsá²cá²jo²¹, *tsá²
 má²dí¹hlánh¹ ho³ tsá² zian² hi³ ca³tín¹
 hnga², tsá²ñuh² ho³lá²dá² tsá²mí³; quí¹
 ní¹juáh³ má²cá²cunh³ bíh¹ náh² quiúnh¹
 Jesús Tsá² lín³ Cristo, jáun² cá² ñí¹ tsáu²
 bíh¹ má²lín³ náh². ²⁹Hi³ jáun² ní¹juáh³
 lín³ náh² tsá² joh¹ Cristo, hi³ jáun²
 má²lín³ bíh¹ náh² tsá² jón²zih¹ jón²cho¹
 hla¹ Há²bran²¹, hi³ jáun² hián¹³ bíh¹
 náh² hi³ cué³² Dió³², la³ cun³ jái¹³ hi³
 má²ca³jmú³ tsú² jáun².

4 Lí¹³ bíh¹ juanh²¹ jná¹³ siáh³ la³
 lá²: Ní¹juáh³ zian² jan² tsá¹míh¹ hi³
 ca³tín¹ hiáuh³ la³ cun³ lí³ quiau³ hi³
 ca³quiú² jáun² hla¹ jméi², tí³la³ tá¹la³
 tiá² má²ca³lí³ pan¹ tsú² né³, hí¹ cáun²
 yáh³ tiá² hi³ za² ñí¹con² tsú² quionh³ jan²
 *tsá² má²dí¹hlánh¹, uá¹jinh¹ hí³ bíh¹ tsá²
 quioh²¹ ca³la³ jí³² hi³ jmí¹ quioh²¹ jméi².
²Quí¹ tá¹la³ tiá² má²cá²chó³² jmái¹ hi³
 ca³tón³ jáun² jméi² tsú² hi³ hiáuh³ hi³
 quioh²¹, jáun² cáun² má²ti³² bíh¹ tsú² tín²
 ca³la³ jí³² hi³ juáh³ tsá² jmu² hua³hi¹³
 tsú². ³La³ jáun² bíh¹ jmí¹ lí³ ñí¹con² jnoh¹
 tá¹la³ tiá² jmí¹ má²ca³tsin¹³ jáun² mii²
 quiú¹³ dí², hi³ jmí¹ ná¹lá¹³ jnoh¹ la³juah²¹
 dúh¹ tsá² má²dí¹hlánh¹ ñí¹con² tsá²cuú²
 tsá²chín³, tsá² jmu² héih³² hngá¹máh³
 lá². ⁴Tí³la³ jmí¹ ca³tsin¹³ jmái¹ hi³
 má²tón³² né³, Dió³² ca³zen³ Jon² hi³
 ca³lí³zian² hñu³ héin¹ hñu³ tsí³ jan²
 tsá²mí³, hi³ cuan³ tsú² la³juah²¹ dúh¹
 jan² tsá² *judío hi³ ca³tín¹ ma³ti³² liei²¹.
⁵La³ ní² bíh¹ cuan³ tsú² hi³ cua³liau³

jnoh¹, tsá² jmí¹ ná¹tsau³ jnoh¹ ñí¹con²
 liei²¹, hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ má²lí¹³
 heh³ jnoh¹ Dió³² hi³ lín¹³ jnoh¹ jón²zih¹
 tsú². ⁶Hi³ jáun² bíh¹ ca³zen³ siáh³ Dió³²
 Jmí²chí³ quioh²¹ Jon² hñu³ honh² hnoh²
 uá²jai³², hi³ jáun² lí³ lin¹ hi³ hnoh² siáh³
 má²ná¹lín³ náh² jón²zih¹ tsú²; hi³ jáun²
 Jmí²chí³ hí³ né³ cha³² tiá³ tsí³ dí² hi³ za²³
 dí² Dió³² “;Tia²¹” ⁷Jáun² né³, tiú²uú²
 lín³ yáh³ hnú² jan² tsá² má²dí¹hlánh¹
 ñí¹con² héih³² hi³ ná¹ngi²³ jáun² tsáu²,
 quí¹ jon² Dió³² bíh¹ má²lín³ hnú². Hi³
 cun³ñí¹ hi³ má²lín³ hnú² jáun² jon² tsú²
 né³, jáun² cué³² bíh¹ tsú² la³ cun³ hi³
 ca³ti²¹ hi³ hiáuh³ jáun² jí³lin² jon² tsú².

**Hi³² tsí³ Po¹ hi³ ca³tín¹
 tsá² tanh² ta²¹ Dió³²**

⁸Quí¹ jmí¹tin² jmí¹ tiá² má²cuóun³²
 náh² Dió³², jmí¹ lín³ náh² tsá²
 má²dí¹hlánh¹ ñí¹con² tsá²cuú² tsá²chín³,
 tsá² lí¹ ná¹jmu² hí³ hi³ lín³ dió³². ⁹Tí³la³
 ta³né³² né³, ta³ má²cuóun³² hnoh² Dió³²,
 ho³ tí³ re² juanh²¹ jná¹³ cu²jueh³² hi³
 Dió³² má²cuóu³² hnoh², tiú²uú² jmí¹
 ca³tín¹ yáh³ náh² hi³ jinh¹ siáh³ ñí¹con²
 héih³² tsí¹juí³ jáun² quioh²¹ tsá²cuú²
 tsá²chín³, héih³² tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹,
 hi³ tianh¹³ náh² siáh³ hi³ má²tih²¹ náh²
 ñí¹con² tsá² hí³. ¹⁰Sa³ hmah³² máh³
 náh² jmái¹ ná¹hi¹³, jmái¹ hi³ tí³² ma³
 cun³ tsá³, jí³ hi³ ma³quien¹³ náh² siáh³
 ma³ cáun² zih², jí³ mii² ní². ¹¹Jlánh¹ hi³²
 tsin³² jná¹³ ní¹juáh³ ta²¹ hi³ ca³jmú³²
 jná¹³ ja¹ quián¹³ hnoh² tiá² lin¹ ñí¹ la³
 ca³lí³quien² yáh³.

¹²Hnoh² reh², mí²³ jná¹³ ñí¹con² hnoh²
 ca³la³ jonh³ jmí¹ tsin³² hi³ jmúh¹³ tiá³
 náh² pí³ hi³ má²zián¹³ náh² la³jmí¹ zian²
 jná¹³, quí¹ ja³bí¹ jná¹³ má²ca³ma³zián¹³
 ná¹ la³jmí¹ zian² hnoh², *tsá²cá²jo²¹.
 Jun³juáh¹³ zia³² cáun² hi³ hlah³ hi³
 má²ca³jmuh³ yáh³ hnoh² ñí¹con² jná¹³,
 hi³ jáun² juanh³² jná¹³ la³ ní². ¹³Quí¹ la³
 cun³ má²ñih¹ náh², hi³ cun³ñí¹ hi³hliá²
 ca³lí³ tsáun¹ bíh¹ jná¹³, hi³ jáun² bíh¹ lí³

hi³ ca³hléh³ jná¹³ jú¹ chú³² ñí¹ con² hnoh² jmí¹ la³ ñí¹. ¹⁴ Mí¹ uí³ hi³ ca³quiúnh³² jná¹³ jáun² né³, ca³lí³ cáun² liá¹ héi² ñí¹ con² hnoh² bíh¹, tí³ la³ hnoh² má¹ ná¹, tiá² ca³jmuh³ yáh³ náh² hi³ tiá² quiú² tiá² jéi²³ náh² jná¹³ cun³ ñí¹ hi³ jmí¹ lín³ jná¹³ la³ jáun², sa³ jun³ ca³ chau¹ náh² jná¹³ tí³ có³². Tí³ la³ hnoh² dá² ca³ he³ bí¹ náh² jná¹³ la³ juah²¹ dúh¹ jan² tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³², la³ jmí¹ lí³ hi³ hnga² Jesu-cristo ca³ chó³² ta³ máh¹ hnoh². ¹⁵ Jáun² né³, ħhá³ dá² jinh¹ ngau³ hi³ jmí¹ hiú² jáun² honh² náh²? Lí¹³ zíf¹³ jná¹³ jú¹ tson² hi³ ca³ tin¹ hnoh² ñí¹ con² tsáú², hi³ hí¹ la³ tí³ jmí¹ chíh¹ yáh³ hnoh² mí¹ máh¹ hi³ jmí¹ cuéh¹ náh² jná¹³, sá¹ jmí¹ hi³ jmí¹ lí¹³ dúh¹. ¹⁶ Tí³ la³ né³² né³, ħhí¹ má² hau² hnoh² jná¹³ ta³ né³² qui¹ hliá² hléh²³ jná¹³ jú¹ tson² ñí¹ con² náh²?

¹⁷ Tsá² hí³ dá² jlánh¹ jmu² pí³ hi³ han³ náh² tí³ con², tí³ la³ jun³ juáh¹³ hi³ hu²¹ re² tsí³ yáh³ tsú² má¹ ná¹. La³ cun³ hi³ hnió³ tsá² hí³ jmu³, hi³ quin³ hnoh² ñí¹ con² jnoh¹ bíh¹, hi³ jáun² má¹ lí³² jáun² né³ háih¹³ hnoh² honh² ñí¹ con² tsú² hmóu³². ¹⁸ Né³² né³, ní¹ juáh³ hi³ ca³ tí²¹ cáun² hi³ chu²¹ bíh¹ jmu² tsáú² pí³ hi³ janh²¹ tsáú², jáun² re² lín³² bíh¹ hi³ jmu² tsú² la³ jáun²; tí³ la³ cuí¹ jmu¹ tsú² la³ jáun² jmái¹ ca³ la³ jí³² má¹ ná¹, jun³ juáh¹³ jmáh³ la³ tá¹ la³ cuon¹ jná¹³ quiúnh¹ yáh³ hnoh². ¹⁹ Hnoh² jón³, cuá¹ zian² jná¹³ ca³ la³ jmí¹ zian² jan² tsá² mi³ hi³ quieh² héin¹ ní¹ má¹ tí³ ñí¹ lí³ zian² jon², ca³ la³ ñí¹ cá¹ chó²¹ jmái¹ hi³ má² zian² náh² tán¹ hián² la³ jmí¹ zian² Cristo. ²⁰ ¡Sá¹ jmí¹ hi³ cuon¹ bíh¹ jná¹³ quiúnh¹ hnoh² ta³ né³² dúh¹, hi³ jáun² jmí¹ lí¹³ hléh¹³ jná¹³ ca³ la³ la³ siáh³; jlánh¹ tiá² ño¹ ná¹ he³ jmu¹ hi³ ca³ tin¹ hnoh²!

**Nóh³² quioh²¹ hla¹ Agar
quionh³ hla¹ Sara**

²¹ Hnoh², tsá² jlánh¹ hniá¹ náh² hi³ má¹ tih²¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, ħhá¹ tiá² má² ca³ niéih² hnoh² he³ juáh³

liei²¹ jáun²? ²² Ñí¹ jáun² rá¹ juáh³, hi³ hla¹ Há² bran²¹ ca³ lí³ zian² gon³ jon²: jan² jon² tsú² quionh³ tsá² mi³ tsá² jmí¹ má² cuá¹ hlánh¹ joh¹, hi³ jan² né³ ca³ lí³ zian² quionh³ tsú² tsá² mi³ ñí² cuo², tsá² zian² hí³ hi³ ca³ tin¹ hnga². ²³ Jon² tsá² mi³ tsá² jmí¹ má² cuá¹ hlánh¹ ca³ lí³ zian² la³ cun³ qui¹ lí² zian² dáin² bíh¹, tí³ la³ jon² tsá² mi³ tsá² zian² hí³ hi³ ca³ tin¹ hnga² má¹ ná¹, ca³ lí³ zian² cun³ quionh³ jái¹³ hi³ ca³ jmú³ jáun² Dió³² jmí¹ tin² bíh¹. ²⁴ Hi³ lá² dá² lí³ cáun² nóh³² bíh¹. Tá¹ gon³ tsá² mi³ hí³ lín³ la³ jmí¹ lí³ tun³ ñí¹ nió³². Cáun² nió³² jáun² hiau³ tsú² tsí³ máh³ Sinaí, nió³² hi³ lí³ jáun² la³ jmí¹ lín³ hla¹ tsá² mi³ Agar; hi³ jáun² tsá² jmúh³² ta²¹ nió³² jáun² né³, ná¹ lín³ tsá² má² dí¹ hlánh¹ ñí¹ con² héih³² quioh²¹ nió³² jáun² bíh¹, la³ jmí¹ tí² lín³ jáun² jon² tsá² mi³ hí³ jan² tsá² má² dí¹ hlánh¹. ²⁵ Hi³ jáun² tsá² mi³ Agar hí³ né³ lín³ henh¹³ quioh²¹ hi³ ca³ lí³ jáun² tí³ máh³ Sinaí hi³ zeh² jáun² tí³ hué³² Arabia. Ja³ bí¹ la³ jáun² lín³ tsú² siáh³ henh¹³ quioh²¹ la³ jín³² tsá² judíos hín¹³ tí³ juú² Jerusalén nio² ñí¹ hué²¹ lá², qui¹ ja³ bí¹ tsá² hí³ siáh³ ná¹ lín³ la³ jmí¹ lín³ tsá² má² ná¹ hlánh¹ uá² jai³². ²⁶ Tí³ la³ tsá² mi³ zian² hí³ hi³ ca³ tin¹ hnga² né³, lín³ henh¹³ quioh²¹ juú² Jerusalén hi³ nio² tí³ hñu³ mi³ cuú² bíh¹, qui¹ tsá² má² hín¹³ tí³ juú² jáun², tiú² uú² lín³ yáh³ la³ jmí¹ lín³ tsá² má² dí¹ hlánh¹; hi³ jnoh¹ né³ má² tiauh² dí² jo³ cuo² juú² Jerusalén jáun², la³ jmí¹ lí³ hi³ mí¹ ziu¹³ dí² juú² jáun². ²⁷ Qui¹ ñí¹ Sí² rá¹ juáh³ la³ lá² hi³ ca³ tin¹ tsá² mi³ tsá² zian² hí³ hi³ ca³ tin¹ hnga²:

Ma³ hiú¹³ hnú² honh² tsá² mi³, tsá² tiá² dáin² can²³, hnú² tsá² tiá² jónh³² zian²;

tí¹ hoh³ hnú² hi³ hiú² honh² tsá² tiá² cuín² nú² he³ lánh³ quieh² héin¹ tsú² ní¹ má¹ tí³ ñí¹ lí³ zian² jon².

Qui¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ juóun³² jón² zíf¹ tsá² mi³ tsá² lí¹ já¹ cuín³ lí¹³,

la³ cónh³ bíh¹ tsá²mi³ tsá² zian² ñí²cuo².
 28 Jáun² né³ reh², hnoh² bíh¹ ná¹lín³
 la³jmí¹ lín³ Isaac; hi³ ná¹lín³ náh²
 jón²zǎh¹ Dió³², tsá² má²ca³lí³zian² náh²
 la³ cun³ rón³² lí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun²
 Dió³² jmí¹tin². 29 Qui¹hliá² ñú²míh¹,
 tsá² ca³lí³zian² hí³ jmí¹tin² la³ cun³
 qui³ lí²zian² tsáu², ca³hí¹ ca³tsin¹ bíh¹
 ñú²míh¹ tsá² ca³lí³zian² hí³ cun³quionh³
 pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹; hi³ la³
 jáun² bíh¹ ná¹lí²³ uá²jai³² la³ tí³ ta³né³².
 30 Tí³la³ ħe³ lánh³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí²
 dúh¹? Hi³ rá¹juáh³ jáun² la³ lá²: “Chin³²
 tsá²mi³ tsá² má²dí¹hlánh¹ ní² la³
 má²quionh³ jon², qui¹ jon² tsá²mi³ tsá²
 dí¹hlánh¹ tiá² ca³tin¹ yáh³ lí³quioh²¹
 cu³tsa³² la³ cun³ hi³ hiáuh¹³ ñú²míh¹
 jon² tsá²mi³ ñí²cuonh² hnú², tsá² zian²
 hí³ hi³ ca³tin¹ hnga²”. 31 Hi³ jáun² né³
 reh², jun³juáh¹³ jón²zǎh¹ tsá²mi³ tsá²
 má²dí¹hlánh¹ yáh³ dí², tí³la³ ná¹láí³ dí²
 la³jmí¹ lín³ jón²zǎh¹ tsá²mi³ tsá² zian²
 hi³ ca³tin¹ hnga² bíh¹.

**Tianh³ náh² tiá³ ca³ti²¹
 hi³ má²ná¹liáun¹ náh²**

5 Né³² né³, Cristo bíh¹ ca³liáu³² dí², hi³
 jáun² lí¹³ ziaun² dí² re² hi³ tiú²uú²
 láí³ dí² *tsá² má²dí¹hlánh¹. Hi³ jáun²
 tianh³ náh² tiá³, hi³ ha³ lí²uú² cué² náh²
 jái¹³ hi³ lan¹³ náh² siáh³ la³jmí¹ lín³ tsá²
 má²dí¹hlánh¹ ñí¹con² liei²¹ jáun².

2 Sá¹ní² níeí² náh². Jná¹³ Po¹, juo³ jná¹³
 hnoh², hi³ ní¹juáh³ hnáuh² hnoh² hi³
 tonh²¹ náh² hi³ má¹tih²¹ la³ cun³ hi³
 ná¹ngí²³ tsú², hi³ *tiú³² tsú² jáun² chí²
 láu² hná¹³ ñí¹ zian², hí¹ cáun² tiá² lin¹
 ñí¹ jmu³ ta²¹ yáh³ Cristo ñí¹con² hnoh²
 ní¹juáh³ la³ jáun². 3 Jáun² hno³² jná¹³
 juo¹³ siáh³ cónh³¹ cu³ jéin³² lí³ua³ jan²
 tsá² hnió³ tiú³² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian²,
 hi³ tsá² la³ hí³ má²ca³tin¹ ma³ti³² siáh³
 ca³la³ jí³² héih³² ñí¹ hná¹ ní² uá²jai³².
 4 Hnoh² tsá² lí¹ lín²³ náh² hi³ lí¹³ lí³
 chun¹ náh² ñí¹con² Dió³² cun³quionh³ hi³
 ma³tih²¹ náh² liei²¹, ha³ tiú²uú² taunh²

yáh³ Cristo hó¹ñí¹ hnoh²; hi³ tiú²uú² ta²¹
 jmu² ya³ siáh³ mí³ hi³ ja³² jáun² tsí³
 Dió³² ñí¹con² náh². 5 Tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹,
 cun³quionh³ hi³ má²hau³ jáun² Jmí²chí³
 Chun¹ bíh¹ cáun² ná¹hé² ná¹jan³² jnoh¹
 hi³ heh³ Dió³² jnoh¹ la³juah²¹ dúh¹
 jan² tsá² chun¹, cun³ñí¹ hí³ má²ca³chá¹³
 jnoh¹ cáun² tsí³. 6 Qui¹ lí³ua³ jan² tsá²
 má²cá²cunh³ quionh³ Jesús Tsá² lín³
 Cristo, hi³ jáun² tiú²uú² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹
 yáh³ ní¹juáh³ hi³ ná¹tú¹ ho³ tiá² ná¹tú¹
 chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian² tsú². Tí³la³ la³
 cun³ hi³ quien² má¹ná¹, hi³ chá³² tsú²
 cáun² tsí³ ñí¹con² Cristo bíh¹; hi³ lí³ lin¹
 hi³ tson² nio² cáun² tsí³ tsú² cun³quionh³
 hi³ hnio³ tsú² tsáu².

7 Re² bíh¹ jmí¹ hí¹cua³taunh¹ hnoh².
 ħHin² tsánh² má²ca³ma³cau² hnoh², hi³
 jáun² tiú²uú² ta²¹ táunh²³ hnoh² jú¹
 tson²? 8 Jun³juáh¹³ jái¹³ hi³ ja³ ñí¹con²
 Dió³² Tsá² má²ca³te³ hí³ ya³ náh² jái¹³ hi³
 má²ca³ma³cau² náh² jáun² tsáu². 9 Ha³
 lí² cuí¹ cha³có³ honh² náh² jái¹³ hi³
 juáh³ jáun²: “cun³quionh³ cú¹píh²¹ tie³
 bíh¹ zau³² tá¹ cá² pienh¹ cán¹”. 10 Tí³la³
 cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ dí² quiúnh¹ Tí³²
 Juo¹³ dí², jáun² cáun² bíh¹ nio² tsin³²
 jná¹³ hi³ ca³tin¹ hnoh², hi³ tiá² lín¹³ yáh³
 hnoh² la³ siáh³. Tí³la³ hi³ ca³tin¹ tsá²
 má²tsan² hí³ honh² hnoh² má¹ná¹, Dió³²
 bíh¹ ma³tson¹³ tsá² hí³, cuí¹ hin² mí³
 tsánh².

11 Hi³ ca³tin¹ jná¹³ huen² né³ reh²,
 sá¹jmí¹ hi³ jmu²í¹ máh³ jná¹³ héih³² hi³
 tiú³² tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian², hi³
 jáun² tiá² jmí¹ lí³ hau² yáh³ jná¹³ tsá²
 *judíos; qui¹ sá¹jmí¹ la³ jáun² dúh¹, jáun²
 tiá² hlah³ jmí¹ jeinh²¹ yáh³ tsú² hi³
 hléh²³ jná¹³ jái¹³ hi³ ca³tin¹ Cristo, Tsá²
 ca³taun³ hí³ crei²¹, hi³ lí¹³ hin³ tsáu¹³
 tsáu². 12 Tí³la³ hi³ ca³tin¹ tsá² má²tsan²
 hí³ honh² hnoh² hi³ jlánh¹ jmu² quien²
 hi³ tiú³² tsú² jáun² chí² láu² hná¹³ ñí¹
 zian² né³, ¡sá¹jmí¹ hi³ tiú³² bíh¹ tsú²
 cú²jueh³² tá¹ cáun² quioh²¹ hmóu³² dúh¹!

13 Qui¹ hnoh² dá² ca³li³tén¹ náh² hi³ lín¹³ náh² tsá² tiú²uú² liei²¹ jmu² héih³² nī¹con² bíh¹. Tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ hniáuh³² nī¹táunh¹ náh² cun³ tin² honh² hmóu³² yáh³ cun³nī¹ hi³hliá² má²ca³liáun³ náh²; qui¹ tí³ re² bíh¹ má¹con²¹ náh² tsá²ján² tsá²ján² cun³nī¹ hi³ hnáu³ náh². 14 Qui¹ la³jí³² héih³² quioh²¹ liei²¹ bíh¹ má²lí²ma³tí³² tsú² ní¹juáh³ hi³ má²lí²ma³tí³² tsú² héih³² lá²: “Ma³hno¹ hnú² tsá²mi³cuóun² renh² la³jmí¹ hno³ nú² huen²”. 15 Tí³la³ hua³hín¹³ náh² jmu³, qui¹ ní¹juáh³ má²tún² hmóu³² bí¹ náh² la³ ná¹quí² ná¹jmí²³ náh² renh² la³jmí¹ jmu² tsái², jáun² cun³ chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ hin¹³ náh² renh² tsá²ján² tsá²ján² ní¹juáh³ la³ jáun².

**Tsá² zian² la³ cun³ hi³ hnió³ ngú³,
jí³ tsá² zian² cun³quionh³
pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹**

(Romanos 8:1-13)

16 Hi³ jáun² né³, juanh³² jná¹³ nī¹con² hnoh²: Hi³ hniáuh³² má¹zián¹³ náh² la³ cun³ hnió³ Jmí²chí³ Chun¹, qui¹ cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹ tiú²uú² lí¹³ nī¹táunh¹ náh² la³ cun³ tin² honh² náh² hmóu³². 17 Qui¹ ngú³ quioh²¹ tsú² dí¹quian¹ hi³ jmu³ jmáh³la³ hi³ tiá² jéih³² Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹, hi³ Jmí²chí³ hí³ né³ hnió³ hi³ jmu³ tsú² la³ cun³ hi³ tiá² jéih³² ngú³; qui¹ hi³ jan² hi³ jan² bíh¹ tsú² ná¹háun³. Cun³nī¹ hi³ jáun² bíh¹ tiá² tion¹³ yáh³ náh² hi³ jmúh¹³ la³ cun³ hi³ hnáu² náh² jmúh¹³. 18 Tí³la³ ní¹juáh³ la³ cun³ hi³ hnió³ Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹ má²zian² hnoh², jáun² tiú²uú² liei²¹ jmu² yáh³ héih³² nī¹con² náh².

19 Lin¹ lín²¹ bíh¹ hin² tsánh² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³²; uá¹la³ cun³ hi³ lí¹ jmú² lí¹ tsau³² tsú², ho³ hi³ jmu² tsú² hi³ hlah³ hi³ tiá² jí², ho³ hi³ jmú² tsau³² tsú² hi³ hlah³ hi³ hó³² la³jmí¹ jmú² tsau³² jáh³, 20 ho³ hi³ má²tsú² má²jónh³² tsú² díó³² tsá² láin¹, ho³ hi³ jmu² tsú² ta²¹ la³ jmu²

tí³² mí³ tsá² hláinh¹. Tsá² la³ hí³ hó² uon² tsáu², hi³ hnió³ hniéi², hi³ chéih³² siáh³, hi³ jlánh¹ né³² cánh³ míh²³ tsí³ siáh³, hi³ cáun² jmu² tsú² siáh³ lí³ua³ cáun² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ hnga². Tsá² la³ hí³ jmu² siáh³ hi³ ná¹tsoh³, hi³ ná¹lí³ ma³ quin³² ma³ cu³ nió³ tsáu², 21 hi³ lín³ tsú² tsá² uóu³² tsí³, [tsá² jngih² tsáu²], tsá² hen², tsá² jlié³ teh¹, hi³ hliáun³ nī¹ bíh¹ siáh³ hi³ jmú² jí³ tsau³² tsú² nī¹ hná¹ ní². Juanh³² jná¹³ siáh³ cónh³fí¹ cu³ jéin³² la³ cun³ hi³ má²cá²juánh³² jná¹³ jáun² jmí¹tin², hi³ lí³ua³ jan² tsá² jmu² hi³ la³ ní², tiá² chanh²¹ yáh³ tsú² hñu³mi³cuú² nī¹ cuá¹quien² Díó³².

22 Tí³la³ Jmí²chí³ Chun¹ má¹ná¹, jmu² hi³ lín³ tsú² jan² tsá² hnió³ tsáu² bíh¹, tsá² hiún² tsí³, tsá² tiá² hniéi² hnió³ quionh³ tsáu², tsá² juen² tsí³, tsá² ja³² mi³ tsí³, tsá² chun¹, tsá² má²tí³² jē¹, 23 tsá² jmu² hi³ tsí³ju³ hnga², jí³ tsá² tí² jinh²³ hnga² ní² siáh³. Hí¹ cáun² liei²¹ tiá² zia³² yáh³ hi³ juáh¹³ hi³ tiá² lí¹³ jmu³ tsú² hi³ la³ ní². 24 Hi³ tsá² má²tionh² jo³cuo² Cristo né³, má²ca³quin³ tí³ có³² la³jí³² hi³ jmí¹ dí¹quian¹ ngú³ quioh²¹, la³ cun³ la³jí³² hi³ jmí¹ hniá¹ tsú² jmu³, jí³ la³jí³² hi³ jmí¹ dí¹quiaunh²¹ tsí³ tsú² ní² siáh³. 25 Jáun² né³, cun³nī¹ hi³ má²ca³jmú³ jáun² Jmí²chí³ Chun¹ hi³ má²ziáun² dí² hi³ hmai²¹, jáun² la³ jáun² bí¹ siáh³ ca³ta¹ dí² cue¹³ tsú² jái¹³ hi³ jmu³ héih³² nī¹con² dí² ca³tí²¹ la³jí³² hi³ jmu³² dí².

26 Tiá² hniáuh³² yáh³ jmú¹³ dí² tonh², sa³jun³ hi³ má¹tsan¹³ dí² tsí³ tsá²ján² tsá²ján², hi³ sa³jun³ hniáuh³² yáh³ jmú¹³ dí² uóu³² tsí³ ja¹ quiú¹³ dí² hmóu³².

Ma³háun³ náh² tsá²ján² tsá²ján² náh²

6 Hnoh² reh², ní¹juáh³ zian² ma³ jan² tsá² má²cá²tánh³ tso³, hi³ jáun² hnoh² tsá² ná¹pin³ jmí²chí³ quián¹³ náh² hniáuh³² má¹hon¹ náh² tsú², hi³ jáun² jeinh²¹ jmí¹ tsí³ tsú² nī¹con² Díó³²; tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ hniáuh³² jmúh¹³ náh² quien² má¹ná¹, tá¹la³ tí¹ jinh²¹ náh² tsú².

Hi³ ma³ quin³² ma³ jan³² náh² hniáuh³²
 jmúh¹³ siáh³ hua³hín¹³ lín³², quí¹ ní² lí¹
 ca³lí³ zia³² siáh³ uá²jai³² hi³ cá² lau²³
 siáh³ hmóu³² hnoh². ²Ma³hon¹ náh²
 tsá²ján² tsá²ján² lí³ua³ cáun² uu³mí²tsi³²
 hi³ zia³² quioh²¹, hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹
 má¹tih²¹ náh² héih³² quioh²¹ Cristo.

³Quí¹ ní¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³
 quien² ta³ tiá² lin¹ hi³ lín³ hí¹ cáun², tsá²
 la³ hí³ dá² lí¹ lí²can² hnga² bíh¹. ⁴Ma³
 quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsá²u² hniáuh³² chu³
 ñih³ he³ lánh³ ngi³² hnga²; ní¹juáh³ la³
 chun¹ tsú², jáun² zia³² jái¹³ jmu³ tsú²
 tsah³, tí³la³ jun³juáh¹³ uú² cunh³ tsú²
 hnga² quionh³ tsá² siánh³ yáh³ má¹ná¹.
⁵Quí¹ ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsú²
 hniáuh³² jé³ la³ cun³ hi³ ca³tin¹.

⁶Ní¹juáh³ tsá² má²tin³² jú¹ chú³²
 hniáuh³² bíh¹ tsóh³ tsú² ca³lá² la³ cun³
 la³jí³² hi³ zioh² ní¹con² tí³² tsá² má²ta².

⁷Ha³ lí² lí¹ cuí¹ lí³can² náh² hmóu³²,
 quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² tioh²¹ cónh³²
 cuú²nga¹ Dió³². Quí¹ lí³ua³ cáun² hi³ jñi³²
 tsá²mí³cuóun², hi³ jáun² bíh¹ siáh³ loh¹³
 tsú². ⁸Quí¹ tsá² jmu² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³
 hnga², lín³ tsú² la³jmí¹ lín³ jan² tsá² zia³²
 hi³ jñi³² bíh¹, hi³ jáun² la³ cun³ rón³²
 lín³ jáun² bíh¹ tsú² loh¹³ hi³ tsa³hín³.
 Ja³bí¹ la³ jáun² lín³ tsú² la³jmí¹ lín³ tsá²
 zia³² hi³ jñi³² ní¹juáh³ tsá² jmu² la³ cun³
 hi³ tí³² tsí³ Jmí²chí³ Chun¹, tí³la³ tsá²
 la³ hí³ má¹ná¹ loh¹³ hi³ lí³ zian² la³
 cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹. ⁹Jáun² né³, tiá²
 hniáuh³² yáh³ huo¹³ dí² hi³ jmu³² hi³
 chu²¹, quí¹ ní¹juáh³ tion¹³ dí² tsí³, jáun²
 ló³² bíh¹ quiú¹³ dí² la³ cun³ jmái¹ hi³
 ca³tí²¹ ló³². ¹⁰Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, cuí¹
 jmú¹³ dí² hi³ chu²¹ ní¹con² jí³ lín² tsáú²
 la³ ma³ quin³² ma³ cu³ jéin³² hi³ lí¹³ jmú¹³
 dí², tí³la³ tí³ jlánh¹ bíh¹ hniáuh³² jmú¹³
 dí² ziaú² ní¹con² tsá² reh² má¹ná¹, tsá²
 má²nio² hi³ cáun² tsí³ la³jmí¹ má²nio²
 jáun² cáun² tsí³ dí² hmóu³².

Ní¹ má¹lí²hlí² lí²liéinh³² tsú² tsá²
 hí³ né³, jáun² hah² tsú² jái¹³

¹¹Hi³ jáun² né³ ¡sá¹ní² jie³ cónh³
 tiá² cáh¹ huéh³ hi³ tioh³ ñí¹ sí² hi³
 má²lí²jmú³² jná¹³ lá² hi³ ca³tin¹ hnoh²
 cun³quionh³ uón³² huen²¹! ¹²Né³² né³,
 tsá² dí²quiaun³ hnoh² jmái¹ hi³ má¹tih²¹
 náh² la³ cun³ hi³ ná¹ngi²³ tsú² hi³ *tiu³²
 chí² láu² hná¹³ ní¹ zian², jmu² tsú² la³
 jáun² quí¹ cun³ñí¹ hi³ hnió³ ha³ re² ñí¹
 ñí¹con² tsáú² bíh¹, quí¹ jáun² tiá² lí¹³
 hi³ tsa¹ tsáú² ní¹ má¹tí³ ñí¹hléh²¹ tsú²
 jái¹³ hi³ ca³tí²¹ hi³ ca³taun³ jáun² Cristo
 crei²¹. ¹³Quí¹ hí¹juáh³ hmóu³² yáh³ tsá²
 la³ hí³ tiá² jmu² la³jí³² la³ cun³ hi³ juáh³
 liei²¹. Cáun² tí³ lí¹ hnió³ bíh¹ tsú² hi³ lí³
 zia³² lí²¹ jáun² quián¹³ náh², hi³ jáun²
 hí³ dí² né³ má²jmu³ tonh² cun³ñí¹ hi³
 má²lí²di³quiaun³ dí² jáun² hnoh² jmái¹
 hi³ lí³zia³² cáun² lí²¹ ñí¹con² ngú³ quián¹³
 náh². ¹⁴Tí³la³ hi³ ca³tin¹ jná¹³ huen²
 má¹ná¹, hí¹ cú¹pih²¹ yáh³ tiá² hnó³² jná¹³
 hi³ jmu¹ tonh², tí³la³ jná¹³ dá² tsah¹
 ná¹ cun³ñí¹ hi³hliá² Jesucristo Tí³² Juo¹³
 dí² ja³ tsí³ hi³ jún³ ñí¹ crei²¹ bíh¹. Hi³
 cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ crei²¹ quioh²¹ Cristo
 né³, jáun² la³jí³² bíh¹ la³ cun³ hi³ jmu²
 tsá² zian² hngá¹máh³ lá² quien², tiú²uú²
 quien² yáh³ ñí¹con² jná¹³, hi³ ja³bí¹ jná¹³
 siáh³ uá²jai³² tiú²uú² hi³ quien² ná¹ hí¹
 cú¹pih²¹ ñí¹con² hngá¹máh³ lá². ¹⁵Quí¹
 [ní¹juáh³ jan² tsá² má²cá²cunh³ quionh³
 Cristo], hí¹ cáun² tiá² lin¹ ñí¹ quien²
 yáh³ ní¹juáh³ hi³ já¹tú¹ ho³ tiá² já¹tú¹
 chí² láu² hná¹³ ní¹ zian² tsú²; tí³la³ la³
 cun³ hi³ quien² má¹ná¹, hi³ má²lín³ tsú²
 tsá² hmai²¹ bíh¹. ¹⁶Hi³ jáun² la³jín³² tsá²
 zian² la³ cun³ lí³ héih³² lá² cuí¹ zian²
 tsú² cáun² hi³ re² hi³ tin², jí³ hi³ cuí¹
 já² siáh³ mí³ tsí³ Dió³² ñí¹con² tsú², la³
 cun³ la³jín³² tsá² tionh² jo³cuo² Dió³²,
 tsá² ná¹lín³ hi³ tí³tsóh³dí¹ tsá² *Israel.

¹⁷Né³² tí³ chí¹ján³, hí¹ jan² tiú²uú² hin²
 hniáuh³² ma³tsan² tsin³² ná¹; quí¹ la³jí³²

bíh¹ cuoh² hi³ quion¹ jná¹³ lá² jmu² lin¹
 hi³ lín³ jná¹³ jan² tsá² quian²¹ Jesús.
¹⁸Hi³ jáun² né³ reh², cú¹ má¹hé¹
 má¹mieh² náh² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².
 Cun³ nǎ² bíh¹ tí³ jái¹³.

Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ní¹con² Tsá² Efesios

Po¹ jmu² sí² lá² hi³ ca³tin¹ tsá²
má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Éfeso

1 Jná¹³ Po¹, tsá² lín³ ná¹ *ti³² tsá²
cun³ñí¹ hi³ ca³li³hnió³ Dió³² hi³ jmu¹
jnë¹³ la³ jáun². Jmu² jná¹³ sí² lá² ñí¹con²
hnoh², tsá² joh¹ Dió³², tsá² má²ná¹tanh²³
ná² ta²¹ Cristo Jesús [já¹ juú² Éfeso ní²].
² Cuf¹ má¹hé¹ má¹mieh² ná² Dió³² Jméi²
dí², jí³ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí² ní², hi³
cuf¹ jmu¹ tsú² siáh³ hi³ zian² ná² cáun²
hi³ re² hi³ tin².

Cristo má²miih² tsá² joh¹

³ Cuf¹ má¹quien¹³ dí² Dió³² Jméi²
Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí², qui¹ cun³ñí¹
hi³ cun³quionh³ Jmí²chí³ joh¹ tsú²
má²ca³ma³hé² ma³mieh², cun³quionh³
la³ji³² hi³ zia³² jáun² tí³ hñu³mi³cuú²,
qui¹ cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ dí² jáun²
quiúnh¹ Cristo. ⁴ La³ cun³ jmí¹ ñeh² bíh¹
hi³ lí¹³ hngá¹máh³ lá² máh³ ca³quianh³
dí² Dió³² hi³ lí¹³ tauh¹³ dí² hi³ ná¹chan¹
dí² ñí¹ hó²ñí¹ tsú² hi³ hí¹ cáun² tso³ tiá²
zia³² quiú¹³ dí² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Cristo.
Cun³ñí¹ hi³ hniau³ bíh¹ tsú², ⁵ jáun²
ca³chau³ tsú² re² la³ cun³ jmí¹tin², hi³
láí¹³ dí² jón²zfh¹ tsú² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹
Jesús Tsá² lín³ Cristo, la³ cun³ rón³²
lí³ hi³ ca³lín¹³ tsú² hi³ jlánh¹ tí³² tsí³
tsú² jmu³. ⁶ Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, cuf¹
má¹quien¹³ dí² Dió³², ca³ti²¹ mií³ hi³
cáú² hi³ jueh³² hi³ lí¹ ca³ja³ jáun² tsí³
tsú² ñí¹con² dí², cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jon²
tsú² Tsá² hno³ tsú² lín³². ⁷ Cun³ñí¹ hi³
jun³ Tsá² hí³ hi³ ca³táin³ jmí¹³ né³, jáun²
má²cá²tsan³ bíh¹ hmah²¹ hi³ jmí¹ ren²
dí² jáun², hi³ jáun² má²ca³liáu³ dí²; hi³
Dió³² né³, má²ca³chin² tsí³ tso³ quiú¹³
dí² qui¹ cun³ñí¹ hi³ cun³ tiá² quiáuh²³
bíh¹ mií³ hi³ ja³² jáun² tsí³ tsú². ⁸ Hi³

má²ca³ma³jnia³² tsú² siáh³ hi³ hú¹tá¹
hniau³ lín³², cun³quionh³ hi³ má²ca³cué³
tsú² jáun² pí³ hi³ lí¹³ há¹ ngí¹³ dí² jí³
hi³ lí¹³ láí³ dí² tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³,
⁹ hi³ jáun² lí¹³ lí³ né¹ dí² la³ cun³ hi³
tí³² tsí³ tsú² hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ jáun², la³
cun³ ta²¹ hi³ qui³ jmí¹ má²ca³lín¹³ tsú²
jáun² hnga² hi³ jmu³. ¹⁰ La³ cun³ lí³ hi³
má²ca³lín¹³ tsú² jáun² né³, lí³tí³ bíh¹ re²
lín³² ní¹ má¹tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³
má²tón³² jáun², jmái¹ hi³ chá³² Dió³²
cu³lí²¹ la³ji³² hi³ zia³² jáun² ñí¹con²
Cristo, hi³ jáun² Cristo bíh¹ lín¹³ Tsá²
chín¹ ja¹ quioh²¹ hi³ jáun², la³ cun³
la³ji³² hi³ zia³² hñu³mi³cuú² jí³ hi³ zia³²
ñí¹ hué²¹ lá² ní² siáh³.

¹¹ Hi³ jáun² né³, Dió³² bíh¹ Tsá²
ca³quianh³ dí² la³ cun³ jmí¹tin², hi³
cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ dí² jáun²
quiúnh¹ Cristo, hi³ jáun² bíh¹ chau²
dí² tsú² re² la³ cun³ lí³ hi³ má²ca³lín¹³
tsú² jáun² hnga² hi³ jmu³, Tsá² jmu² hí³
hi³ cun³ cuá²hai³² bíh¹ re² ca³la³ jí³lí³²
hi³ má²ca³cháunh¹³ tsí³ jmu³. ¹² La³ ní²
ca³jmú³ tsú², hi³ jáun² ní¹ má¹ca³jíe³
tsáu² lánh³ ziaún² jnoh¹, tsá² ca³chá¹³
jnoh¹ cáun² tsí³ la³ñí¹ ñí¹con² Cristo,
lí¹³ ma³quien² siáh³ Dió³² cun³ñí¹ hi³
jlánh¹ cú² juenh² tsú². ¹³ Ja³bí¹ hnoh²
siáh³ ca³tianh³² ná² ta²¹ Cristo jmí¹
ca³niéih² ná² jáun² jú¹ tson² hi³ lí¹³
liáu³ ná²; jí³ hi³ ca³lí³ lin¹ hi³ hnoh²
ná¹lín³ ná² tsá² joh¹ Dió³², cun³quionh³
hi³ ca³hián¹³ ná² jáun² Jmí²chí³ Chun¹,
Tsá² ca³jmú³ Dió³² jáí¹³ hi³ cuen³
jmí¹tin². ¹⁴ Cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹
hi³ má²ca³hen¹³ bíh¹ dí² má²ca³lí³ lin¹
hi³ cu³tí³ hiáu¹³ dí² la³ cun³ hi³ cué³²
Dió³² ní¹ má¹tí³ ñí¹ ca³liáu³ ca³la³ jín³²
tsá² joh¹ tsú², hi³ jáun² cuf¹ lí³quien²
bíh¹ tsú² cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ cú² juenh².

Po¹ mi³² ñí¹con² Dió³² hi³ lí¹³ quia³lín³
jmí¹ tsí³ tsá² má²tanh² ta²¹ Dió³²

¹⁵ Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, jmí¹ ca³nái³²
jnë¹³ hi³ nio² cáun² honh² hnoh² ñí¹con²

Jesús Tí³² Juo¹³ dí², jí³ hí³ hno³ náh²
ca³la³ jín³² tsá² joh¹ Dió³², ¹⁶ hí³ jáun²
jná¹³ né³, tiá² tunh²¹ yáh³ ná¹ hí³ cue²
tiá¹ hmah¹ Dió³² hí³ ca³tín¹ hnoh², hí³
chau² tsin³² jná¹³ quián¹³ hnoh² ní¹
má¹ca³lien¹ jná¹³ Dió³². ¹⁷ Mí²³ jná¹³
ní¹con² Dió³² Jméi² Jesucristo Tí³² Juo¹³
dí², Tsá² cú² juenh² Jméi² dí², hí³ cuí¹
jmu¹ tsú² hí³ lí¹³ quia³lín³ jmí¹ honh²
náh², cáun² hí³ ja³² ní¹con² hnga² hí³
bíh¹, hí³ jmu³ tsú² siáh³ hí³ ngí¹³ náh²
ca³la³ jí³² hí³ hie³² tsú², hí³ jáun² lí¹³
lí³ cuóun³² náh² tsú² re² lín³². ¹⁸ Mí²³
jná¹³ siáh³ hí³ Dió³² tiéi³ joh¹ jmí¹ honh²
náh², hí³ jáun² lí³ nñh¹³ náh² he³ ca³tí²¹
hí³ má²ca³te³ tsú² jáun² hnoh², la³ cun³
hí³ qui³ má²hu²¹ jáun² honh² náh², la³
cun³ la³ jí³² hí³ chu²¹ jí³ hí³ jlánh¹ quien²
siáh³ hí³ cué³² Dió³² ní¹con² tsá² joh¹.
¹⁹ Hí³ má²³ jná¹³ siáh³ hí³ lí³tsin² náh²
hí³ cónh³ bíh¹ tiá² cú² tiá² juenh² tsú²,
ca³la³ hí³ tiá² lin¹ ní¹ hiá² ní¹ táuh²³
bíh¹ pí³ quioh²¹ tsú², pí³ hí³ jmu² ta²¹
ní¹con² jnoh¹ tsá² tanh²³ dí² ta²¹ tsú².
Pí³ jáun² bíh¹ jaun³² ca³ma³jnia³² Dió³²
²⁰ jmí¹ ca³jmú³ tsú² jáun² hí³ ca³jenh¹³
Cristo ja¹ hla¹, hí³ jáun² ca³chan³ dí² tí³
cuá² chu²¹ quioh²¹ la³ tí³ hñu³mi³cuú²,
²¹ hí³ ca³chan³ dí² tsú² hí³ lín³ Tsá² la³ní¹
ní¹ quioh²¹ ca³la³ jín³² tsá² jmu² héih³²,
tsá² ná¹ho² ta²¹, la³jín³² tsá² ná¹quien²,
jí³ tsá² ná¹chín¹ ní² siáh³, la³ cun³ lí³ua³
jan² tsá² jmí¹ lí¹³ lí³ hien¹³ ní¹ hná¹ ní² ní²
siáh³; hí³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ tsá² zian²
ta³né³² yáh³, quí¹ jí³ tsá² lí³zian² jmái¹
né³bí¹ ja³² bíh¹ siáh³. ²² La³jí³² hí³ zia³²
bíh¹ ca³chá³ Dió³² jo³cuo² Cristo, hí³
ca³jmú³ tsú² siáh³ hí³ hnga² Cristo bíh¹
lín³ tsá² chín¹ ní¹con² la³jín³² tsá² lín³
cuáh³². ²³ Qui¹ la³jín³² tsá² cuáh³² ná¹lín³
la³jmí¹ lí³ cuá² ta³ hnga² bíh¹ Cristo, hí³
jáun² cun³quionh³ cuá² ta³ jáun² bíh¹
tsú² zian² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³; Tsá²
má²cónh³² hí³ ní¹ quioh²¹ ca³la³ jí³lí³² hí³
zia³².

Má²ca³liáun³ dí² cun³ní¹
hí³ ja³² mií³ tsí³ Dió³²

2 Tí³la³ hnoh² né³, jmí¹ ná¹jún¹
bí¹ náh² jmí¹tin² cun³ní¹ hí³
tiá² ca³ma³tih²¹ náh² héih³² quioh²¹
Dió³², hí³ jmí¹ ná¹ren² náh² tso³, ² hí³
jmí¹ ná¹quiánh¹ náh² nóh³² quioh²¹
hngá¹máh³ lá², hí³ jmí¹ ná¹jmuh³²
náh² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ juo¹³ tsá²cuú²
tsá²chín³, tsá² cha³² hí³ tiá³ tsí³ tsá² tiá²
má²tí³² ní¹con² Dió³². ³ Qui¹ cun³ la³jái³²
bíh¹ jnoh¹ jmí¹ ziaún² dí² uá²jai³² la³
ní² jmí¹tin², hí³ jmí¹ ná¹jmu³² dí² la³
cun³ hí³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ dí² hmóu³²,
hí³ ná¹má²tí²¹ dí² la³ cun³ rón³² lí³ hí³
dí¹quian¹ cuá² ta³ dí², jí³ la³ cun³ hí³
láí²³ hmóu³² dí² ní² siáh³. Cun³ní¹ hí³
jáun² né³, jmí¹ ca³ta¹ dí² uá²jai³² hí³
má¹tso¹ tsí³² cá²re² quiúnh¹ tsá² ní¹
hná¹ ní² ní¹ má¹tí³ ní¹ ma³tson¹³ Dió³²
tsáu². ⁴ Tí³la³ Dió³², Tsá² jlánh¹ juenh²
lín³² tsí³ ca³ma³hniau³ lín³² dí², ⁵ hí³
jáun² uá¹jinh¹ tá¹la³ jmí¹ ná¹jún¹ jáun²
máh³ dí² cun³ní¹ hí³ ca³tí²¹ tsáu¹³ dí²,
cáun² ca³jmú³ bíh¹ tsú² hí³ lí¹³ ziaún²
dí² hí³ hmai²¹ la³jmí¹ ca³jenh¹³ jáun²
Cristo; quí¹ cun³ní¹ hí³ ja³² mií³ tsí³
bíh¹ Dió³² má²ná¹liáun¹ hnoh² ta³né³².
⁶ Hí³ la³jmí¹ ca³jmú³ tsú² hí³ ca³jenh¹³
jáun² Cristo, ca³jmú³ tsú² hí³ ziaún² dí²
cáun² hí³ hmai²¹, la³ cun³ rón³² lí³ hí³
tsá¹ma³ziaún¹³ dí² ní¹ má¹ta³tauh¹ dí²
jáun² hñu³mi³cuú² ní¹ cuá³ Jesús Tsá²
lín³ Cristo, quí¹ cun³ní¹ hí³ má²cá²cunh³
dí² quiúnh¹ tsú². ⁷ La³ ní² ca³jmú³ tsú²
quí¹ cun³ní¹ hí³ hnió³ ma³jnia³² jmí¹tsú²
jmí¹ja³² hí³ hniau³ dí² lín³², hí³ hú¹tá¹
ja³² lín³² siáh³ mií³ tsí³ ní¹con² dí²
cun³quionh³ Cristo Jesús. ⁸ Jáun² né³,
cun³ní¹ hí³ lí¹ ja³² jáun² mií³ tsí³ Dió³²
bíh¹, hí³ jáun² má²ca³liáun³ hnoh²,
cun³ní¹ hí³ má²ca³cháh¹ náh² cáun²
honh². Hí³ ní² dá², jun³juáh¹³ hí³ zia³²
cáun² hí³ má²ca³jmuh³ hmóu³² yáh³
náh², quí¹ hí³ ní² dá² cáun² hí³ lí¹

ca³cué³ Dió³² bíh¹ náh². ⁹Hi³ jáun² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jmu³ tonh², quí¹ jun³juáh¹³ hi³hliá² zia³² cáun² hi³ jmu² tsáu² yáh³ ní³². ¹⁰Quí¹ Dió³² bíh¹ ca³jmu³ dí²; hi³ cun³ní¹ hi³ má²cá²cunh³ dí² jáun² quiúnh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo né³, hi³ jáun² ca³ma³jniau² dí² tsú² siáh³ hi³ má²lí¹³ ná¹láí³ dí² tsá² jmu² ta²¹ chu²¹, la³ cun³ ta²¹ hi³ má²ca³chá³ jáun² Dió³² jo³cuo² dí² jmf¹tin² hi³ ca³ta¹ dí² jmú¹³.

Cun³quionh³ Cristo bíh¹ má²nio² tie³

¹¹Hi³ jáun² né³, cháú¹ náh² honh² he³ lánh³ rón³² jmí¹ lín³ náh² jmí¹tin². Jmí¹jáun² jmí¹ ná¹lín³ náh² *tsá²cá²jo²¹, tsá² jmí¹ jmái² náh² “tsá² lín³ tsá² tiá² *já²tú¹ chí² láu² hná¹³ ní¹ zian²”. La³ ní² bíh¹ ná¹juáh²³ tsá² qui³ ná¹quian³² lí²¹ hi³ lin¹ hi³ taunh² Dió³² hó¹ní¹, tsá² ná¹téh²³ hi³ hmóu³² “tsá² má²já²tú¹ chí² láu² quioh²¹”; uá¹jinh¹ hi³ lí³ jmáh³la³ tí³ coh³ bíh¹ jaun³². ¹²Jmái¹ jáun² tiá² jmí¹ quiúnh¹ yáh³ hnoh² Cristo, hi³ jmí¹ tionh² náh² ma³ quin³² quiúnh¹ tsá² *Israel, hi³ sa³jun³ jmí¹ cuin² náh² siáh³ nió³² jí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² jmí¹tin² quionh³ tsá² hí³. Jmí¹ zian² náh² hngá¹máh³ lá² hi³ hí¹ cáun² tiá² hi³ jmí¹ ná¹janh³² náh², hi³ sa³jun³ jmí¹ cuóun²¹ náh² siáh³ Dió³². ¹³Hi³ jáun² né³, uá¹jinh¹ jmí¹ tionh² náh² ní¹ uóunh³ jmí¹tin², tí³la³ ta³né³² má¹ná¹ má²ca³ta³tonh¹ náh² má²janh² cun³quionh³ jmi² hi³ ca³táin² jáun² quioh²¹ Cristo, hi³ má²ná¹lín³ hnoh² tsá² má²cá²cunh³ náh² quiúnh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. ¹⁴Quí¹ Cristo bíh¹ Tsá² cha³² tie³ ja¹ quiú¹³ dí². Hí³ bíh¹ ca³jmú³ hi³ tsá² *judíos quionh³ tsá²cá²jo²¹ má²ná¹lín³ tsá² cu³ nió³; quí¹ hí³ bíh¹ ca³tsunh³ hná¹ hiah³² hi³ jmí¹ dí¹jnái²³ jáun² ja¹ quioh²¹ tsá²cá²jo²¹ quionh³ tsá² judíos, hi³ jmí¹ jmu² hi³ tionh² tsú² ma³ quin³², la³ cun³ liei²¹ hi³ jmí¹ jmu² jáun² hi³ ná¹hniei²¹ tsú² tsá²ján²

tsá²ján². ¹⁵Cun³quionh³ hi³ ca³jun³ jáun² bíh¹ tsú² ca³ma³táuh³² liei²¹ hi³ jmí¹ quian³² jáun² la³jí³² héih³² he³ lánh³ rón³² hniáuh³² jmu³ tsú², hi³ ca³jmú³ tsú² hi³ tá¹ tun³ nió³ tsáu² má²lín³ cu³ nió³ hmai²¹ cun³ní¹ hi³ jí³lin² tsá² hí³ má²cá²cunh³ quionh³ tsú² hnga². La³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ tsú² hi³ niau²¹ tie³. ¹⁶La³ ní² bíh¹ lí³, hi³ cun³quionh³ hi³ ca³jun³ tsoh² crei²¹ bíh¹ Cristo ca³ma³táuh³² hnieí² hi³ jmí¹ zia³² ja¹ quioh²¹ tá¹ tun³ nió³ tsáu², hi³ ca³jmú³ dí² hi³ tá¹ tun³ nió³ jáun² ná¹lín³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu², hi³ ca³jmú³ tsú² siáh³ hi³ niau²¹ tie³ ja¹ quioh²¹ tsú² quionh³ Dió³².

¹⁷Quí¹ Cristo dá² cuan³ hi³ cua³can³² jú¹ chú³² hi³ lí¹³ niau²¹ tie³ ní¹con² ca³la³ jín³², la³ cun³ ní¹con² hnoh² tsá² jmí¹ tionh¹ náh² ní¹ uóunh³ jí³ ní¹con² tsá² judíos tsá² jmí¹ tionh² hí³ má²janh² ní² siáh³. ¹⁸Hi³ jáun² cun³quionh³ jan² tán¹ Jmí²chí³ joh¹ Dió³² bíh¹, lí¹³ tsá¹janh¹³ dí² la³jái³² ní¹con² Jméi² dí², cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Cristo, cuí¹ tsá² judíos, cuí¹ tsá²cá²jo²¹. ¹⁹Jáun² né³, hnoh² tiú²uú² lín³ yáh³ náh² tsá²cá²jo²¹, tsá² cu³ nió³ siáh³, tí³la³ hnoh² dá² má²lín³ náh² tsá² cu³ nió³ bíh¹ quiúnh¹ náh² ca³la³ jín³² tsá² joh¹ Dió³². Hnoh² bíh¹ má²ná¹lín³ náh² tsá² hñú¹³ Dió³². ²⁰Ja³bí¹ hnoh² siáh³ uá²jai³² má²ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lí³ cáun² hñú³, hi³ dí¹chi²¹ ní¹ jmf¹ hiah³² hi³ ca³quiú² jáun² jí³lin² *ti³² tsá² quian³² jè¹ Dió³² jí³ la³jín³² *ti³² jè¹ Dió³² ní² siáh³, cáun² hñú³ hi³ quian³² cá² mái³ quín¹ chu²¹ lín²¹ hi³ hu²¹ cuoh¹ hiah³² jáun², la³ cun³ Cristo Jesús yáh³. ²¹Cun³quionh³ hí³ bíh¹ chí¹zau³² tá¹ cáun² hñú³, hi³ la³jí³² quín¹ quioh²¹ né³ ná¹juin¹ re²lín³² ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ lí³ cáun² cuáh³² hi³ ná¹chan¹ ní¹con² Tí³² Juo¹³ dí². ²²La³ ní² bíh¹ siáh³ hnoh² uá²jai³², cun³ní¹ hi³ má²cá²cunh³ náh² quiúnh¹ Cristo, ja³bí¹ la³ jáun² má²tionh² náh² siáh³ ja¹ quioh²¹ tsá² reh² ní¹

hná¹ nř², ca³la³ nř¹ li²¹ hi³ la³jín³² tsá²
má²ca³chá³ cáun² tsř³ lř¹³ lín³ la³juah²¹
dúh¹ cáun² hñú³, hi³ jáun² nř¹ jáun² lř¹³
cuá³ Dió³² cun³quionh³ Jmř²chř³ joh¹.

**Po¹ nio² jo³cuo² hi³ hléh³²
jú¹ chú³² nř¹con² tsá²cá²jo²¹**

(Hechos 22:21; Colosenses 1:24-27)

3 Hi³ jáun² jná¹³ Po¹, cuá¹tson³ ná¹
cun³nř¹ hi³ ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³
Cristo ca³ti²¹ cáun² hi³ chú³² quián¹³
hnoh² *tsá²cá²jo²¹; cun³nř¹ hi³ hléh²³
jái¹³ la³ nř² břh¹ jná¹³ cuá¹tson³ ná¹.
²Len³ jná¹³ qui³ cun³ má²ná¹nřh¹ břh¹
hnoh² hi³ Dió³² břh¹ má²ca³chá³ ta²¹ lá²
jo³uón³² jná¹³ cun³nř¹ hi³ ca³ja³ miř³ tsř³,
hi³ jáun² lř¹³ zian² hnoh² re². ³Hř³ břh¹
ca³ma³jnia² nř¹con² jná¹³ jái¹³ hi³ jmř¹
ná¹hmá¹ jáun², la³ cun³ lř¹³ jáun² cú¹pih²¹
jái¹³ hi³ má²lř¹³jmú³² jná¹³ nř². ⁴Jáun² nř¹
má¹ca³hřh³ náh² jái¹³ nř² li³tsin² náh² hi³
tson² břh¹ má²nř¹ jná¹³ jú¹ tson² quioh²¹
Cristo hi³ jmř¹ ná¹hmá¹ jáun². ⁵Jái¹³
jáun² jmř¹ ná¹hmá¹ jmř¹tin², hi³ hř¹ jan²
tiá² hin² ca³li³ cuoh² jmái¹ nř¹ má²jau³²
dř²; ti³la³ ta³né³² né³, má²ca³jñéh³ Dió³²
jái¹³ jáun² nř¹con² *ti³² tsá² quian³² jě¹
tsú², tsá² hřen¹ joh¹ tsú², ji³ nř¹con²
*ti³² jě¹ Dió³² nř² siáh³ cun³quionh³
Jmř²chř³ joh¹ tsú². ⁶Hi³ lá² břh¹ hi³
jmř¹ ná¹hmá¹ jáun²: hi³ cun³quionh³ jú¹
chú³² hi³ lř¹³ liáu³ tsú² jáun², ja³bř¹
tsá²cá²jo²¹ uá²jai³² he³ cá²ren² la³ cun³
hi³ hiáu³ jáun² tsá² *judřos, hi³ lř¹³ lín³
tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu² quionh³
tsú² tsá² hi³, ji³ hi³ ca³tin¹ tsú² siáh³
jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² quionh³ tsá²
hi³ cun³nř¹ hi³ má²cá²cunh³ tsú² uá²jai³²
quionh³ Cristo Jesús.

⁷Ta³ tiá² jmř¹ ca³tin¹ břh¹ jná¹³
má²ca³zeh³ Dió³² hná¹ ta²¹ quioh²¹, hi³
hléh²³ ná¹ jú¹ chú³² cun³quionh³ pi³
quioh²¹ tsú². ⁸Uá¹jinh¹ jná¹³ jan² tsá²
ti³ jlánh¹ břh¹ huen³ ja¹ ca³la³ jín³² tsá²
joh¹ Dió³², ti³la³ hi³ břh¹ má²ca³hiáu³²
jné¹³ hi³ hléh¹³ ná¹ nř¹con² tsá²cá²jo²¹

jú¹ chú³² ca³ti²¹ la³ji³² hi³ zioh² jáun²
Cristo, cáun² hi³ jmř¹lřh³ tiá² chau³²
jmái¹ hi³ li³ cuoh² tsú² ji³li³². ⁹Hi³
jo³uón³² jná¹³ né³, má²ca³chá³ Dió³² hi³
hie¹ ná¹ ca³la³ jín³² tsáu² jái¹³ ca³ti²¹
la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³² jmu³, jái¹³ hi³
jmř¹ ná¹hmá¹ nř¹con² tsáu² ca³la³ cun³
cá²jmái¹ lín²¹, hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³²,
Tsá² ca³jmú³ ca³la³ ji³li³² hi³ zia³². ¹⁰La³
nř² ca³li³, hi³ jáun² cun³quionh³ tsá²
ná¹lín³ cuáh³² joh¹ Dió³² lř¹³ ma³jnia²
ta³né³² nř¹con² ca³la³ jáh³ dú¹ nř¹ tsá²
ná¹chín¹ ji³ tsá²cuú² tsá²chín³ nř² siáh³,
hi³ Dió³² jlánh¹ quia³lín³ jmř¹ tsř³ nř¹
ca³la³ ji³² hi³ jmu². ¹¹Qui³ cun³ jmř¹
má²hu²¹ břh¹ tsř³ Dió³² hi³ jmu³ la³ nř²
ca³la³ cun³ jmř¹tin² lín³², cáun² ta²¹ hi³
ca³li³ jáun² cun³quionh³ Jesús Tsá² lín³
Cristo Ti³² Juo¹³ dř². ¹²Hi³ jáun² cun³nř¹
hi³ má²cá²cunh³ dř² quiúnh¹ Cristo, hi³
má²nio² cáun² tsř³ dř² nř¹con² tsú², jáun²
má²zia³² břh¹ jái¹³ hi³ lř¹³ má¹janh¹³ dř²
nř¹con² Dió³², ca³la³ hř¹ cú¹pih²¹ tiá²
juá²³ tsř³ dř². ¹³Hi³ jáun² břh¹ hiú² mř²³
jné¹³ nř¹con² hnoh², hi³ tiá² cháh¹ náh²
hlah³ honh² cun³nř¹ hi³hliá² cuá¹má²tso¹
jné¹³ tsin³² hi³ ca³tin¹ hnoh², quř¹ hi³
lá² dá² jmu² lin¹ hi³ tson² břh¹ cu³ti³
tá¹zanh¹ náh² re².

Cristo hniau³ dř²

¹⁴Cun³nř¹ hi³ jáun² břh¹ junh³² jná¹³
cú¹jni³² ta³ nř¹ Jméi² [Jesucristo Ti³²
Juo¹³] dř², ¹⁵Dió³², Tsá² ná¹juáh²³ hi³
ca³la³ jín³² tsá² má²ná¹lín³ tsá² hñú¹³ tsú²
hi³ hř³ břh¹ dř² lín³ Jméi² tsú², uá¹ hi³
tsá² má²tionh² hñú³mi³cuú², uá¹ hi³ tsá²
zian² nř¹ hue²¹ lá². ¹⁶Hi³ jáun² nř¹con²
Jméi² dř², Tsá² lín³ hi³ mí¹zioh²¹ quioh²¹
ca³la³ ji³li³² hi³ chu²¹, mř²³ jné¹³ hi³ cué³²
tsú² hnoh² pi³ la³ ti³ hñú³ honh² hnoh²
cun³quionh³ Jmř²chř³ joh¹, ¹⁷hi³ jáun²
má²lř¹³ cuá³² Cristo hñú³ honh² náh²
cun³nř¹ hi³ má²nio² jáun² cáun² honh²
náh². Hi³ jáun² nř¹juáh³ jlánh¹ tiá³ nio²
honh² náh² hi³ ná¹hnáu³ náh² hi³ ja³²

la³ tí³ hñu³ honh² náh², la³jmí¹ chí²¹ tíá³
 cáun² hmá² hí³ tío³ chí² jmú² ñí¹ ñe¹
 lín²¹, ho³lá²dá² cáun² hñu³ hí³ zeh² ñí¹
 cáun² jmí¹ hiah³² pin³, ¹⁸ hí³ jáun² lí¹³
 há¹ ngí¹³ náh² re² cu³lí²¹ quiúnh¹ náh²
 la³jín³² tsá² joh¹ Dió³², hí³ he³ cónh³ tí³
 tí³ la³ hú³, jí³ tí³ la³ cuó², jí³ tí³ la³ ñe¹ ní²
 siáh³ hí³ hniau³ dí² jáun² Cristo. ¹⁹ Jáun²
 bí¹ m²³ jná¹³ hí³ lí¹³ lí³ cuín² náh² ha³
 cónh³ tí³ hí³ hniau³ dí² jáun² Cristo,
 uá¹jinh¹ jmí¹líh³ tíá² lí³ cuoh² tsú² cun³
 tán¹, hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ ná¹canh²
 hñu³ honh² náh² re² lín³² cun³quionh³
 hnga² Dió³².

²⁰ Hí³ hí³ bíh¹ dí² jan² Dió³² Tsá²
 zia³² pí³ quioh²¹ hí³ jmu³ tí³ hliáun³
 la³ cónh³ bíh¹ hí³ mí³² dí², ho³ uá¹jinh¹
 cáun² hí³ tí³ lí¹ ca³cháunh¹³ tsí³ dí²,
 cun³quionh³ pí³ quioh²¹ tsú² hí³ má²jmu²
 jáun² ta²¹ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ dí². ²¹ Hí³
 jáun² cun³quionh³ tsá² ná¹lín³ cuáh³²,
 jí³ cun³quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo,
 ¡cu¹ lí³quien² bíh¹ Dió³² jmá¹ ca³la³
 jí³² ca³la³ cun³ jmí¹hí³no²! ¡Tson² bíh¹
 cu³tí³!

Hníauh³² tíauh¹ dí² cá²hon³

4 Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹, jná¹³ tsá²
 cuá¹tson³ ná¹ cun³ñí¹ hí³ ca³tín¹
 Tí³² Juo¹³ dí², híú² m²³ jná¹³ ñí¹con²
 hnoh² hí³ ñí³táunh¹ náh² la³ cun³ ca³tí²¹
 hí³ ñí³táunh¹ tsá² má²ca³te³ Dió³², quí¹
 hnoh² bíh¹ tsá² má²ná¹tén¹ náh². ² Jmu³
 náh² tsá² tsí¹juí³, tsá² tíá² jmu² quien²
 hnga²; jmu³ náh² siáh³ juenh² honh², jí³
 hí³ cueh¹³ náh² honh² hí³ ca³tín¹ tsá²ján²
 tsá²ján² quí¹ cun³ñí¹ hí³ hno³ náh² tsú².
³ Cun³quionh³ hí³ má²nio² jáun² tie³ ja¹
 quián¹³ bí¹ náh², má²hniauh³² jmúh¹³
 náh² pí³ hí³ la³ má²tionh² jáun² náh²
 cá²honh¹ jmá¹ ca³la³ jí³², cun³quionh³
 hí³ ma³hau³ Jmí²chí³ Chun¹. ⁴ Quí¹ jan²
 tán¹ tsáu² bíh¹ má²ná¹láí³ dí², hí³ jan²
 tán¹ bí¹ siáh³ Jmí²chí³ zian² ñí¹con²
 dí² la³jái³²; la³ jáun² bíh¹ lí³ siáh³ hí³
 má²ca³te³ náh² jáun² Dió³² hí³ lí¹³ zia³²

cáun² tán¹ hí³ ná¹janh³² náh² ca³la³ jín³².
⁵ Jan² bíh¹ Juo¹³ dí² zian², hí³ cá² ñí¹ bíh¹
 jú¹ tson² zia³² hí³ táunh²³ dí² ta²¹, cá² ñí¹
 bíh¹ hí³ zaun³² dí² jmá², ⁶ hí³ jan² tán¹
 bíh¹ Dió³² Jméi² dí² ca³la³ jái³². Hí³ bíh¹
 cuá¹chín¹ ñí¹con² ca³la³ jín³², Tsá² jmu²
 ta²¹ ca³la³ tán¹ cu³tí³, jí³ hí³ cuá³ tsú²
 siáh³ hñu³ tsí³ jí³lá² dí².

Pí³ hí³ cue³² Jmí²chí³ Chun¹

(Romanos 12:3-8; 1 Corintios
 12:1-14:40; 1 Pedro 4:8-11)

⁷ Tí³la³ né³² né³, ma³ quin³² ma³ jan³²
 bíh¹ dí² má²hiau³² dí² la³ cun³ pí³ hí³
 ca³ja³ jáun² tsí³ Cristo hí³ lí¹ cue²¹. ⁸ Hí³
 jáun² bíh¹ ñí¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²:
 Jmí¹ ngah²¹ tsú² jáun² hñu³mí³cuú²,
 ca³chin² dí² juí³² tsá² ná¹tson³,
 jí³ hí³ ca³cueh³ dí² siáh³ tsá²mí³cuóun²
 pí³ hí³ jmu³ tsú² tá¹³ dí².

⁹ Tí³la³ ¿he³ dá² hnió³ juáh³ jaun³² hí³
 “ca³uinh³² tsú²”? Hí³ ní² dá² hnió³ juáh³,
 hí³ la³ñí¹ tín² ca³ñí¹hi³² tsú² la³ tí³ hñu³
 hue³². ¹⁰ Hí³ Tsá² hí³ bí¹ siáh³ ca³uinh³²
 tí³ ñí¹ jlánh¹ bíh¹ ñe¹ hñu³mí³cuú², hí³
 jáun² lí¹³ hún¹ tsú² la³ tán¹ chu³ cuá²
 chu³ hue³². ¹¹ Hí³ hí³ bíh¹ ca³cue³ pí³
 ñí¹con² ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu² hí³
 jmu³ tsú² tá¹³ Dió³², uá¹la³ cun³ hí³
 ca³cueh³ tsú² jáun² ma³ jan² tsáu² pí³
 hí³ lín¹³ tsú² *tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³²,
 ma³ jan² tsáu² ca³cueh³ dí² siáh³ pí³
 hí³ lín¹³ *tí³² jè¹ Dió³², hí³ ma³ jan²
 tsáu² hiau³ pí³ hí³ ngái³² jú¹ chú³² hí³
 lí¹³ liáun³ tsú², ma³ jan² tsáu² hiau³
 pí³ hí³ lín¹³ tsá² tanh² hó¹ñí¹ tsáu², hí³
 ma³ jan² siáh³ hiau³ pí³ hí³ lín¹³ tí³²
 ca³tí²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³². ¹² La³ ní² bíh¹
 ca³chan³ tsú² hua³jan²¹ tsá² joh¹ hí³ jmu³
 ta²¹ quioh²¹ dí², hí³ jáun² lí¹³ hí³ tí³
 lí³mí¹ má²tsá²lí³pin³ tsí³ tsá² ñí¹ hná¹
 jáun² joh¹ Cristo, ¹³ ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹
 jmá¹ hí³ tíauh¹ dí² cá²hon³ la³ cun³
 hí³ ca³tí²¹ jmu³ tsá² má²cuóun³² Jon²
 Dió³², tsá² má²nio² hí³ cáun² tsí³ ñí¹con²
 tsú². La³ jáun² bíh¹ lí¹³ hí³ lí³hún¹ tsí³

dí², hi³ lí³ tiéi³ dí² tí³tsóh³dí¹ la³ cun³ rón³² lín³ hnga² Cristo. ¹⁴Quí¹ jáun² tiú²uú² lín¹³ dí² la³jmí¹ lín³ tsá¹míh¹, hi³ huán¹ tsí³ lín³² bíh¹ zai³² tsí³, hi³ cáun² lí¹ lí²can² cun³quionh³ lí³ua³ cáun² jái¹³ hmai²¹ hi³ má²ta² tsáu², hi³ lí²can² tsú² hi³ má²cau² tsá² hláih¹, tsá² hnió³ jau³ jui³² hlah³. ¹⁵Tí³la³ ní¹juáh³ hléh¹ dí² jú¹ tson² cun³quionh³ hi³ hno³ dí² tsá²ján² tsá²ján² né³, la³ jáun² bíh¹ má²tsá²lí³hún¹ tsí³ dí², ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ lín¹³ dí² la³jmí¹ lín³ Cristo, Tsá² lín³ hí³ Tsá² chin¹ ní¹con² dí². ¹⁶Hi³ ní¹con² hí³ bíh¹ ja³² pí³ quiú¹³ jnoh¹, tsá² ná¹láí³ dí² la³juah²¹ dúh¹ jní²mu¹ tsú², cáun² ngú³ hi³ ná¹cuú¹ ná¹hun¹ re² tin² la³ ma³ quin³² ma³ caun³² hi³ pih²¹ hi³ siún¹ quionh³ rainh²¹, la³jmí¹ ná¹jenh² hná¹ mú²¹ quionh³ jní²; hi³ jáun² tá¹la³ má²chí¹cuóun² jáun² cu³lí²¹ né³, jmu² lin¹ hi³ hnió³ rainh²¹ cun³quionh³ hi³ má²háun³.

**Ziáun² dí² hi³ hmai²¹
cun³quionh³ Cristo**

¹⁷Hi³ jáun² né³, hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² cha¹³ Tí³² Juo¹³ dí², hi³ juo³ ná¹ hnoh² la³ lá²: Tiú²uú² hniáuh³² yáh³ má¹zián¹³ náh² la³jmí¹ zian² tsá² tiá² má²cuóun³² Dió³², quí¹ tsá² hí³ dá² zian² la³ cun³ hi³ cháunh²³ chí¹ hmóu³² bíh¹, cáun² hi³ tiá² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹, ¹⁸hi³ cáun² lí¹ ná¹jlí³² siáh³ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ tsú². Tsá² hí³ dá² tiá² zian² yáh³ la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³², quí¹ tsá² cáun¹ bíh¹ hí³ cun³ní¹ hi³ jlánh¹ huáh² chí¹. ¹⁹Tiú²uú² ní³² yáh³ tsú² he³ dá² jaun³² hua³heih²¹, jí³ hi³ má²ca³jiénh³ tsú² siáh³ hmóu³² hi³ jmu³ la³jí³² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³, hi³ ca³la³ hi³ tsah³ lín³² tsú² jmu² ca³la³ jí³² ní¹ hi³ hlah³, ca³la³ hi³ jính¹ lín²¹ tsú². ²⁰Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, tiá² ca³lí³tin² yáh³ hnoh² la³ ní² ní¹con² Cristo, ²¹ní¹juáh³ tson² cu³tí³ hi³ ca³niéih² náh² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsú², hi³ ní¹juáh³ tson² ca³cunh³ náh² siáh³ quiúnh¹ Jesús jmí¹ ca³lí³tin² náh²

jáun² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ tsú². ²²Hi³ ca³tí²¹ la³ cun³ he³ lánh³ rón³² jmí¹ zian² náh² jáun² jmí¹tin² né³, tí³ có³² chá¹ náh² cú²jueh³² hi³ yeh³ hi³ jmí¹ jmu³ náh² jáun², quí¹ jmí¹tin² ca³lí³can² náh² cun³quionh³ hi³ hlah³ hi³ dí¹quiaunh²¹ honh² náh² hi³ jmí¹ jmu² jáun² hi³ jún³ náh². ²³Má²hniáuh³² bíh¹ lí³ hmai²¹ la³ tí³ hñu³ jmí¹ hñu³ honh² náh², ²⁴hi³ má¹zián¹³ náh² cáun² hi³ hmai²¹ la³jmí¹ lí³ hi³ cánh³ ca³ma³jniau² náh² siáh³ Dió³², hi³ zian² náh² la³jmí¹ zian² tsú² jáun² hnga², hi³ hú¹tá¹ chun¹ náh², hi³ jin².

²⁵Cun³ní¹ hi³ ní² né³, jáun² ma³ quin³² ma³ jan³² náh² ca³tin¹ hléh¹³ jmáh³la³ jú¹ tson² ní¹con² renh², cha³ jmí¹ hléh¹³ náh² jú¹ tí¹jái², quí¹ la³jái³² bíh¹ dí² ná¹láí³ la³juah²¹ dúh¹ zeih²¹ cuo² zeih²¹ ta³ jan² tsáu².

²⁶Ní¹juáh³ hi³ ca³míh³ honh² náh², ha³ lí² jmú² tso³, ha³ lí² cuí¹ míh¹³ honh² nú² ca³la³ ní¹ ca³ta³tsi²¹ hiú², ²⁷hi¹ cú¹pih²¹ lí² jái¹³ cueh³² tsá² hláinh¹.

²⁸Ní¹juáh³ tsá² jmí¹ han², ha³ lí² uú² cuí¹ han¹ tsú², tí³la³ cuí¹ jmu¹ cuá² ta³ tsú² ta²¹ chu²¹ bíh¹ cú²jueh³², hi³ jáun² zia³² ca³lá² hi³ lí¹³ lí³ cueh³² tsú² tsá² lí³hniauh²³ ní¹con².

²⁹Ha³ lí² hléh² náh² jú¹ hlah³, tí³la³ jái¹³ hi³ lí¹³ lí³ ma³hau³ hi³ lí³ pin³ tsí³ tsáu² bíh¹ hniáuh³² hléh¹³ náh² cú²jueh³², jái¹³ hi³ lí¹³ lí³ ma³mieh² Dió³² ní¹con² tsá² náí³² bíh¹. ³⁰Lí² jmú² náh² hi³ niau²¹ hlah³ tsí³ Jmí²chí³ Chun¹ joh¹ Dió³², quí¹ cun³quionh³ Jmí²chí³ hí³ bíh¹ má²ná¹lin¹ hnoh² hi³ lín³ náh² tsá² joh¹ Dió³², ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ cu³tí³ líáu³² tsú².

³¹Chá¹ náh² tí³ có³² la³jí³² hi³ chí¹quí² chí¹tiéih²³ honh² náh² ní¹con² tsáu², la³ má²quionh³ hi³ míh²³ honh² náh², jí³ hi³ jlánh¹ náh², jí³ hi³ lí¹ tí² lí¹ hóm³² náh², jí³ la³jí³² hi³ lí¹ tú² lí¹ hion²³ náh² tsáu² ní² siáh³, la³ cun³ la³jí³² ní¹ hi³ hlah³ yáh³. ³²Tí³ re² bíh¹ jmu³

náh² chun¹ ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján², hi³ ná¹lín³ náh² tsá² zian² tsí³ hi³ ca³tin¹ tsá²ján² tsá²ján², hi³ chin³² náh² siáh³ honh² ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján² la³ cun³ hi³ má²ca³jmú³ tsú² ñí¹con² náh², la³jmí¹ ca³chin² jáun² Dió³² tsí³ tso³ quián¹³ hnoh² cun³quionh³ Cristo.

**He³ lánh³ rón³² hniáuh³²
ma³zian² tsá² má²lín³ jon² Dió³²**

5 Hi³ jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ má²ná¹lín³ náh² jon² Dió³², tsá² hno³ tsú² lín³², jmu³ náh² pí³ hi³ lín¹³ náh² la³jmí¹ lín³ tsú² hnga². ²Tianh³ náh² hi³ ná¹hnáu³ náh², la³jmí¹ ca³ma³hniau³ Cristo, hi³ ca³jienh³ tsú² jáun² hnga² cun³ñí¹ hi³ ca³ta¹ dí². Hi³ bíh¹ lí¹ ca³cuen³ hnga² la³juah²¹ dúh¹ jan² jáh³, hi³ ca³jngih³ ñí¹con² Dió³², hi³ lín³ tsú² la³jmí¹ lí³ cáun² hi³ ja³² má²ró³² hi³ tí³² tsí³ Dió³².

³Cun³ñí¹ hi³ má²lín³ náh² tsá² joh¹ Dió³² né³, jáun² hí¹ cú¹píh²¹ yáh³ tiú²uú² hniáuh³² hi³ cáun² lí¹ juonh²¹ náh² jái¹³ hi³ ca³tí²¹ hi³ juón¹ tsú², sa³jun³ hí¹ cáun² hi³ tiá² jí², ho³ hi³ dí¹quian¹ náh² hi³ lí¹ zia³². ⁴Ha³ lí² hléh² náh² jú¹ cú¹juón¹, sa³jun³ jái¹³ hi³ tiá² lin¹ zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹, ho³ cuú²nga¹ héi² tsí³, quí¹ jái¹³ la³ ní² tiú²uú² ca³ta¹ yáh³ dí² hléh¹³, tí³ re² cueh¹ náh² cú¹jueh³² tiá¹hmah¹ Dió³² bíh¹. ⁵Quí¹ má²ñíh¹ bíh¹ náh² hi³ ní¹juáh³ zian² tsá² lí¹ jmu² lí¹ tsau³² ho³ hi³ jmu² tsú² hi³ tiá² jí², jáun² tsá² la³ hí³ tiá² lí¹³ yáh³ hiáuh³ jái¹³ hi³ tsa³ma³zian² hñu³mí³cuú² ñí¹ cuá¹quien² Cristo quionh³ Dió³², sa³jun³ lí¹³ hiáuh³ jái¹³ ní¹juáh³ tsá² zia³² hi³ jlánh¹ jính¹, quí¹ tsá² la³ ní² jmu² la³juah²¹ dúh¹ hi³ má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá² láin¹ bíh¹. ⁶Hí¹ jan² lí² hin² cuí¹ má¹cau² hnoh² cun³quionh³ cáun² jú¹ te³, quí¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ hi³ hlah³ ní² bíh¹ má²jnia³² Dió³² hi³ míh²³ tsí³ ñí¹con² tsá² tiá² nieh³. ⁷Jáun² né³, hí¹ cú¹píh²¹ lí²uú² juónh³² náh² re² quiónh¹ tsá² la³ hí³.

⁸Quí¹ jmí¹tin² jmí¹ lín³ hnoh² tsá² zian² já¹nié², tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ náh² quiónh¹ Tí³² Juo¹³ dí², jáun² má²lín³ náh² tsá² má²zian² ñí¹ tie³ joh¹. Jáun² tianh³ náh² la³ cun³ quí³ ca³tí²¹ hi³ zian² tsá² má²tiéin¹ joh¹. ⁹Quí¹ joh¹ dá² jmu² hi³ lau³² jmáh³la³ cá² ñí¹ hí³ chun¹ bíh¹ tsú², hi³ ngí³² tsú² cú²tso², jí³ hi³ lín³ tsú² tsá² tson² jè¹ ní² siáh³. ¹⁰Jáun² jmu³ náh² pí³ hi³ ngí¹³ náh² hi³ he³ bíh¹ hi³ jéih³² Tí³² Juo¹³ dí². ¹¹Ha³ lí² jmú² náh² lí³ua³ cáun² hi³ tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹, hi³ la³ jmu² jáun² tsá² zian² já¹nié²; tí³la³ tí³ re² tie³ náh² joh¹ ñí¹con² hi³ jáun², hi³ jáun² lí¹³ chu³ jñéih³. ¹²Hi³ lí¹ hua³heih²¹ máh³ hi³ hléh¹³ dí² la³ cun³ hi³ jmu² tsá² hí³ ta³ hñu³ nié², uá¹jinh¹ tí³ lí¹ hléh¹³ dí²; ¹³tí³la³ ní¹ má¹ca³ta³no¹ la³jí³² hi³ jáun² ñí¹ tie³ joh¹ né³, la³jí³² bíh¹ chú² jñéih²³ re², ¹⁴quí¹ cun³quionh³ joh¹ bíh¹ chú² jñéih²³ la³jí³². Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ juáh²³ tsú² la³ lá²: Hueh³ ziu³ máh¹, hnu² tsá² rá²cuóun¹ nú²;

náu² ñí¹ rón²¹ nú² ní² ja¹ hla¹, hi³ jáun² Cristo tiéi³² joh¹ quioh²¹.

¹⁵Jáun² né³, hua³hín¹³ náh² he³ lánh³ rón³² ñí¹táunh¹ náh². Ha³ lí² ma³zián¹³ náh² la³jmí¹ zian² tsá² tiá² jmí¹ tiá² tsí³, tí³ re² ma³zián¹³ náh² hi³ quia³lín³ jmí¹ honh². ¹⁶Ma³quien¹³ náh² jmái¹ hi³ zian² náh², quí¹ jmái¹ hlah³ bíh¹ la³². ¹⁷Ha³ lí² lí¹ jmú² náh² cáun¹; jmu³ náh² pí³ hi³ ngí¹³ náh² he³ hnió³ Tí³² Juo¹³ dí². ¹⁸Ha³ lí² ma³heinh²¹ náh², quí¹ tsá² jmu² la³ jáun² dá² cáun² lí¹ tsá²hín³ bíh¹; tí³ re² cuí¹ ná¹cónh²¹ Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ honh² náh². ¹⁹Hniáuh³² hlí¹ lienh¹ náh² renh² má²tún² hmóu³² náh² cun³quionh³ hi³ héh¹ náh² sun¹ hi³ lí³ jáun² jái¹³ quioh²¹ Dió³², hi³ héh¹ náh² sun¹ ñí¹con² Dió³², jí³ hi³ héh¹ náh² siáh³ hi³ ca³tin¹ tsú² cun³quionh³ sun¹, la³ cun³ hi³ má²hau³ Jmí²chí³ Chun¹. Jáun² hie¹ náh² sun¹ hi³ má¹tsú¹ má¹jonh²¹ náh² Tí³²

Juóuh³² ca³la³ jonh³ jmá¹ honh².²⁰ Cuéh³ náh² tiá¹hmah¹ Dió³² Jméi² dí² jmái¹ ca³la³ jí³² ca³tí²¹ la³jí³² hí³ zia³², cun³ñí¹ hí³ ca³tín¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².

**Lánh³ hniáuh³² zian² tsá² tanh² ta²¹
Cristo quionh³ tsá² hñú¹³**

²¹ Cun³ñí¹ hí³ tanh²³ náh² ta²¹ Cristo, jáun² ma³quien¹³ náh² tsá²ján² tsá²ján².

²² Ca³tín¹ tsá²mi³ hí³ ma³quien² ñí²cuo², la³jmá¹ má²quien² tsú² jáun² Tí³² Juo¹³ dí². ²³ Quí¹ tsá²ñuh² bíh¹ lín³ tsá² chín¹ ñí¹con² tsá²mi³, la³jmá¹ lín³ jáun² Cristo Tsá² chín¹ ñí¹con² tsá² lín³ cuáh³², tsá² ná¹lín³ hí³ la³jmá¹ lí³ cuá² ta³ tsú², tsá² ca³lión³² tsú² hí³. ²⁴ Hí³ jáun² la³jmá¹ má²quien² jáun² tsá² cuáh³² Cristo, la³ jáun² bíh¹ ca³tín¹ tsá²mi³ ma³quien² ñí²cuo² tán¹ hián².

²⁵ Hnoh², tsá²ñuh², ma³hno¹ náh² tsá²mi³ ñí²cuonh² náh², la³jmá¹ ca³ma³hno³ jáun² Cristo tsá² lín³ cuáh³² hí³ ca³cuen³ tsú² jáun² hnga² hí³ jún³ ca³tín¹ cuáh³². ²⁶ La³ ní² ca³jmú³ tsú², quí¹ hí³ jáun² lí¹³ ná¹chan¹ tsá² lín³ cuáh³², hí³ ca³ma³jin² dí² tsú² cun³quionh³ hí³ ca³záun³ tsú² jáun² jmái² cun³quionh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³², ²⁷ hí³ jáun² lí¹³ ma³jinia² tsú² cuáh³² ñí¹con² hnga², hí³ lín¹³ la³jmá¹ lín³ jan² tsá²mái¹³ tsá² má²jinia³ ca³la³ chú³² lín³² cu³tí³, hí³ chun¹, hí³ jin², hí³ hí¹ cú¹pih²¹ quiá¹ tiá² zia³² quioh²¹, hí³ sa³jun³ hí¹ cáun² hí³ zính², sa³jun³ hí¹ cáun² hí³ má²hliáh². ²⁸ La³ ní² bíh¹ lí³, hí³ hniáuh³² ma³hno³ siáh³ tsá²ñuh² tsá²mi³ ñí²cuo² la³jmá¹ hno³ tsú² hnga². Quí¹ ní¹juáh³ tsá² hno³ tsá²mi³ ñí²cuo², la³ jáun² má²lin¹ hí³ hno³ jí³ hnga² bíh¹ tsú². ²⁹ Quí¹ hí¹ jan² yáh³ tsáu² tiá² hon² cuá² ta³ hnga², tí³la³ jmu² bíh¹ tsú² hua³hí¹³, jí³ hí³ má²ton³ dí² siáh³; hí³ tí³tsóh³dí¹ la³ jáun² bíh¹ jmu² siáh³ Cristo ñí¹con² cuáh³², ³⁰ quí¹ jnoh¹ bíh¹ ná¹láí³ dí² la³jmá¹ lí³ cuá² ta³ tsú², [jnoh¹ ná¹láí³ dí² la³jmá¹ lí³

ngú³ quioh²¹ tsú² jí³ jñí²mu¹ tsú² ní² siáh³]. ³¹ La³ cun³ rá¹juáh³ jáun² ñí¹ Sí²: “Cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ ca³tín¹ tsá²ñuh² chan³ tí³ có³² jméi² mí¹ziú¹³, hí³ jáun² tiánh³ cu³tsa³² quionh³ tsá²mi³ ñí²cuo², hí³ jáun² tá¹ gon³ tsú² lín¹³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsáu² bíh¹”. ³² Hí³ ní² bíh¹ cáun² jái¹³ hí³ jlánh¹ bí¹ quien² hí³ jmá¹ ná¹hmá¹, hí³ jáun² jná¹³ né³ juanh³², hí³ jái¹³ ní² né³, hie³² hí³ Cristo má²cunh³ quionh³ cuáh³². ³³ Tí³la³ cun³ jáun² bíh¹ hniáuh³² má¹hno¹ náh² tsá²mi³ ñí²cuonh² ma³ quin³² ma³ jan³² náh², la³jmá¹ hno³ náh² hmóu³²; hí³ tsá²mi³ né³, hniáuh³² má²quien² siáh³ tsá²ñuh² ñí²cuo².

6 Hí³ hnoh² siáh³ tsá¹míh¹, cun³ñí¹ hí³ hnoh² tanh²³ náh² ta²¹ Dió³², hí³ jáun² ca³tín¹ náh² tanh¹³ siáh³ ta²¹ ñeh² mí²ziúh², quí¹ la³ ní² bíh¹ ca³tí²¹. ² Quí¹ hí³ lá² bíh¹ héih³² la³ñí¹ hí³ ca³jmú³ Dió³² hí³ la³ má²quionh³ siáh³ cáun² jái¹³ hí³ ca³jmú³ tsú²: “Tianh³² náh² ta²¹ ñeh² mí²ziúh², ³ hí³ jáun² lí¹³ zian² nú² re² tín², jí³ hí³ lí¹³ lí³ zian² nú² ue³ ñí¹ hué²¹ lá²”.

⁴ Hí³ hnoh² né³, tsá² má²lieih²¹, ha³ lí² ma³tsan¹³ náh² tsí³ jónh³², tí³la³ tí³ re² bíh¹ hí³ má²cuoun²¹ náh² tsú² hí³ tí¹ jinh²¹ náh² re² tín², hí³ hlí¹ lien¹ náh² tsú² ca³tí²¹ he³ lánh³ rón³² tanh¹³ tsú² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí².

⁵ Hnoh² tsá² ná¹lín³ *tsá² má²ná¹hlánh¹, ca³tín¹ bí¹ náh² má²tih²¹ ñí¹con² tsá² ná¹lín³ juóuh³² náh² ñí¹ hué²¹ lá²; hniáuh³² bíh¹ má¹quien¹³ náh² tsú², jí³ hí³ re² nio² honh² náh² siáh³ jmúh¹³ ta²¹ quián¹³, la³jmá¹ lí³ hí³ ná¹má²tih²¹ náh² ñí¹con² hnga² Cristo. ⁶ Jun³juáh¹³ jmáh³la³ ñí¹ jé²³ yáh³ tsú² hniáuh³² jmúh¹³ náh² re² ta²¹, hí³ jáun² jlánh¹ tá¹tonh¹ náh² re² ñí¹con² tsú², tí³la³ hí³ jmúh¹³ náh² la³ cun³ qui³ ca³tín¹ jmu³ tsá² ná¹lín³ quian²¹ Cristo bíh¹, tsá² má²ná¹jmu² la³ jonh³ jmá¹ tsí³ la³ cun³ hí³ hnió³ Dió³². ⁷ Hiú² lín³² honh² náh² jmu³ tá¹³ tsú², la³juah²¹

dúh¹ hi³ ná¹jmuh³² náh² tá¹³ Tí³² Juo¹³ dí², jun³juáh¹³ la³jmí¹ lǐ³ hi³ ná¹jmuh³² náh² ñí¹con² jmáh³la³ tsáu² yáh³. ⁸ Qui¹ má²ñíh¹ bíh¹ náh², hi³ Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí² ma³hmah¹ ñí¹con² ma³ quin³² ma³ jan³² la³ cun³ lǐ³ hi³ chu²¹ hi³ lǐ²jmú³ tsú², uá¹ hi³ tsá² má²dí¹hlánh¹ ho³lá²dá² tsá² zian² hi³ ca³tin¹ hnga².

⁹ Hnoh² siáh³ tsá² ná¹lín³ juo¹³ tsáu², ja³bí¹ la³ nǐ² hniáuh³² jmúh¹³ hnoh² siáh³ ñí¹con² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh² náh², ha³ lǐ²uú² lienh¹ náh² tsú² jú¹ cáu². Cháu¹ náh² honh² hi³ jan² bíh¹ Tí³² Juo¹³ dí² Tsá² cuá³ hñu³mi³cuú² jmu² héih³² ñí¹con² hnoh² jí³ ñí¹con² tsá² hí³ nǐ² siáh³; hi³ Tsá² hí³ né³, tiá² jmu² yáh³ hi³ quien² jan², hi³ jan² tiá² quien².

**Zia³² he³ cun³quionh³ lǐ¹³ jmu³
tsá² tanh² ta²¹ Dió³² hniéi²**

¹⁰ Hi³ jáun² né³ reh², cuí¹ lǐ³ pin³ náh² cun³quionh³ pí³ hi³ ja³² ñí¹con² Tí³² Juo¹³ dí², cun³quionh³ pí³ hi³ cáu² hi³ jueh³² jáun² quioh²¹ tsú². ¹¹ Jmuh²¹ náh² ta²¹ la³jí³² ñí¹ hi³ cue³² Dió³² hi³ lǐ¹³ jmu³ tsú² hniéi², hi³ jáun² quinh¹ náh² jmái¹ nǐ¹juáh³ jmái¹ hi³ hnió³ tsá² hláinh¹ ma³cau². ¹² Qui¹ jun³juáh¹³ hi³ ná¹jmu³² hniéi² quiúnh¹ tsá²mi³cuóun² yáh³ dí², tí³la³ ná¹jmu³² dí² hniéi² quiúnh¹ tsá²cuú² tsá²chín³ bíh¹, tsá² hláinh¹ tsá² ná¹lín³ jmí²chí³, la³ cun³ tsá² ná¹chín¹, tsá² ná¹ho² jái¹³ ñí¹con² tsá² ná¹hiá² ná¹jli³² jmí¹ tsí³ zian² hngá¹máh³ lá². ¹³ Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, jmuh²¹ náh² ta²¹ la³jí³² ñí¹ hi³ cue³² Dió³² hi³ lǐ¹³ jmúh¹³ náh² hniéi², hi³ jáun² lǐ¹³ quinh¹ náh² jmái¹ nǐ¹juáh³ jmí¹ zia³² hi³ háinh¹³, hi³ nǐ¹ má¹lǐ³² jáun² né³, la³ má²ná¹pin³ jáun² bíh¹ náh².

¹⁴ Jáun² né³, tianh³ náh² hua³jan²¹, la³juah²¹ dúh¹ hi³ ná¹hñéih¹ náh² jú¹ tson², jí³ ca³la³ hi³ ná¹quíh¹ náh² siáh³ hi³ chun¹ náh², la³jmí¹ lǐ³ hmih³² pin³ hi³ ná¹quih³² hliáu³ hi³ jmu² hua³hi¹³ ñí¹ tsí³. ¹⁵ Tianh³ náh² hua³jan²¹ hi³ hléh¹

náh² jú¹ chú³² hi³ jmu³ hi³ niau²¹ tie³ hñu³ tsí³ tsáu², la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² tauh² tuh³² ta³. ¹⁶ Hi³ ñí¹ ca³la³ jí³² né³, chá¹ náh² cáun² honh², qui¹ hi³ nio² jáun² cáun² tsí³ bíh¹ tsú² lǐ³ la³jmí¹ lǐ³ cáun² chí² lih³² hi³ zianh³ hliáu³ hi³ jnái²³ ta³ ñí¹; cun³quionh³ hi³ jáun² lǐ¹³ yéih¹ náh² sí² hún¹ hmá² zunh²¹ hi³ cuí²³ tsá² hláinh¹ ñí¹con² náh². ¹⁷ Cuí¹ ná¹hu²¹ honh² náh² hi³ liáu³ náh², hi³ lǐ³ jáun² la³juah²¹ dúh¹ cáun² hú¹chí¹ pin³ hi³ hein³² hliáu³ hi³ jmu² hua³hi¹³ chí¹, jí³ hi³ hniáuh³² ná¹ziánh¹ náh² siáh³ jái¹³ quioh²¹ Dió³² hi³ lǐ³ la³jmí¹ lǐ³ cáun² mí¹tái³ hi³ cue³² Jmí²chí³ Chun¹. ¹⁸ Ní¹ má¹tí³ ñí¹lien¹ hnoh² Dió³² ca³ti²¹ lí³ua³ cáun² hi³ zia³², jáun² cun³quionh³ hi³ má²hau³ jáun² Jmí²chí³ Chun¹ bíh¹ hniáuh³² lien¹ náh² tsú² jmái¹ ca³la³ jí³², uá¹jinh¹ cá² ñí¹ hi³ hiú² mih³² náh² ñí¹con² tsú². Lǐ¹³ jmúh¹³ hnoh² la³ nǐ² nǐ¹juáh³ cueh¹³ náh² honh² hi³ tianh¹³ náh² hua³jan²¹; hi³ hniáuh³² lien¹ náh² siáh³ Dió³² hi³ ca³tin¹ la³jí³² tsá² joh¹ tsú². ¹⁹ Lienh¹ tiá³ náh² Dió³² hi³ ca³tin¹ jná¹³ uá²jai³², hi³ jáun² lǐ³ ño¹ jná¹³ hín² jái¹³ hléh¹³ ná¹ nǐ¹ má¹tí³ ñí¹ hléh¹³, hi³ jáun² la³ jáun² lǐ¹³ zia³² uu³mieh¹³ jná¹³ nǐ¹ má¹tí³ ñí¹ hie¹ ná¹ tsáu² la³ cun³ jái¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ jáun² ca³ti²¹ jú¹ chú³² hi³ lǐ¹³ liáu³ tsú². ²⁰ Jná¹³ la³² tsá² zéin¹ Dió³², hi³ hléh²³ ná¹ jú¹ chú³² jáun²; hi³ cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ cuá¹tson³ jná¹³ ta³né³². Jáun² lien¹ náh² tiá³ Dió³², hi³ jáun² jlánh¹ tiá³ niau²¹ tsin³² jná¹³ hi³ hléh¹³ jú¹ chú³², la³ cun³ qui³ ca³tin¹ jná¹³ jmu¹.

Má²hah² Po¹ jái¹³

²¹ Jáun² né³, reh² dí² Tíquico chá³² ñí¹con² hnoh² la³jí³² hi³ ca³tin¹ jná¹³ jí³ hi³ cuá¹jmu² jná¹³ nǐ² siáh³. Hi³ bíh¹ lín³ quian²¹ Tí³² Juo¹³ dí², jan² tsá² jlánh¹ re² nio² cáun² tsí³, jan² tsá² hno³ lín³² dí². ²² Hi³ jáun² bíh¹ zein³² jná¹³ tsú² ñí¹con² hnoh², hi³ jáun² chá³² tsú² ñí¹con² hnoh²

he³ lánh³ rón³² tiauh² jnoh¹, hi³ jáun² lí¹³
 chá³² tsú² siáh³ tiá³ honh² náh².

²³ Dió³² Jméi² dí² jì³ Jesucristo Tí³²
 Juo¹³ dí² cuí¹ jmu¹ hi³ jì³ lín² tsá² reh²
 dí² lí¹³ zian² re² tín², jì³ hi³ ná¹ hnáu³
 tsú² siáh³ cun³ quionh³ hi³ nio² cáun² tsí³.

²⁴ Cuí¹ má¹ hé¹ má¹ mieh² Dió³² ca³ la³
 jín³² tsá² hnio³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí²,
 la³ jín³² tsá² hniau³ tsú² cáun² hi³ tiá²
 tón³² jmái¹ hliáh¹³. [Cun³ ní² bíh¹ tí³
 jái¹³.]

**Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹
Ñí¹con² Tsá² Filipenses**

**Tá¹la³ cuá¹hún¹ hñu³mí¹ñí² Po¹
jmu² sí² lá² hi³ ca³tin¹ tsá²
má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Filipos**

1 Jná¹³ Po¹ quiúnh¹ ná¹ Timoteo, tsá² ná¹láí³ jnoh¹ *tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ Jesucristo, jmu³² jnoh¹ sí² lá² hi³ ca³tin¹ la³jín³² hnoh², tsá² tionh² náh² juú² Filipos ní², tsá² má²joh¹ Cristo Jesús; hi³ la³ñí¹ la³ján³ zen²³ jnoh¹ sí² lá² ñí¹con² tsá²daun³² tsá² ná¹ñí¹ cuáh³², la³ má²quionh³ tsá² ná¹jniá³ hi³ jmí¹ tsí³ ní² siáh³. ² Cu¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh² Dió³² Jmé² dí² jí³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², jí³ hi³ cu¹ zian² náh² siáh³ cáun² hi³ re² hi³ tin².

**Po¹ liéinh³² Dió³² hi³ ca³tin¹
tsá² tanh² ta²¹ Dió³²**

³ Cue² jná¹³ tiá¹hmah¹ Dió³² la³ ma³ quin³² ma³ cu³ jéin³² hi³ chau² tsin³² jná¹³ quián¹³ hnoh², ⁴ hi³ ní¹ má¹ca³lien¹ jná¹³ Dió³² né³, tiu³nio² bíh¹ hiú² mí²³ jná¹³ ca³la³ hi³ hiú² lín³² tsin³² hi³ ca³tin¹ la³jín³² hnoh², ⁵ quí¹ cú²re² bíh¹ má²ca³jmú¹³ dí² ta²¹ hi³ ca³tin¹ jú¹ chú³², ca³la³ cun³ jmí¹ ca³li³liau³ hi³ ca³chá¹ náh² cáun² honh², hi³ la³ tí³ ta³né³². ⁶ Jáun² jná¹³ né³ hu²¹ tsin³², hi³ Dió³² Tsá² ca³ma³liáu³² hi³ hi³ jmu² ta²¹ chu²¹ ñí¹con² náh², jmu² la³ má²jmu² jáun² ca³la³ ñí¹ cuanh²¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. ⁷ Cun³ ca³tí²¹ bíh¹ hi³ lén¹³ jná¹³ la³ ní² hi³ ca³tin¹ la³jín³² hnoh², quí¹ cun³ñí¹ hi³hliá² jlánh¹ ná¹hnáu³ dí², quí¹ ja³bí¹ ñí¹con² hnoh² siáh³ ja³² mí³ tsí³ Dió³² la³jmí¹ ja³² jáun² mí³ tsí³ tsú² ñí¹con² jná¹³, uá¹ hi³ cuá¹hún¹ jná¹³ hñu³mí¹ñí², ho³ uá¹ hi³ ní¹ má¹ca³ta³zanh¹ jná¹³ ñí¹ hó²¹ñí¹ tsá²tan²¹ hi³ lion¹ jná¹³ jú¹ chú³², jí³ hi³ ma³tson¹³ jná¹³ siáh³ jái¹³

jáun². ⁸ Dió³² ñí³² hi³ cónh³ bíh¹ tiá² hú¹ pí² hú¹ juoun³² tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹ la³jín³² hnoh², quí¹ ca³la³ jmí¹ hnau³ hnga² Jesucristo bíh¹ hnau³ jná¹³ hnoh². ⁹ Hi³ jáun² ní¹ má¹ca³lien¹ jná¹³ Dió³², hiú² mí²³ jná¹³ hi³ tí³ lí³mí¹ lín¹³ náh² tsá² jlánh¹ hnio³ Dió³² jí³ tsá²mí³cuóun², hi³ tí³ lí³mí¹ lí¹³ quia³lín³ jmí¹ honh² náh², jí³ hi³ tí³ lí³mí¹ tsá²lí³jnia² siáh³ jmí¹ honh² náh² cun³ jmá² cun³ jnia³²; ¹⁰ quí¹ jáun² la³ jáun² lí³ tin² náh² hi³ quiáh¹ hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹. La³ jáun² bíh¹ lí¹³ zian² náh² cáun² hi³ jin² náh², hi³ jáun² tiá² lí³ zia³² hí¹ cáun² yáh³ hi³ chí¹cuú² chí¹jniá²³ ñí¹con² náh² ní¹ má¹cuanh³² jáun² Cristo. ¹¹ Hi³ jáun² cun³quionh³ hi³ ma³hau³ jáun² Jesús Tsá² lín³ Cristo bíh¹ lí¹³ lín³ náh² la³jmí¹ lí³ cáun² hmá² hi³ háí³² jmáh³la³ máí³ chu²¹. Hi³ jáun² cun³quionh³ hi³ zian² hnoh² cá² ñí¹ hi³ chun¹ né³, lí¹³ tá¹zanh¹ Dió³² re² ta³ ñí¹ tsá²mí³cuóun², hi³ ma³quien² tsú² siáh³ Dió³².

**La³jí³² hi³ jmu² Po¹, jmu²
tsú² cun³ñí¹ hi³ hnio³ Cristo**

¹² Hnoh² reh², hno³² jná¹³ hi³ lí³ ñíh¹³ náh² hi³ la³jí³² hi³ má²cá²quiúnh³² jná¹³, cú³tí³ bíh¹ má²ca³ma³hau³ hi³ tsá²ngí³² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³²; ¹³ quí¹ la³jín³² bíh¹ hliáu³ tionh² ñí¹ta²¹ lá², jí³ tsá² ñí¹ hná¹ jáun² ní² siáh³ má²ná¹ñí³² hi³ cuá¹tson³ jná¹³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Cristo. ¹⁴ Hi³ míh¹ tiá² jí³lin² bíh¹ siáh³ tsá² reh² má²ca³chá³ tiá³ tsí³ hi³ hléh³² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ca³la³ hí¹ cú¹píh²¹ tiá² cú² tiá² juénh² cun³ñí¹ hi³ ná¹ñí³² tsú² hi³ cuá¹tson³ jná¹³ ñí¹ lá²; cú³tí³ má²ná¹tioh³ bíh¹ cáun² tsí³ tsú² ñí¹con² Tí³² Juo¹³ dí² ta³né³².

¹⁵ Tson² bíh¹ zian² ma³ jan² tsá² hleh³² jái¹³ quioh²¹ Cristo cun³ñí¹ hi³ uóu³² tsí³ ñí¹con² jná¹³, jí³ hi³hliá² hnio³ hniéí² ní² siáh³, tí³la³ zian² né³ tsá² siánh³ hi³ hleh³² hú¹tá¹ hi³ re² hu²¹ tsí³ bíh¹ tsú² má²ná¹. ¹⁶ Tsá² hleh³² hi³ hi³ hu²¹

re² tsí³ né³, hleh³² tsú² qui¹ cun³ñí¹ hi³ hniau³ jná¹³ bíh¹ tsú², qui¹ ñi³² tsú² hi³ ca³chau³ Dió³² bíh¹ jná¹³ ñí¹ lá² hi³ cue¹³ jná¹³ jú¹ tson² ca³tí²¹ jú¹ chú³² quióh²¹ Cristo. 17 Tí³la³ tsá² ñí¹ hná¹ hí³ né³, jun³juáh¹³ hi³ hu²¹ re² tsí³ yáh³ tsú² hleh³² hi³ ca³tín¹ Cristo, tí³la³ hleh³² tsú² cun³ñí¹ hi³ zia³² hi³ hen² tsí³ hmóu³² bíh¹. Tsá² hí³ dá² cáun² hníó³ hi³ ma³hliáun³ uu³mí²tsi³² quion²¹ jná¹³ bíh¹ tá¹la³ cuá¹tson³ ná¹ lá². 18 Tí³la³ jí³tiá² hi³ jmu³ hí¹ cáun² yáh³! Qui¹ uá¹ hi³ hu²¹ re² tsí³ tsú², ho³ uá¹ hi³ tiá² re² hu²¹, cáun² hiún² bíh¹ tsin³² jná¹³ lí³ua³ hi³ hleh³² tsú² hi³ ca³tín¹ Cristo bíh¹.

Qui¹ cun³ lí³ hiún² bíh¹ siáh³ tsin³² jná¹³, 19 qui¹ ño¹ jná¹³ hi³ cun³ cua³han² bíh¹ jná¹³ re² ja¹ la³jí³² uu³mí²tsi³² hi³ quiunh³² jná¹³ lá² cun³ñí¹ hi³ lienh¹ hnoh² Dió³² hi³ ca³tín¹ jná¹³, jí³ hi³hliá² má²hau³ jná¹³ siáh³ Jm²chí³ Chun¹, Tsá² ca³ma³hau³ hí³ Jesucristo tá¹la³ ca³ngí³ tsú² jáun² ñí¹ hué²¹ lá². 20 Qui¹ jná¹³ hu²¹ tsin³² hi³ cun³ tiá² chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ lí³ heh¹ ná¹, qui¹ tí³la³ jná¹³ hnó³² hi³ la³ má²chá²³ jáun² bíh¹ jná¹³ tiá³ tsin³² hi³ jmu² ná¹ lin¹ cun³quionh³ ngú³ lá² quion²¹ hi³ Cristo bíh¹ Tsá² quien², uá¹ hi³ zian² uá¹ hi³ má²jún¹ jná¹³. 21 Qui¹ ca³tín¹ jná¹³, la³jí³² hi³ jmu² jná¹³, jmu² jná¹³ cun³ñí¹ hi³ hno³ ná¹ Cristo bíh¹, hi³ jáun² ní¹juáh³ hi³ jun³ jná¹³ né³, tí³ zia³² hi³ má²ca³lá¹³ bíh¹ jná¹³ jaun³². 22 Tí³la³ cun³ñí¹ hi³ lí³ jmu¹ jná¹³ ta²¹ chu²¹ hi³ ca³tín¹ Tí³² Juo¹³ dí² tá¹la³ zian² ná¹ ñí¹ hué²¹ lá², hi³ jáun² lí¹ tiá² ño¹ he³ quiáh¹³ bíh¹ jná¹³ lí²³. 23 Juóuh³² bíh¹ hi³ quiáh¹³ jná¹³ lí³ua³ cáun² hi³ tun³ ní², qui¹ jná¹³ jmí¹ má²hnó³² hi³ jún³ bíh¹, hi³ jáun² jmí¹ ñih²¹ ná¹ hi³ jmí¹ ñí¹ñí²¹ quiúnh¹ Cristo; qui¹ ca³tín¹ jná¹³, hi³ jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ chú³²; 24 tí³la³ cun³ñí¹ hi³ ca³tín¹ hnoh² né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ la³ má²zian² jáun² jná¹³ ñí¹ hué²¹ lá². 25 Hi³ cun³ñí¹ hi³ má²nio² cáun² tsin³² jná¹³ ca³tí²¹ hi³ ní² né³, jáun² ño¹ jná¹³ hi³

zian² bíh¹ jná¹³ cónh³í¹ cu³tiá³ quiúnh¹ hnoh², hi³ jáun² lí¹³ má¹hau¹ jná¹³ hi³ cuá¹táunh¹ hnoh² tí³ chí¹ján³ jí³ hi³ tí³ lí³mí¹ lí³ hiún² honh² náh² hi³ táunh²³ náh² ta²¹. 26 Hi³ jáun² ní¹ má¹cá²chó³² jná¹³ siáh³ ja¹ quián¹³ hnoh² jlánh¹ lí³ zia³² jái¹³ hi³ lí³ tsinh¹ náh² hi³ ca³tín¹ Cristo Jesús cun³ñí¹ hi³ ca³tín¹ jná¹³.

27 Hi³ jáun² né³, ñí¹ jí²¹la³ tí³ hniauh³² jmúh¹³ náh² pí³ hi³ lí¹³ zian² náh² la³ cun³ lí³ jú¹ chú³² quióh²¹ Cristo bíh¹; qui¹ uá¹ hi³ ngau³ jná¹³ hi³ ñí¹jie¹ ná¹ hnoh², ho³ uá¹ hi³ cuon¹ jná¹³ ñí¹ uóunh³, cun³ jáun² hnó³² bíh¹ jná¹³ hi³ chá³² tsáu² ñí¹con² ná¹ hi³ hnoh² nio² bíh¹ tiá³ honh² náh², jí³ hi³ tionh² náh² siáh³ cá²honh¹ ní², hi³ la³jí³² hnoh² ná¹jmuh³² náh² pí³ cu³tsa³² hi³ lí¹³ lí³ juóun³² tsá² taunh³² ta²¹ jú¹ chú³² ca³tí²¹ hi³ lí¹³ liáun³ tsáu². 28 Ca³la³ hí¹ cú¹píh²¹ tiá² hniauh³² hú¹ cóh²¹ honh² náh² ñí¹con² tsá² hau² náh², qui¹ la³ jáun² dá² má²ma³lih²¹ hnoh² ñí¹con² tsú² hi³ tsa³hín³ bíh¹ tsú², hi³ ja³bí¹ lí¹³ má¹lih²¹ hnoh² siáh³ hi³ cu³tí³ liáun³ náh²; hi³ lí²¹ jáun² né³ ja³² ñí¹con² Dió³² bíh¹. 29 Qui¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tín¹ hnga² bíh¹ Cristo, má²hian² náh² jái¹³ hi³ tanh¹³ hnoh² tsú² ta²¹, hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ tí³ tanh¹³ ta²¹ yáh³ hnoh² tsú², qui¹ ja³bí¹ má²hian² náh² siáh³ jái¹³ hi³ má¹tsoh¹ náh² honh² hi³ ca³tín¹ tsú² uá²jai³². 30 Qui¹ ja³bí¹ hnoh² siáh³ tiáunh¹ náh² ja¹ hnié² la³jmí¹ má²ca³jieh³ hnoh² jáun² jmí¹tin² hi³ hun¹ jná¹³ ja¹ hnié², cáun² hnié² hi³ qui³hun¹ jná¹³ la³ tí³ ta³né³² la³ cun³ qui³ má²ca³niéih² náh² jáun².

**Cristo ca³jmú³ tsí¹juí³,
uá¹jinh¹ quien² lín³² tsú²**

2 Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ tson² má²ca³ta³no¹ tiá³ honh² náh² cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ náh² quiúnh¹ Cristo, hi³ ní¹juáh³ má²ca³lí³ hiún² honh² náh² cun³quionh³ hi³ hniau³ tsú², hi³ ní¹juáh³ tson² má²juónh³²

náh² siáh³ re² quiúnh¹ Jmí²chí³ Chun¹,
 hi³ má²ca³lí³ cuiñ² hnoh² ha³ lánh³
 rón³² lí³ hi³ ja³² mií³ tsí³ tsáu² ní¹con²
 tsá²ján² tsá²ján², la³ má²quionh³ hi³
 hnáu³ tsú² ní² siáh³, ²jáun² ma³hiún¹³
 náh² tsin³² jná¹³ ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³
 cun³quionh³ hi³ tionh² náh² cá²hoh¹,
 hi³ ná¹hnáu³ náh² cu³tsa³² la³jín³²
 náh², hi³ cáun² má²ná¹tioh³ honh² náh²
 la³jín³², jí³ hi³ ná¹hu²¹ honh² náh² cá²
 ní¹ la³jín³² náh². ³Ha³ lí² jmú² náh²
 hí¹ cáun² hi³ dí¹quiaunh²¹ honh² náh²
 hmóu³², sa³jun³ hniáuh³² hu²¹ honh²
 náh² hi³ jmúh¹³ náh² cáun² ta²¹, hi³
 má¹lí³² jáun² né³, jmúh¹³ náh² tonh²;
 tí³la³ la³jí³² hi³ jmúh¹³ náh² má¹ná¹,
 hniáuh³² má¹quien¹³ náh² tsá²ján²
 tsá²ján², hi³ jmúh¹³ náh² tsí¹juí³ hmóu³².
⁴Hí¹ jan² hnoh² tiá² hniáuh³² hnáu¹³
 hi³ chu²¹ hi³ quián¹³ náh² jmáh³la³
 hmóu³², tí³la³ ca³tin¹ bíh¹ hnoh²
 hnáu¹³ náh² hi³ chu²¹ hi³ lí¹³ jmu³ ta²¹
 ní¹con² jí³ tsá² siánh³ ní² siáh³.

⁵Hniáuh³² ná¹lí³ jmí¹ honh² náh² la³
 cun³ hi³ jmí¹ lí³ jáun² jmí¹ tsí³ Cristo
 Jesús:

⁶Qui¹ uá¹jinh¹ qui³ cónh³ jmí¹ má²lín³
 Tsá² hí³ la³ cun³ qui³ lín³ Dió³²,
 tí³la³ tiá² ca³jmú³ yáh³ tsú² tion³ hi³ lin¹
 hi³ cá²ren² tsú² quionh³ Dió³²;

⁷quí¹ tí³la³ ca³chá³ bíh¹ tsú² tí³ có³² la³
 cun³ hi³ jmí¹ lín³,
 hi³ jáun² ca³lín³ tsú² la³ cun³ qui³ lín³
 jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹ hi³ ma³cón³²
 tsáu².

Jmí¹ ca³lí³zian² tsú² jáun² hi³ lín³
 ngú³ la³ cun³ qui³ lín³ jáun²
 tsá²mi³cuóun² né³,

⁸jmí¹jáun² ca³jmú³ tsú² hi³ lín³ jan² tsá²
 tsí¹juí³ cu³tí³,
 hi³ jí¹ la³ tí³ ca³he³ tsú² hi³ jún³ ca³la³
 hi³ chí¹tón²¹ crei²¹!

⁹Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ jlánh¹
 ca³ma³quien² tí³ ca³nga² Dió³² Tsá²
 hí³,

jí³ hi³ cáu³ siáh³ tá¹³ tsú² hi³ lín³ tsú² jan²
 Tsá² jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹
 ní¹ ca³la³ jí³lín² tsáu²;

¹⁰hi³ jáun² la³jín³² tsá² zian²
 hñu³mi³cuú²,

tsá² zian² hngá¹máh³ lá² ní²,
 jí³ tsá² má²ná¹hón²¹ hñu³ hué³² ní² siáh³,
 dí³jní³² ní¹ hó²¹ní¹ Jesús ní¹ má¹ca³nái³²
 tsú² hi³ jmái² Jesús.

¹¹Hi³ jáun² má¹jáun² la³jín³² tsáu² ton³
 hi³ Jesús Tsá² lín³ Cristo bíh¹ lín³
 Tí³² Juo¹³ dí² la³jái³²,

hi³ jáun² lí³ lin¹ hi³ quien² Dió³² Jméi²
 dí².

**Tsá² hain²¹ tí³ con² Cristo
 lín³ joh¹ ní¹con² hngá¹máh³**

¹²Hi³ jáun² né³, hnoh² tsá² jlánh¹
 hnau³ jná¹³, la³jmí¹ má²ca³jmuh³ náh²
 niuh¹ ní¹con² jná¹³ tá¹la³ má²cá²ní³²
 jná¹³ quiúnh¹ hnoh² jmí¹tin², tí³ lí³mí¹
 má²hniáuh³² bíh¹ jmúh¹³ náh² niuh¹
 ní¹con² jná¹³ tá¹la³ má²cuon¹ jná¹³ lá² ní¹
 uóunh³. Jmu³ náh² pí³ hi³ lí¹³ hián¹³ hi³
 má²ca³liáun³ náh² jáun², cun³quionh³
 hi³ jmúh¹³ náh² tsí¹juí³ ta³ ní¹ Dió³², hi³
 ca³la³ hi³ juénh² náh² siáh³ Dió³². ¹³quí¹
 Dió³² bíh¹ Tsá² jmu² hi³ hen² tsí³ tsáu² hi³
 jmu³ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ dí², hi³ má²hau³
 siáh³ hi³ lí³tí²³ la³jí³² la³ cun³ rón³² lí³ hi³
 hu²¹ jáun² tsí³ hnga².

¹⁴Hi³ jáun² né³, la³jí³² hi³ jmuh³² náh²,
 tiá² hniáuh³² yáh³ jmúh¹³ náh² ta³ hlí¹
 ta³ líúnh¹ náh², hi³ sa³jun³ jmúh¹³ náh²
 siáh³ ta³ mí¹tsáinh¹ náh²; ¹⁵hi³ jáun² hí¹
 jan² tiá² hin² choh¹³ tsáuh³ hnoh². Tí³la³
 hnoh² dá² hniáuh³² lín³ náh² tsá² jí² jmí¹
 tsí³ bíh¹, hi³ ná¹lin¹ náh² hi³ lín³ náh²
 jon² Dió³², tsá² tiá² zia³² hí¹ cáun² hi³
 quiá¹ quioh²¹ tá¹la³ ní³táunh¹ ja¹ tsá²
 hláih¹, tsá² cá² ní¹ jmu² hi³ hláh³ hi³
 hó³². Hniáuh³² bíh¹ hi³ lín³ náh² joh¹ ja¹
 tsá² hí³ la³jmí¹ lí³ cáun² chí¹jmái²¹ hi³
 tie³ joh¹ quioh²¹ ní¹ lí³ cáun² hngá¹máh³
 já¹nié¹², ¹⁶tá¹la³ ní³quiánh¹ náh² jú¹
 chú³² hi³ lí¹³ zian² tsú² cáun² hi³ hmai²¹.

Hi³ jáun² nǎ¹ má¹jaunh³² Cristo má²lí¹³ lí³ tsah¹ jná¹³ hi³ ca³tin¹ hnoh², quí¹ cun³quionh³ la³ jáun² lí¹³ lí³ ño¹ jná¹³ hi³ tiá² lí¹ la³ má²ca³ngí³ yáh³ jná¹³, hi³ sa³jun³ la³ má²ca³jmu³² jná¹³ siáh³ cáun² ta²¹ lí¹ ná¹hín²³. 17 Hi³ jáun² né³, hnoh² bíh¹, tsá² má²ca³jmu³ náh² hmóu³² ná¹chan¹ ñí¹con² Dió³² cun³ñí¹ hi³ nio² cáun² honh² náh², né³² né³, nǎ¹juáh³ jná¹³ la³ ca³táin² jmf²hán¹ ná¹ ñí¹ ta³ ñí¹ Dió³² hi³ jú³ jná¹³, la³jmi¹ ten² tsú² jáun² mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³ ñí¹hiú¹³, jáun² cáun² hiú² bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³ cuen²¹ ná¹ huen² ñí¹con² Dió³² cu³lí²¹ quionh³ hi³ lí¹ cueh³² hnoh² tsú² jáun², hi³ tsah¹ jná¹³ siáh³ cu³lí²¹ quiúnh¹ hnoh². 18 Hi³ jáun² chú³² má¹hiúnh¹³ náh² honh² jí³ hi³ tsinh¹ náh² uá²jai³² cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³.

Ta²¹ quioh²¹ Timoteo quionh³ Epafrodito

19 Hi³ jáun² né³, len³ jná¹³ hi³ zein²¹ ná¹ Timoteo tia³jui³² hi³ tsa³jie³ tsú² hnoh² nǎ¹juáh³ hi³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí² hnió³ la³ jáun², hi³ jáun² lí³ hiú² tsin³² jná¹³ nǎ¹juáh³ nǎ¹ má¹ca³lí³ ño¹ ná¹ ha³ lánh³ rón³² tionh² hnoh². 20 Quí¹ tiú²uú² zian² hí¹ jan² yáh³ tsá² siánh³, tsá² hu²¹ tsí³ cá²ren² la³jmi¹ hu²¹ tsin³² jná¹³, la³ cun³ tsá² cu³tí³ hi³² tsí³ hi³ ca³tin¹ hnoh² yáh³; 21 quí¹ la³jín³² bíh¹ tsá² ñí¹ hná¹ nǎ² ná¹zian² jmáh³la³ hi³ ca³tin¹ hmóu³², ha³ tiá² zian² yáh³ tsú² hi³ ca³tin¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. 22 Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, má²ná¹ñíh¹ bíh¹ náh² lánh³ rón³² lín³ Timoteo, quí¹ má²ca³ma³jnia³² bíh¹ tsú² hi³ chun¹; quí¹ hi³ bíh¹ má²ca³jmu³ ta²¹ cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³ hi³ hléh¹ jnoh¹ jú¹ chú³², la³jmi¹ jmu² jan² tsá¹míh¹ hi³ má²hon³ jmeí². 23 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ la³jui³² zein²¹ ná¹ tsú² hi³ tsa³jie³ tsú² hnoh² nǎ¹ má¹ca³lí³ ño¹ jná¹³ he³ lánh³ rón³² lí³ re² ca³tí²¹ hi³ cuá¹tson³ jná¹³ lá², 24 tí³la³ cun³ jáun² má²ca³chá³ jná¹³ cáun² tsin³² ñí¹con² Tí³²

Juo¹³ dí² hi³ chau²¹ jná¹³ huen² tia³jui³² hi³ ñí¹jie¹ ná¹ hnoh².

25 Ja³bí¹ len³ jná¹³ siáh³ hi³ hniáuh³² chanh²¹ jná¹³ reh² dí² Epafrodito, tsá² jmu³² jnoh¹ ta²¹ quiúnh¹ jí³ hi³ jmu³² jnoh¹ hniéí² nǎ² siáh³, tsá² ca³zen² hnoh² hmóu³² ñí¹ lá² hi³ ma³hau³ nǎ¹juáh³ he³ lí³hniauh²³ quion²¹ jná¹³; 26 quí¹ jlánh¹ má²hniá¹ tsú² hi³ jje³² siáh³ cónh³ hnoh², jí³ hi³ jlánh¹ hlah³ nio² tsí³ tsú² siáh³ quí¹hliá² ca³lí³ ñíh¹ hnoh² hi³ jmi¹ tsáun¹ tsú². 27 Tson² bíh¹ cu³tí³ ca³lí³ tsáun¹ tsú², hi³ pih²¹ tiá² jun³; tí³la³ Dió³² né³ ca³ja³ mí³ tsí³ ñí¹con² tsú², hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ ñí¹con² hnga² hi³ yáh³, quí¹ ja³bí¹ ñí¹con² jná¹³ yáh³ siáh³, quí¹ sá¹jmi¹ ca³jun³ tsú² dúh¹, jáun² tí³ lí³mí¹ hlah³ jmi¹ niau²¹ bíh¹ tsin³² jná¹³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ má²nio². 28 Hi³ jáun² bíh¹ jlánh¹ hnó³² jná¹³ chanh²¹ ná¹ tsú², hi³ jáun² lí³ tsinh¹ náh² nǎ¹ má¹ca³jien¹ náh² tsú² siáh³, quí¹ hi³ jáun² lí¹³ méih³ hi³ má²nio² jáun² hlah³ tsin³² jná¹³. 29 Hen³ náh² tsú² ca³la³ hi³ hiú² lín³² honh², la³ cun³ qui³ ca³tin¹ hnoh² hen¹³ tsá² reh² dí² cun³quionh³ Tí³² Juo¹³ dí²; jí³ hi³ má¹quien¹³ náh² tsú² siáh³ la³ cun³ qui³ ca³tin¹ náh² má¹quien¹³ lí³ua³ jan² tsá² la³ hí³. 30 Quí¹ cú¹pih²¹ cu³tí³ bíh¹ tiá² jun³ tsú² cun³ñí¹ hi³ jmu² tá¹³ Cristo; quí¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² jmi¹ lí¹³ má¹hau¹ hnoh² hmóu³² bíh¹, jáun² ca³ma³hau³ tsú² jná¹³ cháh³ hnoh², hi³ ca³zinh³ tsú² ñí¹ háinh¹³ hnga², hi³ cú¹pih²¹ cu³tí³ bíh¹ tiá² jun³ tsú².

Tsá² cu³tí³ ñí³táunh¹ cú²tso²

3 Hi³ jáun² né³ reh², tsinh¹ náh² jmu³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí². Ca³tin¹ jná¹³, tiá² lín¹ uu³mí²tsi³² zia³² yáh³ nǎ¹juáh³ hi³ jmu¹ jná¹³ siáh³ sí² la³ cun³ qui³ má²ca³jmu³² ná¹ jmi¹tin², quí¹ cun³ jmu³ bíh¹ ta²¹ ñí¹con² hnoh², hi³ jáun² hí¹ cáun² hi³ háinh¹³ tiá² lí³ zia³² quián¹³ náh². 2 Hua³hín¹³ náh² ñí¹con² tsá² lín¹ tsí² hláih¹ hí³, tsá² quí²

cuinh²³ hi³ tsáu² quionh³ m¹jlá², hi³ jlánh¹ juáh³ hi³ jmu² lin¹ hi³ taunh² Dió³² hó¹ñí¹ quioh²¹ tsá² má²quian³² li²¹ jáun²; ³quí¹ jnoh¹ bíh¹ tsá² cu³tí³ má²ná¹quían¹ dí² li²¹ hi³ lin¹ hi³ taunh² dí² Dió³² hó¹ñí¹, tsá² ma³tsú¹ ma³jonh²¹ dí² Dió³² cun³quionh³ hi³ má²hau³ Jm²chí³ Chun¹, jí³ hi³ tsah¹ lín²¹ dí² quí¹hliá² láí³ dí² tsá² tionh² jo³cuo² Cristo Jesús. Tí³la³ tiá² cáun² lí¹ hai³² yáh³ dí² tsí³ la³ cun³ hi³ jmu² tsáu² hi³ jniá³ jáun² tí³ coh³; ⁴uá¹jinh¹ jná¹³ jan² tsá² jm¹ lí³ jmu¹ quien² la³ cun³ hi³ jmu² tsú² hi³ jniá³ jáun² tí³ coh³, la³jm¹ jmu² tsá² hí³. Jáun² né³, ní¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³ zia³² cáun² he³ ca³ti²¹ hi³ lí¹³ lí³ ha³ tsú² tsí³ ní¹con² la³ cun³ hi³ jmu² tsú² jáun² tí³ coh³, tí³la³ tí³ jlánh¹ bíh¹ zia³² jáí¹³ hi³ jm¹ lí³ ha¹ jná¹³ tsin³² hi³ jáun²; ⁵quí¹ jm¹ la³ má²jña³ jmáí¹ hi³ ca³lí³zian² bíh¹ jná¹³, *ca³tiú³ tsú² chí² láu² hná¹³ ní¹ zian² jná¹³. Jná¹³ bíh¹ jan² tsá² jón²záh¹ jón²cho¹ hla¹ *Israel; jan² tsá² cu³ nió³ quioh²¹ tsá² jón²záh¹ jón²cho¹ hla¹ Benjamín; jná¹³ bíh¹ cu³tí³ jan² tsá² *hebreo la³ cun³ jm¹ ca³lí³zian² ná¹, quí¹ tsá² hleh³² jú¹jma² hebreo bíh¹ ñuh³² m²zia³² jná¹³. Jná¹³ bíh¹ jan² tsá² jm¹ má²ca³hín¹³ jè¹ tsá² *fariseos ca³ti²¹ ha³ lánh³ rón³² ngí²³ tsá² hí³ liei²¹ quioh²¹ tsá² *judíos. ⁶Ja³bí¹ jná¹³ jm¹ lín³ jan² tsá² hian² tsí³ lín³² hi³ ca³jmú³² tiá² siaun³², hi³ jm¹ hí¹ jm¹ tsin²¹ jná¹³ tsá² má²ná¹lín³ cuáh³² jm¹jáun². Hi³ ca³ti²¹ hi³ jm¹ zian² jná¹³ re² la³ cun³ lí³ héih³² quioh²¹ liei²¹ né³, hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² ca³chóh¹³ hí¹ cáun² ní¹ tiá² ca³ma³ti²¹ jná¹³. ⁷Tí³la³ la³ji³² la³ cun³ hi³ jlánh¹ jm¹ len³ jná¹³ hi³ quien² lín³², ta³né³² jmu² jná¹³ hi³ hí¹ cáun² tiá² lin¹ ní¹ quien² bíh¹ la³ji³² hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Cristo. ⁸Ca³lí³ máh³ chá²³ jná¹³ tsin³², hi³ la³ji³² la³ cun³ hi³ jm¹ lí¹³ lí³ zia³² quion²¹ jná¹³, lí¹ má²já²cuí³² bíh¹, ní¹juáh³ hi³ cunh²¹ jná¹³ hi³

jáun² quionh³ hi³ má²ca³lí³ cuóun³² jná¹³ jáun² Cristo Jesús Tí³² Juóu³² jná¹³. Cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Cristo bíh¹ má²já²hín³ jná¹³ la³ji³² hi³ jáun², tí³la³ tiá² hi³ jmu³ yáh³, quí¹ qui³ cónh³ la³ji³² bíh¹ hi³ jáun² lí³ la³jm¹ lí³ má²qui³² hi³ ca³tin¹ jná¹³ ta³né³², quí¹ hnga² Cristo Tsá² lín³ Juóu³² bíh¹ jná¹³, má²hen² tsin³² ná¹ hi³ janh²¹, ⁹hi³ lín¹³ jná¹³ jan² tsá² hú¹tá¹ má²cá²cunh³ cu³tí¹³ quionh³ tsú². Tiú²uú² hnó³² yáh³ jná¹³ jmu¹ pí³ hi³ lí³ chun¹ ná¹ cun³quionh³ hi³ má²ti²¹ jná¹³ jáun² liei²¹, quí¹ ta³né³² má²hnó³² jná¹³ hi³ lí³ chun¹ ná¹ cun³quionh³ hi³ nio² jáun² cáun² tsin³² ní¹con² Cristo bíh¹, quí¹ Dió³² dá² hin²³ tsáu² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³tí³ ní¹juáh³ jan² tsá² má²nio² cáun² tsí³ bíh¹. ¹⁰Ñí¹ jí²¹la³ hnó³² jná¹³ hi³ lí³ zia³² pí³ quioh²¹ Cristo Tsá² ca³jenh¹³ hi³ bíh¹ ní¹con² jná¹³, jí³ hi³ lí³ cuóun³² jná¹³ tsú² siáh³ hnga². Hi³ hnó³² jná¹³ siáh³ má²tso¹ tsin³² la³jm¹ ca³ma²tso² tsú² jáun² tsí³, hi³ ja³bí¹ hnó³² jná¹³ hi³ jún³ ná¹ la³jm¹ jun¹ tsú² jáun², ¹¹quí¹ hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ ja³bí¹ jná¹³ siáh³ uá²jai³² jenh¹³ ja¹ hla¹.

**Jmu² tsú² pí³ hi³ chau²¹
ní¹ ca³táuh³ jui³²**

¹²Né³² né³, jun³juáh¹³ hi³ hnó³² jná¹³ juah²¹ hi³ má²ca³joh¹ jná¹³ la³ji³² hi³ ní² yáh³, sa³jun³ hi³ jlánh¹ má²ca³hiá² ca³táunh³ jná¹³ tán¹ hián² yáh³; tí³la³ jná¹³ dá² ñe² tí³ chí¹ján³ bíh¹ ca³la³ ní¹ ca³joh¹ ná¹ la³ cun³ hi³ ca³jen³ jáun² Cristo jm¹ ca³jauh¹ tsú² jáun² jná¹³. ¹³Reh², tiá² juanh³² yáh³ jná¹³ hi³ má²ca³joh¹ ná¹ hi³ ní²; jí³²la³ tí³ jmu² jná¹³ hi³ tsá³có³ tsin³² la³ cun³ hi³ má²ca³ta³no¹ jáun² cu³hna³² bíh¹, quí¹ hi³ nio² jáun² tí³ chí¹ján³ bíh¹ má²jmu² jná¹³ pí³ hi³ joh¹. ¹⁴Jmu² jná¹³ pí³ hi³ chau²¹ jná¹³ ní¹ ca³táuh³ jui³², hi³ jáun² joh¹ jná¹³ jáí¹³ hi³ ñih²¹ la³ tí³

hñu³mi³cuú² ñí¹ má²ca³te³ Dió³² cun³ñí¹
hi³ hen² jná¹³ tí³ con² Cristo Jesús.

15 Jáun² ne³, la³jái³² dí², tsá² cu³tí³
má²ná¹hún¹ tsí³ dí², hniáuh³² láí¹³ dí² la³
ní². Tí³la³ ní¹juáh³ zian² ma³ jan² hnoh²,
tsá² lín²³ náh² ca³lá² la³ siáh³, tin² bíh¹
Dió³² jmu³ hi³ há¹ ngi¹³ hnoh² la³jí³²
ñí¹ tiá² re² má²ca³ngi¹³ náh². 16 Tí³la³
cun³ jáun² hniáuh³² bíh¹ má¹ziaun¹³ dí²
la³ cun³ lí³ jú¹ tson² hi³ má²ca³ngi¹³ dí²
jáun².

17 Reh², jmu³ náh² jí³lin² la³jmí¹ jmu²
jnë¹³, hi³ tón³ náh² siáh³ máh¹ ñí¹con²
tsá² má²zian² la³ cun³ lí³ nóh³² hi³
má²ca³má¹ta¹³ jnoh¹ jáun² hnoh². 18 La³
cun³ hi³ má²cá²juáh³² jná¹³ jáun² hiú²
cuóh³² lín³² ñí¹con² hnoh² jmí¹tin², hi³
siáh³ juah³²f¹ máh³ jná¹³ cónh³f¹ cu³
jéin³² ca³la³ hi³ uo² ná¹, hi³ zian² juóun³²
tsá² ñí³táunh¹ hi³ jmu² hniéí² ñí¹con²
jú¹ tson² ca³tí²²¹ ta²¹ hi³ ca³jmú³ jáun²
Cristo jmí¹ ca³jun³ tsú² jáun² ñí¹ creí²¹.
19 Tsá² la³ hí³ dá² tsá² tsa³hín³ bíh¹ ñí¹
cá¹táuh³ jmái¹. Má³² hi³ cúh² bí¹ tsú²
lí³ dió³² juo¹³, ca³la³ hi³ tonh² lín³²
bíh¹ tsú² jmu² cáun² hi³ jmí¹ hniáuh²¹
jmu³ heh³. Jmáh³¹la³ ca³tí²¹ hi³ zia³² ñí¹
hue²¹ lá² bíh¹ ná¹hu²¹ chí¹ tsú². 20 Tí³la³
jnoh¹ má¹ná¹, ná¹láí³ dí² tsá² hín¹³
hñu³mi³cuú² bíh¹, hi³ ná¹jan³² dí² hi³ ñí¹
jáun² bíh¹ jáuh³ Jesucristo Tí³²² Juo¹³ dí²,
Tsá² liáu³². 21 Hi³ jáun² cun³quionh³ pí³
hi³ zia³² jáun² quioh²¹ bíh¹ tsú², la³ cun³
pí³ hi³ jmúh³² tsú² jáun² ta²¹ hi³ lí²³ nio²
jo³cuo² tsú² hnga² ca³la³ jí³² hi³ zia³²
yáh³, cun³quionh³ pí³ jáun² bíh¹ záí³²
tsú² ngu³ tsí¹juí³ lá² quiú¹³ dí², hi³ jmu³
tsú² hi³ ngu³ quiú¹³ dí² lí¹³ la³jmí¹ lí³
ngu³ hi³ má²quian³² tsú² jáun² hnga² tí³
hñu³mi³cuú².

**Ma³hiún¹³ náh² honh² jmái¹ ca³la³
jí³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Tí³²² Juo¹³ dí²**

4 Jáun² né³ reh², hnoh² tsá² jlánh¹
hnau³ jná¹³ lín³², tsá² jlánh¹ hen²
tsin³² jná¹³ hi³ jie¹ ná¹, jlánh¹ hiún² lín³²

tsin³² jná¹³ jí³ hi³ tsah¹ lín²¹ jná¹³ siáh³
cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnoh². Cuí¹ ná¹pin³
náh² la³ má²ná¹pin³ náh² ní² quiúnh¹
náh² Tí³²² Juo¹³ dí², hnoh², tsá² hnau³
jnë¹³ lín³².

2 Hiú² mí²³ jná¹³ ñí¹con² mí¹ Evodia
quionh³ mí¹ Síntique, hi³ cuí¹ tiánh²
tsú² cá²hon³ la³ cun³ hi³ qui³ ca³tin¹
jmu³ tsá² reh² dí² cun³quionh³ Tí³²² Juo¹³
dí². 3 Ja³bí¹ huú² reh² Sízigo, mí²³ jná¹³
ñí¹con² huú² hi³ cu³tí³ jmúh¹³ huú² ta²¹
cu³lí²¹ quiúnh¹ jná¹³, la³ cun³ niéih³
jáun² hi³ jmái² huú², hi³ má¹hon¹ nú²
reh² tsá²mí³ ní², qui¹ tsá²mí³ ní² bíh¹
jlánh¹ ca³jmú³ pí³ quiúnh¹ jná¹³ hi³
hléh¹³ ná¹ jú¹ chú³² hi³ lí¹³ liáun³ tsáu²,
la³ má²quionh³ nú² Méin¹, jí³ tsá² reh²
ca³jmú³ ta²¹ quiúnh¹ jná¹³ ñí¹ hná¹ ní² ní²
siáh³. Tsá² ní² má²ná¹tón²¹ bíh¹ hi³ jmái²
ñí¹ sí² rón³² hñu³mi³cuú².

4 Ma³hiún¹³ náh² honh² jmái¹ ca³la³
jí³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Tí³²² Juo¹³ dí².
Juah³² jná¹³ siáh³ cónh³: ¡Ma³hiún¹³
náh² honh²! 5 Cuí¹ lí³ cuóu³² hnoh²
la³jín³² tsáu² hi³ hnoh² bíh¹ tsá² chu²¹
honh² náh²; qui¹ má²ja³quián³ jáunh³
bíh¹ Tí³²² Juo¹³ dí².

6 Hí¹ cú¹píh²¹ lí² jmú² náh² zian² ca³tí²¹
hi³ hlá² hi³ ní², tí³la³ ní¹ má¹tí³ ñí¹lien¹
náh² Dió³², jáun² cáun² juoh¹ náh² tsú²
la³jí³² la³ cun³ hi³ lí³ hniáuh³² ñí¹con²
bíh¹ náh². Tí³la³ la³jí³² hi³ hiú¹ mfh¹ náh²
ñí¹con² tsú² má¹ná¹, hniáuh³² cueh¹ náh²
tsú² tiá¹hmah¹ bíh¹. 7 Hi³ jáun² Dió³²
cué³² hi³ niau²¹ tie³ hñu³ honh² náh²,
cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ cáu² jueh³², cáun²
hi³ tiá² há¹ tiá² ngi¹³ tsá²mí³cuóun²; hi³
jáun² tie³ hi³ nio² jáun² hñu³ honh²
bí¹ náh² jmu³ hua³hi¹³ hñu³ jmí¹ hñu³
honh² náh², jí³ la³jí³² hi³ lín²³ náh²
ní² siáh³, cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ náh²
jáun² quiúnh¹ Cristo Jesús.

Taunh³² tsú² tsí³ jmáh³¹la³ hi³ chu²¹

8 Hi³ jáun² né³ reh², la³ cun³ ñí¹
ca³táuh³ jáí¹³ hi³ juanh³² jná¹³ lá², hi³

chú³² táunh¹³ náh² honh² la³jí³² hi³ tson², la³jí³² hi³ hien¹, la³jí³² jmáh³la³ hi³ cú²tso², hi³ jí², hi³ chu²¹, jí³ hi³ tson² quien² ní² siáh³. Hi³ jáun² né³, tionh² náh² honh² jmáh³la³ cá² ní¹ hi³ chu²¹, jí³ lí³ua³ cáun² hi³ hú¹tá¹ cu³tí³ ca³tí²¹ ma³quien² tsú².

⁹ Jmuh²¹ náh² ta²¹ la³ cun³ hi³ ca³híe³ jná¹³ jáun², la³jí³² jú¹ tson² hi³ ca³ngái¹ jná¹³ jáun² ní¹con² hnoh², la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³niéih² náh² jáun² hi³ hléh²³ jná¹³, jí³ la³ cun³ hi³ ca³jieh³ hnoh² jáun² hi³ jmu² jná¹³ ní² siáh³; jmu³ náh² la³ ní², hi³ jáun² Dió³², Tsá² cha³² tie³ tsí³ dí², zenh² quiúnh¹ náh².

**Po¹ cue³² tiá¹hmah¹ ca³tí²¹ hi³
lí¹ ca³cué³ tsá² juú² Filipino**

¹⁰ Hi³ jáun² né³, jlánh¹ lí²hiún² tsin³² jná¹³ ní¹con² Tí³² Juo¹³ dí² quí¹hliá² má²cá²chó³² siáh³ jmá¹ hi³ má²ca³ma³hau¹ náh² jná¹³. Tiá² hno³² yáh³ jná¹³ juah²¹ hi³ hnoh² jmí¹ má²já²con² náh² quion²¹ jná¹³, tí³la³ cun³ní¹ hi³ tiá² jmí¹ zia³² he³ lánh³ rón³² má¹hau¹ bíh¹ hnoh² jná¹³. ¹¹ Hi³ sa³jun³ juanh³² jná¹³ la³ ní² cun³ní¹ hi³ zia³² hi³ lí³hniauh²³ ní¹con² ná¹, quí¹ má²ca³lí³tin² bíh¹ jná¹³ hi³ má¹hiún¹³ tsin³² la³ cun³ rón³² tí³ hi³ zia³² quion²¹.

¹² Nō¹ bíh¹ jná¹³ he³ lánh³ rón³² zian² tsú² hi³ tia³mii², hi³ nō¹ bíh¹ jná¹³ siáh³ hi³ he³ lánh³ jaun³² hi³ zia³² hliáun³ hi³ quioh²¹ tsú². Má²ca³lí³tin² bíh¹ jná¹³ hi³ má¹hiún¹³ ná¹ tsin³² lí³ua³ cáun² lánh³ zian² ná¹, uá¹ hi³ canh² uá¹ hi³ lí¹ hó²¹ hén² ná¹, uá¹ hi³ zia³² ca³la³ hi³ tú² hi³ ziaún²³ hó³ uá¹ hi³ tiá² hi³ zia³² hí¹ cú¹pih²¹. ¹³ Cun³ tió³² bíh¹ jná¹³ ja¹ ca³la³ jí³², quí¹ Cristo bíh¹ Tsá² cue³² jná¹³ pí³. ¹⁴ Tí³la³ cu³ jáun² bíh¹, hnoh² ca³jmuh³ hi³ chú³² hi³ ca³quiánh² náh² uu³mí²tsí³² quion²¹ jná¹³.

¹⁵ Quí¹ la³ cun³ jmí¹tin² máh³ jmí¹ ca³lí³liau³ hi³ hléh²³ jná¹³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³², hmóu³² hnoh² tsá² juú²

Filipos ní² bíh¹, ca³ma³hau¹ náh² jmí¹ cuá¹han³ jná¹³ jáun² hué³² Macedonia ní², la³ cun³ qui³ má²ná¹níh¹ náh² jáun². Hnoh² bíh¹ ca³ja³ honh² hi³ má¹hau¹ náh² jná¹³ quí¹ cun³ní¹ hi³ jná¹³ ca³ma³hau¹ ná¹ hnoh² hi³ ca³tin¹ jmí¹chí³ quián¹³ náh². ¹⁶ Hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ jáun² yáh³, quí¹ tá¹la³ jmí¹ cuon¹ jná¹³ já¹ juú² Tesalónica, ja³bí¹ ca³zen² hnoh² siáh³ quie³ tenh³ hnah² jéin³² ní¹con² jná¹³ hi³ hin¹³ jná¹³ ní¹ lí³ hniáuh³² quion²¹. ¹⁷ Jun³juáh¹³ hi³hliá² hniá¹ jná¹³ hi³ zia³² hi³ he¹ ná¹ quián¹³ hnoh² yáh³; tí³la³ la³ cun³ hi³ hno³² jná¹³, hi³ cuí¹ chí¹lí³ hliáun²³ hi³ zia³² quián¹³ náh² ní¹con² Dió³² bíh¹. ¹⁸ Hi³ ihí¹ la³ tí³ chí¹nga² bíh¹ má²ca³jéinh¹ hnoh² ní¹con² jná¹³ la³ cun³ bíh¹ hi³ má²cá²jmú³² jná¹³ ní¹con² hnoh²! Hi³ jáun² ta³né³² má²zia³² bíh¹ ní¹con² jná¹³ la³ cun³ hi³ má²lí³ tsin¹³ cun³quionh³ hi³ ca³zen² náh² jáun² hi³ quian³² Epafrodito. Hi³ ca³zen² hnoh² jáun² lí³ la³jmí¹ lí³ ziún² hi³ ja³² má²ró³² hi³ jin³² tsú² ní¹con² Dió³², cáun² hi³ lí¹ cue³² tsú² hi³ jáun² Dió³² he² ca³la³ hi³ hiún² lín³² tsí³. ¹⁹ Hi³ nō¹ jná¹³ siáh³, hi³ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Cristo Jesús Dió³² Juóu³² jná¹³ cue³² ua²jai³² ní¹con² hnoh² la³jí³² la³ cun³ hi³ lí²hniauh³² ní¹con² náh², la³ cun³ lí³ la³jí³² hi³ chu²¹ hi³ zioh² tsú² jáun². ²⁰ ¡Cuí¹ lí³quien² bíh¹ Dió³² Jméi² dí² la³ cun³ jmí¹hi³nio²! Tson² bíh¹ cu³tí³.

Hah² tsú² jái¹³ ní¹ má²ca³táuh³

²¹ Juah²¹ tiá³: “Hia² náh²” hi³ ca³tin¹ jná¹³ ní¹con² ca³la³ jín³² tsá² joh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo. Tsá² reh² dí² tionh² lá² quiúnh¹ jná¹³ juáh³ siáh³: “Hia² náh²” ní¹con² hnoh². ²² La³jín³² tsá² joh¹ Dió³² tionh² ní¹ lá² juáh³: “Hia² náh²”, la³ní¹ la³ján³ tsá² tionh² hñú¹³ *tsá² cuá¹lín³ mí³chí¹ já¹ juú² Roma lá².

²³ Jesús Tsá² lín³ Cristo cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² jí³lín² náh². [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

**Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹
Ñí¹con² Tsá² Colosenses**

**Po¹ jmu² sí² lá² hi³ ca³tin¹ tsá²
má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Colosas**

1 Jná¹³ la³² Po¹, tsá² lín³ ná¹ *ti³² tsá²
quian³² jè¹ Jesucristo la³ cun³ hi³
hnió³ hnga² Dió³², quiúnh¹ jná¹³ reh²
dí² Timoteo, ²hi³ jmu² jná¹³ sí² lá² hi³
ca³tin¹ hnoh² tsá² má²lín³ náh² tsá² joh¹
Dió³², tsá² zian² náh² já¹ juú² Colosas
ní², tsá² nio² cáun² honh² náh² ñí¹con²
Cristo. Dió³² Jméi² dí² cuí¹ má¹hé¹
má¹mieh² náh², hi³ cuí¹ jmu¹ siáh³ hi³
hnoh² zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tin².

**Po¹ liéinh³² Dió³² hi³ ca³tin¹
tsá² tanh² ta²¹ Dió³²**

³La³jí³² jmái¹ bíh¹ cue²³ jnoh¹
tiá¹hmah¹ Dió³² Jméi² Jesucristo Ti³²
Juo¹³ dí², ní¹ má¹ca³lien¹ jnoh¹ Dió³²
hi³ ca³tin¹ hnoh²; ⁴quí¹ má²ca³lí³ né¹
jnoh¹ ha³ lánh³ rón³² má²nio² cáun²
honh² hnoh² ñí¹con² Cristo Jesús, jí³
hi³ jlánh¹ hno³ náh² siáh³ la³jín³² tsá²
joh¹ Dió³². ⁵Né¹ jnoh¹ hi³ má²ná¹jmu³²
náh² la³ jáun² quí¹ cun³ñí¹ hi³ ca³héih³
náh² honh² la³ cun³ hi³ ná¹hmá¹
jáun² quián¹³ náh² hñu³mi³cuú²; hi³
ca³ta³ná¹hu²¹ honh² náh² hi³ jáun² jmí¹
ca³niéih² náh² jáun² jái¹³ hi³ lí³ jú¹
tson², la³ cun³ jú¹ chú³² ca³ti²¹ hi³ liáu³
tsú². ⁶Jái¹³ hi³ ca³niéih² hnoh² jáun²
má²chí¹cuóun², hi³ má²jmu² siáh³ ta²¹
hñu³ tsí³ tsáú² la³ tá¹ cáun² hngá¹máh³
la³jmí¹ lí²¹ jáun² ñí¹con² hnoh² la³ cun³
jmí¹ ca³niéih² náh² hi³ ha³ cónh³ tí³
mí³ hi³ ja³² tsí³ Dió³² ñí¹con² náh²,
hi³ ca³ngí¹³ náh² re² hi³ tson² bíh¹ hi³
jáun². ⁷Jái¹³ ní² dá² ca³ma³ta² hnoh²
reh² dí² Epafras tsá² hno³ lín³² dí², tsá²
má²ca³jmú³ hí³ tá¹³ Dió³² quiúnh¹ jnoh¹,
tsá² jlánh¹ re² má²tí³² hí³ jè¹, hi³ lín³
quian²¹ Cristo ñí¹con² hnoh². ⁸Hí³ bíh¹

má²cuá²caun² jái¹³ hi³ ca³tin¹ hnoh²
ñí¹con² jnoh¹, hi³ hnoh² ná¹hnáu³ náh²
cun³quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹.

⁹Hi³ jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³lí³ né¹
jnoh¹ la³ ní² né³, cun³ tiá² má²ca³chá¹³
bíh¹ jnoh¹ tí³ có³² hi³ lien¹ jnoh¹
Dió³² quián¹³ hnoh². Hi³ hiú² mi³² jnoh¹
ñí¹con² Dió³² hi³ jmu³ tsú² hi³ lí³ cuín²
hnoh² tán¹ hián² cu³tí³ la³ cun³ hi³ hnió³
tsú², cun³quionh³ hi³ jmu³ Jmí²chí³ joh¹
tsú² hi³ quia³lín³ jmí¹ honh² náh², jí³
hi³ há¹ ngí¹³ náh² siáh³ ní¹juáh³ ha³
lánh³ rón³² lí³ hi³ tí³² tsí³ tsú². ¹⁰Hi³
jáun² la³ jáun² lí¹³ ní¹táunh¹ náh² la³
cun³ qui³ ca³ti²¹ hi³ ní³táunh¹ tsá² joh¹
Ti³² Juo¹³ dí², hi³ tiú²nio² lí¹³ jmúh¹³
náh² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ tsú². Hi³
cun³quionh³ hi³ zian² náh² la³ jáun² né³,
lí¹³ jmúh¹³ náh² hliáu³ ta²¹ chu²¹, jí³ hi³
lí¹³ hi³ tí³ lí³mí¹ re² tsá²lí³ cuóun³² náh²
siáh³ Dió³². ¹¹Mí³² jnoh¹ siáh³ ñí¹con²
Dió³² hi³ jmu³ tsú² hi³ lí³ pin³ honh²
hnoh² cun³quionh³ pí³ hi³ cáu² hi³ jueh³²
quioh²¹ tsú², hi³ jáun² ca³la³ hi³ juenh²
lín³² honh² hnoh² lí³ tion¹³ náh² honh²
ja¹ la³jí³² hi³ quiunh²¹ náh², hi³ ca³la³
hi³ lí³ tsinh¹ lín²¹ náh² siáh³. ¹²Hi³
jáun² cuéh³ náh² tiá¹hmah¹ Jméi² dí²,
quí¹hliá² má²ca³chau³ dí² tsú² hua³jan²¹
hi³ tsá²héi¹³ dí² la³ cun³ hi³ tsóh³ tsú²
jáun² ñí¹con² la³jín³² tsá² tionh² ñí¹ tie³
joh¹, la³ cun³ la³jín³² tsá² joh¹ Dió³².
¹³Quí¹ Dió³² má²ca³liáu³² dí² ñí¹con² pí³
quioh²¹ ñí¹ já¹niéi², hi³ jáun² ca³chau³
dí² tsú² jo³cuo² Jon², Tsá² hnio³ tsú²
hí³ lín³². ¹⁴Cun³quionh³ Jon² bíh¹ tsú²
má²ca³liáu³², hi³ ca³hin³ tsú² siáh³ tso³
quíú¹³ dí².

**Cun³ñí¹ hi³ jun³ Cristo bíh¹ ca³niau³
tie³ quiú¹³ dí² quiúnh¹ Dió³²**

¹⁵Né³² né³, cun³quionh³ Cristo hí³
bíh¹ má²néh³² dí² cun³ tán¹ cun³ hián²
Dió³² Tsá² tiá² jniá³. Hí³ bíh¹ lín³ Tsá²
jan² tán¹ Jon² Dió³², Tsá² la³ñí¹ ñí¹
ca³la³ jí³² la³ cun³ hi³ ca³jmú³ jáun²

Dió³². 16 Cun³quionh³ hí³ bñh¹ ca³jmú³ Dió³² la³jí³² hí³ zia³² hñu³mi³cuú² jí³ ñí¹ hué²¹ lá² siáh³, la³ cun³ la³jí³² hí³ jniá³ jí³ hí³ tiá² jniá³ nř² siáh³, la³ má²quionh³ la³jín³² tsá²cuú² tsá²chín³, uá¹ hí³ tsá² ná¹ho² ta²¹ uá¹ hí³ tsá² jmu² héih³², uá¹ hí³ tsá² cú² tsá² juenh² nř² siáh³. Cun³quionh³ hí³ bñh¹ dí² ca³jmú³ Dió³² la³jí³² hí³ nř², hí³ la³jí³² bñh¹ lí³ cun³ñí¹ hí³ ca³tín¹ hí³ dí². 17 Quí¹ cun³ jmí¹ má²zian² bñh¹ Cristo la³ cun³ jmí¹ ñeh² bñh¹ hí³ lí¹³ ca³la³ jí³² hí³ zia³², hí³ cun³quionh³ hí³ bñh¹ siáh³ ca³ta³no¹ jí³lí³² la³ cun³ ñí¹ ca³tí²¹. 18 Cristo hí³ bñh¹ lín³ siáh³ mi³ chí¹ ñí¹con² tsá² ná¹lín³ cuáh³², tsá² ná¹lín³ hí³ cuá² ta³ tsú². Hí³ bñh¹ lín³ mí¹zioh²¹ quioh²¹ tsá² má²ná¹lín³ cuáh³², hí³ lín³ tsú² siáh³ Tsá² la³ñí¹ hí³ lín³ tsá² hmai²¹ jmí¹ ca³jenh¹³ ja¹ hla¹; cun³ñí¹ hí³ jáun² bñh¹ lín³ tsú² Tsá² la³ñí¹ ñí¹ ca³la³ jí³². 19 Quí¹ Dió³² ca³lí³hnió³ hí³ Jon² dí² dí¹quian³² ca³la³ jí³² la³ cun³ hí³ lín³ dí² jáun² hnga². 20 Ja³bí¹ ca³lí³hnió³ Dió³² hí³ cun³quionh³ Cristo chá³² tie³ ja¹ quioh²¹ quionh³ ca³la³ jí³² hí³ zia³², hí³ ca³jmú³ dí² jáun², jáun² lí¹³ hen³ dí² siáh³ re² tin² la³jí³² hí³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá², jí³ hí³ zia³² hñu³mi³cuú² nř² siáh³. Ca³jmú³ tsú² hí³ lí¹³ niau²¹ tie³ cun³quionh³ jmí²hán¹ Cristo hí³ ca³táin² jáun² tsoh² creí²¹ jmí¹ jun¹ tsú².

21 Hí³ jáun² uá¹jinh¹ jmí¹tin² jmí¹ jie³² hnoh² Dió³² la³juah²¹ dúh¹ tsá² siánh³, jmái¹ hí³ jmí¹ tí² hon² náh² Dió³² cun³quionh³ la³jí³² hí³ hlah³ hí³ hó³² hí³ jmí¹ jmu³² náh² jáun², 22 tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, Dió³² má²ca³chá³ tie³ ja¹ quián¹³ náh² quiúnh¹ tsú², cun³quionh³ hí³ jun³ jáun² Cristo jmái¹ hí³ jmí¹ dí¹ngú³ tsú² jáun² la³ jnoh¹. Cun³quionh³ hí³ ca³jmú³ tsú² la³ jáun² né³, lí¹³ jmu³ tsú² hí³ chá¹tánh¹ náh² ñí¹con² dí² hnga², hí³ ná¹chan¹ náh² ñí¹con² tsú², hí³ ná¹jín² náh² siáh³, jí³ hí³ hí¹ cáun² tso³ tiá² zia³² quián¹³ náh². 23 Tí³la³ hniáuh³² hí³

la³ má²nio² nř² bñh¹ cáun² honh² náh² má¹ná¹, la³jmí¹ dí¹chí²¹ tiá³ cáun² hñú³ ñí¹ hiah³² quioh²¹. Ha³ tiá² hniáuh³² yáh³ tianh¹³ náh² tí³ có³² ca³tí²¹ hí³ ca³héih³ náh² jáun² honh² jmí¹ ca³niéih² náh² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³². Jú¹ chú³² nř² bñh¹ jáun³² má²ca³nga³ tsú² tá¹ cáun² hnga¹máh³, hí³ jná¹³ né³, Po¹, lín³ ná¹ siáh³ jan² quian²¹ ñí¹con² jái¹³ nř².

**Po¹ nio² jo³cuo² hí³
ma³cón³² tsá² lín³ cuáh³²**

(Efesios 3:1-11)

24 Jáun² né³, ta³né³² lí²hiún² tsin³² jná¹³ cun³ñí¹ hí³hliá² ma³tso¹ ná¹ tsin³² hí³ ca³tín¹ hnoh². Cun³quionh³ hí³ ma³tso¹ jná¹³ jáun² tsin³² má²ma³hián¹³ jná¹³ la³ cun³ hí³ jmí¹ lí¹³ ma³tso² Cristo tsí³ hí³ ca³tín¹ tsá² cuáh³², tsá² lín³ hí³ la³juah²¹ dúh¹ zeih²¹ cuo² zeih²¹ ta³ tsú². 25 Hí³ jáun² bñh¹ lín³ jná¹³ jan² tsá² má²cón³² tsá² lín³ cuáh³², cun³ñí¹ hí³ má²ca³hiáu³² jná¹³ Dió³² ca³tí²¹ cáun² hí³ chú³² quián¹³ hnoh², hí³ cué¹³ jná¹³ hnoh² tán¹ hián² jái¹³ quioh²¹ tsú², 26 la³ cun³ jái¹³ hí³ jmí¹ ná¹hmá¹ jáun² la³ cun³ cá²jmái¹ lín²¹. Hliáun³ nió³ lín³² bñh¹ tsáu² má²ca³há² ca³nga² tá¹la³ jáun², tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, Dió³² má²ca³jñéih³ jái¹³ jáun², hí³ hnió³ dí² lí³ cuoh² tsá² joh¹. 27 Ñí¹con² tsá² hí³ joh¹ bñh¹ Dió³² má²ca³lí³hnió³ hie³² jú¹ tson² hí³ jmí¹ ná¹hmá¹ jáun², cáun² jái¹³ quien² lín³² ñí¹con² *tsá²ca²jo²¹, hí³ lí¹³ jmu³ ta²¹ ñí¹con² tsú². Jái¹³ jáun² né³ má²tson² hí³ zian² Cristo hñu³ honh² hnoh², uá¹ hí³ tsá²ca²jo²¹, uá¹ hí³ tsá² *judíos. Hí³ cun³ñí¹ hí³ zian² hí³ dí² hñu³ honh² hnoh² né³, hí³ jáun² má²ná¹hen² honh² náh² hí³ lín¹³ náh² rón³² la³ cun³ qui³ lín³ hnga² Dió³².

28 Hí³ jáun² jnoh¹ hléh¹ hí³ ca³tín¹ Cristo ñí¹con² la³jín³² tsáu². Hí³ hie²³ jnoh¹ tsáu² jí³ hí³ hlí¹ lienh¹ jnoh¹ tsú² jí³lín² cun³quionh³ jú¹ quia³lín³ jmí¹ tsí³, hí³ jáun² la³ jáun² lí¹³ má¹jnia¹³ jnoh¹

la³jín³² tsáu² ñí¹con² Dió³² hi³ ná¹lín³ tsú² tsá² má²hún¹ tsí³ hi³ ca³tin¹ Cristo.
 29 Jáun² cun³ñí¹ hi³ nǐ² bíh¹ jmu² jná¹³ ta²¹ ca³la³ jonh³ jmí¹ tsin³² cun³quionh³ pí³ hi³ cáu² hi³ jueh³² hi³ cue³² hnga² Cristo ñí¹con² jná¹³.

2 Hi³ jáun² né³, hnó³² jná¹³ hi³ lí³ ñíh¹³ náh² hi³ jmu² jná¹³ pí³ lín³² hi³ ca³tin¹ hnoh², jí³ hi³ ca³tin¹ tsá² tionh² juú² Laodicea, jí³ hi³ ca³tin¹ la³jín³² tsá² tiá² má²ca³jé³² jná¹³ hí¹ cónh³ nǐ² siáh³.
 2 Quí¹ jná¹³ hen² tsin³² hi³ tá¹ la³jín³² náh² nǐ² lí³ pin³ honh², hi³ tianh¹³ náh² cá²honh¹ hi³ ná¹hnáu³ náh², ca³la³ ñí¹ ca³ta³no¹ tiá³ honh² náh² tán¹ hián² cu³tí³ cun³quionh³ hi³ há¹ ngí¹³ náh² re² jái¹³ hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ jáun² quioh²¹ Dió³²; hi³ jái¹³ jáun² né³, hnga² bíh¹ Cristo. 3 Hi³ bíh¹ Tsá² jñéih³ la³jí³² hi³ quien² lín³², la³ cun³ hi³ jniá³ jáun² jmí¹ tsí³ Dió³², la³ má²quionh³ hi³ ñí³² Dió³² nǐ² siáh³. 4 Juah³² jná¹³ la³ nǐ² ñí¹con² hnoh², hi³ jáun² tiá² hin² lí¹ ma³cáu² náh² cun³quionh³ jú¹ re² jú¹ tin² lín³². 5 Quí¹ uá¹jinh¹ tiá² zenh² jná¹³ ja¹ quián¹³ hnoh² hi³ dí¹tsáun² ná¹, tí³la³ zenh² bíh¹ jná¹³ quionh³ jmí²chí³ quion²¹, hi³ lí²hiún² tsin³² jná¹³ hi³ jé³² ná¹ hi³ hnoh² tionh² náh² re² tin², jí³ hi³ nio² siáh³ cáun² tán¹ honh² náh² hi³ tanh²³ náh² ta²¹ Cristo.

**Zian² tsú² cáun² hi³ hmai²¹
 cun³quionh³ Cristo**

6 Hi³ jáun² la³jmí¹ ca³hen³ náh² jáun² Jesucristo hi³ lín³ Juóuh³² náh², la³ jáun² bíh¹ hniáuh³² ñí¹táunh¹ náh² ná¹cunh² quiúnh¹ tsú². 7 Jáun² né³, la³jmí¹ jmu² cáun² hmá² hi³ hí²³ chí² jmu² ñí¹ ñé¹ lín²¹, ho³lá²dá² la³jmí¹ jmu² jan² tsá² zih³² hñú³ ñí¹ jmí¹ hiah³² pin³, la³ jáun² bíh¹ hniáuh³² hi³ tí³ lí³mfí¹ niau³² tiá³ honh² náh² ñí¹con² tsú², la³ cun³ rón³² lí³ hi³ má²ca³lí³ tin² náh² jáun², hi³ cueh¹ náh² tsú² siáh³ tiá¹hmah¹ jmái¹ ca³la³ jí³².

8 Jáun² hua³hín¹³ náh², quí¹ nǐ² lí¹ ca³lí³ zian² tsá² ma³cáu² hnoh² cun³quionh³ jú¹ re² jú¹ tin² hi³ cháunh²³ chí¹ hnga², jí³ jú¹ tí¹jái² tiá² lin¹ ñí¹ quien² nǐ² siáh³. Jái¹³ la³ nǐ² ja³² ñí¹con² tsá² hie³² la³ cun³ hi³ ná¹ngí²³ tsáu² bíh¹, hi³ ja³² jáun² ñí¹con² jmí²chí³ hláinh¹, tsá² ná¹jmu² quien² ñí¹con² tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá²; jun³juáh¹³ ñí¹con² Cristo yáh³ ja³² jái¹³ la³ nǐ².

9 Quí¹ la³ cun³ rón³² lín³ hnga² bíh¹ Dió³² lín³ Cristo, hi³ tá¹la³ jáun² né³, lín³ tsú² siáh³ Tsá² ngú³. 10 Hi³ jáun² hnoh² siáh³ má²zian² náh² cun³ tán¹ cun³ hián² cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ náh² quiúnh¹ Cristo. Hi³ hí³ bíh¹ dí² lín³ Tsá² chín¹ ñí¹con² la³jín³² tsá² ná¹ho² ta²¹ jí³ pí³ cuú² chín³ nǐ² siáh³. 11 Jáun² cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ náh² quiúnh¹ Cristo, má²quiánh¹ bíh¹ náh² lí²¹ hi³ lin¹ hi³ taunh² náh² Dió³² hó¹ñí¹; tí³la³ jun³juáh¹³ la³jmí¹ jmu² tsú² jáun² hi³ *tiu³² tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian² yáh³ má¹ná¹, quí¹ hnoh² dá² má²ná¹quiánh¹ lí²¹ hi³ ca³jmu³ hnga² Cristo bíh¹. Quí¹ hí³ bíh¹ má²ca³quin³ tí³ có³² pí³ quioh²¹ ngú³ quián¹³ náh² hi³ jmí¹ lí¹³ jmúh¹³ náh² tso³. 12 Quí¹ jmí¹ cáun³ náh² jáun² jmái² ja³haun³ náh² cu³tsa³² quiúnh¹ Cristo, hi³ jáun² ja³bí¹ la³ jáun² ca³jenh¹³ náh² siáh³ quiúnh¹ tsú², quí¹hliá² ca³cháh¹ náh² cáun² honh² hi³ ca³tí²¹ pí³ quioh²¹ Dió³², Tsá² ca³jmu³ hí³ hi³ ca³jenh¹³ Cristo ja¹ hla¹. 13 Hnoh² dá² jmí¹ ná¹jún¹ bíh¹ náh² jmí¹tin² ñí¹con² Dió³² cun³ñí¹ hi³ tsáuh³ náh², jí³ cun³ñí¹ hi³ tiá² jmí¹ má²ná¹quiánh¹ náh² lí²¹ jáun² hi³ lin¹ hi³ taunh² náh² Dió³² hó¹ñí¹. Tí³la³ né³² né³, Dió³² má²ca³jmu³ hi³ má²zian² náh² cu³tsa³² quiúnh¹ Cristo, quí¹ má²ca³hin³ bíh¹ tsú² la³jí³² tso³ quiú¹³ dí²; 14 ca³jmu³ tsú² la³jmí¹ jmu² jan² tsá² hin²³ hi³ rá¹tioh³ ñí¹ sí² ca³tí²¹ la³jí³² hi³ rén² tsáu². Ja³bí¹ ca³hin³ siáh³ Dió³² jí³ héih³² hi³ jmí¹ ca³tin¹ tsú² ma³tí³², quí¹ ñí¹

crei²¹ bíh¹ ca³ton³ tsú² la³ji³² hi³ ní².
 15 Jmí¹ cá¹taun³ jáun² crei²¹ bíh¹ Cristo
 ca³cah¹³ jmái¹ ní¹con² tsá²cuú² tsá²chín³,
 la³ cun³ tsá² hláinh¹ jí³ la³ má²quionh³
 tsá²cuú² tsá²ta³ ní² siáh³, hi³ ca³chin² dí²
 tsá² hí³ juí³² hi³ tson³, hi³ jáun² ca³lí³ lin¹
 hi³ hí³ dí² cah²³ jmái¹.

**Lí²uú² ma³zian¹³ náh² la³
 cun³ lí³ héih³² quioh²¹ tsáu²**

16 Hi³ jáun² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá² hin²
 ca³tin¹ chu³ neh³ hnoh² ca³ti²¹ má³² hi³
 cú² hi³ húh²³ náh², ho³ hi³ ca³ti²¹ jmí¹
 jmái¹, ho³ ca³ti²¹ jmái¹ hi³ jmu² tsú² jmí¹
 niuh³² zfh², ho³lá²dá² *jmái¹ nio² tie³.
 17 La³ji³² hi³ ní² lí³ henh¹³ hi³ ca³tin¹
 Cristo tá¹la³ tiá² jmí¹ má²zian² tsú² ní¹
 hue²¹ lá² bíh¹, tí³la³ hnga² hí³ bíh¹ lín³
 hú¹tá¹ mí¹ziah²¹ má¹ná¹. 18 Zian² tsá²
 má²ta² hi³ hniáuh³² jmú¹³ dí² tsí¹juí³,
 jí³ hi³ hniáuh³² néh¹ má¹tsú¹ má¹joh²¹
 dí² siáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³². Tsá² la³
 hí³ má²quien² jái¹³ quioh²¹ cun³quionh³
 hi³ má²cau² hi³ juáh³ hi³ zia³² hi³
 má²cá²jnia³ jéinh³². Tsá² la³ hí³ jmu²
 tonh² lín³² cun³quionh³ hi³ lí¹ chin² chí¹
 hmóu³² bíh¹. Ha³ lí² cuí¹ niau²¹ hlah³
 honh² náh² ní¹juáh³ hi³ ca³zeh³ náh² tsá²
 la³ hí³ ní¹ hlah³. 19 Quí¹ tsá² hí³ dá²
 tiú²uú² tionh² yáh³ ní¹con² Cristo Tsá²
 lín³ mí³chí¹ ní¹con² jnoh¹, tsá² ná¹láí³
 dí² la³jmí¹ lí³ zeih²¹ cuo² zeih²¹ ta³ tsú².
 Cristo Tsá² jmu² hí³ hi³ la³ji³² ní¹ pih²¹
 ní¹ siún¹ ná¹cuú² ná¹jeh² re² quioh²¹,
 hi³ má²ton³ dí² siáh³ jáun² cuóun² re²,
 rón³² la³ cun³ qui³ hnió³ Dió³².

20 Né³² né³, má²cá²tsan³ bíh¹ hnoh²
 quiúnh¹ náh² Cristo, jáun² ta³né³² né³
 tiú²uú² lí¹³ yáh³ jmu³ tsá²cuú² tsá²chín³
 quien² ní¹con² náh², tsá² qui³ ná¹jmu²
 hí³ quien² ní¹con² tsá² zian² ní¹ hue²¹
 lá². ¿He³ láih³² sa³ zian² ma³ náh²
 la³ cun³ qui³ zian² tsá² zian² hi³ ní¹
 hue²¹ lá²? ¿He³ láih³² sa³ ma³quien¹³
 ma³ náh² héih³² quioh²¹ tsú²?, uá¹la³
 cun³ héih³² hi³ juáh³. 21 «Ha³ lí² hiá³

hi³ lá², ha³ lí² cúh² hi³ ní², ha³ lí² tí³
 cuonh² hi³ ó³²». 22 Hi³ la³ji³² hi³ hie³² tsú²
 jáun² né³, chau³² jmái¹ tsá²hín³ bíh¹ ní¹
 má¹ca³jmúh³² tsú² ta²¹. Quí¹ héih³² hi³
 má²ta² tsú² ní² dá² lí³ jmáh³la³ héih³²
 quioh²¹ tsá²mí³cuóun² bíh¹. 23 Tson² bíh¹
 cu³tí³ hi³ héih³² la³ ní² lí¹³ niéih³
 la³jmí¹ niéih³ jē¹ tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³,
 quí¹hliá² cun³quionh³ héih³² la³ jáun²
 lí¹³ ma³jnia³² tsú² la³jmí¹ jnia³ jan² tsá²
 má²tí³² re² cuáh³² quioh²¹, tsá² jmu² hi³
 tsí¹juí³ hnga², jí³ tsá² jmu² hi³ má²tso²
 tsí³ ngú³ quioh²¹. Tí³la³ má¹lí³² jáun² né³,
 hí¹ cáun² bíh¹ tiá² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹ héih³²
 la³ ní², hi³ jmí¹ lí³ ma³hau³ hi³ cah¹³ tsú²
 jmái¹ ní¹con² la³ cun³ hi³ dí¹quian¹ ngú³
 quioh²¹ tsú² jmu³.

3 Jáun² né³, cun³ní¹ hi³ má²ca³jeh¹³
 hnoh² quiúnh¹ Cristo, jmu³ náh²
 dí¹quian¹ náh² hi³ zia³² tí³ hñu³mí³cuú²
 ní¹ cuá¹tón²¹ Cristo tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹
 Dió³². 2 Jmu³ náh² zian² ca³ti²¹ hi³ zia³²
 hñu³mí³cuú², jun³juáh¹³ ca³ti²¹ hi³ zia³²
 ní¹ hue²¹ lá² yáh³. 3 Quí¹ má²cá²tsan³
 bíh¹ hnoh² ca³ti²¹ la³ cun³ hi³ jmí¹
 zian² náh² jáun² jmí¹tin². Tí³la³ ta³né³²
 má¹ná¹, tiá² má²ca³lí³ lin¹ yáh³ ha³ la³
 cónh³ tí³ hi³ quien² hi³ má²zian² náh²
 jáun² hi³ ná¹cunh² náh² quiúnh¹ Dió³²,
 cu³lí²¹ quiúnh¹ náh² Cristo. 4 Tí³la³ ní¹
 má¹ca³ma³jnia³² Cristo, Tsá² jmu² hí³ hi³
 zian² náh² cáun² hi³ hmai²¹, ja³bí¹ hnoh²
 uá²jai³² jnia³ náh² quiúnh¹ tsú² hi³ lin¹
 hi³ lín³ náh² la³jmí¹ lín³ tsú² jáun² hnga².

**He³ lánh³ jmí¹ zian²
 tsú² jmí¹tin² jí³ he³ lánh³
 má²zian² tsú² cáun² hi³ hmai²¹**

5 Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, quin³² náh²
 la³ji³² la³ cun³ hi³ jmí¹ dí¹quian¹ ngú³
 quián¹³ náh² jmu³. Ha³ lí² lí¹ jmú² náh²
 juón¹ quiúnh¹ náh² tsá² hlá² tsá² ní²,
 sa³jun³ hniáuh³² jmúh¹³ náh² cáun² hi³
 tiá² jí². Ha³ lí²uú² lí¹ jmú² lí¹ cuó³
 náh² la³jmí¹ jmu² jáh³ hngá¹ jáh³ náí²,
 sa³jun³ la³ji³² hi³ hlah³ hi³ dí¹quiaunh²¹

hoh² náh², sa³jun³ hniáuh³² jmúh¹³
 náh² uóu³² hoh², quí¹ la³jmí¹ lín³ tsá²
 má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá² láin¹ bíh¹
 lín³ tsá² uóu³² tsí³. 6 Cun³ñí¹ hi³ jáun²
 né³, ma³tson¹³ Dió³² tsá² tiá² nieh³ la³
 hí³ ca³la³ hi³ míh²³ lín³² tsí³. 7 Ti³sóh³dí¹
 la³ ní² bíh¹ jmí¹ ñí³taunh¹ náh² jmí¹tin²,
 hi³ jmí¹ jmu³² náh² la³ji³² hi³ ní²,
 8 tí³la³ ta³né³² né³, chá¹ náh² tí³ có³²
 la³ji³² hi³ jáun², uá¹la³ cun³: hi³ tí² míh²³
 jáun² hoh² náh², hi³ tí² jlánh¹ náh²,
 hi³ tí² hian² hoh² náh², hi³ tí² tú² tí²
 hion²³ náh² tsáu², jí³ la³ji³² jú¹ hlah³
 hi³ tí² hue³² jáun² hoh¹ náh² ní² siáh³.
 9 Ha³ lí² juónh³² náh² jú¹ tí¹jái² quiúnh¹
 tsá²ján² tsá²ján², quí¹ hnoh² bíh¹ tsá²
 má²ca³chá¹ náh² tí³ có³² hi³ yeh³ la³
 cun³ hi³ jmí¹ dí¹quiaunh²¹ jáun² hoh²
 náh² hi³ jmúh¹³ jmí¹tin², la³ má²quionh³
 la³ji³² hi³ jmí¹ ná¹héh³ chinh³² náh²
 ní² siáh³; 10 hi³ ta³né³² né³, má²zian²
 náh² cáun² hi³ hmai²¹ bíh¹. Hi³ Dió³²
 Tsá² ca³ma³jniau² náh² né³, cuá¹jmu²
 hi³ chí¹lí²hmai²¹ náh² ca³la³ ñí¹ cá¹chó²¹
 jmaí¹ hi³ lín³ náh² la³ cun³ rón³² lín³ tsú²
 hnga², ca³la³ ñí¹ ca³li³ cuóun³² náh² tsú²
 ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³. 11 Jáun² tiú²uú²
 lin¹ ñí¹ quien² yáh³ ní¹juáh³ hi³ lín³ tsú²
 *tsá²cá²jo²¹ ho³ tsá² *judío, tsá² quian³²
 lí²¹ hi³ lin¹ hi³ taunh² Dió³² hó¹ñí¹,
 ho³lá²dá² tsá² tiá² lí²¹ quian³²; sa³jun³
 uú² quien² yáh³ hi³ lín³ tsú² tsá² hleh³²
 jú¹jma² siáh³, ho³ tsá² zian² ja¹ hngá¹ ja¹
 náí², ho³ hi³ lín³ tsú² *tsá² má²dí¹hlánh¹
 joh¹ tsáu² ho³lá²dá² tsá² zian² hi³ ca³tin¹
 hnga², quí¹ jí³²la³ hi³ tionh² tsú² jo³cuo²
 Cristo bíh¹ quien², Tsá² cuá³ hi³ hñu³
 jmí¹ hñu³ tsí³ jí³lin² tsá² joh¹.

12 Hnoh² ná¹lín³ náh² tsá² joh¹ Dió³²,
 tsá² má²ca³quianh³ tsú², jí³ ca³la³ hi³
 hniau³ lín³² tsú² siáh³. Jáun² né³,
 hniáuh³² lín³ náh² tsá² ja³² mií³ tsí³, tsá²
 chú³² tsí³, tsá² tiá² jmu² pan¹ hnga²,
 tsá² re² jé¹ jí³ hi³ juenh² hoh² náh²
 ní² siáh³. 13 Jmu³ náh² juenh² hoh²
 ñí¹con² tsá²ján² tsá²ján², chin³² náh²

hoh² tsáu¹³ tsá²ján² tsá²ján². La³jmí¹
 ca³chin² jáun² Cristo tsí³ tso³ quián¹³
 hnoh², la³ jáun² jmu³ hnoh² uá²jai³²
 quiúnh¹ náh² tsá²ján² tsá²ján². 14 Ñí¹
 ca³la³ jí³² né³, ma³hnaú³ lín³² náh²
 quiúnh¹ tsá²ján² tsá²ján², quí¹ hi³ ní²
 bíh¹ hi³ quí² cunh², hi³ jáun² lí¹³ ma³tí³²
 tsú² la³ji³² hi³ ñí¹ hna¹ ní². 15 Jáun² né³,
 cun³quionh³ hi³ nio² tie³ hoh² bíh¹ náh²
 lí¹³ lí³tsin² náh² hi³ ná¹jmu³² náh² la³
 cun³ hi³ tí³² tsí³ Cristo, quí¹ cun³ñí¹ hi³
 jáun² yáh³ ca³te³ Dió³² hnoh² hi³ tianh¹³
 náh² hi³ ná¹lín³ náh² la³juah²¹ dúh¹ jan²
 tán¹ tsáu². Hi³ cuí¹ ná¹lín³ náh² siáh³ tsá²
 cueh³² tiá¹hmah¹ Dió³².

16 Jú¹ chú³² jáun² quioh²¹ Cristo lí³
 cáun² jái¹³ hi³ jlánh¹ bíh¹ zia³² ñí¹ jmu²
 ta²¹. Jáun² cuí¹ jmu¹ ta²¹ jái¹³ jáun² hñu³
 hoh² náh² la³ má²jmu² jáun². Ma³tin¹³
 náh² tsá²ján² tsá²ján² jí³ hi³ hlí¹ lienh¹
 náh² siáh³ tsá²ján² tsá²ján² cun³quionh³
 jú¹ quia³lín³ jmí¹ tsí³. Hi³ cun³ñí¹ hi³
 hiún² hoh² náh² ñí¹con² Dió³² né³, jáun²
 hie¹ náh² sun¹ hi³ lí³ jái¹³ quioh²¹ Dió³²,
 jí³ sun¹ hi³ ca³tin¹ Dió³², la³ má²quionh³
 jí³ sun¹ hi³ cue³² jáun² Jmí²chí³ Chun¹
 hñu³ hoh² náh² ní² siáh³. 17 Lí³ua³ cáun²
 hi³ jmúh¹³ náh² ho³ hi³ hléh¹³ náh², jmu³
 náh² la³ji³² cha¹³ Jesús Ti³² Juo¹³ dí²;
 jí³ hi³ cueh¹ náh² siáh³ tiá¹hmah¹ Dió³²
 Jméí² dí², cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hí³ dí².

**Ha³ lánh³ rón³² hniáuh³²
 zian² tsá² tanh² ta²¹ Dió³²
 quionh³ tsá²ján² tsá²ján²**

18 Hi³ jáun² né³, hnoh² tsá²mi³,
 tianh³² náh² ta²¹ tsá²ñuh² ñí²cuonh²,
 la³ cun³ hi³ qui³ ca³tin¹ tsá²mi³ jmu³
 ní¹juáh³ tsá² tanh² ta²¹ Ti³² Juo¹³ dí².
 19 Hnoh² tsá²ñuh², ma³hno¹ náh² tsá²mi³
 ñí²cuonh², ha³ lí² jmu³² tsú² hian²
 hoh².

20 Hnoh² tsá¹míh¹, tianh³² náh² ta²¹
 ñeh² mí²ziúh² ñí¹ ca³la³ jí³² hi³ juáh³
 tsú², quí¹ la³ ní² bíh¹ jéih³² Dió³² Juo¹³
 dí². 21 Hnoh² tsá² ná¹lín³ náh² jméí²

mí¹ziú¹³ tsá¹míh¹, ha³ lí² lí¹ quiú² lí¹ jin³
náh² jónh³² ca³la³ ní¹ ca³ngo³ tsú² tsí³.

²²Hnoh² tsá² ná¹lín³ náh² tsá²
má²dí¹hlánh¹ joh¹ tsáu², ma³tí²¹ náh²
la³jí³² héih³² hi³ jmu² tsá² ná¹lín³
juóuh³² náh² ní¹ hué²¹ lá²; tí³la³
jun³juáh¹³ jmáh³la³ tá¹la³ dí¹jé²³ yáh³
tsá² hí³ má¹ná¹, hi³ jáun² tá¹tonh¹
náh² re² ní¹con² tsú², qui¹ la³ jonh³
jmí¹ honh² bíh¹ náh² hniáuh³² jmúh¹³,
cun³ní¹ hi³ juénh² náh² ní¹con² Tí³²
Juo¹³ dí². ²³Li³ua³ cáun² hi³ jmúh¹³
náh², jmu³ náh² ca³la³ jonh³ jmí¹
honh², la³jmí¹ lí³ hi³ ná¹má²tih²¹ náh²
ní¹con² Tí³² Juo¹³ dí², jun³juáh¹³ ní¹con²
tsá²mí³cuóun² yáh³. ²⁴Qui¹ má²níh¹
bí¹ náh² hi³ héih¹ náh² ní¹con² Tí³²
Juo¹³ dí² la³ cun³ hi³ ca³tin¹ náh²
hián¹³, qui¹ zia³² bíh¹ hi³ má²ca³héinh³²
tsú² hi³ ca³tin¹ hnoh². Qui¹ hnoh² dá²
ná¹má²con²¹ náh² Cristo bíh¹, Tsá² cu³tí³
lín³ Juóuh³² náh². ²⁵Tí³la³ ní¹juáh³ tsá²
jmu² hi³ hlah³ né³, tsá² la³ hi³ dá² he³
hmah²¹ quioh²¹ la³ cun³ tí³ hi³ hlah³ hi³
lí²jmú³ bíh¹, qui¹ Dió³² tiá² jmu² yáh³
hi³ ma³ quin³² tsáu².

4 Hnoh² tsá² ná¹lín³ náh² juo¹³ tsá²
jmu² ta²¹, jmu³ náh² chun¹ ní¹con²
tsá² quian²¹ náh², jmu³ náh² héih³² cá²re²
he² ní¹con² tsú². Cháu¹ náh² honh² hi³
ja³bí¹ hnoh² uá²jai³² zian² jan² Juóuh³²
náh² tí³ hñu³mí³cuú².

²Lienh¹ náh² Dió³² chí¹ní¹ la³
má²lien¹ náh² ní², hi³ ná¹zian² honh²
náh²; hi³ má¹lí³² jáun² né³ ha³ lí² cuí¹
cha³có³ honh² náh² hi³ cueh¹ tsú²
tiá¹hmah¹. ³Ja³bí¹ lienh¹ náh² siáh³
Dió³² quiú¹³ jnoh¹, hi³ jáun² niá³² tsú²
juí³² hi³ hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² quioh²¹
tsú² hi³ jmí¹ ná¹hmá¹ jáun² jmí¹tin² hi³
ca³tin¹ Cristo, qui¹ cun³ní¹ hi³ ca³tí²¹ hi³
jáun² bíh¹ cuá¹tson³ jná¹³ lá². ⁴Mí¹ náh²
ní¹con² Dió³², hi³ jáun² jná¹³ hie¹³ re²
lín³² jái¹³ jáun² la³ cun³ hi³ ca³tin¹ ná¹
jmu¹.

⁵Cuí¹ lín¹³ náh² tsá² jniá³ jmí¹ tsí³
ja¹ quioh²¹ tsá² tiá² má²tanh² ta²¹ Dió³²,
jmuh²¹ náh² re² ta²¹ jmái¹ hi³ zian² náh²
ja¹ quioh²¹ tsá² la³ hí³. ⁶Hniáuh³² lienh¹
hnoh² tsá² cun³quionh³ jú¹ re² jú¹ tin²
bíh¹, jái¹³ hi³ lí³ jmu³ ta²¹ ní¹con² tsú²;
jí³ hi³ hniáuh³² níh¹³ náh² siáh³ ha³ lánh³
ngáih¹ náh² ní¹con² tsá² zia³² hi³ nga².

Hah² tsú² jái¹³

⁷Hi³ jáun² né³, reh² Tíquico, tsá²
hno³ lín³² dí², hie³² jái¹³ ca³tí²¹ la³jí³²
hi³ ca³tin¹ jná¹³. Hí³ bíh¹ lín³ jan²
tsá² ca³ma³hau³ lín³² jná¹³, jan² tsá²
hú¹tá¹ má²tí³² jè¹, hi³ lín³ siáh³ jan²
tsá² má²cón³² Tí³² Juo¹³ dí² la³jmí¹ jmu²
jná¹³. ⁸Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ zein³² jná¹³
tsú² ní¹con² hnoh², hi³ jáun² zái³² tsú²
hnoh² he³ lánh³ tiauh² jnoh¹, jí³ hi³
chá³² tsú² siáh³ tiá³ honh² hnoh². ⁹Ja³bí¹
Onésimo tsá² coh¹ hnoh² tsánh³² siáh³
quionh³ tsú². Hí³ bíh¹ lín³ jan² tsá² hno³
jnoh¹ lín³², jan² tsá² má²má²tí³² re² jè¹.
Tsá² gon³ ní² né³ tsa³chá² la³jí³² la³ cun³
hi³ ná¹lí²³ ní¹ lá².

¹⁰Aristarco tsá² cuá¹hún¹ jná¹³
hñu³mí¹ní² quiúnh¹, jí³ Marcos rainh²¹
Bernabé ní² siáh³ juáh³: “Hia² náh²”
ní¹con² hnoh². Qui¹ má²ná¹níh¹ bíh¹
hnoh² siáh³ ha³ lánh³ lín³ Marcos, hi³
jáun² ní¹juáh³ hi³ ja³jie³ tsú² hnoh²,
hen³ náh² tsú² re² tin². ¹¹Ja³bí¹: “Hia²
náh²” juáh³ siáh³ tsá² jmái² Jesús, tsá²
tsauh²¹ Justo quioh²¹. Jáun² né³, ja¹
quioh²¹ la³jín³² tsá² *judíos tsá²co¹
jná¹³, tsá² má²tanh² ta²¹ Tí³² Juo¹³ dí²,
jí³²la³ gáun³ tsá² ní² bíh¹ jmu² ta²¹
quiúnh¹ jná¹³ hi³ tónh³² tsáu² jo³cuo²
Dió³², jí³ hi³ lín³ tsú² siáh³ tsá² jlánh¹
má²hiú² tsin³² jná¹³. ¹²“Hia² náh²”
juáh³ siáh³ Epafras, tsá²coh¹ náh².
Hí³ bíh¹ lín³ jan² quian²¹ Cristo, hi³
jmái¹ ca³la³ jí³² hiú² mí³² lín³² tsú²
quian¹³ hnoh² ca³la³ jonh³ jmí¹ tsí³ ní¹
má¹ca³liéinh³² Dió³², hi³ jáun² Dió³²
jmu³ hi³ niau²¹ tiá³ honh² hnoh² ca³la³

tán¹ hián² cu³tí³, hi³ hú¹tá¹ cáun² tán¹
nio² honh² náh² hi³ jmúh¹³ la³ cun³ hi³
hnió³ Dió³². ¹³ Qui¹ jná¹³ lín³ tsá² cue³²
jú¹ tson² hi³ tson² bíh¹ Epafra³² hi³² tsí³
quián¹³ hnoh², la³ má²quionh³ jí³ tsá²
zian² juú² Laodicea jí³ juú² Hierápolis
ní² siáh³. ¹⁴ Lucas tsá² lín³ tí³² mí³ tsá²
hno³ lín³² jnoh¹, juáh³ siáh³: “Hia²
hnoh²” la³ má²quionh³ Demas.

¹⁵ Juah²¹ tiá³ náh²: “Hia² náh²” ñí¹con²
tsá² reh² zian² juú² Laodicea. Zéih³ siáh³
mí¹ Ninfas: “Hia² nú²”, jí³ tsá² ngh³²
hñú¹³ tsú² ní² siáh³. ¹⁶ Ní¹ má¹lí²hí³²
tsú² sí² lá² ja¹ ñí¹ tionh¹ hnoh², zen²

náh² siáh³ ñí¹con² tsá² cuáh³² tionh²
juú² Laodicea, hi³ jáun² hí³² siáh³ tsá²
hí³ uá²jai³²; hi³ ja³bí¹ hniáuh³² híh¹
siáh³ hnoh² sí² hi³ ca³zéin³² jná¹³ tí³
Laodicea. ¹⁷ Zéih³ Arquipo jái¹³ lá²:
“Sá¹nf² jie³, hniáuh³² má¹tih²¹ nú² re²
ta²¹ hi³ má²ca³cué³ Tí³² Juo¹³ dí² quioh²¹
hi³ jmúh¹³ nú²”.

¹⁸ Jná¹³ la³² Po¹, jmu² jná¹³ jái¹³ lá² ñí¹
cá¹táuh³ sí² cun³quionh³ uón³² huen² hi³
háih¹ ná¹ jái¹³ ñí¹con² hnoh². Cháu¹ náh²
tiá³ honh² hi³ cuá¹tson³ jná¹³ ñí¹ lá². Hi³
jáun² né³, Dió³² cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh²
náh². [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

**Sí² La³ñí¹ Hi³ Ca³zen³ Po¹
Ñí¹con² Tsá² Tesalonicenses**

**Sí² lá² ca³zen³ Po¹ quionh³ tsá²
quionh³ ñí¹con² tsá² má²lín³
cuáh³² já¹ juú² Tesalónica**

1 Hnoh² reh², tsá² má²lín³ náh²
cuáh³² já¹ juú² Tesalónica ñí¹, jná¹³
Po¹ quiúnh¹ Silvano jí³ Timoteo, tsá²
ná¹jmu³² jnoh¹ sí² lá² hi³ ca³tin¹ hnoh²,
tsá² tionh² náh² jo³cuo² Dió³² Jméi² dí²
jí³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí². Dió³² cuí¹
má¹hé¹ má¹mieh² náh², hi³ cuí¹ zian²
náh² siáh³ cáun² hi³ re² hi³ tin².

**Lánh³ rón³² jmí¹ tanh² tsá² reh²
zian² Tesalónica ta²¹ Dió³²**

² Jmáí¹ ca³la³ jí³² cue²³ jnoh¹
tiá¹hmah¹ Dió³² hi³ ca³tin¹ ca³la³ jín³²
hnoh², hi³ mi³² jnoh¹ siáh³ ca³tin¹ hnoh²
ñí¹ má¹ca³lien¹ jnoh¹ Dió³². ³ La³jí³²
jmáí¹ ñí¹ má¹ca³lien¹ jnoh¹ Dió³² Jméi²
dí², chau² tsí³ jnoh¹ ta²¹ hi³ ná¹jmu³²
hnoh² cun³ñí¹ hi³ nio² cáun² honh²
náh² ñí¹con² Dió³², hi³ chau² siáh³ tsí³
jnoh¹ hi³ ná¹jmu³² hnoh² pí³ lín³² quí¹
cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ hno³ náh² Dió³², jí³
hi³ ná¹hé² ná¹janh³² náh² hi³ jáunh³
Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí². ⁴ Hnoh² reh²,
tsá² jlánh¹ hnau³ náh² Dió³², né¹ jnoh¹
hi³ Dió³² má²ca³quianh³ hnoh². ⁵ Jmí¹
ca³hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² ñí¹con² hnoh²,
jun³juáh¹³ cun³quionh³ jmáh³la³ jái¹³
yáh³ ca³hléh¹³ jnoh¹, tí³la³ cun³quionh³
la³jí³² pí³ hi³ cue³² Jmí¹chí³ Chun¹ bí¹,
hi³ jáun² ca³lí³ lin¹ hi³ tson² bí¹ jái¹³
jáun². Ñí¹ bí¹ hnoh² lánh³ rón³² láí³
jnoh¹ jmí¹ ca³tau¹³ jnoh¹ jáun² ja¹
quián¹³ hnoh² ñí¹, quí¹ hi³ ca³lí³hnáu²
jnoh¹ lí¹³ cáun² hi³ lí³ jmu³ ta²¹ ñí¹con²
hnoh².

⁶ Hi³ jáun² jmí¹ jáun² ca³tí¹ ca³jinh²¹
náh² hi³ jmóuh¹ náh² la³ cun³ hi³
jmu³² jnoh¹ quiúnh¹ Tí³² Juo¹³ dí²,

uá¹jinh¹ ca³ma³tsoh¹ lín²¹ hnoh² honh²
jmí¹ ca³heh³ náh² jú¹ chú³², tí³la³
hiún² lín³² bí¹ hnoh² náh² ca³lí³ hi³
ca³jmú³ Jmí¹chí³ Chun¹. ⁷ Hi³ jáun²
hnoh² má²ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lí³ cáun²
nóh³² hi³ jé²³ la³jín³² tsá² reh² zian²
hué³² Macedonia jí³ hué³² Acaya. ⁸ Hi³
jun³juáh¹³ jmáh³la³ hué³² Macedonia
quionh³ hué³² Acaya yáh³ ja¹cuóun²
jái¹³ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí² hi³ ca³jmu³
hnoh², quí¹ jí³ la³jín³² tsá² hué³² ñí¹
uóunh³ bí¹ má²ná¹ñí³² hi³ hnoh² tanh²³
náh² ta²¹ Dió³², hí¹ la³ tí³ jnoh¹ yáh³
tiú²uú² hi³ hniáuh³² juáh¹³ hí¹ cáun².
⁹ Quí¹ hmóu³² bí¹ tsá² hí³ má²cha³² he³
lánh³ ca³he³ náh² jnoh¹ jmí¹ cá¹cháu²¹
jnoh¹ ñí¹ tionh¹ hnoh², hi³ cha³² tsú²
siáh³ hi³ hnoh² má²ca³chan²¹ tí³ có³²
dió³² tsá² lán¹, hi³ ca³jín³² náh²
tí³ ñí¹con² Dió³², hi³ má²ná¹lín³ náh²
quian²¹ Dió³² Tsá² juú² tsáun², Dió³²
tson² cu³tí³. ¹⁰ Ja³bí¹ cha³² tsú² siáh³ hi³
hnoh² ná¹jan²³ náh² Jesús Jon² Dió³²
hi³ jáunh³ hñu³mi³cuú², Tsá² ca³jmú³ hí³
Dió³² hi³ ca³jenh¹³ ja¹ tsá² má²cá²tsan³.
Jesús hí³ bí¹ Tsá² láú³² dí² ca³tí²¹ héih³²
hi³ né³bí¹ ra³tsí³² Dió³² ñí¹con² tsáun²
ca³la³ hi³ mí¹³ tsí³.

**Ta²¹ hi³ ca³jmú³ Po¹ tá¹la³
ca³cuá³ juú² Tesalónica**

2 Hnoh² reh², jmí¹ ñéi¹ jnoh¹ ñí¹
tionh¹ hnoh², má²ná¹ñí¹ bí¹ hnoh²
hmóu³² hi³ tiá² juáh¹³ yáh³ lí³ hi³ tiá²
ca³lí³ quien² má²ta²¹ hi³ ñéi¹ jnoh¹
jáun². ² Quí¹ má²ñí¹ bí¹ hnoh² uá¹
jáun² la³ jáun² má²ca³má¹tso¹ jnoh¹ tsí³
hi³ ca³jmú³ jáun² tsá² juú² Filipos jí³
hi³ má²ca³quiu³ ca³je³ jnoh¹ tsú² siáh³,
tí³la³ cu³ jáun² Dió³² bí¹ ca³jmú³ hi³
ca³niau³ tiá³ tsí³ jnoh¹ hi³ hléh¹³ jnoh¹
jú¹ chú³² quioh²¹ ñí¹con² hnoh², uá¹jinh¹
ja¹ uu³mí²tsí³² jueh³² hi³ tí² cue³² tsáun².
³ Quí¹ jun³juáh¹³ jú¹ tiá² tson² hi³ jmí¹
lí²can² hmóu³² yáh³ jnoh¹ ca³hléh¹³,
sa³jun³ ca³hléh¹³ jnoh¹ hi³hliá² hnáu² lí¹

jmú¹ lí¹ tsáu¹³ yáh³, hi³ sa³jun³ ca³hléh¹³
 jnoh¹ hi³hliá² hnáu² jnoh¹ má¹cau¹³;
⁴ti³la³ Dió³² bíh¹ ca³chá³ jo³cuo² jnoh¹
 hi³ tsá¹hléh¹³ jnoh¹ jú¹ chú³² quioh²¹ jmí¹
 ca³jé³ tsú² hi³ cah¹ jnoh¹ jmái¹, hi³ jáun²
 la³ jáun² bíh¹ hléh¹ jnoh¹. Jun³juáh¹³ hi³
 hléh¹ jnoh¹ la³ cun³ hi³ ti³² tsí³ tsá² zian²
 ní¹ hué²¹ lá² yáh³, ti³la³ jnoh¹ hléh¹ la³
 cun³ ti³² tsí³ Dió³² bíh¹, Tsá² jé²³ lánh³
 lí³ hñu³ tsí³ jnoh¹. ⁵Má²ñih¹ bíh¹ hnoh²
 hi³ hí¹ cónh³ tiá² lí¹ má²ca³hléh¹³ jnoh¹
 jái¹³ chú³² niéh³ hi³ jlánh¹ zain³² tsáu²,
 sa³jun³ má²ca³má¹cau¹³ jnoh¹ cun³ñí¹ hi³
 hniá¹ jnoh¹ quie³. Dió³² bíh¹ Tsá² cue³²
 jú¹ tson² hi³ tiá² la³ jáun² jmu³² yáh³
 jnoh¹. ⁶Tiá² ca³ta³dí¹quiaunh²¹ yáh³ tsí³
 jnoh¹ hi³ jmu³ tsáu² hi³ jnoh¹ tsá² quien²,
 uá¹jinh¹ hnoh² ho³lá²dá² tsá² siánh³;
⁷uá¹jinh¹ jmí¹ lí¹³ jmú¹³ jnoh¹ hi³ lí³tsin²
 hnoh² hi³ ná¹hau³² jnoh¹ jái¹³ huáh²
 tsí³ hi³ ca³cué³ Cristo. Jun³juáh¹³ la³
 jáun² yáh³, ti³la³ jnoh¹ dá² ca³má¹hnau¹
 hnoh² la³jmí¹ hnio³ tsá²mi³ dáin² pih²¹
 jon² bíh¹. ⁸Quí¹ hi³ jlánh¹ hnau³ jnoh¹
 hnoh², hi³ jáun² ca³lí³ hiún² tsí³ jnoh¹
 hi³ cué¹³, jun³juáh¹³ jmáh³la³ jú¹ chú³²
 quioh²¹ Dió³² yáh³, hí¹ la³ ti³ jmí²chí³
 quiú¹³ hmóu³² yáh³ jnoh¹ ca³lí³ hiún² tsí³
 hi³ cué¹³ sá¹ hi³ ca³lí³ hniáuh³². Hú¹tá¹
 ca³má¹hnau¹ lín³² bíh¹ jnoh¹ hnoh².
⁹Hnoh² reh², chau² bíh¹ honh² náh²
 lánh³ ca³jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ jí³ pí³ la³ jonh³
 jmí¹ tsí³. Ca³jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ la³ huá² la³
 jma² hi³ jáun² jniau¹³ jnoh¹ hi³ hniáuh³²
 quiú¹³, quí¹hliá² tiá² ca³lí³hnáu² jnoh¹
 hi³ jen¹³ hnoh² uí³ tá¹la³ ca³hléh¹³ jnoh¹
 jáun² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² ní¹con²
 hnoh².

¹⁰Hnoh² tsá² ca³jieh³ bíh¹ lí¹³ cuéh¹
 jú¹ tson², jí³ Dió³² siáh³, ha³ lánh³
 ca³ma³ziáun¹³ jnoh¹ hi³ ná¹ji² hñu³ jmí¹
 hñu³ tsí³ ní¹con² hnoh² tsá² táunh²³ náh²
 ta²¹ jmí¹ ca³tau^h¹³ jnoh¹ ja¹ ní¹ tionh¹
 hnoh², hi³ ca³ma³ziáun¹³ jnoh¹ siáh³ la³
 cun³ hi³ ti³² tsí³ Dió³², hí¹ cáun² tiá² hi³

ca³jmú¹³ yáh³ jnoh¹ hi³ juáh¹³ hi³ jmí¹
 lí³ lí¹³ chá³² tsáu² tso³. ¹¹Má²ñih¹ bíh¹
 hnoh² hi³ ca³jmú¹³ jnoh¹ ní¹con² hnoh²
 la³jmí¹ jmu² tsá²ñuh² ní¹con² jon², hi³
 ca³hlí¹ ca³lieh¹ jnoh¹ hnoh² hi³ ca³cué¹³
 jnoh¹ siáh³ pí³ hñu³ honh² náh². ¹²Ja³bí¹
 ca³juáh¹³ jnoh¹ lánh³ rón³² hniáuh³²
 ní¹táunh¹ náh² la³ cun³ qui³ ca³ti²¹ hi³
 ní³táunh¹ tsá² joh¹ Dió³², Dió³² Tsá²
 má²ca³te³ hnoh² hi³ cuá¹tianh³ náh² ní¹
 cuá¹ho² tsú² jái¹³, ní¹ lí¹³ zian² hnoh²
 cáun² hi³ quien² la³jmí¹ quien² tsú²
 hnga².

¹³Hi³ jáun² la³jí³² jmái¹ cue²³ jnoh¹
 tiá¹hmah¹ Dió³², quí¹ jmí¹ ca³niéh²
 hnoh² jái¹³ quioh²¹ Dió³² hi³ ca³hléh¹³
 jnoh¹, ca³heh³ bíh¹ hnoh² la³ cun³
 ca³ti²¹ he³ tsú² jái¹³ quioh²¹ Dió³², tiá²
 ca³jmuh³ yáh³ hnoh² hi³ jái¹³ jáun² lí³
 la³jmí¹ lí³ jái¹³ quioh²¹ tsá² lí¹ tsáu²;
 quí¹ tson² bíh¹ cu³ti³ jái¹³ quioh²¹ Dió³²
 ca³hléh¹³ jnoh¹, hi³ jái¹³ jáun² jmu²
 ta²¹ hñu³ honh² hnoh², tsá² táunh²³
 náh² ta²¹. ¹⁴Quí¹ jmí¹ ca³ma³tsoh¹ hnoh²
 honh² reh² hi³ ca³jmú³ tsá²coh¹ náh²,
 ca³quiúnh³² náh² la³jmí¹ ca¹quiúnh²¹
 tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² quioh²¹ Dió³², tsá²
 tanh² ta²¹ Cristo Jesús zian² ti³ Judea,
 jmí¹ ca³ma³tso² tsú² tsí³ hi³ ca³jmú³ tsá²
 *judíos tsá²co¹ tsú². ¹⁵Tsá² judíos hí³
 bíh¹ ca³jngih³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí² la³jmí¹
 ca³jngih³ tsú² jáun² tsá² ca³lín³ hí³ ti³² jè¹
 Dió³² jmí¹tin² lín³²; hi³ ca³jmoh³ dí² siáh³
 jnoh¹ hian² tsí³, hi³ ca³hue³ ti³ cheih³².
 Jmáh³la³ hi³ tiá² ti³² tsí³ Dió³² bíh¹ jmu²
 tsú², hi³ hon² tsú² la³jín³² tsá² siánh³
 siáh³. ¹⁶Hi³ jlánh¹ qui² jnai³² tsá² judíos
 hí³ ní¹con² jnoh¹ ní¹ má¹ca³lí³hnáu²
 jnoh¹ hléh¹³ ní¹con² *tsá²cá²jo²¹, quí¹
 cun³ñí¹ hi³hliá² hnáu² jnoh¹ liáun³ tsú²;
 hi³ jáun² ti³ jlánh¹ bíh¹ lí²hliáun²³ tso³
 quioh²¹ tsú² hi³ jmu² la³ jáun². Hi³ jáun²
 né³² má²cá²chó³² héih³² hi³ ma³tsau¹³
 Dió³² quioh²¹ tsá² hí³, ca³la³ hi³ míh²³
 lín³² tsí³.

Po¹ juáh³ hi³ hnió³ tsa³jien³ siáh³ tsá² reh² zian² juú² Tesalónica

17 Hnoh² reh², jmf¹ ca³hué² jnoh¹ ñí¹ tionh¹ hnoh², uá¹jinh¹ cu³tiá³, jmf¹jáun² jlánh¹ jmf¹ hnáu² lín³² jnoh¹ hi³ tsá¹neh²¹ siáh³ cónh³ hnoh², quí¹ uá¹jinh¹ tiá² tiauh² jnoh¹ ta³ máh¹ hnoh², tí³la³ cun³ jáun² chau² bíh¹ tsí³ jnoh¹ quián¹³ hnoh². 18 Jmf¹ hnáu² jnoh¹ tsá¹neh²¹ siáh³ cónh³, hi³ huen² jná¹³ ca³jmú³² pí³ tenh³ hnah² jéin³² hi³ ñe¹; tí³la³ ní¹juáh³ jmái¹ hi³ jmf¹ hnáu² jnoh¹ tsáu¹³, ca³qui³ ca³jna³ bíh¹ tsá² hláinh¹ jui³². 19 Jáun² né³, ¿he³ bíh¹ jmu² hi³ zia³² hi³ hu²¹ tsí³ jnoh¹, hi³ jmu² hi³ tsah¹ jnoh¹ la³jmf¹ tsah³ tsá² zia³² hi³ láih²³ ñí¹ co² tsú²? Hmóu³² bíh¹ hnoh² tsá² jmúh¹³ hi³ lí³ la³ jáun² quiú¹³ jnoh¹ ní¹ má¹jaunh³² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí². 20 Tson² bíh¹ cu³tí³ hnoh² bíh¹ tsá² jmuh³² hi³ hiún² tsí³ jnoh¹ hi³ tsah¹ jnoh¹ ñí¹con² Dió³².

3 Hi³ jáun² jmf¹ tiú²uú² ca³tiau¹³ jnoh¹ tá¹ gáu³ hi³ hi³² tsí³ jnoh¹, ca³láí¹³ jnoh¹ hi³ cu³tsa³² gau³ bíh¹ jnoh¹ jéi³²í¹ tauh¹³ cú²jueh³² já¹ juú² Atenas jáun², ²hi³ jáun² reh² Timoteo ca³zen¹³ jnoh¹ hi³ tsa³jie³ hnoh², jan² tsá² quian²¹ Dió³² quiúnh¹ jnoh¹ ca³tí²¹ jú¹ chú³² hi³ hléh¹ jnoh¹ quioh²¹ Dió³², hi³ tsa³cué² tsú² pí³ hñu³ honh² hnoh², hi³ hie³² tsú² hnoh² re² ca³tí²¹ ha³ lánh³ tanh¹³ náh² ta²¹ Dió³², ³quí¹ hi³ jáun² tiá² hin² jinh²¹ cun³ñí¹ hi³ jmu² tsáu² hian² tsí³. Quí¹ má²ñíh¹ bíh¹ náh² hmóu³² hi³ ca³tí²¹ má¹tso¹ bíh¹ dí² tsí³ hi³ la³ jáun². ⁴Quí¹ la³ cun³ jmf¹ tiauh¹ jnoh¹ jáun² quiúnh¹ hnoh² ca³juáh¹³ jnoh¹ hi³ chau²¹ jmái¹ má¹tso¹ dí² tsí³; hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí³, la³ cun³ hi³ má²ñíh¹ náh². ⁵Hi³ jáun² jmf¹ tiú²uú² ca³tio²¹ jná¹³ hi³ hi³² tsin³², ca³zén³² jná¹³ jái¹³ hi³ nga² jná¹³ lánh³ rón³² tionh² hnoh² ca³tí²¹ hi³ ná¹tanh²³ náh² ta²¹ Dió³², ní¹juáh³ ní²

lí¹ má²ca³ma³cau² hnoh² tsá² hláinh¹ hi³ tiú²uú² ca³lí³ quien² ta²¹ hi³ ca³jmú¹³ jnoh¹ jáun².

⁶Tí³la³ jmf¹ má²cuanh³² jáun² Timoteo ñí¹ tiauh¹ jnoh¹ lá² né³, hi³ ñe¹ tsú² jáun² Tesalónica ní², jmf¹jáun² quiaun² tsú² cáun² jái¹³ chu²¹ hi³ hnoh² ná¹tanh²³ bíh¹ ta²¹ Dió³² la³ má²tanh²³ náh² jáun², hi³ hno³ náh² tsá²ján² tsá²ján². Ca³juáh³ tsú² hi³ jmái¹ ca³la³ jí³² chau² honh² hnoh² hi³ ca³ta¹ jnoh¹, hi³ hnau³ lín³² hnoh² jnoh¹, hi³ dí¹quian¹ hnoh² hi³ jie¹ náh² siáh³ jnoh¹ la³jmf¹ dí¹quian¹ jnoh¹ hi³ neh²¹ jnoh¹ siáh³ hnoh². ⁷Hi³ jáun² né³ reh², cun³quionh³ jái¹³ hi³ ca³lí³ né¹ jnoh¹ hi³ tanh²³ bíh¹ hnoh² ta²¹ Dió³², ca³niau³ re² tsí³ jnoh¹ hi³ ca³tin¹ hnoh² ja¹ la³jí³² uu³mí²tsí³² hi³ zia³² ñí¹con² jnoh¹. ⁸Hi³ jáun² ziaún² jnoh¹ re² ní¹juáh³ la³ má²hain²¹ jáun² hnoh² tí³ con² Tí³² Juo¹³ dí². ⁹Cónh³ tiá² chauh¹ jnoh¹ ha³ lánh³ rón³² cué¹³ tiá¹hmah¹ la³ cun³ hi³ jmf¹ hnáu² jnoh¹ jmú¹³ ñí¹con² Dió³² hi³ ca³tin¹ hnoh², cun³ñí¹ hi³ jmuh³² hnoh² hi³ lí²tsah¹ lín²¹ jnoh¹ ta³ ñí¹ Dió³² Juo¹³ dí². ¹⁰Jlánh¹ hiú² mí³² jnoh¹ la³ huá² la³ jma² ñí¹con² Dió³², hi³ hnáu² jnoh¹ cué³² Dió³² jái¹³ hi³ neh²¹ jnoh¹ siáh³ hnoh², hi³ jáun² lí¹³ má¹hián¹³ jnoh¹ re² hi³ hie¹³ jnoh¹ hnoh² jái¹³ ca³tí²¹ hi³ tanh²³ náh² ta²¹ Dió³².

¹¹Jáun² cuí¹ jmu¹ Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesús Tí³² Juo¹³ dí² hi³ niá³ jui³² hi³ tsáu¹³ jnoh¹ tí³ ñí¹ tionh¹ hnoh². ¹²Jáun² Tí³² Juo¹³ dí² cuí¹ jmu¹ hi³ conh²¹ hñu³ honh² náh² hi³ hno³ náh² ca³la³ jonh³ jmf¹ honh² tsá²ján² tsá²ján², jí³ la³jín³² tsáu² ní² siáh³, la³jmf¹ hnau³ jnoh¹ hnoh². ¹³Hi³ cuí¹ jmu¹ bíh¹ Dió³² pin³ hñu³ honh² náh² hi³ hí¹ cáun² tso³ tiá² zia³² quián¹³ náh² ta³ ñí¹ Dió³² Jméi² dí², jí³ hi³ zian² náh² siáh³ ná¹chan¹ ñí¹con² tsú² ní¹ má¹jaunh³² Jesús Tí³² Juo¹³ dí², quionh³ tsú² la³jín³² tsá² joh¹.

Tsá² zian² cun³ ti³² tsí³ Dió³²

4 Hi³ jáun² né³ reh², jnoh¹ juáh³ ñí¹con² hnoh² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jesús Ti³² Juo¹³ dí², hi³ ñí¹taunh¹ hnoh² la³ má²ni³taunh¹ náh² ní² la³ cun³ hi³ ti³² tsí³ Dió³², hi³ jmúh¹³ hnoh² la³ cun³ hi³ má²ca³hfe¹³ jnoh¹ jáun², hi³ ti³ lí³mí¹ re² jmu³² náh² cun³ jmá² cun³ jnia³².

²Má²ñíh¹ bíh¹ hnoh² lánh³ lí³ jái¹³ hi³ ca³má¹ta¹³ jnoh¹ jáun² hnoh² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Jesús Ti³² Juo¹³ dí². ³Quí¹ hi³ hnió³ Dió³² hi³ hnoh² ná¹chan¹ náh² ñí¹taunh¹ quiúnh¹, hi³ hí¹ jan² tiá² hin² hniáuh³² jmu³ juón¹ quionh³ tsá²ján² tsá²ján². ⁴Hi³ ma³ quin³² ma³ jan³² hnoh² hniáuh³² lí³ ñíh¹³ lánh³ má¹zián¹³ náh² hi³ ná¹chan¹ ca³ti²¹ ní¹juáh³ hin² tsánh² lí¹³ ñí²cuonh² náh², hi³ jmúh¹³ náh² quien² tsá²mí³ tsá²ñuh². ⁵Tiá² hniáuh³² hi³ cáun² lí¹ dí¹quiaunh²¹ honh² náh² jan² tsá²mí³ la³jmí¹ jmu² tsá² tiá² Dió³² má²cuóun³². ⁶Hí¹ jan² hnoh² tiá² hniáuh³² jmúh¹³ tso³ jáun², hi³ lí¹ má¹can¹³ náh² renh², quí¹ Ti³² Juo¹³ bíh¹ dí² Tsá² jéinh³² siáh³ cáun² hi³ hlah³ ñí¹con² la³jín³² tsá² jmu³ tso³ la³ jáun², la³ cun³ hi³ má²ca³juáh¹³ jnoh¹ jáun² jmí¹tin². ⁷Quí¹ Dió³² má²ca³te³ hi³ má¹ziáun¹³ dí² ná¹chan¹ ñí¹con², jun³juáh¹³ hi³ jmú¹³ dí² tso³ yáh³. ⁸Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ tsá² tiá² jéih³² jái¹³ ní², jun³juáh¹³ tiá² jéih³² jái¹³ quioh²¹ tsá²mí³cuóun² yáh³ tsú², quí¹ hi³ tiá² jéih³² jái¹³ quioh²¹ Dió³² bíh¹ tsú² jaun³², Dió³² Tsá² cuen² Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹con² náh².

⁹Hi³ ca³ti²¹ hi³ hno³ náh² tsá²ján² tsá²ján² né³, tiú²uú² hniáuh³² yáh³ jmu¹ jná¹³ hliáun³ jái¹³, quí¹ hnga² bíh¹ Dió³² má²ca³ma³ta² hnoh² hi³ má¹hno¹ náh² tsá²ján² tsá²ján². ¹⁰Quí¹ má²ná¹jmu³² bíh¹ hnoh² la³ jáun² ñí¹con² la³jín³² tsá² reh² zian² tá¹ cáun² hué³² Macedonia, ti³la³ cun³ jáun² hlí¹ lieh¹ jnoh¹

hnoh² reh² hi³ chú³² ti³ lí³mí¹ má¹hno¹ náh² tsá²ján² tsá²ján². ¹¹Jmúh¹³ náh² pí³ hi³ tianh¹³ náh² tie³ quiúnh¹ la³jín³² tsáú², tiá² hniáuh³² cáun² lí¹ ngáih¹ náh² jái¹³ hi³ tiá² ca³tin¹ náh² ngáih¹. Jmúh¹³ náh² ta²¹ quián¹³ ma³ quin³² ma³ jan³² cun³quionh³ cuá² tanh¹ hmóu³² la³ cun³ hi³ qui³ má²ca³juáh¹³ jnoh¹ jáun², ¹²hi³ jáun² la³ jáun² lí¹³ taunh¹³ náh² ta²¹ tsá² cá²tsáun¹, hi³ tiá² hi³ lí³hniáuh³ hí¹ cáun² ñí¹con² náh².

Jmá¹ hi³ jáunh³ Ti³² Juo¹³ dí²

¹³Hnoh² reh², tiá² hnáú² jnoh¹ hi³ tionh² hnoh² ta³ tiá² ñíh¹ he³ lí¹³ ñí¹con² tsá² má²cá²tsan³, quí¹ ní² lí¹ ca³niau²¹ hlah³ honh² náh² la³jmí¹ nio² hlah³ tsí³ tsá² tiá² má²hu²¹ tsí³ hi³ jenh¹³ dí². ¹⁴La³jmí¹ táunh²³ dí² ta²¹ hi³ ca³jun³ Jesús, jí³ hi³ ca³jenh¹³ siáh³, la³ jáun² bíh¹ ca³ta¹ dí² hi³ táunh¹³ ta²¹ hi³ ní¹ má¹jaunh³² Jesús, Dió³² jmu³ hi³ ja³tánh¹ tsú² quionh³ Jesús la³jín³² tsá² tanh² ta²¹ Jesús jmí¹ cá¹tsan³.

¹⁵Hi³ jáun² la³ cun³ rón³² lí³ jé¹ Ti³² Juo¹³ dí² juáh³ jnoh¹ ñí¹con² hnoh² la³ lá²: Hi³ la³jái³² dí² tsá² ziaun² dí² ní¹ má¹jaunh³² Ti³² Juo¹³ dí², tiá² chí¹ján³ dí² tsáuh¹³ yáh³ la³ cónh³ bíh¹ tsá² má²cá²tsan³. ¹⁶Quí¹ tsá² má²tanh² ta²¹ Cristo jmí¹ cá¹tsan³ bíh¹ tín² jenh¹³ la³ñí¹ ní¹ má¹jaunh³² Ti³² Juo¹³ dí² hñu³mí³cuú² hi³ jmu³ héih³², quionh³ tsú² tsá² chin¹ ja¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³². Tsá² hí³ hléh³² tiá³ hi³ jíéi³² mí¹ní² quioh²¹ Dió³². ¹⁷Má¹jáun² tsáuh¹³ dí², tsá² ziaun² dí², cu³tsa³² quiúnh¹ dí² tsá² má²ca³jenh¹³ hi³, hi³ ngá¹³ dí² ja¹ jnie² chí³cuú² ñí¹ jenh¹³ dí² Ti³² Juo¹³. Hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ tsá¹tauh¹³ dí² quiúnh¹ Ti³² Juo¹³ cun³ jmí¹hi³nio². ¹⁸Hi³ jáun² cun³quionh³ jái¹³ ní² jmúh¹³ hnoh² hi³ niau²¹ tiá³ tsí³ tsá²ján² tsá²ján². **5** Hnoh² reh², ca³ti²¹ hín² jmáih¹ lí¹³ la³ ní², tiá² hniáuh³² jmu¹ jná¹³ hliáun³ jái¹³, ²quí¹ re² lín³² bíh¹ má²ná¹ñíh¹

hnoh² hi³ chau²¹ jmái¹ jáunh³ Ti³²
 Juo¹³ dí² cu³diá²jan², la³jmí¹ ja³² jan²
 háin² cu³diá²jan² já¹nié². ³Jmái¹ hi³
 ná¹juáh²³ tsáu²: “Tie³ bíh¹ nio², hí¹ cáun²
 hi³ háinh¹³ tiá² zia³² yáh³”, má¹jaun²
 bíh¹ quiunh²¹ tsú² hi³ ma³tso² lín³² tsí³
 cu³diá²jan² la³ lá², la³jmí¹ k²³ nĩ¹con²
 tsá²mi³ k²zian² jon² hi³ cu³diá²jan² k²³
 quieh² héin¹. Hí¹ cáun² tiá² nĩ¹ zia³²
 yáh³ nĩ¹ lí³ cuon³ tsá² la³ hí³. ⁴Ti³la³
 hnoh² reh², tiá² já¹nié² tionh² yáh³
 hnoh² hi³ lí¹³ chau²¹ jmái¹ quioh²¹ Ti³²
 Juo¹³ dí² cu³diá²jan² la³jmí¹ chau³² jan²
 háin² jmái¹ hi³ tiá² hi³ lín²³ tsú². ⁵Quí¹
 la³jín³² bíh¹ hnoh² má²tionh² nĩ¹ tie³
 joh¹, nĩ¹ lí³ ta³ma². Tiá² já¹nié² tiauh²
 yáh³ dí², nĩ¹ tiá² joh¹ tie³; ⁶hi³ jáun²
 tiá² hniáuh³² yáh³ cuóu³² dí² la³jmí¹
 ná¹cuóun¹ tsá²cá²tsáun¹, tí³la³ hniáuh³²
 hi³ ná¹zian² tsí³ bíh¹ dí², jí³ hi³ tiáuh¹
 dí² hua³jan²¹, hi³ jáun² tiá² lí¹ lí³can² dí².
⁷Já¹nié² bíh¹ cuóun¹ tsú², hi³ já¹nié²
 bí¹ siáh³ má²héinh³² tsú²; ⁸tí³la³ cun³nĩ¹
 hi³ jnoh¹ láí³ dí² tsá² tiauh² ta³ma² bíh¹,
 jáun² cu¹ tiáuh¹ dí² hua³jan²¹ hi³ tiá² lí¹
 lí³can² dí². La³jmí¹ jmu² hliáu³ hua³hí¹³
 nĩ¹tsí³ hi³ quih³² cáun² hi³ pin³, la³ jáun²
 bíh¹ hniáuh³² jmú¹³ dí² cun³quionh³
 hi³ cu³tí³ tanh²³ dí² ta²¹ Dió³², hi³
 hno³ dí² siáh³ Dió³². Ja³bí¹ la³jmí¹
 jmu² hliáu³ hua³hí¹³ chí¹ cun³quionh³
 hi³ huáh² ná¹hein³² jáun², la³ jáun²
 bíh¹ hniáuh³² jmú¹³ dí² cun³quionh³ hi³
 ná¹hé² ná¹jan³² dí² hi³ chau²¹ jmái¹
 hi³ láu³² dí² Dió³². ⁹Quí¹ jun³juáh¹³
 ca³hiáu³² Dió³² jnoh¹ hi³ jmoh³ la³ cun³
 hi³ míh²³ jáun² tsí³ yáh³, tí³la³ ca³hiáu³²
 tsú² hi³ láu³² cun³quionh³ Jesucristo
 Ti³² Juo¹³ bíh¹ dí², ¹⁰Tsá² ca³jun³ hi³
 hi³ ca³ta¹ dí²; hi³ jáun² lí¹³ ziaun² dí²
 quiúnh¹ tsú², uá¹ hi³ ziaun² dí² uá¹ hi³
 má²jún¹ dí² ná¹ má¹tí³ nĩ¹ jáunh³ tsú².
¹¹Hi³ jáun² hlí¹ lienh¹ náh² tsá²ján²
 tsá²ján², hi³ jmúh¹³ náh² siáh³ hi³ tí³
 lí³mí¹ lí³ pin³ hñu³ tsí³ tsá²ján² tsá²ján²
 la³ qui³ má²ná¹jmuh³² nĩ² náh².

Jái¹³ lá² cue³² Po¹ hi³ ma³tí³² tsá² reh²

¹²Hi³ jáun² né³ reh², juáh³ jnoh¹
 nĩ¹con² hnoh² hi³ hniáuh³² jmúh¹³ náh²
 quien² tsá² ná¹jmu² ta²¹ nĩ¹con² náh²,
 tsá² ná¹ho² jái¹³ hi³ ca³cué³ Ti³² Juo¹³
 dí², tsá² ná¹hie³² jú¹ tson² nĩ¹con² náh².
¹³Hniáuh³² jmúh¹³ náh² lín¹ hi³ cu³tí³
 hu²¹ honh² náh² hi³ quien² lín³² tsú²
 jí³ hi³ má¹hno¹ lín³² náh² tsú² siáh³,
 quí¹hliá² ná¹jmu² tsú² ta²¹ jáun². Tianh³
 náh² cáun² hi³ re² hi³ tin² quiúnh¹ náh²
 tsá²ján² tsá²ján².

¹⁴Hnoh² reh², ja³bí¹ hlí¹ lieh¹ jnoh¹
 siáh³ hnoh² hi³ jin¹³ náh² tsá² tiá²
 nĩ¹jmu³ tá¹³, hi³ jmúh¹³ náh² hi³ niau²¹
 tiá³ tsí³ tsá² nio² hlah³ tsí³, hi³ má¹hon¹
 náh² tsá² tiá² má²pin³ hñu³ tsí³, hi³
 juenh² honh² náh² siáh³ nĩ¹con² la³jín³²
 tsáu².

¹⁵Ha³ lí² jéinh¹ hnoh² siáh³ hlah³
 nĩ¹con² tsá² má²ca³jmú³ hlah³. Ti³ re²
 bíh¹ jmúh¹³ hnoh² hi³ chú³² jmái¹ ca³la³
 jí³² nĩ¹con² tsá²ján² tsá²ján², jí³ nĩ¹con²
 ca³la³ jín³² tsáu² nĩ² siáh³.

¹⁶Tianh³ náh² hiún² honh² jmái¹ ca³la³
 jí³². ¹⁷Lienh¹ náh² Dió³² chí¹nĩ¹. ¹⁸Cáun²
 cuéh³ náh² tiá¹hmah¹ Dió³² uá¹ he³ mi³
 lí²³, quí¹ la³ jáun² bíh¹ hnió³ Dió³² hi³
 jmúh¹³ hnoh², tsá² tanh²³ náh² ta²¹ Cristo
 Jesús.

¹⁹Ha³ lí² yeí² náh² sí² quioh²¹ Jmí²chí³
 Chun¹ hi³ má²zia³² hñu³ honh² náh².
²⁰Ha³ lí² jmu² náh² han¹ jái¹³ hi³ hleh³²
 tsáu² hi³ cue³² Dió³² hñu³ tsí³. ²¹Re²
 quian² náh² hua³hí¹³ la³jí³² jái¹³ hi³
 hleh³² tsáu² nĩ¹juáh³ jáun² jú¹ tson²,
 tionh² náh² ta²¹ jái¹³ jáun² nĩ¹juáh³ jáun²
 jú¹ tson² cu³tí³. ²²Chá¹ náh² tí³ có³²
 ca³la³ jí³lí³² nĩ¹ hi³ hlah³.

²³Dió³² Tsá² jmu² hi³ ziaun² dí² re²
 tin² cu¹ jmu¹ hi³ cu³tí³ ná¹chan¹ hnoh²
 nĩ¹con² hí³ dí², hi³ hí¹ cáun² tso³ tiá² zia³²
 nĩ¹con² náh² hi³ juáh¹³ hi³ lí³ hliánh¹³
 náh², la³jí³ ngu³, jí³ jmí²chí³, jí³ jmí¹
 honh² náh² siáh³, nĩ¹ má²cá²chó³² jáun²

jmái¹ hi³ jáunh³ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí².
²⁴Dió³² Tsá² té²³ hnoh² lín³ jan² Tsá²
 má²tí³² jě¹, jáun² tiu³nio² jmu³ bíh¹ tsú²
 la³jí³² hi³ má²í²juánh³² jná¹³ ní².

Po¹ hah² jái¹³ ñí¹ ca³táuh³ sí²

²⁵Hnoh² reh², lienh¹ náh² Dió³² hi³
 ca³ta¹ jnoh¹.

²⁶Ren¹ náh² tsá²ján² tsá²ján² hi³ re²
 nio² honh² náh², la³ qui³ ráin³² tsú² jan²
 rainh²¹.

²⁷Juanh³² jná¹³ ñí¹con² hnoh²
 cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Ti³² Juo¹³
 dí² hi³ hniáuh³² hñh¹³ hnoh² sí² lá²
 ñí¹con² la³jín³² tsá² reh².

²⁸Cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh² Jesu-
 cristo Ti³² Juo¹³ dí². [Cun³ ní² bíh¹ tí³
 jái¹³ ní².]

**Sí² Ní¹ Má²tun³ Hi³ Ca³zen³ Po¹
Ní¹con² Tsá² Tesalonicenses**

**Po¹ quionh³ tsá² quionh³ jmu²
sí² lá² ca³tin¹ tsá² má²lín³
cuáh³² já¹ juú² Tesalónica**

1 Hnoh² reh², tsá² má²lín³ náh²
cuáh³² já¹ juú² Tesalónica nř²,
jná¹³ Po¹ quiúnh¹ Silvano ji³ Timoteo,
tsá² ná¹jmu³² jnoh¹ sí² lá² hi³ ca³tin¹
hnoh² tsá² tionh² náh² jo³cuo² Dió³²
Jméi² dí² ji³ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí².
² Cuú¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh² Dió³² ji³
Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí², hi³ cuú¹ zian²
náh² siáh³ cáun² hi³ re² hi³ tin².

**Dió³² ra³tsi³² héih³² ní¹con² la³jín³²
tsá² ren² tso³ nř¹ má¹jaunh³² Jesús**

³ Hnoh² reh², jun³juáh¹³ cá² ní¹
hi³hliá² chú³² cue²³ jnoh¹ tiá¹hmah¹
Dió³² yáh³ hi³ ca³tin¹ hnoh², tí³la³ ca³ta¹
jnoh¹ cué¹³ tiá¹hmah¹ qui¹hi³hliá² tí³
jlánh¹ re² má²tanh²³ hnoh² ta²¹ Dió³²
cun³ jmá² cun³ jnia³² bíh¹, hi³ tí³ lí³mi¹
má²hno³ náh² tsá²ján² tsá²ján². ⁴ Cun³nř¹
hi³ nř² bíh¹ jmu³² jnoh¹ tsah¹ lín²¹ hi³
ca³tin¹ hnoh² ní¹con² ma³ quin³² ma³
cu³ nió³ tsá² má²lín³ cuáh³², hi³ za²³
jnoh¹ tsú² ha³ cónh³ tí³ hi³ cueh²³ náh²
honh² ji³ hi³ tanh²³ náh² ta²¹ Dió³²
uá¹jinh¹ ja¹ ca³la³ jí³² uu³mi²tsi³² jí³ hi³
hlah³ hi³ quiunh³² náh². ⁵ Cun³quionh³
hi³ jáun² má²lin¹ hi³ Dió³² tin² ra³tsi³²
re² héih³², hi³ ja³bí¹ la³ jáun² má²lin¹
siáh³ hi³ hnoh² bíh¹ ca³tin¹ cuá¹tianh³
ní¹ cuá¹quien² Dió³². Qui¹ hi³ jáun² bíh¹
ná¹má²tsoh¹ náh² honh².

⁶ Dió³² bíh¹ Tsá² jmu² la³ cun³ hi³
ca³tí²¹, hi³ bíh¹ jmu³ hi³ ma³tso² tsí³ tsá²
ná¹jmu² hí³ hi³ ná¹má²tsoh¹ náh² honh²;
⁷ hi³ jáun² hnoh², tsá² ná¹má²tsoh¹ náh²
honh², chau³ Dió³² tie³ la³jmí¹ chau³
jnoh¹ ní¹ má¹cá²chó³² jmá¹ hi³ jáunh³
Jesús Ti³² Juo¹³ dí² tí³ hñu³mi³cuú²,

cu³lí²¹ quionh³ tsú² tsá²cuú² tsá²ta³, tsá²
pin³ joh¹. Hi³ jáunh³ tsú² jáun² juí³²
ja¹ sí² cáu² lín³², ⁸ hi³ ja³jéinh¹ tsú² hi³
ma³tso² tsáú² tsí³, la³ cun³ tsá² tiá² ca³lí³
cuóun³² Dió³², tsá² tiá² má²ca³taunh³ ta²¹
jú¹ chú³² quioh²¹ Jesús Ti³² Juo¹³ dí².
⁹ Tsá² hí³ dá² tá¹tsin¹ héih³² la³ cun³ hi³
ca³tí²¹, hi³ jáun² ma³tso² tsí³ hi³ chéi³
hi³ uóu³² ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio², ní¹
tiá² lí¹³ tiánh³ tsú² ta³ ní¹ Ti³² Juo¹³
dí², ní¹ má²jnia³ jáun² pí³ hi³ cáu² hi³
jueh³² quioh²¹. ¹⁰ Hi³ ní¹ má¹jaunh³² Ti³²
Juo¹³ dí² né³, má¹jáun² lí³ lin¹ hi³ quien²
tsú² hi³ jmu³ tsá² joh¹, hi³ la³jín³² tsá²
ca³taunh³ hi³ ta²¹ né³ ma³tsu³ ma³jónh³²
tsú² ca³la³ hi³ tsa³cáun² lín³² tsí³. Hi³
hnoh² siáh³ lí³ quiúnh¹ tsá² hí³ quí¹
má²ca³tionh² náh² ta²¹ la³ cun³ jái¹³ hi³
ca³juáh¹³ jnoh¹ jáun².

¹¹ Cun³nř¹ hi³ nř² bíh¹ ná¹hiú² ná¹mi³²
jnoh¹ ní¹con² Dió³² hi³ ca³tin¹ hnoh².
Mí³² jnoh¹ hi³ Dió³² jmu³ hi³ lí¹³
zian² hnoh² la³ cun³ ca³tí²¹ zian² tsá²
má²ca³te³ Dió³², hi³ mí³² jnoh¹ siáh³
hi³ Dió³² jmu³ hi³ lí¹³ má¹tih²¹ hnoh²
la³jí³² hi³ chu²¹ hi³ hniá¹ náh² jmúh¹³, jí³
la³jí³² ta²¹ hi³ jmuh³² hnoh² cun³nř¹ hi³
tanh²³ náh² ta²¹ Dió³². ¹² Qui¹ jáun² la³
jáun² bíh¹ má²lí¹³ ma³quien² tsáú² Jesús
Ti³² Juo¹³ dí² cun³nř¹ hi³ ca³tin¹ hnoh²,
hi³ jáun² la³ jáun² siáh³ jmu³ Jesús hi³
quien² hnoh² cun³nř¹ hi³ ja³² mí³ tsí³
Dió³² jí³ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí².

Tsá² hláih¹, tsá² jmu² tso³

2 Hnoh² reh², ca³tí²¹ jmá¹ hi³ jáunh³
Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí² hi³ ja³chau³
dí² tsú² cu³lí²¹ ní¹con², ca³tí²¹ jmá¹
jáun² juáh³ jnoh¹ ² hi³ tiá² hniáuh³² hi³²
honh² náh², sa³jun³ hi³ juenh¹³ náh²
ní¹ má¹ca³niéih² náh² hi³ ca³chó³² jmá¹
jáun² quioh²¹ Ti³² Juo¹³ dí². Uá¹jinh¹
zian² tsá² juáh³ hi³ zia³² cáun² jái¹³
quioh²¹ Jmí²chí³ Chun¹, ho³lá²dá² hléh³²
tsú² cáun² jái¹³ ja¹ tsá² reh² dí², ho³lá²dá²
juáh³ tsú² hi³ zia³² cáun² sí² hi³ ca³zen¹³

jnoh¹, tiá² hniáuh³² yáh³ lí¹ táunh¹³
 hnoh² ta²¹ jái¹³ jáun². ³Tiá² hniáuh³²
 yáh³ lí¹ lí³can² hnoh² jái¹³ quioh²¹ lí³ua³
 jan² tsáu², qui¹ ñeh² bíh¹ hi³ chau²¹ jmái¹
 jáun², ca³ti²¹ lí³ cáun² hniéi² jueh³²
 ñí¹con² Dió³², hi³ ma³jnia³² siáh³ jan²
 tsá² lí³ hoh³ ca³ti²¹ liei²¹ quioh²¹ Dió³²,
 tsá² ca³tin¹ hi³ hi³ tsó³² ñí¹ hlah³. ⁴Tsá²
 hí³ dá² jmu³ hi³ jlánh¹ quien² hnga²,
 hi³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² la³jáh³ dú¹
 ñí¹ hi³ ná¹juáh²³ tsáu² dió³², jí³ la³jí³²
 hi³ má²ná¹má²tsú² má²jónh³² tsáu². Hi³
 hí¹ la³ tí³ hñu³ cuáh³² chín¹ quioh²¹
 yáh³ Dió³² tsa³cuá² tsá² hí³, hi³ cuá¹jmu²
 quien² la³jmí¹ quien² Dió³².

⁵¿Tiá¹ chau² honh² hnoh² hi³
 ca³juánh³² jná¹³ la³ ní² tá¹la³ ca³ñí³²
 jná¹³ quiúnh¹ hnoh²? ⁶Hi³ má²ná¹ñíh¹
 náh² he³ qui² jni³² jui³² quioh²¹ tsá²
 hláih¹ hí³ la³ tí³ ta³né³², tí³la³ ní¹
 má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ má²tón³² máh³
 ma³jnia³² tsá² hí³. ⁷La³ ta³né³² bíh¹
 má²chí¹jmu² ta²¹ hlah³ pí³ tiá² jniá³,
 jí³²la³ tí³ hniáuh³² quin³ tí³ có³² Tsá²
 qui² jnai³² jui³² quioh²¹ bíh¹ tsá² hláih¹
 hí³ ta³né³². ⁸Hi³ jáun² má¹jáun² máh³
 má²ma³jnia³² tsá² lí³ hoh³ hi³ ca³ti²¹
 liei²¹ quioh²¹ Dió³², tí³la³ Tí³² Juo¹³
 dí² jngih³ tsá² hí³ cun³quionh³ chí³
 hi³ jíéi³²; ja³bí¹ hí³ dí² hin³ tsá² hláih¹
 hí³ cun³quionh³ joh¹ cú²tú¹ cú²lí³ hi³
 quian³² ní¹ má¹jaunh³². ⁹Tsá² hláih¹
 hí³ já³² cha¹³ *Satanás tsá² hláinh¹ tsá²
 chín¹, hi³ já³² cun³quionh³ la³jí³² pí³
 quioh²¹ Satanás hí³, hi³ jmu³ hua³jueh³²
 jí³ lí²¹ hi³ lí¹³ tsa³cáun² tsí³ tsáu², hi³
 ma³can² tsáu². ¹⁰Cun³quionh³ la³jí³² ñí¹
 hi³ hlah³ ma³can² tsú² tsá² tsá²hín³, tsá²
 tiá² ca³lí³hnió³ tónh³² ta²¹ jú¹ tson², jú¹
 hi³ jmí¹ lí³ lí¹³ liáun³ tsú². ¹¹Cun³ ñí¹ hi³
 ní² bíh¹ jmu³ Dió³² hi³ lí¹³ lí³can² tsá²
 la³ hí³, hi³ lí¹³ tónh³² tsú² ta²¹ jú¹ tí¹jái².
¹²Hi³ jáun² la³jín³² tsá² hí³ tá¹tsin¹
 héih³², tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh³ hi³ jú¹
 tson², tsá² ca³lí³ hniá¹ hí³ jmáh³la³ hí³
 hlah³.

Tsá² má²ná¹quiánh¹ hi³ ca³tin¹ liáun³

¹³Tí³la³ jnoh¹ reh², ca³ta¹ jnoh¹ cue¹³
 tiá¹hmah¹ Dió³² la³jí³² jmái¹ hi³ ca³tin¹
 hnoh² tsá² hniau³ Tí³² Juo¹³ dí²; qui¹
 Dió³² ca³quianh³ hnoh² la³ jmí¹ ñí¹
 hi³ lí¹³ liáun³ náh² cun³quionh³ hi³
 jmu³ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ lí¹³ ná¹chan¹
 náh² ca³tin¹ Dió³², jí³ cun³quionh³ hi³
 táunh¹³ náh² ta²¹ jú¹ tson² ní² siáh³.
¹⁴Cun³quionh³ jú¹ chú³² hi³ hléh¹ jnoh¹
 jáun² bíh¹ ca³té² náh² tsú² hi³ lí¹³ liáun³
 náh², hi³ jáun² hnoh² lí¹³ zian² náh²
 cáun² hi³ quien² la³jmí¹ quien² Jesu-
 cristo Tí³² Juo¹³ dí².

¹⁵Hi³ jáun² né³ reh², cuí¹ tionh² náh²
 hi³ nio² tiá³ honh² la³ má²tionh² náh²
 ní², ha³ lí² chá² náh² tí³ có³² jái¹³ hi³
 ca³juáh¹³ jnoh¹ jáun² ñí¹ ná¹jéinh³ ñí¹
 dí², jí³ cun³quionh³ sí² ní² siáh³. ¹⁶Hi³
 jáun² hnga² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí²
 jí³ Dió³² Jméi² dí², Dió³² Tsá² hniau³
 dí², Tsá² má²hé² má²mieh² hi³ jmu²
 hi³ nio² tiá³ tsí³ dí² la³jí³² jmái¹ la³
 cun³ jmí¹hi³nio², hi³ cue³² siáh³ cáun²
 hi³ chu²¹ hi³ má²hu²¹ tsí³ dí², ¹⁷Dió³²
 hí³ cuí¹ cue²¹ pí³ hñu³ honh² náh², hi³
 cuí¹ má¹hau³ náh² tsú², jáun² la³jí³² hi³
 jmuh³² náh² jí³ la³jí³² hi³ hléh¹ náh² lí¹³
 lí³ chu²¹.

**Po¹ mí³² hi³ liéinh³² tsú² Dió³²
 quioh²¹ quionh³ tsá² quionh³**

3 Hnoh² reh², ñí¹ má²ca³táuh³ sí² lá²
 juáh³ jnoh¹ hi³ lienh¹ náh² tiá³
 Dió³² ca³ta¹ jnoh¹, hi³ jáun² tia³jui³²
 tsa³cuóun² jái¹³ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí²,
 hi³ ma³quien² siáh³ tsá² siánh³ jái¹³ jáun²
 la³jmí¹ má²ca³jmuh³ hnoh². ²Lienh¹
 hnoh² siáh³ Dió³² ca³ta¹ jnoh¹, hi³ liáu³²
 tsú² jnoh¹ ñí¹con² tsá² hian² tsí³, tsá²
 cháunh²³ tsí³ jmáh³la³ hi³ hlah³, qui¹ tiá²
 la³jín³² tsáu² taunh³² yáh³ ta²¹. ³Tí³la³
 Tí³² Juo¹³ dí² lín³ jan² Tsá² má²tí³² jē¹,
 hi³ jáun² hí³ bíh¹ jmu³ hi³ lí³ pin³ náh²
 hñu³ jmí¹ hñu³ honh², jí³ hi³ hua³hín¹³

tsú² siáh³ hnoh² ñí¹con² tsá² hláinh¹.
⁴Hi³ ca³tin¹ hnoh², tanh²³ bíh¹ jnoh¹ ta²¹
 Tí³² Juo¹³ dí² hi³ hnoh² ná¹má²tih²¹ la³
 má²ná¹má²tih²¹ ní² náh² héih³² hi³ jmu³²
 jnoh¹. ⁵Cuí¹ jmu¹ bíh¹ Tí³² Juo¹³ dí² hi³
 lí³ lieih²¹ jmí²chí³ quián¹³ náh² hi³ Dió³²
 hniau³, hi³ cuí¹ jmu¹ siáh³ hi³ lí³ juenh²
 honh² náh² la³jmí¹ juenh² tsí³ Cristo.

Jái¹³ ca³tí²¹ hi³ hniáuh³² jmu³ tsú² ta²¹

⁶Hnoh² reh², jmu³² jnoh¹ héih³²
 ñí¹con² hnoh² cun³quionh³ héih³²
 quioh²¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², hi³
 tiú²uú² juonh²¹ hnoh² quiúnh¹ lí³ua³
 jan² tsá² reh² cáun² lí¹ ñí³táunh¹, tsá²
 tiá² má²tí³² la³ cun³ jái¹³ hi³ má²ca³hie¹³
 jnoh¹ jáun². ⁷Quí¹ hmóu³² bíh¹ hnoh²
 má²ñí¹ lánh³ ñí¹táunh¹ náh² ní¹juáh³
 hi³ jmóuh¹ náh² la³ cun³ hi³ qui³ jmu³²
 jnoh¹. Quí¹ jmí¹ tiauh¹ jnoh¹ jáun² ja¹
 ñí¹ tionh¹ hnoh², tiá² ca³jmú¹³ yáh³
 jnoh¹ juinh³, ⁸sa³jun³ hi³ lí¹ ca³cué³
 tsáu² ca³cúh¹³ jnoh¹; tí³la³ jnoh¹ dá²
 ca³jmú¹³ pí³ hi³ jmú¹³ jnoh¹ ta²¹ la³ huá²
 la³ jma² bíh¹, quí¹ tiá² ca³lí³hnáu² yáh³
 jnoh¹ hi³ láí³ jnoh¹ la³jmí¹ lí³ cáun² liá¹
 héi² ñí¹con² náh². ⁹Jun³juáh¹³ hi³ tiá²
 jmí¹ zia³² yáh³ jái¹³, tí³la³ jnoh¹ dá²
 ca³lí³hnáu² cáu¹³ cáun² nóh³² lánh³
 rón³² ca³tí²¹ tianh¹³ hnoh² bíh¹. ¹⁰Quí¹
 la³ cun³ jmí¹ tiauh¹ jnoh¹ jáun² ja¹
 ñí¹ tionh¹ náh², ca³jmú¹³ jnoh¹ héih³²
 ñí¹con² hnoh² la³ lá²: Ní¹juáh³ tsá² tiá²
 ñí¹jmu³ ta²¹, ha³ lí² cuí¹ cúh². ¹¹Tí³la³
 má²ca³nái¹³ jnoh¹ hi³ zian² ma³ jan²

hnoh² cáun² lí¹ ñí³táunh¹ náh², tsá²
 jmu² cá² ñí¹ ta²¹ tiá² quien² hi³ cáun² lí¹
 lóh²³ ta³ ñí¹ tiá² ca³tin¹. ¹²Ñí¹con² tsá²
 la³ hí³ jmu³² jnoh¹ héih³² cun³quionh³
 héih³² quioh²¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí²,
 hi³ re² nio² tsí³ tsú² hniáuh³² jmu³ ta²¹,
 hi³ jáun² láih¹³ tsú² hi³ cúh³.

¹³Hnoh² reh², ha³ lí² cuí¹ huon¹³
 náh² hi³ jmuh³² hi³ chu²¹. ¹⁴Ní¹juáh³
 zian² ma³ jan² tsá² tiá² ta²¹ taunh³²
 jái¹³ hi³ juáh³ jnoh¹ cun³quionh³ sí² lá²,
 jie³ náh² re² hin² tsánh² tsá² hí³, jáun²
 lí²uú² juónh³² náh² quiúnh¹ tsá² la³ hí³,
 jáun² lí³ heh³. ¹⁵Tí³la³ jun³juáh¹³ hi³
 hniáuh³² hon² yáh³ náh² tsá² la³ hí³,
 tí³la³ hniáuh³² hlí¹ lienh¹ bíh¹ hnoh²
 tsá² la³ hí³ la³jmí¹ hlí² liéinh³² tsú² jan²
 rainh²¹.

**Po¹ juáh³ hi³ cuí¹
 má¹mieh² Dió³² tsá² hí³**

¹⁶Hi³ jáun² hnga² Tí³² Juo¹³ dí², Tsá²
 jmu² hi³ zian² tsáu² re² tin², cuí¹ jmu¹
 hi³ zian² hnoh² re² tin² jmái¹ ca³la³ jí³²
 uá¹ he³ mi³ quiunh³² náh². Cuí¹ zenh²
 bíh¹ Tí³² Juo¹³ dí² quiúnh¹ hnoh², ca³la³
 jí³lin² náh².

¹⁷Jná¹³ Po¹ cuá¹jmu² jná¹³ huéh³ ñí¹
 hná¹ lá² quionh³ uón³² huen², la³ cun³
 qui³ jmu² jná¹³ la³jí³² sí² quion²¹, hi³
 jáun² lí³ lin¹ hi³ jná¹³ bíh¹ lí²jmú³²;
 hi³ juanh³² jná¹³: “Hia² hnoh²”, ¹⁸Cuí¹
 má¹hé¹ má¹mieh² Jesucristo Tí³² Juo¹³
 dí² la³jín³² hnoh². [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³
 hi³ juanh³² jná¹³ reh².]

**Sí² La³ñí¹ Hi³ Ca³zen³ Po¹
Ñí¹con² Timoteo**

Po¹ ca³jmú³ sí² lá² hi³ ca³tin¹ Timoteo

1 Jná¹³ Po¹, tsá² lín³ ná¹ *ti³² tsá² quiah³² jë¹ Jesucristo, la³ cun³ héih³² quioh²¹ Dió³² Tsá² liáu³² dí², jí³ héih³² quioh²¹ Jesucristo Tsá² ná¹jan²³ dí² hí³; ²zein²¹ jná¹³ sí² lá² ñí¹con² hnú² Timoteo, hnú² tsá² lín³ nú² la³juah²¹ dúh¹ jón³² jná¹³ cu³tí³ cun³ñí¹ hi³ táunh²³ dí² ta²¹ cú²re². Cuf¹ má¹hé¹ má¹mieh² hnú² Dió³² Jméi² dí² jí³ Cristo Jesús Tí³² Juo¹³ dí², hi³ cuí¹ jmu¹ tsú² juenh² tsí³, jí³ hi³ cuí¹ jmu¹ tsú² siáh³ hi³ zian² nú² cáun² hi³ re² hi³ tin².

**Jái¹³ hi³ ca³hieh³ Po¹ Timoteo
ca³tin¹ tsá² hleh³² jú¹ tí¹jái²**

³La³ cun³ hi³ ca³juánh³² jná¹³ jáun² jmí¹ ca³tí³ ñí¹ ñe¹ jná¹³ hué³² Macedonia hi³ ñíh¹³ hnú² juú² Éfeso ní², chú³² bíh¹ ñíh¹³ hnú² la³ má²ñíh³ ní². Hi³ jáun² hnú² jmúh¹³ héih³² ní¹juáh³ hin² tsánh² hleh³² jú¹ ná¹jan², hi³ tiú²uú² ma³tin² tsú² tsáu² la³ jáun². ⁴Zéih³ hnú² tsú² hi³ tiú²uú² ma³quien² tsú² jái¹³ hi³ lí¹ quí² lí¹ chin² tsáu² chí¹, sa³jun³ hniáuh³² cán³ tsú² hua³hí¹³ hi³ hin² tsánh² lín³ dí¹hio³ ñú¹deh³ tsú², cáun² hi³ tiá² chau²¹ jmái¹ táuh³. Quí¹ ní¹juáh³ cáun² ná¹jmu² la³ jáun² bíh¹ tsú², jáun² cáun² lí¹ ná¹quí² ná¹táinh²³ bíh¹ tsú² jái¹³; jun³juáh¹³ lín¹ zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹ yáh³ la³ jáun² hi³ juáh¹³ hi³ lí¹³ niau²¹ cáun² tsí³ tsú² ca³tí²¹ jú³² quioh²¹ Dió³².

⁵Tí³la³ jná¹³ zein²¹ jái¹³ lá² cun³ñí¹ hi³ hno³² jná¹³ hi³ ma³hnio³ tsáu² tsá²ján² tsá²ján² cun³ñí¹ hi³ má²ji² hñú³ tsí³, cun³ñí¹ hi³ má²ji² siáh³ jmí¹ tsí³ tsú², jí³ cun³ñí¹ hi³hliá² tson² má²tanh² tsú² ta²¹ Dió³². ⁶Zian² ma³ jan² tsáu² má²ca³náu² tí³ có³² ca³tí²¹ hi³ ní², jáun² jú¹ siáh³ bíh¹ má²ná¹quí² ná¹juónh²³ tsú², jái¹³ tiá² lín¹

ñí¹ jmu³ ta²¹. ⁷Uá¹jinh¹ hnió³ tsú² jmu³ tí³² ca³tí²¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés, tí³la³ hí¹juáh³ jái¹³ hi³ hleh³² hnga² bíh¹ tsú² tiá² ngí²³, hi³ sa³jun³ ngí²³ bíh¹ tsú² jái¹³ hi³ jlánh¹ jmu² tson².

⁸Ñe¹ bíh¹ dí² hi³ chu²¹ liei²¹ jáun² quioh²¹ hla¹ Moisés ní¹juáh³ hi³ cauh³² tsú² la³ cun³ ca³tí²¹. ⁹Tí³la³ hniáuh³² ne¹ dí² hi³ jun³juáh¹³ ca³tin¹ tsá² chun¹ yáh³ liei²¹ hi³ ca³lí³, quí¹ liei²¹ jáun² dá² ca³lí³ hi³ ca³tin¹ tsá² jmu² cun³ tin² tsí³ hnga² bíh¹, tsá² tiá² jmu² nieh³, tsá² tiá² ta²¹ tanh² Dió³², tsá² jmu² tso³, tsá² tiá² Dió³² hún¹ tsí³, tsá² tiá² jéih³² hi³ hien¹, tsá² jngih² jméi² mí¹ziú¹³, jí³ tsá² jngih² tsáu² ní² siáh³. ¹⁰Ja³bí¹ ca³lí³ zia³² liei²¹ hi³ ca³tin¹ tsá² juón¹, jí³ tsá²ñuh² lí¹ jmú² lí¹ tsau³² má²tún² hmóu³², tsá² han² tsáu², tsá² tí¹ jáin², tsá² má²tson² jú¹ tí¹jái², jí³ hi³ ca³tin¹ ca³la³ jín³² tsá² tiá² jéih³² jú¹ tson² ní² siáh³. ¹¹Jú¹ tson² ní² bíh¹ juanh³² jná¹³, la³ cun³ rón³² lí³ jú¹ chú³² hi³ jlánh¹ quien² hi³ ca³hiau³ jná¹³ jáun² ñí¹con² Dió³², Tsá² hnió³ hí³ hi³ ma³mieh² dí².

**Po¹ cue³² tiá¹hmah¹ ñí¹con² Dió³²
cun³ñí¹ hi³ ja³² mií³ tsí³ Dió³²**

¹²Cue² jná¹³ tiá¹hmah¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², Tsá² cue³² jná¹³ pí³, quí¹hliá² ca³lín¹³ tsú² hi³ jná¹³ bíh¹ tsá² lí³tín³ jái¹³ quioh²¹; hi³ jáun² jná¹³ ca³jmú³ tsú² tsá² lín³ quian²¹, ¹³uá¹jinh¹ jmí¹tin² jmí¹ lín³ jná¹³ jan² tsá² tí² zió² tí² hien² Tí³² Juo¹³ dí², hi³ tí² hnah³² jná¹³ siáh³ tsá² taunh² tsú² ta²¹ hi³ tí² jmuh³² ná¹ hian² tsin³², jí³ hi³ tí² tú² tí² hion³² jná¹³ tsú² siáh³; tí³la³ Dió³² ca³ja³ mií³ tsí³ ñí¹con² jná¹³, quí¹ jná¹³ tiá² jmí¹ má²tanh³² ná¹ ta²¹, hi³ jáun² bíh¹ tí² jmu² jná¹³ cáun² hi³ tiá² ño¹. ¹⁴Jáun² jlánh¹ ca³ja³ lín³² mií³ tsí³ Tí³² Juo¹³ dí² ñí¹con² jná¹³, quí¹ ca³jmú³ tsú² hi³ tanh²¹ jná¹³ ta²¹, jí³ hi³ má¹hno¹ lín³² jná¹³ tsú², jí³ la³jín³² tsáu² ní² siáh³, quí¹ cun³ñí¹ hi³ má²cá²cunh³ jná¹³ quiñh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo.

¹⁵ La³jín³² tsáu² ca³tin¹ tónh³² ta²¹ jú¹ tson² lá²: Hi³ ca³cuan³ Jesús Tsá² lín³ Cristo ní¹ hué²¹ lá² hi³ líon³² tsá² ren² tso³. Chín¹dí¹ jná¹³ bíh¹ jan² tsá² tí³ jlánh¹ bíh¹ tí² ren² tso³, ¹⁶ tí³la³ cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹, Dió³² ca³ja³ mií³ tsí³ ní¹con² jná¹³. Hi³ ní¹juáh³ Jesús Tsá² lín³ hi³ Cristo la³ ca³jmú³ juenh² tsí³ ní¹con² jan² tsá² la³ jná¹³ né³, jáun² má²ca³lí³ lín¹ bíh¹ hi³ jmu³ tsú² juenh² tsí³ ní¹con² la³jín³² tsá² tónh³² ta²¹ ní¹ hná¹ ní² siáh³, tsá² hiáuh³ jmái¹ hi³ zian² cun³ jmí¹hi³nio². ¹⁷ ¡Cuf¹ lí³quien² bíh¹ Dió³² la³ cun³ jmí¹hi³nio², hi³ cú¹ ma³tsu³ ma³jónh³² tsáu² hnga² hí³ dí¹ Dió³² hí³ bíh¹ Tsá² lín³ Re²¹ cun³ jmí¹hi³nio², Tsá² tiá² lí¹³ jún³, Tsá² tiá² hin² lí¹³ jé³², Dió³² Tsá² cú² hnga² tán¹ cu³tí³. Tson² bíh¹ cu³tí³ la³ ní².

¹⁸ Hnú² jón³ Timoteo, ta²¹ hi³ má²lí²juáh³² jná¹³ ní² chá²³ jná¹³ jo³cuh² hnú², la³ cun³ rón³² lí³ jú¹ tson² hi³ ca³hléh³ jáun² tsá² ná¹lín³ hi³ *tí³² jé¹ Dió³² hi³ ca³tin¹ hnú² jmí¹tin². Cun³quionh³ jái¹³ hi³ ca³hléh³ jáun² tsá² hí³ né³, lí¹³ jmúh¹³ hnú² cáun² hniéi² chu²¹. ¹⁹ Hi³ cu³tsa³² hniáuh³² cháh¹³ hnú² cáun² honh² hi³ ca³tin¹ Dió³², hi³ hniáuh³² jmúh¹³ hnú² pí³ hi³ cu³tí³ lí³ jí² jmí¹ honh² hnú² ta³ ní¹ tsú². Zian² ma³ jan² tsáu² tiá² má²ca³lí³hnió³ jmu³ la³ cun³ hi³ má²lí²juáh³² jná¹³ ní², jáun² ca³ja³hín³ bíh¹ tsú² ca³ti²¹ hi³ jmí¹ taunh³² ta²¹. ²⁰ La³ jáun² bíh¹ ca³lí³ quioh²¹ Himeneo jí³ Lí²ján¹, jáun² tsá² hí³ má²ca³jienh²¹ jná¹³ ní¹con² *Satanás, hi³ jáun² lí³ ní³² tsú² hi³ tiá² chú³² tú² hión³² tsú² Dió³².

**Po¹ juáh³ he³ lánh³ rón³²
ca³ta¹ dí² lienh¹ Dió³²**

2 Hi³ jáun² né³, zia³² cáun² jái¹³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ juah²¹ jná¹³ lá²: Chú³² mí³² tsú² ní¹con² Dió³² quioh²¹ la³jín³² tsáu². Hniáuh³² liéinh³² tsú² Dió³², hi³ hiú² mí³² tsú², jí³ hi³ cué³² tsú² siáh³

tiá¹hmah¹ ní¹con² Dió³² quioh²¹ la³jín³² tsáu². ² La³ jáun² ca³ti²¹ jmu³ tsú² quioh²¹ tsá² ná¹lín³ hi³ chín¹, jí³ tsá² ná¹lín³ ta²¹ ní² siáh³, quí¹ jáun² lí¹³ tiauh² dí² tie³ cáun² hi³ re² hi³ tin² tá¹la³ ziaun² dí² hi³ ca³tin¹ Dió³² ní¹ hué²¹ lá², hi³ ná¹láí³ dí² tsá² re² jé¹. ³ Quí¹ jlánh¹ re² jniá³ hi³ jmú¹³ dí² la³ ní², hi³ ja³bí¹ la³ ní² siáh³ jlánh¹ tí³² tsí³ Dió³² Tsá² liáu³² dí², ⁴ quí¹ Dió³² hnió³ lín³² hi³ liáun³ ca³la³ jín³² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², hi³ lí¹³ lí³ ní³² tsú² re² jú¹ tson². ⁵ Jan² Dió³² bíh¹ zian², hi³ jan² tán¹ bí¹ siáh³ tsá²mi³cuóun² zian² hi³ nau³² chu³jo² ja¹ quioh²¹ Dió³² quionh³ tsá²mi³cuóun²; la³ cun³ hnga² Jesús Tsá² lín³ hi³ Cristo bíh¹. ⁶ Tsá² hí³ bíh¹ Tsá² ca³cuen³ hnga² hi³ lí³ hmah²¹ quioh²¹ hi³ lí¹³ liáun³ la³jín³² tsáu²; hi³ jáun² má²ca³lí³ lín¹ hi³ la³ jáun² lí³ jmí¹ ca³tsin¹³ jáun² jmái¹. ⁷ Jú¹ tson² bíh¹ juanh³² jná¹³, tiá² tí¹ jáin² yáh³ jná¹³ hi³ Dió³² ca³hiáu³² hi³ lín¹³ ná¹ jan² tsá² ngai³² jái¹³ quioh²¹ Dió³², jan² *tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³² ní¹con² *tsá²cá²jo²¹, hi³ ma³tin¹³ jná¹³ tsú² jú¹ tson², jí³ jái¹³ he³ lánh³ rón³² lí¹³ tanh¹³ tsú² ta²¹ Dió³² ní² siáh³.

⁸ Jáun² jná¹³ né³ hnó³² hi³ ca³la³ jín³² tsá²núh² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá² cú¹ liéinh²¹ Dió³², hi³ ní¹con² Dió³² cú¹ he¹³ tsú² cuo² tiá² tso³ quian³², hi³ hí¹ cáun² hniéi² tiá² hu²¹ tsí³ tsú², sa³jun³ hi³ hlah³ hniáuh³² hu²¹ tsí³ tsú² siáh³. ⁹ Ja³bí¹ la³ jáun² hnó³² jná¹³ hi³ tsá²mi³ quíh³² lí³ua³ cáun² hmih³² hi³ re² hu²¹ tsí³, hi³ hua³hín¹³ ní¹ má¹tí³ ní¹ jmáh²¹; quí¹ jun³juáh¹³ cun³quionh³ jméi¹³ hi³ jlánh¹ re² láí¹ chí¹ yáh³ tsú² lí¹³ ma³quien² Dió³², sa³jun³ hi³ jmah³² tsú² jáun² cun³quionh³ cú¹mí¹niau²¹, ho³ máí³ pih²¹ hmuh²¹ hi³ téh²³ tsú² jáun² perla, sa³jun³ hi³ quíh³² tsú² jáun² hmih³² hmuh²¹. Cha³ jmí¹ jmu³ tsú² tonh² cun³quionh³ lánh³ jniá³ tí³ coh³, ¹⁰ tí³ re² bíh¹ hi³ hnauh¹³ tsú² tsí³ ha³ lánh³ lí¹³ jmu³ hi³ chu²¹

ñí¹con² tsáu², la³ cun³ qui³ ca³ti²¹ jmu² tsá²mi³ tsá² juáh¹³ hi³ má²má²quien² Dió³². ¹¹Ca³tin¹ tsá²mi³ tiánh³ ta³máih³ n¹ má¹ca³ma³tin³², hi³ tiá² jmu³ tsú² quien² hmóu³². ¹²Tiá² cué¹³ jná¹³ jái¹³ hi³ tsá²mi³ ma³tin² tsá²ñuh², sa³jun³ cué¹³ jná¹³ jái¹³ hi³ ho² tsá²mi³ jái¹³ ñí¹con² tsá²ñuh², ta³máih³ bíh¹ ca³tin¹ tsú² tiánh³, ¹³quí¹ tsá²ñuh² Adán bíh¹ tín² ca³li³zian² ca³jmú³ Dió³², jáun² jmí¹ má²lí³² jáun² bíh¹ ca³jmú³ tsú² hi³ lí³zian² mí¹ Eva. ¹⁴Hi³ jun³juáh¹³ Adán yáh³ tsá² ca³li³can² quionh³ tsá² hláinh¹, Eva bíh¹ tsá² ca³li³can², hi³ jáun² ca³tánh³ tsú² tso³; ¹⁵hi³ jáun² uá¹jinh¹ Dió³² ca³jmú³ hi³ ma³tso² tsá²mi³ tsí³ hi³ lí³zian² jon², cu³ jáun² lí¹³ bíh¹ liáun³ tsú² n¹juáh³ hi³ ma³zian² tsú² hi³ tanh² ta²¹ Dió³², hi³ hnio³ tsú² tsá²mi³cuóun² rainh²¹, hi³ ná¹chan¹ tsú² ñí¹con² Dió³², tí³la³ hi³ re² hu²¹ tsí³ tsú² má¹na²¹.

Ha³ lánh³ ñi³táunh¹ tsá² ca³ti²¹ hau³ jái¹³ ñí¹con² tsá² má²lín³ cuáh³²

(Tito 1:5-16)

3 Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ jái¹³ lá²: Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ hau³ jái¹³ hi³ jmu³ hua³hi¹³ tsá² ná¹lín³ cuáh³², tsá² la³ hi³ bíh¹ hnió³ jmu³ cáun² ta²¹ chu²¹. ²Hi³ jáun² né³, jan² tsá² ho² jái¹³ ñí¹con² tsá² má²lín³ cuáh³² hniáuh³² lín³ jan² tsá² tiá² jú¹ hlá² jú¹ ní² zia³² quioh²¹ bíh¹, hi³ jáun² tiá² hi³ zia³² hí¹ cáun² hi³ juáh¹³ hi³ lí³ lí¹³ ziu³ hie³ tsú² tsáu². Hniáuh³² zian² jan² tán¹ tsá²mi³ ñí²cuo² tsú². Hi³ hniáuh³² ngí³² siáh³ tsá² la³ hí³ cú²re² he², hi³ tín² tí³ jinh³ hnga², hi³ lín³ tsú² jan² tsá² re² jè¹ ní² siáh³. Ja³bí¹ hniáuh³² ma³hnio³ tsú² siáh³ la³jín³² tsá² ñi³tin²¹ hñú¹³, hi³ hniáuh³² siáh³ tín² tsú² hieh³² re² tsáu² jái¹³. ³Tiá² hniáuh³² hi³ ñi³hein²¹ tsú², sa³jun³ hi³ hnauh² tsú² hniéi². Hniáuh³² juenh² tsí³ bíh¹ tsú², hi³ lín³ tsú² jan² tsá² tiá² jéih³² hniéi², jí³ hi³ tiá² hen² tsí³ tsú² quie³ ní² siáh³. ⁴Hniáuh³² tín² tsú² jmu² re²

héih³² hñú¹³, hi³ jmu² tsú² hi³ nieh³ jon² hi³ taunh¹³ ta²¹; ⁵quí¹ ní¹juáh³ tiá² la³ tín² tsú² jmu³ héih³² hñú¹³ hnga², jáun² né³ ĺánh³ bíh¹ rón³² lí¹³ jmu³ tsú² hua³hín¹³ tsá² ná¹lín³ cuáh³² joh¹ Dió³²? ⁶Tiá² hniáuh³² yáh³ hi³ jan² tsá² tá² ca³taunh³ ta²¹ lín¹³ tsá² jmu³ hua³hín¹³ tsá² ná¹lín³ cuáh³², quí¹ ní¹ ca³lín¹³ tsú² hi³ ma³quien² hnga², hi³ jáun² má²tá¹tsin¹ héih³² má¹lí³² jáun² la³jmí¹ ca³ta³tsin¹ tsá² hláinh¹ héih³² jmí¹ ca³ma³re² Dió³² tsáu¹³ tsá² hláinh¹ hí³. ⁷Ja³bí¹ hniáuh³² hi³ lín²³ tsá² tiá² ta²¹ má²tanh² Dió³² hi³ tsá² hí³ tsá² chun¹, quí¹ ní¹juáh³ la³ ca³ziu³ ca³hien³ bíh¹ tsá² cá²tsáun¹ hí³ tsá² hí³, hi³ jáun² jmu³ tsá² hláinh¹ hi³ tiú²uó² quien² ta²¹ quioh²¹ Dió³² hi³ jmu² tsú².

Ha³ lánh³ ca³ti²¹ ñi³táunh¹ tsá² ná¹má²cón³² tsá² má²lín³ cuáh³²

⁸Ja³bí¹ la³ jáun² tiá² hniáuh³² lí³zia³² tsáu¹³ tsá² má²cón³² tsá² cuáh³² hi³ juáh¹³ hi³ lí¹³ ziu³ hie³ tsú² tsáu², sa³jun³ hi³ lín³ tsú² tsá² má²cau², sa³jun³ hi³ ñi³hein²¹ tsú², sa³jun³ hi³ hen² tsí³ tsú² quie³ lí¹ zia³² siáh³. ⁹Tsá² má²cón³² hi³ tsá² cuáh³² hniáuh³² zianh³² tiá³ jú¹ tson², cun³quionh³ hi³ jí² jmí¹ tsí³, jú¹ tson² hi³ má²ca³ma³li²¹ jáun² Dió³². ¹⁰Ñeh² bíh¹ hi³ hau³ tsú² jáun² jái¹³ hi³ lín¹³ tsú² tsá² má²cón³² tsá² má²lín³ cuáh³², hniáuh³² ca³ lan³ bíh¹ tsú² tín² tsá² la³ hí³ ní¹juáh³ hi³ tín² tsú² re² ta²¹; ní¹juáh³ jmu² tsú² re² cu³tí³, má¹jáun² má²lí¹³ hau³ tsú² jái¹³ hi³ lín¹³ tsá² má²cón³² tsá² cuáh³². ¹¹Ja³bí¹ tsá²mi³ ñí²cuo² tsú² tiá² hniáuh³² zia³² tsáu¹³ hi³ juáh¹³ hi³ lí¹³ ziu³ hie³ tsú² tsáu², sa³jun³ hnga² tsú² ziu³ hien³ siáh³ tsáu²; hniáuh³² bíh¹ hi³ zian² tsú² cú²re² he², hi³ lín³ tsú² jan² tsá² má²u³² jè¹. ¹²Tsá² hau³ hí³ jái¹³ hi³ lín¹³ jan² tsá² ma³cón³² tsá² cuáh³² hniáuh³² zian² jan² tán¹ tsá²mi³ ñí²cuo², hi³ tín² tsú² jmu² re² héih³² hñú¹³ siáh³. ¹³Quí¹ ní¹juáh³ tsá² hau³ hí³

jái¹³ la³ jáun² jmu² re² ta²¹ quioh²¹, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ ma³hniau³ lín³² tsáu², hí³ lí¹³ niau²¹ siáh³ tiá³ tsí³ tsú² hí³ hléh³² jái¹³ ca³tí²¹ hí³ tanh² tsú² jáun² ta²¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo.

Jú¹ tson² hí³ má²ca³ma³lí²¹ Dió³²

¹⁴Uá¹jinh¹ cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá² hí³ zein²¹ jná¹³ ní¹con² hnú², tí³la³ tsin³² jná¹³ má²hu²¹ hí³ ní¹jie¹ jná¹³ hnú² tia³jui³². ¹⁵Tí³la³ ní¹juáh³ ca³lén³ jná¹³, jáun² má²níh¹ hnú² ha³ lánh³ hniáuh³² má¹ziáun¹³ dí² ní¹ hué²¹ lá², jnoh¹ tsá² hñú¹³ Dió³², hí³ ná¹láí³ dí² jáun² cuáh³² quioh²¹ Dió³² Tsá² juú²tsáun², hí³ ná¹láí³ dí² siáh³ la³jmí¹ lí³ cáun² jmíh¹ hiah³², hí³ jáun² jmu³² dí² hua³hí¹³ jú¹ tson² hí³ tiá² lí¹³ tsa³hín³. ¹⁶Tson² bíh¹ cu³tí³ jái¹³ hí³ má²táunh²³ dí² jáun² ta²¹, la³ cun³ jái¹³ hí³ jmí¹ ná¹hmá¹ ná¹jmí¹ hí³ má²ca³ma³lí²¹ jáun² Dió³² la³ lá²:

Tsá² lín³ Cristo má²ca³ma³jnia³², hí³ ca³lín³ tsá² dí¹ngú³,
Jmí²chí³ Chun¹ ca³ma³tson² hí³ cu³tí³ chun¹ tsú²,

hí³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ca³jén³² siáh³ Tsá² hí³.

Jái¹³ hí³ ca³tín¹ Tsá² hí³ má²ca³nga³ tsú² ní¹con² *tsá²cá²jo²¹.

Ca³tanh² bíh¹ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá² ta²¹ Tsá² hí³,

jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³chánh³² tsú² siáh³ hñú³mi³cuú².

Ha³ lánh³ zian² tsá² cha³² tí³ có³² hí³ taunh³² ta²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³²

4 Jáun² né³, Jmí²chí³ Chun¹ juáh³ tá²na²¹ lín²¹ hí³ ní¹ ca³táuh³ jmái¹ zian² tsá² tsa³táunh¹ tí³ có³², hí³ lí³can² tsú² cun³quionh³ jái¹³ hí³ ma³cáu² jmí²chí³ hláinh¹, hí³ tónh³² tsú² siáh³ ta²¹ jái¹³ hí³ ma³ta² tsá²cuú² tsá²ta³ tsá² hláinh¹. ²Jú¹ tí¹jái² jáun² já³² cun³quionh³ ho³ tsá² lín³ la³ cá¹ la³ jéinh¹; tsá² hí³ dá² ma³cáu² bíh¹, tsá² má²já²hín³ jmí¹ tsí³ ní¹con² Dió³²,

la³juah²¹ dúh¹ hí³ ca³cáu³. ³Tsá² la³ hí³ dá² jmu³ héih³² hí³ tiú²uú² jéinh³² tsú² cuo², ja³bí¹ tsá² hí³ jmu³ siáh³ héih³² hí³ zia³² ma³ cá² ní¹ má³² hí³ tiú²uú² lí¹³ cuh³ tsú², uá¹jinh¹ hnga² Dió³² ca³jmú³ má³² jáun² hí³ cúh² tsá² má²taunh³² ta²¹, tsá² má²ní³² re² jú¹ tson²; hí³ ní¹ má¹tí³ ní¹ cuh³ tsú² né³, cueh³² tiá¹hmah¹ Dió³². ⁴Quí¹ la³jín³² ní¹ jáh³ ca³chan³ Dió³² ní¹ hué²¹ lá², chun¹, hí³ lí¹³ cunh¹³ tsú²; tiá² hniáuh³² juáh¹³ dí² hí³ hlah³, tí³la³ hniáuh³² cue¹³ tiá¹hmah¹ bíh¹ dí² Dió³² hí³ hiau³ dí² hí³ jáun². ⁵Quí¹ Dió³² má²hien²¹ má³² cun³quionh³ jái¹³ quioh²¹ ní¹ má¹ca³lien¹ dí².

Tsá² chun¹ quian²¹ Jesucristo

⁶Ní¹juáh³ má¹tín¹³ hnú² tsá² reh² la³ ní², jáun² hnú² lín¹³ jan² tsá² chun¹ quian²¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, jan² tsá² má²ca³lí³ hun¹ tsí³ cun³quionh³ jái¹³ hí³ hie³² ha³ lánh³ tanh¹³ dí² ta²¹ Dió³², jí³ cun³quionh³ jú¹ tson² hí³ táunh²³ hnú² jáun² ta²¹ la³ má²táunh²³ jáun². ⁷Tiá² hniáuh³² táunh¹³ hnú² ta²¹ jái¹³ hí³ lí¹ quí² lí¹ chin² tsáu² chí¹, jí³ jái¹³ quioh²¹ tsá²haun³² ní² siáh³, tí³la³ hnú² hniáuh³² jmúh¹³ pí³ hí³ zian² nú² hí³ ca³tín¹ Dió³² bíh¹. ⁸Quí¹ zia³² bíh¹ ní¹ jmu² ca³lá² ta²¹ hí³ jmu² tsú² hí³ lí¹³ pin³ cuá² ta³, tí³la³ tí³jlánh¹ bíh¹ zia³² ní¹ jmu² ta²¹ hí³ zian² tsú² hí³ ca³tín¹ Dió³² má¹ná¹; quí¹ hí³ jáun² cué³² jái¹³ hí³ cuá³² tsú² cáun² hí³ re² hí³ tín² ní¹ hué²¹ lá², hí³ cué³² siáh³ jái¹³ hí³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³onio². ⁹Tson² bíh¹ cu³tí³ jái¹³ ní², hí³ jáun² jái¹³ ní² hniáuh³² tónh³² tsú² ta²¹ la³jín³². ¹⁰Quí¹ hí³ jáun² bíh¹ jmu³² dí² ta²¹ jí³ hí³ ma³tso¹ dí² tsí³, quí¹hliá² má²ca³chá¹³ dí² cáun² tsí³ ca³tín¹ Dió³² Tsá² juú²tsáun², Tsá² lión³² tsá² zian² hngá¹máh³, tí³la³ jlánh¹ cu³tí³ lín³ tsú² Tsá² liáu³² ní¹con² tsá² taunh² tsú² ta²¹.

¹¹Hniáuh³² jmúh¹³ hnú² héih³² ca³tí²¹ hí³ ní², hí³ má¹tín¹³ hnú² tsáu² re². ¹²Tiá² hniáuh³² hí³ lí¹ lín¹³ tsáu² hí³ hnú² tiá²

quien² nú² quí¹hliá² hnú² tsá² tsá¹nú¹,
 tí³la³ hnú² hniáuh³² lín³ nú² la³jmí¹ lí³
 cáun² nóh³² bíh¹ hí³ lí³ ma³tí³² tsá²
 reh² uá²jaí³², la³jí³² jái¹³ hí³ hléh¹ hnú²,
 la³jí³² hí³ jmuh³² hnú², hí³ hno³ nú²
 tsáu², hí³ tanh²³ hnú² ta²¹ Dió³², jí³ hí³
 jí² jmí¹ honh² nú² nř² síáh³. ¹³Tá¹la³
 tiá² má²cá²chó³² jná¹³, hí³ Sř² tioh³ jái¹³
 quioh²¹ Dió³² ja¹ nř¹ tionh¹ tsá² reh², hí³
 hlí¹ lienh¹ nú² tsú², jí³ hí³ má¹tín¹³ nú²
 tsú² síáh³ jái¹³ jáun². ¹⁴Su³uú² chá² tí³
 có³² hí³ lí¹ ca³cué³ Dió³² nř¹con² hnú²
 la³ cun³ rón³² lí³ jái¹³ hí³ ca³hléh³ jáun²
 tí³² jě¹ Dió³² jmí¹tín², jmí¹ ca³ra³tsi³² tsá²
 ná¹lín³ hí³ tsá²daun³² cuo² tsáih³ chinh³²
 nú².

¹⁵Ma³tí²¹ la³ nř² ca³la³ jonh³ jmí¹
 honh², jáun² lí¹³ jě³ tsáu² hí³ cu³tí³
 má²tsá²lí³tín² nú². ¹⁶Hua³hín¹³ nú²
 jmí²chí³ quián¹³, la³ má²quionh³ jú¹
 tson² hí³ ma³tín¹³ nú² tsáu² nř² síáh³.
 La³jí³² hí³ nř² ma³tí²¹ cá²re² he² la³jí³²
 jmái¹; quí¹ nř¹juáh³ jmuh³² hnú² la³ nř²,
 jáun² lí¹³ liáun³ hnú² huen² jí³ la³jín³²
 tsá² náí³² jái¹³ hí³ hléh¹ nú² nř² síáh³.

Hí³ ca³ta¹ dí² jmú¹³ nř¹con² tsá² reh²

5 Hí³ jáun² né³, tiá² hniáuh³² quiú¹
 jin¹³ nú² tsá²núh² tsá² má²lieih²¹,
 tí³la³ hniáuh³² hlí¹ lienh¹ jú¹ tson² bíh¹
 hnú² tsá² hí³ ca³la³ jmí¹ lienh¹ nú² ñeh².
 Hí³ hlí¹ lienh¹ hnú² síáh³ tsá² tsá¹nú¹
 ca³la³ jmí¹ lienh¹ nú² renh². ²Ja³bí¹
 hniáuh³² hlí¹ lienh¹ hnú² síáh³ tsá²mi³
 tsá² má²lieih²¹ ca³la³ jmí¹ lienh¹ nú²
 mí²ziúh², jí³ tsá² tsá¹mai¹³ nř² síáh³ hlí¹
 lienh¹ hnú² ca³la³ jmí¹ lienh¹ nú² tsá²mi³
 renh², hí³ hniáuh³² jien¹ nú² tsú² hí³ lin¹
 má²jí² jmí¹ honh².

³Má¹hon¹ nú² tsá²mi³ hnái³, lí³ua³ jan²
 tsá² tiá² hin² zian² hí³ lí¹³ ma³hau³ tsú².
⁴Tí³la³ nř¹juáh³ zian² jon² ho³ cho¹ jan²
 tsá²mi³ hnái³, jáun² tsá² hí³ tín² ca³tín¹
 ma³hon³ mí¹ziú¹³ ho³ dí¹hio³, hí³ hnio³
 tsú² tsá² má²lieih²¹ hí³ la³jmí¹ ca³jmú³
 tsá² má²lieih²¹ hua³hín¹³ tsú² jmí¹ míh²,

quí¹ la³ jáun² bíh¹ tí³² tsí³ Dió³². ⁵Tí³la³
 nř¹juáh³ zian² jan² tsá²mi³ hnái³ hí³ cuá³
 hnga² tán¹ cu³tí³ né³, jáun² tsá²mi³ la³ hí³
 má²hu²¹ tsí³ hí³ Dió³² bíh¹ Tsá² má²hau³,
 hí³ mí³² nř¹con² Dió³² la³ huá² la³ jma².
⁶Tí³la³ nř¹juáh³ tsá²mi³ hnái³ la³ jmú² la³
 cun³ hí³ tí³² tsí³ hnga² má¹ná¹, jáun² tsá²
 la³ hí³ má²jún¹ ta³ liéih³² bíh¹. ⁷Jáun²
 la³ nř² jmúh¹³ hnú² héih³² nř¹con² tsá²
 reh², hí³ jáun² tiá² hin² lí¹³ ziu³ hie³
 hí³ tsá² reh² ná¹jmú² hí³ hlah³. ⁸Hí³
 jáun² nř¹juáh³ zian² tsá² tiá² má²hon³
 tsá² hñú¹³ la³nř¹ la³ján³, sa³jun³ rainh²¹,
 jáun² tiá² ca³tín¹ yáh³ tsá² la³ hí³ hí³
 juáh³ hí³ tanh² ta²¹ Dió³²; tí³ jlánh¹ tiá²
 chun¹ bíh¹ tsá² la³ hí³ la³ cónh³ bíh¹ jan²
 tsá² tiá² ta²¹ má²tanh² Dió³².

⁹Tiá² ca³tín¹ yáh³ tsá²mi³ hnái³
 tsá¹míh¹ ca³lá² hí³ hún¹ nř¹ sí² tiáunh¹
 tsá²mi³ tsá² ná¹jmú² ta²¹ nř¹con² tsá²
 cuáh³², tí³la³ nř¹juáh³ tsá² má²hún¹
 hnaih³² nio² quiú³ mií², hí³ nř¹juáh³
 cu³ jéin³² tán¹ bíh¹ ca³jéinh³² tsú² cuo²,
 jáun² lí¹³ bíh¹. ¹⁰Hniáuh³² lin¹ hí³
 má²ca³jmú³ tsá² la³ hí³ hí³ chu²¹, uá¹ la³
 cun³ hí³ má²ca³tí³ ca³jinh³ tsú² jon²,
 hí³ má²ca³ma³hno³ tsú² tsá² nř¹tín²¹
 hñú¹³, hí³ má²ca³ma³cón³² tsú² tsá² joh¹
 Dió³², hí³ tiá² má²ca³jmú³ quien² hnga²,
 hí³ má²ca³ja³ mií³ tsí³ tsú² nř¹con² tsá²
 má²tso² tsí³, hí³ nř¹juáh³ má²ca³jmú³
 tsú² síáh³ pí³ hí³ jmú³ la³jí³² hí³ chú³².

¹¹Tí³la³ su³uú² lí¹ tanh³ tsá²mi³ hnái³
 tsá² tsá¹míh¹ nř¹ sí² jáun²; quí¹ nř¹
 ca³chá³ tsá² la³ hí³ tí³ có³² jái¹³ hí³
 ca³jmú³ la³ jmí¹ nř¹ quionh³ Cristo, hí³
 lí³ hniá¹ tsú² jéinh³² síáh³ cuo² quionh³
 tsá²núh² síánh³ síáh³, ¹²hí³ jáun² tso³
 bíh¹ má²zia³² quioh²¹ tsú² lí¹³ cun³nř¹ hí³
 tiá² ma³tí³² tsú² jái¹³ hí³ ca³jmú³ jáun²
 la³ jmí¹ nř¹ quionh³ Cristo. ¹³Ja³bí¹ lí³
 tan² tsá² la³ hí³ hí³ ngř³² ma³ quin³²
 ma³ caun³² hñú³, jáun² tsá² la³ hí³ lí¹³
 lí³ juinh³ bíh¹. Jun³juáh¹³ jmáh³la³ hliá²
 lí³ juinh³ yáh³ tsú², quí¹ ja³bí¹ lí¹³ ziu³
 hien³ tsú² síáh³ tsáu², hí³ lí¹ hí³ tsú²

ca³tin¹ tsá² hlá² tsá² nř², jı³ hi³ hléh³² tsú² siáh³ jái¹³ hi³ tiá² ca³ti²¹ hléh³².
 14 Hi³ jáun² bíh¹ hnó³² jná¹³ hi³ tsá²mi³ hnái³ tsá¹míh¹ jéinh³² siáh³ cuo², hi³ lř¹³ zian² jon² tsú², hi³ re² jmu³ tsú² ta²¹ nio² něih³ quioh²¹, hi³ jáun² tiá² lř¹³ zia³² hí¹ cáun² hi³ juáh¹³ hi³ lř¹³ hléh³² hlah³ tsá² hau² dí². 15 Quí¹ zian² ma³ jan² tsá²mi³ hnái³ hi³ má²ca³tianh³ ti³ có³² ta³ne³², hi³ má²hain²¹ ti³ con² *Satanás.

16 Nř¹juáh³ zian² tsá²mi³ hnái³ rainh²¹ jan² tsá²mi³ tsá² reh², jáun² tsá² reh² dí² hí³ ca³tin¹ ma³hon³ tsá² hnái³ hí³, tiá² hniáuh³² cué³² tsú² ta²¹ jáun² nř¹con² tsá² cuáh³²; hi³ jáun² tsá² má²lín³ hí³ cuáh³² lř¹³ ma³hon³ tsá²mi³ hnái³ tiá² jon¹ rainh²¹ zian² bíh¹.

17 Nř¹juáh³ zian² tsá²daun³² jmu² héih³² re² lín³² nř¹con² tsá² reh², hi³ hleh³² tsú² re² jái¹³, hi³ hieh³² tsú² tsáu² re², jáun² ca³tin¹ tsá² la³ hí³ he³ quie³ la³ cun³ lř³ ta²¹ quioh²¹, hi³ hniáuh³² lín²³ siáh³ tsá² reh² hi³ quien² tsá² hí³. 18 Quí¹ nř¹ Sř² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³: “;Ha³ lř² táunh³ chí² náh² ho³ cuá¹juř², [hi³ jmu³ hi³ tiú²uú² lř¹³ cuh³ jáh³ cuú²miih²¹] tá¹la³ cuá¹jmu² jáh³ ta²¹ hi³ ha² zauh³² cuú²miih²¹, jáun² sunh³ mái³!” Ja³bř¹ rá¹juáh³ siáh³ nř¹ Sř²: “Tsá² jmu² ta²¹ ca³tin¹ he³ quie³ hi³ hlánh¹ jmu² ta²¹”.

19 Tiá² hniáuh³² cáun² lř¹ má¹quien¹³ hnú² jái¹³ nř¹juáh³ ca³hna³ tsáu² jan² tsá²daun³² tsá² ná¹nř¹ cuáh³², jı³²la³ ti³ nř¹juáh³ zian² gon³ ho³ gáun³ tsá² ma³tson² jái¹³ jáun² bíh¹. 20 Ti³la³ ca³tin¹ tsá² má²lieih²¹, nř¹juáh³ tsá² jmu² tso³, hniáuh³² quiú¹ jin¹³ bíh¹ hnú² tsú² ja¹ nř¹ tionh¹ tsá² reh², jáun² la³jín³² tsú² juénh¹³ hi³ tiá² jmu³ la³ jáun². 21 Ta³ nř¹ Dió³², jı³ Jesucristo, jı³ tsá² chun¹ tsá² ná¹lín³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² nř² siáh³, cué¹³ jná¹³ hnú² ta²¹ nř² hi³ má¹tih²¹ nú²; ti³la³ ha³ lř² ra³tši³² héih³² ta³ tiá² má²lin¹ re² jú¹ tson², ha³ lř² jmú² hi³ quien² jan², hi³ jan² tiá² quien². 22 Tiá² hniáuh³² rá¹tših³² hnú² cuonh² tia³jui³² tsáih³ chí¹

jan² tsá² má²lieih²¹ hi³ hion¹³ nú² tsú² hi³ hau³ jái¹³ nř¹con² tsá² reh² dí², quí¹ ho³ sa³ zia³² bíh¹ tso³ hi³ jmu² tsú², hi³ lř¹³ lín¹³ tsáu² hi³ ti³² honh² hnú² tso³ jáun²; hua³hín¹³ nú² jmř²chř³ quián¹³ hi³ cuř¹ lř³ jı² la³ má²jı² jáun².

23 Ti³la³ chú³² bíh¹ húh¹³ hnú² cú¹pih²¹ mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³ má²ná¹jan² quionh³ jmi² jma³, jáun² ma³hau³, quí¹hliá² hi³ lř³ henh¹ bíh¹ nú², hi³ tsáun¹ nú² cú²hiú² cú²cuóh³², jáun² tiú²uú² hniáuh³² húh¹³ nú² jmáh³la³ jmi² jma³.

24 Zian² ma³ jan² tsáu² lin¹ lín²¹ tso³ quioh²¹ něh² bíh¹ hi³ can³ tsú² jú¹ tson² quioh²¹ tsú², ti³la³ ma³ jan² tsáu² lř² lin¹ tso³ quioh²¹ la³ ti³ nř¹ má¹ca³can³ tsú² jú¹ tson² máh³. 25 Ja³bř¹ zian² siáh³ tsá² lin¹ lín²¹ hi³ chu²¹ hi³ jmu², ti³la³ zia³² siáh³ hi³ chu²¹ hi³ jmu² tsáu² ta³ tiá² hin² nř¹, ti³ jmř¹ chí¹cáin² máh³ lř² lin¹.

6 La³jín³² tsá² reh² *tsá² má²ná¹hlánh¹ hniáuh³² tanh¹³ ta²¹ re² lín³² juo¹³, jáun² tiá² hin² lř¹³ tu³ híon³² Dió³² Tsá² tanh²³ dí² ta²¹, sa³jun³ lř¹³ hléh³² tsú² hlah³ ca³ti²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³² hi³ hie²³ dí² tsáu². 2 Hi³ nř¹juáh³ tsá² má²ná¹hlánh¹ zian² juo¹³ hi³ tanh² ta²¹ Dió³², tiá² hniáuh³² tsa³son² hi³ tanh² tsú² ta²¹ juo¹³ cun³nř¹ hi³hliá² má²rainh²¹ tsú² nř¹con² Dió³². Ti³ jlánh¹ ta²¹ chu²¹ má²hniáuh³² bíh¹ jmu³ tsú² quí¹hliá² má²hnió³ tsú² juo¹³ tsá² má²ca³li³ rainh²¹, hi³ jáun² bíh¹ ca³tin¹ juo¹³ tsú² héih³² ta²¹ chu²¹.

Ha³ lánh³ cu³ti³ lín³ tsá² tanh² ta²¹ Dió³²

Hi³ jáun² né³, hieh¹ hnú² tsáu² hi³ hlř¹ lienh¹ nú² tsú² siáh³ jái¹³ nř². 3 Nř¹juáh³ zian² tsá² hie³² jú¹ siáh³, hi³ tiá² jéih³² jú¹ tson² quioh²¹ Jesucristo Ti³² Juo¹³ dí², sa³jun³ jéih³² tsú² jái¹³ lánh³ rón³² ziaú² dí² hi³ ca³tin¹ Dió³² nř¹ hué²¹ lá², 4 jáun² tsá² la³ hí³ lř¹ jmu² tonh² bíh¹, tiá² hi³ má²nř¹ hí¹ cáun² yáh³. Tsá² tsáun¹

hñu³ chí¹ bíh¹ tsá² la³ hí³ cun³ñí¹ hí³ jlánh¹ hnió³ juu³ hlénh³ jú¹ lí¹ ngó¹ lí¹ lí²¹, hí³ lí¹ quiú² lí¹ táinh²³ jái¹³, hí³ jáun² ñí¹ jáun² bíh¹ lí²³ ja³² uóu³² tsí³ tsú², hí³ jmu² tsú² hniéi², hí³ tú² hióñ³² tsú² tsáu², hí³ lí¹ lín²³ tsú² hlah³ ca³tin¹ tsáu²,⁵ hí³ cá² ñí¹ ná¹hniei²¹ tsú² ní² siáh³. Qui¹ tsá² cónh³ tiá² jú¹ tson² zia³² hñu³ tsí³ bíh¹ tsá² la³ hí³, hí³ lí¹ lín²³ tsú² zian² la³juah²¹ dúh¹ tsá² zian² hí³ ca³tin¹ Dió³² cun³ñí¹ hí³ hnió³ tsú² lí³ hánh³.⁶ Tí³la³ tsá² zian² hí³ ca³tin¹ Dió³² má¹ná¹, tson² bíh¹ cu³tí³ hánh³ tsá² hí³, ní¹juáh³ hí³ hiún² tsí³ tsú² la³ cun³ hí³ zia³² quioh²¹.⁷ Qui¹ hí¹ cáun² tiá² hí³ quián¹ yáh³ dí² jmí¹ ca³lí³ziáun² ñí¹ hué²¹ lá², sa³jun³ hí³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá² lí¹³ cáun¹³ dí² hñu³mi³cuú².⁸ Tí³la³ ní¹juáh³ zia³² hí³ cúh¹³ dí² jí³ ha¹ dí² ní² siáh³, cun³ jáun² bíh¹ má²tioh²¹ hí³ má¹hiún¹³ dí² tsí³.⁹ Tí³la³ tsá² jlánh¹ hniá¹ hí³ lí³ hánh³, tiá² tióh³² yáh³ tion³ tsí³, cáun² jmu² tsú² hí³ cáun¹ bíh¹, hí³ lí¹³ hlah³ ñí¹con² hnga², hí³ lí¹³ tánh³² tso³ cu³diá²jan² la³jmí¹ janh³² jáh³ cáun² liá³, hí³ jáun² jmu² tsú² hí³ hliáh¹³ jmí²chí³ quioh²¹ ca³la³ tí³ ñí¹ já¹hín³.¹⁰ Qui¹ ní¹juáh³ jlánh¹ la³ hniá¹ tsú² quie³, hí³ jáun² bíh¹ lí³ mí¹zioh²¹ la³jáh³ dúh¹ ñí¹ hí³ hlah³ hí³ jmu² tsáu². Hí³ zian² ma³ jan² tsáu² má²ca³náu² tí³ có³², hí³ tiú²uú² tanh² ta²¹ Dió³² cun³ñí¹ hí³ jlánh¹ dí¹quiaunh²¹ tsí³ quie³. Tsá² la³ hí³ jmu² hmóu³² hí³ má²má²tso² lín³² tsí³.

**He³ lánh³ hniáuh³² ma³zian²
tsú² hí³ ca³tin¹ Dió³²**

¹¹ Tí³la³ hnú² tsá² lín³ quian²¹ Dió³², ca³tin¹ hnú² náuh¹³ tí³ có³² ca³tí²¹ la³jí³² hí³ má²lí²juánh³² jná¹³ ní². Cha³ jmí¹ jmúh¹³ hnú² hí³ ní², hniáuh³² dí¹quiaunh²¹ honh² nú² hí³ má¹zián¹³ nú² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³² bíh¹, hí³ zian² nú² hí³ ca³tin¹ hí³ dí², hí³ nio² cáun² tán¹ honh² nú² ñí¹con² Dió³², hí³ hno³ nú², hí³ cueh²³ nú² honh², jí³ hí³ jmúh¹³ hnú² siáh³ juenh² honh².

¹² Jmu³ hniéi² ca³tí²¹ la³jí³² hí³ tiá² jéih³² Dió³², hí³ quinh¹ nú² jmá¹ hí³ ca³tin¹ Dió³², jmu³ pí³ hí³ lí¹³ zian² nú² cun³ jmí¹hí³nio²; qui¹ hí³ jáun² bíh¹ ca³te³ Dió³² hnú², hí³ jáun² bíh¹ má²ca³ma³lih²¹ hnú² siáh³ ñí¹con² juóun³² lín³² tsáu² hí³ táunh²³ nú² ta²¹.¹³ Jáun² né³, ta³ ñí¹ Dió³² Tsá² cue³² jmá¹ hí³ zian² jí³lín², uá¹ hí³ tsáu² uá¹ hí³ jáh³, jí³ ta³ ñí¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, Tsá² ca³cue³ re² jú¹ tson² ta³ ñí¹ Poncio Pilato jmu² jná¹³ héih³² hi³ má¹tih²¹ hnú² re² héih³² hí³ má²lí²juánh³² jná¹³ ní², la³ cun³ hí¹ jan² tiá² hin² lí¹³ hléh³² hlah³ hí³ ca³tin¹ hnú², ca³la³ tí³ ñí¹ cá¹chó²¹ jmá¹ hí³ jáunh³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí².¹⁵ Ma³jnia² Dió³² Jesucristo hí³ la³ cun³ jmá¹ hí³ hnió³ hnga². Hnga² Dió³² hí³ bíh¹ Tsá² tin² ma³mieh² dí², Tsá² cuá¹lín³ ta²¹ la³ hia³ la³ táuh³, Re²¹ Juo¹³ tsá² ná¹lín³ re²¹, jí³ Tsá² Chín¹ ñí¹con² tsá² ná¹chín¹.¹⁶ Hnga² Dió³² hí³ bíh¹ zian² la³ má²zian² jáun², hí³ cuá³ hnga² ñí¹ tie³ joh¹ quioh²¹, ñí¹ hí¹ jan² tiá² hin² lí¹³ tsa³janh². Hí¹ jan² tsáu² tiá² má²ca³jién³² Dió³², sa³jun³ lí¹³ jién³² tsú² Dió³². ¡Hnga² Dió³² hí³ bíh¹ cuí¹ lí³quien² hí³ cuí¹ lí³pin³ cun³ jmí¹hí³nio²! Tson² bíh¹ la³ ní².

¹⁷ Hí³ jáun² né³, hniáuh³² jmúh¹³ hnú² héih³² ñí¹con² tsá² reh² tsá² ná¹hánh³ cun³quionh³ hí³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá², hí³ tiá² hniáuh³² jmu³ tsú² tonh², hí³ sa³jun³ hniáuh³² hu²¹ tsí³ tsú² hí³ lí¹³ zian² tsú² re² cun³quionh³ hí³ zia³² quioh²¹, qui¹ cu³diá²jan² lí¹³ tsa³hín³ la³jí³² hí³ zioh² tsú² jáun². Zéih³ tsú² hí³ tí³ hniáuh³² hu²¹ tsí³ tsú² hí³ ca³tin¹ Dió³² bíh¹, qui¹ Dió³² bíh¹ Tsá² lí¹ cue³² la³jí³² hí³ zia³² hí³ hniáuh³² ñí¹con² dí², ca³la³ hí³ lí¹ ziáun²³ bíh¹ lí²³, hí³ jáun² lí² hiún² tsí³ dí².¹⁸ Jmúh¹³ hnú² héih³² hí³ jmu³ tsá² hánh³ hí³ hí³ chu²¹, cuí¹ zia³² hliáun³ hí³ chu²¹ hí³ jmu² tsú² la³jmí¹ zia³² hliáun³ hí³ zioh² tsú² jáun², hí³ hniáuh³² hiún² tsí³ tsú² lí¹ cue²¹, hí³ ná¹lín³ tsú² tsá² ja³² mií³ tsí³.¹⁹ Jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³

lí³ hánh³ tsú² cu³tí³, cáun² hí³ lí³ quien²
 jmáí¹ né³bí¹ ja³², hí³ jáun² lí¹³ joh¹³ tsú²
 jmáí¹ hí³ zian², cáun² hí³ hú¹tá¹ tson²
 quien².

**Héih³² hí³ ca³tin¹ hnga² Timoteo ní¹
 ca³táuh³ sí² lá² quioh²¹ Po¹**

²⁰Hnú² Timoteo, hua³hín¹³ nú² jmu³
 la³jí³² hí³ má²ca³ta³no¹ ní² jo³cuonh²
 nú². Tí³ có³² náu² ñí¹con² la³jí³² jái¹³

hí³ lí¹ quí² lí¹ chin² tsáu² chí¹, jú¹ tiá²
 ta²¹ lí³ jmu³ hí³ niéih³ la³jmí¹ niéih³ jú¹
 tson² quioh²¹ tsá² jniá³ jmí¹ tsí³. ²¹Quí¹
 zian² ma³ jan² tsá² má²ca³ma³tson² jái¹³
 jáun² hí³ má²já²taunh²¹ tí³ có³², hí³
 má²ñí³táunh¹ cáun² jui³² siáh³ la³ cónh³
 bíh¹ jui³² quioh²¹ tsá² tanh² ta²¹ Dió³².

Dió³² cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² hnú².
 [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³ hí³ juanh³² jná¹³
 reh².]

Sí² Ní¹ Má²tun³ Hi³ Ca³zen³ Po¹
Ní¹con² Timoteo

Sí² hi³ ca³jmú³ Po¹ hi³ ca³tin¹ Timoteo

1 Jná¹³ la³² Po¹, jan² *ti³² tsá² quian³² jè¹ Jesucristo cun³ñí¹ hi³ hníó³ Dió³² la³ jáun², hi³ hléh²³ jná¹³ ñí¹con² tsáu² jái¹³ hi³ ca³jmú³ Dió³² ca³tí²¹ hi³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹hi³nío² ní¹juáh³ tsá² má²cá²cunh³ quionh³ Cristo Jesús. ²Hnú² Timoteo, hnau³ lín³² bíh¹ jná¹³ hnú² la³juah²¹ dúh¹ hi³ hnú² jón³² jná¹³. Zein³² jná¹³ sí² lá² ñí¹con² hnú², hi³ hnó³² jná¹³ hi³ Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² ma³hé² ma³míeh² hnú², hi³ cuí¹ jmu¹ tsú² juenh² tsí³, jí³ hi³ cuí¹ jmu¹ tsú² siáh³ hi³ zian² hnú² cáun² hi³ re² hi³ tin².

³Jmái¹ ca³la³ jí³² chau² tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹ hnú² ní¹ má¹tí³ ñí¹ lienh¹ jná¹³ Dió³², hi³ jáun² la³ huá² la³ jma² cue² jná¹³ tiá¹hmah¹ Dió³² hi³ ca³tin¹ hnú², hi³ ma³con²¹ jná¹³ tsú² ca³la³ hi³ jí² jmí¹ tsin³² ñí¹ ta³ ñí¹ tsú² la³jmí¹ ca³jmú³ jáun² dí²hio³ ñú²deh³ jná¹³ jmí¹tin².

⁴Chau² tsin³² jná¹³ hi³ ca³háuh³² honh² hnú² jmí¹ ca³háih¹ dí² jái¹³, hi³ jáun² jlánh¹ hnó³² lín³² jná¹³ hi³ jenh¹³ dí² siáh³, hi³ jáun² jlánh¹ lí³ hiún² tsin³² jná¹³. ⁵Chau² bíh¹ tsin³² jná¹³ hi³ cu³tí³ tanh²³ hnú² ta²¹ Dió³², la³ cun³ ca³jmú³ dí²hioh³ hnú² Loida jí³ mí²ziúh² hnú² Eunice, tsá² gon³ ca³tanh² hi³ ta²¹ Dió³² la³ñí¹. Hi³ jná¹³ len³ hi³ cu³tí³ tanh² hnú² ta²¹ Dió³² la³jmí¹ tanh² ta²¹ tsá² hí³.

⁶Hi³ jáun² cháu¹ jná¹³ honh² hnú² hi³ má¹quien¹³ hnú² pí³ hi³ lí¹ ca³cue³ jáun² Dió³² quián¹³ hnú² jmí¹tin², jmí¹ ca³ra³tsí³² jná¹³ jáun² uón³² ñí¹ quián¹³ hnú². ⁷Quí¹ jmí¹ ca³cuen³ Dió³² Jmí²chí³ joh¹ ñí¹con² dí², jun³juáh¹³ ca³hián¹³ dí² jan² Jmí²chí³ jmu³ hi³ hú¹ cóh²¹ tsí³ yáh³ dí², quí¹ Jmí²chí³ hí³ jmu² hi³ lí²³ pin³ tsí³ bíh¹ dí², hi³ ma³hno¹ dí² tsáu², hi³ tái² dí² tí¹ jinh²¹ hmóu³² ní²

siáh³. ⁸Hi³ jáun² lí² jmu² hnú² hinh¹ hi³ cueh¹ hnú² jú¹ tson² quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí², sa³jun³ jmúh¹³ hnú² hinh¹ ca³tin¹ jná¹³ quí¹hliá² cuá¹jnai³² jná¹³ hñu³mí¹ñí² ca³tin¹ hí³; tí³la³ cun³quionh³ pí³ hi³ cue³² Dió³², chú³² má¹tsoh¹ hnú² honh² cu³lí²¹ quiúnh¹ jnoh¹ cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³². ⁹Dió³² má²ca³liáu³² dí², hi³ má²ca³te³ hí³ lí¹³ ná¹chan¹ dí² ñí¹con² tsú²; tí³la³ jun³juáh¹³ cun³ñí¹ hi³ má²ca³jmú¹³ dí² hi³ chu²¹ hmóu³² yáh³, tí³la³ cun³ñí¹ hi³ ca³lín¹³ hnga² bíh¹ Dió³² hi³ jmu³ la³ jáun², hi³ lí¹ ca³ja³ siáh³ mí³ tsí³ ñí¹con² jnoh¹ cun³quionh³ Cristo Jesús la³ cun³ jmí¹tin², ñeh² bíh¹ hi³ lí³zia³² hnga¹máh³ lá². ¹⁰Tí³la³ jmái¹ hi³ ziaún² dí² lá² má¹ná¹, má²ca³ma³lí²¹ Dió³² hi³ ja³² jáun² mí³ tsí³ jmí¹ cuan¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, Tsá² liáu³² dí². Hí³ bíh¹ ca³quin³ pí³ quioh²¹ hmóu³², hi³ cun³quionh³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² né³ ca³ma³lí²¹ tsú² he³ lánh³ lí¹³ zian² tsáu² ca³la³ cun³ jmí¹hi³nío².

¹¹Dió³² ca³hiáu³² jná¹³ hi³ lín³ jná¹³ tsá² ngai³² jái¹³ quioh²¹, hi³ lín³ jná¹³ jan² tí³² tsá² quian³² jè¹ Dió³², jí³ hi³ lín³ jná¹³ tí³² má²ta² jè¹ Dió³² ní² siáh³. ¹²Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ má²tso¹ jná¹³ tsin³², tí³la³ tiá² lí²heh¹ yáh³ jná¹³, quí¹ ño¹ jná¹³ hin² tsánh² tanh³² ta²¹, hi³ cáun² bíh¹ nio² tsin³² jná¹³ siáh³ hi³ Tsá² hí³ tin² hmá³² hi³ má²ca³chá³ jná¹³ jáun² jo³cuo² tsú² ca³la³ tí³ ñí¹ ca³chó²¹ jmái¹ hi³ má²tón³² jáun².

¹³Jú¹ tson² hi³ má²cá²hie³ jná¹³ jáun² hnú² lí³ cáun² nóh³² hi³ hniáuh³² má¹tih²¹ hnú²; hi³ hniáuh³² tanh¹³ hnú² ta²¹ Cristo Jesús ca³la³ má²tanh²³ ní² nú² ta²¹, jí³ ca³la³ má²hno³ ní² nú² tsú² siáh³. ¹⁴Cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ zian² hñu³ tsí³ dí² jmúh¹³ hnú² hua³hí¹³ jú¹ tson² hi³ má²ca³chá³ jáun² Dió³² jo³cuonh² hnú².

¹⁵Má²ñíh¹ bíh¹ hnú² hi³ la³jín³² tsá² zian² hué³² Asia lá² má²ca³zeh³ jná¹³

huen² tán¹, hi³ ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ né³ tso² Figelo jí³ Hermógenes. ¹⁶ Cuí¹ ja² mí³ tsí³ Dió³² nǐ¹ con² la³ jín³² tsá² hñú¹³ Onesíforo, quí¹ hliáun³ jéin³² ca³ jmú³ Onesíforo hí³ hi³ niau²¹ re² tsin³² jná¹³. Tiá² ca³ lí³ heh³ yáh³ tsú² hí³ hliá² cuá¹ tson³ jná¹³, ¹⁷ quí¹ tí³ la³ jmí¹ cuá³ tsú² juú² Roma lá², jlánh¹ chí¹ nǐ¹ ca³ hnauh² tsú² jná¹³ ca³ la³ nǐ¹ ca³ tsauh¹. ¹⁸ Nǐ¹ má¹ cá² chó³² jmái¹ hí³ má² tón³² jáun² quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí², cuí¹ ja² mí³ tsí³ quioh²¹ tsá² hí³. Má² nǐ¹ hí³ bí¹ hnú² re² hí³ ca³ ma³ hau³ lín³² tsá² hí³ já¹ juú² Éfeso jmí¹ tin².

**He³ lánh³ lín³ hliáu³
chun¹ quian²¹ Jesucristo**

2 Hi³ jáun² né³ jón³, cuí¹ lí³ pin³ honh² nú² cun³ quionh³ pí³ hí³ má² ca³ cué³ jáun² Jesús Tsá² lín³ Cristo cun³ nǐ¹ hí³ ja³² mí³ tsí³. ² Já¹³ hí³ má² ca³ niéih² hnú² hí³ má² ca³ hléh³ jná¹³ nǐ¹ con² juóun³² tsáu², já¹³ jáun² hniáuh³² cháh¹³ hnú² jo³ cuo² tsá² lín²³ nú² hí³ ma³ tí³² jě¹, tsá² tiáunh¹ hua³ jan²¹ hí³ hieh³² siáh³ tsá² siánh³.

³ Hniáuh³² má¹ tsoh¹ hnú² honh² quiúnh¹ jnoh¹, la³ cun³ qui³ ca³ tí²¹ quiúnh²¹ jan² hliáu³ tsá² má² tí³² re² hí³ hen² tí³ con² Jesús Tsá² lín³ Cristo. ⁴ Hí¹ jan² tsá² lín³ hliáu³ tiá² lí³ jmu³ la³ cun³ hí³ qui³ jmu² tsá² zian² hí³ ca³ tin¹ hnga², quí¹ hnió³ tsú² ma³ hiú² tsí³ juo¹³. ⁵ Já³ bí¹ la³ jáun² nǐ¹ juáh³ tsá² co², hí¹ cáun² tiá² hí³ lí³ joh¹³ yáh³ tsú² nǐ¹ juáh³ tiá² co² tsú² la³ cun³ héih³² hí³ rá¹ lí³ jáun² nǐ¹ sí² quioh²¹ hí³ co² tsú². ⁶ Já³ bí¹ nǐ¹ juáh³ tsá² jmu² ta²¹ nǐ¹ ná² quioh²¹, tsá² hí³ bí¹ ca³ tin¹ cuh³ tín² la³ nǐ¹ hí³ ló³² jáun². ⁷ Hniauh² re² honh² he³ hnió³ juáh³ já¹³ hí³ lí³ jmú³² jná¹³ nǐ², hí³ Tí³² Juo¹³ dí² ma³ hau³ hí³ ngí¹³ hnú² la³ jí³² já¹³ nǐ².

⁸ Cháu¹ nú² honh² ca³ tin¹ Jesucristo, Tsá² ca³ jenh¹³ ja¹ tsá² cá² tsan³, Tsá² jón² zǐh¹ jón² cho¹ hla¹ re²¹ Dá² ví²¹.

Cun³ nǐ¹ hí³ hléh²³ jú¹ chú³² nǐ² bí¹ jná¹³ ⁹ hí³ ma³ tso¹ tsin³², hí³ ca³ la³ cuá¹ hñei²¹ jná¹³ quionh³ cá² den¹ ná¹ la³ juah²¹ dúh¹ jan² tsá² ren² tso³, tí³ la³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² tiá² cuá¹ hñei²¹ yáh³. ¹⁰ Hí³ jáun² tion² jná¹³ tsin³² la³ jí³² uu³ mí² tsí³² cun³ nǐ¹ hí³ ca³ tin¹ tsá² má² ca³ quianh³ Dió³²; hí³ jáun² lí¹³ liáun³ tsú² cun³ quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo, hí³ tsá³ ma³ zian² tsú² cáun² hí³ quien² ca³ la³ cun³ jmí¹ hí³ nio².

¹¹ Tson² cu³ tí³ bí¹ já¹³ la³ lá²:

Nǐ¹ juáh³ ca³ jun³ dí² cun³ nǐ¹ hí³ ca³ tin¹ Jesús, ja³ bí¹ ziaun² dí² siáh³ quiúnh¹ tsú².

¹² Nǐ¹ juáh³ hí³ tion¹³ dí² tsí³ ja¹ la³ jí³² uu³ mí² tsí³², ja³ bí¹ lí¹³ háu¹³ dí² cáun² já¹³ nǐ¹ cuá¹ ho² tsú² já¹³.

Nǐ¹ juáh³ tiá² má¹ tson¹³ dí² hí³ ca³ tin¹ hí³, ja³ bí¹ hí³ ma³ zian³² siáh³ hí³ ca³ ta¹ dí².

¹³ Nǐ¹ juáh³ tiá² ca³ ma³ tí²¹ dí² nǐ¹ con² tsú², tí³ la³ hí³ má¹ ná¹, la³ má² má² tí³² jáun² bí¹ já¹³ quioh²¹; quí¹ Dió³² tiá² lí¹³ ma³ zian³² nǐ¹ con² hnga².

Jan² tsá² jmu² ta²¹ hí³ tí³² tsí³ Dió³²

¹⁴ Hí³ jáun² né³, cháu¹ hnú² tsí³ tsú² já¹³ nǐ², hí³ juoh¹ hnú² tsú² siáh³ cun³ quionh³ héih³² quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí², hí³ tiá² hniáuh³² quiú³ táinh³ tsú² já¹³. Quí¹ nǐ¹ juáh³ jmu² tsú² la³ jáun², hí¹ cáun² tiá² nǐ¹ jmu³ ta²¹ yáh³; já¹³ jáun² dá² cá² nǐ¹ jmu³ hí³ hliáh¹³ tsí³ tsá² ná¹ bí¹. ¹⁵ Jmu³ tion³ hí³ má¹ jnia¹³ nú² nǐ¹ con² Dió³² hí³ tin² nú² re² ta²¹, jan² tsá² tin² hie³² jú¹ tson² la³ cun³ ca³ tí²¹, jáun² tiá² lí³ hinh¹ hnú². ¹⁶ Tiá² hniáuh³² huh²¹ hnú² quiúnh¹ tsá² ná¹ juú² ná¹ hléh²³ jú¹ hlah³, jú¹ tiá² ta²¹ lí³ jmu³, quí¹ tsá² la³ hí³ tí³ lí³ mí¹ nó³² bí¹ tí³ có³² ca³ tí²¹ juí³² quioh²¹ Dió³²; ¹⁷ hí³ jáun² já¹³ hí³ hieh³² tsú² jáun² tsáu² lí¹³ jueh³² la³ jmí¹ lí³ jueh³² mí¹ uf³ mí³ ho²¹. La³ jáun² bí¹ lín³ tsá² jmái² Himeneo

quionh³ Fileto. ¹⁸ Tsá² hí³ dá² ja³ taunh²¹
 tí³ có³² hí³ tiú² uú² taunh³² ta²¹ jú¹
 tson², hí³ ná¹ juáh²³ tsú² hí³ má² ca³ nga²
 bíh¹ jmái¹ hí³ jenh¹³ dí², hí³ ñí³ táunh¹
 hliah³² tsí³ má³ jan² tsá² tanh² ta²¹ Dió³².
¹⁹ Tí³ la³ Dió³² má² ca³ jmú³ cáun² jái¹³ hí³
 ló³ la³ jmí¹ ló³ cáun² jmáh¹ hiah³² jlánh¹
 pin³, hí³ juáh³ la³ lá²: “Tí³² Juo¹³ dí² ñí³²
 hin² tsánh² joh¹”, hí³ juáh³ siáh³ la³ lá²:
 “La³ jín³² tsá² juáh³ hí³ Tsá² lín³ Cristo
 bíh¹ Juo¹³ tsú², tiú² uú² hniáuh³² jmu³
 tso³”.

²⁰ Jmú¹³ jái¹³, ñéih³ hñú³ jueh³²
 quioh²¹ tsá² hánh³ tiá² zia³² yáh³
 jmáh³ la³ uon² lí³ cú¹ mí¹ niau²¹ jí³ mí¹ ñí²
 cú¹ tiá² u², ja³ bí¹ zia³² bíh¹ uon² lí³ hmá²
 jí³ cuáh¹ ní² siáh³. Ní¹ juáh³ jmí¹ zia³²
 hí³ quien², jáun² jmu² ta²¹ uon² chu²¹,
 tí³ la³ uon² lí³ né³ jmu² ta²¹ tiá² nga³
 quien². ²¹ Hí³ jáun² lí³ ua³ jan² tsá² chá³²
 tí³ có³² hí³ hláh³ hí³ jmí¹ jmu² jáun²,
 jáun² tsá² la³ hí³ lí³ lín³ la³ jmí¹ lí³ cáun²
 uon² chu²¹ jáun², jan² tsá² cuá¹ chan¹ hí³
 ca³ tin¹ Tí³² Juo¹³ dí², hí³ jáun² la³ jáun²
 má² hún¹ tsú² hua³ jan²¹ hí³ jmu³ lí³ ua³
 cáun² ta²¹ chu²¹ quioh²¹ hí³ dí².

²² Cun³ ñí¹ hí³ hliá² tsá¹ nú¹ bíh¹ hnú²,
 jáun² tiá² hniáuh³² cuéh¹ nú² jái¹³ hí³ lí³
 hniá¹ nú² hí³ hláh³. Chú³² bíh¹ jmúh¹³
 nú² pí³ hí³ lí¹³ zian² nú² la³ cun³ hí³ tí³²
 tsí³ Dió³², hí³ tanh¹³ nú² ta²¹ Dió³², hí³
 hno³ nú² tsáu², hí³ zian² nú² re² quiúnh¹
 la³ jín³² tsá² má² má² tsú² má² jónh³² Tí³²
 Juo¹³ dí², tsá² má² jí² jmí¹ tsí³. ²³ Tiá²
 hniáuh³² huh²¹ hnú² quiúnh¹ tsá² ná¹ juú²
 ná¹ hlénh²³ jú¹ tiá² ta²¹ lí³ jmu³, jái¹³
 hí¹ juáh³ hmóu³² tsú² tiá² ngi²³, qui¹
 má² ñí¹ bíh¹ hnú² hí³ cun³ quionh³ jái¹³
 la³ jáun² jnia³² hniéi². ²⁴ Quí¹ jan² tsá²
 lín³ quian²¹ Tí³² Juo¹³ dí² tiá² hniáuh³²
 yáh³ jmu² hniéi², tí³ la³ hniáuh³² bíh¹
 jmu² tsú² chun¹ ñí¹ con² la³ jín³² tsáu²,
 hí³ má² tin² tsú² re² tsáu², hí³ jmu³ tsú²
 juenh² tsí³; ²⁵ hí³ tiá² hniáuh³² jmu² tsú²
 siáh³ quien² hnga² ní¹ má¹ ca³ má³ tin²
 tsú² tsá² tiá² ta²¹ taunh³² hí³ jái¹³ hí³

hiáuh²³, jíe³ tsú² neh²¹ tiá¹ jmu³ Dió³² hí³
 za¹³ tsí³ tsá² hí³ hí³ jmu³ hí³ ngi¹³ tsú² re²
 jú¹ tson². ²⁶ Hí³ jáun² ní¹ má¹ ca³ lí³ tsin²
 tsá² hí³ hí³ jmí¹ má² hún¹ hñú³ liá³
 quioh²¹ tsá² hláinh¹, ñí¹ má² tí³² tsú²
 jáun² la³ jí³² héih³² hí³ jmu² tsá² hláinh¹,
 hí³ jáun² má² lí¹³ bíh¹ liáun³ tsú².

**He³ lánh³ jmu³ tsá² zian² ñí¹ hué²¹
 lá² má¹ tí³ ñí¹ táuh³ jmái¹**

3 Jú¹ la³ lá² hniáuh³² lí³ ñíh¹³ hnú²
 siáh³, hí³ ní¹ má¹ tí³ ñí¹ táuh³
 jmái¹, chau²¹ jmái¹ huáh² tsí³ cu³ tí¹³.
² Má¹ jáun² jmu³ tsáu² ma³ quin³² ma³
 jan³² hí³ hnio³ lín³² hmóu³², hí³ hniá¹
 quie³, hí³ jmu³ siáh³ tonh². Tsá² la³ hí³
 lín¹³ hí³ tiá² hin² zian² tsá² cú² ren²
 quionh³. Tu³ híón³² tsú² Dió³², hí³ tiá²
 ta²¹ tanh¹³ tsú² jméi² mí¹ ziu¹³, hí³ tiá²
 cue³² tsú² tiá¹ hmah¹ he³ cáun² hiáuh³,
 hí³ lí³ hoh³ tsú² la³ jí³² hí³ ja³² ñí¹ con²
 Dió³² ní² siáh³. ³ Tsá² hí³ bíh¹ tsá² tiá²
 hin² lí³ hnio³, tsá² tiá² jmu³ juenh² tsí³,
 tsá² ziu³ hie³, tsá² tiá² tin² jmu³ héih³²
 ñí¹ con² jmí¹ tsí³ hnga², tsá² hian² tsí³
 cu³ tí³, tsá² lí³ hoh³ la³ jí³² hí³ chu²¹.
⁴ Tsá² ca³ tsá² lau³ hí³ bíh¹ jmu³ hian²
 tsí³, tsá² jmu³ la³ cun³ cháunh²³ chí¹
 hmóu³², tsá² jmu³ pan¹ hnga², tsá²
 dí¹ quian¹ hí³ niau²¹ re² tsí³ hnga² cha³
 jmí¹ jmu³ tsú² hniá¹ hí³ ca³ tin¹ Dió³².
⁵ Re² lín³² bíh¹ má² tí³² tsú² cuáh³²
 quioh²¹, tí³ la³ tiá² lin¹ pí³ quioh²¹ Dió³²
 lí³ zia³² yáh³ hñú³ tsí³ tsú².

Su³ uú² lí¹ juónh³² quiúnh¹ tsá² la³ hí³.
⁶ Quí¹ ja¹ tsá² la³ hí³ zian² ma³ jan²
 tsá² tsa³ tíónh³² hñú¹³ tsáu², hí³ má² can²
 tsá² mí³ tsá² jmu² cáun¹, tsá² mí³ tsá²
 má² ca³ zauh³ tiá³ hí³ jmu² tso³. Quí¹
 tsá² mí³ la³ hí³ jlánh¹ hliáun³ ñí¹ hí³
 dí¹ quiaunh²¹ tsí³. ⁷ Jmái¹ ca³ la³ jí³² náí³²
 tsá² mí³ la³ hí³ jái¹³, tí³ la³ tiá² tón³² jmái¹
 ngi²³ yáh³ tsú² he³ dá² jú¹ tson² cu³ tí³.
⁸ La³ jmí¹ ca³ jmú³ jáun² tá¹ gon³ [tsá²
 hué³² Egipto,] tsá² tí² jmái² hí³ Janes
 quionh³ Jambres, hí³ ca³ má³ jéinh³ jmái¹

quionh³ hla¹ Moisés, la³ jáun² bíh¹ jmu³ tsá² nuh² la³ hí³ ca³ tí²¹ jú¹ tson². Tsá² la³ hí³ lín²³ jmáh³ la³ hí³ hlah³, cun³ má² já²¹ hín³ bíh¹ tsú² hí³ jmí¹ taunh³² ta²¹ jú¹ tson². ⁹ Tí³ la³ chau²¹ jmá¹ hí³ tíú² uú² tioh²¹ tsú² jmu³ la³ jáun², quí¹ la³ jín³² tsá² zian² hngá¹ máh³ lí³ lieih²¹ hí³ tsá² cáun¹ bíh¹ hí³, la³ jmí¹ cá¹ quiúnh²¹ tá¹ gon³ tsá² ca³ má³ jéinh³ hí³ jmá¹ quionh³ Moisés.

**Ní¹ ca³ táuh³ héih³² hí³ ca³ jmu³
Po¹ ní¹ con² Timoteo**

¹⁰ Tí³ la³ hnú² né³ má² ca³ jieh³ nú² re² lánh³ rón³² hie² já¹³ tsáú², hí³ lánh³ rón³² ngí²³ já¹³, hí³ lánh³ rón³² hu²¹ tsín³² já¹³ hí³ ngí²³, hí³ lánh³ rón³² tanh³² já¹³ siáh³ ta²¹ Dió³², hí³ juenh² tsín³² já¹³, hí³ hno³ já¹³ tsáú², hí³ há³ lánh³ rón³² tion² já¹³ tsín³² ní² siáh³. ¹¹ Má² ní¹ hnú² siáh³ la³ jí³² hí³ hlah³ hí³ ca³ quiúnh³² já¹³ ca³ jmu³ tsáú², hí³ ca³ má³ tso¹ já¹³ tsín³² já¹ juú² Antioquia, juú² Iconio, jí³ juú² Listra ní² siáh³. Tí³ la³ Tí³² Juo¹³ dí² má¹ ná¹, ca³ líáu³² já¹³ ca³ tí²¹ la³ jí³² hí³ hlah³ hí³ ca³ jmu³ tsáú² jmí¹ jáun². ¹² Quí¹ tson² bíh¹ cu³ tí³ ca³ la³ jín³² tsá² hnió³ hí³ zian² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Jesús Tsá² lín³ Cristo ca³ tín¹ má³ tso² tsí³ la³ cun³ hí³ jmoh²³ tsáú². ¹³ Hí³ tsá² hláih¹, tsá² lí¹ má² cau² hí³ né³, tí³ lí³ mí¹ lí³ hláinh¹ bíh¹ cun³ jmá² cun³ jnia³²; má³ can² tsú² tsáú², hí³ lí³ can² tsú² siáh³ hmóu³².

¹⁴ Tí³ la³ hnú² né³, jmu³ hnú² re² la³ cun³ hí³ má² ca³ lí³ tín² nú² hí³ má² táunh²³ hnú² jáun² ta²¹, quí¹ ní¹ bíh¹ nú² lánh³ jmí¹ ná¹ lín³ tsá² ca³ má³ ta² nú². ¹⁵ Quí¹ la³ cun³ jmí¹ mí¹ hnú² cuin² nú² Sí² tioh³ já¹³ quioh²¹ Dió³², hí³ cun³ quionh³ já¹³ jáun² bíh¹ lí¹³ jniá³ jmí¹ honh² hnú² há³ lánh³ rón³² lí¹³ liáun³ nú² cun³ quionh³ hí³ tanh²³ nú² jáun² ta²¹ Jesús, Tsá² lín³ hí³ Cristo. ¹⁶ La³ jí³² já¹³ tioh³ Sí² quioh²¹ Dió³² ca³ cué³ hnga² bíh¹ Dió³² hñu³ tsí³ tsá²

ca³ jmu³. Já¹³ jáun² bíh¹ jmu² ta²¹ hí³ má² tín² tsú² tsáú², hí³ tí² jinh²³ tsú² tsáú², hí³ hlí² liéinh³² tsú² tsáú², jí³ hí³ hieh³² tsú² tsáú² há³ lánh³ rón³² lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³² ní² siáh³. ¹⁷ Já¹³ jáun² bíh¹ jmu³ hua³ jan²¹ hñu³ tsí³ tsá² lín³ quian²¹ Dió³², hí³ jáun² má² hún¹ tsú² hua³ jan²¹ hí³ jmu³ la³ jí³² hí³ chu²¹.

4 Hí³ jáun² ta³ ní¹ Dió³² jí³ Jesús Tsá² lín³ Cristo, Tsá² jáunh³ hí³ ja³ ra³ tsí³² héih³² ca³ tí²¹ tso³ quioh²¹ tsá² zian² jí³ tsá² má² cá² tsan³, hí³ quianh³ tsú² ní¹ juáh³ hin² tsánh² tionh² jo³ cuo², ta³ ní¹ hí³ bíh¹ jmu¹ já¹³ héih³² lá² ní¹ con² hnú²: ² Hí³ hléh¹³ hnú² já¹³ quioh²¹ Dió³², hí³ hniáuh³² hún¹ nú² hua³ jan²¹ hí³ hléh¹³ nú² já¹³ cuí¹ hnió³ cuí¹ tiá² hnió³ tsú² ne³. Jin¹³ hnú² tsáú², hí³ hlí¹ lienh¹ nú² tsú², hí³ cué¹ nú² pí³ hñu³ tsí³ tsú² siáh³, hí³ hniáuh³² juenh² lín³² honh² hnú² tá¹ la³ má² tín¹³ nú² tsú² jú¹ tson². ³ Quí¹ chau²¹ jmá¹ hí³ tiá² lí³ hnió³ tsáú² ne³ jú¹ tson², tí³ la³ tsá² hí³ dá² tsa³ hniah² juóun³² lín³² tí³², tsá² hñe³² la³ cun³ já¹³ hí³ tí³² tsí³ tsú² hmóu³², hí³ jáun² já¹³ jáun² bíh¹ ne³ tsú². ⁴ Tónh³² tsú² ta²¹ já¹³ hí³ lí¹ chin² tsáú² chí¹ cha³ jmí¹ tónh²¹ ta²¹ jú¹ tson². ⁵ Tí³ la³ hnú² hniáuh³² zian² honh² ja¹ ca³ la³ jí³², hí³ cueh¹³ hnú² honh² hí³ má² tsoh¹ honh². Hniáuh³² jmúh¹³ hnú² ta²¹ hí³ ngái¹ nú² já¹³ quioh²¹ Dió³²; má² tíh²¹ nú² re² la³ cun³ ta²¹ hí³ má² nio² jo³ cuonh² nú².

⁶ Quí¹ já¹³ má² lín³ ná¹ la³ jmí¹ lín³ jan² jáh³ hí³ má² jngih³ tsú² ní¹ con² Dió³², né³ bí¹ chau²¹ jmá¹ hí³ cuá¹ han² já¹³ ní¹ hué²¹ lá². ⁷ Má² cá² jmu³² bíh¹ já¹³ re² hnié² chu²¹ ca³ tín¹ Dió³², já¹³ bíh¹ tsá² ca³ má³ táuh¹³ jui³² quion²¹, la³ jmí¹ jmu² tsú² jmá¹ hí³ co² tsú² hí³ ní³ táunh¹ tsú² cú² hé²; tiá² tí³ có³² ca³ chá³ yáh³ já¹³ hí³ taunh³² ta²¹. ⁸ Hñu³ mí³ cuú² ná¹ hmá¹ cáun² *có² ron¹ ná¹ hí³ ca³ tín¹ já¹³ ní¹ hen³ cun³ ní¹ hí³ má² cá² jmu³² já¹³ la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³², hí³ cué³ jáun² Tí³² Juo¹³ dí² má¹ jáun², Tsá² lín³

hí³ Jue²¹ chun¹. Hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³
jná¹³ yáh³ cué³² tsú², quí¹ ja³bí¹ cuéh³²
tsú² ca³la³ jín³² tsá² jlánh¹ ná¹hniá¹ hi³
jáunh³ tsú².

**Má²ta²¹ hi³ ca³jmú³
Po¹ ní¹con² Timoteo**

9 Jmu³ pí³ hi³ ñeih²¹ hnú² tia³juí³² hi³
ñá¹jie¹ nú² jná¹³; 10 quí¹ tí³ có³² bíh¹
má²ca³zeh³ jná¹³ Demas quí¹hliá² jlánh¹
ca³lí³ hniá¹ hi³ zia³² ní¹ hué²¹ lá², hi³
jáun² má²ngau³² tí³ já¹ juú² Tesalónica.
Crescente má²ngau³² tí³ hué³² Gala-
cia, jí³ Tito síáh³ má²ngau³² tí³ hué³²
Dalmacia, 11 jí³²la³ hnga² Lucas bíh¹
cuá³ quiúnh¹ jná¹³. Hniah³² Marcos ña³²
quiúnh¹, quí¹ hí³ bíh¹ lí¹³ lí³ ma³hau³
jná¹³ hi³ jmu³ tá¹³ Dió³². 12 Já¹ juú² Éfeso
bíh¹ má²ca³zén³² jná¹³ Tíquico. 13 Ní¹
má²ñeih³² hnú² jáun², cánh¹³ nú² tiá³
hmih³² cháu³ hi³ ca³chá³ jná¹³ já¹ juú²
Troas hñú¹³ Carpo; hi³ cánh¹³ nú² síáh³
la³jí³² sí² quion²¹ jná¹³ hi³ tloh³ jái¹³
quioh²¹ Dió³², hi³ jlánh¹ bíh¹ hniáuh³²
cánh¹³ hnú² la³jí³² sí² ca³tin¹ jná¹³ huen².

14 Lí²ján¹, tsá² lín³ hí³ tí³² mí¹ñí²,
jlánh¹ hlah³ má²ca³jmú³ ní¹con² jná¹³,
tí³la³ Tí³² Juo¹³ dí² jéinh³² ní¹con² tsú²
la³ cun³ rón³² hi³ jmu³ tsú². 15 Hi³ jáun²
hnú² hniáuh³² jmúh¹³ hua³hín¹³ huen²
ní¹con² tsá² hí³, quí¹ tsá² hí³ jlánh¹
má²ca³jmú³ tiá³ siaun³² hi³ quiú² jnai³²
ní¹con² jú¹ chú³² hi³ hléh¹ dí² quioh²¹
Dió³².

16 Jmí¹ la³ñí¹ hi³ ca³cué³ jná¹³ jú¹
tson² quion²¹ ní¹ta²¹ chín¹, hí¹ jan²
yáh³ tiá² hin² ca³ma³hau³, la³jín³² bíh¹
tsú² ca³zeh³ jná¹³ tí³ có³². Tí³la³ jná¹³
hu²¹ tsin³² hi³ tiá² tón³ Dió³² sí² hi³
ca³jmú³ tsú² la³ jáun². 17 Tí³la³ Tí³² Juo¹³
dí² né³ jmí¹ zenh¹ quiúnh¹ jná¹³ hi³
ca³cué³ pí³, hi³ jáun² ca³lí³ hi³ hléh¹³
jná¹³ la³jí³² jú¹ chú³² quioh²¹, hi³ jáun²
ca³náí³² la³jín³² *tsá²ca²jo²¹ jái¹³ jáun².
La³ jáun² bíh¹ ca³liáu³² jná¹³ Tí³² Juo¹³
dí² ní¹ háinh¹³, la³jmí¹ lí³ hi³ ca³liáu³
jná¹³ ní¹con² hiah³². 18 Hi³ liáu³² jná¹³
síáh³ Tí³² Juo¹³ dí² ca³ti²¹ la³jí³² hi³
hlah³, ca³la³ ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ jáu³²
jná¹³ tsú² hñu³mi³cuú² ní¹ cuá³ tsú²
cuá¹chín¹. ¡Cuí¹ lí³quien² bíh¹ tsú² la³
cun³ jmí¹hi³nio²! Tson² bíh¹ la³ jáun².

Po¹ juáh³ hi³ cuí¹ tionh² re² tsá² reh²

19 Zéih³ tiá³ mí¹ Prisca: “Hia² nú²” hi³
ca³tin¹ jná¹³, la³ má²quionh³ nú² Aquila
ní¹cuo², jí³ ca³la³ jín³² tsá² hñú¹³ Onesí-
foro nř² síáh³. 20 Erasto ca³ta³cuá¹³ já¹
juú² Corinto, hi³ Trófimo ca³con³ jná¹³
já¹ juú² Mileto quí¹hi³hliá² tsáun¹ tsú².
21 Jmu³ tion³ ña³² ñeh² bíh¹ hi³ chau²¹
jmí¹ ní¹cuóu³. Eubulo, Pudente, Lino,
mí¹ Claudia, quionh³ la³jín³² tsá² reh²
juáh³: “Hia² nú²”.

22 Cuí¹ quiúnh¹ bíh¹ hnú² Tí³² Juo¹³
dí², hi³ Dió³² cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh²
ca³la³ jí³lin² hnoh². [Cun³ nř² bíh¹ tí³ jái¹³
hi³ juanh³² jná¹³ reh².]

Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ñí¹con² TitoPo¹ ca³zen³ sí² lá² ñí¹con² Tito

1 Jná¹³ Po¹ tsá² quian²¹ Dió³², jan² tsá² lín³ *ti³² quian³² jé¹ Jesu-cristo hi³ ngái¹ jná¹³ jái¹³ ñí¹con² tsá² má²ca³quianh³ Dió³² hi³ tanh¹³ tsú² ta²¹ Dió³² re² lín³², hi³ lí³ ñí³² tsú² re² jú¹ tson². Jú¹ tson² jáun² jmu³ hi³ lí³ zian² tsú² hi³ ca³tin¹ Dió³², ² jáun² lí¹³ hu²¹ tsí³ tsú² hi³ lí¹³ zian² cun³ jmí¹hi³nio², la³ cun³ rón³² lí³ jái¹³ hi³ ca³jmu³ jáun² Dió³², Tsá² tiá² lí¹³ ma³cau². Jái¹³ jáun² né³ má²ca³jmu³ Dió³² la³ cun³ jmí¹tin² lín³², jmí¹ ñeh² bí¹ hi³ lí¹³ tá¹ cáun² la³ cu³ la³ juéh³ mí³cuú²; ³ hi³ jáun² jmí¹ má²ca³tsin¹³ jmái¹ hi³ ca³tón³ Dió³² jmí¹tin² né³, ca³ma³lí²¹ jú¹ chú³² quioh²¹, hi³ jáun² jná¹³ hléh²³ jú¹ chú³² jáun² la³ cun³ héih³² quioh²¹ Dió³² Tsá² liáu³² dí² hi³. ⁴ Hnú² Tito, tsá² lí³ la³jmí¹ lí³ jan² jón³² jná¹³ cu³tí³ cun³ñí¹ hi³ táunh²³ dí² ta²¹ cú²re², sí² lá² zein²¹ jná¹³ ñí¹con² hnú²; hnó³² jná¹³ hi³ cu¹ má¹hé¹ má¹mieh² hnú² Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesu-cristo Tsá² liáu³² dí², [hi³ cu¹ jmu¹ tsú² juenh² tsí³], jí³ hi³ cu¹ jmu¹ tsú² siáh³ hi³ zian² nú² cáun² hi³ re² hi³ tin².

Ha³ lánh³ ñí³táunh¹ tsá² ca³ti²¹ hau³ jái¹³ ñí¹con² tsá² má²lín³ cuáh³²

(1 Timoteo 3:1-13)

⁵ Hi³ jáun² né³, hnú² ca³cháu³² jná¹³ hué³² Creta nio² chu³ jmái² ní², hi³ jmúh¹³ hnú² re² ní¹juáh³ he³ hi³ tiá² má²tí³ quioh²¹ tsá² má²lín³ hi³ cuáh³², hi³ hien¹³ nú² tsá²daun³² tsá² hau³ jái¹³ ma³ quin³² ma³ caun³² juú², la³ cun³ rón³² hi³ ca³juánh³² jná¹³ jáun² ñí¹con² hnú². ⁶ Tsá²daun³² tsá² he³ ta²¹ jáun² hniáuh³² lín³ tsá² tiá² lí¹³ lí³ chá³² tsú² tso³ quioh²¹. Tsá² la³ hí³ hniáuh³² zian² jan² tán¹ tsá²mí³ ñí²cuo²; ja³bí¹ jon² tsú² hniáuh³² má²tanh² ta²¹ Dió³², hi³ tiá² hniáuh³²

jmu² tsú² cun³ tin² tsí³ hnga², ho³ hi³ tiá² ta²¹ tanh² jméi² mí¹ziú¹³, jáun² tiá² lí¹ ziu³ lí¹ hie³ tsú² tsáu². ⁷ Quí¹ cun³ñí¹ hi³ tsá² má²lieih²¹ hi³ lín³ quian²¹ Dió³², hi³ jmu² tsú² hua³hín¹³ tsá² joh¹ Dió³², jáun² tiu³nio² hniáuh³² lín³ tsú² jan² tsá² tiá² lí¹³ lí³ chá³² tsáu² tso³ quioh²¹. Tiá² hniáuh³² jmu³ tsú² quien² hnga², sa³jun³ hi³ chei³² tsí³ tsú². Ja³bí¹ tiá² hniáuh³² hi³ ñí³hein²¹ tsú², sa³jun³ hi³ jmu² tsú² hnieí², sa³jun³ hi³ hen² tsí³ tsú² quie³ lí¹ zia³². ⁸ Hniáuh³² ma³hnio³ bí¹ tsú² la³jín³² tsá² ñí³tin²¹ hñú¹³, tsá² jlánh¹ hnió³ jmáh³la³ hi³ chu²¹, tsá² cháunh²³ re² chí¹, tsá² zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², tsá² chun¹, tsá² tin² tí³ jinh³ hnga². ⁹ Ja³bí¹ la³ jáun² hniáuh³² zianh³² tiá³ tsú² jú¹ tson² hi³ má²ca³lí³ ñí³², jáun² cun³quionh³ jú¹ tson² jáun² lí¹³ cuéh³² tsú² tsáu² pí³, hi³ lí¹³ tioh²¹ tsú² ma³tson² jái¹³ quioh²¹ quionh³ tsá² hleh³² jú¹ siáh³.

¹⁰ Quí¹ juóun³² tsáu² zian² hi³ hoh³ jú¹ tson², tsá² hleh³² tí³ jéin³², tsá² lí¹ má²cau²; tsá² *judíos bí¹ tsá² la³ñí¹ la³ján³ hi³ lín³ la³ jáun², tsá² jlánh¹ juáh²³ hi³ hi³ hniáuh³² *tiú³² tsú² chí² láu² hná¹³ ñí¹ zian² tsáu². ¹¹ Hniáuh³² bí¹ jná¹³ ho³ tsú²; quí¹ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ hniá¹ tsú² quie³ lí¹ zia³², jáun² hieh³² tsú² tsáu² jái¹³ hi³ tiá² ca³tí²¹, hi³ juóun³² tsáu² má²ca³hliáh³ tsú² tsí³ tá¹ ma³ cáun² hñú³.

¹² Jan² tsá² lín³ tí³² tsá² jniá³ jmí¹ tsí³ hué³² Creta ní² ca³hléh³ jmí¹tin² lín³² hi³ ca³tin¹ tsá²co¹ tsú² hué³² ní², hi³ ca³juáh³: “Tsá² hué³² Creta lá², jmái¹ ca³la³ jí³² tí¹ jáin², tsá² lín¹ jáh³ hngá¹ jáh³ nai², tsá² lí¹ hnió³ cu³ hính³, tsá² juoh²⁹”. ¹³ Tson² bí¹ jái¹³ lá²; jáun² hnú² hniáuh³² quiú¹ jin¹³ lín³² tsá² hí³, jáun² lí³mí¹ lí³ chú³² jmí¹ tsí³ tsá² má²tanh² hí³ ta²¹ Dió³², ¹⁴ hi³ jáun² tiú²uú² tónh³² tsú² ta²¹ jái¹³ lí¹ chin² tsá² judíos chí¹, sa³jun³ héih³² quioh²¹ tsá² má²ca³chá³ tí³ có³² jú¹ tson².

¹⁵ Cun³ jí² bí¹ la³jí³² ñí¹con² jan² tsá² má²jí² jmí¹ tsí³, tí³la³ ní¹juáh³ tsá²

má²ca³hliáh² tsí³ má¹ná¹, tsá² tiá² ta²¹
taunh³², jáun² ñ¹con² tsá² la³ hí³ cá² ñ¹
hí³ hlah³ bíh¹ zia³², qui¹ la³ tí³ jmí¹ tsí³
bíh¹ tsú² má²ca³hliáh² cu³tsa³² quionh³
la³jí³² hí³ cháunh²³ chí¹. 16 Uá¹jinh¹ juáh³
tsú² hmóu³² hí³ cuóun³² Dió³², tí³la³ tiá²
jmu³ sá¹jmí¹ hí³ tson². Jmáh³la³ hí³ tiá²
jéih³² Dió³² bíh¹ jmu³ tsá² tiá² ta²¹ haih²¹
la³ hí³; cónh³ tiá² lin¹ ñ¹ quien² bíh¹ tsú²
ca³tí²¹ hí³ chu²¹.

**Po¹ hie³² jú¹ tson² ha³ lánh³
hniáu³² zian² tsá² joh¹ Dió³²**

2 Tí³la³ hnú² ca³tin¹ hléh¹³ jmáh³la³
jú¹ tson². ² Juoh¹ hnú² tsá²ñuh² tsá²
má²lieih²¹ hí³ ñ¹³taunh¹ tsú² cá²re² he²,
hí³ jmu³ tsú² zian² tsí³, jí³ hí³ tí³ jinh³
tsú² siáh³ hmóu³². Ja³bí¹ hniáu³² tanh²
tsú² siáh³ ta²¹ Dió³² re² la³ cun³ rón³² lí³
jú¹ tson², hí³ hnió³ tsú² tsá²ján² tsá²ján²,
hí³ cueh³² tsú² siáh³ tsí³ lí³ua³ cáun²
he³ quiunh³². ³ Ja³bí¹ la³ jáun² juoh¹
hnú² siáh³ tsá²mí³ tsá² má²lieih²¹ hí³
ma³li²¹ tsú² hí³ tanh² ta²¹ Dió³², hí³ tiá²
ziu³ hien³ tsú² tsáu², hí³ tiá² hniáu³²
ma³héinh³² tsú² siáh³. Hniáu³² ná¹lín³
tsú² cáun² nóh³² chu²¹, ⁴ jáun² la³ jáun²
lí¹³ híeh³² tsú² tsá²mí³ tsá² tsá¹míh¹ ha³
lánh³ rón³² ma³hnió³ ñ²²cuo², jí³ jon² n²²
siáh³, ⁵ hí³ lín¹³ tsú² tsá² tin² tí³ jinh³
hnga², tsá² má²jí² jmí¹ tsí³, tsá² hua³hín¹³
re² hnú¹³, tsá² chun¹, tsá² tanh² ta²¹
ñ²²cuo²; qui¹ jáun² la³ jáun² hí¹ jan² tiá²
hin² lí¹³ hléh³² hlah³ ca³tí²¹ jái¹³ quióh²¹
Dió³².

⁶ Ja³bí¹ la³ jáun² juoh¹ hnú² tsá²
tsá¹nú¹ hí³ cuí¹ tí¹ cuí¹ jinh¹³ tsú²
hmóu³². ⁷ Huen² bíh¹ hnú² ca³tí²¹ lín¹³
cáun² nóh³², jan² tsá² lin¹ hí³ jmu²
jmáh³la³ ta²¹ chu²¹, hniáu³² hieh¹ nú²
tsáu² jú¹ tson² hngó³², jú¹ he² tiá³. ⁸ Jáí¹³
quián¹³ nú² hniáu³² lí³ jmáh³la³ jú¹
tson², jáun² tiá² hin² lí¹³ choh¹³ jú¹ hlah³
quián¹³ hnú². Jáun² lí¹ hua³heih²¹ bíh¹
ziu³ hie³ tsá² tiá² jéih³² jái¹³ quián¹³

hnú², qui¹ tiá² zia³² yáh³ he³ jái¹³ hléh³²
tsú².

⁹ Juoh¹ hnú² *tsá² má²ná¹hlánh¹ hí³
tanh¹³ tsú² ta²¹ tsá² lín³ juo¹³ he³ cáun²
hí³ juáh³, jí³ hí³ ma³hiún² tsú² siáh³ tsí³
tsá² hí³. Ja³bí¹ tiá² hniáu³² nga³ tsú²
tiá² ñ¹con² juo¹³. ¹⁰ Tiá² hniáu³² han³
tsú², hniáu³² jmu³ tsú² cá² ñ¹¹ hí³ lí¹³
niau²¹ tiá² tsí³ juo¹³ ñ¹con² bíh¹ tsú²;
cun³quionh³ la³jí³² hí³ jmu² tsú² jáun²
lí¹³ ma³jnia³² tsú² re² jái¹³ quióh²¹ Dió³²
Tsá² liáu³² dí².

¹¹ Qui¹ má²ca³ma³li²¹ bíh¹ Dió³² hí³
ja³² míí³ tsí³, hí³ hnió³ líón³² tsá² zian²
ñ¹¹ hué²¹ lá². ¹² Hí³ cun³ñ¹¹ hí³ jáun² né³,
má²ca³lí³ né¹ dí² hí³ hniáu³² chá¹³ dí² tí³
có³² la³jí³² hí³ tiá² jéih³² Dió³², la³jí³² hí³
dí¹quiaunh²¹ tsí³ tsá² zian² ñ¹¹ hué²¹ lá².
Hí³ hniáu³² táí² dí² tí¹ jinh²¹ hmóu³²,
hí³ ziaún² dí² la³ cun³ hí³ tí²² tsí³ Dió³²,
hí³ ziaún² dí² jmáh³la³ hí³ ca³tin¹ Dió³²
tá¹la³ ziaún² dí² jáun² ñ¹¹ hué²¹ lá². ¹³ Hí³
hniáu³² ná¹hé² ná¹jan³² dí² jmái¹ hí³
má²ná¹hu²¹ jáun² tsí³ dí², jmái¹ chu²¹ hí³
ma³jnia³² Jesús Tsá² lín³ Cristo, Dió³²
Tsá² cú² juen², Tsá² liáu³² dí². ¹⁴ Tsá² hí³
ca³cuen³ hnga² hí³ jún³ hí³ ca³ta¹ dí², hí³
jáun² lí¹³ liáu³² dí² tsú² ñ¹con² hí³ jmí¹
ziaún² dí² jáun² cun³ tin² tsí³ hmóu³², hí³
ma³jin² tsú² jnoh¹, jáun² jnoh¹ lín¹³ tsá²
joh¹ tsú², tsá² hniá¹ jmu³ hí³ chu²¹.

¹⁵ Hí³ jáun² né³, jái¹³ ní² bíh¹ hieh¹
hnú² tsáu². Hniáu³² hlí¹ lienh¹ hnú²
tsú², jí³ hí³ quiú¹ jin¹³ nú² tsú², qui¹ hnú²
bíh¹ tsá² hauh³² jái¹³ jáun². Tiá² hniáu³²
jmúh¹³ hnú² hí¹ cáun² hí³ lí³ lí¹³ méih³
hí³ quien² nú² ñ¹con² tsáu².

He³ ca³tin¹ tsá² tanh² ta²¹ Dió³² jmu³

3 Hí³ jáun² né³, cháun¹ hnú² tsí³ tsá²
tionh² jo³cuonh² nú² ní² hí³ tanh¹³
tsú² ta²¹ tsá² ná¹ho² ta²¹, jí³ la³jín³² tsá²
ná¹lín³ ta²¹ ní² siáh³, hí³ ma³tí³² tsú²
la³ cun³ hí³ juáh³ tsá² hí³, hí³ hniáu³²
tiaunh¹ tsú² hua³jan²¹ hí³ jmu³ la³jí³² hí³
chu²¹. ² Ha³ lí² cuí¹ tú¹ cuí¹ hióh²¹ tsú²

hí¹ jan² tsáu², cha³ jmí¹ jmu³ tsú² hniéi²
 tí³ re² bíh¹ jmu³ tsú² juen² tsí³, hí³ hí¹
 cú¹pih²¹ tiá² jmu³ tsú² quien² hmóu³².

³ Qui¹ la³jái³² bíh¹ dí² jmí¹ láí³ tsá²
 cáun¹ jmí¹ tin², hí³ tiá² jmí¹ má²ti²¹
 dí² la³ cun³ héih³² hí³ tí² hiáu²³ dí²,
 hí³ jmí¹ lí²can² jnoh¹ cun³quionh³ jú¹
 tí¹jái², hí³ jmí¹ má²ca³taun³ tsí³ dí² jmú¹³
 tso³; jmí¹ láí³ dí² la³juah²¹ dúh¹ *tsá²
 má²ná¹hlánh¹ nī¹con² la³jáh³ dú¹ nī¹ hí³
 jmí¹ dí¹quiaunh²¹ tsí³ dí² jmú¹³. Jmí¹
 láí³ dí² tsá² hian² tsí³, tsá² uóu³² tsí³,
 hí³ jmí¹ ná¹háu³ dí² quiúnh¹ tsá²ján²
 tsá²ján². ⁴ Tí³la³ jmí¹ ca³ma³li²¹ Dió³²
 Tsá² liáu³² dí² hí³ hu²¹ chú³² tsí³, jí³
 hí³ jlánh¹ hnio³ tsá² zian² nī¹ hué²¹
 lá², ⁵ jmí¹jáun² ca³liáu³² dí² tsú². Tí³la³
 jun³juáh¹³ hí³ ca³jmú¹³ jnoh¹ hí³ chú³²
 nī¹con² yáh³ Dió³² ca³liáu³², cáun² hí³ lí¹
 ja²¹ mī³ tsí³ hnga² bíh¹ Dió³². Jmí¹jáun²
 ca³ma³jín² Jmí¹chí³ Chun¹ la³jái³² dí²,
 hí³ jáun² ca³lí³ hmai²¹ jmí¹chí³ quiú¹³
 dí², hí³ ca³lí³ziáun² dí² siáh³ cónh³ hí³
 hmai²¹. ⁶ Cun³quionh³ Jesucristo Tsá²
 liáu³² dí², ca³cuen³ Dió³² ca³la³ jonh³
 jmí¹ tsí³ Jmí¹chí³ Chun¹ nī¹con² dí².
⁷ Cun³nī¹ hí³ ja³ jáun² mī³ tsí³ bíh¹ Dió³²,
 hí³ jáun² ca³lí³ la³juah²¹ dúh¹ hí³ tiá² tso³
 ren² dí², hí³ jáun² má²hiaú³² dí² jái¹³ hí³
 lí³ ziaún² cun³ jmí¹hi³nio², la³ cun³ hí³
 qui³ hu²¹ jáun² tsí³ dí².

⁸ Jú¹ tson² cu³tí³ bíh¹ nī³², hí³ jáun²
 jná¹³ hnó³² hí³ la³ má²ma³tson¹³ jáun²
 hnú² jái¹³ lá², hí³ jáun² tsá² tanh² hí³
 ta²¹ Dió³² jmu³ hí³ chú³² la³ má²jmu²
 jáun². Qui¹ hí³ jáun² bíh¹ jlánh¹ chú³²,
 jlánh¹ zia³² nī¹ lí³ quien² nī¹con² ca³la³
 jín³² tsáu². ⁹ Tí³la³ tiá² hniáuh³² má¹cú¹
 má¹jenh¹ hnú² jú¹ tiá² ta²¹ lí³ jmu³, hí³
 tiá² hniáuh³² lín¹³ nú² hí³ chú³² quiú²
 táinh²³ tsú² hí³ lí³ quien² dí¹hio³ nū¹ deh³,
 sa³jun³ hí³ quiú¹ tanh¹ hnú² tsáu² jái¹³

hí³ rá¹tioh³ jáun² nī¹ liei²¹ quioh²¹ hla¹
 Moisés. Qui¹ jun³ lín¹ zia³² nī¹ jmu³ ta²¹
 yáh³ hí³ jmu² tsú² la³ jáun².

¹⁰ Ní¹juáh³ zian² tsá² lí¹ hnió³
 ma³quien² jái¹³ quioh²¹ hnga² hí³ la³lí¹
 hnió³ hí³ han³ tsáu² nī¹con², hí³ jáun²
 hniáuh³² juoh¹ hnú² tsá² la³ hí³ hí³
 tiú²uú² jmu³ la³ jáun²; tí³la³ ní¹juáh³ la³
 má²jmu² jáun² bíh¹ tsú², jáun² lí²uú²
 lienh¹ tsá² hí³. ¹¹ Qui¹ ní¹juáh³ tsá²
 má²jmu² la³ jáun², jáun² má²nī¹ hnú²
 hí³ má²ca³hliáh² jmí¹chí³ quioh²¹ bíh¹
 tsá² la³ hí³, cun³quionh³ tsáu¹³ hnga²
 tsú² má²lí²zeh³ nī¹ hlaih³.

Má²ta²¹ hí³ ca³jmú³ Po¹ nī¹con² Tito

¹² Hí³ jáun² né³, nī¹ má¹ cá²zéin³² jná¹³
 nī¹con² hnú² Artemas, ho³lá²dá² Tí³quico,
 jmu³ tion³ ña³² juú² Nicópolis, hí³ jáun²
 nī¹ jáun² jenh¹³ dí², qui¹ jná¹³ len³ hí³
 nī¹nī²¹ nī¹ jáun² tá¹la³ ngá¹³ jáun² jmí¹
 nī²cuóu³. ¹³ Jmu³ tion³ ma³hon¹ Zenas
 tsá² lín³ hí³ tsá² nau³² jái¹³, jí³ Apolos.
 Jmu³ hí³ tiá² hí³ lí³hniauh³ hí¹ cáun²
 quioh²¹ tsú², jáun² lí¹³ tsa³táunh¹ tsú²
 cáun² hí³ re² hí³ tin² juí³² he² hná¹
 quioh²¹. ¹⁴ Hí³ jmúh¹³ nú² siáh³ hí³ lí³
 nī³² tsá² reh² he³ ta²¹ chu²¹ zia³² hí³
 quien² jmu³ tsú² pí³ hí³ jmu³, jáun² lí¹³
 ma³hau³ tsú² he³ cáun² hí³ hniáuh³², hí³
 jáun² bíh¹ lí³ quien² hí³ zian² tsú².

Po¹ juáh³ hí³ cu¹ tionh¹ tsú² cáun² hí³ re² hí³ tin²

¹⁵ La³jín³² tsá² tionh² quiúnh¹ jná¹³ nī¹
 lá² juáh³ nī¹con² hnú²: “Hia² nú²”. Jmu³
 hí³ chú³², juah²¹ tiá³ hnú² hí³ ca³ta¹
 jnoh¹: “Hia² hnoh²” nī¹con² tsá² reh² tsá²
 hniau³ jnoh¹ tionh² nī¹ nī². Cuí¹ má¹hé¹
 má¹mieh² náh² Dió³² la³jín³². [Cun³ ní²
 bíh¹ tí³ jái¹³ hí³ juanh³² jná¹³ reh².]

Sí² Hi³ Ca³zen³ Po¹ Ñí¹con² Filemón

Po¹ zen² sí² lá² ñí¹con² Filemón

1 Jná¹³ Po¹, tsá² cuá¹tson³ ná¹ cun³ñí¹ hi³ tanh³² ná¹ ta²¹ Cristo Jesús, reh² Timoteo quiúnh¹ jná¹³ cuá¹jmu² sí² lá² hi³ ca³tin¹ hnu² Filemón, hnu² tsá² jmu³² ta²¹ quiúnh¹ jnoh¹, hnu² tsá² hnau³ jnoh¹ lín³². ² Jná¹³ zein²¹ sí² lá² ñí¹con² hnu², ñí¹con² reh² mí¹ Apia, jí³ reh² Arquipo, jan² tsá² quiúnh¹ jnoh¹ hi³ láí³ la³juah²¹ dúh¹ hliáu³ joh¹ Dió³², jí³ ñí¹con² ca³la³ jín³² tsá² má²lín³ hi³ cuáh³² ná¹ngih³² hñuh³² hnu² ní² siáh³. ³ Dió³² Jméi² dí² jí³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ cu¹ má¹hé¹ má¹mieh² hnoh², hi³ cu¹ jmu¹ tsú² siáh³ hi³ zian² hnoh² cáun² hi³ re² hi³ tin².

Po¹ cha³² hi³ Filemón hno³ lín³² Dió³² jí³ ca³la³ jí³lin² tsáu²

⁴ Ca³la³ jí³² jmáí¹ ní¹ má¹ca³lien³ jná¹³ Dió³² Juóu³², cue² ná¹ tiá¹hmah¹, ⁵quí¹hliá² má²ca³lí³ ño¹ jná¹³ hi³ hnu² jlánh¹ re² tanh²³ ta²¹ Jesús Tí³² Juo¹³ dí² jí³ hi³ hno³ nú² siáh³, jí³ ca³la³ jín³² tsá² joh¹ Dió³². ⁶ Tiauh² bíh¹ dí² cá²hon³ ca³ti²¹ hi³ tanh²³ dí² jáun² ta²¹ Dió³², jáun² ñí¹con² hí³ dí² mí²³ jná¹³ hi³ tí³ lí³mí¹ lí³tsin² hnu² ha³ cónh³ tí³ hi³ má²ca³ma³mieh² dí² Dió³² cun³ñí¹ hi³ má²zian² dí² hi³ ca³tin¹ Cristo. ⁷ Cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ hno³ nú² tsá² reh², jáun² jlánh¹ ca³lí³ hiún² tsin³² jná¹³, hi³ ca³lí³ zia³² siáh³ pí³ hñu³ tsin³² jná¹³, quí¹ la³jín³² tsá² joh¹ Dió³² má²ca³joh¹³ siáh³ pí³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ hnu².

Po¹ mí³² cáun² hi³ chú³² ñí¹con² Filemón ca³tin¹ Onésimo, jan² tsá² má²dí¹hlánh¹

⁸ Hi³ jáun² né³, uá¹jinh¹ zia³² jáí¹³ hi³ jmu¹ jná¹³ héih³² ñí¹con² hnu² hi³

chí¹tson³ jmúh¹³ hnu² la³ cun³ hi³ ca³ti²¹, quí¹hliá² jná¹³ lín³ quian²¹ Cristo; ⁹ tí³la³ cun³ñí¹ hi³ hnáu³ bíh¹ dí², hi³ jáun² cu³tsa³² mí²³ jná¹³ cú²jueh³² hi³ chú³² bíh¹ ñí¹con² hnu². Jná¹³ Po¹, tsá² má²liei²¹ ná¹ hi³ cuá¹tson³ ná¹ ta³né³² ca³tin¹ Cristo Jesús, ¹⁰ jná¹³ mí²³ cáun² hi³ chú³² ñí¹con² hnu² ca³tin¹ Onésimo, tsá² má²lín³ la³juah²¹ dúh¹ jón³² jná¹³, tsá² ca³ma³zián¹³ jná¹³ ñí¹con² Dió³² tá¹la³ má²cuá¹tson³ jná¹³ lá² hñu³mí¹ñí².

¹¹ Jmí¹tin², Onésimo, (la³ cun³ hi³ hno³ júáh³ “tsá² zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹”) jmí¹ lín³ jan² tsá² tiá² lin¹ ñí¹ jmu³ ta²¹; tí³la³ zia³² bíh¹ ñí¹ jmu² ta²¹ tsá² hí³ ta³né³², ñí¹con² hnu² jí³ ñí¹con² jná¹³ siáh³. ¹² Ñí¹con² hnu² zein²¹ jná¹³ tsú² siáh³ ta³né³². Hen³ hnu² tsú² la³jmí¹ lí³ hi³ he¹³ nú² jná¹³. ¹³ Jná¹³ jmí¹ hno²¹ hi³ cuá³² tsú² quiúnh¹ ná¹ ñí¹ lá², hi³ jmí¹ jmu³ ta²¹ ñí¹con² jná¹³ cha³ jmí¹ jmúh¹³ hnu² huen² tá¹la³ cuá¹tson³ jná¹³ lá² hi³ ca³ti²¹ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³²; ¹⁴ tí³la³ hí¹ cáun² tiá² hi³ hno³² yáh³ jná¹³ ní¹juáh³ tiá² lín²³ yáh³ hnu² huen² la³ ní², quí¹ tiá² hno³² yáh³ jná¹³ hi³ jmúh¹³ hnu² hi³ chú³² ta³ tiá² ñí¹jmúh², cha³ jmí¹ jmúh¹³ hnu² hi³ hiún² honh² huen². ¹⁵ Tiá² né¹ ho³ sa³ Onésimo ca³ngí³ cu³tiá³ tí³ có³² quioh²¹, hi³ jáun² ta³né³² lí¹³ cuá³² tsú² cun³ jmí¹ hi³ zian² quiúnh¹ hnu². ¹⁶ Tí³la³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ tsá² má²dí¹hlánh¹ yáh³ lín³ tsú² ta³né³², quí¹ tí³ má²cáu³ bíh¹ tá¹³ tsú², quí¹ tsá² reh² bíh¹ má²lín³ tsú² ta³né³², tsá² hno³ lín³² dí². Jná¹³ hno³ lín³² tsú², tí³la³ hnu² jlánh¹ hniáuh³² má¹hno¹ lín³² tsú², jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³hliá² tsá²mí³cuóun² renh² yáh³ hnoh², quí¹ tí³la³ má²renh² hnoh² jí³ ñí¹con² Tí³² Juo¹³ bíh¹ dí².

¹⁷ Hi³ jáun² ní¹juáh³ tson² lín²³ hnu² hi³ re² juóh³² quiúnh¹ jná¹³, hen³ tsá² lá² la³jmí¹ lí³ hi³ jná¹³ ca³cho³² hñuh³² hnu². ¹⁸ Ní¹juáh³ ca³jmú³ tsú² cáun² hi³ hlah³ jmí¹tin², ho³ ní¹juáh³ ren² tsú²

quie³, má¹hmah²¹ bíh¹ jná¹³ ca³tín¹ tsú².
 19 Jná¹³ Po¹, tsá² cuá¹jmu² jná¹³ quionh³
 uón³² huen² huéh³ lá² hi³ jná¹³ bíh¹
 má¹hmah²¹; uá¹jinh¹ jmí¹ lí¹³ juanh²¹
 jná¹³ ñí¹con² hnú² hi³ hí¹ la³ tí³ jmí²chí³
 quián¹³ yáh³ hnú² ren² ñí¹con² jná¹³.
 20 Ján³ reh², jmu³ hnú² cáun² hi³ chú³²
 ñí¹con² jná¹³ hi³ ca³tín¹ Tí³² Juo¹³ dí²: hi³
 jmúh¹³ hnú² hi³ tinh²¹ tsin³² jná¹³ hi³ lin¹
 hi³ má²láí³ dí² tsá² reh² ñí¹con² Cristo.

21 Cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá² qui¹ ño¹ jná¹³
 hi³ hnú² táunh²³ ta²¹ hi³ juanh³² jná¹³, hi³
 ño¹ jná¹³ siáh³ hi³ tí³ hliáun³ hi³ jmúh¹³
 bíh¹ hnú² la³ cónh³ bíh¹ hi³ juanh²¹ jná¹³.
 22 Hi³ juanh³² jná¹³ siáh³ hi³ re² jmúh¹³

hnú² hua³jan²¹ ñí¹ lí¹³ cuóun³² jná¹³, qui¹
 tsin³² jná¹³ má²hu²¹ hi³ cun³ñí¹ hi³ lienh¹
 hnoh² Dió³², lí¹³ hián¹³ náh² siáh³ jná¹³
 cónh³í¹ cu³ jéin³².

Po¹ juáh³ hi³ cui¹ má¹mieh² tsú² Dió³²

23 Epafras, tsá² cuá¹tson³ quiúnh¹ jná¹³
 hi³ ca³tín¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo juáh³:
 “Hia² nú²”. 24 Ja³bí¹: “Hia² nú²” juáh³
 siáh³ Marcos, Aristarco, Demas, jí³ Lucas
 ní² siáh³, tsá² quiúnh¹ jná¹³ hi³ jmu² tá¹³
 Dió³².

25 Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² cui¹ má¹hé¹
 má¹mieh² hnoh². [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jáí¹³
 hi³ juanh³² jná¹³ reh².]

**Sí² Hi³ Ca³tin¹ Tsá² Hebreos,
Tsá² Ná¹jan² Hí³ Tsá² Zéin¹ Dió³²**

Dió³² má²ca³hléh³ cun³quionh³ Jon²

1 Jmí¹ ca³hléh³ jáun² Dió³² ñí¹con² dí¹hio³ ñú¹deh³ dí² tsá² jmí¹ zian² jmí¹tin² lín³² cun³quionh³ tsá² lín³ hí³ *tí³² jè¹ Dió³², hliáun³ jéin³² bíh¹ ca³hléh³ dí² ñí¹con² tsú², hí³ hliáun³ ñí¹ bíh¹ zia³² ha³ lánh³ rón³² ca³hléh³ dí² siáh³; ²tí³la³ ñí¹ má²ñí¹táuh³ lá² jmái¹ má¹ná¹, cun³quionh³ Jon² bíh¹ tsú² má²ca³hléh³. Cun³quionh³ hí³ bíh¹ ca³jmú³ Dió³² ca³la³ jí³² hí³ zia³², hí³ jáun² hí³ bíh¹ má²cuá¹hiáun¹ hí³ tá¹no¹ jo³cuo² ca³la³ jí³² hí³ jáun². ³Hí³ bíh¹ lín³ joh¹ hí³ lin¹ hí³ quien² Dió³², hí³ má²dí¹láin¹ tsú² siáh³ la³ cun³ rón³² lín³ hnga² Dió³²; hí³ hnga² hí³ bíh¹ tanh² hó¹ñí¹ ca³la³ jí³² hí³ zia³² jáun² cun³quionh³ jái¹³ pin³ quioh²¹. Hí³ jmí¹ má²lí²hin³ tsú² jáun² tsáu¹³ dí² né³, ca³ta³cua¹³ tsú² hñu³mi³cuú² tí³ cuá²chu²¹ quioh²¹ Dió³², Tsá² lín³ Re²¹.

**Jon² bíh¹ Dió³² tí³ quien² la³ cónh³
bíh¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²**

⁴Hí³ tí³ lí³mí¹ ca³lí³ quien² bíh¹ Jon² Dió³² la³ cónh³ bíh¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², quí¹ jái¹³ hí³ má²ca³lí³hiáun¹ tsú² jáun² hí³ hau³ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien² la³ cónh³ bíh¹ ta²¹ hí³ ná¹ho² tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³². ⁵Quí¹ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² ca³juáh³ Dió³² ñí¹con² tsá²cuú² tsá²ta³ la³ lá²:

Hnú² bíh¹ Jón³² jná¹³;
Tsá² má²lí²ma³zián¹³ jná¹³ né³².
Hí³ sa³jun³ ca³záih³ yáh³ Dió³² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ la³ lá²:

Jná¹³ bíh¹ Tsá² lín¹³ ná¹ Ñeh² hnú²,
hí³ hnú² siáh³ lín¹³ Jón³² jná¹³.

⁶Hí³ jáun² jmí¹ ca³ma³jnia² Dió³² Jon² ñí¹ hué²¹ lá², Tsá² cú² hnga² tán¹, ca³juáh³ la³ lá²:

La³jín³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² cuí¹ má¹tsú¹ má¹jónh²¹ tsú².

⁷Hí³ jáun² hí³ ca³tin¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² né³, rá¹juáh³ la³ lá²:

Jmu² Dió³² hí³ tsá²cuú² tsá²ta³ dí² ná¹lín³ la³jmí¹ lí³ chí³,

hí³ jmu² tsú² siáh³ hí³ tsá² quian²¹ hí³ joh¹ dí² ná¹lín³ la³jmí¹ lí³ zíh¹ sí² huáh² tsí³.

⁸Tí³la³ hí³ ca³tin¹ Jon² tsú² má¹ná¹, ca³juáh³ la³ lá²:

Hnú² Dió³², hnú² bíh¹ Tsá² hauh³² nú² jái¹³ cun³ jmí¹hi³nio²;

la³jí³² héih³² hí³ jmuh³² hnú² lí³ cú²tso² cu³tí³ bíh¹.

⁹Hnú² Tsá² jen²³ nú² jmáh³la³ hí³ chu²¹, hí³ hon² nú² la³jí³² hí³ hlah³;

hí³ jáun² bíh¹ Dió³² Juóuh³² hnú² má²ca³jmú³ hí³ jlánh¹ bíh¹ hiú² honh² hnú² la³ cónh³ bíh¹ tsá² ñí¹ hná¹ jáun².

¹⁰Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² siáh³ la³ lá²:

Hnú² Tí³², hnú² bíh¹ Tsá² ca³quiúh² nú² hngá¹máh³ lá² la³ cun³ jmí¹tin²,

hí³ cun³quionh³ cuonh² hnú² ca³jmuh³ jí³lí³² hí³ jniá³ chí³cuú².

¹¹Uá¹jinh¹ chau²¹ jmái¹ tsá¹³ la³jí³² hí³ jáun²,

tí³la³ hnú² má¹ná¹, la³ má²zian² jáun² bíh¹ nú².

Jí³lí³² bíh¹ hí³ jáun² lí³ tseh¹ la³jmí¹ lí² tseh¹ ha¹ tsú²;

¹²hí³ jáun² má¹jáun² né³, junh¹³ hnú² la³jmí¹ junh²³ tsú² hmih³² quioh²¹, hí³ záih¹³ nú² siáh³ hí³ jáun² la³ jan² tsá² zai³² ha¹.

Tí³la³ hnú² má¹ná¹, tiá² chau²¹ yáh³ jmái¹ hí³ zan¹³ nú²,

jmái¹ hí³ zian² hnú² jmí¹líh³ bíh¹ tiá² táuh³.

¹³Quí¹ hí¹ jan² yáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tiá² ca³záih³ la³ lá²:

Ñí³ hnú² tí³ cuá² chu²¹ quion²¹ jná¹³ tá¹la³ jmu¹ jná¹³ hí³ tiá² quien² tsá² hau² hnú²,

hí³ con¹ jná¹³ tsú² ñeh² tanh¹ hnú².

14 Hi³ jáun² né³, la³jín³² bíh¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² lín³ jmí²chí³ quian²¹ Dió³², tsá² ná¹zéin¹ hi³ ma³hon³ tsá² ca³tín¹ liáun³.

Tiá² hniáuh³² chá¹³ dí² tí³ có³² hi³ jmí¹ lí¹³ liáun³ dí²

2 Hi³ cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, má²lin¹ hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ hniáuh³² zánh¹³ dí² tiá³ la³jí³² jái¹³ hi³ má²ca³nái¹³ dí², hi³ jáun² tiá² lí¹³ hi³ cáun² lí¹ tsáun¹³ dí² cáun² jui³² siáh³. ² Quí¹ ní¹juáh³ ca³lí³ quien² bíh¹ ca³la³ jí³² jái¹³ hi³ ca³hléh³ jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² jmí¹tin², hi³ la³jín³² tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh³ hí³ ca³hiauh³ hi³ ca³tín¹, tsá² ca³jmú³ hí³ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ hmóu³², ³ hi³ jáun² tí¹³ bíh¹ tiá³ lí¹³ liáu³ jnoh¹ ní¹juáh³ tiá² la³ ca³lí³háun³ yáh³ dí² cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ jmí¹ lí¹³ liáu³² dí²! Quí¹ hnga² bíh¹ Tí³² Juo¹³ dí² Tsá² ca³ma³liáu³² hi³ ngai³² jái¹³ ca³tí²¹ hi³ liáun³ tsáu², hi³ jáun² tsá² ca³nái³² hi³ jái¹³ jáun² má²ca³ma³tson² siáh³ hi³ jáun² ñí¹con² jnoh¹. ⁴ Hi³ hnga² siáh³ Dió³² má²ca³ma³tson² jái¹³ jáun² cun³quionh³ lí²¹ jí³ hua³jueh³², ca³la³ hi³ ca³ma³jnia² Dió³² pí³ quioh²¹, jí³ hi³ hiauh³ ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu² ma³ quin³² ma³ cá² ñí¹ pí³ hi³ ja³ ñí¹con² Jmí²chí³ Chun¹ la³ cun³ hi³ ca³lín¹³ Dió³² hi³ cué³².

Jesucristo ca³lin³ jan² Tsá² dí¹tsáun² la³ jnoh¹

⁵ Hi³ jáun² né³, tiá² ca³hien³ yáh³ Dió³² tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ hau³ jái¹³ ca³tí²¹ hngá¹máh³ hi³ né³bí¹ lí¹³, la³ cun³ ca³tí²¹ hngá¹máh³ hi³ ná¹hléh¹ jnoh¹ lá² ta³né³². ⁶ Quí¹ zia³² cáun² jái¹³ hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² hi³ juáh³ la³ lá²: Hnú² Dió³² ¿hin² dá² tsánh² tsá²mi³cuóun², jáun² sa³ hnú² máh³ chau² honh² hi³ ca³tín¹ tsú²? ¿Hi³ hin² dá² tsánh² tsá²mi³cuóun²,

jáun² sa³ hnú² máh³ jlánh¹ tanh²³ tsú² hó¹máh¹?

⁷ Cu³tiá³ bíh¹ ca³jmuh³ hnú² hi³ ca³son² hi³ quien² tsú² la³ cónh³ bíh¹ tsá²cuú² tsá²tanh¹ hnú², tí³la³ má²ca³ma³quien¹³ lín³² bíh¹ hnú² tsú²,

[hi³ ca³jmuh³ hnú² siáh³ hi³ hau³ tsú² jái¹³ ñí¹con² la³jí³² hi³ ca³jmuh³ hnú² jáun²].

⁸ Ca³ma³lih²¹ hnú² hi³ quien² tsú² jmí¹ ca³cháh¹ nú² jáun² ca³la³ jí³² jo³cuo² tsú².

La³ jáun² má²lin¹ hi³ tsá²mi³cuóun² ca³lí³ quien² ñí¹con² jí³lí³² hi³ zia³², quí¹ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ zia³² hi³ juáh¹³ hi³ tiá² ca³chá³ Dió³² jo³cuo² tsú². Tí³la³ uá¹ jáun² la³ jáun², cun³jáun² tiá² má²neh³² bíh¹ dí² hi³ ca³la³ jí³² hi³ jáun² má²tí³² ñí¹con² tsá²mi³cuóun². ⁹ Tí³la³ néh³² dí² Jesús, Tsá² ca³sión³² tsú² hí³ cu³tiá³ hi³ quien² la³ cónh³ bíh¹ tsá²cuú² tsá²ta³ tsú². Tí³la³ ta³né³² má¹na²¹, má²neh³² dí² hi³ cuá¹lín³ tsú² hú¹tá¹ jan² Tsá² quien² cu³tí¹³ bíh¹ cun³ñí¹ hi³ ca³ma³tso² tsú² jáun² tsí³ hi³ ca³jun³; quí¹ cun³ñí¹ hi³ ja³² jáun² mií³ tsí³ Dió³² bíh¹ ca³jun³ tsú² hi³ ca³tín¹ la³jín³² tsáu².

¹⁰ Hnga² Dió³² bíh¹ ca³tín¹ ca³la³ jí³lí³² hi³ zia³², hi³ cun³ñí¹ hi³ ca³tín¹ hnga² bíh¹ tsú² ca³lí³ zia³² jí³lí³². Hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³lí³hnió³ Dió³² hi³ jí³lín² jon² lí¹³ zian² la³jmí¹ zian² dí² hnga², hi³ jáun² ca³jmú³ dí² hi³ ca³ma³tso² Jesucristo tsí³, Tsá² ca³quiú² hí³ jui³² ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ liáu³ dí², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lín³ tsú² jan² tsá² ca³hia³ ca³taunh³ tán¹ hián² cu³tí³. ¹¹ Quí¹ Tsá² jmu² hi³ lí²jín² tsáu², jan² bíh¹ Jméi² tsú² zian² la³ má²quionh³ tsú² tsá² ca³lí³ jín². Hi³ jáun² tiá² lí³ heh²³ yáh³ Jesús hi³ juáh³ dí² hi³ rainh²¹ ca³la³ jín³² tsá² má²ca³lí³ jín² hí³, ¹² la³ cun³ juáh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³², hi³ juáh³ la³ lá²: Hléh¹³ jná¹³ ñí¹con² renh² hi³ ca³tín¹ hnú²,

hi³ hie¹³ jná¹³ siáh³ sun¹ hi³ ca³tin¹ hnú²
ja¹ ñí¹ ná¹ngih³² tsáu².

¹³ Ja³bí¹ rá¹juáh³ siáh³:

Cáun² bíh¹ chá¹³ jná¹³ tsin³² hi³ ca³tin¹
Dió³².

Hi³ rá¹juáh³ siáh³ la³ lá²:

Lá² zenh² jná¹³ quiúnh¹ ná¹ jon² Dió³²,
tsá² má²ca³chan³ Dió³² jo³uón³²
jnë¹³.

¹⁴ Jáun² cun³ñí¹ hi³ la³jín³² tsá² hí³
jon² Dió³² cá²ren² bíh¹ ná¹quian³² ngú³
jí³ jmi² ní², jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³lí³
siáh³ hi³ dí¹tsáun² Jesús la³juah²¹ dúh¹
jan² tsá²mi³cuóun² uá²jai³², hi³ jáun²
cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³lí³ hi³ quin³
tsú² pí³ quioh²¹ tsá² hláinh¹, tsá² jmi¹
quian³² pí³ quioh²¹ hmú³², cun³quionh³
hi³ jun³ jáun² hnga² bíh¹ tsú². ¹⁵ Jáun² la³
jáun² bíh¹ ca³líon³² tsú² la³jín³² tsá² zian²
la³jmi¹ zian² *tsá² má²dí¹hlánh¹, tsá²
jmi¹ tionh¹ hí³ jmái¹ ca³la³ jí³² hi³ ná¹hú¹
cóh²¹ tsí³ hi³ jún³. ¹⁶ Qui¹ jun³juáh¹³
hi³ cua³ma³hon³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
yáh³ tsú² cuan³, qui¹ hi³ cua³ma³hon³
jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ Há²bran²¹ bíh¹
tsú². ¹⁷ Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³lí³
hniáuh³² hi³ lín³ tsú² la³juah²¹ dúh¹
jan² tsá²mi³cuóun² cá²ren² tán¹ cu³tí³
quionh³ rainh²¹, jáun² la³ jáun² bíh¹
ca³lí³ hi³ lín³ tsú² jan² Mí²tsá² Hien¹
quian²¹ Dió³², jan² Tsá² cun³ jmi¹líh³
tiá² za¹³ tsí³, Tsá² ja³² mií³ tsí³. La³
jáun² bíh¹ lí³ hi³ ca³chón³² tsú² tsí³ Dió³²
hi³ jmi¹ míh²³ jáun² tsí³ tsú² hi³ ca³ti²¹
tsáu¹³ tsáu² cun³quionh³ hi³ ca³cuen³
dí² jáun² hnga² hi³ jún³. ¹⁸ Hi³ jáun²
cun³ñí¹ hi³ ca³ma³tso² tsú² jáun² tsí³
hnga² cun³quionh³ la³jí³² hi³ cá² lau²³
jáun² né³, hí³ bíh¹ tín² hi³ ma³hon³
jí³lín² tsá² ja³tó² ja³lí²³ siáh³ hi³ cá² lau²³
ñí¹con².

Tí³ quien² bíh¹ tá¹³ Jesús
la³ cónh³ bíh¹ tá¹³ Moisés

3 Hi³ jáun² né³ reh², hnoh² tsá²
má²ná¹chun¹ náh², tsá² má²ca³te³

náh² Dió³² hi³ má²ná¹lín³ náh² tsá² joh¹
tsú², sá¹ní² cónh³ jmi¹ jie³ náh² re² hi³
ca³tin¹ [Cristo] Jesús, Tsá² lín³ Tí³² tsá²
quian³² jè¹ Dió³² jí³ Mí²tsá² Hien¹ Juo¹³
dí², la³ cun³ hi³ qui³ ná¹ton²³ dí² jáun²
ñí¹con² tsáu². ² Qui¹ Jesús má²ca³ma³tí³²
ñí¹con² Dió³², Tsá² ca³lí³hiáun¹ hi³
ca³ti²¹ ta²¹ jáun², la³jmi¹ ca³ma³tí³² jáun²
hla¹ Moisés hi³ ma³cón³² la³jín³² tsá²
jmi¹ tionh² hí³ jo³cuo² Dió³² jmi¹jáun².
³ Tí³la³ má²ca³lí³ lín¹ bíh¹ hi³ tí³ jlánh¹
bíh¹ quien² Jesús la³ cónh³ bíh¹ hla¹
Moisés; la³jmi¹ lí³ hñú³, hi³ tí³ jlánh¹
bíh¹ quien² tsá² lí²jmu³ la³ cónh³ bíh¹
hnga² hñú³. ⁴ Qui¹ cun³ tiu³nio² zian²
bíh¹ tsá² lí²jmu³ ma³ quin³² ma³ caun³²
hñú³, tí³la³ la³jí³² hi³ jniá³ má¹ná¹, Dió³²
bíh¹ Tsá² ca³jmu³. ⁵ La³ jáun² bíh¹ lí³ hi³
Moisés ca³ma³tí³² hi³ ma³cón³² la³jín³²
tsá² tionh² hí³ jo³cuo² Dió³² jmi¹jáun²,
hi³ la³jí³² ta²¹ hi³ ca³jmu³ tsú² jáun²
né³, ca³jmu³ ta²¹ hi³ ma³tson² já¹³ hi³
né³bí¹ jmi¹ hléh²¹ Dió³² jmi¹ chí¹cáin²
jáun². ⁶ Tí³la³ Cristo né³, lín³ Tsá² má²tí³²
ñí¹con² Dió³² ca³tin¹ la³jín³² tsá² tionh²
jo³cuo² Dió³² la³ cun³ qui³ ca³ti²¹ hi³
má²tí³² jan² jon² tsáu². Hi³ jáun² jnoh¹
bíh¹ lá¹ tsá² tiauh² hí³ jo³cuo² Dió³²
ní¹juáh³ la³ má²nio² jáun² tiá³ tsí³ dí²,
hi³ ní¹juáh³ la³ má²tsah¹ jáun² dí² hi³
ca³ti²¹ hi³ má²ná¹jan³² dí² jáun² [ca³la³
ñí¹ cá¹táuh³ jmái¹].

Tsá² tionh² jo³cuo² Dió³² lí¹³
zian² cáun² hi³ re² hi³ tín²

⁷ Jáun² cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, la³
cun³ juáh³ jáun² Jmi²chí³ Chun¹ ñí¹ Sí²
quioh²¹ Dió³² la³ lá²:

Hnoh², ní¹juáh³ náih¹³ náh² né³² la³ cun³
hi³ hleh³² Dió³²,

⁸ ha³ lí² lí¹ jmu² náh² hi³ tiá² niuh¹ náh²
la³jmi¹ ca³jmu³ tsá² ca³jmu³ hí³ cun³
tín² tsí³ hmóu³²,

tsá² ca³ca³ ca³lan³ hí³ Dió³² tí³ hué³²
quiéin² jáun².

9 Ní¹ jáun² dá² cáun² lí¹ ca³ca³ ca³lau³ jná¹³ dí²hioh³ ñí²deh³ hnoh², uá¹jinh¹ ca³jie³ tsú² la³í³² hi³ ca³jmú³² jná¹³ tá¹ tu³ló³² mií² jáun².

10 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³míh³ tsin³² jná¹³ ca³tin¹ tsá² hí³, hi³ ca³juánh³² jná¹³ jáun²: Tiu³nio² bíh¹ tiá² cáun² ná¹tioh³ tsí³ tsá² ní²,

hi³ cónh³ tiá² hnió³ bíh¹ tsú² hi³ zian² la³ cun³ hi³ hnó³² jná¹³.

11 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³míh³ tsin³² jná¹³ quiúnh¹ tsá² hí³, jáun² ca³jmú³² jná¹³ cáun² jái¹³ huáh² tsí³ lá²:

hi³ cun³ tiá² lí¹³ bíh¹ tsa³tiánh² tsú² ñí¹ jmí¹ lí¹³ chan²¹ jná¹³ tsú² tie³.

12 Hnoh² reh², hua³hín¹³ náh² jmu³, quí¹ ní² lí¹ ca³lin³ náh² uá²jai³² tsá² cá² ñí¹ ná¹tioh³ hlah³ tsí³, hi³ niau²¹ tun³ honh² náh² ca³tin¹ Dió³², hi³ ca³la³ hi³ tianh¹³ náh² tí³ có³² ñí¹con² Dió³² Tsá² liéih³². 13 Jáun² bíh¹ hniáuh³² jmúh¹³ náh² pin³ tsí³ tsá²ján² tsá²ján² cun³ jmá² cun³ jnia³², tá¹la³ zia³² lá² jmái¹; jáun² tiá² lí¹ lí³can² náh² cun³quionh³ tso³, quí¹ ní² lí¹ ca³lin³ náh² tsá² tiá² jái¹³ ngí²³.

14 Quí¹ jí³²la³ tí³ ní¹juáh³ la³ má²nio² jáun² cáun² tsí³ dí² la³jmí¹ ca³chá¹³ dí² jáun² cáun² tsí³ la³ jmí¹ ñí¹ jmí¹tin², hi³ jáun² bíh¹ lí¹³ láí³ dí² tsá² cu³ nió³ quiúnh¹ dí² Tsá² lín³ Cristo.

15 La³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun²: Hnoh², ní¹juáh³ náih¹³ náh² né³² la³ cun³ hi³ hleh³² Dió³²,

ha³ lí² lí¹ jmú² náh² hi³ tiá² niuh¹ náh² la³jmí¹ ca³jmú³ tsá² ca³jmú³ hi³ cun³ tin² tsí³ hmóu³².

16 Hi³ jáun² né³, ħhin² dá² tsánh² tsá² hí³, tsá² ca³nái³² hí³ jái¹³ quioh²¹ Dió³², hi³ jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jmú³ tiá² nieh³? Haun¹³ tsá² ca³ñí¹huen¹³ hí³ hla¹ Moisés tí³ hué³² Egipto bíh¹ hí³ dúh¹. 17 Hi³ ħhin² dá² ñí¹con² jaun³² ca³míh³ tsí³ Dió³² tá¹ tu³ló³² mií² jáun²? ħHaun¹³ juáh¹³ ñí¹con² tsá² ca³jmú³ hí³ tso³ bíh¹ dúh¹?,

tsá² cá²tsan³ hí³ hué³² quiéin². 18 Hi³ ħhin² dá² ñí¹con² ca³jmú³ siáh³ Dió³² jái¹³ huáh² tsí³, hí³ ca³juáh³ hí³ tíú²uú² lí¹³ tsa³tiánh² tsú² hué³² ñí¹ jmí¹ chan³ dí² tie³? ħHaun¹³ juáh¹³ tsá² ca³jmú³ hí³ cun³ lí³ tsí³ hmóu³² bíh¹ dúh¹? 19 Jáun² jái¹³ ní² jmu² lin¹ hí³ tiá² la³ taunh³ yáh³ tsú² hué³² jáun² cun³ñí¹ hí³ tiá² la³ ca³chá³ cáun² tsí³.

4 Hi³ jáun² né³, hniáuh³² jmú¹³ dí² hua³hín¹³ tá¹la³ hé² bíh¹ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² hí³ lí¹³ chau³ dí² tsú² tie³, hi³ jáun² tiá² lí¹³ hi³ juáh¹³ hi³ ma³ jan² hnoh² tiá² tin¹ náh² hi³ cuá¹tianh³ náh² tie³. 2 Quí¹ ja³bí¹ jnoh¹ siáh³ má²ca³nái¹³ jú¹ chú³² la³jmí¹ ca³nái³² tsá² hí³, tí³la³ jái¹³ hi³ ca³nái³² tsú² jáun² tiá² lin¹ ta²¹ ca³jmú³ yáh³ ñí¹con² tsú², quí¹ tiá² ta²¹ ca³taunh³ yáh³ tsú², cáun² tí³ lí¹ ca³nái³² la³ jáun² bíh¹ tsú². 3 Tí³la³ jnoh¹ né³, tsá² má²taunh²³ dí² ta²¹, jnoh¹ bíh¹ tsá² ca³ta¹ dí² hi³ tsá¹tauh¹³ tie³; la³ cun³ hi³ ca³juáh³ jáun² Dió³² la³ lá²:

Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ ca³míh³ tsin³² jná¹³ quiúnh¹ tsá² hí³, jáun² ca³jmú³² jná¹³ cáun² jái¹³ huáh² tsí³ lí³ la³ lá²:

Hi³ tiu³nio² tiá² lí¹³ yáh³ tiánh³ tsá² hí³ tie³ hi³ jmu¹ jná¹³.

Quí¹ cun³ jmí¹ má²ca³táuh³ bíh¹ ta²¹ jáun² quioh²¹ Dió³² la³ cun³ jmí¹ ca³jmú³ tsú² hngá¹máh³ lá². 4 Uá¹la³ cun³ zia³² ñí¹ rá¹juáh³ ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² hi³ juáh³ la³ lá²:

La³ má²quiau³ jmái¹ hi³ ca³táuh³ bíh¹ ta²¹ quioh²¹ Dió³², ca³cuá³ tie³.

5 Hi³ zia³² siáh³ cáun² ñí¹ rá¹juáh³ Sí² la³ lá²:

Tiu³nio² tiá² lí¹³ tiánh³² tsá² hí³ tie³ la³jmí¹ cuon¹ jná¹³ tie³.

6 Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, hniah³ bíh¹ tsá² lí¹³ tiánh³² tie³. Tí³la³ tsá² ca³nái³² hí³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² la³ cun³ jmí¹tin² má¹na²¹, tiá² ca³tiánh³ yáh³ tsú² tie³, quí¹ cun³ñí¹ hi³ ca³jmú³ cun³ tin² tsí³ hmóu³².

7 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ Dió³² má²ca³tón³ siáh³ cáun² jmái¹, jmái¹ hi³ ziaún² dí² lá² ta³né³². La³ cun³ lí³ jáun² jái¹³ hi³ ca³hléh³ Dió³² ñí¹con² Tsá² *Israel cun³quionh³ hla¹ Dá²vi²¹ jmí¹ má²cáin² jáun², la³ cun³ jái¹³ hi³ má²lí²juánh³² jn¹³ jáun²:

Hnoh², ní¹juáh³ náih¹³ náh² né³² la³ cun³ hi³ hleh³² Dió³²,

há³ lí² lí¹ jmu² náh² hi³ tiá² niuh¹ náh².

8 Qui¹ sá¹jmí¹ ca³lí³ hi³ jmu³ hla¹ Jo-sué hi³ tiánh³² tsá² hí³ tie³ jmí¹jáun², hi³ jáun² tiú²uú² jmí¹ hléh²¹ yáh³ Dió³² jmí¹ lí¹ cáin² jáun² ca³ti²¹ cónh³í¹ cáun² jmái¹ la³ jáun² siáh³. 9 Jáun² né³, ná¹heinh³² bíh¹ cónh³í¹ cáun² jmái¹ hi³ tiánh³² tsú² tie³ hi³ ca³tin¹ tsá² má²tionh² jo³cuo² Dió³² la³jmí¹ ta³cua¹³ jáun² hnga² Dió³² tie³. 10 Qui¹ ní¹juáh³ tsá² má²ca³ta³cua¹³ tie³ quionh³ Dió³², jáun² tsá² la³ hi³ má²ca³táuh³ bíh¹ tá¹³ la³jmí¹ cá¹táuh³ jáun² tá¹³ Dió³². 11 Hi³ jáun² ca³ta¹ bíh¹ dí² hi³ jmú¹³ tion³, hi³ jáun² lí¹³ tiauh² dí² tie³. Hi³ jáun² hí¹ jan² dí² tiá² cáun² lí¹ má¹ti²¹ dí² nóh³² quioh²¹ tsá² ca³jmú³ hí³ cun³ tin² tsí³ hmóu³² jmí¹jáun².

12 Qui¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³² dá² pin³ lín³² bíh¹, hi³ ca³la³ hi³ líéh³² siáh³. Jái¹³ jáun² né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ hmu³ la³ cónh³ bíh¹ lí³ua³ cáun² mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹, ca³la³ hi³ nga² ñí¹ ná¹jenh² jmí¹ tsí³ tsú² quionh³ jmí²chí³ quioh²¹ tsú², hi³ chau³² ca³la³ tí³ ñeh² jñí²mu¹ tsú² siáh³. Jái¹³ jáun² bíh¹ tin² ra³tsi³² héih³² ñí¹con² la³jí³² hi³ cháunh²³ chí¹ tsú², jí³ hi³ jmu² siáh³ lín¹ lánh³ lí³ tsí³ tsáu². 13 Hí¹ cáun² yáh³ la³ cun³ la³jí³² hi³ ca³jmú³ Dió³² tiá² ná¹hmá¹ ñí¹con² tsú². Ca³la³ jí³lí³² bíh¹ ná¹jñeh³ hi³ ná¹na²¹ ñí¹ hó²¹ñí¹ Tsá² ca³ta¹ dí² hi³ má¹jnia¹³ ñí¹con² ca³la³ jí³² hi³ má²lí²jmú¹³.

Jesús bíh¹ lín³ Mí²tsá² Híen¹

14 Hi³ jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ má²zian² jan² Mí²tsá² Híen¹ Juo¹³ dí², Jesús Jon² Dió³², Tsá² má²cá²chánh³² hí³ la³

tí³ hñu³mi³cuú², hi³ jáun² cuí¹ chá¹³ dí² cáun² tsí³ hi³ táunh¹³ dí² ta²¹ la³ má²táunh²³ jáun² dí² ta²¹, la³ cun³ jái¹³ hi³ qui³ ná¹hléh¹ dí² jáun². 15 Qui¹ jun³juáh¹³ hi³ tiá² ja³² yáh³ mí³ tsí³ Mí²tsá² Híen¹ Juo¹³ dí² hi³ ca³ti²¹ lí³ua³ cáun² ñí¹ tiá² tiáu²³ dí², quí¹ ja³bí¹ hnga² tsú² siáh³ ca³ma³tso² tsí³ la³jí³² la³ cun³ hi³ quieinh³² jnoh¹, hi³ cáun² lí¹ cháunh²³ tsí³ dí² hi³ tiá² tsú²ta²¹; tí³la³ Tsá² hí³ má¹ná¹, tiá² tso³ ca³jmú³ yáh³. 16 Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, cuí¹ chá¹³ dí² cáun² tsí³ hi³ má¹janh¹³ dí² tí³ ñí¹con² Dió³², Tsá² ja³² hí³ mí³ tsí³, hi³ jáun² lí¹³ ma³juenh² tsú² tsí³ la³ má²quionh³ hi³ ma³hé² ma³mieh² dí² tsú², hi³ ma³hau³ dí² tsú² lí³ua³ cáun² jmái¹ hi³ tiá² tiáu²³ dí².

5 Qui¹ ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsá² lín³ hi³ mí²tsá² híen¹ lín³ jan² tsá² má²dí¹quiánh¹ ja¹ tsá²mí³cuóun² rainh²¹, hi³ cun³ñí¹ hi³ ca³lí³hiáun¹ tsú² hi³ hau³ jái¹³ jáun² né³, jáun² nau³² tsú² ta³ ñí¹ Dió³² cha¹³ tsáu², hi³ tsá²caun² tsú² ñí¹ hó²¹ñí¹ Dió³² hi³ lí¹ cue³² jáun² tsáu², hi³ tsá²jngih² siáh³ jáh³ ta³ ñí¹ Dió³² hi³ ca³ti²¹ tsáu¹³ tsáu². 2 Hi³ cun³ñí¹ hi³ hnga² mí²tsáu² hí³ né³ lín³ jan² tsá² quiunh³² hi³ cáun² lí¹ cháunh²³ tsí³ hi³ tiá² tsú²ta²¹ la³jmí¹ quiunh³² jáun² tsá²mí³cuóun² rainh²¹, jáun² tin² bíh¹ tsú² jmu² juenh² tsí³ ñí¹con² tsá² tiá² jái¹³ má²ca³ngí¹³, jí³ tsá² má²ca³lí³can² ní² siáh³. 3 Hi³ cun³ñí¹ hi³ quiunh³² tsú² la³ jáun² né³, jáun² hniáuh³² jngih³ tsú² jáh³ ta³ ñí¹ Dió³² hi³ ca³ti²¹ tsáu¹³ hnga² la³ má²quionh³ jí³ tsáu¹³ tsáu² ní² siáh³. 4 Hi³ jáun² né³, hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ lí¹ jmu³ hnga² hi³ lín³ jan² mí²tsá² híen¹, quí¹ hnga² bíh¹ Dió³² téh²³ tsá² hí³ hi³ cueh³² dí² ta²¹ quien² jáun², la³ cun³ ta²¹ hi³ ca³hiauh³ jáun² hla¹ Aarón. 5 La³ jáun² bíh¹ lí³ uá²jai³² ñí¹con² Cristo, quí¹ jun³juáh¹³ hnga² yáh³ tsú² ca³ma³quien² hi³ cáun² lí¹ ca³jmú³ hi³ lín¹³ Mí²tsá² Híen¹, tí³la³ Dió³² bíh¹ Tsá²

ca³ma³quien² tsú² hi³ ca³cué³ jái¹³ hi³
hau³ tsú² jái¹³ jáun², la³ cun³ hi³ ca³záih³
dí² jáun² la³ lá²:

Hnú² bíh¹ Jón³² jná¹³,

Tsá² má²lí²ma³zián¹³ jná¹³ né³².

⁶ La³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² siáh³ ní¹ Sí²
hi³ ca³záih³ dí² la³ lá²:

Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ nú² Mí²tsáu² la³ cun³
jmí¹hi³nio²,

la³jmí¹ lín³ jáun² Melquisedec bí¹ lín³
hnú².

⁷ Tá¹la³ ca³cuan³ jáun² Cristo ní¹ hué²¹
lá² né³, ca³liéinh³² tsú² Dió³² Tsá² zia³²
pí³ quioh²¹ hi³ liáu³² ja¹ hla¹, hi³ ca³hiu³
ca³mí³ tsú² ca³la³ hi³ hó² jngih² hi³ hleh³²
tiá³. Hi³ jáun² ca³nái³² bíh¹ Dió³² jè¹ tsú²
quí¹ cun³ní¹ hi³hliá² jlánh¹ ca³jmú³ tsú²
nieh³. ⁸ Quí¹ uá¹jinh¹ cun³ jmí¹ má²lín³
bíh¹ tsú² Jon² Dió³², tí³la³ cun³quionh³
la³jí³² hi³ ca³ma³tso² tsú² jáun² tsí³ né³
ca³lí³tin² bíh¹ tsú² hi³ ma³tí³². ⁹ Hi³ jáun²
jmí¹ ca³hiá² ca³taunh³ tsú² tán¹ hián²
cu³tí³ né³, jmí¹jáun² ca³lín³ tsú² Tsá² lín³
mí¹ziah²¹ hi³ líón³² tsáu², hi³ lí³ zian²
tsú² cun³ jmí¹hi³nio², ca³la³ jí³lín² tsá²
jmu² nieh³ ní¹con² tsú²; ¹⁰ hi³ la³ cun³
jmí¹jáun² bíh¹ siáh³ ca³hiáu³² tsú² Dió³²
hi³ lín³ tsú² Mí²tsá² Hien¹ la³ cun³ hi³
jmí¹ lín³ jáun² Melquisedec.

Jlánh¹ háinh¹³ ní¹juáh³ tiú²uú² nio² cáun² tsí³ tsú²

¹¹ Hliáu³ lín³² bíh¹ jái¹³ zia³² hi³ jmí¹
lí³ juáh¹³ jnoh¹ ca³tí²¹ jái¹³ ní², tí³la³
má²juóuh³² lín³² bíh¹ hi³ jmú¹³ jnoh¹
siáh³ na²¹, quí¹ cun³ní¹ hi³ uí³ lín³² bíh¹
má²ngí²³ hnoh² jái¹³. ¹² Quí¹ ta³né³² jmí¹
má²hniáu³² hi³ ná¹lín³ tí³² bíh¹ náh²
hmóu³², tí³la³ ní¹con² hnoh² má¹ná¹,
sa³ siáh³ bíh¹ siáh³ lí³hniáh³ tsá² hléh³²
cónh³¹ cu³ tsauh³² la³ cun³ jái¹³ hi³
lí³ mí¹ziah²¹ zión³² hi³ ca³niéih² náh²
quioh²¹ Dió³² la³ jmí¹ ní¹. Sa³ jmí¹tiuh²¹
bíh¹ lí³hniauh²³ ní¹con² náh²; já² má²
pin³ bíh¹ jmí¹ má²hniáu³² cúh¹³ náh²!
¹³ Quí¹ ní¹juáh³ tsá² hính²³ jmáh³la³

jmí¹tiuh²¹, jáun² tsá² la³ hí³ né³, lín³
la³jmí¹ lín³ dáin² bíh¹, tiá² má²tin² yáh³
tsú² quiáh³² hi³ chu²¹. ¹⁴ Tí³la³ má²pin³
bíh¹ cúh² tsá² má²hún¹ tsí³, tsá² má²ca³lí³
tin² chu³ nih³ he³ hi³ chu²¹ hi³ he³ hi³
hlah³ cun³quionh³ la³jí³² hi³ má²ca³há²
ca³nga² tsú².

6 Jáun² né³, cánh³ cuí¹ chá¹³ dí² jái¹³
hi³ lí³ mí¹ziah²¹ zión³² hi³ ca³tin¹
Cristo, hi³ tí³ lí³mí¹ cuí¹ tsá²lí³hún¹ tsí³
dí². Ha³ lí² cuí¹ ziaúh¹ dí² siáh³ jái¹³
hi³ lí³ jáun² la³jmí¹ lí³ jmí¹ hiah³² ní¹
ca³lí³liau³, la³ cun³ jái¹³ hi³ juáh³ jáun²
hi³ hniáu³² záí³² tsú² jmí¹ tsí³ ca³tí²¹
ta²¹ hi³ jmu² jáun² hi³ jún²³ tsú², uá¹
la³ cun³ jái¹³ ca³tí²¹ hi³ hniáu³² chá³²
tsú² cáun² tsí³ ní¹con² Dió³² ní² siáh³.
² Sa³jún³ ziaúh¹ dí² siáh³ jái¹³ hi³ ca³tí²¹
hi³ zaun³² tsú² jmái², jí³ jái¹³ hi³ ca³tí²¹
hi³ rá²tsí³² tsú² jáun² cuo² ní¹ quioh²¹ tsá²
má²taunh³² ta²¹, sa³jún³ jái¹³ hi³ ca³tí²¹
hi³ jenh¹³ dí² ja¹ hla¹, sa³jún³ jái¹³ hi³
ca³tí²¹ jmái¹ hi³ rá²tsí³² Dió³² héih³² yáh³.
³ Jáun² la³ ní² bíh¹ tsáu¹³ dí² tí³ chí¹ján³
ní¹juáh³ lánh³ lí³ jái¹³ hi³ cue³² Dió³².

⁴ Quí¹ ní¹juáh³ tsá² má²ca³ta³zanh¹ ní¹
tie³ joh¹ quioh²¹ Dió³², tsá² má²ca³lí³
cuoh² hi³ lí¹ cue³² Dió³², hi³ má²ca³hen³
tsú² Jmí²chí³ Chun¹, ⁵ tsá² má²ca³héi³ jú¹
chú³² quioh²¹ Dió³², hi³ má²ca³lí³ cuoh²
siáh³ pí³ quioh²¹ hngá¹máh³ né³bí¹ ja³²,
⁶ jáun² tsá² la³ hí³ cun³ tiá² lí³ bíh¹ záí³²
siáh³ jmí¹ tsí³ cónh³¹ cu³ jéin³² ní¹juáh³
ca³jính³² tsú² tí³ cu³hna²¹, quí¹hliá² tsá²
hí³ dá² má²ná¹ton²³ siáh³ crei²¹ Jon²
Dió³² bíh¹, hi³ ná¹cue³² dí² siáh³ jái¹³ hi³
lí¹ ziu³ lí¹ hien³ tsáu² Jon² Dió³². ⁷ Jmú¹³
jái¹³: Ní¹juáh³ hué³² ní¹ lau³² re² la³ cun³
hi³ jñi³² tsú² ní¹ má¹tsau³² jmí³, hué³²
la³ jáun² bíh¹ jlánh¹ tanh² Dió³² hó¹ní¹,
⁸ tí³la³ hué³² hiau² jmáh³la³ ton² jí³ náí²
hlah³ né³, tiá² lin¹ ní¹ quien² yáh³, hué³²
la³ jáun² háinh¹³ hí³ hú¹mu³héih³² bíh¹,
hi³ jáun² ní¹ cá¹tauh³ né³, cun³ ca³tin¹
có³² bíh¹.

**Nf¹juáh³ tsá² zia³² hi³ hu²¹
tsí³, tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ pin³**

9 Tí³la³ hnoh², tsá² jlánh¹ hnau³ jnoh¹, uá¹jinh¹ má²lí²juáh¹³ jnoh¹ la³ ní², cun³ láí²³ jnoh¹ hí³ cu³tí³ tíauh¹ hnoh² ja¹ cu³ níó³ quioh²¹ tsá² má²hé² má²mieh² hí³ Dió³², hi³ ná¹lín³ náh² jáun² tsá² má²ca³líauh³. 10 Quí¹ Dió³² dá² jan² Tsá² rá²tsí³² héih³² re² tso² bíh¹, tiá² lí¹ tsá²con² yáh³ tsú² la³ cun³ ta²¹ hi³ jmuh³² hnoh², hi³ ca³ma³jnia¹³ náh² jáun² hi³ hno³ náh² tsú² cun³quionh³ hi³ ca³ma³hon¹ náh² jáun² tsá² joh¹ tsú², la³ cun³ hi³ ná¹jmuh³² náh² jáun² la³ tí³ ta³né³². 11 Jáun² jlánh¹ hnáu² jnoh¹ hi³ ma³ quin³² ma³ jan³² náh² jmúh¹³ la³ má²ná¹jmuh³² náh² ní², hi³ hiún² honh² náh² jmúh¹³ la³ jáun² ca³la³ ní¹ cá¹táuh³ jmái¹; jáun² bíh¹ lí³tí³ la³ cun³ hi³ má²ná¹hu²¹ jáun² honh² náh². 12 Cu³tí³ tiá² hnáu² jnoh¹ hi³ hnoh² lí³ juinh³, tí³la³ hnáu² jnoh¹ hi³ jmúh¹³ náh² la³jmí¹ ca³jmú³ tsá² ná¹hiáuh²³ jáun² la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ Dió³² hi³ cué³² bíh¹. Tsá² hí³ dá² ná¹hiáuh²³ hi³ jáun² cun³ní¹ hi³hliá² ca³chá³ cáun² tsí³, jí³ hi³ ca³cueh³ tsú² siáh³ tsí³.

13 Quí¹ jmí¹ ca³jmú³ jáun² Dió³² jái¹³ ní¹con² hla¹ Há²bran²¹, jáun² jái¹³ jáun² ca³ma³tson² tsú² cun³quionh³ hi³ ca³hien³ hnga², quí¹hliá² tiá² zian² yáh³ jan² tsá² tí³ jlánh¹ bí¹ quien² hi³ jmí¹ lí¹³ hien³ tsú². 14 Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsú² la³ lá²: “Cu³tí³ bíh¹ má¹hé¹ má¹mieh¹³ jná¹³ hnú² hi³ jmu¹ jná¹³ hi³ juóun³² lín³² jon³zfh¹ hnú² lí³zian²”. 15 Hi³ jáun² hiauh³ bíh¹ hla¹ Há²bran²¹ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³², quí¹hliá² ca³he³ ca³ján³ tsú² ca³la³ hi³ juenh² lín³² tsí³. 16 Quí¹ ní¹juáh³ tsá²mí³cuóun² má²tson² jái¹³ quioh²¹, jáun² má²tson² tsú² cun³quionh³ hi³ hien² tsú² jan² tsá² tí³ jlánh¹ quien² bíh¹; hi³ ní¹juáh³ má²lí²ma³tson² tsú² jái¹³ jáun² quioh²¹ né³, jáun² cu³ jáun² bíh¹ ca³táuh³ hi³

nio² tun³ tsí³ tsá² jan². 17 La³ jáun² siáh³ ca³lí³hnió³ Dió³² jmu³ lín²¹ ní¹con² tsá² hiáuh³ la³ cun³ lí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ dí² jáun², hi³ jmí¹líh³ tiá² za¹³ la³ cun³ hi³ lín²³ tsú² jmu³, jáun² la³ jáun² bíh¹ ca³ma³tson² tsú² jái¹³ quioh²¹. 18 La³ jáun² dá² ca³jmú³ Dió³², Tsá² cun³ tiá² lí¹³ ma³cau², quí¹ jáun² cun³quionh³ la³ jáun² lí¹³ zia³² tun³ jái¹³ ní¹con² jnoh¹ hi³ jmí¹líh³ tiá² za¹³; hi³ cun³quionh³ hi³ jáun² né³, má²lí¹³ niau²¹ tiá² tsí³ dí² ca³tí²¹ hi³ ná¹hé² ná¹jan³² dí² jáun², jnoh¹ tsá² má²ca³hnah¹³ dí² jan² Tsá² taunh² hó¹ní¹. 19 Cun³quionh³ jái¹³ hi³ hu²¹ jáun² tsí³ dí² tá²no¹ tiá² jmí¹ tsí³ dí² hi³ hí¹ cáun² hi³ háinh¹³ tíú²uú² zia³², la³jmí¹ tá²zah¹ tiá² mu² ní¹ má¹lí²tión³² tsú² hlah³² pa²¹ quioh²¹ chu³ jmái². Hi³ hlah³² pa²¹ jáun² quiú¹³ dí² né³, má²hí¹hun¹ tiá² la³ tí³ cu³hna²¹ hmih³² pa²¹ hi³ he² jáun² ní¹hiú¹³ ní¹ jlánh¹ híen¹ la³ tí³ hñu³mí³cuú² bíh¹, 20 ní¹ hi²¹ jáun² Jesús jmí¹ ngah²¹ hi³ nia³² jui³² hi³ ca³ta¹ jnoh¹. La³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ má²lín³ tsú² jan² Mí²tsá² Hien¹ cun³ jmí¹hi³nio², la³jmí¹ lín³ jáun² Melquisedec.

**Jesús lín³ Mí²tsá² Hien¹
la³jmí¹ lín³ Melquisedec**

7 Melquisedec hí³ bíh¹ jmí¹ lín³ re²¹ juú² Salem jí³ mí²tsáu² quian²¹ Dió³² Tsá² cú² juenh². Tsá² hí³ bíh¹ ca³ní¹ma³jéinh³ hla¹ Há²bran²¹ jmí¹ cá¹jính²¹ ní¹ ca³láih¹³ jáun² hnié² quionh³ tsá² jmí¹ ná¹lín³ re²¹, jáun² jmí¹jáun² ca³ma³miih² tsú² Há²bran²¹ hí³. 2 Jmí¹jáun² ca³cuéh³ Há²bran²¹ tsá² hí³ cáun² la³ cun³ quia³ la³ji³² hi³ ca³láih¹³ tsú² ní¹ ca³ní¹jmú¹³ jáun² hnié². Hi³ jmái² tsú² jáun² Melquisedec né³, hnió³ juáh³ “re²¹ tsá² tin² rá²tsi³² héih³² cú²tso²”. Juú² ní¹ jmí¹ lín³ tsú² jáun² re²¹ né³, jmái² Salem; hi³ jmái² jáun² Salem hnió³ juáh³ “tie³ bíh¹ nio²”. Jáun² hi³ jmái² tsú² jáun² niéih³ siáh³

“re²¹ tsá² jmu² hi³ niau²¹ tie³”. ³Tsá² hi³ bíh¹ jan² tsá² lí¹ ca³ngó² cá²jnia³, tsá² tiá² lin¹ hin² jméi² mí¹ziú¹³ sa³jun³ lin¹ hin² dá² jún¹ rainh²¹ tsú², tsá² zian² jmí¹tin². Tiá² lin¹ yáh³ hín² dá² jmái¹ ca³lí³zian² tsú², sa³jun³ jmái¹ hi³ jun³ yáh³ tsú² lin¹. La³ jáun² bíh¹ lín³ tsú² la³jmí¹ lín³ hnga² Jon² Dió³², jan² mí²tsáu² zian² cun³ jmí¹hi³nio².

⁴Sá¹ní² jie³ né³ lánh³ máh³ la³ quien² Melquisedec hí³, quí¹ |hí¹ la³ tí³ hnga² máh³ Há²bran²¹ jméi² dí¹hio³ nú¹deh³ dí² ca³cué³ ní¹con² tsú² cáun² la³ cun³ quia³ la³ji³² hi³ ca³láih¹³ dí² jáun² ní¹ ca³ní¹jmú¹³ dí² jáun² hniéi²! ⁵Hi³ jáun² uá¹jinh¹ tsá² ná¹lín³ mí²tsáu² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Leví má²ti³² la³ cun³ lí³ jáun² héih³² quioh²¹ hla¹ Moisés, hi³ mái³² cáun² la³ cun³ quia³ la³ cun³ hi³ zia³² quioh²¹ tsáu², tí³la³ ní¹con² má²tún² hmóu³² tsá² jan² dí¹hio³ nú¹deh³ quionh³ bíh¹ tsú² má¹ná¹, la³ cun³ hla¹ Há²bran²¹ yáh³; ⁶tí³la³ Melquisedec hí³ né³, uá¹jinh¹ tiá² jmí¹ lín³ tsú² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Leví, cu³ jáun² cáun² ca³hiau³ bíh¹ tsú² cáun² la³ cun³ quia³ quioh²¹ Há²bran²¹, tsá² ca³jmú³ hí³ Dió³² jái¹³ quionh³. Hi³ jáun² jmí¹jáun² né³, ca³ma³miih² Melquisedec Há²bran²¹ hí³. ⁷Quí¹ cun³ la³jái³² bíh¹ dí² ná¹né¹ hi³ tiú³nio² tsá² quien² bíh¹ ma³miih² tsá² huen³. ⁸Jáun² né³, tsá² he² cáun² la³ cun³ quia³ ní¹con² jnoh¹, tsá²mí³cuóun² bíh¹ hí³, tsá² tón³² jmái¹ jún²³ bíh¹; tí³la³ ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³² má¹na²¹, rá¹hle³² hi³ la³jmí¹ lí³ la³ má²zian² jáun² bíh¹ Melquisedec hí³. ⁹Hi³ jáun² cun³ní¹ hi³ hla¹ Há²bran²¹ ca³cué³ cáun² la³ cun³ quia³ ní¹con² tsá² hí³, jáun² né³, lí¹³ juáh¹³ dí² hi³ ja³bí¹ hla¹ Leví tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ tsú² uá²jai³² ca³cué³ cáun² la³ cun³ quia³ jmí¹jáun², tsá² lín³ hí³ mí¹ziah²¹ quioh²¹ la³jín³² mí²tsáu², tsá² ná¹he² hí³ cáun² la³ cun³ quia³ la³ tí³ ta³ne³². ¹⁰Qui³ jmí¹ má²quian³² bíh¹ Há²bran²¹ jún² hi³ lí³zian² jan²

tsá² lín¹³ hí³ mí¹ziah²¹ quioh²¹ mí²tsáu² la³ cun³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ tsó³² jáun² Melquisedec hí³ tsa³ma³jéinh³ tsú².

¹¹Hi³ tsá² *Israel né³, ca³héi³ héih³² quioh²¹ Dió³² tá¹la³ jmí¹ tionh¹ jáun² mí²tsáu² tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Leví hí³ ní¹ hó²¹ní¹ tsú²; tí³la³ sá¹jmí¹ hi³ jmí¹ lí³ chun¹ tsú² cun³quionh³ tá¹³ tsá² ná¹lín³ hí³ mí²tsáu² dúh¹, jáun² tiá² jmí¹ lí³ hniáuh³² yáh³ hi³ lí³jnia² siáh³ cónh³í¹ jan² Mí²tsáu², Tsá² lín³ la³jmí¹ lín³ Melquisedec, quí¹ jmí¹ la³ tiah²¹ bíh¹ jan² mí²tsáu² lín³ la³jmí¹ lín³ hla¹ Aarón. ¹²Tí³la³ ní¹juáh³ ca³zan² he³ ní¹ mí²tsáu² zian² né³, jáun² cun³ ca³ti²¹ bíh¹ hi³ za¹³ siáh³ liei²¹ uá²jai³². ¹³Quí¹ la³ cun³ rá¹juáh³ ní¹ Sí² hí³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí², hi³ uá¹jinh¹ lín³ tsú² jan² Tsá² ní¹ má²cú¹ má²ñeh¹ quioh²¹ jan² tsá² quian³tun³ jon² Israel, tí³la³ tsá² cu³ níó³ hí³ má¹na²¹, hí¹ jan² yáh³ tiá² ca³lín³ mí²tsáu² hí³ jmí¹ lí¹³ tsa³jmú³ ta²¹ ní¹hiú¹³. ¹⁴Quí¹ lin¹ lín²¹ bíh¹ hi³ Tí³² Juo¹³ dí² jan² tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Judá, hi³ tiá² tsá² hí³ ca³hien³ yáh³ hla¹ Moisés hí³ lí¹³ jmu³ mí²tsáu².

¹⁵Hi³ jáun² né³, tí³ lí³mí¹ jlánh¹ lin¹ bíh¹ jái¹³ ní² cun³ní¹ hi³ ca³lí³jnia² jan² Mí²tsáu² siánh³ siáh³ hí³ lín³ la³jmí¹ lín³ jáun² Melquisedec, ¹⁶jan² Tsá² má²lín³ Mí²tsáu² cun³ní¹ hi³ quian³² tsú² pí³ hí³ zian² cun³ jmí¹hi³nio², jun³juáh¹³ hí³ lín³ tsú² Mí²tsáu² cun³quionh³ hí³ lin¹ hin² tsánh² jméi² dí¹hio³ nú¹deh³ yáh³ tsú² la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² liei²¹. ¹⁷Tí³la³ la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² jái¹³ quioh²¹ Dió³² bíh¹, ní¹ rá¹juáh³ jáun² la³ lá² hí³ ca³tin¹ tsú²:

Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ nú² Mí²tsáu² la³ cun³ jmí¹hi³nio²,
hi³ lín³ nú² jáun² la³jmí¹ lín³
Melquisedec.

¹⁸Jáun² la³ jáun² lí³ hi³ héih³² hi³ jmí¹ zia³² jáun² jmí¹tin² tiú²uú² ca³lí³ quien² yáh³, quí¹ la³ní¹ la³ján³ tiá² jmí¹ pin³ yáh³, sa³jun³ ca³jmú³ bíh¹ ta²¹ la³ cun³

qui³ jmí¹ ca³ti²¹, ¹⁹quí¹ tiá² hin² ca³tá² ca³hián² yáh³ cun³quionh³ héih³² jáun²; hi³ ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ má²zia³² cáun² hi³ má²hu²¹ tsí³ dí² hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹, cáun² hi³ jmu² hi³ tsá¹janh¹³ dí² ní¹con² Dió³².

²⁰Hi³ hí¹ la³ tí³ hnga² yáh³ Dió³² ca³ma³tson² jái¹³ cun³quionh³ hi³ ca³hien³ hnga², hi³ Tsá² hí³ lín³ Mí²tsáu², uá¹jinh¹ tiá² lin¹ ca³ma³tson² tsú² jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² qui³ má²ná¹lín³ hí³ mí²tsáu². ²¹Tí³la³ hi³ ca³tin¹ Mí²tsáu² Tsá² hien²³ dí² lá² má¹ná¹, ca³ma³tson² bíh¹ Dió³² hi³ ho² tsú² jái¹³ jáun² jmí¹ ca³záih³ dí² tsú² la³ lá²:

Dió³² má²ca³ma³tson² jē¹, hi³ cun³ jmí¹lñh³ yáh³ tiá² za¹³ tsí³ tsú². Hnú² bíh¹ Tsá² lín³ nú² Mí²tsáu² la³ cun³ jmí¹hi³nio², hi³ lín³ nú² la³jmí¹ lín³ jáun² Melquisedec.

²²Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹, lín³ Jesús jan² Tsá² má²tson² cáun² nió³² hi³ jlánh¹ bíh¹ chú³² la³ cónh³ bíh¹ hi³ jmí¹ lí³ jmí¹tin². ²³Juóun³² tsáu² ca³lín³ mí²tsáu² quí¹hliá² tiá² ca³lí³uén³ yáh³ tsú² hi³ ho² jái¹³ jáun², quí¹ ca³quí² cá²tsan³ bíh¹ tsú². ²⁴Tí³la³ Jesús má¹ná¹, la³ má²lín³ jáun² bíh¹ tsú² Mí²tsáu², tiá² lin¹ hniah³ yáh³ jan² tsá² siánh³ hi³ hí³ cha¹³ tsú², quí¹ hí³ bíh¹ zian² cun³ jmí¹hi³nio².

²⁵Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, hí³ bíh¹ lín³ Tsá² tin² líon³² tsáu² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³, lí³ua³ jan² tsá² má²tsá²janh³² ní¹con² Dió³² cun³quionh³ hí³ dí², quí¹ hí³ bíh¹ zian² cun³ jmí¹hi³nio² hi³ cuá¹hiú² cuá¹mí³² ní¹con² Dió³² hi³ ca³tin¹ tsáu².

²⁶Jan² Mí²tsá² Hien¹ la³ hí³ bíh¹ lí³hniah²³ ní¹con² dí², jan² Tsá² hien¹, jan² Tsá² hí¹ cáun² hi³ hlah³ tiá² ca³jmú³ hi³ sa³jun³ tso³ yáh³ ca³jmú³, jan² Tsá² tiá² ca³cunh³ quionh³ tsá² ren² tso³, Tsá² jlánh¹ ca³lí³ quien² la³ cónh³ bí¹ la³jín³² tsá² tionh² hñu³mí³cuú². ²⁷Hí¹ jan² yáh³ tsá² lín³ mí²tsá² hien¹ tiá² cunh³ tsú², quí¹ jmái¹ ca³la³ jí³² hniáuh³² jngih³ tsá²

hí³ jáh³ ní¹con² Dió³², la³ní¹ tín² hi³ ca³tin¹ hnga², ní¹ má¹lí³² jáun² né³, jmu² tsú² siáh³ hi³ ca³tin¹ tsáu². Tí³la³ Jesús má¹ná¹, cu³ jéin³² tán¹ bíh¹ ca³jun³ hi³ ca³tin¹ ca³la³ jín³² tsáu², jmí¹ ca³cuen³ tsú² jáun² hnga² yáh³. ²⁸Tí³la³ tsá² hiauh³ hí³ ta²¹ hi³ lín³ mí²tsá² hfen¹ la³ cun³ lí³ jáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés né³, tsá² hí³ dá² cáun² quiunh³² la³ cun³ qui³ quiunh³² tsáu² bíh¹ hi³ lí¹ cháunh²³ chí¹ cáun² hi³ tiá² tsú²ta²¹; tí³la³ jmí¹ má²ca³nga² hi³ lí³ jáun² liei²¹ jáun² né³, Dió³² ca³jmú³ cáun² jái¹³ cun³quionh³ hi³ ca³hien³ hnga² hi³ hióh³² dí² Jon² hnga² cú²jueh³² hi³ lín¹³ Mí²tsá² Hien¹, jan² Tsá² ca³hiá² ca³táunh³ ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³, la³ cun³ jmí¹hi³nio².

Cun³quionh³ Jesús bíh¹ ca³hín¹³ nió³² hmai²¹

8 Jáun² né³, la³ cun³ jái¹³ hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² ja¹ la³jí³² jái¹³ hi³ má²lí²juáh¹³ jnoh¹ ní² niéih³ la³ lá²: Hi³ Mí²tsá² Hien¹ Juo¹³ dí² cu³tí³ lín³ la³ má²lí²juáh¹³ jnoh¹ ní², hi³ hí³ bíh¹ má²ca³ta³cua¹³ hñu³mí³cuú² tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹ Dió³² Tsá² cuá¹quien². ²Tsá² hí³ bíh¹ lín³ Mí²tsáu² Tsá² jmu² ta²¹ ñéih³ hñú³ hien¹, tí³la³ hú¹tá¹ hñú³ hien¹ tson² má¹ná¹, hi³ ca³jmú³ hnga² Dió³², jun³juáh¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² tsá²mí³cuóun² yáh³.

³Jáun² né³, la³jín³² tsá² ca³lí³hiáun¹ hi³ lín³ mí²tsá² hien¹, tiu³nio² zia³² hi³ cue³² ní¹con² Dió³², hi³ jngih² tsú² siáh³ jáh³ ní¹con² Dió³²; hi³ cun³ní¹ hi³ jáun² né³, ja³bí¹ Jesucristo ca³lí³ hniáuh³² hi³ zia³² hi³ cue³² siáh³. ⁴Tí³la³ sá¹jmí¹ hi³ zian² bíh¹ tsú² ní¹ hué²¹ lá² dúh¹, jáun² tiá² Mí²tsáu² jmí¹ lín¹³ yáh³ tsú², quí¹ la³ tí³ ta³ne³² bíh¹ zian² tsá² ná¹lín³ mí²tsáu², tsá² zia³² hi³ cue³² ní¹con² Dió³² la³ cun³ rá¹lí³ jáun² liei²¹ quioh²¹ hla¹ Moisés. ⁵Tí³la³ mí²tsáu² hí³ má¹na²¹, cáun² ná¹jmu² tá¹³ ñéih³ hñú³ hien¹ hi³ lí³ jmáh³la³ henh¹³ quioh²¹ hi³

zia³² jáun² tí³ hñu³mi³cuú² bíh¹. Né¹ bíh¹ dí² hí³ tson² bíh¹ cáun² hí³ tí³ lí¹ jmouh³² bíh¹ tsú² jaun³², quí¹ jmí¹ ca³tí³ ñí¹ jmu³ hla¹ Moisés cuáh³² hñú³ hmih³² jáun², jáun² Dió³² ca³juáh³ la³ lá²: “Hua³hín¹³ nú² hí³ jmóuh¹ hnú² tán¹ hián² cu³tí³ la³ cun³ lí³ nóh³² quioh²¹ hñú³ hí³ má²lí²híe³ jná¹³ hnú² tsi³ máh³ lá²”. 6 Tí³la³ Mí²tsá² Hén¹ Juo¹³ dí² má¹ná¹, má²ca³joh¹³ cáun² ta²¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ quien², quí¹ cun³quionh³ hí³ bíh¹ ca³hí³ cáun² nió³² hí³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹; hí³ jmí¹ ca³hí³ jáun² nió³² hmai²¹ né³, jáun² jmí¹ jáun² ca³jmú³ Dió³² jái¹³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ la³ cónh³ bíh¹ hí³ ca³jmú³ tsú² jáun² jmí¹tin².

7 Quí¹ sá¹jmí¹ hí³ ca³lí³tí³ nió³² hí³ ca³hí³ jáun² la³ ñí¹, jáun² tiú²uú² jmí¹ lí³ hniáuh³² yáh³ hí³ tanh¹³ tsú² siáh³ cáun² nió³² hmai²¹. 8 Tí³la³ Dió³² ca³jén³² tsá² hí³ hí³ tiá² tú² tiá² tsín²³ yáh³ tsú², hí³ jáun² ca³juáh³ tsú² la³ lá² hí³ ca³tin¹ tsá² hí³:

Juo¹³ dí² juáh³ la³ lá²:

Chau²¹ jmái¹ hí³ tanh²¹ jná¹³ siáh³ cáun² nió³² hmai²¹,

quiúnh¹ jná¹³ tsá² *Israel jí³ tsá² Judá ní² siáh³,

9 Nió³² jáun² tiá² lí³ la³ cun³ lí³ nió³² hí³ ca³jmú³² jná¹³ quiúnh¹ ná¹ dí¹hio³ nú¹deh³ tsú², tsá² jmí¹ zian² jmí¹tin², jmái¹ hí³ ca³zánh³ jná¹³ jáun² cuo² tsú² hí³ ca³huen³ ná¹ tsú², jmái¹ hí³ jmí¹ tionh¹ tsú² jáun² hué³² Egipto.

Nió³² hí³ ca³jmú³² jná¹³ jáun² quiúnh¹ tsú²,

tiá² ca³ma³tí³² yáh³ tsú², cun³ñí¹ hí³ jáun² bíh¹ tiú²uú² ca³tánh³² jná¹³ tsú² hó¹ñí³², juáh³ Juo¹³ dí².

10 Hí³ jáun² ní¹ má¹jáun² tanh²¹ jná¹³ siáh³ cáun² nió³² quiúnh¹ ná¹ tsá² Israel hí³ lí³ la³ lá², juáh³ Juo¹³ dí²:

Taunh²¹ jná¹³ héih³² quion²¹ la³ tí³ jmí¹ tsí³ tsá² hí³,

hí³ tón¹³ jná¹³ siáh³ la³ tí³ hñu³ tsí³ tsú².

Ní¹ má¹jáun² né³, lín¹³ jná¹³ hú¹tá¹ Dió³² Juo¹³ tsú²,

hí³ jáun² tsá² hí³ né³, lín¹³ tsá² tionh² jo³uón³² jná¹³.

11 Má¹jáun² tiú²uú² lin¹ lí³ hniáuh³² ma³tin² tsú² tsá²ján² tsá²ján²,

hí³ juáh¹³ hí³ záih³² tsú² rainh²¹ hí³ hniáuh³² lí³ cuóun³² tsú² Juo¹³ dí²,

sa³jun³ ñí¹con² tsá²co¹ tsú²,

sa³jun³ ñí¹con² rainh²¹ tsú² siáh³,

quí¹ ca³la³ jín³² tsáú² bíh¹ lí³ cuóu³² jná¹³,

uá¹ hí³ tsá² quien², uá¹ hí³ tsá² tiá² quien².

12 Má¹jáun² má²hin¹³ jná¹³ la³jí³² hí³ má²ca³jmú³ tsú² cun³ tin² tsí³ hmóu³²,

hí³ jmí¹líh³ tiú²uú² cháu¹ jná¹³ tsín³² tso³ quioh²¹ tsú².

13 Jáun² né³, cun³quionh³ hí³ hie³² jáun² Dió³² cáun² nió³² hmai²¹, má²lin¹ hí³ má²tseh¹ bíh¹ hí³ jmí¹ lí³ jáun² jmí¹tin²; hí³ lí³ua³ cáun² hí³ má²tseh¹ né³, cáun² má²tsá²lí³yenh³ bíh¹, hí³ tiú²uú² lin¹ nga³ zia³² ñí¹ lí³ jmuh¹ ta²¹, má²ja³quián³ tá¹ron¹³ tí³ có³² bíh¹.

Ñí¹hiú¹³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá² jí³

ñí¹hiú¹³ zia³² hñu³mi³cuú²

9 Jáun² né³, nió³² hí³ jmí¹ hu²¹ jáun² la³ jmí¹ ñí¹ jmí¹ quionh³ héih³² quioh²¹ ca³tí²¹ há³ lánh³ rón³² hniáuh³² ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² Dió³², la³ má²quionh³ cáun² hñú³ hien¹ ñí¹ lí¹³ ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² Dió³² hí³ ca³jmú³ jáun² tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá². 2 Cuáh³² hñú³ hmih³² jáun² né³, jmí¹ lí³ tun³ ñéih³, hí³ lí³ la³ lá²: Ñéih³ ñí¹ la³ñí¹ jmí¹ lí³ cáun² ñí¹ hien¹, ñí¹ jmí¹ zeh¹ cáun² candelero jueh³² hí³ jmí¹ tsi²¹ quiau³ sí², hí³ ñí¹ jáun² siáh³ jmí¹ zeh¹ cáun² mesa ñí¹ jmí¹ ná¹tsi²¹ *hí³ cuú²miih²¹ hien¹. 3 Jáun² ní¹ má¹ca³nga² jáun² ñí¹ he¹ hmih³² ñí¹ má²tun³ né³, jmí¹ lí³ siáh³ cáun² ñí¹ jlánh¹ bíh¹ hien¹. 4 Ñí¹ jáun² jmí¹ lí³ siáh³ cáun²

ñí¹hiú¹³ míh¹ lí³ mí¹ñí² cú¹mí¹níau²¹
 ñí¹ tí² jin³² tsú² zión², la³ má²quionh³
 cáun² cuó² hi³ rá¹piéh²³ cú¹mí¹níau²¹.
 Hñu³ cuó² jáun² jmí¹ dí¹hu²¹ cáun².
 tse³ lí³ mí¹ñí² cú¹mí¹níau²¹; hi³ hñu³
 tse³ jáun² né³, jmí¹ tío³ la³ cun³ má³²
 hi³ téh²³ tsú² maná³ hi³ ca³súh³ jáun²
 Dió³². Já³bí¹ hñu³ cuó² jáun² jmí¹ hu²¹
 siáh³ hmá²hu²¹ quioh²¹ hla¹ Aarón hi³
 ca³hion² jáun² zen². Hi³ hñu³ cuó² jáun²
 jmí¹ hu²¹ siáh³ tá¹ tun³ jo²¹ hmá² hi³ lí³
 quín¹ ñí¹ jmí¹ rá¹lí³ jáun² héih³² quioh²¹
 nió³² hi³ ca³jmu³ jáun² Dió³². 5 Ñí¹
 cuó² jáun² jmí¹ tionh¹ gon³ querubines
 quian²¹ Dió³² hi³ ná¹lái¹. Cun³quionh³
 tsá² láin¹ hi³ né³, jmí¹ lin¹ hi³ Dió³² cuá³
 ñí¹ jáun². Tsá² hi³ jmí¹ ná¹hai²¹ pí¹³ ñí¹
 quioh²¹ ñí¹ jmí¹ ná²tsí³ jáun² mí²tsá²
 híen¹ la³ cun³ hi³ lí¹ cue³² ñí¹con² Dió³²
 hi³ ca³tí²¹ tso³. Tí³la³ cun³ ní² bíh¹
 má²tioh²¹ hi³ ca³tí²¹ jái¹³ ní² ta³né³².

6 Ní¹ má¹lí³² jáun² hua³jan²¹ la³jí³² hi³
 jáun² né³, jáun² tsá² ná¹lín³ mí²tsáú²
 tí² taunh³² cun³ jmá² cun³ jnia³² ñí¹
 híen¹ la³ñí¹ jáun², hi³ jmu² ta²¹ hi³
 ca³tin¹. 7 Tí³la³ ñí¹ híen¹ quien² ñí¹
 má²tun³ jáun² má¹na²¹, jí³²la³ hnga²
 mí²tsá² híen¹ bíh¹ jmí¹ tsá²hi³² cu³ jéin³²
 cú² mii²; ní¹ má¹já²hi³² tsú² ñí¹ jáun²
 né³, hniáuh³² quian³² tsú² jmí¹³ jáh³ hi³
 tsa³má³jnia³² dí² hi³ ca³tí²¹ tsáu¹³ hnga²,
 la³ má²quionh³ tsáu¹³ la³jín³² tsáú² ní²
 siáh³, la³ cun³ la³jí³² tso³ hi³ ca³jmu³
 tsú² ta³ tiá² ñí³². 8 Cun³quionh³ hi³ jáun²
 híe³² dí² Jmí²chí³ Chun¹ hi³ tiá² jui³² jmí¹
 má²há²na²¹ yáh³ hi³ jmí¹ lí³ ngá¹³ lí³ua³
 jan² tsáú² la³ tí³ néih³ ñí¹ jlánh¹ bíh¹
 híen¹ tá¹la³ jmí¹ zeh¹ jáun² hñu³ híen¹ lí³
 hmih³² hi³ ca³lí³ jáun² jmí¹ jáun². 9 La³jí³²
 bíh¹ hi³ jáun² lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² jái¹³ hi³
 ca³tí²¹ jmáí¹ hi³ ziaún² dí² lá² ta³né³², hi³
 jmu² lin¹ hi³ ca³la³ jí³² hi³ jmí¹ tsá²cué²
 tsú² jáun² ñí¹con² Dió³² jí³ jáh³ hi³ jmí¹
 jngih² tsú² ñí¹ jáun² ní² siáh³, cónh³
 tiá² jmí¹ tú² jmí¹ tsin²³ bíh¹ hi³ jmu³
 hi³ lí¹³ níau²¹ tie³ cun³ tán¹ cun³ hián²

jmí¹ tsí³ tsá² má²ná¹má²tsú² má²jónh³²
 hí³ Dió³². 10 Hi³ la³jí³² héih³² ca³tí²¹ he³
 lánh³ hniáuh³² zian² tsú², uá¹la³ cun³
 má³² hi³ cú² hi³ hính²³ tsú², jí³ héih³² ha³
 lánh³ rón³² lí³ jin² tsú² cun³quionh³ ha³
 lánh³ rón³² lóh³² tsú², la³jí³² héih³² ní²
 jmí¹ quien² jmáh³la³ ta³ tiá² má²ca³za³
 Dió³² nió³² jáun² bíh¹.

11 Tí³la³ né³² né³, má²cuan² bíh¹
 Cristo, Tsá² lín³ hí³ Mí²tsá² Híen¹
 ca³tí²¹ la³jí³² hi³ chu²¹ hi³ má²zia³²
 ta³né³². Hi³ ñí¹ híen¹ ñí¹ jmu² tsú²
 tá¹³ hi³ lín³ Mí²tsáú² né³, cáun² ñí¹
 jlánh¹ bí¹ chu²¹ bíh¹, hi³ tí³ jlánh¹
 bíh¹ quien² siáh³, jun³juáh¹³ cáun² ñí¹
 ca³jmu³ tsá²mí³cuóun² yáh³, la³ cun³
 jun³juáh¹³ ñí¹ hue²¹ lá² yáh³. 12 Tí³la³
 má²ca³hi³ bíh¹ Cristo ñí¹ jlánh¹ bíh¹
 híen¹ jáun², hi³ ca³ñí¹jéin¹³ tsú² jmí¹³
 hnga², jun³juáh¹³ jmí¹³ zéin¹ yáh³,
 hi³ sa³jun³ jmí¹³ cuá¹juí² míh¹ yáh³.
 Cu³ jéin³² tán¹ bíh¹ ca³ñí¹hi³² tsú² ñí¹
 jáun², hi³ ca³joh¹³ hi³ lí¹³ líon³² tsáú²
 hi³ jáun² lí¹³ zian² cun³ jmí¹hi³nio².
 13 Quí¹ ní¹juáh³ ta³bí¹ cun³quionh³ jmí¹³
 cuá¹juí² jí³ zéin¹ yáh³ jmí¹ lí²ji² ngú³
 quioh²¹ tsá² ren² tso³ ta³ ñí¹ Dió³², ho³
 jí³ cun³quionh³ hi³ sen³² jáun² tsá²
 ren² tso³ juá² quioh²¹ cuá¹juí² míh¹ hi³
 ca³cáun³ jáun² ñí¹hiú¹³ siáh³, 14 hi³
 jáun² né³ ítiá¹³ bíh¹ tiá³ jmí² quioh²¹
 Cristo tiá² lí³ quien², Tsá² ca³cuen³
 hí³ hnga² ñí¹con² Dió³² cun³quionh³
 Jmí²chí³ zian² cun³ jmí¹hi³nio², la³jmí¹
 cuen² tsáú² jan² jáh³ jin²! Hi³ cun³ñí¹
 hi³ jáun² né³, má²í¹³ má¹tí²¹ dí² ñí¹con²
 Dió³² Tsá² juú²tsáun², quí¹ má²ca³lí³ jin²
 dí² la³ tí³ hñu³ jmí¹ hñu³ tsí³ dí² ca³tí²¹
 la³jí³² hi³ jmí¹ jmu³² dí² jáun², hi³ jmí¹
 jmu² hi³ tiauh² dí² jáun² jo³cuo² hmú³².

15 Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, Jesucristo
 bíh¹ lín³ Tsá² cua³tianh² cáun² nió³²
 hmai²¹; hi³ jáun² tsá² má²ca³te³ hí³
 Dió³² lí¹³ hiáuh³ cáun² hi³ quien² cun³
 jmí¹hi³nio², la³ cun³ hi³ ca³jmu³ jáun²
 Dió³² jái¹³ hi³ cué³², quí¹ cun³ñí¹ hi³

ca³jun³ jáun² Cristo bíh¹ má²zia³² ha³ lánh³ rón³² lí¹³ hin³ tso³ hi³ ca³jmu³ jáun² tsáu² tá¹la³ jmí¹ tiáunh¹ tsú² jáun² nió³² la³ní¹. 16 Jmú¹³ jái¹³, ní¹juáh³ quiau³ hi³ quiú² jan² tsáu², tiá² má²quien² yáh³ tá¹la³ tiá² má²ca³lí³ tson² hi³ má²jun² tsá² ca³quiú² hí³ quiau³. 17 Quí¹ quiau³ hi³ quiú² tsú² jáun² tiá² má²quien² yáh³ tá¹la³ zian² tsá² ca³quiú² hí³ jái¹³ jáun², ní¹ má¹jun² máh³ tsú² má²quien². 18 La³ jáun² bíh¹ lí³ ca³tí²¹ nió³² hi³ ca³quiú² jáun² Dió³² la³ní¹, hi³ cun³quionh³ hi³ ca³táin² jáun² jmí¹hán¹ jáh³ bíh¹ ca³hín¹³ nió³² jáun². 19 Jmí¹jáun² ca³héh³ tín² hla¹ Moisés la³jín³² tsáu² héih³² hi³ jmu² Dió³²; jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³can³ tsú² jñú¹³ *já¹ziáh² quian²¹ hin³² dáin³ quionh³ cáun² ñeh¹ náí² jmái² hisopo, hi³ jáun² ca³ma³jli²¹ tsú² cun³quionh³ jmí¹³ cuá¹juí² míh¹ [jí³ jmí¹³ zéin¹ ní² siáh³] hi³ má²ná¹jan² quionh³ jmái², hi³ ca³péih³ tsú² ní¹ Sí² tloh³ héih³² quioh²¹ Dió³², jí³ la³ má²quionh³ la³jín³² tsáu² ní² siáh³. 20 Jáun² ca³záih³ dí² tsá² hí³ la³ lá²: “Cun³quionh³ jmí² lá² bíh¹ lí²tson² nió³² hi³ ca³tanh² Dió³² quiúnh¹ hnoh²”. 21 Ja³bí¹ ca³péih³ siáh³ Moisés jmí² hñú³ híen¹ jáun², la³ má²quionh³ la³jí³² hi³ nio² jáun² ñéhí³ siáh³ hi³ jmúh³² tsú² ta²¹ ní¹ má¹ca³ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² Dió³². 22 Quí¹ la³ cun³ rá¹lí³ jáun² héih³², hi³ míh¹ tiá² la³jí³² bíh¹ lí³ hniáu³² jmu³ tsú² jí² cun³quionh³ jmí²; hi³ sa³jun³ lí¹³ bíh¹ hin³ tsáu¹³ tsú² ní¹juáh³ hi³ tiá² quionh³ jmí².

**Cun³quionh³ hi³ ca³cuen³ hnga² bíh¹
Jesús lí³ hin³ tsáu¹³ tsáu²**

23 Jáun² la³ jáun² bíh¹ tí² lí²hniáu³² jngih³ tsú² jáh³, jáun² lí³ jí² la³jí³² la³ cun³ henh¹³ hi³ ná¹jmúh³² tsú² jáun² ta²¹ ní¹ hué²¹ lá², henh¹³ quioh²¹ la³ cun³ rón³² lí³ hi³ né³bí¹ jmí¹ lí¹³ jáun² tí³ hñú³mi³cuú², tí³la³ ca³tí²¹ hi³ né³bí¹ jmí¹ lí¹³, hi³ hú¹tá¹ cu³tí³ lí³ jin² jáun² tsáu² né³, ca³lí³ hniáu³² bíh¹ hi³

lí³ jin² tsú² cun³quionh³ hi³ ca³hiauh³ jáun² Dió³² cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹. 24 Quí¹ jun³juáh¹³ ní¹ jlánh¹ bíh¹ híen¹ hi³ ca³jmu³ tsá²mi³cuóun² yáh³ ca³hi³ Cristo, henh¹³ quioh²¹ hi³ lí³ jáun² hñú³mi³cuú²; tí³la³ tá²chi²¹ hñú³mi³cuú² bíh¹ ca³hi³ tsú². Jáun² ní¹ jáun² bíh¹ cuá³ tsú² ta³né³² hi³ nau³² jái¹³ ca³ta¹ jnoh¹ ta³ ní¹ Dió³². 25 Né³² né³, tsá² ca³lin³ hí³ mí²tsá² híen¹ tí² tsá²hi³² cu³ jéin³² cú² mii² ní¹ jlánh¹ bíh¹ híen¹ jáun², hi³ tí² tsá²can³² jmi², tí³la³ jun³juáh¹³ jmí¹³ hnga² yáh³ tsú²; tí³la³ Cristo má¹ná¹, jun³juáh¹³ hliáu³ jéin³² yáh³ hniáu³² tsa³jen³ tsú² hnga². 26 Quí¹ sá¹jmí¹ la³ jáun² dúh¹, jáun² jmí¹ ca³tín¹ tsú² jún³ hliáu³ jéin³² bíh¹ la³ cun³ jmí¹ ca³lí³ hnga¹máh³ lá². Tí³la³ cu³ jéin³² bíh¹ ca³ma³jnia³² tsú², jmái¹ ní¹ má²táuh³ lá², hi³ jáun² cun³quionh³ hi³ ca³cuen³ jáun² hnga² bíh¹ tsú² ca³lí³ hi³ hin³ tsú² tsáu¹³ tsáu². 27 La³ cun³ qui³ ca³tín¹ jí³lín² tsáu² hi³ jún³ cu³ jéin³², jáun² ní¹ má¹lí³² jáun² má²tá¹tsí²¹ héih³² ní¹con² tsú², 28 la³ jáun² bíh¹ lí³ siáh³ ní¹con² Cristo; cu³ jéin³² tán¹ bíh¹ jun³ tsú² jmí¹ ca³cuen³ tsú² jáun² hnga², hi³ ca³hin³ tsú² jáun² tsáu¹³ juóun³² tsáu². Tí³la³ ní¹ má¹ca³ma³jnia³² tsú² siáh³ cónh³ hi³ tí²¹ tenh³ má¹ná¹, jun³juáh¹³ hi³ uú² ja³hin² tso³ yáh³ tsú² jáunh³, quí¹ hi³ má²ja³lion³ tsá² ná¹jaun² bíh¹ tsú².

10 Quí¹ héih³² hi³ ca³hiauh³ jáun² hla¹ Moisés jmí¹ lí³ jmáh³la³ henh¹³ quioh²¹ hi³ chu²¹ hi³ né³bíh¹ jmí¹ lí¹³ máh³, tiá² jmí¹ lí³ yáh³ hú¹tá¹ mí¹zioh²¹ cu³tí¹³. Cun³ní¹ hi³ jáun² tiá² jmí¹ tióh³² yáh³ héih³² jáun² hi³ jmu³ hi³ lí³ chun¹ tsú² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí¹³, tsá² jmí¹ má²janh³² ní¹con² Dió³² cun³quionh³ hi³ jngih² tsú² jáun² jáh³ cu³ jéin³² cú² mii². 2 Quí¹ sá¹jmí¹ hi³ ca³hin³ tso³ quioh²¹ tsáu² jmí¹ ca³jngih³ tsú² jáun² jáh³, jáun² jmí¹ lí³ lieih²¹ bíh¹ jmí¹ tsí³ tsá² má²tsú² má²jónh³² hi³ Dió³² hi³ má²lín³ tsú² jan² tsá² tiú²uú² tso³

ren², jáun² tiú²uú² jáh³ jmí¹ jngih³ yáh³
tsú². ³Ti³la³ cun³quionh³ hi³ jngih² tsú²
jáun² jáh³ né³, tí³ má²chau² bíh¹ tsí³ tsú²
cú² jáin³² cú² mií² hi³ la³ ná¹ren² bíh¹
tsú² tso³; ⁴quí¹ cun³ jmí¹lkh³ tiá² tloh²¹
bíh¹ jmí¹³ cuá¹juí² jí³ jmí¹³ zéin¹ hi³ hin³
tsáú¹³ tsáú².

⁵Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, Cristo ca³záih³
Dió³² la³ lá² jmí¹ tí³ ní¹já²¹ ní¹ hué²¹ lá².
Tiá² ca³tí³ yáh³ honh² hnú² hi³ zia³² hi³
lí¹ cue³² tsáú²,
sa³jun³ hi³ jngih² tsú² jáun² jáh³,
hi³ jáun² cu³tsa³² má²ca³jmuh³ hnú²
cú²jueh³² hua³jan²¹ hi³ lín¹³ jná¹³
tsá² dí¹ngú³.

⁶Tiá² ca³tí³ yáh³ honh² hnú² uá¹ cun³ hi³
jin³ tsú² tá¹ jan² jáh³ ní¹con² hnú²,
hi³ sa³jun³ ca³jen¹³ bíh¹ hnú² hi³ jngih²
tsú² jáun² jáh³ hi³ ca³tí²¹ tso³.

⁷Jáun² jná¹³ né³ ca³juánh³² la³ lá²:
Hnú² Dió³², lá² hún¹ jná¹³ hua³jan²¹ hi³
jmu¹ jná¹³ la³ cun³ hi³ tí³² honh²
hnú²,
la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáun² ní¹ Sí² hi³
ca³tín¹ jná¹³.

⁸Jáun² né³, la³ní¹ tín² ca³juáh³ tsú² hi³
tiá² tí³² yáh³ tsí³ Dió³² hi³ jngih² jáun²
tsáú² jáh³ ní¹con² tsú², sa³jun³ jmí¹ zia³²
hi³ cue³² tsáú², sa³jun³ hi³ jin²³ tsú²
jáun² jáh³ tá¹ jan², sa³jun³ hi³ jngih² tsú²
jáun² jáh³ hi³ ca³tí²¹ tso³, uá¹jinh¹ liei²¹
rá¹juáh³ hi³ jmí¹ ca³tín¹ tsú² jmu³ la³
jáun². ⁹Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsú² siáh³ la³
lá²: “Hnú² Dió³² lá² hún¹ jná¹³ hua³jan²¹
hi³ jmu¹ ná¹ la³ cun³ hi³ tí³² honh² hnú²”.
Jái¹³ ní² hnió³ juáh³ hi³ la³ jáun² bíh¹
má²tí³² tsí³ Dió³² cha³ jmí¹ jngih³ tsáú²
jáh³. ¹⁰Jáun² né³, má²ca³ta³ná¹chan¹ dí²
ní¹con² Dió³² cun³ní¹ hi³ ca³jmú³ jáun²
Jesús Tsá² lín³ Cristo la³ cun³ hi³ tí³² tsí³
Dió³², hi³ ca³cuen³ tsú² jáun² hnga² hi³
jún³ cu³ jáin³² tán¹.

¹¹Hi³ tsá² ná¹lín³ mí²tsáú² né³, la³
má²ná¹jmu² jáun² bíh¹ tá¹³ la³ ma³
quin³² ma³ jan³² jmái¹ ca³la³ jí³² hi³
jngih² jáh³, uá¹jinh¹ tiá² lín¹ tso³ hin²³.

¹²Ti³la³ Jesús má¹ná¹, cu³ jáin³² tán¹
la³ lá² bíh¹ ca³cuen³ tsú² hnga² hi³
jún³ hi³ ca³tí²¹ tsáú¹³ tsáú², cáun² hi³
ca³lí³ quien² cun³ jmí¹hi³nio²; jmí¹ lí²¹
jáun² né³, ca³lí³ lin¹ hi³ quien² tsú² jmí¹
ca³ta³cua¹³ jáun² tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹
Dió³². ¹³Ní¹ jáun² cuá¹jan³² tsú² ca³la³
ní¹ cá¹chó²¹ jmái¹ hi³ tsá² hau² tsú² lí¹³
tá¹tonh¹ ñeh² ta³ tsú² hi³ lí³ lin¹ hi³ tiá²
quien² tsá² hí³. ¹⁴Quí¹ cun³quionh³ hi³
ca³cuen³ tsú² jáun² hnga² hi³ jún³ cu³
jéin³² tán¹, ca³ma³chun¹ tsú² ca³la³ tán¹
hián² cu³tí¹³ cun³ jmí¹hi³nio² la³jín³² tsá²
má²ná¹chan¹. ¹⁵Ja³bí¹ Jmí²chrí³ Chun¹
má²tson² siáh³ jái¹³ ní². La³ní¹ tín²
ca³juáh³ tsú² la³ lá²:

¹⁶Ní¹ má¹jáun² tanh²¹ jná¹³ siáh³ cáun²
nió³² quiúnh¹ tsá² hí³ hi³ lí³ la³ lá²,
juáh³ Juo¹³ dí²:

La³ tí³ hñu³ tsí³ tsá² hí³ taunh²¹ jná¹³
héih³² quion²¹,

hi³ tón¹³ jná¹³ siáh³ la³ tí³ jmí¹ tsí³ tsú².

¹⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³juáh³ siáh³ la³
lá²:

Hí¹ cu³ jáin³² tiú²uú² cháú¹ jná¹³ tsin³²
tso³ jáun² quioh²¹ tsú²,

sa³jun³ hi³ ca³jmú³ tsú² jáun² cun³ tín²
tsí³ hmóu³².

¹⁸Jáun² né³, ní¹juáh³ la³ má²ca³chí² bíh¹
tsú² tsí³ ca³tí²¹ tso³ jáun², jáun² tiú²uú²
jáh³ hniah³ yáh³ hi³ jngih³ tsáú² hi³
ca³tí²¹ tso³.

Ca³ta¹ dí² má¹janh¹³ ní¹con² Dió³²

¹⁹Hi³ jáun² né³ reh², má²lí¹³ niau²¹ tiá³
tsí³ dí² hi³ tauh²¹ dí² ca³la³ tí³ ñéih³ ní¹
jlánh¹ bíh¹ híen¹ cun³ní¹ hi³ Jesucristo
ca³táin³ jmí²hán¹; ²⁰quí¹ cun³quionh³
hi³ ca³cái² jáun² hmih³² hi³ jmí¹ hí¹jiná²³
jáun² jui³² ñéih³ ní¹ híen¹ quien² jáun²
bíh¹ má²lin¹ hi³ má²ca³nia³ Jesús cáun²
jui³² hmai²¹ quí¹³ dí² hi³ lí¹³ ngá¹³ dí²
ñéih³ ní¹ híen¹ quien² jáun², cáun² jui³²
hi³ jmu² hi³ lí¹³ ziáun² dí² hi³ hmai²¹.
Hmih³² jáun² má¹ná¹, hi³ hie³² tsú² ngú³
quioh²¹ hnga² bíh¹ Jesús. ²¹Hi³ cun³ní¹

hi³ Jesús hi³ bíh¹ siáh³ lín³ Mí²tsá² Híen¹ ca³tin¹ la³jín³² tsá² tionh² jo³cuo² Dió³²,
 22 jáun² cuí¹ má¹janh¹³ dí² ñí¹con² Dió³²
 hi³ ca³la³ hí¹ cáun² hi³ tiá² chí¹quí²
 chí¹jnái²³ tsí³ dí², tí³la³ hi³ nio² cáun²
 tán¹ tsí³ dí² má¹ná¹; qui¹ má²ca³ma³ji²
 bíh¹ tsú² hñu³ tsí³ dí², hi³ má²ca³sa² tsú²
 siáh³ jnoh¹ cun³quionh³ jmái² jí², jáun²
 tiú²uú² tso³ cha³² jmí¹ tsí³ dí². 23 Cuí¹
 chá¹³ dí² tiá³ tsí³ hi³ la³ má²ná¹ton²³
 jáun² dí² jái¹³ ca³tí²¹ la³ cun³ hi³ má²hu²¹
 jáun² tsí³ dí², qui¹ qui³ cónh³ ma³tí³²
 bíh¹ Dió³² jái¹³ hi³ má²ca³jmú³. 24 Jáun²
 né³, cuí¹ lái¹³ dí² lánh³ rón³² cue¹³ dí²
 pí³ tsá²ján² tsá²ján², hi³ hno³ dí² tsú²,
 hi³ jmú¹³ dí² siáh³ hi³ chu²¹ ñí¹con²
 tsú². 25 Ha³ lí² cuí¹ chá¹³ dí² tí³ có³² hi³
 cuú¹ ngah¹³ dí² hi³ má¹tsú¹ má¹joh²¹ dí²
 Dió³² la³jmí¹ má²ná¹jmu² ma³ jan² tsáu².
 Tí³ jlánh¹ bíh¹ ca³ta¹ dí² hi³ hlí¹ lienh¹
 dí² tsá²ján² tsá²ján² hi³ má¹ti²¹ dí² re².
 Hi³ jmái¹ hi³ ziaún² dí² lá² né³, tí³ jlánh¹
 bíh¹ má²hniáuh³² jmú¹³ la³ jáun², qui¹
 néh³² dí² hi³ má²janh² bíh¹ má²he² jmái¹
 quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí².

26 Qui¹ ní¹juáh³ jnoh¹, tsá² má²ca³lí³
 né¹ dí² jú¹ tson² cáun² jmú¹³ tso³ la³
 má²jmu³² jáun², jáun² tiú²uú² hin² zian²
 yáh³ tsá² lí¹³ jún³ siáh³ ca³tí²¹ tso³ jáun²;
 27 ñí¹ jí²¹la³ tí³ cáun² má²ma³tso² tsí³ bíh¹
 tsú² ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ ra³tsí³²
 jáun² Dió³² héih³² cun³quionh³ sí² huáh²
 tsí³, ñí¹ lí¹³ cón³² tsá² hau² Dió³². 28 Qui¹
 ní¹juáh³ ta³ bíh¹ tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh³
 héih³² quioh²¹ hla¹ Moisés yáh³ ca³tin¹
 jún³, ní¹juáh³ tsá² má²ca³hna³ gon³ ho³
 gáun³ tsáu², hi³ hí¹ cú¹pih²¹ uu³i³tso³ tiá²
 ca³lí³ zia³² quioh²¹, 29 hi³ jáun² né³ jtiá¹³
 bíh¹ tiá³ tsá² tiá² quiú² tiá² jéin²³ Jon²
 Dió³² tiá² ma³tso² tsí³, tsá² lí¹ jmu² hí³ hi³
 tiá² quien² jmí²hán¹ tsú² hi³ ca³ma³tson²
 jáun² nió³² hmai²¹ hi³ má²tiáuh¹ dí²
 jáun², jmí² hi³ jmu² hi³ lín³ tsú² jáun²
 tsá² ná¹chan¹ ñí¹con² Dió³²! Qui¹ tsá²
 la³ hí³ bíh¹ cáun² lí¹ tú² lí¹ hión³²
 siáh³ Jmí²chí³ Chun¹, Tsá² má²jnia³² hi³

mir³ hi³ ja³² jáun² tsí³ Dió³² ñí¹con²
 dí². 30 Qui¹ má²cuóun³² bíh¹ dí² Juo¹³,
 Tsá² ca³juáh³ hí³ la³ lá²: “Jná¹³ bíh¹
 ca³tin¹ má¹tson¹³ tsáu², huen² jná¹³ bíh¹
 ca³tin¹ jéinh¹”. Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² siáh³:
 “Dió³² bíh¹ Tsá² ra³tsí³² héih³² ñí¹con²
 tsá² tionh² jo³cuo²”. 31 ;He³ ma³ jlánh¹
 huáh² tsí³ ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³janh³² tsú²
 ñí¹con² Dió³² Tsá² liéih³²!

32 Hi³ jáun² né³, cháú¹ náh² honh²
 lánh³ rón³² ca³lí³ quián¹³ náh² jmí¹tin²,
 jmí¹ tá² ca³tái³ jáun² joh¹ quioh²¹ Dió³²
 hñu³ honh² náh², hi³ ca³tion³ náh²
 jáun² honh² ja¹ la³jí³² uu³cha³tsí³² huáh²
 tsí³ hi³ ca³há² ca³nga² náh². 33 Ma³
 jan² hnoh² ca³quiú² ca³je³ tsú² ñí¹
 hó²¹ñí¹ tsá² juú², hi³ ca³qui³ ca³jmoh³
 náh² tsú²; hi³ ma³ jan² hnoh² siáh³
 ca³tionh² náh² cúh² honh² ca³tin¹ tsá²
 jmí¹ ná¹má²tso² hí³ tsí³, hi³ ca³tianh³
 náh² cu³héin¹ tsú². 34 Ca³ja³ bíh¹ mií³
 honh² náh² ñí¹con² tsá² jmí¹ ná¹tson³,
 ja³bí¹ cáun² ca³ma³hiúnh¹³ náh² siáh³
 honh² jmí¹ ca³quin³ tsú² hi³ quián¹³
 náh², qui¹hliá² cun³ má²ná¹ñíh¹ bíh¹
 náh² hi³ tí³ hñu³mi³cuú² nio³ náh² hi³
 jlánh¹ bíh¹ chu²¹, hi³ ma³híe² cun³
 jmí¹hi³nio². 35 Hi³ jáun² né³, ha³ lí² cuí¹
 cha³hín³ hi³ nio² ní²tiá³ honh² náh², qui¹
 cun³quionh³ hi³ jáun² bíh¹ zia³² hi³ lí¹³
 hián¹³ náh². 36 Hniáuh³² bíh¹ cueh¹³ náh²
 honh² hi³ jmúh¹³ náh² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³
 Dió³², qui¹ jáun² bíh¹ lí¹³ hián¹³ náh² la³
 cun³ jái¹³ hi³ má²ca³jmú³ tsú² jáun² hi³
 cué³². 37 Qui¹ ñí¹ Sí² rá¹juáh³ la³ lá²:

Má²ja³quián³ cu³tí¹³ bíh¹ jáunh³ Tsá²
 ca³tin¹ jáunh³,
 ha³ tiú²uú² lén³ yáh³ tsú².
 38 Jáun² né³, tsá² joh² jná¹³,
 tsá² má²lín³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá²
 chun¹,
 lí¹³ bíh¹ zian² qui¹ cun³ñí¹ hi³ nio² cáun²
 tsí³;
 tí³la³ ní¹juáh³ tsá² ca³jính³² tí³ cu³hna²¹
 né³,
 tiá² tí³² yáh³ tsin³² jná¹³ tsá² la³ hí³.

39Ti³la³ jnoh¹ má¹ná¹, tiá² láí³ yáh³ dí² tsá² jinh³² tí³ cu³hna²¹, tsá² cun³ ca³tin¹ hi³ tsa³hín³. Tí³la³ jnoh¹ dá² láí³ dí² tsá² nio² cáun² tsí³ bíh¹, hi³ jáun² bíh¹ lí¹³ liáu³ dí².

Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² nio² cáun² tsí³

11 Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ tsá² nio² cáun² tsí³, cun³ tiá² hí³² bíh¹ tsí³ tsú² ca³tí²¹ lí³ua³ cáun² hi³ cuá¹jan³² tsú² jáun²; tsá² la³ hí³ bíh¹ cun³ tiá² taunh³² tun³ tsí³ hí³ ca³tí²¹ cáun² hí³ tiá² má²ca³jíe³, qui¹ cáun² ní³² tsú² hñú³ tsí³ hi³ tson² bíh¹ zia³² la³ cun³ hí³ hu²¹ jáun² tsí³. ²Tsá²haun³² dí¹hio³ nú¹deh³ dí² ca³ta³tonh¹ re² ta³ ní¹ Dió³², qui¹ cun³ní¹ hí³hliá² jmí¹ ná¹tioh³ cáun² tsí³.

³Cun³quionh³ hi³ nio² jáun² cáun² tsí³ bíh¹ dí² né¹ hí³ Dió³² bíh¹ ca³jmú³ ca³la³ jí³¹hi³² cun³quionh³ jmáh³la³ jè¹; hí³ la³jí³² hí³ jniá³ siáh³, jun³juáh¹³ ca³lí³ cun³quionh³ hí³ jmí¹ má²jniá³ yáh³.

⁴Hi³ jáun² né³, cun³ní¹ hí³ jmí¹ nio¹ jáun² cáun² tsí³ bíh¹ hla¹ Abel, jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ ca³tí³ tsí³ Dió³² jáh³ hí³ ca³jngih³ tsú² jáun² la³ cónh³ bíh¹ hí³ ca³cué³ jáun² hla¹ Caín. Cun³ní¹ hí³ jáun² bíh¹ ca³ma³tson² Dió³² jái¹³ hí³ chun¹ tsú², hí³ la³ cun³ hí³ ca³cué³ tsú² jáun² né³, ca³héi³ bíh¹ Dió³². Hí³ cun³ní¹ hí³ jmí¹ nio¹ jáun² cáun² tsí³ bíh¹ siáh³ hla¹ hí³, jáun² bíh¹ zia³² hí³ má²ta² tsú² jnoh¹ la³ tí³ ta³né³², uá¹jinh¹ má²jún¹ tsú².

⁵Ja³bí¹ cun³ní¹ hí³ jmí¹ nio¹ cáun² tsí³ bí¹ siáh³ Enoc, jáun² cáun² ngah³ la³ lí³ jáun² bíh¹ tsú², tiá² lin¹ ca³jun³ yáh³ tsú²; tiú²uú² hin² ca³tsauh¹ yáh³ tsú², qui¹ Dió³² bíh¹ la³ ca³jáu³² tsú². Ní¹ Sí² quioh²¹ Dió³² rá¹juáh³ la³ lá² hí³ ca³tin¹ tsá² hí³, hí³ ñeh² bíh¹ hí³ tsánh³² tsú², ca³tí³ bíh¹ tsí³ Dió³² la³jí³² hí³ ca³jmú³ tsú². ⁶Qui¹ cun³ tiá² lí¹³ bíh¹ jmu³ tsáu² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³² ní¹juáh³ tiá² nio² yáh³ cáun² tsí³ tsú². Qui¹ la³ñí¹ la³ján³ hniáuh³² chá³² tsú² cáun² tsí³ hí³ cu³tí³ bíh¹ zian² Dió³² ní¹juáh³ tsá² hnió³

ma³janh³² ñí¹con² Dió³², hí³ hniáuh³² siáh³ chá³² tsú² cáun² tsí³ uá²jai³² hí³ tson² zia³² hí³ hiáuh¹³ tsú² ní¹juáh³ tsá² hnah² Dió³².

⁷Jáun² né³, cun³ní¹ hí³ hla¹ Noé uá²jai³² jmí¹ nio¹ siáh³ cáun² tsí³, jáun² ca³taunh³ tsú² ta²¹, hí³ ca³jmú³ cáun² cuó² pa²¹ ní¹ lí¹³ liáun³ jí³¹lin² tsá² hñú¹³ tsú² jmí¹ ca³zái³ tsú² jáun² Dió³² hí³ né³bí¹ lí¹³ cáun² hí³ tiá² má²jniá³. Cun³quionh³ la³ jáun² bíh¹ ca³lí³tsin² tsá² ní¹ hná¹ jáun² hí³ la³ ná¹ren² tso³; la³ jáun² bíh¹ lí³ hí³ ca³lin³ tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ ta³ ní¹ Dió³², cun³ní¹ hí³ jmí¹ nio¹ jáun² cáun² tsí³ bíh¹.

⁸Ja³bí¹ hla¹ Há²bran²¹ siáh³ ca³tanh² ta²¹ Dió³² cun³ní¹ hí³ jmí¹ nio¹ cáun² tsí³; jáun² cua³han³ tsú² ní¹ jmí¹ cuá³, hí³ ngau³ tsú² hí³ tsa³cuá² hue³² ní¹ cué²¹ Dió³² ta³ tiá² ñí² tsú² ha³ dá² jinh¹ jaun³² tsó³² dí². ⁹Cun³ní¹ hí³ jmí¹ nio¹ jáun² cáun² tsí³ Há²bran²¹, jáun² la³jmí¹ cuá³ jan² tsá² cú²juú² bíh¹ ca³ta³cuá¹³ tsú² hue³² ní¹ ca³jmú³ jáun² Dió³² jái¹³ hí³ cué³², jáun² hñú³ hí³ lí³ hmih³² bíh¹ ca³cuá³ tsú² cú²jueh³². La³ jáun² bíh¹ ca³jmú³ siáh³ hla¹ Isaac jon² tsú² jí³ hla¹ Jacob cho¹ tsú² ní² siáh³, tsá² ca³hiauh³ hí³ uá²jai³² jái¹³ jáun². ¹⁰Qui¹ Há²bran²¹ hí³ dá² jmí¹ jan³² hí³ lí¹³ cáun² juú² hí³ quian³² jmí¹ hiah³² pin³, cáun² juú² hí³ hnga² Dió³² quiú¹³ héih³², hí³ hnga² siáh³ jmu³.

¹¹Ja³bí¹ hla¹ Sara siáh³, uá¹jinh¹ jmí¹ má²lieih²¹ lín²¹ tsú², hí³ tiú²uú² jmí¹ lí¹³ can³ jon², tí³la³ cun³jáun² ca³hiauh³ bíh¹ tsú² pí³ hí³ can³ jon² cun³ní¹ hí³hliá² ca³chá³ cáun² tsí³; ca³lí³zian² bíh¹ jan² jon² tsú² qui¹hliá² ca³taunh³ tsú² ta²¹ hí³ Dió³² bíh¹ jan² Tsá² ma³tí³² jái¹³ quioh²¹. ¹²Jáun² né³, la³ jáun² bíh¹ lí³ hí³ Há²bran²¹, jan² tsá² jmí¹ má²ñí¹chau²¹ jmái¹ hí³ jún³, ca³chó³² bíh¹ jmái¹ hí³ ca³lí³zian² juóun³² lín³² jón²zih¹ jón²cho¹ tsú², la³jmí¹ hliáun³ chí¹jmái²¹, la³ cun³

lí³ síáh³ zái¹ nio² can³² jmí²miih²¹, cáun² hi³ tiá² tián³ hí¹³.

¹³ La³jin³² bíh¹ tsá² hí³ ca³tsan³ ta³ tiá² ca³hiau³ la³ cun³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² hí³ zia³² hí³ cue³²; tí³la³ cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ jáun² cáun² tsí³ tsú² né³, jáun² cáun² ca³ma³hiún² bíh¹ tsú² tsí³ ca³ti²¹ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³², uá¹jinh¹ jmí¹ ní³² tsú² hí³ ní¹ ué³ máh³ lí³tr³. Jáun² cáun² ca³ton³ bíh¹ tsú² hí³ lín³ la³jmí¹ lín³ jan² tsá² cú²juú² tá¹la³ há¹ ngá¹³ tsú² hí³ zian² jáun² ní¹ hué²¹ lá². ¹⁴ Tsá² hleh³² jái¹³ la³ ní² né³, jmu² lin¹ hi³ hnuh² juú²co¹. ¹⁵ Qui¹ sá¹jmí¹ hi³ ná¹chau² tsí³ tsú² ní¹ ca³huén² dúh¹, jmí¹ lí¹³ bíh¹ hi³ jmí¹ tsa³tánh¹ tsú² síáh³ ní¹ jáun². ¹⁶ Tí³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, jmí¹ ná¹hen² tsí³ hi³ chá¹tánh¹ juú²co¹ ní¹ jlánh¹ bíh¹ chu²¹, la³ cun³ juú²co¹ tsú² hí³ nio² la³ tí³ hñu³mi³cuú² yáh³. Hi³ jáun² tiá² lí³ heh²³ yáh³ Dió³² hí³ juáh²³ tsáu² hi³ hí³ bíh¹ dí² lín³ Dió³² Juo¹³ tsú², qui¹ má²nióh³² bíh¹ dí² hua³jan²¹ cáun² juú² ní¹ lí¹³ tsa³tiánh² tsá² hí³.

¹⁷ Ja³bí¹ la³ jáun² síáh³, jmí¹ ca³ca³ ca³lau³ Dió³² quioh²¹ Há²bran²¹, cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ cáun² tsí³ bíh¹ tsú², jáun² jmí¹ má²jngih³ tsú² Isaac jon² ní¹con² Dió³². Jmí¹ má²hún¹ tsú² hua³jan²¹ hi³ jngih³ jon² tsá² jan² tán¹, uá¹jinh¹ jmí¹ ca³jmú³ Dió³² jái¹³ ní¹con² tsú² hí³ juáh³ jáun² la³ lá²; ¹⁸“Cun³quionh³ jónh³² hnú² Isaac lí³zian² jon³zih¹ jon³cháuh³ hnú²”. ¹⁹ La³ jáun² jmí¹ hún¹ tsú² hua³jan²¹ hi³ jmu³, qui¹hliá² ní³² tsú² hí³ Dió³² tin² jmu³ hí³ jenh¹³ tsáu² ja¹ hla¹; míh¹ tiá² lí¹³ juáh³ dí² hí³ Há²bran²¹ hí³ ca³hián¹³ síáh³ jon² la³jmí¹ lí³ hí³ ca³jenh¹³ síáh³ ja¹ hla¹.

²⁰ Ja³bí¹ cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ cáun² tsí³ hla¹ Isaac uá²jai³², hí³ ca³ti²¹ jmái¹ né³bí¹ já²¹ máh³ jaun³² ca³ma³miih² tsú² jon² Jacob jí³ Esaú.

²¹ Ja³bí¹ hla¹ Jacob síáh³ ca³ma³miih² cho¹, jon² Sé³², cun³ní¹ hi³ nio² cáun² tsí³, hí³ ca³ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² Dió³²

ca³la³ hi³ má²tsin² hná¹³ hmá²hu²¹ quioh²¹.

²² Cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ cáun² tsí³ bíh¹ síáh³ hla¹ Sé³², jáun² ca³juáh³ jmí¹ má²ja³quián³ jún³, hí³ chau²¹ jmái¹ huén³² tsá² *Israel hué³² Egipto, hí³ ca³jmú³ dí² síáh³ héih³² hí³ he³ lánh³ rón³² jmu³ tsú² quioh²¹ hla¹, la³ cun³ hnga² dí², ní¹ má¹ti³ ní¹ huén²¹ tsú² ní¹ jáun² jmí¹tsú² jmí¹ja³².

²³ Ja³bí¹ la³ jáun² cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ cáun² tsí³ bíh¹ tsá² hú¹tá¹ jméi² mí¹ziú¹³ hla¹ Moisés, jáun² bíh¹ ca³jmú³ tsú² hí³ rá²hmá¹ dí² cun³ hni³² zih² jmí¹ dáin² dí², qui¹hliá² ca³jfen³² tsú² dáin² hí³ hí³ jlánh¹ chun¹, hí³ sa³jún³ ca³juénh² tsú² síáh³ ca³ti²¹ héih³² hí³ ca³jmú³ jáun² re²¹ juo¹³ tsá² Egipto [hi³ hniáuh³² jún³ la³jin³² dún² tsá²núh² jon² tsá² Israel].

²⁴ Hi³ cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ síáh³ cáun² tsí³ hnga² hla¹ Moisés né³, jáun² jmí¹ ca³lí³hún¹ tsí³ dí², tiú²uú² ca³lí³hnió³ yáh³ dí² hí³ tsáu² cáun² lí¹ lín¹³ hí³ hú¹tá¹ mí¹ziú¹³ bíh¹ dí² tsá²mi³ jon² re²¹. ²⁵ Ca³lí³hnió³ bíh¹ tsú² ma³tso² tsí³ cu³lí²¹ quionh³ tsá²co¹ tsá² tionh² hí³ jo³cuo² Dió³², cha³ jmí¹ ma³hiún² tsú² cu³tiá³ tsí³ hí³ jmu³ tso³. ²⁶ Ca³lín¹³ tsú² hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹ zia³² ní¹ jmu³ ta²¹ hí³ ma³tso² tsú² tsí³ cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Tsá² lín³ Cristo, la³ cónh³ bíh¹ hí³ jmí¹ lí³ hánh³ tsú² cun³quionh³ la³ji³² hí³ zia³² hué³² Egipto jáun²; qui¹ cun³ jmí¹ má²hu²¹ bíh¹ tsí³ tsú² hí³ chau²¹ jmái¹ hí³ zia³² hí³ hiáuh³ ní¹con² Dió³².

²⁷ Cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ jáun² cáun² tsí³ Moisés, jáun² cua³han³ tsú² hué³² Egipto hí³ tiá² ca³hí³ yáh³ tsí³ tsú² hí³ míh³ tsí³ re²¹; cáun² ca³chá³ tiá³ tsí³ bíh¹ tsú² la³jmí¹ jmu² jan² tsá² cuá¹jién³² Dió³², Tsá² tiá² jniá³. ²⁸ Hi³ cun³ní¹ hi³ jmí¹ nio¹ jáun² cáun² tsí³ tsú² síáh³, jáun² ca³quiú² tsú² héih³² ca³ti²¹ *Jmí¹hfen¹ hí³ hniáuh³² jngih³ tsáu² jáh³, hí³ jáun² jmí¹ jáh³ hí³ né³ hniáuh³² péih³ tsú² ho³hñú¹³ quioh²¹, qui¹ cun³quionh³ hí³

jmú³ la³ jáun² bíh¹ tsá² Israel tiá² lí¹³ jún³ hí¹ jan² dún² tsá² ní¹ jon² ní¹ má¹ca³nga² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² quian³² hí³ pí³ quioh²¹ hmu³².

²⁹ Cun³ní¹ hí³ jmí¹ nio¹ siáh³ cáun² tsí³ tsá² Israel, jáun² ca³nga² tsú² chu³jo² Jmí²miih²¹ Dáin³ la³juah²¹ dúh¹ cáun² ní¹ quiéin², tí³la³ jmí¹ ca³lí³hnió³ tsá² Egipto hí³ ngái³² siáh³ ní¹ jáun² má¹ná¹, ca³quí² ca³jláin³² bíh¹ tsú² jmái², hí³ jáun² ca³hnúh³² jmái².

³⁰ Ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ cun³ní¹ hí³ jmí¹ nio¹ cáun² tsí³ bíh¹ tsá² Israel, jáun² ca³quh³² hná¹ hiah³² hu²¹ juú² Jericó jmí¹ ca³chí² tsú² jáun² juí³² hí³ ca³ní³taunh¹ tsú² jáun² quiau³ jmái¹ la³ cu³ la³ jéin³ juú² jáun². ³¹ Ja³bí¹ hla¹ tsá²mi³ Rahab, tsá² jlánh¹ jmí¹ juón¹ hí³, tiá² ca³jun³ yáh³ cu³lí²¹ quionh³ tsá²co¹, tsá² tiá² jmí¹ nieh³ hí³ ní¹con² Dió³², cun³ní¹ hí³ ca³chá³ bíh¹ tsú² cáun² tsí³; qui¹ hí³ bíh¹ ca³hen³ re² tin² tsá² ca³ní¹quí¹ ní¹lian¹³ juú² jáun² quioh²¹ tsú².

³² Jáun² né³, ¿zia²¹ bíh¹ hí³ hniáuh³² juah²¹ jná¹³ ní¹ hná¹ ní² juáh¹³? Qui¹ tiú²uú² tsin¹³ yáh³ jmái¹ hí³ hléh¹³ jná¹³ hí³ ca³tin¹ hla¹ Gedeón, hla¹ Barac, hla¹ Sansón, hla¹ Jefté, hla¹ Dá³vi²¹, hla¹ Sá²mé²¹ jí³ hí³ ca³tin¹ la³jín³² tsá² lín³ hí³ *tí³² jē¹ Dió³² ní² siáh³. ³³ Cun³ní¹ hí³ jmí¹ nio¹ cáun² tsí³ bíh¹ tsá² hí³, hí³ jáun² ca³láih¹³ bíh¹ tsú² hniéi² quionh³ tsá² hué³² siáh³, ca³jmú³ bíh¹ tsú² re² la³ cun³ ca³tí²¹ tá¹la³ ho² jái¹³, hiauh³ bíh¹ tsú² siáh³ la³ cun³ hí³ má²ca³jmú³ jáun² Dió³² jái¹³ hí³ cué³². Ja³bí¹ la³ jáun² ca³quieh³ tsú² ho³ hiah³² cun³quionh³ hí³ jmí¹ nio¹ jáun² cáun² tsí³, hí³ jáun² tiá² ca³quieh² tsú² jáh³. ³⁴ Ca³tioh²¹ tsú² siáh³ hí³ jmú³ la³ uá¹ tiá² quien² pí³ quioh²¹ sí² pa²¹ tiá² lí³ tián³, hí³ ca³liáun³ tsú² siáh³ ní¹con² ho³ mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹. Tsá² tiá² huánh² ca³joh¹³ pí³, hí³ ca³lí³ pin³ lín³² tsú² siáh³ ca³jmú³ hniéi², hí³ ca³láih¹³ tsú² hniéi² quionh³ hliáuh³ tsá²

já²taunh²¹ hué³² siáh³. ³⁵ Jmí¹ zian² siáh³ ma³ jan² tsá²mi³ hí³ ca³jenh¹³ tsá² hñú¹³, tsá² jmí¹ má²ca²tsan³.

Ja³bí¹ zian² siáh³ tsá² cá²tsan³ cun³quionh³ hí³ cáu² hí³ jueh³², tsá² tiá² ca³he³ hí³ liáun³, qui¹hliá² má²hu²¹ tsí³ tsú² hí³ jenh¹³ hí³ lí¹³ zian² tsú² siáh³ cáun² hí³ re² hí³ tin². ³⁶ Ja³bí¹ zian² siáh³ tsá² ca³quí² ca³cáuh³² tsú² cú²nga¹ hí³ ja³quí¹ já¹pán¹, hí³ ca³la³ hí³ ná¹quí¹ ná¹chin¹ cá²den¹ná¹ bíh¹ tsú² ca³quiúnh³², hí³ tiáunh¹ ná¹tson³ hñú³mi¹ní². ³⁷ Ja³bí¹ zian² tsá² cá²tsan³ siáh³ cun³quionh³ hí³ ca³quiu³ ca³jnauh³ tsáu² quín¹, ja³ tsá² hí³ ca³jun³ hí³ ca³tion³ tsú² tun³ hná¹ rón²¹, [hí³ ca³ca³ ca³lau³ tsú² siáh³ tsáu²]. Zian² tsá² cá²tsan³ siáh³ cun³quionh³ hí³ ca³quíéh³² tsáu². Ja³bí¹ zian² siáh³ tsá² ca³ní³tú¹ ní³lín¹³ tí³ hlá² tí³ ní² hí³ ná¹quih³² jmáh³la³ lo³ *já¹ziáh² jí³ lo³ zéin¹ ní² siáh³, tsá² tsí¹juí³, tsá² zian² uu³mi²tsí³², tsá² lí¹ quiú¹ lí¹ jín¹ tí³ hlá² tí³ ní². ³⁸ Tí³la³ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá² má¹ná¹, tiá² jmí¹ ca³tin¹ yáh³ hí³ zian² tsá² la³ hí³ ja¹ quioh²¹. Tsá² hí³ ca³ní³tú¹ ní³lín¹³ la³ cáun² hué³² quiéin², la³ cáun² ní¹ lí³ máh³, jí³ la³ cáun² ní¹ ná¹hó²¹ tá²hláu² míh¹ jí³ ní¹ ná¹hó²¹ tá²hláu² cáh¹ ní² siáh³.

³⁹ Uá¹jinh¹ ca³tí³ tsí³ Dió³² la³jín³² tsá² hí³ cun³ní¹ hí³ cáun² jmí¹ nio¹ tsí³ tsú², tí³la³ cun³ jáun² tiá² ca³hiauh³ bíh¹ tsú² la³ cun³ jái¹³ hí³ ca³jmú³ jáun² Dió³². ⁴⁰ La³ jáun² bíh¹ lí³ cun³ní¹ hí³ jmí¹ hu²¹ tsí³ Dió³² cáun² hí³ jlánh¹ bíh¹ chu²¹ hí³ ca³ta¹ dí²; ca³lín¹³ tsú² hí³ jmáh³la³ quiúnh¹ jnoh¹ bíh¹ tsá² hí³ tú¹ tsin¹³ tán¹ hián² cu³tí³.

Hniáuh³² neh²¹ dí² hnga² Jesús

12 Hi³ jáun² né³, cun³ní¹ hí³ la³jín³² tsá² ca³chá³ hí³ cáun² tsí³ tionh² la³ cu³ la³ jéin³ quiú¹³ dí² hí³ ná¹quí² ná¹jé³² jnoh¹, jáun² cu¹ chá¹³ dí² tí³ có³² ca³la³ jí³² hí³ chí¹cuú² chí¹jnái²³ ní¹con²

dí², la³ má²quionh³ tso³ hi³ cáun² lí¹ pí² lí¹ tsáih³² dí², hi³ jáun² cuí¹ cueh¹³ dí² tsí³ hi³ tsáu¹³ dí² cú²he² tí³ chí¹ján³ la³ cun³ lí³ jui³² hi³ tiáuh¹ dí²; ²hi³ cuí¹ neh²¹ dí² hnga² Jesús, Tsá² ca³quiú² hí³ nóh³² ha³ lánh³ rón³² hniáuh³² chá¹³ dí² cáun² tsí³, Tsá² jmu³ siáh³ hi³ lí³ quien² hí³ jáun². Quí¹ Jesús hí³ bíh¹ cáun² ca³tion³ tsí³ hi³ ca³ma³tso² tsí³ ní¹ crei²¹. Tiá² ca³lín¹³ yáh³ tsú² hi³ hua³heih²¹ bíh¹ hi³ quiunh²¹ dí² la³ jáun², quí¹ jmí¹ má²ní³² bíh¹ tsú² hi³ lí³ zian² tsú² hiú² tsí³ ní¹ má¹ca³nga² hi³ jáun²; hi³ jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³ta³cua¹³ tsú² tí³ cuá² chu²¹ ní¹ cuá³ Dió³².

³Hi³ jáun² hnoh² né³, hniáuh³² cunh²¹ náh² quiúnh¹ Jesús, Tsá² lín³ hí³ nóh³² quiú¹³ dí², Tsá² jlánh¹ ca³ma³tso² hi³ tsí³ hi³ ca³qui³ ca³jmoh³ tsú² tsá² ren² tso³; quí¹ cun³quionh³ hi³ jmúh¹³ hnoh² la³ jáun² bíh¹, tiú²uú² lí¹ huon¹³ náh², sa³jun³ tú¹ son¹³ honh² náh² siáh³. ⁴Quí¹ tiá² má²cá²chó³² yáh³ jmái¹ hi³ ca³la³ hi³ tai³² jmí²hán¹ náh² hi³ jmuh³² náh² hnié² quiúnh¹ tso³. ⁵¿Hí¹ má²já²có³ honh² náh² la³ cun³ hi³ hlí² liéih³² jáun² Dió³² la³ jmí¹ hlí² liéinh³² tsú² jáun² tsá¹míh¹ jon²? Quí¹ la³ lá² rá¹juáh³ ní¹ Sí²:

Hnú² jón³, ha³ lí² jmu² hnú² hi³ tiá² lín¹ ní¹ jmu³ ta²¹ hi³ ma³tsoh¹ hnú² honh² hi³ quiú² je²³ jáun² Juo¹³ dí², hi³ sa³jun³ hniáuh³² hi³ tú¹ son¹³ honh² náh² ní¹ má¹ca³hlí² ca³liéih³² tsú².

⁶Quí¹ Juo¹³ dí² tí² jinh²³ jmáh³la³ tsá² hno³ bíh¹; hi³ jmu² tsú² siáh³ hi³ la³jín³² tsá² má²lín³ jon² tsú² ma³tso² tsí³.

⁷Jáun² cuí¹ tion¹³ náh² hi³ má¹tsoh¹ náh² jáun² honh², quí¹ Dió³² jmoh²³ náh² la³jmí¹ jmúh³² tsú² jon². ¿Hí¹ zian² tsá¹míh¹ tsá² tiá² tí² jenh²³ jméi² dúh¹?

⁸Tí³la³ ní¹juáh³ Dió³² tiá² la³ tí² la³ jenh²³ yáh³ hnoh² la³ cun³ qui³ tí² jinh²³ tsú² jí³lín² jon², hi³ jáun² jun³juáh¹³ la³ jon² cu³tí¹³ yáh³ tsú² hnoh², hnoh²

dá² la³ dún² lí¹ zian² bíh¹ ní¹juáh³ la³ jáun². ⁹Quí¹ ní¹juáh³ ca³tanh¹³ bíh¹ dí² ta²¹ jméi², tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², jmí¹ ca³quiú³ ca³je³ dí² tsú², hi³ jáun² tiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² lí³ hniáuh³² má¹ti²¹ dí² ní¹con² Jméi² dí², Tsá² ca³cué³ jmí²chí³ quiú¹³ dí², hi³ jáun² lí¹³ ziaún² dí²! ¹⁰Quí¹ jméi² dí² la³ ma³ quin³² ma³ jan³² dí² ca³tí³ ca³jenh³ bíh¹ cu³tiá³ tá¹la³ jmí¹ tiauh² dí² jáun² jo³cuo² tsú², la³ cun³ hi³ ca³lín¹³ tsú² hmóu³² hi³ chú³² jmu³; tí³la³ Dió³² má¹na²¹, tí² jenh² dí² ca³tí²¹ cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² ní¹con² dí², hi³ jáun² lí¹³ chun¹ dí² la³jmí¹ chun¹ tsú² jáun² hnga². ¹¹Tson² bíh¹ tiá² lí²hiú² tsí³ dí² tá¹la³ quiú¹ jín¹ dí² jáun², quí¹ hlah³ bíh¹ jen²³ dí², tí³la³ jmí¹ chí¹cáin² má¹ná¹, lí¹³ zian² dí² hi³ hú¹tá¹ chun¹ dí² cu³tí³, ní¹juáh³ tsá² zia³² hi³ má²ca³lí³tin² cun³quionh³ hi³ má²ca³ma³tso² jáun² tsí³, hi³ lí¹³ siáh³ nio² tie³ hñu³ tsí³ tsú².

Háinh¹³ bíh¹ ní¹juáh³ tiá² jmu³ tsú² nieh³ ní¹con² Dió³²

¹²Hi³ jáun² né³, cuéh³ náh² pí³ cuá² tanh¹ ní¹juáh³ hi³ tiú²uú² pin³ hi³ má²cá²huóh³²; ¹³hi³ jáun² hniauh² náh² cú²jueh³² jui³² cú²tso², hi³ jáun² lí¹³ la¹³ tí¹ má²hliáh², hi³ jáun² tiá² tí³ lí³mí¹ hliáh¹³.

¹⁴Jmu³ náh² tion³ hi³ niau²¹ tie³ quián¹³ náh² quiúnh¹ la³jín³² tsáu², jí³ hi³ ná¹chan¹ náh² siáh³ ní¹con² Dió³² ní² siáh³, quí¹ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jien³² Juo¹³ dí² ní¹juáh³ tiá² cuá¹chan¹ tsú² ní¹con² Dió³². ¹⁵Hua³hín¹³ náh² jmu³, hi³ jáun² tiá² lí¹³ lí³ zian² tsá² tiú²uú² hnió³ mií³ hi³ ja³² tsí³ Dió³²; ja³bí¹ hua³hín¹³ náh² siáh³ jmu³ hi³ jáun² tiá² lí³ zian² tsá² lín¹³ la³jmí¹ lí³ mí¹ziah²¹ náí² hlah³, cáun² hi³ má²chí¹cuóun² hi³ jmu² hlah³ ní¹con² tsá² ní¹ hná¹ jáun², hi³ jmu³ hi³ hliánh¹³ tsú². ¹⁶Ha³ lí² cuí¹ lí³ zian² hí¹ jan² hnoh² tsá² lí¹ jmu³ lí¹ tsó²¹; hi³ sa³jun³ hniáuh³² lí³ zian² tsá² tiá² jéih³² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³²,

la³ cun³ hi³ ca³jmú³ jáun² hla¹ Esaú,
tsá² ca³la³ hi³ má³² hi³ cuh³ cun³quionh³
hi³ jmí¹ ca³tin¹ hiáuh³ cun³ní¹ hi³ hi³
bíh¹ dí² tsá² má²ján³. ¹⁷ Hi³ jáun² la³
cun³ hi³ má²ná¹ñíh¹ náh², tiú²uú² ca³li³
yáh³ hiáuh³ hla¹ Esaú hi³ hi³ ma³he²
ma³mieh² jméi² jmí¹ má²cáin² jáun²,
uá¹jinh¹ ca³ho³ ca³jngih³ lín³² tsú², tí³la³
tiú²uú² ca³li³ zia³² yáh³ lánh³ rón³² lí¹³
za¹³ la³ cun³ hi³ má²li³².

¹⁸ Tí³la³ hnoh² né³, tiá² ca³ma³janh¹³
yáh³ náh² ñí¹con² cáun² hi³ lí²lieih²¹ cuo²
tsú², la³jmí¹ ca³ma³janh³² jáun² tsá² *Is-
rael máh³ ñí¹ jmí¹ hún¹ jáun² sí², cáun²
ñí¹ tiá² re² jniá³, ñí¹ ná¹niéih²¹, ñí¹ zia³²
hi³ cáu² hi³ jueh³²; ¹⁹ sa³jun³ ca³niéih²
bíh¹ náh² mah¹ hi³ ñí¹jieí²¹ tsú² mí¹ñí²,
sa³jun³ ca³niéih² náh² siáh³ ho³ Dió³²
hi³ ca³nái³² jáun² tsá² hi³. Tsá² ca³nái³²
hi³ ho³ tsú² jmí¹jáun², ca³la³ hi³ ca³hiu³
ca³mí³ tsú² hi³ tiú²uú² hléh³² cú²jueh³²
Dió³² tá²chi²¹ ñí¹con² tsú², ²⁰ quí¹hliá²
cun³ñí¹ hi³ huáh² lín³² tsí³ ná¹jéinh³² tsú²
héih³² hi³ juáh³ jáun² la³ lá²: “Lí³ua³
jan² tsá² ca³há³ máh³ lá², uá¹jinh¹ jan²
jáh³, cun³ ca³tin¹ bíh¹ jún³ hi³ qui³ jnah³
tsú² quín¹ [ho³lá²dá² cun³quionh³ hmá²
zunh²¹]”. ²¹ Hi³ cáu² hi³ jueh³² cu³tí³ bíh¹
la³ cun³ hi³ jniá³ jáun², quí¹ hi¹ la³ tí³
hnga² yáh³ hla¹ Moisés ca³juáh³: “He³
ma³ juénh² jná¹³, ca³la³ hi³ juan²³ máh³
jná¹³ lí²³”.

²² Tí³la³ hnoh² má¹ná¹,
má²ca³ma³janh¹³ náh² cú²jueh³² ñí¹con²
juú² Jerusalén quioh²¹ Dió³² Tsá²
juú²tsáun² bíh¹, hi³ nio² jáun² tí³ máh³
Sión la³ tí³ hñu³mí³cuú², ñí¹ ná¹ngih³²
jáun² tí³ la³ mei²¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
hi³ ná¹má²quí² má²quien² Dió³²; ²³ ñí¹
ná¹ngih³² siáh³ jí³lin² jon² Dió³², tsá²
ná¹tón²¹ hi³ hi³ jmá² ñí¹ sí² rón³²
hñu³mí³cuú². Hi³ má²ca³ma³janh¹³ náh²
siáh³ ñí¹con² Dió³² Tsá² rá²tsí³² héih³²
ñí¹con² ca³la³ jín³² tsáu², jí³ ñí¹ tionh¹
jáun² jmí²chí³ quioh²¹ tsá² má²ca³jmú³
hi³ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², tsá²

má²ca³jmú³ Dió³² hi³ chun¹ tán¹ hián²
cu³tí³; ²⁴ jí³ ñí¹ cuá³ jáun² Jesús, Tsá²
cua³tianh² hi³ cáun² nió³² hmai²¹, ñí¹
má²jí² jáun² quí¹hliá² má²lí³ la³juah²¹
dúh¹ hi³ má²ca³péih³ jmí¹³ tsú² siáh³,
jmí² hi³ jmu² jáun² lin¹ hi³ cáun² hi³
jlánh¹ bíh¹ chu²¹ má²lí³², cha³ jmí¹ lí³
lin¹ cáun² hi³ la³ ca³lí³ lin¹ jáun² jmí¹
ca³táin² jáun² jmí¹³ hla¹ Abel [jmí¹
ca³jngah³ jáun² rainh²¹].

²⁵ Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, ha³ lí² jmú²
náh² hi³ tiá² jéin²³ náh² Tsá² liéih³² dí².
Quí¹ ní¹juáh³ tiá² ca³liáun³ yáh³ tsá² tiá²
ca³jéin¹³ hi³ tsá² ca³hlí² ca³liéih³² tsú²
jáun² ñí¹ hué²¹ lá², jáun² tiá¹³ bíh¹ tiá³
lí¹³ liáu³ dí² ní¹juáh³ ca³jmú¹³ dí² tsá² tiá²
nieh³ ñí¹con² Tsá² cuá¹hlí² cuá¹liéih³²
dí² la³ tí³ hñu³mí³cuú². ²⁶ Jmí¹ ca³hléh³
jáun² Dió³² jmí¹tin², ca³la³ hi³ ca³ru³
ca³juá³ bíh¹ hué³²; tí³la³ jmá¹ hi³ ziaú²
dí² lá² né³, má²ca³jmú³ tsú² jái¹³ hi³ lí³ la³
lá²: “Jmu¹ jná¹³ siáh³ cónh³lí¹ cu³ jéin³²
hi³ ru³ hi³ juá³, tí³la³ jun³juáh¹³ jmáh³la³
cuá¹ hué²¹ yáh³, quí¹ ca³la³ jí³ hi³ jniá³
jáun² tí³ chí³cuú² bíh¹ uá²jai³²”. ²⁷ Jmí¹
ca³juáh³ tsú² jáun² hi³ jmu³ tsú² hi³ ru³
hi³ juá³ siáh³ cónh³lí¹ cu³ jéin³², jáun²
ñí¹ jáun² lin¹ hi³ quin³ tsú² la³jí³² hi³
ca³jmú³ bíh¹, la³ cun³ la³jí³² hi³ lí¹³ ru³
juá³, hi³ jáun² jmáh³la³ hi³ tiá² lí¹³ jéih³
bíh¹ tá¹no¹. ²⁸ Hi³ jáun² né³, cun³ñí¹ hi³
má²tsá¹tau¹³ dí² jáun² ñí¹ cuá¹quien²
Dió³², cáun² ñí¹ cun³ tiá² lí¹³ jéih³, jáun²
cuí¹ cue¹³ dí² tsú² tiá¹hmah¹, hi³ cuí¹
má¹tsú¹ má¹jonh²¹ dí² Dió³² la³ cun³
ca³tí²¹, hi³ cuí¹ má¹quien¹³ dí² tsú² siáh³,
ca³la³ hi³ juénh² dí², ²⁹ quí¹hliá² Dió³²
Juo¹³ dí² lín³ la³jmí¹ lí³ cáun² sí² hi³
tioh²¹ ma³tsá² ca³la³ jí³lí³².

**Lánh³ ca³ta¹ dí² jmú¹³
hi³ lí³ hiún² tsí³ Dió³²**

13 Hi³ jáun² né³, hniáuh³² má¹hno¹
náh² tsá²ján² tsá²ján² jmá¹ ca³la³
jí³² la³jmí¹ hnio³ tsú² rainh²¹. ² Lí² cuí¹
cha³có³ honh² náh² hi³ hen¹³ náh² re²

tin² lí³ua³ jan² tsá² ñi³tin²¹ hñuh³² náh²;
quí¹ hí¹ la³ tí³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² yáh³
la³ ca³hen³ ma³ jan² tsá² ca³jmú³ la³
jáun² jmí¹tin² ta³ tiá² ñi³².

³Cháu¹ náh² honh² ca³tin¹ tsá²
ná¹tson³, hniáuh³² lín¹³ náh² ca³la³ jmí¹
lí³ hí³ ná¹tson³ náh² cu³tsa³² quiúnh¹
tsú². Cháu¹ náh² siáh³ honh² ca³tin¹ tsá²
tiá² hin² quiú² jéi²³, cuí¹ lín¹³ náh² hí³
la³jmí¹ lí³ hmóu³² bí¹ náh² tiá² quiú²
tiá² jéi²³ tsáu².

⁴Hí³ hniáuh³² má¹quien¹³ náh² siáh³
hí³ má²ca³jenh² jáun² cuonh² náh²,
hí³ hniáuh³² jmúh¹³ hnoh² siáh³ hí³
ná¹chan¹ náh² ñi¹con² tsá² má²lín³ hí³
ñi²cuonh² náh², quí¹ Dió³² bíh¹ Tsá²
ra³tsi³² héih³² ñi¹con² tsá² juón¹ uá¹ hí³
tsá² tiá² má²jenh² cuo², uá¹ hí³ tsá²
má²jenh² cuo² siáh³.

⁵Hniáuh³² bíh¹ má¹zián¹³ náh² hí³ tiá²
hniá¹ náh² quie³, tí³la³ chú³² má¹hiúnh¹³
náh² honh² la³ cun³ hí³ zia³² quián¹³,
quí¹ jáun² yáh³ má²ca³juáh³ Dió³² la³ lá²:
“Jmí¹líh³ yáh³ tiá² chau²¹ jná¹³ hnoh²
hmóu³² náh², hí³ sa³jun³ cuai²¹ jná¹³
hnoh² tí³ có³²”. ⁶Cun³ñi¹ hí³ jáun² né³,
ca³la³ hí³ hiú²n lín³² bíh¹ tsí³ dí² hí³
juáh¹³ dí² la³ lá²:

Hnga² bíh¹ Juo¹³ dí² Tsá² má²hau³ jná¹³,
hí³ jáun² cónh³ tiá² lí¹ hú¹ cóh²¹ yáh³
tsin³² jná¹³ ní¹juáh³ he³ hnió³ tsáu²
jmoh³.

⁷Jáun² né³, cháu¹ náh² honh² ca³tin¹
tsá² ca³hie³ náh² hí³ jú¹ tson², tsá²
ca³hléh³ hí³ jái¹³ quioh²¹ Dió³² ñi¹con²
náh²; sá¹ñi² cháu¹ náh² honh² ha³ lánh³
jmí¹ ñi³táunh¹ tsá² hí³ hí³ tí² nio² jáun²
cáun² tsí³ tsú², jáun² jmóuh¹ náh² nóh³²
jáun² quioh²¹ tsú².

⁸Quí¹ jmí¹líh³ yáh³ tiá² zan² Jesús Tsá²
lín³ Cristo, cun³ má²lín³ jáun² bíh¹ tsú²
cháu³, né³² ñi², jí³ ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio²
ñi² siáh³. ⁹Hí³ jáun² né³, hua³hín¹³ náh²,
su³uú² lí¹ cuí¹ lí³can² náh² cun³quionh³
jái¹³ siáh³, jái¹³ hí³ tiá² má²ca³niéih²
náh². Quí¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ lí³ pin³ tsí³

dí² ní¹juáh³ héi¹³ dí² mí³ hí³ ja³² tsí³
Dió³², la³ cónh³ bíh¹ hí³ jmí¹ má¹tí²¹ dí²
héih³² ca³tí²¹ he³ má³² lí¹³ cúh¹³ dí², quí¹
tiá² lin¹ ca³lí³ pin³ yáh³ tsí³ tsá² jlánh¹
ca³ma³tí³² héih³² la³ jáun².

¹⁰Né³² né³, Jesús bíh¹ ca³cuen³ hnga²
ñi¹con² Dió³² hí³ jun³ hí³ ca³ta¹ dí²,
tí³la³ tsá² má²ná¹má²cón³² Dió³² la³ cun³
lí³ jáun² héih³² quioh²¹ ñi¹hiú¹³ hí³
ca³lí³zia³² jáun² jmí¹tin² né³, cónh³ tiá²
ca³tin¹ bíh¹ hiáuh³ la³ cun³ hí³ hiáu¹³
jáun² jnoh¹. ¹¹Quí¹ ní¹ má¹ca³jngih³
tsú² jáun² jáh³ ñi¹con² Dió³² hí³ ca³tí²¹
tsáu¹³ tsáu², jáun² má¹jáun² tsá²can³²
mí²tsá² híen¹ jmí¹³ jáh³ hí³ ñéih³ ñi¹
jlánh¹ bíh¹ híen¹ jáun², hí³ tsá²cué²
tsú² ca³tí²¹ hí³ hin³ tso³, tí³la³ jáh³
má²cá²tsan³ hí³ má¹ná¹, tí³ la³ cheih³²
juú² bíh¹ tsa³jin² tsú². ¹²Ja³bí¹ la³ jáun²
ca³ma³tso² Jesús tsí³ hí³ ca³jun³ tí³ la³
cheih³² juú², hí³ jáun² cun³quionh³ jmí²
má²ca³táin² jáun² quioh²¹ tsú², ca³lí³
hí³ jmu³ tsú² hí³ má²ná¹chan¹ tsáu²
ñi¹con² Dió³². ¹³Jáun² né³, jnoh¹ siáh³
cuí¹ tsáu¹³ uá²jai³² ñi¹con² Jesús tí³ la³
chéih³² juú² ñi¹ tá¹tau¹ dí² tsí¹juí³,
la³jmí¹ cá¹quiúnh²¹ tsú² jáun² hnga².

¹⁴Quí¹ tiá² zia³² yáh³ cáun² juú² hí³
hú¹tá¹ quiú¹³ dí² hí³ nio² cun³jmí¹hi³nio²
tá¹la³ ziaú²n dí² ñi¹ hué²¹ lá²; tí³la³
jnoh¹ né³, ná¹cueh²³ dí² tsí³ ca³tí²¹ cáun²
juú² hí³ tá¹no¹ jmí¹tsú² jmí¹ja³² bíh¹.

¹⁵Hí³ jáun² cun³ñi¹ hí³ ca³tin¹ Jesús né³,
cuí¹ má¹quien¹³ dí² Dió³² cun³ jmá²
cun³ jnia³²! Quí¹ cun³quionh³ hí³ ná¹quí²
ná¹ton²³ dí² hí³ hí³ bíh¹ lín³ Juo¹³ dí²,
jáun² lí³ zia³² bíh¹ hí³ lí¹ cue¹³ dí² tsú²,
hí³ tí³² tsí³ tsú². ¹⁶Ha³ lí² cuí¹ cha³có³
honh² náh² hí³ jmúh¹³ náh² hí³ chu²¹, hí³
tsoh²¹ náh² he³ hí³ zia³² quián¹³, quí¹ la³
jáun² bíh¹ tí³² tsí³ Dió³² ní¹juáh³ cáun²
ná¹hiú² honh² náh² hí³ jmuh³² la³ jáun²
hí³ ca³tin¹ tsú².

¹⁷Ma³tí²¹ náh² héih³² quioh²¹ tsá²
tionh² la³ñi¹ ñi¹con² náh², hí³ tianh³²
náh² tsú² ta²¹, quí¹ tsá² hí³ bíh¹

má²ná¹jmu² hua³hí¹³ hnoh², hi³ ná¹ñi³²
 tsú² siáh³ hi³ chau²¹ jmái¹ hi³ jfenh³²
 tsú² ta²¹ quioh²¹ ñí¹con² Dió³². Qui¹
 n¹juáh³ jmúh¹³ náh² la³ jáun², jáun²
 lí³ hiún² tsí³ tsú² jmu³ ta²¹ jáun², hi³
 jáun² tiá² nga³ héi² ta²¹ jeinh²¹ tsú²; qui¹
 sa³jun³ zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹ ñí¹con² náh²
 hmóu³² yáh³ n¹juáh³ hi³ jmúh¹³ náh²
 hi³ zia³² ta²¹ héi² ñí¹con² tsá² hí³.

18 Jáun² né³, lienh¹ náh² tiá³ Dió³² hi³
 ca³ta¹ jnoh¹. Né¹ jnoh¹ hi³ má²ji² bíh¹
 jmí¹ tsí³ jnoh¹, qui¹ cun³ñí¹ hi³ má²hnáu²
 jnoh¹ jmú¹³ jmáh³la³ cá² ñí¹ hi³ chu²¹.
 19 Zia³² cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ hnó³² jná¹³,
 hi³ mfh¹³ tiá³ náh² ñí¹con² Dió³², hi³
 cué³² tsú² jái¹³ hi³ tia³juí³² lí¹³ ñí¹jie¹
 jná¹³ siáh³ hnoh².

**Cuí¹ zian² tsá² tanh² ta²¹ Dió³²
 cáun² hi³ re² hi³ tin²**

20 Dió³², Tsá² cha³² tie³ hñu³ tsí³ tsáu²,
 ca³jmú³ hi³ ca³jeh¹³ Jesús Tí³² Juo¹³
 dí² cun³ñí¹ hi³ ca³táin³ tsú² jáun² jmí¹³,
 hi³ jáun² lí³ tanh¹³ tsú² cáun² nió³² hi³
 lí³ quien² cun³ jmí¹hi³nio². Cun³ñí¹ hi³

jáun² né³, má²lín³ tsú² Tsá² zenh² la³ñí¹
 hi³ jmu² hua³hí¹³ dí², jnoh¹ tsá² láí³ dí²
 la³jmí¹ lín³ *já¹ziáh². 21 Hi³ jáun² Dió³²
 hi³ bíh¹ cuí¹ jmu¹ hi³ ca³la³ tán¹ hián²
 náh² cu³tí³ hi³ jmúh¹³ náh² la³ji³² ta²¹
 chu²¹, la³ cun³ la³ji³² hi³ hnió³ tsú²; hi³
 cun³quionh³ hi³ ca³jmú³ jáun² Jesús Tsá²
 lín³ Cristo, cuí¹ jmouh²¹ tsú² hñu³ tsí³
 dí² la³ cun³ tí³² tsí³ tsú² hnga². ¡Cuí¹
 lí³quien² bíh¹ Cristo cun³ jmí¹hi³nio²!
 ¡Tson² bíh¹ cu³tí³!

22 Mí²³ jná¹³ ñí¹con² hnoh² reh² hi³
 cuí¹ juenh² bíh¹ honh² náh² ca³ti²¹
 cú¹pih²¹ jái¹³ hi³ má²lí²hlí¹ lí²lieh¹ jná¹³
 ní² hnoh². 23 Hnó³² jná¹³ lí³ ñfh¹³ náh²
 hi³ má²cuá²han³ bíh¹ reh² dí² Timoteo
 hñu³mí¹ñí²; jáun² né³, n¹juáh³ cuanh³
 tsú² ta³ ñeh³ ñí¹ lá², jáun² jan²¹ bíh¹ jná¹³
 tsú² n¹ má¹já²jie¹ jná¹³ hnoh².

24 Zéih³ tiá³ náh² tsá² ná¹ñí¹ ñí¹con²
 náh²: “Hia² náh²”, jí³ ca³la³ jín³² tsá² joh¹
 Dió³² ñí¹ hná¹ ní². Tsá² reh² dí² tsá² hué³²
 Italia tionh² lá² juáh³ siáh³: “Hia² náh²”.

25 Cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² Dió³² jí³lín²
 náh². [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sí² Quioh²¹ Santiago

Jacobo Jmu² Cáun² Sí² Hi³
Ca³tin¹ Tsá² *Judíos, Tsá²
Má²tiáunh¹ Ní¹ Hliáun³

1 Jná¹³ la³² Jacobo, tsá² lín³ jná¹³ jan²
*tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ Dió³² jí³ Je-
sucristo Tí³² Juo¹³ dí², juanh³² jná¹³.
“Hia² hnoh²”, tá¹ quia³tún³ nió³ hnoh²
tsá² *Israel, tsá² má²ná¹yanh³² náh² tá¹
cáun² hngá¹máh³.

Dió³² jmu² hi³ lí³
quia³lín³ jmf¹ tsí³ tsáu²

²Hnoh² reh², ma³hiún¹³ hnoh² honh²
lí³ua³ cáun² hi³ quiunh³² náh², ³quí¹ la³
cun³ hi³ má²ca³lí³ ñí¹ hnoh² jáun² hi³ tí³
jlánh¹ bíh¹ re² lí²tin² tsú² hi³ jmu³ juenh²
tsí³, ní¹juáh³ zia³² hi³ cá² lau²³ ca³tí²¹ hi³
taunh³² tsú² jáun² ta²¹. ⁴Hi³ jáun² né³,
chá¹ hnoh² cáun² honh², hi³ jáun² lí¹³
lí³tin² hnoh² re² hi³ jmúh¹³ náh² juenh²
honh², hi³ jáun² hnoh² lí¹³ lín³ náh² tsá²
má²hún¹ tsí³, tsá² má²ca³hiá² ca³taunh³
ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³, la³ cun³ tsá² tiá²
hi³ lí³hniauh²³ hí¹ cáun² ñí¹con² yáh³.

⁵Lí³ua³ jan² hnoh² tsá² tiá² re²
má²jniá³ jmf¹ honh² náh², mf¹ náh²
ñí¹con² Dió³², hi³ jáun² lí¹³ hián¹³ náh²,
quí¹ hí³ bíh¹ cue³² ca³la³ hi³ lí¹ má²tú²
má²ziáun²³ ñí¹con² ca³la³ jín³² tsáu²,
há³ tiá² jin²³ yáh³ tsú² tsá² hiú² tsá² mí³²
ñí¹con². ⁶Tí³la³ hniáuh³² mí³² tsú² hi³
hu²¹ cáun² tsí³ má¹ná¹, hí¹ cú¹pih²¹ yáh³
tiá² hniáuh³² hu²¹ tun³ tsí³ tsú²; quí¹
ní¹juáh³ hi³ hu²¹ tun³ tsí³ tsú², jáun² lín³
tsú² la³jmf¹ lí³ cu³ jlái³ jmf²miih²¹ bíh¹,
hi³ hliá³² chí³ tí³ hlá² tí³ ní². ⁷Tsá² la³
hí³ tiá² hniáuh³² yáh³ hi³ cáun² lí¹ lín¹³
hi³ hiáuh³ hi³ jmf¹ cue²¹ jáun² Dió³²
Juo¹³ dí²; ⁸quí¹ tsá² la³ hí³ dá² cáun² lí¹
tí² lí¹ jeinh³² tsí³ tí³ hlá² tí³ ní² bíh¹.

⁹Hi³ jáun² né³, cu¹ jmu¹ tsah³ tsá²
reh² dí², tsá² tsí¹juí³, quí¹ cun³ñí¹ hi³

má²ca³ta³zanh¹ tsú² re². ¹⁰Hi³ tsá² hánh³
né³, cu¹ jmu¹ tsah³ quí¹ cun³ñí¹ hi³hliá²
má²ca³méih³ hi³ quien² tsú², quí¹ tsá²
ná¹hánh³ dá² lín³ la³jmf¹ lí³ lí¹³ hi³ tiá²
má²híe² bíh¹. ¹¹Quí¹ ní¹ má¹ca³hiá² hiú²,
hi³ má¹lí³² jáun² né³, chei³² lín³², jáun²
lí²quieín² bíh¹ náí², hi³ suh³² siáh³ lí¹³
quioh²¹, jáun² lí¹ ca³há² ca³nga² bíh¹ hi³
jmf¹ jniá³ jáun² chú³² lín³². La³ jáun² bíh¹
quiunh³² uá²jai³² tsá² hánh³, cu³diá²jan²
bíh¹ tsá²hín³ tsú² tá¹la³ cuá¹jmu² jáun²
tá¹³.

Jun³juáh¹³ Dió³² yáh³ jmu² hi³ lí¹
hen² tsí³ tsú² hi³ tiá² ca³tí²¹

¹²Hen³ ma³ jmf¹ ren² tsá² tion²
tsí³ ca³la³ jí³² hi³ quiunh³²; quí¹ ní¹
má¹ca³nga² tsú² la³jí³² hi³ jáun², hiáuh³
bíh¹ tsú² la³ cun³ hi³ ca³jmu³ jáun² Dió³²
jáí¹³ hi³ cue³² ñí¹con² tsá² hniau³ dí², hi³
lí¹³ zian² dí² quionh³ tsá² ca³cah¹³ hi³
jmái¹ quionh³. ¹³Tí³la³ ní¹juáh³ ca³chó³²
cáun² jmái¹ hi³ hniá¹ tsú² cáun² hi³ tiá²
ca³tí²¹ né³, tiá² hniáuh³² yáh³ hi³ cáun²
lí¹ lín¹³ tsú² hi³ Dió³² bíh¹ cá² lau²³
cun³quionh³ hi³ hlah³ jáun². Quí¹ hí¹
cónh³ yáh³ tiá² lí¹³ hi³ hen² tsí³ Dió³²
hi³ hlah³, sa³jun³ cá² lan²³ tsú² tsáu²
cun³quionh³ hi³ hlah³. ¹⁴Tí³la³ ní¹juáh³
hi³ hniá¹ tsú² la³ cun³ hi³ tiá² ca³tí²¹
né³, jáun² hi³ jáun² má²ja³² ca³la³ tí³
ñeh² hñu³ tsí³ hnga² bíh¹ tsú²; quí¹
hñu³ tsí³ hnga² bíh¹ tsú² dí¹quian¹ hi³
jáun². ¹⁵Hi³ ní¹ má¹ca³lín¹³ tsú² jmu³
la³ cun³ hi³ má²hniá¹ jáun² jmu³ né³,
má¹jáun² má²lí¹³ tso³ bíh¹. Jáun² ní¹
má¹ca³lí³ pin³ tso³ tán¹ hián² cu³tí¹³ né³,
jáun² má¹jáun² má²jún³ bíh¹ tsú² ñí¹con²
Dió³².

¹⁶Hnoh² reh², tsá² hnau³ jná¹³ lín³²,
há³ lí² lí¹ cu¹ lí³can² hnoh²; ¹⁷quí¹ ca³la³
jí³lí³² hi³ chu²¹, jí³ la³jí³² hi³ quien² ca³la³
tán¹ hián², cáun² lí¹ cue³² bíh¹ Dió³²
Jméí² dí², Tsá² cuá³ hñu³mí³cuú². Hí³
bíh¹ Tsá² lín³ mí¹ziah²¹ quioh²¹ la³jí³²
joh¹ hi³ jniá³ jáun² tí³ chí³cuú²; Dió³²

Tsá² lín³ la³ má²lín³ jáun² yáh³. Tí³la³
Tsá² hí³ má¹ná¹, tiá² zan² yáh³ la³jmí¹
za² joh¹ hi³ ja³² jáun² chí³cuú², hi³ cáun²
lí¹ jmu² hính¹³ tí³ hlá² tí³ nǎ². 18 Hí³
bíh¹ Tsá² ca³lín¹³ hi³ ma³jniau² dí² hi³
hmaí²¹ cun³quionh³ jú¹ tson² quioh²¹.
Cun³ní¹ hi³ jáun² né³, má²láí³ dí² tsá².
má²ná¹chan¹ ní¹con² tsú² ja¹ quioh²¹
la³jí³² hi³ ca³jmú³ tsú² jáun², la³jmí¹
má²ná¹chan¹ jáun² la³jí³² hi³ lau³² la³ní¹.

Tsá² má²tí³² la³ cun³ hi³ náí³²

19 Hí³ jáun² né³ reh², tsá² jlánh¹ hnau³
jná¹³, hniáuh³² lí³ níh¹³ náh² hi³ tianh¹³
náh² hua³jan²¹ hi³ náih¹ náh² jáí¹³ hi³
hle³² tsáu²; tí³la³ tiá² hniáuh³² yáh³
hi³ la³jui³² hléh¹³ hnoh² má¹ná¹, sa³jun³
hniáuh³² hi³ la³jui³² má²míh³ honh²
náh², 20 quí¹ tsá² míh²³ tsí³ cun³ tiá² lí¹³
bíh¹ jmu³ la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³². 21 Hí³
jáun² bíh¹ hniáuh³² cháh¹³ hnoh² tí³ có³²
la³jí³² hi³ tiá² jí² hi³ má²chí¹mí³² jáun²
honh² hnoh², la³ má²quionh³ jí³lí³² hi³
hlah³ hi³ jlánh¹ má²ca³lí³ hliáun³ jáun²;
tí³la³ hi³ nio² re² honh² bíh¹ hnoh² cuéh¹
náh² jáí¹³ hi³ lí¹³ lí³ quien² jú¹ tson² hi³
má²ca³jní³ jáun² Dió³² hñu³ honh² náh²,
la³ cun³ jáí¹³ hi³ jmu³ hi³ liáun³ náh².

22 Hí³ jáun² hniáuh³² má¹tíh²¹ bíh¹
hnoh² la³ cun³ hi³ híe³² jú¹ tson² jáun²,
quí¹ ní¹juáh³ cáun² tí³ lí¹ naih³² náh²,
jáun² la³ jáun² lí¹ lí²can² náh² hmóu³²
bíh¹. 23 Quí¹ tsá² tí³ lí¹ náí³² jú¹ tson²
hi³ tiá² má²tí³² yáh³ tsú² má¹lí³² jáun²,
jáun² tsá² la³ hí³ dá² lín³ la³jmí¹ lín³
jan² tsá² má²lí²jíe³ ní¹ cun³quionh³ cáun²
hu³² bíh¹. 24 Quí¹ ní¹ má¹lí²jíe³ tsú² lánh³
lí³ ní¹, jáun² la³jui³² tsá²có³ bíh¹ tsí³ tsú²
lánh³ lí³ ní¹ ní¹ má¹lí³² jáun². 25 Tí³la³
tsá² taun² re² ní¹ lie²¹ chu²¹ quioh²¹
Dió³² né³, lie²¹ hi³ jmu² jáun² hi³ lí¹³
liáun³ tsú², hi³ má²tí³² tsú² re², hi³ tiá²
tsá²có³ tsí³ tsú² hi³ náí³², jáun² tsá² la³ hí³
bíh¹ jlánh¹ lí³ hiún² tsí³ ca³tí²¹ la³ cun³
la³jí³² hi³ jmu² jáun².

26 Ní¹juáh³ zian² tsá² lín²³ hi³ jlánh¹
re² má²tí³² cuáh³² quioh²¹, tí³la³ ní¹juáh³
cáun² lí¹ ja³tú² ja³lí²³ bíh¹ ho³ tsú²
má¹lí³² jáun², jáun² tsá² la³ hí³ cáun²
lí¹ má²can² hnga² bíh¹, hi³ tiá² lin¹
lí²quien² yáh³ hi³ jlánh¹ má²tí³² tsú²
jáun² cuáh³². 27 Tí³la³ tsá² má²tí³² cuáh³²,
cáun² hi³ jí² hi³ hngó³² ta³ ní¹ Dió³²
Jméí² dí² né³, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹
jmu² la³ lá². Má²hon³ tsú² tsá¹míh¹
hnái³, jí³ tsá²mí³ hnái³ ní² siáh³ ja¹
lí³ua³ cáun² uu³mí²tsí³² hi³ zian² tsú²,
hi³ hua³hín¹³ tsú² siáh³ hnga² hi³ tiá²
ma³quí¹ jí²chí³ quioh²¹ cun³quionh³
hi³ zia³² jáun² ní¹ hué²¹ lá².

Tiá² hniáuh³² jmu² tsú² hi³ quien² jan², hi³ jan² tiá² quien²

2 Hnoh² reh², tsá² tanh²³ náh² ta²¹
Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí², Tsá² cú²
juen², tiá² ca³tín¹ ya³ náh² jmúh¹³
quien² jan², hi³ jan² tiá² quien². 2 Jmú¹³
jáí¹³: Ní¹juáh³ ja¹ ní¹ ná¹ngih³² náh²
ca³hi³ jan² tsá² quih³² hmih³² chu²¹, hi³
tioh³ siáh³ anillo hi³ lí³ cú¹mí¹niau²¹
cuo² tsú², hi³ tá¹la³ jáun² né³ ca³hi³
siáh³ jan² tsá² tia³mii² quih³² tsí¹ hmih³²
tseh¹, 3 tí³la³ ní¹juáh³ hnoh² jlánh¹
ca³ma³quien¹³ náh² tsá² quih³² hí³
hmih³² chu²¹, hi³ juoh¹ náh² tsú² la³ lá²:
“Ní³ ní¹ chu²¹ lá²”; tí³la³ tsá² tia³mii² hí³
né³ juoh¹ náh² la³ lá²: “Tí³ ó³² cuá²náu²
hnú², ho³lá²dá² hué³² lin²¹ lá² ní³”, 4 hi³
ní¹juáh³ la³ jáun² bíh¹ la³ jmuh³² náh²
né³, jáun² má²ná¹jmuh³² náh² quien²
jan², hi³ jan² tiá² quien² bíh¹ ja¹ quián¹³
náh² hmóu³², hi³ má²ná¹chú¹ ná¹nih²¹
náh² tsáu² hi³ hu²¹ hlah³ honh² náh².

5 Hnoh² reh², tsá² jlánh¹ hnau³ jná¹³
lín³², nié² náh² re² jáí¹³ hi³ juanh²¹ jná¹³
lá²: Dió³² má²ca³quianh³ tsá² tia³mii²
zian² ní¹ hué²¹ lá², hi³ jáun² cun³quionh³
hi³ nio² cáun² tsí³ tsú² ní¹con² Dió³², lí¹³
lín³ tsú² jan² tsá² hánh³, ¿tiá² tson²? Tsá²
la³ hí³ bíh¹ hiáuh³ jáí¹³ hi³ tsa³tiánh²
ní¹ cuá¹quien² Dió³², la³ cun³ jáí¹³ hi³

ca³jmú³ jáun² Dió³² ñí¹con² tsá² cu³tí³
hniau³ hí³ dí². ⁶Tí³la³ hnoh² má¹ná¹,
chin²³ náh² hua³heih²¹ tsá² tia³mii².
¿Haun¹³ juáh¹³ chín¹dí¹ tsá² hánh³ bíh¹
tsá² jmu² hian² tsí³ hí³ quin²³ hí³ quián¹³
hnoh² dúh¹, hí³ tú² hna² tsú² siáh³
ñí¹ta²¹? ⁷Hnoh², tsá² má²ná¹lái¹n náh²
Cristo, ¿haun¹³ juáh¹³ chín¹dí¹ tsá² hánh³
hí³ bíh¹ tú² hión³² hí³ jmái² tsú² dúh¹, hí³
jlánh¹ bíh¹ chu²¹ jáun², hí³ má²ná¹jmái²
náh² jáun² ta³né³²?

⁸Hí³ jáun² né³, ní¹juáh³ cu³tí¹³
ma³tíh²¹ náh² liei²¹ hí³ quien² jáun²
la³ñí¹, la³ cun³ jái¹³ hí³ rá¹juáh³ jáun²
ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³², hí³ juáh³ jáun²
la³ lá²: “Hniáuh³² má¹hno¹ hnoh²
tsá²mi³cuóun² renh² la³jmí¹ hno³ náh²
hmóu³²”, jáun² má²ná¹jmuh³² re² bíh¹
hnoh² ní¹juáh³ la³ jáun². ⁹Tí³la³ ní¹juáh³
jmuh³² náh² quien² jan² né³, hí³ jan² tiá²
quien², jáun² tso³ bíh¹ má²ná¹jmuh³²
náh², qui¹ liei²¹ quioh²¹ Dió³² jmu² lin¹
hí³ tiá² jmuh³² yáh³ hnoh² la³ cun³ hí³
ca³tí²¹. ¹⁰Qui¹ ní¹juáh³ jan² tsá² má²tí³²
la³jí³² héih³² quioh²¹ liei²¹, tí³la³ sa³ la³
zia³² bíh¹ cáun² hí³ tiá² ca³ma³tí³² tsú²
má¹lí³² jáun², jáun² má²ren² bíh¹ tsú²
tso³, la³juah²¹ dúh¹ hí³ tiá² lí² ma³tí³²
hí¹ cáun² bíh¹ tsú² héih³² quioh²¹ liei²¹
lí²³. ¹¹Qui¹ Dió³² ca³juáh³ la³ lá²: “Ha³
lí² jmú² náh² juón¹”, hí³ ca³juáh³ siáh³.
“Ha³ lí² jngih³ náh² tsáu²”. Jáun² né³,
uá¹jin¹ jan² tsá² tiá² lí¹ jmú² lí¹ tsau³²,
tí³la³ já² jngih² bíh¹ tsú² tsáu², jáun²
ñí¹ ní² bíh¹ tsá²hín³ tsú², hí³ tiá² la³
lí²ma³tí³² yáh³ tsú² héih³² quioh²¹ liei²¹
jáun². ¹²Hniáuh³² hléh¹³ hnoh² jí³ hí³
má¹zián¹³ náh² la³jmí¹ zian² tsá² ná¹ñí³²
hí³ chau²¹ jmái¹ tá¹tsí²¹ héih³² ñí¹con²
bíh¹, la³ cun³ lí³ jáun² héih³² quioh²¹
Cristo hí³ jmu² hí³ lí¹³ láu³ dí². ¹³Qui¹
tsá² tiá² jmu² juenh² tsí³ ñí¹con² tsáu²,
sa³jun³ jmu³ yáh³ Dió³² juenh² tsí³
ñí¹con² tsú² hnga² ní¹ má¹cá²chó³²
jmái¹ hí³ ra³tsa² Dió³² héih³² quioh²¹
tsú². Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² jmu² juenh²

tsí³ ñí¹con² tsáu² né³, jáun² tiú²uú²
zia³² yáh³ hí³ háinh¹³ ñí¹con² tsú² ní¹
má¹ca³ta³tsin¹ tsú² héih³².

**Cun³quionh³ hí³ jmu² bíh¹
tsú² lí³ lin¹ ní¹juáh³ tson²
nio² cáun² tsí³ ñí¹con² Dió³²**

¹⁴Hnoh² reh² ¿ha³ dá² jin¹ quien²
hí³ juáh³ tsú² hí³ nio² cáun² tsí³ ñí¹con²
Dió³², ní¹juáh³ tiá² lin¹ hí³ chu²¹ jmu²
yáh³ tsú²? ¿Cun³ tiá² lí¹³ bíh¹ láu³²
hí³ nio² jáun² cáun² tsí³ tsú²! ¹⁵Jmú¹³
jái¹³: Ní¹juáh³ zian² jan² tsá²mi³ reh²
dí², ho³lá²dá² tsá²ñuh² hí³ tiá² ha¹ zia³²,
sa³jun³ zia³² bíh¹ hí³ cuh³ tsú² cun³jmá²
cun³ jnia³², hí³ má¹lí³² jáun² né³, ¹⁶ma³
jan² hnoh² tí³ lí¹ juouh³² náh² tsá² hí³
la³ lá²: “Cuánh² cáun² hí³ re² hí³ tin²,
cuí¹ lí³chanh³² nú², hí³ cuí¹ conh²¹ siáh³
henh¹ nú²”, tí³la³ já² hí¹ cáun² yáh³
tiá² hí³ lí²cuéh³ náh² tsú² má¹lí³² jáun²,
¿ha³ dá² jin¹ quien² hí³ juáh³ hnoh² la³
jáun²? ¹⁷La³ jáun² bíh¹ lí³ hí³ tiá² lin¹
zia³² ñí¹ jmu³ ta²¹ yáh³ hí³ tí³ lí¹ juáh²³
tsú² hí³ nio² cáun² tsí³ ñí¹con² Dió³²,
ní¹juáh³ tiá² lin¹ zia³² yáh³ hí³ jmu² tsú².
Hí³ lí¹ juáh²³ tsú² jáun² hí³ nio² cáun²
tsí³, jáun² má²lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² hí³ jún¹
bíh¹ jaun³².

¹⁸Jáun² né³, lí¹³ zian² tsá² záih³²
rainh²¹ la³ lá²: “Hnú² bíh¹ jan² tsá²
nio² cáun² honh², tí³la³ jná¹³ né³, lín³
ná¹ jan² tsá² jmu² ta²¹ bíh¹”. Tí³la³
jné³ juanh³²: Ma³lí²¹ hnú² ha³ lánh³
rón³² nio² cáun² honh² ní¹juáh³ hnú²
jan² tsá² tiá² lin¹ zia³² hí³ jmuh³²; hí³
jáun² jná¹³ má¹lí²¹ hí³ nio² jáun² cáun²
tsin³² cun³quionh³ hí³ jmu² ná¹. ¹⁹¿Hí¹
má²nio² cáun² honh² hnú² hí³ zian² jan²
tán¹ Dió³²? Chú³² bíh¹ ní¹juáh³ lín²³
hnú² la³ jáun². Ja³bí¹ jmí²chí³ hláinh¹
yáh³ ná¹lín²³ la³ jáun², hí³ ca³la³ qui²
juan²³ bíh¹ hí³ juénh². ²⁰Hnú², ¿tsá²
cáun¹ nú²! Sá¹ní² cónh³ jmí¹ jmu¹ jná¹³
lin¹ hí³ tiá² lin¹ ñí¹ quien² hí³ juáh³
tsú² hí³ nio² cáun² tsí³, ní¹juáh³ tiá²

lin¹ zia³² yáh³ hi³ chu²¹ hi³ jmu² tsú².
 21 Jáun² né³, ħaun¹³ juáh¹³ hnga² hla¹
 Há²bran²¹, jméi² dí¹hio³ nū¹deh³ dí²,
 ca³lin³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹
 nī¹con² Dió³² cun³quionh³ hi³ ca³jmú³
 tsú² jáun², jmí¹ ca³jeín³² tsú² jáun²
 Isaac jon² nī¹con² Dió³², hi³ ca³ra³tsin²
 tsú² jáun² nī¹hiú¹³ mīh¹? 22 Jáun² né³,
 cun³quionh³ la³ nī² ca³li³ lin¹ hi³ nio²
 cáun² tsf³ tsú², ħtiá¹ tson²? Hi³ jáun² bíh¹
 ca³hia³ ca³tauh³ tán¹ hián² cu³tí³ hi³ nio²
 jáun² cáun² tsf³ tsú² cun³nī¹ hi³ zia³²
 hi³ ca³jmú³ tsú² jáun². 23 La³ jáun² bíh¹
 ca³li³tí³ jái¹³ quioh²¹ Dió³² nī¹ rá¹juáh³
 jáun² la³ lá²: “Dió³² ca³heh³ Há²bran²¹
 la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³tí³
 cun³nī¹ hi³ ca³chá³ tsú² jáun² cáun² tsf³”.
 La³ jáun² bíh¹ lí³ hi³ ca³lin³ tsú² há²mei²¹
 joh¹ Dió³².

24 Jáun² né³, cun³quionh³ la³ nī²
 má²ca³lí³ lin¹ hi³ jun³juáh¹³ cun³quionh³
 jmáh³la³ hi³ nio² cáun² tsf³ yáh³ tsú² lí¹³
 lín³ tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹
 nī¹con² Dió³², tí³la³ hniáuh³² hi³ zia³²
 hi³ jmu² bíh¹ tsú² uá²jai³². 25 Ja³bí¹ la³
 jáun² ca³lí³ siáh³ nī¹con² hla¹ tsá²mi³
 Rahab, tsá² lí¹ jmí¹ jmú² jmí¹ tsau³² hí³
 hi³ quí² jeín³² hnga². Dió³² ca³heh³ tsá²
 hí³ la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² chun¹ cu³tí³
 jmí¹ ca³cué³ tsú² jáun² hñú¹³ nī¹con²
 tsá² ca³nī¹quí¹ nī¹lian¹³ hí³ juú²co¹ tsú²,
 tsá² zéin¹ hí³ hla¹ Josué, hi³ ca³híe³ tsú²
 siáh³ cáun² jui³² siáh³ hi³ tsa³tánh¹ tsú²
 jmí¹ tí³ nī¹ tsa³tánh¹. 26 Jáun² né³, tiá²
 lin¹ nī¹ jmu² ta²¹ yáh³ hi³ tí³ lí¹ juáh³
 tsú² hi³ nio² cáun² tsf³, nī¹juáh³ tiá² lin¹
 zia³² yáh³ hi³ jmu² tsú²; la³jmí¹ tiá² ta²¹
 jmu² ngú³ nī¹juáh³ hi³ tiá² jmí²chí³ hu²¹.

Ta²¹ hi³ jmu² zfh¹ tsú²

3 Hnoh² reh², tiá² hniáuh³² hi³ zian²
 juóun³² tsá² jmu² pí³ hi³ lín¹³ tí³² ja¹
 quián¹³ hnoh², quí¹ la³ cun³ hi³ má²né¹
 dí² hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ huáh² tsf³ héih³²
 hi³ tá¹tsin¹ tsá² ná¹lín³ tí³². 2 ħaun¹³
 juáh¹³ la³jái³² bíh¹ dí² jmu³² hi³ tiá²

ca³tí²¹ dúh¹? Tí³la³ nī¹juáh³ zian² jan²
 tsá² tiá² hleh³² hí¹ cu³ jeín³² cáun² hi³
 tiá² ca³tí²¹ hléh³², jáun² tsá² la³ hi³ lín³
 jan² tsá² má²ca³hiá² ca³taunh³ tán¹ hián²
 cu³tí³ bíh¹, jan² tsá² má²tin² jmu² re²
 lín³² héih³² nī¹con² hnga². 3 Quí¹ nī¹
 má¹ca³taunh¹³ dí² mí¹ní² ho³ tsa³cuá¹,
 jáun² taunh¹³ jáh³ ta²¹; má¹jáun² né³,
 má²lí¹³ bíh¹ jmú¹³ dí² héih³² nī¹con² jáh³.
 4 Ja³bí¹ la³ jáun² lí³ siáh³ quioh²¹ mu²
 cáh¹. Uá¹jinh¹ cáh¹ lín²¹, hi³ pin³ lín³²
 siáh³ chí³ hi³ hlia³², tí³la³ cun³ jáun² tsá²
 cuá¹quian³² mu², tíoh³² bíh¹ tsú² jmu²
 héih³² nī¹con² mu² jáun² hi³ tsó³² jui³²
 nī¹ hnió³ tsú² hi³ tsó³² cun³quionh³ zfh¹
 mu² hi³ lí³ jáun² cun³quionh³ cáun² jo²¹
 hmá² mīh¹ hi³ he² jáun² tí³ cu³hna²¹ hi³
 hu²¹ jáun² chu³ jmái². 5 La³ jáun² bíh¹ lí³
 siáh³ zfh¹ dí² uá²jai³², uá¹jinh¹ cáun² hi³
 pih²¹ lín²¹ bíh¹ jaun³², tí³la³ cun³ jáun²
 hliáun³ lín³² bíh¹ hi³ jmu². Uá¹la³ cun³
 cáun² sí² pih²¹, cun³quionh³ hi³ pih²¹
 jáun² bíh¹ lí¹³ có³² cáun² já¹hngá¹ pa²¹
 lín²¹. 6 Hi³ ja³bí¹ zfh¹ dí² siáh³ lí³ la³jmí¹
 lí³ cáun² sí². Zfh¹ dí² jáun² bíh¹ jlánh¹
 hlah³ la³ cónh³ bíh¹ la³jí³² nī¹ pih²¹ nī¹
 siún¹ quiú¹³ dí², hi³ jáun² tá¹ jan² bíh¹
 dí² má²tsá²hliánh² lí²³. Sí² hi³ chí¹hún¹
 jáun² zfh¹ dí² ja³² la³ tí³ quiú³juóu³² bíh¹,
 hi³ jlánh¹ cue³² uu³mí²tsí³² la³ cun³ jmái¹
 hi³ ziaún² dí². 7 La³jín³² nī¹ jáh³ bíh¹ tin²
 tsá²mi³cuóun² ma³táin³², hi³ hí¹ la³ tí³
 má²ca³ma³táin³² yáh³ tsú²; uá¹la³ jáh³
 cánh¹, jáh³ ngí³² rón³² hué³², tan³² nī², jí³
 jáh³ jmái² ní² siáh³. 8 Tí³la³ uá¹jinh¹ tin²
 tsáu² ma³táin³² jáh³, tí³la³ hí¹ jan² bíh¹
 tiá² hin² tin² ma³táin³² zfh¹ hnga². Zfh¹
 dí² jáun² dá² cáun² tí³ tin² jmu² hlah³
 bíh¹, la³ cun³ hi³ dí¹quian¹ hnga², hi³
 jlánh¹ quian³² no¹ huáh² tsf³ hi³ lí¹³ jn-
 gah³. 9 Quí¹ sa³ cun³quionh³ zfh¹ jáun²
 bíh¹ dí² ma³quien¹³ dí² Dió³² Jméi² dí²,
 hi³ cun³quionh³ zfh¹ jáun² bíh¹ dí² siáh³
 chú¹ juon¹ dí² tsá²mi³cuóun² rainh²¹ dí²,
 tsá² lí²ma³zian² hí³ Dió³² la³ cun³ rón³²
 lí³ jáun² nóh³² quioh²¹ dí² hnga². 10 Sa³

cáun² ho³ jáun² bíh¹ dí² hue³² jú¹ chu²¹
 la³ má²quionh³ jú¹ hlah³. Hnoh² reh²,
 tiá² jmí¹ ca³ti²¹ cu³tí¹³ yáh³ hi³ lí¹³ la³
 jáun². ¹¹ ¿Hí¹ lí¹³ bíh¹ hion¹³ jmi² cuóuh³
 cu³tsa³² quionh³ jmi² ñeh¹ ní¹juáh³ cáun²
 ñí¹ hion² jmá² dúh¹? ¹² Hí³ sa³jun³ hái³²
 yáh³ huáh² pih²¹ hmá² sí² co², sa³jun³
 lí¹³ ha³ síáh³ mí³ hmá² sí² co² hmáih³²
 uóun²jieh¹³. Reh², la³ jáun² bíh¹ lí³ síáh³
 hi³ hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lí¹³ hion¹³ jmi²
 cuóuh³ ñí¹ qui³ má²hion² jmi² ñeh¹.

**Tí³ hñu³mi³cuú² bíh¹ ja³² pí³ hi³ lí¹³
 lín³ tsú² jan² tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³**

¹³ Hí³ jáun² né³, ní¹juáh³ ja¹ quián¹³
 hnoh² zian² jan² tsá² quia³lín³ jmí¹
 tsí³, tsá² cháunh²³ re² chí¹, cuí¹ jmu¹
 tsú² lin¹ cun³quionh³ hi³ zian² tsú² hi³
 chun¹, jí³ cun³quionh³ hi³ chu²¹ hi³
 jmu² tsú². Tí³la³ la³ cun³ qui³ jmu²
 jan² tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³ má¹na²¹,
 hniáuh³² jmu³ tsú² hi³ tiá² quien² hnga²
 tá¹la³ jmu² tsú² jáun² hi³ chu²¹. ¹⁴ Tí³la³
 ní¹juáh³ cuéh¹ hnoh² jái¹³ hi³ lí¹³ lín³
 náh² tsá² ja³²lí³ uóu³² tsí³, hi³ cáun²
 lí¹ zian² náh² ca³tin¹ hmóu³², jáun² tiá²
 ca³tin¹ náh² jmúh¹³ tonh² hi³ jlánh¹ re²
 cháunh²³ honh² náh²; qui¹ má²ná¹jlíh²³
 bí¹ náh² jú¹ tson² cun³quionh³ jú¹ tí¹jái²
 ní¹juáh³ la³ jáun². ¹⁵ Qui¹ jun³juáh¹³
 Díó³² yáh³ jmu² hi³ cháunh²³ chí¹ tsú² la³
 ní², hmóu³² bíh¹ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá²
 hnauh² chí¹ la³ ní². Cáun² hi³ tin² hmóu³²
 tsá²mi³cuóun² bíh¹ ní³², hi³ cháunh²³ ní²
 chí¹ tsú² ja³² ñí¹con² tsá² hláinh¹ bíh¹.
¹⁶ Qui¹ ñí¹ zian² tsá² uóu³² tsí³, tsá² lí¹
 zian² jmáh³la³ hi³ ca³tin¹ hmóu³², jáun²
 ñí¹ la³ jáun² cáun² tiáunh¹ tsú² cú²tiú²
 cú²jan³² bíh¹, hi³ zia³² síáh³ la³jáh³
 dú¹ ñí¹ hi³ hlah³. ¹⁷ Tí³la³ la³ cun³ hi³
 cháunh²³ jáun² tsí³ tsú² hi³ ja³² ñí¹con²
 Díó³² má¹ná¹, lí³ cáun² hi³ jí² bíh¹ la³ñí¹
 la³ján³. Tsá² quia³lín³ jmí¹ tsí³ la³ hi³
 bíh¹ lín³ jan² tsá² jmu² hi³ lí¹³ niau²¹ tie³,
 jan² tsá² jmu² juenh² tsí³, tsá² huá¹ chí¹,
 tsá² ja³² mií³ tsí³, tsá² jmu² cá² ñí¹ hi³

chu²¹, tsá² jén³² tsáu² cú²re² he², tsá² tiá²
 zai³² jè¹. ¹⁸ Jáun² né³, tsá² má²re² hniéi²
 quioh²¹ tsáu², hi³ hnió³ hi³ zian² tsáu²
 cáun² hi³ re² hi³ tin², tsá² la³ hí³ bíh¹
 jmu² hi³ tá²tsi²¹ héih³² cú²tsó².

Tsá² jéih³² hi³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá²

4 ¿He³ láih³² zia³² hniéi² ja¹ quián¹³
 hnoh², hi³ tiá² re² tiáunh¹ náh²
 cá²honh¹? ¿Haun¹³ juáh¹³ cun³ñí¹
 hi³hliá² dí¹quiaunh²¹ honh² náh² hi³
 hlah³ bíh¹, hi³ jáun² hú¹pí² hú¹juoun³²
 honh² náh², qui¹ cun³ñí¹ hi³ zia³² hi³
 hniá¹ náh²? ² Qui¹ zia³² bíh¹ hi³ hniá¹
 hnoh² quioh²¹ tsáu², tí³la³ ní¹juáh³ tiá²
 la³ ca³lí³ zia³² yáh³ hi³ jáun² quián¹³
 hnoh² né³, jáun² cáun² jngíh²³ bíh¹ náh²
 tsú². Hi³ ní¹juáh³ tiá² ca³janh¹ hnoh²
 hi³ jmí¹ hen² jáun² honh² náh² né³,
 jáun² cáun² lí¹ ja³² uóu³² honh² bíh¹
 náh², hi³ jmuh³² náh² hniéi², hi³ quiú²
 tin²³ náh² quiúnh¹ tsáu². Cun³ñí¹ hi³
 tiá² mih³² ñí¹con² Díó³² bíh¹ náh², hi³
 jáun² bíh¹ tiá² chanh¹ hnoh² la³ cun³ hi³
 jmí¹ hniá¹ náh² jáun². ³ Hi³ uá¹jinh¹
 mih³² náh², cun³ jáun² tiá² hián¹³ bíh¹
 náh², qui¹ cun³ñí¹ hi³ hu²¹ síánh³ honh²
 náh² tá¹la³ mih³² náh² jáun², hi³ lí¹
 hnáuh² náh² má¹hiúnh¹³ honh² hmóu³²
 cun³quionh³ hi³ jmí¹ hniá¹ náh² jáun²
 hian³. ⁴ ¿Hnoh², tsá² lín³ náh² la³jmí¹
 lín³ tsá²mi³ juón¹! ¿Tiá¹ má²ñíh¹ hnoh²
 hi³ tsá² jéih³² hi³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá², tsá²
 la³ hí³ má²lín³ jan² tsá² hon² Díó³² bíh¹?
 Qui¹ lí³ua³ jan² tsá² tí³² tsí³ hi³ zia³² ñí¹
 hué²¹ lá², tsá² la³ hí³ má²ná¹háun³ bíh¹
 quionh³ Díó³². ⁵ Qui¹ jun³juáh¹³ cáun²
 tí³ lí¹ rá¹juáh³ yáh³ jái¹³ quioh²¹ Díó³²
 ñí¹ rá¹juáh³ jáun² la³ lá²: “Jmí²chí³
 Chun¹ ca³tanh² hi³ Díó³² hñu³ tsí³
 dí² jlánh¹ hniau³ dí² ca³la³ hi³ hi³²
 lín³² tsí³”. ⁶ Hi³ jáun² né³, tí³ lí³mí¹
 má²ca³ma³hé² ma³mieh² bíh¹ dí² Díó³²,
 la³ cun³ rá¹juáh³ jáun² jái¹³ quioh²¹
 Díó³², hi³ juáh³ la³ lá²: “Díó³² tiá² cué³²
 jái¹³ hi³ lí¹³ lí³ quien² tsá² jmu² quien²

hnga², ti³la³ má²hé² má²mieh² tsú² tsá² tsí¹juá³ bíh¹". 7 Jáun² né³, jienh²¹ náh² hmóu³² ñí¹con² Dió³²; hi³ jmu³ náh² huáh² chih³² ñí¹con² tsá² hláinh¹, hi³ jáun² cuon³ tsú² ñí¹con² náh². 8 Jmu³ náh² pi³ hi³ lí³ cuóun³² náh² Dió³², hi³ jáun² Dió³² lí³ cuóun³² siáh³ hnoh². Hnoh² tsá² ná¹ren² náh² tso³, ma³ji¹³ náh² cuonh², hi³ jáun² lí¹³ ná¹chan¹ ñí¹con² Dió³². Hi³ hnoh² né³, tsá² nio² tun³ honh², ma³ji¹³ náh² honh², hi³ jáun² niau²¹ cáun² honh² náh². 9 Chá¹ náh² hlaih³ honh², hi³ uo³ náh² ca³la³ hi³ jngih³² honh² náh². Cha³ jmí¹ jú¹ jmí¹ ngáih¹³ náh², cuí¹ tain²¹ jmí²zih¹ máh¹ náh²; hi³ cha³ jmí¹ má¹hiúnh¹³ náh² honh² né³, cuí¹ niau²¹ hlah³ honh² náh². 10 Jmu³ náh² hi³ tsí¹juá³ náh² ta³ ñí¹ Dió³² Juo¹³ dí², jáun² hi³ né³ ziau³ chí³cuú² hi³ lí³ quien² náh².

Tsá² chú² ñih²³ rainh²¹

11 Hnoh² reh², tíú²uú² hniáuh³² ziu¹ hien¹³ náh² tsá²ján² tsá²ján²; quí¹ tsá² hleh³² hlah³ quioh²¹ rainh²¹, ho³ hi³ chú² ñih²³ siáh³ rainh²¹, tsá² la³ hí³ dá² hleh³² hlah³ ca³ti²¹ liei²¹ jáun² quioh²¹ Dió³² bíh¹, hi³ chú² ñih²³ tsú² siáh³ liei²¹ jáun². Quí¹ ní¹juá³ la³ chú¹ la³ ñih²¹ hnú² liei²¹ jáun², jáun² jmuh³² hnú² la³jmí¹ jmu² jan² tsá² lín³ jue²¹ bíh¹ cha³ jmí¹ má¹tih²¹ hnú² la³ cun³ hi³ juá³ jáun² liei²¹. 12 Quí¹ jan² tán¹ bíh¹ Tsá² ca³quiú² héih³² zian², hi³ lín³ siáh³ Jue²¹; hnga² hí³ bíh¹ siáh³ tin² líon³² tsáu², ho³lá²dá² hi³ hin³ tsú² tsáu². Hi³ jáun² né³ jhin² dá² tsánh² hnú², jáun² sa³ hnú² yáh³ hnáuh² jmúh¹³ jue²¹ hi³ rá¹tshih³² héih³² ñí¹con² tsá²mi³cuóun² renh²?

Tiá² hniáuh³² jmu² tsú² tonh² ca³ti²¹ hi³ hu²¹ tsí³ tsú² jmu³

13 Hi³ jáun² né³, hnoh² tsá² juá³ la³ lá². "Né³² ho³ tsa³háu² tsáu¹³ jnoh¹ cú²juú² cun³ cáun² mií², hi³ tsá¹hnáu¹³ jnoh¹ quie³", nieí² náh² re² jái¹³ lá²:

14 ;Hí¹juá³ he³ lí¹³ tsa³háu² yáh³ tiá² hi³ ñíh¹ hnoh², tiá¹³ bíh¹ tiá³ jlánh¹ ñíh¹ hnoh² hi³ he³ lí¹³ jmí¹tsú² jmí¹ja³²! Quí¹ jmá¹ hi³ zian² hnoh² jáun² dá² lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² jnie³ cháun¹ bíh¹, cáun² hi³ lí¹ jnia² cu³tiá³ pih²¹, hi³ la³juí³² yein³² siáh³. 15 La³ lá² bíh¹ jmí¹ hniáuh²¹ juá³ hnoh²: "Ní¹juá³ Dió³² Juo¹³ dí² hnió³, jáun² ziaun² bíh¹ dí² hi³ jmú¹³ dí² hi³ lá² ho³ hi³ ó³²". 16 Ti³la³ hnoh² má¹ná¹, cá² ñí¹ hléh¹ jú¹ tú² ráun³ bíh¹ hnoh² hi³ jmuh³² náh² tonh² lín³²; ti³la³ jái¹³ la³ ní² né³, hú¹tá¹ jú¹ hlah³ bíh¹. 17 Hi³ jáun² ní¹juá³ zian² tsá² má²ni³² he³ hi³ chu²¹ jmu³, ti³la³ má¹li³² jáun² né³, tiá² hi³ jáun² jmu² yáh³ tsú², hi³ jáun² tsá² la³ hí³ má²ca³lí³ren² tso³ bíh¹.

Háinh¹³ bíh¹ quioh²¹ tsá² hánh³

5 Ja³bi¹ hnoh² siáh³, tsá² hánh³, jnieí² náh² re² jái¹³ lá²! Uo³ hnoh² hi³ tí¹ hoh³ náh² hi³ ca³ti²¹ uu³cha³tsi³² hi³ né³bí¹ má¹tsoh¹ náh² honh². 2 Lí³ la³juah²¹ dúh¹ hi³ má²ca³cáh² bíh¹ la³ji³² hi³ zia³² jáun² quián¹³ náh²; hi³ hmih³² chu²¹ hi³ nio³ náh² jáun² né³, lí³ la³juah²¹ dúh¹ hi³ má²ca³cúh² mí¹cháu² bíh¹. 3 La³jmí¹ lí³ hi³ má²ca³hiá² juóuh³² bíh¹ mí¹ní² cú¹tiáú² jí³ mí¹ní² cú¹mí¹niau²¹ jáun² quián¹³ hnoh². Juóuh³² jáun² né³ má²li²¹ hi³ tson² bíh¹ má²ca³lí³ren² náh² tso³, hi³ jáun² cun³quionh³ juóuh³² jáun² bíh¹ cón³² hnoh² la³juah²¹ dúh¹ hi³ hún¹ sí². Quí¹ jmá¹ hi³ tiauh² dí² lá² jlánh¹ má²ca³cháh¹ hnoh² cu³lí²¹ hi³ lí¹³ lí³ hánh³ náh². 4 Sá¹ní² nieí² náh², jie³ cónh³ tso³ tiá² cha³² quie³ hi³ jmí¹ hniáuh²¹ má¹hmah²¹ náh² ñí¹con² tsá² ca³jmú³ ta²¹ ñí¹nái² quián¹³ náh²; hi³ Dió³² Tsá² lín³ Juo¹³ hliáú³ tionh² hñu³mi³cuí² né³, má²ca³nái³² jái¹³ hi³ tú² hna² jáun² tsá² ca³jmú³ hi³ ta²¹ ñí¹con² náh². 5 Jlánh¹ re² má²ca³ma³zián¹³ hnoh² ñí¹ hué²¹ lá², hi³ cáun² lí¹ má²ca³ma³hiúnh¹³ hnoh² honh² hi³ jmúh¹³ náh² lí³ua³ cáun² hi³ ca³lí³ hniá¹ náh² jmúh¹³. ;La³jmí¹

má²cánh¹ tsú² cuá¹jué² hi³ má²jngih³ bíh¹
tsú², má²ca³ma³hion²¹ náh² honh²! ⁶Hi³
cáun² lí¹ ca³ra³can³² náh² tso³ tsá² tiá²
tso³ ren², hi³ ca³jngih³² náh²; uá¹jinh¹
tsá² tiá² hi³ hlah³ ca³jmú³ hí¹ cáun²
ní¹con² hnoh².

**Tsá² hu²¹ cáun² tsí³ hi³
ná¹hé² ná¹jan² Jesucristo**

⁷Hi³ jáun² né³ reh², tsá² ná¹janh³²
náh² hi³ jáunh³ Tí³² Juo¹³ dí², hniáuh³²
ná¹hu²¹ honh² náh² ca³ti²¹ jmái¹ jáun²
la³jmí¹ ná¹hu²¹ tsí³ tsá² zia³² hi³ má²jná¹
ní¹nái² quioh²¹, tsá² ná¹hé² ná¹jan³²
hi³ chau¹³ jmí³ la³ cun³ jmái¹ hi³ lí³
hniáuh³², quí¹ hu²¹ tsí³ tsú² hi³ ló³² re²
hi³ quioh²¹. ⁸Jáun² né³, ja³bí¹ hnoh²
siáh³ hniáuh³² cháh¹³ náh² tiá³ honh²
ca³ti²¹ hi³ hu²¹ jáun² honh² náh² hi³
má²ja³quián³ jáunh³ Tí³² Juo¹³ dí².

⁹Hnoh² reh², ha³ lí² chú¹ lí² ñih²¹
náh² tsá²ján² tsá²ján², jáun² tiá² tá¹tsin¹
náh² héih³², quí¹ má²ja³quián³ cu³tí¹³
bíh¹ jáunh³ Dió³² Tsá² lín³ Jue²¹. ¹⁰Hi³
jáun² né³ reh², chú³² jmu³ náh² la³jmí¹
ca³jmú³ jáun² la³jín³² tsá² ca³lín³ hí³ *ti³²
jé¹ Dió³², tsá² ca³hléh³ hí³ cha¹³ Tí³²
Juo¹³ dí²; uá¹jinh¹ ca³ma³tso² lín³² tsú²
tsí³, tí³la³ ca³tiánh³ bíh¹ tsú² hi³ ná¹hu²¹
cáun² tsí³. ¹¹Sá¹ní² jie³, jnoh¹ ná¹lái²³
hi³ jlánh¹ jmí¹ ren² tsá² ca³ma³tso²
hí³ tsí³. Uá¹la³ cun³ hi³ má²ca³niéih²
náh² jáun² hi³ ca³tin¹ hla¹ Job; tsá² hí³
jlánh¹ re² ca³cueh³ tsí³ ní¹ ca³la³ jí³²
hi³ ca³quiúnh³², hi³ ná¹ñí¹ náh² siáh³
he³ ca³hiauh³ tsú² ní¹con² Dió³² jmí¹ lí²¹
jáun², quí¹ Dió³² jlánh¹ chun¹ hi³ ja³²
lín³² mií³ tsí³.

¹²Jáun² né³ reh², zia³² bíh¹ siáh³ cáun²
jú¹ tson² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³ juáh³
la³ lá²: Tiá² hniáuh³² má¹quien¹³ náh²
jáí¹³ quián¹³ cun³quionh³ hi³ hien¹³ náh²
Dió³², sa³jun³ hi³ hien¹³ náh² tsá² zian²
ní¹ hué²¹ lá² siáh³, sa³jun³ hí¹ cáun² hi³
siáh³ siáh³ tiá² hniáuh³² hieh¹ náh² hi³
má¹quien¹³ náh² jáí¹³ quián¹³. Quí¹ jáí¹³

la³ ní² tiá² lin¹ lí³ hniáuh³² yáh³ ní¹juáh³
hi³ ná¹lín³ hnoh² tsá² tson² jéh² náh²,
uá¹ hi³ ca³juah²¹ náh²: “Tson²”, uá¹ hi³
ca³juah²¹ náh²: “Tiá² tson²”; quí¹ ní² lí¹
ca³ta³zanh¹ náh² ní¹ hlah³.

**Lánh³ rón³² hniáuh³²
liéinh³² tsú² Dió³²**

¹³Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ ja¹ quián¹³
hnoh² zian² jan² tsá² má²tso² tsí³, cuí¹
liéinh²¹ tsú² Dió³². Hi³ ní¹juáh³ zian²
tsá² re² nio² tsí³, jáun² cuí¹ má¹quien²
tsú² Dió³² cun³quionh³ hi³ hie³² tsú²
jáun² sun¹. ¹⁴Hi³ ní¹juáh³ zian² jan² tsá²
tsáun¹, cuí¹ tiéh¹³ tsú² tsá²daun³² tsá²
ná¹ní¹ cuáh³², jáun² tsá² hí³ tsa³táunh¹
hi³ tsa³lien³ Dió³² cha¹³ Tí³² Juo¹³ dí²
hi³ ca³tin¹ tsú², hi³ jñéi³ tsú² siáh³ no¹
chí¹ tsú². ¹⁵Jáun² ní¹ má¹ca³liéinh³² tsú²
jáun² Dió³² hi³ ná¹tioh³ cáun² tsí³ tsú²,
lan¹³ bíh¹ tsá² tsáun¹. Dió³² bíh¹ jmah³
tsá² hí³; hi³ ní¹juáh³ ren² tsú² tso³, ja³bí¹
hin³ siáh³ tsáu¹³ tsú² uá²jaí³². ¹⁶Jáun²
né³, cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ chú³² ton¹³
náh² tsáuh³ ní¹con² tsá²ján² tsá²ján², hi³
lien¹ náh² siáh³ Dió³² ca³tin¹ tsá²ján²
tsá²ján², jáun² lan¹³ náh². Ní¹juáh³ jan²
tsá² zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³²
liéinh³² Dió³² [ca³la³ jonh³ jmí¹ tsí³],
hú¹tá¹ cu³tí³ jmu³ bíh¹ ta²¹. ¹⁷Uá¹la³
cun³ hi³ ca³lí³ jáun² ní¹con² Líh³, tsá²
jmí¹ lín³ hí³ tí³² jé¹ Dió³² jmí¹tin². Ja³bí¹
tsá² hí³ siáh³ jmí¹ lín³ jan² tsá² lí¹ tsáu²
la³ jnoh¹ bíh¹; tí³la³ jmí¹ ca³liéinh³²
tsú² jáun² Dió³² né³, hi³ ca³mí³ tsú²
hi³ tiú²uú² chau¹³ jmí³, jáun² ca³quin³
bíh¹ jmí³ cun³ hni³² mii² tón³² hué³² ní¹
jmí¹ cuá³ tsú² jáun². ¹⁸Jmí¹ lí²¹ jáun²
né³, ca³liéinh³² tsú² siáh³ Dió³², jáun²
ca³jauh³ bíh¹ siáh³ jmí³ hué³² jáun²,
jáun² ca³cuú² ca³láu² bíh¹ re² la³jí³² hi³
lau³ cuá¹ hué²¹.

¹⁹Hnoh² reh², ní¹juáh³ ja¹ quián¹³
hnoh² zian² jan² tsá² cón³² siáh³ jan² tsá²
jmí¹ má²ngau³² tí³ có³² ca³ti²¹ jú¹ tson²,
²⁰jáun² cháu¹ náh² honh² hi³ tsá² jmu²

ta²¹ la³ jáun² má²ca³lión³² jan² tsá² jmí¹ tsá² hí³. [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³ hi³ juanh³²
 má²jún¹ bíh¹, hi³ jmu² tsú² siáh³ hi³ lí¹³ jná¹³ ñí¹con² hnoh² reh².]
 hin³ ca³la³ jí³² tso³ hi³ jmí¹ ren² jáun²

Sí² La³ñí¹ Quioh²¹ Pé¹

Pé¹ jmu² cáun² sí² hi³ ca³tin¹ tsá²
ná¹yanh³² tá¹ cáun² hngá¹máh³

1 Jná¹³ Pé¹, jan² *ti³² tsá² quian³²
jè¹ Jesucristo, cuá¹jmu² jná¹³ sí²
lá² hi³ ca³tin¹ hnoh² tsá² má²ca³huén²
náh² hué³² quián¹³, hi³ má²tiáunh¹ náh²
hué³² ñí¹ uóunh³, uá¹la³ cun³ hué³²
Ponto, Galacia, Capadocia, Asia jì³ Bi-
tinia ní² síáh³. ²Hnoh² bíh¹ ná¹lín³ náh²
tsá² má²ca³quianh³ Dió³² Jméi² dí² la³
cun³ rón³² hi³ ca³lín¹³ tsú² jáun² la³
cun³ jmí¹tin² lín³². Cun³quionh³ Jmí²chí³
joh¹ tsú² má²ca³jmú³ hi³ ná¹chan¹ hnoh²
ñí¹con², hi³ jáun² lí¹³ má¹tih²¹ náh² re²
ñí¹con² tsú², jì³ hi³ jáun² lí³ jin² náh²
síáh³ cun³quionh³ jmí²hán¹ Jesucristo.
Cuí¹ má¹mieh² náh² Dió³² ca³la³ hi³ lí¹
tú² lí¹ ziaún²³, jì³ hi³ cuí¹ zian² náh² síáh³
cáun² hi³ re² hi³ tin².

Zia³² hi³ hu²¹ tsí³ tsú² hi³ hú¹tá¹ lí³tí³

³Hénh³ ma³ chun¹ Dió³² Jméi² Jesu-
cristo Ti³² Juo¹³ dí², quí¹ cun³ñí¹ hi³
jlánh¹ ca³ja³ lín³² mí³ tsí³ tsú², jáun²
ca³jmú³ tsú² hi³ lí³zian² dí² síáh³ cáun²
hi³ hmai²¹ cun³quionh³ hi³ ca³jmú³
tsú² hi³ ca³jenh¹³ jáun² Jesucristo ja¹
tsá² má²cá²tsan³. Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹
ná¹hé² ná¹jan³² dí² hi³ zia³² hi³ hú¹tá¹
lí³tí³ ñí¹con² dí². ⁴Ja³bí¹ la³ jáun²,
cun³ñí¹ hi³ jáun² síáh³ né¹ dí² hi³
hiáu¹³ dí² hi³ lí¹ cué²¹ jáun² Dió³² hi³
ná¹hmouh²¹ tsú² jáun² hñu³mi³cuú² hi³
ca³tin¹ tsá² joh¹; cáun² hi³ jmí¹lín³ tíá²
tsúnh¹³, sa³jun³ hliáh¹³, hi³ sa³jun³ lí¹
yieih²¹ síáh³ la³jmí¹ yieih³² lí¹³. ⁵Hi³
cun³ñí¹ hi³ nio² cáun² honh² náh² ñí¹con²
Dió³² né³, hi³ jáun² hi³ bíh¹ jmu² hua³hí¹³
hnoh² cun³quionh³ pí³ quioh²¹, ca³la³
ñí¹ ca³tú¹ ca³tsin¹³ náh² jmái¹ hi³ liáu³
náh². Hi³ Dió³² né³ hún¹ hua³jan²¹ hi³

ma³jnia³² ha³ lánh³ rón³² liáu³² tsú²
hnoh² ñí¹ ca³táuh³ jmái¹.

⁶Hi³ jáun² bíh¹ jlánh¹ má²ná¹hiún²
lín³² honh² náh², uá¹jin¹ lí³ hniáuh³²
má¹tsoh¹ lín²¹ náh² honh² cu³tiá³
cun³quionh³ hliáu³ ñí¹ uu³mí²tsi³².
⁷Quí¹hliá² hi³ nio² jáun² cáun² honh²
náh² lí³ la³jmí¹ lí³ cú¹mí¹niau²¹ bíh¹,
hi³ taunh³² tsú² tín² ja¹ sí² hi³ jie²³
tsú² ní¹juáh³ jáun² hi³ hngó³². La³
jáun² bíh¹ lí³ hi³ taunh³² tsú² jáun²
ta²¹, quí¹ ní¹juáh³ hi³ tióh³² tsú² la³jì³²
uu³mí²tsi³², jáun² hi³ nio² jáun² cáun²
tsí³ tsú² né³, lí³ cáun² hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹
quien² la³ cónh³ bíh¹ cú¹mí¹niau²¹ hi³
zia³² jái¹³ hi³ lí¹³ tsa³hín³. Hi³ jáun²
ní¹juáh³ la³ má²nio² jáun² cáun² honh²
náh² ja¹ la³jì³² hi³ há² ngá² náh², jáun²
ní¹ má¹jaunh³² Jesucristo má²ma³quien²
tsú² hnoh² hi³ he³ tsú² cáun² hi³ re² hi³
tin² cu³tí³.

⁸Hnoh² tsá² hno³ náh² Jesucristo
uá¹jin¹ ta³ tiá² má²ca³jien¹ náh²; hi³
uá¹ jáun² la³ jáun² tiá² má²ca³jien¹ náh²
tsú², má²nio² bíh¹ cáun² honh² náh² hi³
ca³tin¹ hí³ dí². Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³,
lí²tsinh¹ lín²¹ bíh¹ náh², ca³la³ hi³ tíú²uú²
tsi³² héih³², ca³la³ hi³ tíú²uú² lin¹ he³
lánh³ rón³² lí³ juáh¹³, quí¹ cáun² hi³
ja³² ñí¹con² Dió³² bíh¹ jaun³², ⁹quí¹hliá²
hnoh² bíh¹ má²ná¹héih²³ náh² la³ cun³
hi³ jmí¹ hu²¹ jáun² honh² náh² jmí¹
ca³tianh³² náh² tsú² ta²¹, hi³ liáu³ jáun²
jmí²chí³ quián¹³ náh².

¹⁰Hi³ ca³ti²¹ hi³ lí¹³ liáu³ dí² jáun²
né³, tsá² lín³ *ti³² jè¹ Dió³², tsá² jmí¹
zian² jmí¹tin², ca³qui² ca³hnauh² re² lín³²
he³ lánh³ lí¹³ choh¹³, hi³ ca³hléh³ tsú²
jái¹³ hi³ ca³cué³ Dió³² hñu³ tsí³ hi³ zia³²
hi³ cué³² Dió³² ñí¹con² hnoh² cun³ñí¹ hi³
ja³² mí³ tsí³. ¹¹Jmí²chí³ joh¹ Cristo bíh¹
ca³jmú³ hi³ ca³lí³ ñí³² tsá² ca³lín³ hí³ tí³²
jè¹ Dió³² ta³ tin² he³ lánh³ rón³² ma³tso²
Tsá² lín³ Cristo tsí³, jì³ ha³ lánh³ rón³²
lí³ quien² tsú² ní¹ má¹lí³² jáun² síáh³.
Hi³ jáun² tsá² hi³ jmí¹ ná¹hnauh² tsí³ hi³

hnió³ lí³ ñi³² hi³ hin² dá² tsánh² Tsá² hí³ hi³ já³², hi³ hín² jmái¹ lí³ tí³ siáh³ la³ cun³ hi³ juáh³ jáun² Jmí² chí³ cuá³ hí³ hñu³ tsí³ tsú². 12 Tí³ la³ Dió³² né³, ca³ jmú³ hi³ ca³ lí³ ñi³² tsá² hí³ hi³ jun³ juáh¹³ ca³ tin¹ hmóu³² yáh³ tsú² jái¹³ hi³ ca³ hléh³ jáun² hmóu³², tí³ la³ jái¹³ jáun² dá² ca³ tin¹ hnoh² bíh¹. Jáun² né³, jái¹³ jáun² bíh¹ má² ca³ niéih² hnoh² ñí¹ con² tsá² ngai³² jú¹ chú³² hi³ lí¹³ liáu³ dí², tsá² hleh³² hí³ cun³ quionh³ pí³ quioh²¹ Jmí² chí³ Chun¹ Tsá² ca³ zen³ hí³ Dió³². Hí³ hí¹ la³ tí³ hmóu³² yáh³ tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³² hniá¹ hi³ há¹ ngí¹³ hi³ jáun².

Dió³² té²³ hi³ jmú¹³ dí² ná¹ chan¹

13 Hí³ jáun² né³, jmu³ náh² hua³ jan²¹ jmí¹ honh², ma³ tin¹³ náh² hi³ jmúh¹³ héih³² ñí¹ con² náh² hmóu³². Héi³ náh² honh² ñí¹ con² Dió³² hi³ cu³ tí³ zia³² hi³ cué³² tsú² ní¹ má¹ cuanh³² Jesucristo cun³ ñí¹ hi³ ja³² mí³ tsí³. 14 Ma³ lí²¹ hnoh² hi³ ná¹ lín³ náh² jon² tsú² tsá² nieh³; ha³ lí² uú² ma³ zian¹³ náh² la³ cun³ lí³ hi³ jmí¹ dí¹ quiaunh²¹ jáun² honh² náh² jmí¹ tin², jmí¹ tiá² Dió³² má² cuóun³² náh². 15 Tí³ re² bíh¹ ma³ zian¹³ náh² hi³ chun¹ náh², quí¹ Dió³² Tsá² ca³ te³ hnoh² dá² jan² Tsá² chun¹ bíh¹; 16 quí¹ ñí¹ Sí² rá¹ juáh³. “Jmu³ náh² chun¹, quí¹ jná¹³ dá² jan² Tsá² chun¹ bíh¹”.

17 Ní¹ juáh³ hnoh² teh³² Dió³² “Tia²¹”, jáun² tianh³² náh² tsú² ta²¹ la³ jí³² jmái¹ tá¹ la³ zian² náh² ñí¹ hué²¹ lá², quí¹ hí³ bíh¹ rá² tsi³² héih³² ñí¹ con² ma³ quin³² ma³ jan³² tsáu² ní¹ juáh³ he³ lánh³ rón³² jmu² tsú², hi³ Dió³² hí³ né³ cónh³ tiá² jmu² bíh¹ hi³ siánh³ tsáu² tsá² hlá² tsá² ní². 18 Quí¹ Dió³² má² ca³ liáu³² náh² hi³ jmí¹ zian² náh² cáun² hi³ tiá² tsú² ta²¹, la³ cun³ rón³² lí³ ta³ hi³ jmí¹ raunh³² jáun² tsá² daun³² jmí¹ tin². Hí³ hnoh² ná¹ ñí¹ re² lín³² hi³ jun³ juáh¹³ cun³ quionh³ hi³ lí¹ tsá² hín³ yáh³ ca³ lí³ hmáh¹ hi³ ca³ liáun³ hnoh² jáun², la³ cun³ cú¹ mí¹ niau²¹ ho³ lá² dá² cú¹ tiáu², 19 quí¹ cun³ quionh³ jmí² hán¹

Cristo bíh¹ ca³ liáun³ hnoh² jmí¹ ca³ cuen³ tsú² jáun² hnga² hi³ jún³. Hí³ bíh¹ ca³ lín³ la³ jmí¹ lín³ jan² *já¹ ziah², jan² jáh³ hí¹ cú¹ píh²¹ tiá² cuú² tiá² hliánh² hi³ sa³ jun³ quián¹ siáh³. 20 Quí¹ la³ cun³ jmí¹ tin² máh³ ca³ lí³ hiáun¹ Cristo hi³ ca³ tí²¹ hi³ ní², jmí¹ ñeh² bíh¹ hi³ lí¹³ la³ cu³ la³ juéh³ mí³ cuú²; tí³ la³ cun³ ñí¹ hi³ ca³ tin¹ hnoh² bíh¹, hi³ jáun² dá² ñí¹ ca³ táuh³ jmái¹ lá² bíh¹ má² ca³ lí³ jnia² tsú². 21 Cun³ ñí¹ hi³ ca³ tin¹ Cristo bíh¹ hi³ tanh²³ hnoh² ta²¹ Dió³², Tsá² ca³ jmú³ hí³ hi³ ca³ jenh¹³ tsú² ja¹ hla¹, jí³ hi³ má² ca³ ma³ quien² tsú² siáh³ Cristo; hi³ jáun² né³, hnoh² má² ca³ tianh³² ta²¹ Dió³² jí³ hi³ má² ná¹ hen² siáh³ honh² náh² ñí¹ con² tsú².

22 Hí³ jáun² né³, cun³ quionh³ hi³ ca³ tionh² náh² jáun² ta²¹ jú¹ tson², má² ca³ jmuh³ náh² jí² jmí¹ honh² [cun³ quionh³ Jmí² chí³ Chun¹], hi³ jáun² lí¹³ hi³ cu³ tí³ má¹ hno¹ náh² tsá² reh² dí². Hí³ jáun² né³, hniáu³² bíh¹ hi³ má¹ hnáu³ náh² quiúnh¹ tsá² ján² tsá² ján² ca³ la³ jonh³ jmí¹ honh² náh², jí³ ca³ la³ jí³² huá² pí³ quián¹³ náh² ní² siáh³. 23 Quí¹ hnoh² má² ca³ lí³ zian² náh² siáh³ cáun² hi³ hmai²¹, jun³ juáh¹³ uú² cun³ quionh³ ñeh² mí¹ ziu² náh², tsá² lí¹³ jún³ yáh³, tí³ la³ cun³ quionh³ jái¹³ liéih³² quioh²¹ Dió³² bíh¹ hi³ lí³ quien² la³ cun³ jmí¹ hi³ nio². 24 Quí¹ ñí¹ Sí² rá¹ juáh³:

La³ jín³² tsá² mí³ cuóun² lín³ la³ jmí¹ lí³ náí², hi³ la³ jí³² hi³ zioh² tsú² siáh³ lí³ la³ jmí¹ lí³ lí¹³, lí² quiéin² bíh¹ náí² hi³ jáun² suh³² bíh¹ siáh³ lí¹³;

25 tí³ la³ jái¹³ quioh²¹ Tí³² Juo¹³ dí² má¹ ná¹,

quien² la³ cun³ jmí¹ hi³ nio² bíh¹.

Hí³ jái¹³ jáun² né³, lí³ jú¹ chú³² hi³ má² ca³ hléh³ tsú² ñí¹ con² hnoh².

2 Cun³ ñí¹ hi³ jáun² né³, chá¹ náh² tí³ có³² la³ jí³² ñí¹ hi³ hlah³; ha³

lí²uú² ma³can¹³ náh² tsáu², sa³jun³
hniáuh³² lín³ náh² la³ cá¹ la³ jéinh¹,
hi³ sa³jun³ hniáuh³² uóu³² honh² náh²,
hi³ sa³jun³ hniáuh³² tú¹ hion¹³ náh²
siáh³ tsáu². ²Ti³la³ hnoh² dá² hniáuh³²
jmúh¹³ la³jmí¹ jmu² jan² dán² cun³
ca³lí³zian² bíh¹ hi³ hniá¹ jmí² tiuh²¹;
quí¹ cun³quionh³ hi³ hniá¹ hnoh² húh¹³
jmí² tiuh²¹ hngó³², la³ cun³ jmí² tiuh²¹
hi³ cue³² pí³ ñí¹con² jmí²chí³ quián¹³
hnoh², hi³ jáun² bíh¹ cuóun¹³ náh² jí³ hi³
lí¹³ liáun³ náh² siáh³, ³quí¹ hnoh² bíh¹
má²ca³lí³tsin² náh² hi³ Ti³² Juo¹³ dí² jan²
Tsá² chun¹ bíh¹.

**Cristo lín³ la³jmí¹ lí³ cá² mái³
quín¹, tí³la³ hi³ líéih³² má¹na²¹**

⁴Hi³ jáun² né³, ma³janh² náh² tí³
ñí¹con² Ti³² Juo¹³ dí², Tsá² lín³ la³jmí¹
lí³ cá² mái³ quín¹, tí³la³ quín¹ líéih³²
má¹ná¹; quín¹ hi³ ca³quiáh³ Dió³² hi³
lí³ cá² mái³ quín¹ hi³ jlánh¹ bíh¹
quien², uá¹jinh¹ tsáu² tiá² quiú² tiá²
jéih³². ⁵Ja³bí¹ hnoh² uá²jai³² ná¹lín³
náh² la³jmí¹ lí³ quín¹ hu²¹ jmí²chí³, hi³
jmúh³² Dió³² ta²¹ hi³ lí¹³ hná¹ hiah³²
cuáh³² quioh²¹ hi³ lí³ jáun² cun³quionh³
jmí²chí³; jí³ hi³ lín¹³ náh² siáh³ cu³ nió³
mí²tsáu² tsá² ná¹chan¹ ñí¹con² Dió³², tsá²
zia³² hi³ ná¹jéinh²³ náh² ñí¹con² Dió³²
cun³quionh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo. Hi³
Dió³² né³ cun³ tí²¹ bíh¹ tsí³ la³ cun³ hi³
jéinh¹³ náh² jáun² cun³quionh³ jmí²chí³
quián¹³. ⁶Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹, rá¹juáh³
ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³² la³ lá²:

Tsi³ máh³ Sión chan²¹ jná¹³ jan² Tsá² lín³
la³jmí¹ lí³ quín¹ hi³ hu²¹ cuoh¹ jmíh¹
hiah³²,

cá² mái³ quín¹ ná¹quiáh¹ hi³ jlánh¹ bíh¹
quien²;

ñí¹juáh³ tsá² tanh² ta²¹ tsá² hí³ né³,
cónh³ tiá² chau²¹ bíh¹ jmái¹ hi³ tá¹zanh¹
tsú² ñí¹ hua³heih²¹.

⁷Hi³ jáun² ñí¹con² hnoh² tsá² táunh²³
ta²¹ né³, quien² lín³² bíh¹ quín¹ jáun²;
tí³la³ ca³tin¹ tsá² tiá² ta²¹ taunh³² má¹ná¹,

lí²tí³ bíh¹ la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí², hi³
juáh³ la³ lá²;

Quín¹ hi³ tiá² ca³jeih²¹ jáun² tsá² ná¹lín³
tí³² hiah³²,

tí³tsóh³dí¹ quín¹ jáun² bíh¹ ca³lí³ cá²
mái³ quín¹ hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² hi³
hu²¹ cuoh¹ jmíh¹ hiah³².

⁸Hi³ ja³bí¹ lí²tí³ siáh³ la³ cun³ hi³
rá¹juáh³ jáun² la³ lá²;

Hí³ bíh¹ lín¹³ la³jmí¹ lí³ cá² mái³ quín¹ hi³
lí¹ quí² lí¹ hinh³² tsáu²,

quín¹ jmu³ hi³ quinh³ tsáu².

Tsá² lí¹ quí² lí¹ hinh³² quín¹ jáun² né³,
quí² hinh³² cun³ñí¹ hi³ jmu² la³ uá¹ tiá²
náí³² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³² bíh¹; quí¹
cun³ jáun² má²lí²zeh³ Dió³² yáh³ tsú² hi³
quiunh²¹ la³ jáun².

⁹Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, ná¹lín³ náh² cu³
nió³ tsá² má²ná¹quiánh¹, tsá² má²ná¹lín³
mí²tsáu² tsá² ná¹jmu² ta²¹ ñí¹con² Tsá²
lín³ hí³ Re²¹. Ná¹lín³ náh² siáh³ cu³
nió³ *tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ Dió³², tsá²
má²ná¹chan¹ hi³ ca³tin¹ tsú². Ca³tí²¹ hi³
ní²bíh¹ ca³quianh³ hnoh² Dió³², hi³ jáun²
ca³tin¹ hnoh² cuá¹ngái¹ jái¹³ hi³ ca³tí²¹
ta²¹ cáu² jueh³² quioh²¹ Dió³², Tsá² ca³te³
náh² hí³ jmái¹ hi³ jmí¹ tionh¹ hnoh²
jáun² ñí¹ já¹niéi² hi³ ca³nga² hnoh² tí³
ñí¹ tie³ joh¹. ¹⁰Jmí²tin² tiá² jmí¹ tionh¹
yáh³ náh² jo³cuo² Dió³², tí³la³ ta³né³²
má¹ná¹, má²ná¹lín³ náh² tsá² joh¹ tsú².
Jmí¹tin² ha³ tiá² ca³taunh² yáh³ hnoh²
Dió³² hó¹ñí¹, tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, Dió³²
má²ja³² mií³ tsí³ ñí¹con² hnoh².

**Quí¹ ná¹zian² náh² hi³ ná¹má²cú¹
má²hain²¹ náh² Dió³²**

¹¹Hi³ jáun² né³ reh² tsá² hnau³ jná¹³,
tsá² ná¹lín³ náh² tsá² hue³² siáh³ tá¹la³
tionh² náh² cheih³² ñí¹ hín¹³, tsá² zian²
náh² la³juah²¹ dúh¹ tsá² lí¹ ñí³tú¹ ñí³lín¹³,
hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² hi³ chú³² tiá²
má¹tih²¹ náh² la³ cun³ hi³ dí¹quian¹
cuá² tanh¹ náh² jmu³, quí¹ hi³ jáun²
dá² tí³ jmu² hniéi² quionh³ jmí¹ honh²
bíh¹ náh². ¹²Jmu³ náh² chun¹ ja¹ tsá²

tiá² Dió³² má²cuóun³², hi³ jáun² la³ jáun² bíh¹ lí¹³ ma³quien² tsá² hí³ Dió³² ní¹ má³jaunh³² Dió³² hi³ ja³quiaun² jú¹ tson², quí¹ cun³ní¹ hi³ jé³ tsú² hi³ chu²¹ hi³ jmu³² hnoh² jáun², uá¹jinh¹ tsá² hí³ cáun² lí¹ ná¹hle³² hlah³ quián¹³ hnoh² ta³né³², hi³ ná¹jé³² tsú² hnoh² la³juah²¹ dúh¹ tsá² hláih¹ tsá² hon².

13 Né³² né³, cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ Ti³² Juo¹³ dí², tianh³² náh² ta²¹ ca³la³ jín³² tsá² ná¹ho² ta²¹, tsá² má²ca³chan³ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá², la³ní¹ la³ján³ *tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹, quí¹ cun³ní¹ hi³ jlánh¹ záu² jái¹³ hi³ cuá¹ho² tsú². Ja³bí¹ la³ jáun² hniáuh³² tanh¹³ náh² ta²¹ 14 tsá² ho² ta²¹ hi³ zen² tsá² hí³, hi³ ma³tson¹³ tsú² tsá² hláih¹ tsá² hon², jí³ hi³ hleh³² tsú² siáh³ re² hi³ ca³tin¹ tsá² jmu² hi³ chu²¹. 15 Quí¹hliá² Dió³² hnió³ hi³ cun³quionh³ hi³ jmúh¹³ hnoh² hi³ chu²¹, lí¹³ jní³² ho³ tsá² cáun¹ te³, tsá² cáun² lí¹ hleh³² jmáh³la³ jái¹³ hi³ lí¹ chin² chí¹ hmóu³².

16 Ma³zián¹³ náh² la³jmí¹ zian² tsá² má²ca³liáun³ ní¹con² lí³ua³ cáun² hi³ jmí¹ lí¹³ zaunh³ tiá³ quioh²¹; tí³la³ jun³juáh¹³ hi³ jmúh¹³ náh² hi³ hlah³ yáh³ má¹ná¹ quí¹hliá² cun³ní¹ hi³ zian² náh² jáun² re² tin². Tí³ re² jmu³ náh² la³jmí¹ lí³ hi³ ná¹lín³ náh² tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ Dió³² bíh¹. 17 Tianh³² náh² ta²¹ ca³la³ jín³² tsáu². Ma³hno¹ náh² tsá² reh², jmu³ náh² juénh² ní¹con² Dió³², hi³ tianh³² náh² siáh³ ta²¹ tsá² cuá¹lín³ mi³chí¹.

**Cristo lín³ nóh³² ca³tin¹
tsá² má²tso² tsí³**

18 Hi³ hnoh² tsá² lín³ náh² quian²¹ né³, tianh³² náh² ta²¹ re² lín³² tsá² lín³ juóuh³² náh²; tí³la³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ tsá² chun¹ yáh³, sa³jun³ jmáh³la³ tsá² ngí²³ jái¹³, tí³la³ la³jín³² jí³ tsá² hian² tsí³ bíh¹. 19 Quí¹ hi³ jáun² bíh¹ jmu³ hi³ tá¹zanh¹ tsú² re², ní¹juáh³ hi³ má²tso² tsú² tsí³ cáun² hi³ tiá² jmí¹ ca³ti²¹ bíh¹, cun³ní¹ hi³ jmí¹ tsí³ tsú² má²hniá¹

jmáh³la³ hi³ ca³tin¹ Dió³². 20 Quí¹ tiá² lin¹ ní¹ quien² yáh³ hi³ cueh¹³ hnoh² honh² ja¹ la³jí³² uu³mí²tsí³² ní¹juáh³ cun³ní¹ hi³ la³ ca³jmu³ hi³ hlah³ bíh¹ hnoh², quí¹ cun³ ca³tin¹ bíh¹ hnoh² má¹tsoh¹ honh² ní¹juáh³ la³ jáun². Tí³la³ ní¹juáh³ la³ ná¹tion²³ náh² honh² ja¹ la³jí³² uu³mí²tsí³² hi³ ca³li³ zia³² cun³ní¹ hi³ jmu³² náh² hi³ chu²¹ né³, hi³ jáun² bíh¹ jmu³ hi³ tá¹tonh¹ hnoh² re² ta³ ní¹ Dió³². 21 Cun³ní¹ hi³ ca³ti²¹ hi³ ní² bíh¹ ca³te³ hnoh² Dió³², quí¹ Cristo má²ca³ma³tso² tsí³ hi³ ca³tin¹ hnoh², hi³ ca³quiú² tsú² cáun² nóh³², hi³ jáun² la³ jáun² hniáuh³² ní¹táunh¹ hnoh² la³jmí¹ ca³ngí³ hnga² tsú². 22 Hí³ dí² né³, hí¹ cáun² yáh³ tso³ tiá² ca³jmú³, hi³ jmí¹lín³ tiá² ca³hué² siáh³ jú¹ tí¹jái² ho³ tsú². 23 Jmái¹ hi³ tí² tú² tí² hiáu³² tsáu² quioh²¹ tsú² ha³ tiá² tí² jin²³ yáh³ tsú² tsá² hí³, jmái¹ hi³ tí² jmu² tsáu² hi³ má²tso² tsú² tsí³, ha³ tiá² tí² jeinh³² yáh³ tsú² ní¹con² tsá² hí³, tí³la³ jo³cuo² Dió³² bíh¹ ca³chan³ tsú² hnga², Tsá² rá²tsí³² héih³² la³ cun³ ca³ti²¹. 24 Hnga² bíh¹ Cristo ca³caun² tso³ quiú¹³ dí² cun³quionh³ hi³ ca³jienh³ tsú² jáun² ngú³ quioh²¹ hi³ jún³ ní¹ crei²¹, quí¹ hi³ jáun² lí¹³ jún³ dí² ca³ti²¹ tso³, hi³ jáun² lí¹³ má²ziáun¹³ dí² la³ cun³ tí³² tsí³ Dió³². Hí³ dá² ca³cuu³ ca³jmí³ quí¹ hi³ jáun² lí¹³ lan¹³ hnoh² bíh¹. 25 Hnoh² jmí¹ ní¹táunh¹ náh² jmí¹tin² la³jmí¹ ní¹táunh¹ *já¹ziáh² má²já²cuín³; tí³la³ ta³né³² né³, má²cá²jính³² náh² tí³ ní¹con² Cristo Tsá² lín³ la³jmí¹ lín³ jan² tsá² jmu² hua³hí¹³ já¹ziáh², Tsá² tanh² hó¹ní¹ jmí²chí³ quián¹³ náh².

**Lánh³ rón³² hniáuh³²
ma³zian² tsá² má²jenh² cuo²**

3 Ja³bí¹ hnoh² siáh³ tsá²mi³ tsá² má²ca³jenh² cuonh² náh², tianh³² náh² ta²¹ tsá²nuh² ní²cuoh² náh². Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ zian² ma³ jan² tsá²nuh² hí³ hi³ tiá² ta²¹ taunh³² jái¹³ quioh²¹ Dió³², lí¹³ bíh¹ niau²¹ cáun²

tsí³ tsú² ñí¹con² Dió³² cun³ñí¹ hi³ má²jíe²³ tsú² he³ lánh³ rón³² má²zian² hnoh²; ca³la³ hí¹juáh³ tiú²uú² jái¹³ hniauh³ yáh³ cun³ñí¹ hi³ jíe²³ tsú² hi³ jlánh¹ má²chun¹ ñí²cuo² jí³ hi³ jlánh¹ má²taunh² ta²¹. ³Cha³ jmí¹ jmúh¹³ náh² hi³² lín³² honh² hi³ jmah²¹ náh² re² lín³² tí³ coh³, la³ cun³ hi³ jmouh³² tsú² re² lín³² chí¹, ho³ hi³ hái³² tsú² mí¹ñí² pih²¹ zín³ tí³ hlá² tí³ ní² quioh²¹, ho³lá²dá² hi³ quih³² tsú² hmih³² jlánh¹ chú³² jniá³, ⁴tí³ quien² bíh¹ jmúh¹³ náh² cú²jueh³² hi³ chú³² jniá³ hñu³ honh² náh². Juenh² honh² náh² ma³zian¹³, hi³ tiá² hniéi² hnáuh² náh², qui¹ hi³ jáun² bíh¹ tiá² lí¹ tsa³hín³; qui¹ quien² lín³² bíh¹ ñí¹con² Dió³² hi³ ma³zian² tsú² la³ ní². ⁵Qui¹ la³ ní² bíh¹ jmí¹ jmah³² tsá²mí³ tsá² jmí¹ ná¹chan¹ ñí¹con² Dió³², tsá² jmí¹ zian² cá²jmái¹; tsá²mí³ hí³ jmí¹ ná¹hen² tsí³ ñí¹con² Dió³² jí³ hi³ jmí¹ tanh² tsú² siáh³ ta²¹ tsá²ñuh² ñí²cuo². ⁶La³ ní² bíh¹ ca³jmú³ hla¹ Sara, hi³ ca³tanh² ta²¹ hla¹ Há²bran²¹ ñí²cuo² jí³ hi³ ca³záih³ tsú² siáh³ Há²bran²¹ hí³: “Hnú², juóu³² jná¹³”. Ja³bí¹ hnoh² siáh³ lí¹³ lín³ náh² la³jmí¹ lín³ hla¹ tsá²mí³ hí³ cun³quionh³ hi³ jmuh³² náh² hi³ chu²¹, hi³ hí¹ cú¹pih²¹ tiá² cú² tiá² juénh² náh². ⁷Ja³bí¹ hnoh² siáh³ tsá²ñuh², cuí¹ lín³ náh² tsá² ngí²³ jái¹³ hi³ ñíh¹ náh² lánh³ zian² tsá²mí³ ñí²cuoh² náh². Jmu³ náh² quien² tsú² la³ cun³ hi³ ca³tín¹ tsú², jun³juáh¹³ jmáh³la³ hliá² hi³ jlánh¹ háinh¹³ tsáunh¹ yáh³ tsá²mí³, tí³la³ cun³ñí¹ hi³ ca³ja³ mí³ tsí³ Dió³² ñí¹con² tá¹ gon³ bíh¹ hnoh², hi³ jáun² cáun² jái¹³ bíh¹ ca³jmú³ tsú² ñí¹con² hnoh² hi³ lí¹³ zian² náh² cun³ jmí¹hi³nio². Jmu³ náh² la³ ní², hi³ jáun² tiá² zia³² hi³ chí¹cuú² chí¹jnáí²³ ní¹ má¹ca³lien¹ náh² Dió³².

**Tsá² má²tso² tsí³
cun³ñí¹ hi³ jmu² hi³ chu²¹**

⁸Jáun² ñí¹ ca³la³ jí³² hi³ ní² né³, la³ lá² bíh¹ lí³, hi³ hniáuh³² má¹zian¹³ náh²

hi³ ná¹tioh³ cáun² honh² náh² jí³ hi³ lín¹³ náh² la³juáh²¹ dúh¹ hi³ lí³ quián¹³ hmóu³² náh² ní¹juáh³ lí³ua³ cáun² hi³ ca³lí³ quioh²¹ tsá² siánh³; hi³ ná¹hnáu³ náh² la³ cun³ ca³tí²¹ hi³ renh² náh². Hniáuh³² ja³² mí³ honh² náh² siáh³, hi³ lín³ náh² tsá² tiá² cáun² lí¹ jmu² quien² hnga². ⁹Ha³ lí² jéinh¹ náh² hi³ hlah³ ñí¹con² tsá² jmu² hlah³, sa³jun³ quiú¹ jin¹³ náh² tsá² quiú² je²³. Cha³ jmí¹ jmúh¹³ hnoh² la³ ní² né³, tí³ re² bíh¹ má¹mieh¹³ náh² tsá² hí³, qui¹ Dió³² má²ca³te³ hnoh² hi³ héih¹ náh² hi³ ma³mieh² bíh¹ tsú². ¹⁰Qui¹ la³ cun³ rá¹juáh³ ñí¹ Sí²:

Tsá² hnió³ zian² hiú² tsí³ jí³ hi³ zian² siáh³ re² tín², hniáuh³² jmu³ hua³hí¹³ bíh¹ tsú² zfh¹ hi³ jáun² tiá² hléh³² jú¹ hlah³, jí³ hi³ hua³hín¹³ tsú² ho³ siáh³ hi³ jáun² tiá² hléh³² jú¹ tí¹jái².

¹¹Cha³ jmí¹ jmu³ tsú² hi³ hlah³, hniáuh³² jmu³ tsú² jmáh³la³ hi³ chu²¹ bíh¹, hi³ hniáuh³² hnauh¹³ tsú² ca³la³ jonh³ jmí¹ tsí³ he³ lánh³ lí¹³ niau²¹ tie³ quioh²¹.

¹²Qui¹ Tí³² Juo¹³ dí² tanh² hó¹ñí¹ tsá² chun¹ bíh¹, hi³ náí³² tsú² siáh³ he³ hiú² mí³² tsá² hí³; tí³la³ ñí¹con² tsá² jmu² hi³ hlah³ né³, tí³ có³² bíh¹ háí³² tsú² ñí¹.

¹³¿Hin² dá² tsánh² lí¹³ jmoh³ hnoh² hian² tsí³ ní¹juáh³ jmái¹ ca³la³ jí³² dí¹quian¹ hnoh² jmúh¹³ hi³ chu²¹?

¹⁴Tí³la³ cun³ jáun² lí³ zia³² bíh¹ hi³ chu²¹ quián¹³ hnoh² uá¹ cun³ ca³ma³tsoh¹ náh² honh² cun³ñí¹ hi³ jmuh³² hi³ chu²¹. Ha³ lí² jmú² náh² juénh² ñí¹con² hí¹ jan² tsáu², hi³ sa³jun³ hniáuh³² hú¹ cóh²¹ honh² náh², ¹⁵tí³la³ jmu³ náh² hi³ quien² Cristo hñu³ honh² náh² la³ cun³ ca³tí²¹ hi³ lín³ tsú² Juo¹³ dí². Jmái¹ ca³la³ jí³² hniáuh³² tíáunh¹ náh² hua³jan²¹ hi³ ngáih¹ náh² jé¹ ca³la³ jín³² tsá² nga² jú¹ tson² ca³tí²¹ la³

cun³ hi³ ná¹hé² ná¹janh³² hnoh² jáun²,
 16 tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, jun³juáh¹³
 hniáuh³² jmúh¹³ quien² yáh³ hnoh², qui¹
 tsá² hí³ bíh¹ tí³ hniáuh³² jmúh¹³ hnoh²
 quien². Jmu³ náh² jmáh³la³ hi³ lí³ lí¹³
 niau²¹ tie³ hñu³ jmí¹ hñu³ honh² náh²,
 hi³ jáun² tsá² hleh³² hlah³ ca³tí²¹ hi³
 chu²¹ hi³ jmuh³² náh² jáun² cun³ñí¹ hi³
 tanh²³ náh² ta²¹ Cristo né³, lí¹³ lí³ heh³
 cun³quionh³ jè¹ hmóu³².

17 Jáun² né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ re² hi³
 má²tso² tsú² tsí³ cun³ñí¹ hi³ jmu² hi³
 chu²¹ ní¹juáh³ la³ jáun² la³ hnió³ Dió³²,
 la³ cónh³ bíh¹ hi³ jmu³ tsú² hi³ hlah³.
 18 Qui¹ hnga² Cristo, jan² Tsá² tiá² tso³
 ren² bíh¹ ca³jun³ cha¹³ tsá² ná¹ren²
 tso³. Cu³ jéin³² la³ lá² bíh¹ ca³jun³ tsú²
 cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ tso³ quiú¹³ dí², hi³
 jáun² lí¹³ jáu³² tsú² hnoh² tí³ ñí¹con²
 Dió³². Ca³jun³ tsú² la³ cun³ hi³ ca³tí²¹
 hi³ jmí¹ dí¹ngú³ tsú², tí³la³ ca³jenh¹³
 tsú² siáh³ la³ cun³ hi³ ca³tí²¹ hi³ lín³
 tsú² jmí²chí³. 19 Hi³ jáun² tá¹la³ ca³lín³
 tsú² jáun² jmí²chí³ né³, ñéi¹ tsú² hi³
 ca³ñí¹hléh² jái¹³ ñí¹con² jmí²chí³ tsá²
 jmí¹ ná¹tson³. 20 Tsá² jmí¹ ná¹tson³ hi³
 né³, tsá² tiá² ca³jmú³ nieh³ cá²jmái¹ lín²¹,
 jmái¹ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³² juenh²
 lín³² tsí³ hi³ cuá¹hé² cuá¹jan³² tá¹la³ lí¹³
 cuó² pa²¹ lín²¹ hi³ ca³jmú³ jáun² hla¹
 Noé. Jmí¹jáun² cú¹píh²¹ lín²¹ bíh¹ tsáu²
 ca³liáun³, jñá³ tsáu² bíh¹ tsá² hí³ cun³ñí¹
 la³jín³² tsá² ca³liáun³ cun³quionh³ jmái²
 jáun². 21 Hi³ jáun² né³, jmái² jáun² jmí¹
 lí³ cáun² henh¹³ ca³tí²¹ jmái² hi³ zaun³²
 tsú² jmái¹ hi³ ziaun² dí² lá² bíh¹; la³
 cun³ lí³ hi³ má²ná¹liáun¹ dí² jmái¹ hi³
 né³². Hi³ zaun³² tsú² jáun² jmái² né³
 jun³juáh¹³ jmu² hi³ lí²jí² ngú³ quioh²¹
 tsú² tí³ coh³ yáh³, qui¹ cun³quionh³ hi³
 jáun² mí³² tsú² ñí¹con² Dió³² hi³ lí¹³
 jí² jmí¹ tsí³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³ lín²³ bíh¹
 tsú². Hi³ má²ná¹liáun¹ dí² cun³quionh³
 hi³ jáun² cun³ñí¹ hi³ ca³jenh¹³ Jesucristo,
 22 Tsá² ca³zanh³² hi³ hñu³mí³cuú², hi³
 jáun² má²cuá¹tón²¹ tí³ cuá² chu²¹ quioh²¹

Dió³². Tsá² hí³ bíh¹ Tsá² cuá¹quien²
 ñí¹con² la³jín³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²,
 la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² ná¹chín¹, jí³
 la³jín³² tsá²cuú² tsá²chín³ ní² siáh³.

Ca³ta¹ dí² jmú¹³ tá¹³ Dió³² la³ cun³
 lí³ pí³ hi³ má²ca³hiau³ dí²

4 Hi³ jáun² né³, la³jmí¹ ca³ma³tso²
 jáun² Cristo tsí³ tá¹la³ jmí¹ lín³
 tsú² jáun² tsá² ngú³, ja³bí¹ hnoh²
 siáh³ hniáuh³² cháh¹³ cáun² honh²
 hi³ má¹tsoh¹ honh². Qui¹ ní¹juáh³
 tsá² má²ca³ma³tso² tsí³ tá¹la³ lín³ tsú²
 tsá² ngú³, hi³ jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹
 má²ca³chá³ tí³ có³² tso³, 2 hi³ jáun²
 lí¹³ zian² tsú² la³ cun³ hnió³ Dió³²
 ñí¹ hná¹ jmái¹ hi³ zian² tsú² jáun²,
 hi³ jáun² tsá² la³ hí³ tiú²uú² lí³ hniá¹
 yáh³ jmu³ la³ cun³ hi³ qui³ hniá¹ jáun²
 tsá²mí³cuóun² jmu³. 3 Má²hliáun³ lín³²
 bíh¹ hi³ má²ca³jmuh³ náh² jmí¹tin²,
 la³ cun³ hi³ jlánh¹ zain³² jáun² tsá²
 tiá² má²cuóun³² Dió³², má²tioh²¹ bíh¹
 cu³ ní². Qui¹ jmái¹ jáun² jmí¹ zian²
 hnoh² hi³ jmí¹ dí¹quiaunh²¹ honh²
 náh² hi³ lí¹ jmú¹ lí¹ cuóh¹³, hi³ jmí¹
 ma³heinh²¹ náh² jí³ hi³ jmí¹ ná¹cú²
 ná¹húh²³ náh² ca³la³ hi³ cú²tiú² cú²jan³²
 nio², hi³ ná¹cuú² ná¹húh²³ náh² jmái² tí³
 chí¹nga², jí³ ná¹má²tsú¹ má²jonh²¹ náh²
 dió³² tsá² láin¹, tsá² tiá² ca³tí²¹ ma³tsu³
 ma³jónh³² tsú². 4 Hi³ jáun² tsá² tiá² ta²¹
 tanh² Dió³² hí³ né³, lí¹ tsá²cáun² tsí³
 bíh¹ hi³ ca³tin¹ hnoh² qui¹hliá² tiú²uú²
 jmuh³² yáh³ hnoh² hi³ hlah³ quiúnh¹
 tsú², hi³ jáun² dá² má²tú² má²hiáu³² bíh¹
 tsú² hnoh² ta³né³². 5 Tí³la³ tsá² hí³ dá²
 ca³tin¹ jí³en³² jú¹ tson² quioh²¹ ñí¹con²
 Tsá² má²cuá¹hún¹ hi³ hua³jan²¹ hi³
 ra³tsí³² héih³² ñí¹con² tsá² zian² jí³ tsá²
 má²cá²tsan³ ní² siáh³. 6 Cun³ñí¹ hi³ jáun²
 bíh¹ hí¹ la³ tí³ tsá² má²ná¹jún¹ yáh³
 má²ca³nái³² jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³², la³
 cun³ tsá² má²ca³ta³tsin¹ hí³ héih³² la³
 cun³ qui³ quionh³² la³jín³² tsá² ngú³.
 Ca³nái³² bíh¹ tsú² jú¹ chú³² qui¹ jáun²

lí¹³ lí³ zian² tsú² la³jmí¹ zian² hnga²
Dió³² ta³ má²lín³ tsú² jáun² jmí²chí³.

⁷Hi³ jáun² né³, má²janh² bíh¹ má²he²
jmái¹ hi³ tsa³hín³ la³jí³² hi³ zia³². Hi³
jáun² ma³zián¹³ náh² hi³ tín² náh² jmúh¹³
héih³² ní¹con² náh² hmóu³², jí³ hi³
tiah¹³ náh² hi³ cu³tí³ ná¹zian² honh²
náh² hi³ lienh¹ náh² Dió³². ⁸Hi³ ní¹
ca³la³ jí³² ní² né³, ma³hnáú³ náh² tsá²ján²
tsá²ján² ca³la³ jonh³ jmí¹ honh²; qui¹ tsá²
ná¹hnáú³, cun³ chin² bíh¹ tsí³ la³ jáh³
dú¹ ní¹ tsáu¹³ tsá²ján² tsá²ján². ⁹Hen³
náh² tsá²ján² tsá²ján² hñuh³² náh², tí³la³
jun³juáh¹³ ta³ ma³quí¹ ma³tsan¹³ honh²
yáh³ náh² má¹ná¹. ¹⁰Ma³ quin³² ma³
jan³² honh² má²ca³hian³ náh² ma³ cá²
ní¹ pí³ ní¹con² Dió³². Jáun² hniáuh³² lín¹³
náh² tsá² jmúh³² ta²¹ re² la³ cun³ rón³²
lí³ hi³ lí¹ má²ca³cué³ náh² jáun² Dió³²,
hi³ má¹hon¹ náh² jáun² tsá²ján² tsá²ján².
¹¹Hi³ jáun² ní¹juáh³ zian² tsá² hleh³²
né³, jáun² jái¹³ quíoh²¹ tsú² hniáuh³² lí³
jè¹ Dió³² bíh¹. Lí³ua³ jan² tsá² má²cón³²
tsáu², cu¹ jmu¹ tsú² cun³quionh³ pí³ hi³
cue³² Dió³². Hi³ jáun² la³jí³² hi³ jmuh³²
náh² né³, jmu³ náh² cun³ní¹ hi³ hnáuh²
náh² hi³ lí³ quien² Dió³² cun³ní¹ hi³
ca³tín¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, qui¹ hnga²
hí³ bíh¹ ca³tín¹ lí³quien² hi³ lín³ Tsá² cú²
juenh² ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio². Tson² bíh¹
cu³tí³ la³ jáun².

Tsá² hen² tí³ con² Cristo má²tso² tsí³

¹²Hi³ jáun² né³ reh², tsá² hnau³ lín³²
jná¹³, ha³ lí² cu¹ cha³cáun² honh² náh²
ca³tí²¹ hi³ má²cá² má²lau²³ honh² jáun²
ta³né³², hi³ lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² sí² huáh²
tsí³ lín³². Ha³ lí² cu¹ lín¹³ náh² hi³
ná¹quiunh³² náh² cáun² hi³ tiá² jmí¹
ca³tí²¹. ¹³Tí³ re² bíh¹ hi³ jmúh¹³ náh²
tsinh¹ qui¹hi³hliá² honh² ná¹má²tsoh¹
honh² uá²jai³² la³jmí¹ ca³ma³tso² Cristo
tsí³, hi³ jáun² lí³ hiú² honh² náh²
ca³la³ hi³ tiá² tsí³² héih³² ní¹juáh³ jmái¹
hi³ má²cuá¹jáunh²³ tsú² hi³ lín¹ hi³
quien² lín³². ¹⁴Tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹

ren² náh² ní¹juáh³ hi³ tú² hiáu³² tsáu²
hnoh² cun³ní¹ hi³ ca³tín¹ Cristo, qui¹hliá²
Jmí²chí³ Tsá² cuá¹quien², Tsá² ja³²
ní¹con² Dió³² cuá³ hñu³ honh² honh².
[Tsá² tú² hiáu³² náh² hí³ dá² hleh³² hlah³
hi³ ca³tín¹ Jmí²chí³ hí³ bíh¹, tí³la³ honh²
né³ tí³ ná¹ma³quien¹³ bíh¹ náh² tsú².]
¹⁵Ní¹juáh³ zian² honh² ma³tsoh¹ honh²,
tí³la³ ha³ lí² cu¹ lí³ zian² hí¹ jan² tsá²
má²tso² tsí³ cun³ní¹ hi³ lí²jngih³ tsáu²,
ho³ hi³hliá² lí²hain³, ho³lá²dá² hi³ lí²jmú³
hi³ hlah³ hi³ hó³², sa³jun³ cun³ní¹ hi³hliá²
lí¹ lóh³² náh² tanh¹ cáun² jái¹³ hi³ tiá²
ca³tín¹ náh². ¹⁶Tí³la³ ní¹juáh³ zian² náh²
ma³tsoh¹ honh² cun³ní¹ hi³ hain²¹ náh²
tí³ con² Cristo, ha³ tiá² hniáuh³² yáh³
lí³ hinh¹ náh², tí³la³ hniáuh³² má¹quien¹³
náh² Dió³² bíh¹ qui¹hi³hliá² má²té²³
hnoh² tsáu² tsá² má²lái¹ Cristo.

¹⁷Qui¹ né³² má²cá²chó³² jmái¹ hi³
má²lí³liáu³ hi³ ra³tsí³² Dió³² héih³²,
ní¹con² tsá² tionh² jo³cuo² tsú² tín².
Hi³ jáun² ní¹juáh³ ta³bí¹ ní¹con² jnoh¹
la³ má²lí³liáu³ hi³ ra³tsí³² Dió³² héih³²,
cónh³ bíh¹ tiá² lí³ huáh² tsí³ jmái¹ hi³
ra³tsí³² tsú² héih³² ní¹con² tsá² tiá² ta²¹
taunh³² jú¹ chú³² quíoh²¹. ¹⁸La³ cun³
rá¹juáh³ ní¹ Sí²: “Ní¹juáh³ tion³ cu³tí¹³
bíh¹ la³ liáun³ tsá² zian² cun³ tí³² tsí³
Dió³², ¿he³ bí¹ lánh³ rón³² quiunh²¹ tsá²
tiá² má²zian² hi³ ca³tín¹ Dió³², jí³ tsá²
jmu² tso³ ní² siáh^{3?}” ¹⁹Cun³ní¹ hi³ jáun²
bíh¹ hniáuh³² jmu³ tsú² hi³ chu²¹ la³
má²jmu² jáun² ní¹juáh³ tsá² má²tso² tsí³
la³ cun³ hi³ hnió³ Dió³², jí³ hi³ hniáuh³²
chá³² tsú² siáh³ jmí¹ tsí³ jo³cuo² Dió³²
Tsá² lí²jmú³, qui¹ hí³ bíh¹ jan² Tsá²
má²tí³² jè¹.

Hlí² liéinh³² tsú² tsá² tanh² ta²¹ Cristo

5 Né³² né³, hnó³² jná¹³ hléh¹³ tun³
hni³² jon¹ jái¹³ ní¹con² tsá²daun³²
tsá² ná¹ní¹ ja¹ quián¹³ honh², qui¹ ja³bí¹
jná¹³ uá²jai³² jan² tsá² má²liei²¹ ná¹
cú²ren² quiúnh¹ tsá² hí³. Jná¹³ lín³ jan²
tsá² nau³² jái¹³ ca³tí²¹ ha³ lánh³ rón³²

ca³ma³tso² Cristo tsí³, hi³ ja³bí¹ jná¹³
 uá²jai³² hiáu¹³ jái¹³ quiúnh¹ tsá² hí³ hi³
 zian² jnoh¹ cáun² hi³ quien² la³jmí¹ zian²
 Cristo ní¹ má²cá²jnia³ tsú² jáun² hi³
 quien² lín³². ²Hi³ jáun² la³jmí¹ jmu² tsú²
 hua³hi¹³ *já¹ziáh², hnoh² siáh³ hniáuh³²
 jmúh¹³ náh² hua³hi¹³ tsá² joh¹ Dió³², tsá²
 má²ca³chan³ hí³ Dió³² jo³cunoh² náh².
 Jmu³ náh² la³ jáun² hi³ hu²¹ re² honh²
 náh², [la³ cun³ hnió³ Dió³² hi³ jmúh¹³
 náh².] jun³juáh¹³ hi³hliá² jmu² tsáu²
 héih³² yáh³, hi³ sa³jun³ hi³hliá² hen²
 honh² náh² quie³ yáh³ siáh³. Jmu³ náh²
 ta²¹ quián¹³ ca³la³ jonh³ jmí¹ honh² náh².
³Ha³ lí² jmú² náh² quien² lín³² ní¹con²
 tsá² tionh² hi³ jo³cunoh² náh², tí³la³
 hnoh² dá² hniáuh³² jmúh¹³ náh² hi³ lín³
 náh² cáun² nóh³² bíh¹ ní¹con² tsú². ⁴Hi³
 jáun² ní¹ má¹cuanh³² Tsá² chín¹ Juo¹³
 tsá² ná¹jmu² hua³hi¹³ já¹ziáh², má¹jáun²
 hián¹³ náh² cáun² hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹
 quien² la³ cónh³ bíh¹ *có²ron¹ná¹ hi³
 hiáuh²³ tsá² láih²³ ní¹juáh³ ní¹ co² tsú²;
 tí³la³ hi³ hián¹³ hnoh² má¹ná¹, jmí¹líh³
 bíh¹ tiá² lí¹ tsa³hín³.

⁵Ja³bí¹ la³ jáun² siáh³ hnoh²
 tsá² tsá¹míh¹, tianh³² náh² ta²¹ tsá²
 má²lieih²¹. La³jín³² tsáu² bíh¹ hniáuh³²
 tanh¹³ ta²¹ tsá²ján² tsá²ján² hi³ jmu³
 tsú² hi³ tiá² quien² hmóu³², qui¹ ní¹ Sí²
 rá¹juáh³ la³ lá²:

Dió³² dá² hon² bíh¹ tsá² jmu² tonh²,
 tí³la³ má²hé² má²mieh² bíh¹ tsú² lí³ua³
 jan² tsá² tiá² jmu² pan¹ hnga².

⁶Jáun² jmu³ náh² hi³ tsí¹juí³ náh² ta³
 ní¹ Dió³² Tsá² cú² juenh², hi³ jáun² hí³
 bíh¹ ziau³ náh² ní¹juáh³ ní¹ má¹cá²chó³²
 héih³². ⁷La³jí³² hi³ hí³² honh² náh² chá¹
 náh² jo³cuo² Dió³², qui¹ hí³ bíh¹ taunh²
 hnoh² hó¹ní¹.

⁸Jáun² né³, tianh³ náh² hua³jan²¹ jí³
 hi³ zian² honh² náh² ní² siáh³; qui¹ tsá²
 hláinh¹ tsá² hau² náh² hí³ tí² ngí³² la³jmí¹
 ngí³² jan² hiah³² hi³ tí³ hóh³², hi³ hnah²
 ní¹juáh³ hin² tsánh² lí¹³ hin³ dí². ⁹Jáun²

jmu³ náh² pí³ hi³ jáun² tiá² lí¹ cah¹³
 tsú² jmái¹, ma³zián¹³ náh² hi³ nio² cáun²
 tán¹ honh² náh². Cuí¹ lí³ ñíh¹ náh² hi³
 la³jín³² bíh¹ renh² náh² tsá² zian² tá¹
 cáun² hngá¹máh³ ná¹má²tso² tsí³ cá²ren²
 la³ ní² uá²jai³². ¹⁰Tí³la³ ní¹ má¹ca³nga²
 hi³ má³tsoh¹ náh² ní² honh² cu³tiá³, Dió³²
 jmu³ hí³ tinh²¹ honh² náh², hí³ niau²¹
 cáun² tán¹, hi³ niau²¹ tiá³ honh² náh²,
 jí³ hi³ zeh³ tsú² siáh³ hnoh² ní¹ hí¹
 cáun² tiá² hi³ háinh¹³ zia³². Qui¹ hnga²
 Dió³² hí³ bíh¹ jlánh¹ ja³² mí³ tsí³, jí³
 hi³ má²ca³te³ dí² tsú² hi³ tsá¹ma³ziáun¹³
 dí² cáun² hi³ quien² la³jmí¹ cuá¹quien²
 tsú² hnga² cun³ní¹ hi³ má²ca³cunh³ dí²
 jáun² quiúnh¹ Cristo. ¹¹Hnga² hí³ bíh¹
 cuí¹ lí³quien² [jí³ hi³ cuí¹ cuá¹pin³ siáh³]
 la³ cun³ jmí¹hi³nio². Tson² bíh¹ cu³tí³ la³
 jáun².

Hah² Pé¹ jái¹³

¹²Hi³ jáun² né³ reh², la³ cun³ cú¹píh²¹
 jái¹³ hi³ tioh³ sí² lá², má²lí²jmú³² jná¹³
 cun³quionh³ hi³ má²lí²ma³hau³ reh² dí²
 Silvano, jan² tsá² cuóun³² jná¹³ hi³
 má²tí³² re². Cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá²
 qui¹hliá² hnó³² jná¹³ hi³ hlí¹ lieh¹ ná¹
 hnoh², hi³ hnó³² jná¹³ zíh¹³ jú¹ tson² hi³
 la³jí³² hi³ má²hé² má²mieh² náh² Dió³²
 jmu² lín¹ hi³ cu³tí³ hniau³ tsú². Jáun² né³,
 jha³ lí² chá² náh² tun³ honh²!

¹³Tsá² ná¹lín³ cuáh³² tionh² já¹
 juú² lá², ní¹ téh²³ tsú² lá² Babilonia,
 tsá² má²ca³quianh³ hí³ Dió³² la³jmí¹
 má²ca³quianh³ tsú² hnoh² siáh³, tsá²
 hí³ zen² jái¹³ lá² quionh³ Marcos jón³²
 jná¹³ ní² siáh³, hi³ juáh³: “Hia² náh²”.
¹⁴Ren¹ náh² tsá²ján² tsá²ján² hi³ re² nio²
 honh² náh², la³ cun³ qui³ ráin³² tsú² jan²
 rainh²¹.

Hi³ cuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tín²
 ca³la³ jín³² náh² tsá² tionh² náh² jo³cuo²
 [Jesús] Tsá² lín³ Cristo. [Cun³ ní² bíh¹ tí³
 jái¹³.]

Sí² Ní¹ Má²tun³ Hi³ Ca³jmú³ Pé¹

Pé¹ jmu² sí² hi³ ca³tin¹
tsá² tanh² ta²¹ Cristo

1 Jná¹³ la³², Sí¹mu²¹ Pé¹, jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ Jesucristo, jí³ hi³ lín³ ná¹ siáh³ *tí³² tsá² quian³² jè¹ tsú²; cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá² hi³ ca³tin¹ hnoh² tsá² má²táunh²³ náh² ta²¹ jú¹ chú³². Hi³ jú¹ chú³² hi³ táunh²³ dí² jáun² ta²¹ né³, lí³ cáun² hi³ jlánh¹ bíh¹ quien² ní¹con² dí² cun³ní¹ hi³hliá² Jesucristo Dió³² Juo¹³ dí², Tsá² liáu³² dí², lín³ jan² Tsá² chun¹. ²Tí³ lí³mí¹ cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh² Dió³², jí³ hi³ cuí¹ zian² náh² cáun² hi³ re² hi³ tin², cun³quionh³ hi³ má²cuóun³² náh² re² Dió³² jí³ Jesús Tsá² lín³ Tí³ Juo¹³ dí².

Lánh³ rón³² hniáuh³² ma³zian²
tsá² tanh² ta²¹ Cristo

³Cun³quionh³ hi³ cuóun³² dí² re² Dió³² né³, Tsá² ca³te³ dí² hi³ cun³quionh³ pí³ hi³ ho² jí³ cun³quionh³ hi³ ca³chá³ chú³² tsí³ ní¹con² jnoh¹, jáun² má²zia³² pí³ quioh²¹ Dió³² ní¹con² dí² hi³ lí³ ziaún² dí² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ tsú². ⁴Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ má²ca³jmú³ tsú² jái¹³ quiúnh¹ dí², jái¹³ jlánh¹ chú³² niéih³, hi³ quien² lín³² siáh³. Hi³ jáun² cun³quionh³ la³jí³² jái¹³ hi³ ca³jmú³ tsú² jáun² né³, hnoh² lí³ lín³ náh² la³jmí¹ lín³ Dió³² jí³ hi³ lí³ liáun³ náh² siáh³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³ ná¹jmu² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá² cun³ní¹ hi³ tan² tsú² jmu² lí³ua³ cáun² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ hmóu³². ⁵Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ hniáuh³² jmúh¹³ hnoh² pí³ hi³ lín¹³ náh² jun³juáh¹³ jmáh³la³ tsá² nio² cáun² tsí³ ní¹con² Dió³² yáh³, tí³la³ lín¹³ náh² jí³ tsá² chú³² tsí³ bíh¹. Hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ chú³² honh² yáh³ náh², tí³la³ hi³ lín¹³ náh² jí³ tsá² ní² tsá² lieih²¹ bíh¹ ní² siáh³. ⁶Hi³ ní¹ hna¹ ní² né³ hniáuh³² lín³ náh² siáh³ tsá² tin² tí² jin²³

hnga², tsá² tin² tion³ tsí³, jí³ hi³ lín³ náh² tsá² zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³² ní² siáh³. ⁷Ja³bí¹ la³ jáun² hniáuh³² tianh¹³ náh² re² lín³² la³juah²¹ dúh¹ má²tún² renh² náh², hi³ hniáuh³² hno³ náh² tsáu² ní² siáh³.

⁸Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ hnoh² má¹zián¹³ náh² la³ ní², hi³ tí³ lí³mí¹ re² má¹zián¹³ náh², hi³ jáun² jmái¹ hi³ zian² náh² tiá² lí¹³ yáh³ cáun² hi³ tiá² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹, hi³ sa³jun³ lí¹³ hi³ tí³ lí¹ cuóun²¹ náh² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí². ⁹Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² ma³zian² la³ ní² né³, lín³ la³jmí¹ lín³ jan² tsá² ten³ bíh¹ ho³ hi³ tiá² lí²³ jé³ ní¹ uóunh³; má²já²có³ bíh¹ tsí³ tsú² hi³ má²cá²hin³ tso³ quioh²¹ hi³ jmí¹ má²ca³jmú³ jáun² jmí¹tin². ¹⁰Hi³ jáun² né³ reh², hnoh² tsá² má²ca³te³ Dió³², jí³ hi³ má²ca³quianh³ tsú² siáh³ hnoh², jmu³ náh² pí³ hi³ lí¹³ lí³tí³ la³ jáun² ní¹con² náh²; quí¹ ní¹juáh³ hi³ jmuh³² náh² la³ ní², jáun² cun³ jmí¹líh³ bíh¹ tiá² tá¹tonh¹ náh² tí³ có³². ¹¹Hi³ jáun² la³ ní² bíh¹ lí¹³ hi³ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² Tsá² liáu³² dí² hi³, he³ hnoh² jo³cuo² cáun² hi³ re² hi³ tin² cu³tí¹³, ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio².

¹²Hi³ jáun² bíh¹ cháu¹ jná¹³ honh² náh² la³ má²cháu¹ jná¹³ lá² ca³tí²¹ hi³ ní², uá¹jin¹ má²níh¹ bí¹ náh² jí³ hi³ tionh² bí¹ náh² cú²tso² ca³tí²¹ jú¹ tson² hi³ má²ca³heh³ náh² jáun². ¹³Tí³la³ jná¹³ né³ len³, hi³ chú³² hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² cun³quionh³ jái¹³ la³ lá² tá¹la³ zian² jná¹³ lá²; ¹⁴quí¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² má²ca³juáh³ ní¹con² jná¹³ hi³ má²ja³quián³ bíh¹ chau²¹ jmái¹ hi³ tú¹³ jná¹³ ní¹ hué²¹ lá². ¹⁵Tí³la³ jmu¹ jná¹³ pí³ hi³ lí¹³ chau¹³ honh² náh² jmái¹ ca³la³ jí³² jú¹ tson² lá², uá¹ cun³ má²jún¹ jná¹³.

Tsá² ca³jíe³ hi³ cú² juenh² Cristo

¹⁶Hi³ jáun² né³, jái¹³ hi³ ca³má¹ta¹³ jnoh¹ jáun² hi³ ca³tí²¹ pí³ quioh²¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² jmí¹ cuan¹ tsú² jáun² ní¹ hué²¹ lá², jun³juáh¹³ cáun²

jái¹³ hi³ lí¹ ca³chin² tsáu² chí¹ yáh³ jaun³², qui¹ cun³quionh³ m¹ñí¹ hmóu³² bíh¹ jnoh¹ ca³neh²¹ jnoh¹ Tí³² Juo¹³ dí² ca³la³ hi³ cú² juenh² lín³² tsú². ¹⁷ Qui¹ ca³neh²¹ jnoh¹ jmí¹ ca³ma³quien² Dió³² Jméi² tsú² jí³ hi³ ca³jmú³ tsú² hí³ jniá³ tsú² cú²tú¹ cú²lí¹³, jmí¹ ñí¹ca³hléh³ Dió³² Tsá² cú² juenh² hí³ ñí¹ca³juáh³: “Tsá² lá² bíh¹ Jón³² jná¹³ Tsá² hno³ jná¹³ lín³², Tsá² jlánh¹ lí²hiún² tsin³² jná¹³ hi³ ca³tin¹”. ¹⁸ Hú¹tá¹ ca³nái¹³ hmóu³² bíh¹ jnoh¹ hi³ ñí¹ca³hléh³ tsú² hí³ ñí¹ja²¹ la³ tí³ hñu³mí³cuú², qui¹ jmí¹ tiauh¹ jnoh¹ quiúnh¹ Tí³² Juo¹³ dí² tsí³ máh³ hfen¹ jáun².

¹⁹ Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, tí³ jlánh¹ bíh¹ má²nio² cáun² tsí³ dí² hi³ ca³tí²¹ jái¹³ hi³ rá¹tioh³ Sí² hi³ ca³jmú³ jáun² tsá² ca³lín³ hí³ *tí³² jè¹ Dió³². Re² bíh¹ ná¹jmuh³² hnoh² ná¹juáh³ hi³ ná¹naih³² náh² re² lín³² jái¹³ jáun², qui¹ jái¹³ quioh²¹ tsá² hí³ lí³ la³jmí¹ lí³ cáun² sí² hi³ tie³ joh¹ quioh²¹ ñí¹ já¹niéi² liánh² ca³la³ ñí¹ cá¹jniá²¹, hi³ jáun² Tsá² lín³ la³jmí¹ lí³ chí¹jmái²¹ juenh¹³ hi³ hian³² tí³ ca³jniá³² má²hián³² hi³ jmu³ hi³ tai²¹ joh¹ hñu³ honh² náh². ²⁰ Tí³la³ la³ñí¹ la³ján³ né³, cuí¹ ngí¹³ hnoh² jái¹³ lá²: Hi³ hí¹ cáun² yáh³ jái¹³ hi³ rá¹tioh³ jáun² ñí¹ Sí², hi³ ca³hléh³ jáun² tí³² jè¹ Dió³², tiá² lí³ yáh³ cáun² hi³ lí¹³ ngí¹³ tsú² ta³ lín²¹, ²¹ qui¹ tsá² ca³lín³ hí³ tí³² jè¹ Dió³² hí¹ cónh³ yáh³ tiá² ca³hléh³ la³ cun³ tin² tsí³ hmóu³²; qui¹ tsá² hí³ dá² jmí¹ ná¹hle³² hú¹tá¹ jái¹³ hi³ ca³cué³ Dió³² hñu³ tsí³ bíh¹, la³ cun³ hi³ jmí¹ má²ta² jáun² Jmí²chí³ Chun¹.

Tsá² hie³² jú¹ tí¹jái²

(Judas 4-13)

2 Né³² né³, ca³lí³ zian² *tí³² jè¹ Dió³² tí¹jái² ja¹ quioh²¹ tsá² *Israel jmí¹tin²; hi³ ja¹ quián¹³ hnoh² síáh³ lí³ zian² uá²jai³² tí³² tí¹jái². Ta³máih³ pih²¹ bíh¹ ma³tin² tsú² tsáu² jái¹³ hi³ lí¹ chin² chí¹ hmóu³², jái¹³ jmu³ hi³ tsa³hín³ tsá²

taunh³² ta²¹; hi³ jmu³ tsú² síáh³ hi³ tiá² quien² Tí³² Juo¹³ dí², Tsá² má²ca³liáu³². Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, tia³jui³² lín³² bíh¹ sunh³ tsú² ñí¹ hlah³ hmóu³². ² Lí³ zian² juóun³² tsá² tsa³taunh¹ la³ cun³ lí³ jui³² hlah³ jui³² hó³² hi³ quiú² tsá² hí³; hi³ cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ tsá² hí³ né³, hléh³² tsáu² hlah³ ca³tí²¹ jui³² cú²tso² hí³ hie³² ha³ lánh³ rón³² hniáuh³² zian² tsú². ³ Cun³ñí¹ hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ quie³ bíh¹ tsú², hi³ jáun² ma³cau² tsú² hnoh², hi³ ma³ta² tsú² jái¹³ lí¹ chin² chí¹; tí³la³ má²ngau³² jmái¹ bíh¹ hi³ ca³ta³tsin¹ tsá² la³ hí³ héih³², hi³ má²ja³quián³ cu³tí¹³ bíh¹ tsa³hín³ tsú².

⁴ Qui¹ Dió³² tiá² ca³hin³ yáh³ tso³ quioh²¹ tsá²cuú² tsá²ta³, tsá² ca³jmú³ hí³ tso³, tí³la³ quiú³juóu³² bíh¹ ca³cuin³ dí² tsá² hí³, hi³ ca³chan³ dí² ñí¹ já¹niéi² hi³ ná¹hñéih¹ quionh³ cá²den¹ná¹ ca³la³ tí³ ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hi³ ra³tsí³² dí² héih³². ⁵ Sa³jun³ ca³hin³ bíh¹ Dió³² tso³ quioh²¹ tsá² jmí¹ zian² hngá¹máh³ lá² cá²jmái¹ lín²¹, tí³la³ Dió³² dá² ca³jmú³ hi³ ca³ja³tsauh²¹ jmái² bíh¹ hi³ jáun² hnúh³² tsá² cá² ñí¹ jmí¹ zian² hí³ cun³ tin² tsí³ hmóu³². Jmí¹jáun² né³, ca³lión³² Dió³² jí³²la³ jñá³ tán¹ tsáu² bíh¹: hla¹ Noé quionh³ tsá² hñú¹³, Noé tsá² ca³hléh³ hí³ jái¹³ ca³tí²¹ hi³ ma³zian² tsú² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³². ⁶ Ja³bí¹ ca³ra³tsin² síáh³ Dió³² héih³² tsá² juú² Sodoma jí³ Gomorra, hi³ ca³jín³ dí² juú² jáun² ca³la³ ñí¹ ca³lí³ juá² lí¹ nio², hi³ jáun² lí³ ñi³² tsá² lí³zian² jmí¹tsú² jmí¹ja³² hi³ tiá² hniáuh³² jmu³ tsú² la³ jáun², la³ cun³ la³jín³² tsá² lí³ hniá¹ hi³ ma³zian² ca³tin¹ hnga² yáh³. ⁷ Tí³la³ ca³lión³² bíh¹ tsú² hla¹ Lot, tsá²ñuh² tsá² jmí¹ chun¹, tsá² jlánh¹ jmí¹ cha³² hí³ hlah³ tsí³ ní¹ má¹ca³jé³ hi³ hlah³ hí³ hó³² hi³ jmu³ tsá² jmí¹ zian² hí³ cun³ tin² tsí³ hmóu³².

⁸ La³jí³² jmái¹ tá¹la³ jmí¹ cuá³ bíh¹ tsá² chun¹ hí³ ja¹ tsá² hí³ jmí¹ má²tsan² tsí³, cun³ñí¹ hi³ jmí¹ náí³² jí³ hi³ jmí¹ jé²³ la³jí³² hi³ hlah³ hí³ hó³² hi³ jmí¹ jmu²

tsá² hláih¹ hí³. ⁹La³ jáun² bíh¹ lí³ hí³ tín² bíh¹ Dió³² líon³² tsá² joh¹ ja¹ uu³mi²tsi³² ní¹juáh³ tsá² má²zian² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ tsú²; hí³ tín² siáh³ Dió³² chan³ tsá² hláih¹ ná¹chan¹ hí³ ma³tso² tsí³ jmáí¹ hí³ ra³tsi³² dí² héih³². ¹⁰Hí³ la³ ní¹ la³ján³ jmu³ Dió³² hí³ ma³tso² tsí³ tsá² hniá¹ jmu³ la³jí³² hí³ hlah³ la³ cun³ hí³ dí¹quiaunh²¹ tsí³, tsá² tiá² hnió³ ma³quien² jái¹³ hí³ ho² Tí³² Juo¹³ dí². Tiá³ lín³² bíh¹ nio² tsí³ tsá² la³ hí³, tsá² tiá² cú² tiá² juénh² bíh¹ hí³, ca³la³ hí¹juáh³ tiá² juénh² tsú² hí³ tú² hió³² tsá² huáh² tsí³, la³ cun³ tsá²cuú² tsá²chín³ yáh³. ¹¹Hí³ uá¹jinh¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tí³ jlánh¹ bíh¹ záu² jái¹³ hí³ ná¹ho² la³ cónh³ bíh¹ tí³² hí³, jí³ hí³ tí³ jlánh¹ bíh¹ pin³ siáh³, tí³la³ tiá² cáun² lí¹ ja³² yáh³ tsí³ tsú² hí³ tu³ hna³ tsá²cuú² tsá²chín³ hí³ ní¹con² Juo¹³ dí².

¹²Tí³² hí³ né³ cáun² lí¹ ná¹hle³² hlah³ ca³tín¹ cáun² hí³ hí¹juáh³ tiá² ngí²³ bíh¹; tsá² hí³ dá² ná¹lín³ la³jmí¹ lín³ jáh³ hngá¹ jáh³ náí² bíh¹ hí³ tiá² jái¹³ ngí²³, hí³ jmu² cun³ tín² tsí³ hmóu³², jáh³ ca³lí³zian² cáun² ta²¹ zaunh³ tsáu² hí³ jngah³ bíh¹. Hí³ cun³ní¹ hí³ zian² tsá² hí³ la³jmí¹ zian² jáh³ hngá¹ jáh³ náí² né³, jáun² la³jmí¹ hiá² tsan² jáh³ bíh¹ hiá¹ tsán¹³ tsá² hí³. ¹³Tsá² la³ hí³ dá² hiáuh³ hí³ ma³tso² tsí³ quí¹hliá² hmóu³² tsú² má²ca³jmú³ hí³ má²ca³ma³tso² tsá² siáh³ tsí³. Tsá² la³ hí³ dá² ná¹lín²³ hí³ jlánh¹ tionh² hiú² tsí³ cun³quionh³ hí³ ná¹jmu² la³ cun³ tín² tsí³ hmóu³² ca³la³ hí³ chú¹ja²¹ bíh¹; cáun² hua³heih²¹ bíh¹ jaun³² jí³ hí³ jlánh¹ hlah³ jniá³ siáh³ ní¹juáh³ hí³ zian² tsá² la³ hí³ ja¹ ní¹ tionh¹ náh² ní¹juáh³ jmáí¹ hí³ ná¹cúh² tsú² cu³lí²¹ quiúnh¹ hnoh², quí¹ tá¹la³ jáun² cá² ní¹ ná¹má²hiú² tsí³ bíh¹ tsú² cun³quionh³ hí³ má²cau² tsú² jáun² hnoh².

¹⁴Cun³ tiá² lí¹ lí³jfen³² bíh¹ tsá² la³ hí³ tsá²mi³; cun³ tiá² huóh³² bíh¹ tsú² hí³ jmu² tso³. Tsá² la³ hí³ dá² má²can² tsá² tiá² nio² cáun² tsí³. Cá² ní¹ bíh¹ hí³ jlánh¹ re² má²tín² tsú², hí³ hniá¹ hí³ hlá² hí³

ní² bíh¹; tsá² la³ hí³ bíh¹ má²ná¹tiáunh¹ hú¹mu³héih³². ¹⁵Má²ní³táunh¹ juí³² ní¹ má²já²cuín³ bíh¹ tsú² quí¹ cun³ní¹ hí³ má²ca³tú³ juí³² cú²tso². Má²ca³can³ tsú² nóh³² quioh²¹ hla¹ Balaam tí³² jé¹ Dió³², jon² hla¹ Beor, tsá² ca³lí³ hniá¹ hí³ hí³ láih¹³ quie³ cun³quionh³ hí³ jmu³ cáun² hí³ tiá² ca³tí²¹, ¹⁶tí³la³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³, jan² lo¹ tiá² lin¹ zia³² lánh³ rón³² lí³ hleh³² bíh¹ ca³hléh³ la³jmí¹ hleh³² tsá²mi³cuóun², hí³ ca³je³ hí³ ca³tí²¹ tso³ quioh²¹ tsú². La³ jáun² bíh¹ ca³qui³ ca³jna³ jáh³ hí³ ní¹con² hla¹ tí³² jé¹ Dió³² hí³ ca³tí²¹ hí³ jmí¹ hí¹jmu² cáun² hí³ ngo².

¹⁷Tí³² la³ hí³ dá² lín³ la³jmí¹ lí³ ní¹ jmí¹ hion² jmáí² bíh¹, tsá² lín¹ jnie² lí¹ ní³tú¹ ní³lí¹³ quionh³ chí³ bíh¹ tsá² la³ hí³; tsá² hí³ dá² ca³tín¹ tsa³táunh¹ ca³la³ tí³ ní¹ já¹nié² liánh² cu³tí³ ca³la³ cun³ jmí¹hí³nio². ¹⁸Tí³² hí³ dá² hleh³² jú¹ toh² tiá² lin¹ ní¹ jmu³ ta²¹ bíh¹, hí³ cun³quionh³ la³jí³² hí³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ tsá²mi³cuóun² má²can² tsú² tsá² tá² má²ca³huén² ja¹ tsá² ná¹jmu² tso³. ¹⁹Tsá² hí³ jlánh¹ zaih³² tsáu² hí³ lí¹³ zian² tsú² cun³ tín² tsí³ hmóu³², tí³la³ já² hmóu³² tsú² né³, zian² la³jmí¹ zian² jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹ bíh¹, quí¹ cáun² jmu² bíh¹ tsú² lí³ua³ cáun² hí³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ jmu³; quí¹ ma³ quin³² ma³ jan³² bíh¹ tsá²mi³cuóun² lín³ jan² tsá² má²dí¹hlánh¹ ní¹con² lí³ua³ cáun² hí³ má²ca³zaunh³ tiá³ quioh²¹. ²⁰Quí¹ lí³ua³ jan² tsá² má²ca³lí³ cuóun³² Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí² Tsá² liáu³², hí³ jáun² má²ca³liáu³ bíh¹ tsú² ja¹ ca³la³ jí³² hí³ hlah³ hí³ hó³² hí³ qui³ jmu² tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá²; tí³la³ ní¹juáh³ má¹lí³² jáun² né³ ca³pí² cá²tsáinh³² tsú² hí³ hlah³, hí³ má²ca³zaunh³ siáh³ tiá³ hí³ hlah³ jáun², hí³ jáun² tí³ jlánh¹ bíh¹ hlah³ má²lí¹³ quioh²¹ tsú² tí³ chí¹cáin² jáun² la³ cónh³ bíh¹ jmí¹tín². ²¹Tí³ jlánh¹ bíh¹ jmí¹ chú¹ quioh²¹ tsá² hí³ sá¹ cu³tsa³² tiá² ca³lí³ cuoh² bíh¹ tsú² ha³ lánh³ rón³² hniáuh³² ma³zian² tsú² la³ cun³ tí³² tsí³ Dió³², la³

cónh³ bíh¹ hi³ nó³² tsú² tí³ có³² nĩ¹con² héih³² híen¹ jáun² ta³ má²nĩ³² tsú².
 22 Tĩ³la³ má²ca³lĩ³tĩ³ bíh¹ jái¹³ la³ cun³ hi³ qui³ ná¹juáh²³ jáun² tsáu²: “Tsanh² tsái² hi³ tsá²cúh² siáh³ nũ²¹ quioh²¹ hnga²; hi³ mí²nĩ³ cun³ lí²sin² tsú² né³, ta²¹ hu²¹ tsau³² siáh³ hi³ tsá²quf² tsá²hi³² ja¹ jen²”.

Nĩ¹ má¹jaunh³² Tĩ³² Juo¹³ dí²

3 Hnoh² reh² tsá² hnau³ jná¹³, hi³ lá² sí² nĩ¹ má²tun³ hi³ jmu² jná¹³ ca³tĩn¹ hnoh². Nĩ¹ tá¹ tun³ sí² má²ca³lĩ³ hno³² jná¹³ hlĩ¹ lieh¹ ná¹ hnoh² hi³ hnáuh¹³ náh² ching³² jmáh³la³ jú¹ re² jú¹ tin².
 2 Cháu¹ náh² honh² la³ cun³ hi³ ca³juáh³ jáun² tsá² chun¹ tsá² ca³lin³ hi³ *tĩ³² jě¹ Dió³² cá²jmái¹, jí³ héih³² hi³ ca³héc³ jáun² *tĩ³² tsá² quian³² hi³ jě¹ Dió³² nĩ¹con² hnoh², la³ cun³ tí³² joh² hnoh², tsá² ca³ma³ta² hi³ la³ cun³ rón³² lí³ héih³² hi³ ca³jmú³ jáun² Tĩ³² Juo¹³ dí² Tsá² liáu³².

3 Tĩ³la³ la³nĩ¹ la³ján³ cu¹ lí³ nĩh¹ náh² hi³ nĩ¹ cá¹táuh³ jmái¹ ja³táunh¹ tsá² ma³zian² la³ cun³ hi³ dí¹quiaunh²¹ tsĩ³ hmóu³², tsá² hí³ dá² jú³ ngái³ ca³tĩ²¹ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Juo¹³ dí². 4 Tsá² hí³ né³ nga³: “¿Haun¹³ juáh¹³ ca³jmú³ Cristo jái¹³ hi³ jáunh³? Jáun² né³, ¿he³ lí³ tiá² má²cuanh³² tsú²? Quĩ¹ la³ cun³ jmí¹ cá¹hiá¹ cá¹tsan³ dí¹hio³ nũ¹deh³ dí² la³ má²lí³ jáun² bíh¹ la³ cun³ qui³ lí³ jáun² la³ cun³ jmí¹ ca³lí³ tá¹ cáun² mí³cuú²”. 5–6 Tĩ³la³ tsá² hí³ dá² tiá² hnió³ yáh³ hi³ lí³ nĩ³² hi³ ca³ja³hín³ bíh¹ la³jĩ³² hi³ jmí¹ zia³² hngá¹máh³ lá² jmí¹ ca³ja³tsauh²¹ jáun² jmái², uá¹ jáun² la³ jáun² cun³ cá²jmái¹ lín²¹ máh³ ca³lí³zia³² la³jĩ³² hi³ jniá³ tí³ chí³cuú² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³², hi³ cun³quionh³ jmái² siáh³ ca³lí³zia³² hngá¹máh³ lá², hi³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³ cua³ha³ siáh³ hué³² ja¹ quioh²¹ jmái². 7 Ja³bĩ¹ la³ jáun² cun³quionh³ héih³² quioh²¹ Dió³² bíh¹ má²ná¹chan¹ tá¹ cáun² mí³cuú², la³ má²quionh³ hngá¹máh³ lá², hi³ có³² quionh³ sí². Jáun² né³, la³jĩ³² hi³ zia³²

bíh¹ má²ná¹chan¹ hi³ có³² quionh³ sí² jmái¹ hi³ ra³tsĩ³² Dió³² héih³², nĩ¹ má¹tĩ³ nĩ¹ tsa³hín³ tsá² tiá² hnió³ ma³zian² la³ cun³ hnió³ Dió³².

8 Tĩ³la³ hnoh² reh², tsá² hnau³ jná¹³, tiá² hniáuh³² tsa³con² náh² jú¹ tson² lá²: Hi³ nĩ¹con² Tĩ³² Juo¹³ dí² lí³ la³jmí¹ lí³ cú² jmái¹ bíh¹ la³ cun³ cú² mei²¹ mii², hi³ jáun² cú² mei²¹ mii² né³ lí³ la³jmí¹ lí³ cú² jmái¹ tán¹ bíh¹. 9 Jun³juáh¹³ hi³hliá² tiá² tia³jui³² lí³tĩ³ yáh³ la³ cun³ jái¹³ hi³ má²ca³jmú³ jáun² Tĩ³² Juo¹³ dí², hi³ jáun² tiá² má²cuanh³², la³jmí¹ lín²³ ma³ jan² tsáu², tí³la³ cun³nĩ¹ hi³ juenh² tsĩ³ bíh¹ tsú² nĩ¹con² jnoh¹; quĩ¹ hi³ hnió³ tsú² hi³ hí¹ jan² tsáu² tiá² tsa³hín³, tí³la³ hí³ dá² hé² jan³² hi³ la³jín³² tsáu² tsa³conh² tsĩ³ tso³ quioh²¹ bíh¹.

10 Tĩ³la³ jmái¹ quioh²¹ Tĩ³² Juo¹³ dá² dí² já³² cu³diá²jan² la³ lá² bíh¹, jmái¹ hi³ tiá² hin² ná¹jan²¹, la³jmí¹ ja³² jan² háin² já¹nié². Má¹jáun² né³, la³jĩ³² hi³ jniá³ chí³cuú² lí¹ yéin²¹ bíh¹ cun³quionh³ cáun² mah¹ cáu² lín³², hi³ jáun² cun³quionh³ sí² bíh¹ tsa³hín³ ca³la³ jí³lí³², jí³ nĩ¹ hué²¹ lá² ní² siáh³ chu³ jñéih³ la³jĩ³² tá¹³ tsáu².

11 Jáun² né³, cun³nĩ¹ hi³ la³jĩ³² bíh¹ tsa³hín³, jáun² jí³ jlánh¹ bíh¹ hniáuh³² hi³ má¹zián¹³ náh² hi³ chu²¹ honh² jí³ hi³ má¹zián¹³ náh² hi³ ca³tĩn¹ Dió³² ní² siáh³! 12 Hniáuh³² tionh² náh² hi³ ná¹hé² ná¹janh³² náh² jmái¹ hi³ má²ca³tón³ jáun² Dió³², hi³ jmúh¹³ náh² siáh³ pí³ hi³ lí¹³ já³² tia³jui³², la³ cun³ jmái¹ hi³ jmu³ jáun² Dió³² hi³ tsa³hín³ la³jĩ³² hi³ jniá³ chí³cuú² cun³quionh³ sí², jmái¹ hi³ jliénh¹³ ca³la³ jí³lí³² ja¹ sí². 13 Tĩ³la³ jnoh¹ má¹ná¹, ná¹jan³² dí² hi³ lí³ hmai²¹ la³jĩ³² hi³ jniá³ chí³cuú² jí³ nĩ¹ hué²¹ lá² ní² siáh³ la³ cun³ lí³ jái¹³ hi³ ca³jmú³ jáun² Dió³², cáun² nĩ¹ lí¹³ lí³tĩ³ la³ cun³ hi³ tí³² tsĩ³ Dió³², nĩ¹ tiú²uú² hi³ hlah³ zia³².

14 Hi³ jáun² bí¹ hniáuh³² reh² hi³ jmúh¹³ náh² pí³ hi³ nio² tie³ hñu³ honh² náh² ta³ nĩ¹ Dió³² tá¹la³ ná¹janh³²

náh² jmái¹ jáun², hi³ zian² náh² siáh³
 hi³ jí² honh² náh² hi³ hí¹ cáun² tso³
 tiá² zia³² ñí¹ con² náh². ¹⁵ Cháu¹ náh²
 honh² hi³ Dió³² jmu² juenh² tsí³ qui¹
 cun³ñí¹ hi³ hnió³ tsú² hi³ zia³² jmái¹
 hi³ lí¹³ liáun³ tsáu² bíh¹. La³ jáun² bíh¹
 juáh³ sí² hi³ má²ca³zen³ Po¹ reh² dí²
 ñí¹ con² hnoh², tsá² hno³ dí² lín³², la³
 cun³ lí³ hi³ quia³lín³ jáun² jmí¹ tsí³ tsú²
 hi³ má²ca³cué³ Dió³². ¹⁶ La³ jí³² sí² hi³
 má²ca³jmú³ bíh¹ tsú² má²ca³hléh³ ca³tí²¹
 hi³ ní². Ñí¹ sí² quioh²¹ tsú² ná¹tso¹ ma³
 cáun² jái¹³ juóuh³² hi³ lí¹³ ngí¹³ tsáu²,
 hi³ jáun² tsá² tiá² jái¹³ ngí²³ jí³ tsá² tiá²
 má²pin³ hi³ taunh³² ta²¹ jmu² tí³ jéin³²
 jái¹³ jáun², la³ jmí¹ jmu² tsú² jáun² tí³
 jéin³² jái¹³ ñí¹ hná¹ ní² quioh²¹ Dió³² hi³
 má²rá¹tioh³ jáun² ñí¹ Sí² quioh²¹ Dió³².

Cun³ñí¹ hi³ jmu² tsú² la³ jáun² né³, jmu²
 tsú² hi³ lí¹³ tsa³hín³ hmóu³² bíh¹.

¹⁷ Hi³ jáun² bíh¹, hnoh² reh² tsá² hnau³
 lín³² jná¹³, cun³ñí¹ hi³ má²ca³lí³ ñíh¹
 náh² ta³ ñeh³ ca³tí²¹ la³ jí³² hi³ jáun²,
 jáun² hua³hín¹³ náh² jmu³, hi³ jáun² tiá²
 jau³ hnoh² tsá² la³ hí³ cun³quionh³ jú¹
 tí¹ jái² quioh²¹, la³ cun³ tsá² zian² hí³ cun³
 tin² tsí³ hmóu³² yáh³. Jáun² la³ jáun²
 tiá² lí¹³ tianh¹³ náh² tí³ có³² ca³tí²¹ hi³
 má²nio² ní² tiá³ honh² náh². ¹⁸ Tí³ re²
 jmu³ náh² pí³ hi³ tí³ lí³mí¹ niau²¹ tiá³
 honh² náh², jí³ hi³ tí³ lí³mí¹ tsá²lí³ ñíh¹
 náh² hi³ ca³tin¹ Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí²
 Tsá² liáu³². ¡Jan² hi³ bíh¹ cuí¹ lí³quien²
 ta³né³² jí³ la³ cun³ jmí¹hi³nio² ní² siáh³!
 Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.

Sí² La³ñí¹ Quioh²¹ Juan²

Jái¹³ jmu³ hi³ lí¹³ zian² tsú²

1 Hnoh² reh², zen¹³ jnoh¹ sí² lá² ñí¹ con² hnoh² hi³ hleh³² hi³ ca³tin¹ Tsá² lín³ Jái¹³, Tsá² jmu² hí³ hi³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹ hi³ nio². Jmí¹ má² zian² bíh¹ Tsá² hí³ ñeh² bíh¹ hi³ lí³ zia³² la³ jí³²; hi³ jnoh¹ né³ ca³ náí¹³ jé¹ tsú² jí³ hi³ ca³ neh²¹ jnoh¹ tsú² siáh³ cun³ quionh³ mí¹ ñí¹ jnoh¹ hmóu³². Jnoh¹ ca³ neh²¹ tsú² re² lín³² hi³ ca³ la³ hi³ ca³ tin¹³ jnoh¹ tsú² cuo² siáh³. ² Hi³ Tsá² lín³ hi³ Jái¹³ né³ ca³ ma³ jnia³², hi³ jáun² jnoh¹ né³ ca³ neh²¹, hi³ jáun² jnoh¹ má² cue³² jú¹ tson² hi³ ca³ tin¹ hí³ dí²; hi³ jáun² bí¹ ngái¹ jnoh¹ ñí¹ con² hnoh² jái¹³ hi³ ca³ tin¹ Tsá² cue³² hí³ pí³ hi³ lí¹³ zian² tsú² cun³ jmí¹ hi³ nio². Hi³ bíh¹ jmí¹ cuá³ quionh³ Jméi² dí², hi³ Jméi² dí² né³ ca³ ma³ jnia² tsú² ñí¹ con² dí². ³ Hi³ jáun² né³, la³ cun³ hi³ ca³ neh²¹ jnoh¹ jáun² jí³ hi³ ca³ náí¹³ jnoh¹, ngái¹ jnoh¹ siáh³ ñí¹ con² hnoh², quí¹ jáun² la³ jáun² lí¹³ tianh¹³ náh² cá² honh¹ quiúnh¹ jnoh¹. Hi³ jnoh¹ né³, tiauh² jnoh¹ cá² hon³ cu³ tí³ quiúnh¹ Dió³² Jméi² dí² la³ má² quionh³ jí³ Jesu- cristo hí³ Jon² tsú² ní² siáh³. ⁴ Hi³ jáun² bíh¹ ná¹ jmu³² jnoh¹ sí² lá² hi³ ca³ tin¹ hnoh², quí¹ hi³ jáun² lí³ tí³ la³ cun³ hi³ má² ná¹ hiú² jáun² tsí³ dí².

Dió³² bíh¹ Tsá² cuá¹ lín³ joh¹

⁵ Hi³ jáun² né³, hi³ lá² bíh¹ jái¹³ hi³ ca³ ma³ ta² jnoh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo, hi³ jáun² né³² má² ngái¹ jnoh¹ ñí¹ con² hnoh² jái¹³ lá². Hi³ Dió³² bíh¹ Tsá² cuá¹ lín³ joh¹, hi³ hí¹ cú¹ píh²¹ jái¹ níé² tiá² zia³² yáh³ ñí¹ con² tsú². ⁶ Hi³ jáun² ní¹ juáh³ hi³ juáh¹³ dí² hi³ tiauh² dí² cá² hon³ quiúnh¹ tsú², hi³ tá¹ la³ jáun² né³, ñí³ ngí¹ bíh¹ dí² ñí¹ jái¹ níé², jáun² jú¹ tí¹ jái² bíh¹ jaun³² hléh¹ dí², quí¹ ha³ tiá² cú² tso² ziaú² yáh³ dí². ⁷ Tí³ la³ ní¹ juáh³ tie³ joh¹

juí³² quiú¹³ dí² la³ jmí¹ zian² jáun² Dió³² ñí¹ tie³ joh¹, hi³ jáun² cun³ quionh³ la³ jáun² bíh¹ má² tiauh² dí² cá² hon³ quiúnh¹ tsá² ján² tsá² ján², hi³ jáun² jmí² hán¹ Jesu- cristo Jon² Dió³² né³, hin²³ ca³ la³ jí³² tso³ quiú¹³ dí².

⁸ Tí³ la³ ní¹ juáh³ hi³ juáh¹³ dí² hi³ tiá² tso³ zia³² quiú¹³, hi³ jáun² la³ jáun² lí¹ má² ma³ can¹³ hmóu³² bíh¹ dí², tsá² tiá² jú¹ tson² má² hu²¹ hñu³ tsí³ bíh¹ láí³ dí². ⁹ Tí³ la³ né³² né³, ní¹ juáh³ hi³ ton¹³ dí² tso³ quiú¹³, jáun² chin¹³ bíh¹ Dió³² tsí³ tso³ quiú¹³ dí², jí³ hi³ ren³ tsú² siáh³ la³ jí³² hi³ hláh³ hi³ hó³² hi³ zia³² ñí¹ con² dí², quí¹ hi³ bíh¹ jan² Tsá² ma³ tí³² jé¹, hi³ jmu³ siáh³ la³ cun³ hi³ ca³ tí²¹ jmu³. ¹⁰ Tí³ la³ ní¹ juáh³ hi³ juáh¹³ dí² hi³ tiá² tso³ má² ca³ jmú¹³ né³, la³ jáun² dá² má² jmu³² dí² hi³ Dió³² lín³ jan² tsá² tí¹ jáin² bíh¹, jáun² tiá² la³ má² hu²¹ yáh³ jái¹³ quioh²¹ tsú² hñu³ tsí³ dí².

Cristo lín³ Tsá² nau³² jái¹³ quiú¹³ dí²

2 Hnoh² jón³, jmu² jná¹³ sí² lá² hi³ ca³ tin¹ hnoh², quí¹ hliá² hnó³² jná¹³ hi³ tiú² uú² jmúh¹³ náh² tso³; tí³ la³ ní¹ juáh³ zian² jan² tsá² má² lí² jmú³ tso³ né³, jáun² zian² bíh¹ jan² Tsá² nau³² jái¹³ quiú¹³ dí² ta³ ñí¹ Jméi² dí², Jesús Tsá² lín³ Cristo bíh¹ Tsá² hí³, hi³ hí³ bíh¹ jan² Tsá² chun¹. ² Hí³ bíh¹ ca³ cuen³ hnga² hi³ jún³ cha¹³ jnoh¹ hi³ jáun² lí¹³ hin³ tso³ quiú¹³ dí²; hi³ jun³ juáh¹³ cun³ jmáh³ la³ tso³ quiú¹³ jnoh¹ yáh³, quí¹ ja³ bí¹ ca³ tí²¹ jí³ tso³ quioh²¹ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá³ máh³ bíh¹ siáh³.

³ Hi³ jáun² né³, má² né¹ dí² hi³ má² ca³ lí³ cuóun³² dí² Dió³² ní¹ juáh³ ma³ tí²¹ dí² héih³² hi³ jmu² tsú². ⁴ Tí³ la³ ní¹ juáh³ zian² tsá² juáh³ né³: “Jná¹³ cuóun³² Dió³²”, tí³ la³ já² tiá² má² tí³² yáh³ tsú² héih³² hi³ jmu² Dió³² má² lí³² jáun², hi³ jáun² jan² tsá² tí¹ jáin² bíh¹ tsá² la³ hí³, tiá² jú¹ tson² má² zia³² yáh³ hñu³ tsí³ tsú². ⁵ Tí³ la³ lí³ ua³ jan² tsá² má² tí³² la³ cun³ héih³² hi³ jmu²

Dió³² má¹ná¹, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹
 hú¹tá¹ cu³tí³ má²hño³ Dió³² re² lín³²;
 hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ má²lí¹³ lí³ né¹
 dí² hí³ tiauh² dí² cá²hon³ quiúnh¹ tsú²
 ní¹juáh³ hí³ má³tí²¹ jnoh¹ héih³² quioh²¹
 tsú². ⁶Hi³ jáun² tsá² juáh³ hí³ tionh²
 cá²hon³ quionh³ Dió³² né³, hniáuh³²
 bíh¹ má²zian² tsú² la³jmí¹ ca³ma³zian²
 jáun² hnga² Jesús Tsá² lín³ Cristo.

Cáun² héih³² hmai²¹

⁷Hnoh² reh², héih³² hí³ jmu² jná¹³ ní¹
 sí² lá², jun³juáh¹³ cáun² héih³² hmai²¹
 yáh³, qui¹ hí³ lá² dá² héih³² la³ cun³
 hí³ qui³ má²ca³heh³ náh² la³ cun³ jmí¹
 ca³niéih² bíh¹ náh². Héih³² yenh³ jáun²
 bíh¹ la³², la³ cun³ qui³ lí³ jú¹ chú³² hí³
 má²ca³niéih² náh² jáun². ⁸Ti³la³ cun³
 jáun² lí³ bíh¹ la³jmí¹ lí³ cáun² héih³²
 hmai²¹ jái¹³ hí³ jmu² jná¹³ lá², qui¹
 la³ní¹ tín² ca³ma³jnia³² Cristo hí³ ha³
 lánh³ zian² tsá² hú¹tá¹ má²tí³² héih³² lá²,
 hí³ ja³bí¹ hnoh² ní² siáh³ má²ma³jnia¹³
 ta³ne³². Juanh³² jná¹³ la³ ní² qui¹ joh¹
 sí² tson² cu³tí¹³ bíh¹ má²tie³, má²ní¹nga²
 bíh¹ já¹niéi². ⁹Ti³la³ ní¹juáh³ zian² tsá²
 juáh³ hí³ zian² ní¹ tie³ joh¹, tí³la³ sa³ hon²
 bíh¹ tsú² rainh²¹, jáun² la³ má²zian² jáun²
 bíh¹ tsá² la³ hí³ ní¹ lí³ já¹niéi². ¹⁰Ti³la³
 tsá² hño³ rainh²¹ má¹ná¹, tsá² la³ hí³
 bíh¹ má²zian² ní¹ tie³ joh¹, jáun² tiú²uú²
 zia³² hí¹ cáun² yáh³ hí³ lí¹³ lí³ jmu³ hí³
 tánh³² tsú² tso³. ¹¹Ti³la³ hí³ ca³tín¹ tsá²
 hon² rainh²¹ né³, tsá² la³ hí³ zian² bíh¹ ní¹
 já¹niéi², ha³ tiá² ní³² yáh³ tsú² hín² juíh³²
 cuá¹tsau³². Má²ca³lí³ ten³ bíh¹ tsú² qui¹
 cun³ní¹ hí³ zian² tsú² hñu³ niéi².

¹²Jáun² né³, hnoh², tsá² ná¹lín³ náh²
 la³jmí¹ lín³ jón³² jná¹³, jmu² ná¹ sí² lá² hí³
 ca³tín¹ hnoh² qui¹hliá² hnoh² bíh¹ tsá²
 má²ca³chin² Dió³² tsí³ tso³ quián¹³ náh²
 cun³ní¹ hí³ ca³tín¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo.
¹³Ja³bí¹ hnoh² siáh³ tsá² má²lieih²¹, sí²
 lá² jmu² jná¹³ hí³ ca³tín¹ hnoh² tsá²
 má²lieih²¹, qui¹hliá² má²ca³lí³ cuóun³²
 náh² Tsá² qui³ jmí¹ má²zian² hí³ jmí¹

ñeh² bíh¹ hí³ lí³liáu³ ca³la³ jí³² hí³ zia³².
 Ja³bí¹ hnoh² tsá² tsá¹nú¹, sí² lá² jmu²
 jná¹³ hí³ ca³tín¹ hnoh² uá²jai³² qui¹hliá²
 má²ca³quinh¹ náh² jmái¹ ní¹con² tsá²
 hláinh¹.

¹⁴Hnoh² jón³, cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá²
 hí³ ca³tín¹ hnoh² qui¹hliá² má²ca³lí³
 cuóun³² náh² Jméi² dí². Jí³ hnoh² siáh³
 tsá² má²lieih²¹, cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá²
 hí³ ca³tín¹ hnoh² uá²jai³², qui¹hliá²
 má²ca³lí³ cuóun³² náh² Tsá² qui³ jmí¹
 má²zian² hí³ jmí¹ ñeh² bíh¹ hí³ lí³liáu³
 la³jí³². Ja³bí¹ jmu² jná¹³ siáh³ sí² lá² hí³
 ca³tín¹ hnoh² siáh³ tsá² tsá¹nú¹, qui¹hliá²
 hnoh² bíh¹ tsá² jlánh¹ pin³ honh² náh²
 qui¹ má²hu²¹ tián³ bíh¹ jái¹³ quioh²¹
 Dió³² hñu³ honh² náh², hí³ má²ca³quinh¹
 náh² siáh³ jmái¹ ní¹con² tsá² hláinh¹.

¹⁵Ha³ lí²uú² jmu² náh² hí³ tí³² lín³²
 honh² náh² tsá² zian² cun³ tin² tsí³
 hmóu³², sa³jun³ hniáuh³² tí³² honh² náh²
 la³ cun³ hí³ dí¹quiaunh²¹ tsí³ tsá² la³ hí³.
 Qui¹ ní¹juáh³ zian² tsá² jéin²³ tsá² jmu²
 cun³ tin² tsí³ hnga², hí³ jáun² tsá² la³ hí³
 tiá² hño³ yáh³ Dió³² Jméi² dí², ¹⁶qui¹
 la³jí³² la³ cun³ hí³ dí¹quian¹ tsá² la³ hí³
 hí³ jmu³, ha³ tiá² ja³toh³ yáh³ ní¹con²
 Jméi² dí², tí³la³ hí³ jáun² dá² ja³² hñu³
 tsí³ hmóu³² bíh¹ tsú². Uá¹la³ cun³ hí³
 dí¹quiaunh²¹ tsí³ tsú² jmu² lí³ua³ cáun²
 hí³ cháunh²³ chí¹, hí³ dí¹quian¹ tsú² hí³
 lí³ quioh²¹ la³jí³² la³ cun³ hí³ jí²³, hí³
 jlánh¹ tsah³ tsú² jmu² tonh² ca³tí²¹ la³jí³²
 hí³ nióh³² siáh³. ¹⁷Hi³ la³jí³² hí³ hlah³ hí³
 hó³² ní² né³, tsá¹³ bíh¹ la³ má²quionh³
 la³jín³² tsá² tí³² tsí³ la³jí³² hí³ jáun²; tí³la³
 ní¹juáh³ tsá² jmu² la³ cun³ hí³ hño³ Dió³²
 má¹ná¹, tsá² la³ hí³ bíh¹ lí¹³ zian² la³ cun³
 jmí¹hí³nio².

Jú¹ tson² jí³ jú¹ tí¹jái²

¹⁸Hi³ jáun² né³ jón³, ní¹ má²ní¹táuh³
 jmái¹ bíh¹ la³². Má²ca³niéih² bíh¹ hnoh²
 hí³ já³² jan² tsá² jmu³ hniéi² quionh³
 Cristo; hí³ cun³ní¹ hí³ má²zian² juóun³²
 tsá² má²ná¹jmu² hniéi² quionh³ Cristo

né³, hi³ jáun² bíh¹ má²né¹ dí² hi³ ñí¹ má²ñí¹táuh³ jmái¹ bíh¹ la³². ¹⁹Tsá² hí³ dá² ca³huén² ja¹ quiú¹³ bíh¹ dí², tí³la³ jun³juáh¹³ tsá² jmí¹ quiúnh¹ jnoh¹ cu³tí¹³ yáh³ hí³ má²ná¹, qui¹ sá¹jmí¹ hi³ tsá² hí³ tsá² quiúnh¹ jnoh¹ dúh¹, jáun² jmí¹ hniáuh²¹ bíh¹ hi³ tionh² tsú² la³ má²tionh² jáun² quiúnh¹ jnoh¹. Tí³la³ la³ jáun² bí¹ ca³lí³, qui¹ hi³ jáun² la³ jáun² lí³ lí³jnia² hi³ tiá² la³ quiúnh¹ yáh³ dí² la³jín³² tsá² hí³.

²⁰Tí³la³ ñí¹con² hnoh² má²ná¹, má²ca³cuen³ bíh¹ Cristo Jmí²chí³ Chun¹, hi³ jáun² dá² la³jín³² bíh¹ náh² má²ná¹ñíh¹ jú¹ tson². ²¹Hi³ jáun² bíh¹ jmu² jná¹³ sí² lá² hi³ ca³tín¹ hnoh², qui¹hliá² má²cuín² bíh¹ náh² jú¹ tson², jun³juáh¹³ hi³hliá² tiá² má²cuín² yáh³ náh²; qui¹ hnoh² má²ñíh¹ hi³ hí¹ cáun² yáh³ jú¹ tí¹jái² tiá² ja³² ñí¹con² jú¹ tson².

²²¿Hin² tsánh² lín²³ hnoh² hi³ tí¹ jáin² dúh¹? ¿Há¹ jun³juáh¹³ tsá² hí³ bíh¹ tí¹ jáin², tsá² juáh³ hí³ hi³ jun³juáh¹³ Jesús yáh³ Tsá² lín³ Cristo? Tsá² hí³ bíh¹ tsá² jmu² hnié¹² quionh³ Cristo; hi³ hí¹ la³ tí³ Jméi² yáh³ dí² jmu² tsú² hi³ tiá² quien², la³ má²quionh³ Jon². ²³Jáun² né³, la³jín³² tsá² jmu² hi³ tiá² quien² Jon² Dió³², jáun² tsá² la³ hí³ tiá² quionh³ yáh³ Jméi² dí²; tí³la³ lí³ua³ jan² tsá² ton² hi³ má²hen² tí³ con² Jon² Dió³² má²ná¹, jáun² tsá² la³ hí³ má²quionh³ bíh¹ Jméi² dí².

²⁴Cun³ñí¹ hi³ jáun² né³, hmá¹ náh² hñu³ honh² jú¹ chú³² hi³ ca³niéih² náh² jáun² la³jmí¹ ñí¹; qui¹ ní¹juáh³ hi³ ca³hmáh¹ náh² re² hñu³ honh² jái¹³ hi³ ca³niéih² náh² jáun² jmí¹tin², jáun² lí³ la³ má²ná¹cunh² jáun² náh² quiúnh¹ Cristo la³ má²quionh³ Jméi² dí². ²⁵Hi³ hnga² hí³ dí² siáh³ má²ca³jmú³ jái¹³ hi³ lí³ ziaún² dí² la³ cun³ jmí¹hi³nio².

²⁶Jái¹³ ní² né³, má²lí²jmú³² jná¹³ hi³ ca³tín¹ hnoh² cun³ñí¹ hi³ zian² tsá² hnió³ ma³cau² hnoh². ²⁷Tí³la³ má²cuá³ bíh¹ Jmí²chí³ Chun¹ hñu³ honh² náh², Tsá²

ca³cuen³ hí³ Jesús Tsá² lín³ Cristo, hi³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin² lí³ hniáh³² hi³ ma³ta² hnoh², qui¹ Jmí²chí³ Chun¹ hí³ bíh¹ má²má²ta² hnoh² ca³la³ jí³²; hi³ la³jí³² hi³ má²ta² tsú² jáun² né³ lí³ jmáh³la³ jú¹ tson² bíh¹, qui¹ hí¹ cáun² yáh³ jú¹ tí¹jái² tiá² má²ta² tsú². Hi³ jáun² né³, cuí¹ tiáunh¹ náh² cá²hoh¹ quiúnh¹ Cristo la³ cun³ qui³ lí³ jú¹ tson² hi³ má²ca³ma³ta² jáun² Jmí²chí³ Chun¹.

²⁸Hi³ jáun² né³ jón³, cuí¹ tionh¹ náh² cá²hoh¹ quiúnh¹ Cristo la³ má²tionh² náh² ní², qui¹ jáun² la³ má²ná¹tíoh³ jáun² cáun² tsí³ dí² ní¹ má¹cuanh³² tsú², hi³ jáun² tiá² lí³ heh¹ dí² má¹jáun². ²⁹Qui¹ má²ná¹ñíh¹ bíh¹ hnoh² hi³ jan² Tsá² chun¹ bíh¹ Tsá² hí³, hi³ jáun² hniáuh³² lí³ ñíh¹³ náh² siáh³ hi³ la³jín³² tsá² jmu² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³² bíh¹ má²lín³ jon² Dió³².

Tsá² ná¹lín³ jon² Dió³²

3 Né³² né³, sá¹ní² jie³ náh², cónh³ bíh¹ tiá² má²ca³ma³hniau³ dí² Dió³², hi³ hí¹ ca³la³ tí³ má²juáh³ máh³ Dió³² hi³ láí³ dí² jon² tsú², hi³ tson² bíh¹ cu³tí¹³ má²láí³ dí² la³ jáun². Hi³ jáun² tsá² zian² hí³ cun³ tín² tsí³ hmóu³² né³, tiú²uú² cuóu³² yáh³ dí², qui¹ hí¹juáh³ hnga² yáh³ Dió³² tiá² ca³lí³ cuóun³² tsú². ²Jáun² né³ reh², má²ná¹láí³ bíh¹ dí² jon² Dió³² ta³né³², tí³la³ cu³ jáun² bíh¹ tiá² má²ca³lí³jnia² la³ cun³ hi³ lí³ quiú¹³ dí² jmí¹tsú² jmí¹ja³²; tí³la³ né¹ dí² má²ná¹ hi³ ní¹ má¹jaunh³² Jesús Tsá² lín³ Cristo, má¹jáun² má²lí³ láí³ dí² la³jmí¹ lín³ tsú² hnga², qui¹ ní¹ má¹jáun² dá² má²neh²¹ dí² tsú² hú¹tá¹ la³ cun³ rón³² jnia³ bíh¹. ³Hi³ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² hu²¹ tsí³ hi³ ma³tí³² Dió³² jái¹³ ní², tsá² la³ hí³ bíh¹ jmu² jí² jmí¹ tsí³, la³jmí¹ jin² hnga² Jesús.

⁴Tí³la³ la³jín³² tsá² jmu² tso³ má¹ná¹, tsá² la³ hí³ dá² má²ca³hliánh² ñí¹con² liei²¹ quioh²¹ Dió³² bíh¹, qui¹ lí³ua³ jan² tsá² tiá² ca³ma³tí³² liei²¹ jáun², jáun² tso³ bíh¹ má²ca³lí³ren² tsú². ⁵Má²ná¹ñíh¹

bíh¹ hnoh² hi³ Cristo cuan³ ñí¹ hué²¹ lá² hi³ cua³hin² tso³ quiú¹³ dí², tí³la³ hí³ má¹ná¹, hí¹ cáun² tso³ tiá² jmí¹ zia³² yáh³ quioh²¹. ⁶Hi³ jáun² bíh¹ lí³ua³ jan² tsá² tiáunh¹ cá²hon³ quionh³ hí³ dí², tiá² tso³ jmu² yáh³; tí³la³ la³jin³² tsá² jmu² tso³ né³, tiá² má²ca³jen³² yáh³ tsú² Cristo, hí³ sa³jun³ má²ca³lí³ cuóun³² tsú² siáh³ lánh³ lín³. ⁷Cun³ñí¹ hí³ jáun² né³ jón³, hua³hín¹³ náh² jmu³, jáun² hí¹ jan² tiá² hin² lí¹³ ma³cau² hnoh²; quí¹ ní¹juáh³ tsá² jmu² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³², jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ chun¹ la³jmí¹ chun¹ hnga² Cristo. ⁸Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² jmu² tso³ má¹na²¹, tsá² la³ hí³ dá² tsá² joh¹ tsá² hláinh¹ bíh¹, quí¹ qui³ cónh³ tsá² jmu² tso³ la³ cun³ jmí¹tin² bíh¹ tsá² hláinh¹. Ta²¹ jáun² bíh¹ cuan³ Jon² Dió³², hú¹tá¹ hí³ cua³tsunh¹ tá¹³ tsá² hláinh¹ bíh¹.

⁹Hi³ jáun² dá² hí¹ jan² yáh³ tsá² má²lín³ jon² Dió³² tiá² tso³ jmu², quí¹ la³ cun³ lí³ hí³ má²ca³cué³ Dió³² hñu³ tsí³ bíh¹ tsú² má²zian². Cun³ñí¹ hí³ má²ca³jmú³ Dió³² hí³ lín¹³ tsú² jon² bíh¹ Dió³², hí³ jáun² né³, tiú²uú² lí²³ yáh³ jmu³ tsú² tso³. ¹⁰Lin¹ lín²¹ bíh¹ ní¹juáh³ hin² tsánh² lín³ jon² Dió³² hí³ hin² lín³ jon² tsá² hláinh¹; quí¹ lí³ua³ jan² tsá² tiá² jmu² la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ Dió³², jun³juáh¹³ jon² Dió³² yáh³ tsá² la³ hí³, hí³ sa³jun³ jon² yáh³ Dió³² ní¹juáh³ tsá² tiá² hnio³ rainh²¹ siáh³.

Cuí¹ má¹hnáu³ dí² quiúnh¹ tsá²ján² tsá²ján²

¹¹Hi³ jáun² né³, cun³ ca³ta¹ bíh¹ dí² hí³ má¹hnáu³ dí² quiúnh¹ tsá²ján² tsá²ján², la³ cun³ qui³ lí³ jáun² jái¹³ hí³ má²ca³niéih² náh² la³ cun³ jmí¹tin². ¹²Ha³ tiá² hniáuh³² yáh³ jmu¹³ dí² la³jmí¹ ca³jmú³ hla¹ Caín tsá² jmí¹ joh¹ tsá² hláinh¹, hí³ ca³jngih³ dá²jon²¹. Hi³ ħhe³ láih³² ca³jmú³ tsú² la³ jáun²? Quí¹ cun³ñí¹ hí³ jmí¹ jmu² jmáh³la³ hí³ hlah³ bíh¹ Caín, tí³la³ rainh²¹ tsú² né³, jmí¹ jmu² jmáh³la³ hí³ tí³² tsí³ Dió³² bíh¹.

¹³Cun³ñí¹ hí³ jáun² né³ reh², ha³ lí² cuí¹ cha³cáun² honh² náh² hí³ hau² náh² tsá² zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³².

¹⁴Né³² né³, má²né¹ bíh¹ dí² hí³ tiú²uú² láí³ yáh³ dí² tsá² ná¹jún¹, tí³la³ má²ziáun² dí² hí³ hmai²¹ bíh¹, quí¹ cun³ñí¹ hí³ má²hno³ dí² rainh²¹. Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² hnio³ rainh²¹ má¹ná¹, tsá² la³ hí³ dá² ná¹jún¹ bíh¹. ¹⁵Quí¹ la³jin³² tsá² hon² rainh²¹, tsá² jngih² tsáu² bíh¹ tsá² la³ hí³, hí³ má²ná¹ñíh¹ bíh¹ hnoh² hí³ hí¹ jan² tsá² jngih² tsáu² tiá² má²lín³ jan² tsá² má²zian² cun³ jmí¹hí³nio². ¹⁶Hi³ jáun² bíh¹ má²né¹ dí² he³ lánh³ lí³ hí³ hnio³ tsú² rainh²¹, quí¹ cun³ñí¹ hí³ Cristo ca³jenh³ hnga² hí³ jún³ hí³ ca³ta¹ dí²; hí³ jáun² la³ jáun² bíh¹ siáh³ ca³ta¹ dí² hí³ tiáuh¹ hua³jan²¹ hí³ cue¹³ jmí²chí³ quiú¹³ hí³ ca³tin¹ rainh²¹ dí². ¹⁷Tí³la³ né³² né³, ní¹juáh³ jan² tsá² zia³² quioh²¹ ca³jje³ hí³ zia³² hí³ lí³hniauh²³ ní¹con² rainh²¹, tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, já² tiá² mí³ ja³² yáh³ tsí³ tsú² ní¹con² rainh²¹, ħha³ bí¹ lánh³ rón³² lí¹³ hí³ hnio³ tsú² Dió³²? ¹⁸Hi³ jáun² né³ jón³, ha³ lí² cuí¹ má¹hno¹ dí² tsáu² jmáh³la³ quionh³ ho³ dí², tí³ re² cuí¹ má¹hno¹ dí² tsáu² hú¹tá¹ jú¹ tson² cun³quionh³ hí³ lin¹ hí³ zia³² hí³ jmu³² bíh¹ dí².

Hi³ nio² cáun² tsí³ tsú² ní¹con² Dió³²

¹⁹Jáun² né³, cun³quionh³ hí³ jmú¹³ dí² la³ ní² bíh¹, lí³ lí³ né¹ dí² hí³ hen² dí² tí³ con² jú¹ tson², hí³ lí¹³ niau²¹ tie³ tsí³ dí² ní¹ hó²¹ñí¹ Dió³². ²⁰Hi³ uá¹jinh¹ ca³lí³ zia³² cáun² tso³ hí³ cha³² hñu³ tsí³ dí², tí³ jlánh¹ bí¹ ja³² mí³ tsí³ Dió³² la³ cónh³ bíh¹ tsí³ jnoh¹ hmóu³², quí¹ hí³ bíh¹ ñí³² ca³la³ jí³². ²¹Tí³la³ ní¹juáh³ hí¹ cáun² yáh³ tso³ tiá² cha³² hñu³ tsí³ dí² né³ reh², hí³ jáun² lí¹³ bíh¹ niau²¹ tie³ tsí³ dí² ní¹ hó²¹ñí¹ Dió³², ²²jáun² dá² cue³² bíh¹ tsú² lí³ua³ cáun² hí³ mí³² dí² ní¹con² tsú², quí¹ ma³ti²¹ bíh¹ dí² héih³² quioh²¹ tsú², jí³ hí³ jmu³² bíh¹ dí² siáh³ la³ cun³ hí³ tí³² tsí³ tsú². ²³Hi³ héih³² hí³ jmu²

tsú² jáun² né³, juáh³ hi³ hniáuh³² tanh¹³ dí² ta²¹ Jesucristo Jon² bíh¹ tsú², jí³ hi³ má¹hno¹ dí² siáh³ tsá²ján² tsá²ján² la³ cun³ qui³ lí³ jáun² héih³² hi³ ca³jmú³ tsú² jáun². ²⁴Hi³ jáun² lí³ua³ jan² tsá² má²tí³² héih³² quioh²¹ Dió³², jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ tiáunh¹ cá²hon³ quionh³ Dió³², hi³ Dió³² né³ cuá³ hñu³ tsí³ tsú² siáh³. Jáun² dá² má²né¹ bíh¹ dí² hi³ má²cuá³ tsú² hñu³ tsí³ dí² cun³quionh³ Jmí²chí³ Chun¹ hi³ má²ca³cuen³ tsú² jáun² ní¹con² dí².

Ha³ lánh³ rón³² lí³ cuóun³² tsú²

Jmí²chí³ joh¹ Dió³² jí³ jmí²chí³ hláinh¹

4 Hnoh² reh², tsá² hnau³ jná¹³, ha³ lí² lí¹ tanh³ náh² ta²¹ lí³ua³ jan² tsá² juáh³ hi³ quian³² jái¹³ hi³ ca³cué³ Dió³² hñu³ tsí³, tí³la³ quián² náh² tín² hua³hí¹³ ní¹juáh³ tson² quionh³ tsú² Jmí²chí³ joh¹ Dió³² ho³ tiá² quionh³. Qui¹ juóun³² lín³² bíh¹ tsá² tí¹ jáin² má²zian² hngá¹máh³ lá², tsá² lí¹ má²cau² hi³ juáh³ hi³ hleh³² cha¹³ Dió³². ²Tí³la³ lí¹³ bíh¹ lí³ cuóun³² hnoh² tsá² hú¹tá¹ tson² quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³² cun³quionh³ la³ lá²: La³jín³² tsá² juáh³ hi³ Jesús Tsá² lín³ Cristo cuan³ hi³ lán¹ tsá²mí³cuóun² la³ jnoh¹, tsá² la³ hí³ bíh¹ ján¹ tson² quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³². ³Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² ta²¹ haih²¹ hi³ Jesús cuan³ hi³ dí¹tsáun² né³, jáun² jun³juáh¹³ tsá² quionh³ Jmí²chí³ joh¹ Dió³² yáh³ tsá² la³ hí³; tí³la³ tsá² la³ hí³ dá² quian³² jmí²chí³ hi³ jmu² hniéi² quionh³ Cristo bíh¹. Má²ca³niéih² bíh¹ hnoh² hi³ jmí²chí³ hláinh¹ hí³ já³² ní¹ hué²¹ lá²; tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, má²ngí³² bíh¹ tsú² hngá¹máh³ lá².

⁴Jón³, hnoh² bíh¹ má²ná¹lín³ náh² tsá² joh¹ Dió³², hi³ jáun² dá² má²ca³quinh¹ bíh¹ náh² jmái¹ ní¹con² tsá² ná¹lín³ tí³² jé¹ Dió³² tí¹jái² hí³; qui¹ tí³ jlánh¹ bíh¹ pin³ Tsá² cuá³ hñu³ honh² hnoh² la³ cónh³ bíh¹ tsá² zian² hí³ quionh³ tsá² zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³². ⁵Qui¹ qui³ cun³ tsá² zian² ja¹ quioh²¹ tsá² zian² cun³ tín² tsí³ hmóu³² bíh¹ tí³² tí¹jái²

hí³, hi³ jáun² dá² la³ cun³ jái¹³ hi³ tí³² tsí³ tsá²mí³cuóun² bíh¹ hleh³² tsú²; hi³ jáun² tsá² hí³ né³, náí³² jé¹ tsú². ⁶Tí³la³ jnoh¹ má¹ná¹, ná¹láí³ dí² tsá² joh¹ Dió³² bíh¹. Hi³ jáun² tsá² má²cuóun³² Dió³² né³, náí³² bíh¹ jái¹³ hí³ hléh¹ dí². Tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² joh¹ Dió³² né³, tiá² náí³² yáh³ tsú² jái¹³ hí³ hléh¹ dí². Hi³ jáun² né³, la³ ní² bíh¹ lí³ cuóun³² dí² tsá² quionh³ Jmí²chí³ Tsá² má²ta² jú¹ tson², jí³ tsá² quionh³ jmí²chí³ má²cau² ní² siáh³.

Dió³² Tsá² hniau³

⁷Hnoh² reh² tsá² hnau³ jná¹³, hniáuh³² bíh¹ má¹hno¹ dí² tsá²ján² tsá²ján², qui¹ hi³ ná¹hnau³ dí² jáun² dá² ja³² ní¹con² Dió³² bíh¹. Hi³ jáun² bíh¹ la³jín³² tsá² hnio³ rainh²¹ lín³ jon² Dió³² hi³ cuóun³² tsú² siáh³ Dió³². ⁸Tí³la³ tsá² tiá² hnio³ rainh²¹ má¹ná¹, jun³juáh¹³ tsá² má²ca³lí³ cuóun³² Dió³² yáh³ tsá² la³ hí³, qui¹ Dió³² dá² jan² Tsá² hniau³ bíh¹. ⁹Qui¹ cun³quionh³ hi³ ca³zen³ Dió³² Jon² Tsá² jan² tán¹ ca³ma³jnia³² tsú² hi³ lin¹ hi³ hniau³ dí² tsú², hi³ jáun² lí¹³ ziaun² dí² hi³ hmai²¹ cun³ní¹ hi³ ca³tí²¹ tá¹³ hí³ dí². ¹⁰Hi³ jáun² lí³ né¹ dí² ha³ cónh³ tí³ hi³ hniau³ dí² Dió³², qui¹ jun³juáh¹³ jnoh¹ yáh³ tín² ca³má¹hno¹ Dió³², qui¹ hnga² bíh¹ tsú² tín² ca³ma³hniau³ jnoh¹ la³ní¹, hi³ ca³cuen³ tsú² Jon² hi³ jún³ cha¹³ dí², hi³ jáun² lí¹³ hin³ tso³ quiú¹³ dí².

¹¹Hnoh² reh² tsá² hnau³ jná¹³ lín³², ní¹juáh³ la³ jáun² má²ca³ma³hniau³ dí² Dió³², jáun² ja³bí¹ la³ jáun² uá²jai³² hniáuh³² má¹hno¹ jnoh¹ siáh³ tsá²ján² tsá²ján². ¹²Uá¹jinh¹ tson² bíh¹ hi³ hí¹ jan² tiá² hin² má²ca³jién³² Dió³², cun³ jáun² cuá³ bíh¹ Dió³² hñu³ tsí³ dí² ní¹juáh³ hi³ hno³ dí² tsá²ján² tsá²ján². Hi³ jáun² cun³ní¹ hi³ Tsá² qui³ hniau³ dí² hí³ né³ cuá³ hñu³ tsí³ dí², hi³ jáun² bíh¹ lí²³ má¹hno¹ dí² tsá²ján² tsá²ján² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³. ¹³Cun³ né¹ bíh¹ dí² hi³ má²tiáuh¹ dí² cá²hon³ quiúnh¹ Dió³², hi³ Dió³² siáh³ má²cuá³ hñu³ tsí³

jnoh¹ cun³ñí¹ hi³hliá² Dió³² má²ca³cuen³ Jmí²chí³ joh¹ ñí¹con² dí². ¹⁴Hi³ jáun² bíh¹ cue³² jnoh¹ jú¹ tson², quí¹ jnoh¹ bíh¹ tsá² ca³neh²¹ Jon² Dió³² Jméi² dí², Tsá² ca³zen³ tsú² hí³ hi³ líon³² tsá² zian² hngá¹máh³ lá². ¹⁵Li³ua³ jan² tsá² juáh³ hi³ Jesús bíh¹ Jon² Dió³², zian² bíh¹ Dió³² quionh³ tsá² hí³, hi³ jáun² tsá² hí³ zian² siáh³ quionh³ Dió³².

¹⁶La³ jáun² bíh¹ má²ca³li³ né¹ dí² jí³ hí³ má²nio² siáh³ cáun² tsí³ dí² hi³ Dió³² hniau³. Quí¹ Dió³² bíh¹ lín³ jan² Tsá² hniau³; hi³ jáun² li³ua³ jan² tsá² hnio³ tsáu² jí³ Dió³² ní², tsá² la³ hí³ bíh¹ má²zian² quionh³ Dió³², hi³ jáun² Dió³² zian² siáh³ quionh³ tsá² la³ hí³. ¹⁷Jáun² né³, cun³ñí¹ hi³ hniau³ dí² Dió³² ca³la³ tán¹ hián² cu³tí³, hi³ jáun² tiá² juénh¹³ yáh³ dí² ní¹ má²tí³ ñí¹ ca³ra³tsa² dí² tsú² héih³², quí¹ jnoh¹ ná¹láí³ tsá² zian² quionh³ Dió³² ñí¹ hué²¹ lá² ca³la³ cun³ rón³² lín³ hnga² Cristo. ¹⁸Tiá² lin¹ zia³² jái¹³ hi³ juénh² dí² ñí¹con² jan² tsá² hú¹tá¹ hniau³ dí², quí¹ cun³ quin²³ bíh¹ tí³ có³² hi³ jmí¹ hú¹ cóh²¹ tsí³ dí² cun³quionh³ hi³ hniau³ dí² tsú² jáun². Jáun² jan² tsá² hú¹ cóh²¹ tsí³ né³ lín³ la³jmí¹ lín³ tsá² má²má²tso² tsí³, cun³ñí¹ hi³ tiá² má²nio² cáun² tán¹ tsí³ tsú² hi³ Dió³² hniau³.

¹⁹Hnga² bíh¹ tín² Dió³² ca³ma³hniau³ dí² la³ñí¹, hi³ cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ jnoh¹ siáh³ má²hno³ dí² tsú². ²⁰Ti³la³ ní¹juáh³ zian² tsá² juáh³: “Jná¹³ hno³ Dió³²”, já² hon² bíh¹ tsú² rainh²¹ má¹li³² jáun², jáun² tsá² la³ hí³ dá² jan² tsá² tí¹ jáin² bíh¹. Quí¹ ní¹juáh³ tiá² la³ hnio³ yáh³ tsú² rainh²¹ tsá² jien³², jáun² né³, ha³ bíh¹ lánh³ rón³² lí¹³ juáh³ tsú² hi³ hnio³ Dió³² jan² Tsá² tiá² má²ca³jien³² tsú². ²¹Quí¹ hnga² Cristo bíh¹ má²ca³cué³ héih³² lá²: “Ní¹juáh³ tsá² hnio³ Dió³², ja³bí¹ la³ jáun² hniáuh³² má³hnio³ tsú² siáh³ rainh²¹”.

Jnoh¹ bíh¹ tsá² cah¹ jmái¹ ñí¹con² tsá² tiá² quiú² tiá² jéin²³ Dió³²

5 Hi³ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² taunh³² ta²¹ hi³ Jesús bíh¹ lín³ Cristo, tsá² la³ hí³ bíh¹ má²lín³ jon² Dió³². Quí¹ lí³ua³ jan² tsá² hnio³ jan² jméi² tsá¹míh¹, ja³bí¹ hnio³ tsú² siáh³ jí³ tsá¹míh¹ jon² tsá² hí³. ²Jáun² ní¹juáh³ la³ má²hno³ jáun² dí² Dió³², hi³ la³ má²ma³ti²¹ jáun² dí² siáh³ la³ cun³ héih³² hi³ jmu² tsú² ñí¹con² dí², jáun² né¹ bíh¹ dí² hi³ ja³bí¹ má²hno³ dí² siáh³ jí³ jón²záh¹ Dió³². ³Quí¹ ní¹juáh³ hi³ má²hno³ dí² Dió³², jáun² má²hniáuh³² má¹ti²¹ bíh¹ dí² la³ cun³ héih³² hi³ jmu² tsú²; hi³ héih³² hi³ jmu² tsú² jáun² né³, tiá² lí³ yáh³ cáun² liá¹ héi², ⁴quí¹ la³jín³² tsá² má²lín³ jon² Dió³² cah²³ bíh¹ jmái¹ ñí¹con² tsá² tiá² quiú² tiá² jéin²³ Dió³². Hi³ jáun² hi³ nio² jáun² cáun² tsí³ bíh¹ dí² jmu² hi³ tiau²³ dí² ñí¹con² tsá² tiá² quiú² tiá² jéin²³ hi³ Dió³². ⁵Hi³ jáun² né³, lí³ua³ jan² tsá² taunh³² ta²¹ hi³ Jesús bíh¹ Jon² Dió³², tsá² la³ hí³ bíh¹ cah²³ jmái¹ ñí¹con² tsá² tiá² jéin²³ hi³ Dió³².

Jái¹³ hi³ má²tson¹³ dí² hi³ ca³tin¹ Jon² Dió³²

⁶Jáun² né³, jmí¹ cuan¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo ca³li³ lin¹ cun³quionh³ jmái² jí³ cun³quionh³ jmí²; jáun² jun³juáh¹³ jmáh³la³ hi³ cáun³ jmái² yáh³ tsú², quí¹ ja³bí¹ jmí²hán¹ yáh³ tsú² ca³táin³ jmí¹ lí²¹ jáun². Hi³ hnga² Jmí²chí³ Chun¹ lín³ Tsá² nau³² jái¹³ ca³ti²¹ hi³ ní², quí¹ Jmí²chí³ Chun¹ hí³ bíh¹ siáh³ Tsá² qui³ cun³ hie³² jú¹ tson². ⁷[Zian² gáun³ Tsá² nau³² jái¹³ hñu³mi³cuú² ca³ti²¹ hi³ ní²: Jméi² dí², Tsá² lín³ Jái¹³, jí³ Jmí²chí³ Chun¹ ní² siáh³; hi³ jan² tán¹ tsáu² bíh¹ lín³ Tsá² gáun³ hí³. ⁸Hi³ ñí¹ hué²¹ lá² siáh³] zia³² hni³² jui³² ñí¹ ja³² jú¹ tson²: ñí¹con² Jmí²chí³ joh¹ Dió³², la³ má²quionh³ jmái², jí³ jmí² ní² siáh³; hi³ tá¹ tun³ ní² né³, la³ má²quionh³ Jmí²chí³ tiáunh¹ cá²hon³ cu³tí³. ⁹Ní¹juáh³ né³

cánh³ bíh¹ héi¹³ dí² jú¹ tson² hi³ zih³² tsáu² ñí¹ hué²¹ lá², tiá¹³ bíh¹ tiá³ tiá² héi¹³ dí² jú¹ tson² hi³ zih³² Dió³², qui¹ jú¹ tson² jáun² bíh¹ tí³ jlánh¹ bí¹ quien². Hi³ jú¹ tson² jáun² né³, hi³ ca³tin¹ Jon² bíh¹ Dió³². ¹⁰Hi³ jáun² ní¹juáh³ tsá² tanh² ta²¹ Jon² Dió³², tsá² la³ hí³ bíh¹ hu²¹ jú¹ tson² ní² hñu³ tsí³ hnga²; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² ta²¹ tanh² Dió³² má²na²¹, tsá² la³ hí³ dá² jmu² hi³ Dió³² lín³ jan² tsá² tí¹ jáin² bíh¹, qui¹ cun³ñí¹ hi³ tiá² ta²¹ taunh³² tsú² la³ cun³ jái¹³ hi³ má²ca³zih³ jáun² Dió³² hi³ ca³tin¹ Jon². ¹¹Hi³ lá² bíh¹ jú¹ tson² hi³ má²ca³zih³ Dió³²: Hi³ má²ca³cué³ tsú² jáun² jái¹³ hi³ lí¹³ ziaún² dí² cun³ jmí¹hi³nio², hi³ jái¹³ hi³ lí¹³ ziaún² dí² jáun² cun³ jmí¹hi³nio² né³, ca³lí³zia³² cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jon² bíh¹ Dió³². ¹²Hi³ jáun² ní¹juáh³ tsá² tanh² ta²¹ Jon² Dió³², lí¹³ bíh¹ zian² la³ cun³ jmí¹hi³nio²; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² tiá² ta²¹ tanh² Jon² Dió³² né³, cun³ tiá² lí¹³ bíh¹ zian² tsá² la³ hí³ cun³ jmí¹hi³nio².

**Jái¹³ ñí¹ má²ca³táuh³
hi³ hí² liéih³² tsú²**

¹³Jáun² né³, cuá¹jmu² jná¹³ sí² lá² hi³ ca³tin¹ hnoh² tsá² tanh²³ náh² ta²¹ Jon² Dió³², hi³ jáun² lí³ ñíh¹³ náh² hi³ má²zian² náh² cun³ jmí¹hi³nio².

¹⁴Má²nio² cáun² tsí³ dí² ñí¹con² Dió³² hi³ lí³ua³ cáun² hi³ mí¹³ dí² ñí¹con² tsú², jáun² náí³² bíh¹ tsú² jái¹³ quiú¹³ dí² ní¹juáh³ hi³ mí¹³ dí² la³ cun³ hi³ qui³ tí³² tsí³ tsú² hnga². ¹⁵Jáun² né³, la³jmí¹ né¹ dí² jáun² hi³ Dió³² náí³² jái¹³ hi³ lienh¹ dí², hi³ jáun² ja³bí¹ né¹ bíh¹ dí² hi³

má²ca³héi¹³ dí² la³ cun³ hi³ ca³mí¹³ dí² ñí¹con² tsú².

¹⁶Né³² né³, ní¹juáh³ zian² jan² tsá² ca³jén³² rainh²¹ hi³ jmu² cáun² tso³ hi³ tiá² lí¹³ zeh³ ñí¹ hmú²¹, jáun² hníauh³² liéinh³² tsú² Dió³² bíh¹, hi³ jáun² Dió³² cué³² jái¹³ hi³ lí¹³ zian² tsá² hí³, ní¹juáh³ hi³ tso³ jáun² lí³ cáun² tso³ hi³ tiá² lí¹³ zeh³ ñí¹ hmú²¹. Zia³² bíh¹ tso³ hi³ lí¹³ zeh³ ñí¹ hmú²¹, tí³la³ tiá² jmu² yáh³ jná¹³ héih³² hi³ liéinh³² tsú² Dió³² ca³tí²¹ tso³ la³ jáun². ¹⁷La³jí³² hi³ hlah³ bíh¹ lí³ tso³; tí³la³ zia³² bíh¹ tso³ hi³ tiá² lí¹³ zeh³ ñí¹ hmú²¹.

¹⁸Má²né¹ dí² hi³ jí³lin² tsá² má²ca³ma³jnia² Dió³² cáun² hi³ hmai²¹ tiá² tso³ jmu² yáh³; qui¹ tí³la³ Jon² Dió³² jmu² hua³hi¹³ tsá² hí³, hi³ jáun² tiá² tie³ tsá² hláinh¹ cuo². ¹⁹Ja³bí¹ né¹ dí² hi³ má²láí³ dí² tsá² joh¹ Dió³², tí³la³ ca³la³ jín³² tsá² zian² cun³ tin² tsí³ hmóu³² né³, tionh² jo³cuo² tsá² hláinh¹ bíh¹. ²⁰Ja³bí¹ la³ jáun² né¹ dí² hi³ má²cuán² Jon² Dió³², hi³ hí³ bíh¹ má²ca³ma³ta² dí² hi³ ha³ lánh³ rón³² lí¹³ lí³ cuóun³² dí² Dió³² Tsá² cu³tí³ zian². Hi³ jáun² né³, jnoh¹ bíh¹ hú¹tá¹ cu³tí³ má²tiauh² dí² cá²hon³ quiúnh¹ Tsá² cu³tí³ zian² hí³, qui¹ cun³ñí¹ hi³ má²tiauh² dí² cá²hon³ quiúnh¹ Jesús Tsá² lín³ Cristo Jon² tsú². Hí³ bíh¹ dí² lín³ Dió³² Tsá² cu³tí³ zian², hi³ hí³ bíh¹ Tsá² jmu² hi³ lí¹³ zian² tsáu² la³ cun³ jmí¹hi³nio². ²¹Jáun² né³ jón³, ha³ lí² lí¹ ma³quien¹³ náh² cáun² hi³ siáh³ cha³ jmí¹ má¹quien¹³ náh² Dió³². [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sí² Ní¹ Má²tun³ Quioh²¹ Juan²

Hniáuh³² ná¹hnáu³ dí² jí³ hi³
hniáuh³² hua³hín¹³ dí² jú¹ tson²

1 Jná¹³ la³² jan² tsá² má²liei²¹ ná¹, hi³ cuá¹jmu² ná¹ sí² lá² hi³ ca³tin¹ hnoh² tsá² cuáh³², tsá² ná¹lín³ náh² la³jmí¹ lín³ tsá²mi³ tsá² tionh² jon². Hnoh² bíh¹ lín³ náh² tsá² má²ná¹quiánh¹ ca³tin¹ Dió³², la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² tionh² jo³cuonh² hnoh², tsá² cu³tí³ hno³ lín³² jná¹³; hi³ jun³juáh¹³ jmáh³la³ jná¹³ yáh³ hnau³, quí¹ ja³bí¹ la³jín³² tsá² má²ca³lí³ cuoh² jú¹ tson² bí¹ siáh³. ²Hnau³ lín³² jná¹³ hnoh² cun³ní¹ hi³ ca³tí²¹ jú¹ tson² hi³ má²zia³² jáun² hñu³ tsí³ dí², hi³ jú¹ tson² jáun² né³ zia³² la³ má²zia³² jáun² bíh¹ ní¹con² dí² la³ cun³ jmí¹hi³nio². ³Jáun² cun³ lí³ hé² lí³ mieh² bíh¹ dí², jí³ hi³ jmu³ Dió³² Jméi² dí² juenh² tsí³ quionh³ Jesucristo Jon², hi³ jmu³ tsú² siáh³ hi³ zia³²un² dí² cáun² hi³ re² hi³ tin², ní¹juáh³ hi³ zia³²un² dí² la³ cun³ lí³ jáun² jú¹ tson², jí³ hi³ ná¹hnáu³ dí² ní² siáh³.

⁴Llánh¹ má²ca³lí³ hiún² tsin³² jná¹³ cun³ní¹ hi³ má²cá³jíe³² jná¹³ hi³ tsá² tionh² jo³cuonh² náh² ní² má²ní³táunh¹ la³ cun³ rón³² lí³ jáun² jú¹ tson², la³ cun³ qui³ lí³ héih³² hi³ má²ca³hí¹³ dí² jáun² ní¹con² Dió³² Jméi² dí². ⁵Hi³ jáun² né³ reh², zia³² cáun² hi³ hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² hi³ má¹tih²¹ náh². Tí³la³ jun³juáh¹³ cáun² héih³² hmai²¹ yáh³ héih³² hi³ cuá¹jmu² jná¹³ lá² má¹ná¹, quí¹ héih³² lá² dá² lí³ la³ cun³ lí³ héih³² hi³ qui³ ca³lí³tái² dí² la³ cun³ jmí¹tin² bíh¹, hi³ ná¹hnáu³ dí² quiúnh¹ tsá²ján² tsá²ján². ⁶Lí¹lin¹ hi³ hno³ dí² Dió³² cun³quionh³ hi³ ma³ti²¹ dí² jáun² héih³² quioh²¹ tsú²; hi³ héih³² jáun² né³ juáh³, hi³ hniáuh³² má¹hno¹ náh² tsáu², la³ cun³ jái¹³ hi³ má²ca³niéih² náh² jáun² jmí¹tin².

Tsá² má²cau²

⁷Juo³ jná¹³ hnoh² la³ ní², quí¹ hngá¹máh³ lá² má²ní³táunh¹ juóun³² lín³² tsá² má²cau², tsá² tiá² má²tson² jái¹³ hi³ Jesús Tsá² lín³ Cristo cuan³ ní¹ hué²¹ lá² hi³ lín³ tsá² ngú³ la³ jnoh¹ cu³tí³. Tsá² má²cau² bíh¹ hi³, tsá² la³ hí³ bíh¹ tsá² jmu² hnieí² quionh³ Cristo. ⁸Hua³hín¹³ náh² jmu³, hi³ jáun² tiá² lí¹ tsa³hín³ ta²¹ hi³ ná¹jmu³² náh², hi³ jáun² hián¹³ bíh¹ náh² hmah²¹ la³ cun³ tí³.

⁹Quí¹ lí³ua³ jan² tsá² ná²tsin³ la³ cun³ hi³ má²ca³ma³ta² Cristo, jáun² tsá² la³ hí³ tiá² Dió³² quionh³ yáh³; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² jmúh³² ta²¹ la³ cun³ hi³ ca³ma³ta² jáun² Cristo né³, tsá² la³ hí³ bíh¹ cu³tí³ quionh³ Dió³² Jméi² dí², hi³ ja³bí¹ quionh³ tsú² siáh³ Jon² Dió³². ¹⁰Hi³ jáun² né³, ní¹juáh³ zian² tsá² já²jíe³ hnoh² ní¹ ní², hi³ ní¹juáh³ tiá² hie³² tsú² jú¹ tson² la³ lá², jáun² ha³ lí² hen³ tsá² hí³ hñuh³² hi³ sa³jun³ juoh¹ náh² tsú²: “Cuí¹ zian² nú² cáun² hi³ re² hi³ tin²”; ¹¹quí¹ ní¹juáh³ tsá² juáh³ la³ ní² ní¹con² tsá² la³ hí³, hi³ jáun² ja³bí¹ hnga² tsú² siáh³ jmu² ta²¹ hlah³ quionh³ tsá² la³ hí³.

Ní¹ ca³táuh³ jái¹³

¹²Hliáun³ lín³² bíh¹ jái¹³ zia³² hi³ hnó³² jná¹³ juanh²¹ ní¹con² hnoh², tí³la³ tiá² hnó³² jná¹³ juanh²¹ quionh³ sí²; quí¹ hen² tsin³² jná¹³ hi³ ní¹jíe¹ bíh¹ jná¹³ hnoh² cú²jueh³², hi³ jáun² ní¹lieh¹ jná¹³ hnoh² ná¹jéinh³ ní¹ dí², quí¹ jáun² la³ jáun² lí¹³ lí³ hiún² cu³tí¹³ tsí³ dí².

¹³La³jín³² tsá² cuáh³² renh² hnoh² zian² tí³ lá², tsá² má²ca³quianh³ hí³ Dió³² uá²jai³², tsá² hí³ juáh³: “Hia² náh²” ní¹con² hnoh². [Cun³ ní² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sĩ² Ñĩ¹ Má²hni³² Quioh²¹ Juan²

Hleh³² tsú² re² hi³ ca³tin¹
jan² tsá² jmáí² Gayo

1 Jná¹³ la³², jan² tsá² má²liei²¹ ná¹, hi³ cuá¹jmu² ná¹ sí² lá² ca³tin¹ hnú²² Gayo tsá² re² juóh³² dí² quiúnh¹, tsá² cu³tí³ hnau³ lín³² jná¹³.

² Hnú²² reh² tsá² hnau³ jná¹³ lín³², hiú²² mí²³ jná¹³ ñĩ¹con² Dió³² hi³ cuí¹ lí¹³ cáun² hi³ re² hi³ tin² la³jĩ³² ta²¹ hi³ jmuh³² hnú²², hi³ ha³ lí² cuí¹ lí³ tsáun¹ nú², tí³la³ cuí¹ chun¹ nú² la³jmí¹ chu²¹ jmí¹ honh² nú².

³ Jlánh¹ ca³lĩ³ hiú²² lín³² tsin³² jná¹³ jmí¹ cuá¹taunh²¹ ma³ jan² tsá² reh² ñĩ¹ lá² hi³ ca³chá³ tsú² hi³ la³ má²zian² jáun² hnú²² la³ cun³ rón³ lí³ jú¹ tson² hi³ má²ñĩh¹ nú². ⁴ Tiá² zia³² hí¹ cáun² hi³ lí¹³ jmu³ hi³ tsah¹ jná¹³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ ne¹ jná¹³ hi³ juáh³ tsáu² hi³ jon³zih³² jná¹³ ñĩ³taunh¹ la³ cun³ rón³² lí³ jú¹ tson² hi³ má²ñi³².

⁵ Hnú²² reh², tsá² hnau³ jná¹³ lín³², jlánh¹ re² ñi³ma³tih²¹ hnú²² quionh³ la³jĩ³² ta²¹ hi³ ñi³jmuh³² hnú²² ñĩ¹con² la³jín³² tsá² reh², uá¹jinh¹ tsá² reh² tsá² tsá²taunh¹ ñĩ¹ ní², tsá² tiá² jmí¹ má²ca³lĩ³ cuóun³² nú². ⁶ Tsá² hí³ bíh¹ má²ca³chá³ ñĩ¹ ta³ ñĩ¹ la³jín³² tsá² lín³ cuáh³² ñĩ¹ lá², hi³ hno³ lín³² nú² tsú² ní¹ má¹ca³cha³taunh¹. Jáun² jmu³ tiá³ hi³ chú³² ma³hon¹ tsá² la³ hí³ la³ cun³ hi³ lí³ hniáuh³² hú¹ juí³² ñĩ¹ tsa³taunh¹ tsú², lin¹ la³ cun³ tí³² tsí³ Dió³², ⁷ quí¹ hí¹ cáun² yáh³ tiá² hi³ má²ca³he³ tsú² hi³ cue³² tsá² tiá² cuóun³² Dió³² tá¹la³ tiáunh¹ tsú² jáun² juí³² hi³ jmu² ta²¹ cha¹³ Cristo. ⁸ Hi³ jáun² dá² jo³cuo² jnoh¹ bíh¹ ca³ti²¹ tionh² tsú², hi³ má¹hon¹ dí² tsú² ca³ti²¹ ta²¹ hi³ jmu², hi³ jáun² la³ jáun² má²ná¹jmu³² dí² síáh³ ta²¹ cu³lĩ²¹ quiúnh¹ tsú² tá¹la³ ngai³² tsú² jáun² jú¹ tson².

Diótrefes lín³ jan² tsá² jmu²
cun³ tin² tsí³ hnga²

⁹ Hi³ jáun² né³, jná¹³ má²cá²jmu³³ cáun² sí² ñĩ¹con² tsá² má²lín³ hi³ cuáh³² ñĩ¹ ní²; tí³la³ Diótrefes má¹ná¹, tiá² tí³ yáh³ tsí³ hi³ jnoh¹ jmu¹¹³ héih³², quí¹ cun³ñi¹ hi³ jlánh¹ hniá¹ tsú² hi³ lín³ tsá² chín¹ ñĩ¹con² tsá² reh² dí². ¹⁰ Hi³ jáun² ní¹ má¹ngau³² jná¹³ ñĩ¹ ní² né³, ñĩ¹jín²¹ ná¹ tsú², hi³ ñĩ¹juo³ ná¹ ca³ti²¹ la³jĩ³² hi³ jmu², jí³ hi³ ca³ti²¹ jú¹ hláh³, jú¹ tí¹jái² hi³ hleh³² ní² síáh³ hi³ ca³ta¹ jnoh¹. Hi³ tiá² lí²hiú²² tsí³ tsú² la³ cun³ hi³ má²hleh³² jáun², hi³ jáun² hí¹juáh³ tiá² hen² yáh³ tsú² tsá² reh² tsá² tsá²taunh¹; hi³ ní¹juáh³ tsá² hnió³ hen³ tsá² hi³ né³, quí² hna³² bíh¹ tsú², jí³ hi³ ca³la³ hi³ quí² huen² máh³ tsú² tsá² la³ hí³ ja¹ tsá² cuáh³².

¹¹ Hnú²² reh² tsá² hnau³ jná¹³ lín³², ha³ lí² jmóuh¹ hnú²² hi³ hláh³ jáun², jmu³ hnú² hi³ chu²¹. Quí¹ ní¹juáh³ tsá² jmu² hi³ chu²¹, tsá² hí³ bíh¹ joh¹ Dió³²; tí³la³ ní¹juáh³ tsá² jmu² hi³ hláh³ né³, jáun² tsá² la³ hí³ tiá² Dió³² má²ca³lĩ³ cuóun³² yáh³.

Nóh³² chu²¹ quioh²¹ Demetrio

¹² Tí³la³ hi³ ca³tin¹ Demetrio má¹ná¹, la³jín³² tsáu² bíh¹ hleh³² re² hi³ ca³tin¹ tsú²; hi³ cun³quionh³ hnga² jú¹ tson² síáh³ má²lí²lin¹ lín²¹ hi³ hí³ zian² la³ cun³ ca³ti²¹. Ja³bí¹ jnoh¹ uá²jai³² cue³² jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ tsú²; ñĩh¹ bíh¹ hnoh² hi³ jú¹ tson² bíh¹ hléh¹ jnoh¹.

Ñĩ¹ ca³tauh³ jái¹³

¹³ Hliáun³ bíh¹ jái¹³ jmí¹ zia³² hi³ jmí¹ juanh²¹ jná¹³ ñĩ¹con² hnú²², tí³la³ tiá² hnó³² yáh³ jná¹³ jmu¹ cun³quionh³ hmá²ján¹³; ¹⁴ quí¹ má²hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ ñĩ¹jie¹ ná¹ hnú²² tia³juí³², hi³ jáun² má¹jáun² bíh¹ juoh²¹ dí² ná¹jéinh³ ñi¹.

¹⁵ Cuí¹ zian² nú² cáun² hi³ re² hi³ tin². Tsá² juóh³² dí² re² quiúnh¹ zian² ñi¹ lá² juáh³: “Hia² nú²” ñi¹con² hnú²². Jmu³ tiá³

hi³ chú³² juah²¹ tiá³: “Hia² nú²” ñí¹con²
 ma³ quin³² ma³ jan³² tsá² re² juóh³² dí²
 quiúnh¹ ñí¹ nǎ². [Cun³ nǎ² bíh¹ tí³ jái¹³.]

Sí² Quioh²¹ Judas

Judas jmu² sí² hi³ ca³tin¹
tsá² má²ca³te³ Dió³²

1 Jná¹³ la³² Judas, rainh²¹ Jacobo, tsá² lín³ ná¹ jan² *tsá² má²dí¹hlánh¹ joh¹ Jesucristo hi³ jmu² jná¹³ sí² lá² ca³tin¹ hnoh² tsá² má²ca³te³ náh² Dió³² Jméi² dí², hnoh² tsá² hniau³ tsú² lín³², tsá² má²ná¹tiáunh¹ náh² jo³cuo² Jesús Tsá² lín³ Cristo. ²Cuí¹ ja³² mi³ tsí³ Dió³² nĩ¹con² náh² ca³la³ hi³ tiá² tsi³² héih³², hi³ tí³ lí³mí¹ cuí¹ lí³ zian² náh² siáh³ cáun² hi³ re² hi³ tin², jí³ hi³ tí³ lí³mí¹ má¹hnáú³ náh² ní² siáh³.

Tsá² má²ta² jú¹ tí¹jái²

(2 Pedro 2:1-7)

³Hnoh² reh² tsá² hnau³ jná¹³ lín³², jlánh¹ jmí¹ hu²¹ tsin³² jná¹³ hi³ jmu¹ sí² hi³ ca³tin¹ hnoh² hi³ ca³tí²¹ hi³ liáu³² dí² jáun² Dió³²; tí³la³ né³² né³, jé³² jná¹³ hi³ tí³ re² bíh¹ jmu¹ jná¹³ cú²jueh³² sí² lá² hi³ hlí¹ lieh¹ jná¹³ hnoh² hi³ jmúh¹³ náh² pí³ ca³la³ jonh³ jmí¹ honh² hi³ lí³ quien² la³ má²quien² jáun² jú¹ tson² hi³ ca³cué³ jáun² Dió³² cu³ jéin³² la³ lá² nĩ¹con² la³jín³² tsá² joh¹. ⁴Quí¹ la³ uá¹ tiá² lín¹ bíh¹ má²taunh³² ma³ jan² tsáu² ja¹ quiú¹³ dí². Hi³ ca³tin¹ tsá² la³ hí³ bíh¹ jái¹³ hi³ má²rá¹juáh³ nĩ¹ Sí² má²jun³ ne²¹ lín²¹, hi³ ca³tin¹ tsú² tsa³hín³. Jun³juáh¹³ tsá² zian² la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³² yáh³ tsá² la³ hí³, quí¹ juáh²³ tsú² hi³ cáun² lí¹³ bíh¹ néh¹ hi³ jmú¹³ dí² juón¹, quí¹ cun³nĩ¹ hi³ jlánh¹ ja³² mi³ tsí³ Dió³²; hi³ sa³jun³ má²quien² tsú² Tsá² chín¹ Juo¹³ dí², Jesús Tsá² lín³ Cristo yáh³.

⁵Jáun² né³, uá¹jinh¹ má²nĩh¹ hnoh² jái¹³ hi³ chá¹³ jná¹³ nĩ¹ hná¹ lá², tí³la³ jná¹³ hnó³² hi³ cháú¹ ná¹ siáh³ honh² náh². Sá¹nĩ² jie³, Dió³² Juo¹³ dí² ca³huen³ tsá² jón²zih¹ jón²cho¹ hla¹ *Israel hue³² Egipto, tí³la³ jmí¹ lí²¹ jáun² né³, cu³

jáun² ca³ma³tsan² bíh¹ Dió³² la³jín³² tsá² tiá² ta²¹ ca³taunh² ja¹ quioh²¹ tsá² hí³. ⁶Ja³bí¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² siáh³, tsá² ca³lí³hnió³ hau³ cáun² jái¹³ hi³ tiá² jmí¹ ca³tin¹ hau³, hi³ tiú²uú² ca³jeih²¹ tsú² ta²¹ hi³ jmí¹ ná¹ho²; tsá² hí³ né³, ca³ta³ná¹tson³ bíh¹, hi³ ná¹hñéh¹ cun³ jmí¹hi³nio² cun³quionh³ cá²den¹ná¹ nĩ¹ lí³ já¹niéi², tá¹la³ chau²¹ jmá¹ jueh³² hi³ ra³tsí³² Dió³² héih³². ⁷Ja³bí¹ tsá² juú² Sodoma jí³ Gomorra ní² la³ má²quionh³ tsá² zian² juú² hi³ jmí¹ tioh³ cu³ jéin³ jáun² ní² siáh³, tsá² ca³jmú³ hí³ tso³ la³jmí¹ ca³jmú³ tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³², hi³ ca³jmú³ tsú² hi³ hlah³ hi³ hó³² quionh³ tsá² hlá² tsá² ní², hi³ ca³la³ jí³ má²tún² hmóu³² tsá²nũh² jí³ má²tún² hmóu³² tsá²mí³ siáh³ lí¹ ca³jmu³ ca³tsau³. Cun³nĩ¹ hi³ jáun² bíh¹ má²ca³ta³tsin¹ tsú² héih³² hi³ má²ná¹má²tso² tsí³ ja¹ sí² cun³ jmí¹hi³nio²; hi³ jáun² tsá² hí³ né³ lín³ cáun² lí²¹ nĩ¹con² la³jín³² tsáu² hi³ tiá² hniáuh³² jmu³ tsú² la³ jáun².

⁸Tí³la³ cu³ jáun² tsá² hie³² hí³ jú¹ tí¹jái² ná¹lín³ bíh¹ tsá² cáun² lí¹ qui² lí¹ tian²³; la³ jáun² dá² má²quí² má²hlianh²³ tsú² hmóu³² bíh¹, hi³ tiá² ta²¹ haih²¹ tsú² la³ cun³ jái¹³ hi³ ho² Dió³² Juo¹³ dí², jí³ hi³ tú² hión³² tsú² siáh³ tsá² huáh² tsí³, la³ cun³ tsá²cuú² tsá²chín³. ⁹Quí¹ hí¹juáh³ Mí²yi²¹, tsá² chín¹ ja¹ quioh²¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² yáh³ tiá² ca³ja³ tsí³ hi³ tu³ hión³² tsá² hláinh¹, hi³ jmí¹ quiu³ jmí¹ jin³ dí² jmí¹ ca³quiu³ ca³táinh³ tsú² jáun² Moisés ta³ má²hla¹, tí³la³ jí³²la³ ca³juáh³ tsú² la³ lá² bíh¹: “Hnga² Juo¹³ dí² juáh³: ¡Cuánh² quián¹³!” ¹⁰Tí³la³ tsa³jái¹³ hi³ né³, ná¹hleh³² jú¹ hlah³ quioh²¹ cáun² hi³ tiá² cuoh² bíh¹. Tsá² hí³ cáun² ná¹jmu² lí³ua³ cáun² hi³ chin² chí¹ hmóu³² bíh¹, la³ cun³ hi³ qui³ cuoh² jáh³ hngá¹ jáh³ náí²; tí³la³ la³jí³² hi³ jmu² tsú² jáun² né³, jmu² hi³ tsa³hín³ hmóu³² bíh¹ tsú².

¹¹¡Hen³ máh³ juo²³ tsá² la³ hí³! quí¹hliá² má²ca³can³ tsú² jui³² quioh²¹ hla¹ Caín tsá² ca³jngih³ hí³ rainh²¹.

Má²ná¹jmu² tsú² la³jmí¹ ca³jmú³ hla¹
 Balaam³ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ hniá¹ quie³, hi³
 quiunh²¹ tsú² siáh³ la³jmí¹ cá¹quiunh²¹
 hla¹ Coré tsá² ca³jun³ hi³ cun³ñí¹ hi³
 ca³jmú³ tiá² nieh³. 12 Tsá² hi³ bíh¹ tsá²
 hliah³² tsí³ tsáu², hi³ jáun² má²l³ cáun²
 hua³heih²¹ bíh¹ quián¹³ náh² hi³ táunh¹
 tsá² hí³ ja¹ quián¹³ náh² n¹ má¹ca³ngih³²
 náh² hi³ jmúh¹³ má³² cu³tsa³² cun³ñí¹ hi³
 hnáu³ náh², quí¹ tsá² hí³ dá² cáun² lí¹
 cú² lí¹ hính²³ hiú² tsí³, hi³ ca³la³ hí¹
 jan² tiá² hin² tanh² ta²¹. Tsá² hí³ ná¹lín³
 la³jmí¹ lín³ tsá² jmu² hua³hí¹³ jáh³, tí³la³
 má¹lí³² jáun² né³, sa³ jmáh³la³ ní¹con²
 hnga² bíh¹ tsú² jmu² hua³hí¹³. Tsá² la³
 hí³ dá² ná¹lín³ la³jmí¹ lí³ jnie² tiá² jmí³
 jeinh³² hi³ lí¹ ñí³tú¹ ñí³lí¹³ tí³ hlá² tí³
 ní² cun³quionh³ chí³. Tsá² la³ hí³ ná¹lín³
 siáh³ tsá² ná¹jún¹ ca³la³ tí³ tenh³ jéin³²
 máh³, la³jmí¹ lí³ cáun² hmá² cun³ tiá²
 má¹í³ há¹í³², hmá² hi³ má²ca³quí² ca³cá²
 siáh³ la³ tí³ chí² jmu². 13 Tsá² hi³ bíh¹
 cáun² chí² huéh²³ la³jí³² hi³ hlah³ hi³
 hó³² tí³ ñeh² hñu³ tsí³ la³ uá¹ tiá² heh³,
 la³jmí¹ chí² huéh²³ ma³ quin³² ma³ cu³
 jlá³ jmí²míih²¹ la³jí³² má¹qui³² tío³ tí³
 ñeh² quioh²¹ hi³ cha³² tí³ can³² jmá². Hi³
 ná¹lín³ tsú² siáh³ la³jmí¹ lí³ chí¹jmai²¹
 hi³ má²já²con² jui³² ñí¹ hí¹tsá²toh³; tsá²
 má²ná¹lí³ hua³jan²¹ já¹nié² liánh² ñí¹
 tsa³táunh¹ la³ cun³ jmí³hi³nio².

14 Hla¹ Enoc, tsá² ñí¹ má²quiau³ nió³
 jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Adán, ca³hléh³
 siáh³ jái¹³ hi³ ca³cué³ Dió³² hñu³ tsí³ hi³
 ca³tin¹ tsá² la³ ní², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:
 “Ca³jíe³² jná¹³ hi³ Juo¹³ dí² cuá¹jáunh²³
 quionh³ tí³ la³ mei²¹ cu³tí³ bíh¹ tsá²cuú²
 tsá²ta³, 15 hi³ ja³ra³tsí³² héih³² ñí¹con²
 ca³la³ jín³² tsáu², hi³ zen³ tsú² siáh³ ñí¹
 hlah³ ca³la³ jín³² tsá² tiá² hnió³ ma³zian²
 la³ cun³ hi³ tí³² tsí³ Dió³², cun³ñí¹ hi³
 ca³tí²¹ la³jí³² hi³ hlah³ hi³ má²ca³jmú³,
 jí³ hi³ ca³tí²¹ ca³la³ jí³² jú¹ hlah³ hi³
 má²ca³hléh³ tsá² jmu² hí³ tso³ hi³ ca³tin¹

Dió³²”. 16 Tsá² la³ hí³ bíh¹ tsá² lí¹ qui² lí¹
 hón²³ jí³ hi³ ziu² hien² siáh³ tsáu², tsá²
 hniá¹ jmu³ la³jí³² hi³ dí¹quiaunh²¹ tsí³
 hmóu³². Cá² ñí¹ jú¹ toh² bíh¹ hleh³² tsá²
 hí³; hi³ n¹juáh³ ca³hléh³ tsú² re² quioh²¹
 jan² tsáu² né³, cun³ñí¹ hi³ zia³² hi³ hen²
 tsí³ hiáuh³ bíh¹ tsú² jaun³².

Cueh³ náh² honh² hi³ jmuh³² hi³ chu²¹

17 Tí³la³ hnoh² reh² tsá² hnau³ jná¹³
 lín³², cháu¹ náh² honh² jái¹³ hi³ ca³hléh³
 jáun² tsá² ná¹lín³ *tí³² tsá² quian³² jè¹
 Jesucristo Tí³² Juo¹³ dí². Quí¹ la³ cun³
 jmí¹tin² bíh¹ 18 ca³zái³ tsú² hnoh² la³ lá²:
 “Ñí¹ ca³táuh³ jmái¹ lí³ zian² tsá² cóh³²
 cú²nga¹ la³jí³² la³ cun³ hi³ táunh²³ dí²
 ta²¹, tsá² ma³zian² cun³quionh³ la³jí³² hi³
 hlah³ hi³ tí³² tsí³ hmóu³²”. 19 Tsá² hi³ bíh¹
 jmu³ hi³ ná¹qui² ná¹tsoh³ tsáu²; tsá² zian²
 cun³ tin² tsí³ hmóu³² bíh¹ tsá² hí³, ha³ tiá²
 Jmí²chí³ joh¹ Dió³² zian² yáh³ hñu³ tsí³
 tsú².

20 Tí³la³ hnoh² reh², tsá² hnau³ lín³²
 jná¹³, jmu³ náh² hi³ tí³ lí³mí¹ niau²¹ tiá³
 honh² náh² cun³ jmá² cun³ jnia³², quí¹
 cáun² hi³ quien² lín³² bíh¹ hi³ táunh²³
 náh² ní² ta²¹. Lienh¹ náh² siáh³ Dió³²
 la³ cun³ rón³² lí³ hi³ hie³² náh² jáun²
 Jmí²chí³ Chun¹. 21 Jmu³ náh² hua³hí¹³
 hi³ cun³quionh³ la³jí³² hi³ jmuh³² náh²
 lí¹³ ma³jnia² Dió³² hi³ hniau³ hnoh²,
 tá¹la³ ná¹hé² ná¹janh³² náh² hi³ chau²¹
 jmái¹ hi³ lí¹³ zian² náh² cun³ jmí³hi³nio²
 cun³ñí¹ hi³ ja³² mí³ tsí³ Jesucristo Tí³²
 Juo¹³ dí².

22 Cuí¹ já² mí³ honh² náh² ñí¹con² tsá²
 lí¹ ná¹tioh³ hliáu³ ñéih³ tsí³, 23 lion¹
 náh² tsú² la³juah²¹ dúh¹ hi³ huen¹³
 náh² tsú² ja¹ sí²; tí³la³ tá¹la³ ja³² mí³
 honh² náh² ñí¹con² ma³ jan² tsáu² né³,
 hniáuh³² hua³hín¹³ náh² hmóu³² siáh³,
 quí¹ la³ jí³ tsí¹ cuú¹ tsí¹ ha¹ bíh¹ tsá² la³
 hí³ má²ca³hliáh² cun³quionh³ la³jí³² hi³
 hlah³ hi³ hó³² hi³ má²ca³jmú³.

**Má²quien² tsú² Dió³² ñí¹
ca³táuh³ sí² quioh²¹**

²⁴ Jáun² né³, Dió³² Tsá² tin² jmu³
hua³hí¹³ hnoh² hi³ jáun² jmí¹láh³ tiá²
hính³² náh², Tsá² tin² zeh³ hnoh² ta³
ñí¹ hnga² hi³ hí¹ cáun² tsáuh³ náh² tiá²
zia³², ñí¹ lí³ jáun² cú²tú¹ cú²lí¹³; hi³ jáun²
má¹jáun² lí³ tsinh¹ náh² ca³la³ hi³ tiú²uú²

tsi³² héih³², ²⁵ Dió³² Tsá² jan² tán¹ hí³
bíh¹ Tsá² liáu³² dí², ;cuí¹ lí³quien² bíh¹
jí³ hi³ cuí¹ cuá¹pin³ hi³ cuá¹ho² jái¹³ la³
cun³ qui³ lín³ tsú² ca³la³ cun³ jmí¹tin²,
ta³né³², jí³ la³ jí³ jmái¹ né³bí¹ ja³² ní²
siáh³, cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jesucristo Tí³²
Juo¹³ dí²! ;Tson² bíh¹ cu³tí³! Cun³ ní²
bíh¹ tí³ jái¹³.

Sí² Hi³ Rá¹tioh³ Jáí¹³ Hi³
 Jmí¹ Ná¹hmá¹ Ná¹jní¹
 Hi³ Má²ca³jñéih³ Dió³²

La³ cun³ hi³ ca³híe³
 Jesucristo ñí¹con² Juan²

1 Jesús Tsá² lín³ Cristo ca³ma³jnia²
 ñí¹con² *tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ la³
 cun³ hi³ ca³híe³ jáun² Dió³² ca³tí²¹ la³jí³²
 la³ cun³ hi³ né³bí¹ l¹³; hi³ jáun² hí³
 ca³zen³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ tsa³hieh¹
 Juan² tsá² lín³ tsá² má²df¹hlánh¹ joh¹
 la³jí³² hi³ jáun². ²Hi³ jáun² hí³ né³
 ca³ma³tson² la³jí³², la³ cun³ jáí¹³ quioh²¹
 Dió³² la³ má²quionh³ jú¹ tson² hi³
 ca³cué³ jáun² Jesús Tsá² lín³ Cristo, jí³
 la³jí³² hi³ ca³jnia³ jáun² jéinh³² tsú².

³Héhn³ ma³ jmí¹ ren² ní¹juáh³ tsá²
 hí³², hi³ náí³² jí³ hi³ taunh³² siáh³ ta²¹
 la³ cun³ hi³ rá¹juáh³ jáí¹³ hi³ ca³cué³ lá²
 Dió³², quí¹ má²ja³quíán³ bíh¹ l¹³tí³.

Juan² jmu² sí² ñí¹con² quiau³ cuáh³²

⁴Jná¹³ la³² Juan², zein³² ná¹ sí² lá²
 ñí¹con² tá¹ quiaun³ nió³ hnoh² tsá²
 má²ná¹lín³ náh² cuáh³² tí³ hué³² Asia ní².
 Cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² náh² Dió³², jí³ hi³
 cuí¹ zian² náh² siáh³ cáun² hi³ re² hi³
 tin² hi³ jmu³ Dió³², Tsá² qui³ zian² la³
 cun³ jmí¹tin², Tsá² zian² la³ tí³ ta³né³²,
 hi³ la³ má²zian² jáun² bíh¹ siáh³ jmí¹
 tsú² jmí¹ ja³²; hi³ tá¹ quiaun³ jmí²chí³
 joh¹ Dió³² tsá² tionh² hí³ ta³ ñí¹ tsú²,
 ñí¹ cuá¹tón²¹ tsú² jáun² hmá²si¹ quioh²¹
 cuí¹ jmu¹ siáh³ la³ ní², ⁵jí³ hi³ cuí¹ jmu¹
 siáh³ Jesús Tsá² lín³ Cristo, Tsá² zih³²
 re² lín³² jú¹ tson², Tsá² la³ñí¹ hi³ lín³
 tsá² hmaí²¹ jmí¹ ca³jenh¹³ ja¹ hla¹, Re²¹
 Tsá² chín¹ ñí¹con² tsá² ná¹lín³ re²¹ ñí¹
 hue²¹ lá². Hi³ bíh¹ jan² Tsá² jlánh¹ hniau³
 dí², hi³ jáun² ca³hin³ tsú² tso³ quiú¹³ dí²
 cun³quionh³ jmí²hán¹ hnga²; ⁶hí³ bíh¹
 má²ca³jmú³ siáh³ hi³ má²ná¹láí³ dí² cu³
 nió³ tsá² ná¹lín³ re²¹, jí³ hi³ má²ná¹láí³

dí² siáh³ mí²tsáú² ñí¹con² Dió³² Jméi² dí².
 Cuí¹ lí³quien² bíh¹ hnga² hí³ dí² jí³ hi³
 cuí¹ ho² siáh³ pí³ la³ cun³ jmí¹hi³nio².
 ;Tson² bíh¹ cu³tí³!

⁷Sá¹ní² jie³ dúh¹, jui³² ja¹ jnie² bíh¹ jáuh³
 tsú²,

la³jín³² tsáú² bíh¹ jé³² tsú² ní¹
 má¹jaunh³²,

hí¹ la³ tí³ tsá² ca³hah³ yáh³ tsú² jé³²;
 hi³ la³jín³² la³jánh³ dú¹ ñí¹ tsá² zian² tá¹
 cáun² hngá¹máh³ bíh¹ ho³ jngih³ ní¹
 má¹jaunh³² tsú² jáun².

Ján³, tson² bíh¹ la³ jáun² lí¹³.

⁸—Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ huéh³ la³ñí¹,
 hi³ ca³la³ tí³ huéh³ ñí¹ cá¹táuh³ —juáh³
 Dió³² Juo¹³ dí², Tsá² qui³ zian² hí³ la³
 cun³ jmí¹tin², Tsá² zian² la³ tí³ ta³né³²,
 hi³ la³ má²zian² jáun² bíh¹ siáh³ jmí¹ tsú²
 jmí¹ ja³²; Dió³² Tsá² cú² juenh².

Jmí¹ cá¹jnia³ Cristo hi³
 lin¹ hi³ quien² lín³²

⁹Hi³ jáun² né³, jná¹³ Juan², jan² renh²
 hnoh² tsá² ma³tsoh¹ náh² honh² cu³lí²¹
 quiúnh¹, tsá² cá²re² tiauh² dí² jo³cuo²
 Dió³² jí³ hi³ ná¹tion²³ dí² siáh³ tsí³
 cun³ñí¹ hi³ ca³tin¹ Jesús. Jná¹³ jmí¹
 cuá¹tson³ ná¹ cáun² hué³² nio² chu³
 jmái², hué³² jmái² Patmos, cun³ñí¹ hi³
 hléh²³ jná¹³ jáí¹³ quioh²¹ Dió³² jí³ hi³
 zíh²³ jná¹³ siáh³ jú¹ tson² hi³ ca³tin¹
 Jesús. ¹⁰Hi³ jáun² jmí¹ cá¹chó²¹ jmái¹
 ná¹chan¹ hi³ ca³tin¹ Tí³² Juo¹³ dí², [la³
 cun³ dú²me¹ yáh³,] jmí¹jáun² ca³jmú³
 Jmí²chí³ Chun¹ hi³ ca³jnia³ jéin³² jná¹³
 la³ lá²: Cu³hna³² jná¹³ ca³nái³² cáun²
 mah¹ hi³ ñí¹ca³hléh³ tsáú² tia³ lín³²
 la³jmí¹ hén²³ cáun² mí¹ñí² trompeta,
¹¹hi³ ñí¹ca³juáh³ la³ lá².

—Tón³ ñí¹ sí² la³ cun³ hi³ jéh³² nú² lá²,
 hi³ jáun² zen² ñí¹con² tán¹ quiaun³ nió³
 tsá² cuáh³² [hué³² Asia], la³ cun³ tsá²
 zian² já¹ juú² Éfeso, Esmirna, Pérgamo,
 Tiatira, Sardis, Filadelfia, jí³ Laodicea ní²
 siáh³.

12 Hi³ jáun² ca³jinh¹ jná¹³, hi³ ca³li³hnó³² jná¹³ jie²¹ ní¹juáh³ hin² hleh³² ní¹con² jná¹³. Jmí¹ ca³jinh¹ jná¹³ jáun² né³, ca³jie³² jná¹³ quiau³ tse³ pih²¹ ha²¹ jmi² no¹ hi³ hún¹ sí² hi³ lí³ cú¹mí¹niau²¹ jmáh³²; 13 hi³ ja¹ ní¹ ná¹táun³ tse³ pih²¹ jáun² né³ ca³jien¹ jná¹³ jan² Tsá² jniá³ la³jmí¹ jniá³ tsá²mi³cuoun², hi³ dí¹quih³² cáun² hmih³² cuó² hi³ he² la³ tí³ coh³ ta³, hi³ ní¹ tsí³ né³ hñéih³ cáun² láu² lí³ cú¹mí¹niau²¹. 14 Hi³ jñú² chí¹ tsú² né³, tiáú² lín³² bíh¹ ca³la³ jmí¹ tiáú² jan³², ho³ la³jmí¹ tiáú² jñú¹³ *já¹ziáh²; hi³ m¹ní¹ tsú² siáh³ zín³ lín³² bíh¹ la³jmí¹ lí³ zfh¹ sí². 15 Ta³ tsú² siáh³ ca³la³ hi³ zín³ dáin³ bíh¹ la³jmí¹ lí³ cáun² mí¹ní² rá²hu²¹ sí²; hi³ ní¹ má¹ca³hléh³ tsú² siáh³, tiá³ lín³² bíh¹ hén²³ mah¹ la³jmí¹ hín¹ ní¹juáh³ ní¹ má¹cá²quh³² ma³ quin³² ma³ cu³ tsin¹ jmí²miih²¹. 16 Cuá² chu²¹ zianh³² tsú² quiau³ chí¹jmai²¹, ho³ tsú² né³ cuá²ha² cáun² mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹, hi³ jáun² ní¹ tsú² siáh³ zín³ lín³² la³jmí¹ pin³ hiú² ní¹ má¹tí³ chí³hiú².

17 Jmí¹ ca³jien¹ jná¹³ tsú², jáun² ca³quín³ ná¹ ta³ ní¹ tsú² la³juah²¹ dúh¹ jan² tsá² jun³. Jmí¹jáun² ca³tie³ tsú² jná¹³ cuo² cun³quionh³ cuá² chu²¹ quioh²¹, hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ha³ lí² juenh³ na²¹, quí¹ jná¹³ bíh¹ la³² la³ cun³ jmí¹ ca³lí³liau³ jí³ ca³la³ tí³ ní¹ cá¹táuh³ siáh³. 18 Jná¹³ bíh¹ la³² Tsá² zian² ná¹, Tsá² jun³ ná¹ cu³tiá³, tí³la³ ta³né³² má¹ná¹, má²zian² jná¹³ la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹. Jná¹³ bíh¹ quion¹ llave quioh²¹ hmú³² jí³ hi³ quioh²¹ ní¹ tsá²tánh¹ tsá² má²cá²tsan³ ní² siáh³. 19 Jáun² né³, tón³ ní¹ sí² la³jí³² hi³ má²lí²jieh³ hñú² ní²; la³ cun³ hi³ má²lí³² jí³ hi³ né³bí¹ lí¹³ jmí¹ tsú² jmí¹ ja³² ní² siáh³. 20 La³ cun³ hi³ hnió³ juáh³ quiau³ chí¹jmai²¹ hi³ zionh¹ jná¹³ cuá² chu²¹, jí³ quiau³ tse³ míh¹ hún¹ sí² hi³ lí³ cú¹mí¹niau²¹ hi³ má²lí²jieh³ nú² jáun²,

la³ lá² bíh¹ lí³: Quiau³ chí¹jmai²¹ jáun² lí³ quiau³ tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³ bíh¹, tsá² tanh² hó¹ní¹ tán¹ quiau³ níó³ tsá² cuáh³² hí³, hí³ quiau³ tse³ míh¹ jáun² né³ lín³ siáh³ tán¹ quiau³ níó³ tsá² cuáh³² hí³ bíh¹.

**Jái¹³ hí³ ca³tin¹ tsá²
lín³ cuáh³² já¹ juú² Éfeso**

2 ”Né³² né³, zen² jái¹³ lá² ní¹con² tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá² cuá¹tanh² hó¹ní¹ tsá² má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Éfeso, hi³ zéih³ tsú² la³ lá²:

“Tsá² zianh³² hí³ quiau³ chí¹jmai²¹ tí³ cuá² chu²¹, Tsá² ngí³² hí³ ja¹ quioh²¹ tá¹ quiau³ tse³ míh¹ hún¹ sí² hi³ lí³ jáun² cú¹mí¹niau²¹ juáh³ la³ lá²: 2 Má²cuo² bíh¹ jná¹³ re² he³ lánh³ lí³ táh³ hnoh², ño¹ bíh¹ jná¹³ hi³ hnoh² jmuh³² náh² ta²¹ la³ jonh³ jmí¹ honh², jí³ he³ lánh³ rón³² tion²³ náh² siáh³ honh² ní²; ja³bí¹ ño¹ jná¹³ hi³ cun³ tiá² jéin²³ bíh¹ hnoh² tsá² hláih¹, hi³ ño¹ jná¹³ siáh³ hi³ re² lín³² bíh¹ cá² lan²³ hnoh² tsá² lí¹ ná¹juáh²³ hi³ lín³ *tí³² tsá² quian³² jé¹ Dió³², jáun² hnoh² má²ca³lí³ ñíh¹ hi³ tsá² tí¹ jáin² bíh¹ hí³. 3 Ná¹tion²³ bíh¹ hnoh² honh² ja¹ la³jí³² uu³mí²tsi³² hi³ ma³tsoh¹ náh² honh² cun³ní¹ hi³ ca³tin¹ jná¹³, tiá² má²cá²huon³ yáh³ hnoh². 4 Tí³la³ zia³² bíh¹ cáun² hi³ hlah³ quián¹³ hnoh²: Hí³ tiú²uú² hnau³ yáh³ hnoh² jná¹³ la³ cun³ jmí¹ hnau³ hnoh² jáun² jmí¹tin². 5 Jáun² né³, cháú¹ náh² honh² ha³ lánh³ jmí¹ má²zian² náh² ní¹con² jná¹³ jmí¹tin², hi³ cú¹ cha³conh² siáh³ honh² náh² ha³ lánh³ má²zian² náh² ní² ta³né³²; jmu³ siáh³ la³ cun³ ta²¹ hi³ ca³jmuh³ náh² jáun² la³ jmí¹ ní¹, quí¹ ní¹juáh³ tiá² jmúh¹³ náh² la³ ní², jáun² jáunh¹³ jná¹³ hi³ já¹quin³² ná¹ tse³ míh¹ hún¹ sí² ní² ní¹con² hnoh² ní¹juáh³ tiá² la³ tsa³conh² yáh³ honh² náh². 6 Tson² bíh¹ jmuh³² hnoh² re² hi³ tiá² jen²³ náh² la³ cun³ hi³ jmu² tsá² cu³ níó³ hain²¹ tí³ con² Cú²la²¹,

quí¹ ja³bí¹ jná¹³ siáh³ tiá² tí³² yáh³ tsin³²
ná¹ tsá² hí³”.

7”Ní¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, ¡cuí¹ nie¹³
tsú² re² la³ cun³ hí³ juáh³ Jmí²chí³ Chun¹
ní¹con² tsá² ná¹lín³ cuáh³² la³ tán¹! Qui¹
ní¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmái¹, tsá² hí³ bíh¹
cue¹ jná¹³ jái¹³ hí³ cuh³ mái³ hí³ hai²¹
hmá² jmu² hí³ lí¹³ zian² tsú² hí³ chí²¹ chu³
jo² hué¹³ Díó³² ní¹ tianh³² tsú² tie³.

**Jái¹³ hí³ ca³tin¹ tsá²
lín³ cuáh³² já¹ juú² Esmirna**

8”Né³² né³, zen² jái¹³ lá² ní¹con²
tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá² cuá¹tanh²
hó¹ní¹ tsá² má²lín³ cuáh³² já¹ juú²
Esmirna, hí³ zéih³ la³ lá²:

“Tsá² lín³ hí³ la³ní¹ hí³ ca³la³ tí³ ní¹
ca³táuh³, Tsá² ca³jun³ hí³ jáun² ca³jenh¹³
siáh³, Tsá² hí³ juáh³ la³ lá²: 9”Nó¹ bíh¹
jné¹³ re² he³ lánh³ rón³² ma³tsoh¹ náh²
honh² jí³ hí³ má²tia³mii² náh² siáh³, tí³la³
uá¹ jáun² la³ jáun² né³, cun³ jáun² hánh³
bíh¹ honh². Nó¹ jné¹³ siáh³ lánh³ rón³²
tú² hiáu³² honh² tsá² lí¹ juáh³ hí³ hí³ lín³
*judíos, quí¹ tsá² hí³ dá² cáun² ná¹lín³
cu³ nió³ quioh²¹ *Satanás bíh¹. 10 Ha³
lí² juenh³ náh² la³ cun³ hí³ má¹tsoh¹
náh² honh². Sá¹ní² jie³, tia³jui³² lá² bíh¹
má²táuh³² tsá² hláinh¹ ma³ jan² honh²
hñu³mí¹ní², la³ cun³ hí³ ca³ lau³ tsú²
honh². Quia³ jmái¹ lí³ hniáu³² má¹tsoh¹
honh² honh². Tí³la³ cuí¹ tionh² náh² la³
má²tionh² jáun² ní¹con² jné¹³, uá¹jinh¹
ca³la³ tí³ ní¹ cá¹tsan³ náh², hí³ jáun²
jné¹³ cué¹³ jái¹³ hí³ lí¹³ zian² náh² cun³
jmí¹hí³nio² hí³ lí³ jáun² la³juah²¹ dúh¹
cáun² *có²ron¹ ná¹”.

11”Ní¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, ¡cuí¹ nie¹³
tsú² la³ cun³ hí³ juáh³ Jmí²chí³ Chun¹
ní¹con² tsá² ná¹lín³ cuáh³² la³ tán¹!
Ní¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmái¹, ha³ tiá²
hí³ quiunh²¹ yáh³ tsú² ca³tí²¹ hmú³² ní¹
má²tenh³.

**Jái¹³ hí³ ca³tin¹ tsá²
lín³ cuáh³² já¹ juú² Pérgamo**

12”Né³² né³, zen² uá²jai³² jái¹³ lá²
ní¹con² tsá²cuú² tsá²tán² jné¹³, tsá²
cuá¹tanh² hó¹ní¹ tsá² má²lín³ cuáh³² já¹
juú² Pérgamo, hí³ zéih³ la³ lá²:

“Tsá² quian³² hí³ mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³
jo²¹ juáh³ la³ lá²: 13”Nó¹ jné¹³ re² ha³
jinh¹ tionh² honh², honh² dá² tionh² ní¹
cuá¹quien² Satanás bíh¹; tí³la³ uá¹ jáun²
la³ jáun² tionh² náh² ní¹ jáun², cun³
jáun² la³ má²zian² jáun² bíh¹ honh² hí³
ca³tin¹ jné¹³. Hí¹juáh³ tiá² ca³ma³zian¹³
yáh³ honh² hí³ ca³tin¹ jné¹³, uá¹jinh¹
jmái¹ hí³ ca³jngih³ tsú² jáun² Antipas
tsá² ca³náu² hí³ jái¹³ la³ má²nau³² jáun²
hí³ ca³tin¹ jné¹³, tsá² jun³ hí³ ní¹ cuá³
ní² Satanás. 14 Tí³la³ zia³² ca³lá² hí³ tiá²
tí³² tsin³² jné¹³ hí³ jmuh³² honh², quí¹
cun³ní¹ hí³ ní² bí¹ tí¹áunh¹ ma³ jan² tsáu²
ja¹ quián¹³ honh², tsá² tiá² hnió³ chá³²
tí³ có³² la³ cun³ hí³ ca³ma³ta² hla¹ Bal-
aam, tsá² ca³ma³tin² hla¹ Balac ha³ lánh³
rón³² ma³can² tsá² *Israel hí³ jmu³ tso³,
hí³ cuh³ ngú³ quioh²¹ jáh³ má²lí²jngih³
tsú² ta³ ní¹ díó³² tsá² lán¹, jí³ hí³ lí¹ jmu³
lí¹ tsó²¹ ní² siáh³. 15 Ja³bí¹ tí¹áunh¹ siáh³
ma³ jan² tsáu² ja¹ ní² quián¹³ náh², tsá²
taunh³² ta²¹ jái¹³ quioh²¹ tsá² cu³ nió³
hain²¹ tí³ con² Cú²la²¹. 16 Jáun² né³, za¹
náh² jmí¹ honh² ca³tí²¹ hí³ ní², quí¹ lí¹
zia³² lí¹ jáunh¹³ ná¹ tia³jui³² hí³ já¹jmú³²
ná¹ hnié² quiúnh¹ tsá² hí³ cun³quionh³
mí¹tái³ hí³ cuá²ha² uen³² ná¹”.

17”Ní¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, ¡cuí¹ nie¹³
tsú² re² lín³² la³ cun³ hí³ juáh³ Jmí²chí³
Chun¹ ní¹con² tsá² ná¹lín³ cuáh³² la³
tán¹! Qui¹ ní¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmái¹,
tsá² hí³ bíh¹ cue¹ jné¹³ má³² hí³ jmái²
jáun² maná³ hí³ ná¹hmá¹ jáun², hí³ cuh³,
cónh³ cá² mái³ quín¹ pih²¹ tí¹áun². Ní¹
quín¹ pih²¹ jáun² né³ tón³² cáun² hí³
jmái² tsú², hí³ hmai²¹, hí³ jmái² tsú² jáun²
né³, jí³²la³ hnga² bíh¹ tsá² he³ hí³ lí³
cuoh² hí³ jáun².

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá²
lín³ cuáh³² já¹ juú² Tiatira**

18 "Né³² né³, zen² uá²jai³² jái¹³ lá² ñí¹con² tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá²cuá¹tanh² hó¹ñí¹ tsá² má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Tiatira, hi³ zéih³ la³ lá²:

"Jon² Dió³² Tsá² zín³ mí¹ñí¹ la³jím¹ lí³ zfh¹ sf², Tsá² lí³ síáh³ ta³ la³jím¹ lí³ mí¹ñí² zín³ lín³², hí³ bíh¹ juáh³ la³ lá²: 19 Jná¹³ cuo² lánh³ rón³² lí³ táh³ hnoh²: hi³ hnau³ náh² jná¹³, hi³ nio² cáun² tán¹ honh² náh², hi³ ma³con²¹ náh² síáh³ la³jín³² tsáu², jí³ hi³ tion²³ náh² síáh³ honh² la³jí³²; hi³ ño¹ jná¹³ síáh³ hi³ tí³ jlánh¹ bíh¹ hliáun³ ta²¹ chu²¹ má²ná¹jmu³² náh² tá¹ la³ lá², la³ cónh³ bíh¹ jmí¹tin².

20 Tí³la³ zia³² bíh¹ cáun² hi³ tiá² tí³² tsin³² jná¹³ hi³ jmu³² hnoh²: Quí¹ ní² bíh¹ cuá³ tsá²mí³ Jezabel, tsá² lí¹ juáh³ hi³ hi³ lín³ jan² *tí³² jé¹ Dió³², tí³la³ má¹lí³² jáun² né³, sa³ má²can² bíh¹ tsú² tsáu² hi³ juáh³ dí² hi³ chu²¹ bíh¹ néh¹ ní¹juáh³ hi³ jmu³ tsú² hi³ juón¹ quionh³ tsá² hlá² tsá² ní², jí³ hi³ cuh³ síáh³ ngú³ quioh²¹ jáh³ má²lí²jngih³ tsú² ñí¹con² dió³² tsá² lánin¹. 21 Ca³cue³ bíh¹ jná¹³ tsá²mí³ ní² jmái¹ hi³ jmí¹ lí³ tsa³conh² tsí³ ca³tí²¹ hi³ hlah³ hi³ hó³² jáun², tí³la³ tiá² ca³lí³hnió³ yáh³ tsú². 22 Jáun² né³, sá¹ní² níéi² náh² jái¹³ lá²: Jná¹³ jmu¹ hi³ quio³² tsú² hi³ rá¹má²tso² lín³² tsí³ la³ má²quionh³ jí³ la³jín³² tsá²ñuh² tsá² ja³² tsí³ hi³ jmu² tso³ quionh³ dí², ní¹juáh³ tsá²ñuh² tsá² tiá² chá³² tí³ có³² tá¹³ tsá²mí³ hí³. 23 Má¹hiá¹ má¹tsán¹³ jná¹³ síáh³ tsá² má²ca³hín¹³ jé¹ tsú² cun³quionh³ hi³ chéi³ hi³ uóu³², hi³ jáun² la³jín³² tsá² ná¹lín³ cuáh³² la³ tán¹ lí³ ñí³² hi³ jná¹³ bíh¹ Tsá² cuo² ná¹ jmí¹ tsí³ tsáu² jí³ hñu³ tsí³ tsú² ní² síáh³, hi³ jáun² jná¹³ bíh¹ má¹hmah²¹ ñí¹con² náh² la³ cun³ rón³² lí³ ta²¹ hi³ jmu³² náh². 24 Tí³la³ hnoh² tsá² Tiatira ñí¹ hná¹ ní², tsá² tiá² táunh²³ náh² ta²¹ zión³² jáun², hi³ sa³jun³ ca³lí³ cuín² náh² síáh³ la³ cun³ hi³ juáh²³ jáun² tsá² hí³ jú¹ hún¹

quioh²¹ Satanás, ha³ tiú²uú² cue¹³ yáh³ jná¹³ cónh³¹ cáun² liá¹ héi² ñí¹ hná¹ ní² ñí¹con² hnoh². 25 Jí³²la³ tí³ zianh³² náh² tiá³ juí³² hi³ má²quiánh¹ bí¹ náh² ca³la³ tí³ ñí¹ cuanh²¹ jná¹³. 26 Quí¹ ní¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmái¹, jí³ hi³ jmu² síáh³ la³ má²jmu² jáun² la³ cun³ hi³ hnó³² jná¹³ ca³la³ ñí¹ cá¹táuh³ jmái¹, jáun² tsá² la³ hí³ bíh¹ cue¹ jná¹³ jái¹³ hi³ hau³ jái¹³ ñí¹con² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³. 27 La³jím¹ má²ca³cue³ jná¹³ jáun² Ñuh³² jái¹³ hi³ ho² ná¹, la³ jáun² bíh¹ hau³ tsá² hí³ jái¹³ hi³ ra³tsi³² héih³² ñí¹con² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³, hi³ cuá¹ho² jái¹³ cun³quionh³ cáun² hmá²hfh¹ hi³ lí³ mí¹ñí², hi³ jáun² juu³ tsunh³ tsú² tsáu² la³jím¹ juú² tsunh² tsú² cáun² hná¹ hia³² cuáh¹; 28 tsá² hí³ né³ cue¹ jná¹³ chí¹jmai²¹ juenh¹³ hi³ ja³² tí³ ca³jniá³²".

29 "Ní¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, ¡cuí¹ nie¹³ tsú² re² lín³² la³ cun³ hi³ juáh³ Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹con² tsá² ná¹lín³ cuáh³² la³ tán¹!

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá²
lín³ cuáh³² já¹ juú² Sardis**

3 "Né³² né³, zen² uá²jai³² jái¹³ lá² ñí¹con² tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá²cuá¹tanh² hó¹ñí¹ tsá² má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Sardis, hi³ zéih³ la³ lá²:

"La³ lá² juáh³ Tsá² jan² hí³ tá¹ quiaun³ jmí²chí³ joh¹ Dió³² jí³ hi³ quian³² síáh³ tá¹ quiau³ chí¹jmai²¹: Jná¹³ ño¹ la³ cun³ la³jí³² hi³ jmu³² hnoh², hi³ jáun² ño¹ jná¹³ hi³ hnoh² má²ná¹jún¹ bíh¹ uá¹jinh¹ la³jín³² tsáu² ná¹juáh²³ hi³ zian² bíh¹ hnoh². 2 ¡Nú¹ tianh³ dá² náh², hueh³ ziu³ máh¹! Jmu³ hua³hí¹³ la³ cun³ cú¹pih²¹ hi³ ziaun²³ ní² quián¹³, ñeh² bíh¹ hi³ tsa³hín³ ca³la³ jí³², quí¹ má²cá²jé³² jná¹³ hi³ la³jí³² hi³ jmu³² hnoh² tiá² lí³ yáh³ la³ cun³ jmí¹ ca³tí²¹ lí³ ta³ ñí¹ Dió³². 3 Cháu¹ honh² la³ cun³ hi³ má²ca³heh³ náh² jáun² jí³ hi³ má²ca³niéih² náh² jáun² síáh³, hi³ ma³tí²¹ re² tí³ chí¹ján³; za¹ jmí¹ honh². Quí¹ ní¹juáh³ tiá² hueh²¹ náh²

ziú³ máh¹, jáun² jná¹³ jáunh¹³ ní¹con² hnoh² la³jmí¹ ja³² jan² háin² cáun² jmái¹ hi³ tiá² níh¹ náh². ⁴Ti³la³ cu³ jáun² zian² bíh¹ cu³ nió³ pih²¹ tsáu² já¹ juú² Sardis ní², tsá² tiá² má²ca³ma³quiá¹ ha¹, tsá² hí³ tsa³ní³taúnh¹ quiúnh¹ jná¹³ hi³ ná¹quih³² hmih³² tiáu², quí¹ hi³ jáun² má²ca³tin¹ yáh³ tsú². ⁵Ní¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmái¹, tsá² hí³ bíh¹ lí¹³ quíh³² hmih³² tiáu², há³ tiá² hin¹³ yáh³ jná¹³ hi³ jmái² tsá² hí³ ní¹ sí² ní¹ rá¹tioh³ hi³ jmái² tsá² lí¹³ zian² cun³ jmí¹hi³nio², ti³la³ jná¹³ dá² má¹tson¹³ bíh¹ ní¹con² Nuh³² jí³ ní¹con² tsá²cuú² tsá²ta³ tsú² ní² siáh³ hi³ tsá² joh² jná¹³ bíh¹ tsá² hí³".

⁶"Ní¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, ¡cuí¹ nie¹³ tsú² re² lín³² la³ cun³ hi³ juáh³ Jmí²chí³ Chun¹ ní¹con² tsá² má²ná¹lín³ cuáh³² la³ tán¹!

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá² lín³
cuáh³² já¹ juú² Filadelfia**

⁷"Né³² né³, zen² uá²jai³² jái¹³ lá² ní¹con² tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá² cuá¹tanh² hó¹ní¹ tsá² má²lín³ cuáh³² já¹ juú² Filadelfia, hi³ zéih³ la³ lá²:

"La³ lá² juáh³ Tsá² jlánh¹ hien¹, Tsá² tson² jē¹, Tsá² quian³² hí³ llave quioh²¹ hla¹ re²¹ Dá²vi²¹, Tsá² nia³² hí³ ho³hñú¹³, hi³ hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin² lí¹³ jná³² má¹lí³² jáun², hi³ ní¹juáh³ ní¹ má¹ca³jna³ tsú² ho³hñú¹³ né³, hí¹ jan² yáh³ tiú²uú² hin² lí¹³ niá³² siáh³. Tsá² hí³ juáh³. ⁸Jná¹³ cuo² lánh³ lí³ ta²¹ quián¹³ hnoh². Sá¹ní² jie³, jná¹³ má²cá²jmú³² hi³ há²na²¹ cáun² ho³hñú¹³ ní¹con² hnoh², hi³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² lí¹³ jná³²; quí¹ uá¹jinh¹ cú¹pih²¹ pí³ zia³² quián¹³ náh², cu³ jáun² má²ca³tionh² bíh¹ náh² ta²¹ jái¹³ quion²¹ jná¹³, há³ tiá² má²ca³ma³zian¹³ yáh³ hnoh² ní¹con² jná¹³. ⁹Sá¹ní² jie³ dúh¹, tsá² joh¹ hí³ *Satanás tsá² tí¹ jáin² hí³, tsá² lí¹ ná¹juáh²³ hí³ hi³ lín³ *judíos ta³ tiá² lín³, ní¹con² tsá² hí³ jmu¹ jná¹³ héih³² hi³ tsa³di³jí³² ní¹ hó²¹ máh¹ hnoh², hi³ jáun² lí³ ní³² tsú² hi³ jná¹³

bíh¹ má²ca³ma³hnau¹ ná¹ hnoh². ¹⁰Jmí¹ cá¹juáh²¹ jná¹³ jáun² hi³ hniáuh³² cueh¹³ náh² honh² ca³ma³tih²¹ bíh¹ hnoh² héih³² jáun² quion²¹ jná¹³; hi³ jáun² dá² jná¹³ bíh¹ jmu¹ ná¹ hua³hí¹³ hnoh² ní¹juáh³ ní¹ má¹cua³² uu³mí²tsi³² hi³ má²ja³quián³ cua¹³ jáun² ní¹ huc²¹ lá² hi³ ca³lan³ ca³la³ jín³² tsá² tson² tá¹ cáun² hngá¹máh³ lá². ¹¹Quí¹ má²ja³quián³ bíh¹ jáunh¹³ jná¹³; jáun² tiá³ zianh³² la³ cun³ hi³ zia³² ní² ní¹con² náh², hi³ jáun² hí¹ jan² tiá² hin² quin³ *có²ron¹ná¹ quián¹³ náh². ¹²Ní¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmái¹, tsá² hí³ bíh¹ jmu¹ jná¹³ hi³ lín³ la³juah²¹ dúh¹ cáun² pí²lia²¹ néih³ hñú³ hien¹ quioh²¹ Dió³² Juóu³² jná¹³, hi³ jáun² jmí¹líh³ bíh¹ tiú²uú² cua³han² tsú² néih³ jáun². Ti³ coh³ quioh²¹ tsá² hí³ né³ tón¹³ jná¹³ hi³ jmái² Dió³² Juóu³² jí³ hi³ jmái² juú² quioh²¹ Dió³² Juóu³² jná¹³ hí³, la³ cun³ juú² Jerusalén hmai²¹ yáh³, juú² ja³ jáun² ní¹con² Dió³² Juóu³² jná¹³ tí³ hñú³mí³cuú²; ja³bí¹ tón¹³ jná¹³ siáh³ hi³ jmái² huen² ná¹, cáun² hi³ jmái² hmai²¹".

¹³"Ní¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, ¡cuí¹ nie¹³ tsú² re² lín³² la³ cun³ hi³ juáh³ Jmí²chí³ Chun¹ ní¹con² tsá² ná¹lín³ cuáh³² la³ tán¹!

**Jái¹³ hi³ ca³tin¹ tsá²
lín³ cuáh³² já¹ juú² Laodicea**

¹⁴"Né³² né³, zen² siáh³ jái¹³ lá² ní¹con² tsá²cuú² tsá²tán² jná¹³, tsá² cuá¹tanh² hó¹ní¹ tsá² má²lín³ cuáh³² zian² já¹ juú² Laodicea, hi³ zéih³ la³ lá²:

"Tsá² jlánh¹ re² nau³² jái¹³, Tsá² qui³ tson² jē¹, Tsá² lín³ hí³ mí¹zioh²¹ ca³ti²¹ la³jí³² hi³ ca³jmú³ Dió³², Tsá² hí³ bíh¹ juáh³ la³jí³² jái¹³ ní¹ hná¹ lá²: ¹⁵Cuo² re² bíh¹ jná¹³ he³ lánh³ lí³ ta²¹ quián¹³ hnoh². Tiá² má²zian² yáh³ hnoh² hi³ ca³tin¹ jná¹³ ca³la³ jonh³ jmí¹ honh², hi³ sa³jun³ hau² yáh³ hnoh² jná¹³. ¡Sá¹jmí¹ hi³ má²zian² hnoh² hi³ ca³tin¹ jná¹³ dúh¹, ho³ hi³ hau² náh² jná¹³! ¹⁶Ti³la³ cun³ní¹ hi³ tí³ lí¹ lín³ náh² la³jmí¹ lí³

jmí² cháu³ bíh¹, sa³jun³ chéi³ sa³jun³
 cuóuh³ yáh³, quí¹ hnoh² dá² cáun² lí¹
 hain²¹ náh² ja¹ bíh¹, hi³ jáun² dá² cáun²
 hñei²¹ bíh¹ jná¹³ hnoh² la³ jan² tsá²
 hñei³² cáun² hi³ tiá² jmá³. ¹⁷ Quí¹ hnoh²
 dá² jlánh¹ juáh³: Jnoh¹ bíh¹ cu³ nió³
 tsá² hánh³ lín³², jlánh¹ re² má²ca³lí³
 hánh³ jnoh¹, hi³ jáun² hí¹ cáun² yáh³
 tiú²uú² hi³ lí³hniauh²³ quiú¹³. Hi³ tiá²
 ñíh¹ yáh³ náh² má¹lí³² jáun² hi³ hnoh²
 bíh¹ cu³ nió³ tsá² tsí¹juí³ cu³tí³, tsá²
 zenh² chu³ jui³², tsá² tia³mii², tsá² ten³,
 tsá² láun³ cuánh² cu³tí³. ¹⁸ Hi³ jáun²
 jná¹³ né³ juah³² hi³ chú³² lám¹³ hnoh²
 cú¹mí¹niau²¹ ñí¹con² jná¹³, hi³ má²ca³lí³
 hngó³² cun³quionh³ sí², hi³ jáun² bíh¹
 ján¹ tson² lí³ hánh³ hnoh²; lí³ náh² siáh³
 hmih³² tiáu² hi³ quíh¹³ hi³ jáun² lí¹³
 chí¹lín² náh², hi³ jáun² quin³ hua³heih²¹
 quián¹³ náh²; hi³ lí³ náh² siáh³ mí³ hi³
 táh¹³ náh² mí¹máh¹ hi³ jáun² lí¹³ jieh²¹
 hnoh². ¹⁹ Quí¹ jná¹³ dá² jin³² ní¹juáh³ tsá²
 hno³ ná¹, jí³ hi³ tí¹ jinh²¹ ná¹ tsú² siáh³,
 jáun² né³, ma³zián¹³ náh² hi³ ca³tín¹
 jná¹³ ca³la³ jonh³ jmí¹ honh², za¹ jmí¹
 honh² ca³tí²¹ hi³ hláh³ ní². ²⁰ Sá¹ní² jie³
 dúh¹, jná¹³ zenh² ho³hñú¹³ hi³ dí¹té²³
 ná¹; ní¹juáh³ lí³ua³ jan² tsá² náí³², hi³
 niá³² tsú² siáh³ ho³hñú¹³ quioh²¹, jáun²
 jná¹³ né³ hu²¹ ñéih³ quioh²¹ tsú² hi³
 jmu¹ ná¹ má³² cu³tsa³² quiúnh¹ tsú².
²¹ Ní¹juáh³ tsá² ca³cah¹³ jmái¹, tsá² hí³
 bíh¹ cue¹ jná¹³ jáí¹³ hi³ tsa³cuá² cu³hén²
 ná¹, la³jmí¹ ca³cah¹ jná¹³ jáun² jmái¹,
 hi³ jáun² má²cuá¹tón²¹ jná¹³ cu³héin¹
 Ñuh³²".

²² "Ní¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, hi³ jáun²
 ꞑcu¹ nie¹³ tsú² re² lín³² la³ cun³ hi³ juáh³
 Jmí²chí³ Chun¹ ñí¹con² tsá² má²ná¹lín³
 cuáh³² la³ tán¹!

**Má²tsú² má²jónh³² tsú²
 Dió³² hñu³mí³cuú²**

4 Jmí¹ má²lí³² jáun² né³ ca³jé³²
 jná¹³ cáun² ho³hñú¹³ hi³ há²na²¹
 hñu³mí³cuú²; hi³ jáun² mah¹ hi³ la³

ca³nái³² jná¹³ jáun² jmí¹tin² né³, ca³nái³²
 jná¹³ siáh³ hi³ ñí¹hleh²¹ siáh³ tsáu²
 la³jmí¹ hén²³ cáun² mí¹ní² trompeta, hi³
 ñí¹juah²¹ la³ lá²:

—Uú³ hñú² tí³ lá², hi³ jáun² ñí¹ lá² héc¹³
 jná¹³ la³ cun³ hi³ lí¹³ jmí¹tsú² jmí¹ja³².

² La³ cun³ jmí¹jáun² né³ ca³jmí³
 Jmí²chí³ Chun¹ hi³ ca³jnia³ jéin³² jná¹³
 cáun² hmá²si¹ hi³ zeh² hñu³mí³cuú²,
 ñí¹ hmá²si¹ jáun² né³ cuá¹tsi²¹ jan²
 tsáu². ³ Ca³la³ cú²tú¹ cú²lí¹³ bíh¹ jniá³
 Tsá² cuá¹tón²¹ hí³ ñí¹ hmá²si¹ jáun²,
 la³jmí¹ zín³ quín¹ téh²³ tsú² jaspe ho³
 cún¹ cornalina; hi³ la³ cu³ la³ jéin³ ñí¹
 cuá¹tón²¹ tsú² jáun² né³ hen² jmí²quín¹
 réh² hi³ zín³ lín³² la³jmí¹ zín³ cá² máí³
 quín¹ esmeralda. ⁴ Cu³ jéin³ hmá²si¹
 jáun² ná¹táun³ siáh³ cónh³f¹ quiu³quiú³
 hmá²si¹ hi³ ná¹tsin¹ quiu³quiú³
 tsá²daun³² tsá² ná¹quih³² hmih³² tiáu²,
 hi³ ná¹hein³² siáh³ *có²ron¹ná¹ hi³ lí³
 cú¹mí¹niau²¹. ⁵ Ní¹ hmá²si¹ jáun² hia³²
 sí² quioh²¹ miíh³², hi³ ca³la³ cú²tiú²
 cú²jan³² lín³² siáh³ nio² hi³ hén²³
 tiá³ cu³tí³. Ta³ ñí¹ Tsá² cuá¹tón²¹ hí³
 tsí¹cau³² quiau³ sí² hi³ jniá³ la³jmí¹ jniá³
 sí² quí² hmá²; sí² jáun² né³ ca³tín¹ tá¹
 quiaun³ jmí²chí³ joh¹ Dió³². ⁶ Ta³ ñí¹
 Tsá² cuá¹tsi²¹ hi³ hmá²si¹ jáun² jniá³
 la³jmí¹ jniá³ cáun² jmí²miih²¹ hi³ lí³
 jmáh³la³ hu³² hi³ nga² joh¹ cá² táun² cá²
 táun², hi³ lí³ la³jmí¹ lí³ jan³².

La³ cu³ la³ jéin³ hmá²si¹ jáun² tionh²
 siáh³ quiun³ tsá²cuú² tsá²chín³; tsá² hí³
 né³ ná¹hó²¹ mí¹ñí¹ tí³ ta³ ñí¹ jí³ tí³
 cu³hna²¹ ní² siáh³. ⁷ Tsá²cuú² tsá²chín³
 la³ñí¹ hí³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ jan² hiah³²,
 tsá² ñí¹ má²gon³ hí³ né³ jniá³ la³jmí¹ jniá³
 jan² cuá¹juí² míh¹, tsá² ñí¹ má²gáun³ né³
 jniá³ ñí¹ la³jmí¹ jniá³ ñí¹ tsá²mí³cuóun²,
 hi³ ñí¹ má²quiun³ tsá² hí³ né³ jniá³
 la³jmí¹ jniá³ jan² máí² hi³ hí¹ranh³².
⁸ Ma³ quin³² ma³ jan³² tsá²cuú² tsá²chín³
 hí³ ná¹tsi²¹ ma³ jñéi³ chí¹ pí¹³, hi³ ná¹hó²¹
 siáh³ mí¹ñí¹ la³ coh³ la³ ñeh² quioh²¹. La³

huá² la³ jma² bíh¹ cun³ tiá² tunh²³ tsá² hí³
 hi³ ná¹ juáh²³ la³ lá²:

¡Tsá² hien¹, Tsá² hien¹, Tsá² hien¹ cu³ tí³
 bíh¹ Dió³² Juo¹³ dí²,

Tsá² cú² Tsá² juenh² cu³ tí³ bíh¹,
 Tsá² qui³ zian² la³ cun³ jmi¹ tin²,

hi³ hí³ bíh¹ Tsá² zian² la³ má² zian² jáun²!
⁹Ma³ quin³² ma³ cu³ jéin³² hi³

má² quien² tsá² cuú² tsá² chín³ hí³ Tsá²
 cuá¹ tón²¹ hí³ ní¹ hmá² si¹ jáun², jí³ hí³

má² tsú² má² jónh³² tsú² siáh³ Tsá² hí³
 hi³ cueh³² dí² tiá¹ hmah¹ Tsá² zian²

hí³ la³ cun³ jmi¹ hí³ nio², ¹⁰má¹ lí³²
 jáun², tán¹ quiu³ quiun³ tsá² daun³² hí³

tiánh²³ ná¹ hin³ ca³ la³ tí³ hué³² ta³ ní¹
 Tsá² cuá¹ tón²¹ hí³ ní¹ hmá² si¹, hi³

má² tsú² má² jónh³² dí² Tsá² zian² hí³
 la³ cun³ jmi¹ hí³ nio², hi³ cha³² dí² siáh³

có² ron¹ ná¹ hi³ ná¹ hein³² ta³ ní¹ Tsá²
 cuá¹ tón²¹ hí³, hi³ juáh³ la³ lá²:

¹¹Hnú² Dió³² Juo¹³ jnoh¹,
 jan² hnú² bíh¹ ca³ tí²¹ ma³ quien² tsáu²,

jí³ hí³ ma³ tsu³ ma³ jáuh³² tsú²,
 jí³ hí³ juáh³ tsú² hí³ hnú² bíh¹ Tsá² cú²

juenh² nú²;
 qui¹ hnú² bíh¹ ca³ jmuh³ la³ jí³² hí³ zia³²,

hi³ cun³ ní¹ hí³ tí³² honh² huen² bíh¹ hnú²
 ca³ lí³ zia³² la³ jí³² hí³ zia³².

**Sí² rá¹ pan² hí³ rá¹ hñei³², jí³ hí³
 rá¹ quiun² tá¹ quiau³ jéin³²**

5 Jáun² né³, jmi¹ jáun² ca³ jíe³² jná¹³
 hi³ Tsá² cuá¹ tsi²¹ hí³ ní¹ hmá² si¹

cuá¹ zianh³² cuá² chu²¹ cáun² sí² rá¹ pan²
 hi³ tloh³ huéh³ la³ coh³ la³ ñeh², hi³

rá¹ hñei³² jí³ hí³ rá¹ quiun² tá¹ quiau³
 jéin³². ²Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ jien¹ jná¹³ jan²

tsá² cuú² tsá² ta³ Dió³², tsá² jlánh¹ zia³² pí³
 quioh²¹, hi³ hleh³² tiá³ lín³² hí³ nga² hí³

juáh³ la³ lá²:
 —¿Hin² bíh¹ tsánh² ca³ tin¹ záih³ tá¹

quiau³ hí³ rá¹ hñeih³ sí² ní² hí³ niá³²?
³Tí³ la³ hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² zian²

tsá² jmi¹ ca³ tin¹ niá³² sí² jáun² hí³ hí³²,
 sa³ jun³ hñu³ mi³ cuú², sa³ jun³ ní¹ hué²¹

lá², hí³ sa³ jun³ hñu³ hué³² siáh³. ⁴Hí³

jáun² jná¹³ né³ ca³ uó³² lín³² qui¹ hliá² tiá²
 hin² tsanh³ yáh³ tsá² jmi¹ lí¹³ niá³² sí²

jáun² hí³ hí³². ⁵Jmí¹ jáun² ca³ zá³ jná¹³
 jan² tsá² daun³² hí³ la³ lá²:

—Ha³ lí² uú² uó² hnú², qui¹ Tsá² lín³
 Hiah³², jan² Tsá² mí¹ zionh² quioh²¹ hla¹

Judá, Tsá² jón² zih¹ jón² cho¹ hla¹ re²¹
 Dá² ví²¹, hí³ bíh¹ má² ca³ cah¹³ jmi¹ hí³

jáun² hí³ bíh¹ má² ca³ tin¹ niá³² sí² lá², hi³
 ca³ tsú² tá¹ quiau³ hí³ rá¹ hñeih³ sí² lá².

⁶Jmí¹ jáun² ca³ jien¹ jná¹³ jan²
 *Já¹ ziah² mí¹ hí³ zenh² ja¹ ní¹ zeh¹

hmá² si¹ quionh³ hmá² si¹ hí³ ná¹ tsin¹
 jáun² tsá² daun³² hí³, la³ má² quionh³ tá¹

quiun³ tsá² cuú² tsá² chín³ hí³ ní² siáh³.
 Já¹ ziah² mí¹ hí³ né³ má² quian³² cuoh²

hí³ lin¹ hí³ má² ca³ jngih³ tsú². Hí³ né³
 jmi¹ tsi²¹ quiau³ ju¹³ hí³ jmi¹ zia³² siáh³

quiau³ má³ mí¹ ní¹; la³ jí³² hí³ jáun² né³
 lí³ lí²¹ hí³ ca³ tin¹ tán¹ quiaun³ jmi² chí³

joh¹ Dió³² hí³ má² ca³ zen³ dí² ní¹ quioh²¹
 tá¹ cáun² ní¹ cuá¹ ní¹ hué²¹ lá². ⁷Jáun²

Tsá² lín³ Já¹ ziah² mí¹ hí³ ngau³ ní¹
 cuá¹ tón²¹ Tsá² cuá¹ tsi²¹ hí³ ní¹ hmá² si¹,

hi³ ca³ ní¹ quián¹³ sí² cuá¹ zianh³² tsú²
 jáun² tí³ cuá² chu²¹. ⁸Jmí¹ má² lí² quián³

Tsá² hí³ sí² jáun² né³, tá¹ quiun³ bíh¹
 tsá² cuú² tsá² chín³ hí³ la³ má² quionh³

tá¹ quiu³ quiun³ tsá² daun³² hí³ ca³ jmú³
 ná¹ hin³ la³ tí³ hué³² ta³ ní¹ Tsá² lín³ hí³

Já¹ ziah² mí¹. Ma³ quin³² ma³ jan³²
 tsá² daun³² hí³ jmi¹ ná¹ zianh³² ma³

cáun² tun³² pih²¹ hí³ cai³² tsú², hi³
 ná¹ zianh³² siáh³ ma³ cáun² uon² hí³

lí³ cú¹ mí¹ niau²¹ hí³ canh² ziún². Ziún²
 jáun² né³ lí³ la³ jí³² jái¹³ hí³ ná¹ hleh³²

tsá² joh¹ Dió³² ní¹ con². ⁹Hí³ jáun² tsá²
 hí³ jmi¹ ná¹ he³² siáh³ cáun² sun¹ hmai²¹

hí³ juáh³ la³ lá²:
 Hnú² bíh¹ ca³ tin¹ nú² hí³ niáh¹³ sí² ní²,

hi³ cáih¹ nú² tá¹ quiau³ hí³ chí¹ hñeih²³
 ní²,

qui¹ hnú² bíh¹ ca³ jngah³ tsáu²;
 hi³ cun³ quionh³ jmi² hán¹ nú² ca³ lian³²

nú² tsáu²,
 hi³ jáun² lí¹³ lín³ tsú² tsá² joh¹ Dió³²,

tsá² ja¹ quioh²¹ ca³la³ jánh³ dú¹ ñí¹
 ml'zionh² tsáu²,
 la³jáh³ dú¹ ñí¹ juo³ tsá² jma²,
 ji³ la³jín³² tsá² zian² ma³ quin³² ma³
 caun³² hué³² n² siáh³.

¹⁰ Qui¹ má²ca³jmu³ hnú² hí³ ná¹lín³ tsú²
 cu³ nio³ re²¹ ji³ mí²tsáu² n² siáh³ hí³
 ca³tin¹ Dió³² Juo¹³ jnoh¹,
 hí³ jáun² tsa³tánh¹ tsú² hí³ tsa³háu³ jái¹³
 ñí¹ hué²¹ ó³².

¹¹ La³ cun³ jmí¹jáun² ca³jien¹ jná¹³
 juoun³² lín³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tionh²
 la³ cu³ la³ jéin³ ñí¹ cuá¹tón²¹ Tsá²
 cuá¹tsi²¹ hí³ ñí¹ hmá²si¹ jáun², la³
 má²quionh³ tsá²cuú² tsá²chín³ hí³ ji³
 tsá²daun³² hí³ n² siáh³, ji³ hí³ ca³nái³²
 jná¹³ siáh³ mah¹ hí³ ná¹hle³² tsá²cuú²
 tsá²ta³ hí³ Dió³². Ti³ la³ mei²¹ cu³ti³ bíh¹
 tsá² hí³ tionh² ñí¹ jáun² ¹² hí³ ná¹hle³²
 tiá³ lín³² hí³ ná¹juáh²³ la³ lá².

iCun³ ca³tin¹ bíh¹ Tsá² lín³ hí³ *Já¹ziáh²
 míh¹,

Tsá² ca³jngih³ tsú² hí³,
 hí³ cu³ti³ ho² jái¹³,
 hí³ quioh²¹ la³ji³² hí³ zia³²,
 hí³ quia³lín³ siáh³ jmí¹ tsí³,
 hí³ ho² siáh³ pi³,
 ji³ hí³ hléh³² siáh³ tsáu² re² hí³ ca³tin¹
 tsú²,

hí³ lí³ quien² tsú²,
 ji³ hí³ ma³tsu³ ma³jáu³² siáh³ tsáu²!

¹³ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³nái³² jná¹³ siáh³
 hí³ ca³hléh³ ji³lin² tsá² ca³ma³jnia² Dió³²
 hñu³mi³cuú², ji³ ñí¹ hué²¹ lá², ji³ hñu³
 hué³², ji³ hñu³ jmí²miih²¹ n² siáh³, la³
 cun³ la³ji³² hí³ hu²¹ jmí²chí³ hí³ zia³² la³
 cu³ la³ juéh³ mi³cuú² yáh³, hí³ ca³juáh³
 la³ lá²:

iCuí¹ má¹tsú¹ má¹jónh²¹ tsáu² Tsá²
 cuá¹tón²¹ ñí¹ hmá²si¹

la³ má²quionh³ Tsá² lín³ *Já¹ziáh² míh¹,
 hí³ cu¹ hleh²¹ tsú² siáh³ re² hí³ ca³tin¹
 tsú²,

hí³ cu¹ lí³quien² tsú²,
 hí³ cu¹ ná¹ho² tsú² siáh³ jái¹³ ca³la³ cun³
 jmí¹hí³nio²!

¹⁴Hi³ jáun² tá¹ quiun³ tsá²cuú²
 tsá²chín³ hí³ né³ ca³juáh³ siáh³:

—iTson² bíh¹ cu³ti³, la³ n² cuí¹ lí¹³!

Hí³ jáun² tsá²daun³² hí³ ca³tiánh³ siáh³
 ná¹hin³ ca³la³ ti³ hué³² ta³ ñí¹ tsá² gon³
 n² hí³ ca³ma³tsu³ ma³jónh³² dí².

Tá¹ quiau³ hí³ rá¹hñéih²³ sí²

6 Jáun² né³, ca³jien¹ jná¹³ Tsá² lín³
 *Já¹ziáh² míh¹ hí³ ca³ca³ cáun² hí³
 chí¹hñéih²³ jáun² sí² rá¹pan² jáun². Jmí¹
 lí²¹ jáun² né³ ca³nái³² jná¹³ hí³ ca³hléh³
 jan² tsá²cuú² tsá²chín³ hí³, hí³ ca³hléh³
 tiá³ la³jmí¹ jmu² míh³² hí³ ca³juáh³:

—iSá¹n² ña³² ñá²jie³!

²Jmí¹jáun² ca³jien¹ jná¹³ jan² tsa³cuá¹
 tiáun². Tsá² cuá¹tsin¹ tsa³cuá¹ hí³ né³
 jmí¹ zianh³² cáun² hmá² jlie³² he² hñe¹³,
 cáun² hí³ jmu² tsa³há³ hmá² zunh²¹.
 Jáun² hiauh³ cáun² *có²ron¹ná¹ hí³ lin¹
 hí³ lín³ tsá² cah²³ jmái¹ ja¹ hnie², jáun²
 ngau³ siáh³ hí³ cah¹³ siáh³ jmái¹ la³
 má²cah²³ jáun².

³Jáun² né³, jmí¹ ca³ca³ Tsá² lín³
 hí³ *Já¹ziáh² míh¹ ñí¹ má²tun³ hí³
 chí¹hñéih²³ jáun² sí², ca³nái³² jná¹³
 hí³ ñí¹ ca³hléh³ tsá²cuú² tsá²chín³ ñí¹
 má²gon³ hí³, hí³ ñí¹juah²¹ siáh³ la³ lá²:

—iSá¹n² ña³² ñá²jie³!

⁴Jmí¹jáun² ja³ siáh³ jan² tsa³cuá¹
 dáin³. Tsá² cuá¹tsin¹ tsa³cuá¹ hí³ né³ hi-
 auh³ jái¹³ hí³ jmu³ hí³ tiú²uú² tie³ tiánh³²
 tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá². Tsá² hí³ dá² jmu³
 hí³ qui³ jngíh³ bíh¹ tsá²ján² tsá²ján²; hí³
 jáun² dá² tsá² cuá¹tsin¹ hí³ tsa³cuá¹ hi-
 auh³ cáun² mí¹tái³ pa²¹ hí³ hmu³ tá¹ tun³
 jo²¹.

⁵Jáun² jmí¹ ca³ca³ siáh³ Tsá² lín³
 hí³ *Já¹ziáh² míh¹ ñí¹ má²hni³² hí³
 hñéih³ jáun² sí², jáun² ca³nái³² jná¹³ hí³
 ñí¹ca³hléh³ siáh³ tsá²cuú² tsá²chín³ tsá²
 ñí¹ má²gáun³ hí³ la³ lá²:

—iSá¹n² ña³² ñá²jie³!

Jmí¹ cá¹jé²¹ jáun² jná¹³ ca³jnia³ siáh³
 jan² tsa³cuá¹ liánh². Tsá² cuá¹tsin¹
 tsa³cuá¹ hí³ né³ zianh³² cáun² má¹héih²¹.

6 Jáun² ca³nái³² jná¹³ siáh³ cáun² mah¹ ja¹ quioh²¹ tsá²cuú² tsá²chín³ hí³ hí³ nǐ¹juah²¹ la³ lá²:

—Jí³²la³ cá² cuah²¹ tán¹ bíh¹ cuú²miih²¹ jéi³²lí¹³ lá³² tsú² cun³quionh³ cáun² *cú¹tiáu², hí³ hní³² cuah²¹ bíh¹ cuú² miil²¹ cebada siáh³ la³ cun³ cáun² cú¹tiáu²; tí³la³ ha³ lí² cua³hlih²¹ jmi² no¹ má¹ná¹, sa³jun³ mu² ráu³ mí³ uoun²jieh¹³.

7 Jáun² né³, jmf¹ ca³ca³ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹ nǐ¹ má²quiún³ hí³ rá¹hñéih²³ sí² jáun², jáun² ca³nái³² jná¹³ hí³ nǐ¹ ca³juáh³ tsá² nǐ¹ má²quiun³ tsá²cuú² tsá²chín³ hí³ la³ lá²:

—jSá¹nǐ² ña³² ñá²jie³!

8 Jmf¹ cá¹jé²¹ jná¹³ jáun² né³ ca³jnia³ jan² tsa³cuá¹ rénh² hlúnh¹. Tsá² cuá¹tsin¹ tsa³cuá¹ hí³ né³ jmái² “Hmú³²”. Cu³hna²¹ tsá² hí³ né³ ja³ siáh³ jan² tsá² quioh²¹ nǐ¹ tionh¹ hla¹. Tsá² gon³ hí³ né³ hiauh³ jái¹³ hí³ jmu³ hian² tsí³ nǐ¹con² tsá² zian² cá² cuonh¹ mí³cuú², hí³ ma³hia³ ma³tsan² tsú² tsá² hí³ cun³quionh³ ml¹tái³, cun³quionh³ ho³cuóun³, cun³quionh³ tsáu¹, jí³ cun³quionh³ hí³ quieh¹³ tsú² siáh³ jáh³ hngá¹ jáh³ náí² zian² hngá¹máh³ lá².

9 Jáun² né³, jmf¹ ca³ca³ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹ nǐ¹ má²hñá³ hí³ chí¹hñéih²³ jáun² sí², jáun² ca³jé³² jná¹³ ñeh² nǐ¹hiú¹³ hí³ tionh² jmf²chí³ joh¹ tsá² má²cá²hiá² cá²tsan³ jmf¹tin² cun³nǐ¹ hí³ ca³hléh³ jú¹ chú³² quioh²¹ Dió³², jí³ cun³nǐ¹ hí³ ca³zanh³ tsú² tiá³ jú¹ tson² hí³ ca³hiau³ jáun². 10 Tsá² hí³ né³ ná¹hle³² tiá³ lín³² hí³ ná¹juáh²³:

—Hnú² Dió³² Juo¹³ jnoh¹, Tsá² chun¹, Tsá² tson² jé¹, ĺlǎh³ máh³ chau²¹ jmái¹ hí³ rá¹tsih³² hnú² héih³² nǐ¹con² tsá² zian² nǐ¹ hué²¹ ó³² hí³ jéinh¹ hnú² nǐ¹con² tsú² cun³nǐ¹ hí³ ca³táin³ tsú² jmf²hán¹ jnoh¹?

11 Jmf¹ jáun² hiau³ tsá² hí³ ma³ cáun² hmih³² tiáu² hí³ quíh³², hí³ ca³záih³ tsú² siáh³ tsá² hí³ hí³ hníauh³² ján³² cónh³¹ cú³tiá³ tá¹la³ hián¹³ hí³ hiá¹ tsán¹³ siáh³

*tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ Cristo rainh²¹ tsú² la³jmf¹ má²cá²hiá² cá²tsan³ hí³ dí².

12 Jmf¹ lí²¹ jáun² ca³jé³² jná¹³ siáh³ hí³ ca³ca³ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹ nǐ¹ má²jñéi³ hí³ chí¹hñéih²³ sí² jáun². Jmf¹ jáun² né³ ca³quí³ ca³jéih³ hué³² tiá³ lín³². Jáun² ca³nieh² hiú², hí³ ca³jnia³ la³jmf¹ jniá³ cáun² hmih³² liáh² hí³ quíh³² tsú² nǐ¹juáh³ jmf¹ nio² hlah³ tsí³, hí³ zǐh² hí¹tán¹ né³ ca³jnia³ siáh³ la³jmf¹ jniá³ jmi². 13 Hí³ ca³ziú² cá²súh³² siáh³ chí¹jmai²¹ la³ tí³ hué³² la³jmf¹ suh³² mí³ sí² co² ta³ zǐh³ nǐ¹juáh³ jmf¹ ja³² chí³ tiáu³. 14 Chí³cuú² nǐ¹ hai²¹ chí¹jmai²¹ né³ ca³quí² cá²pan³ la³jmf¹ pan²³ tsú² cá² mu²¹ mí¹ sí²; hí³ la³jí³² hngá¹máh³ né³, jí³ la³jí³² hué³² pih²¹ hí³ jmf¹ tioh³ chu³ jmái² ca³quí² cá²quin³ bíh¹ nǐ¹ jmf¹ nio¹. 15 Jmf¹ jáun² né³ tsá² ná¹lín³ re²¹ nǐ¹ hué²¹ lá² ca³quí³ ca³hinh³ hñu³ hláu² hñu³ quín¹ ja¹ hngá¹ ja¹ náí², la³ má²quionh³ tsú² tsá² cá¹ tsá² pán¹, tsá² ná¹lín³ juo¹³ hliáu³, tsá² hánh³, jí³ tsá² huáh² tsí³, la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ tsáu² jí³ tsá² zian² hí³ ca³tín¹ hmóu³² nǐ² siáh³. 16 Tsá² hí³ né³ juáh³ la³ lá², hí³ zaih³² máh³ jí³ hláu² quín¹:

—Cuí¹ quí¹ cuí¹ quíh²¹ hnoh² nǐ¹ quiú¹³ jnoh¹, jla¹ tiá³ hnoh² jnoh¹; jmu³ hí³ tiú²uú² jé³² Tsá² cuá¹tón²¹ ó³² nǐ¹ hmá²si¹, jí³ hí³ tiú²uú² jé³² Tsá² lín³ ó³² Já¹ziáh² míh¹, Tsá² rá²tsa² ó³² jnoh¹ héih³² ca³la³ hí³ míh²³ tsí³! 17 Quí¹ má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ jueh³² jáun², jmái¹ hí³ ná¹jmúh³² tsú² tsáu² ca³la³ hí³ míh²³ lín³² tsí³, hí³ ĺhin² dá² lí¹³ tioh²¹ tsí³ hí³ ní²?

Tsá² ná¹quiánh¹ ja¹ quioh²¹ tsá² Israel

7 Jáun² né³, jmf¹ lí²¹ jáun² ca³jien¹ jná¹³ quiun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ ná¹táun³ tá¹ quiún³ cuoh¹ mí³cuú² hí³ ná¹jnai³² juí²¹ tá¹ quiún³ ml¹zioh²¹ chí³, hí³ jáun² hí¹ cú¹pih²¹ chí³ tiá² póh³ nǐ¹ hué²¹, sa³jun³ nǐ¹ jmf²miih²¹, sa³jun³ nǐ¹con² hí¹ cáun² hmá². 2 Jmf¹ jáun²

ca³jien¹ jná¹³ siáh³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³² hí³ cuá¹ja³² tí³ jui³² ní¹ hia³²
 hiú² hí³ zianh³² sello quioh²¹ Dió³²
 Tsá² juú²tsáun², jáun² ca³hóh³² tiá³ hí³
 ca³liéinh³² tsá² quiun³ tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³², tsá² hiauh³ hí³ jái¹³ hí³ hliah³ ní¹
 hué²¹ jí³ jmí²miih²¹ ní² siáh³, hí³ juáh³ la³
 lá²:

3 —;Ha³ lí² lí¹ má²hliah²¹ tún² ní¹ hué²¹
 ní², sa³jun³ jmí²miih²¹, sa³jun³ hmá², ta³
 tiá² má²lí²jmú¹³ jnoh¹ lin¹ chí¹quie¹³ tsá²
 ná¹lín³ *tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ Dió³²
 Juo¹³ dí².

4 Jmí¹jáun² ca³nái³² jná¹³ hí³ tsá²
 ná¹quian³² hí³ lí²¹ jáun² tín³ hña³láu³
 tsi²¹ tu³la³quiún³ mei²¹ tsáu² cun³ní¹
 jí³lin² tsá² ca³quíánh³ ja¹ tá¹ quia³tún³
 nió³ tsá² *Israel. 5 Quia³tún³ mei²¹ tsá²
 jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Judá hiauh³ lí²¹
 jáun², la³ má²quionh³ quia³tún³ mei²¹
 tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Rubén;
 quia³tún³ mei²¹ tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹
 hla¹ Gad; 6 quia³tún³ mei²¹ tsá² jón²zfh¹
 jón²cho¹ hla¹ Aser; quia³tún³ mei²¹
 tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Neftalí;
 quia³tún³ mei²¹ tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹
 hla¹ Manasés; 7 quia³tún³ mei²¹ tsá²
 jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Si³nóh³; quia³tún³
 mei²¹ tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹
 Leví; quia³tún³ mei²¹ tsá² jón²zfh¹
 jón²cho¹ hla¹ Isacar; 8 quia³tún³ mei²¹
 tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Zabulón;
 quia³tún³ mei²¹ tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹
 hla¹ Sé³²; hí³ cónh³ quia³tún³ mei²¹ siáh³
 tsá² jón²zfh¹ jón²cho¹ hla¹ Benjamín.

**Tsá² juóun³² hmíh¹ cu³tí³
 bíh¹ ná¹quih³² hmih³² tiáu²**

9 Jmí¹ má²lí³² jáun² né³ ca³jien¹ jná¹³
 siáh³ juóun³² hmíh¹ cu³tí³ bíh¹ tsá²
 ná¹quih³² hmih³² tiáu², tsá² ja¹ quioh²¹
 tsá² zian² ma³ quin³² ma³ caun³² hué³²,
 la³jánh³ dú¹ ní¹ mí¹zionh² tsáu², jí³
 la³jáh³ dú¹ ní¹ juo³ tsá² jma² ní² siáh³,
 ca³la³ jun³ hí³ tián³ hin¹³ yáh³ tsá² hí³ hí³
 tionh² ná¹táun³ ta³ ní¹ Tsá² cuá¹tsi²¹ hí³

hmá²si¹ jí³ ta³ ní¹ Tsá² lín³ hí³ *Já¹ziáh²
 míh¹. Tsá² hí³ ná¹zianh³² mu²¹ hmá²
 zún³, 10 hí³ ná¹hleh³² tiá³ hí³ ná¹juáh²³
 la³ lá²:

jJnoh¹ ca³liáu³ cun³ní¹ hí³ ca³tin¹ Dió³²
 Juo¹³ dí²,

Tsá² cuá¹tón²¹ ní¹ hmá²si¹ quioh²¹,
 jí³ cun³ní¹ hí³ ca³tin¹ Tsá² lín³ Já¹ziáh²
 míh¹ ní² siáh³!

11 La³jín³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² jmí¹
 tionh¹ la³ cu³ la³ jéin³ ní¹ zeh¹ hmá²si¹
 jáun², jí³ la³ cu³ la³ jéin³ ní¹ tionh¹
 tsá²daun³² hí³ la³ má²quionh³ tá¹
 quiun³ tsá²cuú² tsá²chín³ hí³ ní² siáh³.
 Tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ né³ ca³tiánh³
 ná¹hin³ ca³la³ tí³ hué³² ta³ ní¹ Dió³² hí³
 ca³ma³tsu³ ma³jónh³² dí², 12 hí³ ca³juáh³
 la³ lá²:

jTson² bíh¹ cu³tí³!

La³jín³² tsáu² bíh¹ ca³tin¹ ma³jnia² hí³
 hnga² Dió³² Juo¹³ bíh¹ dí² ca³tí²¹
 ma³tsu³ ma³juáh³² tsáu²,

hí³ lí³ quien²,

hí³ quia³lín³ jmí¹ tsí³,

hí³ cué³² tsáu² tiá¹hmah¹,

hí³ hléh³² tsú² re² hí³ ca³tin¹ tsú²,

hí³ ho² siáh³ jái¹³,

jí³ hí³ ho² pí³ ní² siáh³.

Jáun² né³, la³jí³² hí³ ní² cu¹ lí³ ca³la³
 cun³ jmí¹ hí³ nio².

jTson² bíh¹ cu³tí³ la³ jáun²!

13 Jáun² jan² tsá²daun³² hí³ ca³ngái³
 ní¹con² jná¹³ hí³ ca³juáh³:

—¿Níh¹ hnú² hin² tsánh² tsá²
 ná¹quih³² ní² hmih³² tiáu², hí³ ha³ jinh¹
 ja³taunh²¹ tsú²?

14 Hí³ jáun² jná¹³ né³ ca³ngái³²:

—Tí³², huen² bíh¹ hnú² níh¹.

Hí³ jáun² tsá²daun³² hí³ né³ ca³juáh³
 siáh³:

—Tsá² ní² dá² tsá² má²ca³há² ca³nga²
 ja¹ la³jí³² uu³mí²tsí³² huáh² tsí³ lín³²
 jáun² bíh¹, hí³ má²ca³rán³² tsú² ha¹
 cun³quionh³ jmí²hán¹ Tsá² lín³ Já¹ziáh²
 míh¹, hí³ jáun² má²ca³lí³ tiáu² ha¹ tsú².

15 Cun³ñí¹ hi³ jáun² bíh¹ tionh² tsú² ta³ ñí¹ Dió³²
 hi³ ná¹má²cú² má²hain³² tsú² Dió³² la³ huá² la³ jma² ñéih³ hñú³ híen¹ quioh²¹.
 Hi³ jáun² né³, Tsá² cuá¹tón²¹ ní² ñí¹ hmá²si¹ taunh¹³ hó¹ñí¹.
 16 Tsá² ní² tiú²uú² ma³tso² yáh³ tsf³ hi³ ñí¹cuóunh²¹ ho³ hi³ hí¹quiéin² tsf³, sa³jun³ ma³tso² tsú² tsf³ hi³ chéi³ hiú², hi³ sa³jun³ uú² ma³tso² tsú² tsf³ hi³ chéi³ jiéi³².
 17 Quí¹ Tsá² lín³ ní² Já¹ziáh² míh¹, Tsá² zenh² ní² ta³ ñí¹ Tsá² cuá¹tón²¹ ñí¹ hmá²si¹, Tsá² ní² bíh¹ jmu³ hua³hí¹³ hi³ tsa³ñi³:jau¹ ñí¹ ñei³² jmái² hi³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú²; hi³ jáun² Dió³² né³ zí³² jmi² zfh¹ hi³ tain³² ñí¹ tsá² ní².

Ñí¹ má²quiau³ hi³ rá¹hñéih²³ sí² jí³ hú³ míh¹ ñí¹ toh² tsú² ziún²

8 Jáun² né³, jmí¹ ca³ca³ Tsá² lín³ hí³ *Já¹ziáh² míh¹ ñí¹ má²quiau³ hi³ jmí¹ rá¹hñéih²³ jáun² sí², jmí¹jáun² ca³niau³ ta³máih³ pih²¹ hñú³mí³cuú² cun³ cá² tsá¹ o¹rá¹. 2 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jien¹ jná¹³ quiaun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ná¹táun³ ta³ ñí¹ Dió³², tsá² hí³ né³ hiauh³ quiau³ mí¹ñí² trompetas. 3 Jmí¹ lí²¹ jáun² ja³ siáh³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ca³náu² ñí¹ lí³ ñí¹hiú¹³, hi³ zianh³² cáun² hú³ míh¹ cú¹mí¹niau²¹ hi³ toh² tsú² sí²táh² hi³ jin³² ziún². Jmí¹jáun² hiauh³ hliáun³ ziún² hi³ jín³² hi³ jmu³ mí²ñí¹ ñí¹ quioh²¹ ñí¹hiú¹³ hi³ lí³ jáun² jmáh³la³ cú¹mí¹niau²¹, hi³ zeh² jáun² ta³ ñí¹ Tsá² cuá¹tón²¹ hí³ ñí¹ hmá²si¹ jáun², hi³ hlión³² hná¹ jái¹³ quioh²¹ tsá² ná¹liéinh³² Dió³², la³ cun³ la³jín³² tsá² joh¹ Dió³². 4 Hi³ jáun² mí²ñí¹ ziún² jáun² cáu³ ñí¹ hó²¹ñí¹ Dió³², la³ má²quionh³ jái¹³ hi³ ná¹hleh³² jáun² tsá² joh¹ Dió³² hi³ ná¹liéinh³² tsú² jáun² Dió³². 5 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³can³ siáh³

tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³² hú³ pih²¹ jáun² hi³ ca³ma³cónh³² mí³ sí²táh² hún¹ sí² hi³ ná¹tsi²¹ jáun² ñí¹hiú¹³, hi³ jáun² ca³cuí³ tsú² tí³ ñí¹ hué²¹ lá²; jmí¹jáun² ca³hín¹ tiá³ lín³² hi³ ca³lí³ tiú² jan³² lín³², hi³ ca³qui² cá²zih³² sí² quioh²¹ míh³² jí³ hi³ ca³jieh³ siáh³ hué³² tiá³ lín³².

Quiau³ mí¹ñí² jieí³² tsú²

6 Jáun² né³, tá¹ quiau³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² ná¹zianh³² hí³ mí¹ñí² trompeta ca³jmú³ hua³jan²¹ hi³ jieí³². 7 Ca³jie³ bíh¹ tsá² la³ñí¹ hí³; jmí¹jáun² ca³quí² cá²súh³² tsf³ jí³ sí² hi³ ná¹jan² jmí² hi³ ca³ziú² cá²súh³² ñí¹ hué²¹ lá². Jmí¹jáun² né³ ca³cáu³ cáun² ñí¹ má²hni³² cuonh¹ hué³², la³ má²quionh³ ñí¹ má²hni³² tsoh³ hmá² jí³ la³jí³² mí²hó² mí²náí² tsi²¹ ñí¹ jáun².

8 Jáun² tsá² ñí¹ má²gon³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ca³jie³ siáh³ mí¹ñí² jáun² quioh²¹, jmí¹jáun² ca³táh³ hñú³ jmí²miih²¹ cáun² hi³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ cáun² máh³ hi³ hún¹ sí²; jmí¹jáun², jmí² bíh¹ lan³ cáun² ñí¹ má²hni³² cuonh¹ jmí²miih²¹. 9 Jmí¹jáun² ca³hiá² cá²tsan³ ñí¹ má²hni³² tsoh³ jáh³ jmái² tiáunh¹ jmí²miih²¹, hi³ jáun² ca³quí² ca³tsúnh² bíh¹ siáh³ ñí¹ má²hni³² tsoh³ mu² hi³ jmí¹ ñi³tú¹ ñi³lí³ ñí¹ jáun².

10 Jáun² ca³jie³ siáh³ tsá² ñí¹ má²gáun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² mí¹ñí² quioh²¹, jmí¹jáun² ca³táh³ cáun² chí¹jmai²¹ pa²¹ lín²¹ chí³cuú² hi³ chí¹cau³² la³jmí¹ cau³² cá² tsu²¹ quí² hmá². Chí¹jmai²¹ jáun² né³ ca³táh³ ñí¹ quioh²¹ cáun² ñí¹ má²hni³² tsoh³ cua³ hi³ zia³² tá¹ cáun² hngá¹máh³, jí³ ñí¹ ñei³² jmái² ní² siáh³. 11 Chí¹jmai²¹ jáun² né³ jmái² hi³ Tsfh³²; hi³ jáun² dá² tsfh³² bíh¹ lí³ jmái² ñí¹ cá¹táh³ chí¹jmai²¹ jáun²; jáun² né³, juóun³² bíh¹ tsáu² cá²tsan³ cun³ñí¹ hi³ ca³lí³ tsfh³² jmái².

12 Ñí¹ má²quiun³ tsá²cuú² tsá²ta³ hi³ Dió³² ca³jie³ siáh³ mí¹ñí² quioh²¹; jmí¹jáun² ca³jlí³² ñí¹ má²hni³² cuonh¹

hiú², ñí¹ má²hni³² cuonh¹ záh², jí³ ñí¹ má²hni³² nió³ chí¹jmaí²¹. Hi³ jáun² ca³nieh² bíh¹ ma³ cá² cuonh¹ hi³ jáun², hi³ jáun² tiú²uú² joh¹ jniá³ yáh³ lí³ ñí¹ má²hni³² tsoh³ ta³ jma² la³ má²quionh³ ñí¹ má²hni³² tsoh³ já¹niéí².

¹³ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jie³² jná¹³ hi³ hí¹ranh³² jan² má² chí³cuú² ñí¹ ñe¹ lín²¹, hi³ ñí¹ca³hléh³ tiá³ lín³² hi³ juáh³ la³ lá²:

—¡Hóh³², hen³ ma³ juo²³ tsá² zian² hngá¹máh³ ní² ní¹juáh³ ní¹ má²ca³jie³ tá¹ gáun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² né³bí¹ jíéí²¹ mí¹ñí² quioh²¹!

9 Hi³ jáun² né³, jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jie³ tsá² ñí¹ má²hñá³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² mí¹ñí² quioh²¹. Jmí¹jáun² ca³jien¹ jná¹³ jan² tsá² lín³ la³juah²¹ dúh¹ chí¹jmaí²¹, tsá² la³ má²ca³tánh³ hñu³mi³cuú² la³ tí³ ñí¹ hué²¹ lá²; tsá² hí³ né³ hiauh³ llave hi³ ho² jái¹³ hñu³ háunh³. ² Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³nia³ tsú² hñu³ háunh³ jáun²; ñí¹ jáun² né³ ca³hué² mí²ñí¹ liáh² la³jmí¹ hue³² mí²ñí¹ hñu³ pieh¹ pa²¹ lín²¹, jáun² hiú² ca³nieh² la³ má²quionh³ la³ tán¹ chí³cuú² cun³quionh³ mí²ñí¹ hi³ ca³hué² hñu³ háunh³ jáun². ³ Ja¹ mí²ñí¹ jáun² né³ ca³huén² juóun³² cu³tí³ náih² hi³ ja³tú¹ já¹lín³ tá¹ cáun² hngá¹máh³; jáh³ hí³ né³ hiauh³ pí³ hi³ la³ quian³² jáun² hñú³. ⁴ Hi³ hiauh³ siáh³ jáh³ cáun² héih³² hi³ tiá² hniáuh³² jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² mí²hó² mí²nái², jí³ hmá² ní² siáh³, jí³²la³ tí³ jmu³ jáh³ hian² tsí³ ñí¹con² tsá² tiá² ná¹quian³² lí²¹ quioh²¹ Dió³² chí¹quie¹³ bíh¹. ⁵ Sa³jun³ hiauh³ yáh³ jáh³ hí³ jái¹³ hi³ jngih³ tsáú², quí¹ jí³²la³ tí³ hiauh³ jáh³ jái¹³ hi³ jmu³ hi³ ma³tso² lín³² tsáú² tsí³ bíh¹ cun³ hñá³ zíh²; hi³ ma³tso² tsú² jáun² tsí³ lí³ la³jmí¹ má²tso² tsú² tsí³ ní¹ má¹lí²heh³ jan² hñú³.

⁶ Jmái¹ jáun² jlánh¹ quí¹ hnauh¹³ tsáú² he³ lánh³ rón³² hiá¹ tsán¹³, tí³la³ tiá² choh¹³ yáh³ tsú²; hi³ lí³ hniá¹ lín²¹ tsú² jún³, tí³la³ tiá² joh¹³ yáh³ tsú² hmú³².

⁷ Hi³ náih² hí³ né³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ tsa³cuá¹ má²tiáunh¹ hua³jan²¹ hi³ tsa³taunh¹ ñí¹ hniéí², chí¹ jáh³ jmí¹ jniá³ la³jmí¹ lí³ hi³ ná¹hun¹ *có²ron¹ná¹ hi³ lí³ cú¹mí¹niau²¹, hi³ ñí¹ jáh³ jmí¹ jniá³ siáh³ la³jmí¹ jniá³ ñí¹ tsá²mí³cuóun². ⁸ Jñú² chí¹ jáh³ hí³ jmí¹ cuó² la³jmí¹ cuó² jñú² chí¹ tsá²mí³, jáun² ján¹ jáh³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ ján¹ hiah³². ⁹ Ñí¹ tsí³ jáh³ hí³ jmí¹ ná¹tsi²¹ zí¹³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ cuoh²¹ mí¹ñí² ná¹juin¹; hi³ chí¹ pí¹³ jáh³ né³ hén²³ tiá³ la³jmí¹ hén²³ ní¹ má¹já²taunh²¹ tsa³cuá¹ cú²hé² lín³² hi³ cuonh³² hmá²lih³² ñí¹ tsa³jmú³ hniéí². ¹⁰ Chi²¹ ton² quien² jáh³ hí³ la³jmí¹ chí²¹ quioh²¹ hñú³; quien² jáun² bíh¹ jáh³ quian³² pí³ hi³ lí¹³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² tsáú² tán¹ tá¹la³ hñá³ zíh² jáun². ¹¹ Jáh³ hí³ né³ zian² jan² tsá² chín¹ juo¹³, jan² tsá² jmí¹ lín³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², la³ cun³ tsá² má²cuá¹ho² hí³ jái¹³ hñu³ háunh³ jáun²; tsá² hí³ jmái² Abadón cun³quionh³ jú¹ *hebreo, hi³ cun³quionh³ jú¹ *griego né³ jmái² tsú² Apolión [hi³ hnió³ juáh³ “tsá² hnió³ hin³ la³jí³²”].

¹² Ca³nga² bíh¹ la³ñí¹ uu³cha³tsi³², tí³la³ hniáuh³² bíh¹ cónh³¹ tun³.

¹³ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jie³ siáh³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² ñí¹ má²jñéí³ mí¹ñí² quioh²¹, jmí¹jáun² ca³nái³² jná¹³ cáun² mah¹ ho³ tsáú² hi³ ñí¹ca³hléh³ já¹ tá¹ quiún³ chí¹ juí¹³ hi³ ná¹tsi²¹ jáun² cuoh¹ ñí¹hiú¹³ hi³ lí³ jáun² cú¹mí¹niau²¹ jmáh³² hi³ zeh² jáun² ta³ ñí¹ Dió³². ¹⁴ Mah¹ jáun² ca³záih³ la³ lá² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² ñí¹ má²jñéí³, tsá² cun³ lí²jiéí³² hí³ mí¹ñí²:

—Cuá² lion¹ tá¹ quiun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² ná¹hñéih¹ ó³² can³² cua³ jueh³² jmái² Eufrates.

¹⁵ Jmí¹jáun² ca³záinh³ tá¹ quiun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² jmí¹ má²ná¹tiáunh¹ hi³ hua³jan²¹ hi³ jngih³ ñí¹ má²hni³² tsoh³ tsáú² jmí¹ cá¹chó²¹ o¹rá¹, jmái¹, zíh² jí³ mii² hi³ má²tón³² ní²

siáh³. ¹⁶Hliáu³ tsá² ná¹tsin¹ hí³ tsa³cuá¹ jmí¹ tín³ tun³ nio² hña³láun³ mí²yaun²¹ tsáu²; la³ ní² bíh¹ ca³nái³² jná¹³.

¹⁷La³ ní² bíh¹ lí³ jmí¹ cá¹jnia³ jáun² jéin³² jná¹³ hí³ ca³jien¹ jná¹³ tsa³cuá¹ hí³ la³ má²quionh³ tsá² ná¹tsin¹ jáh³ hí³. Tsá² hí³ né³ jmí¹ ná¹jóh²³ ní¹ tsí³ ma³ cáun² mí¹ní² dáin³ la³jmí¹ lí³ hí³ hún¹ sí², hí³ há²su²¹ zín¹³ la³jmí¹ lí³ lí¹³ jacinto, jí³ hí³ mí²niáu³ siáh³ la³jmí¹ mí²niáu³ azufre. Mí³ chí¹ tsa³cuá¹ hí³ jmí¹ jniá³ la³jmí¹ jniá³ chí¹ hiah³², jáun² ho³ jáh³ jmí¹ hue³² sí², mí²ní¹, jí³ juí²¹ quín¹ azufre. ¹⁸Jmí¹jáun² ca³hiá² cá²tsan³ ní¹ má²hni³² tsoh³ tsá² zian² ní¹ hué²¹ lá² cun³quionh³ tá¹ hni³² ní¹ hí³ hlah³ hí³ hue³² jáun² ho³ tsa³cuá¹ hí³; la³ cun³ sí², mí²ní¹, jí³ juí²¹ quín¹ azufre hí³ hún¹ sí² ní² siáh³. ¹⁹Quí¹ ho³ bíh¹ tsa³cuá¹ hí³ jmí¹ zia³² pí³ quioh²¹ la³ má²quionh³ quien² jáh³ hí³ lí¹³ jmu³ hian² tsí³; qui¹ quien² jáh³ jmí¹ jniá³ la³jmí¹ jniá³ jan² jáh³ hláinh¹, hí³ jáun² cun³quionh³ hí³ jáun² bíh¹ uá²jai³² jmu² jáh³ hian² tsí³.

²⁰Tí³la³ tsá²mí³cuóun² tsá² ní¹ hná¹ jáun² né³, tsá² tiá² cá²tsan³ cun³quionh³ uu³cha³tsi³² jáun², tsá² hí³ cun³ tiá² ca³chan³ bíh¹ tí³ có³² dió³² tsá² láin¹, dió³² ná¹lí³ cun³quionh³ cuá² ta³ tsú² hmóu³². Cun³ tiá² ca³quin³ bíh¹ tsú² tí³ có³² hí³ má²tsú² má²jónh³² la³jánh³ dúh¹ ní¹ jmí²chí³ hláinh¹ jí³ dió³² tsá² láin¹ lí³ jáun² cun³quionh³ cú¹mí¹niau²¹, mí¹ní² cú¹tiáu², jí³ mí¹ní² mí²niáu³, dió³² lí³ quín¹, jí³ dió³² lí³ hmá² ní² siáh³; dió³² tiá² lin¹ jé³², sa³jun³ náí³² hí³ sa³jun³ tín² ngí³² siáh³. ²¹Hí³ sa³jun³ ca³chá³ bíh¹ tsú² tí³ có³² hí³ jngih² tsáu², hí³ lín³ tí³² mí³ tsá² hláinh¹, hí³ jmú² tsau³² hí³ tiá² jmí¹ ca³tín¹ jmu³ quionh³ tsá² hlá² tsá² ní², hí³ sa³jun³ ca³chá³ tsú² siáh³ tí³ có³² hí³ han².

**Tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá²
zianh³² cáun² sí² pih²¹**

10 Jáun² né³, jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jien¹ jná¹³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², jan² tsá² jlánh¹ ho² pí³. Tsá² hí³ né³ ja³ hñu³mí³cuú² hí³ dí¹tsainh³² jnie²; jáun² tsáih³ chí¹ tsú² né³ hen² jmí²quín¹, ní¹ tsú² jniá³ la³jmí¹ jniá³ hiú², hí³ ta³ tsú² né³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ zfh¹ sí². ²Tsá² hí³ zianh³² cáun² sí² pih²¹ hí³ pan²³ tsú² hí³ má²rá¹ñeih³². Jáun² ca³di³chín³² quionh³ tí¹ cuá² chu²¹ quioh²¹ ní¹ jmí²miih²¹, hí³ tí¹ cuá² cáun¹ né³ ca³di³chín³² ní¹ hué²¹. ³Jmí¹jáun² ca³hóh³² tsú² tiá³ lín³² la³jmí¹ hóh³² hiah³² dáin³, hí³ jmí¹ ca³hóh³² jáun² tsá² hí³ né³ ca³ngih³ siáh³ tá¹ quiau³ mah¹ jáun² quioh²¹ miíh³², hí³ ca³hléh³ tiá³. ⁴Jmí¹ má²lí²hléh³² jáun² mah¹ quioh²¹ miíh³² né³, jmí¹ má²tón¹³ jná¹³ ní¹ sí² la³ cun³ hí³ ca³juáh³ mah¹ jáun², tí³la³ ca³nái³² jná¹³ siáh³ cáun² mah¹ ho³ tsáu² hñu³mí³cuú² hí³ ní¹ca³juáh³ la³ lá²:

—Jní³ jái¹³ hí³ má²lí²juáh³ tá¹ quiau³ mah¹ quioh²¹ miíh³² ní², ha³ lí²tón³ ní¹ sí².

⁵Jáun² jná¹³ né³ ca³jien¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² dí¹chin¹ hí³ ní¹ jmí²miih²¹ jí³ ní¹ hué²¹ lá² hí³ ca³zió³ cuá² chu²¹ quioh²¹ tí³ hñu³mí³cuú², ⁶hí³ ca³ma³tson² tsú² jái¹³ quioh²¹ cun³quionh³ hí³ ca³hien³ Tsá² zian² hí³ ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio², Tsá² ca³jmú³ la³ cu³ la³ juéh³ mí³cuú², jmí²miih²¹, jí³ ca³la³ jí³² hí³ zia³² ní¹con² ma³ quin³² ma³ caun³² hí³ jáun² ní² siáh³, hí³ ca³juáh³ la³ lá²:

—¡Ha³ tiú²uú² jmái¹ zia³² yáh³ juáh¹³ hí³ lé³ bíh¹ ué³! ⁷Quí¹ ní¹juáh³ ní¹ má¹cá²chó³² jmái¹ hí³ jiéí³² tsá² ní¹ má²quiaun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² mí¹ní² quioh²¹, má¹jáun² má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hí³ lí³tí³ la³ cun³ hí³ jmí¹ cuá¹hu²¹ jáun² tsí³ Dió³², la³ cun³ jái¹³

hi³ ca³hléh³ jáun² tsá² ca³lín³ hí³ *tí³² jē¹ Dió³², tsá² ca³lín³ hí³ quian²¹ tsú².

⁸Mah¹ hi³ má²lí²náí³² jná¹³ jáun², hi³ ja³ hñu³mi³cuú², ca³hléh³ siáh³ cónh³¹ cu³ jéin³² ñí¹con² jná¹³ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Cua³², cuá²quián² sí² pih²¹ má²rá¹ñeih³² hi³ zianh³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² zenh² ó³² ñí¹ jmí²mih²¹ jí³ ñí¹ hué²¹.

⁹Jáun² ngau³ jná¹³ ñí¹ zenh¹ tsá² hí³ hi³ ca³ñí¹mi¹³ jná¹³ sí² pih²¹ jáun², hi³ jáun² tsá² hí³ né³ ca³zái³ jná¹³ la³ lá²:

—Jánh³² jaun³², tí³la³ quiéih³ má¹ná¹. Jáun² sá¹ní² jieh²¹ nú², la³jmí¹ ráu³ jmí² toh¹ bíh¹ ráu³ ní¹ má¹hi³² honh¹ nú², tí³la³ ní¹ má¹cá²chó³² hñu³ henh¹ nú² né³, má¹jáun² má²tsfh³² bíh¹.

¹⁰Jáun² jná¹³ né³ ca³héi³² sí² pih²¹ jáun² hi³ ca³cué³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², hi³ jáun² ca³cúh³² ná¹; jáun² la³jmí¹ ráu³ jmí² toh¹ bíh¹ ráu³ jmí¹ hi²¹ uen³² jná¹³, tí³la³ jmí¹ má²lí²cúh³² jná¹³ jáun² né³, sa³ tsfh³² lín³² bíh¹ lí³ ta³ má²hu²¹ hñu³ hén² jná¹³. ¹¹Jmí¹jáun² ca³juáh³ tsá² hí³ ñí¹con² jná¹³:

—Hniáuh³² cuá¹chú¹ cuá¹jah²¹ bíh¹ hnu² jái¹³ hi³ cue³² Dió³² hñu³ honh² hi³ ca³tín¹ tsá² zian² ma³ quin³² ma³ caun³² hué³², ca³la³ jánh³ dú¹ ñí¹ juo³ tsá² jma², jí³ ñí¹con² tsá² ná¹lín³ re²¹ ñí¹ hliáun³ ní² siáh³.

Gon³ tsá² nau³² jái¹³

11 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, hiau³ jná¹³ cáun² hmá² héih³² hi³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ cáun² hmá² tá², hi³ jáun² ca³zái³ jná¹³ tsú² la³ lá²:

—Náu², cuá²quiú² héih³² hñu³ hien¹ quioh²¹ Dió³², jí³ ñí¹hiú¹³ ní² siáh³, hi³ cuá²hin³² siáh³ jánh³ tsá² má²tsú² má²jónh³² Dió³² ñí¹ jáun². ²Tí³la³ ha³ lí² cua³chá¹ héih³² ñí¹ lí³ ñí¹hñu³ cheih³² cuáh³² má¹ná¹, quí¹ ñí¹ jáun² dá² má²hiauh³² tsá² tiá² Dió³² má²cuóun³² bíh¹. Tsá² hí³ tsa³ha³ tsa³záuh³ juú²

hien¹ hi³ tsa³jmú³ hian² tsí³ cun³ tu³la³tún³ zfh². ³Jmáí¹ jáun² cue¹ jná¹³ jái¹³ gon³ tsá² zih³² jú¹ tson² hi³ ca³tín¹ jná¹³. Tsá² hí³ né³ ná¹quih³² hmih³² liáh² hi³ lín¹ hi³ hlah³ nio² tsí³, hi³ jáun² hléh³² tsú² jái¹³ hi³ cue¹ jná¹³ hñu³ tsí³ cun³ cú² mei²¹ tsi²¹ tun³ nio² hña³láu³ tsi²¹ hnaih³² nio² quiú³ jmáí¹.

⁴Tsá² gon³ hí³ né³ ná¹lín³ tá¹ tun³ hmá² olivo jáun² jí³ tá¹ tun³ tse³ pih²¹ hún¹ sí² hi³ nio² jáun² ñí¹ hó²¹ñí¹ Tsá² lín³ hú¹tá¹ Tsá² chín¹ hngá¹máh³ lá². ⁵Ní¹juáh³ zian² tsá² hnió³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² tsá² gon³ hí³, tí³ la³ ho³ tsá² hí³ dá² hue³² sí² bíh¹ hi³ lí¹³ hin³ dí² tsá² hau². La³ jáun² bíh¹ ca³tí²¹ jún³ lí³ua³ jan² tsá² hnió³ jmu³ hian² tsí³ ñí¹con² tsú². ⁶Ñí¹con² tsá² hí³ zia³² siáh³ pí³ hi³ lí¹³ jmu³ hi³ tiú²uú² jmí³ chau¹³ tá¹la³ hléh³² tsú² jáun² jái¹³ hi³ cue³² Dió³² hñu³ tsí³; ja³bí¹ ho² tsú² siáh³ jái¹³ hi³ jmu³ hi³ jmái² lan¹³ jmí², ho³ hi³ quiunh²¹ tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá² lí³ua³ cáun² uu³mí²tsi³² siáh³ siáh³. La³jí³² hi³ jáun² jmu³ tsú² ní¹juáh³ jáh³ jéin³² hnió³ tsú² jmu³ bíh¹.

⁷Tí³la³ ní¹ má¹ca³táuh³ tá¹³ tsá² hí³ né³, má¹jáun² cua³han² jan² jáh³ hláih¹ jáh³ hon² hún¹ hñu³ háunh³, hi³ jmu³ hniéí² quionh³ tsá² hí³; jáh³ hí³ bíh¹ cah¹³ jmáí¹ hi³ jngih³ tsá² gon³ hí³. ⁸Hla¹ hí³ tá¹tonh¹ ja¹ hñu³ juú² jáun², juú² ñí¹ cá¹taun³ Tí³² Juo¹³ tsú² ñí¹ creí²¹; juú² jáun² jmái² Sodoma jí³ Egipto ca³tí²¹ jú¹ jni². ⁹Ñí¹ jáun² tá¹tonh¹ hla¹ cun³ hni³² jmáí¹ tón²¹ cú² chí²hiú² tá¹la³ ja³tú¹ ja³lín³ tsá² ja¹ quioh²¹ ca³la³ jánh³ dú¹ ñí¹ mí¹zionh² tsáu², hi³ la³jánh³ dú¹ ñí¹ juo³ tsá² jma², jí³ la³jín³² tsá² zian² ma³ quin³² ma³ caun³² hué³² ní² siáh³. La³jín³² tsá² hí³ ja³jien³ hla¹ hí³, hi³ hí¹ jan² tiá² hin² cuéh³² tsú² jái¹³ hi³ hón³² hla¹ hí³. ¹⁰Tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá² jlánh¹ lí³ tsah³ ca³tí²¹ hi³ má²cá²tsan³ tsá² hí³, ca³la³ hi³ zia³² hi³ quí¹ hi³ cuen¹ tsú² tsá²ján² tsá²ján² cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ ná¹hiú² tsí³ ca³tí²¹ hi³

jáun²; qui¹ ñí¹ con² hla¹ tsá² jmí¹ hleh³²
 hí³ jě¹ Dió³² dá² jmí¹ ja³² la³ jáh³ dúh¹
 ñí¹ uu³ mí² tsi³² hí³ ca³ ma³ tso² jáun² tsá²
 zian² ñí¹ hué²¹ lá² tsi³.

11 Tí³ la³ jmí¹ má² ca³ tsin¹³ jáun² hni³²
 jmái¹ tón² cú² chí² hiú² né³, Dió³²
 ca³ jmú³ hí³ ca³ jenh¹³ bí¹ síáh³ tsá² gon³
 hí³, hí³ jáun² ca³ nu³ ca³ tiánh³; jáun²
 la³ jín³² tsá² ca³ jíc³ hí³ hí³ ca³ jenh¹³
 tsú² ca³ juéh² quiaun³ cu³ tí³ bíh¹.

12 Jmí¹ jáun² ca³ náí³² tsá² má² ca³ jenh¹³
 hí³ cáun² mah¹ pin³ lín³² hí³ ñí¹ ja²¹
 hñú³ mí³ cuú², hí³ ñí¹ ca³ juáh³ la³ lá²:

—jĩ¹ Ñá² tánh¹ náh² tí³ chí³ cuú² lá²!

Jmí¹ jáun² ca³ uinh³² tsá² gon³ hí³ jui³²
 ja¹ jnie² ñí¹ ta³ ñí¹ la³ jín³² tsá² hau² hí³.

13 Jáun² la³ cun³ jmí¹ jáun² ca³ jéh³ hué³²
 tiá³ lín³², jmí¹ jáun² ca³ quí² cá² cuon³
 cáun² la³ cun³ quia³ tsoh³ já¹ juú²
 jáun², hí³ ca³ tsan³ quiaun³ mei²¹ tsáu².
 Tá¹ la³ má² ná¹ juenh²¹ lín²¹ jáun² tsá²
 ca³ ziau³ hí³, ca³ ma³ quien² tsú² Dió³²
 Tsá² cuá¹ quien² hñú³ mí³ cuú².

14 La³ ní² bíh¹ ca³ nga² uu³ cha³ tsi³² ñí¹
 má² tun³; hí³ tia³ jui³² lín³² bíh¹ má² ja³²
 síáh³ hí³ ñí¹ má² hni³².

Ñí¹ má² quiau³ mí¹ ní² hí³ jieí³² tsú²

15 Jáun² tsá² ñí¹ má² quiaun³ tsá² cuú²
 tsá² ta³ Dió³² ca³ jíc³ mí¹ ní² quioh²¹,
 jmí¹ jáun² ca³ náí³² jná¹³ hí³ ñí¹ ca³ hléh³
 tsáu² tiá³ lín³² hñú³ mí³ cuú², hí³
 ñí¹ ca³ juáh³:

Má² cá² chó³² bíh¹ jmái¹ hí³ Dió³² Juo¹³
 dí² má² hau³ jáí¹³ tá¹ cáun² ñí¹ cuá¹
 ñí¹ hué²¹ ó³²,

la³ má² quionh³ Tsá² lín³ Cristo;
 hí³ bíh¹ Tsá² lí³ chín¹ la³ cun³
 jmí¹ hí³ nio².

16 Hí³ jáun² tá¹ quiu³ quiun³ tsá² daun³²
 tsá² tionh² hí³ ñí¹ hmá² sí¹ quioh²¹ ta³
 ñí¹ Dió³² ca³ tiánh³ ná¹ hin³ la³ tí³ hué³²
 hí³ ca³ ma³ tsu³ ma³ jónh³² Dió³², 17 hí³
 ca³ juáh³ la³ lá²:

Hnú² Dió³² Juo¹³ jnoh¹,
 hnú² Tsá² cú² Tsá² juenh²,

hnú² bíh¹ Tsá² zian² nú², Tsá² qui³ zian²
 nú² la³ cun³ jmí¹ tin²,

cue³² jnoh¹ tiá¹ hmah¹ qui¹ má² ca³ jmuh²¹
 bíh¹ hnú² ta²¹ pí³ hí³ ñí³ hauh³² nú²,
 hí³ má² ca³ ma³ liauh²¹ hnú² hí³ jmúh¹
 héih³².

18 Tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹ máh³, tsá²
 tiá² má² cuóu³² hnú², má² ca³ míh³ tsí³
 ñí¹ con² hnú²;

tí³ la³ má² cá² chó³² bíh¹ jmái¹ hí³
 má¹ jnia¹³ hnú² la³ cun³ hí³ míh²³
 honh² nú² huen².

Má² cá² chó³² síáh³ jmái¹ hí³ rá¹ tsih³²
 hnú² héih³² ñí¹ con² tsá²
 má² cá² tsan³,

hí³ jáun² tsá² quian²¹ hnú², tsá² ca³ lín³
 hí³ tí³² jěh² hnú² má² cueh¹ nú² la³
 cun³ hí³ ca³ tin¹ hiáuh³,

hí³ hiáuh³ síáh³ la³ jín³² tsá² joh² hnú² ñí¹
 hná¹ ní², tsá² ná¹ má² quien² hnú²,
 uá¹ hí³ tsá² má² lieih²¹ uá¹ hí³ tsá¹ míh¹.

Ja³ bí¹ má² cá² chó³² síáh³ jmái¹ hí³
 má² má¹ hiá¹ má¹ tsán¹³ nú² síáh³
 la³ jín³² tsá² ná¹ qui² ná¹ hin²³ ñí¹
 cuá¹ ñí¹ hué²¹ ó³².

19 Jmí¹ jáun² ca³ niá³ ho³ hñú¹³ hñú³
 hén¹ jáun² quioh²¹ Dió³² hñú³ mí³ cuú²,
 hí³ jáun² ca³ jnia³ cuó² hí³ zeh² ñéih³
 hñú³ hén¹ jáun², ñí¹ rá² hu²¹ jáí¹³ quioh²¹
 níó³² hí³ ca³ jmú³ jáun² Dió³². Jmí¹ jáun²
 né³ ca³ ja³ tu³ ja³ lí³ sí² quioh²¹ míh³²,
 hí³ lí³ cú² tíú² cú² jan³² lín³², hí³ ca³ qui¹
 ca³ hín¹, jí³ hí³ ca³ qui³ ca³ jfeh³ hué³²;
 jmí¹ jáun² síáh³ ca³ ziú² cá² hin³ hliáun³
 cu³ tí³ tsí³.

**Jáh³ hláinh¹ chín¹ jmu²
 hniéí² ñí¹ con² tsá² mí³**

12 Né³² né³, jmí¹ lí²¹ jáun² ca³ jnia³
 síáh³ cáun² lí²¹ tí³ chí³ cuú² hí³
 lí³ la³ lá²: Ca³ jien¹ jná¹³ jan² tsá² mí³ hí³
 cuá¹ pí² cuá¹ tsainh³² hiú² la³ jan² tsá²
 cuá¹ quih³² cáun² ha¹, hí³ he² síáh³ zfh²
 ñeh² ta³ tsú², hí³ hun¹ síáh³ chí¹ tsú²
 cáun² *có² ron¹ ná¹ hí³ lí³ cun³ quionh³
 quia³ tún³ chí¹ jmaí²¹. 2 Tsá² mí³ hí³ né³

jmf¹ cuá¹quian² jon², hi³ jáun² jmf¹
 má²cuá¹tí² cuá¹hóh³² qui¹ hi³ má²quieh²
 héin¹ hi³ má²lí³zian² jon². ³La³ cun³
 jmf¹jáun² ca³jíe³² jná¹³ siáh³ cónh³¹
 cáun² lí²¹ tí³ chí³cuú²: jmf¹jáun² ca³jnia³
 jan² jáh³ hláinh¹ pan¹ cu³tí³, jáh³ dáin³,
 hi³ tsi²¹ quiau³ mái³ mí³ chí¹, hi³ tsi²¹
 siáh³ quia³ juí¹³; hi³ ma³ quin³² ma³ cá²
 mái³ mí³ chí¹ né³ ná¹hun¹ ma³ cáun²
 córon¹ná¹ hi³ la³ ná¹hein³² tsá² quien².
⁴Cun³quionh³ quien² bíh¹ jáh³ hláinh¹
 hí³ ca³cuin³ tí³ hué³² cá² tsun¹ la³ cun³
 hni³² tsoh³ chí¹jmai²¹ hi³ jmf¹ tionh¹
 hñu³mi³cuú². Jmf¹jáun² ca³náu² siáh³ ta³
 ñí¹ tsá²mi³ má²ñí¹lí³zian² hí³ jon², hi³
 jmf¹ hnió³ cunh¹³ dáin² jon² tsá²mi³ hí³
 la³ cun³ ní¹ má¹ca³lí³zian². ⁵Ca³lí³zian²
 bíh¹ jon² tsá²mi³ hí³, jan² dún² tsá²ñuh²
 tsá² hau³ jái¹³ ñí¹con² tsá² zian² tá¹ cáun²
 hngá¹máh³ cun³quionh³ cáun² hmá²hñ¹
 hí³ lí³ mí¹ñí²; dáin² hí³ né³ ca³cón³² tsú²
 la³ tí³ ñí¹ cuá³ Dió³² bíh¹. ⁶Tsá²mi³ hí³
 né³ ca³cuóun³ tí³ cuá¹ quiéin² ñí¹ má²lí³
 jáun² hua³jan²¹ hi³ ca³jmú³ Dió³² hí³ lí¹³
 ma³ton³ tsú² cun³ cu³ mei²¹ tsi²¹ tun³ nio²
 hña³láu³ tsi²¹ hñaih³² nio² quiú³ jmái¹.
⁷Jmf¹ lí²¹ jáun² né³ ca³lí³ zia³² cáun²
 hnié² hñu³mi³cuú². Mí²yi²¹ tsá² chín¹
 ja¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², la³ má²quionh³
 tsá² quionh³ ca³tín³ quionh³ jáh³ hláinh¹
 chín¹ hí³ la³ má²quionh³ siáh³ tsá²cuú²
 tsá²ta³. ⁸Ti³la³ jáh³ hláinh¹ hí³ má¹ná¹,
 ha³ tíá² ca³cah¹³ yáh³ jmái¹ quionh³
 tsá²cuú² tsá²ta³, hi³ jáun² jmf¹ lí²¹ jáun²
 ha³ tíú²uú² hiauh³ yáh³ tsú² jái¹³ hi³
 tiánh³ hñu³mi³cuú². ⁹Jmf¹jáun² ca³tón³²
 tsú² jáh³ hláinh¹ chín¹ hí³ tí³ hué³², jáh³
 hláinh¹ qui³ zian² hí³ la³ cun³ má²jun³
 ne²¹ lín²¹, jáh³ jmái² hí³ tsá² hláinh¹,
 hi³ jmái² siáh³ *Satanás, tsá² má²can²
 tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³, ca³la³
 má²quionh³ tsá²cuú² tsá²ta³ bíh¹ jáh³ hí³
 ca³cuin³ tsú² tí³ hué³².
¹⁰La³ cun³ jmf¹jáun² ca³nái³² jná¹³
 hi³ ñí¹ca³hléh³ jan² tsáu² tíá³ lín³²
 hñu³mi³cuú², hi³ ñí¹ca³juáh³:

Má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ má²ca³liáun³
 tsá²mi³cuóun²,
 hi³ má²ca³ma³jnia² bíh¹ siáh³ Dió³² Juo¹³
 dí² pí³ quioh²¹ hi³ lín³ tsú² Re²¹ Tsá²
 chín¹,
 hi³ má²ca³ma³jnia² bíh¹ siáh³ Cristo la³
 cun³ ta²¹ hi³ ho²;
 qui¹ tí³ cheih³² bíh¹ má²ca³tón³² tsú²
 tsá² jmf¹ cha³² hí³ tsáu¹³ rainh²¹ dí²
 ñí¹con² Dió³² Juo¹³ dí² la³ huá² la³
 jma².
¹¹Tsá² reh² dí² hí³ má²ca³cah¹³ jmái¹
 ñí¹con² tsá² hláinh¹ hí³
 cun³quionh³ jmi² hi³ ca³táin² quioh²¹
 Tsá² lín³ hí³ *Já¹ziáh² mñh¹,
 ji³ cun³quionh³ jú¹ tson² hi³ ca³cué³ tsú²
 jáun²;
 qui¹ tsá² hí³ cun³ tíá² ca³hí³ bíh¹ tsí³
 uá¹jinh¹ ca³la³ ñí¹ ca³cáin³ jmf²chí³
 quioh²¹.
¹²Jáun² né³² né³, ma³hiún¹³ hñú² honh²
 hñu³mi³cuú²,
 la³jín³² náh² tsá² tionh² náh² ñí¹ lá².
 Ti³la³ jílánh¹ juon²³ hnoh², tsá² zian²
 náh² ñí¹ hué²¹ nñ² jí³ jmf²miih²¹ nñ²
 siáh³!
 Qui¹ nñ² bíh¹ má²ngau³² tsá² hláinh¹
 ca³la³ hí³ míh²³ lín³² tsí³,
 hi³ má²lí²son² ñí¹ tionh¹ hnoh² nñ²,
 qui¹ re² lín³² bíh¹ ñí³² tsú² hí³ cú¹pih²¹
 jmái¹ bíh¹ jéi³²lí¹ zia³² quioh²¹.
¹³Jmf¹ ca³lí³tsin² tsá² hláinh¹ hí³
 má²lí²tiáun³² tsú² tí³ hué³², jáun² ca³hí¹
 ca³tsin¹ tsú² tsá²mi³ ca³lí³zian² hí³ jon².
¹⁴Ti³la³ tsá²mi³ hí³ má¹ná¹, ca³hiauh³
 tun³ chí¹ pí¹³ mái² pan¹, hi³ jáun² lí¹³
 ranh¹³, hi³ tsó³² tí³ cuá¹ quiéin² ñí¹
 tíú²uú² lí¹³ chauh¹ jáh³ hláinh¹ hí³.
 Ñí¹ jáun² né³ hiáuh³ tsá²mi³ hí³ má³²
 cuh³ tá¹la³ ngá¹³ hni³² mii² tón³² jáun².
¹⁵Jáun² jáh³ hláinh¹ chín¹ hí³ jlánh³
 ca³huéh³ jmái² ho³, hi³ jáun² tá¹ron³
 cáun² cua³ hí³ lí¹³ tsa³den³ tsá²mi³ hí³;
¹⁶tí³la³ cuá¹ hué²¹ né³ ca³ma³hau³ bíh¹
 quioh²¹ tsá²mi³ hí³, qui¹ cuá¹ hué²¹ dá²
 ca³qui³ ca³nia³ bíh¹ ho³ hí³ ca³hinh³ jmf²

cua³ hi³ ca³hué² jáun² ho³ jáh³ hláinh¹ chín¹ hí³. ¹⁷Jmí¹jáun² tí³ lí³mí¹ ca³míh³ bí¹ tsí³ jáh³ hláinh¹ chín¹ hí³ ñí¹con² tsá²mí³ hí³, jáun² ngau³ hí³ ja³jmú³ hnié² quionh³ tsá² jón²zih¹ jón²cho¹ tsá²mí³ hí³ ñí¹ hná¹ jáun², la³ cun³ la³jín³² tsá² ná¹má²tí³² hí³ héih³² quioh²¹ Dió³² yáh³, tsá² hleh³² la³ má²hle³² jáun² jú¹ tson² hí³ ca³hiau³ tsú² jáun² ñí¹con² Jesús.

Jan² jáh³ hion² hñu³ jmf²miih²¹

13 Jáun² né³, ca³jé³² jná¹³ hí³ ca³náu² tsá² hláinh¹ hí³ can³² jmf²miih²¹. Jmí¹jáun² ca³jien¹ jná¹³ siáh³ jan² jáh³ hlah³ lín²¹ jniá³ hí³ ca³hion² hñu³ jmf²miih²¹; jáh³ hí³ tsi²¹ quiau³ máí³ chí¹ hí³ cónh³ quia³ juí¹³. Ma³ quin³² ma³ caun³² juí¹³ jáun² jáh³ jmf¹ ná¹hun¹ ma³ cáun² *có²ron¹ná¹ hí³ la³ ná¹hein³² tsá² quien². Ma³ quin³² ma³ cá² máí³ chí¹ jáh³ jmf¹ ná¹tón²¹ ma³ cá² jon¹ jáí¹³ hí³ chú² lén³² jáh³ Dió³². ²La³jmí¹ jniá³ jan² hiah³² huénh³ bíh¹ jniá³ jáh³ hláih¹ hí³, tí³la³ cuú² ta³ jáh³ má¹ná¹, jniá³ la³jmí¹ jniá³ cuú² ta³ jáh³ náí² cánh¹ bíh¹, jáh³ téh²³ tsú² oso, hí³ ho³ jáh³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ ho³ hiah³² dáin³ cánh¹. Jáun² jáh³ hláinh¹ chín¹ hí³ né³ ca³cué³ pí³ hí³ ho² ñí¹con² jáh³ hláih¹ hí³, la³ má²quionh³ jí³ hmá²si¹ ñí¹ cuá³, jí³ hí³ ca³cué³ siáh³ jáí¹³ quien² hí³ ho². ³Cá² máí³ chí¹ jáh³ hláih¹ hí³ jmf¹ cuíh² hí³ jmf¹ jniá³ la³jmí¹ lí³ hí³ má²jún¹ mí³ chí¹ jáun²; tí³la³ la³ bíh¹ ñí¹ jmí¹ cuíh² jáun² quioh²¹ jáh³, hí³ jáun² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ né³ ca³ja³cáun² lín³² tsí³ jmí¹ ca³jé³ hí³ jáun², jáun² jlánh¹ ca³tanh² dí² ta²¹ jáh³ hláih¹ hí³. ⁴Jáun² jlánh¹ ca³ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² jáh³ hláinh¹ chín¹ hí³ quí¹hliá² ca³cué³ jáí¹³ hí³ ho² ñí¹con² jáh³ hláih¹ hí³, hí³ ca³ma³tsu³ ma³jónh³² tsú² siáh³ jáh³ hláih¹ hí³ uá²jai³², hí³ juáh³ la³ lá²:

—¿Hin² bí¹ tsánh² cu³ ren³ quionh³ jáh³ lá²? ¿Hin² ya³ tsánh² tioh²¹ jmu³ hnié² quionh³ tsú²?

⁵Ja³bí¹ ca³hiau³ jáh³ hláih¹ hí³ jáí¹³ hí³ jmu³ tonh² hí³ chu³ lén³² Dió³², jí³ hí³ ca³lí³hiáun¹ siáh³ hí³ hau³ jáí¹³ tá¹ tu³la³tún³ zih². ⁶Jáh³ hláih¹ hí³ né³, ca³chu³ ca³lén³² Dió³² jí³ hí³ ca³tu³ ca³hion³² siáh³ Dió³², jí³ hñu³mí³cuú² ñí¹ cuá³ jáun² Dió³², la³ má²quionh³ la³jín³² tsá² tionh² ñí¹ jáun². ⁷Ja³bí¹ hiau³ siáh³ jáh³ hláih¹ hí³ pí³ hí³ jmu³ hnié² ñí¹con² tsá² joh¹ Dió³² ca³la³ ñí¹ ca³láih¹³; hí³ hiau³ siáh³ jáí¹³ hí³ hau³ jáí¹³ ñí¹con² la³jánh³ dú¹ ñí¹ mí¹zionh² tsáu², la³jáh³ dú¹ ñí¹ juo³ tsá² jma², jí³ ñí¹con² la³jín³² tsá² zian² ma³ quin³² ma³ caun³² hué³² ní² siáh³. ⁸Jáun² la³jín³² bíh¹ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ ca³ma³tsu³ ma³jónh³² jáh³ hláih¹ hí³, la³ cun³ tsá² tiá² má²ná¹tioh³ hí³ hí³ jmái² ñí¹ sí² quioh²¹ Tsá² lín³ *Já¹ziáh² míh¹, Tsá² ca³jun³ hí³. Sí² jáun² né³ tioh³ hí³ jmái² jmáh³la³ tsá² ca³tín¹ hí³ lí¹³ zian², hí³ ná¹tioh³ ñí¹ sí² ca³la³ cun³ jmí¹ ca³lí³liau³ hngá¹máh³ lá².

⁹Ñí¹juáh³ tsá² chí²¹ cuá¹, jáun² cuí¹ nie¹³ re²:

¹⁰Ñí¹juáh³ tsá² ca³tín¹ lí³tson³, jáun² cu³tí³ bíh¹ lí³tson³ tsú²; hí³ ní¹juáh³ tsá² ca³tín¹ jún³ cun³quionh³ mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³ jo²¹ né³, jáun² cun³quionh³ mí¹tái³ jáun² bíh¹ jún³ tsú².

Cun³ñí¹ hí³ jáun² né³, jáun² tsá² joh¹ Dió³² hniáuh³² cuéh³² tsí³, jí³ hí³ nio² cáun² tsí³ la³ má²nio² jáun².

¹¹Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jien¹ jná¹³ siáh³ jan² jáh³ hláih¹ hí³ cuá¹hion² hñu³ hué³². Jáh³ hí³ tsi²¹ juí¹³ hí³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ juí¹³ *já¹ziáh² míh¹, tí³la³ la³jmí¹ hleh³² jáh³ hláinh¹ chín¹ hí³ bíh¹ hleh³² jáh³. ¹²Ñí¹con² jáh³ hláih¹ ñí¹ má²gon³ hí³ jmí¹ zia³² siáh³ la³jí³² jáí¹³ hí³ ho³ jáh³ hláih¹ la³ñí¹ hí³, hí³ jáun² ca³hléh³ cha¹³ jáh³ hí³, hí³ jáun² ca³jmú³ héih³² hí³

la³jín³² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³
 ca³tin¹ ma³tsu³ ma³jónh³² jáh³ hláih¹
 la³ñí¹ hí³, jáh³ hláih¹ ca³hin³ hí³ ñí¹ jmí¹
 cuñh² jáun² chí¹ hí³ jmí¹ má²jún¹. ¹³ Jáh³
 ñí¹ má²gon³ hí³ jmu² siáh³ hliáun³ lí²¹ hí³
 lí³ hua³jueh³² hí³ ca³la³ hí³ jmu² siáh³ hí³
 so²³ sí² chí³cuú² hí³ cha²³ ñí¹ hué²¹ lá²
 ñí¹ ta³ ñí¹ la³jín³² tsá² zian² hngá¹máh³
 lá². ¹⁴ Hí³ jáun² cun³quionh³ la³jí³² lí²¹
 hí³ ca³jmú³ jáh³ hí³ cun³quionh³ jái¹³
 hí³ ho² cha¹³ jáh³ hláih¹ la³ñí¹ hí³ né³,
 ca³ma³can² tsá² zian² ñí¹ hué²¹ lá². Jáun²
 ca³jmú³ siáh³ héih³² ñí¹con² tsá² zian²
 hngá¹máh³ lá² hí³ jmah³ tsú² jan² jáh³
 lán¹ la³ cun³ rón³² jniá³ jáh³ hláih¹ la³ñí¹
 hí³, jáh³ jmí¹ cuñh² hí³ quionh³ mí¹tái³,
 tí³la³ má²lain³² bíh¹. ¹⁵ Jáun² jáh³ hláih¹
 ñí¹ má²gon³ hí³ hiauh³ jái¹³ hí³ tónh³²
 jmí²chí³ quioh²¹ nóh³² má²dí¹lái¹ jáh³
 hláih¹ la³ñí¹ hí³, hí³ ca³la³ hí³ lí³ hléh³²
 siáh³ nóh³² dí¹lái¹ jáun², jí³ hí³ jmu³
 hí³ hiá¹ tsán¹³ tsá² tiá² hnió³ ma³tsu³
 ma³jáuh³². ¹⁶ Ja³bí¹ ca³jmú³ siáh³ jáh³
 ñí¹ má²gon³ hí³ héih³² hí³ ca³la³ jín³²
 tsáu² hniáuh³² taun³ cáun² lí²¹ cuá²
 chu²¹ quioh²¹ ho³lá²dá² chí¹quie¹³, uá¹
 hí³ tsá¹míh¹ ho³ tsá² má²lieih²¹, uá¹ hí³
 tsá² hánh³ ho³ tsá² tia³mii², uá¹ hí³ *tsá²
 má²ná¹hlánh¹ ho³ tsá² zian² hí³ ca³tin¹
 hmóu³². ¹⁷ Ja³bí¹ ca³jmú³ siáh³ jáh³ hí³
 héih³² hí³ hí³ jan² tiá² hin² lí¹³ lá³² ho³ hí³
 hna³ ní¹juáh³ tiá² la³ quian³² yáh³ tsú²
 lí²¹ hí³ lí³ jáun² hí³ jmái² jáh³ hláih¹ hí³,
 ho³lá²dá² número quioh²¹ hí³ jmái² jáh³
 hí³.

¹⁸ Hniáuh³² quia³lín³ jmí¹ tsí³ bíh¹ tsú²
 ca³tí²¹ hí³ ní². Jáun² lí³ua³ jan² tsá²
 quia³lín³ jmí¹ tsí³ bíh¹ lí¹³ hnauh¹³ he³
 hnió³ juáh³ número jáun² quioh²¹ jáh³
 hláih¹ hí³, quí¹ número jáun² dá² lí³ hí³
 jmái² jan² tsáu² bíh¹, hí³ tí³ jñéi³ nio²
 hña³láu³ tsi²¹ hñaih³² nio² quí³ jñéi³.

Sun¹ hí³ ná¹hie³² tsá² má²ca³liáun³

14 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jien¹ jná¹³
 Tsá² lín³ hí³ *Já¹ziáh² míh¹ hí³

zenh² tsi³ máh³ Sión¹ la³ má²quionh³
 tán¹ hña³láun³ tsi²¹ tu³la³quíun³ mei²¹
 tsá² má²ná¹tón²¹ hí³ chí¹quie¹³ hí³ jmái²
 Já¹ziáh² míh¹ hí³, jí³ hí³ jmái² Jméi²
 tsú² ní² siáh³. ² Jmí¹jáun² ca³nái³² jná¹³
 cáun² mah¹ hí³ ja³ hñu³mí³cuú². Mah¹
 jáun² nieih³ la³jmí¹ nieih³ cuú²jéh³ ñí¹
 hí¹cha²³ jmái² ñí¹ ñe¹ lín²¹, jí³ la³jmí¹
 nieih³ mah¹ quioh²¹ míh³² ní² siáh³;
 máh¹ hí³ ca³nái³² jná¹³ jáun² dá² lí³
 la³jmí¹ lí³ sun¹ quioh²¹ tsá² ná¹quien²
 tun³² pih²¹ hí³ cai³² tsú². ³ Tsá² hí³
 jmí¹ ñí¹ná¹hie³² cáun² sun¹ hmai²¹ ñí¹
 ta³ ñí¹ Tsá² cuá¹tsi²¹ hí³ hmá²si¹, ñí¹
 ta³ ñí¹ tá¹ quiun³ tsá²cuú² tsá²chín³,
 jí³ ñí¹ ta³ ñí¹ jí³lin² tsá²daun³² hí³ ní²
 siáh³; hí¹ jan² yáh³ tiá² hin² jmí¹ lí¹³
 lí³ tin² sun¹ jáun², jí³²la³ hmóu³² tsá²
 hña³láun³ tsi²¹ tu³la³quíun³ mei²¹ hí³
 bíh¹ tin², tsá² ca³liáun³ hí³ ñí¹ hué²¹ lá².
⁴ Tsá² hí³ bíh¹ tsá² tiá² lí¹ má²ca³cuu³
 ca³hlian³ quionh³ tsá²mí³ juón¹, tsá²
 hí¹ cónh³ tiá² lí¹ ca³jmú³ ca³tsau³ yáh³.
 Tsá² hí³ dá² ñí³taunh¹ cu³chin¹ cu³hna²¹
 Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹ lí³ua³ cáun²
 ñí¹ tsó²¹. Tsá² hí³ má²ca³liáun³ ja¹
 quioh²¹ tsá²mí³cuóun² cun³quionh³ hí³
 ca³ma³hmah¹ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹,
 hí³ ná¹lín³ la³jmí¹ lí³ hí³ lau³² la³ñí¹, hí³
 cue³² tsáu² ñí¹con² Dió³² jí³ ñí¹con² Tsá²
 lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹. ⁵ Tsá² hí³ bíh¹ tsá²
 tiá² ca³hléh³ hí¹ cáun² jú¹ tí¹jái², hú¹tá¹
 tsá² jin² cu³tí¹³ bíh¹ hí³.

**Jái¹³ hí³ ngai³² gáun³
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²**

⁶ Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jien¹ jná¹³ siáh³
 jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ hí¹ranh³²
 chí³cuú² ñí¹ ñe¹ lín²¹. Tsá² hí³ né³ quian³²
 jú¹ chú³² hí³ quien² la³ cun³ jmí¹hí³nio²
 hí³ hléh³² ñí¹con² tsá² tionh² ñí¹ hué²¹
 lá², la³ cun³ la³jín³² tsá² zian² ma³ quin³²
 ma³ caun³² hué³², ca³la³ jánh³ dú¹ ñí¹
 mí¹zionh² tsáu², jí³ la³jáh³ dú¹ ñí¹ juo³
 tsá² jma² ní² siáh³. ⁷ Tsá² hí³ né³ ca³hléh³
 tiá³ hí³ ca³juáh³ la³ lá².

—Juénh² náh² jmu³ ñí¹con² Dió³²,
jĩ³ hi³ ma³quien¹³ náh² tsú², qui¹
má²cá²chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ má²ra³tsi³²
Dió³² héih³², jáun² ma³tsú¹ ma³jónh²¹
náh² Tsá² ca³jmú³ hí³ la³ cu³ la³ juéh³
mí³cuú², la³ má²quionh³ jmí²mih²¹ jí³
la³jĩ³² ñí¹ ñei³² jmái² ní² siáh³.

⁸Jmí¹ lí²¹ jáun² ja³ siáh³ tsá² ñí¹
má²gon³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², hi³
ca³juáh³.

—[Má²já²hín³ bíh¹ juú² Babilonia,
má²já²hín³ bíh¹ juú² chín¹ hi³ jlánh¹ jmí¹
jmu² hi³ hen² tsí³ tsá² zian² tá¹ cáun²
hngá¹máh³ la³jĩ³² hi³ hlah³ hi³ hó³²,
la³juah²¹ dúh¹ hi³ ca³hinh³ tsú² tsá² hí³
mu² ráu³ má²zéih¹!

⁹Jmí¹jáun² la³jui³² ja³ siáh³ tsá² ñí¹
má²gáun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ hún¹
cú²tiú² cú²jan³² lín³², hi³ juáh³ la³ lá².

—Li³ua³ jan² tsá² má²tsú² má²jónh³²
jáh³ hláih¹ la³ñí¹, jí³ la³ má²quionh³
nóh³² hi³ dí¹lái¹n¹ jáh³ hí³, jí³ hi³ he³
tsú² siáh³ lí²¹ hi³ taun³ jáun² chí¹quie¹³
ho³lá²dá² cuo² tsú², ¹⁰jáun² tsá² la³ hí³
bíh¹ ca³tin¹ quiunh²¹ la³jĩ³² la³ cun³
hi³ ma³tsau¹³ jáun² Dió³² ca³la³ hi³
míh²³ lín³² tsí³, la³jmí¹ hính²³ tsú² mu²
ráu³ hngó³² hi³ má²zéih¹ lín²¹. Tsá²
la³ hí³ bíh¹ tsa³ma³tso² tsí³ ja¹ sí² lí³
cun³quionh³ jui²¹ quín¹ azufre ñí¹ ta³ ñí¹
la³jín³² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² chun¹,
jí³ ñí¹ ta³ ñí¹ hnga² Tsá² lín³ hí³ *Já¹ziáh²
míh¹. ¹¹Ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio² bíh¹
cuá³² mí²ñí¹ ñí¹ ná¹má²tso² jáun² tsá² hí³
tsí³; cun³ tiá² tie³ nio² bíh¹ ñí¹ tionh¹
tsú² jáun² la³ huá² la³ jma², ní¹juáh³
tsá² má²tsú² má²jónh³² jáh³ hláih¹ hí³ la³
má²quionh³ nóh³² hi³ dí¹lái¹n¹ jáh³, ho³
lí³ua³ jan² tsá² he³ siáh³ lí²¹ quioh²¹ hi³
jmái² jáh³ hí³.

¹²Jáun² né³, hniáuh³² tion³ tsí³ bíh¹
tsá² joh¹ Dió³², tsá² má²má²tu² hí³ héih³²
quioh²¹ Dió³² jí³ hi³ nio² siáh³ cáun² tsí³
ñí¹con² Jesús.

¹³Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³nái³² jná¹³ siáh³
cáun² mah¹ hi³ ñí¹ca³hléh³, hi³ ñí¹juah²¹.

—Tón³ ñí¹ sí² jái¹³ lá²: “Hénh³ ma³ jmí¹
ren² tsá² hiá¹ tsán¹³ hi³ tanh² ta²¹ Tí³²
Juo¹³ dí² né³² tí³ chí¹ján³”.

Jáun² Jmí²chí³ Chun¹ siáh³
ñí¹ca³juáh³:

—Ján³, má²tiánh³ tsú² tie³ cun³ñí¹ hi³
ca³tí²¹ la³jĩ³² ta²¹ hi³ lí²jmú³, qui¹ ta²¹ hi³
ca³jmú³ tsú² tsa³toh³ cu³lí²¹ quionh³ tsú²
ñí¹ tsa³tiánh² tsú² jáun² tie³.

Hi³ ca³láu² cuá¹ hué²¹

¹⁴Jmí¹ má²lí³² jáun² né³ ca³jíe³² jná¹³
cáun² jnie² tiáu²; ñí¹ jnie² jáun² né³
cuá¹tsí²¹ jan² tsá² jniá³ la³jmí¹ jniá³
tsá²mí³cuóun². Tsá² hí³ jmí¹ hun¹ cáun²
*có²ron¹ná¹ hi³ lí³ cú¹mí¹niau²¹ chí¹, jí³
hi³ zianh³² siáh³ cáun² mí¹jlá² rá¹lính²
hmu³ lín³². ¹⁵Jáun² cua³han³ siáh³ jan²
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ñéih³ hñú³ híen¹
jáun² hi³ hleh³² tiá³ lín³² hi³ líeinh³² tsá²
cuá¹tsí²¹ hí³ ñí¹ jnie², hi³ juáh³:

—[Má²ca³láu² bíh¹ mái³ ñí¹ hué²¹ ní²,
má²juú² bíh¹; né³² né³, tiú¹ chí² hieh²
quionh³ mí¹jlá² rá¹lính² ní² quián¹³,
jáun² quiaun²!

¹⁶Jáun² tsá² cuá¹tsí²¹ hí³ ñí¹ jnie² né³
ca³nga³ mí¹jlá² quioh²¹ ñí¹ hué²¹ lá²
hi³ ca³ziu³ ca³liauh³ la³jĩ³² la³ cun³ hi³
ca³láu² hngá¹máh³ lá².

¹⁷Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ cua³han³ siáh³
jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ñéih³ hñú³
híen¹ zeh² jáun² hñú³mí³cuú², hi³ zianh³²
siáh³ cáun² mí¹jlá² rá¹lính² hi³ hmu³
lín³². ¹⁸Jáun² cua³han³ siáh³ cónh³í¹ jan²
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ñí¹ lí³ ñí¹hiú¹³, tsá²
hí³ ho² jái¹³ ñí¹con² sí²; tsá² hí³ ca³hléh³
tiá³ hi³ ca³teh³ tsá² zianh³² hí³ mí¹jlá²
rá¹lính² hmu³ lín³², hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Ngá¹ mí¹jlá² rá¹lính² hmu³ ní²
quián¹³ chí² hieh² mí³ uóun²jieh¹³ hi³
zia³² ñí¹ hué²¹ ní², qui¹ má²juú² lín³²
bíh¹.

¹⁹Jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³
ca³nga³ mí¹jlá² jáun² quioh²¹ ñí¹ hué²¹
lá², hi³ ca³tiú³ chí² hieh² mí³ uóun²jieh¹³
hi³ má²ca³láu² jáun² ñí¹ hué²¹ lá², jáun²

ca³tóh³ tsú² tí³ ñeh² ñí¹ lí¹³ jlinh³ tsú²
 hi³ quiáuh³² jmaih²¹; hi³ jáun² né³ hnió³
 juáh³ ca³tí²¹ la³jí³² hi³ ma³tsau¹³ tsú²
 jáun² Dió³² ca³la³ hi³ míh²³ lín³² tsí³.
²⁰Mí³ uóun²jieh¹³ jáun² né³ ca³quiauh³
 tsú² jmaih²¹ ñí¹ lí³ tí³ cheih³² juú²;
 jmí¹ ca³quiauh³ tsú² jáun² jmaih²¹ mí³
 uóun²jieh¹³ né³, jmí² bíh¹ ca³hué², hi³ lí³
 cáun² cho² ñe¹ la³ cun³ tiéh¹ ho³ jan²
 tsa³cuá¹. Ñí¹ ca³ta³ná¹ho³ jmi² jáun² tí³
 cun³ hni³² nio² hña³láu³ kilómetros.

**Quiaun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²,
 tsá² quian³² quiau³
 uu³mí²tsí³² ñí¹ má²ca³táuh³**

15 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jíe³² jná¹³ siáh³
 cáun² lí²¹ hi³ cáu² hi³ jueh³²
 lín³² hñu³mí³cuú². Ca³jien¹ jná¹³ quiaun³
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ná¹quian³² tá¹
 quiau³ uu³mí²tsí³² ñí¹ má²ca³táuh³; hi³
 jáun² né³, cun³quionh³ hi³ jáun² bíh¹
 má²tsá¹³ hi³ míh²³ tsí³ Dió³².

²Ca³jíe³² jná¹³ siáh³ cáun² hi³ jniá³
 la³jmí¹ jniá³ jmí²miih²¹ hi³ lí³ hu³²
 má²ná¹jan² quionh³ sí². Can³² jmí²miih²¹
 jáun² né³ jmí¹ ná¹táun³ la³jín³² tsá²
 ca³cah¹³ jmái¹ ñí¹con² jáh³ hláih¹ hí³ jí³
 ñí¹con² nóh³² hi³ dí¹láin¹ jáh³ jí³ número
 quioh²¹ hi³ jmái² jáh³ siáh³. Tsá² hí³ né³
 ná¹zianh³² ma³ cáun² tun³² pih²¹ cai³²
 tsú² hi³ má²ca³cué³ Dió³², ³hi³ jáun²
 má²ná¹hie³² sun¹ hi³ la³ ca³híe³ hla¹
 Moisés tsá² quian²¹ Dió³², jí³ sun¹ quioh²¹
 Tsá² lín³ hí³ *Já¹ziáh² míh¹ ní² siáh³, hi³
 juáh³ la³ lá²:

Hnú² Dió³² Juo¹³ jnoh¹, Tsá² cú² juenh²
 lín³²,
 hi³ cáu² hi³ jueh³² lín³² bíh¹ má²ca³jmuh³
 hnú²,
 hnú² Re²¹ Tsá² chín¹ ñí¹con² la³jí³² hué³²
 hi³ zia³² tá¹ cáun² hngá¹máh³,
 hnú² bíh¹ lín³ nú² Tsá² chun¹, Tsá²
 ma³tih²¹ jēh² la³ cun³ la³jí³² hi³
 jmuh³².

⁴Hnú² Tí³² Juo¹³ jnoh¹, ħhin² bí¹ tsánh²
 tiá² jmu³ juénh² ñí¹con² hnú²,

hin² bí¹ tsánh² tiá² ma³quien² hnú²?
 Quí¹ jí³²la³ huen² hnú² bíh¹ Tsá² hien¹
 nú²,
 hi³ jáun² dá² la³jín³² tsá² zian² tá¹ cáun²
 hngá¹máh³ bíh¹ ja³tú¹ ja³lín³ hi³
 ma³tsu³ ma³jáuh³² hnú²,
 quí¹ má²ca³jíe³ bíh¹ tsú² hi³ hnú² bíh¹
 rá²tsih³² héih³² la³ cun³ ca³tí²¹.

⁵Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³jíe³² jná¹³ siáh³ hi³
 ca³niá³ ñí¹ jlánh¹ bíh¹ hien¹ quioh²¹
 hñú³ hien¹ tí³ hñu³mí³cuú², ñí¹ nio¹
 jáun² jái¹³ quioh²¹ nió³² hi³ ca³jmú³
 jáun² Dió³². ⁶Ñéih³ hñú³ hien¹ jáun²
 bíh¹ ca³huén² tá¹ quiaun³ tsá²cuú²
 tsá²ta³ Dió³², tsá² ná¹quian³² hí³ tá¹
 quiau³ uu³mí²tsí³² jueh³² jáun²; tsá² hí³
 ná¹quih³² hmih³² zín³ tiáu² jon³ cu³tí³,
 hi³ ná¹hñéih³ siáh³ láu² cú¹mí¹niau²¹
 ñí¹ tsí³ tsú². ⁷Jáun² jan² tsá² quiun³
 tsá²cuú² tsá²chín³ hi³ ca³zianh³ tá¹
 quiaun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² ma³ cáun²
 uon² hi³ lí³ cú¹mí¹niau²¹, hi³ ca³la³ hi³
 ná¹canh² hi³ míh²³ jáun² tsí³ Dió³² Tsá²
 zian² hí³ cun³ jmí¹hi³nio². ⁸Hi³ ñéih³
 hñú³ hien¹ jáun² né³ ca³cónh³² mí²ñí¹
 hi³ lí³ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ cuá¹quien² lín³²
 Dió³² jí³ hi³ cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ ho² tsú²
 pí³ ní² siáh³. Hi³ jáun² hí¹ jan² yáh³ tiá²
 hin² jmí¹ lí³ hi³ ñéih³ jáun², ca³la³ tí³
 ñí¹ ca³táuh³ tá¹ quiau³ uu³mí²tsí³² hi³
 má²ná¹zianh³² jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ hi³
 Dió³² máh³ má²lí¹³.

Uon² tioh³ uu³mí²tsí³²

16 Jáun² jná¹³ ca³nái³² siáh³ cáun²
 mah¹ hi³ ñí¹ja²¹ tí³ ñéih³ hñú³
 hien¹ jáun² hi³ ñí¹ca³záih³ tsú² tá¹
 quiaun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² la³ lá²:

—Cuá²can²¹ náh² ñí¹ hué²¹ ó³² tá¹
 quiau³ uon² hi³ ná¹canh² hi³ míh²³ jáun²
 tsí³ Dió³².

²Jáun² ngau³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
 tsá² la³ñí¹ hi³ ca³ñí¹can¹ uon² jáun²
 quioh²¹ ñí¹ hué²¹, jmí¹jáun² ca³la³ jín³²
 tsá² má²ná¹quian³² lí²¹ quioh²¹ hi³ jmái²
 jáh³ hláih¹ hí³ jí³ hi³ má²tsú² má²jónh³²

tsú² siáh³ nóh³² hi³ dí¹lái¹n¹ jáh³ hí³,
ca³hián² hmah² hlah³ hi³ cú² hi³ chéi³
cu³tí³.

³Jáun² ngau³ siáh³ tsá²cuú² tsá²ta³
Dió³², tsá² ní¹ má²gon³ hi³ ca³ní¹can¹
uon² quioh²¹ ní¹ jmí²miih²¹, jmí¹jáun²
né³ ca³jéinh³² jmi² tá¹ cáun² jmí²miih²¹
la³juah²¹ dúh¹ jmí²hán¹ tsá² lí²jngah³
tsáu², jmí¹jáun² ca³hiá² cá²tsan³ ca³la³
jánh³ dú¹ ní¹ jáh³ jmí¹ tíáunh¹ hñu³
jmí²miih²¹.

⁴Ní¹ má²gáun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
ca³can³ siáh³ uon² quioh²¹ ní¹ quioh²¹
la³jí³² jmí² cua³ jí³ la³jáh³ dú¹ ní¹ nei³²
jmái² ní²siáh³, hi³ jáun² jmi² bíh¹ ca³lan³
la³jí³² jmái². ⁵Jáun² ca³nái³² jná¹³ hi³
ca³hléh³ tsá²cuú² tsá² ta³ Dió³², tsá² ho²
hí³ jái¹³ ní¹con² jmái², hi³ ca³juáh³:

Hnú² bíh¹ jan² Tsá² rá²tsih³² héih³² re²,
Tsá² chun¹ nú²,

Tsá² qui³ cónh³ jmí¹ zian² nú², hi³ zian²
nú² la³ má²zian² jáun²,

quí¹ hnú² bíh¹ má²lí²ra³tsih³² héih³² la³
cun³ ca³tí²¹,

⁶quí¹ tsá² ó³² bíh¹ ca³táin³ jmí²hán¹ tsá²
joh² hnú²,

jí³ jmí²hán¹ tsá² jmí¹ ná¹lín³ tí³² jèh²
hnú² ní²siáh³,

hi³ jáun² dá² jmi² bíh¹ má²lí²hinh²¹ nú²
tsú² ta³né³²;

quí¹ la³ ní² ca³tín¹ quiunh²¹ yáh³ tsú².

⁷Hi³ jáun² ca³nái³² jná¹³ siáh³ cáun²
mah¹ hi³ ní¹ja²¹ la³ tí³ ní¹ zeh¹ jáun²
ní¹hiú¹³, hi³ ní¹ca³juáh³:

—Tson² bíh¹ cu³tí³, hnú² Tí³², Dió³²
Tsá² cú² Tsá² juenh², hnú² bíh¹ Tsá²
rá²tsih³² héih³² ca³la³ re² tso² cu³tí³ la³
cun³ ca³tí²¹.

⁸Jáun² ja³ siáh³ tsá² ní¹ má²quiun³
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ca³can³ siáh³
uon² quioh²¹ ní¹ quioh²¹ hiú²; jmí¹ lí²¹
jáun² né³ ca³chéi³² lín³² bíh¹ hiú², ca³la³
hi³ ca³cáun³ bíh¹ tsáu² cun³quionh³
hi³ chéi³. ⁹Tí³la³ jmí¹ ca³cáun³ tsú²
cun³quionh³ hi³ jlánh¹ chéi³ jáun² né³, tí³
ca³chu³ ca³juóun³² bíh¹ tsú² Dió³² Tsá²

ho² hí³ jái¹³ ní¹con² la³jí³² uu³mí²tsi³²
jáun², cha³ jmí¹ tsa³conh² tsí³ tsú² hi³
jmí¹ lí¹³ lí³ ma³quien² tsú² Dió³².

¹⁰Hi³ jáun² tsá² ní¹ má²hñá³ tsá²cuú²
tsá²ta³ hí³ Dió³² ca³can³ siáh³ uon²
quioh²¹ ní¹ hmá²si¹ ní¹ cuá¹quien² jáh³
hláih¹ hí³; jáun² jmí¹jáun² ca³lí³ já¹nié²
la³ tán¹ ní¹ hu²¹ cuo² jáh³ hí³. Jmí¹ lí²¹
jáun² né³ má²quí² má²juon³² tsáu²
zih¹ cun³ní¹ hi³ má²zian² hi³ chéi³ hi³
uóu³² cu³tí³. ¹¹Tsá² hí³ né³, tí³ ca³chu³
ca³juóun³² bíh¹ Dió³² Tsá² quioh²¹
hñu³mi³cuú² cun³ní¹ hi³ má²má²tso² tsí³
hi³ chéi³ hi³ uóu³² jí³ hi³ má²tsin¹ siáh³
hmah² hlah³ jáun²; cun³ tiá² ca³ja³conh²
bíh¹ tsí³ tsú² ca³tí²¹ la³jí³² ta²¹ hlah³ hi³
ná¹jmú².

¹²Jáun² ja³ siáh³ tsá² ní¹ má²jñéi³
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ca³can³ siáh³
uon² quioh²¹ ní¹ quioh²¹ cua³ jueh³²
jmái² Eufrates; jmí¹jáun² ca³lí³ quiéin²
cua³ jáun², hi³ jáun² ca³niá³ jui³² ní¹
ja³táunh¹ tsá² ná¹lín³ re²¹, tsá² ja³táunh¹
tí³ jui³² ní¹ hia³² hiú².

¹³Jmí¹jáun² ca³jien¹ jná¹³ gáun³
jmí²chí³ hláinh¹ hi³ jniá³ la³jmí¹ jniá³
jieh². Jan² cua³han³ ho³ jáh³ hláinh¹
chín¹ hí³, jan² cua³han³ ho³ jáh³ hláih¹
la³ní¹ hí³ hi³ cónh³ jan² cua³han³ siáh³
ho³ tsá² jlánh¹ juáh³ hí³ hi³ lín³ *tí³² jè¹
Dió³². ¹⁴Jmí²chí³ hláinh¹ hí³ dá² ca³la³
hi³ jmu² lí²¹ hi³ lí³ hua³jueh³². Hí³ bíh¹
tsa³táunh¹ hi³ tsa³ngih¹ tsá² ná¹lín³ re²¹
zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³, hi³ tsa³jmú³
cá²hon³ hi³ jmu³ hniéi² ní¹ má¹cá²chó³²
jmái¹ jueh³² jáun² quioh²¹ Dió³² Tsá² cú²
Tsá² juenh².

¹⁵—Sá¹ní² jie³, cu³diá²jan² pih²¹ la³
lá² bíh¹ jáunh¹³ jná¹³ la³jmí¹ ja³² jan²
hain². Hénh³ ma³ jmí¹ ren² ní¹juáh³ tsá²
cuá¹zian² tsí³ jí³ hi³ cuá¹quih³² siáh³ ha¹
la³ má²quih³² jáun², quí¹ ní² lí¹ ca³lí³
jnia² hi³ láun³ tsú², hi³ jáun² tiá² jie³
tsáu² ní¹ hua³heih²¹ quioh²¹ tsú².

¹⁶Jáun² né³, ca³cuu³ ca³ngih³ bíh¹
jmí²chí³ hí³ tsá² ná¹lín³ re²¹ mái² ní¹

téh²³ tsú² jáun² Armagedón cun³quionh³ jú¹ *hebreo.

17 Jmí¹jáun² né³ ja³ siáh³ tsá² ñí¹ má²quiaun³ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hi³ ca³can³ uon² quioh²¹ ja¹ chí³; jmí¹jáun² ca³nái³² jná¹³ cáun² mah¹ tiá³ cu³tí¹³ hi³ ñí¹ja²¹ la³ tí³ ñéih³ hñú³ híen¹, la³ tí³ ñí¹ zeh¹ hmá²si¹ quioh²¹ Dió³², hi³ ñí¹ca³juáh³ la³ lá²:

—¡Má²ca³táuh³ bíh¹ la³jí³²!

18 Jáun² jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ja³tu³ ja³lí³ sí² quioh²¹ míh³², hi³ ca³lí³ tiú² jan³², hi³ ca³quí¹ ca³hín¹ tiá³ lín³²; hi³ ca³quí³ ca³jfeh³ siáh³ hué³² tiá³ tiá² tí¹ tiá² nio³ cu³tí¹³, cáun² hi³ tiá² má²lí³² hí¹ cónh³ la³ cun³ jmí¹ ca³lí³zian² tsáu² ñí¹ hué²¹ lá², quí¹ cun³ tiá² cunh³ bíh¹ quionh³ la³ cun³ hi³ má²lí³² jmí¹tin². 19 Jmí¹jáun² ca³tsáun³ hni³² tsoh³ juú² chín¹ jáun², hi³ juú² cáh¹ juú² pa²¹ hi³ zia³² tá¹ cáun² hngá¹máh³ né³ ca³juú² ca³tsúnh²; hi³ Dió³² né³ tsau³ tsí³ juú² Babilonia juú² chín¹ jáun², hi³ ca³hinh³ dí² mu² ráu³ hi³ dí¹canh² jáun² copa quioh²¹, la³ cun³ hi³ niéih³ jáun² hi³ ma³tson¹³ dí² juú² jáun² ca³la³ hi³ míh²³ lín³² tsí³. 20 Jmí¹jáun² né³, cáun² lí¹ ca³yéin² bíh¹ la³jí³² hué³² pih²¹ hi³ jmí¹ tioh³ jáun² chu³ jmái² jí³ ñí¹ jmí¹ lí³ hngá¹máh³ ní² siáh³. 21 Ja³bí¹ jmí¹jáun² siáh³ ca³súh³² tsí³ cáh¹ cu³tí³ ñí¹ quioh²¹ tsáu², hi³ héi² cun³ quíein³ nio² quíú³ cuah²¹. Jmí¹jáun² la³jín³² bíh¹ tsáu² ca³chu³ ca³juóun³² siáh³ Dió³² cun³ñí¹ hi³ ca³tí²¹ uu³mí²tsi³² jáun², quí¹ hi³ jáun² dá² cáun² hi³ huáh² tsí³ lín³² bíh¹ hi³ ca³ma³tso² tsáu² tsí³.

Jmái¹ hi³ tsa³hín³ tsá²mi³ hláih¹

17 Jmí¹ má²lí³² jáun² la³ jáun² né³, jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² quiaun³ jmí¹ ná¹zianh³² hi³ uon² ca³zái³ jí¹³ la³ lá²:

—Sá¹ní² ñá³² ñá²jie³, lá² hie¹³ jná¹³ he³ lánh³ rón³² tá¹tsin¹ héih³² tsá²mi³ tsá² jlánh¹ juón¹ cuá¹tsi²¹ ñí¹ jmái² zia³² tá¹ cáun² hngá¹máh³. 2 La³jín³² bíh¹ tsá²

ná¹lín³ re²¹ zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ lí¹ má²ca³jmu³ ca³tsau³ quionh³ tsá²mi³ hí³, jí³ la³jín³² tsá² zian² hngá¹máh³ bíh¹ má²ca³ma³héinh³² siáh³ quionh³ mu² ráu³ hí³ ca³tí²¹ hi³ juón¹ tsá²mi³ hí³.

3 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³, ca³jau³ jná¹³ tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³² jui³² jmí²chí³ tí³ ñí¹ lí³ cuá¹ quíein². Jáun² ñí¹ jáun² ca³jien¹ jná¹³ jan² tsá²mi³ hí³ cuá¹tsin¹ jan² jáh³ hláih¹ dáin³. Ca³la³ hi³ rá²lái¹n¹ bíh¹ jáh³ hí³ cun³quionh³ huéh³ lí³ jái¹³ hí³ chú² hi³ lén³² Dió³². Jáh³ hí³ tsi²¹ quiau³ mái³ mi³ chí¹, hi³ cónh³ siáh³ quia³ juí¹³. 4 Tsá²mi³ hí³ jmí¹ cuá¹quih³² hmih³² zín¹³ jí³ hmih³² dáin³, hi³ jmí¹ cuá¹lái¹n¹ siáh³ cun³quionh³ cú¹mí¹niau²¹, quín¹ zín³ chú³² jniá³, jí³ cun³quionh³ mái³ pih²¹ zín³ hi³ téh²³ tsú² perla ní² siáh³. Tsá²mi³ hí³ cuá¹zianh³² cáun² copa hi³ lí³ cú¹mí¹niau²¹, ca³la³ hi³ canh² bíh¹ la³jáh³ dú¹ ñí¹ hi³ hlah³ hi³ hó³² cun³ñí¹ hi³ jlánh¹ juón¹ tsú². 5 Chí¹quie¹³ tsá²mi³ hí³ jmí¹ tón²¹ cáun² jái¹³ hi³ ná¹hmá¹ ná¹jní¹ hi³ juáh³ jáun²: “Babilonia juú² chín¹, mí¹ziú¹³ ca³la³ jín³² tsá²mi³ juón¹ jí³ mí¹ziah²¹ la³jí³² ñí¹ hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³ zia³² ñí¹ hué²¹ lá²”. 6 Tsá²mi³ ca³jien¹ jná¹³ hí³ má²cuá¹hein²¹ cun³quionh³ jmí²hán¹ tsá² joh¹ Dió³², la³ cun³ jmí²hán¹ la³jín³² tsá² zih³² hí³ jú¹ tson² hi³ ca³tin¹ Jesús.

Lí¹ tiá² ño¹ he³ jmu¹ bíh¹ jná¹³ lí³ jmí¹ cá¹jíe²¹ jáun². 7 Hí³ jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ ca³zái³ jná¹³:

—¿He³ láih³² sa³ tsá²cáun² lín³² honh² hnú²? Lá² hie¹³ ná³ la³ cun³ he³ hnió³ juáh³ hi³ ca³tin¹ tsá²mi³ ní² jí³ hi³ ca³tin¹ jáh³ hláih¹ cuá¹tsin¹ tsú² ní², jáh³ chí²¹ ní² quiau³ mái³ mi³ chí¹ hi³ cónh³ quia³ juí¹³. 8 Jáh³ hláih¹ má²lí²jien¹ hnú² ní² dá² jan² jáh³ jmí¹ zian² jmí¹tin² bíh¹, tí³la³ tiú²uú² jáh³ ní² zian² yáh³ ta³né³², tí³la³ cun³ jáun² jáh³ ní² dá² hion¹³ bíh¹ hñu³ háunh³ ñeh² bíh¹ hi³ chau²¹ jmái¹ hi³ tsó³² jáh³ ñí¹ má²tsa³hín³. Jáun² la³jín³² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³,

tsá² qui³ tiá² jmí¹ ná¹tón²¹ hi³ jmái² ñí¹
 sí² la³ cun³ jmí¹ ca³lí³liau³ hngá¹máh³,
 la³ cun³ sí² hi³ rá²tiáunh¹ tsá² ca³tin¹ hi³
 lí¹³ zian², tsá² hí³ jlánh¹ tsa³cáun² lín³²
 tsí³ ní¹ má¹ca³jien³² jáh³ hláih¹ jmí¹ zian²
 hí³ jmí¹tin² hi³ tiú²uú² zian² yáh³ ta³né³²,
 tí³la³ chau²¹ bíh¹ jmái¹ jáuh³ siáh³.

9⁹La² zia³² cáun² hi³ lí¹³ ngí¹³ tsá²
 quia³lín³ jmí¹ tsí³. Tá¹ quiau³ má³ mi³
 chí¹ jáh³ hí³ hnió³ juáh³ ca³tí²¹ quiau³
 máh³ míf¹ ñí¹ cuá¹tsi²¹ tsá²mi³ ó³², ja³bí¹
 la³ jáun² hnió³ juáh³ siáh³ hi³ ca³tin¹
 quiaun³ tsá² lín³ re²¹. 10 Hñá³ re²¹ hí³
 má²já²hín³, hi³ cónh³ jan² né³ cuá¹ho²
 bíh¹ jái¹³ ta³né³², hi³ tsá² ñí¹ má²quiaun³
 né³ tiá² má²hó² yáh³ jái¹³. Tí³la³ ní¹
 má¹cuán² tsá² ñí¹ má²ca³táuh³ né³, pih²¹
 jmái¹ bíh¹ cuá³² tsú² hi³ cuá¹ho² jái¹³.

11 Hi³ jáh³ hláih¹ jmí¹ zian² hi³ jmí¹tin²
 né³, hi³ ta³né³² tiú²uú² zian² yáh³, jáh³
 hí³ bíh¹ lín¹³ siáh³ cónh³í¹ jan² re²¹ tsá²
 ñí¹ má²jñá³. Hí³ bíh¹ jan² tsá² ja¹ re²¹
 tsá² quiaun³ hí³; ní¹ má²lí³² jáun² né³
 tá¹zanh¹ tsú² ñí¹ má²tsa³hín³.

12 La³ cun³ quia³ juí¹³ jáh³ hi³
 má²lí²jieh³ hnú² ní² hnió³ juáh³ hi³
 ca³tin¹ quian³ re²¹ tsá² tiá² má²ná¹ho²
 jái¹³ ta³né³² bíh¹; cun³ cáun² o¹rá¹
 bíh¹ hau³ tsá² hí³ jái¹³ hi³ ná¹lín³ re²¹
 cu³lí²¹ quionh³ jáh³ hláih¹ hí³. 13 Cáun²
 bíh¹ hi³ ná¹tioh³ tsí³ tsá² hí³ jí³lín², hi³
 cué³² pí³ quioh²¹ ñí¹con² jáh³ hláih¹
 hí³ la³ má²quionh³ jí³ jái¹³ hi³ ná¹ho²
 ní² siáh³. 14 La³jín³² bíh¹ tsá² hí³ jmu³
 hnié² ñí¹con² Tsá² lín³ hí³ *Já¹ziáh²
 míf¹, tí³la³ Já¹ziáh² míf¹ hí³ bí¹ láih¹³
 hnié² jáun², qui¹ hí³ bíh¹ lín³ Tsá² chín¹
 ñí¹con² tsá² ná¹chín¹ jí³ Re²¹ Juo¹³ tsá²
 ná¹lín³ re²¹ ní² siáh³; hi³ tsá² quionh³
 Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míf¹ né³, tsá²
 má²ná¹tén¹ bíh¹, tsá² má²ná¹quiánh¹,
 tsá² má²tí³² re² ñí¹con² tsú².

15 Hi³ ca³zái³ jná¹³ siáh³ tsá²cuú²
 tsá²ta³ hí³ Dió³² la³ lá²:

—Jmái² zia³² tá¹ cáun² hngá¹máh³ hi³
 lí²jieh³ hnú² jáun² hi³ cuá¹tsi²¹ tsá²mi³

juón¹ hí³, hnió³ juáh³ tsá² juóun³² tsá²
 hmíf¹ tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³
 bíh¹, ca³la³ jáh³ dú¹ ñí¹ juo³ tsá² jma².
 16 Tá¹ quia³ juí¹³ hi³ má²lí²jieh³ hnú²
 jáun² né³, la³ má²quionh³ jí³ hnga² jáh³
 hláih¹ hí³ lí³ hon² bíh¹ tsá²mi³ juón¹ hí³;
 ca³la³ hi³ lín²¹ zenh² jmu³ dí², hi³ jmu³
 dí² ca³la³ hi³ lán³ cuánh², hi³ má²cu³
 má²hính³ bíh¹ tsú² ngú³ quioh²¹ tsá²mi³
 hí³, hi³ jin³ dí² siáh³ cun³quionh³ sí².
 17 Dió³² má²ca³jmú³ tsí³ tsá² quian³ hí³
 hi³ jmu³ la³ cun³ hi³ lín²³ dí² hnga², tsá²
 hí³ jmu³ cá²hon³ hi³ cuéh³² jáh³ hláih¹
 hí³ jái¹³ hi³ ná¹ho² hi³ hau³, ca³la³ ñí¹
 ca³lí³tí³ la³ cun³ hi³ má²ca³juáh³ jáun²
 Dió³². 18 Jáun² né³, tsá²mi³ má²lí²jien¹
 hnú² hí³ dá² lín³ juú² chín¹ hi³ jmu² jáun²
 héih³² ñí¹con² tsá² ná¹lín³ re²¹ zian² tá¹
 cáun² hngá¹máh³ bíh¹.

Jmí¹ já¹hín³ juú² Babilonia

18 Jmí¹ má²lí³² jáun² né³ ca³jien¹
 jná¹³ siáh³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³
 Dió³² hí³ ja³ hñu³mi³cuú²; tsá² hí³ né³ ho²
 jái¹³ quien² lín³². Jmí¹ jáun² tái³ tá¹ cáun²
 cuá¹ hué²¹ joh¹ hi³ quian³² tsá² hí³. 2 Tsá²
 hí³ né³ ca³hléh³ tiá³ lín³² hi³ ca³juáh³:
 ¡Má²já²hín³, cu³tí³ má²já²hín³ bíh¹ Ba-
 bilonia juú² chín¹!

Ñí¹ tionh¹ tsá² hláinh¹ bíh¹ má²ca²jéinh³²
 juú² jáun²,

ñí¹ tionh¹ la³jánh³ dú¹ ñí¹ jmí²chí³
 hláinh¹,

hi³ má²lí³ siáh³ za³ la³jánh³ dú¹ ñí¹
 quiuh²¹ tan³², la³ cun³ tan³² hláih¹
 tan³² hon², jáh³ tiá² jin².

3 Qui¹ juú² jáun² jmí¹ lín³ la³jmí¹ lín³ jan²
 tsá²mi³ juón¹ hi³ má²quioh²¹ la³jín³²
 tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³,
 hi³ tsáu² né³ ca³lí³ hen² cun³quionh³ mu²
 ráu³ hi³ lí³ hi³ juón¹ tsú² jáun².

Jí³ tsá² ná¹lín³ re²¹ uá²jai³² lí¹ ca³jmu³
 ca³tsau³ quionh³ tsú²,

hi³ tsá² zia³² hi³ ñi³jmú¹ ñi³hna¹ siáh³,
 tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³,

má²ca³lí³ hánh³ cun³quionh³ la³jí³² hi³ jmí¹ dí¹quiaunh²¹ jáun² tsí³ tsú².

⁴Jmí¹jáun² ca³nái³² jná¹³ siáh³ hi³ ní¹ca³hléh³ jan² tsáu² hñu³mi³cuú² hi³ ní¹ca³juáh³:

Huen³ hnoh² já¹ juú² nř², hnoh² tsá² tionh² jo³uón³² jná¹³,

hi³ jáun² tiá² tsa³tsáinh² hnoh² tso³ quioh²¹ juú² nř²,

hi³ sa³jun³ má¹tsoh¹ náh² siáh³ honh² la³ cun³ hi³ ma³tso² juú² nř² tsí³.

⁵Quí¹ la³ tí³ hñu³mi³cuú² bíh¹ má²ca³ta³ná¹juí²¹ tsáu¹³ juú² nř²;

hi³ Dió³² né³, má²tsau³² tsí³ ca³ti²¹ la³jí³² hi³ hlah³ hi³ hó³² hi³ jmú² juú² nř².

⁶Jáun² jéinh¹ ní¹con² juú² nř² la³ cun³ rón³² lí³ hi³ má²ca³jmúh³² tsú² tsá² siánh³,

ma³hmah²¹ ní¹con² tsú² tun³ nió³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ má²ca³jmú³.

Hinh²¹ náh² tsú² mu² ráu³ má²zéih¹ tun³ nió³ la³ cónh³ bíh¹ hi³ ca³hinh³ tsú² jáun² tsá² siánh³.

⁷La³ cun³ rón³² hi³ ca³ma³quien² juú² nř² hnga²

ji³ hi³ ca³jmú³ tonh² hi³ ma³zian² re² tin² cu³tí¹³,

la³ jáun² ma³tson¹³ náh² tsú² hi³ zian² hi³ chéi³ hi³ uóu³²;

quí¹ hi³ jlánh¹ lín²³ hñu³ tsí³ la³ lá²:

Lá² cuá¹tón²¹ jná¹³ la³jmí¹ cuá³ jan² tsá²mi³ lín³ re²¹,

ha³ tiá² hnái³ yáh³ jná¹³,

hi³ jáun² hí¹ cónh³ yáh³ tiá² lí³ cuo² jná¹³ he³ dá² jaun³² hi³ ho² hi³ jngih² tsú².

⁸Cun³ní¹ hi³ jáun² bíh¹ quiunh²¹ tsú² la³jí³² uu³mi²tsi³² cáun² jmái¹ cu³tsa³² la³ lá²;

hi³ hiá¹ tsán¹³ tsá² joh¹,

hi³ ná¹ho² ná¹jngih²,

hi³ já³² ho³cuóun³.

Hi³ má¹lí³² jáun² né³ có³² siáh³ juú² jáun² cun³quionh³ sf²;

quí¹ Dió³², Tsá² má²lí²ra³tsa² hí³ héih³² dá² jan² Tsá² ho² pí³ bíh¹.

⁹Má¹jáun² má²ho³ má²jngih³ lín³² tsá² ná¹lín³ re²¹ zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³,

hi³ chá³² hlah³ lín²¹ tsí³ ní¹ má¹ca³jíe³ tsú² mí²ní¹ hi³ má²cau³² juú² jáun². La³ nř² bíh¹ jeinh²¹ tsá² ná¹lín³ hí³ re²¹, tsá² lí¹ ca³jmú³ ca³tsau³ quionh³ juú² lín³ jáun² la³jmí¹ lín³ jan² tsá²mi³ juón¹, juú² hi³ ca³jmú³ hí³ ná¹zian² tsú² re² tin² cun³quionh³ la³jí³² hi³ jmí¹ zioh².

¹⁰Ní¹ uóunh³ tionh² bíh¹ tsú² jíe³ cun³ní¹ hi³ juénh² ca³ti²¹ la³ cun³ hi³ má²má²tso² juú² jáun² tsí³, hi³ ná¹juáh²³ la³ lá²:

jHóh³², hen³ ma³ hlah³!

jJlánh¹ juon²³ hnú², hnú² Babilonia juú² chín¹, juú² pin³!

Sa³ cu³diá²jan² pih²¹ la³ lá² bíh¹ ca³ta³tsin¹ hnú² héih³².

¹¹Ja³bí¹ tsá² zia³² hi³ ní³jmú¹ ní³hna¹ zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³ siáh³ ho³ jngih³ hi³ chá³² hlah³ tsí³ hi³ ca³tin¹ juú² jáun², quí¹ tiú²uú² hin² zian² yáh³ tsá² lí³ lá³² hi³ hna² tsú², ¹²uá¹la³ cun³:

cú¹mí¹niau²¹, mí¹ní² cú¹tiáu², quín¹ zín³ chú³² jniá³, má³ pih²¹ zín³ hi³ téh²³ tsú² perla, hmih³² chu²¹ hi³ lí³ cun³quionh³ mí²ní³² hi³ huéh²³ tsú² chí² ta³ ná² lino, hmih³² mí²ní³² hmá¹³ jáh³, la³ cun³ hmih³² quian²¹ hin³² zín¹³ pin³, ji³ hi³ quian²¹ hin³² dáin³ nř² siáh³;

la³jí³² ní¹ hmá² ja³² má²ró³², la³jí³² hi³ lí³ cun³quionh³ ján¹ cuó² quioh²¹ jáh³, la³jí³² hi³ lí³ cun³quionh³ hmá² hmuh²¹ lín²¹, mí¹ní² mí²niáu³ bronze, mí¹nř² hi-erro, ji³ hi³ lí³ cun³quionh³ cún¹ tiáu² hi³ téh²³ tsú² marmol nř²; ¹³cuáh¹³ hmá² canela, la³jí³² ní¹ háu² má²ró³², ziún², jmí² má²ró³², no¹ má²ró³², mu² ráu³ mi³ uóun²jieh¹³, no¹ quioh²¹ hmá² olivo, juí²¹ cuú²miih²¹ la³ní¹, cuú²miih²¹, cuá¹juí², *já¹ziáh², tsa³cuá¹, hmá² lih³² cuounh³² jáh³, hi³ la³ ji³ tsáu² yáh³ nř² siáh³ jmí¹ hna² tsú².

¹⁴Jáun² záih³² tsú² juú² jáun² la³ lá²:

La³jí³² bíh¹ la³ cun³ hi³ jlánh¹ jmí¹ dí¹quiaunh²¹ honh² hnú²,

tí³ có³² bíh¹ má²cá²quin³,

hi³ la³ji³² hi³ jlánh¹ hmuh²¹ hi³ jlánh¹
 chú³² jniá³, má²ca³yéin² bíh¹,
 hi³ jáun² |hí¹ cónh³ yáh³ tiú²uú² lí¹³ jáuh³
 ní¹con² nú²!

15 Tsá² jmu² tsá² hna² la³ji³² hi³
 ní², tsá² ca³li³ hánh³ cun³quionh³ hi³
 ca³láih¹³ hi³ jmu² ta²¹ ní² tá¹tonh¹ ní¹
 uóunh³ cun³ní¹ hi³ juéhn² tsú² la³ cun³
 tí³ hi³ má²má²tso² juú² jáun² tsí³. Tsá²
 hí³ ho³ jngih³, hi³ niau²¹ hlah³ lín²¹ tsí³,
 16 hi³ hóh³² hi³ juáh³ la³ lá²:

¡Hóh³², hen³ ma³ hlah³!
 ¡Hen³ ma³ juo²³ juú² chín¹ ní² hi³ jmí¹
 jniá³ la³jmí¹ jniá³ jan² tsá²mi³
 hi³ quih³² hmih³² mí²ní³² lino hi³ lí¹ zín¹³
 pin³ jí³ hmih³² dáin³ ní² siáh³,
 hi³ cuá¹tú¹ cuá¹lái¹ cun³quionh³
 cú¹mí¹niau²¹, quín¹ zín³ chú³² jniá³,
 jí³ má³ pih²¹ zín³ ní² siáh³,
 17 sa³ cun³quienh¹³ la³ lá² bíh¹ já¹hín³ la³
 cun³ la³ji³² hi³ jmí¹ zioh² juú² ní²!

Jáun² la³jín³² tsá² ná¹chín¹ tiáunh¹
 hñu³ mu², tsá² ná¹quian³² mu², jí³ tsá²
 ní³jmú¹ ní³hna¹ ní², la³ cun³ la³jín³²
 tsá² jmu² ta²¹ hi³ ní³tú¹ ní³lín¹³ ní¹
 jmí²miih²¹, ní¹ uóunh³ bíh¹ ca³ta³tonh¹
 18 jmí¹ ca³jíe³ jáun² mí²ní¹ hi³ má²cau³²
 juú² jáun², jáun² ca³tí³ ca³hóh³² hi³
 ca³juáh³:

—¡Jmí¹líh³ bíh¹ tiú²uú² chauh¹ dí²
 siáh³ cáun² juú² hi³ cú³ hi³ ren³ quionh³
 juú² chín¹ ó³²!

19 Hi³ jáun² la³jín³² tsá² hí³ ca³qui³
 ca³tóh³ hliáu² chí¹ hi³ ca³ho³ ca³jngih³,
 hi³ ná¹jéin³² hlah³ hi³ juáh³ la³ lá²:

¡Hóh³², héh³ ma³ hlah³!
 ¡Jlánh¹ juo²³ juú² chín¹ ní²!
 Já² cun³quionh³ la³ji³² hi³ zioh² hí³ bíh¹
 dí² jmí¹ má²ca³li³ hánh³ jí³lín² tsá²
 ná¹quian³² mu² ní¹ jmí²miih²¹.

¡Sa³ cun³quienh¹³ la³ lá² bíh¹ já¹hín³!”

20 Tí³la³ hnoh² má¹ná¹, ma³hiún¹³ náh²
 honh² hi³ ca³tín¹ juú² jáun²,
 hnoh² tsá² qui³ tionh² náh² hñu³mi³cuú²,

hnoh² tsá² má²ná¹quiánh¹ joh¹ Dió³²,
 jí³ hnoh² tsá² ná¹lín³ náh² tí³² tsá²
 quian³² jé¹ Dió³²,
 jí³ hnoh² tsá² ná¹lín³ *tí³² jé¹ Dió³² ní²
 siáh³,

quí¹ má²lí²ra³tsí³² bíh¹ Dió³² héih³²
 ní¹con² juú² ní² cun³ní¹ hi³ ca³tín¹
 hnoh².

21 Jáun² jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá²
 pin³ lín³² ca³can³ cá² má³ quín¹ pa²¹
 lín²¹ hi³ tí³ la³jmí¹ tí³ quín¹ hi³ daih³² tsú²
 cuú², hi³ ca³tón³² dí² quín¹ jáun² hñu³
 jmí²miih²¹, hi³ jáun² ca³juáh³:

Hnú² Babilonia juú² chín¹,
 la³ ní² bíh¹ tsa³hín³ nú², la³jmí¹ juóun³²
 tsú² tsáu² hue³² tiá³ lín³²,
 hi³ jáun² hí¹ jan² bíh¹ tiú²uú² hin² chauh¹
 hnú².

22 Cun³ tiú²uú² hin² jmu³ bíh¹ sun¹ ja¹
 hñú³ hi³ cóh³² tun³² pih²¹ hi³ cai³²
 tsú²,

sa³jun³ uú² jíeí³² tsú² hmá² tá² le²,
 hi³ sa³jun³ uú² jíeí³² tsú² siáh³ mí¹ní²
 trompeta;

hí¹ jan² yáh³ tsá² jmu² lí³ua³ cáun² ta²¹
 tiú²uú² lí³ zian² ní¹con² hnú²,
 sa³jun³ uú² ne³ tsú² mah¹ quioh²¹ quín¹
 hi³ daih³² tsú² cuú².

23 Hí¹ cáun² yáh³ joh¹ sí² tiú²uú² jnia³,
 sa³jun³ uú² ne³ tsú² já¹í¹³ hi³ hleh³²
 tsá²mi³ tsá²nñuh², tsá² jenh¹³ cuo²;
 la³ jáun² bíh¹ lí¹³ quí¹ tsá² jmú² tsá²
 hna² joh² hnú² bíh¹ tsá² jlánh¹ jmí¹
 ná¹quien² tá¹ cáun² hngá¹máh³,
 hi³ la³jín³² tsá² zian² tá¹ cáun²
 hngá¹máh³ bíh¹ ca³li³can² cun³ní¹
 hi³ jlánh¹ ca³lín³ hnú² jan² tsá²
 hláinh¹.

24 Quí¹ juú² ní² bíh¹ ca³ta³can¹
 jmí²hán¹ tsá² ca³lín³ tí³² jé¹ Dió³², jí³
 la³jín³² tsá² joh¹ Dió³² ní¹ hná¹ ní²,
 la³ má²quionh³ jmí²hán¹ la³jín³² tsá²
 ca³jngah³ tsáu² tá¹ cáun² cuá¹ hue²¹ ní²
 ní² siáh³.

Má²tsú² má²jónh³² tsú²
 Dió³² hñu³mi³cuú²

19 Jáun² né³, jmí¹ má²lí³² jáun²
 ca³nái³² jná¹³ cáun² mah¹ tiú²
 jan³² cu³tí¹³, hi³ lí³ la³jmí¹ lí³ hi³
 ñí¹hleh²¹ ca³la³ juón³² hmíh¹ cu³tí³
 tsáú² hñu³mi³cuú², hi³ ñí¹juah²¹ la³ lá²:
 ¡Hénh³ ma³ chun¹ Dió³²!

Ñí¹con² Dió³² bñh¹ ja³² hi³ lí¹³ liáun³ tsú²;
 hnga² hí³ bñh¹ ca³tín¹ lí³ quien²,
 hi³ hnga² hí³ bíh¹ siáh³ ho² pí³,
 2 quí¹ hí³ bíh¹ Tsá² rá²tsi³² héih³² re² la³
 cun³ ca³tí²¹,

quí¹ má²lí²ra³tsi³² bñh¹ tsú² héih³²
 ñí¹con² juú² hi³ lí³ jáun² la³jmí¹ lín³
 jan² tsá²mi³ juón¹,
 tsá² jlánh¹ jmí¹ hliah²³ hí³ cuá¹ hué²¹
 cun³quionh³ la³ji³² hi³ jmí¹ jmú²
 jmí¹ tsau³².

Dió³² bíh¹ má²lí²jéinh³² ñí¹con² tsú²
 ca³tí²¹ hi³ ca³táin² jmí²hán¹ *tsá²
 jmí¹ má²ná¹hlánh¹ joh¹ Dió³².

3 Jáun² ñí¹ca³juáh³ siáh³ tsá² hí³
 cónh³1 cu³ jéin³²:

¡Hénh³ ma³ chun¹ Dió³²!
 Mí²ñí¹ hi³ má²caun³² tsá²mi³ juón¹ hí³
 má²ná¹cua³² ca³la³ cun³ jmí¹hi³nio²
 bíh¹.

4 Jmí¹jáun² tán¹ quiu³quiun³
 tsá²daun³² hí³ la³ má²quionh³ tá¹ quiun³
 tsá²cuú² tsá²chín³ hí³ ca³tiánh³ ná¹hin³
 ca³la³ ti³ hué³² hi³ ca³ma³tsu³ ma³jónh³²
 Dió³² Tsá² cuá¹tón²¹ hí³ ñí¹ hmá²si¹, hi³
 ca³juáh³ la³ lá²:

—¡Tson² bíh¹ la³ jáun²! ¡Hénh³ ma³
 chun¹ Dió³²!

5 Hi³ jáun² chu³ jo² ñí¹ zeh¹ jáun²
 hmá²si¹ ñí¹ja²¹ siáh³ cáun² mah¹ hi³
 ñí¹ca³juáh³:

¡Ma³tsú¹ ma³jónh²¹ náh² Dió³²
 la³jín³² hnoh² tsá² má²ná¹hlánh¹ náh²
 joh¹ Juo¹³ dí²,
 tsá² tanh²³ náh² tsú² ta²¹,
 la³jín³² tsá¹míh¹ jí³ tsá² má²lieih²¹!

Jmái¹ hi³ jenh¹³ cuo²
 Tsá² lín³ Já¹ziáh² míh¹

6 Jmí¹ lí²¹ jáun² ca³nái³² jná¹³ cáun²
 mah¹ lí³ la³jmí¹ lí³ hi³ ñí¹hleh²¹ juón³²
 lín³² tsáú², la³jmí¹ lí³ hi³ ñí¹hén¹³ cáun²
 jmí² cua³ pa²¹, hi³ ñí¹hén¹³ tiá³ lín³²
 la³jmí¹ nieíh³ mah¹ quioh²¹ miíh³², hi³
 ñí¹juah²¹ la³ lá²:

¡Hénh³ ma³ chun¹ Dió³²!
 Qui¹ Dió³² Juo¹³ dí² Tsá² cú² juenh²
 má²cuá¹ho² jái¹³.

7 ¡Cui¹ jmú¹³ dí² tshah¹,
 cui¹ má¹hiún¹³ dí² tsí³,
 jí³ hi³ cui¹ má¹quien¹³ dí² siáh³ Dió³²,
 qui¹ má²ca²chó³² bíh¹ jmái¹ hi³ jenh¹³
 cuo² Tsá² lín³ *Já¹ziáh² míh¹,

quí¹ má²cuá¹hún¹ bíh¹ hua³jan²¹ tsá²mi³
 tsá² má²nióh³² tsú² jái¹³ quionh³!

8 Hi³ tsá²mi³ hí³ né³ má²hiauh³² cáun²
 hmíh³² tiáú² jon³ hi³ lí³ quionh³
 mí²ni³² lino hi³ quíh³²,
 cáun² hmíh³² zín³ lín³² bíh¹ hi³ jáun², hi³
 jí² cu³tí³,

quí¹ cun³quionh³ hmíh³² tiáú² jáun² bíh¹
 lí²lin¹ hi³ Dió³² tí³² tsí³ la³jí³² ta²¹ hi³
 ca³jmú³ jáun² tsá² joh¹.

9 Jáun² tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ Dió³²
 ca³zái³ jná¹³ la³ lá²:

—Tón³ ñí¹ sí² jái¹³ lá²: “Jlánh¹ jmí¹
 ren² tsá² má²ná¹tén¹ hi³ ja³jmú³ má³²
 jmái¹ ñí¹ jenh¹³ cuo² Tsá² lín³ *Já¹ziáh²
 míh¹”.

Hi³ ca³juáh³ siáh³:
 —La³jí³² jái¹³ ní² dá² ja³ tá²chi²¹
 ñí¹con² hnga² bíh¹ Dió³².

10 Jmí¹jáun² ca³quinh² jná¹³ ti³ rá¹hin³
 ta³ ñí¹ tsá² hí³, hi³ ca³h³hno³² jná¹³
 má¹tsú¹ má¹jónh²¹ tsú², tí³la³ tsá² hí³ né³
 ca³juáh³:

—Ha³ lí² jmú² hnú² la³ ní²; qui¹ ja³bí¹
 jan² tsá² lín³ quian²¹ Dió³² bíh¹ jná¹³
 la³jmí¹ lín³ ní² hnú² la³ má²quiúnh¹ nú²
 la³jín³² jo³ renh² nú², tsá² ná¹hleh³² hí³
 jú¹ tson² quioh²¹ Jesús. Dió³² dá² ma³tsú¹
 ma³jónh²¹. Qui¹ lí³ua³ jan² tsá² hleh³² jú¹

tson² quioh²¹ Jesús bíh¹ hleh³² jái¹³ hi³
cue³² Jmí² chí³ Chun¹ hñu³ tsí³, la³ cun³
qui³ hleh³² jáun² lí³ua³ jan² tsá² lín³ *tí³²
jë¹ Dió³².

Tsá² cuá¹tsin¹ tsa³cuá¹ tiáun²

11 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jíe³² jná¹³ hi³
há²na²¹ hñu³mi³cuú², jáun² né³ ja³ jan²
tsa³cuá¹ tiáun²; Tsá² cuá¹tsi²¹ cu³hna²¹
tsa³cuá¹ hí³ né³ jmái² “Tsá² Chun¹ Tsá²
má²tí³² jè¹”. Hí³ bíh¹ rá²tsi³² héih³² re²
jí³ hí³ jmu² siáh³ hniéi². 12 Mí¹ ní¹ Tsá²
hí³ lí³ la³jmí¹ lí³ zfh¹ sí², hí³ chí¹ tsú²
né³ ná¹hun¹ hliáun³ *có²ron¹ná¹, hí³ la³
ná¹hun¹ chí¹ tsá² ho² jái¹³; hí³ tón³²
siáh³ cáun² hí³ jmái² tsú² hí³ tiá² hin²
cuoh² hí¹ jan², jí³²la³ hnga² bíh¹ tsú²
ní³² he³ lánh³ hnió³ juáh³ hí³ jáun².
13 Tsá² hí³ quih³² siáh³ cáun² hmih³²
má²ná¹quí¹ ná¹quíeh¹ jmi², hí³ hí³ jmái²
tsú² né³ lí³ “Jè¹ Dió³²”. 14 Jáun² hliáu³
tsá² zian² hñu³mi³cuú² né³ hí¹ja³táunh¹
siáh³ cu³hna²¹ tsú² hí³ ná¹tsin¹ tsa³cuá¹
tiáun². Tsá² hí³ ná¹quih³² hmih³² hí³
lí³ mí²ní³² lino chu²¹, hí³ tiáu², hí³
jí². 15 Hí³ jáun² ho³ Tsá² chín¹ hí³ né³
chí²¹ siáh³ cáun² mí¹tái³ hmu³ lín³²
tá¹ tun³ jo²¹, hí³ cun³quionh³ mí¹tái³
jáun² né³ tsa³ma³tsan² tsú² tsá² zian²
tá¹ cáun² hngá¹máh³, la³jín³² tsá² hon²
Dió³². Hí³ bíh¹ Tsá² cuá³² hí³ cuá¹ho²
jái¹³ cun³quionh³ cáun² hmá²fh¹ hí³ lí³
mí¹ní². Hí³ bíh¹ Tsá² jmu³ hí³ quiunh²¹
tsáu² la³ cun³ rón³² hí³ cuá¹míh²³ tsí³
Dió³² Tsá² cú² juen², la³ jan² tsá² há²
zauh³² ní¹ quiauh³² tsú² jmaih²¹ mí³
uóun²jieh¹³. 16 Tsá² hí³ tón³² ha¹ hí³
jmái², jí³ tsoh² quiú¹ tsú² siáh³, hí³ juáh³
la³ lá². “Re²¹ Juo¹³ tsá² ná¹lín³ re²¹ jí³
Tsá² chín¹ Juo¹³ tsá² ná¹chín¹”.

17 Jmí¹ jáun² ca³jien¹ jná¹³ jan²
tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² hí³ zen² la³
re² ní¹ he² hiú². Tsá² hí³ né³ ca³hóh³²
ca³la³ hí³ chí²¹ tiú² mah¹ tiú² jan³²,
hí³ ca³záih³ la³jín³² quiuh²¹ tan³², jáh³
ranh³² chí³cuú², hí³ juáh³ la³ lá²:

—jNá²tú¹ nã²lín³ hnoh², cuú¹ngih²¹
náh² ní¹ nã² hí³ nã¹cu¹ nã¹hính³ nãh²
má³² hí³ má²jmu³ Dió³² hliáun³ cu³tí³,
18 hí³ nã¹cu¹ nã¹hính³ nãh² ngú¹³ tsá²
ná¹lín³ re²¹, ngú¹³ tsá² ná¹lín³ juo¹³
hliáu³, ngú¹³ tsá² jlánh¹ ná¹pin³, ngú¹³
tsá² ná¹tsin¹ tsa³cuá¹, jí³ la³ má²quionh³
ngú¹³ tsa³cuá¹ joh¹ tsú² nã² siáh³,
ca³la³ jánh³ dú¹ ní¹ tsáu², uá¹ hí³ tsá²
zian² hí³ ca³tín¹ hmóu³², ho³lá²dá²
tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ tsáu², uá¹ hí³
tsá¹míh¹ uá¹ hí³ tsá² má²lieih²¹!

19 Jmí¹ má²lí²nái³² jná¹³ jái¹³ jáun²
né³, ca³jien¹ ná¹ jáh³ hláih¹ hí³ la³
má²quionh³ la³jín³² tsá² ná¹lín³
re²¹ tá¹ cáun² hngá¹máh³, jí³ la³
má²quionh³ siáh³ la³jín³² hliáu³ joh¹
hí³ má²ná¹ngih³² hí³ má²jmu³ hniéi²
ní¹con² Tsá² cuá¹tsin¹ hí³ tsa³cuá¹ la³
má²quionh³ siáh³ hliáu³ joh¹. 20 Tí³la³
jáh³ hláih¹ hí³ né³ ca³janh³² bíh¹ hí³
ca³lí³tson³ la³ má²quionh³ tí³² jè¹ Dió³²
tí¹jái² joh¹, tsá² jlánh¹ jmí¹ jmu² hí³ lí²¹
hí³ lí³ hua³jueh³² cha¹³ jáh³ hí³, hí³ tí²
má²can² tsá² má²ca³héi³ hí³ lí²¹ quioh²¹
jáh³ hláih¹ hí³, la³ cun³ tsá² má²tsú²
má²jónh³² nóh³² dí¹lái¹ jáh³ hí³ yáh³.
Jáun² jáh³ hí³ né³, la³ má²quionh³ tí³²
jè¹ ca³sunh³ chu³ sí² ta³ líéih³², ní¹ tioh³
jáun² jui²¹ quín¹ azufre hí³ ná¹cua³² sí²
chéi³ cu³tí¹³. 21 Hí³ tsá² ní¹ hná¹ jáun²
né³, cun³quionh³ mí¹tái³ hmu³ tá¹ tun³
jo²¹ hí³ chí²¹ jáun² ho³ Tsá² cuá¹tsin¹ hí³
tsa³cuá¹ bíh¹ ca³hiá² cá²tsan³, hí³ jáun²
la³jín³² bíh¹ quiuh²¹ tan³² lah³ má³²
quionh³ ngú¹³ la³jín³² tsá² hí³.

Cú² mei²¹ mii² rá²hñéih¹ tsá² hláinh¹

20 Hí³ jáun² né³, ca³jien¹ jná¹³
siáh³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³²
hí³ cuá¹son² hñu³mi³cuú², hí³ zianh³²
cáun² llave quioh²¹ hñu³ háunh³, la³
má²quionh³ cáun² cá²den¹ná¹ jueh³².
2 Jáun² hí³ né³ ca³zanh³ jáh³ hláinh¹
chín¹, jáh³ hláinh¹ qui³ zian² hí³
má²cá²jmái¹ lín²¹, tsá² hláinh¹ lí¹ tú²

lí¹ hna² hí³ tsáu², la³ cun³ *Satanás bíh¹ hí³, hí³ jáun² ca³hñéih³² dí² tá¹ cú² mei²¹ mii²; ³ hí³ jáun² ca³tón³² dí² hñu³ háunh³ jmí¹ lí²¹ jáun², hí³ ca³jnái³² dí², ca³jna³ tsú² tiá³ lín³² ho³hñú¹³, jáun² tiú²uú² lí¹³ ma³can² jáh³ hláinh¹ hí³ tsá² zian² hngá¹máh³ lá² ca³la³ ní¹ ca³tsin¹³ tá¹ cú² mei²¹ mii²; má¹lí³² jáun² né³ záinh³ siáh³ cónh³lí¹ cu³tiá³.

⁴ Jmí¹ jáun² ca³jíe³² jná¹³ hliáun³ hmá²si¹, hí³ ní¹ hmá²si¹ jáun² né³ ca³na³tsín³² tsá² má²lí²héi³ jái¹³ hí³ ra³tsi³² héih³². Ja¹ quioh²¹ tsá² hí³ né³ ca³jien¹ jná¹³ jmí²chí³ joh¹ tsá² má²cá²hiá² cá²tsan³ hí³ ca³jngah³ tsáu² cun³ní¹ hí³ hleh³² jái¹³ hí³ ca³tin¹ Jesús, jí³ cun³ní¹ hí³ ca³ti²¹ jái¹³ quioh²¹ Dió³². Tsá² hí³ dá² tiá² ca³ma³tsu³ ma³jónh³² yáh³ jáh³ hláih¹ hí³, sa³jun³ nóh³² hí³ dí¹láin¹ jáh³ hí³, hí³ sa³jun³ ca³hen³ tsú² siáh³ hí³ taun³ lí²¹ quioh²¹ jáh³ hí³ chí¹quie¹³ ho³lá²dá² cuo². Hí³ jáun² bíh¹ má²ca³jenh¹³ tsá² hí³, hí³ má²ná¹ho² jái¹³ quionh³ Cristo tá¹ cú² mei²¹ mii². ⁵ Zian² cónh³lí¹ cu³ nió³ tsá² má²cá²tsan³ hí³ tiá² má²ca³jenh¹³, tí³la³ jenh¹³ tsú² ca³la³ ní¹ ca³tsin¹³ cú² mei²¹ mii² máh³; quí¹ hí³ la³ní¹ ca³jenh¹³ bíh¹ tsáu² ja¹ hla¹ jmí¹ jáun². ⁶ Hénh³ ma³ jmí¹ ren² tsá² chun¹, tsá² ca³jenh¹³ la³ní¹, quí¹ tiú²uú² pí³ ho² yáh³ hmú³² ní¹ má²tun³ hí³ ca³tin¹ tsá² hí³, tí³la³ tsá² hí³ dá² má²ná¹lín³ mí²tsáu² joh¹ Dió³² quionh³ Cristo bíh¹, hí³ jáun² tsá² hí³ hau³ jái¹³ quionh³ Cristo tá¹ cú² mei²¹ mii².

**Tsá² lí¹ quí² lí¹ cha³² hí³ tso³
má²tánh³² ní¹ hlah³**

⁷ Jáun² ní¹ má¹ca³tsin¹³ cú² mei²¹ mii² né³, má²liáun³ bí¹ siáh³ Satanás ní¹ cuá¹jnai³² jáun², ⁸ hí³ jáun² má²tsa³ma³can² siáh³ tsá² zian² tá¹ quiún³ cuoh¹ cuá¹ hué²¹ lá²; la³ cun³ Gog yáh³ quionh³ tsá² zian² ní¹ hu²¹ cuo² tsú², tsá² Magog, hí³ jáun² tsá² hí³ cuú¹ ngih¹³ hí³ jmu³ hnié²; tsá² juón³²

hmáh¹ cu³tí³ bíh¹ tsá² hí³, la³juah²¹ dúh¹ zái¹ táh¹ hí³ tioh³ can³² jmí²miih²¹.

⁹ Jáun² ja³taunh²¹ tsú² hí³ ca³jmú³ ná¹yanh³² tá¹ cáun² hué³², hí³ ca³ní¹jmú¹³ ná¹pí² ná¹danh³² la³ cu³ la³ jéin³ ní¹ tionh¹ tsá² joh¹ Dió³², la³ cun³ tsá² zian² juú² hí³ jlánh¹ hnio³ jáun² Dió³², tí³la³ hñu³mi³cuú² ca³táh³ cáun² sí² hí³ jáun² ca³cáun³ ca³la³ jín³² tsá² hí³. ¹⁰ Hí³ jáun² tsá² hláinh¹ tsá² jlánh¹ jmí¹ má²cáu² quioh²¹ tsá² hí³ né³ ca³tón³² tsú² chu³ sí² ní¹ tioh³ juí²¹ quín¹ azufre hí³ ná¹cua³² sí² chéi³ cu³tí³, ní¹ má²cuá¹hún¹ jáun² jáh³ hláih¹ hí³ la³ má²quionh³ tsá² jlánh¹ jmí¹ juáh²³ hí³ hí³ cuá¹lín³ *tí³² jè¹ Dió³²; ní¹ jáun² bíh¹ ma³tso² tsú² tsí³ hí³ jlánh¹ huáh² lín³² tsí³ ca³la³ huá² la³ jma² la³ cun³ jmí¹ hí³nio² cu³tí³.

**Tsá² cuá¹tón²¹ ní¹ hmá²si¹
tiáu² ra³tsin² héih³² tsáu²**

¹¹ Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jíe³² jná¹³ cáun² hmá²si¹ tiáu², ní¹ jáun² né³ cuá¹tsi²¹ jan² tsáu². Jáun² cuá¹ hué²¹ né³ quionh³ la³jí³² hí³ jniá³ chí³cuú² ca³cuón³ bíh¹ ní¹ hó²¹ní¹ Tsá² hí³, ha³ tiú²uú² lin¹ ní¹ cá¹jnia³ yáh³. ¹² Jmí¹ jáun² ca³jien¹ jná¹³ hla¹ tsá² má²cá²tsan³, la³jín³² tsá¹míh¹ jí³ tsá² má²lieih²¹, hí³ ná¹táun³ ta³ ní¹ Tsá² cuá³ hí³ ní¹ hmá²si¹ jáun²; jmí¹ jáun² ca³qui³ ca³nia³ tsú² sí². Ca³niá³ bíh¹ siáh³ cónh³lí¹ cáun² sí², sí² hí³ ná¹tiáunh¹ tsá² hiáuh³ jmái¹ hí³ lí¹³ zian². Jmí¹ jáun² ca³ta³tsin¹ héih³² la³jín³² hla¹ hí³ la³ cun³ rón³² lí³ hí³ jmí¹ má²rá¹tón³² la³jí³² sí² jáun², lin¹ la³ cun³ rón³² lí³ ta²¹ hí³ ca³jmú³. ¹³ Hí³ jáun² jmí²miih²¹ ca³jienh³ hla¹ hí³ jmí¹ tiáunh¹ tí³ ñeh³ quioh²¹, jáun² hmú³² né³ la³ má²quionh³ ní¹ tiáunh¹ tsá² má²cá²tsan³ ca³jienh³ siáh³ hla¹ tsá² jmí¹ tiáunh¹ ní¹ jáun², hí³ jáun² ca³ta³tsin¹ héih³² ma³ quin³² ma³ jan³² la³ cun³ lí³ ta²¹ hí³ ca³jmú³. ¹⁴ Jáun² hmú³² né³ la³ má²quionh³ ní¹

jmí¹ tíauh¹ jáun² tsá² má²cá²tsan³, ja¹ sí² jáun² bíh¹ já¹taunh²¹. Ní¹ ná¹cua³² jáun² sí² né³ lí³ hmú³² ñí¹ má²tenh³.
 15 Hi³ jáun² lí³ua³ jan² tsá² tíá² tsauh³ hi³ jmái² ñí¹ sí² hi³ rá²tíauh¹ tsá² hiáuh³ jmái¹ hi³ lí¹³ zian² né³, ja¹ sí² jáun² bíh¹ já¹taunh²¹ siáh³ la³jín³² tsá² hí³.

Chi³cuú² hmai²¹ quionh³ cáun² hué³² hmai²¹

21 Jmí¹ lí²¹ jáun² né³ ca³jíe³² jná¹³ cáun² chi³cuú² hmai²¹, jí³ cáun² hué³² hmai²¹ siáh³; quí¹ chi³cuú² jí³ hué³² hi³ jmí¹ lí³ la³ñí¹ lí¹ cá¹hin³ bíh¹, hi³ sa³jun³ jmí²mih²¹ yáh³ uú² zia³² lí³.
 2 Jáun² ca³jíe³² jná¹³ siáh³ juú² híen¹, Jerusalén hmai²¹ hi³ cuá¹sau² hñu³mi³cuú² hi³ ja³ ñí¹con² Dió³², ca³la³ hi³ tú¹ lá¹ re² lín³², la³jmí¹ cuá¹tú¹ cuá¹lái¹ jan² tsá²mi³ tsá² má²jenh¹³ cuo² quionh³ tsá²ñuh² tsá² má²nióh³² jái¹³ quionh³.
 3 Jmí¹jáun² ca³nái³² jná¹³ cáun² mah¹ hi³ ja³ chu³ jo² ní¹ zeh¹ jáun² hmá²si¹, hi³ ñí¹ca³hléh³ tsáu² tíá³ lín³² hi³ ñí¹ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹ñí² jie³ né³, ta³né³² má²cuá³ Dió³² ja¹ quioh²¹ tsá²mi³cuóun². Ma³zian² Dió³² quionh³ tsú², hi³ jáun² tsá² ní² né³ lín¹³ tsá² tionh² jo³cuo² Dió³², hi³ Dió³² né³ lín¹³ Dió³² Juo¹³ tsá² ní².
 4 Hi³ hí³ bíh¹ Tsá² zí³² siáh³ jmí² zíf¹ hi³ tain³² ñí¹ tsá² ní². Má¹jáun² tíú²uú² hin² jún³ yáh³, tíú²uú² hin² niau²¹ yáh³ hlah³ tsí³, sa³jun³ uú² hau³ tsú², hi³ sa³jun³ lí³ zia³² bíh¹ hi³ chéi³ hi³ uóu³²; quí¹ má²ca³nga² bíh¹ la³ cun³ hi³ qui³ jmí¹ lí³ jmí¹tin².

5 Hi³ jáun² Tsá² cuá¹tón²¹ hí³ ñí¹ hmá²si¹ né³ ca³juáh³:

—Sá¹ñí² jie³ dúh¹, i¹iná¹³ jmu¹ hmai²¹ ca³la³ jí³² hi³ zia³²!

Ja³bí¹ ca³juáh³ tsú² siáh³:

—Tón³ ñí¹ sí² jái¹³ hi³ juah²¹ jná¹³ hná¹ lá², quí¹ jái¹³ hú¹tá¹ jú¹ tson² bíh¹ jaun³², jái¹³ hi³ hú¹tá¹ cu³tí³ lí³tí³ bíh¹.

6 Jmí¹jáun² ca³zái³ tsú² jná¹³ la³ lá²:

—Má²lí³² bíh¹. Jná¹³ bíh¹ lín³ ná¹ huéh³ la³ñí¹ hi³ ca³la³ tí³ huéh³ ñí¹ cá¹táuh³ siáh³, la³ cun³ Tsá² zian² ca³la³ cun³ jmí¹ ca³lí³liau³ yáh³ jí³ la³ tí³ ñí¹ táuh³ siáh³. Ní¹juáh³ tsá² hí¹quíen² tsí³, jná¹³ bíh¹ cue¹ tsú² jmái² hính³, jmái² hi³ chí¹ñei³² hi³ jmu³ hí³ lí¹³ zian² tsú², cáun² hi³ lí¹ cue¹ cu³tí³ bíh¹ jná¹³ tsú².
 7 Tsá² cah¹³ jmái¹ bíh¹ hiáuh³ la³jí³² hi³ ní², hi³ jná¹³ né³ lín¹³ Dió³² Juo¹³ tsú², hi³ hí³ né³ lín¹³ jón³² jná¹³.
 8 Tí³la³ hi³ ca³tin¹ tsá² juénh² má¹ná¹, tsá² tíá² ta²¹ haih²¹, tsá² jmu² hi³ hlah³ hi³ hó³², tsá² jngih² tsáu², tsá² jmu² hi³ juón¹, tsá² lín³ tsá² hláinh¹, tsá² má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá² láin¹, jí³ la³jín³² tsá² tí¹ jáin² ní² siáh³, la³ cun³ hi³ hiáuh¹³ tsá² la³ hí³, hi³ tsa³táunh¹ chu³ sí² bíh¹ ñí¹ tioh³ juí²¹ quín¹ azufre hi³ ná¹cua³² sí² chéi³ cu³tí¹³, hi³ jáun² bíh¹ lí³ hmú³² ñí¹ má²tenh³.

Juú² Jerusalén hmai²¹

9 Jáun² né³, jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³², tsá² quiaun³ jmí¹ ná¹zianh³² hi³ uon² hi³ ca³la³ hi³ ná¹canh² quiau³ ñí¹ uu³mi²tsi³² hi³ quioh²¹ ñí¹ ca³táuh³, tsá² hí³ ja³ ñí¹con² jná¹³ hi³ ca³juáh³ la³ lá²:

—Sá¹ñí² ña³² ñá²jie³ ní¹ lá², jáun² jná¹³ híen²¹ tsá²mi³ tsá² jenh¹³ cuo² quionh³ Tsá² lín³ hí³ *Já¹ziáh² mih¹.

10 Jmí¹jáun² ca³jau³ jná¹³ tsú² juí³² jmí²chí³ cáun² tsi³ máh³ pa²¹, máh³ ñe¹ lín²¹; ñí¹ jáun² ca³hie³ tsú² jná¹³ Jerusalén juú² híen¹ hi³ cuá¹sau² hñu³mi³cuú² hi³ ja³ ñí¹con² Dió³².
 11 Juú² jáun² jniá³ ca³la³ cú²tú¹ cú²lí¹³ la³jmí¹ jniá³ hnga² Dió³². Joh¹ hi³ quian³² jniá³ la³jmí¹ jniá³ cá² mái³ quín¹ zín³ chu³² jniá³, quín¹ jaspe, hi³ jniá³ la³jmí¹ jniá³ cá² mái³ quín¹ hu³².
 12 Juú² jáun² hu²¹ hñu³ hiah³² jueh³² lín³² hi³ ñe¹ lín²¹, cáun² hñu³ hiah³² hó³² quia³tún³ ho³hñú¹³ quioh²¹, hi³ ma³ quin³² ma³ caun³² ho³hñú¹³ né³ tionh² ma³ jan² tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³².

La³ ma³ cáun² ho³hñú¹³ jáun² ná¹tón²¹
 hi³ jmái² ma³ quin³² ma³ cu³ nió³ tsá²
 tá¹ quia³tún³ tsoh³ tsá² *Israel. ¹³Ti³
 jui³² ñí¹ hia³² hiú² hó³² hñi³² ho³hñú¹³,
 hñi³² ho³hñú¹³ hó³² tí³ la³ ñéi³², hñi³²
 ho³hñú¹³ hó³² jo²¹ tí³ la³ quián³, hi³
 cónh³ síáh³ hñi³² ho³hñú¹³ hó³² tí³ jui³²
 ñí¹ tá¹tsi²¹ hiú². ¹⁴Jmñ¹ hiah³² hu²¹
 juú² jáun² hu²¹ quia³tún³ mái³ quín¹ hi³
 lí³ mí¹ziah²¹ hiah³², má³ quin³² ma³ cá²
 mái³ quín¹ jáun² né³ ná¹tón²¹ hi³ jmái²
 ma³ quin³² ma³ jan³² *ti³² tsá² quian³²
 jē¹ *Já¹ziáh² mñ¹ hí³.

¹⁵Tsá² ca³hléh³ hí³ ñí¹con² jná¹³ jmí¹
 zianh³² cáun² hmá² héih³² hi³ hu²¹
 jñéi³ lí² hi³ lí³ cú¹mí¹niau²¹, hi³ chá³²
 tsú² héih³² juú² jáun² la³ má²quionh³
 ho³hñú¹³ jí³ hiah³² hi³ hu²¹ juú² ní² síáh³.
¹⁶Juú² jáun² dá² lí³ rá¹quiún³ cuonh¹
 bíh¹, cá²ren² bíh¹ tí³ la³ hú³ quionh³ tí³
 la³ cuó². Ca³chá³ bíh¹ tsú² héih³² juú²
 jáun² cun³quionh³ hmá² héih³² jáun²,
 jáun² tí³ tun³ mei²¹ tsi²¹ tun³ nio²
 hña³láu³ kilómetros rá¹quiún³ cuonh¹,
 jí³ tí³ la³ ñé¹ hná¹ hiah³² ní² síáh³ cá²ren²
 bíh¹ tí³. ¹⁷Ca³chá³ bí¹ síáh³ tsá² hí³
 héih³² tí³ la³ hmñ²¹ hná¹ hiah³², hi³
 jáun² tí³ hña³láu³ tsi²¹ tu³la³quiún³ lí²,
 quí¹ ja³bí¹ la³jmí¹ lí³ héih³² hi³ cha³²
 tsá²mí³cuóun² bíh¹ lí³ héih³² quioh²¹
 tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² uá²jai³².

¹⁸Hná¹ hiah³² jáun² lí³ cun³quionh³
 quín¹ zín³ chú³² jniá³ hi³ téh²³ tsú²
 jaspe, juú² jáun² né³ lí³ síáh³ quionh³
 cú¹mí¹niau²¹ hngó³² la³jmí¹ lí³ hu³²
 hngó³². ¹⁹Jmñ¹ hiah³² hu²¹ juú² jáun²
 ná¹tú¹ ná¹lá¹ cun³quionh³ la³jáh³ dú¹
 ñí¹ quín¹ chú³² jniá³. Quín¹ la³ñí¹ hi³
 hu²¹ jmñ¹ hiah³² jáun² lí³ quín¹ téh²³
 tsú² jaspe, quín¹ ñí¹ má²tun³ mái³ lí³
 quín¹ hi³ téh²³ tsú² zafiro, quín¹ ñí¹
 má²hñi³² mái³ lí³ quín¹ hi³ téh²³ tsú²
 ágata, quín¹ ñí¹ má²quiún³ mái³ lí³ quín¹
 esmeralda, ²⁰quín¹ ñí¹ má²hñá³ mái³
 lí³ quín¹ ónice, quín¹ ñí¹ má²jñéi³ mái³
 lí³ quín¹ cornalina, quín¹ ñí¹ má²quiau³

mái³ lí³ quín¹ crisólito, quín¹ ñí¹ má²jña³
 mái³ lí³ quín¹ berilo, quín¹ ñí¹ má²ñu³
 mái³ lí³ quín¹ topacio, quín¹ ñí¹ má²quia³
 mái³ lí³ quín¹ crisoprasa, quín¹ ñí¹
 má²quia³cáun² mái³ lí³ quín¹ jacinto,
 hi³ quín¹ ñí¹ má²quia³tún³ mái³ né³ lí³
 quín¹ amatista. ²¹Tá¹ quia³tún³ ho³hñú¹³
 jáun² ná¹lí³ cun³quionh³ cá² mái³ perla;
 hi³ ja¹ hñú³ quioh²¹ juú² jáun² né³ lí³
 cun³quionh³ cú¹mí¹niau²¹ hngó³² la³jmí¹
 lí³ hu³² hi³ ngá² joh¹ cá² táun² cá² táun².

²²Ti³la³ tiá² hñú³ híen¹ ca³jíe³² yáh³
 jná¹³ já¹ juú² jáun², quí¹ hnga² bíh¹
 Dió³² Tsá² cú² juenh² Juo¹³ dí² lín³ hñú³
 híen¹ já¹ juú² jáun², la³ má²quionh³ Tsá²
 lín³ hí³ Já¹ziáh² mñ¹ ní² síáh³. ²³Hi³
 jáun² ñí¹con² juú² jáun² tíú²uú² joh¹
 hiú² lí³ hniauh³ yáh³, hi³ sa³jun³ joh¹
 zñh² lí³ hniauh³, quí¹ joh¹ hi³ quian³²
 hnga² bíh¹ Dió³² tiéi³ juú² jáun², hi³
 Já¹ziáh² mñ¹ bíh¹ lín¹³ síáh³ sí² já¹ juú²
 jáun². ²⁴La³jín³² bíh¹ tsá² zian² tá¹ cáun²
 hngá¹máh³ má¹jáun², má²lí¹³ ñi³táunh¹
 cun³quionh³ joh¹ hi³ cue³² juú² jáun²; hi³
 la³jín³² bí¹ síáh³ re²¹, tsá² zian² tá¹ cáun²
 hngá¹máh³ ma³quien² juú² jáun² cha³
 jmí¹ ma³quien² hmóu³². ²⁵Hi³ la³jí³²
 ho³hñú¹³ hiah³² hu²¹ juú² jáun² né³, cun³
 jmí¹lí³ tiá² jna¹³ bíh¹ ta³ jma², quí¹
 sa³jun³ uú² lí³ zia³² yáh³ já¹niéi² ñí¹
 jáun²; ²⁶hi³ la³jín³² tsá² zian² tá¹ cáun²
 hngá¹máh³ ma³quien² juú² jáun² cha³
 jmí¹ ma³quien² hmóu³², jí³ hi³ hléh³² tsú²
 síáh³ re² hi³ ca³tin¹ juú² jáun². ²⁷Hí¹
 cáun² bíh¹ hi³ tiá² jí² tiá² lí¹³ hí³ já¹ juú²
 jáun², sa³jun³ tsá² jmú² tsau³² hi³ hlah³
 hi³ hó³², sa³jun³ tsá² tí¹ jáin² ní² síáh³;
 jí³²la³ tsá² má²ná¹tón²¹ hi³ hi³ jmái² ñí¹
 sí² hi³ raunh³² jáun² Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh²
 mñ¹ bíh¹ lí¹³ tónh³² já¹ juú² jáun², la³
 cun³ sí² hi³ rá²táunh¹ jáun² tsá² hiáuh³
 jmái¹ hi³ lí¹³ zian².

22 Jáun² né³, tsá²cuú² tsá²ta³ hí³
 Dió³² ca³híe³ jná¹³ síáh³ cáun²
 jmí² cua³ hi³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú²,
 ca³la³ hi³ rá¹zín³ lín³² la³jmí¹ zín³ hu³².

Cua³ jáun² chí¹ñei³² ñí¹ zeh¹ hmá²si¹ quioh²¹ Dió³² jí³ Tsá² lín³ hí³ *Já¹ziáh² míh¹ nř² siáh³, ² hí³ jáun² rá¹ngí³² ñí¹ lř³ ja¹ hñú³ jueh³². Ma³ quin³² ma³ caun³² jo²¹ cua³ jáun² chí²¹ hmá² jmu² hí³ lř¹³ zian² tsú², hmá² jáun² hái³² mái³ quia³tún³ jéin³² cú² mii², cú³ jéin³² la³ ma³ quin³² ma³ caun³² zřh²; mu²¹ hmá² jáun² jmu² ta²¹ hí³ hin²³ li³ua³ cáun² hí³ zian² tsá² zian² tá¹ cáun² hngá¹máh³. ³Hí¹ cáun² yáh³ hí³ ca³chá³ Dió³² ñí¹ hlah³ tiú²uú² lí³ zia³² ñí¹ jáun²; já¹ juú² jáun² bíh¹ tá¹zah¹ hmá²si¹ quioh²¹ Dió³² quionh³ Tsá² lín³ hí³ Já¹ziáh² míh¹, hí³ jáun² *tsá² má²ná¹hlánh¹ joh¹ tsú² né³ ma³cú³ ma³hái³². ⁴Jié³ bíh¹ tsú² hó¹ñí¹ Dió³², hí³ chí¹quie¹³ tsú² né³ taun³ siáh³ hí³ jmái² Dió³². ⁵Jáun² ha³ tiú²uú² já¹niéi² lí³ zia³² yáh³, hí³ jáun² tiú²uú² joh¹ sí² lí³ hniauh³ yáh³ quioh²¹ tsú², sa³jun³ joh¹ hiú² lí³ hniauh³, quí¹ hnga² bíh¹ Dió³² Juo¹³ dí² tiéi³ joh¹ quioh²¹ ñí¹ jáun²; hí³ la³jín³² tsá² hí³ né³ zian² la³jmí¹ zian² re²¹ ñí¹ jáun² ca³la³ cun³ jmí¹hí³nio².

Jmái¹ hí³ jáunh³ Cristo

⁶Tsá² hí³ ca³juáh³ siáh³ la³ lá² ñí¹con² jná¹³:

—Jái¹³ lá² dá² hú¹tá¹ jú¹ tson² bíh¹, jái¹³ hí³ cu³tř³ lí³tř³; hí³ jáun² Dió³² Juo¹³ dí², Tsá² chín¹ ñí¹con² jmí²chí³ quioh²¹ tsá² ná¹lín³ *ti³² jě¹ Dió³², hí³ bíh¹ ca³zen³ tsá²cuú² tsá²ta³ hí³ ja³ma³jnia³² ñí¹con² tsá² joh¹ la³jř³² hí³ má²ja³quián³ lí¹³.

⁷—jTia³jui³² lín³² bíh¹ má²jáunh¹³ jná¹³! —ca³juáh³ Jesús. jHéh³ ma³ jmí¹ ren² tsá² haih²¹ ta²¹ jái¹³ hí³ ca³cué³ Dió³² hí³ má²rá¹tioh³ ñí¹ sí² lá²!

⁸Hí³ jná¹³ bíh¹ la³², Juan², tsá² ca³nái³² ná¹ jí³ hí³ ca³jé³² ná¹ la³jř³² hí³ nř². Jmí¹ má²lí²nái³² jná¹³ né³, jí³ hí³ má²lí²jé³² jná¹³ siáh³, ca³quinh² jná¹³ tí³ rá¹hin³ ta³ ñí¹ tsá²cuú² tsá²ta³ Dió³² tsá² ca³héc³ jná¹³ hí³ la³jř³² hí³ jáun², hí³ jmí¹ hó²¹

jná¹³ má¹tsú¹ má¹jonh²¹ tsú². ⁹Ti³la³ tsá² hí³ má¹ná¹, ca³zái³ jná¹³ la³ lá²:

—Ha³ lí² jmú² hnú² la³ nř², quí¹ ja³bí¹ jan² tsá² lín³ quian²¹ Dió³² bíh¹ jná¹³ la³jmí¹ lín³ hnú², jí³ la³jín³² jon³ renh² nú² tsá² ná¹lín³ tí³² jě¹ Dió³² ñí¹ hná¹ nř², jí³ la³jín³² tsá² má²tř³² jái¹³ hí³ rá¹tioh³ sí² nř² siáh³. Jáun² hnga² bíh¹ Dió³² hniauh³² má¹tsú¹ má¹jonh²¹ nú².

¹⁰Jáun² ca³zái³ jná¹³ siáh³ tsá² hí³:

—Ha³ lí² jní² jái¹³ hí³ má²lí²cué³² Dió³² hí³ má²rá¹tioh³ sí² nř² ca³ti²¹ hí³ lí¹³ jmí¹ tsú² jmí¹ ja³², quí¹ má²ja³quian³ lí³tř³ bíh¹ la³jř³² hí³ nř². ¹¹Tá¹la³ jáun² né³, ní¹juáh³ tsá² zian² cun³quionh³ hí³ tiá² jéih³² Dió³² cuí¹ zian² la³ má²zian² jáun²; ní¹juáh³ tsá² tiá² jin², cuí¹ lín³ tsú² la³ má²lín³ jáun²; hí³ jáun² ní¹juáh³ tsá² zian² la³ cun³ tí³² tsí³ Dió³² cuí¹ zian² tsú² la³ má²zian² jáun², ní¹juáh³ tsá² má²cuá¹chan¹ ca³ti²¹ hí³ chu²¹, cuí¹ cuá¹chan¹ tsú² la³ má²cuá¹chan¹ jáun².

¹²—Sá¹nř² jie³, cu³tř³ má²jáunh¹³ bíh¹ jná¹³, ca³la³ má²quiáun¹ ná¹ la³ cun³ hí³ lí¹³ hiáuh³ tsáú² ma³ quin³² ma³ jan³² ní¹juáh³ ha³ lánh³ rón³² lí³ tá¹³. ¹³Jná¹³ bíh¹ la³² Tsá² lín³ huéh³ la³ñí¹ ca³la³ tí³ huéh³ ñí¹ táuh³, Tsá² ñí¹ ca³lí³liauh³ jí³ ca³la³ tí³ ñí¹ táuh³, Tsá² lín³ ná¹ mí¹zioh²¹ jí³ la³ tí³ ñí¹ ca³tú² ca³hián².

¹⁴”Héh³ ma³ jmí¹ ren² ní¹juáh³ tsá² ma³ji² ha¹, quí¹ jáun² lí¹³ cuh³ mái³ hí³ hái³² hmá² cue³² jmái¹ hí³ lí¹³ zian² tsú², jí³ hí³ jáun² lí¹³ hí³ siáh³ jui³² ho³hñú¹³ hiah³² hu²¹ juú² jáun². ¹⁵Cheih³² jáun² bíh¹ tá¹tonh¹ tsá² ná¹lín³ tsái², tsá² lín³ tsá² hláinh¹, tsá² juón¹, tsá² jngih² tsáú², tsá² má²tsú² má²jónh³² dió³² tsá² láin¹, jí³ la³jín³² tsá² jéih³² jú¹ tí¹jái² nř² siáh³.

¹⁶”Jná¹³ la³², Jesús, má²lí²zéin³² ná¹ jan² tsá²cuú² tsá²tán² hí³ cué³² jú¹ tson² ñí¹con² hnú² hí³ ca³tin¹ tsá² má²ná¹lín³ cuáh³². Jná¹³ bíh¹ Tsá² lín³ ná¹ chí² zen² hí³ ca³hion² quioh²¹ hla¹ Dá²vi²¹, la³ cun³ Tsá² jón²zřh¹ jón²cho¹ tsú², hí³ lín³ jná¹³

siáh³ chí¹jmai²¹ juenh¹³ hi³ hian³² tí³
ca³jniá³².

**Cáun² jái¹³ hi³ té²³ tsú²
ñí¹ má²ca³táuh³**

¹⁷ Jáun² né³, Jmí²chí³ Chun¹ quionh³
jí³ tsá² má²nióh³² jái¹³ quionh³ Tsá² lín³
hí³ *Já¹ziáh² míf¹ juáh³:

—jÑa³²!

Hi³ jáun² tsá² náí³² né³ cuí¹ juáh¹³
siáh³:

—jÑa³²!

Hi³ jáun² ní¹juáh³ tsá² hí¹quiéin² tsí³,
cuí¹ já² tsú²; quí¹ ní¹juáh³ tsá² hnió³
hính³ jmái² hi³ jmu² hi³ lí¹³ zian² tsú²,
jmái² tiá² hmah²¹ quien² hí¹ cú¹pih²¹,
jáun² cuí¹ hính¹³ tsú².

**Ñí¹ ca³táuh³ hie³² ha³
lánh³ hniáuh³² jmu³ tsú²**

¹⁸ Jná¹³ bíh¹ tsá² cué²³ ná¹ jú¹ tson²
ñí¹con² tsá² náí³² jái¹³ hi³ má²lí²cué³²

Dió³² hi³ má²rá¹tioh³ sí² lá², hi³ juah³²
jné¹³ la³ lá²: Ní¹juáh³ lí³ua³ jan² tsá²
ná²tsin³ jái¹³ lá², ja³bí¹ Dió³² ná³tsin³
uu³mí²tsi³² quioh²¹ tsú², la³ cun³
uu³mí²tsi³² hi³ rá¹juáh³ jáun² hnga² sí²
lá². ¹⁹ Hi³ lí³ua³ jan² tsá² quin³ siáh³
cá² jon¹ jái¹³ hi³ má²lí²cué³² Dió³² hi³
má²rá¹tioh³ sí² lá², jáun² ja³bí¹ Dió³² hi³
quin³ siáh³ jái¹³ ñí¹con² tsú² hi³ jmí¹ lí¹³
cuh³ máí³ hi³ háí³² hmá² jmu² hi³ lí¹³
zian² tsú², hmá² hi³ rá¹hie³² ñí¹ sí² lá²,
hi³ sa³jun³ lí³ zia³² siáh³ jái¹³ hi³ hí³ tsú²
juú² híen¹ hi³ rá¹hie³² ñí¹ sí² lá².

²⁰ Tsá² má²tson² la³jí³² hi³ ní², juáh³ la³
lá²:

—Ján³, tia³jui³² lín³² bíh¹ má²jáunh¹³
jné¹³.

Re² bíh¹ la³ jáun². jÑah³² hniu³² Jesús
Tí³² Juo¹³ jnoh¹!

²¹ Cuí¹ má¹hé¹ má¹mieh² Jesús Tí³²
Juo¹³ dí² la³jín³² hnoh². Cun³ ní² bíh¹ tí³
jái¹³ ní².